


37
37 D
11

R. P. LUDOVICI
NOGUEIRA
E SOCIETATE JESU,
QUÆSTIONES SINGULARES.

R. P. LUDOVICI NOGUEIRA

E SOCIETATE JESU

QUÆSTIONES SINGULARES,

Experimentales, & Practicæ,

PER QUATUOR DISPUTATIONES DISTRIBUTÆ.

I. Continet Quæstiones Singulares de Sacramentis,
II. Quæstiones de Missis, Capellaniis, & Legatis,
III. Quæstiones de Censuris, Irregularitatibus, & Simoniis,
IV. Quæstiones de Restitutione, & Justitia;

QUÆ OMNES JUXTA DOCTRINAM SACRÆ THEOLOGIÆ,
Sacrorum Canonum, & Legum Imperialium resolvuntur.

CUM INDICIBUS DISPUTATIONUM, AC QUÆSTIONUM,
Necnon Rerum Notabilium.



VENETIIS, M. DCCII.
Apud Paulum Balleonium.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.



AD LECTOREM.

EXpositionem Bullæ Cruciatæ huic Portugalliæ Regno propriæ, ac specialiter indultæ, à nullo scriptore ex professo dilucidatæ, simul ac in lucem edidi: id statim ipse mecum agitavi, ut qui annos ultra triginta Theologiæ moralis professorem egeram, nonnullas earum quæstiones, de quibus passim interrogatus fui, resolvi, typis aliquando mandarem. Has hujusmodi quæstiones *Singulares* libuit nuncupare: tametsi enim illarum decisiones à communibus Doctorum sententiis non dissentiant; tamen propter specialem rerum circumstantium occursum, modumque, quem propositæ nobis, objectæque præferebant, *Singulares* proculdubio inscribi possunt. Atque, ut res distinctè, ordinatèque procedat, materies omnis in quatuor Disputationes est dispertita: Quarum Prima, eas tantùm Quæstiones complectitur, quæ ad materiam de Sacramentis spectant. Secunda de Missis agit, Capellaniis, & Legatis ad eas attinentibus. Tertia de Censuris, Pœnis Ecclesiasticis, & Simoniis. Quarta denique, cæteris aliquanto longior, de iis, quæ ad Justitiam, ac Restitutionem pertinent, Quæstionibus. Constitueram præterea, Quintam Miscellaneam ex quamplurimis aliis Quæstionibus concinnare. Cæterùm, ne voluminis moles, ac corpus gigantis staturam excederet, à proposito desistere operæ pretium duxi. In quavis harum Disputationum permulta lectori occursabunt, ex quibus non mediocrem capiet voluptatem. Eos quippe deprehendet, qui usu passim veniunt, conscientiæ casus: Et quid unicuique respondendum sit (quod maximè jucundum est interrogantibus) in promptu habebit. Illud etiam velim pernoscatur, omnes, quas inculcamus resolutiones, tum Sacrosanctæ Theologiæ, tum Sacrorum Canonum decretis, ac legibus Cæsariis, specialibusque, & propriis hujus Lusitaniæ Regni Ordinationibus planè congruere. Itaque iis præsertim sententiis, atque assertionibus insisto, quas rationi maximè concinentes, & in foro (quòd ajunt) conscientiæ in primis tutas judicari. Et quamvis extra præscriptos Theologiæ fines evagari videar; attamen, quid potissimum in foro externo complectendum sit, haudquaquam prætermitto. Jurisconsultis licèt honorem ubique habeam, ac reverentiam; nihilominus eorum placitis, & opinionibus non semel minoris habitis (quod alii jam sanè quàm multi Theologi factitarunt,) ad illud libentius me confero, ubi veritas clarius effulget. Jam verò, si quid in his lucubrationibus expediens sibi, vel consentaneum, gratumve lector benevolus compererit, Deo ter Optimo Maximo, à quo ut à nativo, perennique fonte, bonorum omnium fluenta corrivantur, gratias agat immortales: Si minus id omne in Authorem rejiciat, qui non modò suam ipsius sapientioris cujusque sententiæ posthabebit, sed omnium censuræ quamtumvis acri, ac minus pensiculatæ, sponte voluit objacere. Vale.

EGO

GO Sebaſtianus de Magalhaens, Præpoſitus Provincialis Societatis JESU in Provincia Luſitana, facta ad id nobis poteſtate ab admodum R. P. N. Thyrſo Gonzales Præpoſito generali, concedimus, ut liber inſcriptus, *Quæſtiones Singulares*, *Experimentales*, & *Practicæ*, Authore P. LUDOVICO NOGUEIRA ejuſdem Societatis, Moralis Theologiæ profeſſore, noſtratiumque gravium, ac doctorum hominum judicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo noſtro munitas dedimus. Ulyſſipone 30. Junii anno 1693.

SEBASTIANUS DE MAGALHAENS.

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

HAvendo veduto per la ſede di reviſione, & approvatione del P. Fr. Raimondo Aſperti Inquiſitore, nel Libro intitolato: *Quæſtiones Singulares, Experimentales, & Practica P. Ludovici Nogueira è Soc. Jeſu*, non eſſervi coſ' alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimenti per atteſtato del Segretario noſtro niente contro Prencipi, e buoni coſtumi, concediamo licenza à Paolo Baglioni, che poſſi eſſer ſtampato, oſſervando gl'ordini in materia di ſtampe, e preſentando le ſolite copie alle publiche Librarie di Venezia, e di Padova.

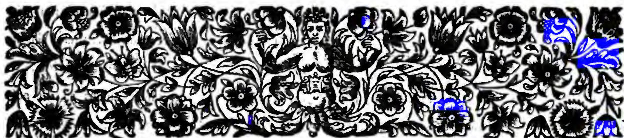
Dat. 2. Genaro 1701.

{ Gio: Lando K.' Proc. Rif.

{ Sebaſtian Foſcarini K.' Proc. Rif.

Agoſtino Gadaldini Segret.

INDEX



INDEX
QUÆSTIONUM SINGULARIUM,
Quæ in hoc Opere continentur, per Quatuor Disputationes distributarum.

DISPUTATIO PRIMA.
De Sacramentis.

possit



DISPUTATIO SECUNDA.

De Missis, Capellaniis, & Legatis.

§. 1. An



DISPU-

DISPUTATIO TERTIA.

De Censuris, Pœnis Ecclesiasticis, & Simonia.

QUÆ-



DI-

DISPUTATIO QUARTA.

De Restitutione.

QUÆ-

QUÆ-

§. 5.



R.P.



R. P. LUDOVICI NOGUEIRA QUÆSTIONES SINGULARES

Per Quatuor Disputationes Distributæ.

DISPUTATIO PRIMA. DE SACRAMENTIS.

QUÆSTIO I.

An Baptismus sub hac forma collatus: *Ego te baptizo cum nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen*, **sit reiterandus?**

SUMMARIUM.

1 *FActi species proponitur.*
2 *De hac forma non egerunt DD.*
3 *Vterque baptismus sub conditione est repetendus.*
4 *Certum est in adducta forma adesse dubium.*
5 *In dubiis minoribus baptismus est repetendus.*
6 *Infantes domi ab obstetricibus, & laicis hominibus baptizati, sub conditione sunt rebaptizandi.*
7 *Quotiescumque dubitatur de validitate baptismi, sub conditione necessario est repetendus.*
8 *Non obstat in contrarium ratio Tamburini.*
9 *Illatio ex dictis tam pro baptismo, quam pro ordinibus sub conditione suscipiendis.*
10 *Inter has formas:* In nomine Patris, &c. *&* cum nomine Patris, &c. *datur mutatio substantialis.*
11 *Non datur eadem mutatio in hac forma:* Ego te baptizo in nomine Patris, *ac* cum nomine Patris, &c.
12 *Non exprimitur essentia SS. Trinitatis in hac forma,* Ego te baptizo cum nomine Patris, &c.
13 *Forma, quæ non continet dubium morale, est valida.*
14 *Est grave sacrilegium reiterare baptismum; & tam reiterantes, quam baptizati graves incurrunt pœnas.*

1 DUo fuerunt collata Baptismata sub hac forma: *Ego te baptizo cum nomine Patris, & Filii, &c.* unum à quadam fœmina, & alterum à laico in infantes vita periclitantes. Ex his infantibus unus est hodie Sacerdos formam taliter collatam in suo baptismate ignorans. Quærit utrque: an dicta baptismata sint sub conditione reiteranda? Et Sacerdos: an etiam ordines suscepti sint sub eadem conditione repetendi?

RESOLUTIO.

Eamdem formam sub iisdem verbis, quibus abstruitur, 2
non inveni apud DD. quos legi; quamvis non pauci mentionem fecerint de hac: *Ego te baptizo cum nomine Patris, & cum nomine Filii, & cum nomine Spiritus Sancti.* Ut videre est apud Comitol. *in resol. moral. lib. 1. quæst. 10.* Bonacin. *tom. 1. disput. 2. de Baptism. quæst. 2. punct. 4. numer. 5.* citantem Ægid. & Filliuc. Dian. *2. part. tractat. 17. resol. 15.* Tamburin. *tom. 2. lib. 2. de Baptism. cap. 1. §. 5. num. 41.* Dicastil. *tom. 1. de Sacrament. tract. 2. disput. 1. num. 96. in fin.* & Leand *1. part. tract. 2. de Baptism. disput. 3. quæst. 16.* Et licèt hæc forma videatur coincidere cum forma nostræ quæstionis; pluribus tamen verbis constat, ut patet. Et si hæc forma: *Ego te baptizo in nomine Patris, & in nomine Fili, & in nomine Spiritus Sancti*: non dicitur valida apud Bonac. *proximè*, & alios, quos refert, propter repetitionem factam *in nomine*, quamvis oppositum teneant plures, quos affert, & sequitur Leand. *cit. quæst. 15.* sic etiam poterit aliquis concedere, hanc formam: *Ego te baptizo cum nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti:* esse validam, & negare quòd hæc sit valida: *Ego te baptizo cum nomine Patris, & cum nomine Filii, & cum nomine Spiritus Sancti:* propter repetitionem *Cum*. Et licèt facilè appareat diversa ratio apud doctos, apud indoctos non ità facilè apparebit. His omissis.

Ad quæstionem propositam, respondeo, utrumque 3
baptismum esse sub conditione repetendum. Moveor 1. quia certum est 1. posse baptismum reiterari sub conditione, quando de suo valore dubitatur, ut constat *ex cap. De quibus, de Baptism.* ibi: *De quibus dubium est, an baptizati fuerint, baptizantur his verbis præmissis: Si baptizatus es, non te baptizo: sed si nondum*

baptizatus es : *Ego te baptizo in nomine Patris*, *&c.* Idem constat ex Text. *in cap. Parvulos de consecr. dist.* 4. Certum est 2. quòd in dubiis semper magis inclinandum est in favorem baptizandi ; nam tunc Sacramento injuria non fit , & saluti animæ periclitantis consulitur , ut docent Soar. *tom.* 3. *in* 3. *part. disput.* 22. *sect.* 2. *versic. Est autem*, ibi: *In hujusmodi dubio , semper est inclinandum in favorem hominis baptizandi , quia salus ejus est res maximè momenti*. Idem consulit Vasquez *tom.* 2. *in* 3. *part. disp.* 136. *cap.* 3. *& disput.* 146. *cap.* 4. *num.* 31. ibi : *Major ratio habenda est utilitatis proximi , quam religionis debitæ Sacramento*, Taner. *quæst.* 2. *nu.* 109. Præposit. *de Sacrament. baptism. quæst.* 66. *art.* 8. *dub.* 2. At in casu proposito , negari non potest , adesse dubium , nam ut inquit Div. Thom. 3. *part. quæst.* 66. *art.* 5. *in corpore*, In forma baptismi invocanda est Sanctissima Trinitas, ut causa principalis, ibi: *Oportet , quod in forma baptismi exprimatur causa baptismi : est autem ejus duplex causa, una quidem principalis , a qua virtutem habet , quæ est Sancta Trinitas; alia autem instrumentalis, scilicet minister, qui tradit exterius Sacramentum. Et ideo oportet in forma baptismi, de utraque fieri mentionem. Minister autem tangitur, cum dicitur: Ego te baptizo: causa autem principalis, cùm dicitur: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, &c.* Quæ doctrina traditur à Concil. Florent. in decreto Eugenii Quarti, ibi : *Quoniam cùm causa principalis ex qua baptismus virtutem habet, sit Sancta Trinitas, instrumentalis sit minister, qui tradit exterius Sacramentum, si exprimitur actus, qui per ipsum exercetur ministrum cum Sanctæ Trinitatis invocatione perficitur Sacramentum, &c.* Ergo constat, quòd in forma Baptismi invocanda sit Sanctissima Trinitas , ut causa principalis. Et de hoc tantùm agunt TT. qui, comparantes formam Baptismi, qua Græci utuntur: *Baptizetur servus Christi in nomine Patris, &c.* cum ea , qua nos utimur Latini: *Ego te baptizo in nomine Patris, &c.* dicunt, nostram ea esse meliorem, quia in Græca cum multum exprimatur, non adeo exprimitur Sanctissima Trinitas, ut causa principalis; *Baptizetur servus Christi in nomine Patris, &c.* at in nostra magis exprimitur: *Ego te baptizo in nomine Patris, &c.* ut videre est apud Ægid. Coninc. *quæst.* 66. *de Sacrament. baptism. art.* 6. *dub. unic. numer.* 51. Ergo necessarium est in Baptismo, ut causam principalem, Sanctissimam Trinitatem invocare; & solùm quando dicitur, *in nomine Patris* invocatur, ut causa principalis , non verò quando dicitur: *Cum nomine Patris, &c.* quia re vera illud *cum nomine Patris, &c.* significat simultatem, & consortium causæ, vide Barbos. *de diction.* 75. *numer.* 6. & non ratione causæ principalis; hæc enim significatur per particulam, *in nomine Patris*.

4 2. Quia negari non potest, adesse dubium in forma proposita ; *Ego te baptizo cum nomine Patris, &c.* nam Leandr. *cit. sup.* ut probabilius defendit Baptismum sub hac forma collatum: *Ego te baptizo cum nomine Patris, & cum nomine Filii , & cum nomine , &c.* esse validum: ergo etiam idem dicet de nostro casu , contra Bonacin. Coninc. Filliuc. Comitol. Dian. Dicastill. Tamburin. *sup. allatos* , ex ea ratione, quia propositio *Cum* nullo modo exprimit unitatem essentiæ : at quando dantur opiniones probabiles , & inter se contrariæ , tenetur quis necessariò sequi tutam, & certam sententiam, etiamsi negativa sit probabilior; & hoc maximè militat in Baptismo: nam quando agitur de salute animæ, *tutior pars eligenda*. Sic communiter docent TT. Vasq. Villalob. Anton. Perez, uterque Sanch. quos refert , & sequitur Dicastil. *cit. dub.* 8. *num.* 195. & Coninc. *cit. num.* 104. ergo Baptismus propositus iterum est sub conditione repetendus: probabilius enim est non fuisse validum , nam multo plures DD. docent, per propositionem *Cum* non exprimi unitatem essentiæ , nec invocationem Sanctissimæ Trinitatis, ut causam principalem.

5 Confirmatur 1. hæc doctrina ; nam in æqualibus, & hoc minoribus dubiis præcipiunt DD. baptismum sub conditione esse repetendum , ut quanto quis sub hac forma fuit baptizatus; *Ego te baptizo in virtute Patris, &c.* ut docent Soar. *cit. disput.* 21. *sect.* 3. *versic. ex qua conclusione, in fine*, cum Sot. *dist.* 3. *quæst. unic. art.* 5. §. *unde ad argumentum fine*, & cum pluribus Leand. *supr. quæst.* 18. Et cùm aliquibus fuit baptizatus sub hac forma: *Ego te baptizo in Deitatis Patris, &c.* ut cum Soar. *ubi proximè*, & Henriq. docet Taner. *de baptism. quæst.* 1. *dub.* 3. *num.* 111. Idem quando fuit baptizatus , hoc modo: *In nomine Patris, & Christi, & Spiritus Sancti*. Cum Christus sit eadem Filii persona , & tamen Vasq. *cit. disp.* 41. *cap.* 4. cum communiori TT. sententia, asserit esse reiterandum ipsum baptismum sub conditione: sicut etiam ille, qui fuit collatus sub hac forma: *Ego te baptizo in nomine primæ, & secundæ, & tertiæ personæ Trinitatis*. Et qui fuit collatus sub hac: *Ego te baptizo in nomine Genitoris , Geniti , & Spirati*. Ut cum Div. Thom. Philiarc. Soar. Tolet. Filliuc. Henriq. Angel. Scot. Sot. Ledesm. Angles , Possevin. Rodrig. & aliis tenet Bonacin. *cit. de Baptism. quæst.* 2. *punct.* 4. *num.* 12. Et etiam ille, qui fuit sub ista: *Ego te baptizo in nomine Patris , Verbi, & Spiritus Sancti*; ut docent Coninch. & Filliuc. apud Bonacin. *proximè num.* 13. & Præposit. *cit. dub.* 8. *num.* 71. Et etiam ille, qui fuit sub hac: *Baptizo te in unum Deum Patrem, &c. Et baptizo te in Deo Patre, &c.* ut contra Vasq. *cit. disput.* 143. *cap.* 5. *versic. Neque*, tenet Præposit. *cit. dub.* 6. Et qui fuit baptizatus sub hac forma: *Ego te baptizo nomine Patris, &c.* Quia baptizari nomine Patris , significat fungi nomine alterius, non verò significat invocationem , ut tuentur Angel. *verb. Baptismus* 2. *numer.* 6. Sylvest. *verb. Baptismus* 1. *quæst.* 11. Candelab. *de Baptism. quæst.* 26. Præposit. *ubi proximè dub.* 8. *numer.* 73. quidquid contrarium teneant Coninch. & alii apud Dian. *part.* 2. *tractat.* 15. *resolut.* 47. & 48. Ergo si in his repetendus est sub conditione baptismus , etiam in nostro casu est sub eadem conditione repetendus.

Secundò confirmatur eadem doctrina , quia Leand. *cit. disput.* 3. *quæst.* 45. Abreû *de Paroch. lib.* 9. *de Sacram. sect.* 7. *num.* 118. Quintanad. *tractat.* 1. *singul.* 5. *numer.* 2 per hæc verba: *Ego censerem , omnes fere infantes ob mortis periculum præcipue domi à parentibus , cognatis , obstetricibus , aliisve laicis viris, aut fœminis baptizatos communiter iterum baptizandos esse sub conditione*. Probo 1. Sic Quintanad. cum aliquibus DD. Constitut. Synodal. aliquarum Diœcesum , existimantibus , omnes infantes domi ab obstetricibus , fœminis , & hominibus laicis baptizatos , esse rebaptizandos sub conditione ex rationibus valde probabilibus , contra plures , quos referunt: sed baptizati in casu proposito , fuerunt domi baptizati , unus à fœmina non obstetrice, & alter ab homine laico: ergo etiam dato , quòd forma, qua Baptizati fuerunt , non esset dubia , ut est , juxta sententiam prædictorum DD. iterum sub conditione baptizari debebant : ergo à fortiori , quando forma fuit dubia, ut vidimus. 6

Quare cum absolutè doceant DD. quòd quotiescumque dubitatur de validitate Sacramenti baptismi, necessario baptismus est repetendus sub conditione: quia Sacramento nulla fit injuria , ut jam diximus, & vitatur damni gravissimi periculum , si fortè infans baptizatus non sit: ut ultra citat. docent Ægid. Coninch. *dict. quæst.* 66. *art.* 9. *dub.* 1. *numer.* 91. Quintanad. *cit. dict. tractat.* 1. *de Baptism. singul.* 2. *numer.* 3. Dian. *in addit. ad* 2. *part. resol.* 10. Dicastil. *tom.* 1. *de Sacrament. tractat.* 2. *disput.* 1. *num.* 164. Abreû *de Paroch. lib.* 9. *sect.* 7. *numer.* 112. Leand. *tom.* 1. *tractat.* 1. *disput.* 5. *quæst.* 14. *cum pluribus* . Vide Moyam. *tom.* 1. *in qq. select. tractat.* 1. *quæst.* 9. *numer.* 16. & 27. ubi plures DD. invenies citatos ; idem dicendum de nostro casu. 7

Nec videtur obstare Tamburin. *cit. dict. cap.* 1. §. 7. *num.* 2. asserens, quoties probabilem habes opinionem , sive ex jure , sive ex facto, te non esse baptizatum, toties licitè te posse baptizari sub conditione, sed non obligari . Et ratio primi est , quia habes prudentem, & rationabilem timorem de carentia tui baptismi; ratio secundi, quia potes sequi opinionem probabilem, te esse baptizatum . Non inquam obstat , quia *numer.* 3. *& sequentib.* asserit , te esse obligatum rebaptizari sub conditione , quoties non habes certitudinem moralem de validitate tui baptismi collati , etiam si habeas opinionem probabilem , baptismum collatum , fuisse validum. In nostro autem casu , non datur certitudo moralis de baptismo collato ; quia in oppositum datur opinio probabilior , baptismum non fuisse collatum forma requisita . Et licèt solùm daretur opinio probabilis , adhuc non daretur certitudo moralis . Aliter , & melius respondeti potest ad argumentum cum Pat. Moya *cit. numer.* 16. & aliis , quos affert , & sequitur asserendo : si attendamus reverentiam Sacramento debitam , licere sequi opinionem quamcumque 8

pro-

probabilem, ſi non obſtet uſus, & conſuetudo Eccleſiæ: at ſi attendamus fructum Sacramenti, vel damnum proximu imminens, ex defectu valoris, teneri nos ſequi tutiorem partem; & cum in noſtro caſu ſequi poſſet damnum proximo, ſi forte ille baptiſmi non fuiſſet validus, ratione hujus damni tenemur ſequi partem tutiorem, nempè, quod baptiſmus ſub conditione repetatur.

9 Ex dictis ſequitur teneri utrumque in facti ſpecie allatum, iterum ſub conditione baptiſmum ſuſcipere. Et dum illum non ſuſcipiunt, non poſſunt abſque gravi cauſa ullum aliud ſuſcipere Sacramentum; alias enim periculo ſe exponunt invalidè ſuſcipiendi, ſi forte baptizati non ſint. Unde dictus ſacerdos non poteſt dicere Miſſam, confeſſiones ſuſcipere, quin prius ſub conditione ordinis Sacramentum reiteretur. Secus imponitur periculo nulliter operandi, ſi forte quando ordines ſuſcepit non erat baptizatus. Sic communiter TT. Bard. Dian. Verricelli Angel. Soar. Valent. Granad. Leand. quos affert, & ſequitur Moya *cit. d. n. 16. in fine*.

ARGUMENTA SOLUTA.

I Ad majorem doctrinæ præcedentis confirmationem, argumenta, quæ videntur obſtare, proponenda, & diſſolvenda ſunt. Non enim obſtat 1. communis TT. doctrina, aſſerentium formam Sacramenti non invalidari per mutationem verborum accidentalem, ſed ſolum per mutationem ſubſtantialem: mutationem autem ſubſtantialem illam dicunt, quæ ſenſum variat; & illam, quæ non variat, dicunt accidentalem: at *in nomine Patris*, aut *cum nomine Patris* ſenſum non variat. Nam eodem non variato ſenſu dicimus: *Vade in nomine Dei*, vel *Vade cum nomine Dei*. Non inquam obſtat, quia reſpondetur concedendo majorem, & negando minorem, nam in forma adducta in caſibus propoſitis, datur variatio ſubſtantialis, quia variat ſenſum, cum non exprimatur per propoſitionem *Cum* unitas eſſentiæ, nec Sanctiſſima Trinitas, ut cauſa principalis, ut rectè exprimitur per propoſitionem *In*, ut jam dictum eſt. Quod autem in illo modo loquendi, *Vade cum nomine Dei*, vel *Vade in nomine Dei* idem ſit ſenſus, parum refert, quia ad illum non requiritur expreſſio cauſæ principalis, vel invocatio, ut in baptiſmo requiritur.

II Non obſtat 2. nam æqualis, vel major mutatio continetur in his verbis: *Ego te baptizo in nomen Patris, & Filii, &c.* quam in his: *Ego te baptizo cum nomine Patris, & Filii, &c.* Et tamen omnes TT. aſſerunt eam ſortem eſſe validam, ut videre eſt apud Præpoſit. *de Sacram. Baptiſm. quæſt. 66. dub. 8. num. 73.* Et patet, quia, præterquam quod habeat eundem ſenſum; ita habetur *in textu Græco S. Matth. cap. ult.* Non inquam obſtat, nam datur diverſa ratio in forma; *Ego te baptizo in nomine Patris, &c.* nam præterquam quod conſtet, ita eſſe expreſſum in textu Græco S. Matth. bene exprimimur eſſentia divina, & Sanctiſſima Trinitas, ut cauſa principalis ad rationem miniſtri, qui eſt ſolum cauſa inſtrumentalis: at in noſtro caſu, *Ego te baptizo cum nomine Patris, &c.* particula cum nomine ſolum exprimit conſortium cauſæ, & non eſſentiam, nec rationem cauſæ principalis, ut diximus.

IV Nec obſtat 3. dicere: Quòd *Concil. Florent. in Decreto unionis*, illa verba Chriſti Domini explicans, *Matth. ult. Baptizantes eos in nomine Patris*, &c. Concludit: *Si exprimitur actus, qui per ipſum exercetur miniſtrum, cum Sanctiſſimæ Trinitatis invocatione, perficitur Sacramentum, &c.* Unde duplex ponderanda eſt cauſa ad noſtrum intentum. 1. ubi inquit Concil. valere formam baptiſmi, in qua exprimitur operatio baptizantis, ut exprimitur in verbis: *Ego te baptizo*; Deinde invocatio Sanctiſſimæ Trinitatis, & hæc ſufficienter exprimitur dicendo: *In nomine Patris, &c.* vel *cum nomine Patris, &c.* 2. Quia concilium inquit *cum invocatione, &c.* Unde ſequitur, tantum valere, *in invocatione*, quam *cum invocatione*, tantum *in nomine Patris, &c.* Non inquam obſtat, quia in primis reſpondetur, in his verbis; *Ego te baptizo cum nomine Patris, &c.* non exprimi eſſentiam, nec invocationem Sanctiſſimæ Trinitatis, ut cauſam principalem. Deinde eſſero, quod quando Concil. Florent. inquit, Baptiſmum eſſe conferendum cum invocatione Sanctiſſimæ Trinitatis, vult dicere eſſe conferendum in ea forma, quam Chriſtus docuerit, quæ eſt, *In nomine Patris, &c.* & non vult dicere, eſſe conferendum, *cum nomine Patris, &c.*

Nec obſtat 4. dicere, poſſe oſtendi dictam formam; *Ego te baptizo cum nomine Patris, &c.* eſſe validam cum exemplis aliarum mutationum ſimilium, quas TT. vocant accidentales, & unanimi conſenſu dicunt, eſſe validas abſque ullo dubio morali; quales ſunt: *Te baptizo in nomine Patris, &c. Baptizo te in nomine Patris, &c. Lavo te in nomine Patris, &c. Abluo te in nomine Patris, &c. Baptizetur ſervus Chriſti in nomine Patris, &c. Ego te baptizo in nomine Patria, & Filia, &c.* In quibus caſibus communiter dicunt TT. validum eſſe baptiſmum, nec reiterari poſſe, eo quod in illis non detur dubium morale: ergo cum in noſtro caſu nullum detur dubium morale, reiterari non poteſt abſque gravi ſacrilegio? Ille enim qui baptizat etiam ſub conditione, cum de baptiſmo moraliter conſtat, cenſetur abſolute rebaptizare, ut cum communi DD. tenent Sotus *in 4. diſt. 6. quæſt. unic. art. 9.* Soar. *tom. 3. in 3. part. diſp. 31. de baptiſm. ſect. 6.* Vaſq. *ibidem tom. 2. diſp. 146. numer. 30.* Taner. *cit. quæſt. 2. numer. 109.* Præpoſit. *ubi proximè dub. 2. & alii*; quidquid in oppoſitum teneat cum aliquibus Leand. *tom. 2. tract. 2. diſp. 7. quæſt. 9.* Sed abſolutè rebaptizare eſt grave ſacrilegium, ut definitur à Leone 1. *Epiſt. 37. ad Leonem Epiſcopum cap. 1. & Epiſt. 39. ad Nicetam cap. 7.* & à Concil. Carthaginienſ. 1. *can. 1.* & ab Eugenio IV. *in Decret. fidei poſt ſeſſ. ult.* & à CC. Florent. & Trident. & *ſeſſ. 7. can. 9. de Sacram. in genere, & can. 11. de Baptiſm.* & Viennenſ. *& a Clem. ult. de ſum. Trinit.* Et conſtat *ex illo ad Epheſ. 4. numer. 5. Vna fides, unus Dominus, unum baptiſma*: & ex ſymbol. Nycæn. *Confiteor unum baptiſma*. Vnde in jure graves impoſitæ ſunt pœnæ rebaptizantibus, & rebaptizatis. In jure Civili pœna mortis, *leg. 1. & 2. C. ne ſanctum Baptiſma reiteretur, leg. ultim. ff. de pœnit.* In jure can. irregularitas. Vide Coninch. *de Sacram. Baptiſm. qu. 66. art. 9. dub. 1. numer. 105.* Leand. *tom. 5. de Irreg. tract. 2. diſp. 18. quæſt. 1.* Nec ab illa qualeſcunque ſcrupuli excuſant, ut cum communi DD. tenet Catechiſmus Roman. *part. 2. cap. 2. de bapt. §. 43.* ubi inquit, alias gravem fieri injuriam Sacramento. Quod late proſequitur Coninch. *ubi proximè numer. 92.* Non inquam hæc obſtant, nam omnes illæ varietates eorum baptiſmatum ſunt accidentales, & ſenſum non mutant, at in noſtro caſu, & ſenſus variatur, & non exprimitur eſſentia, nec ratio cauſæ principalis. Ad Concil. & textus reſpondetur ſolum prohibere, baptiſmi Sacramentum reiterari, quando adeſt certitudo moralis illius collationis, & non quando illa non datur; ut non datur in noſtro caſu, ut ſatis ex dictis oſtendimus. 13

QUÆSTIO II.

An pater baptizans proprium filium legitimum in neceſſitate, aliquibus fœminis præſentibus, peccet mortaliter, & privatus maneat à debiti petitione.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſpecies.*
2 *Ignorantia legis à pœna, & culpa excuſat.*
3 *Etiam ab iiſde excuſat ſubita, & indeliberata actio.*
4 *Præciſis dictis eventibus, adhuc non interdicitur debiti privatio.*
5 *Non obſtat cap. ad limina.*
6 *Nec obſtat Conſtit. Synodales hujus Regni.*
7 *Poteſt in præſenti caſu à peccato mortali dictus pater excuſari, quamvis opinio communis teneat in eo caſu committi mortale.*

VIncentius poſt partum uxoris, præſentibus aliquibus fœminis, proprium filium baptizavit. Quæritur, An peccaſſet mortaliter, & privatus maneat à jure petendi debitum? 1

RESOLUTIO.

2 Respondeo, & Dico 1. nec peccasse mortaliter, nec privari à petendo debito, si quando filium baptizavit, ignoravit prohibitionem, & sicut excusatur à culpa, sic etiam excusatur à pœna, in casu, quo aliqua ei esset imposita, propter illud factum. Sic communiter DD. Sanch. *l.9. de matr. disp.32. n.49.* dicens, sic docere omnes DD. Bonacin. *tom.1. quæst.4. de matr. punct.2. num.6.* Basil. Pontius *l.10. de matr. cap.6. n.8.* Laym. *in sum. l.5. tract.10. part.4. c.8. n.8. vers. illud vero*, Leand. *to.2. tract.9. de matr. disp.25. q.60.* & alii quos citant.

3 Dico 2. non peccasse mortaliter, nec privari à jure petendi debitum, si in illo infantis mortis periculo, miseratione commotus, ne absque baptismo decederet, subito raptus animi festinatione filium, ne periret in æternum, baptizavit: in illa enim perturbatione, & periculo nullus dabatur locus ad deliberandum. Sic Sanch. *lib.9. de matr. disp.26. n.2. in fine*, & alii, & probabile judicat Basil. Pontius *de matr. l.10. c.6. n.5. in fine*.

4 Præcisis illis eventibus, adhuc probabilius existimo, dictum parentem, præsentibus illis fœminis, potuisse filium suum baptizare in illo periculo, absque incursione pœnæ petendi debitum; ratio est, quia non est textus, qui hanc pœnam præcipiat, & si præcepit, jam à textibus posterioribus fuit correctus. Et ita docent Soar. *in 3. part. tom.3. qu.67. art.8. vers. penult.* Ægid. Coninch. *de Sacram. disp.34. dub.8. n.69.* Hæredi *de Baptism. punct.6. dub.2. n.6.* G. Hurtat. *de matr. disp.10. difficult.6.* quos afferunt, & sequuntur Dian. *3. p. tract.4. resol.3.* Tambur. *l.2. de Bapt. cap.2. numer.8.* Leandr. *de Sacram. tom.2. tract.2. de Bapt. disp.4. q.32.*

5 Nec obstat *cap. ad Limina*, 30. *qu.1.* quod videtur exigere necessitatem, ut pater possit filium suum in extrema necessitate baptizare, ibi: *necessitate cogente*, quando verò adsunt fœminæ, quæ hoc munus possunt obire, nulla datur necessitas, ut pater proprium baptizet filium. Accedit sententia communis inter DD. asserens, dictum parentem in eo casu manere privatum a jure petendi debitum. Ut cum Sanch. *l.9. de matr. disp.26. num.2.* post medium, sentiunt Villal. *tom.1. tract.13. diffic.51. n.1.* & pluribus citatis Barbos. *in collect. tom.5. ad cit. cap. Ad limina n.8.* & Ludovicus apud Leand. *cit.* Non inquam obstat *citat. textus*, nec ea sententia: non obstat textus, quia loquitur de parente baptizante proprium filium in necessitate, in absentia tantum sacerdotum, & non aliarum personarum, ibi: *Quod filium suum in extremo vitæ suæ positum, nec dum baptismatis unda lotum absentia scilicet sacerdotum, necessitate cogente, baptizasset*. At Vincentius quando proprium filium baptizavit, nullus præsens erat sacerdos. Nec obstat sententia tot gravium DD. nam fundatur *in cit. text.* qui aliorum non fecit mentionem, nisi sacerdotum, & pœnæ non sunt inducendæ, nisi expressè sint impositæ aliquo textu, ut rectè colligitur *ex text. in cap. is, qui de sentent. excom. in 6.* & cum nullus sit textus expressè dictam pœnam imponens parenti, proprium filium in necessitate baptizanti, illi non imponitur.

6 Non obstant 2. constit. synodales aliquarum Diœcesum hujus Regni Ulysiponens. *l.1. tit.7. decret.2. §.1. ibi: Et baptizante patre, aut matre in defectu aliarum personarum, inter illos non contrahitur cognatio spiritualis &c.* Idem habetur per similia verba *in Constit. Ægitanens. l.1. tit.5. cap.7. §.1.* Idem in Conimbricens. *tit.2. Const.2.* Idem in Funch. leos. *titul.3. const.3. §. E porem*: ergo si non deficiant aliæ personæ, ut in nostro casu non defecerunt, cognatio contrahetur. Non inquam, hæ obstant, quia hæ Const. fuerunt editæ quando vigebat sententia communis, eam doctrinam asserens; at in præsenti, ut probabilior à DD. docetur opposita, & absque scrupulo procedit, qui illam sequitur. Si tamen aliquis sequatur constit. prædictas, bene operatur, quia per opinionem contrariam, non cessarunt dictæ constit.

7 An verò Vincentius peccasse mortaliter, baptizans proprium filium, illis præsentibus fœminis? Respondeo mihi videri in præsenti non peccasse mortaliter. Probatur, quia erat vir prudens, & non ignarus, & bona fide existimavit, ut audierat, in conferendis his baptismis, virum fœminis esse præferendum. Ut tradunt DD. *ex cap. firmiter, de Summa Trinit. & fide Cathol.* asserentes cum D. Thom. nempe Sylvest. *Verb. Baptismus 3. quæst.1.* Tamburin. *l.2. de Bapt. cap.2. §.2. num.1.* Dicastill. *tom.1. de Sacram. tract.2. disp.2. a num.9.* Leand. *tom.1. tract.2. disp.4. qu.5. & alii*, in necessitate baptismum esse conferendum, absente Parocho, à sacerdote, & hoc absente, à diacono, & post hunc à subdiacono, & postea à clerico, deinde à laico, & postea à fœmina, infideli, &c. Et quamvis hujus ordinis inversio, post sacerdotem, & diaconum, si baptizans sit catholicus, & nulla censura ligatus, existimetur venialis tantum à Coninch. Soar. Zechio, Sa, Rodrigues, Henriq. Valent. Reginald. Bartholom. ab Angelo, Philiarcho, Tolet. Grassis, Vivald. Angles, Chamerote, quos citatos sequitur Dicastill. *proximè numer.31.* Et idem videntur plures alii sentire, quos citatos invenies apud Tamb. *cit. dict. §.2. numer.3.* At Vincentius hoc ordine uti non poterat erga baptismum sui filii præsentibus fœminis, quia conjugi non permittitur baptizare proprium filium, nisi in necessitate, ut constat *ex cit. cap. ad limina*; at ea necessitas cessat, quando sunt præsentes alii, qui hoc munus possunt obire, quia tamen bona fide processit, à peccato mortali potest excusari.

Potest etiam Vincentius à peccato mortali excusari, ex hac ratione; quia ut docet Tambur. *cit. num.5.* quando in periculo mortis infantis adsunt vir, & fœmina, vir potest cedere officium baptizandi mulieri, quando mulier est peritior ad baptizandum, ut sic securius Sacramentum tantæ necessitatis conferatur: ergo cum illæ fœminæ adstantes non essent peritæ ad hoc Sacramentum ministrandum, ut erat ipse Vincentius, qui erat illis sine controversia, peritior, poterant ipsæ fœminæ cedere Vincentio, ut de facto cesserunt, ut sic securius Sacramentum tantæ necessitatis ministraret. His rationibus non sufficientibus, communis DD. sententia ex pluribus textibus ab Hurtat. *citat. de matr. disp.10. diffic.6. quos q. late citat.* Leand. *tom.1. tract.2. disp.4. quæst.32.* Tamb. *supr. num.10.* tenet peccare mortaliter.

QUÆSTIO III.

An qui invalidè suscepit Sacramentum Confirmationis; aliquam incurrerit censuram, sacro suscipiendo ordines? Et factus Episcopus, peccet mortaliter alios confirmans?

SUMMARIUM.

1 *Facti species proponitur.*
2 *Absque Sacramento Confirmationis, validè omnes alii ordines suscipiuntur.*
3 *Probabilius est, Confirmationem non esse necessariam, necessitate præcepti ad ordines suscipiendos. Qui scienter, secluso contemptu, suscipit ordines ante susceptam Confirmationem, solum peccat venialiter; ibidem; non tamen præsenti casu, ibidem.*
4 *Ordinatus, ante susceptam Confirmationem, non incurrit suspensionem, nec irregularitatem.*
5 *Confirmati ab Abbatibus, post ordines susceptos, non sunt confirmandi.*

Callistus bona fide Sacramentum Confirmationis, & ordines Minores ab Abbate Benedictino suscepit. Anno tamen 1655. sexto Junii Sacra CC. congreg. declaravit ab Abbatibus confirmatos, validè non fuisse confirmatos, ibi: *Abbates non posse conferre Sacramentum Confirmationis, & ab illis confirmatos, indigere nova confirmatione.* Circa ordines Minores declararavit, illos, qui ab Abbatibus eos suscipere absolutione indigere, & rehabilitatione *a Sanctissimo obtinenda.* Circa hoc ultimum non procedit quæstio, quia vel hæc fuerunt obtenta, vel judicatum non esse necessaria, quia ordines Minores validè fuerunt collati. Procedit igitur quæstio circa Sacramentum Confirmationis, quia validè non fuit collatum. Quæritur 1. An suscipiens ordines sacros absque confirmatione, validè illos susceperit, & aliquam incurrerit suspensionem, aut irregularitatem? 1

An si fiat Episcopus, possit Sacramentum Confirmationis, quod non suscepit, aliis conferre? 2

An

§. I.

An suspiciens ordines sacros, non præmissa confirmatione, validè illos susceperit, & incurrerit aliquam suspensionem, aut irregularitatem?

2 Respondeo, & dico 1. quamvis *in Concil. Trid. sess.23. de reform. c.4.* dicatur, Sacramentum Confirmationis requiri ad ordines, ut ibi dicitur: *Prima tonsura non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint.* Ordinatum tamen, eo non præmisso sacramento valide ab omnibus ordinibus fuisse ordinatum, nec ii sunt repetendi. Sic Sylvest. *verb. Ordo 2. qu.1.* Novarr. *in Man. c.22. n.9.* Henriq. *l.1. cap.14. nu.2.* & DD. ff. & Canonistæ communiter, quos afferunt, & sequuntur Marchin. *de ord. tract.1. part.4. c.3. n.2.* Barbos. *in collect. ad cit. cap. Trident. n.1.* ex ea ratione, quia character ordinis à charactere Confirmationis non habet dependentiam.

3 Dico 2. probabilius est, Sacramentum confirmationis, non esse necessarium necessitate præcepti ante ordinationem. Ita cum pluribus Barbos. *proxime*, Navarr. *cit. n.19. in fine* Azor. *p.2. l.3. cap.48. q.1.* Valent. *tom.4. disp.5. q.2. punct.3.* Soar. *tom.3. in 3. p. disp.38. sect.1. in fin.* cum Sot. Vict. & alii, quibus subscribunt Ægid. *de Sacram. disp.20. n.103.* Reginald. *l.28. n.24.* Dicast. *tom.1. de Sacram. tract.3. disp. unic. dub.10. nu.100.* Trullench. *tom.3. c. unic. de Confirm. num.13.* Castr. Palaus *part.4. tract.20. punct.8. n.6. in fine*, Torreblanca *l.2. practic. c.6. n.37.* Leand. *p.1. tract.3. de Sacram. Confirm. disp.2. q.8. & 9.* Hurt. *tract. de confirm. diffic.11. in fine*, Marchin. *de Sacram. Ordin. tract.1. p.4. c.3. num.3.* Dian. *2. part. tract.16. resol.4. & 3. p. tract.4. resol.24. & p.8. tract.1. resol.47. fine, & 10. p. tract.11. resol.14. cum pluribus*, & Molfesius *in sum. tract.2. c.11. n.7.* Qui omnes dicunt, eum, qui scienter, secluso contemptus, suscipit Sacramentum ordinis ante Sacramentum Confirmationis, solum peccare venialiter, ratione indecentiæ; & de hac solum loquitur Trident. quando inquit, ne ordinetur ille, qui non fuit confirmatus ratione indecentiæ confirmandi post ordinationem, & ordinandi, quin sit confirmatus: At Callistus bona fide fuit ordinatus, quin fuisset confirmatus: existimabat enim, se esse valide confirmatum. Ex qua bona fide ex ignorantia juris, & errore facti orta, nec veniale commisit. Nam licèt ignorantia juris non præsumatur, nec eum excuset, *regul. ignorantia de regul. juris in 6.* ibi, *ignorantia juris non excusat*, ut tenent DD. apud Barbos. de Axiomat. 113. *n.7.* limitatur tamen ibi *n.11.* cum pluribus quando ignorantia juris habet admixtam ignorantiam, seu errorem facti, ut in præsenti casu.

4 Dico 3. Callistum nullam incurrisse suspensionem, aut irregularitatem. Nam ordinatus absque prævia confirmatione, illas non incurrit, ut communiter defendunt DD. quos late citant, & sequuntur Sayr. *de Cens. l.7. c.10. fine*. Soar. *de Cens. disp.42. sect.3. in fine*, Avil. *ibidem p.7. disp.3. n.6.* Dian. *2. p. tract.16. resol.4.* qui omnes asserunt in jure talem suspensionem, aut irregularitatem non inveniri, nec libere inducendas juxta textum *in c. is qui, de sentent. excommun. in 6.*

5 Ex hac 3. resolutione colligitur, eos qui sunt ordinati ab Abbatibus confirmati, non debere confirmari, quia jam sunt Ordinati, ut sane fuit Callistus. Nam hoc confirmationis sacramentum non est de præcepto: hoc enim sacramentum ante ordines, & non post illos, ex indecentia est suscipiendum: Indecentia quippe est, suscipere Confirmationem post ordines susceptos. Vide *infra q.13.*

§. II.

An factus Episcopus possit Sacramentum Confirmationis, quod non suscepit, conferre?

6 *Episcopus non confirmatus valide confert Sacramentum Confirmationis.*

7 *Episcopus in præsenti casu non peccat venialiter conferendo Sacramentum Confirmationis.*

8 *Episcopus, qui suscepit presbyteratum per saltum non suspiciens subdiaconatum, aut Diaconatum, hos ordines prætermissos, validè, sed non licitè potest conferre.*

9 *Castillus post ordines susceptos absque indecentia non potest confirmationem suscipere.*

10 *Prima tonsura de necessitate præcepti ordinibus Minoribus præferenda est, si tamen prætermissa sit, post eos ordines suscipienda non est.*

Respondeo in casu, quo Callistus fiat Episcopus, posse Sacramentum Confirmationis conferre, licet illud non susceperit. Ratio est, quia vere habet characterem Episcopalem, in quo fundatur potestas confirmandi. Sic contra nonnullos Dicastill. *tom.1. de Sacram. tract.3. disp. unic. dubit.11. nu.126.* Navarr. *in man. c.22. n.9.* Granad. *tract.2. disp.1. num.11.* Trullenc. *tom.3. l.2. c. unic. de Confirm. n.14.* Dian. *p.10. tract.11. resol.14.* Leand. *p.1. tract.3. disp.2. q.6. & aliis quos citat.* 6

Dian. tamen, & Leand. *locis cit.* asserunt, Episcopum non confirmatum peccare venialiter, aliquos confirmantem, quia datur aliqua inordinatio in eo, quod aliquis ex officio ministret Sacramentum, quod non suscepit. Existimo tamen Callistum, si fiat Episcopus, non peccare venialiter, Sacramentum confirmationis administrantem, quia citati DD. supponunt, Episcopum hoc Sacramentum ministrantem, non confirmatum, peccasse venialiter, non suscipientem, ante ordines susceptos, hoc Sacramentum, propter eam inordinationem, & indecentiam, ut *supra* ex pluribus DD. jam notavimus: at Callistus eam non commisit inordinationem, & indecentiam, quia bona fide, quamvis ex errore, existimabat, jam confirmationis Sacramentum suscepisse; & cum post ordines susceptos, etiam esset in ordinatio, & indecentia, confirmationem suscipere: ergo nulla apparet indecentia in eo, quod confirmatos alios factus Episcopus, confirmet. 7

Confirmatur, quia Trullench. *cit. n.5.* affirmat, non peccare venialiter eum, qui secluso contemptu, Sacramentum confirmationis omisit, quia de illo suscipiendo nullum datur præceptum: ergo nec peccabit venialiter Episcopus non confirmatus, characterem habens Episcopalem ad alios confirmandos; quando absque propria culpa confirmationem omisit. In hoc enim Episcopo non confirmato nulla apparet indecentia, nec inordinatio; quidquid sit de aliis, quia sua culpa confirmati non fuerunt.

Nec obstat, quod Episcopus non possit conferre illum ordinem, quem per saltum non suscepit, v. g. Diaconatum, aut Subdiaconatum post susceptum Presbyteratum, & Episcopatum, ut cum pluribus tenet Bonac. *tom.3. de Cens. in particul. disp.3. q.1. punct.2. n.7. fine*: ergo etiam non poterit conferre Sacramentum confirmationis. Non inquam obstat, quia respondetur distinguendo antecedens, non potest conferre valide illum ordinem, quem non suscepit, nego antecedens; non potest illum conferre licitè, concedo antecedens; & ita docet Bonac. *cit. cum pluribus*, & Dicastill. *tom.1. de Sacram. tract.6. disp. unic. de ordin. dubit.16. n.218.* contra aliquos. Ratio est, quia ratione ordinationis Episcopalis, valide confert illos ordines, quos non suscepit, cum vere etiam Sacerdotium suscepisset; eos tamen, quos non suscepit, licitè conferre nequit: nam omnis, qui caret ordine inferiori, prohibitus est in superiori ministrare. At in nostro casu Callistus nec venialiter peccavit, Sacramentum Confirmationis non suscipiendo ante ordines, nec illud post ordines susceptos sine indecentia suscipere poterat; nec aliam contraxit prohibitionem, ne superiores ministrare possit ordines, aut inferiores, aut ipsam confirmationem conferre. Si enim prima tonsura est de necessitate præcepti, aliis ordinibus præferenda: & tamen ille, qui eam prætermisit, non tenetur illam post ordines minores suscipere, ut cum Joann. Baptista de Fabris tenet Dian. *6. p. tract.8. resol.29.* à fortiori non tenebitur Callistus confirmationem suscipere, quia de illa suscipienda, non datur præceptum, ut *suprà* ex Trullenc. notavimus. 8

QUÆSTIO IV.

An Episcopus, aut Capitulum sede Vacante, sub censura prohibere possit, ne fideles communicent, nisi de octo in octo dies?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Designatio dierum ad Sacram Communionem, jam prohibita fuit à S. CC. Congreg. anno 1587.*
3 *De mandato Innocentii XI. fuit etiam prohibita à S. CC. Congreg. anno 1679.*
4 *Ostenditur eam dierum designationem non esse licitam per Concil. Trident. & ipsum jus Canon.*
5 *Idem ostenditur à SS. PP. quos non sequuntur aliqui TT.*

1 QUoddam hujus Regni capitulum Sede vacante, in reverentiam Sacrosanctæ Eucharistiæ sub præcepto, & censura prohibere voluit, ne fideles laici etiam exemplaris vitæ, communionem susciperent, nisi de octo in octo dies. Quæritur 1. An hoc præceptum ad personas vitæ probatæ, sit licitum? 2. An quoad negotiatores, & conjugatos?

§. I.

An præceptum, quod fideles probatæ vitæ, & virtutis, frequentius non communicent, nisi octavo die, sit licitum?

2 Respondeo, non esse licitum. Ostenditur 1. ex causa, & obstantia contra quemdam Episcopum volentem præscribere dies, in quibus tantum liceret laicis Sacram Eucharistiam sumere; ut videre est apud Barbos. *in Collect. ad Concil. Trid. sess. 22. de Sacrif. Miss. cap. 6. lit. A.* Joann. Sanch. *in select. disp. 22. sub num. 19.* Hurt. *de Sacram. tom. 2. tract. de Euchar. disp. 9. diffic. 22. vers. Recentiores,* Dicastill. *de Sacram. tom. 1. tract. 4. disp. 18. numer. 416.* Hæc obstantia S. Concil. Congreg. contra eum Episcopum *habetur 4. tom. decis. Rota, & fuit lata anno 1587.* his verbis: *Obstat Concilium Tridentinum Episcopo volenti præscribere certa tempora, ut dies Dominicos, quartam, & sextam feriam, quibus tantum liceat viris laicis, conjugatis, negotiatoribus, & mulieribus etiam non conjugatis, Sanctissimam Eucharistiam sumere, etiam ob irreverentiam, quam potest quotidiana hujus Sacramenti sumptio in sua diœcesi parere.* Hæc ibi. Redditur autem ratio, ob quam Concil. obstat Episcopo, sic præscribere volenti. *Quia antiquis temporibus peracta consecratione omnes adstantes sumebant Eucharistiam, & ideo licitum est quotidie Eucharistiam sumere.* Et de hac declaratione S. Congreg. non est dubitandum, nam cohæret cum alio novissimo Decreto *ut n. 3.* videbimus. Vide Dicastill. *cit. n. 462.* Ex dictis rectè infertur, non esse licitum ferre præceptum de non sumenda Eucharistia, nisi octavo die.

3 Secundò ostenditur non esse licitum illud præceptum ex Decreto circa Communionem quotidianam edito Romæ 15. Februarii anno 1679. jussu Innocentii XI. & ab eo approbato, & mandato publicari, quod habetur in quodam libello, cujus titulus est: *Constitutiones, & Decreta Apostolica præcipue utilia hoc tempore adversus quosdam abusus in materia Fidei, & Morum*, typis datum Coloniæ Agrypinæ *anno 1679. folio 106.* In quo nulla dies præscribitur, in qua non possit quis Sacram accipere Eucharistiam, nisi in feria sexta Parasceves, de qua *infra*: Sic enim inquit: *Et si frequens, quotidianusve Sacrosanctæ Eucharistiæ usus à SS. PP. fuerit semper in Ecclesia probatus; nunquam tamen, aut sæpius illam percipiendi, aut ab ea abstinendi certos singulis mensibus, aut hebdomadis dies statuerunt.* Ex quo sequitur, quod nec Episcopus, nec capitulum sede vacante, possit dies præscribere, in quibus sit sumenda, vel non sumenda Sacra Eucharistia.

4 Tertiò ostenditur, nam quando personæ sunt vitæ exemplaris, & ad hoc Sanctissimum Sacramentum cum vera humilitate, & profunda reverentia accedunt, laudabilior est frequens communio, imo gratior Deo, si esset quotidiana, ut docet *Concil. Trid. sess. 22. de Sacrif. Miss. cap. 6.* ibi: *Optaret Sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes, non solum spirituali affectu, sed Sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione, communicarent, quo ad eos Sanctissimi hujus Sacrificii fructus uberior proveniret.* Consonat *text. in cap. quotidie, de consecrat. dist. 1.* ibi: *Quare exhortandi sunt fideles, ut sicut quotidie peccant, quotidie medicinam accipiant, cap. quotiescunque, de consecrat. dist. 2. ibi: Debeo illum semper accipere, ut semper mihi peccata dimittantur, qui semper pecco, semper debeo habere medicinam.* Et *text. in cap. non iste, ead. dist.* ibi: *Iste panis quotidianus est, accipe quotidie.* Et Catechism. B. Pii V. *parte 2. de Euchar. num. 60.* ibi: *Quare Parochis partes erunt fideles crebro adhortari, ut quemadmodum corpori in singulos dies alimentum subministrari necessarium putant, ita etiam quotidie hoc Sacramento alendæ, & nutriendæ animæ curam non objiciant.*

Et in hoc sensu SS. PP. fideles ad communionem quotidianam exhortantur. S. August. *de verbis Domini serm. 28.* S. Ambros. *l. 5. de Sacram. c. 4.* S. Ignatius *Epist. ad Ephes.* S. Basilius *ad Cæsaream patriam*, D. Chrysost. *homil. 61. ad populum Antiochen.* D. Cyprianus *serm. 6. de orat. Domini*, D. Hieronymus *ad Lucin. Epist. 28.* D. Cyrillus *lib. 3. in Ioann. cap. 37.* Hos SS. PP. non pauci secuti fuerunt Scholastici, alii contra concederunt. Videantur Dian. *part. 11. tract. 7. resol. 15.* Joannes Sanch. *in select. disp. 22.* P. Dicastill. *cit. dict. tract. 4. disp. 9. dub. 18.* Ubi pro utraque parte plures affert. Standum tamen est *supra adducto Decreto S. CC. Congr.* sub Innocentii XI. mandato, prohibentis ne sacræ communionis frequentia, etiam quotidiana impediatur, *ut §. seq.* videbitur. 5

§. II.

An saltem negotiatoribus, & conjugatis imponi possit præceptum non communicandi, nisi post octavum diem?

SUMMARIUM.

6 *Hoc præceptum negotiatoribus, & conjugatis imponi non potest, sed relinquendum confessariorum judicio, ut præscribant quod illorum saluti prosit.*
7 *Quale debeat esse confessariorum judicium?*
8 *Quid in hac materia ad Episcopos pertineat; providebunt tamen ne quis, qui ad Sacram communionem sive frequenter, sive quotidie accesserit, repellatur.*
9 *Illatio ex dictis ad quæstionem propositam.*
10 *Admonentur Episcopi, ne in feria sexta Parasceves privatim aliqui communionem accipiant.*
11 *Episcopi permittere nequeunt, ut venialium confessio fiat simplici sacerdoti, non approbato ab Ordinario.*
12 *Opinio opposita accommodatur, & ostenditur quomodo procedere possit.*
13 *Confessarius potest ex rationabili causa communionem differre; & jus commune in pœnam, de quo non procedit nostra quæstio.*
14 *Ex frequenti communione non gignitur nimia familiaritas, ex qua oriatur contemptus.*

REspondeo etiam ut certum, idem præceptum negotiatoribus, & conjugatis imponi non posse, sed id relinquendum confessariis, qui præscribent, quid saluti eorum profuturum sit. Ut expressè habetur *in citat. Decreto Sacræ CC. Congregat. de mandato Innocentii XI.* ibi: *Præterea, quod ad negotiatores ipsos attinet, frequens ad Sacram alimoniam percipiendam accessus, confessariorum secreta cordis explorantium judicio est relinquendus, qui ex conscientiarum puritate, & frequenti fructu, & ad pietatē processu laicis negotiatoribus, & conjugatis, quod prospicient eorum saluti profuturum, id illis scribere debebunt.* Ex quibus verbis satis constat, frequentiā communionis ad ipsos confessarios pertinere. Quod ante emanationem dicti Decreti cum pluribus DD. tenuit Dicast. *jam cit. dub. 18. n. 443.* his verbis: *Ex his omnibus hucusque dictis asserēdum est secūdo in majori vel minori fre-* 6

frequentia standum esse judicio prudentis Patris spiritualis. Ita sentiunt Authores supra cit. & alii apud ipsos, qui omnes vel id supponunt, vel expresse docent; & ita est praxis receptissima fidelium, à qua vix puto aberrare aliquem, nisi forte à prædictis Neotericis, vel sui similibus (si qui sunt,) aliqui ad contemnendum tale judicium inducantur, ne dicam, seducantur. Idem tenet Card. de Lug. *disp.17. de Euchar. n.8.*

7 Quale autem debeat esse judicium confessariorum, ut frequentem, seu quotidianam pœnitentibus præscribant communionem? Respondeo, non omnibus existentibus in gratia esse præscribendum, nam si per frequentiam quotidianæ communionis reverentia minuatur, & affectus, seu fructus non crescat, satius erit per aliquos dies differre, & interim parare se. Sic colligo ex adductis verbis: *qui ex conscientiarum puritate, & frequentiæ fructu, &c.* Et consonat D. Thom. *in 4. dist.12. q.3. artic.1. quæst.2. ibi: si autem sentiret per quotidianam frequentationem reverentiam minui, & fervorem non multum augeri, talis deberet interdum abstinere, ut cum majori reverentia, & devotione postmodum accederet.* Et recepta SS. PP. & Scholasticorum sententia, apud Dicastill. *cit. n.431. & seqq.*

8 Quid autem Episcopi in frequenti, vel quotidiana communione possint? Disponitur in cit. Decreto per hæc verba: *In hoc igitur Pastorum diligentia potissimum invigilabit, non ut à frequenti, & quotidiana Sacræ communionis sumptione, unica præcepti formula aliqui deterreantur, aut sumendi dies generaliter constituantur, sed magis, quid singulis permittendum per se, aut Parochos, seu confessarios sibi decernendum putet. Illudque omnino provideat, ut nemo à Sacro convivio, seu frequenter, seu quotidie accesserit, repellatur.* Ex quibus verbis non possunt Episcopi dies generaliter decernere, in quibus fideles sacrã debeant accipere communionem; sed quid singulis permittendum per se, aut Parochos, seu confessarios sibi decernendum putet.

9 Ex his infertur, non posse dictum Capitulum Sede vacante, nec Episcopum sub præcepto, & censura prohibere, ne fideles communicent, nisi octavo die, sive sint vitæ exemplaris, sive negotiatores, aut conjugati, aut quicunque alii utriusque sexus; nec ab eadem Sacra Cõmunione aliquem repellere, sive frequenter, sive quotidie ad illam accedant, sed confessariorum judicio hoc esse reliquendum.

10 Quamvis Episcopi sub præcepto, & censura non possint fideles prohibere, ne communicent, nisi octavo die; vitare tamen debent, ne communicent in die feriæ sextæ Parasceues. Licèt enim plures DD. docuissent, licitum esse in ea feria sexta communicare, quos afferunt, & sequuntur Dian. *4. p. tract.4. resol.237. & 6. p. tract.6. resol.19. & p.9. tract.7. resol.24.* Joann. Sanch. *cit. disp.22. n.20.* Dicastill. *tom.1. de Sacram. tract.5. disp.4. dubit.2. n.32.* Hac tamen die jam non licet communicare, neque hanc opinionem reducere ad praxim: quia in *cit. Decreto* de mandato Innocentii XI. in principio, sic dicitur: *Cum ad aures Sanctissimi D.N. fide dignorum testimonio pervenerit in quibusdam Diœcesibus urgere usum quotidianæ communionis, etiam in feria sexta Parasceues, &c.* Propè finem Decreti, sic per Sacr. CC. Congreg. disposuit: *Curent etiam (* loquitur ad Episcopos *) ut circa communionem in feria sexta Parasceues, Missalis Rubricæ, & Ecclesiæ Romanæ usus serventur.* Rubrica autem Missalis in feria quinta Cœnæ Domini sic habetur post Agnus Dei; *Quod reserventur aliquæ particulæ consecratæ pro infirmis.* Universalis autem Ecclesiæ consuetudo est, ne die feriæ sextæ Parasceues Sacra Eucharistia ministretur, nisi infirmis, etiam si eadem die occurrat festum Annuntiationis B. Virginis Dei genitricis, ut videre est apud Gavant. *in comment. ad Rubricas Missal. p.4. tit. 10. de fer. 6. in Parasc. n.24. & 25.*

11 Nec obstat, quod in aliquibus locis Germaniæ, ut videre est apud Dicastill. *cit.* & in hac civitate Ulyssiponensi, audio, omnes Confratres Virginis SS. Augustiarum, cujus confraternitas sita est in Ecclesia Monachorum S. Benedicti, feria sexta in Parasceue Sacram communionem sumere. Non inquam hæc obstat consuetudo in dictis locis; quia Sacr. CC. Congreg. de mandato S. Pontificis decernit, quod Episcopi eam exterminent consuetudinem, cum non detur talis consuetudo, seu usus in Ecclesia Romana: Si tamen dicta confraternitas à S. Pontifice privilegium habeat, ad Sacram communionem accipiendam ea feria sexta, illo utatur.

Admonentur etiam Episcopi *in cit. Decreto*, ne permittant, simplices sacerdotes absolvere à peccatis venialibus; nam licèt communissima sententia docuerit, posse simplicem sacerdotem à peccatis venialibus, & semel rite confessis absolvere, ut videre est apud Card. de Lug. *de pœnit. disp. 18. sect.3. n.41.* & Dian. *p.8. tract.1. res.84. vers. Quinto Salvat.* Cum tamen de praxi hujus opinionis ad aures S. Pontificis pervenerit, de illius mandato S. CC. Congreg. statuit, ne Episcopi eam permittant, his verbis, *Non permittant, (* loquitur cum Episcopis *) ut venialium confessio fiat simplici sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut Ordinario.* Alia scitu digna *in cit. Decreto* continentur; dicta tamen pro nostra resolutione sufficiunt. 12

ARGUMENTA SOLUTA.

Non obstat 1. quod plures DD. quos pleno calamo referunt Joann. Sanch. *d. disp.22. n.5.* Dian. *p.11. tract.7. resol.15. à vers. sed ego prorsus*, consulant, & dicant, non esse communicandum frequentius, quam octavo die. Non inquam obstat ea opinio, nec opposita, asserens esse quotidie communicandum, nam ut rectè procedant, aptari debent juxta Decretum Sanctissimi D. Nostri jussu editum, quod totum hoc negotium confessariis relinquit, qui conscientiam puritatem, & frequentiæ fructum, & ad pietatem processum explorabunt, & decernent, vel communionem quotidianam, vel aliam quamcunque frequentiam, prout in Domino judicabunt. 13

Non obstat 2. quod Sacra Communio in pœnam alicujus delicti prohiberi possit, non solum à confessario, ut contra Joann. Sanch. *cit. disp.33. n.15. & alios*, sentiunt Salazar. apud Dian. *part.3. tract.4. resol.115. & part.10. tract.13. resol.47.* & cum Serra *tom.1. de offic. Paroch. disp.4. diff. unic. q.22. n.3.* tenet Card. de Lug. *disp.25. de pœnit. n.65.* & Leand. *de Sacram. p.1. tract.5. disp.9. q.98.* Sed etiam de facto in jure Canon. prohibetur, ut videre est in non paucis Text. *in c. Latorem, c. Admonere*, 33. *q.2. c. si quis Episcopum, 2. q.3. c. hos verò, c. Si qua fœmina, c. Si quis, & c. Hi qui, dist.50. in c. De viro, 12. qu.2. c. Virgines 17. q.1. c. Devotam, c. Si qua Monachorum, & c. Hos autem 17. q.5.* Non inquam obstat, quia ad confessarium eam imponentem pœnam, respondetur cum *cit.* DD. eam privationem S. Communionis, delicti esse punitivam, & à confessario in pœnam imponi posse. Vel conhæretius respondendum est, juxta *cit. Decretum*, confessarium, cujus judicio frequens, aut quotidiana communio relinquitur, posse in hac, vel altera die ex rationabili causa pœnitentibus jubere, ne communicent. Ad *textus cit.* respondetur, eam pœnam privationis Sacræ communionis infligi in pœnam alicujus dicti, quo quis veste nuptiali se denudans, illa purissima mensa, ac epulo judicatur indignus. At nos loquimur de rite disposito & probatæ conscientiæ viro à confessario invento ad accessum illius mensæ capaci, & juxta illud *Paul. 1. ad Corint. Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat, &c.* 14

Non obstat 3. quod ex frequentia communionis videtur gigni nimia familiaritas, ex qua oritur contemptus. Non inquam obstat, quia (quidquid sit de familiaritate cum homine) ex familiaritate cum Deo, si alioqui detur vera conscientiæ probatio, & animi dispositio, non gignitur contemptus, imò amoris fervor, & timoris augmentum. Et diversa ratio est, quia ex familiaritate cum homine, deprehenditur eius defectus, qui occasioni esse consuevere contemptui: at ex familiaritate cum Deo magis, ac magis patescunt actus excellentiæ. Et est optimus locus ille Samaritanæ *Joann.4.* quæ prima conversatione cum Christo illum Judæum appellavit: *Quomodo tu Iudæus cum sis, bibere à me poscis.* Et paulo progressa Dominum agnoscit: *Domine da mihi hanc aquam.* Ulterius conversata Prophetam admirata est; *Ut video Propheta es tu.* Adhuc ulterius Messiam venerata est. Aliis supersedeo argumentis, quia *ex cit. Decreto* facile dissolventur. 15

QUÆSTIO V.

An possit Episcopus prohibere fœminis in quodam convictorio, vulgo *Recolhimento* de gentibus, ne Sacram Communionem in sua Ecclesia recipiant?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Episcopi impedire nequeunt fœminis in Recessu degentibus, ne frequentem, aut quotidianam recipiant communionem.*
3 *Concil. Trident. desiderat, quod omnes fideles in Missis, quas audiunt, communicent.*
4 *S. Clemens Papa, & S. Dionysius, qui non erant parati ad sumendam S. Eucharistiam, dum Missam audiebant, foras mittebant, dum alii communicabant.*
5 *Episcopus bonas consuetudines in sua diœcesi introducere tenetur.*
6 *In hoc Regno, ex recepta consuetudine possunt fideles ubique communicare, dummodo in Parochia communicaverint à principio Quadragesimæ.*
7 *Sententia communis, quod nemo, etiam ex devotione sacram sumat Eucharistiam, nisi de licentia Parochi, quomodo hodie sit intelligenda.*
8 *Sententia aliquorum DD. post Decretum S. Cong. sub Innocentio XI. non est digna censura.*
9 *Regulares possunt extra suas Ecclesias omnibus ministrare Eucharistiam, eam ex devotione sumentibus.*
10 *In Oratoriis, & Ecclesiis virtute Bullæ Cruciatæ possunt etiam fideles ubique communicare.*

1 IN quadam hujus Regni civitate, unicum tantum dabatur convictorium fœminarum, vulgo *Recolhimento* virtutis, & exemplaris vitæ, sub protectione Regia: & statutis, quorum unum erat, ne fœminæ ab eo possent exire. Et inter alia, alterum, ut singulis mensibus sacram sumerent Eucharistiam. Episcopus autem illius Diœcesis, honore Dei, & zelo salvandi animam cujusdam fœminæ, *honore*, & moribus perditam, excitatus, in illud convictorium eam voluit inferre. Restiterunt, & Regens, & reliquæ fœminæ ibi degentes. Quod ægrè ferens Episcopus, statuta convictorii postulavit; Abnuerunt tamen, & Regens, & fœminæ subditæ. Cedit Episcopus; At non post multos dies illis omnibus prohibuit Sacram sumere Eucharistiam in sua Ecclesia, & si communicare voluissent, ad propriam Parochiam iter facerent, quia non peccabant; nam statutum ad non exeundum in conscientia non obligabat. Et ab hac sententia per aliquos non destitit menses.

RESOLUTIO.

2 Ex dictis *quæst. præcedenti*, facilis est responsio. Dico tamen Illustrissimum Episcopum non potuisse infœminas in eo Convictorio degentes, eam infligere pœnam, 1. quia ubi culpa non est, nec pœna esse potest, *cap. sine culpa, de regul. jur. in 6.* & DD. ibi communiter. 2. quia eas fœminas à Sacra communione repulit, contra id, quod illis, & aliis Episcopis injungitur *in Decreto S. Card. Congr.* de mandato, & approbato à SS. D. N. Innocentio XI. de quo *quæst. præced.* sæpius mentionem fecimus, ubi sic cum Episcopo loquendo: *Illudque omnino provideat, ut nemo à sacro convivio seu frequenter, seu quotidie accesserit, repellatur.* Nec Illustrissimus Episcopus excusationem habet, illas mittendo fœminas ad suam Parochiam, ad Sacram sumendam Eucharistiam; nam certo sciebat, illas suorum statutorum esse observantissimas, & unum ex statutis illas prohibere, à suo convictorio exire.

3 Tertiò, quia *Concil. Trident. sess. 22. cap. 6.* desiderat, quod fideles in ea Missa, quam audiunt, sacram accipiant communionem; ibi: *Optaret Sacrosancta synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes, non solum spirituali affectu, sed Sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione, communicarent, quo ad eos sanctissimi hujus sacrificii fructus uberius proveniret*: ergo qui impedit, ne fœminæ in Missa, quam semel quotidie in sua Ecclesia audiunt, sacram non suscipiant communionem, sed ad aliam Ecclesiam peragrent, ut illam suscipiant, contra mentem it Concil. Trident.

Quartò, quia legimus de S. Clemente Papa, Apostoli 4
S. Petri discipulo *l. 8. const. Apostolic. 18. alias 20.* Et de S. Dionysio Athenarum Episcopo, Apostoli S. Pauli discipulo *Eccles. Hierarch. cap. 4.* hæc verba: *Post Evangelium, & sacrarum litterarum lectionem, qui ad Sacram Eucharistiam parati non erant, foras mittebantur, atque omnibus tradita cõmunione, &c.* At in nostro præsenti casu, fœminæ, quę audientes Missam in sua Ecclesia paratæ sunt ad sacram sumendam Eucharistiam, foras mittuntur, ut in alia Ecclesia communicent: ergo Sanctorum illustrium exemplum non sequitur; quod corde, & opere erat sequendum.

Quintò, quia omnis Episcopus in sua Diœcesi bonas 5
consuetudines introducere tenetur, ut inquit Barbosa *de potest. Episc. in compendio n. 50. fol. mihi 155.* & introductas à fortiori conservare: at frequenter Sacram suscipere Eucharistiam, est laudabile, & optima consuetudo: ergo qui non sinit, aut prohibet, ne sacra Eucharistia accipiatur in Ecclesia, in qua tantum eam potest recipi, bonas non amat consuetudines.

Sextò, quia consuetudo venit juris appellatione, ut 6
cum Menoch. & aliis tradit Barbos. *de Appell. 124. nu. 6.* Sed in hoc Regno ex recepta consuetudine introductũ est, posse fideles in quacunque Ecclesia communicare, dummodo in propria Parochia semel à principio Quadragesimæ, usque ad Dominicam *Pastor bonus* communicent, ut inquit Abreù *de Paroch. l. 10. n. 592.* ibi: *Nota vero in hoc Regno ex recepta consuetudine, posse fideles ubique communicare, dummodo in Parochia communicaverint à principio Quadragesimæ:* at dictæ fœminæ solum volebant in propria Ecclesia ex devotione communicare, ut solebant, & frequentius juxta sui confessarii judicium: ergo nullo jure poterant impediri.

Neque obstat, quod nullus sacerdos possit administra- 7
re Eucharistiam fidelibus, etiam ex devotione communicantibus, nisi de licentia Parochi expressa, vel interpretativa, aut præsumpta ex ea ratione, quia ad Pastorem spectat placere suas oves. Sic docent omnes communiter DD. Soar. *de Euchar. disp. 72. sect. 2.* Vasq. *disp. 219. c. 2.* Card. de Lug. de Euchar. *disp. 17. num. 30. & 31. & disp. 18. n. 37.* Dicastill. *tom. 1. de Sacram. tract. 4. disput. 11. dubit. 3.* Fagund. *in præcep. Eccles. precept. 3. l. 3. c. 2. n. 11.* Leand. *tom. 2. tract. 7. de Euchar. disp. 4. q. 2. & 3.* Gobat. *tom. 1. in opera moral. tract. 4. n. 366.* Castr. Palaus *tom. 4. tract. 21. punct. 16. à n. 2.* & alii, quos citant. Sed Episcopus erat Pastor, & Parochus illarum fœminarum: ergo potuit illis prohibere, ne in sua Ecclesia ab aliquo sacerdote reciperent Sacram communionem. Non inquam obstat illa opinio communissima, quia omnis sacerdos potest hodie ex dispensatione, & privilegio S. Pontificis administrare fidelibus Eucharistiam ex devotione communicantibus, ut habetur *in Decret. cit. q. præcedente*; ut ibi dicit S. Congreg. per hæc verba: *Porro Episcopi, & Parochi, seu confessarii redarguant asserentes communionem quotidianam esse de jure divino, doceant in Ecclesiis, seu oratoriis privatis, ex dispensatione, seu privilegio Pontificis de manu sacerdotis sumendam Sanctissimam Eucharistiã, &c.* Ex quibus verbis constat, posse quemlibet sacerdotem ministrare Eucharistiam in Ecclesiis, & oratoriis privatis; nec Episcopum illam administrationem posse impedire, Nec aliud potest disponere, nisi incedere vestigiis ipsius Decreti, in quo sermo est in alio loco de Episcopis, quibus sic loquitur: *in hoc igitur Pastorum diligentia potissimum invigilabis, non ut à frequenti, aut quotidiana Sacra Communionis sumptione aliqua præcepti formula aliqui deterreantur, aut sumendi dies generaliter constituantur, sed magis quid singulis, permittendum per se, aut Parochos, seu confessarios sibi decernendum putet; illudque omnino provideat, ut nemo à sacro convivio, seu frequenter, seu quotidie accesserit, repellatur; & nihilominus det operam, ut unusquisque digne pro devotionis, & preparationis modo rarius, aut crebrius Dominici corporis suavitatem degustet.* Hæc quoad Episcopos, ex quibus apertè cõstat, nolle, quod aliqua præcepti formula fideles deterreantur à sumenda frequenter, vel quotidie Sacram communionem, poterit tamen Episcopus unicuique in particulari pro devotionis, & præparationis modo dare operã ut crebrius, aut rarius cõmunicet, ut ex verbis adductis liquet.

Ex

8 Ex dictis sequitur 1. post editum *cit. Decret.* non esse dignum censura, assertum Marcill. *in quedam memoriali, ad Archiep. Compostellan. pro frequent. Euchar.* & Ludovic. de Beja *in respons. cas. Conscient. par. 4. cas.* 14. existimantium, omnes sacerdotes habere delegatam jurisdictionem, ad dandam Sacram Eucharistiam omnibus fidelibus, triplici excepta: Paschali, per viaticum, & Ex formulis in Sacrario repositis. Quod etiam videntur sentire Barbos. *in remiss. ad Trident. sess.* 22. *cap.6.* Gavant. & Joann. Sanchez apud Leand. *proximè q.* 2. quia *ex citat. verbis Decret.* hanc delegationem tenent per dispensationem, & privilegium S. Pontificis.

9 2. Sequitur, Religiosos teneri in suis Ecclesiis, & in alienis ministrare Eucharistiam illis, qui ad mensam accesserint, ad recipiendam Sacram communionem, etiam si adverterint, præcedentibus diebus, etiam illis se ministrasse Eucharistiam, quia ad confessarios pertinet judicium de frequenti, aut quotidiana communione, & non ad sacerdotem, qui ex altari distribuit fidelibus Sacram communionem; nam ex *cit. Decr.* constat Episcopum non posse à frequenti, vel quotidiana communione fideles repellere: ergo nec ipsi sacerdotes Sacram communionem distribuentes. Quod Regulares etiam extra suas Ecclesias ex privilegiis, suis Religionibus concessis possint ministrare Sacram Eucharistiam, eam ex devotione sumentibus, vide Card. de Lug. *de Euchar. disp.* 18. *num.* 38. & alios plures, quos refert, & sequitur Leand. *cit. d. disp. 4. quæst.* 4.

10 3. Sequitur, prædictis fœminis non esse necessariam Bullam Cruciatæ, ut in sua Ecclesia Sacram sumant Eucharistiam, *ut supra vidimus*. Ex privilegio tamen ipsius Bullæ, illam possunt frequenter, aut quotidie ex devotione sumere absque Parochi licentia, data illa opinione, de qua *supra num.* 7. quia id privilegium in Bulla conceditur, ut tradunt Dian. 1. *part. tract.* 11. *resolut.* 20. *& part. 4. tract. 4. resol.* 81. Maschatenhas *de Sacram. tract. 4. disp. 4. cap. 5. num.* 18. Abreù *supra l.* 10. *num.* 592. & ego *in Expos. Bull. disp.* 11. *num.* 143. & alii plures ibi, & apud *cit.* Et probabile dicunt Tamburin. *in Meth. SS. Communionis cap. 4. §. 4. num.* 44. & Leand. *part. 2. tract. 7. disp. 4. qu.* 6. Et juxta tam graves DD. poterat Illustrissimus Episcopus eas fœminas in illo convictorio inclusas non impedire à frequenti, vel quotidiana communione. Quia tamen de his forsan, habuit notitiam, melioris usus est concilio.

QUÆSTIO VI.

An Prælatus Regularis cujusdam Conventus Minorum possit iter agentibus, licentiam concedere, ut, non obstante Constitutione aliud disponente, possint simplici Sacerdoti confiteri, & id ipsum possint absque Prælati licentia; & quis ad hoc munus idoneus censeatur.

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Guardianus potest suis subditis iter agentibus, concedere licentiam, ut confiteantur cuicunque simplici sacerdoti.*
3 *Concil. Trid. non requirit approbationem ad audiendas confessiones Regularium.*
4 *Guardianus potest suis subditis licentiam concedere, ut confiteantur simplici Sacerdoti, non obstante Constitutione.*
5 *Ex licentia generali ad confitendum, non intelligitur a casibus reservatis.*

1 Quidam Religiosus ex quadam Provincia minorum, in qua datur const. statuens, Religiosos iter agentes extra Conventum, non invenientes ex eodem ordine confessores, posse confiteri cuicunque confessori Regulari, aut sæculari, dummodo sint approbati à quocunque Ordinario. Quæritur 1. An Prælatus conventus possit suis subditis, extra conventum iter facientibus, licentiam concedere, ut cuicunque sacerdoti simplici confiteantur? 2. An ejusdem subditi, iter facientes, absque Prælati licentia, Sacerdoti simplici confiteri possint? 3. Quis censeatur idoneus, quando conceditur licentia ut idoneo confiteantur?

§. I.

An Prælatus conventus cujusdam Provinciæ Minorum possit suis subditis, extra conventum iter agentibus, concedere licentiam, ut confiteantur Sacerdoti simplici, quando constitutio illis id non concedit?

Respondeo, posse. Ratio est, quia omnis Ordinarius potest delegare; ut probat textus *in cap. Inter cætera, de offic. Iudic. & Ordin. & text. in cap. cum Episcopus, de offic. Ordin. in 6.* & text. *in l. More, ff. de jurisdict. omn. judic. & text. in l. Cognitio, §. cum propriam, ff. de offic. ejus, cui mandata est jurisdict.* Sed Guardianus in ordine ad suos fratres habet potestatem ordinariam, ut communiter tenent Doctores; quos afferunt, & sequuntur Soar. *tom. 4. de Relig. l. 4. cap. 5. num.* 3. Filliuc. *tom. 1. tract. 7. num.* 188. Villal. *in summ. tom. 1. tract. 9. diffic. 49. num.* 11. Portel. *in dub. Regul. verb. Prælatus num. 1. & 2. & in addit. verb. Prælati potest n.* 2. Pellizar. *tom. 2. tract. 9. cap. 3. num.* 4. cum aliis. Ex hoc principio; Quia afferunt communiter DD. dictum Guardianum posse, concedere dictam licentiam, non solum fratribus extra conventum proficiscentibus, sed etiam illis, intra conventum commorantibus, ut referunt Fr. Joan. da Cruz *de statu relig. lib. 1. cap. 6. dub.* 8. Dian. 3. *p. tract. 2. de dub. Regul. resolut. 2. ubi plures alleg. & alios*, Leand. *tom. 1. tract. 5. disp. 11. quæst.* 45. & Pellizar. *cit. tract.* 8. *cap. 2. num.* 2. Quare minus bene contrarium docuerunt Fr. Emman. Rodrig. *in summ. tom. 1. cap. 60. numer.* 6. & alii, non advertentes nostrum tam clarum fundamentum. 2

Nec obstat 1. *Decretum Conc. Trid. sess.* 23. *cap.* 15. *de reform.* ubi inhabilis & audiendas confessiones censetur sacerdos, qui ab Ordinario non fuerit approbatus. Non inquam obstat, quia Concil. loquitur in ordine ad confessiones sæcularium, ibi: *Confessiones sæcularium, etiam sacerdotum*, & non in ordine ad confessiones fratrum, ut communiter notant DD. quos afferunt, & sequuntur Soar. *de pœnit. disp.* 28. *sect.* 4. Card. de Lug. *ibidem disput.* 21. *num.* 2. Lezan. *in summ. tom. 1. cap. 18. num.* 27. Joan. Sanch. *in select. disput.* 49. *num.* 2. Mirand. *in man. Prælat. titul. 1. quæst. 45. art.* 11. *concl.* 2. Homobon. *de exam. Eccles. part. 1. tract. 5. c. 2. quæst.* 15. Pellizar. *tom. 2. tract. 8. cap. 2. num.* 1. Et ita declaravit Clemens VIII. apud Quaranta *in summ. Bull. verb. Confessor*. 3

Non obstant 2. Constitutiones Minorum Barcionæ editæ, ubi dicitur: *Religiosos extra conventum iter agentes, si non inveniant ex ordine confessarium, posse confiteri cuicunque confessario sive Regulari, sive sæculari, dummodo sint a quocunque Ordinario approbati.* Unde videtur inferri, non posse, nisi ab eo, qui fuerit approbatus. Non inquam obstant, quia respondetur aliud esse loqui ex vi hujus Constit. aut ex vi licentiæ à Guardiano concessæ. Nostra autem quæstio procedit tantum ex vi licentiæ Guardiani. Et quamvis dicta Constit. licentiam fratribus non concedat, ut possint confiteri cum sacerdotibus non approbatis; non tamen prohibet, nec aufert potestatem Guardianis, quod illam non possint concedere, ut in similibus terminis inquit Dian. 3. *part. tract. 2. de dub. Regul. resol. 2. vers. Verum ego.* 4

Cæterum advertendum est, ex vi hujus licentiæ generalis, non posse dictos fratres confiteri, & absolvi à reservatis. Quia in licentia generali, ut aliquis confiteatur, non intelligitur à casibus reservatis, si in eadem illis mentio specialis non fiat, ut probatur *ex text. in cap. In generali de regul. jur. in 6.* & ex text. *in cap. si Episcopus de pœnit. & remiss. in 6.* Unde quantum ad reservata tenentur dicti fratres comparere coram suis Prælatis, aut illis, qui licentiam habent ad illa absolvenda. Dum tamen extra conventum habitant, possunt ab illis absolvi, ad quæ licentiam obtinent, etiam si, qui confessio- 5

fessiones audiunt, sint simplices Sacerdotes, sub ea conditione, quantum ad reservata, quod compareant coram suis Prælatis, ut constat ex privilegio Innocentii VIII. Cisterciensibus concesso, ut refertur *in Comp. suor. privileg. verb. Confess.* Et hæc est consuetudo, & communis praxis, ut notat Soar. *tom. 4. de relig. tract. 8. l. 2. cap. 19. n. 6.* Pellizarius *cit. tract. 8. c. 2. n. 54.*

§. II.

An dicti Fratres iter agentes, possint absque Prælati licentia, ex vi Concil. Trident. simplici sacerdoti confiteri.

SVMMARIVM.

6 *Minores supradicti sine prælati licentia, ex vi Concil. Tridentin. simplici sacerdoti confiteri nequeunt.*
7 *Licentia suarum Const. generali stare debent.*
8 *Sufficit, quod confessarius Regularis ad confessiones fratrum a suo Prælato sit approbatus.*
9 *Si ea non daretur Constitution. poterant fratres extra monasterium degentes simplici confiteri Sacerdoti.*

6 Respondeo, non posse. Nam *Conc. Trid. d. sess. 23. de reform. cap. 25.* quamvis tantùm inhabilem reddat Sacerdotem simplicem ad confessiones sæcularium, jurisdictionem illi non concedit ad Regularium confessiones: requiritur ergo, quod aliquis illam concedat; & hanc solum eorum Prælatus concedere potest.

7 Unde si dicti fratres jam licentiam à suo Guardiano non habeant, generali suarum Constit. licentiam stare debebunt, asserentium: quod non invenientes confessarium sui ordinis, possit confiteri cuicunque Regulari, aut sæculari per aliquem Ordinarium approbato.

8 Attamen adverto particulam *approbato* solum cadere super confessarium sæcularem, & non super Regularem: sufficit enim, quod confessarius Regularis à suo Prælato ad fratres sit approbatus, quamvis ab Episcopo ad Regulares, nec ad sæculares approbatus sit. Ratio est, quia dictæ Constit. à communi Regularium consuetudine sunt restrictivæ: nam communis consuetudo inter Regulares viget, quòd possint extra sua monasteria degentes, confiteri cuicunque simplici sacerdoti, ut testantur Navarr. *in sum. cap. 4. num. 7.* Tamburin. *de jur. Abbat. tom. 2. disp. 6. quæst. 6. num. 7.* Soar. *tom. 4. de Relig. tract. 8. l. 2. cap. 27. num. 5.* Reginald. *l. 1. num. 175.* Rodrig. *tom. 1. qq. Regul. quæst. 62. art. 5.* Imo etiam sunt restrictivæ privilegiorum Regularibus à SS. Pontificibus Sixto IV. Leone X. Innocentio VII. Martino V. Clemente VII. concessorum; qui ipsis fratribus, iter agentibus, concedunt, quòd possint confiteri cuicunque Sacerdoti Regulari, seu sæculari; ut referunt Tamburin. *de jur. Abbat. tom. 2. disp. 6. num. 5.* Joann. de la Cruz *de Statu Relig. lib. 1. cap. 6. dub.* 10. Layman. *in sum. lib. 5. tract. 6. cap. 10. num.* 20. Angel. Bosius *ad tripl. lub l. sect. 3. cas. 4. num. 5.* Constitutiones verò quando favorum sunt restrictivæ, non ampliandæ, sed restringendæ sunt, juxta sensum magis restrictum, ut constat ex *text. in cap. Odia, de reg. jur. in 6.* & DD. communiter apud Barbos. *de Axiom. 166. à num. 1.*

9 Ex dictis sequitur, præfatos fratres, si eæ non darentur Constitutiones, potuisse, quando extra monasteria degunt, cuicunque sacerdoti simplici, absque alia sui Guardiani licentia, confiteri. Quia ita consuetudine receptum est, ex privilegio SS. Pontificum Religiosis concesso. At cum eorum Constitutiones requirant, quòd confessor sæcularis ab Ordinario sit approbatus; nisi in forma supradicta, confiteri nequeunt.

§. III.

Quisnam censeatur Idoneus, quando Prælatus licentiam concedit, ut fratres, extra monasteria degentes, idoneo confiteantur?

Respondeo, illum censeri, cui tantùm talis non 10
deest licentia: nam si ad illam desit capacitas, quia est suspensus, vel excommunicatus, aut quia illi deest judicium, aut quia est totaliter ignorans, & nescit inter peccatum mortale, & veniale discernere; idoneus non erit. Ita Fr. Joan. de la Cruz *de Statu Relig. lib. 1. cap. 6. dub. 11. conclus. 1. fine,* Dian. *3. part. tract. 2. res. 2. vers. Notandum.*

QUÆSTIO VII.

An inventa charta ad confessionis præparationem, in marsupio cujusdam rei, quo examine à judice legenda sit, vel non legenda, & quomodo ab eo procedendum sit in foro externo?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Reo dicenti chartam in eo inventam, esse sua confessionis memoriale, fides non est adhibenda, nisi probetur.*
3 *Affirmanti, & non neganti onus incumbit probandi.*
4 *Gravissimè peccavit Prætor eam legens chartam.*

Cum à Prætore capitalium, vulgo *Corregedor do crime* quidam reus apprehensus fuisset, in ejus 1
marsupio inventa est quædam charta, & cùm Prætor eam aperire incepisset, Reus illum intercepit, ne aperiret; quia in ea ad confessionem illius peccata erant scripta. Dictum despiciens Prætor eam legit. Quæritur 1. An dicto rei Prætor teneretur fidem adhibere? 2. Quomodo charta esset examinanda, ut illi fides adhiberetur? 3. Compertum habente, chartam esse ad confessionem; in quo foro manet, notitia ab illa accepta?

§. I.

An dicto rei, teneretur Prætor adhibere fidem?

Respondeo, quamvis Prætor non tenebatur, dicto 2
rei fidem adhibere, tenebatur tamen examinare, antequam eam chartam legeret, an esset, vel non esset memoriale ad faciendam confessionem. Prima pars ostenditur 1. *Ex Gloss. verb. dicatur in l. 1. in princ. ff. si quadrupes pauperiem fecisse dicatur,* ut expressè pluribus cit. tenet Menoch. *de recup. possess. remed. 15. n. 403.* Ex cit. Jason. Felin. Paris. & alii Barbos. *de Axiom. 191. num. 1.* & DD. communiter: aut reus dixit, chartam inventam esse in ordinem ad suam confessionem, non tamen probavit.

Secundò ostenditur, quia affirmanti, & non ne- 3
ganti onus incumbit probandi, ut cum communi DD. Menoch. *de præsumpt. lib. 1. quæst. 89. num. 26.* Mascard. *de probat. concl. 377. num. 2.* Soar. *tom. 4. in 3. part. disp. 33. sect. 8.* Fragos. *de regim. reip. Christ. disput. 25. §. 5. num. 19. in fine:* Reus autem affirmabat, esse eam chartam ad suam confessionem.

Secunda pars probatur, quia audiens Prætor à reo, 4
in ea charta esse sua peccata scripta in ordine ad confessionem, eam tenebatur non legere, & eam legendo, peccavit gravissimè, ut cum communi DD. docent Ægid. Coninch. *de Sacram. disp. 9. num. 50. in fine,* ibi: *Quisquis autem talem chartam reperit, sive ab alio perditam, sive casu alicubi relictam, cavere omnino debet, ne postquam, qualis sit, cognoverit, quidquam ex ea legat, nam hoc fieret cum injuria pœnitentis.* Quod rectè dictum asserit Dicastill. *tom. 2. de Sacram. tract. 8. de Sacram. Pœnit. disp. 12. dubit. 3. à num. 61.* Et gravissimè peccare, inquit Castr. Palaus *tom. 3. tract. 23. disp. unic. punct. 19. §. 4. n. 11. vers. Monent tamen.* Et alii infrà citandi.

§. II.

Quomodo dicta charta sit examinanda, ut illi fides adhibeatur?

SVM-

S V M M A R I V M.

5 *Ea charta examinatur ex titulo, vel illius initio, vel alio simili, quod indicet, esse memoriale peccatorum.*

6 *Examinatur concedendo licentiam, tribus personis Religiosis, ut tantum legant, quantum ad eam notitiam sit necessarium.*

7 *Examinatur etiam per rei Iuramentum.*

8 *In causis criminalibus, quando necessitas id requirit, cogitur reus ad juramentum.*

5 RESpondeo, uno ex tribus modis, posse confici examen de illa charta, an sit præparatio ad confessionem. 1. Si ea aperta, illius initium id indicaret, eo quod titulum confessionis habebat, vel quid simile, quo demonstraretur, eam chartam esse memoriale ad confessionem conficiendam. Et hoc signo invento, apertè colligitur continere peccata ad facilius confitendum, & nullo modo in lectura illius esse procedendum. Sic colligitur ex Navarr. *in cap. sacerdos, de pœnit. dist. 6. num. 9.* ibi: *Infertur 4. eum in eam legem peccare, qui legeret schedulam alterius peccata continentem, cujus initium id indicaret, quia forte sic incipiebat: Memoriale peccatorum meorum, quo illa facilius olim cum opus fuerit, recorder.* Idem etiam asserit *in summ. cap. 18. num. 35.*

6 Secundo modo examen fieri potest, dando reus facultatem duabus, aut tribus personis Religiosis, ut videant, & legant tantum, quantum sufficit, ut cognoscant, in ea charta, esse peccata scripta in ordine ad confessionem. Quam facultatem, aut coram judice, aut in scriptis, potest reus ad suam defensionem concedere, sive ea lectura sub sigillo, aut secreto naturali maneat, *ut §. sequenti*, videbimus. Sicut enim confessarius de licentia pœnitentis expressa, aut in scriptis, sigillum aperire potest, ut docent D. Thom. *in 4. dist. 21. quæst. 3. art. 3.* Taner. *tom. 4. disp. 6. quæst. 9. dub. 6. n. 125.* Vasq. *tom. 4. in 3. part. quæst. 93. art. 4. dub. 7.* Soar. *ibidem tom. 4. disp. 33. sect. 5. num. 8.* Ochag. *de Sacram. tract. de sigill. quæst. 5. num. 3.* Præposit. *in 3. part. q. 11. de sigill. dub. 6. num. 43.* Hurt. *de Sacram. disp. 12. de pœnit. diffic. 6.* Covarr. *in 4. Decret. part. 2. cap. 8. §. 12.* quos affert, & sequitur Dian. *part. 5. tract. 11. resol. 10.* Idem Fragos. *jam supr. cit. disput. 25. §. 5. num. 19. vers. Vnde sequitur*, & alii plures; sic etiam de licentia hujus rei, poterunt eæ personæ Religiosæ examen de ea charta conficere, quantum sufficit, ut in judicio testimonium ferre possint, quòd verè illa charta sit, de peccatis in ordine ad confessionem.

7 Tertius examinandi modus est, cogere reum, ut sub juramento dicat; An in illa charta contineantur peccata scripta in ordine ad suam confessionem. Ratio est 1. quia ea, quæ in animo consistunt, cùm hominibus innotescere nequeant, testibus probari non possunt: ergo juramento partis probantur, ut optimè Covarr. *2. var. cap. 10. num. 1.* & plures alii, quos referunt, & sequuntur Mascard. *de prob. concl. 45. n. 48. & conclus. 94. num. 3.* Gratian. *reg. 270. num. 1.* & amplectitur Sanchez *lib. 1. de matrim. disp. 62. num. 6. in fine*, sed peccata, quæ in ea charta continentur, in animo continentur, cùm in ea charta contineantur ad forum poli, & internum, & non ad forum soli, & externum, cùm hominibus innotescere nequeant, nec testibus probari valeant: ergo per juramentum partis, seu rei, probari debent.

8 Ratio est 2. quia in causis criminalibus ad cognoscendam veritatem, reo præstatur juramentum, quando necessitas id requirit, ut colligitur *ex text. in l. 3. vers. quacunque, ff. de jure jurand.* in qua continetur, in quacunque causa, etiam pœnali, ad jurandum posse reum cogi; & aliis pluribus legibus, quas latè refert Anton. Gomez *var. resol. tom. 3. cap. 12. num. 5.* & DD. sed dictus reus erat criminosus: ergo juramento ad manifestandam veritatem circa chartam, apud se inventam, cogi poterat.

§. III.

Comperta veritate, eam chartam esse ad confessionem conficiendam, in quo foro maneat notitia ab illa habita.

S V M M A R I V M.

9 *Prima sententia tenet, eam notitiam manere sub secreto naturali.*

10 *Secunda tenet, manere sub secreto Sacramentali.*

11 *Inter has probabiles sententias aliqua utendum est distinctione.*

12 *Qui legit Epistolam, qua mutus confitetur, ad sigillum tenetur.*

13 *Tenetur ad sigillum qui legit epistolam petentis licentiam ad reservata.*

14 *Omnis charta inventa, in qua continentur peccata, præsumitur esse ad illa utendum in confessione.*

15 *Vtraque sententia convenit, illa charta non posse judicem uti.*

16 *Iudex primam sententiam sequens potest illa charta, uti si bonum commune id exigat.*

17 *Vtrius dicendum oppositum.*

RESpondeo, duplicem dari sententiam 1. docet, 9
notitiam ab ea charta acquisitam, sub secreto manere naturali. Ita Navarr. Henriquez, Soar. Bonacin. Laym. Ægid. Coriolan. Granad. Thom. à JESU, Candid. Taner. Sotus, Banes, Ochagav. Megal. Onufrius, quos citant Leand. *tom. 1. tract. 5. de Pœnit. disp. 10. quæst. 46.* Dian. *3. part. tract. 4. resol. 112. & 5. p. tract. 11. resol. 27.* prædictis accedunt Castr. Palaus *tom. 3. tract. 23. disp. unic. punct. 19. §. 4. num. 11. vers. Monet tamen*, Dicastill. *tom. 2. de Sacram. tract. 8. de Sacrament. Pœnit. disp. 12. num. 58.* dicens, teneri chartæ inventorem ad secretum naturale strictissimum, Card. de Lug. *de Pœnit. disp. 23. num. 47.* affirmans esse sententiam veriorem, Tamburin. *tom. 1. post Method. confession. in appendic. de sigill. cap. 4. num. 12.* dicens, utramque sententiam probabilem esse. Probatur hæc sententia, quia illa charta non est confessio inchoata, sed materia præparata ad facilius faciendam confessionem.

Secunda sententia tenet, illius chartæ notitiam sub 10
sigillo Sacramentali manere; illam defendunt Vtvald. Capua, Fagundes, Angles, Delrius, Veg. P. Navarra, Homobon. Zanardus, Rodrig. Berarducius, Malder. Graff. Fornarius, & alii, quos afferunt, & sequuntur Leandr. & Dian. *loc. cit.* quibus addo Fragos. *tom. 2. jam cit. disp. 25. §. 5. num. 18.* & Dicastill. *jam allatus pro prima sententia num. 58.* & *num. 61.* pro hac stat expressè, sic inquiens: *Ideo magis placet, omnibus pensatis, Dianæ sententia, qui cum multis affirmat, obligari sub sigillo.* Ratio hujus sententiæ est; quia vel peccata fuerunt in ea charta scripta, ut memoriale, adhoc, ut pœnitens quando confiteretur, suorum peccatorum recordaretur, vel ad conficiendam confessionem, illam chartam legendo, ad pedes confessarii: quocunque enim modo fiat, peccata in illa charta scripta, confessioni sunt inchoata: ergo qui illam invenit, tenetur in quocunque eventu celare peccata in ea scripta, non solum secreto naturali, sed etiam sub sigillo Sacramentali.

Inter has sententias (quæ sunt probabiles) mihi vide- 11
tur, aliqua esse utendum distinctione: nam vel illa charta erat tantùm memoriale ad peccatorum recordationem, ut aliquando fiat confessio; vel erat, ut per ipsam pœnitens confiteretur, (sunt enim non pauci, totam confessionem facientes, peccata legendo confessario, quæ ad id intentum in ea charta scripserunt, ut omnia dicant, & faciliùs se explicent, vel ut, ipse confessarius legat:) Si primum non videtur tam clarum, inventorem legentem teneri ad sigillum, sed sub secreto naturali strictissimo, & gravissime si posterius, clarius videtur teneri sub sigillo. Sic colligo ex Dicastill. *d. disp. 12. num. 61.* Ratio est primi, quia ea charta non

est

est confessio inchoata, & per accidens se habet ad confessionem. Posterioris autem ratio est; quia pœnitens per ipsam chartam confessario loquitur. Si enim aliquis legat scripturam, qua mutus confitetur præsenti confessario, tenetur ad sigillum; quia illa scripturæ loquutio, est propria illius muti, ut inquit, Card. de Lug. *d. disp. 23. de pœnit. num. 48.* Ita etiam ad sigillum tenebitur ille, qui legit chartam, per quam quis præsenti confessario confitetur; nam illa lectio est loquutio illius pœnitentis. Item tenetur ad sigillum ille, qui incidit in litteras, in quibus aliquis à Prælato petit licentiam pro absolutione à reservatis, vel audit eam petentem, quia hæc ordinantur ad Sacramentalem confessionem; ut existimat Cardin. de Lug. *proximè num. 49.* ergo si quis incidat, audiat, aut legat chartam, qua quis usurus est, aut usus fuit ad suam confessionem, tenebitur ad sigillum.

14 Ex his infero, omnem chartam inventam, in qua continentur peccata scripta, præsumi, esse ad dicenda, seù confitenda peccata per illam ipsi confessario; vel ut ipse confessarius in ea charta peccata scripta legat, in ordine ad absolutionem, quam præsumatur esse memoriale ad peccatorum recordationem, ut aliquando fiat confessio. Et hujus ratio est, quia omnes ferè pœnitentes has conficientes litteras, illis utuntur, legendo peccata, cùm præsente confessario fit confessio. Quare inventa, & cognita tali charta, in lectione illius non est procedendum, & in ea lecta, sub sigillo manent.

15 Adverte, Doctores pro utraque sententia adductos, convenire, judicem, eam chartam invenientem, non posse legere; & si legat, (in quo gravissimè peccat) non posse de peccatis inventis inquirere, sed ea omnia perpetuo silentio involvere teneri. Nam ob reverentiam huic Sacramento debitam, expedit, ut instrumenta confessionis ad forum externum non deducantur, alias magna ex parte odiosa, & onerosa redderetur confessio. Videantur Ægyd. Dicastill. Fragos. & alii *cit.*

16 Nec obstat, dici, judicem primam posse amplecti opinionem docentem, inventorem dictæ chartæ non teneri ad sigillum, sed tantum ad secretum naturale, (quod admittit Dicastill. *citat. num. 59.* quando in charta inventa, est tantum memoriale peccatorum, & nullum dicit ordinem ad confessionem) sed juxta regulas generales tegendi, aut revelandi secretum naturale, de quibus Molin. *tom. 5. disp. 5.* Sanchez *l. 6. consil. cap. 6. dub.* potest ob bonum commune, detegi secretum naturale; & in charta inventa forsan, quod darentur aliqua contra bonum commune: ergo juxta eam sententiam, hæc saltem contra bonum commune revelari poterunt.

17 Non inquam hoc dictum obstat, quia verius respondetur juxta Doctores utriusque sententiæ negandam esse majorem, nam quando secretum ad confessionem pertinet, aut aliquo modo cognoscitur; strictiùs servari debet, quam omnia alia secreta, quæ alia via habentur, etiam si promissum fuisset, sub secreto naturali, esse servanda. Unde communiter docent, nulla unquam ratione licitum esse ea cognitione, aut aliis similibus uti in ordine ad accusationem, & punitionem pœnitentis, seu rei; quia hoc fiet cum aliqua Sacramenti confessionis irreverentia. Quare quidquid sit de obligatione servandi secretum naturale, in tali, vel tali occasione, vel materia: nam quando secretum naturale, qualecunque sit, quod ortum habuit, vel in ordine ad confessionem fuit, illo uti ad quæcunque alia, non est licitum. Sic Ægid. Coninch. *disp. 9. cit. num. 50.*

QUÆSTIO VIII.

An confessarii in una Diœcesi approbati absolvere possint à reservatis in eadem Diœcesi commissis, in loco tamen exempto, v. g. monasterio?

SUMMARIUM.

1 *Ostenditur non posse, ex ipsa definitione reservationis.*
2 *Et ex Bulla Clementis X.*
3 *Et ex Concil. Trid.*
4 *Lex reservationis non extenditur extra legislatoris territorium.*
5 *Excommunicatio ab Episcopo lata, non comprehendit delinquentes, in territorio exempto.*
6 *Probabilius est oppositum.*
7 *Puellæ causa educationis in monasteriis existentes, reservatis ab Episcopo subjacent.*
8 *Id ulterius stabilitur.*
9 *Moniales exemptæ, reservationi ab Episcopo latæ non subjacent.*

RESOLUTIO.

Respondeo, non posse. Probatur 1. quia *reservatio est limitatio, seu restrictio jurisdictionis à legitimo superiore, confessariis inducta, per quam limitationem, seu restrictionem ii non valeant aliqua peccata Sacramentaliter absolvere.* Sic fatentur omnes, videantur Soar. *tom. 4. in 3. part. disp. 1. sect. 1. à principio,* Sanchez *l. 9. de matrim. disp. 32. num. 18.* Tambur. *de pœnit. l. 5. tract. de casib. reserv. cap. 1. num. 1.* Lezan. *tom. 3. Verb. casus reserv. num. 1.* Busembau. *in sum. lib. 6. tract. 4. de pœnit. cap. 2. dub. 4. in princip.* Illustrissimus Episcopus Angolan. D. Frey, Anton. à Spirit. Sanct. *in direct. confess. tract. 5. de pœnit. disp. 14. sect. 3. numer. 928. & alii communiter.* Sed confessarius in aliqua Diœcesi approbatus, jurisdictionem non habet absolvendi à reservatis, quia jurisdictio fuit limitata ad non reservata tantùm: ergo ubicunque illa peccata fuissent commissa, sive in loco exempto, sive extra eam Diœcesim, ab illo non possunt absolvi. 1

Secundò probatur ex Bulla Clementis X. quæ incipit: *superna magni P. familias,* edita *anno Domini 1670. 11. Kalendas Iulii;* quæ inter alias hujus Pontificis est 7. & habetur in 5. tom. Bullarii. Ex qua colligitur confessionem respicere locum, in quo fit, & non locum exemptum in quo commissum est peccatum reservatum, & confessarium ibi approbatum posse absolvere à peccatis reservatis ab Episcopo, si in ea Diœcesi reservata non sint, licet in aliis Diœcesibus sint reservatis; ibi: *Posse autem Regularem confessorem* (idem de non Regulari) *in ea Diœcesi, in qua est approbatus, confluentes ex alia Diœcesi à peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi confessor est approbatus absolvere. Nisi eosdem pœnitentes noverit, in fraudem reservationis, ad alienam Diœcesim pro absolutione obtinenda migrasse.* Ex quibus verbis constat, non esse attendendum locum exemptum, in quo commissum est peccatum reservatum, sed Diœcesim in qua fit confessio. Quare confessarius in hac Diœcesi, in qua est approbatus, confluentes ex aliis, & advenas, itinerantes, & peregrinos à reservatis in suis Diœcesibus potest absolvere, si non sint reservata in hac, in qua fit confessio: at si in hac sint reservata, sive sint, sive non sint reservata in suis Diœcesibus, eos non potest absolvere. Sic Gobat. *tom. 1. tractat. 7. num. 376. in fine, juxta Constit. cit. Clementis X.* & ante illam cum pluribus Dicastill. *tom. 2. de Sacrament. tract. 8. de pœnit. disp. 11. num. 239.* vide me ipsum *in Expos. Bullæ Cruciatæ disput. 19. à num. 22.* 2

Tertiò probatur ex *Concil. Trid. sess. 14. cap. 7. de cas. reservat.* ubi dicitur, absolutionem à non habente jurisdictionem ordinariam, aut delegatam, esse nullam, ibi: *Nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem:* sed confessarius in hac Diœcesi approbatus, non habet jurisdictionem ad absolvenda peccata reservata commissa in loco exempto, v. g. monasterio, in hac Diœcesi sito; ergo illa absolvere nequit. 3

Nec obstat 1. quia lex reservationis non extenditur extra territorium legislatoris: at monasterium exemptum est extra territorium legislatoris, quamvis sit intra Diœ- 4

Diœcesim: ergo reservatum ibi commissum, non ligat illud committentes. Non inquam obstat, quia ad majorem respondetur, legem reservationis non respicere subditos, reservata committentes in loco exempto, aut extra Diœcesim, sed confessarios in ea Diœcesi approbatos, cujus jurisdictio limitatur, ne reservata in ea Diœcesi absolvantur. Non enim ea lex respicit subditos illius Episcopi reservantis aliqua peccata; quia sive sui subditi, sive alterius Episcopi sint, si confluant ad hanc suam Diœcesim, non possunt absolvi à reservatis in illa; respicit tamen confessarios approbatos, quia ex ea lege reservationis, non possunt absolvere à peccatis, quæ sibi à suo Episcopo reservantur. Quare non est probabilis opinio eorum, qui docuerunt peccatum reservatum in una Diœcesi, non manere reservatum, si commissum sit in loco exempto, v. g. in monasterio, ut tenuit apud Dian. *part.* 10. *tract.* 14. *resol.* 7. Carol. de Baucio *in Miscell. cas. conscient. tom.* 2. *opuscul.* 3. *quæst.* 196. cujus opinio, probabilis censetur à Dian. Eandem etiam tenuit Illustrissimus Episcopus Angolanus *supra cit. d. sect.* 3. *num.* 928. alios citans; an vero rectè? alii videant.

5 Non obstat 2. quod excommunicatio lata per Episcopum, non comprehendit delinquentes in loco exempto, etiam sito intra eandem Diœcesim: nam locus exemptus, & extra Diœcesim, quoad jurisdictionem æquiparantur; ex Gloss. *in Clem.* 1. *de foro compet.* Et docent Sylvest. *verb. Excommunicatio,* 2. *num.* 12. Laym. *in sum. lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 11. *num.* 5. Avil. *de Censur. part.* 2. *cap.* 3. *disp.* 2. *dub.* 5. Henriq. *lib.* 13. *cap.* 26. *num.* 2. Bonac. *de censur. disp.* 1. *qu.* 1. *punct.* 11. *num.* 8. & alii, quos ipsi afferunt, & probabile inquit Dian. *supr.* citans Bordon. Pasqual. & Marcum vidal. ergo etiam reservatio ab Episcopo lata, non comprehendit delinquentes, reservatum committentes in loco exempto, licet locus exemptus sit intra eandem Diœcesim. Non inquam obstat, quia dato antecedente, respondetur negando consequentiam: Diversa ratio est, quia excommunicatio ab Episcopis lata, respicit suos subditos intra suum territorium delinquentes. Unde si extra illud delinquant, illam non incurrunt: at reservatio non respicit delinquentes, intra territorium, sed confessarios absolventes in Diœcesi Episcopi subditos, aut non subditos. Unde si in reservatum incidant intra, vel extra Diœcesim, à confessariis absolvi nequeunt, ut ex dictis constat.

Ad id, quod adducitur ex Gloss. *in Clem.* 1. quod locus exemptus, & extra Diœcesim, quoad jurisdictionem æquiparantur. Respondeo, esse verum, quoad aliquas Parochias, & oppida, quoad jurisdictionem Ecclesiasticam exempta, qualia sunt Conimbricæ Parochia S. Crucis, & aliqua oppida, aliis in locis; non tamen quoad monasteria, quæ tantùm quoad personas, dicuntur exempta, & non quoad non exemptas, & quoad locum. Nam si in eo statuta Episcoporum sub censura lata frangerentur, illa à delinquentibus incurreretur, ut communiter DD. docent mox citandi, & videri potest Barbos. *de potest. Episc. alleg.* 80. *num.* 16.

6 Dixi, *dato antecedente*, nam quoad Monasteria exempta intra eandem Diœcesim, illud negant communiter DD. Soar. *de censib. disp.* 5. *sect.* 4. *num.* 6. Ægid. Coninch. *disp.* 13. *de Censur. dub.* 7. *num.* 63. Arriag. *tom.* 4. *tract. de legib. disp.* 15. *sect.* 2. *num.* 21. & 22. ubi id etiam docet de aliis locis intra eandem Diœcesim exemptis, contra P. Soar. Eandem communem opinionem defendunt Castr. Palaus *part.* 1. *tract.* 3. *disp.* 1. *punct.* 24. §. 5. *num.* 30. Filliuc. *tract.* 11. *cap.* 5. *num.* 149. Salas *de legib. disp.* 14. *sect.* 6. *num.* 86. Alterius *de Censur. disp.* 5. *l.* 3. *cap.* 5. *vers. Hoc autem*, Meroll. *tom.* 2. *Theol. moral. disp. cap.* 6. *num.* 489. Cocbier. *de Jurisdict. ordin. in exemptos part.* 2. *quæst.* 45. *num.* 2. & 3. & ut probabilius fatetur Dian. *supra*. Ratio est, quia hæc Religiosorum loca non sunt plene exempta, & si plene exempta essent, sequeretur delicta in illis commissa, impunita manere.

7 Non obstat 3. quod probabile sit, puellas, causa educationis existentes in monasteriis monialium exemptis, non subjacere reservationi casuum ab Ordinario factæ, ut tradit Pellizar. *tom.* 2. *man. Regul. tract.* 10. *cap.* 5. *num.* 191. addens, sic sensisse viros valde doctos à se consultos; *Et hujus ratio est*, inquit, *quia si existerent extra Diœcesim, illis non subjacerent*. Non inquam hoc obstat, quia respondetur negando antecedens, nec ratio à Pellizario adducta, convincit intentum: nam si dictæ puellæ existerent extra Diœcesim hujus Ordinarii, in qua est monasterium exemptum, & ad hoc declinarent, in eo non possint à reservatis absolvi, sive sint commissi in alia Diœcesi, sive in hac. Quia reservatio non respicit locum, in quo peccatum committitur, sed locum in quo fit confessio: cùm verò in monasterio, in quo degunt, licèt sit exemptum, sit intra Diœcesim, in qua ea peccata sunt reservata, in ea à confessariis absolvi nequeunt, sic patet ex dictis *juxta Const. Clementis X. citatam*.

Quòd verò dictæ puellæ subjaceant reservatis ab Ordinariis adhuc alio principio ostenditur 1. quia non subjacent monialium reservatis, cùm non sint Religiosæ, nec cum approbatis tantùm à superiore Regulari confiteri possunt; nec sunt continuæ commensales, cùm ex suis vivant, ut rectè docet Dian. *part.* 7. *tract.* 12. *resolut.* 14. contra Bordon. *mox citandum*: 2. ostenditur, quia adolescentes nobiles in nostris collegiis, aut monasteriis viventes sub cura, & disciplina Religiosorum, subjacent reservatis Diœcesis, quia confitentur approbatis ab Episcopo illius Diœcesis, qui restrictam habent jurisdictionem: ut docet Bordon. *in consil. Regul. resol.* 38. *q.* 5. *n.* 10. quem citat, & sequitur Dian. *proxime*, ergo idem etiam dicendum est de dictis puellis. 8

Nec ex dictis inferri potest. Nec Moniales ipsius monasterii exempti, in quo existunt ipsæ puellæ, poterunt à reservatis absolvi, in ipsa Diœcesi in qua degunt, quia ibi illarum fit confessio. Non inquam id inferri potest, quia Moniales exemptæ, Episcopis non subduntur, quoad suorum reservatorum absolutionem, sed Prælato Regulari, per quem reguntur, & eosdem casus habent reservatos, quos Regulares ipsius ordinis, in quocunque loco confiteantur, sive exempto, sive non exempto; sunt enim privilegiatæ, ut ipsi Regulares. Vide Fragos. *tom.* 2. *reip. Christ. disp.* 24. §. 6. *num.* 21. Pellizar. *in Man. Regul. tom.* 2. *tract.* 10. *cap.* 9. *n.* 24. Non tamen puellæ, quæ in monasteriis exemptis educantur. 9

QUÆSTIO IX.

An peccatum reservatum, ab ignorante reservationem commissum, à confessario ordinario absolvi possit?

SUMMARIUM.

1 *Sententia absoluta affirmat.*
2 *Secunda sententia cum distinctione affirmat.*
3 *Tertia sententia, & tenenda absolute negat, & probatur.*
4 *Praxis superiorum tertiam sententiam confirmat.*
5 *Si reservato annexa est excommunicatio, quæ ignoratur, peccatum non est reservatum.*
6 *S. Pontifex aliquando reservavit sibi peccatum absque excommunicatione.*
7 *Fundamenta* 1. & 2. *sententiæ dissolvuntur.*

HÆc quæstio præcedenti affinis est; & ideo recolenda sunt ea, quæ ibi sunt dicta. Circa præsentem tres invenio sententias. Prima absolutè tenet, peccatum reservatum posse absolvi à confessario ordinario, quando pœnitens reservationem ignoravit, sive ea ignorantia fuisset juris, sive facti. Sic Navarr. Graffis, Josephus à S. Januario, quos affert. Dian. *part.* 10. *tract.* 14. *resol.* 63. & supponit. Quintanad. *tom.* 1. *sing. tract.* 3. *singul.* 11. *n.* 1. sic incipiens, circa observationes pro reservatis. *Omitto plures, quia pravia in DD. quarum prima erat, quod ignorantia reservationis sive juris, sive facti, etiam si culpabilis sit, seu vincibilis, excusat à reservatione.* Quod iterum repetit, & probat *tom.* 2. *tract.* 4. *sing.* 8. Et probabilem fatentur Dian. *proximè*, & Moya *tom.* 1. *in qq. select. tract.* 3. *de pœnit. disp.* 8. *quæst.* 2. *num.* 5. probant, quia omnis reservatio est pœna, ut dicunt Cortolan. Bonac. Chappeavill. Nald. Regin. Brosser. Stomoben. Ledesm. & alii apud Dian. 6. *part. resol.* 42. Et odiosam illam vocat Sanchez *in sum. l.* 1. *cap.* 10. *num.* 74. & 78. sed nulla pœna ab ignorante incurritur, ut defendunt Navarr. Sylvest. Angel. & alii, apud Sanch. *lib.* 9. *de matrim. disp.* 32. *num.* 20. quod probabile inquit. 1

Se-

2 Secunda sententia distinguit: asseritque reservationem, quæ in pœnam delicti est imposita, qualis est reservatio Sixti V. contra malè promotos ad ordines, ab ignorante non incurri: at si in medicinam, & bonam Ecclesiæ gubernationem imponatur, ab ignorante incurri. Ita Card. de Lug. *disp.* 20. *de pœnit. numer.* 9. *&* 11. Basseus *verb. Ignorantia num.* 17. Et quoad primam partem probabilem existimant Sanch. *lib.* 9. *de matrim. disp.* 32. *num.* 18. & alii, apud Moyam *cit. num.* 1. Et esse sequendam quando expressè ex tenore legis, pœna esse significetur, censet Tambur. *lib.* 5. *de pœnit. tract. de casib. reserv. cap.* 1. *num.* 4. Aliam addit limitationem Illustrissim. Episcop. Angol. Fr. Antonius à Spir. S. *in direct. Confess. de Sacram. pœnit. tractat.* 5. *disp.* 14. *num.* 935. *&* 936. dicens; reservationem, quæ est in pœnam imposita, vel in medicinam, de re mala; quia prohibita, non incurri ab ignorante, secus si sit de re mala, quia mala; citatque Possevin. Megal. Ugolin. Floron. & alios asserens citati, & sequi à Dian. *part.* 11. *tract.* 4. *resol.* 4. Sed hoc loco nihil ad rem. Hæc sententia probatur exemplo excommunicationis reservatæ, quia ex eo quòd primario sit pœna, non incurritur ab ignorante, ut communiter docent DD. mox citandi: ergo etiam ex eo, quòd reservatio in pœnam alicujus delicti imponatur, si ea ignoretur, non incurritur.

3 Tertia tamen, & tenenda sententia absolutè tuetur, reservationem, sive sit primariò, sive secundariò, in pœnam imposita, sive in medicinam, & rectam Ecclesiæ gubernationem, à quolibet invincibiliter ignorante, incurri. Ita communiter DD. quos referunt, & sequuntur Fagund. *in* 2. *Eccles. precept. lib.* 8. *cap.* 1. *num.* 28. Pellizarius *in Man. Regul. tract.* 6. *cap.* 2. *num.* 122. Tambur. *tom.* 2. *lib.* 5. *de pœnit. tract. de casib. reserv. cap.* 1. *num.* 4. Gobat. *tom.* 1. *de Sacram. tract.* 7. *num.* 360. meritò dicens, ignorantiam solos eos casus à reservatione excusare, qui annexam habent excommunicationem reservatam. Probatur 1. authoritate *Concil. Trid. sess.* 14. *cap.* 7. *de casuum reservat.* ubi dicitur, absolutionem à non habente jurisdictionem ordinariam, vel delegatam esse nullam: ergo si confessarius non habet jurisdictionem ad absolvenda reservata ab ordinario, quomodo potest illa absolvere, eo quòd illorum reservatio à pœnitente erat ignorata.

Secundò probatur ratione, quia *in quæst. præcedent. numer.* 1. vidimus cum communi DD. reservationem esse limitationem jurisdictionis a superiore inductam: sed ignorantia reservationis non inducit jurisdictionem ad ea peccata reservata absolvenda: quin detur recursus ad superiorem.

4 Tertiò probatur ex praxi superiorum tam Ecclesiasticorum sæcularium, quàm Regularium, quamvis enim certò cognoscant, à pluribus reservationem, huic, vel illi peccato impositam, ignorari, de illa ignorantia non curant; procedunt enim, ac si compertum habeant, eam ignorari, vel non ignorari; nam à confessariis non possunt absolvi. Idem enim constat ex praxi confessariorum, qui pœnitentes non interrogant, an ignorassent reservationem illi peccato reservato, esse impositum; sed solùm attendunt ad modum, quo habenda sit jurisdictio, ut rectè absolvatur is ignorans.

5 Fateor tamen cum P. Gobat. *cit.* tunc intelligi reservationem in pœna delicti esse impositam, quando ipsi delicto annexa est excommunicatio: nam licèt probabilius sit, quando aliquod peccatum cum excommunicatione reservatur; & ipsa excommunicatio, & idem peccatum manere reservata, ut cum Soar. Vasq. Ægid. Henriq. Fagund. Card. de Lugo, Filliuc. Megal. Molfesio, & aliis tenet Leandr. *tom.* 1. *tract.* 5. *de pœnit. disp.* 12. *quæst.* 14. Si tamen censura ipsi peccato annexa ignoretur, ipsum peccatum non manet reservatum, ut omnes fatentur TT. apud Moyam *cit. num.* 6. Et cum Henriq. Sanch. Ægid. Layman. Hurt. & Mand. defendit Leandr. *proximè q.* 16. Quando verò in odium alicujus delicti reservatio imponitur a S. Pontifice, illi annectitur censura. Nam S. Pontifex regulariter loquendo, non reservat peccatum sine excommunicatione, ut cum Fagund. & aliis pluribus tradit Leand. *cit. q.* 13.

6 Dixi, *regulariter loquendo*, quia negari non potest S. Pontificem aliquando sibi peccatum reservasse sine excommunicatione, ut deducitur *ex cap. latorem* 33. *qu.* 1. *Extrav. inter cunctas*, *&* *ex Bulla Sixti V. inter alias hujus Pontificis* 91. *apud* Cherub. *tom.* 2. *contra male promotos*; & videre est apud Soar. *disp.* 29. *de pœnit. sect.* 2. *num.* 4. *&* 5. Reservationem autem *in cap. Latorem*, *&* *Extrav. Inter cunctas*, indicant jam antiquatas, & in desuetudinem abiisse Dicastill. *tom.* 2. *de Sacram. disp.* 11. *n.* 16. & Leandr. *tom.* 1. *tract.* 5. *de pœnit. disp.* 12. *quæst.* 13. De Bull. Sixti V. contra malè promotos, adhuc vigere, sustinent DD. *cit.* & Card. de Lug. *de pœnit. disp.* 20. *num.* 25. *in fine*. Hæc tamen reservatio in ea Bulla annexam habet suspensionem; at reservatio fit ipsarum culparum, ibi: *Persona sic, ut præfertur, delinquentes tam scilicet Antistites, seu Abbates promoventes, quam clerici malè insigniti, seu ordinati a reatibus, & excessibus præfatis absolvi, præterquam in mortis articulo non possint*. Hujus Sixti V. Bullæ meminit Clemens VIII. in alia Bulla, ut videre est apud Cherubin. *cit.*

Ad fundamenta 1. & 2. *sententiæ in iis*, quæ tertiæ opponuntur, ex probationibus pro eadem tertia adductis, patet solutio. Sive enim eæ reservationes primario fiant in pœnam, & odium peccati, & secundario in medicinam & bonam Ecclesiæ gubernationem, sive primario in bonam Ecclesiæ gubernationem, & secundario in odium peccati, semper limitant & restringunt confessariorum jurisdictionem. Quod non evenit in peccatorum reservatione cum censura, quando hæc ignoratur; & hac non inversa, peccatum non manet reservatum, & à confessariis absolvi potest, ut diximus. 7

QUÆSTIO X.

An indulgentiam Portiunculæ in Ecclesiis Monialium S. Francisci quis lucrari possit, si in eodem oppido, seu civitate dentur Ecclesiæ Minorum?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *In duplici sensu agitatur quæstio.*
3 *In dictis Monialium Ecclesiis indulgentiam quis lucrari potest, etiam si Moniales fratribus subjiciantur, & in eo oppido sint fratrum Ecclesiæ, & Monasteria.*
4 *Indultaunt Monasterio concessa aliis ejusdem Ordinis Monasterii tam virorum, quam mulierum communicantur.*
5 *Authoritate Emm. Rodrig. ostenditur.*
6 *Idem ostendit Miranda.*
7 *Idem fatetur Hieron. Rodrig. ejusdem Ordinis.*
8 *Idem Quintanad. & Gobat. Societ. IESV.*
9 *Conclusio ex dictis patet.*
10 *Suum intentum non probat doctus consulens.*
11 *Ex Tertii Ordinis praxi ostenditur incohærentia.*
12 *Arguitur ex defectu non citati Pontificis Bullæ.*
13 *Indulgentiam lucratur visitans Ecclesiam Monialium S. Francisci sub Ordinarii obedientia viventium.*
14 *Opinio opposita proponitur.*
15 *Illius fundamenta facile dissolvuntur.*

DUm Serenissimus Rex per aliquos dies mensis Julii, & Augusti in Villa de Alcantara, extra civitatem sita, prope tamen muros, feriaretur. Occurrente secunda die Augusti indulgentiæ Portiunculæ; Illam in ea, quin ad civitatem diverteret, lucrari voluit, visitans Monialium Ecclesiam *do Calvario* ordinis S. Francisci suo consulto dubium ingerens, asseruit: Portiunculæ indulgentiam, in locis ubi ejusdem Ordinis Fratrum monasteria existunt, neminem posse lucrari, visitando Monialium Ecclesiam. 1

Quæritur 1. An Serenissimus Rex Portiunculæ indulgentiam lucrari possit, visitando Monialium Ecclesiam in oppidis, in quibus monasteriorum Fratrum existunt Ecclesiæ? 2. An data alicujus opinione, quod non lucretur, possit Rex pro sua commoditate illam lucrari in Ecclesia dictarum Monialium? 3. An dictam Indulgentiam lucrari quis possit, visitando dictam Ecclesiam à primis vesperis, usque ad noctem secundæ diei Augusti?

§. I.

§. I.

An in Ecclesiis Monialium S. Francisci Portiunculæ indulgentiam quis lucrari possit, si in eodem oppido sint Monasteria, & Ecclesiæ Minorum?

2 Post aliquas quæst. de Sacram. Pœnit. agimus de Portiunculæ indulgentia, vestigia DD. sequendo, quia de indulgentiis communiter tractant in materia de Pœnitentia. In duplici sensu potest proposita quæstio procedere. 1. Quando Ecclesia visitanda, est Monialium sub obedientia Fratrum Minorum viventium. 2. Quando sunt sub obedientia Ordinarii. In primo sensu.

3 Respondeo, Serenissimum Regem, & alios fideles posse indulgentiam Portiunculæ lucrari, visitando Monialium Ecclesias Ordinis S. Francisci, licèt in eo oppido dentur etiam Monasteria, & Ecclesiæ fratrum Minorum. Hæc resolutio est certa Ostenditur 1. quia SS. Pontifices Benedictus XI. & XII. Bonifacius VIII. Sixtus IV. Gregorius XV. & alii indulgentiam, seu jubilæum concessum, visitantibus templum B. Virginis Angelorum, seu Portiunculæ 2. die Augusti, situm, prope Assisium, ad omnia ordinis Minorum Monasteria extenderunt; ut constat ex monum. ordinis *fol. 261. concess. 688.* & Supplem. *fol. 161. concess. 455.* Videantur Portel. *in addit. Verb. indulgentia num. 1.* Uterque Rodrig. Emman. *tom. 1. quæst. 87. artic. 6.* Hieron. *resol. 77. num. 50.* Quintanad. *in appendic. tract. 5. dub. 1.* Gobat. *tom. 2. tract. 4. part. 2. cap. 9. à num. 350.* sed extensio facta, omnia ordinis monasteria, & Ecclesias Monialium comprehendit, ut constat *ex text. in cap. Monasteria puellarum, 18. quæst. 1. & cap. Monasteria, de vit. & honest. cleric. & Clem. 1. juncta Glossa 2. de elect.* resolvunt Mendos. Flamin. & plures, apud Barb. *de appell. 155.* & alii quos refert, & sequitur Quintanad. *cit. tractat. 8. sing. 16. num. 6.* ergo Serenissimus Rex, & alii fideles Ecclesiam Monialium visitantes in oppido, ubi sunt Monasteria Minorum, indulgentiam Portiunculæ lucrantur.

4 Secundò ostenditur, quia omnia indulta uni monasterio dicti ordinis concessa, per communicationem omnibus aliis ejusdem ordinis monasteriis conceduntur, ut constat ex Bulla Clementis VII. quæ incipit: *Dum fructus uberes, anno* 1525. quæ affertur ab Emman. Rodrig. *fol. 317.* sicut *& fol. 50.* alia affertur Bonifacii VIII. quæ incipit: *In sinu sedis*, & à Quintanad. *tom. 1. tract. 5. append. dub. ult. num. 2.* & ex Bulla Sixti IV. apud Rodrig. *in Bulla Aurea*, ibi: *In omnibus, & per omnia prorsus, ac sine ulla differentia, ac si iisdem Monasteriis, locis, & personis, syndicis Procuratoribus, &c.* ergo cum non excipiantur Ecclesiæ Monialium in oppidis ubi dantur Ecclesiæ Religiosorum ejusdem Ordinis; qui illas visitaverint, dictam Indulgentiam consequentur. Semper suppono; alia requisita, ad dictam indulgentiam consequendam, non esse defectura.

6 Tertiò ostenditur authoritate DD. ejusdem Ordinis S. Francisci, hanc resolutionem verbis expressis sustinentium; Fr. Emman. Rodrig. *tom. 1. qq. Regul. qu. 55. art. 18. §. Ex quo infertur*, ibi: *Sic contriti, & confessi visitantes Ecclesiam Monasteriorum Ordinis P. N. Francisci tam virorum, quam mulierum, hanc eandem met indulgentiam consequentur, sine eo quod fraternitati chordæ P. N. Francisci sint conscripti; nam per communicationem omnia indulta concessa uni Monasterio dicti ordinis, omnibus aliis dicti ordinis Monasteriis, tam virorum, quam mulierum fiunt communia.*

7 Miranda *in Man. Prælatorum, quæst. 46. art. 7. propè fin.* sic habet: *Indultum, atque privilegium concessum S. Mariæ de Portiuncula: in quo conceditur plenaria indulgentia, omnibus prædictam Ecclesiam, debita cum dispositione ingredientibus, extenditur atque protrahitur ad omnia nostri Ordinis utriusque sexus, & quidam si contriti, & confessi eandem visitaverint, indulgentiam plenariam consequentur.*

8 Fr. Hieron. Rodrig. ejusdem Ordinis *resol. 116. num. 15.* ibi: *Unde illud magnum indultum concessum conventui B. Mariæ de Portiuncula, apud Assisium, omnibus utriusque sexus monasteriis Ordinis Minorum fit commune.*

His Authoribus Ordinis Minorum addo duos diligen- 9
tissimos viros nostræ societatis JESU, Quintanad. *tom. 1. sing. in appendit. tract. 5. dub. 1. num. 3.* de hoc Portiunculæ Jubilæo tractantem, ubi sic: *Diligentiæ verò adhibendæ ad lucrandum hoc Jubilæum, ea sunt: Confessio, visitatio cujuslibet Ecclesiæ Fratrum Minorum, etiam Monialium.* Et *num. 4.* de eodem Jubilæo agens, sic inquit: *In omnibus Fratrum Minorum, & Monialium etiam Tertii Ordinis Ecclesiis ejusdem obedientiæ, hoc Jubilæum lucrari constat.* Et Gobat. *tom. 2. tract. 4. part. 2. cap. 9. de Indulgentia Portiunculæ num. 351.* ibi: *Hanc plenariam Indulgentiam posse in omnibus Ecclesiis ordinis Minorum obtineri,* docet Rodrig. *cit. à num. 18. eo videlicet, quia per communicationem omnia indulta concessa uni Monasterio dicti Ordinis, omnibus aliis ejusdem ordinis monasteriis, tam virorum, quam mulierum fiant communia. Verum etsi huic Doctori facile assentior, quod in ipsam conclusionem &c.*

Ex testimoniis horum DD. liquidò constat, indulgen- 10
tiam Portiunculæ, posse sine aliqua differentia obtineri à visitantibus Ecclesiam, sive Fratrum Minorum, sive Monialium ejusdem Ordinis, etiam si in eo oppido sint utriusque Sexus Ecclesiæ, & Monasteria. Et sic per bonam consequentiam poterit Rex Serenissimus illam lucrari visitando Monialium, & non Fratrum Ecclesiam; quia concessio est absoluta ad omnes ordinis Ecclesias.

Nec adversus hanc resolutionem, aliquid probat R. P. 11
ex Seraphico Ordine in suo consulto, adducens pro totali fundamento hæc verba: *Volentes igitur omnes, & singulas Ecclesias Ordinis S. Francisci de observantia, etiam Reformatorum, ubique existentes aliquo spirituali munere illustrare.* Sic tantùm verba adducta asserens, ea esse Bullæ extensionis. At cùm Bullæ extensionis plures fuissent concessæ, ut vidimus *num. 3.* & hanc non citet, nec à quo S. Pontifice fuerit concessa, nihil ex ea probatur. Et dato, quòd ea verba fuissent alicujus Bullæ extensionis & citaretur, à quo Pontifice fuisset Bulla, in qua ea verba continentur; ex illis non potest probari, visitantes Ecclesias Monialium in oppidis, ubi sunt Ecclesiæ Fratrum Minorum, indulgentiam Portiunculæ non obtinere, ut legenti patet. Respondet doctus consulens, in citatis verbis primò, & principaliter exprimi Fratres Minores, secundariò verò, implicitè, & minus principaliter ipsas Moniales. Hoc tamen non est verum, quia Moniales in iis verbis nullo modo exprimuntur. Et si vult appellatione Fratrum, Moniales intelligi; ad illas eandem gratiam, & favorem Pontificium extendere debebat, nam *taciti, & expressi idem est judicium*, ut ex jure, & communi DD. tradit Barbos. *de Axiom. 218.*

Ex dictis hujus B. Patris sequitur: quòd si quis Eccle- 12
siam RR. PP. Tertii Ordinis S. Francisci visitet, pro acquirenda Portiunculæ Indulgentia, in eo oppido in quo sunt Ecclesiæ Ordinis Fratrum de Observantia, seu Reformatorum, non consequi indulgentiam. Sequela patet; quia in adductis verbis, sic exprimuntur Moniales, ac exprimuntur Fratres Tertii Ordinis: tantummodo enim Fratres de Observantia, & Reformati exprimuntur: ergo si visitantes Monialium Ecclesias pro obtinenda Portiunculæ indulgentia in oppido, ubi sunt Fratrum Ecclesiæ de Observantia, vel Reformatorum, illam obtinere nequeunt, nec etiam visitantes Ecclesias Fratrum Tertii Ordinis, ubi existunt Fratres de Observantia, seu Reformati. Hoc autem est contra praxim ipsorum Fratrum Tertii Ordinis, & fidelium, qui æqualiter, & sine differentia, pro hac indulgentia consequenda, utrasque Ecclesias visitant. Respondebit doctus consulens, hos fratres suas habere Bullas speciales, in quibus suis Ecclesiis ea indulgentia conceditur. Rectè quidem. At respondent etiam, Moniales suas habere Bullas, alias eorum responsio data gratis habebitur.

Quamvis dictus consulens non designasset, cujus Pon- 13.
tificis essent verba à se allata. Ex contextu existimo, esse Gregorii XV. in gratiam Capucinorum *data anno* 1622. Qui Pontifex aliam Bullam ipsis Capucinis ad decennium à Paulo V. concessam, confirmavit, atque ampliavit literis perpetuis, futuris temporibus valituris, in quibus sic: *Volentes omnes, & singulas Ecclesias Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci Capucinorum nuncupatorum ubique existentium, aliquo spirituali munere illustrare; omnibus Christi fidelibus, qui die secunda Augusti, &c.* Sic habetur

apud

apud diligentissimum Gobat. *tom. 2. tract. 4. part. 2. cap. 9. de Indulgentia Portiuncula*, cui potius adhibenda est fides, quia & Pontificem designat, & Authorem Boverium, à quo hæc accipit. Et hoc dato, hæc verba non rectè dicuntur esse extensionis dictæ indulgentiæ, nec in ea gratia Pontificis Gregorii, Fratres de Observantia comprehenduntur; nec ampliatur ad Ecclesias Fratrum Minorum, & Monialium ejusdem Ordinis, ut dictus consulens non bene interpretabatur.

Quæstionis resolutio juxta secundum sensum.

14 Secundus sensus inquirebat; an Rex Serenissimus indulgentiam Portiunculæ lucrari possit, visitando Monialium Ecclesiam ab Ordinarii obedientia viventium, in eo oppido, in quo sunt Monasteria, & Ecclesia Fratrum Minorum. Respondeo affirmativè; & ita tenentur sentire omnes docentes, Moniales gaudere privilegiis, viris Religiosis sui ordinis, concessis, si ipsis Monialibus adaptari possint, & in concessione illorum non excludantur, sive Moniales sint, vel non sint exemptæ. Sic pluribus citatis Barbos. *de appell.* 154. *num.* 4. Soares, Rodrig. quos affert, & sequitur Pellizar. *in Man. Regul. tom.* 2. *tract.* 8. *cap.* 5. *num.* 72. *juncto* 74. Quintanad. *tom.* 1. *singul. tract.* 8. *singul.* 16. *per totum*. Et specialiter in præsenti casu idem Quintanad. *in appendic. ejusdem prim. tom. tract.* 5. *dub.* 3. *num.* 4. Molin. *supr. cit. fol.* 115. Bonagratia *in summ. Verb. Privilegium num.* 412. quos refert, & sequitur Gobat. *tom.* 2. *part.* 2. *cap.* 9. *num.* 354. §. 3. Probatur, quia Sixtus IV. hanc indulgentiam ad omnes extendit Ecclesias S. Francisci sine aliqua exceptione, ut tradunt Emman. & Hieron. Rodrig. ille *tom.* 1. *qq. Regul. quæst.* 58. *art.* 3. hic *qq. Regul. resol.* 77. *num.* 50. Mirand. *tom.* 2. *quæst.* 46. *art.* 7. & habetur *in monum. ordin. prima impress. fol.* 67. *concess.* 123. & *fol.* 96. *concess.* 333. Sed Moniales regulam S. Francisci profitentes, vere sunt, & appellantur Religiosæ S. Francisci, sive sint, sive non sint exemptæ à regimine Fratrum: ergo hæc indulgentia ad visitantes suas Ecclesias extenditur, & ab illis consequitur.

15 Nec obstat, quòd oppositum necessariò sequuturi sunt, omnes existimantes, Moniales Ordinis S. Francisci Ordinario subditas, privilegiis Minorum non gaudere, ut sunt Mirand. *in regul. Tertiar. cap.* 11. Hieronym. Rodrig. *qq. Regul. quæst.* 137. *num.* 10. apud Quintanad. *tract.* 5. *append. dub.* 3. *num.* 1. Et inclinat Portel. 2. *part. respons. moral. casu* 14. *in fine*, & alii. Probari potest 1. quia Sixtus IV. Bonifacius VIII. Gregorius XIII. & Leo X. in Bullis specialibus à Quintanad. citatis, non solùm privilegia Fratrum, sed Leo X. hanc in particolari indulgentiam de Portiuncula concessit Monialibus Tertii ordinis sub regimine Fratrum viventibus: ergo si vivant sub regimine Ordinarii, neque hac indulgentia, nec aliis ordinis Minorum privilegiis fruentur. 2. quia hoc est contra voluntatem Fratrum Minorum, quibus hæc indulgentia primariò concessa est.

16 Non inquam hæc obstant; quia ad primum respondetur, quamvis ipsi Pontifices iis Monialibus privilegia ordinis cum ea restrictione, seù conditione concessissent, iidem Pontifices, & alii, sine ea conditione, sed absolutè ea concesserunt. Vide Quintanad. *cit. dub. ultim.* Portel. *supra dict. casu* 14. *num.* 3. Ad 2. respondetur nihil referre, quod usus illius indulgentiæ sit contra Minorum voluntatem (quod tamen non ordo) quia hæc indulgentia Monialibus independenter à Fratribus Minoribus est concessa. Et quamvis primariò Fratribus fuisset concessa, non tollit, quod independenter sit concessa.

§. II.

An data alicujus opinione, quod non lucretur, qui indulgentiam Portiunculæ, visitando Ecclesiam Monialium, ubi sunt Ecclesiæ Minorum, possit Serenissimus Rex illam lucrari, visitando Ecclesiam Monialium, vulg. *do Calvario* in oppido de Alcantara?

SUMMARIUM.

17 *Potest, ut certum lucrari.*
18 *Alcantara videtur non esse quid distinctum à civitate.*
19 *Oppositum est tenendum.*
20 *Dato, quod Alcantara sit suburbium, in acquirenda dicta indulgentia non venit nomine suburbii, nec civitatis.*
21 *Suburbia in observantia interdicti, veniunt nomine civitatis interdicta, sed non in acquirenda Indulgentia Portiuncula.*

Respondeo, posse, etiam concesso asserto consulentis; quod esse absque fundamento, & improbabile *supra* ostendimus; quia in visitatione illius Ecclesiæ omnia concurrunt, quæ ad lucrandam Portiunculæ indulgentiam sufficiunt. Ostenditur, quia in eo oppido de Alcantara est Ecclesia Monialium, vulgò *do Calvario* Ordinis S. Francisci, cujus regulam profitentur, & illi Ecclesiæ concessa est dicta indulgentia, ut *supra* vidimus, ex facta à SS. Pontificibus extensione, & ex DD. quorum verba adducimus. Deinde in eo oppido de Alcantara non sunt Monasteria, nec Ecclesiæ Fratrum Minorum. Unde cessat assertum dicti consulentis. Nec etiam Moniales *do Calvario* Ordinario subduntur. Unde cessat opinio existimantium (de qua supra) Moniales sub regimine ordinarii viventes, privilegiis non gaudere, viris Religiosis ejusdem Ordinis concessis. 17

Nec obstat, quòd oppidum de Alcantara non videtur esse à Civitate separatum, cum ab illa non longè absit, imò ab illa tantum parvo fluviolo sejungitur, & ponte intermedio apparet continuatum; & cùm in civitate plura sint Monasteria, & Ecclesiæ Minorum, videtur dicendum juxta Consulentis assertum, non posse indulgentiam Portiunculæ lucrari, Ecclesiam Monialium *do Calvario* visitando; cum sita sit Alcantaræ. 18

Non inquam id obstat, quia Oppidum de Alcantara est separatum, & sejunctum à civitate; & de rigore juris illud tantum venit nomine civitatis, quod muris cingitur, ut tradunt Oldrad. Menoch. Azeved. Card. Tusc. Rebuff. & alii, apud Barbos. *de appell. verbor. appell.* 49. Sed oppidum de Alcantara est extra novos muros civitatis; ergo est quid distinctum à civitate. Deinde Alcantara habet palum, seu hastam, vulgo *pelourinho*, quod est distinctivum oppidorum, & tantæ, ac rantæ jurisdictionis: ergo non potest venire in partem, nec esse pars civitatis. 19

Et dato, quòd aliquis dicat, quòd Alcantara sit Civitatis suburbium, & ut tale venire nomine civitatis. Respondetur eo dato, & concesso, suburbia non venire nomine civitatis, in materia odiosa, sed tantùm in favorabili; ut tenent Cravett. Abbas, Card. Tusch. & alii, apud Barbos. *proximè num.* 2. at in nostro casu materia est odiosa, & pœnalis. Odiosum enim est, & pœnale venire de Alcantara ad civitatem ad visitandas Ecclesias Fratrum Minorum, ut Portiunculæ indulgentia acquiratur, & favorabile est ibi degentibus, visitare Ecclesiam Monialium S. Francisci *do Calvario*: ergo juxta commune DD. placitum, Alcantara licet sit suburbium, & suburbium veniat nomine civitatis, in nostro casu venire non potest, sed est oppidum à civitate distinctum. 20

Nec obstat, quòd interdicta civitate, etiam suburbia maneant interdicta, ut constat ex text. *in cap. Si civitas, de sentent. excommunication. in* 6. & tamen odiosum, & pœnale est, in suburbiis degentibus, ad alia oppida pergere ad audiendam Missam, & favorabile, quòd non veniant nomine civitatis, ut ad illa interdictum non extendatur: ergo etiam licet sit favorabile Alcantaræ degentibus, non pergere ad civitatem, ut in ea Fratrum Minorum Ecclesias visitent, & sic non venit nomine civitatis; sic erit in suburbiis, quando in civitate datur interdictum. Non inquam obstat, quia negatur consequentia, & adducitur dispar major ratio: & est, quia dato interdicto in civitate, expressit textus, quod suburbia nomine civitatis venissent; at data indulgentia Portiunculæ cum obligatione visitandi Ecclesiam Minorum; non datur textus, quod suburbia veniant nomine civitatis in materia pœnali, & odiosa; & sic juxta jus commune *in cap.* 21

Odia de regul. jur. in 6. suburbia non veniunt nomine civitatis, & potest amplecti, quod favorabile est; & favorabile est, ad civitatem non pergere, quando extra civitatem in suburbiis habent Ecclesiam Monialium S. Francisci, quæ visitari potest. Ratio autem cur textus disposuit, quod civitate interdicta, etiam suburbia manerent interdicta, est, quia si suburbia non manerent interdicta, vel penderetur interdictum, quia cives poterant ad divina audienda ad suburbia pergere, in nostro autem casu non habemus textum, qui ad aliud sentiendum, nos moveat, ut dictum est.

§. III.

An indulgentiam Portiunculæ quis lucrari possit, visitando Ecclesiam Fratrum Minorum, aut Monialium S. Francisci, à primis vesperis usque ad noctem secundæ diei Augusti?

SUMMARIUM.

22 *Hæc indulgentia concessa fuit visitantibus Ecclesiam à primis, usque ad secundas vesperas.*
23 *Hodie communis stylus est, quod Ecclesia visitetur à primis vesperis usque ad occasum solis, sequentis diei.*
24 *Verba: usque ad secundas vesperas, cohærent cum verbis: usque ad occasum solis sequentis diei.*
25 *Conclusio ex dictis, & alia remissivè.*

22 Ut titulo proposito respondeamus, advertendum est 1. aliquos SS. Pontifices scilicet Benedictum VIII. Bonifacium VIII. & Sixtum IV. apud Quintanad. *tom. 1. sing. in appendic. tract. 5. dub. 1. num.* 3. & alios apud Gobat. *tom. 2. tract. 4. part. 2. num.* 653. hanc Portiunculæ indulgentiam concessisse visitantibus Ecclesiam *à primis vesperis prima diei mensis Augusti usque ad secundas vesperas sequentis diei.* Sic Sixtus in Bulla, quæ incipit: *ex injuncto nobis*, anno 1473. ibi: *Quæ visitantibus Ecclesiam S. Mariæ de Portiuncula Assisinatæ Diœcesis à primis vesperis primæ diei Augusti usque ad secundas vesperas sequentis diei annuatim erat concessa, &c. Nos indulgentiam hujusmodi plenius approbamus, &c.*

23 Secundò advertendum P. Gobat. *proximè* affirmare, se vidisse varias Bullas, Pauli III. B. Pii V. Gregorii XIII. Sixti V. & aliorum hujus sæculi Pontificum, pro diebus festis Circumcisionis, S. Sebastiani, Annuntiationis, Visitationis, S. Francisci, S. Thomæ Aquinatis, Portiunculæ, S. Ignatii, &c. In quibus præter alia, ibi expressa erant hæc: *A primis vesperis usque ad occasum solis festorum hujusmodi*. Et sibi rationaliter persuadet, hunc esse jam communem usum Cancellariæ Romanæ in designando tempus Ecclesiæ visitationis. His animadversis.

24 Ad quæstionem respondeo, posse die secunda Augusti visitari Ecclesiam usque ad occasum solis, nempe usque ad tempus, quo sol jam plane sub horizontem est abditus, & non post solis occasum. Ita deducitur ex verbis à SS. Pontificibus hujus sæculi allatis. Et cum hoc tempore *usque ad occasum solis* modo explicato, cohærent verba aliorum Pontificum Benedicti, Bonifacii, Sixti, & aliorum *usque ad secundas vesperas sequentis diei*; nam per secundas vesperas in earum Bullis *solis occasu* intelligitur, juxta Isidorum *l. etymolog.* ibi: *Vespertinum officium est in noctis initio, vocatum ab stella vespero, quæ surgit oriente nocte. Et de Eccles. offic. cap. 12. Vespertinum* (ait) *diurni officii finis, & alternæ lucis occasus est*, & D. August. *in Psalm. 29.* ad illa verba: *Ad vesperum demorabitur fletus: vespera* (inquit) *fit quando sol occidit*. Nec dissentiunt Astronomi, dum inquiunt: *Vespertina est solis absconsio, cum scilicet ab oriente in occidentem vergit, ac occidens, noctem induit*. Et has formulas; *opinionis vesperis usque ad secundas sequentis diei; & à primis vesperis usque ad occasum solis*, eo modo esse intelligendas, sentiunt Quintanad. *tract. 3. append. dub. 4. numer. 4.* Gobat. *tom. 2. part. 2. tract. 4. numer. 654. fine*; citans Emman. Rodrig. *tom. 2. qq. Regul. q. 88. cap. 5.* Et hujus ratio est, quia olim vesperæ ad solis occasum recitabantur, ut videre est apud Azor. *part. 1. l. 10. cap. 2. quæst. 10.* & alios.

25 Ex dictis patet responsio. Si quis tamen dubio non pauca resoluta videre cupiat, adeat Quintanad. & Gobat. *locis cit.* & ibi ea dilucide inveniet enucleata.

QUÆSTIO XI.

An Episcopus in diebus Dominicis, aut festivis ad ordines minores ultra unum, aut duos, possit promovere?

SUMMARIUM.

1 *Non posse docent aliqui.*
2 *Oppositum est verum, dummodo ordinatio non sit generalis.*

RESOLUTIO.

Quidam Episcopus, cum plures essent ad ordines minores suscipiendos in quadam die Dominica, dubitavit, an omnes illos potuisset ordinare. Et ratio dubitandi pro parte negativa erat, textus *in cap. de eo, de tempor. ordin.* qui videtur limitare Episcopum ad unum, vel duos, & non amplius, ibi: *Licitum est Episcopis Dominicis, & aliis festivis diebus unum, aut duos ad Minores ordines promovere*, &c. Et ita sanè existimarunt nonnulli DD. ratio hujus textus, quos refert, & sequitur Tanet. *de Sacram. Ordin. q. 3. dub. 2. n. 43.* affirmantes solis tribus, aut quatuor posse Episcopum minores ordines in casu proposito privatim conferre. 1

2 Respondeo tamen posse Episcopum prædictis diebus Dominicis, nec non & festivis, pluribus tales ordines conferre; neque *text. cit. in cap. De eo* aliud velle; nisi quid iis diebus generales non fiant illi ordines: Ita Gloss. *ibidem lit. q.* ibi: *Unum, aut duos. Nunquid plures? utique dummodo non videatur generalis ordinatio*. Idem asserit Sylvest. *verb. ordo, 2. quæst. 6.* citans plures DD. quibus accedunt Henriq. *lib. 10. cap. 12. num. 2.* Angel. *Verb. ordo num. 4.* Præposit. *de Sacram. Ordin. dub. 15. num. 150.* Marchin. *tract. 1. de Sacram. Ordin. part. 7. cap. 5. num. 2.* & alii plures, quos affert, & sequitur Leand. *tom. 2. tract. 6. de Ordin. disp. 11. quæst. 2.*

QUÆSTIO XII.

An Vicarius generalis ordinis S. Joannis Melitensium dimissorias ad ordines suis subditis possit concedere, & eas admittere teneatur hujus Diœcesis Archiepiscopus, ut ab aliquo Episcopo in sua Diœcesi ordinentur, si eos ordinare nequeat?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Probabilior sententia affirmat.*
3 *Dicti Vicarii Generales plenissimam in suos subditos habent jurisdictionem.*
4 *Ex consuetudine, & praxi suis subditis concedunt dimissorias.*
5 *Possunt facere cum Episcopis titularibus, ut suis subditis intra suum territorium ordines conferant.*
6 *Iuri antiquo standum est, quando circa novum inter DD. datur dissensio.*
7 *Sacr. Card. Congr. prohibitionem concedendi dimissorias suis subditis sæcularibus revocavit Priori de Busco Ordinis Carthusiæ.*
8 *Sententiæ affirmativæ subscripserunt DD. Salmantini, in controversia cujusdam Prioris Alcantarensis.*
9 *Vicariis Melitensibus ex jure antiquo non prohibetur, concedere dimissorias.*
10 *Nec ex jure novo Concil. Tridentin. licet plures negent DD.*
11 *Ad verba Trid. Intra quorum fines Diœcesis existunt, verus adducitur sensus.*

1 GAbinus à suo Prælato Vicario generali Melitensi in territorio suo domicilii jurisdictionem quasi Episcopalem habente, dimissorias accepit, ut à quocunque Episcopo ordinaretur. Archiepiscopo Olyssiponensi illos præsentavit; qui eas noluit admittere, dicens debere esse ab Episcopo Portugallensi concessas, intra cujus Diœcesis fines subditi illius Vicarii Generalis existunt. Quæritur 1. An Vicarius Generalis ordinis Melitensis suis subditis dimissorias concedere possit? 2. An Archiepiscopus eas dimissorias admittere teneatur, ut Gabinus ab aliquo Episcopo in hac civitate ordinetur, si eum ordinare nequeat?

§. I.

An Vicarius Generalis Ordinis Jerosolymitani suis subditis dimissorias possit concedere?

2 Hæc quæstio communis est omnibus Abbatibus Magnatibus, Prioribus Militaribus, & eorum Vicariis Generalibus, plenissimam jurisdictionem Episcopalem habentibus in suos subditos sæculares privativè, quoad Episcopos, quia scilicet nulli alteri Episcopo subduntur. Et cum in his comprehendantur Vicarii Generales Melitensium, ad quæstionem propositam. Respondeo, cum probabiliori, & communiori sententia, posse dictum Vicarium generalem suis subditis sæcularibus dimissorias ad ordines suscipiendos concedere. Ita Gratian. *in discept. forens. cap.* 12. Sanch. *tom.* 2. *consil. l.* 7. *cap.* 1. *dub.* 1. *num.* 6. Sayr. *in Clavi Reg. l.* 6. *cap.* 11. *num.* 83. Tamburin. *de Jur. Abbat. tom.* 2. *disp.* 2. *quæst.* 26. Villal. *in sum. part.* 1. *tract.* 11. *diff.* 9. *num.* 4. Hieron. Rodrig. *in compend. qq. Regul. resol.* 1. *num.* 26. Ledesm. *in sum. tom.* 1. *de Sacram. pœnit. cap.* 8. *post secundam conclus.* Emman. Rodrig. *tom.* 1. *qq. Regul.* 36. *art.* 6. Barbos. *de potest. Episc. part.* 2. *alleg.* 7. *num.* 8. citans Campanill. *Et in collect. ad cap. significasti de officio Archidiac. & in remiss. ad Trident. sess.* 23. *de reform. cap.* 20. *n.* 14. citans Grilenzon. Clarlin. & alios Dian. 3. *part. tract.* 2. *resol.* 95. & 4. *part. tract.* 4. *resol.* 147. *in fine.* Quintanad. *in instruct. Confess. part.* 3. §. 5. *num.* 12. & *tom.* 1. *sing. tract.* 6. *sing.* 5. *num.* 4. citans Arag. Henriq. Joan. da Cruz, & Molfes. & expresse loquens de Vicario generali S. Joannis. His accedunt Machad. *de perfect. confess. tom.* 2. *l.* 4. *part.* 6. *tract.* 3. *docum.* 3. Covarr. Felin. Archidiac. quos refert, & sequitur Mend. *de ordin. militar. disquis.* 7. *quæst.* 7. *num.* 84. Marchin. *de ordin. tract.* 1. *p.* 6. *cap.* 3. *num.* 7. & expressius *cap.* 4. *n.* 17. cum Rivio & aliis, & cum Ludov. de Cruz, & aliis Leand. *tom.* 2. *tract.* 6. *de ordin. disp.* 10. *q.* 18. Castr. Palaus *part.* 4. *num.* 27. *disp. unic. punct.* 15. *post principium, & in fine*, Tamburin. *l.* 7. *de Sacram. Ordin. c.* 2. *num.* 1. Escob. de Mendoc. *tom.* 3. *Theol. moral. l.* 23. *num.* 412.

3 Probatur 1. quia nullus Episcopus potest concedere dimissorias, nisi suis subditis, ut recte colligitur *ex cap. cum nullus* 3. *de tempor. ordin. in* 6. sed Gabinus non subditur Episcopo Portugallensi, nec alii Episcopo: ergo nec ab illo, nec ab alio potest habere dimissorias. Major ab omnibus admittitur, videatur Villal. *cit.* Minor ostenditur, quia Vicarius generalis Melitensium in suos subditos sæculares habet plenissimam jurisdictionem, quasi Episcopalem privativè, quo ad Episcopos; scilicet, quia nulli alteri Episcopo subduntur, tribunal erigit, & habet erectum, approbat confessarios, exequitur defunctorum voluntates, &c. ergo si Episcopus Portugallensis, & alii Episcopi nullam habent jurisdictionem in Gabinum, nec in alios sæculares, sed Vicarius Generalis Ordinis Melitensium, quia hujus sunt subditi, & non Portugallensis, hic non potest, sed ille concedere dimissorias.

4 Secundo probatur ex ipsa consuetudine, quæ est optima legum interpres, quam dari in Hispania, inquit Vasq. *de Sacram. disp.* 243. *cap.* 5. *num.* 54. apud Castr. Palaus, & absolute illam dari, fatetur Mend. *cit. num.* 88. & ex ipsa praxi, ut constat ex dimissoriis ab ipsis Vicariis generalibus sæpius concessis. Et quamvis non pauci Episcopi illas admittere nolint, dicti Vicarii ab incepto non desistunt. Quod ita non esset, si existimassent, illas non posse concedere.

5 Addit Castr. Palaus *proximè* posse Priores S. Jacobi, & S. Joannis (idem de eorum Vicariis generalibus) intra suos Prioratus facere cum Episcopis titularibus, ut suos subditos sæculares ad ordines promoveant. Si ergo fit Episcopi tuta conscientia possunt in territorio horum Priorum, & de eorum, & suorum Vicariorum generalium licentia, suis subditis sæcularibus ordines conferre, quin impediri possint ab Episcopis, intra quorum fines suarum Diœcesum dicti Prioratus existunt, etiam quicunque Episcopi poterunt in suis Diœcesibus, si Dimissoriæ à Prioribus Ordinum Militarium, seu à suis Vicariis generalibus præsententur, ordines conferre; & non pauci Episcopi, illas jam admiserunt, & admittunt, ut testatur Mend. *cit. num.* 89.

6 Tertiò probatur, quia Eugenius IV. *in Bulla expedita* 1. *die Maji, anno* 1434. concessit Prioribus Militaribus, jurisdictione quasi Episcopali gaudentibus, ut possint suis subditis sæcularibus, dimissorias concedere, ut testatur Mend. *cit. num.* 85. Et quamvis hæc concessio sit facta ante Concil. Trid. & DD. dissentiant in illius decreti dispositione, juri antiquo standum est, certo resolvente dubium, & quæstionem.

7 Quartò probatur, quia cùm prohibitum fuisset sub pœna suspensionis à S. Cong. Cardin. negotiis Episcoporum, & Regularium Præposita Priori monasterii S. Stephani de Busco ordinis Carthusiæ, anno 1631. Dimissorias suis subditis sæcularibus ad ordines concedere. PP. Carthusiani eandem Sacr. Congreg. pro revocatione dictæ prohibitionis supplicarunt; attento quod decisionibus, & sententiis Rotalibus jam fuerat resolutum, dictum monasterium proprium habere territorium, & in suos subditos omnimodam exercere jurisdictionem, revocata fuit ea prohibitio per hoc Decretum. *Eadem igitur Sacr. Congregatio Eminentissimo Gyptio referente, censuit revocandam, & tollendam esse, prout præsenti Decreti virtute revocat, & tollit suspensionem, per quam prædicto Priori Carthusiensi monasterii S. Stephani de Busco ab eadem Sac. Congreg. prohibitum fuit sub die* 21. *Februarii* 1631. *concedere litteras dimissorias ad Ordines subditis propriis sæcularibus. Romæ die* 18. *Junii* 1632. Sic habetur apud Barbos. *de jur. Eccles. l.* 1. *cap.* 33. *num.* 62. *vers. & novissimo*, Tamburin. *de jur. Abbat. tom.* 2. *disp.* 2. *quæst.* 26. *numer.* 23. Sed Vicarius Generalis S. Joannis, & alii Priores, & Abbates Magnates habent proprium territorium, & in suos subditos tam de clero, quam de populo omnimodam exercent jurisdictionem, ergo non illis concedere prohibetur dimissorias.

8 Quintò probatur, nam cum Salmanticæ hoc dubium agitaretur circa Priorem de Rolam, Alcantarensem, an potuisset suis subditis sæcularibus litteras dimissorias concedere? Parti affirmativæ subscripserunt Primariæ cathedræ Theologiæ, & Canonum moderatores, quorum sententias se vidisse asserit Mend. *cit. num.* 84. Et cum eadem sit quæstio de Vicariis S. Joannis, idem de illis est dicendum.

9 Nec obstat 1. *text. in cap.* 3. *de tempor. ordin. in* 6. ubi dicitur ad solum Episcopum, & non ad inferiores Prælatos, ut Abbates, & Archidiaconos pertinere concedere dimissorias, ut inquit Gloss. *verb. Prælati*, ibi: *Puta Abbates, Presbyteri, vel Archidiaconi.* Et juxta jus antiquum id docuerunt nonnulli apud Sanch. *l.* 7. *consil. cap.* 1. *dub.* 21. *num.* 2. Non inquam obstat textus, nam ibi per Episcopum intelliguntur omnes illi, qui jurisdictionem quasi Episcopalem privativè quoad Episcopum habent; ut rectè ostendit Sanchez *cit. num.* 3. *ex Clem.* 1. *de foro compet.* & alii, quia Gloss. ibi: *in verb. seu versic. Diœcesanis*, non intelligit, expulso Episcopo à Diœcesi, Vicarium Generalem Episcopi, sed nomine Diœcesani intelligit Episcopum, vel illum, qui jurisdictionem quasi Episcopalem habet in eo loco, in quo Episcopus eam exercere non potest. Vide Sanchez *citat.* qui etiam plures DD. ibi *citat.*

10 Nec obstat 2. jus novum Concil. Trid. *sess.* 23. *cap.* 10. *de reform.* ibi: *Nec ipsi Abbates, & alii exempti, aut collegia, vel capitula quæcunque, etiam Ecclesiarum cathedralium, litteras dimissorias aliquibus clericis sæcularibus, ut ab aliis ordinentur, concedant: sed horum omnium ordinatio, servatis omnibus, quæ in hujus Sacrosanctæ synodi decretis continentur, ad Episcopos, intra quorum Diœcesis fines existunt, pertineat.* Sic Conc. Ex quibus verbis constat, non potuisse Vicarium Generalem ordinis S. Joan. Melitensium dicto suo subdito clerico sæculari dimissorias concedere, sed eas debere concedi ab Episcopo Portugallensi, intra cujus Diœcesis

fines

fines dictus ordinandus existebat. Et ita ex dictis verbis Concil. defendunt apud Sanch. *cit. n.5.* Navarr. *l. 1. consil. tit. de tempor. ordin.* Vivald. Rodrig. & Henriq. & apud Leand. *cit. tract. 6. de Ordin. disp. 10. q. 8.* Fornarius, & Azor, & apud Mend. *de ord. milit. disquis. 7. q. 7. n. 83.* Majol. Rebuff. Graff. Ignat. Lopes, Bernard. Dias Mirand. Zerol. & Antonius Cujus. Idem videtur tenere Fragos. *2. p. in Regim. Reip. Christian. disp. 18. n. 3.* & subscribunt plures Episcopi eas dimissorias nolentes, admittere. Non inquam hoc obstat, quia Concilium verbis allatis solum loquitur de Abbatibus, & aliis exemptis carentibus Episcopali jurisdictione in subditos sæculares, ut ex verbis allatis constat, & à nobis adductis *supra*. Et in hoc sensu loquuti sunt plures DD. *proximè cit.* ut Henriq. Rodrig. Fornar. ut rectè notarunt Marchin. *cit. dict. cap. 4. num. 17.* Escob. *proximè* & alii.

11 Nec etiam obstant alia Trid. verba: *Intra quorum Diœcesis fines existunt ordinandi.* Nam licet dictus ordinandus, & alii existant intra fines Diœcesis Episcopi Portugallensis, & aliorum; existunt tamen materialiter, & non formaliter, quia non sunt subditi illius, aut aliarum Diœcesum. Et hoc ostenditur, quia *locus exemptus, & extra Diœcesim quoad jurisdictionem aequiparantur*, ut inquit gl. *ad Clem. 1. de loco compet.* & docent ibi DD. Unde si ab Episcopo Portugallensi lata sit excommunicatio adversus aliquos patrantes delictum, non comprehendit delinquentes in territorio jurisdictionis Vicarii generalis S. Joannis, quamvis intra fines Diœcesis Portugallensis existant. Quando enim territorium alterius est jurisdictionis, licet intra limites alicujus Diœcesis sit, idem est, ac si extra Diœcesim existat. Vide DD. & à me dicta *supr. qu. 8. num. 5.*

§. II.

An Archiepiscopus eas dimissorias admittere teneatur, ut Gabinus ab aliquo Episcopo in hac Diœcesi, ordinetur, si eum ordinare nequeat?

S V M M A R I V M.

12 *Non tenetur Archiepiscopus eas admittere dimissorias.*
13 *Archiepiscopus explorare potest, an aliqua subsit fraus, ut aliquis sic ordinetur.*
14 *In dubiis sequenda est opinio, animabus magis favorabilis.*
15 *Persistentibus Archiepiscopo, & Vicario in suis opinionibus, ad superiorem recurrendum est. Ibidem.*

12 Respondeo ad quæstionem, non teneri. Ratio est, quia probabili nititur opinione: opinio autem probabilis in conscientiæ foro, etiam relicta probabiliori, sequi potest, ut cum Armil. Arag. Salon. Bannes, Bartol. Medin. Solas. Lorca, Valent. Soar. & Sanch. tenet Emman. Barbos. *in remiss. ad l. 3. ordin. tit. 64. §. 1. num. 10.* & alii quos refert, & sequitur Moya *tom. 2. in qq. select. tract. 1. quæst. 6. à n. 5. & 11.* secus dicendum in judicando Moya ibi: *qo. 7. § unic. à num. 11.*

13 Et quid dicendum, quando ab aliquo Bajulivo seu commendatore Ordinis aliquis est præsentatus ad aliquam suæ commendæ Ecclesiam, & etiam à Vicario Ordinis examinatus, & litteris dimissoriis concessis, tenetur ne Archiepiscopus illas admittere, ut ab eo, vel aliquo Episcopo in sua Diœcesi ordinetur? Respondeo posse ab Archiepiscopo explorari, an ordinandus intentet tantum ad titulum illius Ecclesiæ, cui à Bajulivo est præsentatus, ordinari, ut post susceptos ordines eam dimittat Ecclesiam? Cum enim hæc fraus sit contra sanctiones canonicas à Tridentino innovatas, rectè aget Archiepiscopus hanc fraudem explorans, ne illi ad ordines admittantur, quos verosimiliter credit, Ecclesiam esse renuntiaturos, postquam ordines adempti fuerint.

1 Cessante autem hoc fraudis timore congruum erit Archiepiscopo, eas dimissorias admittere, ne Ecclesia proprio vacet Pastore, & damnum in spiritualibus patiantur parochiani. In dubiis enim sequenda est semper illa opinio, quæ animabus magis favet, ut cum pluribus asserit Emm. Barb. *in remiss. ad d. l. 3. ordin. tit. 64. in princ. n. 15.* Si tamen Archiepiscopus, & Vicarius Generalis, seu

Nogueira Quest.

Prior militaris in suis persistant opinionibus, ad illorum superiorem recurrendum est, ut litem dirimat.

QUÆSTIO XIII.

An beneficium simplex obtinens cum ordinibus minoribus ab Abbate Benedictino collatis, sit intrusus, aut habeat titulum validum, & solum sit suspensus?

S V M M A R I V M.

1 *Facti species.*
2 *Collatio beneficii est valida ex provisione Pontificia, cum clausula absolutionis à censuris.*
3 *Etiam est valida ex provisione ab Ordinario cum eadem clausula.*
4 *Si in provisione deficit ea clausula, plures docent, esse collationem nullam.*
5 *Probabilius est, esse validam.*
6 *Text. in cap. dilectus solum loquitur de beneficio parochiali.*
7 *Collatio facta suspenso, ignorante suspensionem, est valida.*
8 *Facta excommunicato, excommunicationem ignoranti, est valida.*
9 *Text. cit. intelligitur de vere suspenso, & non de habente impedimentum Canon.*

Ignatius bona fide ordines minores ab Abbate Benedictino suscepit, & postea beneficium simplex obtinuit; & cum Sacr. Card. Congreg. anno 1655. inter alia declarasset, illos, qui ordines minores ab Abbatibus suscepere, absolutione indigere, & rehabilitatione *à Sanctissimo obtinenda*, juxta ea quæ diximus *supra quæst. 3. num. 1.* Quæritur an sit intrusus, aut habeat titulum validum, & sit solum suspensus? 1

RESOLUTIO.

Respondeo cum distinctione: vel enim dictum beneficium obtinuit, & in illo fuit collatus per litteras Apostolicas, vel provisione Ordinarii cum clausula: *Teque absolventes à censuris, &c.* Vel illud obtinuit sine ea clausula. Si primum absque dubio est, Ignatium fuisse bene collatum ratione clausulæ absolutionis à censuris ad effectum gratiæ consequendum, sicuti in omnibus litteris Pontificiis communiter habetur. Quia hæc clausula ponitur ad hunc effectum consequendum; ut non obstante aliqua suspensione, aut excommunicatione eædem litteræ sortiantur effectum, ut tenent communiter DD. quos late citant, & sequuntur Garcia *de benefic. part. 7. cap. 13. num. 59.* Barbos. *in collect. ad cap. postulasti num. 24. de cleric. excommun. ministr.* & iterum *tract. de clausul. 179.* & ibi *num. 4.* inquit, hanc clausulam in litteris Apostolicis, ita esse ordinariam, ut si omittatur, possit censeri adjecta, tanquam solita apponi; eandem defendunt resolutionem Bonac. *de Censur. disp. 2. quæst. 2. punct. 4. §. 1. num. 6.* Castr. Palaus *tom. 6. de Censor. disp. 1. punct. 10. num. 26.* & alii. 2

Eadem resolutio sequi debetur, in casu, quo litteræ non essent Apostolicæ, sed ab Ordinario, si in illis apposita fuit eadem clausula absolutionis, ut notant Barbos. *cit. in collect. num. 25. & de clausul. num. 7.* Garcia *num. 71.* Castr. Palaus *num. 29.* Ugolin. *de censur. tabul. 1. cap. 4. §. 5. num. 18.* & alii communiter. 3

Si secundum: Major potest esse dubitatio, si in dicta provisione talis non fuit posita clausula. Nam collatio beneficii suspenso facta videtur invalida ex textu *in cap. cum dilectus vers. quia nobis, de consuetud.* ibi: *Quia nobis constitit electionem ipsam à suspensis, & de suspenso etiam celebratam, eam justitia cassavimus exigente.* Et ita tenent plures DD. quos late citant, & sequuntur Barbos. *in collect. ad cit. text. numer. 12.* Flamin. Paris *de resign. l. 5. q. 6. num. 84.* Garcia *de benef. part. 7. cap. 14. num. 2.* Lessius *l. 2. de Iust. cap. 34. num. 116.* Azor. *part. 2. l. 6. cap. 7. quæst. 2.* Ugolin. *de Censor. tabul. 4. de suspens. cap. 6. §. 7. numer. 4. & cap. 8. §. 6. n. 1.* cum Rota *in una Melitens. Abbat. 24. Ianuarii, anno 1590. coram Dom. Gyptio, & in alia Vrgellens.* 4

Canonicatus 3. *Maii anno* 1565. apud Garciam *p.* 2. *cap.* 5. *num.* 12.

5 At his non obstantibus, dico talem collationem eo suspenso factam esse validam, 1. quia *ex cit. text. in cap. cum dilectus*, non colligitur esse nullam, sed per sententiam venire annullandam, ut constat ex ipso textu, qui cum versetur in materia pœnali, stricte est interpretandus, & restringendus, *l. factum cui §. in pœnalibus ff. de reg. jur. cap. in pœnis de regul. jur. in 6.* Et ita expresse tenent Soarez *de Censur. disp.* 26. *sect.* 3. *num.* 8. Ægid. *de cens. disput.* 15. *dub.* 2. *concl.* 3. *num.* 7. Filiuc. *tract.* 17. *cap.* 3. *num.* 21. *vers. sic etiam si agatur*, Cornilio *in* 3. *part. tract.* 5. *quæst.* 3. *de suspens. disp.* 2. *dub.* 1. *quæst.* 6. *vers. Nota tamen Soar.* Roder. da Cunha *cap.* 3. *dist.* 71. *num.* 3. Hurt. *de suspens. diffic.* 4. *n.* 8. Turrian. *de cens. l.* 4. *disp.* 39. *dub.* 2. *prope finem*, Leandr. *tom.* 4. *tract.* 4. *de suspens. disp.* 3. *quæst.* 6. Dian. 5. *p. tract.* 10. *de suspens. & interdict. resol.* 2.

6 2. Et principaliter, quia text. *in d. cap. cum dilectus*, solum loquitur de beneficio parochiali, & non de beneficio simplici. Et quoad præsens institutum magnum intercedit discrimen inter beneficium parochiale, & beneficium simplex. Nam beneficium parochiale non potest exerceri absque beneficio ordinis; unde cui hoc prohibitum est, etiam & illud prohibitum est, *cap. si celebrat, de cleric. excommun. ministrant.* Non ita beneficium simplex, quia ad istius servitium nullum ordinis exercitium necessarium est; sed sufficit, posse hunc beneficiatum officium recitare divinum, quod suspenso ab Ordinibus, non prohibetur, sed illorum gradus exercere. Unde fit, quod Barbos. qui *citato loco* sequitur, quod collatio beneficii facta suspenso, est nulla, excipit collationem beneficii simplicis *in collect. ad d. cap. Si celebrat, num.* 3. *de cleric. excommun. ministr.*

7 3. Probatur *ex dict. cap. cum dilectus*, quatenus dicit collationem factam suspenso, esse cassandam, intelligi debet de suspenso, qui sciens se esse suspensum, beneficium obtinet. Idque ostenditur ex eo principio, quod ista collatio invalidatur in odium, & pœnam suspensi: ignorantia verò eum à culpa excusans, etiam à pœna excusat, *cap. ut animarum, de constit. in* 6. *cap. cognoscentes* 2. *de constit. cap. sine culpa* 23. *de regul. jur. in* 6. *cap. proposuisti dist.* 82. ibi: *Ignorantibus venia non negabitur*, *l. si ignorans* 52. *ff. locati*, ibi: *Non contemnit disciplinam, qui ignorat militem.*

8 Confirmatur: quia ex hoc capite asserunt plures, collationem factam excommunicato, ignoranti se esse excommunicatum, esse validam. Ita Navarr. *in cap. fratres, de pœnit. dist.* 5. *num.* 46. *cum Gloss.* 2. *in cap. Apostolica, de cleric. excommun. ministr.* recepta à Felin. *in cap. sicut tuis col.* 2. *de Simon.* & Cardin. *consil.* 40. quibus subscribunt Faber *in* 4. *dist.* 25. *quæst.* 1. *disp.* 4. *cap.* 4. *num.* 191. & Dian. 5. *part. tract.* 9. *de excommun. resol.* 99. *vers. Notandum est*. Et si hoc evenit in excommunicatione, quæ ipso facto collationem annullat, *cap. postulasti, de cleric. excommun. ministr.* ut notant communiter DD. apud Barbos. *in Collect. ibid. num.* 2. & Garciam *de benef. p.* 2. *c.* 13. à fortiori in suspensi id debemus fateri.

9 4. Probatur, quia *text. in d. cap. cum dilectos*, de suspensis intelligi debet de illis qui tales sunt suspensione, quæ est propria censura, & non de suspensione, quæ talis non est; sed tantum quoddam impedimentum Canonicum, juxta doctrinam Villalob. *tom.* 1. *tract.* 18. *differ.* 3. *num.* 57. & Dian. 5. *part. tract.* 10. *de suspens. resol.* 5. asserentium dispositionem d. textus esse pœnalem, & odiosam, ac proinde strictè interpretandam & restringendam. An vero suspensio, quam incurrerunt ab Abbatibus ordinati, solum est impedimentum Canonicum, & non censura; nam hæc non incurritur sine culpa, *cap. nemo Episcoporum & cap. nullus Sacerdotum* 11. *quæst.* 3. Nec item incurritur absque contumacia, & cum ignorantia *cap.* 2. *de constit. in* 6. Et clarum est dictos ordinatos non habuisse culpam, nec scientiam, dictos Abbates ordines non potuisse conferre; imo existimabant, illos posse absque ulla dubitatione suscipere.

QUÆSTIO XIV.

An clericus in minoribus nominari possit ad quandam dignitatem necessario presbyteratum requirentem, Breve Apostolicum prope diem expectans ad omnes ordines Sacros suscipiendos?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Non potest nominari, nominatione absoluta.*
3 *Aliqui affirmant, si nominatus ante navigationem ordines suscipiat, sed refelluntur.*
4 *Potest nominari nominatione respectiva.*
5 *Pro instanti, quo fit nominatio, accipitur jurisdictio, quando nominatio est absoluta, non ita, quando est respectiva.*
6 *Sufficit, quod detur capacitas, tempore quo expediuntur litteræ.*

ANtequam Fluvius Januarius in statu Brasiliensi ad Episcopatum fuisset evectus, Tribunal Conscientiæ ex Bulla Pontificia illius Præfectoriæ Administratorem nominare valebat. Volebat tamen S. Pontifex, nominatum, & presbyterum, & S. Theologia, aut Canonibus esse laureatum. Huic nominato presbytero, seu deputato à Conscientiæ Tribunali de consensu Regis, S. Pontifex jurisdictionem concedebat, & potestatem oleum benedicendi &c. Dicto Tribunali offertur Lucas in Sacris Canonibus Doctor, minores tantum ordines habens; propediem tamen Breve Pontificum ad alios ordines suscipiendos expectans. Quæritur an Tribunal Conscientiæ hunc Doctorem in Administratorem nominare possit, dummodo ordinetur, antequam navigationem faciat? 1

RESOLUTIO.

Respondeo, eum nominatione absoluta non posse nominare, posse tamen nominatione respectiva ad tempus habile. Prima pars ostenditur, quia de præsenti est inhabilis; inhabilitas autem inspicitur tempore concessionis, *cap. quia circa de consanguin. & cap. Si eo tempore* 9. *de rescript. in* 6. ut tradunt communiter DD. apud Sanch. *l.* 8. *de matrim. disp.* 30. *& lib.* 7. *disp.* 42. *num.* 14. & Dian. *part.* 8. *tract.* 3. *de disp. resol.* 77. & apud Barbos. *de potest. Episc. alleg.* 72. *num.* 77. & apud Leand. *tom.* 2. *tract.* 9. *disp.* 24. *de dispens. quæst.* 57. & apud Garciam *de benef. part.* 7. *cap.* 1. *num.* 3. cum Rota *decis.* 69. *part.* 3. *lib.* 1. *in novissimis, & alios*, quos citant. 2

Scio aliquos DD. existimare, valere hanc nominationem ita, absolutam, si nominatus ordines suscipiat de proximo ante navigationem. Ita Rota Romana *in una Imolens. Iurispatron. coram Orano* 19. *Novembr.* 1594. Flamin. Paris *de resign. benef. l.* 4. *q.* 2. *n.* 5. Cæterum hæc communiter refellitur opinio, ex illa regul. generali: *Quod ab initio fuit nullum, postea non convalescit*, quæ hic à DD. applicatur apud Barbos. *in collect. ad cap. si eo tempore, de rescript. in* 6. *num.* 6. *& tract. de axiom.* 164. *à numer.* 9. & apud Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. Gloss.* 2. *num.* 6. 3

Quoad secundam partem, nempe posse dict. Doctorem nominari per nominationem respectivam ad tempus habile; probatur. Quia ut communis DD. sententia tenet tunc datur nominatio respectiva ad tempus habile, quando in ea dicitur: *Nomino Lucam in Administratorem, ut ordines suscipiat, antequam navigationem faciat*. Nominatio enim in hac forma solum est, pro tempore habili, *ex regul. general. text. in l. in tempus ff. de hered. instit.* Ita Lambert. 2. *part. l.* 2. *quæst.* 3. *à num.* 9. Garcia 7. *part. cap.* 1. *num.* 28. *&* 29. cum plur. Massobr. *in praxi, prælud.* 7. *dub.* 21. *num.* 86. Barbos. *de potest. Episc. alleg.* 72. *num.* 78. Paulus Squilant. *de privil. cleric. cap.* 4. *num.* 10. *& seqq.* Alfons. de Leon. *de offic. Capellan. q.* 4. *praxi* 6. *n.* 15. Lavor. *variar. lucub. tit.* 4. *cap.* 13. *num.* 26. 4

Nec obstat, quod hæc nominatio, de sua speciali institutione sit talis, ut per illam statim S. Pontifex jurisdictionem concedat. Unde videtur, pro instanti quo fit, requi- 5

requirere capacitatem, & alias esse nullam, & non convalescere. Non inquam obstat, quia respondetur id solum habere locum in nominatione absoluta, & non in respectiva ad tempus habile. Nam quando ita est respectiva, non fit pro tempore inhabili, sed pro tempore habili, ut constat ex dictis.

6 Alio etiam modo poterat d. Doctor nominari: statuente Tribunali, ne illi litteræ Administratoris expedirentur, nisi post Ordines susceptos. Nam ut gratia, & concessio sit valida, sufficit quod is, cui fit gratia, vel concessio sit habilis tempore datæ, seu concessionis, *cap. si eo tempore 9. de rescript. in 6.* ibi: *Cum tempore datæ non sit idoneus*, ut notant communiter DD. apud Sanch. *de matrim. lib. 8. disp. 30.* & apud Dian. *part. 8. tract. 3. resol. 77.* & apud Barbos. *in collect. ad d. cap. Si eo tempore.* Tempus autem datæ non est quando sumitur determinatio, sed quando litteræ expediuntur. Ita Barbos. *in collect. ad dict. cap. si eo tempore, num. 6.* Garcias *de benef. part. 6. cap. 2. num. 7.*

QUÆSTIO XV.

An cum Diacono, per oppositionem reperto inter alios magis idoneo, ad Capellaniam Misericordiæ, possit in interstitiis Episcopus dispensare?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Potest dispensare, quia datur utilitas, & necessitas Ecclesiæ.*
3 *Capellania cum onere Missarum providenda est in eo, qui infra annum ordinetur.*
4 *Ex Trident. qui aliquam obtinet portionem Ecclesiasticam, infra annum, ordines tenetur suscipere.*

1 Elavianus Diaconus in oppositione ad quandam Misericordiæ capellaniam, ad suam inter plures, ut magis idoneus electus est. Ut tamen munus suum, & onus Missarum obeat, presbyteratum suscipere desiderat; quia tamen obstant interstitia; quam post susceptum Diaconatum, adhuc integer non est annus elapsus. Quæritur: An possit Episcopus in illis dispensare?

RESOLUTIO.

2 Respondeo posse, ex hac duplici ratione, 1. quia in Conc. Trid. sess. 23. de reform. cap. 14. hæc Episcopo conceditur potestas, si judicet, esse Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem, ibi: *Nisi ab Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur.* Hæc autem potestas Episcopis non est sublata per aliquam Constit. aut Cardin. declarationem, ut inquit Marsill. *de tempor. Ordin. ad d. cap. 13. Concil.* Et ex eo quod Elavianus inter alios plures clericos, hanc capellaniam pertendentes, ut magis idoneus ad hujus Ecclesiæ servitium electus est, videtur esse utilitas, ac necessitas Ecclesiæ, illum presbyterum ordinare, ut personaliter omnia onera adimpleat. Nam pro omni tempore, quo illi hic desit ordo, Misericordiæ Ecclesia suo proprio ministro fraudata manebit, per substitutum exercito eo munere. Quod semper minus à jure approbatur, & suffragatur. Huic rationi favere videtur Leand. *tom. 2. tractat. 6. disput. 7. quastion. 21.* in prima ratione.

3 2. Ratio, quia licet Sa *verb. beneficium, num. 12.* Garcia *de benef. part. 7. cap. 1. quæst. 1. numer. 85.* Perez de Lara *de Capell. & Anniversf. l. 2. cap. 5. num. 8.* & plures ab eo, & Castr. Palao *cit. tom. 2. tract. 13. disp. 1. punct. 6. num. 11.* Asserant, capellaniam onus Missarum habentem, posse conferri clerico non habenti ordines sacros, quia potest per alium Missas dicere; Cæterum Guterr. *consil. 1. num. 2.* Rodrig. *tom. 2. qq. Regul. quæst. 122. art. 2. ad finem*, & alii apud Castr. Palaum *proximè*, dicunt, capellaniam provideri non posse, nisi in clerico eam habente ætatem, & dispositionem, ut infra annum sacerdos fiat. Et ulterius dicunt, teneri dictum capellanum intra annum ordines sacros suscipere. Etiia refert decisum Nicol. Garcia *de benef. part. 3. cap. 4. in addit. num. 12.* Barbos. *in collect. ad Trid. sess. 22. cap. 4. num. 17.*

4 Hæc ratio est magni ponderis, quia magnum habet fundamentum *in Trid. dict. sess. 22. de reform. cap. 4.* ubi dicitur, obligari ad suscipiendos ordines sacros, non solum habentes vera beneficia, sed etiam habentes aliquam Ecclesiæ portionem, cum onere celebrandi, ibi: *Portiones, ac qualibet alia beneficia in dictis Ecclesiis obtinent, teneantur intra annum ordines suscipere requisitos.* Et ex observatione, quam DD. faciunt de illa dictione *portiones* elare colligitur, quod hæc dispositio etiam comprehendit Misericordiæ capellaniam, portionem habentem bonorum Ecclesiasticorum, Ecclesiæ pro celebratione appropriatorum. Et quod capellania, quæ certum ordinem requirit, sub hoc decreto comprehendatur, docet cum Garcia, Trentacinq. Barbos. *proximè cit.* at hæc Misericordiæ capellania requirit ordinem sacerdotalem. Ex his ergo bene colligitur posse Episcopum cum Elaviano in interstitiis dispensare.

QUÆSTIO XVI.

An obtinens Breve Apostolicum ad ordines suscipiendos à quocunque hujus Regni Episcopo, possit cum dimissoriis propriis Ordinarii, illos suscipere ab Episcopo alterius Regni?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Ex concessione, Episcopo non adimitur potestas, quam habet.*
3 *S. Pontifex gratiam conferens, non intendit præjudicare.*
4 *Clausula apposita est exemplificativa, & non limitativa.*

Gaspar Breve Pontificium ad omnes suscipiendos ordines à quocunque hujus Regni Episcopo, sine interstitionum intervallo, impetravit. Quia tamen ob majorem commoditatem, illos suscipere desiderat ab Episcopo Tudensi Provinciæ Galleciæ, extra hoc Regnum. Quæritur: An possit, non obstante clausula, *à quocunque Episcopo hujus Regni*, cum dimissoriis sui proprii Ordinarii, recurrere ad illum Episcopum, ut ordines suscipiat? 1

RESOLUTIO.

Respondeo posse, ex seqq. rationibus, 1. quia Pontifex eam gratiam cum ea clausula Gaspari concedens, ab Ordinario non abstulit potestatem concedendi suis subditis dimissorias ad quemcunque Episcopum, ut patet ex ipso Brevi; sed omnis Episcopus, seu Ordinarius dimissorias potest concedere suis subditis, ut ordines recipiant ab alieno Episcopo sive determinato, sive indeterminato, ut absolute habetur *in Concil. Trident. sess. 23. c. 3. de reform.* ibi: *Ad alium Episcopum ordinandos mittant*, & DD. communiter Tamburin. *tom. 2. lib. 7. de ordin. cap. 8. §. 1. num. 1.* ibi: *possit dare licentiam* (nempe Episcopus) *ut ordinandus promoveatur ab alieno Episcopo, sive indeterminate à quocunque, sive ab hoc, vel illo determinate*: ergo non obstante illa clausula in Brevi apposita, potest proprius Episcopus, seu Ordinarius Gasparis, illi dimissorias ad Episcopum Fungensem, seu ad quemcunque alium diversum ab hoc Regno concedere. 2

2. Ratio, quia S. Pontifex dispensans cum Gaspare, intendit illi gratiam, & non præjudicium conferre: ergo per illam clausulam non illi infertur damnum, & præjudicium, ut recte infertur *ex reg. Quod ob gratiam 61. de regul. jur. in 6.* ibi: *Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum, & ex text. in l. quod favore, C. de legibus, & l. nulla jurisdictio, ff. eodem titul.* & DD. apud Barbos. *in collect. ad cit. regul.* Navarr. *lib. 1. consil. 1. num. 2. in 2. edit. sub tit. de offic. deleg.* Sanch. *l. 8. de matrim. disp. 14. num. 3.* Non est ergo illa clausula in dispendium Gasparis vertenda. 3

3. Ratio, quia illa clausula, *à quocunque Episcopo hujus Regni*, præterquam quod esset gratia, non fuit limitativa, sed exemplificativa; quia pro ordinibus suscipiendis, recurrunt ordinandi ad Episcopos hujus regni, & non ad Episcopos alterius. Et cum pro favore impetrantis 4

Nogueira Quæst. B 3

grantis omnes hujus Regni sunt designati; possunt Gasparu à proprio Ordinario litteræ dimissoriæ ad Episcopum Fungensem concedi, quia hoc illis commodius, & favorabilius est,

QUÆSTIO XVII.

An beneficiarius ad capellaniam amovibilem suo beneficio annexam, quinquaginta aureos attingentem, pro titulo ad ordines, clericum præsentare possit?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Patrimonium debet esse sufficiens, ad congruam sustentationem.*
3 *Quinquaginta aurei sunt patrimonium sufficiens, ad sustentationem in singulos annos.*
4 *Dicta pecuniarium quantitas debet esse ab aliis eleemosynis independens.*

1 CAsimirus simplex beneficium possidens, cum obligatione præsentandi capellanum, qui singulis diebus pro fundatoris anima celebret, ex redditibus beneficii dato stipendio quinquaginta aureorum quotannis ad illam suum pedisequum clericum, patrimonium non habentem, præsentare desiderat. Quæritur 1. An pro patrimonio sit sufficiens illa Capellania cum ea annuali eleemosyna quinquaginta aureorum? 2. An absque patroni consensu, illam facere possit præsentationem? An dato, quod illa capellania non sit perpetua, de consensu patroni possit illam facere præsentationem?

§. I.

An pro patrimonio sufficiat Capellania cum annuali eleemosyna quinquaginta aurorum?

2 Respondeo sufficere, (dummodo aliud non obstet, ut *dicetur* §.3.) sive ea Capellania sit Ecclesiastica, sive Laica. Probatur 1. Ad patrimonium ea requiritur summa, quæ ad congruam sustentationem sufficiat, ut constat *ex Trident. sess.21. de reform. cap.2.* ibi: *Patrimonium illud, vel pensionem vere ab eis obtineri, taliaque esse, quæ eis ad vitam sustentandam, satis sint.* Sed quinquaginta aurei in singulos annos sufficiunt pro congrua sustentatione hujus ordinandi, & aliorum; ut videre est apud Garciam *de benef. p.5. cap.5. num.*150. requirentem in patrimoniu valorem viginti quinque aureorum, & numeris præcedentibus 30.40. aut quinquaginta, ergo cum habeantur pro patrimonio illi quinquaginta aurei illius capellaniæ, patrimonium habet sufficiens ille pedisecus.

3 Secundo probatur, quia ad Ordinarii arbitrium patrimonii quantitas remittitur assignanda; ut cum Stojeda, Menoc. Grassis, Ugolin. Rivio, Armend. Narbon. Barbos. *in Collect. ad cit. locum Trident. & de potest. Episc. part. 2. alleg.19. num.12. & de Iur. Eccles. lib.1. cap.33. numer.*156. quibus addo Castro Palaum *part.4. tract.27. disput. unic. punct.10. num.*1. Marchin. *de ordin. tract.2. part.6. c.7. n.* 5. Leand. *tom.5. tract.6. de ordin. disp. 9. quæst.* 8. & omnes: sed Ordinarius Ulyssiponensis *in const. synod. lib.1. tit.* 15. *decret.2.* § 5. *in princip.* pro patrimonio designat saltem illam summam, seu valorem, qui ascendat in singulos annos ad triginta aureos, & Bracharensis, apud Barbos. *cit. de potest. Episcop. num.*8. Summam, quæ ascendat ad viginti quinque aureos; in aliis vero hujus Regni Diœcesibus eadem summa parum minusve designatur: cùm ergo eleemosyna Missæ quotidianæ dictæ capellaniæ excedat designatam summam pro patrimonio in Diœcesibus hujus Regni, dicendum est, esse ad sustentationem sufficientem.

4 Nec obstat dicere, quod Const. synodales Diœcesum hujus Regni adeo limitatam summam pro patrimonio requirunt, quia dantur pro Missis celebrandi plures eleemosynæ, ex quibus & assignato patrimonio habent sacerdotes congruam sustentationem; at in nostro casu ordinandus ad titulum capellaniæ, eas eleemosynas Missarum habere non potest; quia quotidie pro fundatore celebrare tenetur, & duplex non potest acquirere stipendium pro eadem Missa; quia id & prohibitum, & damnatum est. Non inquam id obstat, quia patrimonium in Diœcesibus hujus Regni non designatur limitatum ex ea ratione; quia id dicere est falsum, sed arbitratur ab Ordinariis id, quod censetur congruum ad sustentandam vitam, præcisis iis eleemosynis, pitantiis, & aliis emolumentis, quæ ex excercitio ordinum provenire possint, ut *ex Conc. Trid.* absolute colligitur, requirens tale patrimonium, quod ordinando ad sustentandam vitam, satis sit. Et ita referunt decisum Garcia, Armendar. Narbona, quos affert, & sequitur Barbos. *in Collect. ad cit. locum Trident. num.*48. *& de potest. Episcop. p.5. alleg.* 19. & cum Azor. & Escob. *tom.3. in Theol. moral. l.53. sect. 2. cap.* 16. *num.* 394. Castr. Palao *tom.4. tract.27. punct.10. num.3.*

§. II.

An Casimirus absque patroni consensu illam facere possit præsentationem?

SVMMARIVM.

5 *In præsentatione capellaniæ, ultima præsentatio attendenda est.*
6 *Capellania beneficio annexa à beneficiario præsentatur.*
7 *Capellaniæ beneficiis curatis annexa à beneficiariis curatis præsentatur.*

REspondeo cum distinctione; vel enim Casimirus, aut 5
illius prædecessor eam capellaniam absque patroni consensu ultimo præsentavit, vel de illius consensu. Si primum, potest Casimirus absque patroni consensu illam præsentare, si secundum non potest. Ratio est, quia in præsentationibus beneficiorum ultimus status attendendus est; & præsentandi jus stare debet, pro quo stat quasi possessio præsentandi. Sic communiter DD. colligunt ex *cap. Consultationibus, de jure patron.* Cald. *de nomin. q.*15. *num.*21. Salgad. *de protect.3. part. cap. 9. num.* 159. *& seqq.* Gonzales *ad regul.* 8. *Cancell. Gloss.*45. §. 5. 2. *in princip. & num.*4. & alii plures, quos refert, & sequitur Antunes Portugal. *de donat. Reg. Coron. tom. 1. part. 5. lib.1. c.31. n.* 38. His addo Garciam *de benef. part.1. cap.5. n.* 114. Castr. Pal. *tom.2. tract.13. disp.1. punct.6. num.2.* ergo etiam idem dicendum est in capellarum præsentationibus.

Nec obstat, quod capellania, de qua agimus, est unita, & 6
annexa beneficio simplici Casimiri: sed vicariæ perpetuæ beneficiis unitas, seu annexæ, ab ipsis beneficiariis sunt præsentandæ, ut disponit B. Pius V. *in Bulla, quæ incipit, Ad exequendum, edita anno* 1567. & inter alias hujus S. Pontificis est 37. apud Cherubin. *tom.2. fol.*183. *ubi num.4.* ejusdem Bullæ hanc affert dispositionem. Quæ Bulla in tribunalibus hujus Regni admittitur, & juxta illam plures proferuntur sententiæ.

Eadem doctrina confirmatur ex patronatibus Serenis- 7
simæ Domus Brigantinæ, & Excellentissimæ Averii, & aliarum hujus Regni, nam per ipsas factis præsentationibus ad aliquas Ecclesias habentes Vicarias, curatus & beneficia dicta Oeconomiis annexa, ab ipsis præsentatis præsentantur irrequisitis patronis, aliquando repugnantibus, & aliquando ipsis Ordinariis, sed frustra; quia suo jure utuntur: ergo etiam Casimirus poterit capellaniam suo beneficio annexam, præsentare, irrequisito illius beneficii patrono.

Non inquam hæc obstant, nam in resolutione loquimur de præsentatione, in qua ultimus status capellaniæ tribuit quasi possessionem; at in præsentatione beneficiorum, seu capellaniarum annexatum agitur de proprietate; si tamen de illa dubitatur, præsentatio fit juxta ultimum statum, & circa proprietatem, lis movenda erit, & statur Const. Pii V. *cit.*

§. III.

An dato quod illa capellania non sit perpetua, de consensu patroni possit Casimirus illam facere præsentationem?

SVM-

SVMMARIVM.

8 *Non potest, quia resistit Trident.*
9 *Potest, si ipse patronus sit Capellaniæ fundator.*
10 *Quando ad capellaniam requiritur, quod præsentatus sit actu sacerdos, aliqui existimant de consensu patroni, posse præsentari non sacerdotem.*
11 *Aliqui docent, posse Episcopum de consensu patroni hæredis, & successoris fundatoris pro una vel altera vice dispensare in conditionibus in fundatione requisitis.*
12 *Aliqui absolute docent, posse aliquem initiari sacris ad titulum capellaniæ amovibilis.*
13 *Hæc sententia non admittitur.*

8 Respondeo non posse, nec etiam accedente Episcopi dispensatione. Ratio est, quia nec patronus, nec Episcopus de consensu patroni voluntatem fundatoris mutare, vel alterare possunt, ut expresse constat *ex Concil. Trident. sess. 25. de reform. cap. 5.* ibi: *Quando igitur ex beneficiorum quorumcunque erectione, seu fundatione, aut aliis constitutionibus, qualitates aliquæ requiruntur, seu certa onera illis sint injuncta in beneficiorum collatione, seu in quacumque alia dispositione, eis non derogetur.* Et etiam videtur decidi *in Clem. quia contingit, de religios. domib.* Sed voluntas fundatoris fuit, quod illa capellania ad nutum esset amovibilis: ergo. Sic cum pluribus Garcia *de benef. part. 7. cap. 1. à n. 107.* & Castr. Palaus *tom. 2. tract. 13. pun. 6. num. 6. in fine*, & *num. 22. magis latè.*

9 Si tamen ipse patronus istius beneficii, aut Capellaniæ sit fundator, bene potest qualitates, & conditiones ipsius beneficii, aut capellaniæ, & mutare, & alterare, & facere quod non sit ad nutum amovibilis, ut aliquis, aut aliqui ad illius titulum ordinentur, si causa utilis Ecclesiæ assistat. Sic relatis Gutierr. Azevedo, Lambert. & aliis, Garcia *proxime num. 103. & 104.* Castr. Palaus *cit. num. 20.*

10 Nec obstat 1. quòd si in fundatione capellaniæ disponatur; ad illam non præsentari nisi actu sacerdotem, possit tamen ad illam præsentari de consensu patroni non sacerdotem, ut pluribus relatis tenet Perez de Lara *de capellanus, & Anniverf. lib. 2. cap. 5. à num. 28. usque ad finem cap.* ergo licet capellania de qua loquimur, ex sua fundatione ad nutum sit amovibilis, de consensu patroni poterit pro una, vel altera vice fieri non movibilis. Et sic docent Piasecus, Aloysius Rivius apud citatos, & Barbos. *de potest. Episc. 2. part. alleg. 19. num. 25. in fine*, qui idem videtur sentire. Non inquam id obstat, nec ea DD. sententia; quia opponitur expresse Conc. Trid. ut patet ex ratione pro nostra resolutione.

11 Nec obstat 2. quòd Episcopus de consenso patroni hæredis, & successoris Fundatoris, pro una vel altera vice alterare potest qualitates, & conditiones in fundatione requisitas. Et dispensare contra ordinationem fundatoris ut capellania non habenti qualitatem in fondatione requisitam conferatur, ut tradunt Abbas, Imol. Felin. Cerol. Navarr. & alii, quos late citant Garcia *de benef. part. 7. cap. 1. num. 105. & 106.* Castr. Palaos *tom. 1. tract. 13. disp. 1. punct. 6. num. 21.* Sed qualitas capellaniæ de qua agimus est ad nutum amovibilis: ergo Episcopus de consensu patroni pro una, vel altera vice dispensare poterit, ut Casimirus præsentare possit suum pedisecum, patrimonium alia vita non habentem, sic enim voluntas fundatoris præsumitur. Non inquam hoc obstat, nec DD. *cit.* quia contra Tridentin. oppositum decernens non potest aliud asseri.

12 Fateor aliquos docuisse DD. apud Barbos. *de potestat. Episcop. alleg. 19. num. 25.* posse aliquem ad titulum capellaniæ amovibilis, & temporalis initiari sacris ordinibus. Fateor etiam Marchin. *de Ordin. tract. 2. part. 6. c. 6. n. 18.* asserere hos DD. *cit.* a Barbos. oppositum tenere, & Leand. *tom. 2. tract. 6. disp. 6. quæst. 16. inquit pronunc nescire de afferto eorum DD.* Ego autem dico pro ea sententia stare Piasecum *in praxi nova Episcop. pars. 1. cap. 1. num. 45. in fine*, asserentem ab illa capellania amovibili ordinatum non posse amoveri, nisi alia assignata portione qua sustentetur.

13 Hæc tamen sententia, quorumcunque sit AA. non admittitur, quia titulus ad quem aliquis ordinatur, tam ex parte dantis, quam recipientis debet esse perpetuus, ut satis colligitur ex Tridentin. *loco cit.* & capellania de qua loquimur, nec ex parte dantis, nec ex parte recipientis, est perpetua; & ita communiter docent DD. de vicariis temporalibus, & aliqui expresse etiam de capellaniis amovibilibus, Barbos. *cit. & in collect. ad Tridentin. cit. num. 12.* Marchin. Leand. *proxime*, Castro Palaus, *p. 2. tract. 13. disp. 1. punct. 6. num. 6. & part. 4. tract. 27. punct. 10. num. 4.* Escobar. *tom. 3. Theol. moral. lib. 23. sect. 2. num. 394.* Nec ratio Piaseci aliquid probat, nam ex eo, quod aliquis ad titulum capellaniæ amovibilis ordinetur, successor in beneficio, aut patronatu non obligatur ad conservandum in ea capellania ordinatum, sicut etiam, qui ordinatur ad titulum rei alienæ immobilis, dominus illius non obligatur ad rem suam deferendam, donec ordinatus aliam habeat portionem, qua sustentetur.

QUÆSTIO XVIII.

An subdiaconus ad titulum capellaniæ ordinatus, onera capellaniæ per alium adimplens, & fructus illius non recipiens, aliquam incurrat suspensionem?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Subdiaconatu, & Diaconatu ordinatus, ad titulum capellaniæ, sufficit quod fructus illius recipiat factus presbyter.*
3 *Dimittens fructus capellaniæ per paucos annos, illos non alienat.*
4 *Nec etiam requiritur casu quo fuisset alienatio, quando subdiaconus habet aliunde congruam sustentationem.*
5 *Onera capellaniæ per alios possunt adimpleri.*
6 *Fundamenta contraria facile dissolvuntur.*

Lucius ad capellaniæ titulum subdiaconatus ordinem 1
suscepit, & ab ordinario in ea fuit *collatus*: Instat tamen Capellaniæ administrator, ut reliquos sacros ordines suscipiat, ut capellaniæ onera sustineat. At Lucius cum juris Canonici studium jam incepisset, & ab incepto nolit desistere; vult dimittere fructus capellaniæ alteris qui illius onera adimpleat, illo tantum durante impedimento, & interim parente suo illi conferente plusquam triginta aureos, ad suam congruam sustentationem, juxta Const. suæ Diœcesis, pro illis annis: & absoluto juris Canonici studio, vult aliis ordinari, & fructus capellaniæ recipere. Quæritur 1. An hæc licite facere possit? 2. An sic operans, aliquam incurrat suspensionem?

§. I.

An subdiaconus dum studio juris Canonici dat operam, fructus capellaniæ, ad cujus titulum fuit ordinatus, possit alteri dimittere, qui capellaniæ onera adimpleat?

Respondeo, posse licite, ex his rationibus: 1. quia com- 2
muniter docent DD. posse quem ordinari ad titulum beneficii ordine Subdiaconatu, & Diaconatu, cujus fructus non potest percipere, nisi factus presbyter. Ita Garcia *de benef. pars. 2. cap. 5. num. 110.* Barbos. *de offic. & potest. Episc. part. 2. alleg. 19. num. 29. & in collect. ad Conc. Trid. sess. 21. de reform. cap. 2. num. 10.* Leo *in Thesaur. for. Eccles. cap. 39. n. 22.* Castr. Palaus *tom. 4. tract. 27. disp. unic. punct. 10. num. 6.* Leand. *tom. 2. tract. 6. de Ordin. disp. 9. quæst. 14.* alios citantes, & referentes, maximè Garcia *cit.* dicens sic fuisse resolutum à S. Card. Congreg. his verbis: *Potest Episcopus ordinare subditos suos ad ordines Diaconatus, & Subdiaconatus ad titulum, portionem Ecclesiarum matricum, non obstante, quod non participent de fructibus illarum, nisi post susceptum presbyteratus ordinem.* Ergo etiam potuit Lucius ordinari titulo capellaniæ ordine subdiaconatu, licet fructus illius non intendat percipere, nisi post susceptum presbyteratus ordinem.

2. Ratio; quia ideo non posset alteri dimittere capella- 3
niam, ut interim illius onera sustineat, quia Concil. Trid.

sess.21. de reform. cap.2. prohibet etiam, in casu acquisitæ aliunde congruæ sustentationis, ne sine Episcopi licentia alienetur, aut renuntietur pensio, aut patrimonium ad cujus titulum quis fuit ordinatus, ibi, *Atque illa* (idest pensio, aut patrimonium) *sine licentia Episcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus possit, donec beneficium Ecclesiasticum sufficiens, sint adepti, vel aliunde habeant, unde vivere possint*. Sed subdiaconus Lucius dimittendo fructus suæ capellaniæ per annos sui studii alteri, illos non alienat, aut extinguit, vel remittit, ut patet: ergo licitè alteri illos potuit dimittere, & ab incepto studio non desistere.

4 Tertia ratio, quia dato, & non concesso, quod illa fructuum capellaniæ dimissio, per eos annos studii fuisset alienatio, aut extinctio, vel remissio patrimonii, licentia Episcopi non requirebatur ad hanc faciendam dimissionem fructuum, quia hic subdiaconus habebat à patre unde congrue, & commode sustentari possit, & quando aliquis habet aliundè congrua sustentationem, potest renuntiare, & alienare patrimonium (ad cujus titulum fuit ordinatus) sine licentia Episcopi. Hæc sententia est communior, & verior, illam defendunt Lam. Paris *lib.2. de resign. benefic. quæst.6. num.16.* Zavall. *commun. quæst.527. num.8. & quæst.561. à num.22. & 30.* Garcia *de benef. part.2. cap.5. num.186.* Steph. Gratian. *in discept. forens. cap.129.* Molies. *tract.2. cap.18. num.31.* Azor. *part.2. l.3. cap.4. q.3.* Castr. Palaus *tom.4. tract.27. disp. unic. punct.11. num.13.* & aliis, quos citat, & sequitur Barbos. *in collect. ad citat. locum Trident. num.63.* (quidquid sit de eo, quod dixit *de potest. Episc. alleg.19. num.90.*) Probatur ex verbis *Trid. supra allatis: Donec beneficium Ecclesiasticum sufficiens sint adepti, vel aliunde habeant unde vivere possint.* In quibus dictio *donec* omnia antea dicta restringit, & est temporis limitativa, ut cum pluribus, inquit, Castr. Palaus *proximè*, & ipse Barbos. *tract. de dict.93. num.3.* & in præsenti limitat prohibitionem alienationis, ne ultra procedat, quam quousque beneficium sufficiens habeat ordinatus, vel unde commode vivere possit: ergo juxta hanc sententiam noster subdiaconus habens à patre unde commode vivere potest, non solum capellaniæ fructus per annos sui studii sine licentia Episcopi dimittere potest, sed etiam si hæc dimissio fuisset alienatio (quamvis talis non sit) illam sine ea licentia facere poterat.

5 4. Ratio, quia dictus subdiaconus potest fructus capellaniæ percipere, & Missam singulis diebus pro anima fundatoris per alium sacerdotem celebrare facere, ex eleemosyna solita; si in fundatione dictæ capellaniæ statuatur, quod præsentetur capellanus, qui celebret Missam, seu divina officia; & hoc modo pro tempore sui studii differre potest aliorum ordinum susceptionem, & fructus capellaniæ alteri non dimittere. Sic Garcia *de benefic. part.7. cap.1. num.85.87. & 93. cum declarat. S. Congr. Cardin. & decision. Rotæ*, Barbos. *in Collect. ad Conc. Trid. sess.25. de reform. cap.5. num.6.* Castr. Palaus *tom.2. tract.13. disp.1. punct.6. n.18.* Marchin. *de Ord. tract.3. p.2. cap.29. num.11.* & alii quos citant, ex ea ratione, quia in fundatione capellaniæ licet dicatur, quod instituatur capellanus, qui Missas celebret; non dicitur quod per se ipsum illas celebret; & sic suæ satisfacit obligationi, per alium celebrando, *juxta regul. Qui per alium facit, per se facere censetur, de reg. jur. in 6.*

6 Nec contra has quatuor rationes, aliquid videtur obstare, quia in opinionibus communibus, & probabilibus fundantur. Et quamvis dentur opiniones adversæ, maxime contra primam, tertiam, & quartam rationem, ex DD. quos, pro illis citavimus; & rationibus quas adducunt, facile dissolventur.

§. II.

An dictus subdiaconus alteri dimittendo fructus capellaniæ, dum operam studio juris canonici dat, aliquam incurrat suspensionem?

SUMMARIUM.

7 *Non incurrit suspensionem.*
8 *Nec etiam in casu, quod illa dimissio fructuum fuisset alienatio.*

Respondeo non incurrere. Ratio est, quia si aliquam incurrisset suspensionem, esset lata *in cap. neminem, & cap. Sanctorum 70. dist.* adversus donantes, seu renuntiantes patrimonium, ante sacros ordines susceptos: at illam non incurrit, quia ex supradictis constat, nec donasse, nec renuntiasse fructus capellaniæ, ad cujus titulum fuit ordinatus, sed tantum illos dimittit, dum studio juris Canonici vacat, quod brevi annorum spatio absolvetur. 7

Addo, licet hic subdiaconus illum donationem, & renuntiationem in illa dimissione fructuum fuisset, non tamen eam incurrisse suspensionem. Ratio est, nam quamvis plures DD. apud Barbos. *in collectan. ad citata cap. neminem, & Sanctorum num.5. & ad Trid. sess. 21. de reform. cap.2. num.65. & 66.* doceant Concil. Trid. citatum innovasse pœnam suspensionis latam in ipsis textibus per illa verba: *Antiquorum Canonum pœnas super his innovando.* Communis tamen DD. sententia asserit, non innovasse Trid. per ea verba suspensionem *dictorum cap.* Sed tantum pœnam *cap. cum secundum, de prebend.* quæ tantummodo est contra ordinantem, & non contra ordinatum. Sic cum pluribus, quos late citant, & sequuntur Barbos. *proximè à num. 67.* Philibert. Marchin. *de ordin. tract.2. part.6. cap.7. num.9. Sexta difficultas*, addens sic à S. Congr. fuisse sæpe resolutum. Vide etiam illum *num.10. vers. Verius tamen*, Barbos. *ad cit. Trid. locum n.69.* Leand. *tom.2. tract.6. de ord. disp.9. quæst.6.* Gobat. *tom.3. tract.8. num.623.* & alios ab illis citatos, qui & ab illis dicta satis confirmant hunc subdiaconum in dimissione fructuum suæ capellaniæ pro illis paucis annis, etiam si alienatio esset, suspensionem non incurrisse. 8

QUÆSTIO XIX.

An ordinatus subdiaconatu, non sine scrupulo, ante ætatem requisitam, illa adepta, solemniter canendo Epistolam incurrit irregularitatem? Deinde mala fide ante ætatem legitimam Diaconatum, & Presbyteratum suscipiendo, & adepta ætate, bona fide celebrando, irregularitatem incurrerit.

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Subdiaconus bona fide ante ætatem requisitam ordinatus, adepta ætate, non incurrit irregularitatem, solemniter canendo Epistolam.*
3 *Testimonium libri baptismorum in tribunalibus habetur certissimum.*
4 *Scrupulus ætatis non adeptæ, non sufficit ad suspensionem incurrendam, maxime quando assistit testimonium aliquarum personarum, & sententia vicarii spiritualis.*
5 *Ad incurrendam hanc suspensionem, & irregularitatem, requiritur præsumptio, dolus, contumacia, & scientia ætatis.*
6 *Dictus subdiaconus non peccavit mortaliter, adepta ætate, canendo solemniter Epistolam.*

Antonius non sine scrupulo legitimæ ætatis, ad subdiaconatum promotus fuit, ex testimonio aliquarum personarum, ætatem requisitam ipsum habere, profitentium; insuper adhibita fide Vicarii generalis has examinantis personas. Suscepto subdiaconatu paulo post in supputanda ætate, invenit erratum fuisse; nam requisitam ætatem ad eum ordinem non habebat. Adepta tamen, illum exercuit ordinem canendo solemniter Epistolam; & mala fide ante requisitam ætatem, Diaconatum, & Presbyteratum suscepit, bonaque fide post completam ætatem celebravit, existimans se jam posse Missam, & alia divina officia celebrare. Quæritur 1. An solemniter canendo Epistolam irregularitatem contraxisset? 2. An suscipiens Presbyteratum mala fide ante legitimam ætatem post susceptum Diaconatum eadem mala fide, irregulatitatem incurrisset? 3. An celebrans bona fide, adepta jam ad Presbyteratum ætate, irregularitate innodetur? 4. An ab Ordinario, aut per Bullam Cruciatæ in ea irregularitate dispensari possit? 1

§. I. An

§. I.

An Subdiaconus cum scrupulo ante legitimam ætatem ordinatus solemniter cantans adepta jam ætate requisita Epistolam irregularitatem incurrat?

2 Respondeo, nec incurrere irregularitatem, nec peccare mortaliter. Prima pars probatur: nam quando Antonius Epistolam cantavit, non erat suspensus: suspensio enim ipso facto, & in perpetuum, donec absolvatur, illi imponitur; qui mala fide ordinem suscepit sacrum, ut constat ex Extravag. Pii II. quam B. Pius V. & Sixtus V. auxerunt, & postea Clemens VIII. confirmavit: at Antonius non mala fide ante requisitam ætatem, sed ex testimonio aliquarum personarum, examine Vicarii generalis in spiritualibus præcedente, bona fide subdiaconatum suscepit: ergo cum suspensionem non incurrisset, canendo Epistolam irregularitatem non contraxit. Major constat ex ipso jure allato. Minor ostenditur ex communi DD. doctrina, contra Hinojosa, asserentium, eum qui bona fide eo testimonio, & tali præcedente examine ordines sacros suscipit, suspensionem non incurrere, nec exercendo eum ordinem, irregularitatem. Sic cum Navarro, Tolet. Graff. Sanch. Rodrig. Soar. Ugolin. Mirand. Filinc. quos refert, & sequitur Marchin. *de ordin. tract.* 1. *part.* 5. *cap.* 3. *num.* 10. Bonac. Dian. Trullench. Castr. Palao, quos citatos affert, & sectatur Leand. *tom.* 2. *tract.* 6. *de ordin. disput.* 6. *quæst.* 11. His addo Georg. Gobat. *tom.* 3. *tract.* 8. *num.* 498. *in fine*, *&* *num.* 502. Barbos. *de potest. Episcop. part.* 2. *alleg.* 16. *numer.* 20. *&* *in collect. ad Trident. sess.* 23. *de reform. cap.* 12. *num.* 9. Tambur. *lib.* 7. *de Sacram. Ordin. cap.* 12. §. 1. *num.* 10. Escob. *tom.* 3. *Theolog. moral. lib.* 2. *&* 3. *problem.* 58. *num.* 271. & alios, quos hi citant. Consequentia rectè infert, Antonium irregularitatem incurrisse.

3 Nec obstat, contra Antonium subdiaconatu ordinatum, & solemniter Epistolam canentem. Quia suspensionem contraxit, mala fide, nempe cum scrupulo, eum ordinem suscipiens. Nam scrupulum, quem habebat, tenebatur deponere, & strictiorem adhibere diligentiam. Debebat enim ex libro baptizatorum in re tanti momenti, veritatem indagare; nam testimonium hujus libri est certissimum, ut eum appellat Mantic. Juris Consult. *tract. de in integ. restit. cap.* 321. apud Dian. *part.* 11. *tractat.* 3. *resolut.* 27. & Gobat. *in alphab. Baptism. cas.* 17. *tract.* 2. *nu.* 590. & ex illo probatur ætas. & cum pluribus inquit Barbos. *in Collect. ad Trident. sess.* 24. *de reform. cap.* 2. *&* *de potest. Paroch. cap.* 7. *num.* 4. & est testimonium velut notarii publici, ut habet praxis omnium tribunalium. Et quamvis hic liber aliquando in contrarium probationem patria admittat, quando ipse pater post nativitatem filii in libello diem nativitatis ipsius refert, ut videre est apud Mascard. *de probat. conclus.* 669. Menoch. & alios, quos citatos refert Gobat. *cit. in append. litt. D. & E.* de hac non curavit Antonius. Imò cum esset scrupulosus, & scrupulo angebatur, circa suam ætatem, de testimonio certissimo, quod prodesse poterat contra scrupulum, non curans, testimonio minus certo aliarum personarum ductus, subdiaconatum suscepit: ergo sic operantem mala fide, dicendum est, suspensionem incurrisse, & canentem solemniter Epistolam non absolutum, irregularitatem.

4 Non inquam hæc obstant; nam per scrupulum non fuit in mala fide constitutus Antonius; nam cum scrupulus sit levis suspicio ex levibus orta fundamentis, poterat licitè contra scrupulum agere, ut docent Vasq. Salas, Perez, uterque Sanch. Valentia, & alii citati, & sequenti à Castr. Palao *tom.* 1. *tract.* 1. *disput.* 4. *punct.* 1. *num.* 1. *&* 2. Si ergo poterat licitè agere contra scrupulum, dicendum non est, mala fide operatum fuisse. Nec ratio in contrarium adducta, contrarium probat: nam dolo, & mala fide testimonium libri Baptizatorum non adhibuit; sed quia ad manum non est semper; & poterat ex personarum illarum testimonio, examineque Vicarii generalis in spiritualibus, moraliter certum formare judicium, se ad eum ordinem ætatem habere requisitam. Dixi *certum moraliter poterat formare judicium*; quia jure divino, & humano, duorum vel trium personarum testimonio stat omne verbum, & hoc de sua ætate habuit. Addo, hoc testimonium firmius esse, quam testimonium libri Baptizatorum. Ratio est, quia illud est ex jure, at vero hoc, nempè ex libro Baptizatorum, ex privilegio. Sic Gobat. *citat. post num.* 504. *in appendice duplicis casus litt. D. & E.* Et si ut scrupulosus processit Antonius, & non ut dubius, subdiaconatum suscipiens, suspensionem non incurrit, nec solemniter canens Epistolam, irregularitatem.

Addo, quamvis Antonius aliquo modo peccasset, Subdiaconatum cum eo scrupulo suscipiens, (quod tamen esse non potest, ut supra vidimus) suspensionem non incurrisse, nec cantans solemniter Epistolam, irregularitatem. Ratio est, quia ad incurrendam hanc suspensionem, & irregularitatem, requiritur præsumptio, dolus, contumacia, & scientia ætatis; nam Extravag. Pii II. utitur verbo *præsumpserint*. Unde non solùm, qui bona fide, aut ignorantia invincibili, sed etiam vincibili, & crassa, ante legitimam ætatem ordinatur, suspensionem non incurrit. Sic docent Avila, Portel. Villal. Ægid. Præposit. Henr. Marchin. Navar. Trullenc. quos afferunt, & sequuntur Dian. 3. *part. tract.* 4. *resol.* 192. *&* 5. *part. tract.* 10. *resol.* 32. Leand. 2. *part. tract.* 6. *de Ordin. disp.* 6. *quæst.* 12. Escob. *tom.* 3. *lib.* 23. *numer.* 271. Barbos. *de potest. Episcop. part.* 2. *alleg.* 16. *num.* 17. *&* *in Collect. ad Trident. sess.* 23. *de reform. cap.* 12. *num.* 8. At in Antonio nec præsumptio, dolus, aut contumacia inventa est. 5

Secunda pars resolutionis *num.* 2. probatur; nempè Antonium adepta jam ætate ad Subdiaconatum, canendo solemniter Epistolam, non peccasse mortaliter; quia illam cecinit post adeptam ætatem, quo tempore illi exercitium dicti ordinis non prohibebatur, sicut prohibetur illi, & cuicumque sic ordinato, si illam cantet ante adeptam ætatem, argum. Textus *vel non est compos, de tempor. ordin.* Sic DD. citati Castr. Palaus *tom.* 4. *tract.* 27. *punct.* 7. *num.* 7. *in fin.* & expressius *tom.* 6. *tractat.* 29. *disput.* 4. *de censur. punct.* 10. §. 1. *numer.* 6. Marchin. *de Ordin. tract.* 1. *part.* 5. *cap.* 3. *num.* 10. *etiam in fine*, Leand. *tom.* 4. *de censur. tract.* 4. *disput.* 4. *quæst.* 3. *vers. Quintum dubium*, *in fine*, & alii quos citant. 6

§. II.

An mala fide suscipiens Presbyteratum ante legitimam ætatem, post susceptum Diaconatum eadem mala fide, irregularitatem incurrat?

SUMMARIUM.

7 *Suscipiens Presbyteratum mala fide, ante legitimam ætatem, post susceptum Diaconatum etiam mala fide ante legitimam ætatem probabilius est nec semel, nec iterum irregularitatem incurrisse.*

8 *Probabile est oppositum.*

9 *Ascensus ad ordinem superiorem non est aliquo modo exercitium ordinis inferioris.*

10 *Suscipiens Diaconatum ante ætatem requisitam, quamvis suspensionem incurrat, irregularitatem non incurrit, canendo Evangelium in eadem Missa, in qua suscepit Diaconatum.*

11 *Suspensus ob Diaconatum, & Presbyteratum susceptum mala fide, ante legitimam ætatem, concelebrans cum ordinante, non incurrit irregularitatem.*

12 *Irregularitas ex defectu ætatis tollitur per legitimam advenientem ætatem.*

Respondeo, Antonium Presbyteratum suscipientem post Diaconatum susceptum, modo supra dicto, nec semel, nec iterum incurrisse irregularitatem. Ratio est, quia probabilius habetur, suspensum ab ordine, si ad superiorem ordinem ascendat, irregularitatem non incurrere, quia nulla irregularitas incurritur, nisi in jure habeatur expressa, ut constat ex Textu *in cap. is, qui de sent. excommunic. in* 6. Sed in jure nullus datur Textus irregularitatem suspenso imponens, ascendenti ad superiorem ordinem: ergo. Sic Soar. *tom.* 5. *in* 3. *part. de censur. disp.* 14. 7

disp.14. sect.3. numer.2. & disput. 40. sect. 4. Filliuc. *tom. 1. tract.20. cap.7. num.192.* Layman. *in Theolog. moral. lib. 1. tract.5. part.3. post num.6. vers. sed dubium est in fine*, Dian. *part. 1. tract.11. resol. 115. & part. 4. tractat. 2. resolut. 92.* Henriq. *lib.14. cap.6. num.4. in gloss. litter. T.* Sayr. *de censur. lib.4. cap.16. num.22.* & cum DD. communiter Leand. *tom.5. tract.1. disp.1. quaest.5.* & alii quos citant. Si tamen in aliquibus Diœcesibus decernatur oppositum, est in Constit. Ulyssip. *fol. 505. tit.34. §. 2. & fol.563. tit. 52. §. 2.* in principio pro illis standum, & judicandum est.

8 Nec obstant aliqui DD. asserentes, suspensum ab ordine, irregularitatem incurrisse, si ad superiorem ordinem ascendit. Ita Covar. *in cap. Alma Mater part.2. §. 3. nu. 5.* Navar. *lib.1. consil.26. num.2. de tempor. ordin.* & alii apud Henriq. & Sayr. citat. Et id probant 1. quia ascensus ad ordinem superiorem est veluti exercitium ordinis inferioris, à quo est suspensus, 2. quia Diaconus suspensus ob susceptionem ordinis Subdiaconatus, ante legitimam ætatem, si cantet Euangelium in ea Missa, in qua Diaconatum suscipit, incurrit irregularitatem. Et similiter incurrit irregularitatem Diaconus, Presbyteratum suscipiens, consecrans cum Episcopo celebrante: sed Antonius, dum erat suspensus ob susceptionem Diaconatus, mala fide ante legitimam ætatem suscepti, etiam Presbyteratum mala fide ante legitimam ætatem suscepit, & cum Episcopo ordinante consecravit: ergo ea utraque ordinatione dupliciter mansit irregularis.

9 Non, inquam, obstat eorum Doctorum assertum, nec illorum fundamenta: Non primum, quia respondetur; negando ordinem superiorem esse aliquo modo exercitium ordinis inferioris. Et licet ab aliquibus id dicatur, impropriè dicitur; nam quilibet ordo suos propriè habet actus, quibus exercetur.

10 Non obstat secundum: nam quamvis Antonius Diaconatum suscipiens antè legitimam ætatem suspensionem incurrisset, Euangelium tamen in ea Missa suæ ordinationis non cantavit; nam ex pluribus ordinatis unus tantum illud cantat, & hic non fuit Antonius. Demus tamen quod illud ille cantaverit; negamus tamen quod irregularitatem contraxisset: quamvis enim verum sit, quòd Diaconi suspensi solemniter Euangelium canentes irregularitatem incurrant, Antonius Euangelium solemniter in ea Missa canens, non incurrit irregularitatem, quia ea actio non censetur, moraliter loquendo, fieri post ordinationem: hæc enim durare censetur, dum Missa, in qua ordinatur, durat. Ut cum Soar. Ægid. Mercer. Dian. tenet Leand. *tom.2. tract.6. de ordin. disp.6. quaest.18. & tom.4. disput.4. quaest.3. dub.7.* quibus adde Escob. *in Theol. moral. tom.3. lib.23. num.283.* Gobat. *tom.3. tract.8. n.713.* cum Aravio, & Gibalin. & *num.765.* contra Avil. & Hurt. oppositum defendentes.

11 Nec etiam, dum esset suspensus, irregularitatem incurrit, ex eo quod Diaconatum, & Presbyteratum ante legitimam ætatem suscipiens, cum ordinante concelebravit. Nam quando cum Ordinante concelebrat, adhuc non est completè Presbyter; quia ei adhuc potestas ad absolvendum, non est concessa; & hæc irregularitas non incurritur, nisi post completam ordinationem, ut tuentur cum Henriq. Soar. Ægid. Dian. Hurtad. Sylvest. Majol. Dian. Medin. Sayr. Ugolin. Quatant. Nald. Homobon. Marcer. Marchin. Navar. & Avila, Leand. *tom. 2. tract.6. de ordin. disp.6. quaest.17. & tom.4. tract.4. disput.4. quaest.3. dub.7. & tom.5. tract.2. de irregul. disput.4. quaest.3.* Escobar. *in Theol. moral lib.23. num.283.* Gobat. *proximè*, contra Navar. Toib. Covar. Barbos. Bonac. Danza, Vasq. & alios contrarium sentientes.

12 Non obstat 2. quod dicamus, Antonium non incurrisse irregularitatem, nam ille erat irregularis, quia Diaconatum, & Presbyteratum ante legitimam ætatem suscepit, ut colligitur ex Text. *in Clement. altim. de ætat. & qual.* & ex Text. *in cap. Vel non est compos, de tempor. ordin.* ut notant omnes TT. & Canonistæ, Soar. Filliuc. Bonacin. Covar. Majol. & alii apud Leand. *tom.5. de irregul. tract.2. disp.4. quaest.1.* Et Dicastil. *tom.1. de Sacrament. tract.6. de Ordin. disput.1. dubit.28. num. 422.* non irregularitatem, sed suspensionem appellans: ergo cum jam esset irregularis, non rectè dicimus, irregularitatem non incurrisse. Non, inquam, hoc obstat, quia de irregularitate, seu suspensione ex defectu ætatis, hic non loquimur, nam hæc absque alia dispensatione, seu absolutione, per adventum legitimæ ætatis tollitur, ut notarunt citati DD. sed de illa, quæ ex contractu suspensione ab Antonio suscipiente Diaconatum, & Presbyteratum ante legitimam ætatem in quæstionem venire poterat; & hanc irregularitatem dicimus, non incurrisse.

§. III.

An celebrans Missam, & alia divina officia, adepta jam ad Presbyteratum ætate, bona fide, irregularitate innodetur?

SUMMARIUM.

13 *Suspensus post adeptam ætatem mala fide celebrans, irregularitatem incurrit.*

14 *Ignorans alicui delicto esse impositam irregularitatem, illam non incurrit.*

15 *Aliqui excipiunt irregularitatem ex homicidio, sed non rectè.*

16 *Ut irregularitas ex delicto contrahatur, requiritur culpa mortalis.*

17 *Requiritur etiam dolus, & contemptus.*

Respondeo aliquos DD. existimasse, suspensum irregularitatem nō incurrere, etiam si mala fide, post adeptam legitimam ætatem celebrasset. Sic Cordub. Sot. Passarel. Zerola apud Leand. *mox citandum*. Dicendum tamen est, irregularitatem incurrere. Ratio est, quia suscipiens ordines mala fide ante legitimam ætatem, suspensionem incurrit, ut constat de Extravag. Pii II. quæ incipit: *Ex sacrorum*, de qua supra, & quin ab ea fuisset absolutus, post adeptam ætatem mala fide celebravit: at adeptio ætatis suspensionem non tollit, sed absolutio: ergo, ut licitè celebraret, adeptio ætatis non sufficiebat, sed absolutio requirebat. Sic DD. communiter, Henriq. Rodrig. Covar. Marchin. Bonacin. & alios, quos afferunt, & sequuntur Dian. *3. part. tract.4. resolut. 182. & 5. part. tractat. 10. resol.34.* Leand. *tom.2. tract.6. de ordin. disp.6. q.15.* Escobar, *to.3. Theolog. moral. lib.23. n.277.* 13

Ad nostrum autem casum, respondeo, Antonium non incurrisse irregularitatem, quia licet suspensus, bona fide Missam celebravit, existimans post ætatem adeptam jam posse absque aliquo scrupulo Missam, & alia divina officia celebrare; & data hac bona fide, ab irregularitate excusatur. Probatur 1. quia irregularitas ex delicto non incurritur ab eam ignorante, ut cum Navar. Peregrin. Reginald. Metol. Sanch. Cornejo, Ægid. Coninch. Portel. Bonacin. docent. Dian. *part.4. tractat. 2. resolut.85. & part.12. tract.1. resol.104.* Gobat. *tom.3. tract. 8. num. 666.* Leand. *tom.5. de irregul. tract.1. disput. 4. quaest. 3.* & apud ipsum omnes: sed ubi datur bona fides, datur ignorantia irregularitatis: ergo cum daretur in Antonio, irregularitatem non incurrit. 14

Ab illa majori universali excipiunt aliqui irregularitatem ex homicidio, vel mutilatione; nam licet videatur esse ex delicto, includit tamen defectum lenitatis: quæ indecentia licet ignoretur incurritur, ut patet in judice, qui licet ignoret, irregularitatem esse impositam suo facto, illam incurrit. Probabilius tamen est irregularitatem non incurri ab ignorante, etiam in materia homicidii injusti, nec illam, quæ dicatur ab indecentiam, quæ non datur, ut videre est apud Moyan. *in qq. select. tom. 1. tract. 5. qu.5. per totum §.1.* contra aliquos DD. utriusque sententiæ, qui videri possunt apud Dian. *cit. dict. part.4. tract.2. resol.83.* Leand. *tom.5. de irregular. tract. disp.4. quaest.6.* Castr. Palaum *tom.1. tract.2. disp. 1. punct.17. n.6. & tom. 6. de Censuris, disp.6. punct.6.* 15

Secundo probatur nostra resolutio, quia irregularitas est pœna gravissima privans usu ordinum, & promotione ad altiores, & aliis bonis: ergo ut incurratur, mortalem culpam requirit; nam pœna delicto proportionari debet, juxta Text. *in cap. Felicis de pæn. in 6.* ut cum Navar. Soar. Henriq. Ægid. Vasq. Sanchez, Bonac. affirmat Castr. Palaus *tom.6. de Censuris disp.6. punct.3. numer. 2.* & præter cit. cum Filliuc. Baldel. Regin. Pellizario, & aliis pluribus, Leand. *tom. 5. de irregul. tract. 1. disp.1. quaest. 7.* Sed Antonius in ea celebratione culpam mortalem non commisit, nam post adeptam ætatem putabat, 16

eam

eam celebrationem sibi licere: ergo irregularitatem, &c.

17 Tertiò, quia aliqui Doctores asserunt, ad quamlibet irregularitatem requiri dolum, & contemptum, ut Panormit. Domin. Navar. & Felin. apud Castr. Palaum *proximè*; & expressè referens præsentem casum Avil. *de Censur. part.3. disp.5. dub.7. vers. Quintò*, ibi: *Notandum est, quod licet aliquis incurrerit hanc suspensionem, quia ordinatus est cum dolo, tamen si postea facta pœnitentia celebret, credens, id sibi licere, non incurrit irregularitatem: nam ad hoc etiam requiritur dolus*, ità Navar. *cap. 27. num.156. & in cap. accepta loco citat. imò longè certius est de irregularitate, quam de suspensione; nam verbum præsumpserint absque ulla controversia cadit super irregularitatem, ut patet ex verbis ipsius Extravag.* jam citatis; sic Avila, & ex illo Dian. *part.5. tract.10. resol.*32. Sed Antonius licet mala fide, & dolo Diaconatum, & Presbyteratum susceperit adepta jam ætate, credens id sibi licere, celebravit; ergo irregularitatem non incurrit.

§. IV.

Quis in his irregularitatibus dispensare possit?

SUMMARIUM.

18 *Non requiritur dispensatio.*
19 *Potest Bullæ Cruciatæ Commissarius.*
20 *Potest Ordinarius, dummodo irregularitates sint occultæ.*
21 *Virtute Bullæ Confessarius non potest dispensare.*

18 Ex dictis in iis tribus §§. manifestum est ad nullam ex adductis irregularitatibus requiri dispensationem. Nam, ut vidimus, Antonius illarum nullam incurrit. Nec etiam pro majori sua securitate, argum. *reg.31. de regul. jur. in 6.* ibi: *Eum, qui certus est, ulterius certiorari non oportet.* Si tamen in aliquo casu ab his irregularitatibus dispensationem obtinere quis teneatur, illam obtinebit ab his in illis conclusionibus jam adducendis.

19 Dico primò. Commissarius Generalis Bullæ Cruciatæ Lusitanæ pro utroque foro in iis irregularitatibus dispensare valet. Constat ex verbis ipsius Bullæ, ut cum Sebastian. à Costa ostendo *in Exposition. Bullæ Lusit. disp.23. à num.*38. Eandem dispensationem à Commissario Hispano obtinere possunt, eam Bullam accipientes, ut plures illius Bullæ expositores defendunt, quos citatos invenies apud Dian. 1. *part. tract.*11. *resol.*110. & 115. & Leand. *tom.5. de irreg. tract.2. disp.27. q.24. §. Sextò.*

20 Dico secundò. Dum eæ irregularitates fuerint occultæ, & non deductæ ad forum contentiosum ab Ordinario possunt dispensari, patet ex Trident. *sess.24. cap.* 6. & Doctores *in collect. ad cit. locum num.* 12. apud Barbos. *& de Potest. Episcop. part.2. alleg.*41. & novissimè apud Doctiss. & Reverendiss. P. Fr. Martin. de Torrecil. *in suo doctissimo exam. De la potest. & Jurisdiction de los Senhores Obispos tract.1. q.1. sect.1. diff.1. n.1.*

21 Dico tertiò. In his irregularitatibus virtute Cruciatæ dispensare non potest confessarius; quia in illa confessariis ea non conceditur facultas, sed tantum ad censuras absolvendas; irregularitates autem censuræ non sunt. Sic ex professo in mea Exposit. Bull. Cruciatæ *disp.17. à n.*214. Si placet vide Leand. *proximè q.* 36.

QUÆSTIO XX.

An obtinens à Sede Apostolica rescriptum, ut tribus diebus festivis possit ordinari, cum errore in Diœcesi Bracharensi, possit non obstante errore, expediri ab officiali Bracharensi?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Opinio affirmativa, & Doctores, & praxim pro se habet.*
3 *S. Pontifex secundum jus commune intendit gratiam conferre.*
4 *Idem est errare in nomine personæ, ac errare in nomine Diœcesis.*
5 *Corrigens litteras dispensationis juxta mentem, & voluntatem S. Pontificis, non dicitur falsarius.*
6 *Dispensatio non vitiatur per errorem Curialis, vel petentis dispensationem.*
7 *Commissio à S. Pontifice facta ex errore, in materia dispensationis, non dicitur involuntaria.*

Paulus ex Diœcesi Bracharensi à Sede Apostolica rescriptum obtinuit, ut tribus diebus festivis sacros potuisset ordines suscipere. At in rescripto hic error obrepit, quia fuit officiali Mirandensi commissum, cum Bracharensi deberet esse. Quæritur, ut supra in tit. 1

RESOLUTIO.

Respondeo posse. Sic Salas, & Sanctarel. quos affert, & sequitur Dian. *part.1. tractat.10. resol.*36. dicens hanc opinionem bis, se consulente, contra Sanch. positam esse in praxi; eamdem aliis citat. tenet *part.8. tractat.3. resol.*64. & Basil. Pont. *lib.8. de matrim. cap.17. numer.*43. Bonac. Portel. quos omnes sectatur Leand. *tom.2. tract.9. disp.24. q.47.* 2

Probatur 1. quia S. Pontifex dispensationem concedens, Paulo gratiam conferre intendebat: ergo etiam illius executionem intendebat committere illi, qui secundum jus eam executioni mandare poterat: Sed Concil. Trident. *sess.22. de reform. cap.*5. decernit, quòd dispensationes committantur Ordinariis illorum, qui eas impetraverint, ibi: *Dispensationes quacumque authoritate concedendæ, si extra Romanam Curiam committendæ erunt, committantur Ordinariis illorum, qui eas impetraverint.* Et Doctores communiter apud Barbos. *in collect. ad cit. locum num.*2. Impetrantis autem Pauli Ordinarius est Bracharensis, & non Mirandensis; ergo Officiali Bracharensi intendit S. Pontifex committere dispensationem, ad ordines sacros tribus diebus festivis suscipiendos. Antecedens est certum. Consequentia, & Majoris illius probatio ostenditur. Quia sicut dispensationem concedens, suam intentionem dirigit ad eam personam, cui dispensatio petitur; & tenet dispensatio, quamvis in nomine personæ erretur, ut omnes concedunt DD. Sanchez *lib.8. de matrim. disput.*21. *numer.*38. Basil. Pont. *ibi lib.8. cap.17. num.*43. & cum Merol. Peres, & alii, Leand. *sup. quæst.*46. Barbos. *tract. de axiom.*82. *num.*8. Gobat. *to.*3. *tract.9. numer.*635. ita etiam idem concedens, dispensationem, seu gratiam, suam dirigit intentionem ad eum, qui secundum jus. Trident. supra, dispensationem, seu gratiam executioni mandari debet, & tenebit hoc mandatum, quamvis in nomine Diœcesis hujus executoris, seu dispensaturi erretur. 3

Nec obstat, dicere cum Sanch. in præsenti casu, errorem non fuisse in nomine, sed errorem fuisse commissum, asserendo supplicantem esse Diœcesis Mirandensi, & virtute supplicationis, commissio officiali Mirandensi facta fuit, cui illam S. Pontifex committere noluit, quia supplicantis non erat Ordinarius. Officiali verò Bracharensi, nec illi fuit petita, nec commissa. Non, inquam, hoc obstat, quia in præsenti casu erratum est in nomine Diœcesis, sicut in alio, in nomine personæ: nam pro Diœcesi Bracharensi posita fuit Mirandensis, & licet illius officiali S. Pontifex executionem committere noluisset, quia illam committere non vult: nisi proprio, ut disponit jus; suam tamen intentionem dirigebat ad illam concedendam Officiali legitimo, quia gratiam conferre volebat. Et sicut, non obstante errore nominis, cui petitur dispensatio, illa fruitur, ita etiam non obstante errore executoris, illa fruetur, licet in nomine Diœcesis erretur. 4

Secundo probatur, nam privatus litteras dispensationis corrigens juxta mentem, & voluntatem S. Pontificis eas concedentis, nec falsarius dicitur, nec excommunicationem in sexto Canone Bullæ Cœnæ latam incurrit, verbi gr. Quando supplicatio pro secundo gradu facta fuit, & per errorem, pro tertio gradu expedita fuit; Item quando supplicatio facta est pro dispensatione in tertio, 5

vel

vel quarto gradu conſanguinitatis; & ſcriptor loco conſanguinitatis, affinitatem poſuit; Item, quando in ſupplicatione dicebatur: Paulo Bracharenſi, & ſcriptor poſuit: Paulo Mirandenſi. Hæc litteræ correctæ ſunt validæ, ut contra Soar. Alter. & alios docent Bonacin. *tom.3. de cenſuris in partic. diſput.1. quæſt.8. punct. 2. numer. 5. cit.* Sayr. Duard. Regin. Ugulin. Gambarupt. & aliis, Caſtr. Palaus *tom.6. de Cenſur. diſput.3. punct. 7. numer. 5.* Leand. *to.4. de Cenſ. tr.3. diſp.6. q.9.* Fillruc. & aliis allatis Fragoſ. *to.2. regimin. Reipubl. Chriſtian. diſput.3. de Cenſur. Bulla Cœnæ §.6. num.*138. cum Graffis: ſed mens, & voluntas S. Pontificis erat, litteras ſupradictas diſpenſationis legitimo ordinario impetrantis committere, ut diſponit Trident. *loco ſupra cit.* quamvis per errorem ſcriptoris, non legitimo, contra mentem Pontificis commiſſæ fuiſſent: ergo ſi juxta citatos DD. hæ litteræ diſpenſationis per alium, vel impetrantem ad mentem Pontificis corrigantur, ponendo loco officialis Mirandenſis, officialem Bracharenſem, non incurretur excommunicatio Bullæ Cœnæ, & eæ litteræ eſſent validæ, & executioni mandari poterant: ergo ſi poſt correctionem, ad mentem Pontificis mandari poſſunt, etiam poſſunt ante eam correctionem.

6 Tertiò probatur; quia valida eſt diſpenſatio in quarto gradu conſanguinitatis impetrata, quando in ſupplicatione pro quarto gradu affinitatis fuit petita, ſive hic error à ſcriptore Curiali, ſive à diſpenſationem petente, proveniſſet; ut tradunt Layman. *in Theolog. moral. lib.1. tract.4. cap.52. num.26.* Portal. *in reſponſ. moral. tom. 2. caſu 49. num.2.* Bonacin. *de leg. diſput.1. quæſt.2. punct.4. nu.6.* Dian. *1. part. tract.10. reſol.36. & part.8. tract. 3. reſol.64.* Ludov. *prim. part. inſtruct. cap.50. column.2.* Thom. Hurt. *2. part. reſol. moral. tract.12. cap.1. dub.6. per tot. pag.438.* quos citat, & ſequitur Fr. Martin. de Torreſil. *in examine poteſt. & juriſdict. Epiſcop. tract.8. quæſt. & ſect. unic. à n.1.* Ergo etiam valida erit diſpenſatio impetrata ad officialem Mirandenſem, cùm in ſupplicatione ad Bracharenſem fuiſſe petita, ſive hic error à ſcriptore Curiali, ſive à diſpenſationem petente, proveniſſet. Si enim in præcedenti caſu, pro gradu non expreſſo valet diſpenſatio; quia diſpenſans voluntatem habebat in eo diſpenſandi, ita etiam valida erit diſpenſatio officiali Mirandenſi commiſſa, quia voluntas diſpenſantis erat, illam committere officiali Bracharenſi. Et ſi in præcedenti, juxta citatos DD. officialis impetrantis juriſdictionem habet, ad diſpenſandum in grado in reſcripto non expreſſo, ita etiam officialis in reſcripto non expreſſus, juriſdictionem ad diſpenſandum, habebit.

7 Fateor, oppoſitam ſententiam docentem, non valere diſpenſationem, quando fuit error commiſſus in Diœceſi habere graviſſimos Doctores Sanch. *lib.8. de matrimon. diſput.21. num.39.* Monet. Villal. Meral. Perez apud Dian. & Leand. *locis cit.* Pro eadem Sanch. opinione ſtant Gobat. *tom.3. tract.8. num.741.* Caſtr. Palaus *tom.1. tract.3. de leg.6. punct.16. §.2. num.6.* & alii. Ea eo fundamento, quod conceſſio fuit involontaria, utpote ex errore orta. At licet hoc fundamentum in aliis materiis ſit efficaciſſimum, in materia diſpenſationum, & gratiæ conceſſæ eam non habet vim univerſaliter loquendo, quia mens diſpenſantis, quando diſpenſat, ſemper eſt, diſpenſationem petenti favere, ac proinde commiſſio ex errore orta, illi non eſt involontaria, licet ſit ex errore orta; ſicut illi non eſt involontarius favor, ſeu gratia Petro collata, quando per errorem loco illius poſitus eſt Paulus; & quando loco affinitatis, poſitus eſt per errorem in diſpenſatione gradus conſanguinitatis, & ſicut hi errores circa nomen, & gradus voluntarium non tollunt, ita etiam illud non tollit error, quando verſatur circa Diœceſim.

QUÆSTIO XXI.

A quo, ordinatus ſine titulo, ſine dimiſſoriis, & cum falſificatione cujuſdam reſcripti, abſolvi poſſit?

SUMMARIUM.

1 *Facti ſpecies.*
2 *Incurrit excommunicationem in 6. Bullæ Cœnæ Canone latam contra falſificantes litteras Apoſtolicas.*
3 *Excommunicatus ſacros ordines ſuſcipiens, ſuſpenſionem incurrit.*
4 *Ordinatus ſine titulo ſuſpenſionem incurrit.*
5 *Ordinatus extra tempora, ſuſpenſionem incurrit.*
6 *Non ſervatis interſtitiis ordinatus, peccat tantum mortaliter.*
7 *Ordinatus ab alieno Epiſcopo ſine licentia proprii, incurrit ſuſpenſionem.*
8 *Singulas ex dictis ſuſpenſiones tripliciter incurrit.*

FRanciſcus pauper certæ Diœceſis tribus diebus feſtivis Subdiaconatu, Diaconatu, & Presbyteratu, ordinatus fuit, ſine titulo, & dimiſſoriis, cum Brevi pro alio à S. Pontifice, ad ſe ordinandum, impetrato, illud falſificans, apponens in eo proprium nomen loco nominis impetrantis. Hæc ſunt occulta. Quæritur 1. quas pœnas incurrerit? 2. A quo, ab excommunicatione ob falſificatione Brevis, abſolvi poſſit? 3. A quo ab incurſis ſuſpenſionibus? 1

§. I.

Quas pœnas incurrit ordinatus ſine titulo, ſine dimiſſoriis, & falſificatione cujuſdam reſcripti?

Reſpondeo 1. Franciſcum Breve Apoſtolicum pro alio impetratum falſificantem, & illo falſificato abutentem, incurriſſe excommunicationem in Sexto Bullæ Cœnæ canone latam contra falſificantes litteras Apoſtolicas, etiam in forma Brevis. Videri poſſunt Bonacin. *tom. 3. diſput.1. quæſt.7. punct.1.* Caſtr. Palaus *tom. 6. de Cenſuris diſput.2. punct.7.* Leand. *tom.4. tract.3. diſp.6. quæſt.6.* & aliis, quos citant. 2

Reſp. 2. ſuſpenſionem incurriſſe, quia excommunicatus ſacros ordines ſuſcepit. Conſtat ex Text. *in cap. Cum illorum 32. de Sentent. Excommun.* & DD. Bonac. *citat. diſput.3. quæſt.1. punct.6. nu.1.* Caſtr. Palao *cit. diſput.4. punct. 10. §.1. n.3.* Leand. *proxime tract.4. diſp. 4. §. 1. quæſt. 5.* & alii ab illis citatis. 4

Reſp. 3. ſuſpenſionem contraxiſſe, quia ſine ullo titulo ordinatus fuit, nempe ſine beneficio, patrimonio, penſione, &c. ſic definitur in Concil. Trident. *ſeſſ.21. de reformat. cap.2.* & ante illud in aliquibus Conciliis, & Canonibus. Vide Bonac. *dict. tom.3. diſput. 3. quæſt. 1. punct.6. num.1.* Barboſ. *in Collect. ad cit. locum Trident. & de Poteſt. Epiſc. part.2. alleg.19.* Caſtr. Palaum *dict. tom.4. tr.27. punct.9. à num.1.* Leand. *tom.2. tract.6. diſp.9. à quæſt.1.* & alios quos afferunt. 4

Reſp. 4. ſuſpenſionem contraxiſſe à Pio II. latam in Extravag. *Cum ex ſacrorum*, quem Clemens VIII. approbavit, & confirmavit, quia extra tempora ordines ſacros ſuſcepit. De quo videantur Avila, Soar. Layman. quos affert. Caſtr. Palaus *tom.4. tract.27. de Sacr. Ordin. diſput. unic. punct.13. numer.14. in fine, & tom. 6. de Cenſuris diſput.4. punct.10. §.1. num.7.* Bonacin. *d. tom.3. diſp.3. quæſt.1. p.3. num.4.* 5

Reſpondeo 5. Ex non ſervatis interſtitiis, nec ſuſpenſionem, nec irregularitatem incurriſſe, quia in jure nulla eſt impoſita pœna. Peccavit tamen mortaliter, quia abſque licentia Epiſcopi, præceptum Trident. latum *ſeſſ.23. cap.11. cap.13. & cap.14.* tranſgreſſus fuit. Vide Bonac. *dict. tom.3. diſp.3. quæſt.1. punct.4. §.2. nu. 1.* Caſtr. Palaum *loco cit.* & plures quos affert, & ſequitur Leand. *tom. 2. tract.6. de Ordin. diſp.7. quæſt.19.* contra aliquos, quos ſectatur Dian. *part.4. tract.2. reſol. 55. verſic. Nota etiam.* At oppoſitum videntur aſſerere Conſtit. Ulyſſip. *tit. 34. §.2. verſ. A oitava: & obſervetur.* 6

Reſpond. 6. ſuſpenſionem contraxiſſe, ordines ab alieno Epiſcopo abſque licentia, & dimiſſoriis propriis Ordinarii, ſuſcipientem. Habetur in Concil. Trident. *ſeſſ.23. de reform. cap.8.* & in Extravag. Pii II. *Cum ex ſacrorum,* 7

crorum, & DD. communiter Barbos. *in Collect. ad citatum Trident. locum num.* 35. *& de potest. Episcop. allegat.* 17. *à num.* 9. Bonacin. *tom.* 3. *de Censuris in part. disp.* 3. *quæst.* 1. *punct.* 11. *à num.* 10. Castr. Palaus *tom.* 6. *de Censur. disput.* 4. *punct.* 10. §. 1. *n.* 4. Leander. *tom.* 2. *tract.* 6. *disput.* 8. *quæst.* 2. alios citans.

8 Resp. 7. singulas ex dictis suspensiones tripliciter incurrisse, mala fide ordines Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus suscipientem; ut apertè constat ex Soar. *tom.* 5. *de Censuris, disput.* 5. *sect.* 3. *num.* 1. Leand. *tom.* 4. *de Censur. tract.* 1. *disp.* 3. *quæst.* 36. & aliis, quos referunt. Adverto dictum Franciscum dictis ordinibus sacris insignitum irregularitatem non incurrisse, etiamsi in susceptione Subdiaconatus Epistolam, & Diaconatus Evangelium cantasset; nec per consecrationem in Missa, qua Presbyteratum suscepit, ut diximus supra quæst. 19. à num. 9.

§. II.

A quo Franciscus ab excommunicatione ob Brevis falsificationem, absolvi possit?

SVMMARIVM.

9 *Potest absolvi ab Episcopo pauper non solitus mendicare sub juramento comparendi coram Sede Apostolica, aut illius authoritatem habente.*

10 *Episcopus non absolvit à casibus occultis in Bulla Cœnæ contentis.*

11 *Ex propositione tertia ab Alexandro VII. damnata colligitur per Bullam Cœnæ esse derogatum facultati, quam habebant Episcopi à Trid.*

12 *In dicta propositione indirectè, & expressè prohibetur ab occultis absolutio.*

13 *Ad Pœnitentiariam potest recurrere pro absolutione, non tamen tenetur.*

14 *Potest absolvi virtute Iubilæi duplici hebdomada.*

15 *Potest declinare ad locum aliquem Regni, Castellæ, & ibi Bullam Cruciatæ sumere, & virtute illius ibi, vel alibi absolvi; non tamen potest virtute Bullæ Cruciatæ, Regni Portugalliæ concessæ.*

16 *Non potest absolvi per Nuncium, aut Legatum à Latere.*

9 Respondeo, eam excommunicationem S. Pontifici esse reservatam in Sexto Bullæ Cœnæ Canone, ut dictum est supra num. 2. Dico tamen 1. Considerata hujus Sacerdotis paupertate, ab Ordinario absolvi potest. Quia mendicare non solito, minus durum est, pro absolutione Romam adire. Et hæc causa est sufficiens; ut constat ex Text. *in cap. Quamvis, & cap. de his, de sentent. excommunic.* & DD. Cardin. de Lug. *disput.* 20. *de Pœnit. n.* 219. Castr. Palao *tom.* 1. *tract.* 4. *disp.* 4. *punct.* 3. §. 5. *num.* 4. & distinctius *tom.* 6. *de Censur. disput.* 3. *punct.* 23. §. 4. *numer.* 18. Soar. *tom.* 5. *de Censuris, disp.* 22. *sect.* 1. *à num.* 63. Tambur. *tom.* 2. *lib.* 5. *tract. de rescript. cap.* 12. §. 2. *numer.* 38. Leand. *tom.* 4. *de Censur. tractat.* 2. *disp.* 17. *quæst.* 59. & aliis apud ipsos. Adverto tamen ante absolutionem ab hac excommunicatione, huic sacerdoti sub juramento imponendum esse onus, comparendi coram Sede Apostolica, vel aliàs authoritatem absolvendi, habenti, cessante dicto impedimento, nempè cum factus fuerit dives. Sic Palaus *proximè tom.* 6. *disp.* 3. *punct.* 23. *in fine*, Leand. *quæst.* 64. & alii loc. cit.

10 Nec obstat, quod quando aliquis absolvitur ab habente potestatem ad absolvendum à casibus S. Pontifici reservatis, non absolvitur cum onere comparendi coram S. Pontifice, ut ex jure, & DD. habetur, sine controversia: sed Episcopus, seu Ordinarius potestatem habet, absolvendi ab ea excommunicatione, ob falsificationem litterarum Apostolicarum contracta: ergo illud onus non est imponendum. Minor ostenditur, quia dicta excommunicatio est occulta, ut dicitur in facti specie: sed Episcopus ex Concil. Trident. *sess.* 24. *de reform. cap.* 6. potestatem habet, absolvendi suos subditos à quibuscumque casibus occultis, Sedi Apostolicæ reservatis: ergo. Non inquam obstat, quia respondetur negando minorem; & illius probationem distinguendo: Episcopus ex Concil. Trident. potestatem habet, absolvendi à quibuscumque casibus occultis, Sedi Apostolicæ reservatis, extra Bullam Cœnæ contentis, concedo; in ipsa Bulla Cœnæ contentis, nego minorem. At excommunicatio ob falsitatem Brevis Apostolici contracta, in Sexto Bullæ Cœnæ Canone, continetur.

Ut hæc tamen distinctio clarior elucescat, operæ pretium erit, advertere ab Alexandro VII. anno 1665. die 24. Septembris emanasse Decretum, in quo damnat, ut minimum tamquam scandalosam, hanc propositionem, quæ inter alias ab eo damnatas est tertia, & habet sic: *Sententia asserens Bullam Cœnæ solum prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. 18. Iulii in Consistorio Sac. Congreg. Eminentiss. Cardinalium visa, & tolerata est.* Ex qua damnatione colligitur, derogatam fuisse facultatem, quam Episcopi ex Trident. *loc. cit.* habebant ad absolvendum à criminibus occultis Sedi Apostolicæ reservatis; ut post dictum Decretum docuerunt Anselm. Gomes. *in perfect. exam. confess. cap.* 66. *fol.* 124. *propos.* 42. Cardenas *in disput. select. tract.* 1. *disput.* 9. *cap.* 20. *art.* 5. *num.* 345. Moya *in qq. select. tom.* 1. *tract.* 3. *disp.* 8. *quæst.* 5. *num.* 5. *in fine*. Et cum ex his criminibus unum sit falsificatio litterarum Apostolicarum, in Sexto Bullæ Cœnæ contentum, & si occultum, ab illo Episcopus absolvere nequit, nisi detur impedimentum adeundi Romam, & cum cautione supra allata juxta juris dispositionem. Vide nostræ Bullæ Cruciat. exposit. *disp.* 15. *à n.* 110. 11

Nec obstat, quod damnatio dictæ propositionis solum directè feratur in testimonium asserentis, visam, & toleratam fuisse à Sac. Cardin. Congreg. expositionem Bullæ Cœnæ pro delictis publicis, ut ex ipsa constat; ergo non est extendenda ad prohibitionem absolutionis à casibus occultis Bullæ Cœnæ. Non inquam hoc obstat; nam quamvis directè in id ipsum testimonium feratur; indirectè tamen, & expressè prohibet absolutionem à casibus occultis Bullæ Cœnæ, derogando ea facultati Concil. Trident. Episcopis concessæ. Vide quæ latè diximus in *Exposit. Bullæ disp.* 15. *à n.* 105. *usque ad finem sect.* 12

Dico 2. Potest dictus Franciscus sacerdos per litteras ad Pœnitentiariam Pontificis, aut procuratorem, tacito nomine, accedere, juxt. *in regul.* 68. *Potest quis per alium, quod potest facere per se ipsum, de regul. jur. in* 6. Non tamen ad id tenetur. Quia cum sit impeditus, ut personaliter se præsentet, remedio juris supra adducto uti potest. Sic cum Sayr. Henriq. Navar. & aliis Leand. *tom.* 4. *de Censur. tract.* 1. *disput.* 21. *quæst.* 21. *& tract.* 2. *disput.* 17. *quæst.* 67. At oppositum cum Ugolin. defendit Castr. Palaus *tom.* 6. *de Censur. disput.* 1. *punct.* 11. §. 2. *num.* 8. *Tom. autem* 1. *tract.* 4. *disput.* 4. *punct.* 3. §. 5. *num.* 4. & 5. asserit nostram resolutionem ex sola DD. authoritate esse probabilem. Loquitur tamen de impedimento perpetuo, & principaliter de excommunicatione hæreticali. 13

Dico 3. Potest dictus Sacerdos, virtute Jubilæi duplici hebdomadæ, à quocumque Sacerdote approbato ab ea excommunicatione absolvi, absque onere comparendi coram S. Pontifice; quia in eo Jubilæo confessariis approbatis conceditur facultas, absolvendi etiam à reservatis in Bulla Cœnæ contentis. Ita Fragos. *tom.* 2. *regim. Respubl. Christian. disput.* 6. *de Iubil. in part.* § 5. *num.* 53. Et si hic Sacerdos jam ab Episcopo fuit absolutus cum cautione dicta num. 9. in fine, & durante impedimento paupertatis absolvatur à confessario approbato, durante illius Jubilæi tempore, ab ea cautione liberabitur, quia jam comparuit coram confessario, facultatem habente à S. Pontifice, ad eum ab excommunicatione contracta absolvendum. Sic cum communi DD. sententia Leand. *tom.* 4. *tractat.* 2. *disput.* 17. *quæst.* 69. & in simili casu dixi in *Exposit. Bullæ disput.* 17. *n.* 150. 14

Dico 4. Potest dictus Sacerdos ad aliquod Castellæ oppidum declinare, & Bullam Cruciatæ ibi sumere, eleemosynam designatam elargiendo, & virtute illius à quocumque confessario ab ordinario approbato absolvi ab eo casu S. Pontifici in Bulla Cœnæ reservato, & ab aliis pro ea vice, sive in Castella, sive in hoc Regno, ad illud revertendo; quia excommunicatio hujus Sacerdoti in ea Bulla non excipitur; sic astrui cum pluribus DD. *in Expositione Bullæ disput.* 3. *num.* 76. Non tamen à prædicta excommunicatione, virtute Bullæ Lusitaniæ concessæ absolvi 15

absolvi

solvi potest, quia sextus Bullæ Cœnæ casus in ea excipitur, ut constat ex ipsa Bulla plumbea, ut attuli *in Exposit. Bull. disp.* 15. *n.* 78. *&* 79. *& disp.* 16. *n.* 1. *&* 4.

16 Dico 5. Non potest dictus Sacerdos per Nuntium, nec per Legatum à Latere ab ea excommunicatione absolvi: Quia S. Pontifici reservatur, Frago *l. cit. disput.* 3. §. 21. *n.* 344. Loquor de absolutione absoluta; nam de ea, quæ datur cum onere comparendi coram S. Pontifice, cessante paupertatis impedimento, non revocatur in quæstionem, quia omnia, quæ possunt Episcopi, possunt.

§. III.

A quo ab incursis suspensionibus Franciscus possit absolvi?

SVMMARIVM.

17 *Potest virtute Bullæ Cruciatæ huic Regno concessa, pro utroque foro absolvi.*
18 *Potest ab Episcopo, dum ipsæ suspensiones sunt occultæ, & ad forum contentiosum non deductæ.*
19 *Potest à confessariis Regularibus ad eas absolvendas, à suis superioribus deputatis.*

17 Respondeo, & Dico 1. Potest dictus Franciscus Sacerdos, virte Bullæ Cruciatæ huic Regno concessæ, ab omnibus iis suspensionibus, sive occultis, sive publicis, absolvi à quocumque confessario ab Ordinario approbato. Et hæc absolutio pro foro externo prodest. Constat ex dicta Bulla, & id demonstravi in *Exposit. Bullæ disput.* 17. *à num.* 47. ubi invenies, quomodo probari possit, eam absolutionem datam fuisse.

18 Dico 2. Potest absolvi dictus Sacerdos per Ordinarium ab iis suspensionibus occultis, & non deductis ad forum contentiosum. Patet ex Trident. *sess.* 24. *de reform. cap.* 6. & traditur à DD. Castr. Palao *tom.* 6. *de Censuris disput.* 4. *punct.* 9. *num.* 7. Leand. *tom.* 4. *tractat.* 4. *disput.* 5. *quæst.* 3. Gobat. *tom.* 3. *de Sacrament. tract.* 8. *num.* 715. & alii quos citant.

19 Dico 3. Potest dictus Sacerdos, & alius quicumque iisdem suspensionibus innodatus ab illis absolvi, per confessarios Regulares, ex privilegio à Gregorio XIII. Societati Jesu concesso; dummodo ii confessarii à suis superioribus ad eas suspensiones relaxandas sint deputati. Sic Castr. Palaus, & Gobat. *ll. cc.* Et etiam in opinione Tambur. existimantis, aliquas ex dictis suspensionibus, esse purè pœnas. Vide nostram *Exposit. Bullæ disput.* 17. *à num.* 101. Et hujus ratio est, quia in dicto privilegio nostris confessariis à superioribus deputatis conceditur, ut à quibuscumque censuris, & pœnis ex delicto provenientibus, absolvere possint. Et quamvis dictæ suspensiones non absolutione propriè, sed dispensatione tolli debeant, ut diximus *in Exposit. Bull. disput.* 17. *à num.* 181. Earum tamen relaxatio juxta frequentem loquendi modum, absolutio nuncupatur, ut cum Sylvest. Navar. Soar. Laym. notat Castr. Palaus *loco proximè cit.*

QUÆSTIO XXII.

An rescriptum obtinens Apostolicum ad sacros ordines tribus diebus festivis suscipiendos, mentito proprio nomine, ut sæcularis judicii forum effugiat, ordines suscipiens suspensionem incurrat, aut excommunicationem, aut peccatum mortale committat?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Non incurrit suspensionem ordines suscipiens.*
3 *Si de persona constat in dispensatione, nulla datur variatio.*
4 *Error in nomine, sive sit commissus à casus, sive à Concilio, dispensationem non irritat.*
5 *Norbertus excommunicationem in 6. Bullæ Cœnæ latam non incurrit.*
6 *Rescripti gratia utitur, illud alieno nomine impetrans.*
7 *Non incurrit Norbertus excommunicationem in cap. ad falsariorum de crimine fals. latam.*
8 *Peccatum mortale committit, qui ordines suscipit, causa fugiendi sæculare judicium.*
9 *Opinio opposita est æque probabilis, dummodo ordinandus in sæculari judicio causam non habeat inceptam.*
10 *Norbertus peccatum mortale non commisit, impetrans rescriptum, & illo utens.*

NOrbertus cuidam delicto, ordinis non impeditivo, injustè obnoxius, à quo ob paupertatem facilè purgari non poterat; statuit à Sede Apostolica impetrare rescriptum, ut tribus diebus festivis sacros susciperet ordines. Timens tamen à Magistratu sæculari impediendus, si proprium nomen in supplicatione apponeret, aliud sibi nomen supposuit. Ut supplicavit, rescriptum obtinuit. Quæritur 1. An suspensionem, suscipiens ordines ex virtute illius rescripti, incurrat? 2. An saltem excommunicationem latam in Sexto Canone Bullæ Cœnæ incurrat, illo rescripto Apostolico ad ordines suscipiendos utens? 3. An denique peccat mortaliter, si iis ordinibus suscipiendis à sæcularis judicii foro fugere intendat. 1

RESOLUTIO.

Ad 1. respondeo, Norbertum suspensionem non incurrisse, ordines suscipientem ex illius rescripti facultate; Ratio est, quia illud rescriptum fuit validum, & non subreptitium; nam de essentia rescripti Apostolici, non est hoc, vel illud nomen illius, cui gratia conceditur, quando constat de persona, cui illud fuit impetratum, ut constat à simili ex *l. si quis in fundi* 4. *ff. de legat.* 1. ibi: *Si quis in fundi vocabulo erraverit, & Cornelianum pro Semproniano nominaverit, debebitur Sempronianus, &c.* & clarius *Inst. de legatis*, §. *si quis in nomine*; ibi: *Si quis in nomine, prænomine, agnomine legatarii testator erraverit, si de persona constat, nihilominus valet legatum. Nomina enim significandorum hominum gratia reperta sunt, qui si alio quolibet modo intelligantur, nihil interest, &c.* Unde ponderanda veniunt ad nostrum casum hæc ultima verba: *si alio quolibet modo intelligantur, nihil interest.* Sed in rescripto cum eo nomine supposito, constat de persona, nempè de Norberto impetrante: ergo rescriptum est validum, & non subreptitium. 2

Nec dissentiunt DD. Bonacin. *tom.* 1. *disput.* 1. *de leg. q.* 5. *punct.* 4. *num.* 6. ibi: *Tum quia error circa nomen personæ, non pertinet ad causam dispensationis.* Castr. Palaus *tom.* 1. *tract.* 3. *disp.* 6. *punct.* 16. §. 2. *num.* 6. ibi: *Nominari Franciscum, vel Petrum dispensatum, non variat conceptum dispensantis.* Ergo juxta hos DD. nominari hunc, vel illum hominem, si de homine constat, in dispensatione, nulla datur variatio. Et pro nostra resolutione stare videntur omnes, qui non curant de errore nominis in rescripto, quando constat de persona, ut constat in nostro casu. Sic Sanch. *lib.* 8. *de matrim. disput.* 21. *num.* 37. Basil. Merol. Perez, Portel. & alii quos citant, & sequuntur Dian. *part.* 8. *tract.* 3. *resolut.* 63. Leand. *tom.* 2. *tract.* 9. *disput.* 24. *quæst.* 64. Castr. Palaus *tract.* 3. *disput.* 6. *punct.* 16. §. 2. *num.* 5. *in fine*, Tambur. *lib.* 8. *de matrimon. tractat.* 2. *cap.* 10. §. 6. *num.* 2. & omnes. 3

Nec obstat, quod detur considerabile discrimen, quando in supplica, vel impetratione rescripti error à casu, vel à consilio committitur: ergo benè potest esse rescriptum validum, quando à casu commissus est error in nomine, & non esse validum, sed subreptitium, quando à consilio in nomine commissus est error. Et hoc ostenditur, nam quando à casu commissus est error, peccatum non committitur; at committitur quando à consilio commissus est error. Non, inquam, hoc obstat; nam licet aliquod detur discrimen in errore commisso à casu, & errore à consilio commisso; non tamen irritat dispensationem error à consilio commissus, sicut illam error à casu non irritat; quia solum attenditur, si constat, aut non constat de persona, cui rescriptum fuit concessum. Et si constat de persona, licet nomen qualecumque sit, validum est rescriptum; ut rectè colligitur *ex ll. cit. num.* 2. *& ex seqq. magis patebit ut n.* 6. 4

Ad

5 Ad 2. quæsitum Respondeo, Norbertum excommunicationem in Sexto canone Bullæ Cœnæ latam, non incurrisse. Ratio est, quia in illo Canone illi tantum comprehenduntur, qui litteris Apostolicis, postquam expeditæ, & signatæ sunt, aliquam committunt falsitatem, vel eas falsò fabricant, aut signant: sed Norbertus suum rescriptum Apostolicum postquam fuit expeditum, & signatum, nec illud falsò fabricavit, aut signavit: ergo illam excommunicationem non incurrit.

6 Confirmatur, quia eam non incurrit excommunicationem ille, qui veras litteras à S. Pontifice impetrat, aut illis utitur, sub nomine alieno sibi falsò imposito, ut docent præcipuè Alterius, Ricard. Filliuc. Bonac. & alii plures, quos affert, & sequitur Leand. *tom. 4. tract. 3. disp. 6. quæst.* 18. asserentes eas litteras esse veras; & licet sit mendax, & falsarius alieni, & proprii nominis, & ideò carere debeat illarum litterarum commodo, non tamen earum litterarum falsarius dicetur. Ex quorum doctrina benè sequitur Norbertum non incurrisse excommunicationem, nec litteras, à se impetratas, fuisse subreptitias, sed validas; nec fuisse falsarium proprii, aut alieni nominis; non proprii nominis, quia sibi alienum non imposuit, sed aliud mentitum; nec etiam alieni, quia alienum sibi non usurpavit: unde gratia rescripti carere non debet.

7 Nec etiam incurrit Norbertus excommunicationem non reservatam in *cap. ad falsariorum de crimine falsi latam*. Quia licet in eo Textu non solum excommunicentur litteras falsificantes, sed etiam, qui falsis, aut falsificatis ab aliis utuntur, sive ea falsitas à se, vel per alium committatur; litteræ tam falsæ nullatenus dicuntur per illum, qui nomine falsò sibi imposito litteras impetrat, ut illis utatur. Hæ enim falsæ non sunt, sed veræ, cum jure à S. Pontifice sint concessæ. Nec etiam nota falsarii in ea impetratione inuritur, quia non alieno nomine, sed proprio, quamvis non ita expresso, sed tali modo, ut videatur, errorem fuisse in se ipso nominando, in quo falsarii nota non incurritur. Vide Castr. Palaum *tom. 6. de Censur. disp. 2. punct. 7. num. 2. prope finem*, Soar. *tom. 5. de Censur. disp. 21. sect. 2. num.* 50. Fragos. 2. *part. de regim. reip. Christ. disp. 3. §. 6. n.* 144.

8 Ad tertium quæsitum, respondeo Norbertum non commisisse mortale peccatum, quia rescripti impetratione non solùm intendit sæcularis judicii forum fugere, quia præ paupertate litis sumptus supplere, nec suam innocentiam ostendere poterat, sed etiam, ut ordinatus fidelem Deo præstaret cultum. Et quamvis in his terminis in impetratione rescripti, videretur, commisisse peccatum mortale. Ut videtur expresse decidi in Concil. Trid. *sess.* 23. *de reform. cap.* 4. ibi: *Tonsura non initientur: de quibus probabilis conjectura non sit, eos non sæcularis judicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus elegisse*. Et probabilis conjectura contra Norbertum stat, illum rescriptum à Sede Apostolica impetrasse sæcularis judicii fraude fugiendi; & sic commisisse peccatum mortale, docent communiter DD. Navar. Victor. uterque Ledesm. Ludovic. de S. Joann. quos afferunt, & laudant, illos sequentes, Barbos. *de potest. Episcop. part.* 2. *alleg.* 10. *numer.* 20. *& alleg.* 11. *numer.* 12. *& in collect. ad Trident. cit. numer.* 6. Philib. Marchin. *de ordin. tractat.* 1. *part.* 8. *cap.* 1. *à num.* 4. Leand. *tom.* 2. *tract.* 6. *disput.* 7. *qu.* 11. & alii.

9 Nec obstat opposita sententia, quæ videtur esse æque probabilis, & illam tuentur Navar. *in manual. cap.* 25. *numer.* 108. Emman. *in summa tom.* 2. *cap.* 17. *conclus.* 2. Sanch. *lib.* 7. *de matrimon. disput.* 31. Ægid. Conimb. Villal. Hurt. Bonacin. Layman. Dicastil. & alii, quos referunt, & sectantur Dian. *part.* 2. *tract.* 16. *resol.* 22. *& part.* 10. *tract.* 16. *resolut.* 61. existimantes non peccare mortaliter. Quia in ordinibus suscipiendis, omnia potest quis intendere, quæ ipsis ordinibus sunt annexa. Neque huic intentioni obstat Concil. Trident. cit. Quia in hac intentione nulla fraus ab Ordinando committitur, utitur enim jure sibi concesso. Non, inquam, obstat opinio horum DD. quia licet in aliquibus ea fraus non committatur; in Norberto præsumitur, & censetur committi, quia causam apud judicem sæcularem, habet inceptam: ergo peccatum mortale commisit impetratione illius Brevis ad Ordines Sacris tribus diebus festivis suscipiendos.

10 His non obstantibus sententiis, respondetur pro Norberto, illum in impetratione rescripti peccatum mortale non commisisse, quia existimans se innocentem in causa ad judicem sæcularem delata, & præ paupertate, qua opprimebatur, se in judicio defendere non posse, bona fide supplicabit Pontifici pro eo rescripto, non principaliter ad fugiendum sæculare judicium, sed ut ordinatus cultum fidelem Deo præstaret: si enim hoc judicium tantum fugere intenderet, curaret de ordinibus minoribus suscipiendis, hi enim ad illud intentum sufficiebant. Nunc verò in ordinibus suscipiendis cultum tantùm divinum intendit.

QUÆSTIO XXIII.

An supplicans S. Pontifici pro supplemento ætatis tredecim mensium ad Subdiaconatum suscipiendum, & litteras impetrans cum errore ad suscipiendum Presbyteratum, non obstante errore possit cum eo supplemento ætatis Subdiaconatum suscipere,

SUMMARIUM.

1 *Facti species*.
2 *Pro quo tempore, & causa supplementum ætatis ad ordines concedi soleat à S. Pontifice*.
3 *Nuntius ad Helvetios respondit, posse tutò eam dispensationem admitti, ut petita fuit*.
4 *Idem ostenditur à DD. ipso, & jure*.
5 *Ordo Subdiaconatus in Presbyteratu continetur*.
6 *Subdiaconatus, & alii ordines sunt ejusdem rationis, & generis cum Sacerdotio*.
7 *Quando error non fuit commissus à petente dispensationem, sed à scriptore, seu Banchario, tenet dispensatio*.
8 *Valida est dispensatio petita pro tertio gradu affinitatis, & scriptor scripsit tertium consanguinitatis gradum, & vice versa*.
9 *Quando dubitatur de validitate dispensationis, præsumitur esse validam*.
10 *Resolvitur similis casus cum sua dubitatione circa dispensatum, Epistolam canentem ante ætatem adeptam*.

PEtrus per procuratorem à S. Pontifice petiit dispensationem super supplemento tredecim mensium ætatis, 1 ut subdiaconatu ordinaretur; in litteris impetratis venit dispensatus cum eo ætatis supplemento ad Presbyteratum. Quærit Vicarius Generalis in spiritualibus, An valeat hanc ad Petri preces Subdiaconatum, dispensationem expedire?

RESOLUTIO.

Solus S. Pontifex in ætate ad ordines dispensare potest. 2 Non enim possunt Nuntii, nec Episcopi, nec etiam pro uno die, ut rectè cum Silvestr. Tabiena, Navar. D. Antonin. Sanch. *lib.* 7. *cap.* 1. *dub.* 33. *num.* 18. Gobat. *in experim. Theolog. ad septem Sacram. tract.* 8. *num.* 531. Unde non videtur admittenda doctrina Zanard. apud Dian. *part.* 9. *tract.* 9. *resolut.* 50. asserentis posse Episcopos dispensare cum ordinandis, quando illis duo, vel tres dies, ad ætatem requisitam ad suscipiendos ordines deficiunt. Solet autem S. Pontifex pro supplemento ætatis, gratiam impertiri communiter pro tredecim, extraordinariè pro quatuordecim mensibus, aliqua ex his causis, 1. ob penuriam sacerdotum. 2. quia orator parentes habet pauperes. 3. quia arctatur beneficio. 4. quia in Artibus Magister. 5. quia Theologiæ studio incumbit. 6. pro solatio parentum senio confectorum, & similibus. Hæc pro Subdiaconatu, vel Diaconatu. Pro Sacerdotio admittitur titulus devotionis. Sic Gobat. *proximè num.* 726. Jam ad casus resolutionem.

Respondeo posse Vicarium in spiritualibus illam expedire dispensationem pro Subdiaconatu, non obstante, 3 quod in rescripto Apostolico ex errore dicatur dispensatus pro Presbyteratu, ex seqq. rationibus. 1. quia hic error sæpius accidit, ut in fine hujus quæstionis, de alia dispensatione videbimus, & pro tribus aliis dispensationibus eo errore

errore concessis, à quodam Episcopo recursum fuit ad Illustrissimum D. Nuntium ad Helvetios, & ab eo responsum in causa dispensationis pro tredecim mensibus ad Diaconatum, & cum errore ad sacerdotium impartita, fuit hisce formalibus verbis: *Cum nobis constet ex parte D. N. istius Diœcesis Clerici porrectam Sanctissimo supplicationem pro obtinenda dispensatione super ætatis defectu, minimè repræsentasse ipsum Diaconatum, qui vere non erat, sed errorem ex eo irrepsisse, quod consueta sit illa formula Romana, cum præsertim in Diaconatus ordine constituti similes dispensationes petere consueverint, ideo D.V. judicandum censuimus, posse ipsum tuto eandem dispensationem à præfato Clerico prorrigendam admittere, ea etiam de causa, cum alia fuerit rationes, quæ sanctissimum ad ejusmodi gratiæ concessionem moverint. Deus omnipotens Dominationem Vestram diu servet incolumen. Lucernæ 6. Octobris 1660.* Sic habetur apud Gobat. *cit. num.*128. *& nu.*129. de aliis agit exemplis; ex quibus ut de re sæpius judicata in nostro casu nulla datur dubitatio.

4 2. Ratio: Nam quamvis dispensatio sit odiosa, ad partes tamen sub toto comprehensas extenditur, juxta *regul.* 80. *in toto partem non est dubium contineri, de regul. juris in* 6. Sed in Presbyteratu in eo rescripto concesso, Subdiaconatus continetur: ergo concessis tredecim mensibus ad Presbyteratum, censentur etiam concessi ad Subdiaconatum. Minor probatur à DD. authoritate Amic. *tom.* 5. *disput.*6. *sect.*2. *num.*16. quem refert, & sequitur Dian. *part.*8. *tract.*3. *resol.*32. Sic ex Amico, & *cit. regul.* inferente: *Vnde si cum aliquo dispensetur in Sacerdotio, consequenter dispensatur in reliquis ordinibus à Sacerdotio præsuppositis. Cum quo dispensatur, ut testari possit, consequenter etiam dispensatur, ut possit codicillum facere.* Idem iterum tenet ipse Dian. *cit. resolut.* 41. *vers. Limitanda est tamen*. Et communiter DD. cum Sanchez *lib.*8. *de matrim. disput.* 1. *num.*35. ibi: *Quia concesso toto partes concessæ videntur, ut dispensatio ad Sacerdotium, extenditur ad omnes ordines inferiores.* Citatis Sayr. Majol. & aliis pluribus.

5 Confirmatur, quia ex eo quod gradus superior, vel minor in superiori, seu majori continetur, dispensatus ex errore in superiori, seu majori, in inferiori, seu minori censetur dispensatus; ut constat ex eo, qui dispensationem petiit pro tertio gradu consanguinitatis, & ex errore dispensatus fuit in secundo, in quo tertius, pro quo dispensatio fuit petita continetur, ut communiter dicunt DD. Soar. *tom.*2. *de relig. lib.*6. *cap. ultim. num.* 8. Sanchez *lib.*4. *de matrim. disput.*24. *numer.*17. *& lib.*4. *Dual. cap.* 47. *num.*29. Ledesm. *in Sum. de matrim. cap.* 27. *post* 7. *conclus. dub.*1. Rodrig. 1. *part. cap.*238. *conclus.*3. *num.*3. Guttier. *de matrim. cap.*234. *numer.*8. Filliuc. *tract.* 10. *part.* 2. *cap.* 10. *numer.*327. *&* 328. Bonacin. *de leg. disp.*1. *quæst.* 2. *punct.* 5. *num.*15. Basil. Pont. Ochag. Hurt. Ludov. de S. Joan. quos affert, & sequitur Leand. *tom.*2. *tract.*9. *de matrim. disp.*24. *quæst.*45. Sed Subdiaconatus in sacerdotio continetur, ut tenent DD. *num. præcedenti citat.* saltem virtualiter, ut inquiunt Filliuc. *tract.*9. *cap.*1. *numer.*25. & Bonac. *tom.* 3. *de Censur. in part. disput.*3. *quæst.*1. *punct.*2. *numer.* 4. *&* 16. dicens ibi: *num.*4. *aliquibus citat.* jure antiquo clericos Presbyteratum accipere, aliis prætermissis ordinibus. Quod etiam ex Div. Thom. inquit Marchin. *de ordin. tractat.* 1. *part.*3. *cap.*7. *num.*4. ergo dispensatus ex errore in defectu ætatis ad Sacerdotium, dispensatus censetur ad Subdiaconatum, qui in Sacerdotio continetur. Adde: sicut in adducto casu valet argumentum à majori ad minus, etiam si ex consulto dolus committeretur; quia dolus ibi non est, contra dispensationis substantiam, nec ablato, dispensatio difficiliùs concederetur, ut dicunt Sanchez *dict. lib.*8. *de matrim. disput... num.*31. Dian. *citat.* ità etiam in nostro casu, in quo eadem, & major datur ratio; & sic ad eum extendi idem argumentum tenet Sanchez *proximè num.*15. ut jam *num.*4. in fine notavimus.

6 Neque obstat, Subdiaconatum, ad quem dispensatio in defectu ætatis, fuit petita, non esse ejusdem generis, & rationis cum Sacerdotio: sed quando error committitur in iis, quæ non sunt ejusdem generis, & rationis, dispensatio non valet, ut tradunt citati apud Leand. *proximè*: ergo. Non, inquam, hoc obstat, quia ordo Subdiaconatus, & alii ordines sunt ejusdem generis, & rationis cum Sacerdotio: omnes enim habent unum, & eundem finem proximum, qui est digne offerre Sacrificium Eucharisticum, aut in eo ministrare ad Altare, & inter se maximam habent connexionem. Sic omnes Filliuc. *d. tract.*9. *cap.*1. *n.* 15.

Tertia ratio, quia error hujus dispensationis à Petro eam petente, non fuit commissus, sed vel à scriptore Romano, aut ab inadvertentia bancarii: sed quando constar, errorem non fuisse commissum à petente dispensationem, sed à scriptore, aut bancario, tenet dispensatio, ut colligitur ex *cap. susceptum, de rescript. in* 6. ubi dicitur verba rescripti esse strictè accipienda, & ad alium casum non extendenda; additur: *Nisi de intentione mandantis aliud appareret expressè*. Ergo in præsenti casu exceptio hujus textus est intelligenda: quia expressè constat de intentione Petri mandantis, dispensationem petere ad dictum defectum ætatis ad Subdiaconatum, & non ad Sacerdotium. 7

Ex hac ratione asserunt DD. validam esse dispensationem in tertio gradu affinitatis pro quo dispensatio fuit petita, scriptor autem Romanus errore ductus, tertium consanguinitatis scripsit gradum. Sic Layman. *tom.* 1. *Theolog. moral. lib.*2. *tract.*4. *cap.*22. *num.*27. Dian. 1. *part. tract.*10. *resolut.*36. *in fine*, Bonacin. *tom.*2. *disput.*1. *de leg. quæst.*2. *punct.*4. *num.*6. *vers. Major difficultas est*. Idem dicunt, quando dispensatio petita est pro tertio gradu consanguinitatis; & ex errore scriptoris venit pro tertio affinitatis, Portel. *tom.*2. *respons. moral. casu*49. *numer.* 2. Dian. *part.*8. *tract.*3. *resolut.*64. *in fine*, Ludovic. Lopes 1. *part. instruct. cap.*30. *column.*2. Thomas Hurt. 2. *part. resolut. moral. tract.*12. *cap.*1. *dub.*6. *per totum pag.* 478. quos affert, & sequitur Reverendissimus P. Fr. Martin. de Torrecil. *in Exam. potest. Episcop. tract.* 8. *quæst. & sect. unica consult.*1. *per totum*, contra Sanchez *lib.*8. *de matrimon. disput.*24. *num.*19. & alios: ergo cum in hoc casu, non censetur subreptitiam fuisse dispensationem, à fortiori non erit in nostro, in quo datur major connexio, ut ex dictis patet. 8

Quarta ratio: Quando dubitatur de dispensatione obtenta, an sit valida, præsumitur, esse validam; quia in re dubia, judicandum est in favorem actus, ut constat ex Text. *in cap. Abbate, de verborum signif. l. quoties, ff. de reb. dubiis*, & DD. communiter cum pluribus Sanchez *lib.*8. *de matrimon. disput.*21. *num.*25. Castr. Palaus *tom.* 1. *tract.*3. *resol.*45. Dian. 4. *part. tract.*3. *resolut.* 45. ergo dato dubio circa præsentem dispensationem, judicandum est, esse validam. 9

His traditis rationibus, à R. Vicario in spiritualibus dispensatio data fuit executioni; non solum pro hac vice, sed paucis elapsis annis altera dispensatio cum eodem errore obtenta, & executioni mandata fuit; & post aliquot menses hic secundo dispensatus, recurrit ad me scrupulis vexatus; tum quia dubitabat de dispensatione cum eo errore impetrata, & expedita; tum quia post expeditam dispensationem, solemniter, non expectata ætate à jure designata, Epistolam cantasset. At illi respondi ex ipsis scrupulis, seu dubiis se non debere esse afflictum. Non ex primo, quia bona fide dispensationis expeditionem cum eo errore à Provisore acceperat, quia rationibus sufficientissimis nixus, eam expedivit, & quamvis dubium supervenirer, semper pro superiore standum erat, dum aperte illi non constabat, non rectè dispensationem executioni mandatam fuisse. Nec ex secundo, quia data, & expedita dispensatione super ætatis defectu ad Subdiaconatum, benè poterat solemniter Epistolam cantare, non expectata ætate ad Subdiaconatum à jure requisita; quia ex dispensatione Pontificia, & à Provisore expedita, omne juris impedimentum cessabat: secus esset, si non dispensatus, etiam si bona fide Subdiaconatum suscepisset, existimando, se legitimam ætatem habere, nam adveniente ætatis non completæ certitudine, Epistolam solemniter cantare non poterat; non tamen, si eam cantasset, irregularitatem incurreret, quia absque suspensione illam cantaret, quamvis mortaliter, eam cantando, peccasset. Vide, quæ diximus supra quæst. 19. §.2. 10

QUÆ-

QUÆSTIO XXIV.

An beneficium curatum obtinens absque animo residendi, & Ecclesiæ serviendi, sed tantum ad ejus titulum, ordines suscipiens, suspensionem incurrat?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non incurrit suspensionem.*
3 *Suscipiens ordines sacros ex titulo beneficii sine animo residendi, ex titulo ficto suspensionem incurrit.*
4 *Votum emittens sine animo se obligandi juxta communiorem sententiam, & matrimonium celebrans sine animo reddendi debitum, nulliter agit.*
5 *Verum celebratur matrimonio cum animo non reddendi debitum in primo bimestri, & dato impedimento.*
6 *Beneficium validè recipitur cum animo non residendi, quando potest animus mutari pro tempore, quo residentia non obligat.*
7 *Beneficium recipiens sine animo residendi, & Ecclesiam serviendi, peccat mortaliter.*

1 Antonius beneficium Curatum ab Episcopo obtinuit, sine animo residendi, & Parochiæ serviendi, sed tantum, ut ad ejus titulum ordines sacros susciperet. Sacerdotio autem jam insignitus, Episcopum adivit, illi suam intentionem aperiens. Episcopus benigne cum illo agens, illi patrimonium, & alteri beneficium contulit. Quæritur an suspensionem incurrerit cum eo animo, ordines sacros suscipiens?

RESOLUTIO.

2 Respondeo non incurrisse. Ratio est, quia per collationem dicti beneficii, beneficium erat suum: ergo sine titulo ordines non suscepit sacros. Antecedens est certum, quia per collationem jus in beneficium acquiritur, quando facta est ab habente potestatem, & acceptata à beneficiario, ut extra dubium tradit Castro Palaus *tom. 2. tr. 13. disp. 2. punct. 13. num. 1.* quod evenit in hac collatione. Consequentia ostenditur: quia Antonius dum ad residentiam non tenebatur, poterat intentionem non residendi mutare, quin amitteret beneficium, & illius fructus; ut rectè colligitur ex Text. *in cap. Commissa, §. Cæterum, de elect. & potest. elig. in 6.* ibi: *Cæterum si promoveri ad Sacerdotium non intendens, parochialem receperis Ecclesiam, ut fructus ex ea per annum percipias, ipsam postmodum dimissurus (nisi voluntate mutata promotus fueris) teneberis ad restitutionem fructuum eorundem, &c.* & DD. Vasq. Soar. & aliis, quos referunt, & sequuntur Filliuc. *tom. 3. de benefic. tractat. 41. cap. 5. num. 56.* Castr. Palaus *cit. disput. 4. punct. 7. num. 3. & 6.* Sed Antonius post collationem justum habebat impedimentum, & licentiam debitam, ne resideret, dum ordinibus sacris insigniabatur: ergo cum pro hoc tempore intentionem mutare potuisset, beneficium, nec titulum ad se ordinandum amittebat, sicut ille de quo Textus cit. suum non amittebat beneficium, non intendens sacerdotium intra annum suscipere, quia intra annum voluntatem poterat mutare. Additur quia ut primum ad residentiam tenebatur, ad Episcopum recurrit, & ab illo patrimonium obtinuit, & ali eam Ecclesiam contulit.

3 Nec obstat 1. quod ille, qui beneficio ficto ad sacros ordines promovetur suspensionem incurrat latam *in cap. Neminem, & in cap. Sanctorum 70. dist.* & renovatam à Trident. *sess. 21. de reformat. cap. 1.* & tenent DD. non pauci, quos affert, & sequitur Leand. *tom. 2. tract. 7. de ordin. disput. 9. quæst. 4.* At Antonius fuit ordinatus ficto beneficio, quia quando ordines sacros suscepit, non residendi animum habebat, cum quo stare non potest beneficium: ergo suspensionem incurrit. Non, inquam, hoc obstat, quia respondetur 1. negando minorem; quia Antonius ad titulum veri beneficii curati fuit ordinatus, & cum animo non residendi stare poterat beneficium, ut supra ostendimus. Respondetur 2. negando majorem, ut illam negant plures, quos citatos refert, & sequitur Marchin. *de ordin. tract. 2. part. 6. cap. 7. diffic. 7. vers. Verius tamen credo.*

Non obstat 2. quia votum juxta communiorem sententiam sine animo se obligandi stare non potest, nec matrimonium sine animo se obligandi ad reddendum debitum: ergo etiam collatio beneficii stare non potest sine animo residendi, & serviendi Ecclesiæ. Consequentia patet: quia sicut obligatio in voto, & reddendi debitum in matrimonio, est de natura ipsius voti, & matrimonii, vel quædam passio necessario naturam voti, & matrimonii consequens, ut nullatenus separari possit; sic residentia, & administratio Ecclesiæ est de natura beneficii, & administrationis Ecclesiæ, vel quædam passio consequens naturam ipsius beneficii curati, ut nullatenus separari possit: est enim residentia, & administratio Ecclesiæ de jure naturali, divino, & positivo, ut colligitur ex Concil. Trident. *sess. 6. cap. 2. & sess. 23. de reform. cap. 1.* ut cum communi DD. tradit Barbos. *in collect. ad cit. sess. 23. cap. 1. num. 3.* & Castr. Palaus *tom. 2. tract. 13. de benefic. disput. 5. punct. 1. num. 2.* Sed votum excludens obligationem, & matrimonium obligationem reddendi debitum, sunt nulla: ergo etiam collatio facta in eo, qui excludit obligationem residendi in beneficio, & Ecclesiæ administrationem. 4

Neque respondeas; beneficium stare posse, cum animo non residendi, nam quando confertur, datur justa causa, seu impedimentum non residendi, & hoc, tempore elapso, voluntas mutari potest, & sic non erit nulla illius collatio cum illo animo. Non, inquam, hoc respondeas, quia etiam matrimonium stare potest cum animo non reddendi debitum intra primum bimestre, vel dum datur impedimentum, non reddendi debitum, & tamen si quando celebratur, detur animus numquam reddendi debitum, est nullum: ergo etiam, licet residentia non statim obliget, dum beneficiarius ordines suscepit, vel datur impedimentum, non residendi: si tamen in collatione detur animus numquam residendi, collatio erit nulla, & cum non detur titulus beneficii, suspensionem incurrit dictus Antonius. 5

Non, inquam, hæc omnia numer. 4. & 5. adducta, obstant, quia concessis casibus voti, & matrimonii, negatur esse nullam collationem beneficii curati in nostro casu: Dispar ratio est, quia essentia voti tunc datur, quando votum emittitur, & matrimonii, quando celebratur. Unde si eo tempore, quo votum emittitur, & matrimonium celebratur, non detur in voto animus se obligandi, & in matrimonio, animus reddendi debitum, statim sunt nulla: At in collatione beneficii curati secus proceditur, nam in collatione beneficii curati, beneficium absolute confertur, sive collatus pro tunc habeat, vel non habeat animum residendi, quia collatio per animum non residendi non illico resolvitur, & fit nulla; sed quando conditio non residendi obligans, non impletur; ut colligitur *ex citat. cap. Commissa, §. Cæterum, de elect. & potest. elig.* ubi agitur de eo, cui absolute beneficium fuit collatum, non habenti animum se promovendi intra annum ad sacerdotium, & solum reddita fuit nulla collatio, quando non mutato animo intra annum, ad sacerdotium non fuit promotus: Ita colligitur, & videtur sentire Filliuc. *to. 3. de benef. tract. 41. cap. 5. num. 48.* & Less. *lib. 2. de just. cap. 34. dub. 19. num. 101.* in nostro casu. 6

Fateor tamen dictum Antonium peccasse mortaliter in acceptione illius beneficii, quia Ecclesiam graviter decipit, beneficium recipiens absque animo residendi, & illud administrandi, quem animum si conferens sciret, nequaquam ei beneficium conferret; sic expresse tenent aliqui quos refert, & sequitur Fragos. *tom. 2. de Regim. Reipubl. Christian. disput. 21. §. 3. numer. 9.* post medium, Azor. *2. part. lib. 6. cap. 9. quæst. 4.* & colligitur ex Less. *lib. 2. de justit. cap. 34. dub. 26. numer. 136.* & ex Castr. Palao asserente peccare mortaliter beneficium curatum recipientem, sine intentione suscipiendi presbyteratum intra annum *tom. 2. tractat. 13. de benefic. disput. 4. punct. 7. num. 3.* 7

QUÆSTIO XXV.

An conjugatus de licentia uxoris, votum castitatis emittentis, ad sacros ordines promotus cum falsis dimissoriis, super suspensionibus incursis, obtinens à Sede Apostolica absolutionem, sive dispensationem mentionem non faciens de statu conjugis, subreptitie remaneat dispensatus?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Ex ipso jure probabile est eam dispensationem non fuisse subreptitiam.*
3 *Adducuntur jura, ex quibus ostenditur probabilitas.*
4 *Non obstant aliqui Textus.*
5 *Eadem doctrina à DD. confirmatur.*
6 *Ex consuetudine non potest maritus Sacris ordinari, nisi prius uxor professionem emittat.*
7 *Non obstante ea consuetudine, quæ omnibus non est nota, probabiliter dispensatio non fuit subreptitia.*
8 *Nec fuit subreptitia, quia defuit Episcopi licentia.*
9 *Suppressio veri, quod jura exprimere jubent, dispensationem subreptitiam reddit.*
10 *Pœna lata in Extrav. Antiqua, in præsenti casu non fuerunt incursæ.*

1 FRanciscus, & Mariam post consummatum matrimonium de mutuo consensu, illa Religionem ingressa, mox votum castitatis emisit; Ille cum falsis dimissoriis extra Regnum omnes sacros ordines suscepit. Pro suspensionum incursarum dispensatione, seu absolutione ad S. Sedem Apostolicam recurrit, & gratiam impetravit, tacendo in supplica se esse conjugatum, uxorem omisso castitatis voto novitiatum inchoasse, & alia, quæ de consuetudine videbantur, esse manifestanda. Quæritur an dispensatio impetrata sit subreptitia?

RESOLUTIO.

2 Respondeo probabile esse, spectato juris rigore, illam dispensationem non esse subreptitiam, quia in supplica manifestatum est, quod necessario erat manifestandum; non enim videtur necessario manifestandum, quod ipse Franciscus esset conjugatus, nec quod illius uxor in monasterio jam emisisset votum castitatis, nam de licentia uxoris poterat ordines suscipere sacros, dummodo illa votum castitatis emisisset, & solum deliquit sine dimissoriis proprii superioris ab alieno ordines suscipiens; & de suspensionibus ea de causa incursis, à Sum. Pontifice dispensationem, seu absolutionem obtinuit. Et quod tacere poterat se esse conjugatum, & illius uxorem in monasterio votum castitatis emisisset; ostenditur quia ex mutuo consensu inter ipsos habito, & voto omisso poterat ipsos ordines à proprio Episcopo suscipere, ut probabiliter ex ipso jure, & DD. citandis constare potest. Ex ipso jure.

3 1. Ex Text. *in cap. conjugatus, de conversion. conjugat.* ibi: *Nullus conjugatorum est ad Sacros Ordines promovendus; nisi ab uxore continentiam profitente, fuerit absolutus.* Et Glos. ibi: *Nota, quod non sufficit viro licentia mulieris, ut ad ordines promoveatur, imo exigitur, quod continentiam voveat.* Et ex Text. seqq. *in cap. sane, eodem titulo,* ibi: *sane si conjugati consenserint ordinari, uxoris voluntas prius requirenda est.* Et Glos. ibi: *Si conjugati ordinari voluerint, voluntas uxoris prius debet requiri, & obtineri, ut dicitur in præcedenti cap.* Hi Textus tantum de nostro casu agunt, qui solum in uxore exigunt licentiam; & votum castitatis, & non professionem in Religione: sed in nostro casu obtenta fuit licentia ab uxore Maria, quæ mox in Religione emisit votum castitatis simplex: ergo Franciscus conjugatus ex jure sacris ordinari poterat.

4 Nec obstant Text. *in cap. Agathosa, 27. quæst. 2.* Nam hic Textus non de ordinato, sed de Religionem ingrediente absque uxoris licentia, loquitur. Nec Text. *in cap. Episcopus 77. dist.* ibi: *Si conjugati juvenes consenserint ordinari, etiam uxorum voluntas, ità requirenda est, ut sequestrato mansionis cubiculo, Religione promissa, postquam pariter conversi fuerint, ordinentur.* Nam per hunc Textum cubiculum utriusque sequestratum fuit, Religionem Maria uxore ingrediente; & per *Religione promissa*, illico castitatis votum emisit: quod per ea verba intelligitur, & non professio Religiosa. Ut inquit Glos. ibi verb. *Religione: Id est castitate, qua qualiter promitti debet, dixi 32. dist. seriatim: nec enim ista debet Religionem intrare; quia nec vir ejus intrat.* Nec Text. *in cap. Cum sis, cap. Ex parte, de convers. conjug.* Nam hi Textus, non de ordinandis, sed de maritis Religionem profitentibus loquuntur. Nec Text. *in cap. Sane jam, numer. præcedente citat.* Nam hic Textus de Episcopo conjugato loquitur, qui ad hanc dignitatem assumi nequit, nisi ejus uxor Religionem prius profiteatur. Nec Text. *in Extravag. Antiqua, de voto.* Nam hic Textus, loquitur de illo, qui sine licentia uxoris, sive matrimonium sit, vel non sit consummatum, ad ordines sacros ascendit, qui uxori debet reddi. Et nihil habet contra nostram conclusionem, sed declarat Canones antiquos. Vide Castr. Palaum *tom. 6. de Censuris, disput. 4. punct. 10. §. 1. numer. 10.* & Leand. *tom. 4. de Censuris, disput. 4. quæst. 12.* & ab illis citatos. Nec Text. *in cap si se, 28. dist. Verb. separentur,* aliquod contra à nobis dicta statuit. Unde ex ipso jure, sola castitate ab uxore promissa, poterat vir ad Ordines Sacros promoveri: ergo dictus Antonius ex ipso jure poterat à suo ordinari Episcopo, & tantum deliquit sine dimissoriis, ab alieno ordines suscipiens: ergo in his terminis dispensatio non fuit subreptitia.

Ex DD. etiam probabilis dicta doctrina ostenditur; nempe posse conjugatum, de licentia uxoris votum castitatis emittentis, & separari volentis, ad ordines sacros promoveri. Sic absolutè docet Soar. *tom. 5. in 3. part. disp. 31. sect. 1. numer. 55. in fine,* ibi: *Secundus est, quando uxor, licet ingredi Religionem nolit, tamen separari vult, & votum castitatis emittit, & marito facultatem prabet, ordines suscipiendi, juxta cap. Seriatim 32. dist. & cap. conjugatus, de convers. conjugat. In his ergo casibus, cum ordo sacer licitè suscipiatur, nulla incurritur suspensio.* Sic Soar. Idem etiam tenet Gasp. Hurtad. *disput. 11. de matrimon. diff. 9.* Sà *Verb. Divortium numer. 4.* Hostiens. Henriquez, Brunetus, Turrecremat. Majol. Francisc. Marc. Torreblanc. Gaeta, Monald. & alii apud Leand. *tom. 2. tract. 9. de matrimon. disput. 17. quæst. 13.* & Escob. *tom. 3. Theolog. moral. lib. 27. sect. 2. dub. 76. numer. 371.* Et spectato juris rigore, hanc sententiam esse probabiliorem inquit Castr. Palaus *tom. 5. de Sponsal. disput. 3. punct. 6. §. 11. numer. 17.* & Basil. Pont. *lib. 7. de matrimon. cap. 25. numer. 5. & seqq.* Et valde probabilem dicit Sanchez *lib. 7. de matrimon. disput. 39. numer. 1.* ex his ergo DD. poterat tuta conscientia Franciscus à proprio Episcopo ordinari, quin suspensionem incurreret: ergo illam tantum incurrit, quia sine dimissoriis ab alieno Episcopo illos ordines sacros suscepit, & cum ad his suspensionibus fuerit dispensatus, non erat in supplica necessario declarandum, quòd fuisset conjugatus, & illius uxor in Religione votum castitatis emisisset, quia à jure id habebat, ut ordines susciperet. 5

De consuetudine tamen nullus sacris initiari permittitur, quin ejus uxor prius Religionem profiteatur, aut si sit senex, & de incontinentia non suspecta castitatis votum emittat, ut advertunt Basil. Pont. *lib. 7. de matrimon. cap. 25. numer. 7. in fine,* Castr. Palaus *proximè dict. nu. 17. in fine,* Tambur. *lib. 8. de matrim. tract. 7. cap. 4. §. 2. num. 27.* Escobar. *tom. 3. de Sacram. lib. 27. sect. 2. dub. 26. num. 374. in fine,* Leand. *tom. 2. tract. 9. de matrim. disput. 17. quæst. 13.* Sed consuetudo est optima legum interpres ex Text. *in cap. cum dilectus de consuet.* ergo jam illa dispensatio impetrata fuit subreptitia; nam in supplica debebatur exprimi, supplicantem esse uxoratum, & illius uxor, quamvis Religionem ingressa, adhuc professionem non emisisset. 6

Quamvis ea consuetudo vigeat, negari tamen non potest, eam non esse ita notam, ut DD. novissimè scribentibus de illa mentionem faciant, Soar. & alii supra citat. Et plures etiam citati docuerunt, posse maritum 7

ad

ad ordines facros promoveri de licentia uxoris, quin illa Religionem ingrediatur, & in ea profiteretur; etiam ſi ſit juvenis, dummodo caſtitatis votum emittat, & habitano ſequeſtretur. Nam ipſum jus ita de his ordinandis diſponit, ut ſupra oſtendimus. Addo juxta opinionem communem, quam ſequitur Sanchez *lib. 7. de matrimon. diſput.* 39. *nu.* 6. & ex illo Leand. *tom.* 2. *tract.* 9. *de matrim. diſput.* 17. *quæſt.* 13. & alii, ſolum in uxore ordinandi requiri Religionis ingreſſum, Sanch. ibi: *Si uxor eſt Senex non ſuſpecta de incontinentia, ſufficit votum continentiæ ipſius in ſæculo: ſecus ſi juvenis, tunc enim deſideratur ingreſſus ipſius in Religionem;* at in noſtro caſu Maria Franciſci uxor Religionem ingreſſa eſt, antequam Franciſcus ordinaretur; ut ex facti ſpecie conſtat. Quare ex his Doctoribus, & illorum opinionibus, improbabile non eſt, ex allata ſuppreſſione, diſpenſationem non fuiſſe ſubreptitiam.

8 Nec etiam obſtat, quod in ſupplica non fuit expreſſum, hunc ordinatum ab ordinario licentiam non obtinuiſſe, ut potuiſſet promoveri ad ſacros ordines ex mutuo uxoris conſenſu; quæ erat neceſſaria, ſi non ex rigore juris, ut volunt, juxta *cap. ſi vir, & uxor* 27. *quæſt.* 2. Rebellus *lib.* 3. *quæſt.* 4. *numer.* 18. Bonacin. *tom.* 1. *quæſt.* 3. *de impediment. matrimon. punct.* 4. *numer.* 12. *in fine*, Dian. 4. *part. tractat.* 4. *reſolut.* 73. *verſic. Notandum eſt*, Layman. *lib.* 5. *tractat.* 10. *part.* 3. *cap.* 7. *numer.* 3. ex ipſa conſuetudine, ut inquit Tambur. *lib.* 8. *de matrimon. tract.* 7. *cap.* 4. §. 2. *numer.* 7. ut colligit ex Sanchez *lib.* 7. *de matrimon. diſput.* 39. *numer.* 1. & aliis: ergo ex hac taciturnitate diſpenſatio impetrata erat ſubreptitia. Non, inquam, hoc obſtat, quia nec Text. nec Doctores citati loquuntur de noſtro caſu, ſed de marito, ſive uxore Religionem ingreſſo, vel profeſſionem emittente. Addo eam conſuetudinem eſſe receptam non ex obligatione ſub peccato mortali, ſed ex quadam honeſtate, ut communiter tenent Doctores cum Sanchez *lib.* 7. *de matrimon. diſput.* 32. *numer.* 3. Peyrin. & alii, quos ſequitur Pellizzar. *in Man. Regul. tom.* 1. *tractat.* 2. *cap.* 4. *numer.* 17. *in fine*. Vide Baſil. *de matrimon. lib.* 9. *cap.* 12. *numer.* 2. ex quo ibi dictum ſequitur noſtra reſolutio. Quare licet daretur ea taciturnitas, ex illa non reddebatur diſpenſatio ſubreptitia. Non loquimur de licentia Epiſcopi ad ordines ſuſcipiendos, quia ſine illa nullus ad eos promoveri poteſt, niſi de licentia Epiſcopi, ut conſtat ex *cap. cum nullus, de tempor. Ordin. & Trident. ſeſſ.* 14. *cap.* 2. & *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 3. & 8. Et hic defectus fuit manifeſtatus in ſupplica, dicens in ea Franciſcus, ſe ordinatum fuiſſe ab alieno Epiſcopo, abſque propriis dimiſſoriis.

9 Nec etiam iterum obſtat, quòd ſuppreſſio veri, quod ſi exprimeretur Pontificem à diſpenſatione, vel ſe ab ea facilius concedenda, rettaheret, ſubreptitiam illam, & nullam reddit, ut tradunt Gutierrez, Molina, Tabiena, & alii plures apud Sanchez citandum: ſed ſi in ſupplicatione non fuiſſet ſupreſſum, Franciſcum eſſe conjugatum, & uxorem non eſſe profeſſam, Sum. Pontifex, vel diſpenſationem non concederet, vel eam cum aliquibus moderationibus, aut difficultate concederet: ergo fuit ſubreptitia, & nulla. Non, inquam, hoc obſtat, quia reſpondetur 1. negando majorem cum Sanchez *lib.* 8. *de matrimon. diſput.* 21. *numer.* 12. & *ſeqq.* Baſil. Pont. *lib.* 8. *de matrimon. cap.* 17. *à numer.* 2. Hurtad. *diſput.* 26. *diff.* 4. Salas, Ægid. Coninch. & alii communiter quos refert, & ſequitur Leand. *tom.* 2. *tractat.* 9. *de matrimon. diſput.* 24. *quæſt.* 26. & Tambur. *tom.* 2. *lib.* 8. *de matrimon. tract.* 2. *cap.* 8. *numer.* 6. aſſerentibus non omnem veritatis ſuppreſſionem diſpenſationem reddere ſubreptitiam, ſed ſolam illius rei, quam jura exprimere jubent: at jam ſupra vidimus, jura exprimere non jubere in diſpenſatione ſuſpenſionum, Franciſcum eſſe conjugatum, & uxorem non emiſiſſe profeſſionem, nec conſuetudo, quæ eſt etiam jus, exprimi videbatur, quia apud plures Doctores non videtur eſſe in uſu, maximè apud Soar. jam *cit. numer.* 5. & alii *numer.* 7. & ſic non fuit ſubreptitia. 2. reſpondetur, etiam negando eandem majorem, ut eam negant Silveſt. Hoſtienſ. & alii apud Sanchez proximè *numer.* 11. quia, inquiunt, non omnem veritatis ſuppreſſionem ſubreptitiam reddere diſpenſationem, ſed illam tantum, quæ illius diſpenſationis eſt cauſa finalis; & Franciſcus in ſupplica expreſſit cauſam finalem, & ab illam conceſſa eſt diſpenſatio.

10 Quoniam tamen hæc impetrata diſpenſatio, non paucis ſubreptitia eſſe videbitur; poteſt Franciſcus ab illis ſuſpenſionibus abſolvi, juxta ea quæ diximus ſupra quæſt. 21. §. 3. Fateor tamen Franciſcum non incurriſſe pœnas latas *in Extrav. Antiqua, De voto, & vot. redempt.* quia de conſenſu uxoris ad ordines ſacros promotus fuit, & quæ in ea fulminantur, ſunt contra eos, qui abſque uxoris licentia ad ordines promoti fuerunt.

QUÆSTIO XXVI.

An patrimonium cum certis oneribus donatum ad ſuſcipiendos ordines ſit ſufficiens?

SUMMARIUM.

1 *Facti ſpecies.*
2 *Patrimonium cum iis oneribus ad ſuſcipiendos ordines eſt titulus ſufficiens.*
3 *Si tantundem debetur, quantum æſtimatur patrimonium, non datur ſufficiens titulus ad ordines ſuſcipiendos.*
4 *Tenetur ad onera Miſſarum, qui patrimonium ſub eo onere acceptavit.*
5 *Non ſtat patrimonium cum onere ad celebrandas Miſſas non acceptato.*
6 *Ipſi ordinando acceptanti patrimonium, illud Miſſarum onus imponi poterat.*
7 *Capellaniæ perpetuæ cum onere Miſſarum, pro ſingulis diebus, ſunt ſufficiens titulus ad ordines.*
8 *Idem colligitur ex Conſtit. Vlyſſiponenſ.*

1 Petrus cuidam patrimonium non habenti ad ſe ordinandum, bona immobilia ſufficientia juxta Conſtitut. ſuæ Diœceſis ad patrimonium donavit, cum hac conditione: Quòd primam dicendam ab eo Miſſam, pro ſua celebraret intentione, & ſingulis hebdomadis ſuæ vitæ unam; aut ſingulis annis pro Miſſis novem ducatos expenderet, cum eleemoſyna ſingularum in Diœceſi deſignata. Et poſt mortem eadem bona immobilia alteri cum onere earundem Miſſarum relinqueret. Ad titulum ſui patrimonii ordinandus hæc bona cum dictis conditionibus acceptavit. Quæritur 1. An cum vero titulo ordines ſuſcepiſſet? 2. An ad illud Miſſarum onus teneatur? 3. An Petrus illud onus illi imponere potuiſſet?

RESOLUTIO.

2 Ad primum reſpondeo; cum vero titulo ordines ſuſcepiſſe. Adivit enim poſſeſſionem eorum bonorum, & pacificè illam obtinuit, antequam ad Ordines Sacros promoveretur, ut neceſſarium colligitur ex Concil. Trident. *ſeſſione vigeſima prima de reformatione cap.* 2. Donatio à Petro facta fuit vera, & non ficta, ut requiritur à Textu *in cap. Neminem, & cap. Sanctorum* 70. *diſt.* qui à Trident. *citat. cap.* 1. renovantur, & Doctores communiter apud Leand. *tom.* 2. *tract.* 6. *de Ordin. diſput.* 9. *quæſt.* 4. & denique hoc patrimonium Ordinarius cenſuit, ſufficiens, cui pertinet de hoc judicium ferre, argument. *l.* 1. *de jure deliberand. & cap. de cauſa, de offic. delegat.* & Doctores communiter, Garcia 2. *part. de benefic. cap.* 5. *numer.* 12. & *ſequentib.* Barboſ. *in Collect. ad citat. cap. Trident. num.* 58. Caſtr. Palaus *tom.* 4. *tract.* 27. *diſput. unic. punct.* 10. *numer.* 1. & alii, quos jam ſupra quæſt. citavimus: ergo circa titulum adductum nulla dubitatio dati poteſt.

3 Nec obſtat, quòd Conſtit. Diœceſis ordinati requirunt in reditibus patrimonii ad minimum Summam 25. ducatorum, quæ tantùm in hoc patrimonio fuit arbitrata, & ſi ab hac ſumma dettahantur ducati novem ad Miſſas intra annum celebrandas, pro intentione Petri, jam ad ordinatum congrua ſuſtentatio deſignata non

remanet: ergo dictum patrimonium non fuit sufficiens. Confirmatur, quia non dicitur ordinatus ad titulum patrimonii, qui tantùm debet, quantum si solvatur, non remanet, quo ordinatus sustentetur, ut docet Soar. *tom. 5. de Censuris, disput. ultim. sect. 3. numer. 25.* apud Garciam *part. 2. de benef. cap. 5. numer. 137.* ergo etiam non dicetur ordinatus ad titulum patrimonii, qui tantum ab illo detrahere debet, ut residuum non sufficiat ad sustentationem. Non, inquam, hæc obstant; quia respondetur negando antecedens; quia ex eo quòd ordinatus per se, vel per alium ad id onus Missarum teneatur, diminutionem non patitur in patrimonii reditibus, sicut illam non habet ordinatus ad titulum Capellaniæ perpetuæ, cum obligatione per se, vel per alium quotidie celebrandi: Ad confirmationem adductam ex Soar. respondetur, illum non loqui de debito Missarum patrimonio annexo, ut in nostro casu, sed de debito pecuniarum aliunde contracto, antequam quis ad ordines promoveatur.

4 Ad secundum quæsitum, respondeo, teneri ordinatum ad illud Missarum onus. Ratio est, quia intra Petrum, & Ordinatum intervenit verus contractus, juxta *leg. Naturalis, in principio, ff. de præscriptis verbis*, nempè: *Do, ut facias*. Petrus enim ex bona immobilia ordinando donavit, sub conditione, sine qua non donasset, certarum Missarum pro intentione sua celebrandarum; ordinandus vero eam donationem sub illa conditione acceptavit, antequam ad ordines promoveretur: ergo jam ordinatus ad illud Missarum onus tenetur. Consequentia ostenditur, quia conditio annexa huic donationi, non erat turpis, nec simoniaca, ut patet, nec contra Concil. Trident. *sess. 21. de reform. cap. 2.* de patrimonio agens; prohibent tantum patrimonium alienari, ad cujus titulum aliquis fuit promotus, donec habeat beneficium sufficiens, vel unde commode vivat; quæ alienatio hic non datur: ergo cum ex nullo capite appareat ratio, cur ad illud onus Missarum non teneatur, ad illud tenetur.

5 Nec obstat dicere, ordinandum eam conditionem acceptare noluisse: ergo ad illam non tenetur. Non, inquam, id dictum obstat, quia ex ea non acceptatione interna sequitur contractum inter Petrum, & ordinandum, fuisse nullum, ob illum fictum consensum; ut omnes fere Doctores docent, videantur Sanchez *lib. 8. de matrimon. disput. 9. numer. 3. & lib. 2. disput. 25. numer. 1.* Molin. *tom. 2. disput. 352. versic. Ego probabilius in fine*, Cardin. de Lug. *tom. 2. de justitia disput. 22. sect. 4. num. 45.* Et cum hæc sententia sit certa, & sine controversia, ut inquit Sanchez cit. data illa non acceptatione interna, hunc ordinatum sine titulo patrimonii, ad ordines sacros fuit promotus, quia patrimonium sub ea conditione illi, & non aliter fuit donatum, & quamvis semper teneatur ad dictum onus ex justitia, suspensionem incurrit eo patrimonio ficto, sacros ordines suscipiens, ut jam supra diximus. Et sic tenetur absolutionem suspensionum recipere mutans consensum, quòd iniquè, & injustè habuit.

6 Ad tertium quæsitum respondeo, ex dictis constare, potuisse Petrum illud onus ordinando imponere. Et ratione ostenditur, quia onus dicendæ Missæ singulis hebdomadis, non est onus ipsi patrimonio, sed ipsi Ordinando impositum, ut constat ex allatis verbis: *Cum hac conditione, ut primam Missam pro sua intentione celebraret, & unam hebdomadariam, dum vitam viveret*. Et licet ordinato eleemosynæ dictarum Missarum cessent; non ideo patrimonium dicetur diminutum, quia ex iis eleemosynis, nec coalescit, nec integratur: patrimonium enim sufficiens, à proprio labore, & industria est independens: ut jam vidimus, & diximus supra, videatur Castr. Palaus *tom. 4. tract. 27. de Sacram. Ordin. punct. 10. num. 3.* Loquens de congrua beneficii sustentatione, & id etiam dicitur de patrimonio.

7 Confirmatur 1. quia ad titulum Capellaniæ perpetuæ potest quis ordinari, ut cum pluribus docent Barbos. *in collect. ad citat. Trident. sess. 21. de reform. cap. 2. numer. 12.* Leand. *tom. 2. tract. 6. de ordin. disput. 9. quæst. 17.* Vide *supra quæst. 26. §. 1. & 3.* & tamen tenetur ad plures Missas, quibus constant illæ Capellaniæ: ergo etiam donando Petrus illa bona immobilia ad patrimonium ordinandi, illum poterat ad plures Missas in anno pro sua intentione obligare.

Confirmatur 2. quia in Constit. Synodal. hujus Diœcesis Ulyssiponensis *l. 1. tit. 12. decret. 2. §. 2. in princip.* sine aliqua differentia eadem quantitas in reditibus pro ordinandis in beneficio, & patrimonio designatur, & tamen iis beneficiatis onus aliquarum Missarum celebrandarum est impositum: ergo etiam patrimonio ab aliquo donato, aliquod onus Missarum imponi potest, quin requiratur major in reditibus quantitas. Denique cum Ordinarius hoc patrimonium examinaverit, & onus Missarum Ordinando annexum, in potestare donantis, nec in quantitate patrimonii est hæsitandum. 8

QUÆSTIO XXVII.

An duo, tertio consanguinitatis gradu conjuncti, parentes divites habentes, quos cogere non possunt ad patrimonium, & dotem conferendam, in forma pauperum dispensationem prætendere possint?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Prætendere possunt.*
3 *Etiam si vir servitium alicujus publici officii de facultate Regis obtineat.*
4 *Non tamen potest, si officium publicum ad vitam, aut beneplacitum quatuor millibus ducatis æstimatum habeat.*
5 *Probabile est non posse in forma pauperum dispensationem prætendere in casu, quo parentes cogere possint.*
6 *Quando Nuntii Apostolici has dispensationes concedere queant.*

Petrus, & Francisca in tertio consanguinitatis gradu conjuncti, justa de causa matrimonium intra se contrahere desiderant; & divites parentes cogere non possunt, ille ut patrimonium, illa ut dotem conferant, quia si iis spolientur, juxta eorum statum, indigentiam patientur. Quæritur, An dispensationem in forma pauperum prætendere possint, non obstante quod Petrus servitium officii publici à Rege obtinuit, quo alitur? 1

RESOLUTIO.

2 Respondeo posse, data justa causa, quia verbi gratia ob præsentem inopiam, Petrus uxorem, & Francisca maritum pares natalibus reperire nequeunt, vel alia, quæ moram interponere, non patiuntur. Ratio est, quia de præsenti verè sunt pauperes, licet post mortem parentum, in hæreditatem sufficientem sint successuri. Ita docent de fœmina, parentem habente divitem, quem tamen, ad se dotandam, cogere nequit, Sanchez *lib. 8. de matrimon. disp. 19. num. 25.* & ex illo Tambur. *tom. 2. lib. 8. de matrim. tract. 2. cap. 7. §. 2. numer. 9. in fine*, Aversa *de Sacrament. Matrim. quæst. 19. sect. 4.* & ex illo Dian. *part. 8. tractat. 3. resolut. 94. vers. Verum novissimè*, ibi: *Etiam si habent parentes divites, quos tamen cogere non possit ad competenter dotandam, vel qui non possint se in vita sua tanta bonorum parte privare, quanta requiritur ad competentem dotem filiæ tribuendam*. Castr. Palaus *tom. 5. de sponsal. disput. 4. §. 2. numer. 2.* ibi: *Expedit namque bono communi matrimonium inter æquales celebrari: Quòd venit intelligendum, etiam si post mortem parentum speret sufficientem dotem habitura, si tamen de præsenti eam non habet, nec habere possit, eo quod nequeat parentes cogere ad dotem competentem sibi assignandam*, citatque Henriquez *lib. 12. de matrimon. cap. 3. num. 9.* Sanchez *proximè*, Basil. Pont. *lib. 8. cap. fin. numer. 23.* Ægid. Coninch. *disput. 33. dub. 5. numer. 46.* His addo Gobat. *tom. 3. tract. 9. num. 657.* Et idem dicendum de viro, patrem habente divitem, patrimonium nolentem conferre, ut in simili inquit Dicastil. *tom. 3. de Sacrament. tract. 10. disput. 18. dubit. 5. num. 89.* Gobat. *cit. num. 658.* citans Gasp. Hutt. *disput. 16. de matrim. diffic. 3. num. 11.*

3 Nec obstat, quòd Petrus non est pauper, quia à Rege officii publici servitium obtinuit, ex quo salarium recipit,

receipit, quo alitur, juxta *Ordin. l. 1. tit. 96. §. 1.* Non, inquam, hoc obstat, quia id salarium non est certum pro tota vita, sed ad tempus breve, & indeterminatum, & cum id salarium, quod pro officii servitio datur, sit brevis temporis, & ad tempus indeterminatum, in considerationem venire non debet. Nec id salarium est adeo sufficiens, ut si mensa patentum deficiat, cum illo commodè vivere possit. Et quod commode fieri non potest, dicitur fieri non posse, *l. Nepos proposulo, ff. de verb. signif.* Barbos. *& de diction. 62. num.* 1. cum pluribus. Vide infra dicenda quæst.

4 Secùs dicendum, si proprietatem illius officii ad vitam, aut ad beneplacitum obtineat. Tunc enim dicitur perpetuum, & non ad tempus indeterminatum, ut cum pluribus DD. tradit Duminic. Antun. Portugal. *de donat. Regiis tom. 1. part. 2. lib. 1. cap. 13. numer.* 110. Et si ad officium quatuor ducatorum millibus æstimetur, pauper non dicetur Petrus, juxta suam qualitatem; quæ in his dispensationibus attendenda est, ut infra dicetur.

5 Nec contra doctrinam traditam obstare possunt, 1. quia pauperes dici nequeunt, parentes habentes divites, qui alimenta filiis præstare tenentur, *l. 1. & seqq. Cod. de alend. liberis*; & de alimentis ad patrimonium, & dotem, affirmativè argumentum concludit, & cum Spinò, & Mantica tenet Fragos. *tom. 3. de regim. Reipubl. Christian. disput. 5. §. 1. numer.* 11. 2. quia filii parentes compellere possunt, ut patrimonium, & dotem illis præstent, quia ex pietate, & quasi justitia, ad id tenentur, ut cum Covarr. Lara, Surd. Azzor. & Morla docet Fragos. *proximè numer. 4.* Et cùm, communi loquendi modo divites dicantur, dispensationem sub forma pauperum, prætendere non possunt. Et equidem de fœmina id sentiunt cum Molin. Sanchez *lib. 8. de matrimon. disput. 19. numer.* 21. & Marc. Paulus Leone *in praxi ad litter. Pœnitent. part. 1. fol. 133. vers. Et uterque pauper.* Et idem dicent de viro, in quo eadem dabatur ratio. Non, inquam, hæc obstant, non primum, quia sine incommodo, sæpius non possunt parentes filiis patrimonium, aut dotem conferre, quia non possunt, se in vita sua tanta bonorum parte privare, quanta requiritur ad competens patrimonium filio, & competentem dotem filiæ tribuendam; licet ad alimenta facile possint. Ad secundum respondeo patrem non posse cogi in vita ad tribuendam legitimam filiis, quia ipsis non debetur, vivente patre; sed post ejus mortem, *l. 1. §. si impuberi, ff. de collat. bonor.* ut cum Decio, Peregrin. Molin. Cald. Ceval. & aliis tradit Doct. Joannes de Carvalho *ad cap. Raynald. part. 4. cap. 1. numer.* 262. & à legitima ad dotem validum datur argumentum *Authent. res quæ communia de legat.* & DD. Cald. Pereyr. Menoch. Decian. & alii, quos refert, & sequitur Barbos. *In loca comm. arg. loc. 61. numer. 3. & loc. 39. numer.* 4. Si ergo pater ad dandam legitimam vita sua compelli non potest: nec etiam poterit cogi ad dandum filio patrimonium, nec ipsi filiæ dotem.

6 Adverte, prædictam dispensationem à Nuntiis Apostolicis impetrari non posse, nam quamvis ex facultate S. Pontificis communiter dispensent cum quibuscumque personis, intra suæ legationis limites, existentibus in quarto, & etiam tertio cum quarto consanguinitatis, vel affinitatis gradibus, etiam multiplicibus cum illis, qui ob paupertatem, vel itineris incommoda ad Romanam Curiam pro dispensatione impetranda accedere, vel mittere non possunt; non tamen dispensant cum illis, qui in tertio gradu æquali conjuncti sunt; ut videre est apud Gobat. *tom. 3. tract. 9. num.* 588. Ubi refert formam, quam SS. Pontifices illis, circa hanc facultatem facere consuescunt. Aliam tradi non solitam refert idem Gobat. *n.* 697. De qua non est curandum.

QUÆSTIO XXVIII.

An duo Illustrissimæ familiæ secundo consanguinitatis gradu conjunctæ, quorum parentes opulentissimos habent majoratus, illis tamen patrimonium, & dotem competens conferre non volentes, dispensationem in forma pauperum prætendere possit?

Nogueira Quæst.

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Tridentini dispositio circa illustres personas.*
3 *Non improbabile videtur, in forma pauperum, dispensationem prætendere posse.*
4 *Personæ illustres habentes duo millia ducatorum sunt pauperes.*
5 *Parentes filium, aut filiam in tertio suorum bonorum non possunt meliorare, si ex ea melioratione ad testandum impediantur.*
6 *Parentes filius legitimis, jure debitis, privare nequeunt, ut aliquam filiam meliori nubant.*
7 *Parentes habentes divites, & magnam hæreditatis spem, divites de præsenti non sunt.*

SOter, & Cajus fratres germani ad familiæ suæ Illustrissimæ conservationem filium, & filiam eorum matrimonio conjungi intendunt; & cum dicti filius, & filia patrueles fratres omnibus careant bonis, dispensationem in forma pauperum, impetrare student. Quæritur, an in dicta forma, eam prætendere possint? 1

RESOLUTIO.

In Concil. Trident. *sess. 24. de reformat. cap. 5.* disponitur ne in secundo consanguinitatis, vel affinitatis gradu dispensetur, nisi cum magnis Principibus. Per magnos Principes intelligit Sanchez *lib. 8. de matrimon. disput. 19. num. 2.* omnes titulos; at Henriquez *l. 12. cap. 3. numer. 6. & 9.* intelligit omnes personas opulentas, vel præcipuas, atque etiam omnes nobiles, & sic tenet praxis. Vide Gobat. *tom. 3. tract. 9. numer.* 678. Tambur. *lib. 8. de matrimon. tractat. 2. cap. 7. §. 2. numer.* 27. Barbos. *in collect. ad cit. cap. num. 27. ubi plures affert.* Hoc supposito. 2

Ad quæstionem respondeo non improbabiliter affirmativè, ex hac duplici ratione. 1. Nam quamvis parentes sint opulenti, & non pauca in reditibus millia ducatorum habeant, iis, dum superstites sunt, se spoliare nequeunt, quia illis indigent, ad vitam agendam, statumque suum conservandum, & sufficit dispensationem petituris, quod post matrimonium celebratum, in domo paterna filius cum sua uxore mensam, cæteraque alimenta juxta suum statum habeant, sed filius, & filia, quia ita se habent, sunt verè pauperes; nam spe, quæ in filia dabatur, succedendi in titulo, & majoratu, quamvis opulentissimo, non illum divitem reddebat, sed de præsenti erat pauper, ut communiter docent omnes DD. Sanchez *lib. 8. de matrimon. disput. 19. numer.* 25. & cum Avers. Dian. *dict. part. 8. tractat. 3. resolut. 93. versic. Verum novissime,* Tambur. *lib. 8. de matrimon. tractat. 2. cap. 7. §. 2. numer. 9.* Gobat. *tom. 3. tractat. 9. numer.* 657. & alii, loquentes de fœmina spem magnæ hæreditatis habente, & de viro eadem currit ratio, ut jam quæst. præcedent. num. 2. in fine notavimus, cum ibi cit. Filia vero Caji competentem dotem non habet, nec à patre eam habere potest, & illum cogere non potest, ut alii non consanguineo nubat, juxta dicta præcedent. quæst. numer. 5. & si patrueli non nubat, innupta remanebit; addo causam prædictam, nempè Illustrissimæ familiæ conservationem: ergo dispensationem in forma pauperum impetrare possunt. 3

2. Ratio, quia reliqua bona libera, quæ dicti parentes possident, ad competens filii patrimonium, & dotem competentem filiæ præstandam, non sufficiunt, quia de jure Lusit. *l. 4. Ordin. tit.* 82. inter alios filios pro suis legitimis partienda sunt; & ad summum quilibet pro singulorum legitima millia ducatorum obtinebit: sed parentes aliud ultra legitimam jure debitam filiis præstare non tenentur: quæ legitima in hujus qualitatis personis, non venit ad rem: ergo dicti filius, & filias patrueles dispensationem in forma pauperum prætendere possunt. 4

Nec obstat 1. Soterem, & Cajum hos filios in tertio suorum bonorum posse meliorare, ut colligitur ex *Ordin. l. 4. tit. 97. §. 3. & 5.* sicut in Hispania illos possunt in tertio, & quinto meliorare parentes, ut habetur in *l. 22. & 23. Tauri*, & explicant plures DD. apud Barbos. *in remission. ad cit. ordin.* & P. Fragos. *tom. 3. de regim. Reipub. Christian. disp. 8. §. 8 num. 251. & 252.* sed ex illis tertiis, & legitimis 5

coalescere potest sufficiens patrimonium, & dos: ergo sic dotati non in forma pauperum dispensationem impetrabunt. Non, inquam, hoc obstat, quia dato, quod parentes etiam meliorationem possint facere, ad id non tenetur, quia iis filiis solum post mortem ex jure debetur legitima, ut vidimus *quæst. præcedent. num. 5. post medium*, nec ex ea dotatione legitimam, & tertiam bonorum includente, sequitur filium habere sufficiens patrimonium, & filiam sufficientem dotem, juxta eorum statum, & qualitatem, nam si Cajus cum æquali non consanguineo filiam suam matrimonio conjungere velit, pro dote competentem ad minimum illi viginti millia ducatorum præstare debet; at ex legitima, & tertio bonorum vix quatuor, aut quinque millia ducatorum coalescunt, quæ dotem consuetam non integrant, nec apparentem constituunt. Dixi, *dato quod parentes eam meliorationem facere possint*, quia dato bonorum tertio, nihil remanet de quo testari possit, quod est adeo odibile, ut nec favore dotis cohonestari possit, *ex l. pactum quod dotali, Cod. de pactis*. Vide Fragos. *proximè dict. num. 252.*

6 Non obstat 2. quòd non pauci parentes ut meliori in qualitate unam in matrimonium tradant filiam cum dote competente, alias filias, & filios legitimis jure debitis privant: ergo dicti fratres Soter, & Cajus hos suos filios legitimis aliorum meliorare poterunt; & sic illorum filius, & filia competens patrimonium, & dotem competentem habebunt. Non, inquam, hoc obstat: quia parentes alios filios, & filias suis legitimis, ut unam tantum filiam meliorarent, privare non possunt; nam illa melioratio, in qua parentes cæteris filiis unam ultra legitimam præferunt, dicitur à Sanchez *lib. 8. de matrimon. disput. 19. num. 22.* barbara, & post mortem patris, aut matris, qui eam dotem constituerunt, ea dos, ut inofficiosa ad æqualitatem reduci debet, ita ut legitimam, & tertiam bonorum non excedat; juxta *Ordin. cit. l. 4. tit. 97. §. 4.* Vide Barbos. *in remiss. ad tit. Ordin.* & alios, quos refert Fragos. *cit. §. 9. à num. 284.* Et licet parentes eam dotem inofficiosam filiæ suæ præstent, etiam si in quantitate competentem in se erit incompetens, & sic dicetur filia dotem competentem non habere, quia parentes eam non poterant conferre.

7 Non obstat 3. nam licet filius Soteris, & filia Caji nihil proprium habeant, quod possideant, parentes tamen opulentos habent, qui illos tenentur alere, & alimenta præstare: sed filius, & filia hos parentes habentes, pauperes dici nequeunt, ut dicebamus quæst. præced. num. 5. ergo in forma pauperum hæc dispensatio impetrari nequit. Et hoc amplius ostenditur, quia filius Soteris habet jus succedendi in titulo, & reditibus domus paternæ, & suæ familiæ, filia vero Caji, quamvis non sit paternæ domus hæres, illius tamen pater non pauca millia ducatorum in donationibus Regiæ Coronæ habet: quomodo ergo dicti filius Soteris, & Caji filia pauperes dici possunt, & ut pauperes dispensationem à Sede Apostolica impetrari? Hoc sane inter prudentes non rectè sonat. Non, inquam, hæc obstant, quia quamvis parentes sint divites, filii verè sunt pauperes, licet congruam habeant sustentationem, juxta suum statum, ut cum pluribus tradit Barbos. *tractat. de appellat.* 192. *numer. 1. & clausl. 30. numer. 8.* quia proprium non habent, nec spes successionis illos divites reddit, ut jam supra vidimus, nec parentes cogi possunt, ad dotem præstandam, nec illam habent, nec habere possunt, ut juxta suum statum dotentur: ergo in forma pauperum dispensationem prætendere possunt. Vide dicta præced. num. 6. Vide dicenda quæst. seq. §. 1.

QUÆSTIO XXIX.

An fœmina habens ex locatione domus quinquaginta ducatos quotannis, & in mobilibus centum, & quinquaginta, possit in forma pauperum dispensationem petere, ad nubendum consanguineo non habens æqualem non consanguineum?

Maria nobilis fœmina in tertio consanguinitatis gradu cum in qualitate æquali conjuncta (æqualem non habens) matrimonium contrahere vult; quia tamen in bonis tantum possidet pro singulis annis quinquaginta ducatos ex locatione cujusdam domus, & in mobilibus centum, & quinquaginta; & si consanguineo, eam volenti ducere, non nubat, vel manebit innupta, vel inæquali nubere cogetur viro habenti ex primo matrimonio tres filios. Consanguineus verò in mobilibus, & immobilibus sex millia habet aureorum, paratusque se fatetur augendæ doti, si à S. Pontifice mandetur. Quæritur 1. An Maria dicatur indotata, aut carere dote competente? 2. An ipsa, & consanguineus in eadem supplicatione dicere possint, se ipsos esse verè pauperes? 3. An si in litteris Apostolicis dicatur consanguineum esse dotis augmentum promissurum, quomodo hæc sit intelligenda clausula?

§. I.

An Maria dicatur indotata, aut carere dote competente?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Fœmina omnis carens dote dispensationem in forma pauperum impetrare potest.*
3 *Si S. Pontifici proponatur, fœminam indotatam, cum habeat dotem incompetentem, dispensatio est nulla, & revalidatur per gratiam, quæ dicitur: Perinde valere.*
4 *Illa fœmina absolutè dicitur pauper, quæ non habet juxta suum statum congruam sustentationem.*
5 *Et etiam dicitur pauper, quæ non habet facultates, quibus juxta suum statum dotetur.*
6 *Dicitur etiam pauper, quæ suis redditibus se alere nequit, nisi vendat mobilia.*
7 *Idem ostenditur ex aliis exemplis ad praxim deductis.*
8 *Judicium de paupertate officiali Diœcesano relinquitur.*
9 *Maria indotata dici non potest, quia in bonis habet plusquam quinquaginta aureos.*

Ante resolutionem respondeo, tunc dici fœminam esse indotatam, quando dote caret, & est verè pauper; & tunc dici dote competente carere, quando aliquam habet dotem, non tamen ad nubendum æquali extraneo. 2
Ex hac distinctione præ oculis habenda, sequitur primò, fœminam indotatam, & omni dote carentem, petere posse dispensationem in forma pauperum, & illi dispensatio conceditur sine expensis; si tamen dote competente careat, quia aliquam habet dotem, non tamen competentem ad nubendum æquali, aliqua imponitur expensarum solutio.

Secundò sequitur; si S. Pontifici propositum fuit, fœmina esse indotatam, & dispensatio petita fuit in forma pauperum, cum fœmina haberet dotem; licet incompetentem ad nubendum æquali, dispensationem impetratam esse nullam. Ut tamen revalidetur, ab eodem Sum. Pontifice, alia gratia est impetranda, quæ dicitur, *Perinde valere*. Sic habetur apud Conradum *lib. 7. cap. 2. à num. 21.* quem affert, & sequitur Tambur. *tom. 2. lib. 8. de matrim. tract. 2. cap. 7. §. 2. n. 19.* Hoc supposito. 3

Ad quæstionem respondeo, probabile videri, Mariam absolutè dici posse indotatam, & dispensationem petere posse in forma pauperum, quod probatur his rationibus. 1. Quia illa fœmina absolutè dicitur pauper, quæ licet habeat congruam sustentationem, attento tamen statu suæ personæ, indiget, ut cum Bartol. Tiraquel. Mascard. Surd. & aliis tenet Barbos. *tract. de appellat.* 192. *numer. 1. & de clausul. usufreq. clausul. 30. numer. 8.* Gobat. *tom. 4. tractat. 9. numer. 658.* Sed Maria, juxta suum statum, congruam non habet sustentationem, quia ancillam non habet, nec illi quinquaginta ducati ad victum, & vestitum sufficiunt: ergo absolutè est pauper. 4

2. Ratio, quia illa fœmina dicitur pauper, quæ licet necessaria habeat ad victum, non tamen habet facultates, quibus juxta suum statum possit dotari; ut tradunt Bald. *in leg. si quis ad declinandum 47. versic. circa* 5

tertium

tertium, C. de Episcop. & Cleric. & in l. paupertas 9. in principio, ff. de excus. tut. Decius *in cap. Ceterum 5. numer. 74. de judic. & cons.* 120. *num.* 2. & alii apud Marc. Paul. Leon. *in praxi Pœnitent. part. 1. pagin.* 134. *vers. Baldus*, & alii, quos citat, & sequitur Torrecilla *de la Jurisdiction de los Obisp. tract. 8. consult. 6. num. 7.* Sed Maria nec competenter habet necessaria ad victum, & nullatenus ad vestitum, aut alias facultates, quibus dotari possit, juxta suum statum: ergo, ut pauper absolutè habenda est.

6 3. Ratio, quia illa fœmina dicitur verè pauper, quæ alere se nequit ex reditibus, nisi vendat mobilia, quæ vendi non solent, ut se alat, ut tradit Baldus *cons. 30. lib. 5.* & approbat Gobat. *dict. tractat. 9. numer. 658. versic. sane; & in l. in fundo 39. in addit. numer. 1. ff. de rei vendit.* apud Marc. & Paul. Leon. *in praxi Pœnitent. versic. paupcr fol. 133. in fine*, quod ipse Marc. approbat. Sed Maria suis reditibus locationis suæ domus se alere nequit, nisi ex mobilibus aliqua vendat, quæ vendi non solent: ergo.

7 Quarta ratio, quia Torrecil. *cit. dict. consult. 6.* doctissimis rationibus probat de alia fœmina, majorem in bonis habente quantitatem, quàm Maria (de qua agimus) habet in suis bonis, & illam esse verè pauperem; & sic dispensatione dignam. Et ibi *num.* 10. inquit, sic judicasse de alia fœmina, majores habente quantitates, quàm possidebat ea, de qua agebat, PP. doctissimos nostræ societatis, testificantes sic fuisse decisum per plures Theologos, & Juristas tempore DD. Josephi Argues Archiepiscopi, quorum judiciis Illustrissimus Prælul, ac & Doctissimus Theologus annuit: ergo idem de Maria dicendum à fortiori, quia tot non habet bona: & si illæ fœminæ erant nobiles, etiam Maria, de qua hic agimus, nobiles est: Rationes quas affert doctissimus Torrecil. *loco cit.* videri possunt.

8 Ad ultimam tamen hujus quæstionis resolutionem duo mihi videntur esse consulenda, primum hunc casum judicio, & prudentiæ officialis Diœcesani esse relinquendum, qui in favorem exequendæ dispensationis inclinare debet. Ratio est, quia Marc. Paul. Leon. *cit. pag. 134. vers. Gloss. & vers. in nostro*, inquit, quod licet fœmina bona aliqua possideat, & necesse habet operari, ut vivat, nam ea bona quæ habet, absque ejus labore non sufficiunt ad congruam sustentationem, ut de Maria diximus *supra*, & tenet Glossa *in §. sed, & propter paupertatem, Instit. de excus. tutor.* & Panormit. *in cap. quod super 8. numer. 4. de voto, & vot. redempt.* Majorem Pœnitentiarium prima facie videri sequi citatæ Gloss. opinionem; facillimè tamen cum Bartol. Bald. Butrig. & Decio ab eodem Marco Paul. citatis, hoc judicium prudentiæ, & arbitrio confessarii dispensationis pro foro conscientiæ relinquere: ergo pro foro externo etiam hæc dispensatio, & illius executio officialis Diœcesani prudentiæ, & arbitrio, est relinquenda.

9 Secundum consulendum est, quod Maria non ita est indotata, ut possit impetrare dispensationem, in forma pauperum, habet enim aliqua bona, non tamen sufficientem, ad dotem competentem, juxta suam qualitatem. Ratio est, quia illa dicitur pauper, quæ in bonis aureos non habet quinquaginta, ut constat ex Text. *in l. Nonnulli 10. ff. de accusat.* Bartol. *in l. qui accusare 8. ff. de accusat.* Bald. *in l. in fundo 39. in addit. num. 1. ff. de rei vend.* quos affert, & sequitur Marc. Paul. Leon. *cit. fol. 133. in fine*: at Maria in bonis, quæ possidet, excedit multum aureos quinquaginta: ergo non ut indotata, sed ut non habens dotem competentem, dispensationem absque scrupulo, cum diminutione in expensis, impetrare potest. Vide tamen Sanchez *lib. 8. de matrim. disput. 19. num. 19.* asserentem, fœminam difformem, provectæ ætatis, vel aliquo crimine infamatam, quamvis aliàs dotem competentem habeat dici pauperem, & sine dote, ut viro æquali nubat. Et si addat in supplica, si eam non ducat consanguineus, innuptam manere, absque dubio dispensationem obtinebit cum aliquibus tamen expensis.

Nogueira Quest.

§. II.

An Maria, & consanguineus in eadem supplica dicere possit, se esse verè pauperes.

SVMMARIVM.

10 *Non possunt eadem supplica dicere se esse pauperes.*
11 *Idem ostenditur ex litteris circularibus Innocentii Decimi.*
12 *Verba dispensationis intelligi debent juxta naturam actus, ad quem diriguntur.*
13 *Verba numeri pluralis persæpe singulariter accipiuntur.*
14 *S. Pontifex cognoscere debet gratiam, quam concedit; sic consanguinitas, aut affinitas quando est duplici parte, est explicanda.*
15 *In numero plurali singularis includitur, quando in utroque datur eadem ratio.*

Hæc quæstio procedit in casu, quo Maria in bonis haberet infra quinquaginta aureos, in quo poterat dispensationem impetrare in forma pauperum, quia sic erat indotata, juxta ea, quæ diximus supra num. 9. & data hac hypothesi, respondeo non posse Mariam, & illius consanguineum in eadem supplicatione dicere, se esse verè pauperes, quia facta illa hypothesi, paupertas sola est ex parte Mariæ, & non ex parte consanguinei, qui est dives. Et probatur 1. ex ipso stylo Curiæ Romanæ, quæ nunquam dispensat, quando pro utroque facta est supplicatio, si qualitas utraque in sponso, & sponsa non verificetur, ut patet quando uterque pro causa, angustiam loci allegant, tunc enim in utroque casu verificari debet: at qualitas paupertatis non verificatur in consanguineo divite, sed tantum in Maria, facta illa suppositione, quod habebat infra quinquaginta aureos. 10

Secundo probatur, nam cum in quadam Nuntiatura non allegarentur divitiæ alterius partis, Innocentius X. per litteras circulares gravissimè conquestus est, apud omnes Nuntios; & propterea limitavit eam facultatem in hujusmodi casibus dispensandi. Ita fuisse decisum refert Gobat. *part. 3. tract. 9. num. 666.* non possunt ergo Maria, & ejus consanguineus in eadem supplicatione dicere se esse pauperes, cum consanguineus talis non sit. 11

Nec obstat consilium, quod pro parte opposita, viro primæ dignitatis Ecclesiasticæ interrogatus Gobat. dedit, de quo *cit. 3. tom. tractat. 9. numer. 659.* DD. non inveniens; quia existimavit, sufficere alterutrius partem esse pauperem, ut de utroque verificarentur clausulæ in supplicatione oppositæ, nempè: *Se verò esse pauperes*, vel *propter eorum paupertatem, se non posse mittere Romam*. His rationibus hæc ostendebat, 1. quia verba dispensationis intelligi debent, secundum naturam actus ad quem diriguntur: sed natura actus supplicantium dirigitur, ut dispensatio fiat, vel communibus expensis, ut tenet Sanchez *lib. 5. de matrimon. disp. 5. num. 33.* vel pauperis ad cujus instantiam dispensatio petitur. Confirmatur, quia dictiones *non posse*, & *propter eorum paupertatem*, benè verificantur, quia paupertas etiam divitem premit, qui cogitur dare id, quod jure petitur; & quia paupertas in eis reperitur, quando unus tantum est pauper. 12

13 2. Quia verba pluralis numeri persæpe singulariter accipiuntur, Tusch. *litter. V. conclus.* 119. & actus ita interpretandus, ut non sit inanis, Barbos. *tract. de axiom. 12. numer. 16.* & potestas dispensandi Commissario Papali delegata, latè, & non strictè interpretanda est, Sanchez *de matrimon. disputat. 2.* ergo sufficit, quod alter supplicantium sit pauper, ut dispensatio de utroque verificetur. Et sufficere alterutrius pauperem, decisum fuit in aula Illustrissimi Nuntii, inquit Gobat. & hoc etiam confirmat *num. 667.*

Non, inquam, hæc obstant, nec rationes, quibus astruuntur; nam præterquam quod S. Pontifex declaravit dispensationem non subsistere, quando alter ex supplicantibus est dives; prima ratio oppositum non probat; nam quamvis dispensatio communibus fiat expen- 14

 sis,

fis, vel pauperis, non tollit, quod dives non debeat manifestare, se esse divitem; nam S. Pontifex cognoscere debet gratiam, quam concedere intendit; Tambur. *lib.8. de matrim. tract.2. cap.7. §.2. num. 16. in fine*. Et quaodo consanguinitas, aut affinitas est ex dupliri parte, de stylo Curiæ Romanæ necessariò est explicanda, ut cum communi docent Sanch. *lib.8. de matrim. disp. 24. n. 5.* Gutierr. *de matrim. cap.124. num.1.* Basil. Pont. *ibidem lib. 8. cap.17. § 5. num.25.* Castr. Palaus *tom.5. de sponf. disp.4. punct. ultim. §.3. num.1.* & alii plures: ergo etiam quando paupertas est, ex utraque parte est manifestanda, aliàs vitiatur dispensatio, ut ex cit. DD. colligitur. Confirmatio negatur, quia eæ clausulæ de Maria tantum verificantur, quæ est pauper, & non de consanguineo, qui est dives, ut jam diximus.

15 Nec etiam obstat secunda ratio, nam licet in numero plurali singularis includatur, non tamen includitur, quando in uno non datur eadem ratio, quæ est in pluribus, ut cum pluribus DD. Barbos. *tract. de appellat. 169. numer.1.* at in pluribus, nempè in Maria, & ejus consanguineo, non datur in hoc paupertas, quæ in illa reperitur, facta suppositione, juxta quam hæc procedit quæstio.

§. III.

An si in litteris Apostolicis dicatur, consanguineum dotis augmentum promissurum esse, quomodo hæc clausula sit intelligenda?

SVMMARIVM.

16 *Fœminæ paupertas non sufficit pro causa in gradibus propinquioribus.*
17 *Promissio dotis augenda necessario est adimplenda; & sufficit quod per alium augeatur.*
18 *Videtur sufficere, quod matrimonium contrahatur per leges Regni.*
19 *Dotis promissio non est augenda ex bonis filiorum, nec ex tertio matris ipsi marito relicto.*
20 *Sanchez oppositum docet.*
21 *Dotis augmentum est donatio gratuita.*
22 *Omnis contractus cum aliorum præjudicio initus, est illicitus.*
23 *Omnis donatio excedens quantitatem, de qua pater disponere potest, revocatur.*

16 Dicitur in facti specie Mariam in tertio consanguinitatis gradu consanguineo esse conjunctam. Quia tamen in gradibus propinquioribus ad dispensationem, mulieris paupertas non sufficit, ut tenent Castr. Palaus *tom. 5. de sponsal. disp.4. punct. ult. §.2. num.1.* Tambur. *lib.8. de matr. tract.2. cap.7. §.2 num.18.* & alii; solet pro causa, quando consanguinei sunt in secundo cum tertio, vel in tertio gradu æquali conjuncti, addi, quòd sanguineus promittat, se dotem fœminæ aucturum. Quomodo autem hæc promissio sit expedienda explicant Sanch. *lib.8. de matrim. disp.35. num.6.* Conrad. *in praxi harum dispensat. lib.7. cap. 2. à num.38.*

17 Ad quæstionem respondeo, hanc clausulam ita esse intelligendam. Quod consanguineus necessario dotem incompetentem fœminæ, usque ad competentem augeat, juxta illius qualitatem, ut constat ex his rescriptis, solito concessis; & de hac dote promissa, ante matrimonium contractum, scriptura publica conficitur, acceptante fœmina, & officiali Diœcesano decernente, ut clausula rescripti verificetur. Sufficit tamen, quod alius à consanguineo fœminam ducturo diversus, eam dotem augeat; quia ad hujus dispensationis valorem, perinde est, ac si eam ducturus fœminam augeret; & solum attenditur pietatis opus, in eam fœminam erogatum. Sic Sanchez *citatus*.

18 Quia tamen consanguineus, de quo agit præsens casus, in bonis liberis, sex habet millia ducatorum, & Mariam ducere vult juxta legem Regni *in Ordin. l.4. tit.46. in principio*, disponentem, quod quando aliud, inter matrimonium contrahentes, non est conventum, bona contrahentium, matrimonio per copulam consummato, fiunt communia, & dissoluto, medietas bonorum omnium pro dote competente ad Mariam pertinet, absque alia scriptura publica? Respondeo, mihi videri ipsum matrimonii contractum sufficere pro dote promissa; si tamen officialis adhuc requirat specialem scripturam pro determinatione horum, vel aliorum bonorum, illi est annuendum.

Et quid dicendum de alio simili casu, de quo fui interrogatus, cum hac tamen differentia, quod consanguineus à S. Pontifice jussus, dotem incompetente fœminæ pauperi augere, ex priori matrimonio filios habebat, & dubitabatur, an ea dos esset augenda ex legitimis filiorum, quando illius bonorum tertium ad augmentum non erat sufficiens? Respondeo non posse; nec etiam ex tertio bonorum matris, illud suo marito relinquentis; potest tamen illam augere ex tertio suorum bonorum, de quo liberè potest disponere, juxta nostra Ordin. *l.4. tit.82. in principio*, Emmanuel. Barbos. *in remiss. ad cit. locum num.7. ubi num.4. & 5.* alios citat. DD. 19

Scio P. Sanch. *cit. num.7. & lib. 6. disput. 8. num. 3.* docere, quando augmentum dotis fœminæ præstandum, excedit quintum bonorum in Regno Castellæ; de quo solum conjuges liberè disponere possunt, ex toto bonorum acervo esse deducendum, etiam in filiorum præjudicium (& idem juxta illum dicendum est de tertio bonorum in hoc Regno, quia de illo conjuges liberè disponere possunt;) & probat; quia id augmentum dotis non est donatio gratuita, sed contractus cum Pontifice initus, ut ea dispensatio concedatur. 20

Hæc doctrina quamvis doctissimi P. Sanchez non placet, 1. quia negamus illud dotis augmentum non esse donationem gratuitam, quia hic consanguineus non obligatur ad ducendam fœminam consanguineam, incompetentem dotem habentem. Et dato quod illam ducere vult, ad integrè dotem augendam obligatur. Si autem ex bonis, de quibus liberè disponere potest, eam integre augere non potest, ab incepto matrimonio desistat. 21

Secundò, quia dato, quòd sit contractus onerosus cum S. Pontifice initus, non sequitur, dotem esse augendam ex toto bonorum cumulo, cum filiorum præjudicio: omnis enim contractus, cum aliorum præjudicio, est illicitus, ut ex se constat. 22

Tertiò, quia illud dotis augmentum est quædam bonorum donatio ex causa matrimonii: sed omnis donatio excedens quantitatem, de qua pater disponere potest, quoad excessum revocatur, ne filiis legitimæ debitæ minuantur, ut constat ex *Ordin. l.4. tit.65. §. 1. & 2.* & DD. Fragos. *tom. 3. regimin. Reipubl. Christian. disput. 4. §.5. numer. 100.* Ex his patet solutio ad rationem P. Sanchez. 23

QUÆSTIO XXX.

An validum sit matrimonium ex dispensatione in forma pauperum impetrata, cum clausula dotandæ fœminæ, quæ inscia per scripturam falsam dotata fuit? Et quomodo hoc matrimonium sit revalidandum?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Hoc matrimonium non fuit validum.*
3 *Esset validum, si non ne proprie consanguinei fœmina scripturam dotis confecissent, & consanguinea acceptasset.*
4 *Bona fides contrahentium validum non reddit illud matrimonium.*

GEorgius, & Engratia gradu consanguinitatis ex propinquioribus conjuncti à S. Pontifice dispensationem impetrarunt cum clausula, quod Georgius Engratiam dotasset, erat enim pauper. Officialis autem Diœcesanus dispensationem expedire noluit, quin prius Georgius dotem scriptura publica promisisset, & Engratia acceptasset. Georgius vero eam promittere renuit. Quod consanguinei Engratiæ ægrè ferentes, scripturam falsam de dote à Geor- 1

Georgio Engratiæ promissa, fabricarunt; officialique Diœcesano exhibuerunt; qua exhibita dispensavit, insciis Georgio, & Engratia dispensatis; & matrimonium bona fide in facie Ecclesiæ contraxerunt. Quatuor à falsariis fuerunt proposita, & quæsita. 1. An dictum matrimonium fuisset validum? 2. An Episcopus in illo dispensare possit? 3. An per viam Pœnitentiariæ, dispensationem obtinere possint? 4. Quod remedium his nulliter contractis, sit adhibendum?

§. I.

An matrimonium eo modo initum sit validum?

2 Respondeo, non esse validum. Ratio est, quia dotatio à Georgio facienda Engratiæ in rescripto à S. Pontifice pro causa allegata est, ut dispensatio concedatur, sed à Georgio, nec ab alio dotatio Engratiæ non est facta: ergo dispensatio executioni mandata ab officiali Diœcesano fuit nulla; & nullum matrimonium, ex dispensatione nulla. Nec scriptura falsa à consanguineis Engratiæ officiali Diœcesano exhibita, & ex illa dispensatio executioni mandata, dispensationem constituit validam; nam ex scriptura falsa, valida non potest procedere dispensatio, ut colligitur *ex textu in cap. 2. de crimin. falsi*, & aliis. Imo scripturæ falsæ falsariis, graves impositæ sunt pœnæ, ut constat ex Ordin. *l. 5. tit.* 53. & ex ipso jure communi. Vide Jul. Clar. §. *falsum num.* 16. Card. Tusch. *tom.* 3. *lit. F. concl.* 42. & alios plures, apud Emm. Barbos. *in remis. ad cit. Ordin.*

3 Dixi: *nec ab alio dotatio Engratiæ non est facta*; nam si Engratiæ consanguinei nomine proprio, & non alieno scripturam dotis confecissent, & Engratia illam acceptasset, matrimonium fuisset validum, quia clausula in substantia verificaretur, nempe: fœminam pauperem manere dotatam. Quod verò dos sit promissa à Georgio, vel à consanguineis Engratiæ, dispensationem non vitiat, ut tenet Sanchez *l. 8. de matrim. disp.* 35. *num.* 6. & jam diximus *quæst. præced. num.* 17.

4 Ne bona fides Georgii, & Engratiæ fundata in ignorantia illius scripturæ falsæ, illis prodest, ut matrimonium ab illis contractum, desinat esse nullum. Nam deficiente causa à Pontifice designata, matrimonium etiam deficit. Ut in similibus docent cum Sanch. & aliis Castr. Palaus *tom.* 1. *tract.* 3. *disp.* 6. *punct.* 16. §. 2. *num.* 4. Tambur. *lib.* 8. *de matrim. tract.* 2. *cap.* 10. §. 3. *num.* 2. Vide etiam *dicenda infra quæst.*

5 Nec obstat, quod ad damnum illatum per scripturam falsam tenentur falsarii, ut docent communiter DD. Jul. Clar. Cardin. Thusc. *supr.* Molin. *tom.* 3. *de justit. tract.* 2. *disp.* 700. *num.* 4. & alii: sed Consanguinei Engratiæ illi damnum intulerunt in dote non promissa à Georgio; quam volens matrimonium contrahere, promittere tenebatur: ergo cum hic consanguinei falsarii ad illud damnum illatum teneantur tam in foro conscientiæ, quàm externo, matrimonium fuit validum. Non, inquam, hoc obstat, nam licet teneantur, de eo constare non potest; nam scripturam dotis nomine proprio non confecerunt, nec Engratia eam dotem acceptavit, quod juxta praxim erat necessarium, nec etiam eam restitutionem facere intendunt, nec falsitas ab illis contracta, contra illos præsumitur, semper ergo, deficiente causa requisita ad dispensationem, matrimonium fuit nullum.

§. II.

An Episcopus in eo matrimonio invalido dispensare possit?

SVMMARIVM.

6 *Non potest dispensare.*
7 *Nec dispensatio hæc illi conceditur, in cap. Quia circa, de consang. & affin.*
8 *Episcopus dispensare non potest, in dispensatione Pontificis falso executioni mandata.*
9 *In hoc casu Pontificis voluntas non præsumitur, sicut in aliis.*

Respondeo, non posse. Ratio est, nam licet aliquando possit dispensare in matrimonio cum impedimento dirimente contracto, ut dicemus *num.* 9. ideo est, quia ea præsumitur S. Pontificis voluntas: at in præsenti casu, ea non præsumitur voluntas: Quod ostenditur, quia causa ad eam dispensationem à S. Pontifice assignata, adimpleta non fuit à Georgio, & falso à consanguineis Engratiæ, contra voluntatem Pontificis, quod crimen in jure pluribus in locis damnatur. Alia vera ratio *num.* 10. adducitur. 6

Nec obstat 1. quòd Episcopus, post contractum matrimonium, potest dispensare in impedimento, cujus obtenta sunt dispensatio subreptitia, ut docent plures, quos refert Sanchez *lib.* 2. *de matrim. disp.* 38. *num.* 12. & alii apud Castr. Palaum mox citandum, & videtur sequi Hurt. *disp.* 26. *diffic.* 2. *num.* 8. & probabile inquit Basil. Pont. *l.* 8. *de matrim. cap.* 13. *num.* 7. & Leand. *tom.* 2. *tract.* 9. *de matrim. disp.* 24. *quæst.* 12. dum ait oppositum esse probabilius: ergo etiam dispensare poterit post contractum matrimonium, quando validè obtenta fuit dispensatio, subreptitiè tamen, & cum falsitate executioni mandata, nulla culpa dispensatorum. Non, inquam, hoc obstat, quia respondetur 1. DD. in antecedenti citatos supponere *in cap. Quia circa, de consang. & affin.* concessum fuisse Episcopis dispensare post matrimonium contractum, dispensatione subreptitia obtenta, in eo impedimento; quia S. Pontifex, consultus de his, qui dispensatione subreptitia contraxerunt, Episcopo interroganti, respondit: *Dissimulare poteris, ut remaneant in copula sic contracta, cum ex separatione (sicut asseris) grave videat scandalum imminere*, illa namque dissimulatio, dispensatio est, nam licet dissimulatio superioris, quæ suo facto, & impunitate fit, non sit dispensatio, ut probat textus *in cap. cum jam dudum, de præbend.* & dissimulatio verbis facta, dispensatio censeri debet, quia est quædam approbatio. At dicti DD. id rectè supponere non possunt, quia nullum in eo textu habent fundamentum, ad dicendum, hanc potestatem omnibus Episcopis fuisse concessam. Ad summum enim probarent illi Episcopi fuisse datam; quamvis hoc etiam non probetur, ut patet ex adductis verbis textus, in quibus nullum datur verbum circa dispensationem, sed tantum dissimulationem, ob scandalum separationis, & bonam fidem illorum conjugum. Idem prorsus dicendum in nostro casu, in quo datur bona fides inter conjugatos, & si scriptura falsa manifestetur, & ex illa errorem ortum, in separatione dabuur scandalum, absque ulla spe revalidandi matrimonium; & hæc omnia *ex cit. textu Quia circa*, Sanch. *cit. dicto num.* 12. ubi sic in fine cum pluribus; *Legitimus ergo sensus est, juxta tradita in conclus. & seqq. ibi enim conjuges bona fide existimabant, se legitimè conjugatos esse, & ex veritatis detectione, timebatur grave scandalum: quapropter S. Pontifex tacendum, & dissimulandum esse, dicit, illo, q e in matrimonio illo putativo, & invincibili ignorantia, excusato permittendos esse.* Sic in nostro casu. 7

Secundò respondetur cum communi DD. negando antecedens, nec ex *cit. cap. Quia circa* potest colligi, Episcopos, post matrimonium contractum, posse dispensare in impedimento, cujus obtenta fuit dispensatio subreptitia. Sic Sanch. *cit.* & alii, quos referunt, & sequuntur Dian. *part.* 8. *tract.* 3. *resolut.* 60. *vers. Nota tamen*, Leand. *tom.* 2. *tract.* 9. *de matrim. disput.* 24. *quæst.* 12. Escobar. *l.* 27. *sect.* 2. *dub.* 176. Castr. Palaus *tom.* 5. *de sponsal. disp.* 4. *punct. ultim.* §. 1. *num.* 11. Avers. *de matrim. quæst.* 19. *sect.* 2. Perez *ibidem disp.* 43. *sect.* 6. Tamburin. *l.* 8. *de matrim. tract.* 2. *cap.* 4. §. 4. *num.* 25. & Basil. Pont. *lib.* 8. *de matrim. cap.* 13. *num.* 7. qui licet oppositum dixerit probabile, id falsò dixit, & satis inconsequenter suis principiis, ut interpretationem legitimam Sanch. *citat.* impugnatet, ut inquit Castr. Palaus *proximè allatus*. Ergo si hi DD. docent, Episcopum non posse dispensare, in casu obtentæ dispensationis subreptitiæ, quando dispensatio ob causam, quæ à S. Pontifice dari supponebatur, & non dabatur; & ipse S. Pontifex facultatem dispensandi Episcopo interroganti concedere noluit, à fortiori Episcopus dispensare non poterit in casu obtentæ dispensationis validè, subreptitiè tamen executioni mandatæ. 8

Nec obstat secundo, quod Episcopus post contractum matrimonium dispensare potest in impedimentis dirimentibus in casu magnæ necessitatis, his concurrentibus circum- 9

cumstantiis, scilicet: si matrimonium sit publicè contractum, & impedimentum occultum, si contractum sit bona fide, saltem ex parte unius; si in separatione detur scandalum, aut aliud inconveniens; si non detur facilis ad Pontificem aditus, & dispensatio ob periculum incontinentiæ differre nequeat, ut tradunt Navarr. Sanchez, Basil. Pont. Vasq. Rebell. Salas. Rivius, Hurt. Dian. Ludovic. de S. Joann. quos afferunt, & sequuntur Leandr. *tom. 2. tract. 9. disp. 24. quæst. 7.* Escobar. *tom. 3. l. 27. sect. 2. dub. 171. num. 683.* Castr. Palaus *tom. 5. de Sponsal. disput. 4. punct. ultim. §. 1. nu. 8.* Avers. *de matrim. quæst. 16. sect. 2.* Perez etiam *de matrim. disp. 43. sect. 6.* Tamburin. *lib. 8. de matrim. tract. 2. cap. 4. §. 4. à num. 2.* & alii *infra* citandi *qu. 34. num. 6. & quæst. 39. numer. 15.* Sed in prædicto casu dantur hæ circumstantiæ: matrimonio enim in facie Ecclesiæ fuit celebratum, impedimentum consanguinitatis licet publicum, dispensatione Pontificis, & dotis falsæ adhibitæ, est occultum; matrimonium ex utriusque parte, bona fide fuit contractum, in separatione datur scandalum, & ad S. Pontificem aditus non est facilis, datur enim in illa dilatione incontinentiæ periculum: ergo poterit Episcopus dispensare. Non, inquam, obstat, quia respondetur concedendo majorem, & minorem, & negando consequentiam: dispar ratio est; quia quando Episcopus dispensat in impedimentis dirimentibus post matrimonium contractum; in dictis circumstantiis, dispensat ex voluntate Pontificis, cui hæ dispensationes sunt notæ, & illas approbare præsumitur; at non potest de voluntate Pontificis præsumi, se velle approbare dispensationem à se concessam, cum falsa scriptura executioni mandatam: cum id sit contra ab eo dispositum; sicut *in cap. Quia circa citat.* Episcopo dispensare non concessit, in causa illorum, qui subreptitiæ dispensationem obtinuerunt.

§. III.

An per viam Pœnitentiariæ dispensationem obtinere possint?

S V M M A R I V M.

10 *Non possunt, nec ab ipso Episcopo; & id evidenter ostenditur.*

11 *Id efficaciter ostenditur ex cap. Quia circa, de consang. & aff.*

10 Respondeo non posse, sicut eam per Episcopum non possunt obtinere, ut jam diximus. Et utriusque quæstionis ratio germana est, quia Georgius, & Engratia in matrimonio ab ipsis contracto, bona fide, & absque scrupulo vivunt, & sic dispensationem nullitatis, nec ab Episcopo, nec à Pœnitentiaria impetrare intendunt: consanguinei verò Engratiæ, authores scripturæ falsæ, nullitatem matrimonii cognoscentes scrupulis vexati, eam cupiunt obtinere; quia sua scriptura falsa fuerunt causa illius nullitatis. Et dato hoc impossibili, quòd à Pœnitentiaria, vel ab Episcopo, vel etiam ab ipso Summo Pontifice illam dispensationem impetrassent, executioni mandari non poterat, quin Georgius, & Engratia certiores, de nullitate contracti matrimonii fuissent facti, ut matrimonium nullum revalidarent, quia copula subsequens eam dispensationem, cùm procedat ex errore, quo credebant se matrimonio esse ligatos, matrimonium constituere non potest. Et ratio est clara, quia nihil est magis consensui contrarium, quam error, *l. si per errorem, ff. de jurisdict. omnium judic.* Sed Georgius, & Engratia ex errore, quo putant, se esse vere conjugatos ad eam copulam accedunt: ergo vere non consentiunt. Confirmatur, quia hi conjuges ignari impedimenti præcedentis, & modo (dato eo impossibili) per dispensationem ablati, tantum intendunt cum copula, & aliis verbis ex errore dictis, (si forte dentur) approbare prius matrimonium, & non aliud de novo efficere: imo si Georgius forsan sciret novum ibi matrimonium constituere, illud constituere recusaret; ut jam illud recusavit in casu, quo jussus fuit dotem per scripturam Engratiæ promittere: sed consanguinei Engratiæ, qui scripturam falsam fabricarunt, ut Georgius, & Engratia, mandanti officiali Diœcesano, matrimonium contraherent, illam matrimonii nullitatem, nulliter conjugatis manifestare nolunt: ergo quamvis dispensatio concedatur ab Episcopo, Pœnitentiaria, vel ab ipso Pontifice, matrimonium non revalidabitur. Hæc dicta sunt ex communi omnium Doctorum sententia; Sanch. *l. 2. de matrim. disp. 36. n. 8.* Castr. Palai *tom. 5. de sponsal. disp. 4. punct. ultim. §. 1. numer. 11.* Villal. Basil. Pont. Hurt. Rebell. Præpos. Less. quos affert & sequitur Dian. *part. 4. tract. 4. resol. 49. in princ.*

11 Et veritas hujus resolutionis ostenditur, ex textu *cap. Quia circa, de consang. & affin.* in quo Summ. Pontifex Innocentius Tertius ab Episcopo, consultus, de quibusdam conjugibus, qui bona fide subreptiue contraxerunt, & legitime conjugatos esse, existimabant; & ex veritatis detectione grave scandalum timebatur; Summ. Pontifex non dispensavit, sed tantùm dixit, tacendum, & dissimulandum esse, ibi: *Dissimulare poteris, ut remaneant in copula sic contracta, cum ex separatione (sicut asserit) grave videat scandalum imminere.* Sic in nostro præsenti casu, in quo Georgius, & Engratia bona fide sunt conjugati, cum dispensatione subreptitie executioni mandata, timetur tamen ex veritatis detectione non solum grave damnum, & scandalum, sed impotentia moralis ad veritatem detegendam, quia consanguinei ex justis causis veritatem detegere nolunt: ergo in vanum dispensationem impetrabunt; quia juxta *cit. textum* illa dispensatio non concedetur, sicut in illo concessa non fuit, ut rectè docet Sanchez, & alii *numer. 7. supra citat.* & Castr. Palaus *proximè.*

§. IV.

Quod remedium, huic matrimonio nulliter contracto, adhibendum sit?

S V M M A R I V M.

12 *Tacendum, & dissimulandum est, in eo matrimonio; nec refert quod Engratia indotata maneat.*

13 *Si ea nullitas matrimonii ex aliquo accidenti manifestetur, quid agendum?*

12 Respondeo, remedium opportunum esse jam adductum *in §§. præcedent. num. 7. & 11. in fine*, dissimulare, quod maneant, tam Georgius, quam Engratia in eo matrimonio putativo, & ignorantia invincibili excusato; sic expressè deducitur ex sæpius *citat. cap. Quia circa, de consang. & affin.* ut in simili tenent Sanchez *lib. 2. de matrim. disp. 38. num. 7.* illum etiam vide *num. 12.* Nec damnum Engratiæ illatum ex dote, non vere à Georgio promissa, stat contra hoc remedium; quia desperata Georgii promissione dissimulatio, & silentium solùm, & non monitio nullitatis, habere potest locum. Sic Sanch. in simili *cit. num. 10.* cum aliis.

13 Cæterum, si falsitas à consanguineis commissa detegatur, vel ab aliquo eorum, solis Georgio, & Engratiæ (quamvis imprudenter) manifestetur; ipse Georgius, & Engratia quo ad thorum separari debent; nam matrimonium ab ipsis contractum, fuit nullum. Ipseque Georgius dotem à Summo Pontifice statutam, Engratiæ, ut *supra* promittat; & per confessarium ad Ordinarium recurrat, qui datis circumstantiis, de quibus *supra num. 9.* dispensabit. Si verò aliis personis ea falsitas manifestetur, ita ut facile probari possit; imo & sit publica, & ex illa, matrimonium fuisse nullum, constet. Tunc non potest ad Episcopum pro dispensatione recurri, quia cùm matrimonium sit publice nullum, jam non dantur illæ circumstantiæ, in quibus Episcopus dispensare potest; ut *cit. loco* vidimus. Nec etiam ad executorem rescripti potest recurri; quia jam suo officio functus est, juxta formam ipsius rescripti; & delegatus, ut ipse erat, juxta formam mandati judicans, iterum absque nova commissione judicare non potest; ut ex jure, & DD. tradunt Sanch. *l. 8. de matrim. disp. 27. num. 39.* & ex illo Tambur. *l. 8. de matrim. tract. 2. cap. 12. §. 1. num. 21.* Ordinarius tamen eos sponsos separare debebit, donec præmissis narratis iterum a Pontifice altera impetretur dispensatio.

QUÆ-

QUÆSTIO XXXI.

An exercentes agriculturam, aut aliquam artem mechanicam in forma pauperum dispensationem, & petere, & impetrare possint?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Potest, si necesse sit laborare, ut vivat.*
3 *Ex consuetudine Constantiensi ostenditur, quæ in hoc Regno in praxi esse videtur.*

1 PEtrus agricola, ex causa justa, & licita consanguineam Catharinam ducere exoptat. In bonis duo millia habet ducatorum, & illa mille. Ex his tribus, duo sunt in immobilibus, & in mobilibus mille. Uterque ex suo labore vivit cum aliquo decore à miseria alieno. Quæritur: An in forma pauperum, seu gratis dispensationem petere, seu impetrare queant?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, posse, ex hac duplici ratione. 1. Quia juxta Gloss. *in §. Sed & propter, Inst. de excusat.* ille dicitur pauper, qui ut vivat, necesse habet operari: Sed Petrus, & Catharina, si agros suos non arent, seminent, & semina ab immunditia non purgent, & ea colligant, vivere non possunt: ergo pauperes in hac materia dicuntur. Minor patet, quia, ut dictum est in facti specie, ex illis tribus millibus ducatis, duo tantum sunt in immobilibus, quæ si locentur, à conductoribus illis tantum centeni ducati reddentur; qui ad congruam unius domus sustentationem non sufficiunt: ergo ut illam habeant, illis opus est, illa immobilia colere, & propriis manibus laborare. Confirmatur, quia si proprio labore, & industria proprios agros, vineas, & oliveta non colant, vel ex parte perirent, vel certò minuentur: ergo ut in futurum habeant, ex quibus sustententur, necesse est proprio labore ea colere, & meliorare, ne deficiant.

3 Secunda ratio, quia, ut inquit Gobat. *tom. 3. tract. 9. num. 658. in fine*, in Diœcesi Constantiensi, antiqua viget consuetudo, ut in materia dispensationis gratis impetrandæ, pro pauperibus habeantur omnes, qui agricultura, opificio, arte etiam liberali, ut pharmacopæia se, & suam familiam alunt. Et *num. 660.* in casu cujusdam Helvetici *in fine*, hæc addit verba: *Reverendissimus Dominus Vicarius Generalis idoneis testibus probavit, haberi in hac Diœcesi ab antiquo, in casu matrimoniali pro paupere omnem, qui exercet agriculturam, artem mechanicam, & etiam liberalem, &c.* Ergo si in iis Diœcesibus viget consuetudo, quod pro pauperibus habeantur omnes agriculturam, & artem mechanicam exercentes, ex eo quod suis laboribus vitam alunt; Idem de Petro, & Catharina dici potest, qui etiam suis laboribus vitam alunt, licet aliquos agros, vinea, ac oliveta habeant; & si hæc dispensatio gratis, non impetretur juxta dicta *supr. quæst. 29. §. 1.* aliqua tamen cum illis moderatione utendum est.

QUÆSTIO XXXII.

An impetrantes dispensationem, in forma pauperum, cum tales non sint tempore executionis dispensationis, matrimonium validè contrahere possint?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Quæ tempora in considerationem venire possint, quibus causa dispensationis verificari possit?*
3 *Quo tempore causa verificatur?*

1 PEtrus, & Monica tertio consanguinitatis gradu conjuncti, S. Pontifici pro dispensatione in forma pauperum supplicarunt; pro causa, allegantes suam paupertatem, & spem, quam fundatam habebant in promissis cujusdam divitis avunculi, illis promittentis, si inter se matrimonium inuissent, se favorabilem illis esse præbiturum. Nihil tamen ex suis bonis interim donavit. Existente eadem causa, & paupertatis, & spei avunculi, juxta preces supplicantium Summus Pontifex dispensavit; & ante dispensationis expeditionem avunculus mortuus est, dictos consobrinos suorum bonorum institutos hæredes relinquens, cum clausula, ut inter se inirent matrimonium; aliàs aliam piam causam instituebat hæredem. Quæritur 1. Quo tempore causa dispensationis verificari debeat, ut matrimonium validè contrahatur? 2. An causa pro tertio consanguinitatis gradu allegata, censeatur justa? 3. An ex vi dicti rescripti impetrati, officialis Diœcesanus dispensationem expedire possit?

§. I.

Quo tempore causa dispensationis verificari debet?

Respondeo, quatuor tempora in considerationem venire posse. 1. Quando libellus supplex mittitur Romam. 2. Quando auditæ supplicationi S. Pontifex annuit, dicens: *Fiat, ut petitur.* 3. Quando officialis executor Diœcesanus dispensationem expedit. 4. Quando cessat causa post expeditam dispensationem, & ante matrimonium, per verba de præsenti, initum. 2

De primo tempore nulla habenda est consideratio. De secundo, & tertio habenda est; de quarto aliqui DD. probabilius negant, alii probabiliter affirmant, esse habendam. Videantur Sanchez *lib. 8. de matrim. disput. 30.* Basil. Pont. *ibi lib. 8. cap. 20.* Tamburin. *l. 8. etiam de matrim. tract. 2. cap. 12. §. 3. à numer. 4.* Gobat. *tom. 3. tract. 9. à n. 676.* Leandr. *tom. 2. tract. 9. disput. 24. à quæst. 55.* Dian. *part. 8. tract. 3. resol. 77.* Hæc præmittenda sunt, ut dicenda maximè §. 3. facilius percipiantur. 3

§. II.

An causa pro tertio gradu allegata, ad dispensationem sit sufficiens?

SUMMARIUM.

4 *Est sufficiens, vere enim erant pauperes.*
5 *Quando duo hæredes sunt instituti ab aliquo tertio, sub conditione inter se ineundi matrimonium non datur sufficiens causa ad dispensationem.*
6 *At probabilius est dari.*
7 *Hæ tamen opiniones nostrum non adversantur casum, qui est diversus.*

Respondeo, esse causam sufficientem. Ratio est, quia avunculus nullos habens necessarios hæredes, promittens consobrinis, si inter se matrimonium inirent, erga illos se favorabilem ostensurum, spem bene fundatam illis conferebat illos faciendi divites, post suam mortem, nam licet de suis bonis libere disponere posset, alios tamen consanguineos propinquiores non habebat: ergo promissis stare poterant, voluntati avunculi servientes, ut ipse effectus ostendit: ergo hæc causa cum illorum paupertate adjuncta, ad dispensationem sufficiens est, juxta quæ diximus *supra quæst. 29. num. 16.* 4

Nec obstat 1. quod Gutierr. *consil. 18. numer. 11. in fine*, apud Sanchez mox citandum, dubitat, esse veram, & sufficientem causam dispensandi in tertio gradu, institutionem hæredum ab aliquo conditam sub conditione ineundi inter se matrimonium; sed Petrus, & Monica ab avunculo hæredes non erant instituti, quia adhuc avunculus vitam agebat, nec de illius testamento clauso, jam condito id sciebant; sed tantum de bono affectu senis avunculi: ergo non videtur ille affectus, nec promissio facta, sufficiens causa ad dispensationem. 5

Nec obstat 2. Sanch. *l. 8. de matrim. disp. 19. num. 19.* existimans, in prædicto casu à Gutierr. adducto, justam adesse causam dispensandi in tertio gradu cum illis duobus, qui hæredes instituti ab aliquo fuerunt, sub conditione ineundi matrimonii inter se; quia inquit Sanch. aliud est acqui- 6

acquirere lucrum ex celebrando matrimonio, aliud verò perdere jus acquisitum: cum verò per testatoris mortem, sit jus acquisitum ad hæreditatem, ne illud perdant; pia, & justa causa datur cum illis dispensandi: quæ non daretur, si lucrum tantum intenderent ex celebrando matrimonio, ut dixerat *num.* 18. & ex illo Tamburin. *lib.* 8. *de matrim. tract.* 2. *cap.* 7. §. 2. *num.* 17. Sed Petrus, & Monica nullum jus perdunt, quia nullum eis jus acquisitum est, sed tantum spes favorabilis ab avunculo promissa, si matrimonium inissent, quæ pertinet ad lucrum acquirendum.

7 Non, inquam, obstant placita Gutierr. & Sanch. quia loquuntur de casu à nostro valde diverso, nempe de fœmina competentem dotem habente; & Gutierr. dubitat, esse sufficientem causam ad matrimonii dispensationem inter consanguineos in tertio gradu habendam, esse institutos hæredes alicujus, sub conditione ineundi inter se matrimonii. At Sanch. existimat eam esse sufficientem causam, ad acquirendam eam hæreditatem opulentam, ad quam ex testamento habent jus acquisitum; secus dicendum, si non esset opulenta, sed parvi momenti. At in nostro casu Monica, & Petrus nec competentes, nec incompetentes habent dotes, sunt enim vere pauperes, quia tamen paupertas non est sufficiens causa ad dispensationem matrimonii ineundi inter consanguineos in tertio gradu conjunctos, sufficiens redditur, addita promissione avunculi erga illos ostensa, si matrimonium inter se inirent. Et ex effectu probata fuit promissio, & sufficiens causa; & quamvis defecisset, cum paupertate erat sufficiens, nam si illa non daretur, fœmina Monica innupta maneret.

§. III.

An ex vi dicti rescripti impetrati officialis Diœcesanus dispensationem executioni mandare possit?

SVMMARIVM.

8 *Non videtur improbabile posse, ut colligi videtur ex cap. Quia circa.*

9 *Læsio in contractu probatur, pro eo tempore, quo contractus fuit initus.*

10 *Non valet impetratio beneficii curati, si tempore impetrationis non detur legitima ætas.*

11 *Afferuntur DD. dictam resolutionem probabilem fatentes.*

12 *S. Pontifex est, qui dispensat, existente causa, per clausulam fiat, ut petitur.*

13 *Probabile est, verificari causam dispensationis tempore executionis, quamvis non verificetur tempore commissionis.*

14 *Matrimonium ante expeditionem ab officiali Diœcesano contractum, est nullum.*

15 *Causa dispensationis verificari debet, & tempore, quo Summus Pontifex dispensationem concedit, & tempore, quo officialis Diœcesanus illam exequitur.*

8 Respondeo non improbabiliter posse, licet jam tempore executionis Petrus, & Monica facti essent divites ex hæreditate avunculi adita. Et hoc ostenditur ex ipso jure, authoritate DD. ipsa ratione, & solutione argumentorum. Ex ipso jure ostenditur, quia ad dispensationem sufficit, quod causa finalis verificetur tempore, quo Summus Pontifex eam concedit dispensationem: sed tempore, quo Summus Pontifex eam concessit dispensationem, & illam ab eo impetrarunt Petrus, & Monica, erant verè pauperes, quia avunculus vitam vivebat, & ex illo solùm habebant promissionem, si inter se matrimonium inissent, se favorabilem illis esse ostensurum: ergo dispensatio impetrata dari potest executioni, non obstante, quòd jam essent divites. Minor constat ex ipsa facti specie. Major, in quo est major difficultas, probatur 1. ex textu *in cap. Quia circa, de consang. & affin.* ubi habetur: si quis narret habere filiam, & habeat tempore, quo dispensatio impetratur, quamvis eam non habeat tempore, quo dispensatio executioni mandatur, veram, & non subreptitiam esse dispensationem. Sic videtur colligi *ex cit. textu*, nam gloss. ibi: *Verb. Falsa nobis*, in margine sic habet: *In hoc articulo hæc videtur conclusio tenenda, quod expressio falsæ causæ vitiet dispensationem:* Sed Petrus, & Monica non falsam, sed veram causam S. Pontifici expresserunt, quæ existebat, quando Pontifex dispensavit: ergo valida fuit dispensatio: ergo invalida reddi non poterat, per divitias ante executionem supervenientes.

Confirmatur, quia læsio in contractu probanda est, pro illo tempore, quo initus fuit contractus, & non pro tempore executionis, ut habetur *in l. 2. & l. si voluntate, Cod. de rescindend. vendit.* ergo etiam dispensatio in nostro casu probanda est pro tempore, quo à Summo Pontifice fuit impetrata, & non pro illo, quo executioni mandata est. 9

Secundò probatur ex text. *in cap. si eo tempore, de rescript. in* 6. ubi deciditur, non valere impetrationem beneficii curati, si tempore impetrationis, illud impetrans, non habebat ætatem legitimam, quamvis illam tempore collationis jam haberet. Unde inquit gloss. ibi *Verb. si eo: In litteris ad beneficia impetratis, inspicitur tempus datæ:* ergo etiam in litteris matrimonialibus impetratis, inspicitur tempus datæ, & non tempus executionis. 10

Authoritate DD. ostenditur; nam hanc eandem sequitur sententiam Mascard. *de probat. conclus.* 1128. *numer.* 12. ubi sic: *Quinto conclusionem declarabis, ut tunc impetranti necesse sit probare, narrata esse vera tempore impetrationis per cap. Quia circa* &c. Idem tenet Rebuff. *in præfat. de rescript. numer.* 56. *vers.* 14. Emman. de Sà *in utraque edit. Verb. Gratia numer.* 9. & 10. ubi inquit, dispensationem, causa paupertatis, concessam, validam esse, si tempore impetrationis, fœmina pauper erat, quamvis tempore executionis, & informationis factæ, sit jam dives. Idem docet Henriq. *l.* 14. *de irregul. cap.* 17. *num.* 7. *in fine*. Quando paupertas non est causa finalis, sed impulsiva ad dispensationem, ibi: *Si vera erat causa impulsiva dispensationis, ob quam concessum est rescriptum, seu Breve Pontif. (ut quia tunc homo erat pauper) non vitiatur gratia, quamvis tempore informationis, & executionis deficiat ea causa, & homo factus sit dives.* Et in nostro casu paupertas respectu Petri videtur esse causa impulsiva, licet quoad Monicam finalis sit. Et hanc sententiam sua probabilitate niti, inquit Escobar. *tom.* 3. *l.* 27. *sect.* 2. *num.* 801. & censetur probabilis à Castr. Palao *tom.* 1. *tract.* 3. *disp.* 4. *punct.* 15. *numer.* 2. *vers. verum probabilius*, Leand. *tom.* 2. *tract.* 9. *disput.* 24. *quæst.* 57. *vers. sed probabilius*, dum oppositam sententiam probabiliorem appellant, & Præpos. *in* 3. *part. quæst.* 8. *de dispensationibus matrim. dub.* 4. *numer.* 35. dum approbans contrariam sententiam, dicit veriorem, ibi: *Respond. videri verius non valere*, ergo verum videtur, oppositum valere. 11

Ratione ostenditur, sufficere verificari causam paupertatis, quando Summus Pontifex dispensat, quamvis jam non existat, quando officialis Diœcesanus eam exequitur. 1. Quia officiali Diœcesano exequutio dispensationis committitur: ergo jam dabatur dispensatio à Summo Pontifice concessa; quia eo tempore dabatur causa dispensationis. 12

2. Quia probabile est, quod verificetur causa dispensationis tempore, quo Officialis Diœcesanus dispensationem exequitur, quamvis non verificetur pro eo tempore, quo S. Pontifex executionem dispensationis officiali commisit Diœcesano, ut docent Garcia *de benef. part.* 6. *cap.* 2. *num.* 287. & *seqq.* Conrad. *in praxi disp. lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 32. Tamburin. *l.* 8. *de matrim. tract.* 2. *cap.* 12. §. 3. *nu.* 2. Gobat. *tom.* 3. *tract.* 9. *num.* 677. & 692. *in fine*, & alii: ergo etiam probabile erit, sufficere quod verificetur causa, quando S. Pontifex dispensat, quamvis non verificetur, quando Officialis Diœcesanus dispensationem exequitur. Antecedens probat Tambur. *Quia*, inquit, *Summus Pontifex media te dispensat, per executorem*: ergo quando executor dispensat, verificari debet causa, quia per illum Summus Pontifex dispensat: & sensus illorum verborum; *si preces veritate nitantur*, est: Dispensa, si vera est hæc causa, quando dispensandum à te erit: ergo etiam, & facilius dicetur, verificandam esse, causam, quando Pontifex dispensat, & officiali Diœcesano dispensationis executionem commisit; quia illa verba Pontificis, *si preces*, &c. reddunt hunc sensum: *Si preces mihi propositæ veræ sunt, hoc præsenti tempore.* 13

Nec

14 Nec obstat, quod si matrimonium ante expeditionem officialis Diœcesani contrahatur, matrimonium erit nullum: ergo idem est, quia non præcessit dispensatio immediata ab officiali Diœcesano ex commissione S. Pontificis. Non, inquam, hoc videtur obstare, quia ideo illud matrimonium ante executionem, seu expeditionem officialis Diœcesani est nullum, quia preces, quæ Summi Pontifici fuerunt propositæ, adhuc examinatæ non fuerunt; quod erat necessarium, ut officialis nomine Pontificis dispensaret.

15 Quamvis supradicta resolutio, non videatur improbabilis, non est recedendum à communi sententia, docente causam dispensationis verificari debere tempore commissionis Pontificis, & simul tempore, quo officialis Diœcesanus dispensationem exequitur, qui est, qui nomine Pontificis immediate dispensat, ut illis dicitur litteris: *Dispenses cum Monica, & Petro, si eorum preces veritate nitantur*. Et quod utroque tempore requiratur causæ verificatio, recte colligitur tam ex *cap. Quia circa*, quam *cap. Si eo tempore* jam *cit*. Et ita in praxi habetur, & tradunt DD. cum Sanch. *l. 8. de matrim. disp.* 30. *numer.* 3. *&* 12. Garcia *cit. à num.* 270. Trullench. *l. 7. de Sacram. cap.* 10. *dub.* 6. *num.* 4. Castr. Palaus *tom.* 1. *tract.* 3. *disp.* 4. *punct.* 15. *num.* 2. Præpos. *in 3. part. quæst.* 8. *de dispens. matrim. dub.* 4. *num.* 35. Gasp. Hurt. *de matrim. disp.* 26. *differ.* 3. *numer.* 14. Dian. *part.* 8. *tract.* 3. *resol.* 24. *&* 77. Leand. *tom.* 2. *tract.* 9. *disp.* 24. *quæst.* 57. Basil. Pontius *lib.* 8. *de matrim. cap.* 20. *n.* 2. Tamburin. *lib.* 8. *de matrim. tract.* 2. *cap.* 12. §. 3. *n.* 6. Gobat. *tom.* 3. *tract.* 9. *num.* 674. *& seqq.* Bonac. *de dispens. disput.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 10. §. 1. *num.* 2. Perez *de matr. disp.* 41. *sect.* 6. *num.* 2. Escob. *supra*, & alii; Et ex hac communi sententia hæc dispensatio Romam redibit.

QUÆSTIO XXXIII.

An valida sit dispensatio, habens pro causa copulam, quæ habita non fuit, infamia tamen dabatur?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Quando pro dispensatione allegatur causa ex qua Summus Pontifex solet dispensare, valida est dispensatio, licet alia falsa allegetur.*
3 *Quando pro dispensatione allegatur vera causa, dependens tamen à falsa, dispensatio est invalida.*
4 *In causis disjunctis sufficit, unam esse veram.*
5 *Copula cum sit peccatum, non movet Pontificem ad dispensandum.*
6 *Si una tantum pro dispensatione causa allegetur, & ea sit falsa, dispensatio est nulla.*
7 *In copula cum consanguineo allegata, videtur includi infamia, & id ostenditur ex affinitate allegata, in qua includitur publica honestas.*

1 PAulinus, & Elena in gradu consanguinitatis prohibito conjuncti, & etiam amore, & conversatione extra solitum inter consanguineos; à Summo Pontifice dispensationem impetrarunt, copula pro causa allegantes, quæ habita non fuit. Hæc sic mihi fuerunt proposita. Postulans tamen rescriptum, legens illud, additam fuisse infamiam inveni, si Elena consanguineo Paulino non nuberet.

RESOLUTIO.

2 Ad quæstionem propositam respondeo, dispensationem esse validam. Ratio est, quia quando pro dispensatione allegatur fœminæ infamia, si consanguineo non nubat, Summus Pontifex solet dispensare, ut docent Sanchez *lib.* 8. *de matrim. disp.* 21. *num.* 45. Bonacin. *de legib. disp.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 4. *num.* 2. & alii plures, quos in nostro præsenti casu citant, & sequuntur Dian. *part.* 8. *tract.* 3. *resol.* 65. *& part.* 10. *tract.* 11. *resol.* 43. Leand. *part.* 2. *tract.* 9. *quæst.* 51. Sed in supplica pro dicta dispensatione, allegata fuit infamia Elenæ, quæ certò daretur, si Paulino non nuberet: ergo.

3 Nec obstat, quod non solùm infamia, sed etiam copula non habita fuit pro causa dispensationis allegata in primo loco: sed quando pro dispensatione allegantur duæ causæ, secunda dependens à prima, quæ est falsa dispensatio est invalida, ut tradunt Gutierr. *qq. Canon. l.* 2. *cap.* 15. *n.* 108. Cordub. *in sum. quæst.* 45. *opin.* 2. *punct.* 1. Rodrig. *etiam in sum. cap.* 238. *concl.* 9. Vega *tom.* 1. *sum. cap.* 88. Sed in dicta dispensatione duæ causæ fuerunt allegatæ, nempe copula, & infamia; & hæc secunda ut dependens à prima, quæ erat falsa, quia habita non fuit: ergo dispensatio fuit invalida. Non, inquam, hoc obstat, quia dato, quod duplex causa sit allegata, de secunda verò constat, & ex illa solet S. Pontifex dispensare, dispensationem non vitiat, quæ primo loco allegatur, licet falsa, quia si taceretur, etiam S. Pontifex ob secundam allegatam dispensaret. Nec hæc secunda causa allegata fuit, ut dependens, sed ut disjuncta à prima, & in causis disjunctis sufficit alteram esse veram *ex textu in cap. inter cæteras de rescript.* licet altera sit falsa. Et dato quòd secunda causa esset ab illa dependens, & cum illa copulativa resolvitur in disjunctivam *ex textu in cap. cum jam dudum, de præbend. & dignit.* & cum infamia sit causa utilis ad eam dispensationem, per copulam falsò allegatam non vitiatur juxta regul. *Utile per inutile, de reg. jur. in* 6.

Dixi: *dato quod duplex causa sit allegata*, nam per copulam allegatam non dicitur dari duplex causa, nam, propter copulam, sive verè, sive falsò allegatam non movetur Pontifex ad dispensandum, nam si verè allegetur, cum sit peccatum, ad dispensandum non movet Pontificem; si verò falsò, & probatur, ac verificatur, quòd Elena infamiam passura sit, si Paulino non nubat, absque ea falsitate facilius Summus Pontifex dispensabit. Addo hanc copulam à Curiali fuisse allegatam, ne, si interim daretur, dispensatio ex illius taciturnitate nulla evaderet. 4

Si tamen copula tantùm pro dispensatione allegaretur absque infamia, ut mihi propositum fuit, dispensatio esset invalida, nam unica tantùm causa, pro dispensatione exprimitur, si ea falsa sit, ut in nostro casu, dispensatio est nulla. Sic communiter DD. cum Sanchez *lib.* 8. *de matrim. disput.* 21. *num.* 41. Bonacin. *de leg. quæst.* 2. *punct.* 4. *num.* 8. Amic. *tom.* 5. *disp.* 6. *sect.* 8. *num.* 140. *fol. mihi* 82. Tamburin. *l.* 8. *de matrim. disp* 2. *cap.* 10. §. 3. Rodrig. Veg. & alii quos affert, & sequitur Leand. *tom.* 2. *tract.* 9. *disp.* 24. *quæst.* 50. 5

Nec obstat, quod taciti, & expressi idem sit judicium, & maximè quando tacitum sub expresso includitur, ut ex ll. & DD. tradit Barbos. *tract. de axiomat.* 218. *num.* 1. *&* 2. Sed quando pro dispensatione matrimonii solùm expressè allegatur pro causa copula, sub illa tacitè infamia includitur, quæ necessariò ab illa oritur: ergo allegata tantùm copula, dispensatio erit valida, non propter ipsam copulam expressam in rescripto, sed propter infamiam tacitè in ipsa copula inclusam. Consequentia ostenditur; nam ex eo, quòd publica honestas in affinitate includatur, sufficit in rescripto, seu supplica ad dispensationem mentionem facere de affinitate, quin de publica honestate fiat, ut cum Dicastill. *de matr. disp.* 8. *n.* 139. tenet Gobat. *tom.* 3. *tract.* 9. *num.* 618. ergo etiam ex eo quòd infamia includatur in copula cum consanguineo, sufficit in rescripto mentionem facere de copula, quamvis non fiat de infamia. Et si hæc vera videntur, in copula certò habita, etiam vera videntur in copula allegata, quæ tamen habita non fuit; nam ex copula præsumpta, etiam vera oritur infamia. Non, inquam, hæc obstant, nam licet probabilia videantur, à communi DD. sensu non est nobis recedendum. 6 7

QUÆSTIO XXXIV.

An copula non consummata in dispensationis petitione declaranda sit? Et utrum Episcopus matrimonium cum impedimento dirimente, & bona fide contractum, dispensare possit?

SUM-

S V M M A R I V M.

1 *Facti species.*
2 *Ratio dubitandi.*
3 *Copula non consummata, nec ex jure, nec ex stylo in petitione dispensationis est declaranda.*
4 *Nec intentio illius copulæ erant declaranda.*
5 *Dicti patrueles sunt validè dispensati.*
6 *Episcopus dispensare potest matrimonium invalidè contractum, datis aliquibus circumstantiis.*

1 FRanciscus, & Bibiana patrueles in secundo consanguinitatis gradu conjuncti, & matrimonium inter se contrahere intentarunt; dispensationem præsumentes, absque habita copula non obtenturi, illam habuerunt, non tamen consummatam. Infamiam tamen incurrentes, & periculum mortis, si inter se matrimonium non contraxissent. Quare Franciscus Romam profectus, supplicam suæ Sanctitati interposuit, veritatem narrans. S. Sanctitas de Bibiana informationem capere mandavit. Illa omnia narravit, animum tamen habitum in ea copula cum patruele tacuit. Dispensavit S. Pontifex; & matrimonium in facie Ecclesiæ celebratum est juxta Trident. adimplentibus prius pœnitentias impositas, sine palliis, stantibus ambobus cum cereis in manibus accensis, dum missa in Parochia, die festo celebrata fuit. In hac forma conjuncti, in matrimonio per plusquam unius anni spatium vivunt; existimantes, se esse validè conjugatos, & ab omnibus illius oppidi ita habentur. Quæritur 1. An validè sint conjugati?

2 Et videtur, quod non. Quia Breve fuit subreptitium, nam Bibiana negavit copulam fuisse habitam cum Francisco suo patruele, spe facilioris dispensationis, & Summus Pontifex hac motus informatione dispensavit; Et hæc, juxta Sanchez *lib.8. de matrim. disput.* 25. *num.*5. & alios, sunt probabiliora contra Basil. Pont. *de matrim. l.8. cap.*17. §.6. & alios, quos affert Tamburin. *l.8. de matrim. tract.*2. *cap.*9. §.8. *a num.* 2. aliter sentientes. 2. Quæritur, An Episcopus, seu Nuntius in hoc matrimonio dispensare possit, quin necessarium sit, Franciscum redire Romam, quia non valet, & magnum sequeretur scandalum, si matrimonio publicè celebrato, separentur?

RESOLUTIO.

3 Ad primum quæsitum non obstante ratione dubitandi in contrarium, respondetur, esse validè conjugatos ex duplici ratione: 1. quia hi patrueles obligationem non habebant, narrandi in supplicatione copulam non consummatam inter ipsos habitam, de qua impedimentum incestus non oritur; nam hoc solum contrahitur per copulam consummatam. Sic DD. communiter cum Sanchez *l.* 8. *de matrim. disp.*25. *num.*10. Tamburin. *cit. dict.* §.8. *n.*3. & ab omnibus supponitur. Et hujus ratio est, quia petens dispensationem, solum tenetur narrare ea impedimenta, quæ talia sunt ex jure, vel stylo Curiæ, ut latè cum pluribus textibus, & DD. probat Sanch. *cit. disp.*21. *à num.*10. At verò copula, quæ non fuit consummata, nec est impedimentum à jure, nec à stylo Curiæ, ut colligitur ex S. Card. Congr. & aliis pluribus DD. quos affert Barbos. *in remiss. ad Concil. Trid. sess.* 22. *cap.* 5. *de reform.* qui tantùm fatentur rescriptum nullum impetratum cum taciturnitate copulæ consummatæ, habitæ à consanguineis ante dispensationem.

4 2. Quia supposito, quòd dicti patrueles à principio non habuissent obligationem narrandi in suis precibus coitum non consummatum à se ipsis habitum, nec postea illis occurrit ea obligatio, illum manifestandi, & multo minus illius intentionem, quando præcessit examen veritatis suæ narrationis. Et ratio est, quia gratia solum redditur nulla, quando tacetur qualitas, quam jura, vel stylus Curiæ specialiter exprimi jubent, ut latè cum pluribus text. & DD. docent Sanch. *supra à num.* 13. At coitus, ex qua habita non fuit copula consummata, non est qualitas, quam jura, vel stylus Curiæ exprimi jubeant, ut ex dictis constat. Nec stylus Curiæ de tali coitu, & animo curat, nisi ad facilius dispensandum.

5 Ex dictis evidenter colligitur, dictos patrueles esse validè dispensatos, & consequenter in bono, & valido matrimonio vitam agere, & absque obligatione pro aliqua dispensatione recurrendi ad Curiam, nec ad Episcopum, vel Nuntium, datis circumstantiis, de quibus *num. seq.* & jam suprà diximus *quæst.* 30. *numer.* 9. Ad rationem *dub. num.*2. patet solutio ex dictis.

Ad secundum quæsit. jam ex dictis constat, non esse responsum necessarium; ut tamen voluntati interrogantium satisfaciam. Dico, in casu, quo dictum matrimonium non fuisset validum, ut quidem fuit, non teneri dictos patrueles adire, nec mittere Romam, sed Episcopus, seu Nuntius poterit pro foro conscientiæ dispensare. Et hujus ratio est, quia communiter docent DD. Episcopum posse dispensare matrimonium nulliter contractum in facie Ecclesiæ, his quatuor concurrentibus conditionibus. 1. quando matrimonium fuit publicè contractum, & impedimentum est occultum. 2. quando matrimonium bona fide, saltem ex parte unius fuit contractum. 3. quando separatio conjugum fieri non potest absque jactura, scandalo, aut alio gravi inconvenienti. 4. quando non datur facilis ad Pontificem aditus ob contrahentium inopiam, vel aliam ob causam. Sic colligitur *ex cap. Quia circa, de consang. & affin.* juxta seosum Sanch. *l.* 2. *de matrim. disp.*40. *numer.* 3. *&* 20. & ex illo traduot Basil. Pont. *l.8. cap.* 23. Aversf. *de matrim. quæst.* 19. *sect.* Perez *de matr. disp.*46. *sect.*6. Castr. Palaus *tom.* 5. *disp.* 4. *punct. ultim.* §. 1. *num.*8. Tamburin. *lib.8. de matrim. tract.*2. *cap.*4. §.4. *nu.* 2. Leand. *tom.*2. *tract.*9. *disp.* 24. *quæst.* 7. & alii plures, quos citant: sed matrimonium dictorum patruelium fuit publicè contractum, & amborum bona fide, & separatio fieri non potest sine scandalo, quia impedimentum est occultum, nec patet aditus ad Pontificem, tum ob paupertatem, tum ob periculum incontinentiæ, dum expectatur Pœnitentiariæ rescriptum: ergo: Vide *dicta quæst.* 30. *num.*9. *& quæst.*39. *num.*15. *& seqq.* ubi hæc etiam habentur. 6

QUÆSTIO XXXV.

An possit Episcopus dispensare in impedimento occulto, quando matrimonium contractum est utriusque contrahentis mala fide, si detur periculum, scandalum, & impotentia adeundi Pontificem?

S V M M A R I V M.

1 *Facti species.*
2 *Probabile est, posse Episcopum dispensare.*
3 *Ecclesia est mater, & ejus potestas est ad ædificationem, & non ad destructionem.*
4 *Huic resolutioni videtur favere jus civile.*
5 *Concil. Trident. verba, non videntur accipi in toto suo rigore.*
6 *Dicastill. existimat Concil. Tridentin. loqui de foro externo.*
7 *Hæc dispensatio non ex mera benignitate, sed ex obligatione concedenda est.*

SAbbas solutus, & Barbara conjugata convenerunt in occisione mariti ipsius Barbaræ, ut matrimonium inter se contraherent, & de facto illum occiderunt; & post aliquos menses præmissis denuntiationibus in facie Ecclesiæ, matrimonium cum mala fide contraxerunt: præsciebant enim invalidè matrimonium contrahere, existimantes tamen sic homicidium à se ipsis commissum celare, nam in populo in illos nulla dabatur sinistra suspicio. Post paucos annos de salute suarum animarum tractare cupientes, asserunt hoc impedimentum esse omnino occultum, & separari non posse, absque infamiæ periculo, scandalo, & homicidii commissi præsumptione; & sine separatione, datur periculum incontinentiæ, in eadem domo viventes, nec per breve tempus adesse possunt. Quæritur, ut supra, in quæst. 1

RESOLUTIO.

Respondeo (quamvis opinio negativa sit communissima) probabile tamen esse, & tutum in conscientia, posse Episcopum in dicto casu dispensare. Hæc resolutio DD. 2
non

non est destituta. Illam enim docuerunt, citat Henriq. Alfonsus Moscos. Episcopus Malacitanus *in summ. tract.* 10. *cap.* 29. *num.* 22. Dicastill. *tom.* 3. *de Sacram. tract.* 10. *disp.* 8. *dub.* 4. *num.* 66. Joannes de Soria *in epilog. Summar. part.* 2. *tract.* 1. *sect.* 1. *disp.* 10. §. *Circa dispensationem*, Martin. de S. Joseph *in monit. confess. tom.* 1. *l.* 1. *tract.* 41. *de matrim. n.* 5. hi ultimi apud Dian. *part.* 11. *tract.* 8. *resol.* 3. & illam probabilem dixerunt Villalob. *in sum. tract.* 14. *diff.* 5. *numer.* 4 & Præposit. *in* 3. *part. quæst.* 8. *de dispens. matrim. disp.* 2. *n.* 12. in casu valde raro ad bonum publicum conducente, ut videre est apud Dian. *part.* 5. *tract.* 16. *resol.* 18. *in fine*; pro cujus probabilitate citatur ab Escobar. *tom.* 3. *in Theol. moral. l.* 27. *sect.* 2. *dub.* 172. *num.* 682. Henriq. *l.* 2. *cap.* 3. *num.* 3. *afferens lit. X. & O.* Angel. Sylvest. Tabien. Armill. Navarr. Capua, Emman. Anton. Gomes, & Cucbum, Ludov. Lopes, Spinum, qui de bona fide non meminerunt, ac si ipsa non desideraretur. Hanc etiam resolutionem, ut probabilem in suis manuscriptis, & disputationibus non pauci defensarunt RR. Quod P. Tamburin. *l.* 8. *de matrim. tract.* 2. *cap.* 4. §. 4. *num.* 7. in fine desiderat sic inquiens: *An denique paterna Pontificis, ac summa benignitas concedat Episcopis dictam potestatem, etiam quando adfuit mala fides in aliquo rare, & verè urgentissimo casu, opera pretium esset, ut a sapientibus expenderetur.* Ex quibus verbis infero, hunc virum sapientissimum habere socios desiderasse, non audentem sine illis in hoc puncto contra communem, & communissimam sententiam, aliam docere. Cùm tamen ex dictis jam non desint DD. possumus illam adducere, & expendere.

3 Probatur igitur dicta resolutio. 1. Quia si verificatis conditionibus designatis Episcopus dispensare non potest, manebunt dicti contrahentes remedio destituti. Hoc autem admitti nequit; nam Ecclesia est mater, & ejus potestas est ad ædificationem, & non ad destructionem, & sic dici nequit, suis filiis, & subditis cum remedio defuturam. Quod autem dicti contrahentes remedio destituti manerent, patet. Quia vel illud esset à Papa, vel ab Episcopo procurandum: a Papa esse non potest; quia si ab eo procuraretur, separari debent: at in separatione adest periculum infamiæ, cui se exponere non tenentur. Imò potest contingere, quod teneantur, se non separare, ut vitentur alia damna: at si non separentur, vitare non possunt incontinentiæ periculum, per longum tempus, quale est necessarium ad dispensationem Pontificiam procurandam, considerata distantia à civitate Romæ, & dilatione dispensationis in præsenti tempore, quo tabellarii deerant, & bellum cum Hispanis gerebatur: ergo si Episcopus remedium non adhibeat, dispensando in his terminis, & circumstantiis adeo urgentibus, contrahentes absque ullo remedio ad suum malum manebunt. Quod dici non potest.

4 Secundò probatur, quia huic resolutioni favere videtur jus civile *in l. Placuit* 8. & Gloss. ibi, dicens: *quando æquitas est ex una parte, & ex altera jus scriptum rigidum, præferenda est æquitas*, *Cod. de judic.* & DD. communiter apud Barbos. *in collect. ad cit. l. & in l. Qui potuerunt*, & Gloss. *verb. manumissionem*, & in margine ubi dicitur: *Iure institutionis licet, quod alias non liceret, ff. de manumiss. testamento.* Ubi etiam dicunt, quod necessitas non habet legem, sed ipsa legem facit, ut etiam *in cap.* 2. *de observat. jejunii*: ergo quamvis communi DD. sententia teneat in supradicto casu Episcopum non posse dispensare, humanior sententia *l. pro herede* 20. §. *si quid*, Gloss. *verb. Humanum ff. de constit. pecun.* æquitasque, ac necessitas pro dispensatione in præsenti casu stare videntur. Vide *infra quæst.* 39. *num.* 18.

5 Nec obstat 1. *Concil. Tridentin. sess.* 24. *de reform. matr. cap.* 5. dicens ibi: *Si quis intra gradus prohibitos scienter matrimonium contrahere præsumpserit, separetur, & spe dispensationis consequendæ careat, &c.* Non, inquam, videtur obstare. 1. Quia hæc non sunt accipienda verba in toto suo rigore; nam si ita essent accipienda, nec Summus Pontifex dispensaret: scimus tamen, quòd dispensat, est enim supra ipsum Concil. ut supponitur in 1. *Bulla Cœnæ Can.* Vide Fragos. *tom.* 2. *Reip. Christian. l.* 1. *disp.* 3. §. 2. *à num.* 46. Et sicut ille dispensat, quamvis cum difficultate, sic etiam poterit Episcopus, ut delegatus, dispensare in iis casibus tales circumstantias habentibus, qui recursum ad S. Pontificem impediant. Nam modus loquendi Trid. iis tantum terminis accipiendus est, quò difficile, & non quòd impossibile remedium reddant. Unde in præsenti casu solùm attendendum est, si in effectu conditiones designatæ verificentur, scilicet: si matrimonium est publicum, & impedimentum occultum: si separati non possunt absque infamia, periculo, aut alio gravi damno; & se non separando, si adest periculum proximum incontinentiæ; nam his verificatis conditionibus, potest Episcopus dispensare, & Capitulum Sede Vacante.

Nec verba Trid. contra nostram resolutionem obstare 6
2. videtur; nam, ut inquit Dicastill. *cit. num.* 66. Trident. loquitur pro foro externo, in quo si semel constet de prædicto impedimento, præcaveri poterunt aliqua damna, & separari contrahentes. Quòd si in eo casu sequantur scandala, & alia incommoda, tunc non sequuntur, ex ipsa illorum separatione, & ex negatione dispensationis, & spei illius obtinendæ, sed ex ipsa authoritate, vel probatione externa delicti commissi. In quo casu majora inconvenientia sequerentur, ex eo quod permitterentur non separari, & ex facilitate dispensandi cum illis, quam ex ipsa separatione, & negatione dispensationis. Imò hoc deserviret ad tollendum scandalum. At in nostro casu, in quo delictum est omnino occultum, & tantùm agitur pro foro conscientiæ, & verificantur dictæ conditiones, longè alia major apparet ratio, ut diximus.

Nec obstat etiam 2. dicere *Conc. Trid. loco cit.* ibi: *Non* 7
enim dignus est, qui Ecclesiæ benignitatem facilè experiatur, cujus salubria præcepta temerè contempsit. Non, inquam, obstat, quia respondetur cum Dicastill. *cit.* hoc esse intelligendum pro casu, quo ea mera benignitate concedenda esset dispensatio: pro nostro autem casu, dispensatio concedenda est, non ex mera benignitate, sed ex obligatione, quam habet superior providendi bono animarum, & avertendi, præcavendique peccata subditorum, & scandala. Quæ omnia in præsenti casu, præcaveri non possunt, nisi dispensatio concedatur, & matrimonium legitimè contrahatur.

QUÆSTIO XXXVI.

An valida sit dispensatio, quando in supplica facta fuit mentio de simplici consanguinitatis gradu, cum esset duplicatus?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Valida non est dispensatio*; nec in simplici includitur duplex.
3 *Ex copula habita cum duabus sororibus, oritur duplex affinitas, necessario in supplica declaranda, ut cum tertia sorore matrimonium contrahatur.*
4 *Duplex committens homicidium, duplicem contrahit irregularitatem, necessario declarandam in supplica ad dispensationem irregularitatis.*
5 *Probabile videtur ex DD. validam esse dispensationem, in cujus supplica mentio tantum fit de simplici gradu, cum sit duplex.*
6 *Bona fides non excusat impetrantes.*

Bonifacius duxit uxorem sororem Ubaldi, & Ubaldus 1
sororem Bonifacii horum pronepotes, scilicet Nereus, & Domicilla in tertio duplicatu gradu consanguinitatis conjuncti, bona fide S. Pontifici pro tertio simplici supplicarunt, & dispensationem obtinuerunt. Quæritur 1. An valida fuerit dispensatio? 2. An dicta consanguinitas ab eodem, aut diversis oriatur stipitibus?

§. I.

An sit valida dicta dispensatio?

Respondeo, non esse validam. Ita Rota *in novissim.* 2
decis. volum. 3. *l.* 1. *decis.* 117. *num.* 2. & *l.* 2. *decis.* 70. Molin. *tom.* 1. *de justit. tract.* 2. *disp.* 191. *vers. illud tamen*, Sanchez *l.* 8. *de matrim. disp.* 24. *num.* 5. Basil. *l.* 8. *cap.* 17. §. 5. *num.* 25. Ægid. *disp.* 33. *dub.* 6. *num.* 4. Hurt. *disp.* 26. *differ.* 6. *num.* 28. Ochag. *tract.* 4 *de matrim. quæst.* 10. *num.* 4. Villal. *tract.* 14. *diff.* 27.

*diff.*27. *num.*1. Bonac. *de legib. disp.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 3. *num.* 3. Dian. *part.* 8. *tract.* 3. *resol.* 70. Leand. *part.* 2. *tract.* 9. *disp.* 24. *quæst.* 37. Escob. *tom.* 3. *Theol. moral. l.* 27. *sect.* 2. *dub.* 192. *num.* 749. Tamburin. *de Sacram. l.* 8. *tract.* 2. *cap.* 9. §. 6. *n.* 1. Dicastill. *tom.* 3. *disp.* 8. *dub.* 8. *numer.* 142. Perez *de matrim. disp.* 46. *sect.* 4. Gobat. *tom.* 3. *tract.* 9. *numer.* 619. Probatur primò: quia mixtum, quale est consanguinitas, duplicem gradum includens, non comprehenditur in simplici in odiosis, nec in materia strictè interpretandâ, ut pluribus relatis tenet Barbos. *tract. de axiomat.* 152. *numer.* 11. sed dispensatio est stricti juris, strictèque est interpretanda, & odiosa, ut docet Sanch. *proximè*, & allatis plurimis Barbos. *de offic. & potest. Episc. part.* 2. *alleg.* 33. *à num.* 7. *& tract. de appell.* 89. *num.* 3. ergo invalida est, cum in simplici gradu duplex non comprehendatur.

3 Secundò probatur, quia ex copula habita cum duabus sororibus illius, quæ in matrimonium est ducenda, oritur duplex affinitas, necessariò in supplica exprimenda, quia datur diversi seminis commixtio: sed quando consanguinitas oritur ex duplici stipite, & non ab eodem datur diversi sanguinis commixtio: ergo necessariò ea duplicitas, in supplica erat declaranda.

4 Tertiò probatur: Qui commisit duo homicidia per duas actiones non solum physicè, sed etiam moraliter diversas, duas numero incurrit irregularitates diversas, necessariò explicandas in supplica, ad dispensationem. Vide DD. quos refert Leand. *tom.* 5. *tract.* 2. *disp.* 27. *quæst.* 41. ergo etiam qui vult ducere consanguineam, in supplica necessariò debet duas consanguinitates physicè, & moraliter diversas exprimere.

5 Fateor, me inclinasse ad consulendam oppositam sententiam asserentem, validam esse dispensationem, in cujus supplica allegatur tertius gradus simplex consanguinitatis, cum sit duplex; quia illam docuerunt Texeda *tom.* 2. *Theol. moral. l.* 4. *dub.* 2. *num.* 58. quem refert, & videtur sequi Dian. *part.* 8. *tract.* 3. *resol.* 60. Henriq. *lib.* 12. *cap.* 10. *& in marg. litt. N.* inquit, sic tenere aliquos viros doctos, quos consuluit. Pro eadem sententia citari possunt Petr. Ledesm. *in sum. ubi de matrim. cap.* 27. *post conclus.* 6. *diff.* 2. Rodrig. *tom.* 1. *sum.* 2. *edit. cap.* 235. *num.* 1. *in fine*, Vega 2. *tom. sum. cap.* 34. *casu* 98. *fine*, Ludovic. de S. Joanne *quæst.* 7. *de matrim. art.* 3. *dub.* 1. Dixi hos DD. pro hac sententia citari posse, quia licet loquantur de affinitate, idem etiam de consanguinitate affirmarent, ut ait Sanchez *lib.* 8. *de matrim. disp.* 24. *num.* 4. *in fin. & nu.* 5. *in fine*, arguens, & meritò Petr. Ledesm. quia oppositum sentit de consanguinitate. Et eandem sententiam Henriq. probabilem dicere videntur Filliuc. *tract.* 10. *part.* 2. *cap.* 10. *numer.* 327. Leand. *tract.* 9. *cit. disp.* 24. *quæst.* 27. Escobar. *tom.* 3. *l.* 27. *sect.* 2. *dub.* 1. *num.* 749. dum oppositam dicunt probabiliorem; & quia dispensandi erant pauperes agricolæ, & necessariò in reditione ad Curiam Romanam, aliquæ de novo debebant fieri expensæ, & non parva intermittenda erat mora cum periculo suarum animarum, quia hoc tempore bellum inter hoc Regnum, & Castellam gerebatur, & non per tabellarios, sed per aliquam navim rescriptum erat obtinendum. In re tamen tanti momenti, & contra praxim eam consulere, ausus non fui.

6 Nec vim inferebat, quòd hi supplicantes bona fide supplicarunt S. Pontificem pro tertio simplici gradu consanguinitatis; nam bona fides, & ignorantia non exprimendi gradum duplicatum, illos non excusat. Ut habetur apud Gobat. *tom.* 3. *tract.* 9. *num.* 619. & colligitur ex communi DD. doctrina. Videatur Sanch. *dict. l.* 8. *de matrim. disp.* 21. *à num.* 41. *& in sum. l.* 4. *cap.* 47. *num.* 17. Tamburin. *l.* 8. *de matr. tract.* 2. *c.* 10. §. 3. *n.* 3. Vide *supr. q.* 30. *n.* 4.

§. II.

An dicta consanguinitas ab eodem, aut diversis oriatur stipitibus?

SUMMARIUM.

7 *Dubitatur an detur duplex, aut simplex sanguinis conjunctio.*
8 *Datur duplex sanguinis conjunctio ex diversis stipitibus.*

In computatione hujus tertii gradus duplicati dissensio erat inter ipsum Officialem Diœcesanum, illius scribam, & alios: nam idem tertius gradus jam illis simplex, jam duplicatus videbatur, eo quod inter impetrantium parentes nulla sanguinis mixtio considerabatur. Et agricolæ avos & proavos ita confusè referebant, ut majorem confusionem parerent. Ad me recurrentes, ut examinarentur, quæsivit Dominus Officialis Diœcesanus, an in his impetrantibus daretur ex diversis stipitibus unica, aut duplex sanguinis conjunctio, ut dissensio dilueretur? 7

Respondeo, agricolis auditis, conjunctionem esse duplicem: nam Bonifacius proavus Nerei impetrantis duxit uxorem, sororem Ubaldi; & data est una sanguinis conjunctio; Ubaldus vero proavus Domitillæ impetrantis duxit uxorem sororem Bonifacii; & data est alia sanguinis conjunctio. Hæc duplex sanguinis conjunctio habita fuit in filiis, & nepotibus, ac pronepotibus, Bonifacii, & Ubaldi, qui pronepotes sunt Nereus, & Domitilla, duplici tertio consanguinitatis gradu in linea transversali æquali conjuncti; quia tot gradibus à communibus stipitibus distabant, nempe à proavis, demptis ipsis stipitibus. Ex hac duplicis sanguinis conjunctione, sequitur etiam dari duplicem stipitem communem: quoties enim illa datur, hic etiam invenitur, & vice versa stipes enim ex una parte communis impetrantium est Bonifacius, & ex altera Ubaldus proavi Nerei, & Domitillæ. Ex hac explicatione rectè percipitur, dictos impetrantes Nereum, & Domitillam ex duplici communi stipite Bonifacii, & Ubaldi, esse consanguineos in tertio gradu duplici, seu duplicato. Et hæc graduum duplicitas in supplica exprimi debebat, ne dispensatio juxta praxim, & communem DD. sententiam subreptitia evaderet. 8

QUÆSTIO XXXVII.

An duplex dispensatio cum duplici errore obtenta, sit subreptitia?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Qualitates matrimonio extrinseca in petitione dispensationis non sunt exprimendæ.*
3 *In dispensationibus affinitatis, non fit mentio in Pœnitentiaria de vita, aut morte illius, cum qua incestus fuit commissus.*
4 *Expressio falsi dispensationem vitiat, si ea non expressa, Princeps gratiam non esset concessurus.*
5 *Stylus Curiæ eam mortem exprimere non præcipit.*
6 *S. Pontifex ex causa allegata veram dispensationem concessit.*
7 *Quando constat falsitatem allegatam non ab Oratoribus, nec à bancario fuisse expressam, Officialis Diœcesanus potest dispensare.*
8 *Data injustitia in concedenda dispensatione ad Ordinarium pertinet illius examen.*

Eleutherius conjugatus copulam habuit cum Maria, & Antonia sororibus patruelibus, Lusitanè *primas irmans*. Habita cum Antonia est publica; habita verò cum Maria est occulta, & cum promissione matrimonii acceptata, contrahendi illud, post suæ uxoris mortem. Ad hanc Mariam ducendam S. Pontifici duplex supplica facta est, una per Datariam, & per Pœnitentiariam altera. In supplicatione ad Datariam precabatur pro dispensatione affinitatis cum dicta Maria, contracta ex copula publica, cum illius sorore patrueli Antonia habita, & dicebatur in eo libello supplici Antoniam jam esse defunctam, cùm non esset. In supplicatione autem ad Pœnitentiariam precabatur, pro dispensatione criminis occulti, ex copula scilicet, & fide ad invicem data contrahendi matrimonium post mortem uxoris Eleutherii, quæ vere jam erat defuncta. Utraque dispensatio, ut fuit supplicatum, impetrata fuit: pervenit tamen prior per Datariam impetrata ad manus bancarii, & culpa ipsius, in facie Ecclesiæ matrimonium fuit contractum, asserentis id fieri 1

fieri posse. Paucis post diebus advenit Pœnitentiariæ rescriptum, non referens, aliud fuisse obtentum per Datariam, quod forte è memoria solicitatori exciderat. Supposita hac facti vera specie. Quæritur 1. An expressio falsæ Mortis Antoniæ rescriptum vitiet à Dataria obtentum? 2. An rescriptum à Pœnitentiaria impetratum sit subreptitium, mentione non facta de alia impedimenti dispensatione, in Dataria impetrata? 3. An non obtenta prius dispensatione ex gratia in Pœnitentiaria concessa, validum fuisset matrimonium in facie Ecclesiæ celebratum? 4. An dispensare possit Episcopus, ut validum illud reddatur matrimonium? 5. Quomodo se gerere debeat confessarius in hac, & simili dispensatione expedienda?

§. I.

An expressio falsæ mortis Antoniæ rescriptum vitiet à Dataria obtentum?

2 Respondeo, non vitiare; licet ad facilius impetrandam dispensationem, fuisset adhibita à solicitatore Romano. Ostenditur 1. quia qualitates matrimonio extrinsecæ, ex obligatione in supplica non sunt exprimendæ, ut inquit Tamburin. *lib.* 8. *de matrim. tract.* 2. *cap.* 9. §. 5. *num.* 2. ex Sanchez *lib.* 4. *decal. cap.* 47. *à num.* 13. quia illarum notitia, vel ignorantia dispensationi non nocent; sed mors Antoniæ est ad dispensationem matrimonii qualitas extrinseca, ergo quamvis falsò fuisset expressa à solicitatore Romano in libello supplicationis, dispensationis validitati non nocebat.

3 Confirmatur ex formis concessis in dispensationibus pro contrahendis matrimoniis cum impedimento affinitatis, per viam Pœnitentiariæ, ubi nulla fit mentio de vita, aut more illius, cum qua incestus fuit commissus, ut videre est apud Marc. Paul. Leon. *in praxi Pœnitent. fol.* 119. *&* 224. ergo etiam in Dataria, ea mentio non erit necessaria.

4 Secundò ostenditur; quia tunc falsi expressio vitiat dispensationem; quando Princeps ea falsitate non expressa, gratiam minimè concessisset; ut docent Sanchez *lib.* 8. *de matrim. disp.* 21. *num.* 31. *&* 32. Soar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 6. *de voto, cap.* 27. *num.* 12. & alii plures: sed non expressa morte Antoniæ, adhuc Summus Pontifex supplicantibus gratiam concederet: ergo dispensatio fuit valida.

5 Tertiò, quia nec jus, nec stylus Curiæ exprimere præcipiunt mortem, aut vitam illius cum qua habita fuit copula, in petitione pro affinitatis dispensatione, ut videre est apud Sanchez *lib.* 8. *disp.* 24. ubi de necessitate exprimendorum in hac petitione tractat. Videatur etiam Filliuc. *tract.* 10. *part.* 2. *cap.* 10. *numer.* 351. *vers. Primo arg.*

6 Quartò, quia licet demus, non expressa ea falsitate, S. Pontificem non tam facile eam concederet dispensationem; ex illa tamen eam non concessit, sed ex causa allegata ad ducendam Mariam, quæ tamen erat vera, & sufficiens ad dispensationem obtinendam? At quando duæ, aut plures causæ in petitione dispensationis narrantur, licet altera, seu plures, quæ de jure non sunt necessariæ, falsò exprimuntur; sufficit, alteram esse veram, & ex qua solet Summus Pontifex dispensare. Sic colligitur ex Sanchez *lib.* 8. *de matrim. disp.* 21. *à num.* 42. *&* 45. & aliis, quos refert, & sequitur Leandr. *tom.* 2. *tract.* 9. *disp.* 24. *quæst.* 51. Causa autem in eo rescripto erat Mariæ infamia, & quòd innupta remaneret, si Eleutherio non nuberet, & scandala, quæ inde sequerentur. Dato tamen, & non concesso, quod S. Pontifex ex ea falsitate mortis expressa, motus fuisset ad facilius dispensationem concedendam, adhuc dispensatio erat valida, quia ut impulsiva, & non ut finalis Pontificem movebat. Sic Sanchez *proximè num.* 32. *&* *l.* 4. *decal. cap.* 47. *à num.* 11. Soar. *supra* Layman. *l.* 1. *tract.* 4. *cap.* 23. *num.* 22. Tamburin. *lib.* 8. *de matrim. tract.* 2. *cap.* 28. *num.* 4. & alii. Vide etiam Leandr. *proximè quæst.* 25.

7 Quintò, quia expressio dictæ falsitatis, nec per Oratores, nec per bancarium Lusitanum commissa fuit, sed aut per solicitatorem Romanum, aut per rescriptorum scriptorem, quod ipsi Oratores ex ipsis informationibus, & Bancario probare possunt. Et data hac probatione, potest officialis Diœcesanus dispensare; nam mens Pontificis fuit cum illis dispensare, *cap. susceptum, de rescript. in* 6. Ubi dicitur verba rescripti, non esse ad alium casum extendenda, ibi: *Nisi de intentione mandantis* (id est) S. Pontificis *aliud appareret expressè*: Sed de mente Pontificis aliud non apparet, nisi, quòd voluit cum oratoribus dispensare. Sic in difficiliori casu, nempe in appositione hujus erroris tertii gradus consanguinitatis, quando opponi debebat affinitatis tertius gradus, existimat Laym. *l.* 1. *Theol. moral. tract.* 4. *cap.* 22. *num.* 27. & ex illo Gobat. *tom.* 3. *tract.* 9. *num.* 639. alios citans, contra alios graves DD. quos refert, & sequitur Tamburin. *lib.* 8. *de matrim. tract.* 2. *cap.* 12. §. 3. *num.* 12.

Nec obstat, quòd copula habita cum Antonia, erat 8 publica, & si in libello non diceretur esse defunctam, dispensatio non concederetur Eleutherio ad ducendam Mariam suam sororem patruelem, quæ tantum publicè erat infamata, & rectus justitiæ ordo postulabat, quòd majus damnum repararetur, quod sane Antonia patiebatur: ergo si in libello supplici non diceretur, quod Antonia jam esset defuncta, Summus Pontifex eam non concederet dispensationem Eleutherio, & Mariæ. Non, inquam, hoc obstat, quia jam ex supradictis constat, eam mortis expressionem matrimonio contrahendo esse extrinsecam, & validitati matrimonii non officere; nam Summus Pontifex ex causa illi assignata ad dispensationem concedendam movetur; & non ex justitia alicui illata ad illam negandam, quæ forte non dabatur, & si ea data esset, ad ordinarium pertinebat illud matrimonium impedire, partibus auditis. Hæc resolutio data fuit cum ignorantia impedimenti Criminis, & ante adventum dispensationis illius, per viam Pœnitentiariæ.

§. II.

An rescriptum à Pœnitentiaria impetratum sit subreptitium, nulla facta mentione in libello supplicationis, de alia dispensatione impedimenti in Dataria obtenta?

SUMMARIUM.

9 *Probabile est, non esse subreptitium ex rationibus.*
10 *Probabile ex authoritate DD.*
11 *Contraria sententia est probabilior; at non tollit probabilitatem propositæ, & ut talis consuli potest.*
12 *Stylus Curiæ non facit legem: Et stat pro utraque opinione.*
13 *Quamvis eadem causa pro utraque dispensatione in Dataria, & Pœnitentiaria allegetur, non tollit, quod in utroque tribunali sit valida.*

Respondeo, probabile esse, non fuisse subreptitium. 9
Ratio est, quia nullum datur jus, quod præcipiat narrare in petitione ad Pœnitentiariam, impedimentum, quod jam in Dataria fuit dispensatum. 2. quia ligatus duabus excommunicationibus potest valide ab una absolvi, quin ab altera absolvatur. Ut docet Castr. Palaus *tom.* 1. *tract.* 3. *disp.* 6. *punct.* 16. §. 4. *num.* 16. & alii plures, quos refero *in Expos. Bull. disp.* 17. *à num.* 129. 3. Quia duas habens irregularitates ab una potest dispensari, & non ab altera. Ut docet Soar. *lib.* 6. *de leg. cap.* 24. *circa finem.* Castr. Palaus *proximè*, *&* *alii*, ergo etiam poterit Eleutherius, & Maria dispensari à Pœnitentiaria in impedimento Criminis occulti, nulla facta mentione de dispensatione affinitatis in Dataria obtenta.

Et ita sustinent loquentes de nostro casu expresse ad 10
matrimonium pertinente Navarr. *l.* 2. *consil. cons.* 1. *de const. quæst.* 19. *per totam.* Graff. 1. *part. decis. lib.* 2. *capit.* 81. *numer.* 13. Perez *de matrim. disp.* 46. *sect.* 4. *num.* 6. & Dicastill. *tom.* 3. *de Sacram. tract.* 10. *disp.* 8. *numer.* 149. Pro hoc etiam citari possunt omnes negantes necessario debere in una, eademque petitione omnia simul impedimentum exponi, sed satis esse unum in una petitione, & aliud in alia dispensandum explicari: ultra-

utraque enim ex stylo Curiæ valida reputatur. Ita Navarr. *lib 4. consil. titul. de Sponsalib. consil. 2. num.* 1. Henriq. *lib. 12. capit. 3. num.* 8. *& in Gloss. litt. N.* Sà *verb. Dispensatio num.* 16. Petr. Ledesm. *de matrim. quæst. 59. art. ultim. dub. 2. differ. 3. post 3. conclus.* Rodrig. *tom. 1. Summ. cap. 238. numer.* 5. Vega *tom. 1. Summ. cap. 34. casu* 97. omnes loquentes de duplici impedimento, altero dirimente, & impediente altero matrimonium. Et de duplici dirimente, Navarr. *lib. 4. consil. titul. de consanguinitat. consil. 4. num.* 2. Henriquez *proximè*, Sà, & Rodriguez *loc. cit.* & probabilem dicunt Sanch. Dicastill. Leandr. & alii *citandi*.

11 Fateor oppositam sententiam asserentem, rescriptum à Pœnitentiaria obtentum, nulla facta mentione in libello supplicationis de alia dispensatione in Dataria impetrata, esse subreptitium, probabiliorem esse. Illam sequuntur relatis pluribus Sanchez *lib. 8. de matr. disp.* 23. *num.* 7. Basil. Pontius *ibidem lib. 8. cap. 17. numer.* 23. Castr. Palaus *tom. 1. tract. 3. disp. 6. punct. 16. §. 4. num.* 15. Tamburin. *lib. 8. de matrim. tract. 2. cap. 9. §. 3. num.* 10. citans Aversi. Marc. Paulus Leon. *in praxi Pœnitentiariæ part. 2. fol.* 267. *vers. præterea*, *& alii*, & probabile inquit Dicastill. *tom. 3. de Sacram. tract. 10. disp. 8. numer.* 148. si causa dispensationis in uno, & altero casu sit diversa. Et pro hac sententia afferri possunt omnes defendentes in eadem petitione omnia impedimenta debere referri, ut omnia simul dispensentur, quos affert, & sequitur Leand. *tom. 2. tract. 9. de matrim. disp. 24. quæst.* 35. At quamvis dicta sententia sit probabilior; negari nequit, tradita *num. præcedenti*, esse probabilem (quidquid in contrarium dicat Diau. *1. part. tract. 10. resol. 39. & part. 10. tract. 11. resol. 44. in fine*,) nam graves DD. illam sequuntur, ut vidimus, & plures oppositam docentes, illam fatentur probabilem, ut Sanch. *cit. num.* 1. Dicastill. *cit.* cum Perez *numer.* 149. Leand. *proximè*, & alii, quod sufficit ad illam consulendam post factum.

12 Nec obstat 1. Stylus Curiæ statuens, quòd in petitione ad Pœnitentiariam fiat mentio de dispensatione in Dataria obtenta, vel obtinenda; nam supra sæpius dicimus cum stylum non facere legem, cum aliquibus Doctoribus vide *supra quæst. 38. num.* 3. & alii plures videri possunt apud Leand. *cit. dict. tract. 9. disp. 24. quæst.* 48. Quam admittunt DD. qui opinionem *num. 10. adductam* sequuntur, & omnes, qui illam dicunt probabilem. Adde Navarr. *citat. in consil. de Sponsal.* asserere pro utraque sententia stare stylum Curiæ.

13 Nec obstat 2. Quòd in ea duplici dispensatione in Dataria, & Pœnitentiaria impetrata, eadem causa fuit allegata pro eo duplici impedimento; nam in Pœnitentiaria allegata fuit causa infamiæ, & quod fœmina Maria maneret innupta, & eadem causa in Dataria pro alio impedimento publico fuit allegata; & quando eadem causa in utroque foro allegatur, non facta mentione in petitione ad Pœnitentiarium de dispensatione jam obtenta in Dataria, talis, & talis impedimenti, videtur hæc dispensatio subreptitia, data, & concessa opinione *numer. 10. tradita*, ut bene colligitur ex dictis à Dicastill. *citat.* & expressius *in fine dict. numer.* 49. ergo. Non, inquam, hoc obstat; quia licet juxta Dicastill. ea dispensatio in Pœnitentiaria obtenta videatur, esse subreptitia, talis non est, nec videtur, juxta Doctores, qui eam sententiam sequuntur; nec juxta illos, qui eam fatentur probabilem, qui omnes de necessitate allegandi duplicem causam diversam non meminerunt. Et Sanchez, qui hanc sententiam censuit probabilem *dict. numer. 1. in fine*, illam non limitat, quando una, & eadem causa in diversis dispensationibus allegatur, sed in eo tantum casu quando tot in eadem persona concurrunt impedimenta, ut juste possit credi Pontificem non dispensaturum, ex causis sibi propositis, si tot impedimenta concurrere possint. Quod in nostro casu non datur, in quo tantùm duo dantur impedimenta, unum publicum, & alterum occultum, ad duplex tribunal pertinens.

§. III.

An matrimonium in facie Ecclesiæ celebratum ab Eleutherio, & Maria, sit validum, non expedita dispensatione, per viam Pœnitentiariæ impetrata?

SUMMARIUM.

14 *Non fuit validum. Nec bona fides illud reddere poterat validum.*

Respondeo, non fuisse validum; nec bona fides, qua illud contraxerunt Eleutherius, & Maria ex attestatione bancarii illud validum reddere poterat. Ratio est, quia licet bona fides à culpa excuset; & sic non peccarunt, illa durante, in usu illius matrimonii; non tamen de invalido validum actum facere poterat. Prima pars est certa. Secunda ostenditur, quia bona fides impedire non potest vim dirimendi matrimonium, quam leges, non per modum pœnæ, sed irritantes inducunt: sed leges *in cap. 1. cap. Veniens de eo, qui duxit, &c.* impedimentum dirimens inducunt, in adulterantibus cum promissione futuri matrimonii, quod datur in præsenti: ergo nisi legis dispensatio accedat, bona fides actum matrimonii invalidi, validum facere nequit. Sic Lessius *in 3. part. de Sacrament. matrim. cap. 7. dub. 1. numer.* 130. Cornejo *in 3. part. tom. 2. tract. 6. de impediment. matrim. disp. 3. dub. 3. numer.* 2. Serra *in 2. part. D. Thom. tom. 2. quæst. 96. art. 4. ad* 3. & alii, quos communiter refert, & sequitur Dian. *part. 10. tract. 13. resol.* 51. 14

§. IV.

An Episcopus posse dispensare, præsente Nuntio, ut validum reddatur matrimonium invalidè contractum?

SUMMARIUM.

15 *Episcopus potest dispensare quatuor concurrentibus circumstantiis.*
16 *Occultum dicitur illud, de quo publicè non constat, nec facile constare potest, quamvis de illo secreto sciant tres, aut quatuor persona.*
17 *Scandalum in separatione tunc datur, quando in separatione datur periculum infamiæ.*
18 *Data mala fide ex parte unius, & ex illa omissis denuntiationibus, adhuc Episcopus potest dispensare. Et probabile est etiam si detur mala fides ex parte utriusque.*
19 *Et potest etiam cum divitibus, si detur inconveniens in dilatione dispensationis.*
20 *Datis iisdem circumstantiis, potest dispensare Legatus à latere, aut Nuntius Apostolicus.*
21 *Probabilius est, non posse Episcopum dispensare, quando Nuntius privilegium habet ad dispensandum.*
22 *Probabile est oppositum.*

Quòd possit Episcopus dispensare, ut validum reddatur dictum matrimonium in facie Ecclesiæ nulliter contractum, concurrentibus his quatuor circumstantiis; 1. Quando matrimonium publicè fuit contractum, & impedimentum est occultum; 2. Quando datur scandalum in separatione; 3. Quando matrimonium bona fide fuit contractum; 4. Quando non datur aditus ad Pontificem, nec ad alium privilegium dispensandi habentem, ob contrahentium inopiam, vel aliam ob causam; & licet detur aditus, dispensatio differri nequit ob periculum incontinentiæ, aut alterius damni sequuturi; dictum est *supra quæst. 30. num. 9. & quæst. 34. num. 6.* cum pluribus DD. & præter ibi citatos, id verum existimant Dicastill. *tom. 3. de Sacram. tract. 10. disp. 8. dub. 4. numer.* 53. Gobat. *tom. 3. tract. 9. num.* 576. Escob. *tom. 3. lib. 27. sect. 2. dub. 171. num.* 683. Fr. Martin. de Torrecill. *in Exam. & potestat. Episc. tract. 1. quæst. 4. sect. 2. diff. 3. & seqq.* Steph. à S. Paulo *tract. 5. Theol. moral. disp. 8. dub. 12.* Matthias Corona 15

de

de dign. Episc. pag. 273. & practicatur in omnibus hujus Regni Diœcesibus. Quia tamen *cit. locis* de iis quatuor circumstantiis nihil dictum est, ut perfectè intelligantur, aliqua, circa illas, sunt advertenda.

16 Circa primam, advertendum est: tunc dici impedimentum occultum, quando de illo publicè non constat, nec facile constare potest; nec datur periculum, quod in foro externo detegatur, quamvis illud secreto sciant tres, aut quatuor personæ, sic Sanch. *l.* 2. *de matrim. disp.* 40. *num.* 11. Basil. Pont. *l.* 8. *de matrim. cap.* 13. Gobat. *loco cit.* & alii apud Dian. *part.* 7. *tract.* 2. *resol.* 15. & 16. & *part.* 8. *tract.* 3. *resol.* 110.

17 Circa secundam, advertendum, scandalum in separatione tunc dari, quando periculum datur infamiæ, si fœmina, quæ contraxit cum marito affinitatem, ab illo separetur; aut alii in suspicionem alterius impedimenti venire possint; aut quid simile, quod in alicujus infamiam redundet.

18 Circa tertiam, advertendum, data mala fide, & ex illa temerè, & malitiosè, omissis denuntiationibus, matrimonium contrahentes, ab Episcopo dispensari nequeunt, ut constat ex *Concil. Tridentin. sess.* 24. *cap.* 5. *de reform. matrim.* ibi: *Non enim dignus est, qui Ecclesiæ benignitatem facile experiatur, cujus salubria præcepta temerè contempsit.* Sic advertunt Sanchez quem affert, & sequitur Castr. Palaus *tom.* 5. *de Sponsal. disp.* 4. *punct. ult.* §. 1. *num.* 8. Basil. Pont. *cit. dict. cap.* 13. *num.* 4. Conveniunt tamen Doctores contra Garciam *de benef. part.* 11. *cap.* 5. *à num.* 343. & alios, non multos, si detur bona fides in ea celebratione matrimonii, saltem unius, posse Episcopum dispensare. Sic Sanchez, Basilius Pont. Castr. Palaus, & alii communiter, quos affert & sequitur Leandr. *dict.* 2. *tom. tract.* 9. *de matrim. disp.* 24. *quæst.* 7. At quamvis hæc sit communissima sententia, *supra quæst.* 35. cum aliquibus magni nominis Auctoribus probabile judicavimus, Episcopum etiam data mala fide utriusque contrahentis, posse dispensare. Et ultra Doctores ibi citat. idem videtur tenere Gobat. citat. *dict. tract.* 9. *num.* 579. dum referens hanc sententiam, excipit eos, qui contraxerunt gradibus prohibitis, aut non præmissis denuntiationibus; ex quibus verbis rectius citandus pro communissima sententia. Attamen id videtur approbare Machad. *tom.* 2. *lib.* 4. *part.* 6. *tract.* 16. *docum.* 11. *numer.* 5. Vide tamen *cit. quæst.* 35. ubi ad verba Tridentin. invenies explicationem.

19 Circa quartam, advertendum, etiam cum divitibus posse Episcopum dispensare. Ratio: quia in illis possunt dari alia inconvenientia, quæ sane sequerentur, si dispensatio differatur. Sic contra Decium Sanchez *citat. disp.* 40. *num.* 5. Basil. Pont. *d. cap.* 13. *num.* 3. & alii apud Gobat. *cit. num.* 578. *in fine*.

20 Adverte etiam, prædicta necessitate urgente, posse pro dispensatione recurri ad Legatum à latere, aut Nuntium; quia in sua Provincia eandem habent potestatem, quam Episcopus in sua Diœcesi; non tamen majorem, ut cum Ægid. Coninch. & Henriq. notavit Dicastill. *tom.* 3. *de Sacram. tract.* 10. *disp.* 8. *dub.* 4. *num.* 58. tenet etiam Filliuc. *tract.* 10. *cap.* 10. *num.* 302.

21 An verò, ea data urgente necessitate, possit Episcopus dispensare, quando facilis datur recursus ad Nuntium habentem à Summo Pontifice privilegium ad dispensandum in ea? Probabilius negant Sanch. *proximè num.* 8. Basil. *num.* 5. Dian. *part.* 8. *tract.* 3. *resol.* 78. *in fine*, Barbos. *de potest. Episc. alleg.* 35. *numer.* 3. & 10. Leandr. *tom.* 2. *tract.* 9. *disp.* 24. *quæst.* 7. Gobat. *tom.* 3. *tract.* 9. *n.* 581. Cum Tamburin. & Perez, Dicastill. *cit. num.* 61. & alii: ex ea ratione, quia cessat Pontificis reservatio, quando datur aliquis, qui data ea urgente necessitate, dispensat.

22 Probabilis tamen est affirmativa sententia, ex ea ratione, quia non censetur, Pontificem eum reservare casum, quando ea datur urgens necessitas; & cessante reservatione, potest Episcopus dispensare: per accidens enim est, quod datur in ea occasione, privilegium habens ad dispensandum. Ita Henriq. *l.* 12. *cap.* 3. *num.* 1. *litt. H.* Dicastill. *proximè n.* 59. Torrecill. *in Exam. Episcop. tract.* 1. *quæst.* 4. *sect.* 2. *differ.* 6. *num.* 63. Quamvis addat, se consilium dare, quod recurratur ad Nuntium ad majorem securitatem.

23 Ex hactenus dictis sequitur, posse Episcopum dispensare cum Eleuterio, & Maria, quia bona fide invalidè in facie Ecclesiæ matrimonium contraxerunt, non expedita dispensatione à Pœnitentiaria obtenta; & ad majorem securitatem; quia juxta communem sententiam, ea dispensatio fuit subreptitia, mentione non facta, de alia in Dataria impetrata.

§. V.

Quomodo se gerere debeat Parochus, vel confessarius in hac, vel simili dispensatione expedienda?

S V M M A R I V M.

24 *Comperto impedimento à Confessario, debet adire Episcopum, vel Nuntium ex charitate graviter non obligante, pro remedio, seu dispensatione.*

25 *Nec recursus per litteras, adversatur doctrina absolutionis reservatæ excommunicationis Pontifici, & reservatorum Prælatis.*

26 *Commissarius Lusitanus adeundus non est, pro dispensatione affinitatis, quando jam contractum est matrimonium.*

27 *Habita ab Episcopo facultate dispensandi; quam diligens se debet confessarius gerere.*

28 *Quando dispensationes Pœnitentiariæ expediuntur, confessio Sacramentalis præcedere debet.*

29 *Si tamen ab Episcopo committantur, nisi ipse confessionem præscribat, necessario non debet præcedere; sed ex æquitate.*

30 *Confessarius audita Sacramentali confessione, & absoluto peccato propter quod matrimonium fuit nullum, & injuncta pœnitentia, pœnitentem admoneat, ut mulierem certiorem faciat de nullitate prioris consensus.*

31 *Quod dicta admonitio sit necessaria ostenditur ex jure, & DD.*

32 *Quomodo hæc certioratio nullitatis sit facienda? Prima sententia suam sequitur viam.*

33 *Et suam secunda sententia.*

34 *Hæ duæ sententiæ in aliquibus occasionibus à DD. admittuntur.*

35 *Tertia sententia aliis præfertur.*

36 *Modus, quo unus conjux potest alterum certiorem facere.*

37 *Quando in his matrimoniis secretò celebratis, sit necessaria præsentia Parochi.*

38 *Ratio hujus differentiæ à formulis Pœnitentiariæ desumitur.*

Operæpretium duxi in hac quæstione referre ea, quæ necessaria videntur, ut confessarius etiam doctus non ignoret, quomodo suum munus obire cum satisfactione, & dexteritate possit; tam circa hanc dispensationem, quam similem occurrentem. Ut huic necessitati satisfaciam, respondeo per seqq. conclusiones.

24 Dico primò: Quando pœnitens remedii causa impedimentum dirimens occultum ab Episcopo dispensabile, confessario aperit, debet confessarius ex charitate (non graviter obligante) adire Episcopum, aut Nuntium juxta dicta *num.* 21. & 22. vel coram, vel per litteras, si distet à loco, in quo habitat, tacito nomine pœnitentis; & sic illius saluti facilius consulet, quia forsan non facile inducetur, ut ipsemet petat, maxime si impedimentum sit ex delicto. Ita Gobat. *tom.* 3. *tractat.* 9. *numer.* 577. ex Quintanad. *tom.* 1. *singul. tract.* 9. *singul. lib.* 11. *numer.* 4. Idem asserente de uxorato, qui pœnam non petendi debitum incurrit ex adulterio, cum consanguinea uxoris intra primum, aut secundum gradum, commisso, proponens hoc delictum Parocho, aut confessario sæculari, remedium postulans.

25 Nec obat 1. doctrina Barbos. *de potest. Episcop. alleg.* 41. *numer.* 7. & aliorum, quos refert latè Leandr. *tom.* 4. *tract.* 2. *de Excommun. disp.* 17. *quæst.* 60. asserentium, non teneri innodatum excommunicatione Papali, impeditum ire Romam, mittere procuratorem, aut

Epistolam pro absolutione. Nec 2. obstat doctrina Sanch. *lib. 2. decal. cap.* 13. *num.* 14. Castr. Palai *tom.* 1. *tract.* 4. *disp.* 4. *punct.* 5. §. 2. *num.* 4. 5. & 7. quos refert, & sequitur Tamburin. *in Method. Confess. l.* 3. *cap.* 9. §. 4. *n.* 17. asserentium, non obligari confessarium convenire superiorem propter peccatum reservatum pœnitentis, quando pœnitens non potest adire superiorem, propter impedimentum perpetuum, nec pœnitentem obligari, mittere alium, sive procuratorem, sive litteras, sive amicum: ergo etiam nec Parochus, nec confessarius obligatur litteras mittere ad Episcopum, aut Nuntium, pro dispensatione impedimenti occulti matrimonii. Non, inquam, hæc obstant, nam illa facilius à DD. perminuntur; nam ex jure facili habent remedium: at in dispensatione matrimonii procurata per epistolam, tacito nomine pœnitentis, remedium est facile, & apud DD. aliud facilius non assignatur.

26 Dico secundò: Quando pœnitens affinitatem contraxit cum ea, cum qua postea iniit matrimonium; eo quod cum illius consanguinea in primo, vel secundo gradu habuit copulam, confessarius, aut doctus ab eo pœnitente consultus, circa remedium hujus matrimonii invalidè initi, non illum ad commissarium Cruciatæ Lusitanæ mittat, nec illum pro dispensatione adeat. Quia Commissario Lusitano in Cruciata hæc facultas non conceditur, ut constat ex ipsa Bulla Latina; ut rectè notavit Doctissimus Themudus *in decis. hujus Archiep. decis.* 118. & fatetur à se errorem fuisse commissum, inductus à quodam Theologiæ Magistro; at ab eo error cognitus, fuit emendatus conveniente cum dicto Magistro, quod facultatem à capitulo Sede vacante obtineret ad eam dispensationem. De defectu hujus facultatis in commissario Lusitano, egi in *Expositione Bull. Cruciat. Lusit. disp.* 23. *num.* 54. *in fine*. Et quamvis in DD. communiter reperiatur, posse Commissarium Cruciatæ dispensare in eo tantùm impedimento affinitatis, in foro conscientiæ, post contractum matrimonium, ut revalidetur, quando dantur circumstantiæ allatæ *supr. num.* 15. loquuntur de commissario Hispano, cui in sua Bulla Latina ea conceditur potestas; inter utriusque Bullæ Commissariorum facultates, & ipsarum Bullarum privilegia non parvum intercedit discrimen, ut ex *citat. Exposition.* lectori constabit.

27 Dico tertio: Confessarius accepta facultate ab Episcopo, aut Nuntio, modo supradicto, ad dispensandum pro foro conscientiæ in impedimentis jure humano dirimentibus, post contractum matrimonium, diligenter inquirere debet; num res ita sit, sicut ab Episcopo, aut Nuntio accepit, vel illi tradita fuit. Idem dicendum quando ab Episcopo, vel Nuntio ad confessarium mittitur pœnitens, illi suas vices committentibus pro dispensatione.

28 An verò debeat præcedere hanc dispensationem confessio Sacramentalis? Respondeo necessariò præcedere debere, quando à Pœnitentiaria executio dispensationis committitur, *Discreto viro confessori Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori, ex approbatis ab ordinario*, quia in his rescriptis utitur Major Pœnitentiarius, hoc ablativo absoluto, *audita prius ejus Sacramentali confessione*, ut videre est apud Marc. Paul. Leon. *in praxi Pœnitentiar. in formulis ad has dispensationes*: at ablativus absolutus conditionem, & formam importat, ut tradit cum pluribus Sanchez *lib.* 3. *de matrim. disp.* 5. *num.* 2. Et esse nullam dispensationem, sacramentali non audita confessione, tenet Marc. Paul. Leon. *cit. pag.* 28. *column.* 1. *vers. Quatenus audita, & seqq. & fol.* 249. *col.* 1. *vers. Ac sacramentali confessione*, ibi: *Unica, & facilis incontinentiæ medicina est frequentia sacramentalis confessionis. Ideo Major Pœnitentiarius eam continuo adhibet ad infectos pœnitentium animos purgandos, nec mutari potest ab executore: nam alias excedere fines mandati, qui diligenter observandi sunt, l. Diligenter* 5. *ff. mandati, ubi DD. communiter, & præcipuè in substantialibus, ut est in nostro casu, quia ista Sacramentalis confessionis impositio est forma, forma autem ad unguem est observanda, alias actus corruit, etiam si forma deficiat in minimo, ut alias diximus, &c.* Sic Marc. Paul. Et quamvis Sanchez *lib.* 8. *de matrim. disp.* 34. *num.* 29. Gutier. *cap.* 128. *n.* 18. Bonacin. *de matrim. quæst.* 3. *punct.* 15. *num.* 7. Dicastill. *tom.* 3. *de Sacram. disp.* 8. *dub.* 4. *numer.* 72. dicant non esse necessariam confessionem; ideo est, quia de illo ablativo absoluto, mentionem non fecerunt.

At quando facultas dispensandi ab Episcopo, aut Nuntio obtinetur, si eam confessionem Sacramentalem ipsi, nec mandent, nec præscribant, necessaria non est, nec illa deficiente dispensatio est nulla. Do tamen consilium, ut semper ad has dispensationes præmittatur confessio; nam hæ dispensationes defectu recursus, loco, & admodum concessarum à Pœnitentiaria conceduntur. Et etiam ex meo consilio pœnitentibus dispensandis, ad Pœnitentiariæ modum, & formulam sunt injungendæ. 29

Dico quartò: Confessarius ergo juxta tradita, audita prius pœnitentis Sacramentali confessione, illum absolutè debet à commisso crimine, vel à quocunque alio impedimento dirimente, propter quod dictum matrimonium fuit nullum, & ab aliis, quibus innodatur, peccatis; nam confessio cum sit Sacramentali, necessariò debet esse integra; Et pœnitentia injuncta, ut dixi, pœnitentem admoneat, ut mulierem, seu putatam uxorem, de nullitate prioris consensus certiorem faciat; sed ita cautè, ut suum delictum non detegat, cum damno, infamiæque periculo tertiæ personæ, & sic inter se de novo, & secreto, ad evitanda scandala, contrahant. His peractis ex facultate sibi commissa dispenset, quæ dispensatio pro foro tantùm conscientiæ prodest. 30

Hic tamen 1. advertat confessarius, admonitionem, per quam pœnitens certiorem facere debet mulierem de nullitate prioris matrimonii, & consensus à se præstiti, maximè esse necessariam, ut mulier ignorans impedimentum fiat certa de nullitate prioris consensus, & matrimonii, ut novum, validum, & liberum præstet consensum: nam si in sua perseveret ignorantia, existimans, hunc esse suum maritum, cum non sit, quamvis de novo consentiat, validè non consentit; error enim tollit consensum, *l. si per errorem* 15. *ff. de jurisdict. omn. judic. l. Non idcirco* 9. *Cod. de juris, & fact. ignorant. l. Nihil consensus*, 117. *ff. de regul. jur.* & aliæ, ac DD. apud Barbos. *tract. de axiomat.* 82. *numer.* 1. & 2. In errore autem est mulier ignorans, quia putat se consentire in suum maritum, & non consentit, cùm non sit suus maritus. Et si iste error reddit involuntarium consensum in professione, seu voto nulliter emissis, reiteratum, ut cum Sanchez Soar. & alii: Castr. Palaus *tom.* 3. *de virtut. Relig. & ei annexis, tract.* 16. *disp.* 2. *punct.* 5. *numer.* 2. & 3. multò magis reddit involuntarium consensum de novo præstitum in matrimonio nulliter contracto, quod summam exposcit libertatem. Sic cum Navarr. Silvestr. & aliis Sanch. *l.* 1. *de matrim. disp.* 16. *num.* 7. *in fine*: ergo necessariò mulier certioranda est, de nullitate prioris consensus, & matrimonii. 31

Difficultas tamen non levis est, quomodo hæc certioratio facienda sit? Et tres circumferuntur sententiæ: 1. asserit non esse necessarium, quòd conjux ignarus impedimenti, certior fiat de nullitate matrimonii, sed sufficere, quod consensus utriusque de novo, præstetur, hoc modo: si v. g. mulier obtineat à viro, nullitatis prorsus ignaro, ut pro sua, scilicet mulieris, consolatione, renovet consensum jam factum, & renovante viro, etiam ipsa mulier renovet. Probat, quia cùm jam sint habiles per dispensationem obtentam ad matrimonium contrahendum; si contrahant, & consentiant, validus, & legitimus est consensus. Sic Sot. Cordub. Cajetanus, Rodriguez, Henriquez, Ledesm. & alii apud *mox citandos*. 32

Secunda sententia convenit cum prima in eo, quòd non sit necessarium, admoneri ignarum de nullitate matrimonii, nec etiam in confuso. Dissentit tamen ab illa, quia non requirit utriusque novum consensum, sed asserit, sufficere, quod conscius nullitatis per aliquem actum externum sive verbis, sive factis, v. g. per copulam maritali effectu habitam, præstet consensum. Probat, quia sufficienter matrimonio præstatur consensus, quando ex parte unius datur reditio, & ex parte alterius adest petitio. Sic Ledesm. & alii apud Tamburin. *citandum*. 33

Hæ duæ sententiæ in aliquibus occasionibus admittuntur à Sanchez, Bocio, Castr. Palao, & Dicastill. adducendis *num. sequenti*, prima, si probabiliter timeatur ex 34

admo-

admonitione gravia incommoda, scandala, aut infamia, oriri posse; puta, si vir à fœmina de nullitate admonitus denuo contrahere nollet, manente fœmina remedio destituta; secunda, si vir ad consensum induci non possit, prout in prima explicatur sententia, tunc posse licitè excipi, & sequi secundam sententiam. Hoc maximè confirmant ea, quæ scripsit doctissimus quidam P. ex confessariis Collegii S. Pœnitentiariæ 21. Octob. anni 1671. hoc in suo scripto dicens, verè, & certò probabile, & forte probabilius. Sic testatur Gobat. *tom. 3. tract. 9. post n. 561. in tit. appendic. Romana praxis*.

35 Tertia tamen, & tenenda sententia defendit, debere conjugem nullitatis matrimonii inscium, certiorem fieri de ipsa nullitate, ut uterque de novo consentiat, & legitimè contrahere intendat. Sic Sanchez *lib. 2. de matrim. disp. 36. num. 3.* Basil. Pont. *lib. 4. cap. 25.* Castr. Palaus *tom. 5. disp. 3. punct. 7. §. 2. num. 3.* Dicastill. *tom. 3. de Sacr. disp. 2. dub. 10. num. 85.* Tamburin. *tom. 2. lib. 8. de matrim. tract. 4. cap. 7. §. 2. num. 6.* Marc. Paul. Leon. *in praxi Pœnitent. part. 1. fol. 253. vers. Ideo tertiam*, & alii, quos afferunt. Ex his, aliquas aliqui huic sententiæ addunt limitationes in quibus primam, & secundam admittunt opiniones, ut dictum est *num. 34.* Probatur hæc sententia, quia est magis conformis menti M. Pœnitentiarii in formulis ad has dispensationes pro foro conscientiæ, hac clausula utentis: *Ut dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita caute, ut latoris delictum nunquam detegatur, &c.* Sed admissa prima, aut secunda sententia etiam cum limitationibus, nunquam impedimenti ignarus certior fit de nullitate prioris matrimonii, sed tantùm in hac tertia: ergo hæc tantùm, & non prima, aut secunda sententia est tenenda. Ita Basil. Pont. Avers. quos affert, & sequitur Tamburin. *proximè num. 8.* quibus adde Marc. Paul. Leon. *cit.* Hanc sententiam astruunt dicta *supra num. 31.*

36 Modus autem, quo unus conjux potest alterum ignarum nullitatis matrimonii, certiorem facere, est hic allatus à P. Marc. Paul. Leon. *cit. fol. 252. Vers. Melius: Dicat ignoranti sciens impedimentum, ubi primum commode potuerit; se invalide ab initio consensum præstitisse, & ideo ex doctorum virorum consilio, ad procurandam utriusque animæ salutem, opus esse, ut se invicem per novum, & independentem à primo consensum in conjuges recipiant; & sicut ex amore, quo illam semper prosecutus est, liberè de præsenti eam recipit in uxorem, ita etiam eam precatur, ut etiam liberè eum de præsenti recipiat in maritum. Et si instet inscia proscienda causa invaliditatis consensus, poterit respondere facillimè his verbis, v. g. Intentionem non fuisse sufficientem, vel quid simile.* Hactenus Marc. Paul. Leon. Hæc enim licita sunt, & vera; nam quando in facie Ecclesiæ nulliter, propter aliquod impedimentum matrimonium contrahitur, utriusque consensus est nullus; quia fuit inter personas inhabiles ex allato impedimento.

37 Advertat 2. confessarius, non esse necessariam præsentiam Parochi, & testium in illis matrimoniis quæ nulliter propter aliquod impedimentum, jam in præsentia Parochi, & testium fuerunt celebrata, quando occultè revalidantur, ex dispensatione obtenta à Sacra Pœnitentiaria, vel ab Episcopo, aut Nuntio, juxta *supra* dicta. Secus dicendum, quando matrimonium non fuit celebratum in præsentia Parochi, nec alterius sacerdoti, licentiam Parochi habentis, & testium; nam in isto casu, etiam occulto matrimonium de novo in præsentia Parochi, vel confessoris, de licentia ipsius Parochi, & testium, qui cauti sint, celebrandum est. Licentia ad hanc assistentiam ab Ordinario, Vicario generali, aut à proprio Parocho impetranda est, tacitis contrahentium nominibus, si casus, aut necessitas id exposcat.

38 Ratio hujus discriminis ex formulis Pœnitentiariæ desumitur. Nam quando ab illa dispensatio impetratur, antequam matrimonium in facie Ecclesiæ sit celebratum, M. Pœnitentiarius utitur hac clausula: *Uterque inter se publicè servata forma Concil. Trident. contrahere, & in eo postmodum, &c.* At quando in facie Ecclesiæ nulliter matrimonium est contractum; hac utitur: *Uterque inter se de novo secretè ad vitanda scandala, promissis non obstantibus contrahere, & in eo postmodum, &c.* Vides differentiam, qua utitur M. Pœnitentiarius in his rescriptis ad expediendas has dispensationes pro foro conscientiæ: ergo quidquid dicant aliqui gravissimi DD. hæc in praxi sunt sequenda. Vide Marc. Paul. Leon. *in praxi Pœnit. pag. 234. col. 1. Vers. publicè servata*.

QUÆSTIO XXXVIII.

An supplicantes à S. Pœnitentiaria pro dispensatione criminis adulterii, & fidei ad invicem datæ contrahendi matrimonium post mortem conjugis, & impetrata cum errore machinationis conjugis mortis, & matrimonii jam in Ecclesia celebrati, subreptitiam dispensationem obtinuissent?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non fuit subreptitia ex falsò allegatis.*
3 *Nec etiam ex eo quod in supplica non fit mentio de impedimento ad dispensationem supplicato; quando in allegato falso comprehenditur.*
4 *Multa falsò composuit solicitator Romanus.*
5 *S. Pontifex dispensavit ex scandalis orituris, undequaque illa oriantur.*
6 *Valida est dispensatio, data causa, fœminam manere innuptam defectu dotis, licet non defectu dotis, sed ex alio maneat innupta.*
7 *Error à solicitatore Rom. commissus, non nocet oratoribus.*
8 *Falsitates allegatæ difficiliorem reddentes Pontificem non veniunt in considerationem.*
9 *Quando dubitatur de dispensatione, an sit invalida, censetur valida.*
10 *Idem est nulliter esse contractum, ac non esse contractum.*

MArcellinus conjugatus copulam habuit cum Petronilla, sibi quarto consanguinitatis gradu conjuncta, fide ad invicem data, matrimonium contrahendi, mortua uxore ipsius Marcellini. Hac mortua, & utraque dispensatione obtenta, tam in Dataria pro consanguinitate publica, quam in Pœnitentiaria pro impedimento criminis. In impetrata a Pœnitentiaria hi duo obrepserunt errores. 1. Quòd ambo inhonestè viventes, mortem uxoris ipsius Marcellini cum effectu sunt machinati, ut inter se matrimonium contraherent. 2. Quòd obtenta, & expedita Datariæ dispensatione consanguinitatis, bona fide in facie Ecclesiæ matrimonium contraxerant cum his criminum impedimentis. Ad hujusmodi dispensationem nulla allegabatur causa, nisi *Ad evitanda scandala, quasi divortium inter ipsos fieret, exoritura essent.* 1

RESOLUTIO.

Hanc dispensationem existimavi non subreptitiam, imo dandam esse executioni, ex his rationibus. 1. Quia in hoc impetrato rescripto tria supponuntur S. Pontifici fuisse narrata, inter se separata, aut saltem separabilia; 1. fides ad invicem data contrahendi matrimonium, post mortem uxoris Marcellini, præcedente, aut consequente adulterio, quod bene, & certo colligitur ex illis verbis, *Inhonestè viventes, mortem uxoris ipsius Marcellini cum effectu sunt machinati, ut inter se matrimonium contraherent.* 2. Machinatio mortis cum effectu ab utroque. 3. Matrimonium jam contractum in facie Ecclesiæ celebratum; primum est certum; secundum & tertium sunt falsa; sed quando impedimenta sunt separabilia, subreptio, seu falsitas contingens in duobus impedimentis, seu partibus, non vitiat primum, aut primam, in qua non est subreptio, seu falsitas, nam utile per inutile non vitiatur, *Regul. utile, de regul. jur. in 6.* ut relatis Sanchez, Panormit. Felin. Laym. Filliuc. tradit Bonacin. *tom. 2. tract. de leg. disp. 1. quæst. 2. punct. 4. num. 14. 15. & 16.* ergo quamvis Pontifici duæ partes falsò fuissent narratæ, rescriptum, quoad primam, in qua non est falsitas, non est subreptitium. 2

Nec dubium ingerant verba: *Inhonestè viventes, mortem uxoris ipsius Marcellini cum effectu sunt machinati, ut inter se matrimonium contraherent*, quæ unum tantum 3

videntur impedimentum continere; nempe machinationem mortis cum effectu ab utroque commissa, animo expressè ostenso, ut inter se matrimonium contraherent, quod est falsum. Non, inquam, dubium ingerant; quia in illis verbis duo distincta criminis impedimenta comprehenduntur; primum machinatio mortis ab utroque cum effectu secutæ, absque adulterio, ut inter se matrimonium contraherent, ut probatur *ex cap. Laudabilem 1. de convers. infidel.* Sanchez *lib. 7. de matrim. disp. 79. num. 9.* Castr. Palaus *tom. 5. disp. 4. de Spons. punct. 12. num. 3.* Leandr. *tom. 2. tract. 9. disp. 14. quæst. 4.* & alii quos citant. Secundum est adulterium, cum promissione adinvicem matrimonii, mortuo conjuge, ut expresse habetur *in cap. veniens, & cap. fin. de eo, qui duxit, &c. & cap. Relatum 31. quæst. 1.* & cum communi DD. Sanchez *lib. 7. de matrim. disp. 69. num. 2.* Basil. Pont. *lib. 7. cap. 45. numer. 1.* Bonacin. Candid. Torreblanca, & alii, quos affert, & sequitur Leand. *proximè quæst. 8.* sed in allatis verbis fit mentio de adulterio, ibi: *Inhonestè viventes*, & de promissione matrimonii ad invicem, mortua uxore, ibi: *ut inter se matrimonium contraherent* mortua uxore: ergo in dictis verbis duo comprehenduntur criminis distincta impedimenta, unum falso, & alterum vere narratum: si enim hoc secundum in primo non comprehenderetur; quare facta est mentio in illo de adulterio; nam sine adulterio, datur illud impedimentum, non tamen sine illo datur secundum.

4 Nec etiam secundò, dubium ingerat: Quòd oratores pro dispensatione sui impedimenti, allegarunt pro causa scandala, quæ oritura erant, si matrimonium non inirent; nam dispensatio à Daria impetrata ab officiali Dioecesano jam erat expedita, & denuntiationes in Ecclesia publicatæ, & si matrimonium non inirent, mors uxoris Marcellini ab ipsis præsumeretur machinata, cum ita non fuerit; nec in foro externo ea dabatur præsumptio; At solicitator Romanus, ex his allegatis existimans, matrimonium jam in facie Ecclesiæ esse celebratum, (cum non esset) & datum fuisse etiam impedimentum criminis, machinationibus mortis ab utroque; (cum non esset;) utrunque criminis impedimentum in dictis verbis *num. precedenti*, & alia narrata involvit; & pro utriusque criminis impedimento, eandem causam *supra* allegavit, nempe *scandala exoritura*; & deinceps allegatam ab Oratoribus; sic ex suo Marte compositis, *quæ si divortium inter illos fieret, exoritura essent*.

5 Non, inquam, hæc dubium ingerant; 1. quia S. Pontifex motus fuit ad dispensandum utrunque impedimentum criminis, tam verum, quàm falsum ex scandalis orituris, sive scandala oritura essent ex non ineundo matrimonium, sive ex matrimonii dissolutione; id enim videtur per accidens: ergo cum gratia sit concessa ex causa scandalorum, quæ essent oritura, valida fuit. Antecedens probatur. 1. Quia DD. causas finales ad matrimonium numerantes, numerant evitationem scandali, extinctionem magnæ litis, paupertatem, &c. ut videre est apud Sanchez *lib. 8. de matrim. disp. 19. num. 10.* Filliuc. *tract. 10. cap. 10. num. 362.* Leandr. *tom. 2. tract. 9. de matrim disp. 24. quæst. 23.* Tamburin. *l. 8. de matrim. tract. 2. cap 7. §. 2. nu. 1.* vide *infra quæst. 42. num. 6.* ergo sicut allegata paupertate cum aliquo addito, quæ datur, censetur allegata causa ad dispensationem, sic etiam allegato scandalo orituro sine addito, quod datur, seu dabitur, censetur allegata causa ad dispensationem.

6 Secundò probatur idem antecedens; Quia valida est dispensatio, in cujus libello supplici, pro causa allegatur, fœminam innuptam mansuram defectu dotis; etiam si non defectu dotis, sed ex eo, quod sit deformis, vel ex aliquo crimine diffamata, aut ex alio aliquo capite maneret innupta, ut docent Leandr. *proxime quæst. 52.* Dian. *part. 10. tract. 11. resol. 42.* & apud ipsum Martin. de S. Joseph, Gobat. *tom. 3. tract. 9. num. 664. & 665.* Escob. *tom. 3. Theol. moral. l. 27. sect. 2. dub. 201. num. 786.* Sanch. *lib. 8. de matrim. disp 19. num. 29.* Licet oppositum doceat *in summ. lib. 4. cap. 47. à num. 17.* Tamburin. *lib. 8. de matrim. tract. 2. cap. 7. §. 2. num. 16. & cap. 10. §. 3. à num. 2.* cum Gutierrez, Conrad. Barbos. & aliis: ergo etiam valida erit dispensatio in cujus libello supplici allegatur, suboritura esse scandala ex dissolutione, vel separatione, oratorum, etiam si non ex separatione Oratorum; sed ex eo quod matrimonium non ineant, aut ex alio capite scandala oriantur. Sed in nostro casu certum est, scandala suboriri, si matrimonium non contrahant hi, qui gratiam impetrarunt: ergo.

Secunda ratio: Quia Oratores solum scandala oritura 7
ex non ineundo matrimonium, pro causa sui impedimenti allegarunt, ut fatentur: sed *quæst. præced. num. 7.* dictum est, non vitiari dispensationem per errorem à procuratore Romano, aut ab scriba commissum, quando probetur ab oratoribus coram officiali Dioecesano, errorem nec ab illis, nec à bancario fuisse commissum: contra graves DD. quos refert, & sequitur Tamburin. *lib. 8. de matr. tract. 2. cap. 12. §. 3. num. 12.* ergo idem dicendum in expeditione hujus rescripti, in qua confessarius procedit, auditis tantùm Oratoribus in foro Sacramentali.

Tertia: Quia falsitates libelli supplicis hujus rescripti, 8
& falsitate commissa in causa finali, Summum Pontificem difficiliorem reddebant, ad eam dispensationem concedendam, & faciliorem, sic hic casus, & illius causa exprimerentur expressè, & sine additis, ut in se erant ab oratoribus allegata: ergo per addita falsa vitiari non potuit.

Quarta: Quando dubitatur, dispensationem alicujus 9
impedimenti esse, aut non esse validam: Censendam esse validam sustinent Salas. Sanch. & alii, quos afferunt, & sequuntur Bonac. *de leg. disp. 1. quæst. 2. punct. 10. §. 1. n. 10. & q. 1. punct. 6. num. 4. in fine*, Dian. *3. part. tract. 6. resol. 9. & part. 4. tract. 3. resol. 45. & 64.* ergo si in validitate dictæ dispensationis aliquod datur dubium, dispensatio expedienda est, ut valida.

Nec obstat, quòd hoc rescriptum à Pœnitentiaria im- 10
petratum, erat ad revalidandum matrimonium nulliter in facie Ecclesiæ celebratum: at hoc matrimonium in facie Ecclesiæ celebratum non erat. Non, inquam, hoc obstat; nam dispensatio hujus rescripti erat, ut hoc matrimonium validè contraheretur. Quòd vero in rescripti supplicatione diceretur invalidè contractum adhuc finis dispensationis obtineri potest: idem enim est nulliter contractum, ac non esse contractum. Vide DD. apud Barbos. *tract. de axiom. 164. num. 1. 2. & 3.*

QUÆSTIO XXXIX.

An rescriptum à Pœnitentiaria cum errore gradus affinitatis impetratum, sit subreptitium?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Probabilius est non esse subreptitium.*
3 *Major enormitas peccati subreptitiam non reddit dispensationem.*

BArnabas à S. Pœnitentiaria rescriptum obtinuit, in 1
cujus libello supplici continebatur, supplicantem cognovisse sororem illius, quam ducere intendebat, cum non sororem, sed matrem cognovisset. Quæritur an rescriptum sit subreptitium?

RESOLUTIO.

Respondeo cum probabiliori opinione, non esse sub- 2
reptitium; & sic executioni mandari posse. Ratio est, quia hic error est accidentalis, maximè quando affinitas oritur cum ea, quæ ducenda est ex copula fornicaria, ut in præsenti casu. Sic expressè Sanch. *l. 8. de matr. disp. 24. num. 14. in fine*, ibi: *Id tamen non reputarem necessarium exprimere in affinitate ex copula fornicaria. Quia ex ea copula non oritur notabiliter specialius vinculum, aut notabiliter major reverentia obligatio affinibus ex linea recta, quam ex transversa.* Idem tenet Escobar. *tom. 3. l. 27. sect. 2. dub. 194. num. 155.* Basil. Pont. *l. 8. cap. 17. §. 5. num. 27.* id asserens tam de affinitate orta ex copula illicita, quam de licita contra Sanch. quod licitam & Bonac. & Escob. Basil. sequitur Leand. *tom. 2. tract. 9. disp. 24. q. 41.* Si ergo plures DD. docent non esse necessarium eam exprimere in supplica propinquitatem gradus affinitatis, an sit in linea recta, aut transversa, quando affinitas oritur ex copula illicita, à fortiori idem dicendum, quando ex copula illicita oritur.

Nec

3 Nec obstat Tamburin. *lib.8. de matrim. tract.2. cap.9. §.6. num.2.* asserens in dicto casu proposito contra Sanch. *cit.* esse necessarium explicare copulam fuisse cum matre, & non sufficere, quod dicatur fuisse cum sorore, propter minorem peccati enormitatem, & difficiliorem dispensationem. Non, inquam, obstat, quia major enormitas est tantum accidentalis, nec dispensatio est difficilior ex majori, vel minori enormitate peccati, sed ex majori, vel minori propinquitate gradus, quæ hic non datur; licet etiam hæc dum oritur ex copula illicita, juxta Sanch. non videatur explicanda.

QUÆSTIO XL.

An dispensatio sit nulla, si taceatur matrimonium præviis denuntiationibus ignoranter cum impedimento fuisse contractum?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non est nulla dispensatio: ut ex Trid. colligitur.*
3 *Matrimonii contracti facienda est mentio, quando inter gradus prohibitos, & ignoranter omissis denuntiationibus, est contractum.*
4 *Ante Concil. Trid. non nocebat impetrationi dispensationi tacere in supplica matrimonium fuisse initum scienter cum impedimento.*
5 *In supplica necessario facienda est mentio de illis qualitatibus, quas ipsum jus, aut stylus Curiæ exprimi jubent.*
6 *Prædicta dispensationi non nocet expressio copulæ, sive esset licita, sive illicita.*
7 *Admonitio ad similem casum occurrentem.*

1 ANtonius ignoranter, & præviis denuntiationibus matrimonium cum Crescentia ejus cõsanguinea, in facie Ecclesiæ contraxit, & ambo in eo matrimonio per sexennium permanserunt. Detecto consanguinitatis impedimento, Ordinarius eos separare, & dispensationem obtinere mandavit. Separatione facta, quoad thorum tantùm, & facta supplica, in ea narrarunt consanguinitatis impedimentum cum copula, nulla alia facta mentione de matrimonio bona fide, præviis denuntiationibus contractum, nec de sexennio matrimonii putati; dispensatione obtenta, officialis Diœcesanus à me quæsivit, an non obstantibus iis defectibus, executioni mandandam esse dispensationem?

RESOLUTIO.

2 Respondi, non esse nullam dispensationem, & executioni esse mandandam, nullo authore pro eo tempore nixus, postea tamen inveni Tambur. *l.8. de matrim. tract.2. cap.9. §.4. num.3.* id expresse dicentem, ibi: *Si quis dictum matrimonium bona fide cum ignorantia impedimenti in facie Ecclesiæ contrahit; poterit hujusmodi contractionem tacere, quia ejusmodi matrimonium bona fide contractum, dispensationi non nocet, nec difficiliorem reddit. Imo quia reddit faciliorem, consilium tibi do, ut illud exponas; nam sic facilius gratiam impetrabis.* Probatur 1. quia matrimonium, in facie Ecclesiæ bona fide cum ignorantia impedimenti, & præviis denunciationibus contractum, non nocet dispensationi obtentæ, nec eam difficiliorem, sed faciliorem reddit, ut inquit *Trid. sess. 24. de reform. matr. cap.5.* ibi: *Si verò solemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod postea subesse cognoscatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit, tunc facilius cum eo, & gratis dispensari poterit:* ergo executioni mandanda est.

3 Secundò probatur, quia tunc necessariò in supplica facienda est mentio matrimonii contracti, quando scienter intra gradus prohibitos, aut ignoranter omissis denuntiationibus fuit contractum, ut cum communi docent Sanchez *l.3. de matrim. disp.45. num.3. fine, & disp.25. num.23. lib.8.* Gutierr. *in qq. Canon. l.2. cap.15. numer.135. & 136.* Navarr. Covarr. & alii, quos sequitur Filliuc. *tract. 10. part.2. cap.10. num.339.* Tamburin. *cit. num.2. & 3. in fine*, cum Aversi. Gobat. *tom.3. tract.9. num.625.* citans Perez *disp.46. sect.7. num.6.* Castr. Palaus *tom.5. de Sponsal. disp.2. punct.12. §. ultim. num.8.* loquens de matrimonio in facie Ecclesiæ contracto omissis denuntiationibus. Ratio hujus faciendæ mentionis in supplica est, quia *Tridentin. loco cit.* inquit: *separetur, & spe dispensationis careat.* Quod idem est, ac difficulter cum his dispensetur: sed in præsenti casu matrimonium scienter non fuit contractum inter gradus prohibitos, nec ignoranter, omissis denuntiationibus: ergo in supplica necessariò non erat facienda mentio de matrimonio contracto bona fide, & non omissis denuntiationibus.

Tertiò, quia ante Concil. Tridentin. impetrationi dispensationis non nocebat, tacere in supplica matrimonium fuisse contractum scienter cum impedimento, eo quod non dabatur Tridentini Decretum hanc dispensationem difficulter concedens, ut cum Petro Ledesm. inquit Sanchez *dict. lib.8. disp.25. num.23. in fine*: ergo etiam non nocet dispensationi adductæ taciturnitas matrimonii contracti, quia fuit contractum bona fide, & non omissis denuntiationibus, quæ faciliorem reddebant dispensationem. 4

Quartò, quia de illis tantùm qualitatibus in supplica necessariò facienda est mentio, quas ipsum jus, seu stylus Curiæ exprimi jubent, ut cum pluribus sustinet Sanchez *l.8. de matrim. disp.21. à num.13.* & cum aliis Leand. *tom.2. tract.9. disp.24. quæst.48.* quamvis quo ad stylum Curiæ æque probabile oppositum dicat: sed nullum datur jus, aut stylus Curiæ, qui in supplica exprimi jubeat dictum matrimonium bona fide cum impedimento initum: ergo. Minor patet ex allatis à Filliuc. *tract. 10. part. 2. cap.10. à num.327.* ubi qualitates referens ad dispensationem consanguinitatis in supplica necessariò exprimendas, de hac nullam facit mentionem, sicut nec cit. DD. 5

Nec prædictæ dispensationi obtentæ nocet expressio copulæ illicitæ in supplica narratæ: nam si habita fuit, dum impedimentum ignorabatur, & illa existimabatur licita; adhuc existebat infamia Crescentiæ, & publicum scandalum, si matrimonium non contraheretur, & illa falsò narrata, hæc verè dabatur sufficiens; ut cum Sanch. Bonac. Leand. & aliis defendit Dian. *p.10. tract.2. resol.43.* vide *supra quæst.40. n.5.* Si tamen copula habita fuit, quando jam sciebant, adesse impedimentum, cum allegata sit, dispensatio valorem non amittit. 6

Ad calcem hujus quæstionis adverto, occurrente hoc, aut simili casu, sanum consilium esse, illum S. Pontifici expresse exponere, nam sic facilius, & gratis dispensatio impetrabatur. Ut hæc tamen gratia impetretur, debet supplicans, quando matrimonium contraxit cum impedimento, habere illius invincibilem, aut probabilem ignorantiam, ut loquitur Trident. *cit.* Ignorantia autem probabilis excludit vincibilem, crassam, & affectatam, nam cum illa non datur peccatum, ut patet in duabus opinionibus probabilibus, quarum una est materialiter falsa; & tamen operans juxta illam non peccat, & tamen operatur cum ignorantia probabili; secus dicendum de aliis ignorantiis. Vide Moyam *in qq. salut. tom.1. tract.1. quæst.5. num.19. & 20.* Hoc tamen advertendum duxi hoc loco; quia juxta Trident. aliud potest sustineri circa ignorantias vincibiles, & crassas, quando dantur sine temeritate in eo, qui ignoranter cum impedimento, vel omissis denuntiationibus, contraxit. 7

QUÆSTIO XLI.

An subdiaconus dispensatus ad contrahendum matrimonium, viduus factus, secundas nuptias contrahere possit, & privilegia militibus Lauretanis sibi concessa, retinere?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Subdiaconis numquam fuit licitum, matrimonium contrahere.*
3 *S. Pontifex potest cum subdiacono dispensare, ut matrimonium contrahat.*
4 *Beneficia, & pensiones Ecclesiasticæ, per matrimonium de præsenti contractum amittuntur.*
5 *Laicus duo matrimonia contrahens, & consummans*

cum duabus mulieribus, sive virginibus, sive viduis est vere bigamus, & interpretativè, si cum vidua, ab alio cognita, & corrupta contrahat.

6 *Subdiaconus dispensationem obtinens ad contrahendum matrimonium, non exinde illam obtinet ad pensiones retinendas, quas acquisivit ex permutatione suæ prebendæ.*

1 Hilarion Canonicus præbendatus in ordine subdiaconatus constitutus, præbendam pro pensionibus Ecclesiasticis mutavit, & à Sede Apostolica dispensationem pro subdiaconatu obtinuit, ut matrimonium contraheret; & pariter obtinuit privilegium militum Lauretanorum, *vulgo Cavalleirato*, ad dictas pensiones in statu matrimonii retinendas. Uxorem virginem duxit, habitum clericalem in habitum ordinis militaris S. Jacobi mutando. Mortua hac uxore, secundam jam viduam duxit, prædictas pensiones adhuc recipiens. Quæritur 1. An dispensatus ad primam ducendam uxorem, ad ducendam secundam censeatur dispensatus? 2. An per hoc secundum matrimonium, pensiones amiserit? 3. An per dictum privilegium possit retinere eas pensiones ultra quantitatem ducentorum aureorum?

§. I.

Præmittuntur aliqua ad resolutionem præsentis casus.

2 Primò præmitto, Clericis ordinis Epistolæ, (qui Subdiaconatus dicitur *in cap. Perlectis*, 25. *dist. cap. Subdiaconatus*, 23. *dist. cap. si Subdiaconatus*, 24. *dist. cap. De multis, de ætate, & qualit. cap. Miramur, de servis non ordin.* cum similibus) nunquam fuisse licitum, nec in orientali, nec occidentali Ecclesia matrimonium contrahere. Vel quia à primitivæ Ecclesiæ tempore ordini subdiaconatus votum continentiæ, seù Castitatis jam erat annexum, ut aliqui volunt DD. licet sacer non diceretur per *text. in d. cap. Miramur*, vel quia à tempore Gregorii I. Sacer incepit nominari, à sanctimonia Castitatis, & continentiæ, quam includit, ut volunt alii. Extra ordinarios Covarr. *de Sponsf. 2. part. cap. 6. §. 3. num.* 2. Henriq. *de Sacram. ord. cap.* 14. Vasq. *de ord. disp.* 238. *cap.* 6. *& disp.* 240. *cap.* 3. Azor. 1. *part. l.* 13. *cap.* 12. *quæst.* 3. Card. Bellarm. *cap. tom.* 2. *de Sacram. ordin. cap.* 7. *&* 8. *& in controv. l.* 1. *de cleric. cap.* 18. Soar. *tom.* 3. *de relig. c.* 16. *&* 17. Sanch. *l.* 7. *de matr. disp.* 27. *num.* 5. Illustrifs. Dom. D. Roder. à Cunha *ad* 1. *p. Decret. dist.* 34. *super cap. si subdiaconus, cit. fol.* 268. *& in cap. si quis eorum*, 32. *dist. à num.* 2. *usque ad* 7. Illustrifs. Sebastian. Cæsar è Meneses *in tract. de Hierarch. Eccles. disp.* 10. §. 2. *per totum*. Tambur. *de Sacr. l.* 7. *cap.* 3. §. 3. & alii communiter asserentes subdiaconum non posse matrimonium contrahere. An verò hæc obligatio ex voto Castitatis, aut ex præcepto Ecclesiæ proveniat, vide Tambur. *cit.* qui aliquas refert opiniones, & earum AA.

3 2. Præmitto, esse prohibitum subdiacono matrimonium contrahere, ut dictum est. Potest nihilominus S. Pontifex cum illo dispensare, ut licitè, & validè matrimonium contrahat, interveniente justa causa, & illa non interveniente, illicitè, ut communiter notant DD. *in cap. proposuit*, 4. *de concess. præb.* Et expresse probat *text. juncta Gloss. verb. damus in cap. de illo*, 32. *dist.* ubi Illustrissim. Cunha *in illius remission. num.* 2. 3. *&* 4. Sanch. *l.* 2. *de matrim. disp.* 29. *num.* 9. *& l.* 8. *disp.* 2. *num.* 4. *&* 7. *& tom.* 2. *decal. l.* 5. *c.* 2. *n.* 3. *&* 4. Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 10. *à num.* 120. Bonacin. *tom.* 1. *in tract. de matr. q.* 3. *punct.* 9. *vers. de hac causa*, Soar. *d. tom.* 3. *l.* 9. *cap.* 20. *numer.* 3. *&* 11. & cum pluribus relatis Diana *part.* 8. *tract.* 1. *resol.* 72. A quibus adducuntur plura exempla, & casus in quibus S. Pontifex dispensavit.

4 Tertiò præmitto, clericos in minoribus constitutos beneficia, aut pensiones Ecclesiasticas habentes, quæ titulo clericali, seu loco beneficii dari solent, illos amittere, ubi primum matrimonium de præsenti contraxerint, ut per DD. *in cap.* 2. *de cleric. conjug.* Tum quia per matrimonium, statum incompatibilem cum statu clericali proprio facto, illis renuntiaverit, illaque habere noluit pro derelicto, *arg. text. in l.* 1. *Cod. de furt. l. Quod in hærede*, §. *Eligere de tribut. act. juncto text. in cap. Ex transmissa de renunt. & cap. cum renuntiatur* 32. *q.* 1. Tum quia cum dictæ pensiones subrogantur loco beneficii, & subrogatum naturam sapiat illius, in cujus loco subrogatur, *l. Parobolani* 28. *de Episc. & cleric. l. si cum* §. *Qui injuriarum ff. si quis caution.* cum similibus, sicut illa amittuntur ipso jure per matrimonium, ita etiam & pensiones; sequuntur Gigas *de pens. qu.* 54. *num.* 4. *&* 5. Covarr. *de Sponsal.* 2. *part. cap.* 6. §. 3. *n.* 3. Flam. *de resign. benef. l.* 1. *quæst.* 1. *num.* 15. Cevall. *commun. contr. comm. quæst.* 147. *num.* 3. Sanch. *l.* 7. *de matrim. disp.* 44. *n.* 5. Garcia *de benef.* 1. *part. cap.* 5. *à num.* 108. Soar. *dict. lib.* 9. *cap.* 18. *num.* 1. *&* 13. & expressius *num.* 21. *&* 22. Mascard. Barbos. Gonzal. Lessius, Azor. & alii plures, quos affert, & sequitur Castr. Palaus *part.* 2. *tract.* 13. *de benef. disp.* 6. *punct.* 8. §. 6. *num.* 3. Asserentes clericos habentes pensiones, matrimonium contrahentes absque dispensatione, habentes tantum ordines minores, aut cum dispensatione sacros ordines habentes, ut *supra* dictum est, illas amittere, & eas non posse retinere, nisi per dispensationem, aut privilegium, ut per Sanch. *dict. disp.* 44. *num.* 7. *&* 9. & ut certum supponitur à Garcia *d. cap.* 5. *numer.* 248. Gonzal. *dicta Gloss.* 11. *num.* 85.

Quartò præmitto, laicum duo matrimonia ineuntem, & consumantem cum duabus fœminis, sive virginibus, sive viduis esse vere bigamum, sicut etiam est interpretativè ille, qui matrimonium iniit cum vidua, ab alio cognita, & corrupta, ut communiter docent DD. *ad tit. de bigamis, & in cap. una*, 26. *dist. cap. si quis viduam, cap. Valentino*, 55. *dist.* Flamin. *cit. loco l.* 5. *quæst.* 3. *à num.* 188. Sayr. *de Cens. l.* 6. *cap.* 4. *num.* 6. Soar. *ibidem disp.* 42. *sect.* 1. *num.* 1. *& sect.* 3. *n.* 1. Garcia *cit. part.* 7. *cap.* 2. *nu.* 15. Sanch. *citat. l.* 7. *disp.* 83. *num.* 1. Castr. Palaus *part.* 6. *de Cens. disp.* 6. *punct.* 8. *num.* 2. *&* 3. Leand. *tom.* 5. *de irregul. tract.* 2. *disp.* 6. *quæst.* 2. *&* 12. & alii, quos afferunt. Et cùm bigami sive propriè, sive interpretativè sint irregulares, ut fatentur *cit.* DD. consequenter inhabiles manent ad beneficia, & pensiones Ecclesiasticas obtinendas. Et ita de stylo Curiæ observari testantur Navarr. *consil.* 34. *num.* 3. *sub tit. de homicidio, verb. de stylo Curiæ*, Garcia *d. cap.* 2. *n.* 19. Flamin. *cit. l.* 4. *quæst.* 3. *num.* 37. *& l.* 5. *quæst.* 3. *numer.* 182. qui cum aliis, quos adducit, resolvit Bigamo, & irregulari beneficia non posse conferri; nec etiam pensiones absque Pontificis dispensatione, & quòd si illa, vel illas antea habuisset, illis privari posse. 5

Quintò præmitto, Hilarionem, quamvis dispensationem obtinuisset ad contrahendum matrimonium, quia sacris erat initiatus, non illam obtinuisse ad retinendas pensiones quas habuit ex mutatione suæ præbendæ. Tantummodoque obtinuit privilegium militibus Lauretanis concessum, ac innovatum *per Const. Sixti V.* 35. incipientem: *Postquam anno secundo*, editam *anno* 1586. de quo in particulari mentionem faciunt Illustrifs. Cunha 1. *p. Decret. in cap. Generalis* 54. *dist. num.* 135. *fol. mihi* 482. Azor. *p.* 2. *l.* 8. *cap.* 7. *quæst.* 3. *in fine*, Garcia *cit. part.* 1. *cap.* 5. *num.* 254. Flamin. *jam allatus l.* 6. *q.* 4. *n.* 11. Castr. Pala. *tom.* 2. *tract.* 13. *disp.* 1. *punct.* 11. §. 10. *num.* 6. asserentes primo *cit.* usque ad Azor. inclusivè; solùm illas retinere posse milites Lauretanos usque ad quantitatem ducentorum aureorum auri de Camera, etiam si sint laici, & conjugati, ut patet ex verbis *dictæ Const.* ibi: *Etiamsi mere laici, & conjugati fuerint*, &c. & ibi: *Etiam si eos pro tempore conjugatos fieri contigerit*. Et ibi: *Hujusmodi summam ducentorum ducatorum auri de Camera non excedens*. Et ibi: *Illos etiam si matrimonium contraxerint, usque ad Summam ducentorum ducatorum, &c.* His præmissis. Sit. 6

§. II.

An dispensatus ad primam ducendam uxorem, ad ducendam secundam censeatur dispensatus?

SUMMARIUM.

7 *Proponitur ratio dubitandi.*

8 *Potest quis secundas inire nuptias, si dispensatio fuit absolute, & totaliter concessa.*

9 *Quando S. Pontifex vult restringere dispensationem ad primum matrimonium in litteris dispensationis, id exprimit.*

10 *Dispensatus in voto Castitatis ad matrimonium contrahendum, dispensatus censetur ad secundum contrahendum.*

11 Ra-

11 *Rationi dubitandi, numer. 7. allata respondetur.*

7 Non procedit quæstio præsens de primo matrimonio contrahendo, nam ad illud contrahendum, obtinuit Hilarion dispensationem à S. Pontifice, non obstante, quòd in subdiaconatu esset ordinatus, cui ex præcepto Ecclesiæ votum castitatis est annexum, ut dictum est num. 2. & 3. Tota dubitatio est de secundo matrimonio, absque nova dispensatione? Et ratio dubitandi est, quia dispensatus in uno matrimonio, ad aliud non censetur dispensatus, juxta doctrinam Gloss. *Verb. Antiqui, ad finem, in cap. Antiqui*, 33. *quæst*. 2. & Gloss. *Verb. Nisi, in cap. si autem* 36. *quæst*. 2. Sicut etiam ad unam dispensatus dignitatem, ad aliam dispensatus non censetur; & dispensatus ad unum ordinem, ad alium non est dispensatus; & sic de aliis, ut notant DD. ad Text. *in cap. Non potest* 21. *de præbend. in* 6. ubi dispensatus ad duo beneficia incompatibilia, cui legitimè fuerunt collata, non potest virtute talis dispensationis, alia obtinere. Sic Gonzal. *in regul.* 8. *Cancel. gloss.* 11. *num.* 81. *& seqq.* & pluribus relatis Tiraquel. *in l. Boves*, §. *Hoc sermone a num.* 36. *ff. de verb. signif. appellat.* 89. *nu.* 3. *& appell.* 32. *num.* 12. *&* 179. *num.* 2. & Dian. *part.* 8. *tract.* 3. *resol.* 36. *& seqq.* ergo etiam Hilarion ad unum contrahendum matrimonium, ad secundum contrahendum non censetur dispensatus.

8 Ut certa adhibeatur resolutio, necessario videnda erant verba dispensationis: nam si fuerunt limitata, & restricta ad ducendam fœminam, quam prima vice duxit, vel ad unum tantum matrimonium, ex ea dispensatione, secundum inire nequit: nam limitata causa limitatum producit effectum, *l. In agris, ff. de acquir. rerum domin.* Vide Sanchez *lib.* 8. *de matrimon. disput.* 31. *numer.* 2. Si tamen dispensatio non fuit limitata, sed absoluta, & totalis, probabilius est, potuisse Hilarionem, soluto priori matrimonio, inire secundum, & sic dispensatio pro prima vice non fuit extincta. 1. Quia dispensatio absoluta, & totalis in nostro casu, nihil aliud est, quam relaxatio voti, seu obligationis illius: sed relaxato voto castitatis, & illius obligatione, non est, quid impediat transitum ad secundas nuptias: ergo si dispensatio Hilarioni concessa ad ducendam fœminam fuit absoluta, & totalis, ut non impeditus ad secundas nuptias potest transire.

9 Secundò, quia ex stylo Curiæ Romanæ, qui omninò servandus est, *cap. Quam gravi in fine, de crimin. falsi*, Flamin. *de resign. tom.* 1. *lib.* 1. *quæst.* 2. *num.* 8. *& lib.* 6. *qu.* 2. *num.* 15. Sanchez *de matrimon. lib.* 3. *disput.* 29. *numer.* 17. *& lib.* 8. *disput.* 21. *num.* 16. constat, quando Sum. Pontifex dispensationem restringere vult ad primum matrimonium, id exprimit in litteris dispensationis, ut testatur Sanchez *dict. lib.* 8. *disput.* 31. *num.* 2. *prope finem, & nu.* 11. ergo si in litteris dispensationis ab Hilarione obtentis, ea expressio non fuit exhibita, ad secundas nuptias transire poterat. Hanc sententiam docet Sanchez *dict. disput.* 31. *num.* 8. 11. *&* 12. Stunic. *in tract. de vot. quæst.* 6. *num.* 125. ubi inquit, professum, cum quo dispensatum est ad matrimonium contrahendum, posse viduum ad aliud transire.

10 Addo non solum, quando dispensatio fuit totalis, potuisse Hilarionem transire ad secundas nuptias, dissolutis primis; sed etiam quando fuit partialis, v.gr. in voto Castitatis ad contrahendum matrimonium, ut in nostro casu. Ratio est 1. quia dispensatio videtur excludere, ne a voto castitatis ligatus, excusetur à sacrilegio fornicando, non autem excludere videtur transitus ad secundas nuptias, prioribus dissolutis. 2. Quia cùm dispensatio ad matrimonium sit absoluta, absolutè tollit vinculum matrimonio obstans, sic Sanchez cum aliquibus *cit. num.* 10.

11 Nec obstat ratio dubitandi *num.* 7. adducta; nam quando aliquis expressè dispensatus ad unum matrimonium contrahendum, benè infertur ad alia non manere dispensatus; idem dicendum, quando absolutè aliquis dispensatur in castitate ad ineundum matrimonium. Sic etiam dispensatus ad ordines, non censetur ad majores dispensatus; & dispensatus ad unam dignitatem, ad aliam dispensatus non censetur, & sic de aliis adductis exemplis. Secus dicendum si dispensetur in irregularitate ad ordines, aut dignitatem, nam sublata irregularitate, quæ erat impedimentum, per dispensationem, jam ad alios ordines, & dignitates non datur impedimentum. Vide Sanchez *cit. num.* 8.

§. III.

An Hilarion per dictum privilegium Lauretanum retinere possit eas pensiones ultra quantitatem ducentorum ducatorum?

SVMMARIVM.

12 *Potest eas retinere pensiones, etiam secundis nuptiis celebratis.*
13 *Confirmatur authoritate P. Castri Palai.*
14 *Bigamia incursa in hoc casu nihil operatur.*
15 *Quæ dicunt DD. juxta jus commune, ad hunc casum non extenduntur.*
16 *Privilegium Lauretanum prohibet, ne recipiantur pensiones ultra quantitatem ducentorum ducatorum auri de Camera.*

Respondeo, posse Hilarionem eas recipere pensiones, 12 etiam post secundas nuptias celebratas, quia privilegium obtinuit Lauretanum, ut dicitur num. 1. Non tamen eas recipere potest ultra quantitatem ducentorum ducatorum Cameralium. Prima pars ostenditur, quia illas non recipit ex dispensatione obtenta, sed ex privilegio Lauretano sibi concesso: privilegium autem multum differt à dispensatione, ut cum Vasquez, & aliis tenet Castr. Palaus *tom.* 1. *tract.* 3. *disput.* 4. *punct.* 1. *num.* 5. Et etiam patet, nam quamvis plures Doctores sentiant, dispensationem uno actu extingui, ut vidimus supra num. 7. id tamen non est certum, quoniam id intelligi debet, juxta formam dispensationis, ex resolutis per Sanch. *cit. dict. lib.* 8. *disput.* 21. *per totam*; privilegium autem uno actu non extinguitur; imò semper durat toties, quoties privilegiatus illo uti velit. Surd. *consil.* 514. *tit.* 15. *volum.* 4. Menoch. *consil.* 727. *numer.* 4. Gonzal. *in regul.* 8. *Cancel. Gloss.* 9. §. 2. *num.* 11. *& Gloss.* 21. *numer.* 31. Castr. Palaus *cit. disput.* 4. *punct.* 2. *nu.* 1. *&* 2. Et expressè in præsenti casu *tom.* 2. *tr.* 13. *disp.* 1. *punct.* 11. §. 10. *n.* 6.

Loquens de privilegio Lauretano, ibi: *Cæterum mihi* 13 *probabilius apparet, te in perpetuum retinere posse. Sic Garcia docet nuper relatus. Ratio est, quia illa pensio à principio non fuit pro limitato tempore concessa, sed fuit concessa absolutè; debebat autem extingui matrimonio contracto, quam extinctionem suspendit facultas Pontificia pro uno anno concessa. Si interim suscepisti militiam Lauretanam, cui est concessa pensionum prorogatio, non obstante matrimonio, efficitur sane, tuam pensionem prorogari, quia superveniens militia impedit extinctionem, quam matrimonium causare debeat, sicut si post assumptam, matrimonium contraheretur.* Sic Palaus. Unde rectè infertur, Hilarionem hoc habentem privilegium in perpetuum, per secundas nuptias illud non amisisse.

Nec obstant 1. dicta num. 5. nam bigamia per secundas 14 nuptias incursa, in præsenti casu nihil operatur; nam privilegium Lauretanum concedit, quòd inhabilis ad dictas pensiones, illa retineat, ut est qui matrimonium contraxit, quamvis bigamus non esset; & cum privilegium sit absolutum, & generale, ad non bigamos restringi nequit.

Nec obstant 2. Text. & DD. *num.* 4. allati; nam loquun- 15 tur de jure communi, & non de hoc privilegio. Nec decisio Garciæ, *ibi citat. part.* 1. *cap.* 5. *numer.* 108. *& numer.* 109. nobis est contraria, quia loquitur in casu valde diverso.

Secunda pars resolutionis *num.* 12. probatur, quia ex- 16 pressè in cit. Constit. Sixti V. dicitur non posse dictos milites Lauretanos pensiones ultra ducentos ducatos auri de Camera; ut constat ex verbis dict. Constit. num. 6. relatis, & DD. citatis, quibus addo Azor. *part.* 2. *lib.* 8. *cap.* 7. *qu.* 3. *in fine*.

QUÆ-

QUÆSTIO XLII.

An conjugatus, qui non adimplevit pœnitentiam quatuor mensium à Pontifice designatam, valide matrimonium contraxerit, & quid gerere debeat, ut maneat tutus in conscientia?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Valide matrimonium contraxit; quia servitium non fuit impositum ut forma, aut conditio.*
3 *Clausula:* si ita esse, &c. *non inducit formam, aut conditionem.*
4 *Tambur. oppositum sciens non illud probat.*
5 *Dictio* ut *principio tertia clausula imposita, non inducit conditionem, sed modum.*
6 *Verba publicè peracta pœnitentia, non de servitio Ecclesiæ, sed de pœnitentia publica in Ecclesia intelliguntur.*
7 *Marcus tenetur pœnitentiam servitii in conscientia satisfacere, nec per inferiorem S. Pontifice, dispensationem, seu commutationem potest obtinere.*

1 MArcus à Sum. Pontifice dispensatus ad matrimonium cum consanguinea contrahendum, illis tamen pœnitentia imposita, ut in Ecclesia publica adessent sacro cum candelis in mano accensis, & ut vir, seu Marcus per quatuor menses servitium io aliqua Ecclesia, à delegato designanda, exhibuisset. Primam peregerunt, servitium tameo in aliqua Ecclesia, à Marco peractum oon fuit, Matrimonium in facie Ecclesiæ cootraxerunt, & filios habeot. Quæritur ut in tit. quæst.

RESOLUTIO.

2 Quoad primam tituli quæstioois partem; Respoodeo matrimonium fuisse validum; quia pœnitentia Marco imposita illorum quatuor mensium, non fuit per modum conditionis, aut formæ, sed per modum supplicii ob culpam commissam. Probatur 1. ex eo, quòd communiter dicunt Doctores circa dispensationem commissam sub hac clausula: *Injuncta ei pœnitentia salutari*, quæ non formam, aut cooditionem, sed satisfactionem ob culpam importat, ut colligitur ex Sanch. *lib. 8. de matrim. disp.* 34. *num.* 28. *&* 29.

3 Secundò probatur, quia clausula: *Si ita esse per diligentem latoris examinationem, ac post monita, & consilia opportuna illis præstita inveneris*, non indocit formam, aut conditionem, sed instructionem, aut medicinam, ut expressè docet Sanch. *proximè nu.* 27. & in nostro casu eadem militat ratio, cùm post hanc clausulam, addatur clausula *num. præcedenti allata*.

4 Nec obstat primò Tamburin. *lib. 8. de matrim. tractat.* 2. *cap.* 13. §. 3. *num.* 11. oppositum doceos ibi: *Quid, si deinde orater jam dispensatus omittat servitium? Respondebis; illicitè omittet, sed validè persistit dispensatio. Audio: sed hoc non satis esset, ad difficiles reddendas ejusmodi dispensationes, & ad exemplum aliorum, quæ est intentio Ecclesiæ; ergo dicendum est, non solum illicitè agi, sed invalidè.* Sic Tambur. Non, inquam, placitum hujus Doctoris obstat, quia ex ea difficultate, aut aliorum exemplo, non probat, servitium non impletum inducere formam, aut conditionem ad dispensationem requisitas, quod erat oecessarium, ut dispensatio esset invalida, eo deficiente servitio Ecclesiæ. Addo, omittentem hoc servitium in pœnitentiam impositum, teneri quam primum illud implere, ut mox dicemus *num.* 7. & sic hoc satis erit ad reddendas has dispensationes difficiles, & ut cesset malum exemplum.

5 Nec obstat secundò, quod dictio, *ut* in principio illius clausulæ: *ut vir conferat servitium alicui loco pio per quatuor menses* in rescripto posita significat conditionem, ut ex Surdo notat Conrad. *in praxi disp. disput.* 1. *lib.* 8. *cap.* 6. *n.* 54. quem citat quæ approbat Tambur. *citat. dict. lib.* 8. *tract.* 2. *cap.* 13. §. 4. *numer.* 8. Additur, quod Thesaurus *in praxi de pœnis part.* 1. *cap.* 2. apud Dian. *part.* 7. *tractat.* 10. *resolut.* 9. asserit, pœnas à Dataria impositas sapere formam: ergo si pœnitentia servitii Ecclesiæ, Marco imposita inducit formam, & conditionem, matrimooium celebratum, ea non impleta cooditione, & forma, fuit nullum. Non, ioquam, hæc obstaot: non primum, de dictiooe *Ut*, quia hæc dictio noo inducit conditionem, sed modum, quia eundem sensum facit, quem dictio *Dummodo*, quæ noo facit conditionem, sed modum regulariter loquendo, ut eleganter Sanchez *lib.* 3. *de matrimon. disput.* 33. *num.* 2. *propè finem*, & Barbos. *tract. de dict. usufrequent. dict.* 439. ubi de hac dict. *Ut* agit, supra 20. Doctores *num.* 2. citat. doceotes hanc dictionem, *Ut* oon conditionem, sed modum importare; & cum sit diligentissimus, nullum assignat sensum, in quo per se solam conditionem significat. Nec etiam secundum, quòd pœnitentiæ impositæ à Pontifice sapiant formam: oam si formam sapere censerentur; nec io urgentissimo casu ab Episcopo in aliud opus æquipollens, mutari poterat; quod tamen concedit ipse Thesaurus, & apud Tambur. *cit. numer.* 3. *in fin.* Tancred. 2. *part. qq. moral. tract.* 5. *q.* 21.

Non obstat Tertiò, quòd in his rescriptis dicitur primò, quòd delegatus oratores separet, si fortè simul habitent. Secundò, ut imponat eisdem pœnitentiam publicam, assistendi in Missa cereis accensis. Tertiò, ut vir conserat servitium alicui loco pio, per quatuor menses, quibus præscriptis, concludit rescriptum. *Et peracta publica pœnitentia, dispenses, &c.* ergo necessarium est, quòd illa tria ante dispensationem peracta sint. Non, inquam, obstat, quia consequentia noo rectè infert; quia verba: *peracta publicè pœnitentia, dispenses, &c.* Intelliguntur de pœnitentia publica io Ecclesia peracta, quam Sum. Pontifex vult ante dispensationem peractam peragi, & non de servitio Ecclesiæ, quod occultum esse poterit; illo tamen omisso, adhuc valida erit dispensatio. 6

Quoad secundam partem tit. quæst. in qua Marcus inquirebat, quomodo se gerere debeat, ut tutus maneat in conscientia? Respondeo, teneri pœnitentiam quatuor mensium servitii adimplere; & dum eam non adimplet, ioiqua, & peccaminosa mortaliter versatur conscientia. Ratio est, quia in pœnitentia à Sum. Pontifice imposita, nemo potest dispensare, nec eam commutare, ut ex Glos. *in cap.* 2. *de sortil.* ibi: *Pœnitentiam imponimus, quod per annum, &c. & ex cap. De causis, de offic. deleg.* probat Sanchez *cit. dict. lib.* 8. *disput.* 34. *nu.* 32. *&* 33. & Pyrrbus Conrad. & Bard. quos affert, & sequitur Tambur. *cit. num.* 5. ubi, inquit, P. Bardi asserere *in select. lib.* 4. *quæst.* 5. dispensationem, seu commutationem dictæ pœnitentiæ ad inferiori factam, reddere dispensationem nullam, sed plures oppositum docent, ut supra maoet dictum. 7

QUÆSTIO XLIII.

An à teste non integro matrimonium impediri possit, juramento impedimento confirmante?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Sufficit unus testis ad matrimonium impediendum.*
3 *Hoc impedimentum purgari potest.*
4 *Ratio principalis adducitur; judicis arbitrio standum est.*

NIcolaus, & Lucia sponsalia jurata ad matrimonium contraxerunt. Quidam tamen Nicolai patruus, illius patris frater, ad denunciatiooes exivit, dicens, se semel, ac iterum cum dicta Lucia desponsata copulam habuisse, & hoc dictum juramento deposuit. Hic patruus hoc matrimonium ægrè ferebat; & ubi primum de illo notitiam habuit, asseruit, se illud impediturum, & alios ad suam sententiam inducere statuit. Quæritur; An dicta Lucia desponsata dictum purgare possit impedimentum; quia fateretur esse falsum, & illatum, ut illi matrimonium impediatur? 1

RESOLUTIO.

2 Reſpondeo, poſſe Luciam dictum purgare impedimentum: nam licet ad impediendum matrimonium unus ſufficiat teſtis *cap. ſuper eo 2. de teſtib. & atteſt. & cap. Preterea, 12. de Sponſalibus*. Et etiam quando ſponſalia ſunt juramento firmata, ut verius exiſtimat Sanchez *lib. 1. de matrimon. diſput. 71. num. 8.* (quamvis oppoſitum eum pluribus, quos ibi allegat, cenſeat probabile.) Cæterum ſolùm dicendum eſt, ſufficere unum teſtem, quando teſtis eſt integer, ut docet idem Sanch. ibi *dict. num. 8.* Quod probatur ex Text. *in cit. cap. Preterea*, ubi in terminis præſentis caſus, unus non ſufficit teſtis, ex eo quòd integer non ſit, ut inquit idem Sanch.

3 Et videtur eſſe evidens, quia teſtis de quo agitur *num.* 1. haberi debet pro non integro, ex his rationibus: 1. quia turpitudinem ſuam allegavit; ut notat Sanch. cit. in teſte Text. *in cap. Preterea*, ibi: *Ille teſtis non erat omnino integer, quia allegabat turpitudinem ſuam:* & latiſſimè pluribus citatis Barboſ. *& de axiomat. axiomat. 221. num. 1.* ergo ex eadem ratione dictus Nicolai patruus non eſt teſtis integer.

4 2. Et principaliter, quia conſtat, tale matrimonium dicto patruo diſplicere, & illud diſſolvere machinari; quod Doctores magno tribuunt defectui, ut videre eſt apud Sanchez *citat. num. 12.* ibi: *Hinc infertur judicem conſiderare debere qualitatem perſonæ teſtificantis, & an ſibi diſpliceat matrimonium, nec ne? & alias circumſtantias, ut benè docent Hoſtienſis, & Calderin. cap. Preterea 2. de Sponſ. & ibi Ioann. Andreas num. 4. Anton. num. 8. Anchar. num. 4. Gregor. Lopez. lib. 18. verb. de un. tit. 9. part. 4. Et ratio eſt, nam quæ ſint vera probationes, & quando teſtibus fides adhibenda ſit, multum in judicis arbitrio verſatur, ut latè tradit Menoch. de arbitr. lib. 2. centur. 1. caſu 90.* Hæc Sanchez.

QUÆSTIO XLIV.

An qui votum caſtitatis abſolutum emiſit, & ratione illius periculoſas patitur infirmitates, poſſit abſque diſpenſatione uxorem ducere? Et an poſſit cum eo Epiſcopus diſpenſare?

SUMMARIUM.

1 *Facti ſpecies.*
2 *Conjugato habenti votum caſtitatis non ceſſat votum per matrimonium.*
3 *Habenti votum Religionis non ceſſat votum per morbum incurabilem.*
4 *Plures DD. ſentiunt ceſſare.*
5 *Votum Caſtitatis non ceſſat propter vehementia incontinentiæ pericula.*
6 *Votum ceſſat, quando illius materia reddita eſt mala, vel eſt impeditiva majoris boni.*
7 *Convenientiæ, & pericula incontinentiæ conjugum votum non diſſolvunt.*
8 *Quando dubitatur de malitia materiæ voti, aut de impedimento majoris bonitatis, non ceſſat votum.*
9 *Votum Caſtitatis abſolutæ non ceſſat ex gravi detrimento non præviſo, licèt ceſſent aliqua vota ob periculum vitæ, honoris, aut gravis detrimenti non præviſi.*
10 *Non valet dici, ſi hæc pericula prævidiſſem, votum non emiſiſſem.*

1 AMbroſius votum caſtitatis emiſit abſolutum. Poſt aliquod tempus morbum contraxit, illi in ſpatio quinque, aut ſex annorum, per quatuor, aut quinque vices repetens. Et talis eſt qualitatis, quod non obſtantibus variis medicaminibus à medicis applicatis; pro qualibet vice, qua hoc morbo impetitur, per duos, aut tres menſes perfecto caret judicio. Medicis videtur opportunum, ſeu melius hujus infirmitatis remedium eſſe conjugis ſtatum. Et iterata per aliquas vices hac infirmitate, prudenter, & probabiliter timere poteſt judicium amiſſurum. Ad ſtatum Religioſum etiam ob eam cauſam cenſetur, ſe inhabilem eſſe. Addit, ſuas in caſtitate pati fragilitates, eo quod vitam degat, ubi in periculo verſatur, & difficile eſt alibi vivere, ubi in eo non verſetur. Quæritur 1. ſi his conſideratis cauſis, teneatur ad obſervantiam voti caſtitatis, & abſque diſpenſatione uxorem ducere poſſit? 2. Si in caſu, quo votum non ceſſet, ad diſpenſationem dictæ cauſæ ſufficiant? 3. Si poteſt Ordinarius, in his terminis, diſpenſationem concedere, ob moras Romam recurrendi, & ob morbi repetitionis periculum?

§. I.

An iis conſideratis cauſis teneatur Ambroſius ad caſtitatis obſervantiam, & poſſit abſque diſpenſationem uxorem ducere?

Reſpondeo, & teneri ad obſervationem voti caſtitatis, 2
& non poſſe abſque diſpenſatione uxorem ducere. Ratio eſt, quia ut dicitur num. 1. votum fuit abſolutum: votum autem abſolutum nullam admittit limitationem. Nec eſt idem dari urgentem cauſam ad diſpenſandum in voto caſtitatis abſoluto, ac ceſſare illius obligationem. Ut variis exemplis oſtenditur.

Primum ſit de conjugato votum caſtitatis habente; ra- 3
tione cujus non poteſt petere: & tamen cum uxore vivit cum periculo morali petendi. Et hoc periculum morale eſt cauſa urgentior, quam illa Ambroſii de infirmitate: & tamen obligationem non diſſolvit, ſed tantum eſt cauſa, ut habeatur diſpenſatio. Ut dicunt Sanchez *lib. 4. decal. cap. 45. num. 40.* Soar. *tom. 2. de Relig. lib. 6. cap. 17. n. 9.*

Secundum exemplum ſit de emittente votum Religio- 4
nis, cui poſtea ſupervenit morbus incurabilis, & talis, quòd illi impedit Religionis obſervantiam. In quo caſu, licet urgentiore caſu Ambroſii, dicunt aliqui Doctores non manere liberum à voto, & tantum habere cauſam, ut diſpenſetur, ut videre eſt apud Sanchez *cit. num. 43.* ibi: *Deducitur, eſſe juſtam cauſam diſpenſandi in voto Religionis morbum continuum, cujus ſalus deſperatur, quando talis eſt, ut obſervantias Regulares impediret.* Vide illum.

Tertium exemplum urgentioris cauſæ eſt, quando ha- 5
bens tale votum, aut votum non nubendi, experientia compertum habet, ſe vix poſſe continere; & ex ſuo vivendi modo verſatur in periculo incontinentiæ vehementi, & tamen Doctores communiter ſuſtinent, non ceſſare obligationem voti, ſed ſolùm dari cauſam ad diſpenſandum. Sic Leſſius *lib. 2. de juſtit. cap. 4. dub. 12. num. 101.* Sayr. *in Clavi Reg. lib. 6. cap. 12. num. 30.* Soar. *proximè cap. 17. n. 9.* Sanchez *cit. num. 44.* Caſtr. Palaus *tom. 3. tract. 15. diſput. 1. de voto punct. 20. num. 4.* Dian. *4. part. tract. 4. reſolut. 102.* & alii quos refert, & ſequitur Leandr. *tom. 7. tract. 1. diſp. 13. quæſt. 6.* contra alios.

Confirmatur, quia votum ſolùm ceſſat, quando illius 6
materia reddita eſt mala, aut impeditiva majoris boni: at in præſenti caſu, non eſt malum, quod Ambroſius obſervet caſtitatem, non obſtante ſuo morbo, & ſe potius mori deſinat, pro caſtitatis obſervatione, non eſt malum, ſed actus virtutis; ut in terminis hujus caſus expreſsè inquit Sanchez *lib. 8. de matrim. diſput. 20. num. 26.* ibi: *Continentia etiam cum individuus periculo, eſt actus virtutis, nec illius fractione matrimonium ineundo neceſſe eſt ſaluti corporeæ mederi, &c.* Hæc quoad infirmitatem.

Nam quoad convenientias conjugiorum, & pericula 7
incontinentiæ, ex dictis benè ſequitur, relatis eſſe minora, & ſolum concludi eſſe cauſas ad diſpenſandum, & non ad diſſolvendam obligationem voti. Et in terminis præſentis caſus ita ſentit Sanch. *cit. n. 26.*

Dixi: *quando materia voti certo reddita eſt mala*; nam 8
ſi id certum non eſt, ſed ſolùm dubium, nec tunc ceſſat votum, ſed tantùm adeſt cauſa, ut in illo diſpenſetur, ut eum communi Doctores docet Sanch. *cit. dict. lib. 4. decal. cap. 45. num. 39.* Et hujus ratio eſt, quia poſſeſſio ſtat pro voto, quia proinde non debet ſpoliari in dubio. Et in noſtro caſu, dicto ſuppoſito, quod amplius pro parte contraria allegari poterant, viderentur illam in dubium adducere. Non tamen deficiam illis, quæ ab aliquibus in oppoſitum ſolent adduci.

Non obſtat 1. quod Doctores communiter conveniunt, 9
ceſſare votum ob periculum vitæ, honoris, aut alterius

gravis

gravis detrimenti non prævisi; non tamen cessare, si prævisso illo gravi periculo, &c. adhuc votum emitteretur? Sic Soar. *tom.2. de Relig. lib.4. de oblig. vot. cap.20. num.1. cum pluribus*, quos citat, & cum limitationibus *à num.3.* Castr. Palaus *cit. tom.3. tract.15. disput.1. de vot. punct.20. num.5.* Fagund. *lib.2. decal. cap.31. à num.4.* Tambur. *lib.3. decal. cap.16. à num.1.* & alii, quos refert, & sequitur Leand. *cit. dict. tom.7. tract.1. disput.13. quæst.8.* Ex hac ratione, quia in 1. parte res voto promissi notabiliter mutatur, non tamen mutatur in secunda conclusionis parte: at Ambrosius in observatione sui voti patitur periculum vitæ, & suæ salutis, & grave detrimentum non prævisum in emissione voti, ut constat *ex dictis numer.1.* ergo illud votum cessat, & potest sine dispensatione uxorem ducere. Non, inquam, hæc obstant, quia cit. DD. non loquuntur de nostro casu: ideò enim diximus *num.2.* nos loqui de voto castitatis absoluto, quod nullam admittit limitationem. Sicut etiam dicitur de voto absoluto non nubendi, quod non cessat, etiam cum prædictis periculis, ut videre est apud Leand. *proximè quæst.6.* Et de voto serviendi perpetuo alicui hospitali, quod non cessat ob vitæ periculum, ut inquit Soar. *proximè numer.2.* & in aliis.

10 Nec obstat 2. dicere: Si aliquis vovens prævidisset illa pericula supervenientia, votum non emisisset. Non, inquam, obstat, quia hæc conjectura est multorum contractuum destructiva: quis enim contraxisset matrimonium, si prævidisset, quæ postea supervenerunt; quanti non emisissent professionem, si præscirent, quæ postea eis evenerunt. Sic docent communiter DD. Cajet. Sot. Castr. Palaus, Prado, Dian. apud Leand. *proximè*. Quando verò doctrina illorum DD. habeat locum? Vide *in cit.* maximè Fagund. & Tambur. & aliis, quos citant. Nec ratio illius doctrinæ nostro congruit casui, in quo materia voti nunquam redditur mala, nec illicita, nec imprudens, ut ex dd. constat.

§. II.

An causæ supradictæ ad concedendam dispensationem, sint sufficientes?

SUMMARIUM.

11 *Sunt sufficientes.*
12 *At non sunt sufficientes ad dispensandum in voto solemni Castitatis.*

11 Respondeo affirmativè cum Sanch. *lib.8. de matrimon. disput.20. num.26.* ubi in terminis agit de hoc casu, & ibi asserit, designatam esse justam causam ad dispensationem, & rationem confert: *Quia negari non potest, materiam voti notabiliter mutatam esse, gravissimamque difficultatem supervenisse, nec à vovente excogitatam; & quamvis jure optimo posset vitæ periculum eligere ob castitatis servandæ amorem: at res ita ardua est, ut merito credendum sit, velle Deum, qui hujus voti creditor est, ut Ecclesia benignitate sua utens, ex hac causa partim relaxet, partim in alia opera commutet. Nec obstat aliis medicinis posse huic damno subveniri; quia satis est id anceps esse, & valde difficile; præsentaneumque medium, ac judicio medicorum certius esse coitum. Sicut quamvis urgentibus carnis illecebris possit aliis mediis prospici; quia tamen ea non ita præsentanea, ac efficacia sunt, humana fragilitate voventis attenta, ac coitus, est justa causa illas pati, cum frequentis lapsus periculo, ut in voto castitatis dispensetur.* Hæ rationes Pat. Sanch. cum illius authoritate ad hanc resolutionem, sunt tanti ponderis, ut pro illa necessarium non sit aliquid aliud afferre. Adverto tamen, Sanch. dicere, hanc dispensationem esse faciendam adjuncta aliqua commutatione in operibus piis, ut ita suppleatur, quod forte deerit, ut causa dispensationis sit justa ad æqualitatem, & ita observetur stylus Curiæ, in quo in his dispensationibus aliquid relaxatur, & aliquid commutatur.

12 Nec obstat, quòd prædictus morbus non est sufficiens causa, ut dispensetur in voto solemni Castitatis, adhibito eo medicorum testimonio, ut dicunt, sentire D. Thom. 2. 2. *quæst.88. art.11. ad 3.* & ibi Cajet. *in fine*, Durandum *in 4. d.38. quæst.2. in fine*, D. Anton. *2. part. tit.11. cap.2. §.9. ad finem*, & alios; & tamen ratio votis simplicis, & solemnis castitatis inter se non distinguuntur, ut communiter tradunt Doctores: ergo etiam non erit sufficiens causa ad dispensandum in voto castitatis simplici. Non, inquam, obstat, quia datur diversa ratio in voto solemni castitatis: quia ejus dispensatio cedit in notabile status Religiosi detrimentum, quod multo urgentiorem causam dispensandi requirit; & solùm petit causam boni communis, ut probat Sanchez *cit. dict. lib.8. de matrimon. disput.8. num.2. & 8.* & tenent omnes DD. apud Leand. *tom.7. tract.2. de voto disput.4. quæst.55.* Ut vero dispensetur in voto Religionis (aut castitatis) sufficit ille morbus, qui sane impedit observantias Regulares; ut docet Sanchez *cit. dict. disp.20. numer.26. in fine*, & alii communiter, mox citandi §. seq.

§. III.

An possit ordinarius in terminis præsentis casus dispensare cum Ambrosio ob mali repetitionis periculum, & ob moras recurrendi Romam?

SUMMARIUM.

13 *In præsenti casu potest ordinarius dispensare.*
14 *Probabilius est, non posse, quando adest aliquis, qui ex speciali commissione, aut privilegio potest dispensare.*
15 *Probabile est posse.*
16 *Capitulum Sede Vacante, potest dispensare.*
17 *Dispensatio non extenditur ad secundas nuptias, nec quod peccatum contra castitatem non sit sacrilegium.*

Respondeo in terminis præsentis casus, posse dispensare. 13 Sic Sanch. *lib.8. de matrimon. disput.9. num.22.* ubi inquit posse Episcopum dispensare in voto castitatis absoluto, quando non patet facilis, nec commodus ad Summum Pontificem recursus, *eo quod ex mora grave incontinentiæ periculum consurgat*. Additque: *Idem dicendum est, quamvis non immineat periculum incontinentiæ ex mora, si aliud quodcumque grave periculum immineat.* Et in præsenti casu præter periculum incontinentiæ, adest periculum repetitionis symptomatis cum perpetuitate, & periculum amittendi opportunitatem conjugis competentis. Idem Sanchez *lib.4. decalog. cap.40. numer.4.* ait, Episcopos posse in sua Diœcesi omne id, quod Sum. Pontifex in tota Ecclesia, exceptis specialiter reservatis, (quod ex professo probat *lib.1. de matrim. cap.61. num.3.*) Inquit etiam non esse verisimile, Sum. Pontificem sibi reservasse dictum votum in periculis, & inconvenientibus allatis. Idem ob eandem rationem tradunt, & dicunt Lessius *lib.2. de justit. cap.4. dub.13. n.106.* Soar. *tom.2. de Relig. tract. de voto lib.6. cap.26. nu.9.* Idem cum multis tenet Barbos. *in collect. ad cap. Veniens 5. qui cleric. vel vovent. num.5.* ibi: *Multo probabilius est, posse Episcopum dispensare in voto continentiæ, si detur urgens causa, seu gravis necessitas, prout est grave periculum incontinentiæ, vel simile, & interveniat simul morale, vel grave impedimentum adeundi Pontificem, & ita detur probabile periculum in mora, in quo casu potest Episcopus dispensare, &c.* Quod probat ex dict. Text. *in cap. Veniens*, Barbosa *part.2. de potest. Episcop. alleg.37. num.8.* Idem cum Basil. & Layman. sustinet Castr. Palaus *tom.3. tract.15. disput.2. punct.12. num.4.* Idem defendunt Tambur. *lib.3. decalog. cap.16. §.4. num.37.* & Leand. *tom.7. tract.1. de Juramento. disput.17. quæst.117.* qui post cit. pro parte adversa Rodrig. & Ludovic. Lop. sic sentit: *Sed longe multo verius, imò, & certissimum mihi, respondeo, posse Episcopum dispensare in dictis votis* (nempe Castitatis perpetuæ, & Religionis) *quando urget magna necessitas dispensationis, nec Pontificis responsum expectari potest, absque gravi periculo corporis, vel animæ. Quia non est credendum velle Pontificem in hoc casu, sibi reservare hæc vota, eorumque dispensationem, sed potius Prælatis inferioribus concedere, eo quod id rectæ gubernationi conveniat*; & ultra citatos affert Petr. Ledesm. Henriq. Trullench. Navar. Dian. Fagund. Bas-

Basseum: Cum ergo pro dicta resolutione tot sint graves DD. ordinarius dispensare non recusabit.

14 Hic tamen interponimus dubium, An quando aliquis ex speciali commissione, vel privilegio adest, qui potest dispensare, possit nihilominus Ordinarius, nempe Episcopus dispensare? De quo dubio agimus supra *quæst.* 39. *num.* 21. *&* 22. Ne tamen deficiat responsum eo tempore, quo fuit hæc quæstio interrogata, illam iterum adducimus, aliquibus DD. adhibitis. Ad dubium ergo propositum, respondeo communiter negare DD. quia Episcopus potest dispensare, quando adest urgens necessitas, & non potest adiri Pontifex: sed quando adest Nuntius, aut alius, qui potest ex privilegio dispensare, cessat necessitas: ergo. Sic Sanchez *lib.* 2. *de matrim. disput.* 40. *num.* 8. *& lib.* 8. *disput.* 9. *num.* 25. *& lib.* 4. *decalog. cap.* 40. *num.* 38. Soar. *dict. lib.* 6. *de voto cap.* 26. *num.* 15. Castr. Palaus *cit. dict. disput.* 2. *punct.* 12. *num.* 5. Basil. Pont. Less. Laym. Trullench. Navar. & alii, quos affert, & sequitur Leand. *cit. dict. disput.* 17. q. 134.

15 Probabile tamen est, adhuc in eo eventu posse Episcopum dispensare, ut tradunt Henriq. *lib.* 8. *de pœnit. cap.* 10. *num.* 1. *& lib.* 12. *de matrim. cap.* 3. *num.* 1. Avil. *de Censur.* 2. *part. cap.* 7. *disput.* 1. *dub.* 6. *notab.* 3. Tambur. *lib.* 3. *decal. cap.* 16. §. 4. *num.* 38. & alii citato loco adducti: Ratio est, quia per accidens est, quòd ille delegatus habeat hanc potestatem. Nec inde tollitur potestas, quam in his casibus, censetur concedi Episcopo. Additur, quod nescio, quòd hæc potestas dispensandi in voto castitatis soleat concedi Nuntiis, & cum hæc potestas illis ignoretur concessa, facilius est ad Episcopos recurrere, qui præsto sunt ad eas concedendas dispensationes, in iis urgentibus casibus. Nam præsentibus Nuntiis, præcisa ea speciali potestate, ut inquit Leand. *proximè*, *quæst.* 123. posse Episcopo dispensare, certum est. Quia licet Nuntius sit Legatus à Latere, tantum potest vi suæ dignitatis circa dispensationes in sua Provincia, quantum Episcopus in suæ Diœcesi, ut inquit idem Leand. *cit. quæst.* 53. ergo cùm majori potestate non gaudeat, facilius est ad Episcopum recurrere. Ità Sanchez *lib.* 8. *de matrimon. disput.* 9. *num.* 15. ubi inquit oppositum carere fundamento, & *lib.* 4. *decal. cap.* 40. *num.* 38. citans Soar. & Avil. Et videri potest Leand. asserens *cit. loco*, aliquos DD. citatos à Rodrig. pro opposita sententia, illam non docere.

16 Duo tamen sunt omninò certa. Primum posse, Capitulum Sede Vacante, in his dispensationibus omne id, quod in illis potest Episcopus. Quia omne id, quod Episcopo competit potestate ordinaria, transit ad Capitulum Sede Vacante, *cap. cum olim*, 14. *de major. & obedient.* Ita Molin. *tom.* 1. *de Iustit. disp.* 250. Sanch. *lib.* 8. *de matrimon. disput.* 2. *num.* 10. Barbos. *de potest. Episcop. alleg.* 36. *num.* 16. Dian. 4. *part. tract.* 4. *resol.* 211. *cum pluribus*, & iterum *part.* 7. *tract.* 2. *resolut.* 3. *cum multis aliis*, *& aliis cit.* Leand. *dict. tom.* 7. *disput.* 17. *quæst.* 69. Et cum hæc potestas competat, ut dixi, Episcopis jure ordinario, inde sequitur secundum: Posse non solum Episcopum, sed etiam Capitulum Sede Vacante, (ut inferunt citati DD.) delegare, & committere, cui voluerint, dictam dispensationem.

17 Unum denique adverto, hanc dispensationem extendi non posse, nisi ad id, quod dumtaxat necessitas infirmitatis postulat. Quare Ambrosius ad matrimonium contrahendum ab Episcopo dispensatus, eo matrimonio soluto, ad secundas nuptias, sine alia dispensatione à Pontifice, transire non potest; Est enim hæc dispensatio multum diversa, quamvis absoluta, ab illa, de qua egimus *supra quæst.* 43. *num.* 9. *& num.* 10. Et dum conjugatus extiterit, si aliquod peccatum contra castitatem commiserit, malitiam sacrilegii contra votum incurret. *Sic* Soar. *citat. dict. cap.* 26. *numer.* 13. *in fine*, Sanchez *lib.* 4. *decalog. cap.* 40. *numer.* 40. *etiam in fine*, Castr. Palaus Basil. Navar. Lessius, Laym. quos refert, & sectatur Leand. *proximè* q. 120.

QUÆSTIO XLV.

An fœmina ante annum duodecimum voto Religionis, aut in dubio anni duodecimi, emisso obligetur; & post matrimonium contractum, quinam illud irritare, aut dispensare possint?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Aliqui existimant, votum ante duodecimum annum emissum, non esse validum.*
3 *Certum est, illud votum esse validum.*
4 *Pater potest votum Religionis ante duodecimum annum emissum irritare.*
5 *Etiam potest illud irritare, post duodecimum annum, post emancipationem, & postquam filia à patria potestate egressa est.*
6 *Et etiam in dubio, an votum emissum fuisset ante, vel post duodecimum annum.*

1 LUcia virgo in domo paterna emisit Religionis votum, dubitat tamen, an quando id votum emisit, jam completus esset duodecimus annus? Post aliquos annos nupsit, & hodie cum marito vitam agit, parentes non habens. Quæritur 1. an votum fuisset validum, & à parentibus irritari potuisset? 2. Si parentibus careat, à quibus possit irritari, id votum? 3. An Episcopus possit illud votum irritare, aut dispensare?

§. I.

An votum Religionis ante duodecimum, aut in dubio duodecimi anni emissum, fuisset validum; & à parente potuisset irritari?

2 Respondeo, non deesse DD. negantes esse validum; quia existimant impuberes legitimam vovendi ætatem non habere. Hi sunt D. Thom. D. Bonav. Silvest. Angel. Palacios. Greg. Lop. & his favent alii omnes apud Leand. *tom.* 7. *tract.* 1. *disp.* 43. *quæst.* 12.

3 Dicendum tamen est, si Lucia dubia est an duodecim annos completos habuerit, quando illud Religionis votum emisit, votum in illa dubietate ætatis emissum, fuisse validum. Quia in ea ætate jam habebat usum rationis sufficientem ad culpam mortalem committendam, quod tantùm sufficit ad quodcumque votum validè emittendum. Ut communiter tradunt DD. Sanchez *lib.* 4. *decalog. cap.* 18. *num.* 18. dicens hanc sententiam verissimam, *& cap.* 35. *num.* 5. citans D. Thom. 2. 2. *quæst. ultim. art.* 3. *ad* 3. *& quæst.* 88. *art.* 9. *ad* 1. & Cajet. §. *Ad hoc dicitur*, & alios Soar. *tom.* 2. *de Relig. lib.* 1. *de essent. & honest. voti*, *cap.* 9. *num.* 4. citans D. Thom. Cajet. Palud. Silvestr. Angel. Sot. & alios; Unde patet pro opposita sententia, non rectè fuisse citatos à Narbona apud Leand. *cit.* qui alios affert, & sequitur, & inquit, hoc sibi esse certum.

4 Ad secundam tituli quæstionis partem, respondeo, potuisse patrem Luciæ dictum votum irritare, casu, quo fuisset emissum tempore impubertatis, hoc est ante duodecimum annum completum: quia ob potestatem dominativam, qua pollebat in filiam Luciam, cæterosque filios, sive legitimos, sive illegitimos, potest eorum vota ante pubertatem emissa irritare; sic habetur expressè *in cap. mulier* 32. *quæst.* 2. *& in Concil. Tolet.* 10. *cap.* 6. *& refertur cap.* 1. 20. *quæst.* 2. *& in Concil. Triburienf. cap.* 24. *& refertur cap.* 2. 20. *quæst.* 2. & tradunt communiter DD. quos latè referunt, & sequuntur Sanchez *lib.* 4. *decal. cap.* 35. *n.* 7. Castr. Palaus *tom.* 3. *tract.* 15. *disp.* 2. *punct.* 3. §. 3. *n.* 5. Tambur. *lib.* 3. *decal. cap.* 16. §. 3. *num.* 9. Leand. *tom.* 7. *tract.* 1. *de juram. disp.* 16. *q.* 72.

5 Et hoc votum Religionis poterat pater Luciæ illi irritare, etiam post pubertatem, nempe post duodecimum annum, post emancipationem, & post egressam patriam potestatem, dummodo tempore pubertatis dictum votum

le-

legitime non ratificaverit. Ita Soar. *tom.2. de Relig. tract. de vot. lib.6. cap. 6. numer.* 11. Sanchez *dict. lib.4. decalog. cap.* 30. *num.* 9. & 14. Tamburin. *proximè dict. numer.* 9. & 10. & pluribus relatis Castr. Palaus *proximè numer.* 5. & alii.

6 In dubio autem, an votum fuerit emissum ante, vel post pubertatem, hoc est ante, vel post ætatem duodecim annorum; adhuc pater irritare poterat votum emissum à sua filia Lucia. Ratio est, quia in dubio non est quis possessione sua spoliandus; *cap. In pari, de regul. jur. in 6. & l. In pari, ff. de reg. jur.* Soar. *tom.2. de Relig. tractat. de voto lib.4. cap.6. num.1. & lib.6. cap.6. numer.4. in fine*, Sanchez *lib.4. decalog. cap.32. numer. 2. & lib. 2. de matrimon. disput.41. num.* 39. & aliis relatis Dian. 4. *part. tractat.* 3. *resolut.* 37.

§. II.

An votum Religionis à Lucia, patrem non habente, emissum, ab aliquo irritari possit?

SVMMARIVM.

7 *Probabile est à marito posse irritari.*
8 *Etiam in casu dubii, an fuerit emissum ante, vel post duodecimum annum.*

7 Respondeo, probabile esse votum Religionis à Lucia emissum, in dubio emissionis ante, vel post pubertatem adeptam, posse à suo marito irritari, ut docet Sanchez *lib.9. de matrimon. disput.41. num.4.* ibi: *At si ea vota personalia emiserit, tunc ante pubertatem, vel realia post pubertatem, minor tamen 25. annis absque patris, aut tutoris, sed quorum erat potestate, beneplacito, posse virum ea omnia perfectè irritare, ita ut jam non reviviscant; & quamvis transacta sit atas, in qua pater poterat, si non sint post illam vota ratificata; quia succedit in eandem potestatem, &c.* Idem tenet Less. *de just. cap.40. dub. 15. num. 92.* ibi: *Unde sequitur, si puella emisit votum castitatis, aut Religionis ante pubertatem, vel realia post pubertatem ante vigesimum quintum annum expletum, absque eorum, sub quibus erat, facultate, maritum posse ea irritare, etiam ante consummatum matrimonium, quia statim per ipsum contractum matrimonii rati, succedit in illorum potestatem. Idem Sanchez lib.9. de matrim. disput.41. numer. 4. Quæ omnia rectè procedunt secundum priorem sententiam, quæ marito plenam potestatem in omnia uxoris vota concedit, quam diximus satis probabilem.* Idem asserit Tambur. *lib.3. decal.* §.3. *n.*52. ibi: *Probabile enim est, vota personalia fœminæ, vel servi facta in impubertate, vel facta dum minores sunt, posse irritari a superveniente marito, vel domino; sic Lessius lib. 2. de justit. cap.40. dub.15. num.92. & Sanchez lib. 9. de matr. disput. 41. num. 4.* Ratio est, *quia maritum, & dominum succedere uxori, & servo vice parentis, vel tutoris, curatoris ve, quando ii ordine prædicto non adsunt, non est improbabile.* Ex his tam gravibus DD. infertur, posse maritum, Luciæ illi votum Religionis factum in impubertate irritare.

8 Nec obstat, quòd de hoc voto datur dubium, an fuerit emissum ante, vel post pubertatem. Non, inquam, obstat, quia cit. DD. dicunt maritum succedere in potestatem patris; sed supra num. 6. dictum est cum gravibus Doctoribus potuisse patrem, non obstante eo dubio, emissi voti, ante, vel post pubertatem, dictum votum irritare? ergo etiam id ipsum poterit maritus, cum ad illum eadem patris potestas transacta sit.

§. III.

An Episcopus, aut Capitulum Sede Vacante dictum votum Religionis possint irritare?

SVMMARIVM.

9 *Affirmarunt aliqui DD.*
10 *Hoc tamen communiter reprobatur.*
11 *Lucia, hoc matrimonio dissoluto, ad secundas nuptias absque alia dispensatione transire potest. Non peccavit post contractum matrimonium, & consummatum, petendo, nec reddendo debitum.*

Aliqui affirmarunt DD. Gutier. *lib. 2. canon. qq. cap.22. num.*49. & alii apud ipsum, & Acacius, Marcli. *tom.2. verb. voto resolut.*449. *num.*1. apud Leand. mox citandum; probant, quia vota, quæ emittuntur à subjectis dominativæ potestati facile solvi possunt irritatione; ergo credendum non est S. Pontificem illa sibi reservasse. 9

Hoc tamen assertum communiter à DD. reprobatur. Quare dicendum est, non posse Episcopum, nec Capitulum Sede Vacante, votum Religionis à Lucia emissum dispensare. Ratio est, quia potestas dispensandi est diversa à potestate irritandi: ergo inferri non potest à facilitate quam habent parentes, & alii ad vota irritanda, quod Pontifex eam non reservasset, & sic posse Episcopos illa dispensare, nam id esset, illa irritare; quod illis non conceditur. Sic Sanchez *l.b.8. de matrimon. disput.9. num.4. & lib.4. decalog. cap.40. num.28.* Soar. *lib.6. de voto cap.26. num.3.* Tambur. *lib.3. decalog. cap.16.* §.4. *numer.* 41. Castr. Palaus *tom.3. tract.15. disput.2. punct.12. numer.* 12. Leand. *tom.7. tract.1. disput.16. quæst.*11. & Angel. Boss. *de Iubil. sect.2. casu* 15. *num.*2. cum Faust. & aliis, inquit, tale votum virtute Iubilæi non esse commutabile; Unde ex his DD. sequitur, nec illud Episcopum posse commutare; ergo nec dispensare. 10

Ex dictis per totam hanc quæstionem duo infero. Primum, Luciam, viduam factam, posse absque aliqua dispensatione ad secundas transire nuptias, quia illius votum Religionis à suo marito irritum fuit redditum, non solùm pro tempore primi matrimonii, sed pro semper, ut dixi supra num.7. & 8. cum DD. ibi cit. secundum, non peccasse Luciam, post contractum, & consummatum matrimonium petendo, & reddendo debitum, quia votum Religionis solùm obligat ad Religionem cùm illam ingredi poterat, at post consummatum matrimonium, illam ingredi nequit, nisi de consensu mariti, vel facto divortio perpetuo, qui eventus ante irritationem à marito factam, non supervenerunt. Ita cum pluribus Sanchez *l. 9. de matrim. disput.33. num.15. & disput.35. numer.* 10. Soar. *tom.3. de Relig. lib.4. cap.4. numer.6.* Lessius *lib. 2. de justit. cap.41. dub.5. num.* 47. *in 2. edit.* Castr. Palaus *tom.3. tr.16. disp.1. punct.5. num.3.* & alii. 11

QUÆSTIO XLVI.

An ad matrimonium admitti debeat illa, quæ in litis actibus firmavit, se habuisse copulam, & in examine libelli supplicis, coram Officiali Diœcesano, cum juramento deposuit, se illam non habuisse copulam?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Aliqui existimant non posse dictos dispensatos absque nova dispensatione matrimonium contrahere.*
3 *Alii affirmant. Error Advocati parti non nocet: ibidem.*
4 *Vicarius Generalis executione mandare debet dispensationem.*
5 *Testimonium viri matrimonium recusantis, fortius est.*

Antonia litem adversus Thomam intendit, quia, promisso matrimonio, illam defloraverat. Thomas promissionem matrimoni confessus fuit; & in eum lata est sententia, ut Antoniam duceret. Publicatis denunciationibus de jure, & more, repertum est, in quarto consanguinitatis gradu esse conjunctos. Obtento dispensationis rescripto cum solita clausula: *Dummodo inter eos copula non intercesserit.* (De illa enim in libello supplicationis mentione non fecerant.) Facta verificatione à Vicario Generali, circa dictam clausulam, cum juramento deposuerunt, se non habuisse copulam. Nec aliquis alius testes deposuit de tali copula, nec de illius fama. Quæritur, An Vicarius Generalis dictam dispensationem expedire debeat? 1

RESOLUTIO.

2 Nonnulli viri doctissimi de hoc consulti casu, existimarunt, Thomam, & Antoniam non posse absque nova dispensatione matrimonium contrahere; nam obtenta fuit subreptitia. 1. quia in illa suppressa fuit copula, quæ in actis expressè fuit confessa, & confessio in actis illis præjudicat, *l. cum precum, C. de liberali causa*. 2. Nam qui fatetur impedimentum matrimonii illud exoptans contrahere, illud impedit; ut cum communi DD. Sanchez *lib. 1. de matrim. disp. 72. num. 3.* Sed Antonia in actis confessa fuit copulam; ergo matrimonium impedivit.

3 Alii viri doctissimi in oppositum asserebant, Vicarium Generalem debere expedire dispensationem, juxta juramentum, in quo dicti impetrantes deposuerunt, se non habuisse copulam. 1. quia Antonia fatetur, se non mandasse copulam in articulis formare, sed solus advocatus, ut facilius pro ea sententiam impetrare: error autem advocati parti non præjudicat, si de veritate constat; ut deciditur *in l. 2. C. de errore advocator.* & ibi cum communi DD. Barbos. *in Collect. ad dict. legem*. 2. Quia Antonia examinata (cum sit sincera) si copula præcessisset, illam confiteretur.

4 His subscribo, censeoque Dominum Vicarium Generalem eam dispensationem, ut validam debere pronuntiare, & jubere, ut dicti impetrantes matrimonium contrahant. Probatur 1. quia *in gloss. dict. l. 2. C. de error. advocat. Verb. Intercessisse*, sic habetur: *Quomodo probatur negativa? R. eo quòd non probatur contra*: Sed Antonia fatetur, se in actis non jussisse copulam articulari, nec contra illam oppositum probatur. Imò Parochus requisitus, in sua informatione asserit, se publicasse, omnia, & nullum talem copulam denuntiasse.

5 2. Probatur, quia in circumstantiis nostri casus, magis qualificatum est testimonium Thomæ, quam testimonium Antoniæ; nam ille repugnabat, hoc contrahere matrimonium, & illi magni intererat, ad hunc finem allegare copulam; ut sic matrimonium non contraheretur; & tamen ille cum juramento deposuit illam non fuisse habitam. Addo ex doctrina Sanchez *cit. dict. lib. 1. disp. 72. num. 3.* testantis, sufficere, quòd pars optans celebrare matrimonium, impedimentum fateatur; & *num. 4.* negat, quando pars repugnans, illud negat: ergo si Thomas fatetur, habitam non fuisse copulam, illius testimonio standum est. Hæc in judicio ponderanda sunt, ut matrimonium, alio non obstante impedimento, ut non obstat, contrahatur.

QUÆSTIO XLVII.

An deflorans fœminam sub promissione matrimonii, & illam in facie Ecclesiæ ducens, & mox Religionem ingrediens, validè, & licitè professionem emittat?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Occasio hujus quæstionis tractanda.*
3 *Distinctione utitur in hac quæst.*
4 *Ex jure ostenditur, validam fuisse professionem.*
5 *Idem ostenditur authoritate DD.*
6 *Licitè non ingressus est Religionem, nec licitè professionem emisit.*
7 *Nec etiam habens votum Religionis.*
8 *Rejicitur consilium à Corduba datum.*
9 *Blasii Pontii placitum rejicitur.*
10 *Licitè non ingreditur Religionem, fœmina manente infamata, aut deflorata sine emissione seminis. Validè tamen.*
11 *Et contra Sanch. probabilius est oppositum.*
12 *Si Emmanuel dispensetur, ut matrimonium contrahat, ad Anastasiam non potest redire.*
13 *Admittentes eum ad professionem, graviter peccarunt; Et Anastasia interpellans Judicem esset audienda.*

1 EMmanuel vir nobilis sub expressa matrimonii promissione Anastasiam ejusdem qualitatis, & conditionis defloravit, & in effectu in facie Ecclesiæ, juxta Tridentini solemnitates, cum ea matrimonium celebravit. Hac solemnitate completa, mox ingressus est Religionem quandam Monachalem, in eaque professionem emisit, ac ordines sacros, etiam Presbyteratus suscepit. Quæritur 1. An validè, & licitè professionem emiserit, & teneatur iterum ad Anastasiam, ut ad suam uxorem redire?

RESOLUTIO.

Quamvis hujus casus resolutio facilis videatur, talis visa non fuit viro sapientissimo, qui in uno consulto asseruit, eam professionem fuisse invalidam, & teneri Emmanuelem, relicta Religionem ad Anastasiam, ut ad suam uxorem redire. Consulti sui resolutio nec mihi, nec aliis placere potest; non enim definitioni Ecclesiæ, juri communi, nec DD. communi sensui satisfacere potest. Quare breviter proponam, quid sit tenendum in præsenti casu, & ultimo loco aliquas rationes dicti viri solutas. 2

§. I.

Resolutio Authoris ad præsentem casum.

Respondeo cum distinctione, Emmanuelem validè emisisse professionem, non tamen licitè, & præcisis ordinibus sacris, & ante illos susceptos, si ex justa causa in professione cum illo dispensaretur, ut possit matrimonium inire, non teneri ad redeundum ad matrimonium cum Anastasia prius celebratum, præciso alio inconvenienti. Tres partes in hac resolutione continentur. Quoad primam. 3

Respondeo, Emmanuelem validè emisisse professionem. Probatur 1. ex ipso jure *in cap. Ex publico, & cap. Ex parte 2. de convers. conjug.* ibi, post medium: *Antequam matrimonium sit per carnalem copulam consummatum, licere alteri conjugum, reliquo inconsulto, ad Religionem transire, ita quod reliquus ex tunc legitimè poterit alteri copulari, &c.* Et ex Concil. Trident. *sess. 24. de matrimon. can. 6.* definitur, fuisse validam eam professionem, & per illam matrimonium dirimi, ibi: *Si quis dixerit, matrimonium ratum, non consummatum, per solemnem professionem alterius conjugum, non dirimi; anathema sit.* Et ex quadam Sac. Congreg. declaratione, quam referunt Barbos. *in Collect. Bull. Verb. matrimonium, & in Collect. ad cit. can. Trident. num. 9.* Navar. *in lucern. Regul. Verb. matrimonium num. 1.* Lessan. *in summ. qq. Regul. tom. 4. Verb. matrimonium num. 1.* & alii, in qua refertur decisum sub die 18. Novembris 1618. *Matrimonium reputari ratum, & non consummatum, ad effectum, ut unus ex contrahentibus, alio contradicente possit ingredi Religionem, si post illud contractum coram Parocho, & testibus copula non intercessit, quamvis prius non semel, etiam cum promissione de contrahendo, fuissent fornicati.* Sic Declaratio: ex quibus verbis expressè deciditur præsens casus; nam Emmanuel non semel copulam habuit cum Anastasia sub promissione matrimonii, & matrimonium coram Parocho, & testibus in facie Ecclesiæ contraxit, & quin alio divertisset, Religionem ingressus, & in illa professionem, Novitiatus completo anno, emisit: ergo validè. Et ex aliis juribus apud Sanchez *lib. 2. de matrim. disp. 18. n. 3.* 4

Secundò probatur authoritate DD. asserentium in terminis præsentis casus, matrimonium non consummari per copulam antecedentem fornicariam, sed per illam, quæ matrimonium subsequitur, & dum hæc non subsequitur, matrimonium hoc dicitur ratum, & dissolubile, per professionem Religiosam. Sic pluribus citatis tradit Sanchez *lib. 2. de matrimon. disp. 18. cit. num. 3. & disp. 21. num. 13.* & Basil. Pont. Ochag. Hurt. Viltal. & Ægid. Coninch. quos refert, & sequitur Leand. *tom. 2. tractat. 9. de matrimon. disput. 5. quæst. 9. & 31.* & alus pluribus citatis, Castr. Palaus *tom. 5. disput. 3. punct. 2. §. 1. num. 1. in fine*. Ex his satis probata manet prima pars nostræ resolutionis n. 4. Ad secundam. 5

Respondeo, Emmanuelem licitè Religionem non fuisse ingressum, nec in ea licitè professionem emisisse. Ratio 1. est, quia tenebatur Anastasiam ducere non solùm per matrimonium ratum, sed etiam per matrimonium consummatum; quia tenebatur ex justitia resarcire ejus inju- 6

injuriam. & famam; & per matrimonium ratum huic obligationi non satisfecit. Imò sic contrahere fuit actus otiosus, qui non caret culpa gravi. Ut probat Sanchez *lib.1. de matrimon. disput.43. in fine*. Et hanc nostram resolutionem expresse tenet cum Lopes *ibi disput.44. num.7.* & communiter DD. Lessius *lib.2. de justit. cap.41. numer.30.* Peyrin. & alii quos refert, & sequitur Pellizzar. *in Man. Regul. tom.1. tr.2. cap.4. n.25.* & alii.

7 Secunda ratio, quia communiter docent DD. habentem fœminam, sub promissione matrimonii, teneri illam ducere, non solùm per matrimonium ratum, sed etiam per consummatum; quia vinculum justitiæ fortius est vinculo Religionis. Sic Sanchez *cit. dict. lib.1. disput.45. num.3.* Basil. Pont. *lib.6. de matrimon. cap.12. num.10.* Pellizzar. *proximè cit.* Vasq. Azor. Reginald. Rebel. Ægid. Coninch. Bonacin. Lublin. Filliuc. Dian. Machad. quos refert, & sequitur Leand. *tom.2. tract.9. disput.2. quæst.5.* ergo à fortiori non habens votum Religionis, ut non habebat Emmanuel, tenebatur, ducere Anastasiam paris nobilitatis, quam sub promissione matrimonii defloravit, non solùm per matrimonium ratum, sed etiam per consummatum.

8 Nec obstat Anton. à Cordub. *in summ. quæst.182.* apud Sanch. *cit. dict. cap.44. num.7.* consulens quendam, qui fœminam notabiliter infamaverat, non tamen defloraverat, ut illam duceret, & ante consummatum matrimonium Religionem ingrediatur: ergo (cum infamatio fœminæ æquipolleat deflorationi,) potuit Emmanuel ducere Anastasiam, quam defloraverat, & ante consummatum matrimonium Religionem ingredi. Non, inquam, obstat; quia Sanchez *loco cit.* inquit non esse audiendum Cordub. in tali consilio, vel intelligendum, quando sic contrahendo, resarciretur honor dictæ fœminæ, quod rarissimè continget, imò tunc graviori suspicioni notæ afficietur fœmina; id tamen concedit, quando eo ingressu Religionis cessaret infamia, quæ in nostro casu non cessat.

9 Nec obstat 2. Basil. Pont. *cit. dict. num.10.* qui *num.9.* affirmaverat; probabile esse, habentem votum castitatis, qui postea fœminam defloraverat, sub promissione matrimonii, posse illam ducere, & ante consummationem, ad Religionem transire; quia sic potest utrique obligationi satisfacere, Justitiæ contrahendo, voto autem transeundo ad Religionem. Hunc Authorem afferunt Dian. *3. part. tract.4. resolut.203.* & Leand. *cit. dict. disput.2. q.5.* non approbantes, nec consentientes illi probabilitati; additque Leand. idem sentire Bacens *tract.12. de matrimon. quæst.19. assert.3.* Trullenc. *lib.7. de Sacram. cap.2. dub.1. num.8.* Castr. Palaum *tom.5. disput.1. punct.18. num.9.* Layman. Chapeavil. & alios citantem: ergo etiam in nostro casu, potuit Emmanuel saltem probabiliter, satisfacere obligationi Justitiæ, Anastasiam ducendo, per matrimonium ratum. Non, inquam, hoc obstat, quia illud placitum Basilii, non videtur probabile, quia justitiæ fœminæ, sub promissione matrimonii defloratæ, non satisfit, per matrimonium ratum, sed per consummatum, ut tenent communiter DD. & ipse Basil. *citat. nu.7.* nam æquitas non patitur, ut cum tanto damno fœminæ, liberalis ostendatur, ut inquit idem Palaus malè cit. à Leand. pro placito Basil. sicut etiam ab eo malè citantur pro eo placito, cit. ab ipso Palao; nam citantur pro sententia communi num.7. allata. Sicut etiam malè citatur Trullench. nam in dicto *dubio* 1. non habet num.8. & in cit. numer.7. stat pro sententia communi, Pacens ad manum non habeo. Et quidquid sit de eo; nam certum est, illud placitum Basilii, quod inquit probabile esse contra communem DD. sententiam, & non probabile; quia ratione probabili non nititur: ergo consequentia objectionis, ut improbabilis, non est admittenda.

10 Tertia ratio est, qua ostenditur, Emmanuelem illicitè Religionem fuisse ingressum, & illicitè in ea emisisse professionem. Quia ut docent Henriquez *lib.11. cap.8. num.8.* Ægid. Coninch. *de matrim. disput.26. num.51.* Dicastil. *tom.3. de Sacram. tract.10. disput.2. dubit.34. num.437.* & relatis Palatio, & Fabian. Bossius *tract. de effect. matrimon. cap.1. num.105. propè finem*, & alii asserentes, nam habere jus ad ingrediendam Religionem, nec ad emittendam in ea professionem, illum, qui post matrimonium ratum, tactus habuisset cum sponsa, ut inde nota incurretur fœmina, & multum difficile alias possit habere nuptias. Et etiam, si bona fide putando consummare matrimonium, virginem deflorasset, sine consummatione; nam licèt validè possit Religionem ingredi, & in illa professionem emittere; non tamen potest licitè, propter magnum fœminæ dispendium: ergo etiam licet Emmanuel validè Religionem ingrediatur, & professionem in ea emittat, illicitè tamen eam ingreditur, & in ea profitetur propter magnum dispendium, quod superest Anastasiæ defloratæ, quod non resarcitur per matrimonium ratum.

Nec obstat Sanchez *cit. lib.2. de matrim. disput.21. nu.7.* existimans validè, & licitè ingredi Religionem, & in ea professionem emittere illum, qui post matrimonium ratum, accessit ad sponsam animo consummandi, & non potuit, propter debilitatem, aut quia tunc alius casu sic pervenit, & ideò impeditus fuit ratione honestatis, vel quia fortè in ipsomet actu, spiritus Religionem inspiravit, & tunc ante consummationem, se retraxit; si enim hic nullo habito respectu ad statum, in quo manet sponsa deflorata, potest licitè, & validè Religionem ingredi, etiam Emmanuel poterat, nullo habito respectu ad statum, in quo manet Anastasia deflorata, ingredi licitè, & validè Religionem. Non, inquam, hoc obstat, quia probabilius videtur non posse eum sponsum licitè ingredi Religionem, propter damnum sponsæ illatum, nam in ea copula intercedit pactum, quale intercedit inter sponsos de futuro, quando sponsus sub promissione matrimonii sponsam defloraverat; qui non satisfacit suæ obligationi, contrahendo matrimonium ratum, propter damnum illatum, sed tenetur per matrimonium consummatum, ut docuit idem Sanch. Et hæc sentiunt Henriq. & Dicastill. *num. præcedenti locis citatis*. Probata hac secunda parte nostræ resolutionis *num.3.* Ad tertiam. 11

Respondeo, in qua dicebam, præcisis ordinibus sacris, vel ante illos susceptos, si Emmanuel dispensetur in professione, ut possit matrimonium inire; non teneri ad redeundum ad matrimonium jam in facie Ecclesiæ cum Anastasia celebratum. Quia illud fuit extinctum per professionem in Religionem emissam; ita ut Anastasia licitè potuisset, alias nuptias in facie Ecclesiæ celebrare. Addo, data ea dispensatione, si uterque velit copulari; debere iterum, contrahere de novo Sacramentum, & contractum celebrando. Hæc patent ex dictis, & habentur apud Gobat. *tom.3. tract.10. num.685. in fine*; & expressius apud Dicastil. *sup. num.395*. 12

Ad calcem hujus quæstionis duo adverto. 1. Religiosos admittentes Emmanuelem ad Religionem, & professionem, peccasse graviter contra justitiam. Quia non poterant in iis circumstantiis eam admittere. Sic clare colligitur ex Pellizzar. *supra cit. dict. tract.2. cap.4. numer.25.* & aliis, quos ibi citat; ratio est, quia cooperatores fuerunt damni Anastasiæ illati juxta communes restitutionis regulas. Videatur Cardin. de Lug. *tom.2. de justit. disp.19. à num.3. & à num.77.* Secundò adverto, potuisse Anastasiam intercedere apud judicem Ecclesiasticum, contra dictum Emmanuelem, & Prælatos Regulares, illum ad suam Religionem, admittentes pro injuria, & injustitia sibi illata. Et ex DD. supra adductis ante professionem emissam, absque dubio esset exaudienda. 13

§. II.

Solvuntur rationes à doctissimo viro adductæ.

SUMMARIUM.

14 *Intentum doctissimi consulentis. Et 1. illius ratio.*
15 & 16 *Suum intentum intendit probare.*
17 *Trident. privilegium est absolutum, & declaratur à S. Congreg.*
18 *Emissa professione, nullus tenetur ad tradendam suam personam; Nec debitores emissa professione, ad solvendum creditoribus, nec Prælatus ad concedendam licentiam, ut in sæculo satisfaciant.*
19 *Filius per professionem non desinit esse filius sui parentis. Et Uxoratus, matrimonio rato, per professionem desinit esse uxoratus.*

Hic vir in suo doctissimo consulto effusè, latèque extenso, duo ostendere intendit. Primum, professionem Emma- 14

Emmanuelis fuisse nullam, in vita Anastasia. Secundum, in casu, quo fuisset valida, debere cum Anastasia, eum petente, cohabitare, ut cum viro suo. Rationes, quibus nititur, paucis comprehendam, ut tædium effugiam, & illarum repetitionem.

Prima ratio est, quia si Emmanuel privilegio Christi Domini, aut Ecclesiæ, matrimonio rato concesso, gauderet, mortaliter non peccasset, ingrediendo Religionem; & in ea emittendo professionem: sed mortaliter peccavit ob injuriam illatam Anastasiæ, quam ducere tenebatur, per matrimonium consummatum; ut docent DD. communiter, quos *supra à num. 6.* citavimus: ergo.

15 Secunda ratio, quia Christus, aut Ecclesia privilegium ingrediendi Religionem matrimonio rato concedens; obligationes naturales damni, jacturæ, & contractus non abstulit, ut omnes docent. Ex qua doctrina sequitur, Religiosum teneri ad restitutionem, non solùm per solutionem pretii, sed per restitutionem, & traditionem ipsiusmet rei in substantia, & in specie, si adhuc extet, & si sua industria eam tradere potest; ut omnes sentiunt TT. & Juristæ juxta doctrinam *l. 2. §. Mutui, ff. si certum petatur, & l. Nec annus, C. de emancip. liber.* Sed Emmanuel Anastasiam æqualis qualitatis deflorans, sub expressa matrimonii consummati promissione (nam nec ille, nec illi matrimonium ratum, sine cohabitatione intellexerunt,) & sic tenetur illi tradere suam personam, non per matrimonium ratum, sed consummatum, in maritali cohabitatione: ergo cùm possit, ad hanc restitutionem tenetur. Minor patet, quia Emmanuel non intellexit matrimonium sine pretio, aut matrimonium absque cohabitatione, nam hujusmodi matrimonium, in certo modo est, fraudulentum, & sine realitate; quæ in similibus casibus intenditur, ut latè probat Sanchez *cit. lib. 1. de matrim. disput. 43. in fin.* post Ledesm. Rodrig. Navar. Soto, Silvestrum, & Lopes citat. ergo necessariò concedendum est, Emmanuelem deflorando Anastasiam, per contractum matrimonii, teneri tradere suam personam propriam, per matrimonium consummatum, eo modo, quo Anastasia intellexit, quando in defloratione consensit. Ut concludunt DD. quando agunt de contractu oneroso, & oneribus, quæ ex illo oriuntur, ut videre est apud Sanchez *cit. dict. lib. 1. disp. 10. n. 3.* & alios.

16 Tertia ratio: Filius, emissa professione, monasterio tenetur egredi ad succurrendum parentem, gravi necessitate oppressum, quando ea gravis necessitas professionem præcessit, quia injustè emisit professionem, relinquens parentem in ea gravi necessitate, ut cum communi DD. opinione tradunt Sanch. Soar. Fagund. Navar. & alii plures, quos affert, & sequitur Leand. *part. 7. tract. 1. disp. 23. quæst. 11. & part. 8. tract. 1. disp. 5. quæst. 14.* cum pluribus, inquit, filium graviter peccasse, parentem relinquendo in ea gravi necessitate: ergo etiam Emmanuel tenetur Religione egredi, ut cohabitet cum Anastasia, quia injustè emisit professionem, illam in sæculo relinquens, injuria affectam, quæ injuria adhuc durat. Aliis supersedeo, ut minoris momenti. Restat, ut dissolvamus dictas rationes.

17 Ad primam *num. 14.* allatam, respondetur negando majorem, quia privilegium à Christo concessum ingredientibus Religionem, stante matrimonio rato, est absolutum, ut constat ex Trid. cit. & aliis juribus num. 4. & 5. adductis; nulla habita ratione injustitiæ, ut explicatur à S. Congreg. eo num. 4. & allata, ibi: *etiam cum promissione de contrahendo, fuissent fornicati.* Ubi non obstante quòd sub promissione matrimonii fornicati fuissent, validè emissa est professio, quæ dependere non poterat à peccato mortali, contra justitiam, quod Emmanuel commisit, relinquendo Anastasiam ea injuria affectam.

18 Ad secundam num. 15. adductam, concedo majorem; ad minorem dico, teneri Emmanuelem ante professionem suam propriam personam per matrimonium consummatum, Anastasiæ tradere, quod non faciens, graviter deliquit contra justitiam; at emissa professione ad traditionem jam non tenetur. Et hoc ostendo his exemplis, quæ alias illius Doctissimi viri ibi adductas rationes enervant. 1. fit: Conveniunt DD. non posse gravatum debitis, aut ex delicto, aut ex contractu oneroso ortis Religionem ingredi, & peccare mortaliter ingrediendo, quando per biennium, aut quinquennium creditoribus moraliter satisfacere potest. Sic Petr. Navar. *lib. 4. de restitut. cap. 4. diff. ult. num. 79.* Sanch. *lib. 4. decal. cap. 19. numer. 8.* Castr. Palaus *tom. 3. tract. 16. disput. 1. punct. 7. §. 4. numer. 7.* & alii. 2. Conveniunt etiam, non posse ingredi Religionem debitorem, & peccare mortaliter, qui brevi tempore detentus in sæculo, sperat satisfacturum creditoribus, si interim grave, & extraordinarium periculum committendi aliquod peccatum mortale non immineat. Sic Sanch. & Petr. Navar. *ll. cit.* Soar. *tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 7. num. 2.* Less. *lib. 2. de Justit. cap. 41. dub. 3. numer. 32.* Azor. Navar. quos affert, & sequitur Castr. Palaus *proximè num. 3.* Si tamen hic, vel ille his contemptis obligationibus (in quo graviter peccant) Religionem ingrediantur, & in illa emittant professionem, professio absque ullo dubio est valida, & Prælatus illis non tenetur licentiam concedere, nec illi, illa uti, habitum Religionis deferentes, ut extra claustra creditoribus satisfaciant, ut defendunt Sanchez *lib. 4. decal. cap. 19.* cum pluribus, & Castr. Palaus *cit. num. 14.* alios citans. Et hæc à fortiori habent locum in Emmanuele, qui ante professionem tenebatur, redire ad Anastasiam, cui per injuriam illi allatam, tenebatur suum restituere propriam personam; at emissa professione, cum per illam dissolutum sit matrimonium ratum cum illa contractum, jam Anastasiæ suam non debet personam, quia jam non est suus vir, nec sponsus.

Ad tertium num. 16. adductam, respondetur eum filium jam non posse à monasterio egredi; nisi petita licentia à suo Prælato, quia per professionem emissam, est verus Religiosus, & sic tenetur suo Prælato obedientiam præstare, ut probabilius docent Sanch. *lib. 4. summ. cap. 20. num. 19.* & expressius Soar. *tom. 3. de Relig. lib. 6. cap. 9. n. 28. & 29.* Castr. Palaus *tom. 3. tract. 16. disp. 2. punct. 2. §. 6. n. 8.* & alii plures, quos refert, & sequitur Leand. *dict. tom. 7. tract. 1. disput. 23. quæst. 11.* quia ipse filius tenetur succurrere suo parenti in ea necessitate constituto, & Prælatus eam tenetur concedere licentiam, nam filius per professionem Religiosam non desivit esse filius. Vide Castr. Palaum *cit. dict. punct. 2. §. 6. num. 9.* Less. *cit. num. 34. vers. si filius*, & alios jam cit. Vide dicenda infra disput. 4. q. 111. At Emmanuel emissa professione, quamvis illicitè, nec tenetur licentiam à suo Prælato petere, nec Prælatus eam concedere potest; nam dissoluto matrimonio, jam Anastasia non est sua uxor, nec ille suus vir. 19

QUÆSTIO XLVIII.

An Pater filiam sua legitima, & majoratu, à se, uxore, & fratre instituto, exhæredare posit, quia indigno in parva differentia, absque patris consensu, nupsit?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non potest, nam lex Lusitana per jus Canon. revocata est.*
3 *Nec juxta opinionem oppositam exhæredare potest filiam.*
4 *Nec juxta Regiam legem Lusitanam in suo rigore observatam.*
5 *Ea exhæredatio requirit sententiam, seu scripturam publicam.*
6 *Facta cum patre reconciliatione, fratres non possunt hæreditatem adire.*

Francisca, defuncta matre, & ad secundas nuptias patre transeunte, absque ipsius patris consensu, ante vigesimum quintum annum viro æquali, aut parum inæquali in qualitate nupsit. Eam vult pater legitima, à se post mortem habitura exhæredare, & majoratu à se, sua prima uxore, & fratre instituto, privare; cum ante hanc exhæredationem sit cum sua filia Francisca reconciliatus. Quæritur 1. An legitima, post mortem patris habitura, possit Francisca à patre exhæredari? 2. An legitima à matre defuncta jam acquisita, & majoratu? 1

§. I.

An Francisca ante 25. annum nubens viro in parva differentia inæquali, absque consensu patris, possit ab eo legitima, post mortem habenda, exhæredari?

2 Respondeo, non posse; 1. quia licet l. Reg. Lusitan. disponat *l. 4. Ordin. tit.* 88. §. 1. & 2. posse patrem exhæredare filiam nubentem, ante vigesimumquintum annum, absque illius consensu; nec ab ipso patre ad hæreditatem posse admitti, absque consensu aliorum fratrum. Plures tamen DD. tradunt, hanc, & similes leges ab Ecclesia esse revocatas, utpote tollentes libertatem matrimonii requisitam; ut probatur in generali *ex cap. Tuam, de ordin. cognit. & cap. causa, de sponsalibus*, & in particulari ex praxi *in cap. super illa, & cap. secundum Apostolum de secund. nupt. cap. Gemma eodem tit.* & definitione Concil. Trident. *sess. 24. de reformat. matrim. cap. 9.* & DD. Navar. *in summ. cap. 14. num. 15.* Covar. *2. part. de matr. cap. 3. §. 8. num. 6.* Victor. *in summ. de matrimon. num. 269.* Ledesm. *2. part. quæst. 49. art. 6.* Alphons. à Vera Cruce *3. p. specul. art. 20. conclus. 3.* Cordub. *in summ. quæst. 171.* Henriq. *lib. 11. de matrimon. cap. 6. num. 2. in fine, Instruct. conscient. 1. part. cap. 294. vers. sequitur, in 2. edit.* Philiarch. *de offic. Sacerdot. tom. 1. part. 2. lib. 4. cap. 2.* Sanch. *lib. 4. de matrim. disput. 25. num. 2.* Azor. *2. part. Instit. moral. lib. 2. cap. 2. quæst. 7.* Cabedo *2. part. decis. 5.* Julius Clarus *§. Testamentum, quæst. 4.* Andr. Fachinet. *lib. 3. cap. 64.* Vasq. *in 3. part. tom. 4. disp. 4. de matrim. cap. 2. num. 4.* & alii quos citat, & sequitur Dian. *1. part. tract. 2. resolut. 105. & 7. p. tract. 1. resol. 26. num. 12.* & alii quos affert, & sectatur Leandr. *p. 8. tract. 1. disp. 11. q. 12. vers. sit dubium.*

3 Et quamvis non pauci Juristæ, & TT. teneant oppositam sententiam, affirmantes, posse Principes justam legem ferre contra filias nubentes contra voluntatem, & consensum parentum, ut Doctor. Petr. Barbos. *lib. 1. p. 4. num. 36. ff. solut. matrimon.* Molin. *tom. 1. de justit. tract. 2. disput. 176.* Rebel. *de oblig. Justit. part. 2. quæst. 14. sect. ultim.* Basil. Pont. *de matrimon. lib. 2. cap. ... §. 3. numer. 29.* Fagund. *lib. 4. decal. cap. 3. num. 5.* Fragos. *1. tom. lib. 2. disp. 4. §. 2. à num. 282. quamvis num. 286. versic. Quando vero*, dicat non posse filias exhæredari, juxta jus canonicum, & aliquos citans.

4 Ex his non pauci hanc limitant sententiam, ut non procedat in casu, quo filia nupsit viro æquali, aut inæquali cum parva differentia secundum communem existimationem, ut ostendunt Sanchez *loco cit.* Rebel. *sect. ult. num. 30.* Fagund. *lib. 6. de justit. cap. 16. num. 20.* ibi: *Re tamen benè considerata, mihi videtur id, quod tunc visum fuit, illas scilicet leges civiles, nec temere damnandas, nec sine moderatione recipiendas. Est autem moderamen, ut procedant, quando filia illo modo nuberet, cum notabili deordinatione, & injuria parentum, consideratis circumstantiis, & parentum qualitate.* Hæc sunt deducta ex principiis Sot. *in 4. dist. 29. quæst. 1. art. 4.* & ex Gloss. *in cap. De raptor. Verb. Excusata, 36. quæst. 1.* & consentit Covar. apud Fagund. *proxime*, & Fragos. *cit. dict. num. 286.* Quare jam Legistæ RR. fatentur, hanc sententiam, inter illos, esse communem, & contrariam *num. 3.* allatam ad praxim non esse deducendam, ut videre est apud Molin. *lib. 2. de primogenit. cap. 16. numer. 6.* Montalu. *lib. 10. tit. 1. partit. 4.* Gregor. *ibidem*, Azeved. *lib. 5. recop. tit. 1. lib. 2. num. 5.* Matienz. *ibid. Gloss. 4. num. 2.* Villal. *in commun. lit. M. num. 60.* & Julium Clar. *in praxi quæst. 62. tract. 3.*

5 Ex allatis duabus sententiis, quæ sunt probabiles, & probabilissimæ juxta suos AA. infertur Franciscam non posse à suo parente exhæredari, data quacumque opinione. Quia per negantem, *l. Regia* est revocata; & per affirmantem, ex dicta moderatione, non fuit in ea *l. Regia* comprehensa: quia nupsit viro æquali, & si inæquali, in tali differentia, quæ in considerationem venire non debet.

6 Probatur secundo eadem resolutio, etiam in casu, quo concedamus, *l. Regiam Lusit.* in suo rigore esse observandam. Quia dicta l. non procedit in nostro casu; ut ostendo. Quia ea lex statuta fuit cum aliquo respectu ad ea, quæ in similibus casibus disponit jus commune, & civile; & per consequens admittit omnes limitationes, quas ipsum jus admittit: At ipsum jus admittit, non posse exhæredari filiam, quando pater ante exhibitam exhæredationem cum ea filia, reconciliatur, ut constat *ex l. Filio, quem Pater, ff. de liber. & posth.* & aliis, & consentiunt Doctores, Covar. *in cap. Raynutius, in princip. numer. 17.* Doct. Petr. Barbos. *lib. 1. part. 4. ff. solut. matrim. numer. 47.* Rebel. *cit. dict. quæst. 14. num. 27.* quos refert, & sequitur Emman. Barbos. *in Remiss. ad cit. l. Lusit. §. 1. num. 17.* Accedit Emman. da Cost. *§. Et quid sit an tum, 3. part. nu. 189.* Et ita habet praxis; non enim apparet exemplum, in quo filia nubens sine consensu patris, exhæredata mansisset, post reconciliationem à patre habitam: ergo cum Francisca cum patre fuisset reconciliata, ante factam exhæredationem, deducendo eam ad propriam domum: jam pati non potest exhæredationem.

Nec obstat *l. nostra Lusitan. supra*, hanc non admittens limitationem, quatenus expresse inquit, parentem alios habentem filios, non posse filiam legitimam sic nubentem, ad hæreditatem admittere absque eorum consensu; & quamvis per reconciliationem patris, hæreditatem non amisisset; illam tamen amisit, quia fratres consensum non præstiterunt. Non, inquam, hoc obstat, quia respondetur primo hanc legem non procedere, nisi post factam exhæredationem, ut communiter docent Doctores jam cit. Nec oppositum videtur, docere Molin. *tom. 1. tract. 2. disput. 176. vers. De jure hujus Lusitaniæ*, nam ibi inquit, ipso facto manere exhæredatam, ac exclusam ab omnibus patris bonis; semper tamen requiritur sententia exhæredationis; nam lex est pœnalis, ut statim fatetur. Videatur Fragos. *part. 3. lib. 2. disput. 5. §. 2. num. 32.* Respondeo 2. Hanc exhæredationem non esse habendam ipso facto pro completa, nec hoc jus pro filiis acquisitum, nisi postquam ipse pater filiam exhæredavit per scripturam publicam, & contra illam lata sit sententia, ut concludit Molin. *cit. vers. Illud universim* ex eo quod dictæ leges sint pœnales, & ante latam sententiam, nullum sortiri possint effectum. Unde cum pater in reconciliationem admiserit, & in suam domum deduxerit suam filiam Franciscam, ante exhæredationem per sententiam, & scripturam publicam, evidenter infertur non fuisse exhæredatam; & fratres non posse adire hæreditatem, nec illam prætendere. Videatur Rebel. *dict. 2. part. lib. 2. quæst. 14. num. 24. statim post princip.* 7

§. II.

An Francisca à Patre exhæredari possit à legitima à matre jam defuncta ante connubium, & Majoratu obtenta?

SUMMARIUM.

8 *Non potest excludi à legitima, à matre jam acquisita.*
9 *Nec ab ipso majoratu.*
10 *Majoratus fuit institutus per contractum inter vivos, ante matrimonium patris initum.*
11 *Conditiones matrimonii impeditivæ, pro non appositæ habentur.*

Respondeo ad primam tit. quæstionis partem, non posse Franciscam, per patrem excludi à legitima debita, ex parte matris jam defunctæ, antequam ipsa Francisca nuberet. Sic expresse Molin. *tom. 1. de Justit. disput. 176. vers. De jure hujus Lusitaniæ*, ibi: *Quoniam si mortuus alter jam erat tempore delicti, à bonis solum superstitis excludetur.* Idem tenet Rebel. *de oblig. Justit. part. 2. lib. 2. q. 14. sect. ultim. num. 30.* Probatur primò, quia hæc legitima, quando Francisca nupsit, ab ea jam erat acquisita: lex autem Regia solum loquitur de legitima acquirenda ex hæreditate patris, aut matris, absque eorum consensu à filia nupta, & mortua non est expectandus consensus. 2. Nam quando unus semel factus est hæres, non potest desinere esse hæres, *l. In substitutione, ff. de vulgar. & pupil. subst. & §. 1. instit. de fideicommiss. hæred.* Menoch. & alii, quos refert, & sequitur Fragos. *3. part. lib. 5. disp. 8. §. 13. n. 402.* At Francisca quando nupsit sine voluntate patris, jam suæ matris facta erat hæres. 8

Ad

9 Ad secund. tit. quæst. partem: Respondeo, non posse Franciscam, quia nupsit absque patris consensu, excludi à majoratus successione, quem illius pater, & mater ex suis tertiis per contractum matrimonii inter vivos instituerunt, ingrediente cum parte suorum bonorum fratre ipsius patris, & Franciscæ patruo; & cum hæc majoratus successio, alio non extante filio ex eo matrimonio, debebatur Franciscæ ex eo contractu inito; pater illi præjudicare nequibat; nec in eo l. Regia effectum habere poterat; quamvis lex Regia in suo accipiatur vigore, contra à nobis supra dicta.

10 Nec obstat primò: Quòd mater Franciscæ nunc jam defuncta, in suo disposuit testamento; quòd sua filia Francisca in eo majoratu non successisset, nisi de sui patris consensu nupsisset. Non, inquam, obstat primo, quia hæc conditio posita non fuit in prima majoratus institutione, non facta per testamentum revocabile, sed per contractum inter vivos irrevocabile. Et cum posita fuisset, pluribus jam transactis annis, in eo testamento, quando jam Francisca jus acquisitum habebat, ad succedendum absolutè absque ea conditione, ea conditio nihil operatur.

11 Non obstat secundò, quia ex conditiones matrimonii sunt impeditivæ, & juxta Doctores, & sententias in hoc Regno latas, apponi non possunt authoritate particularium institutorum, & pro non appositis habentur, ut concluditur *in l. cum tale*, §. *rescriptum*, *ff. de condit. & demonst.* & *l. Turpia*, *ff. de legat.* 1. & ex doctrina Arest. *ad eamdem*, *leg. præsertim*, §. *Si arbitratu*, *ampliat. ult. num.* 2. & 3. Molin. *lib.* 2. *de primog. cap.* 3. *numer.* 35. Gama *decis.* 314. Henriqu. *lib.* 11. *de matrimon. cap.* 6. *numer.* 6. Molin. *Theol. tom.* 1. *de justit. tractat.* 2. *disput.* 207. Sanch. *lib.* 1. *de matrimon. disput.* 34. *num.* 2. & 19. Peralta, Cardin. Mantic. Palaes, & aliorum, quos affert, & sequitur Fragos. *part.* 3. *lib.* 9. *disp.* 19. §. 1. *numer.* 19.

QUÆSTIO XLIX.

Quo remedio occurrendum est illi, qui bona fide in facie Ecclesiæ cum filia matrimonium contraxit, & ex illa aliquos habet filios?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Si forte authoritate Ordinarii in impedimento affinitatis fuerunt dispensati, invalide fuerunt dispensati, nec illis bona fides prodest.*
3 *Ex ipso jure remedium impartitur.*
4 *Filii ex eo matrimonio nati sunt legitimi.*
5 *Etiam, si ex parte unius contrahentis deesset bona fides.*
6 *Dicti filii non sunt irregulares ex defectu naturalium.*
7 *In bonis parentum successuri sunt.*
8 *Nullo modo dicti filii de ea matrimonii nullitate sunt admonendi.*

1 PRocessus, cognita à se fœmina, dum esset adolescens, ex suo oppido ad quandam hujus Regni Conquistarum regionem profectus, post viginti, aut plures annos, ad suum oppidum regressus, matrimonium in facie Ecclesiæ cum Maria bona fide celebravit. Post aliquos annos jam aliquos habens filios, Parochus ex facto examine in confessione de peccatis præteritis, invenit tantum Processum copulam cum Matre Mariæ habuisse; quod peccatum memoria exciderat. Recurrit ad Academiam, viros doctos consuluit; qui suis consultis, multis adductis rationibus, & DD. asserebant, posse Bullæ Cruciatæ Commissarium, in eo impedimento Affinitatis dispensare, quia impedimentum erat occultum, & matrimonium bona fide, saltem ex parte unius contractum; & non dabatur ad Pontificem aditus, & quamvis daretur, etiam illo præsente, ille poterat dispensare. Illustrissimus Commissarius Parochum, ex pluribus leucis venientem, ad me remisit. Respondi, Lusitaniæ Commissarium eam non habere facultatem juxta *supra dicta quæst.* 39. *num.* 26. Illum tamen Parochum admonui, ut per se ipsum, aut per aliquem ex illis viris doctis ad Ordinarium pro ea dispensatione recurreret; quam in iis circumstantiis concedere potest, juxta à nobis *dicta supra quæst.* 30. *num.* 9. & *quæst.* 34. *num.* 6. & *quæst.* 39. *num.* 15. Elapso mense, & paucis diebus, iterum rediit ipse Parochus ad Commissarium, dicens: facto de novo exacto examine, invenisse, Processum esse patrem Mariæ, quam inscius in facie Ecclesiæ bona fide duxerat; Hoc tamen esse omninò occultum, & quòd aliquos habebant filios; & se precari ab Illustrissimo, ut de remedio opportuno, his ita conjugatis provideret. Illum iterum ad me remisit. Hæc facti species. Quæritur 1. quomodo putato matrimonio remedio occurrendum sit? 2. An filii ex eo matrimonio nati legitimi censendi sint?

§. I.

Quomodo illi existimato matrimonio remedio opportuno occurrendum sit?

Respondeo, si dicti putati conjuges ex mea prima resolutione *num.* 1. ab Ordinario sint dispensati, in eo affinitatis impedimento tantum, in ea occasione propositi; verè non fuisse dispensatos, & matrimonium adhuc esse nullum. Ratio est evidens, quia inter eos dabatur impedimentum consanguinitatis occultum in primo gradu lineæ rectæ, in quo nulla potest dari dispensatio; nec etiam authoritate Summi Pontificis; quia nullibi ei invenitur hæc concessa facultas; cum id impedimentum sit ex jure naturali; ut docent Sanchez *lib.* 7. *de matrimon. disput.* 51. *numer.* 7. Castr. Palaus *tom.* 5. *disput.* 4. *punct.* 6. *numer.* 6. Tambur. *lib.* 8. *de matrimon. tractat.* 1. *cap.* 5. §. 1. *num.* 2. Leand. *tom.* 2. *tractat.* 9. *disp.* 13. *quæst.* 4. & omnes. Nec bona fides, qua ignoranter contraxerunt, matrimonium in eo primo gradu, illud reddebat validum; quia bona fides, licet excuset à peccato, non potest reddere validum, quod ex sua natura nullum est. Ut *supra dictum est quæst.* 30. *num.* 4. & *quæst.* 37. *num.* 6. cum DD. ibi cit. Nec illa bona fides illis tribuit jus ad dispensationem; quia hic casus de se, est à potestate humana indispensabilis. 2

Quo autem remedio huic putato matrimonio occurrendum sit? Respondeo, dictos, parentem, & filiam, cùm contraxissent in facie Ecclesiæ matrimonium, & suum impedimentum sit omninò occultum, à Parocho esse consulendos, ut separentur quoad thorum, non tamen quoad cohabitationem; secretum inter se observantes; in exteriori verò mutua sibi conjugatorum obsequia præstantes, ne scandala exoriantur; & viventes, ut sicut pater, & filia in eadem vitæ societate permanserunt. Hoc consilium rectè colligitur ex Text. *in cap. Consultationi*, & *cap. Laudabilem de frigid. & malefic.* in quibus dicitur de illis, qui ob impotentiam (quæ jure naturali matrimonium dirimit) matrimonium nulliter contraxerant, quod à Parochis permittantur, sicut fratres habitare, ne ex separatione scandala oriantur, ut constat ex verbis ipsorum Textuum *in cap. Consultationi*, sic: *Romana tamen Ecclesia consuevit in consimilibus judicare, ut quas tanquam uxores habere non possunt, habeant ut sorores. Et in cap. Laudabilem*, ita: *Quod si ambo consentiant simul esse, vir eam, si non ut uxorem, saltem habeat ut sororem*: ergo cum Processus ut uxorem habere nequeat suam filiam Mariam, illam habeat, ut suam filiam, & sororem; sic etiam in cit. Text. *cap. Consultationi*, à Lucio Pontifice noster casus videtur decisus, ibi: *Consuevit in consimilibus judicare*. Deinde sicut in citat. Text. deciditur in impedimento impotentiæ, quod jure naturali matrimonium dirimit, posse existimatos conjuges sicut sororem, & fratrem habitare; à fortiori in nostro casu, in cujus separatione dabitur scandalum, & semper patri licitum est, cum filia, ut pater, habitare. 3

§. II.

An filii ex eo matrimonio nati legitimi censendi sint?

4 Respondeo affirmativè sic expressè constat ex ipso jure *in cap. cum inter, qui filii sint legit.* ibi: *Filii eorum non debent exinde sustinere jacturam, cum parentes eorum publicè, & sine contradictione Ecclesiæ, inter se contraxisse noscantur:* Idem deciditur *in cap. Perlatam, & cap. Ex tenore, eodem tit.* Et ratione ostenditur, quia matrimonium fuit contractum bona fide ex parte utriusque, præmissis denuntiationibus, ut constat ex *num.* 1. Et in his terminis omnes etiam Doctores conveniunt, filios esse legitimos, Sanchez *lib.* 8. *de matrimon. dispar.* 34. *num.*46. & expressius Basil. Pont. *lib.* 11. *de matrim. cap.* 8. *num.*2. cum Panorm. Tabien. Hugolin. Covar. Avila, & aliis, & citatis aliis Barbos. *in collect. ad cit. cap. cum inter, numer.*2. *& sequentib.* Gobat. *tom.* 3. *tractat.* 8. *numer.*438.

5 Hæc resolutio etiam habet locum in casu, quo dictum matrimonium bona fide solùm ex parte unius fuisset contractum, in favorem, & respectu filiorum, non tamen parentis, malam fidem habentis. Sic Sanch. proximè cum Lasta, Matienz. & cum Duen. servant. Gabriel. Gutier. Sanctarel. & aliis Barbos. *cit. numer.* 9. *& in collect. ad cap. Ex tenore, cit. num.*4. addit eos filios censeri legitimos, etiam quoad parentem, qui malam habuit fidem, cum Avendan. Gutier. & Ceval. & sic iis filius succedere potest.

6 Ex his sequitur primò dictos filios posse ad ordines promoveri. Quia filii nati ex parentibus cum bona fide ex matrimonio putato valido, & in facie Ecclesiæ contracto, non sunt irregulares ex defectu natalium, Soar. *tom.*5. *de Censur. disput.*1. *sect.* 1. *num.*6. *& sequentib.* Sayt. ibi *lib.*6. *cap.*10. *à numer.*31. Avila *etiam de Censur. part.* 7. *disput.*3. *dub.*6. Bellet. *disquis. cleric. part.* 1. *tit. de discipl. cleric.* §.3. *numer.*23. quos citat Barbos. *in Collect. ad dict. cap. Cum inter, num.*5. Gobat. *supra cit.* & satis colligitur ex dictis.

7 Secundò sequitur, eos filios parentibus in bonis illorum hæreditatis esse successuros, ut deciditur in *cit. cap. cum inter*, ibi: *In bona paterna hæreditario jure succedant*; & tradunt Gomes, Cortas, Molina Jutista, Azor. & alii, quos refert Barbos. *in collect. ad cit. cap. numer.* 14. contra aliquos sustinentes originem successionis ex Jure Civili provenire; & hoc jus hos ad succedendum inhabiles reddit. Sed meo judicio non rectè, quia matrimonium, non jure civili, sed canonico judicatur, & disposito, ab hoc standum est.

8 Tertiò sequitur, hos parentes nullo modo debere suos filios de ea matrimonii nullitate admonere; imò non benè se gerent, si eam nullitatem manifestent. An vero peccent mortaliter, si eam manifestent? Affirmativè censeo, quia manifestatio generat scandalum, & finem ullum licitum habere nequit.

QUÆSTIO L.

An jussus sub pœna excommunicationis ipso facto, ducere, illam, quam certò moraliter scit, esse suam sororem, illam ducere debeat?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Metus excommunicationis injustæ, est metus cadens in constantem virum.*
3 *Non peccat cum eo metu contrahens, nec alia contrahitur excommunicatio.*
4 *Stare non potest pro sententia, quæ non materialiter, sed formaliter est vera.*
5 *Debent separari quoad thorum, & quoad cohabitationem juxta scandalum.*
6 *Summus Pontifex nunquam dispensat in primo gradu consanguinitatis lineæ transversalis, etiam data sententia hodie probabiliore.*

Paulus nobilis, dives, jure Canonico graduatus, 1
ægritudinibus laborans, illarum causa, præmia graduatis debita, non persequens, statuit uxorem ducere, non æqualem in divitiis, & nobilitate, sed talem, quæ suis ægritudinibus proficua, & suæ domus gubernationi commoda fuisset. Sibi elegit filiam (sic communiter existimatam) cujusdam agricolæ ob suam indolem, honestatem, & maturum judicium. Cujus parentes patri suo viventi ministeria, tam intra, quam extra domum exhibebant. Cum ventum fuisset ad denuntiationes, quidam testis protulit, adesse impedimentum primi gradus consanguinitatis lineæ transversalis: nam Paulus, & ea agricolæ filia existimata, erant fratres ab eodem patre geniti, impedito matrimonio, & deducta causa ad Vicarium Generalem, sententiam tulit, esse legitime impeditos. Appellatione interposita ad Nuntium, per filiam agricolæ; hic revocata sententia Vicarii Generalis, sua sententia pronuntiavit, posse dictos matrimonio conjungi, quia non satis probabatur, conjungendos esse ab eodem parente genitos. At Paulus cum sit homo timoratus, & doctus, alias notitias, & occasiones habitas scrutatus, & testes fidos, ex quibus moraliter certus redditus est, eam, quam ducere intendebat, esse suam sororem. Quærit quomodo se habere debeat, si à Prælato sub pœna excommunicationis jubeatur, illam recipere, quæ existimatur sua sorore?

RESOLUTIO.

Respondeo, posse Paulum jussum à Prælato sub pœna 2
excommunicationis ipso facto ducere illam, quam moraliter certo scit, suam esse sororem, sine animo tamen consummandi matrimonium, nec habendi cum illa aliqua turpia, & peccaminosa. Ratio est, quia metus excommunicationis injustæ, (qualis illa erit) est metus cadens in virum constantem, est enim pœna gravissima, & quamvis injusta, est timenda, *cap.* 1. 11. *quæst.* 3. generat infamiam saltem apud illos, qui illius injustitiam non percipiunt, quia ab Ecclesia separat. *cap. Nihil* 11. *quæst.*3. & ab hominum consortio, *l. si quis Sanctam, C. de apostat.* ut pluribus relatis tradit Sanchez *lib.*4. *de matr. disp.* 5. *num.* 17. & alii. Et hic metus in præsenti casu locum habebit, quia Paulo occurri non potest medium, quo ab illa liberetur excommunicatione, quia appellationem ad ordinarium interponere non potest, quia Nuntio est inferior; nec ad ipsum Nuntium, ratione cujus sententiæ excommunicatio profertur; nec in promptu est Sum. Pontifex; nec etiam absens per procuratorem illum audiet, ex lata sententia à Nuntio pro matrimonio contrahendo; & in his terminis metus excommunicationis est metus cadens in constantem virum; sic pluribus *cit.* Sanch. *proxime n.*18.

3 At quando matrimonium contrahitur ex metu gravi cadenti in constantem virum, licet sciat matrimonium irritum celebrare, peccatum non committit, quia ipse Paulus non illud irritat, nec ad irritationem cooperatur; ut docet Sanch. *dicto lib.*4. *de matrimon. disput.* 16. *numer.* 6. ergo si Paulo excommunicatio imponatur, ut matrimonium contrahat cum illa, quam scit suam esse sororem, contrahere poterit, quin peccet, aut aliquam incurrat excommunicationem.

Nec obstat, quòd Paulus tenetur stare pro sententia 4
Nuntii judicantis non esse fratrem illius fœminæ, ut docent communiter DD. Non, inquam, hoc obstat: quia Nuntius ex actis eam tulit sententiam; at Paulus alia plura, quæ in actis allata non fuerunt, apprimè cognovit, quæ si ad acta deducta fuissent, eam non ferret sententiam Nuntius; & cum agat de vitando peccato in futurum, stare non potest pro sententia, quæ licet rectè sit lata formaliter, materialiter non est vera. Et hoc confirmari potest, quia jus in foro etiam externo impedit matrimonium, quando unicus tantum datur testis integer, de impedimento testimonium ferens, ut patet ex Text. *in cap. super eo* 2. *de test. & attest. & cap. Præterea* 2. *de sponsal.* Vide Sanch. *lib.*1. *de matr. disp.*71. *à nu.* 1. & ea quæ diximus *sup. q.*45. & Paulus non solum unum testem habet integrum,

sed

sed alios de aliis conjecturis efficacibus testificantes, apud se ipsum, & alia conducentia ad idem intentum ab ipso accepta.

5 Persistente autem Paulo in ea morali certitudine, post matrimonium contractum, ex eo metu cadente in virum constantem, debet quoad thorum separatus vivere, & non quoad cohabitationem, juxta ea, quæ diximus *quæst. præcedente num.*3. ut cesset aliquod scandalum si forte detur ex non cohabitatione; si tamen vice versa ex cohabitatione detur scandalum, vel deponendum est ex sententia lata, ut debet, vel authoritate Judicis Ecclesiastici separari debent.

6 Adverto tamen pro dispensatione hujus matrimonii ad Sum. Pontificem, non esse recurrendum; quia jam requisitus nunquam voluit dispensare; etiam si hodie communis, seu probabilior sententia affirmet, non esse prohibitum jure naturali matrimonium in primo gradu consanguinitatis lineæ transversalis. Doctores pro utraque sententia pugnantes videri possunt apud Leand. *tom.*2.*tr.*9. *disp.*12. *q.*9. Dicastil. *tom.*3. *de Sacrament. tract.*10.*disput.*7. *dub.*23. *à num.* 220.

QUÆSTIO LI.

An validum sit matrimonium, in foro externo illius, qui illud in utroque foro fatetur, noluisse celebrare?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Matrimonium validum non fuit, ex defectu consensus.*
3 *Validum etiam non fuit ex revocatione facultatis procuratoris.*
4 *Non tamen fuit invalidum; quia ratificatum non fuit coram Parocho, & testibus.*
5 *Nec quia illud non consummavit.*
6 *Nec quia procuratorem coram Parocho, & testibus non constituit.*
7 *Nec quia amore libertatis fœminam duxit.*

1 FRancisco, ob deflorationem cujusdam fœminæ carcere incluso, promisit Petrus, si cum sua filia matrimonio conjungi vellet, dotem daturum, & si doti fœminæ defloratæ tribuendæ, sit condemnatus, eam etiam soluturum. Hoc inito pacto. A Prælato obtinuerunt, quod omissis denunciationibus matrimonium per procuratorem celebraretur. Matrimonio celebrato, dissidia inter ipsos Franciscum, & Petrum exorta fuerunt. Elapso anno è carcere Franciscus solutus, ad sibi nuptam videndam; illa non visa, per aliquos annos ab eo oppido discessit; & rediens, matrimonium celebratum annullare intendit, ex his rationibus. 1. quia post celebratum, illud ratum non habuit coram Parocho, & testibus. 2. quia illud non consummavit. 3. quia procuratorem coram Parocho, & testibus non constituit. Quia ante matrimonium celebratum, procuratorem, & tacitè, & expresè revocavit; licet hanc revocationem probare nequeat. 5. quia non ex voluntate, sed molestia, & afflictione carceris consensum fictum illi præstitit matrimonio. Quæritur 1. An matrimonium fuisset validum? 2. An illud annullare valeat, quamvis procurationem factam revocare nequeat? 3. Si nuptæ putatæ alimenta debeantur?

§. I.

An dictum matrimonium fuisset validum?

2 Respondeo, non fuisse validum. 1. quia sine partium consensu stare nequit matrimonium: est enim contractus civilis à Christo Domino elevatus ad rationem Sacramenti, ut omnes docent, Sanch. *lib.*2. *de matrim. disp.*25. *num.*1. Basil. Pont. *lib.*2. *de matrim. cap.* 2. *à num.* 1. Tamburin. *lib.*8. *de Sacram. tract.*4. *cap.*2. §.1. *numer.* 1. Leand. *tom.*2. *tract.*9. *disp.*7. *à quæst.* 1. & alii quos citant: sed Franciscus asserit, se non habuisse animum ducendi filiam Petri: ergo validum non fuit matrimonium.

Secundò, quia asserit, se revocasse commissionem suo procuratori factam; & tacitè, & expressè ante celebrationem matrimonii: sed revocata procuratoris commissione, ad ducendam aliquam fœminam, sive ea revocatio sit tacita, sive expressa, matrimonium ab eo procuratore initum, etiam illo ignorante eam revocationem, non est validum; quia deficit unius consensus, cum utriusque sit necessarius; ut tenent Sanch. *dict. lib.*2. *disput.* 11. *à num.*3. Basil. *lib.*2. *cap.*15. Bonacin. *de matrim. q.*2. *punct.* 5. *num.*6. *&* 7. Castr. Palaus *tom.*5. *disput.*2. *punct.* 9. *numer.* 2. Tambur. *d. lib.*8. *tract.*4. §.1. *num.*5. *&* 6. Leand. *cit. tom.*2. *tr.* 9. *disp.*4. *q.*16. & alii, quos referunt: ergo. 3

4 Non tamen est nullum ex rationibus, quas ipse Franciscus affert num. 1. Non ex 1. quia scilicet postea matrimonium, coram Parocho, & testibus, non ratificavit. Nam licet id sit faciendum, & consulendum; non tamen ad validitatem matrimonii est necessarium, ut defendunt Sanch. *cit. dict. disp.* 11. *num.*31. Bonac. *cit. quæst.*2. *de matr. punct.*5. *num.* 4. *vers. Respondeo cum Sanch.* Tambur. *dict. lib.*8. *tr.*4. §. 1. *n.*20. Gutier. & alii ab ipsis adducti. 4

Nec ex 2. Nam ex eo, quòd matrimonium non consummavit; non est nullum. Quia matrimonium ratum, est indissolubile, ut constat ex variis scripturæ locis, Genes.2. *Propter hanc relinquet homo patrem, & matrem, & adhæreb.t uxori suæ.* Matth.19. *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Ad Rom.7. *Mulier, vivente viro, alligata est legi, & ex cap. fin. de condit. apposit.* & ex Trid. *sess.*24. *de reform. matrim. in principio*, & ex DD. Castr. Palao *tom.*5. *disp.*3. *punct.*2. §. 1. *num.*5. Leand. *tom.*2. *tract.*9. *disp.*5. *quæst.* 2. & omnibus. Et solum per professionem solemnem in Religione approbata potest dissolvi, Trident. *dict. sess.*24. *can.*6. & DD. Sanch. *lib.* 2. *de matrim. disp.*24. *n.*27. Tambur. *lib.*8. *de matr. tr.*5. *cap.*6. §.2. *nu.*1. Ego *supra q.*49. *à n.*1. & omnes. An verò authoritate Pontificis? Non conveniunt DD. Vide Sanch. *disput.* 15. Basil. Pont. *lib.* 9. *cap.*3. Castr. Palaum *tom.*5. *disp.*3. *punct.*2. §.4. Tambur. *cit. dict. cap.*6. §.1. *n.*1. & ab illis allatos. 5

Nec ex 3. quia necesse non est, quod procurator coram Parocho, & testibus constituatur, Sanch. *cit. dict. lib.* 2. *disp.* 11. *num.*23. Castr. Palaus *proximè disp.*2. *punct.*9. *nu.*5. Tambur. *tract.*4. *cap.*4. §. 1. *numer.*4. Leand. *tom.* 2. *tract.*9. *disp.*4. *q.*107. & alii plurimi; quamvis aliqui apud Castr. Palaum *n.*4. oppositum defendant. 6

Nec ex 4. Quia matrimonium non fuit nullum ex eo, quod amore libertatis, & desiderio se videndi à carcere liberum, duxisset filiam Petri; nec ex dissensionibus cum Petro habitis: Nam Petrus ei nullam vim intulit, ut filiam suam duceret; nec oppressio carceris ab eo fuit illata, nec dissensiones habitæ fuerunt ante matrimonium contractum, & per consequens non in ordine ad illud contrahendum. Et quando vis non incutitur ad matrimonium contrahendum, illud non reddit nullum, etiam in casu, quo ipsa jus fuisset injusta, Sanch. *lib.* 4. *de matrim. disput.*12. *num.*3. *&* 9. *& lib.*4. *decal. cap.*3. *num.*4. Tambur. *dict. tract.*4. *cap.*6. §.2. *num.*10. *&* 11. & alii communiter. 7

§. II.

An Franciscus dictum matrimonium annullare valeat, quamvis procuratoris commisionem, revocare non posit?

SUMMARIUM.

8 *In foro externo non sufficit testimonium ipsius contrahentis, ut dissolvatur matrimonium. Aliquæ conjectura afferuntur.*
9 *Indicia à Francisco adducta non sunt sufficientia; quamvis esse potuerint.*

Pro foro conscientiæ facilius ostenditur testimonium contrahentis sufficere, ut matrimonium reputetur invalidum; at ut habeatur in foro externo invalidum, non sufficit illud testimonium; nam hoc eliditur matrimonio exterius contracto, ut colligitur ex *cap. Per tuas de probat.* Aliquas adducunt DD. conjecturas, ex quibus probari potest matrimonium fictè fuisse contractum. Ut videre est apud Sanch. *lib.*2. *de matrim. disp.* 45. Castr. Palaum *tom.*5. *disp.*3. *punct.*2. §.6. *num.*3. Et in præsenti casu, 8

tres possunt venire in considerationem. Prima si Franciscus potuisset probare, se expresse revocasse commissionem factam suo procuratori ad recipiendam filiam Petri, suo nomine, & quamvis non esset ante contractum matrimonium, sufficiebat, si audito nuntio de matrimonio jam contracto, dixisset, se procuratorem serio non constituisse, nec ejus consensum ad matrimonium verum, sed fictum fuisse. 2. conjectura ficti consensus est, quoad Franciscus est disparis conditionis a filia Petri, in divitiis, & nobilitate; & sic præsumi potest suum consensum fuisse fictum. Hanc conjecturam admittunt Menoch. Covarr. Victoria, & Palatios apud Castr. Palaum *cit. dict. num.* 3. & Sanch. eam admittit dicta *disput.* 45. *num.* 8. licet Castr. Palaus, & alii eam non approbant. 3. Conjectura, & efficacior in nostro casu est, quia metus carceris gravis, quem Franciscus in carcere patiebatur, licet insufficiens ad irritandum matrimonium, ut dictum est supra *num.* 7. sufficiens tamen videtur ad præstandum fictum consensum, ad matrimonium, cum filia Petri; nam sic sibi consulebat, aliud non habens remedium, ad facilius è carcere egrediendum. Et hanc conjecturam admittunt, ut sufficientem, relatis Sot. Barthol. & Ledesm. & aliis, Sanchez *cit. num.* 11. Coninch. *disput.* 26. *dub.* 6. *num.* 7. Castr. Pal. *cit.*

9 Ad quæstionem ergo propositam respondeo, Franciscum probantem in foro externo illas tres conjecturas *num. præcedente* adductas, aut quamlibet illarum, probate suum consensum fuisse fictum; si aliæ non opponantur, quibus adductæ elidantur; nam semper standum est verbis contractus, quæ voluntate animi demonstrant, & non admittunt aliquam conjecturam, nisi talis sit, quæ animum prudentis faciat acquiescere; ut latè ex legib. & DD. ostendit, Barbos. *tract. de axiom.* 222. *num.* 2. & 32. Et circa præsentem casum inquit Sanch. *cit. nu.* 9. hæc verba: *Sed credo magna debere esse hujusmodi signa, & talia, ut vir prudens acquiescat omnino; & rarissimè hoc sufficere.* Sic Sanch. Et cum Franciscus dicat se tacitè, & expresse revocasse commissionem procuratori factam, illi onus probandi incumbit; alia verò indicia, & conjecturæ non sunt ita clarissima, ut ex illis probetur, non adfuisse animum ducendi filiam Petri. Sic Sanchez *lib.* 2. *de matrim. disput.* 11. *num.* 9. Laym. *in Theol. moral. lib.* 5. *tractat.* 10. *part.* 2. *cap.* 6. *num.* 3. Gobat. *tom.* 3. *tract.* 10. *num.* 430.

§. III.

An à Francisco tali nuptæ alimenta debeantur?

SVMMARIVM.

10 *Non tenetur nuptæ alimenta præstare, quia dos non est soluta.*

11 *Cum illa non tenetur cohabitare, nec illi alimenta præstare.*

12 *Dote promissa, & non soluta, non tenetur vir in suam domum eam traducere.*

13 *Vir pendente lite, tenetur uxori ea alimenta præstare, quæ ante litem tenebatur.*

10 Respondeo, non deberi: ex his rationibus. 1. Quia dos quasi in pretium datur, ut ex ejus fructibus maritus onera matrimonii sustineat, uxoremque alat, *l. Pro oneribus, Cod. de jur. dotium, l. dotis fructus, ff. eod.* Sed Francisco dos fuit promissa, & adhuc non soluta: ergo ei nuptæ alimenta non debentur, nec ea tenetur Franciscus præstare. Hanc conclusionem tenent Gloss. *in Authent. de non eligendo secundo nubentes, §. fin. Verb. Onera*, Sanchez *lib.* 9. *de matrim. disp.* 5. *num.* 2. dicens esse omnium. Eamdem defendunt Bald. Jason. Gomes. Arias, quos refert, & sequitur Fragos. *tom.* 3. *de Rep. Christ. lib.* 3. *disp.* 6. *num.* 7. *vers. Probabilius, in medio.*

11 Secunda ratio, quia Franciscus certus est, illi matrimonio consensum non præbuisse, & se revocasse facultatem procuratori commissam, ad ducendam suo nomine filiam Petri, sive ea revocatio fuisset tacita, sive expressa; & hac data certitudine Petrus tenetur non habitare cum ea putata nupta filia Petri, ut tradit Sanchez *lib.* 2. *de matrim. disp.* 41. *num.* 50. 52. & 53. Sed quando vir absque sua culpa nuptæ cohabitat, illam non tenetur alere, *cap. Hac imago* 33. *q.* 5. Fragos. *cit. num. & vers. limitatur primò, in principio*: ergo.

Tertia, quia dato, & non concesso, quòd Franciscus possit cum ea sibi nupta cohabitare, ex eo quòd dos promissa non est soluta, non tenetur eam in suam domum traducere, quoniam in eam nunquam fuit traducta: sed in his terminis eam non tenetur alere, ut plures asserunt DD. apud Sanchez *lib.* 9. *de matrimon. disp.* 5. *nu.* 11. & 16. Nec oppositum docet Sanch. *ibi num.* 17. quia licet defendat, virum teneri in suam domum uxorem traducere, dote promissa non soluta; non tamen defendit, quod teneatur eam alere: ergo juxta DD. à Sanchez citatos, non tenetur eam in domum traducere juxta eos DD. & Sanchez. 12

Quarta, quia pendente lite, tenetur vir alimenta uxori præstare, quando ante litem, eam alere tenebatur, argum. *l. si neget, ff. de liber. agnosc.* ubi dicitur, teneri virum filios alere, quando agitur de valore matrimonii, ut cum Innoc. Abbat. Ancbar. Joann. Andr. & aliis docet Sanchez *lib.* 2. *de matrim. disput.* 41. *num.* 51. Sed ante motam litem Franciscus non tenebatur eam sibi nuptam alere: ergo nec mota lite. Et etiam dato, quod ante litem eam alere teneretur, in præsenti casu eam alere non tenebatur, quia certus non est adesse matrimonium; ut inquit Angel. *verb. matrimonium* 3. *impedimentum* 4. *num.* 9. Nec contra hanc resolutionem stat Text. *in l. cit. si neget*; quia lex loquitur de obligatione filios, & non uxorem alendi, quando mota est lis, circa valorem matrimonii. 13

QUÆSTIO LII.

Quo remedio occurrendum sit duobus, qui matrimonium in facie Ecclesiæ fictè contraxerunt?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*

2 *Absque consensu non datur matrimonium.*

3 *Sufficit confessio dissensus utriusque, absque collusione.*

4 *Cessat collusio, declarata causa, & sine consensus ficti secreto Officiali Diœcesano.*

5 *Vicarius Generalis cessare potest in processu de impedimento, quando scit a Pœnitentiaria fuisse obtentam dispensationem.*

6 *Cessat etiam collusio ex juramento, ut ex jure fit in causa impotentiæ.*

7 *In causa impotentiæ requiritur testimonium matronarum de virginitate, & non in hoc.*

8 *Aliud remedium est, si uterque emittat professionem in Religionibus.*

9 *Aliud est, vita cælibata, & Vicarius Generalis inter illos illam non permittet.*

Laurentius, & Lucretia inductione cujusdam potentatus conscientiæ nequissimæ, matrimonium fictum in facie Ecclesiæ celebrarunt, ob quem finem? Satius reor, illum tacere. Elapsis tribus circiter annis, ex quibus per aliquos menses in eadem domo cohabitarunt, quin illud fictum matrimonium consummassent, nec alia turpia inter se habuissent, data semper quoad thorum separatione. Hoc matrimonium de novo nolunt, maximè Laurentius, contrahere. Pro foro tamen externo, sicut sunt in interno, exoptant se liberos manifestare, nequeunt tamen sine manifesto vitæ periculo causam, & finem illius ficti matrimonii celebrati, ostendere. Quæritur de remedio, quo possint pro foro externo suam antiquam consequi libertatem, absque vitæ periculo? 1

RESOLUTIO.

In primis certum est, contractum matrimonium absque consensu contrahentium nulla potentia, etiam divina fieri posse; quia illius essentia in consensu consistit, signis exprimentibus illum, sicut homo, & anima rationali, & corpore constat. Sic Sanch. *lib.* 2. *de matr. disp.* 27. *n.* 2. & 5. Basil. & alii quos refert, & sequitur Leand. *tom.* 2. *tract.* 9. 2

tract.9. disput.6. quæst.2. & 3. Dicastil. *tom.3. de Sacramentis tract.14. disput.2. dub.6. num.30.* Certum etiam est, validum non contrahi matrimonium, si deficiat consensus, quamvis dentur signa illum exprimentia; nam sine consensu ad matrimonium, jam non datur ejus essentia, sic omnes. Certum est etiam, Laurentium, & Lucretiam validum non contraxisse matrimonium; quia antequam signa expressisset matrimonii in facie Ecclesiæ, inter se convenerunt, se non habere consensum ad ipsum matrimonium contrahendum; in quo graviter peccarunt.

3 Quo ergo remedio possunt uti, ut suam acquirant libertatem, pro foro externo absque vitæ periculo, nam sine illo, finem illius contracti matrimonii ficti detegere nequeunt? Respondeo, aliqua illis remedia designando. 1. sit, Conveniant officialem Diœcesanum, & coram illo dicant, se ipsos fictè nec hactenus hoc matrimonium fictum consummasse, nec alia conjugibus concessa, exhibuisse. Et quòd in præsenti casu sufficiat utriusque conjugis confessio, tenet Bald. *l. fin. num.21. C. de hered. Instit.* Idem admittunt Gregor. Lop. *lib.5. Verb. la Iglesia tit.2. part.4.* & Sanchez *lib.2. de matrim. & lib.2. disp.45. num.15.* cum hac limitatione: *nisi collusionis præsumptio adesset.* Nec oppositum docet Ægid. *disput.26. dub.4. num.72.* nec Castr. Palaus *tom.5. disput.3. punct.2. §.6. n.3.* quia tantùm hoc absolutè non fatentur; quia in ea confessione, aliquam collusionem præsumunt. Si ergo hæc cesset, poterit officialis Diœcesanus in suum favorem ferre sententiam. Hæc tamen collusionis præsumptio dupliciter cessare potest.

4 Primò, detegendo Officiali Diœcesano summo secreto, quomodo suum matrimonium fictum initum fuisset, & hoc absque testibus, & tacito nomine inducentis, ad tantum crimen, & dicentes se nolle tale matrimonium ratificare, nec illo uti, sicut hactenus illo non usi fuerunt. Et Officialis Diœcesanus habita hac informatione, & cognoscens, illos veritatem fateri, & in actis illa non posse manifestari; poterit cum supradictis DD. declarare illud matrimonium, sine consensu initum, nullum; quia jam cessat collusio, quæ in eo matrimonio præsumi poterat.

5 Confirmatur, quia Officialis Diœcesanus, aut Parochus possunt cessare in processu, de inquisitione facienda super impedimento occulto, quando illis à viro Religioso dicitur, in foro interno, quoad super ipsum impedimentum occultum, à S. Pœnitentiaria obtenta fuit dispensatio, quæ jam executioni mandata est. Ut cum Henriq. tradit Sanch. *lib.3. de matrimon. disput.15. num.14.* Gutier. *in qq. can. cap.60. num.5.* Coninch. *disput.27. nu.64.* Hurt. *de matrim. dub.5. diffic.21. num.77.* & Bosius *de matrim. contract. cap.7. §.47. num.208.* Vide illum. Et hoc non semel deductum fuit ad praxim: ergo etiam in nostro casu, sic procedere potest officialis Diœcesanus, declarando matrimonium fuisset nullum ex confessione supradictorum, & ex authoritate DD. *loc. cit.*

6 Secundo cessare potest ex juramento utriusque, & ex juramento in eadem domo, vel vicinia habitantium, & testimonium ferentium, se credere Laurentium, & Lucretiam verum dicere. Si enim in causa impotentiæ, sufficit juramentum utriusque conjugati, jurantium, se per triennium non potuisse coire, adjuncto testimonio septimæ manus, ut jura loquuntur. Ut *ex cap. Laudabilem, de frigid. &c.* tenent Sanchez *lib.7. de matrim. disput.107. num.7. & 8.* Basil. Pont. *ibid. lib.7. cap.66. num.5.* Castr. Palaus *tom.5. disp.4. punct.14. §.9. num.11.* Sot. Aversf. & alii plures, quos afferunt, & sequuntur Tambur. *lib.8. de matrim. tract.1. cap.13. §.4. num.4.* Leand. *tom.2. tract.9. disput.21. q.45.* Si enim, inquam, in causa impotentiæ hæc sufficiunt testimonium declaretur nullum, etiam sufficient in causa dissensus, ut declaretur nullum.

7 Nec obstat, quod in causa impotentiæ ultra ea testimonia, requiritur testimonium matronarum deponentium de Virginitate fœminæ, quod testimonium non datur, nec requiritur in Lucretia. Non, inquam, hoc obstat, quia in causa impotentiæ illud requiritur testimonium à Textu eit. ut omnis collusio extingatur; at in nostro casu non datur Textus illud testimonium requirens, & DD. *cit. nu.3.* solùm in causa dissensus matrimonii requirunt confessionem ipsorum fictè contrahentium, & quod non adsit præsumptio collusionis, quæ ex dictis cessat. Aliis supersedeo solutionibus.

Secundum remedium sit, quòd Laurentius, & Lucretia de mutua licentia Religionem ingrediantur, & uterque in sua emittat professionem. Et quamvis per utriusque, aut alterius professionem matrimonium in foro externo non censeatur dissolutum; quia hoc matrimonium in eo foro censetur validum, & consummatum. Proderit tamen hoc remedium, ut à societate utriusque eximantur. Circa hoc matrimonium vide Sanch. *lib.7. disput.32.* Basil. Pont. *lib.9. cap.12.* Castr. Palaum *tom.5. disp.3. punct.6. §.11. n.9.* Existimo tamen hoc remedium Laurentio non placere, quia uxorem ducere vult, nullo tamen modo, Lucretiam. 8

Tertium remedium sit, quòd de mutuo consensu, ut scandalum in foro externo cesset, cælibem agant vitam. At quia sunt juvenes, Judex Ecclesiasticus non eos permittet separatos, vivere, propter incontinentiæ periculum, Sanch. *lib.9. de matr. disp.4. n.5.* Et ex ea ratione, quia sunt juvenes hoc remedium nolunt admittere, maximè Laurentius. Quare si primum remedium illi non placet, nec alia, abeat in terras longinquas, & ibi incognitus uxorem ad suum placitum ducat; si quidem suum dissensum probare nequit, aut non vult. 9

QUÆSTIO LIII.

An lata sententia contra stupratorem fœminæ sponte consentientis, in foro conscientiæ eam ducere teneatur; & etiam in casu, quo ejus pater de ducenda ab eo, votum emiserit; si stuprator eam virginem non invenit; & scit post latam sententiam rem cum altero habuisse?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Iustè pro foro externo lata fuit sententia.*
3 *Fundamentum primum id probat.*
4 *Secundum idem probat.*
5 *Et etiam tertium.*
6 *Ea data sententia, tenetur Felix in foro conscientiæ Rufinam ducere.*
7 *Idem confirmatur ex iterata copula postea cum illa habente.*
8 *Potest Felix coram judice secretam copulam cum altero habitam à Rufina detegere cum limitatione.*
9 *At non potest, quando id probare nequit.*

Felix nobilis adolescens cognovit Rufinam æqualis nobilitatis, se virginem profitentem, nulla facta matrimonii promissione; & percipiens, eam non esse Virginem, adhuc eam aliquoties cognovit. Et cum illam ducere repugnasset; Rufinam adversus eum à judice sententiam obtinuit. Post latam sententiam asserit Felix, illam alteri sui corporis copiam fecisse. Hæc sciens Pater Felicis, Deo vovit, filium suum Rufinam ducturum esse. Quæritur 1. An teneatur eam ducere? 2. An ratione voti à patre emissi? 1

§. I.

An Felix tam in foro externo, quàm interno teneatur Rufinam ducere?

Quòd attinet ad forum externum; respondeo, teneri illam ducere, quia ad illam ducendam à Judice fuit condemnatus; quia non probavit tria, quæ ab ipso erant probanda, & ab eo adducta contra Rufinam: Primum, quòd ab alio fuisset deflorata. Secundum, quòd copula ab eo habita cum Rufina fuisset ex suo spontaneo consensu. Et tertium etiam non probabit, nempè, quòd post latam sententiam cum altero fuisset fornicata; Et his non probatis, justè lata est sententia. 2

Ostenditur, quia ut probaret primum, debebat ex aliis scire Rufinam ab alio fuisse defloratam: sed Felix nec etiam privatim, nec ab aliis scivit, illam fuisse defloratam: ergo ipse Felix, ut alii illam pro Virgine habere debet, ut inquit Gobat. *tom.3. tract.10. num.225.* Additur, quia nisi Felix certò sciat Rufinam non esse Virginem, ut virgo apud eum habenda est: sed hoc certò scire non potest, ex copula cum ea habita, nam hoc non est facile cognitu, nam plures uxores à maritis existimatæ sunt corruptæ, cum tales non essent, nec ipsæ obstetrices id probe cognoscunt, cum sæpè fallantur, videatur Sanchez *lib.7. de* 3

matrim. disput. 113. *num.* 10. ergo cum certo id ex copula scire non possit, eam non esse Virginem, ut virgo est habenda; quia virginitas possidet, cum ab omnibus putetur virgo. Tamburin. *lib.* 1. *decalog. cap.* 3. §. 7. *Verb. Virgo, in principio, vers. Certo, & lib.* 7. *decal. cap.* 3. §. 3. *numer.* 31. Quare ex hoc capite rectè fuit condemnatus.

4 Et etiam ex secundo, quia non præsumitur de fœmina honesta, nobili, & bonæ famæ, se juveni pari conditionis sui corporis fecisse copiam, nisi promisso matrimonio, ut satis colligitur *ex reg. in obscuris, ff. de reg. jur.* & ex dictis à Menoch. *lib.* 3. *præsumpt.* 1. *num.* 80. Perez *disput.* 12. *de matrim. sect.* 4. Gobat, *dict. tractat.* 10. *numer.* 82. *&* 276. Sed Rufina est fœmina honesta, ac boni nominis, & Felici paris conditionis; ergo præsumendum non est, se usuram sui corporis toties concessurum, nisi sub stipulatione facta de matrimonio.

5 Et etiam ex tertio, quia Felix ex aliis non probat, Rufinam cum altero rem habuisse, & onus probandi id ipsi asserenti incumbit, nullusque in re propria testis idoneus intelligitur, *l. Nullus, ff. de test.* Addo, non dari scandalum, si Felix Rufinam ducat, quia est paris nobilitatis, & quia ejus pater hoc summè desiderat, & de illa ducenda votum Deo emisit. Hæc quoad forum externum.

6 Quod attinet ad forum internum, existimo Felicem post latam sententiam à judice Ecclesiastico deducenda Rufina, etiam in foro interno illam ducere teneri. Ratio est, quia licet DD. communiter doceant, stupratorem non teneri ducere illam, quæ sine metu, vel fraude, aut promissione matrimonii annuit petitioni stupratoris; id docent antequam lata sit sententia de illa ducenda; at post latam sententiam de illa ducenda, id non docent. Et si aliquid absolutè docent, intelligenda sunt de obligatione illam ducendi, ante judicis sententiam, & non post illam. Sic Lessius *lib.* 2. *de justit. cap.* 10. *numer.* 12. *dub.* 2. ubi postquam *num.* 9. inquit, non teneri stupratorem ducere illam, quæ simplici petitioni illius annuit; in *num.* 11. respondendo ad argumentum, in quo dicebatur illum teneri eam dotare, & simul ducere, sic ait: *Resp. Hæc intelligenda esse post sententiam judicis, ut rectè docet Silvest. supr. ante enim sententia non tenetur, &c.* Molin. *tom.* 4. *de justit. disput.* 106. *num.* 1. ibi idem docens, sic ait: *Hæc conclusio est adversus Navar. in man. cap.* 16. *num.* 16. *& adversus alios quosdam, qui dispositiones pœnales juris humani, de quibus disput.* 104. *est dictum, confundunt cum obligatione in foro conscientiæ restituendi pro stupro nulla expectata sententia.* Sic Molin. ergo lata sententia, in foro conscientiæ datur obligatio. Idem Card. de Lug. *tom.* 1. *de justit. disput.* 12. *num.* 2. ibi: *Contrarium tamen in foro conscientiæ dicendum esse, quidquid sit de juris humani dispositione, quæ ante sententiam non obligat, docent communiter DD. &c.* Sic Cardin. Idem Vasq. *de restit. cap.* 3. §. 2. *num.* 1. ibi: *Silvest. asserit, quod Angel. sensit, hæc omnia ante sententiam in conscientia obligare propter dispositionem cap.* 1. *&* 2. *de adulter. Mihi hæc sententia non placet, quia dispositio illius cap. locum habet in exteriori foro, quoad sententiam ferendam in conscientia.* Idem Tambur. *lib.* 7. *decal. cap.* 5. §. 3. *numer.* 7. ibi: *Dixi autem num.* 5. *(nihil deberi in conscientia:) nam in foro externo, qui defloravit virginem, etiam volentem; cogitur à Judice eam dotare, lege sic statuente, ut notavit Lessius lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 44. *propter bonum commune,* & alii plures, à nobis allati, & cit. ergo licet Felix ante latam sententiam non teneretur ducere Rufinam, quia illi matrimonium non promisit, illam ducere tenetur, quia ad illam ducendam, à Judice lata est sententia.

7 Addo, Rufinam simplici petitioni stupratoris Felicis non annuisse, ut procedit sententia num. præcedente, sed sub promissione matrimonii; si non expressa, saltem tacita, ut constat ex dictis *num.* 1. nam cum Felix ad illam voluisset accedere, illum à se amovit, dicens se esse virginem; & quamvis expressè non illam deflorasset, sub spe matrimonii, attamen talibus verbis eam suasit, ut ipse rectè intelligebat, illam sub spe matrimonii, se tradidisse deflorandam; & hac de causa aliquoties illum ad illud commercium admisit. Unde lata sententia, illam in foro conscientiæ tenetur ducere. Nam illius commercii iteratio illum constituebat in promissione matrimonii tacita, quam non ingnorabat in Rufina adesse, ut rectè colligitur ex Text. *in cap. Per tuas de condit. appos.* Videatur Sanchez *lib.* 1. *disp.* 66. *& alii,* quos refert, & sequitur Castr. Palaus *tom.* 5. *disp.* 1. *punct.* 29. Leand. *to.* 2. *tr.* 9. *disp.* 2. *q.* 54.

Nec obstat contradictioni hujus matrimonii, quod Felix scit, Rufinam post latam à judice sententiam, alteri fecisse sui corporis copiam, & quamvis hoc peccatum sit occultum, est sufficiens causa ad eam non ducendam, si judici detegatur, ut docent communiter DD. mox citandi. Non, inquam, hoc obstat, quia respondetur cum distinctione. Si Felix eam cum altero copulam potest in Judicio probare, prius per aliquem virum Religiosum Rufinam admonere tenetur, ut desistat, & aliam evitet infamationem; quod si non acquiescat, poterit ad judicem cum defectum deferre: quia deferendo, jure suo utitur, cum alium non habeat modum se defendendi, ut aliquibus relatis rectè docent Sanch. *lib.* 1. *de trimon. disp.* 7. *num.* 2. Layman. *lib.* 5. *Sum. Theol. moral. tract.* 10 *part.* 2. *cap.* 2. *num.* 12. *vers. Quæres,* Basil. Pont. *de matrim. lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 8. Ægid. Coninch. *disput.* 23. *dub.* 11. *numer.* 93. Rebel. *de oblig. justit. lib.* 4. *quæst.* 8. *sect.* 9. Castr. Pal. *tom.* 5. *disput.* 1. *punct.* 31. *num.* 4. Leand. *tom.* 2. *tract.* 9. *disput.* 2. *quæst.* 61. & alii. 8

At Felix eam copulam, ut inquit, probare nequit, quia est adeo occulta, ut uni tantum sit nota, qui testimonium ferre recusat, & cum Felix alia jam dicta in judicio non probasset, nec etiam hac defectum probabit; & à judice stare sententia lata, cogetur; qua non tenetur, si certò sciat eam copulam cum alio fuisse habitam, & post latam sententiam juxta supra dicta ab aliquo judicabitur, se teneri etiam in hoc casu illam ducere. Quamvis oppositum absolutè teneant Sanchez *dict. lib.* 1. *disput.* 69. *num.* 7. Laym. *dict. lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 1. *cap.* 2. *num.* 12. Castr. Pal. *proximè.* Quare cessandum est ab interpellando judice, cum interpellatio nullum possit sortiri effectum? 9

§. II.

An ratione voti à patre emissi teneatur Felix Rufinam ducere?

SUMMARIUM.

10 *Non tenetur illam ducere ratione voti.*
11 *Pater omnem diligentiam adhibere tenetur, ut filius Rufinam ducat.*
12 *Facta à Patre ea diligentia filius non tenetur obedire.*
13 *Pater filium non potest cogere, ut hanc, vel illam ducat.*
14 *Si filius voto parentis consensit, aut ratificavit post latam sententiam, & post scitam copulam commissam, ad illam ducendam tenetur.*
15 *Non tenetur ad restitutionem.*

Respondeo, non teneri. Ratio est, quia in hoc voto, 10
cùm sit personale, non alienum, sed factum proprium promittitur. Ita Soar. *tom.* 2. *de Relig. tract.* 6. *de voto lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 4. *& cap.* 2. *num.* 2. *& seqq.* Sanchez *in sum. lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 22. Layman. *in Theolog. moral. lib.* 5. *tractat.* 4. *cap.* 3. *num.* 7. Tambur. *lib.* 3. *decal. cap.* 12. §. 4. *num.* 1. Gobat. *tom.* 3. *tract.* 11. *n.* 39. *&* 40. aliique.

At, quamvis hoc votum, utpote personale non obligat Felicem; obligat tamen illius patrem voventem, ut bona fide præscisa omni fraude, & fictione, omnem diligentiam adhibeat, ut illius filius Felix Rufinam ducat. Si tamen filius huic diligentiæ abnuat, parens hoc modo suo voto satisfecit; quia hæc tantùm, & non voti executio in sua est potestate. Sic Sanch. *cit. cap.* 5. *n.* 9. Tambur. & Layman. *lib.* 11. 11

Nec Felix facta à parente ea diligentia ei obedire tenetur; nam licet Sotus *lib.* 7. *de justit. quæst.* 2. *art.* 1. *ad ultim.* Medin. 1. 2. *quæst.* 90. *art.* 3. *columm.* 3. *paulo ante versic. Ad primum,* & alii dicant, teneri filios ex obedientia filiali parentibus debita, exequi vota emissa; hoc intelligendum est, quando ea vota pertinebant ad bonos mores circa domus, & rei familiaris gubernationem: nam in his solis, tenetur filius parentibus obedire, ut rectè tradunt Angel. Tabien. Armil. Navar. quos refert, & sequitur Sanchez *dict. cap.* 15. *num.* 22. 12

At circa matrimonium, vel tale, aut tale matrimonium filium non potest cogere pater, ut omnes fatentur cum Div. Thom. *in* 4. *dist.* 29. *quæst. unica art.* 4. & Sanch. *lib.* 4. *de matrimon. disput.* 22. *num.* 4. Ex ea ratione, quia matrimonium 13

monium eſt quædam ſervitus perpetua; & ad eam non poteſt pater filium compellere; cum filius liberæ ſit conditionis. Et quamvis in neceſſitate conſtitutus filium vendere poſſit, & libertate privare, *l. 2. C. de patr. qui fil. ſuos diſtr.* Hæc tamen ſervitus non eſt perpetua, quia poteſt redimi, nec amorem exigit mutuum, quæ in matrimonio ſecus ſe habent. Vide Sanchez *citat. diſp.* 23. *per totam*, ubi circa præſentem caſum plura invenies.

14 Et quid dicendum, quando Felix voto parentis conſenſit, vel poſtea ratificavit? Reſpondeo cum diſtinctione: Si hic conſenſus, aut ratificatio fuit poſt latam ſententiam, & ſcitam copulam à Rufina cum altero commiſſam: Dico teneri ad illam ducendam; quia ſic non alienum, ſed potius proprium votum exequitur; ut in ſimili notavit Gloſſ. *in §. ſi quis alium, inſt. de inutil. ſtipul.* & colligitur ex DD. *num. 10. cit.* At ſi hic conſenſus, & ratificatio fuit antequam ſciret de copula à Rufina commiſſa; cenſeo non teneri ad illam ducendam. Ratio eſt, quia conveniunt DD. ceſſare votum, quando in materia promiſſa datur notabilis mutatio, v. g. in qua leges non ſolent obligare, ut inquit Soar. *tom. 2. de Relig. tract. 6. l. 4. cap. 19. num.* 15. ſeu datur tanta mutatio, ut apud hominum æſtimationem notabilis cenſeatur, Sanchez *l. 4. decal. cap. 2. numer.* 10. Molin. *de juſt. tract. 2. diſp.* 272. & pluribus allatis Gobat. *tom. 3. tract.* 11. *numer.* 114. *&* 115. *& num.* 338. Tamburin. *lib. 3. decal. cap. 16. §. 1. num.* 1. Sed in Rufina ex voto ducenda à Felice, poſt fornicationem cum alio habitam, datur notabilis mutatio, & talis, ut leges aliquem non obligent ad illam ducendam, & in æſtimatione hominum, cenſetur notabiliter mutata: ergo ſi voti conſenſus, aut ratificatio fuit antequam à Felice ſciretur cum altero fornicatio, non tenetur ex voto, aut ratificatione Rufinam ducere.

15 Subinquires; An Felix juſſus à Prælato ducere Rufinam ex ſententia lata, teneatur ad aliquam reſtitutionem faciendam Rufinæ in caſu, quo illam ducere non vult? Reſpondeo ad nullam teneri, nec in foro conſcientiæ, nec in foro externo: non in foro conſcientiæ, quia ille nolens eam ducere, non fuit cauſa copulæ cum alio habitæ. Deinde illa copula eſt adeo occulta, ut illam Felix probare non potuerit, nec ex illa ullum Rufinæ damnum ſequitur; unde in foro externo ad nullam reſtitutionem tenetur. Nec etiam tenetur in foro externo, non obediendo Prælato præcipienti, Rufinam ducere ex ſententia lata; quia ex copula cum altero habita poſt latam ſententiam, illam non tenetur ducere; & quamvis Prælatus juſte præcipiat, Felix etiam juſte non obedit. Nec datur bellum juſtum ex utraque parte, quia Prælatus non præſumit, habitam fuiſſe copulam poſt latam ſententiam cum altero, & Felix certo ſcit, ut inquit, fuiſſe habitam. Et licet forum internum, & externum idem obſervent, id habet verum ubi ceſſat falſa præſumptio. Sanchez *l. 1. de matrim. diſp. 5. num.* 20. *& diſp. 21. num.* 2. & Marc. Paul. Leon. *in praxi Pœnitentiariæ part. 1. de forma vot. pag. 60. verſ. neque audiendus* cum ſex & Covarr. at ex parte judicis datur falſa præſumptio. An vero teneatur ad reſtitutionem in utroque foro, licet obligari non poſſit, ille qui copulam habuit cum Rufina, & illam detexit Felici, & fuit in cauſa, ne Felix illam duceret poſt latam ſententiam; quamvis jam repugnaſſet? Alibi dicetur, nam in præſenti de hoc non interrogor.

QUÆSTIO LIV.

An validè contraxiſſet matrimonium cum filia ſororis illius, quam ſæpius cognovit, illa ſeminante in congreſſu, ille vero conſulto ſe retrahens, dubitat tamen, aut ſcrupulis angitur, an aliquando intra vas ſeminaverit?

SUMMARIUM.

1 *Facti ſpecies.*
2 *Cum eo dubio aut ſcrupulo contrahens, mortaliter peccavit.*
3 *Ex ſeminatione fœminæ cum filia ſororis non contrahitur affinitas.*
4 *Ex mero ſcrupulo non eſt curandum; ſed de dubio practico, quod in præſenti intervenit.*
5 *Quando evidentiſſime non conſtat, virum non ſeminaſſe intra vas, pronunciandum eſt, affinitatem fuiſſe contractam.*
6 *In dubio præſumendum eſt pro impedimento affinitatis.*
7 *Non ex oblivione, ſed ex communiter accidentibus colligitur ſeminatio.*

Ferdinandus uxorem duxit filiam ſororis Antoniæ, 1
cum qua Antonia ante ipſum matrimonium conſuetudinem habuerat, illa ſæpius in congreſſu ſeminante, ille vero conſultò ſemen extra vas emittebat. Hoc tamen fœdiſſimum commercium cum per longum duraſſet tempus, ſcrupulis angitur, meritoque dubitat, an aliqua vice intra vas ſemen emiſiſſet? Cum his ſcrupulis, & dubitatione matrimonium celebravit cum dicta filia ſororis Antoniæ; & in eo vitam agit. Quæritur 1. An ſeminante Antonia in congreſſu, & ſcrupulante, ſeu dubitante Ferdinando de ſeminatione intra vas, contracta ſit affinitas? 2. A quo, & quomodo diſpenſationem obtinere debeat?

§. I.

An ſeminante Antonia in congreſſu, & ſcrupulante, ſeu dubitante Ferdinando de ſeminatione intra vas, contracta ſit affinitas cum filia ſororis Antoniæ?

Reſpondeo 1. Ferdinandum cum eo ſcrupulo, aut du- 2
bio de affinitate contracta cum filia ſororis Antoniæ peccaſſe mortaliter, cum illa contrahendo matrimonium. Ratio eſt, quia contrahens matrimonium cum dubio impedimenti matrimonii, manifeſto ſe expoſuit periculo illud invalidandi, quod eſt intrinſece malum: ſed operari cum practica conſcientia dubitante, an hic, & nunc hoc validum ſit, eſt intrinſecè malum, ut bene colligitur ea doctrina Vaſq. 1. 2. *diſp. 65. cap. 1. num.* 4. Thom. Sanch. *l. 1. decal. cap. 10. in principio*, Soar. *tom. 6. in 3. part. diſp. 40. ſect. 5. numer.* 2. Caſtr. Palai. *tom. 1. diſput. 3. de conſc. dubia punct. 1. num.* 5. ergo. Et hoc etiam habet verum in operante cum ſcrupulo illum non deponente, quia temeraria cum illo matrimonium contraxit cum filia ſororis Antoniæ, ut apertè colligitur *ex deciſ. cap. inquiſitioni, de ſentent. excommunic.*

Secundò reſpondeo, affinitatem cum filia ſororis An- 3
toniæ non fuiſſe contractam ex ſeminatione Antoniæ in congreſſu cum Ferdinando habito. Ratio eſt; quia illa copula requiritur ad contrahendam affinitatem, per quam vir, & fœmina fiunt una caro, nempe, quæ ſufficiat ad generationem: ſed copula in qua fœmina ſeminat non ſeminante viro, (ut in præſenti caſu) non eſt ſufficiens ad generationem: ergo per illam affinitas non contrahitur. Sic contra Medinam, cum communi Doctores Sanchez *lib. 7. de matrim. diſp. 64. num.* 10. Baſil. Pont. Bonac. Hurt. Candid. Cornejo, & alii, quos refert, & ſequitur Leand. *tom. 2. tract. 9. diſp. 20. quæſt.* 5. quibus addo Dicaſtill. *tom. 3. de Sacram. diſp. 7. dub. 34. num.* 362. Gobat. *tom. 3. tract. 9. num.* 392.

Tertiò reſpondeo, ſi Ferdinandus ſolo mero ſcrupulo 4
angeretur; & de illo non curaret, ut ex levibus rationibus, & fundamentis orto, ſane peccatum non committeret, quia agere contra ſcrupulum non ſolùm licitum, ſed laudabile eſt, ut cum communi DD. defendit Caſtr. Palaus *cit. diſp. 4. de conſcientia ſcrupuloſa punct. 1. nu.* 2. At Ferdinandus non erat mere ſcrupuloſus; nam licet de nullo actu recordaretur, quo intra vas fœminæ ſeminaſſet; quia tamen tempus, quo hac turpiſſima conſuetudine uſus fuit, longum fuit, & per multos annos durans, dubitabat, & meritò an inadvertenter, & vi appetitus ſenſualis alienatus, ſemen intra vas fœminæ emiſiſſet. Et hoc ſcrupulum videtur ſuperare. Quare.

Reſpondeo quartò, Ferdinandum affinitatem contra- 5
xiſſe, quod oſtendo duabus rationibus, prima, qua utitur Tamburin. *lib. 8. de matrim. tract. 1. cap. 12. §. 4. num.* 6. loquentes de fœmina ſemen fœmineum non amittente, &

sic inquit: *Nisi evidentissimè constet, virum non seminasse in praxi; tum in foro fori, tum in foro conscientiæ est pronunciandum, affinitatem esse contractam:* Sed Ferdinando evidentissimè non constat, nunquam seminasse, imo ex communiter contingentibus, intra tam longum tempus dubitat: ergo pronunciandum est, affinitatem contraxisse cum filia sororis Antoniæ.

6 Secunda ratio deducitur ex Sanchez *lib. 8. de matrim. disp. 6. num.* 18. Sic dicente: *Quando vir in copula cum fœmina dubitat, an intra, extrave seminarit, præsumptio urget, ex communiter accidentibus, pro impedimento affinitatis:* Sed Ferdinandus dubitat, an ex tot congressibus intra, extrave seminarit: ergo affinitatem cum filia sororis Antoniæ contraxit.

7 Nec obstat, quòd Ferdinandus non recordetur ex tot congressibus seminasse intra vas: ergo ex communiter contingentibus, censendus est non seminasse. Non, inquam, obstat, quia ex non recordatione, non bene colligitur non seminasse aliqua vice, quia per multum tempus vacavit illis congressibus, & ex appetitu allectus, poterat non advertere ad ea, quæ ex naturæ inclinatione communiter eveniunt.

§. II.

A quo, & quomodo Ferdinandus dispensationem obtinere debeat?

SUMMARIUM.

8 *Quid sentiant, Sa, & Barbosa.*
9 *Episcopus jure ordinario non potest in ea dispensare affinitate.*
10 *Potest ex præsumpta Pontificis voluntate, remissivè.*

8 Quoad primum, respondeo. Sà *Verb. dispensatio num.* 1. dicere, in dubio, an res indigeat dispensatione, posse Episcopum, juxta quorundam probabilem opinionem, declarare, dispensationem non desiderari, vel ad cautelam dispensare. Barbos. 2. *part. de potest. Episc. alleg.* 35. *num.* 19. specialiter loquentem de dispensatione impedimentorum, duo asserere: Quando dubium consistit in facto, (ut in præsenti casu) dupliciter potest evenire; vel res est omnino dubia, vel pro una parte præsumptio præponderat: In primo casu non est opus dispensatione, quia in illo præsumptio est pro libertate ad contrahendum; in secundo vero, ad cautelam poterit dispensare; quia in illo dispensatio requiritur: sed Ferdinandus est dubius, & licet præsumptio pro affinitate præponderet, ad cautelam requirenda est dispensatio Episcopi.

9 Dicendum tamen est, non posse Episcopum jure ordinario in ea affinitate dispensare, ut Ferdinandus maneat in ipso matrimonio; aut ut illud revalidare possit inter ipsum, & filia sororis Antoniæ. Ratio est, quia in hoc casu non est res omnino dubia, cùm præsumptio urgeat pro impedimento, ut constat ex dictis. Sic Sanch. *lib.* 8. *de matrim. disp.* 6. *num.* 18. Tamburin. *lib.* 1. *decal. cap.* 3. §. 7 *verb. dispensatio num.* 4. & apud ipsum Meroll. *tom.* 1. *disp.* 3. *dub.* 2. *num.* 135.

10 Dixi, *non posse Episcopum jure Ordinario dispensare*, nam ex præsumpta Pontificis voluntate, in casu urgentissimæ necessitatis, poterit cum his dispensare, quia dantur eæ circumstantiæ, quæ ad hanc dispensationem requiruntur. Vide dicta *supr. quæst.* 30. *num.* 9. *quæst.* 34. *num.* 6. & *quæst.* 39. *num.* 15.

QUÆSTIO LV.

An sponsalia validè contracta cum sorore majori, mutuo consensu possint dissolvi, & sic dissolutis, possint alia validè contrahi cum sorore minori?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Publica honestas ex sponsalibus orta dirimit matrimonium in primo gradu tantum.*
3 *Sponsalia inter patrem, & generum futurum celebrata, sunt valida, si gener mittat sponsæ jocalia, si illa sciens de contractu illa acceptet.*
4 *Sponsalibus cum sorore majori contractis, mutuo illius consensu, & sponsi, & dissolutis; impedimentum non cessat ex declar.*
5 *Id jam antea ab ipso jure erat dispositum.*
6 *ADD. etiam solidis rationibus firmatum.*
7 *Oppositam sententiam sequuti fuerunt plures, & gravissimi DD. at per Declarationem Emin. CC. jam manet inveterata.*
8 *Hanc sententiam ad praxim deduxerunt Prælati doctissimi.*
9 *Ipsi opinioni gravissimi subscripserunt TT. in suis consultis.*
10 *Author non bene consuluit eam opinionem, at nunc non eam consulet.*

Modestus duas filias nubiles habens, majorem natu de illius consensu nobili adolescenti desponsavit, qui inito hoc contractu, sponsæ jocalia misit, sponsaque libenter acceptavit. Elapso bimestri, Modesto, ex aliquibus convenientiis illecto, placuit, quod matrimonium cum minore filia iniretur, & ne ad Pontificem pro dispensatione impedimenti publicæ honestatis adirent, sponsalia sponte inter adolescentem, & filiam majorem contracta, mutuo consensu sunt dissoluta, & cum minore celebrata. Ordinarius absque dispensatione S. Pontificis, matrimonium celebratum iri renuebat; at ex me consulente & allatis DD. celebrationi ejus matrimonii annuit, nulla dispensatione desiderata. Elapsis aliquibus annis inveni, S. Emin. Cardin. Congregationem declarasse, sponsalia semel valida & mutuò sponsorum consensu dissoluta, impedimentum tamen non cessare, nec cessasse, & facta relatione ad Alexandrum VII. resolutionem Congr. probavit, eamdemque præcepit, in dubium deinceps non revocari. Quæritur 1. An sponsalia valida mutuò sponsorum consensu dissolvi possint? 2. An tutus in conscientia sit ille, qui ante dictam Declarationem, sponsalia cum majore sorore celebrata, mutuò consensu dissolvit, & matrimonium cum sorore minore contraxit? 3. Quando illa Declaratio obligare incepit? 1

§. I.

An sponsalia valida mutuò sponsorum consensu dissolvi possint?

Ad hujus quæstionis dilucidationem duo tantùm præmitto. Primum, impedimentum Publicæ honestatis ex sponsalibus ortum, in primo tantùm gradu, matrimonium dirimere. Sic ex jure novo Trid. *sess.* 24. *de reform. cap.* 3. Dixi, *ex sponsalibus ortum*; nam si ex matrimonio rato oriatur, dirimit matrimonium usque ad quartum gradum inclusivè, ex Trid. *cit.* & expressius ex declaratione B. Pii V. *edita anno* 1568. & incipiente: *Ad Romanum.* Vide Sanch. *l.* 7. *de matrim. disp.* 68. 2

Secundò præmitto, sponsalia celebrata ab eo adolescente cum filia majore Modesti, fuisse valida; quia illa sciente de eo contractu, jocalia missa ab eo libenter acceptavit; & hoc reputatur signum sufficiens sponsalium, ut relatis *Gloss. in cap. tua, de sponsal. verb. verba*, Cordub. Henriq. Rosell. & Paludan. tenet Sanch. *lib.* 1. *de matrim. disp.* 22. *num.* 5. & aliis, Leand. *tom.* 2. *tract.* 9. *de matrim. disp.* 1. *q.* 43. His præmissis. 3

Ad quæstionem respondeo, sponsalia valida ex mutuo sponsorum consensu, posse dissolvi, at per illam dissolutionem non tolli impedimentum publicæ honestatis ostenditur. *Nam jubente Sanctiss. D. N. Alexandr. VII. propositum fuit in Sacr. Congr. Concil. An sponsalibus ab initio validè contractis, deinde mutuo consensu dissolutis, sit sublatum impedimentum justitiæ Publicæ honestatis? Et* 4

plu-

pluries proposito dubio, ac maturè examinato, tandem sub die 6. Iulii 1658. Eminentissimi PP. in antiqua ejusdem Concilii sententia consistentes, censuerunt non esse sublatum. Cujus sententia una cum rationibus hinc inde deductis, & recentioribus ejusdem Congregationis, in hac materia responsis, facta relatione ad Sanctissimum, sanctitas sua die 10. ejusdem mensis, prædictam Congregationis resolutionem probavit, eamdemque jussit in dubium deinceps non revocari. Hæc verba sunt ex Prosper. Fagnan. Juris Conf. Romano *in Comment. ad Decretal. Commentar. in cap. ad audientiam, de Sponsal. & matrim. num. 29.* ut ex illo, ea refert Gobat. *tom. 3. de Sacram. tract. 9. numer. 359.* citatque etiam pro eadem Declaratione Tamburin. *in ultimo fol. octo librorum de Sacram. editionis posterioris Veneta anno* 1661. Et quamvis fidem adhibeo Patri Gobat; eam declarationem non inveni *in eo octo librorum opere de Sacramentis editis Lugduni, anno 1669. Posita autem* (verba sunt Gobat *numer. 362.*) *quod illa Declaratio, de qua hic sermo, ut vere authentica, nemo sanus dubitabit, quin sit ei standum.*

5 Hæc resolutio jam ex ipso jure erat decisa, ut apertè constat *ex textu in cap. sponsam de sponsal. & matrim.* ibi: *Sponsam alterius nullus consanguineorum aliquo modo potest sibi matrimonio copulare; & ex cap. si quis desponsaverit, 27. quæst. 2.* ibi: *Neque ejus superstes frater, neque ullus de consanguinitate ejus, eandem sibi tollat in uxorem, ullo unquam tempore.* In quibus textibus nota primò verba: *aliquo modo, & ulla unquam tempore*, quæ sonant, & inducunt perpetuitatem. Nota secundò, textum *in cap. si quis desponsaverit, cit.* non loqui tantùm de casu, in quo mortua fuit sponsa, ut deciditur, in præcedente textu *cap. si quis uxorem*, sed etiam de quocunque alio casu, ibi: *sive præveniente die mortis, sive irruentibus aliis causis.* Tertiò nota, textum etiam loqui de sponsalibus, ut ex illo pater, & tenet Glossa hujus, & præcedentis capitis: ergo ex ipso jure inferebatur, sponsalia initio valida, mutuo sponsorum consensu non posse dissolvi.

7 Hanc etiam resolutionem tuebantur plures DD. aliqui ut certam, & indubitatam, & alii, ut probabiliorem, Sotus *in 4. dist. 41. quæst. unic. art. 2. Vers. secunda conclusio*, Sanch. *lib. 7. de matrim. disp. 68. num. 21.* Bonacin. *tomo 1. quæst. 3. de matrim. punct. 11. num. 7.* testans idem sensisse Recentiores nonnullos magistros peritissimos societatis JESU à se in hac re consultos, & probabilitatem, quam oppositæ sententiæ in prima editione, ex quadam Card. Declaratione concessit, negat ex alia Card. Declaratione Laym. *l. 5. tract. 10. part. 4. cap. 9. num. 3.* Martin. Perez *de matrim. disp. 32. sect. 2. num. 2.* Prasecius *in praxi Episc. part. 2. cap. 4.* Candid. *disquis. 28. art. 11. dub. 2.* Avers. *de matrim. quæst. 17. sect. 5. Vers. Addit Bonacina.* Dicastill. *tom. 3. de Sacram. disp. 7. dub. 39. num. 406.* Ratio est, quia impedimentum matrimonii non dependet à voluntate contrahentium, sed ab Ecclesia: quæ constituit, ut tale impedimentum consurgat ex sponsalibus validis; sponsalia autem verè fuerunt valida, & si postea dissolverentur mutuo consensu, sequeretur, quod impedimentum publicæ honestatis non esset perpetuum, contra id quod *num. precedenti* dicebam *ex cap. Sponsam, & cap. si quis desponsaverit.* Et quamvis hæc ratio confirmet tradita *num. 4.* ex mandato S. Pontificis à Sacr. Card. Congreg. Jubentis hanc resolutionem in dubium deinceps non revocari, quæstionem resolvit quoad impedimentum publicæ honestatis.

7 Oppositam sententiam asserentem, posse sponsalia mutuo consensu sponsorum dissolvi, & postea matrimonium iniri cum sorore, aut fratre, cum matre, aut patre illius, qui sic sponsalia mutuo consensu dissolvit, tenuerunt, (ante editam Declarationem Sacr. Card. Congreg. de mandato Alexandri VII.) plures, & gravissimi DD. Sà *Verb. Matrimonium, de impedim. num. 12.* Gutierr. *ibid. cap. 103. num. 11.* Cornejo *disp. 7. dub. 30. quæst. 5.* Basil. Ponr. *lib. 7. de matrim. cap. 36. num. 9.* Rebell. *de restit. part. 2. l. 3. quæst. 14. num. 3.* Gaspar. Hurtad. *disp. 21. diff. 1. num. 1.* Barbosa *de offic. & potest. Episc. part. 2. alleg. 51. num. 188. & in collect. ad cit. cap. 3. de reform. matrim. num. 7.* Gallemarte *in cit. cap. Trid.* Armendaris *in recopil. legum Navarr. addition. l. 4. tit. 5. lib. 1. de matrim. in declar. num. 86. & 72.* Castr. Palao *tom. 5. de Sponsal. disp. 4. punct. 10. num. 9.* apud ipsum Farinac. Jur. Conf. Romanum, Taner. *tom. 4. disp. 8. quæst. 4. num. 109.* Gobat. *dict. tom. 3. tract. 9. nu. 372.* Dian. *part. 3. tract. 4. resol. 22.* Leandr. *tom. 2. tract. 9. de matrim. disp. 19. quæst. 4.* Escobar. *tom. 3. l. 27. sect. 2. de imped mentis dub. 88. num. 412.* immeritò arguens Sanch. quia Sà doctissimus, non aliaio fundamento, contrarium asseruisset, & eundem Sanch. quia Declarationem Card. non legisset. Hanc etiam sententiam, ut æquè probabilem, ac præcedentem, secutus fuit Tamburin. *lib. 8. de matrim. tract. 1. cap. 11. §. 2. num. 6.* In primam tamen, seu præcedentem videtur inclinare, quia inquit, si hæc secunda pro se Card. Declarationem affert, etiam prima seu præcedens *num. 6.* pro se aliam Card. Declarationem inducit, & insuper stylum Curiæ Romanæ, per quem obtineri in ejusmodi casu dispensatio solet. Declaratio Card. qua hæc nitebatur sententia, sic habet: *Si sponsalia solvuntur de consensu, Congregatio censuit esse invalida.* Hæc tamen sententia licet tantis, & tam gravibus DD. vallata, illa Declaratione S. Emin. Card. Congr. de mandato S. Pontificis Alexandri VII. manet inveterata, & deinceps non potest sustineri, ut inquit ipse Summus Pontifex, dum resolutionem oppositæ jussit *in dubium deinceps non posse revocari*, quoad impedimentum publicæ honestatis, ut dictum est *supra num. 4.*

Ante hanc Sacr. Congreg. Declarationem, sententia proximè ad praxim deducta fuit per Episcopum Argentinum, & Archipresbyterum Sambacensem teste Tambur. *lib. 8. de matrim. tract. 1. cap. 11. §. 2. numer. 7.* & me consulente, Vicarius Generalis Portugallensis, casum *sup. numer. 1.* propositum admisit, & de alio deducto ad praxim mentionem facit P. Gobat. *citat. dict. tract. num. 375.* 8

Circa eandem opinionem plures TT. consulti, responderunt cum aliquibus ex citatis DD. *num. 7.* posse reduci ad praxim, sic de se ipso testatur Gobat. *cit. numer. 373.* & apud ipsum Pax Jordanus *tit. 7. tom. 1. elucub. l. 3. n. 307.* & teste Tamburin. *proximè cit.* P. Petrus Multreæ doctissimus Theologus, & Dian. *supra citat. d. ct. part. 3. tractat. 4. resolut. 222.* fatetur, eandem consuluisse sententiam, & in eam multos attraxisse viros doctos ex Dominicanorum familia, & ex nostra Societate JESU. 9

Ex dicta Declaratione Emin. Card. constat, me non rectè respondisse doctissimo Vicario Generali; non tamen erubesco, quia ego minimus, illam ignorans, sequutus fui sententiam tot virorum doctissimorum: imo fateor si ad manum habuissem ea exempla supra adducta meliori modo meum consultum roborassem. At modo non ita consulerem, utpote certus de illa novissima Card. Declaratione de mandato S. Pontificis facta, & ab eo approbata, ac jubentis, ne in dubium deinceps resolutio Sacr. Congr. revocetur. 10

§. II.

An tutus sit in conscientia ille, qui ante dictam declarationem, sponsalia cum majori sorore celebravit, & illis mutuo dissolutis, matrimonium cum minore contraxit?

SUMMARIUM.

11 *Ratio dubitandi proponitur.*
12 *Qui sic contraxerunt, sunt in conscientia tuti.*
13 *Matrimonia ex authoritate S. Congreg. & DD. gravium contracta non diminuntur.*
14 *Opinio probabilis errori communi æquiparatur.*
15 *Opinio ante dictam S. Congreg. erat ita probabilis, ut prælati, & viri docti illi potuissent assensum præbere, & ad praxim reducere.*
16 *Rationi dubitandi sit satis.*

Ratio dubitandi, ut in conscientia non sit tutus, est, quia ille, qui bona fide matrimonium cum impedimento dirimente contraxit, v.g. cum affinitate, consanguinitate, &c. cognita veritate, tenetur separationem facere, & dispensationem obtinere, ut in eo matrimonio permaneat: ut constat ex dictis *supra quæst. 30. num. 4. & quæst. 37. num. 6. & quæst. 51. num. 2.* ergo non obstante bona fide matrimonii contracti ab eo adolescente, & sorore minore, sepa- 11

separandi sunt, & dispensationem obtinere ab impedimento publicæ honestatis, cum quo matrimonium contraxerunt. Neque dicas datum fuisse errorem communem. Non, inquam, hoc dicas; quia non sufficit, quod datus fuisset error communis, circa alia impedimenta, ut matrimonia desinant esse nulla: ergo etiam, quamvis datus sit error communis, quod sponsalia mutuo consensu sponsorum possint dissolvi, cognito hoc errore, per Declarationem Sacr. Congregation. de mandato Summi Pontificis, matrimonium cum sorore minore, separari debet, & dispensatio obtineri.

12 Hac non obstante ratione, censeo dictum adolescentem, & sororem minorem, & omnes alios, qui sic contraxerunt, esse tutos in conscientia. Sic Gobat. *citat. dict. tract. 9. num.* 377. Probatur primò ex ipsa S. Pontificis ad eam Declarationem approbatione, ibi: *Prædictam Congregationis resolutionem probavit, eamdemque jussit in dubium deinceps non revocari*: ergo si jubet, hanc resolutionem deinceps in dubium non posse revocari, ante illam poterat, & sic poterat opinio contraria observari.

13 Secundò, quia non est usitatum, quòd dirimantur matrimonia, quæ ex tot, tamque gravium DD. sententia sunt contracta; maximè, quando authoritate ipsius Sacr. Congreg. nitebatur: sed matrimonia antea contracta ex sententia gravium DD. authoritate Sacr. Congreg. nitentium fuerunt contracta: ergo.

14 Tertiò, quia opinio probabilis, licet re vera sit falsa, æquipatatur errori communi, seu est idem, quod error communis, ut communiter docent Doctores, Sanchez *lib. 3. de matrim. disp.* 22. *num.* 65. *citat.* Henriq. *lib.* 5. *de pœnit. cap.* 14. *num.* 4. *& lib.* 1. *decal. cap.* 9. *num.* 35. Castr. Palaus *tom.* 1. *tract.* 1. *disp.* 2. *punct.* 5. *num.* 9. Card. de Lug. *de pœnit. disp.* 19. *num.* 29. Basil. Pont. *de matrim. l.* 5. *cap.* 20. *num.* 7. Tambur. *lib.* 5. *de pœnit. cap.* 4. §. 8. *à num.* 3. Dian. *part.* 2. *tract.* 13. *resol.* 2. *& part.* 8. *tract.* 1. *resol.* 93. & alii, quos afferunt: sed gesta per errorem communem sunt valida, *ex l. Barbarius ff. de offic. Prætor. & ex cap. infamis*, 3. *quæst.* quæ *lex Barbarius* maximè obtinet vim (ut inquit Gobat. *cit.*) in contractibus, & singularissimè in matrimoniali: ergo matrimonia in illa opinione fundata, fuerunt valida.

15 Quartò, quia negari nequit, opinionem, quæ tot gravissimos habebat DD. pro se Sacr. Card. Congr. fuisse adeo probabilem, antequam hæc novissima Declaratio de mandato, & probatione S. Pontificis in lucem prodiret; ut ex illa Prælati Illustrissimi potuissent prudenter consensum, ad contrahendum matrimonium præbere; ut consulentibus P. Petro Mustica, P. Gobat, & alio Theologo, & me ipso fuerunt Episcopus Argeminus, & Frigurensis, ac Vicarius Generalis Portugallensis: ergo dici nequit tam prudenter contracta matrimonia fuisse nulla cum damno innocentium.

16 Ad rationem dubitandi *num.* 11. adductam, respondeo merito teneri, dictos bona fide contrahentes, cognita veritate separari, & dispensationem obtinere, ut omnes dicimus, ut in eo permaneant matrimonio; nec bona fides hos immunes reddit, ut hos reddit, qui ex opinione probabili DD. ab impedimento excusantur. Et hujus ratio est, quia ea data opinione habet locum *l. Barbarius cit.* & ex ea præsumitur, Summum Pontificem velle, quòd tale matrimonium persistat, quia absque impedimento juxta opinionem probabilem eo tempore, contraxerunt; ut in aliis pluribus casibus, nos docet experientia: nam si dentur opiniones probabiles oppositæ inter se, an aliquis sit matrimonii aut confessionis legitimus minister; vel licentia illi concessa, sit legitima, vel an revocatum sit privilegium Bullæ Cruciatæ, vel minimè extendi ad illum casum, sint coram Deo veræ, dum tamen illa veritas lateat, & ex probabili sapientum opinione reputatur probabilis adversa opinio; confessiones factæ, & matrimonia celebrata, coram tali ministro, vel virtute talis licentiæ, aut privilegii, valent. Quia datur error communis, titulusque præsumptus, collatus à legitimo superiore; & defectum illum jurisdictionis ministri, aut licentiæ jus humanum supplere potest. In quo valide esse gesta ratione erroris communis, dicunt Soar. & Card. de Lug. *loc. cit.* & alii, quos *num.* 14. citavimus. Quibus adde Gobat. *tom.* 1. *tract.* 7. *num.* 107. *&* 108. ubi alios plures affert: At quando bona fide contractum est matrimonium, cum impedimento dirimente affinitatis, consanguinitatis, &c. non habet locum *l. Barbarius cit.* nec error communis, quia non dabatur opinio communis asserens non inesse ea, impedimenta, quæ certò inerant; nesciebatur tamen inesse; & hæc ignorantia, & error paucarum erat personarum, & non totius communitatis; nam solùm paucæ personæ impedimentum abesse judicabant DD. tamen *citat.* declarantes errorem communem, requirunt, quod error sit totius communitatis, ut in eo *dict. l. Barbarius* habeat locum.

§. III.

Quando dicta Sacr. Congreg. Declaratio obligare incipiat?

SUMMARIUM.

17 *In præsenti non agitur de vi, quam obligandi obtinent Declarationes S. Congreg.*
18 *Dicta Declaratio in utroque foro obligat.*
19 *Incipit obligare in loco, ad quem certa, & publica pervenit notitia.*
20 *Non obligat in civitate, ad quam nulla pervenit notitia.*

In præsenti agere non intendo de vi obligandi, quam habent Sacr. Congreg. Declarationes. De illa enim egi in *Expos. Bull. Cruciat. disp.* 1. *à num.* 95. *usque ad finem sectionis*, & ultrà DD. ibi citatos videri possunt Escobar. *tom.* 1. *Theol. moral. l.* 5. *sect.* 2. *cap.* 12. *problem.* 3. Gobat. *tom.* 1. *tract.* 3. *num.* 604. *& seqq.* & alii, quos citant. 17

Circa dictam, & præsentem Declarationem, certum mihi videtur in utroque foro obligare. Ratio est, quia non solum est munita conditionibus ad valorem requisitis, à nobis explicatis *in cit. loco Bullæ*, & DD. ibi, & *proximè allatis*; sed etiam de mandato S. Pontificis Alexandri VII. edita, & probata fuit, & jussa, in dubium deinceps ne revocetur. Confirmatur, quia si Decreta Sacr. Congreg. de celebratione Missarum in toto terrarum orbe obligant, quia de mandato Urbani VIII. edita fuerunt; ita etiam hæc Concil. Trid. Declaratio ab Emin. Sacr. Congr. Card. in toto terrarum orbe obligabit, quia edita fuit de mandato Alexandri VII. Et hanc Declarationem fuisse authenticè editam Romæ, testantur Prosper Fagnanus, & P. Thomas Tambur. apud Gobat. *dict. tom.* 3. *tract.* 9. *num.* 361. *& num. seq.* 362. Sic inquit, *Ut proinde censeam; me fore pertinacem, si dubitarem, utrumne vere sit ejusmodi Declaratio edita à Sacr. Congreg. approbataque à sua Sanctitate, & proinde munita conditionibus requisitis ad valorem, atque explicatis supra tract.* 3. *num.* 604. *&c.* Ex quibus satis constat, illi Declarationi standum esse. 18

Quando autem obligare incepit hæc Declaratio, quod in præsenti inquiritur quæstione? Respondeo cum Gobat. *cit. num.* 362. citante Paschal, *comment. in Laur. de Franchis num.* 1462. obligare incepisse in hoc, vel illo loco, cum ad hunc, vel illum locum notitia certa, & publica provenit. Et idem *cit.* Solas, Garcias, *supr.* & cum aliis videtur sentire Castr. Palaus *tom.* 1. *tract.* 3. *disp.* 5. *punct.* 3. §. 1. *num.* 5. *&* 6. dum inquit, has Declarationes obligare quando de illis authenticè constat, & Hurt. *var. tom.* 1. *tract.* 3. *cap.* 6. *resol.* 45. *n.* 160. *& seqq.* apud Dian. *part.* 11. *tract.* 2. *resol.* 42. *vers. Quarta conditio.* 19

Ex his sequitur dictam Declarationem non obligare in ea civitate, in qua nulla est notitia certa, & publica de ea Declaratione. Ratio est, quia data ea opinione asserente, ex sponsalibus initio validè contractis, & mutuo consensu sponsorum dissolutis, non oriri impedimentum publicæ honestatis, datur in ea civitate error communis, ut patet ex *d. l. Barbarius*; hic enim Romæ notus erat servus; quia tamen in loco, ubi præturam gessit, erat ignotus, ejus gesta pro omni loco valida fuerunt reputata: Sic in nostro casu, quamvis dicta Card. Declaratio sit nota Romæ publica, & certa, non obligat ex citata ratione in ea civitate; quia ex ea opinione datur error communis, & connubia ex eo errore contracta valida sunt. Sic colligitur *ex cit. DD.* 20

QUÆ-

QUÆSTIO LVI.

An validum fuisset matrimonium contractum cum ea, cui adulter, post plures annos ab adulterio commisso, sic fuit loquutus: *Si uxor mea è vivis decedat, & ego aliquam ducturus essem, te solam ducerem?*

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Proponitur distinctio conditionis dictæ promissionis, & in quo sensu promissio procedat.*
3 *Validum fuit matrimonium.*
4 *Probabilis est opposita sententia.*
5 *Ex illa temporis intercapedine videtur fuisse validum.*
6 *Non fuit tamen validum ex ea temporis intercapedinem.*
7 *Idem ostenditur ex ipso jure, & DD.*
8 *Satisfit rationi dubitandi.*

1 IOannes conjugatus rem habuit cum quadam fœmina; elapso circiter quadriennio, colloquium cum illa habens, & absque alio adulterio commisso, sic loquutus fuit: *Si uxor mea è vivis decedat, & ego aliquam ducturus essem, te solam ducerem.* Defuncta uxore absque alia dispensatione eandem duxit. Post aliquod tempus. Quæritur an circa hoc matrimonium sit tutus in conscientia, aut aliqua dispensatione indigeat?

RESOLUTIO.

2 Ad illam præmitto, in verbis allatis, *si uxor mea è vivis decedat, & ego aliquam ducturus essem, te solam ducerem*, duplicem includi conditionem. Prima in verbis: *Si uxor mea e vivis decedat*, secundam in verbis: *Et si ego aliquam ducturus essem*. De prima nihil curandum, quia licet sit conditionata, non æquivalet absolutæ, nec illi, quam jura supponunt expressam & virtute inclusam in ea promissione: *Si uxor mea e vivis decedat, te solam ducam*; sed est valde diversa, & simul includit secundam conditionem, & facit hunc sensum: *Si uxor mea è vivis decedat, & si ego aliquam post illius mortem ducturus essem, te solam ducerem.* Quare conditio, quam jura supponunt, per mortem uxoris, transire in absolutam, & inducere impedimentum hic non datur nec in verbis promissionis includitur. Quare.

3 Ad quæstionem respondeo, validum fuisse matrimonium; quia contractum fuit, sine eo impedimento criminis. Probatur 1. quia ut detur hoc impedimentum, promissio debet esse pura, vel purificata ante mortem conjugis: sed promissio facta à Joanne purificari non poterat, ante mortem suæ conjugis, quia solum post mortem illius, de conjugio deliberare poterat; & post deliberationem factam, promissio conditionata ducendi eam fœminam purificabatur: ergo validum fuit matrimonium; quia ante mortem conjugis Joannis promissio non fuit purificata. Major est communis inter DD. illam docent Ægid. Coninch. *disp.* 31. *de matrim. dub.* 5. *num.* 59. *Vers. Et hæc credo*, Gasp. Hurt. *disp.* 23. *diff.* 2. *num.* 10. Layman. *l.* 5. *Summ. tract.* 10. *part.* 4. *cap.* 10. *vers. sexta conditio*, Castr. Palaus *tom.* 5. *disp.* 4. *punct.* 12. *num.* 13. Tamburin. *lib.* 8. *de matrim. tract.* 1. *cap.* 6. §. 3. *num.* 4. Perez *de matrim. disp.* 33. *sect.* 4. Dicastill. *tom.* 3. *de Sacram. disp.* 7. *num.* 643. Gobat, *tom.* 3. *tract.* 3. *num.* 198. Minor constat ex verbis fœminæ, a Joanne dictis: *Si uxor mea e vivis decedat, & ego aliquam ducturus essem, te solam ducerem.* Consequentia recte infertur. 2. probatur, quia ad hoc impedimentum criminis requiritur simpliciter, & absolutè promissio, ut constat ex ipso jure *in cap. significasti, & cap. veniens, de eo, qui duxit &c.* at non est simpliciter, & absolute promissio ea, quæ non purificatur per mortem, aut ante mortem propriæ uxoris.

4 Fateor oppositam sententiam, asserentem sufficere promissionem conditionatam, etiam si post mortem conjugis purificetur, esse probabilem; quia ex illa concipitur spes futuri matrimonii, & datur ansa machinationis mortis conjugis, quæ est ratio inducendi impedimenti. Et eam defendunt Navarr. *lib.* 4. *consil.* 2. *de eo, qui duxit*, Rodrig. *tom.* 1. *summ. in* 2. *edit. cap.* 229. *conclus.* 5. *in fine*, Sanch. *lib.* 7. *de matrim. disp.* 39. *num.* 11. Vega *tom.* 2. *som. cap.* 34. *cas.* 70. *in fine*. At proximè allata est communior, & probabilior, & ad rationem proximè adductam rectè respondit, quia esto ex prædicta promissione detur ansa machinationis mortis conjugis, in pœnalibus autem textibus, requirentibus promissionem veram, fieri non debet extensio ad eam, quæ non est promissio simpliciter, & absolutè. Præterquam, quod ex promissione conditionata, ante mortem conjugis adimplenda post illius mortem, non æque datur occasio occidendi conjugem, sicut ex promissione absoluta; siquidem ex promissione in nostro casu non absoluta, sed sub dubio de futuro eventu, ibi: *Si uxor mea è vivis decedat, & aliquam ducturus essem, te solam ducerem*; ea non datur occasio.

5 Ex dictis habetur, Joannem validum contraxisse matrimonium cum ea fœmina, cum qua, vivente uxore, commisit adulterium; quia ea promissio matrimonii solum purificata fuit, & impleta post mortem conjugis; & non ex eo, quòd adulterium patratum fuit, antequam promissio facta esset, intercedente inter utrunque quadriennio. Nec dubium ingerant aliqui DD. dicentes, adulterium, & promissionem simul debere concurrere; ut hoc detur impedimentum; Escob. *tom.* 3. *lib.* 27. *sect.* 1. *cap.* 7. *num.* 40. ibi: *Ut cum adulterio concurrat promissio, etiam simplex*, Dicastill. *tom.* 3. *de Sacram. disp.* 7. *nu.* 651. ibi: *Quod cum adulterio concurrat promissio*, Leand. *tom.* 2. *tract.* 9. *disp.* 24. *quæst.* 7. ibi: *An ut adulterium dirimat matrimonium sit necessarium, quod cum illo jungatur promissio contrahendi cum adultero, post mortem conjugis? Respondeo id esse necessarium.*

6 Non, inquam, hæc verba dubium ingerant, quia ut hoc detur criminis impedimentum, sufficit quòd durante eodem conjugio, & commissum sit adulterium, & facta sit promissio, licet inter utrumque plures transissent anni; ut constat *ex text. in cap. fin. de eo qui duxit, &c.* ibi: *Dum vixerit uxor illius, & ex cap. proposuisti*, 1. *eodem tit.* ibi: *& illam maxime, cui fidem dederat uxore sua vivente.* Et tenent Sanch. *cit. dict. disp* 79. *num.* 6. Basil. Pont. *lib.* 7. *de matr. cap.* 45. *num.* 2. Bonac. Cand. Rebell. Perez, Trullench. & alii, quos refert & sequitur Leandr. *supr. dict. tract.* 9. *disp.* 24. *quæst.* 16.

7 Et in hoc sensu intelligendi sunt DD. *cit. num.* 5. quia non loquuntur de concursu adulterii, & promissionis pro eodem tempore, sed de concursu eodem persistente matrimonio; sive promissio sit prior adulterio, sive posterior; ut docent communiter DD.

QUÆSTIO LVII.

An validum fuisset matrimonium contractum à Paulo cum Joanna, habente ætatis suæ annos decem, & circiter novem menses?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Fuit validum, quia primò habebat annos pubertati proximos.*
3 *Secundo, quia in Joanna malitia supplebat ætatem.*
4 *Ex doctrina Dicastill. fuit validum.*
5 *Pubertas non ex numero annorum, sed ex habitu corporis ostenditur.*
6 *Arbitrio judicis resoluta est causa.*
7 *Dispensatio a Vicario Generali per Paulum obtenta, est nulla.*
8 *Quando non datur ætas legitima, & dubitatur, an malitia suppleat ætatem, a S. Pontifice dispensatio est obtinenda.*
9 *De licentia, & non de dispensatione loquuntur DD.*
10 *Licentia non fuit concessa ex ætate falso allegata, sed quia malitia supplebat ætatem.*

1 PAulus mala fide matrimonium contraxit cum Joanna ætatis suæ decem annos, & novem circiter menses haben-

habente. Ante contractum initum, coram officiali Diœcesano, Sede Vacante, probatum bona fide fuit, Joannam suæ ætatis habere undecim annos, ad quos pauci deficiebant dies. Paulus eadem mala fide (nam probè ætatem Joannæ exploratam habebat) à Vicario Generali petiit, & obtinuit licentiam, ut dictum matrimonium iniret. Quæritur: An illud matrimonium fuisset validum?

RESOLUTIO.

2 Respondeo fuisse validum. Ratio est, quia in præsenti casu, duo requirebantur ad validitatem illius matrimonii, primum, ætas duodecim annorum in fœminis *ex textu in cap. continebatur, de desponsatione impub.* & DD. juxta *cit. textum*, sufficit ætas pubertati proxima: at ætas pubertati proxima est illa, quam Joanna habebat, ut asserunt Accurtius, Bartol. Angel. Aretin. Rosell. Sylvest. & alii, quam plures apud Narbon. *anno* 10. *q.* 2. *n.* 1. *&* 14. quos ipse sequitur, & omnes habentur apud Leandr. *tom.* 2. *tract.* 9. *disp.* 21. *quæst.* 39. Nam Joanna annos decem, & novem circiter menses habebat, & hi DD. dicunt ætatem pubertati proximam esse, quando puella novem annos cum dimidio excessit. Et cum hæc sententia sit tantorum, tamque gravium DD. est probabilis: ergo juxta illam validum fuit matrimonium.

3 Data hac proximitate ad pubertatem, communiter dicunt DD. ad contrahendum matrimonium requiri secundum, nempe, quòd malitia suppleat ætatem, juxta textum *in cap. continebatur, & cap. de illis, de despons. impub.* Quid autem hic veniat nomine *malitiæ*? Respondeo, venire maturitatem judicii, ut contractus matrimonii celebrari possit, & potentiam ad generandum, quæ ex corpulentia conjecturari potest. Et si fœmina jam menstrua patiatur, datur signum sufficiens ad probandam aptitudinem ad generationem, ut inquit Sanchez *lib.* 7. *de matr. disp.* 104. *num.* 34. cum aliquibus PP. Aristot. & TT. ac Filliuc. *tract.* 10. *part.* 2. *cap.* 3. *num.* 88. Et Joanna judicii maturitate pollebat, ut ex colloquiis, & discretione ostendebat; deinde ex corporis aspectu repræsentabat, se jam sexdecim annos habere, & denique jam menstrua patiebatur: ergo in ea malitia supplebat ætatem ad matrimonium validè contrahendum.

4 Secundam rationem deduco, ex doctrina Dicastill. *tom.* 3. *de Sacram. disp.* 1. *dub.* 19. *num.* 285. asserentis 1. se non videre quomodo DD. communiter colligant *ex text. cit. continebatur, & cap. de illis*, quod tempus proximum pubertati, & non quodcunque, est illud in quo malitia suppleat ætatem, id est, detur discretio, & potentia ad generandum, quod tamen ex illis textibus clare, non ita colligitur, ut ipsi putant. Secundò, quia si in sponsalibus multo ante septennium, malitia suppleat ætatem: id est usus rationis, sponsalia erunt valida, ut cum D. Thom. Sanch. Basil. Cuninch. Rebell. Reginald. Cardin. Thusc. Sà, Perez, & aliis pluribus tenuit *loco cit. num.* 251. ergo etiam matrimonium erit validum, si multo ante ætatem legitimam adesset tum discretio requisita ad matrimonium contrahendum, tum potentia generandi. Neque aliud colligitur *ex cap. de illis, &* 2. neque *ex cap. Puberes, neque ex cap. ult. de despons. impub.* Tertiò ex Sanchez *dict. disp.* 104. *num.* 5. absolutè affirmante, validum esse matrimonium, ante ætatem jure præscriptam initum, si tunc adsit potentia generandi, & sufficiens discretio ad se obligandum. Quia ideo jus ætatem præscribit, quia præsumit tunc pueros, & non anteà habere sufficiens judicium, & potentiam generandi; *Quando ergo* (inquit Sanchez) *antea hæc esse constat, cedet præsumptio veritati*; Et ita videtur sentire Martin. Perez *disp.* 37. *sect.* 12. *num.* 5. Hæc Dicastillus; Ex quibus rationibus rectè inferre possumus, quòd licet Joanna proxima non esset pubertati, juxta opinionem multorum, apud Sanchez, & Leandr. citatorum, poterat matrimonium contrahere, quia in illa dabatur tum discretio ad se obligandum, tum potentia ad generandum.

5 Confirmatur, quia pubertas, non ex annorum numero quærenda est, quando ex habitu corporis dari ostenditur, ut habetur expressè *in cap. Puberes*, ibi: *Certum autem est, eum puberem esse, qui ex habitu corporis pubertatem ostendit, de despons. impub.* & DD. apud Barbos. *in collect. ad d. cap. num.* 1. *&* 3. Sed Joanna ex habitu corporis repræsentat (ut dictum est *num.* 3.) ætatem sexdecim annorum: ergo.

Tertia ratio est, quia DD. communiter docent, hoc 6
judicium relinquendum esse arbitrio Ordinarii, ut pluribus *cit.* sentit Sanch. *dict. lib.* 7. *disp.* 104. *n.* 40. Basil. Pont. *de impedim. matrim. causa* 33. *quæst.* 1. §. 5. *& lib.* 7. *de matr. cap.* 65. *num.* 5. Leand. *tom.* 2. *tract.* 9. *disput.* 21. *quæst.* 39. Dicastill. *dict. tom.* 3. *de Sacram. disp.* 1. *dub.* 19. *numer.* 286. Barbos. *in collect. ad cap. continebatur cit. num.* 6. pluribus relatis, & alii dicentes, hoc arbitrium non esse computandum, tam ex annorum numero, quam ex pueri discretione, conditione personæ, & qualitate regionis, in qua natus est puer, de quo videri potest Sanchez *cit. num.* 29. ubi plura signa congerit: Sed Vicarius Generalis hujus causæ judex, & Sede Vacante habens ad illam à Capitulo omnem facultatem, non ex annorum numero, qui falsò illi dicebatur, esse undecim circiter annorum, sed ex puellæ discretione, corpulentia, vita delicata, & regione Interamnensi, in qua nata, educata, & vitam degebat, ubi fœminæ sunt fœcundissimæ, ut experientia exemplis quotidianis compertum est, sententiam protulit: ergo suæ sententiæ standum est; non obstante, quod testes bona fide de uno anno minus deposuerunt.

Non obstat, quod Paulus dispensationem petiit à Vi- 7
cario Generali super defectum unius anni, & aliquotum dierum ad ætatem jure requisitam, & illam subreptitie obtinuit, quia suppressit veritatem, & falsitatem expressit, dicens, Joannam suæ ætatis habere undecim annos, aliquibus diebus minus, cum tantum haberet decem annos, & novem circiter menses, quæ falsitas si à Vicario Generali cognosceretur, dispensationem non concederet, & in his circumstantiis dispensatio est subreptitia, & matrimonium ex illa contractum nullum, ut cum communi Sanchez *lib.* 8. *de matrim. disp.* 21. *num.* 32. *& seqq.* & cum omnibus sentit etiam Leandr. *tom.* 2. *tract.* 9. *disp.* 24. *q.* 24. Non, inquam, hoc obstat, ut ex seqq. rationibus constabit.

Prima, quia ut hoc contraheretur matrimonium, di- 8
spensatio necessaria non erat, quia in Joanna ex dictis, malitia supplebat ætatem, quod à jure requiritur. Et textu *in cap.* 2. *de despons. impub. cit.* ex quo colligunt DD. necessariam esse Episcopi dispensationem; intelligendus est de eo, qui est prope ætatem legitimam, & dubitatur, an malitia suppleat ætatem, ut habetur apud Henriquez *l.* 11. *cap.* 13. *num.* 12. quem alii sequuntur. Nam circa eum, quia non est ætate propinqua, nec malitia supplet ætatem, non ad Episcopum, sed ad Summum Pontificem pro dispensatione recurrendum est; ut de facto apud Navarr. *consil.* 4. *de desponsat. impub.* quem refert Gobat. *tom.* 2. *tract.* 9. *numer.* 610. recursum fuit, pro matrimonio de præsenti contrahendo inter filios quorundam magnatum.

Secunda, quia post exactum examen super malitia 9
supplente ætatem, à Vicario Generali, data fuit dispensatio super dictam, & probatam falsò ætatem, & licentia concessa ad matrimonium contrahendum; & hæc tantùm, præcedente examine, & probatione erat necessaria: De licentia enim, & non de dispensatione, loquuntur non pauci DD. ut Hostiens. Andr. Alexand. de Nevo, Navarr. Palud. Angel. Silvest. Fabien. apud Sanchez *dict. disp.* 104. *num.* 12. & Tamburin. *lib.* 8. *de matrim. tract.* 1. *cap.* 13. §. 2. *num.* 22. Et nomine dispensationis apud Henriquez *proximè citat.* licentia intelligi debet, ut loquuntur DD. quos *in marg. litt.* y. z. *cit.* pro sua sententia.

Tertia, quia dato, quòd nec ea licentia à Vicario 10
Generali concederetur, si cognosceret eam ætatem falsò probatam; ea tamen ab ipso concessa non fuit, ob ætatem falsò allegatam, sed quia invenit Joannam ex *allatis numer.* 6. malitia supplere ætatem, ut ex DD. ibi dictum est, & hac data probatione, matrimonium initi approbavit. Et sic ex dictis, ille contractus fuit validus.

QUÆ-

QUÆSTIO LVIII.

An validum fuisset matrimonium conjugatorum, qui triennio duplicem habuerunt filiam, numquam penetrato vase fœminæ, per solam seminis à matrice attractionem?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Validum fuit matrimonium.*
3 *Matrimonium, quod consummatur, est validum absque dubio.*
4 *Matrimonium, in quo receptum est semen, salva integritate, professione non dissolvitur.*
5 *Affinitas contrahitur, quacumque arte semen sit receptum intra vas, si generatio sequi possit.*
6 *Idem ostenditur ex cap. 2. de convers. conjugat.*
7 *Oppositum ut certum docent gravissimi DD.*
8 *Quamvis oppositum doceant, iure non docent.*
9 *Si certo, & evidentissimè non constet, matricem semen attraxisse, non est validum matrimonium.*
10 *Non sufficit ad validitatem matrimonii, quod semen aliqua arte in vas fœmineum immitatur.*
11 *Non bene dicitur, valorem matrimonii, non pendere ex casu raro, & fortuito.*
12 *Attractio seminis à matrice, non est casus per accidens, nec semper peccatum mortale.*
13 *Probabile est, affinitatem non contrahi per attractionem seminis à matrice; at oppositum est probabilius.*
14 *Opinio communis nullum hominibus injicit scrupulum.*
15 *Semen a matrice attractum, ut ex eo contrahatur affinitas, supponitur esse verum, & tale non est semen eunuchorum.*

1 EMmanuel, & Praxedis matrimonio conjuncti, communi per annum utentes lecto, copula non habuerunt perfectam; ille enim ob caliditatem, & debilitatem, vas fœmineum penetrare non valebat, semen tamen verum in os vasis effundebat. Post annum salva integritate, Praxedis ipsa, & concepit, & filiam peperit, attrabente semen matrice. Post puerperium, & illo Praxedem corruptam; Emmanuel adhuc vas illius penetrare non valuit, ea tamen obscœna turpitudine continuabat; & post triennium à conjugio celebratum, iterum Praxedis concepit, & alteram peperit filiam. Nec hoc ratum, ut ab aliquibus putatur, videri potest. Nam à duabus non conjugatis accepi, ut suum peccatum occultarent, & vitarent infamiam, ac statum matrimonii non impedirent, cum suis amasiis eodem modo quo Praxedis, commiscebantur, & salvis integritatis conceperunt, & filios masculos pepererunt. Circa propositum casum: Quæritur 1. An dictum matrimonium sit validum? 2. An Praxedis, stante eadem Emmanuelis impotentia, & graviditatis eventu, in eam turpitudinem deinceps consentire possit?

§. I.

An dictum matrimonium sit validum?

2 Respondeo, esse validum, licet data non fuisset vasis penetratio, sed tantum à matrice seminis attractio, ex qua fœmina facta est gravida. Probatur 1. Ideo enim non esset validum, quia ex copula sic habita non fiunt conjuges una caro, idest non fiunt principium, unius carnis, ut plures explicant, Tamburin. *lib. 8. tract. 1. cap.* 13. §. 4. *numer.* 3. Emmanuel, & Praxedis facti sunt una caro, nempe principium unius, & alterius filiæ, ut constat ex *dictis numer.* 1. ergo illorum matrimonium fuit validum.

3 Secundò probatur, quia matrimonium consummatum est validum, & tale, ut dissolvi non possit per professionem Religiosam: sed matrimonium consummatur, quocunque modo semen intra vas naturale recipiatur, absque illius penetratione; quia ea copula sufficiens est generationi, & per eam conjuges una caro efficiuntur, ut his verbis inquit Sanchez *l. 2. de matrim. disp.* 21. *num.* 2. *&* 5. & convenire DD. ex quibus *cit.* D. Anton. Cordub. Coron. confess. Henriq. Alexand. de Nevo, Rosel. Sylvestr. Fabien. Gregor. Lopez, *& ibidem num.* 2. addit hoc verum esse, etiam si ope dæmonis semen viri in vase debito recipiatur, citans Rosell. Sylvest. & Fabien. Sed Emmanuel, & Praxedis facti sunt una caro, per attractionem Seminis à matrice, ex qua attractione duas genuerunt filias intra triennium: ergo validum est illorum matrimonium.

Tertiò probatur ex eodem Sanchez *lib. 7. de matrim.* 4
disp. 99. num. 37. ante medium, asserente, esse maximè attendendum, an virgo illa, (de qua *in cap. Fraternitatis, de frig. & malef.*) quam Ecclesia arctam judicavit, & nunc experientia invenitur apta priori viro, salva integritate, receperit semen illius prioris intra vas quacunque arte, aut matrice attrahente, tunc enim cum consummatum fuerit matrimonium, minimè dissolvetur, quod bene advertit Henriq. *lib. 2. de matrim. cap. 7. in Comment. penult.* sic Sanchez. Ex qua doctrina sic infero (quidquid statim sibi contrarius dicat:) si enim illud illius virginis prius matrimonium non fuit dissolutum, quia matrimonium tenuit, cum fuerit consummatum attrahente semen matrice, salva integritate; ita in nostro casu, in quo certò constat, matricem, salva integritate, semen attraxisse, erit consummatum, & in utroque foro dissolvi non poterit.

Quartò probatur, quia DD. communiter docent cum 5
Sanchez *lib. 7. de matrim. disp. 64. num.* 15. Bonac. *quæst.* 3. *punct.* 12. *n.* 14. Aversa *quæst.* 17. *sect.* 1. *vers. Dubitari etiam*, Perez *de matrim. disp.* 32. *sect.* 1. *num.* 4. Gasp. Hurt. *disp.* 20. *de matrim. differ.* 1. *num.* 3. quos refert, & sequitur Tamburin. *lib. 8. de matrim. tract.* 1. *cap.* 12. §. 4. *num.* 5. Dicastill. *tom. 3. de Sacram. disp. 7. num.* 352. *prope finem*, contrahi affinitatem, si semen emittatur extra vas, & matrix illud sibi attrahat, ex ea ratione; quia adest verissima seminum commixtio, ut inquit Tamburin. *proximè*, & quia ferè sit certum, quacunque arte in vas fœmineum, semine recepto, posse generationem sequi, ut loquitur Escobar. *tom.* 3. *l.* 27. *sect.* 2. *dub.* 108. *num.* 477. sed hæc tantùm desiderantur, ut matrimonium sit validum: ergo vel dicendum est non contrahi affinitatem, quod non admittetur à sententia communi, & probabiliori, vel matrimonium sic consummatum, esse validum. Unde miror, hos DD. concedere affinitatem eo modo contrahi, & negare posse matrimonium esse validum, & consummari.

Quintò probatur *ex cap. 2. de convers. conjug.* ubi Ale- 6
xander III. inquit, posse conjugem ante copulam ad Religionem transire; & subdit rationem, *quia cum non fuissent una caro simul effecti*: ergo si conjuges una caro efficiantur, per receptionem seminis intra vas fœmineum, matrimonium erit consummatum, ut in nostro casu, in quo conjuges facti sunt una caro, idest principium filiæ, & filiarum, & sic ad Religionem transire nequeunt.

Nec obstat. 1. Castr. Palaus *tom. 5. de Sponsal. disput.* 4. 7
punct. 14. §. 2. *num.* 1. sic dicens: *Certa sententia est fere omnium DD. impotentiam perpetuam, & absolutam vas fœmineum penetrandi, ibidemque semen effundendi de se generationi aptum, esse impedimentum dirimens matrimonii contrahendi.* Idem tenet Sanch. *cit. dict. l. 7. disp. 99. n. 37.* ibi: *Quod si re vera fœmina ita arcta sit, & vir ita debilis, aut calidus, ut non possit cum fœmina hac coire, ut semen intra vas emittat, sed foras fundat: in quo casu, quando sic judicatur perpetuum, & immedicabile impedimentum, diximus disp. 92. num. 7. & seqq. matrimonium esse nullum, mihi persuadeo (quamvis in nullo authore invenerim) adhuc esse vere irritum, ac proinde non consummari, licet arte aliqua absque viri penetratione sit receptum semen intra vas, aut per matricis attractionem, quia valor matrimonii non potest pendere ex casu raro, ac fortuito. Deinde quia verificatur virum esse impotentem ad seminandum intra vas.* Sic Sanch. & Leandr. *tom. 2. tract. 9. disp.* 21. *quæst.* 10. cum citatis Candid. & Hurt. ut certum idem sequitur, & ex Hurt. & Castr. Palao, inquit, talem seminationem absque peccato mortali fieri non posse.

Non, inquam, hoc obstat, quia *cit.* Doctores nostro 8
non contradicunt casui, quia Castr. Palaus *cit. dict. disp. 4. punct. 8.*

*punct.8. num.*2. cum aliquibus, quos ibi citat, asserit affinitatem oriri ex copula, qua matrimonium consummatur, aut ex illa, quæ ex se generationi apta est; citatque Sanchez *lib.7. disp.64. num.*8. in quo loco Sanchez inquit matrimonium consummari absque vasis penetratione, si semen virile intra vas fœmineum recipiatur; & ex ipso Sanchez *citat. num.* 3. 4. *&* 5. vidimus, matrimonium consummari per semen attractum à matrice, & de Praxede constat ex dictis *numer.* 1. sic consummasse suum matrimonium cum Emmanuele; ergo non dubitandum, esse validum. Deinde per eam seminis virilis attractionem facti sunt una caro, idest principium duplicis filiæ.

9 Quare eam DD. citatorum sententiam veram existimo, quando certò & evidentissimè constare non potest; semen virile à matrice esse attractum; at si certò, & evidentissimè constet, in quocunque matrimonio matricem fœminæ, non penetrato vase attraxisse semen virile, validum est censendum ipsum matrimonium. Quia tamen hoc constare nequit, nisi quando conjuges fiunt una caro, idest principium unius carnis, seu filii, per graviditatem fœminæ supervenientem, hac non superveniente, censetur vir esse impotens, & sic matrimonium, ut nullum est declarandum. Ratio est, quia etiam in dubio non præsumitur, fœminæ matricem semen attraxisse, & pro impotentia certa, non penetrandi vas, stat possessio: nam licet quando vas penetratur, & datur dubium de seminatione intra, possessio stet pro actu, & pro seminatione intra vas, ex communiter accidentibus, ut inquit Sanch. *l.8. de matrim. disp.6. num.* 18. qui etiam videri potest *l.7. disp.64. num.9.* at quando vas non penetratur, & datur dubium, an matrix semen attraxerit, ex communiter contingentibus, præsumendum est illud non attraxisse. Vide *supr. q.* 56. *n.*5. *&* 6.

10 Ex hac ratione etiam censeo, non sufficere ad validitatem matrimonii, quòd semen aliqua arte intra vas fœminæ immittatur: nam ex ea introductione seminis aliqua arte facta, numquam conjuges possunt fieri una caro, idest principium unius carnis, nam semen facile corrumpitur, & dum arte immittitur, jam est corruptum, & sic ineptum ut conjuges fiant una caro, licet oppositum colligatur ex Escob. *tom.*3. *l.*27. *sect.* 2. *num.* 441.

11 Ad illud quod adducebatur à Sanch. Castr. Palao, Leand. & aliis, valorem matrimonii ex casu raro, & fortuito pendere non posse. Respondeo, hunc casum non posse dici rarum, nam ex *dictis num.*1. sæpius evenisse, constat, & pro comperto habeo sæpissimè evenire. Et si casus fortuitus dicitur, qui ut plurimum non solet contingere, & à providentia humana præcaveri non potest, ut cum pluribus tenet Barbos. *tract. de appell. verb. appell.* 42. *n.*8. hic præsens casus non dicetur rarus, & fortuitus. At dato, quod sit casus fortuitus, stat contra; quia valor affinitatis oritur ex eo, quod casu fortuito semen intra vas fœmineum recipiatur; ut cum Sanchez, & pluribus aliis defendit Escobar. *tom.*3. *lib.*27. *sect.* 2. *dub.*97. *numer.* 441. ergo valor matrimonii, etiam orietur ex illo, quòd casu fortuito contingit. Dixi *dato*, quia nego, valorem matrimonii sequi ex casu fortuito, & à casu raro, sed dependebit ab eo, quòd conjuges fiant una caro, ut dicitur *in cap. Laudabilem, de frigid. & malefic.* & aliis in juribus: ergo si conjuges una efficiantur caro, hoc est principium unius carnis, aut in filio (ut plures explicant,) hoc casu raro, & fortuito matrimonium absque dubio erit validum, quia habet omne id, quod jus, & ratio ad illius valorem requirit.

12 Ad aliud, quod dicebant Castr. Palaus, & Leand. attractionem seminis à matrice esse per accidens, & talem modum seminandi esse peccatum mortale. Respondeo 1. non esse per accidens, ut jam ostendi. Secundò, nec esse peccatum mortale in dictis conjugatis Emmanuele, & Praxede, quia intra illos, durat triennium experientiæ, quod illis à jure conceditur, *in cap. fin. de frigid. & malefic.* & traditur ab ipso Castr. Palao *dict. disp.*4. *punct.* 14. §. 3. *num.*5. cum Sanch. & à Leandr. *dict. disp.*21. *quæst.*44. An verò post triennium vacare possint illi commixtioni obscœnæ, dicetur §. *seq.*

13 Nec obstat 2. quòd affinitas non contrahitur per copulam extra vas, etiam si virile semen quacunque arte, vel matrice fœminea illud attrahente, in vas fœmineum subintret, ut sustinent Basil. Pont. *lib.*7. *de matr. cap.* 33. *n.*2. Leand. *cit. dict. tract.*9. *disp.*20. *quæst.*7. & alii penes ipsum, ex ea ratione: Nam licet ex copula eo modo habita possit aliquando proles generari, ut docuerunt ex experientiis D. Thom. D. August. Sanch. & Soar. affinitas tamen non contrahitur, nisi per copulam perfectam, & carnalem: ergo si tantùm per hanc copulam affinitas contrahitur, & non per aliam, in qua matrix semen attraxit, nec etiam per illam dabitur matrimonium consummatum. Non, inquam, hoc obstat, nam licet ea opinio sit probabilis, probabilior tamen, & communissima est opposita asserens per eam attractionem seminis à matrice factam, eam contrahi affinitatem. Hanc relatis usque ad 20. DD. sequitur Sanch. *l.*2. *de matrim. disp.*21. *num.*2. *& l.*7. *disp.*64. *nu.*15. Bonac. Gasp. Hurt. Candid. Filliuc. Gutierr. Lubdin. Rebell. Cornejo, Trullench. apud Leand. *cit.* Quibus addo Escob. *tom.*3. *l.*27. *sect.*2. *dub.*97. *num.* 441. Dicast. *tom.* 3. *de Sacr. disp.*7. *num.* 354. Perez *disp.* 31. *de matrim. sect.*1. *numer.* 4. Tamburin. *lib.* 8. *de matrim. tractat.* 1. *cap.* 13. §. 4. citans Avers. *quæst.*17. *sect.* 1. *vers. dubitari*, & alii communiter; ex hac ratione, quia datur verissima seminis commixtio ad generationem sufficiens. Alias dicent cit. DD. Emmanuelem, & Praxedem, habentes ex ea copula imperfecta duplicem filiam, non contraxisse affinitatem cum utriusque consanguineis, quod à nullo admittetur, nec ab ipsis.

Nec ea opinio intentum probat: Duo enim ad sui probationem adducit Basil. Pont. quem laudat Leandr. *proximè*. Primum, quia si semen alicujus viri ope dæmonis deferatur in uterum fœmineum, probabile est non contrahi affinitatem, quia non sunt facti una caro, nec sibi adhæserunt; & alias innumeros scrupulos injiceret ea opinio, dubitantibus hominibus, an ab illis dormientibus, decisum semen raptum à dæmone alioque delatum esse. At dicendum est, posse fieri unam carnem, si semen virile ita aptum, & temperatum à dæmone deferatur, & tempore, quo ipse cum aliqua fœmina in phantastica hominis effigie copulatur, illud intra vas fœminæ immittat, fiant una caro, non dæmon cum fœmina, sed fœmina cum illo, ex quo ascitum est semen, & sic orietur affinitas inter illum hominem, & fœminæ consanguineos. Et sic plures fuisse generatos, historiæ referunt. Videatur Fagund. *in* 6. *Decal. præcept. l.*6. *cap.*9. *num.*29. & alii, quos refert. Nec ex allata opinione illi oriuntur scrupuli, quia nullus habet fundamentum ad dubitandum, an ab illo sit raptum semen, nec norit fœminam, ad quam fuit delatum. Et quamvis de his dubitaret, adhuc affinitatem non contraxisset, ut ex omnibus est constans; nam in dubio pro illo est possessio, non contrahendo illud impedimentum. Et dato, quod ex ipso dæmone id accepisset; adhuc scrupulis non angeitur; nam cum dæmon mendacii sit pater, illi fides non est adhibenda. Et sic bene arguitur ex communi opinione, illam hominibus innumeros non injicere scrupulos. 14

Secundum, quod idem adducit Author, est, non contrahi affinitatem in casu, quo uterus fœmineum semen viri cum ea ludentis attraheret. Ex hac ratione, quia in ea copula requiritur effusio veri seminis, qua ratione ex copula eunuchorum non oritur affinitas. Hæc ratio etiam nihil probat; quia DD. citati supponunt, semen virile, quod matrix fœminæ attraxit, esse prolificium, & tale, ut ab eo generatio subsequi possit, quod in semine eunuchorum non datur. Melius ergo ad hominem probari poterat ex dictis *numer.* 5. 15

§. II.

An Praxedis, stante eadem Emmanuelis impotentia, & eventu manentis gravidæ ea commixtione, deinceps in eam consentire valet?

SVMMARIVM.

16 *Matrimonio consummato superveniente impotentia penetrandi vas, & fundendi semen intra illud, possunt conjuges copulæ vacare; si tamen cesset spes, non possunt. Illis tamen sunt licita oscula, tactus, &c. dummodo pollutionis cesset periculum.*

17 *Non*

17 *Non possunt, Praxedis, & Emmanuel vacare illi commixtioni.*
18 *Possunt uti tactibus, osculis, & amplexibus.*

16 Ut resolutio præsentis quæstionis appareat; suppono convenire DD. quando matrimonio valido, & consummato supervenit impotentia penetrandi vas fœmineum, & fundendi semen intra illud, sive hæc impotentia proveniat ex imbecillitate, seu alio morbo viri, sive ex arctitudine fœminæ, quæ semen recipere nequit, posse eos conjuges, dum impotentia est dubia, copulæ vacare, licèt semen sæpe extra vas effundatur: quia ea effusio, in eo casu per accidens contingit, nam conjuges operam dant rei licitæ, procurantes copulam sibi possibilem, & permissam. At si ei certò moraliter constet, nullam subesse spem intra vas seminandi, ab eo puncto, quòd id constiterit, ab ea commixtione abstinere, tenentur. Quia sola conjugalis, & apta generationi illis permittitur, & non extra vas seminatio, quæ non est apta generationi, & peccatum contra naturam. Illis tamen licita erunt tactus oscula, & amplexus, dummodo pollutionis absit periculum. Sic Sanch. *l.9. de matr. disp.17. à num.20.* Basil.Pont. *l.10. cap.11. num.6.* Henriq. *l.11. cap.15. n.4. & cap.10. n.6.* Castr.Palaus *tom.5. disp.3. punct.4. §.3. num.7.* Escob. *tom.3. l.27. cap.14. num.90.* Bonacin. *tom.1. quæst.4. de matrim. punct.6. n.18. & 19.* Gobat. *tom.2. tract.9. num.421.* Leand. *tom.2. tract.9. disp.25. q.44.* Tambur. *lib.8. de matr. tract.1. cap.13. §.5. remissivè, & alii.*

17 Cæterum in nostro singulari casu, in quo per triennium, & quadriennii partem nusquam data fuit vasis penetratio, nec etiam post fœminam puerperio corruptam; ex semine tamen per matricem attracto duplex proles, quæ in lucem edita fuit, licet occasionem videatur præbere aliter philosophandi. Dicendum est, licitum non esse dare operam dictæ copulæ, quia in singulis seminationibus datur seminatio extra vas, quod est illicitum, & nullo modo admittendum.

18 Quia tamen per duplicem prolem, imo per solam primam matrimonium fuit consummatum, illis licitum est uti tactibus, osculis, & amplexibus, si absit pollutionis periculum. Hoc enim cit. DD. dicunt de illis, quibus impotentia, post consummatum matrimonium supervenit.

QUÆSTIO LIX.

An uxor suum maritum instituere possit hæredem suæ dotis conditionatæ, legitimam non excedentis, & maritus ex consilio advocati jurare, se eam dotem non recepisse, id intelligendo, quia fuit titulo compensationis?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non potest in excessu dotis super legitimam instituere.*
3 *Idem ostenditur ex ipso jure.*
4 *Etiam post Authen. Vt cum, de appell.*
5 *Lex si pater dotem, non est contra resolutionem.*
6 *Ea lex non habet locum in Hispania, nec Portugallia.*
7 *Secus dicendum erat, si dos legitimam non excederet.*

1 ABdon, & Ignatia conjugati duos habentes filios, & filiam unicam, & in bonis, duodecim millia ducatorum; filiam in matrimonio cum Petro collocarunt, illi dotem constituentes quatuor millia ducatorum, hac conditione: *ut si filios habuissent, in ea dote succederent, sin autem ad ipsos parentes, si adhuc essent vivi; & si defuncti, ad suos dos rediret hæredes.* Dote mox tradita, & mortua uxore sine filiis, defunctis jam parentibus, maritum suorum bonorum instituit hæredem. Quia à judice sub juramento interrogatus, an totam jam dotem recepisset? Ex advocatorum consilio respondit, non recepisse. Dicebant enim illi juris consulti, sic posse respondere; quia dotem sibi in testamento relictam, nec in totum, nec in partem poterat imperare judex tradi hæredibus suorum socerum; quia illorum hæredes duos fratres suæ uxoris inæqualibus successerunt portionibus, nempe in octo millibus ducatorum, & illius uxor in quatuor. Quæritur 1. An Maritus ea quatuor millia ducatorum ex testamento tuta conscientia possit sibi retinere? 2. An potuerit, utendo æquivocatione jurare, se totam non recepisse dotem.

§. I.

An maritus tuta conscientia illa quatuor millia ducatorum possit sibi retinere?

Respondeo non posse. Supponebatur enim in bonorum cumulo parentum, dari duodecim millia ducatorum, tum mortis tempore parentum, adductis ad collationem illis quatuor in dotem traditis, tum quando marito constituta fuit dos illorum quatuor millium ducatorum. Et in tota hac summa, tertium parentum, de quo libere poterant disponere juxta *Ordin. l.4. tit.97. §.3.* constabat quatuor millibus ducatis; & alii octo millia ad legitimas duorum filiorum, & filiæ uxoratæ pertinebant, juxta æquales portiones. Hoc supposito ut certum. Dos tradita genero in quantitate quatuor millium ducatorum excedebat legitimam suæ uxori debitam in non paucis ducatorum centenis, ut patet. Et totus hic excessus debebatur duobus filiis Abdonis, & Ignatiæ suis hæredibus. Et hoc facile ostenditur, quia ex dictis *num.1.* constat, inter parentes, & generum, sic fuisse conventum: *Si filios ex eo matrimonio generassent; ipsi filii in ea dote quatuor millium ducatorum succederent; sin autem ad ipsos parentes, si vivi essent, & si defuncti, ad suos hæredes redirent:* at ex dicto matrimonio nulli nati sunt filii, & parentes donatores jam erant defuncti: ergo ad eorum duos filios hæredes redire debebant non in totum illa quatuor millia ducatorum, sed excessus supra legitimam, quam filia per mortem parentum acquisierat. 2

Et quòd parentes, & gener ita poterant convenire, patet ex *Ordin. Reg. l.4. tit.96. §.4. in fine, & ex l. Scimus, §. cum autem, ff. de inoffic. testam.* ibi: *Reliquum autem, quod post legitimam portionem restat, tunc restitui, quando testator disposuit.* Ex quo textu colligunt Doctores gravamen conditionis, circa legitimam rejiciendum, residuum verò consequatur, posita conditione: ergo cum in legitima gravamen imponi non possit, reliquum ex legitima exposita conditione hæredibus parentum, nempe duobus fratribus, tribuendum est. 3

Et licet dispositum in *cit. §. Cùm autem,* nihil valeat post *Auth. Vt cum, de appell. cognosc. §. Aliud quoque capitulum,* ut notavit Bartol. & alii Doctores apud Molin. *tract.2. de Iust. disp.177. vers. usque adeo,* quoad nostram conclusionem videtur valere, ut sustinent ipse Molin. *cit.* & alter Molin. *de primog. lib.2. capit.1. num.29.* Anton. Gomez *var. tom.1. cap.3. num.18. & cap.11. numer.24.* ac plures, quos affert, & sequitur Barbos. *in collect. ad cit. l. Scimus, §. Cum autem num.20. & 21.* ergo bene sequitur hæredibus dotatorum excessum supra legitimam deberi. Sicut etiam deberetur tota dos integra dotatoribus, si eo tempore mortis filiæ dotatæ, vivi fuissent, quia adhuc filiæ legitima non debebatur; quæ solum post mortem parentum debetur; ut infra dicetur *num.7.* 4

Nec obstat, quòd uxor defuncta in suo testamento suum maritum omnium suorum bonorum instituit hæredem: sed ea dos integra in suis bonis continebatur: ergo non solùm legitima, sed etiam illius excessus ad maritum pertinebat. Minor ostenditur ex *l. Si pater dotem 7. & ultim. Cod. de dotis promiss. &c.* ubi dicitur, dotem filiæ à patre donatam, præsumi donatam ex propriis bonis ipsius patris, & consentiunt Doctores apud Barbos. *in collect. ad cit. l. num.19.* Sed tertium bonorum dicitur parentum, de quibus ipse libere disponere possunt: ergo dos integra etiam quoad excessum legitimæ ex testamento uxoris ad maritum pertinebat. Non, inquam, hæc obstant, quia ad argumentum respondetur, negando minorem, quia non integra dos absolute in suis bonis continebatur, sed tantùm legitima, de qua tantùm disponere poterat; & non de illius excessu, qui à parentibus suis hæredibus erat donatus. 5

6 Ad *l. Si pater*, respondetur 1. eam non esse contra nostram resolutionem, quia licet demus, eam dotem fuisse à parentibus donatam ex propriis bonis, nempe ex illis, de quibus libere disponere poterant, cum fuissent sub conditione donata juxta eam legem, integra ad hæredes parentum redire necessariò debent. Resp. 2. eam legem locum non habere in Regnis Portugalliæ, & Castellæ; de his enim aliud disponitur *l. Tauri* 53. quæ hodie est *l.8. tit.9. lib.5. nova recopil.* de illis, in *Ordin. cit.* in qua aliud invenitur dispositum; ut docet Doct. Petr. Barbos. *in l.1. ff. solut. matrim. part. 4. à num.* 146. Vide August. Barbos. illum citantem *in collect. ad d. l. in argumento adductam num.* 21.

7 Secus dicendum erat, si ea dos, quæ à parentibus debetur filiis *l. fin.* & ibi Bartol. *ff. de liber. agnosc.* Joannes de Carvalho *in cap. Raynald. de testam. part.* 1. *num.* 29. & omnes, non excederet portionem legitimam; tunc enim mortuis parentibus eam marito poterat relinqnere uxor. Quia legitima portio à parentibus gravari non poterat; ut habetur expressè *l. quoniam in prioribus*, 32. *Cod. de inoffic. testam.* & docetur communiter à DD. plures refert, & sequitur Barbos. *in collect. ad cit. l. num.* 2. Molin. *de justit. tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 177. *Vers. legitima debita*. Joann. de Carvalho *proximè num.* 44. & 45. Sed dos necessariò sumitur ex legitima, quando parentes non exprimunt, se velle, eam in suo tertio sumere, de quo libere disponere possunt, ut satis colligitur *ex Ordin. l.4. tit.97. §.3.4. & 5.* & expressè asserunt Molin. *cit. disp.* 238. *Vers. De dote filia*, dicens omnes in hoc convenire; idem tenet Ajora, Valasc. Menchaca, Mangilius, Picard. Decius, Paul. Picus, Ripa, Peregrinus, Corraz. Cæsar, Castill. quos congerit, & amplectitur Doct. Joan. de Carvalho *sup. part.* 4. *cap.* 1. *n.* 54. ubi ante medium asserit, sic præsumi ex mente dotem constituentis; ergo in his terminis illam dotem poterat uxor in suo testamento marito relinquere.

§. II.

An maritus jurare potuisset æquivocatione utens se non recepisse dotem, id intelligens quia utebatur titulo compensationis?

SUMMARIUM.

8 *Non potuit, quia id illi erat prohibitum per Innocentium XI. in propositione damnata.*

9 *Nec etiam potuit jurare, quia nullum ei damnum injustum imminebat.*

10 *In eo juramento peccavit contra obedientiam, & justitiam.*

11 *Non excusatus fuit propter consilium advocatorum.*

12 *Nec ex eo quòd fratres sua uxoris in hæreditate paterna habuerunt aqualem portionem illi, quam sua uxor habuit in dote tradita.*

13 *Consilium advocatorum fuit iniquum, quia fuit contra conditiones ad compensationem licitam requisitas.*

14 *Nec excusantur, quia datum fuit consilium, juxta opinionem probabilem, aut probabiliorem.*

15 *Quando debitum recuperare potest coram judice absque magna difficultate, litibus, &c. non datur locus compensationi.*

8 Respondeo non potuisse jurare, se non recepisse integram dotem, cum illam recepisset; nec excusatur æquivocatione utens, retinens in mente, sed dotem non debere, quia ab uxore sibi fuit relicta; quia mentitus fuit, & perjurus. Nã Innocentius XI. quarto Martii anno 1679. ut minimum, tanquam scandalosam, & in praxi perniciosam hanc damnavit propositionem, quæ inter alias damnatas, est 26. & sic habet: *Si quis, vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocunque alio fine juret, se non fecisse aliquid, quod re vera fecit, intelligendo inter se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, re vera non mentitur, nec est perjurus*. De hac propositione vide à me dicta *in Exposit. Bulla Cruc. disp.* 18. *à num.* 227.

Etiam precisa omni amphibologia, & æquivocatione, non poterat maritus jurare, se integram dotem non recepisse. Quia ex juramento cum veritate prolato, nullum ei damnum injustum imminebat: nam judex ad indagandam veritatem, illud juramentum requirebat, aliis non apparentibus probationibus, ut suum unicuique tribueret, juxta juris dispositiones: sed quando Judex legitimè, & juridicè interrogat, interrogatus veritatem negans, & peccat mortaliter, & ad restitutionem tenetur. Sic cum D. Thom. Cajet. Aragon. Salon. & Valent. affirmat Fragos. *tom.* 1. *de republ. Christ. l.5. disp.5. num.* 299. & omnes id fateri tenentur. 9

Et hac conclusione sequitur, maritum ex hoc falso juramento, & peccasse contra obedientiam judici debitam; quia ex justitia legali tenebatur obedire judici juste, & juridicè præcipienti: quam illi constabat, juridicè interrogare; Et peccasse contra justitiam commutativam. 1. Quia negavit, cum damno hæredum sui soceri, se integram recepisse dotem. 2. Quia damnum notabile intulit famæ hæredum, asserentium illum, totam dotem recepisse; cum teneretur, in hoc casu dicere veritatem; & injustè illam negando, palam affirmavit, illos fuisse mentitos. Et sic tenetur ad restitutionem ducatorum, quos supra excessum legitimæ recepit; & ad restitutionem famæ hæredum, quam suo perjurio denigravit. 10

Nec ex causa compensationis poterat dictus maritus jurare, se totam dotem non recepisse; nam licet bona fide jurans ex consilio advocatorum, non peccasset, eorum tamen consilium non erat sanum, asserentium eo juramento, se posse servare indemnem, casu, quo Judex illi tantùm legitimas parentum uxoris adjudicasset. Hoc tamen consilium erat injustum, & iniquum: erat injustum, quia ex contractu dotali, & conditionato constabat uxorem non potuisse disponere de excessu legitimæ portionis, qui excessus utpote ad tertium parentum pertinens, ad eorum parentum hæredes devenire debebat, juxta pactum initum. 11

Nec obstat dicere, etiam uxorem fuisse hæredem illius excessus in morte parentum, nam eo tempore vitam agebat, & sicut duo illius fratres in æqualibus portionibus parentibus successerunt, nam unusquisque in quatuor millibus ducatorum successit, sic etiam illorum soror iisdem parentibus, in aliis quatuor millibus ducatis succedere debebat; & hos tantùm ab uxore maritus hæreditavit. Non, inquam, hoc obstat, quia cum ea sorore, marito, & illius soceris contractus præcesserat, eam dotem quatuor millium ducatorum ad ipsos parentes esse reversuram, si vivi fuissent; & si jam defuncti, ut de facto erant, cùm filia vita decessit) ea dos ad suos hæredes deveniret; cùm verò ex dictis, tota dos ad eos devenire non poterat; quia in ea dote portio legitimæ continebatur, super quam filia gravari non poterat; & quoad excessum poterat: ergo frattibus non poterat soror in portionibus hæreditatis parentum, esse æqualis. 12

Fuit etiam iniquum consilium advocatorum, quia expressè fuit contra duas conditiones (aliis omissis) ad compensationem licitam requisitas. Contra primam, quæ requirit, quod debitum, pro quo compensatio est facienda, sit certum, & liquidum. In qua conditione conveniunt omnes DD. ut inquit Card. de Lug. *tom.* 1. *de Iust. disp.16. sect.* 5. *num.* 94. Unde ortum habuit hoc axioma; *In materia Iustitia à non liquido ad liquidum non dari compensationem*; & certum erat, eam hæreditatem quoad integram dotem non esse liquidam. Et quamvis ipsi advocati existimassent, maritum à sua uxore institutum hæredem, habere pro se opinionem probabilem, imò & probabiliorem, consulere non poterant, maritum falsò jurare; ut sic compensationem obtineret: quia opinio probabilis, imò & probabilior licitam non facit compensationem, ut sustinent Sanchez *in summ. l. 6. cap.* 3. *numer.* 7. Soar. *de leg. l.5. cap.18. num.*20. Castr. Palaus *tom.* 7. *disp.*1. *punct.6. §.3.* Laym. *in sum. l.1. tract.1. cap.5. num.*21. Giumpar. *de Iure Pontif. disp.* 6. *quæst.* 6. *cap.* 3. *numer.* 51. quos refert, & sequitur Dian. *part.9. tract.9. resol.*44. *in fine*. 13

Et quamvis aliqui dentur Authores affirmantes licitam esse compensationem, data opinione probabili, aut probabiliori, id affirmant, quando ea opinio probabilis ver- 14

versatur circa jus, & illud coram Judice defendi non potest; ut opinantur Stephan. Spinul. *de elect. opin. disput. ultim. sect.* 7. Francisc. de Lug. *in princip. Theolog. moral. part.* 1. *capit.* 3. *quæst.* 13. *num.* 100. Joann. Sanchez *in select. disput.* 33. *num.* 42. *& disp.* 43. *numer.* 54. *& seqq.* & inclinat Card. de Lug. *disput.* 16. *de Iust. nnmer.* 99. At in præsenti casu, ea opinio non versatur circa jus, sed circa factum. Et dato, qood sufficiat opinio probabilis circa factum ad compensationem; in præsenti casu nullo modo potest admitti, oam dabatur scandalum, & causa ad forum contentiosum erat deducta. Et hoc sufficiebat, ut dicti advocati id non consulerent. Et licet ei sententiæ probabili id concederent; lata tamen à judice sententia, illi erat standum, dum manifeste non constabat esse injustam.

15 Secunda conditio ad compensationem licitam requisita est, quòd debitum recuperari non possit coram judice, nisi magna cum difficultate, litibus, molestiis, jactura, & gratia, &c. ut communiter docent Doctores, & novissimè Gasp. Hurtad. *de just. disp.* 13. *diff.* 6. At in præsenti de justitia dictæ dotis coram judice agebatur, qui suum unicuique parti tribuere intendebat. Nec contra illum aliqua sinistra urgebat suspicio, aut præsumptio. Ex dictis sufficienter constat ad quid in conscientia teneatur prædictus maritus.

QUÆSTIO LX.

An filius ex legitimis parentibus Religiosis natus, in illarum bonis succedere debeat?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Filius natus est legitimus.*
3 *Parentes peccarunt contra votum, non contra Iustitiam.*
4 *Votum simplex, & solemne castitatis specie non differunt.*

§. I.

An filius natus ex parentibus conjugatis, & Religiosis sit legitimus?

1 CONjnges, post consummatum matrimoninm nullos habentes filios, de mutuo consensu, & aliis juxta consuetudinem observatis, professionem in Religionibus approbatis emiserunt. Paucis elapsis annis uxor Religiosa periculosæ infirmitatis causa de consilio medicorum, & superiorum licentia ad balnea Reginæ migravit, ibique à marito Religioso visitata, & cognita filium summo silentio, & secretò peperit, & educare fecit. Quia tamen omnia istorum conjugum bona non fuerunt consumpta in donationibus, & dote Religiosa; nam aliqua existebant prædia, & domus, ex quorum redditibus monasterium obligabatur ad solvendam certam portionem annuam uxori Religiosæ, dum vitam ageret, & post illius mortem, ad monasterium reversura. Quod monasterium jam illorum bonorum possessionem ceperat. Quæritur 1. an dictus filius natus sit legitimus? 2. An sit successurus in dictis bonis extantibus, & si donatis? 3. Quid circa hanc restitutionem sit consulendum?

§. I.

An dictus filius natus, sit legitimus?

2 Respondeo esse legitimum. Probatur 1. quia natus est ex parentibus matrimonio in facie Ecclesiæ celebrato conjunctis: sed filius natus ex parentibus matrimonio in facie Ecclesiæ celebrato coojunctis, est legitimus: ergo. Minor est certa, major ostenditur. Quia matrimonium consummatum ita est indissolubile, quoad vinculum, ut nullo modo, nec per professionem Religiosam, sed à solo Deo possit dissolvi, ut definitur in in *Concil. Trid. sess.* 24. *can.* 7. *de matrim.* & tradunt omnes DD. Catholici, *Noguera Quæst.* Dicastill. *tom.* 3. *de Sacram. disp.* 2. *num.* 345. Gobat. *tom.* 2. *disp.* 10. *num.* 684. Sed dict. filius natus est ex parentibus, qui mutuo consensu, post matrimonium consummatum in Religionibus approbatis professionem emiserunt: ergo est legitimus.

3 Secundò probatur; quia licet ii parentes peccassent contra votum, copulam babentes, ex qua conceptus est filius, non tamen peccarunt contra justitiam, quia vinculum erat indissolubile, & illa adhuc sua, & ille suus erat, ut loquuntur omnes, Castr. Palaus *tom.* 5. *de sponsal. disp.* 2. *punct.* 1. *num.* 3. Tamburin. *lib.* 8. *de matrim. tract.* 7. *cap.* 4. §. 1. *num.* 6. ergo cum ibi tantum datum fuerit peccatum contra votum, & non contra legem matrimonii, filius ex illis natus erat legitimus.

4 Tertiò, quia si dicti parentes ante ingressum Religionis in propria domo habitantes de mutuo consensu post matrimonium consummatum, votum castitatis simplex emisissent, & copulam contra votum habuissent, ex qua proles genita fuisset, ipsa proles absque ullo dubio esset legitima, & ut talis in bonis pareotum erat successura, non obstante, quòd copula fuisset sacrilega, utpote contra votum: ergo etiam idem de prole genita à parentibus in Religione approbata, professionem emittentibus: nam votum simplex, & solemne castitatis specie noo differunt, ut tenent communiter DD. Sanchez *l.* 7. *de matrim. disp.* 25. *&* 27. Castr. Palaus *tom.* 1. *disp.* 3. *de peccat. punct.* 3. Dian. 1. *part. tract.* 7. *resol.* 3. *&* 3. *part. tract.* 4. *resol.* 67. & alii.

§. II.

An dict. filius in bonis extantibus, & si donatis sit successurus?

SVMMARIVM.

5 *Successurus est ex ipso jure, & DD.*
6 *Etiam ante latam sententiam, dummodo repetatur.*
7 *Dicta non videntur habere locum in præsenti casu, ut rationibus ostenditur.*
8 *At ea rationes non urgent.*
9 *Data morte civili parentum, probabilius est, posse filium agere contra donatarium, licet oppositum sit communius.*
10 *Donatio Ecclesiæ facta per nativitatem filii, revocatur tantum quoad legitimam.*
11 *Ad collationem venit dos, vestes, lectum, & reliqua supellex.*

5 Respondeo affirmativè. Ratio est, quia non præsumitur, hos conjuges Religiosos voluisse instituere suorum bonorum mooasterium donatarium, si existimassent, se filium habituros. Et ex ipso jure ea donatio censetur revocata. Sic deciditur *l. si unquam Cod. de revocand. donat.* & tradunt DD. communiter, quos afferunt, & sequuntur Molin. *tract.* 2. *de just. disput.* 282. *à principio*, Fragos. *tom.* 3. *Resp. Christ. disp.* 4. §. 5. *num.* 101. Castr. Palaus *tom.* 7. *disp.* 2. *punct.* 29. §. 1. *num.* 1. Doct. Joann. de Carval. Primarius Juris Cæsar. Lector *ad cap. Raynaldus, de testam. part.* 5. *cap.* 3. *num.* 133. Diceotes, donationem factam extraneo, in totum revocari nato filio; at si facta sit ascendenti revocari, quoad excessum: sed in præsenti casu donatio facta fuit extraneo, nempe monasterio, ergo in totum censetur revocata. Vide *limitationem num.* 10.

6 Et hoc ita est verum, ut nulla judicis sententia expectetur declaratoria, ut donatum ad donantes revertatur, ut habetur *dict. l. Si unquam*, & cum pluribus docet Molin. *cit. vers. Quando autem.* Aliqui tamen, ut Less. *lib.* 2. *cap.* 18. *dub.* 14. *num.* 111. & Castr. Palaus *cit. num.* 5. *in fine*, hoc intelligendum putant, si à donatore repetatur; dum vero non repetitur, ex præsumpta donatoris voluntate, potest retineri.

7 Hæ tamen in nostro casu non videntur posse habere locum, 1. quia donatores cum facti sint Religiosi, post donationem, & dominium translatum, nec ipsum dominium, nec possessionem illorum bonorum possunt iterum repetere, cum per professionem redditi sint incapaces.

2. Quia parentes non possunt suo filio ea bona repetere; nam filii sui tutores esse nequeunt, cum sint Religiosi, & hoc munus in nostris *Ordin. l.4. tit.* 102. §. 1. Religiosis prohibetur.

7 Nec etiam alius extraneus hoc munus poterit exercere, quia sicut data morte naturali parentum, quando ab illis in vita donatio non fuit revocata, filius non potest ad revocationem agere contra donatarium ex *dict. l. Si unquam*, ut plures defendunt, apud Joann. de Carvalho *cit. num.*134. ergo etiam data morte civili parentum, nempe professione Religiosa (professio enim est mors spiritualis, *l. fin. C. de Episc. & Cleric. & cap. Placuit* 16. *q.*1.) non poterit alius, nec ipse filius agere contra monasterium donatarium.

8 Hæc tamen non urgent: Non primum, nam repetitio bonorum donatorum, ut alius illis alatur, non est contra votum paupertatis emissum: Attamen pro alimentis jam parentes secreto suo filio consuluerunt. Et quamvis, ne scandalum sequatur, loqui nequeant, monasterium pro nunc in eorum bonis nihil utilitatis habet; uxor enim in iis bonis monasterio donatis, dum vivit, habet redditus annuos, cum licentia superiorum, ut jam dictum est. Nec etiam urget secundum; nam si non obstaret infamia, tutor ex proximis consanguineis non deficeret. Nec ad manifestandam revocationem munus tutoris requiritur.

9 Nec tertium urget, nam licet illius antecedens à pluribus defendatur Doctores, oppositum tamen æquales numero, & gravissimi sequuntur DD. quos refert, & amplectitur Doct. Joann. de Carval. *cit. num.* 135. & validissimis tutatur fundamentis. Et addit ibi, sed ab hac sententia nec judicando, consulendo, nec in scholis defendendo unquam recessurum. Eandem sequitur pluribus allatis Castr. Pal. *cit. dict. tom.*7. *disp.* 2. *punct.* 25. §. 4. *num.*3. Concesso tamen antecedente, negatur consequentia: Nam sicut donatio conjugis Religiosi monasterio bonorum capaci ante professionem, & post matrimonium consummatum non firmatur ipsa professione, sed tantùm morte naturali, ut pluribus relatis docent Sanch. *l.*6. *de matrim. disp.*17. *num.*6. Castr. Palaus *cit.* §. 3. *numer.* 3. Ita etiam morte civili, nempe professione, non firmabitur donatio facta monasterio bonorum capaci, sed poterunt parentes illam in favorem filii, post illorum professionem nati, revocare.

10 Addo præterea, veriorem sententiam docere per nativitatem filiorum, donationem Ecclesiæ factam, non revocari per *cit. l. Si unquam* in totum, sed tantum usque ad legitimas filiorum. Ex ea ratione, quia Ecclesia habetur loco filii: sed donatio filio facta, per nativitatem aliorum filiorum non revocatur in totum, sed tantùm quoad legitimas, juxta textum *in l. si totum, Cod. de inoff. donat.* Et ex authoritate S. August. relati *in cap. fin.* 17. *q.*4. asserentis donationem prædictam, spectato juris civilis rigore, non revocari in totum, sed solùm quoad eam partem, quæ filiorum legitimam attingit: ex pietate tamen naturali, & æquitate in integrum revocari. Hanc sententiam defendunt cum Bartol. Panormit. Julio Clar. Anton. Gomez, Gama, Covarruv. Molin. *tract.* 2. *de Iust. disp.*282. *Vers. Dubium alterius est*, & cum Tiraquel. Ripa, Gregor. Lopez, Less. Fachin. Laym. Castr. Palaus *tom.*7. *disp.*2. *punct.*29. §. 3. *num.* 1. Fragos. *tom.*3. *de Regim. Reip. Christ. disp*. 4. §. 5. *numer.* 102. Emmanuel Barbos. *in remiss. ad Ordin. l.* 4. *tit.* 97. *ad princip. numer.* 5. At donatio in nostro casu facta est monasterio, quod nomine Ecclesiæ venit, ut dicunt cit. DD. ergo saltem quoad legitimam filio debitam nato, post eam donationem factam, revocanda est.

11 Dixi, *Saltem quoad legitimam*, nam videtur in totum esse revocandam; nam si ad collationem venire debet dos cum vestibus, lecto, & reliqua supellectili filiæ data ad ingrediendam Religionem, ut cum Bartol. Mencach. Gomez, Menoch. Gutier. & aliis plurimis, tenet Fragos. *cit. disp.*8. §. 10. *num.*313. quare etiam ad collationem non veniet dos cum vestibus, lecto, & supellectile, quam mater Religiosa monasterio contulit in suo Religionis ingressu. Additur, dotem dici donationem ob causam; at donationes ob causam etiam nativitate filiorum revocatur. Conferretur ergo hæc dos, si filius in bonis monasterio donatis suam possit habere legitimam, & si ea dos, omissis fructibus prædiorum, & domorum ad matrem alendam, non excedat tertium bonorum, de quo parentes ad libitum poterant disponere, imo excedatur donatione monasterio facta, hoc excessus ex rigore juris ad monasterium pertinebit, sin autem ea donatio in totum revocabitur, & ad filium loco legitimæ pertinebit.

§. III.

Quid circa restitutionem in præsenti casu sit consulendum?

SUMMARIUM.

12 *Nullus tenetur cum jactura propriæ famæ alienas divitias restituere.*

13 *Quando majus est damnum, quod patitur creditor ex non restitutione sibi debita, quàm sit damnum jacturæ famæ apud limitatas personas, tenetur debitor facere quod in se est, ut fiat restitutio.*

14 *Infamia, etiam apud paucas Moniales, æstimatur damnum omnibus thesauris notabilius.*

15 *Adultera cum periculo suæ famæ non tenetur suum prodere peccatum, etiam si legitimi hæredes, maxima hæreditate sint privandi.*

16 *Fœminæ sunt variæ, & mutabiles, & prudenter illis non manifestatur peccatum, secus dicendum de viris Religiosis.*

17 *Possunt conjuges ex bonis, de quibus cum licentia suorum superiorum possunt disponere in licitis, & honestis, legitimam filiis compensare, & n.* 19. *ponitur resolutio.*

18 *In aliquibus fœminarum monasteriis ex consuetudine recepta, & licentia superiorum, habent Moniales annuos redditus.*

19 *Etiam adulteræ tenentur resarcire damnum legitimis filiis illatum, ex eo quod proles adulterina æqualem habet legitimam.*

20 & 21 *Mater Religiosa potest occultè, & absque scandalo accipere à monasterio, cui sua bona donavit tantum, quantum sit necessarium, ut legitima filii maneat compensata.*

22 *Debitum, pro quo hic fit compensatio, est liquidum, & certum.*

23 *In hoc casu, in quo monasterium nescit ex nativitate filii, & revocatione donationis, non habet locum doctrina Lessii, & Castr. Palai.*

24 *Ad hanc compensationem dantur circumstantiæ ad licitam, & occultam compensationem requisitæ.*

Respondeo non esse consulendum, quòd manifestetur sacrilegium, ut sic filius natus suam acquirat legitimam, & donatio monasterio facta, revocetur. Ratio est, quia nullus tenetur cum jactura propriæ famæ alienas divitias restituere, ut communiter docent DD. Cajet. 2.2. *quæst.*62. *art.* 3. & 6. Bannes ibi *dub. ult.* Navarr. *c.* 16. *num.* 44. & *cap.* 17. *n.* 57. Petr. Navarr. plures referens *l.*2. *p.*2. *cap.*4. *n.*264. Less. *l.*2. *de just. cap.* 11. *n.*86. Sà *Verb. Restitutio n.*26. Laym. *l.*3. *sum. sect.*5. *tract.*2. *cap.*12. *num.*2. & alii, quos affert, & sequitur Castr. Pal. *tom.*7. *disp.* 1. *punct.* 17. §. 3. *n.*3. Sed dicti conjuges gravem famæ jacturam patientur, si sacrilegium ab ipsis commissum prodant, sine cujus manifestatione, coram pluribus monasterii Monialibus filius legitimam ex donatione monasterio facta obtinere non potest: ergo cum fama excellentius bonum sit, quàm divitiæ, ut dicunt DD. *cit.* non tenentur conjuges cum famæ jactura agere de restitutione legitimæ filio debitæ, ex donatione monasterio facta. 12

Nec obstat majus damnum esse, quod patitur filius ex non acquisita legitima, quam esse jacturam famæ, quam possunt habere parentes ex manifestatione sui sacrilegii illud tantum manifestantes coram iis Monialibus, quibus attinet de bonis monasterii agere, & curam habere: sed quando majus est damnum, quod patitur creditor ex restitutione sibi debita, quam sit damnum jacturæ famæ, apud certas, & limitatas personas, tenetur ex suo delicto obligatus, facere quod in se est, ut fiat restitutio, ut in simili cum communi DD. placito defendunt plures, apud Castr. Palaum *proximè num.*5. ergo tenentur parentes suum manifestare sacrilegium, ut filius suam acquirat legitimam. 13

Major

Major ostenditur, quia non acquisita legitima, cogetur filius vitam vivere rusticam, laboribus, & ærumnis refertam: sacrilegium verò parentum, sub secreto illarum Monialium, quibus interest bona monasterii defendere, inviolatum manebit.

14 Non, inquam, obstat, quia respondetur, negando majorem, & illius probationem; nam infamia parentum ex detecto sacrilegio, etiam coram illis paucis Monialibus, æstimatur damnum omnibus thesauris notabilius, nam *Ecclesi*.41.*nu*.15. dicitur: *Curam de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, quàm mille thesauri pretiosi, & magni*. Idem *Proverb*.22. *Melius enim est bonum nomen, quàm divitiæ multæ*. Et si sacrilegium coram illam illis gravissimis Monialibus detegatur, bonum nomen erga illas non permanebit.

15 Confirmatur ex simili de adultera habentem prolem adulterinam ad hæreditatem cum legitimis vocatam, quæ cum periculo suæ famæ non tenetur suum prodere peccatum, etiamsi maxima hæreditate hæredes legitimi sint privandi, ut docent plurimi; & colligitur ex text. *in cap. Officii, de pœn. & remiss*. Videantur Less. *l*. 2. *cap*. 10. *dub*. 7. *à num*. 50. *& cap*. 11. *dub*. 15. *num*. 87. *vers. quarto*, Layman. *in Theol. moral. l*. 3. *sect*. 5. *tract*. 3. *part*. 3. *cap*. 14. *plures citans*: ergo etiam dicti conjuges, ut filius acquirat legitimam, non tenentur suum declarare sacrilegium, etiam illis paucis Monialibus, quia prudenter dubitare possunt, an illis secretum sit dandum; & dum dubitant, melior est eorum conditio, suam bonam famam possidentium.

16 Dixi, *prudenter posse dubitare, an secretum sit illis celandum*; nam fœminæ sunt variæ, & mutabiles, ut habetur *in cap. Forus §. fin. de verb. signif*. Ubi Gloss. *Verb. Varium* hoc distichon refert.

Quid levius fumo? Flamen. Quid flamine? Ventus.
Quid vento? Mulier. Quid muliere? Nihil.

Quare fateor, si de hac restitutione cum viris Religiosis ageretur, potuisse forsan habere locum hanc sacrilegii revelationem, si de illis certò moraliter præsumeretur secretum servaturos; illos tamen non obligarem, ut suum secretum revelarent.

17 Ex hac agitata quæstione duo suboriuntur dubia. Primum, an dicti conjuges, quamvis suum sacrilegium revelare non teneantur, ut filius suam recipiat legitimam ex bonis monasterio donatis; obligentur ex bonis: de quibus cum licentia suorum superiorum in licitis, & honestis possunt disponere ad compensandam filio legitimam?

18 Ut respondeam, suppono in aliquibus Religionibus maxime fœminarum consuetudinem esse receptam, habendi annuos redditus de licentia suorum superiorum, ut necessitatibus occurrentibus, & decentiæ sui status consulant; & habere hos redditus non esse contra *Concil. Trid. sess*.25. *cap*.2. *de Regul*. defendunt Sanchez *l*. 7. *decal. cap*.22. *num*.11. Soar. *tom*.3. *de relig. l*.8. *cap*.14. *n*. 13. Lezan. *tom*.1. *cap*.6. *num*.21. Castr. Palaus *tom*.4. *tract*. 16. *disput*.3. *part*.7. *à num*.3. *usque ad finem*, & alii, quos citant. Etiam in aliquibus Religionibus conceditur, quòd ea, quæ proprio labore, industria, aut donationibus Religiosi acquirunt, in usus necessarios, & honestos expendere possint, sic cum Valent. & Graff. Lezan. *proximè num*. 4. in aliis etiam illis conceduntur aliquæ Missarum & concionum eleemosynæ, ut ex praxi aliquarum Religionum accipitur. Hoc supposito.

19 Ad dubium respondetur, teneri dictos conjuges Religiosos ad compensandum filio damnum, quod patitur in sua legitima; ex eo quod ab ipsis revocari non possit donatio monasterio facta. Nam licet non teneantur suum revelare sacrilegium, ut filius suam habeat legitimam, tenentur illam resarcire, si aliunde habeant, unde resarciant; sicut tenetur adultera filiis legitimis resarcire damnum, quod patiuntur, ex eo quod proles adulterina cum illis habet æquales portiones, si aliunde habet, & ob infamiæ periculum, suum non potest manifestare delictum; ut tuentur communiter DD. Less. *d. l*.2. *cap*.10. *n*.47. Card. de Lug. *tom*.1. *de just. disp*. 13. *num*.41.

20 Secundum dubium: An possit mater Religiosa accipere occultè, & absque scandalo de bonis conventui donatis, quantum sit necessarium ut legitima filio debita compensetur? Respondeo affirmativè, & probatur ex casu simillimo: Nam, ut inquit Molina *tom*. 4. *de Iust*. *disp*.102. *num*.15. potest adultera occultè accipere de bonis, quæ deventura sunt ad filium adulterinum, aut quæ jam ad eum devenerunt, quantum potuerit tuto, ut ex illis compensationem occultam in restitutionis modum filiis legitimis efficiat, qui damnum propter eundem adulterinum patiuntur injustè. Idem videtur approbare Card. de Lug. *cit*. quia hæc referens non improbat: ergo etiam mater Religiosa poterit occultè de bonis accipere, quæ per donationem ad monasterium devenerunt, quantum tutò potuerit, ut ex illis compensationem occultam in restitutionis modum filio suo legitimo efficiat, qui damnum propter idem monasterium patitur injustè. Hæc consequentia bene infertur ex antecedente P. Molina à Card. de Lug. approbato.

Cæterum quoniam hæc mater Religiosa ex bonis donatis, prædiis, & domibus constantibus nequit accipere, quia monasterium jam in illius possessionem habet, & justam causam pro foro externo, ne illis privetur, poterit fieri compensatio ab ipsa matre Religiosa in bonis ipsius monasterii, servata æqualitate, quoad valorem respectu rerum donatarum. Sic idem Molin. *tract*. 2. *disp*. 691. *vers. sexta*, & Card. de Lug. *disp*. 16. *de just. num*. 92. cum Vasq. & aliis, quibus adde Valerium, Petr. Navarr. & Rebell. quos refert, & sequitur Dian. *part*. 2. *tract*. 16. *resol*. 46. *vers. Notandum est*, Castr. Palaum *tomo* 7. *disp*. 1. *punct*. 16. §. 3. *num*. 7. 21

Probatur secundò, quia in hac compensatione debitum, pro quo fit compensatio, est liquidum, & certum, quod ad licitam, & occultam compensationem requirunt communiter DD. Molin. *cit. vers. Prima*, Card. de Lug. *proximè num*. 94. Castr. Palaus *supra num*. 6. Gobat. *tomo* 1. *tract*. 7. *num*. 222. contra Diana asserentem *part*. 3. *tract*. 5. *resol*. 30. sufficere probabilitatem debiti, juxta dicta *quæst. præced. n*. 13. *&* 14. Sed per nativitatem filii revocari donationem ita est certum (ut dictum est *supra n*. 6.) ut nulla expectetur judicis sententia declaratoria: ergo mater licitè, & occultè in foro conscientiæ de bonis monasterii eam facere potest compensationem. 22

Nec obstant Less. & Castr. Palaus *citati supra numer*. 6. asserentes posse donatarium retinere rem donatam, dum à donatore non repetitur, & à parentibus res monasterio donatæ non repetuntur. Non, inquam, obstant, quia illorum doctrina solùm habet verum, quando donatarius certò scit, donationem per nativitatem filii fuisse revocatam; & in hoc casu, in quo monasterium ignorat nativitatem filii, & donationis revocationem, & convenit ea ignorare, ut patet ex dictis. 23

Tertiò probatur, quia aliæ conditiones ad licitam, & occultam compensationem requisitæ rectè observantur, servata fama horum conjugum Religiosorum; quæ omninò observari debet. Et hac de causa nativitas filii monasterio revelanda non est, nec coram judice petenda est donationis revocatio. Et hæc compensatio ita fieri debet, ut nullus patiatur damnum. Nec potest contingere periculum revelationis sacrilegii, nec præsumptio illius, ita ut sit necessarium, quod bona donata monasterio filio reddantur, cum hoc secretum in solis conjugibus existat; & sic cessant pericula, quæ compensationi obstare poterant. 24

QUÆSTIO LXI.

An filia nata ante septimum mensem à conjugio matris, dicenda sit filia mariti, aut illius, cum quo ante conjugium mater consuetudinem habebat, in occasione dispensationis ad matrimonium?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Iudicis arbitrio hoc committitur judicium.*
3 *Possunt sponsi recurrere ad Nuntium data certitudine morali.*
4 *Quando detur certitudo moralis.*
5 *Datur certitudo moralis ex nativitate filiæ ante septimum mensem.*
6 *Ex fama publica, & testimonio matris datur certitudo moralis.*
7 *Ostenditur ea certitudo ex non cohabitatione, nec fre-*

frequenti visitatione cum marito, habita tamen cum parocho.
8 *Possunt recurrere sponsi ad S. Pontificem pro tertio gradu, & in hoc continetur quartus.*
9 *Filia ut legitima educata, & in vita tractata, præsumitur legitima.*
10 *Fama sæpius est fallibilis, & testimonium matris in præsenti, si aliis non vestiatur indiciis.*
11 *Libro baptizatorum fides adhibetur in multis, non tamen quoad parentes baptizati in eo scriptis.*

1 MUlier infamata de mala consuetudine, quam habebat cum suo Parocho, ut suum honorem resarciret, cuidam homini nupsit, & ante septimum mensem octo diebus, fœminam peperit, & post illam, alios filios mense nono consueto. Omnes in libro Baptizatorum patrem habuerunt illum, cui nupserat. Hanc filiam à conjugio natam ante septimum mensem volens quidam adolescens ducere; dubitatum fuit de parente illius filiæ in ordine ad dispensationem; nam si filia esset genita à matris suæ marito cum illo adolescente in tertio consanguinitatis gradu erat conjuncta, & dispensatio majoribus sumptibus, & majori interposito temporis intervallo à Romana Curia obtinenda erat; sin autem à Parocho, ante celebratum matrimonium concepta, genita fuisset, dum illo adolescente in quarto gradu consanguinitatis erat conjuncta; & à Nuntio absque tanta dilatione, & sumptibus dispensationem obtinere poterant. Hæc considerantes mater, & filia, & cum jam essent defuncti, & maritus illius & dictus parochus, spreto bono nomine, si forsan aliquod bonum retinebant, Vicario Generali petitionem interposuerunt, ut matrimonium celebraretur inter filiam, & eum adolescentem; & in ea asserebat mater filiam suam filiam esse parochi jam vita functi, & conceptam priusquam suum matrimonium esset cum suo marito celebratum, ut fuerat; & erat famæ constans in ea parochia, quod facile probatura, & testibus, & proprio juramento; & filiam suam non in tertio, sed in quarto consanguinitatis gradu cum eo adolescente futuro sponso esse conjunctam. Quæritur.

An pro dispensatione quarti gradus possint dicti sponsi ad Nuntium recurrere, omissa dispensatione pro tertio gradu S. Pontificis?

RESOLUTIO.

2 Respondeo primo loco, hanc resolutionem dependere ab arbitrio Judicis, qui consideratis testium dictis, & dictæ matris juramento, & aliis conjecturis, quæ efficiant certitudinem moralem, illam fœminam esse filiam parochi, & non mariti propriæ matris, judicium proferet. Nam quando de aliquo impedimento matrimonii dubitatur, illius dubii judicium ad judicem Ecclesiasticum pertinet. Ut ex Sanch. *l.2. de matrim. disp.45. n.2. & disp.46. num.7.* colligitur, & aliis apud ipsum Sanch.

3 Secundo loco respondeo, posse dictos futuros sponsos recurrere ad Nuntium pro dispensatione quarti gradus consanguinitatis, omissa dispensatione S. Pontificis pro tertio. Ratio est, quia data certitudine morali, hanc esse filiam parochi, & non mariti propriæ matris, in utroque foro dicendum est, esse filiam parochi, & non proprii mariti ipsius matris, ut expressè docet Molin. *tom.4. de just. tract.3. disp.101. num.2. propè finem*, loquens de filio adulterino, ibi: *Sunt autem semper in ejusmodi eventibus attendendæ circumstantiæ omnes occurrentes, & quidem si tales sint, quæ moraliter, secluso dubio persuadeant, eum filium esse genitum ex adulterio, talis est reputandus, etiam ut excludatur ab hereditate mariti, & uxoris, & ut spurius, quoad omnia habeatur: in dubio vero qualicunque, quod vere rem minimè moraliter certam esse sinat, &c.* Idem tenent, & supponunt ut certum plures: sed datur certitudo moralis, quod dicta fœmina sit filia parochi, & non mariti propriæ matris: ergo. Major est communis.

4 Minor probatur, quia illa dicitur certitudo moralis apud Sanchez *lib. 2. de matrim. disp.45. num. 4.* qua vir prudens attentis circumstantiis redditur certus; Idem Tamburin. *l.8. de matr. tract. 1. cap. 10. num. 3.* & Lessius *l.2. de just. cap.10. num.39.* illam intelligit, quando prudenter ita creditur, ut contrarium nullo modo videatur probabile, & Bonacin. *tom.1. de matr. q.3. punct. 10. num. 11.* illam, quæ prudentis arbitrio sufficit, ad credendum priorem conjugem esse mortuum; & nos dicamus, quæ prudentis arbitrio ad credendum sufficit, hanc fœminam esse filiam parochi, nulla habita ratione verisimilitudinis, probabilitatis, & multo minus dubii negativi: sed hæc certitudo moralis concurrit ex circumstantiis in hoc casu, quòd illa matris filia parochi sit filia: nam certitudo metaphysica haberi nequit, cum ea pendeat à facto matris, quod Deo solùm notum est.

Quod verò hæc certitudo moralis ex circumstantiis detur in præsenti casu, probatur. Quia ex ipso *lib. baptizat. & l. Matrim. celebr.* constat, eam filiam natam fuisse 5
ante septimum mensem à die celebrati matrimonii: sed ex communi medicorum opinione apud Francisc. Valesium *l.2. controv. cap.9.* partus, non nasci perfectos ante septimum mensem, sed tantum absoluto septimo, nono, & decimo. Idem sentit Gobat. *tom. 2. Experient. Theol. tract.8. num.437.* ibi: *Quamvis natus sis septimo mense, post nuptias tuorum parentum, vel duodecimo mense, post mortem mariti matris tuæ, non ideo tamen dicendus est, esse furto genitus, rationem attuli in cit. l. cap. 28. n. 97. & seqq.* Sed dicta filia perfecta nata est ante septimum mensem à nuptiis parentum: ergo non à marito matris, sed à Parocho genita fuit. Ut hæc tamen ratio vim habeat, duo illi addenda sunt, quæ data fuerunt. Primum, quod accedat fama publica. Secundum quod maritus ante celebratum matrimonium cum matre non cohabitasset, nec frequenter eam visitasset.

Probatur primum: quia mater hujus filiæ ante celebratum matrimonium infamiam cum ipso parocho patiebatur, & erat fama constans, per totam parochiam, filiam non ex proprio marito, sed ex ipso parocho, esse genitam: sed hæc cum testimonio matris jurato, moralem inducunt certitudinem, eam filiam non mariti, sed parochi esse filiam. 6

Secundum necessarium ad certitudinem moralem est, 7
maritum non cohabitasse, nec frequenter visitasse matrem dictæ filiæ, quam ducere intendebat, & è contra, constat matrem pro eo tempore cum parocho cohabitasse, aut illius domum frequentasse, aut parochum ipsius matris domum: & si dicitur, hæc evenire erga parochum, & non maritum, datur certitudo moralis, eam filiam non mariti, sed parochi esse filiam. Ex dictis satis constat, dispensationem à Nuntio esse obtinendam, si ad S. Pontificem nolint recurrere, quia data certitudine morali, ut dicta probant, sponsi futuri non in tertio, sed in quarto consanguinitatis gradu sunt conjuncti.

Dixi, *Si ad S. Pontificem recurrere nolint*: nam in 8
præsenti casu possunt narrantes iidem sponsi, se esse in tertio consanguinitatis gradu conjunctos, nam quamvis detur certitudo moralis, sponsos esse tantum quarto consanguinitatis gradu conjunctos, quod in præsenti sufficit; non datur tamen certitudo metaphysica, & obtenta in eo tertio gradu dispensatione, etiam in quarto manent dispensati; nam quartus gradus in tertio continetur, ut cum Sanch. Basil. Ochag. Hurt. & aliis tradit Leand. *tom.2. tract.9. de matr. disp.24. quæst. 45.*

Nec contra supra dicta obstat 1. quòd dicta filia semper 9
fuit tractata, & habita, ut legitima ab ipso marito, & illius uxore, & matre dictæ filiæ: sed ubi hoc datur, tam fortis assistit præsumptio, ut non elidatur assertione matris in contrarium, etiam jurata, & jam in articulo mortis, ut affirmat Navarr. *l. 1. consil. de filiis presbyt.* quem sequitur Gobat. *tom.2. tract. 8. num. 432.* & in dubio sic præsumitur, Gobat. *ibi num.436.* cum Covarr. & Mascard. *& tract.9. num.449. in append. lit. Cc. & seqq.* Non, inquam, hæc obstat, quia non habent locum, quando dantur supradicta, quæ certitudinem moralem inducunt.

Non obstat 2. quia non videtur sufficere fama asserens 10
eam esse filiam parochi, cum juramento ipsius matris; quia fama sæpe oritur ex authore incerto, & fallaci, aut ex suspicione, vel auditis à matre nunc, quando vult filiam nubere, ut minores fiant sumptus. Deinde fama, ut probet, per majorem parochiæ partem serpere debet, si autem per minorem, v. g. tertiam, vel quartam partem, jam non dicitur fama, sed rumor, qui non probat, Sanch. *lib. 1. de matr. disp.71. num.18.* Nec matris juramento fides adhibenda est, cùm sit unius tantùm, ut habetur *in l.*

Ma-

Maritus ff. de quæst. & expresse tenet Molin. *dict. tomo* 4. *disp.* 101. *num.* 3. & ut matrimonium contrahatur, unius non est standum testimonio, quamvis ne contrahatur, sufficiat; nam in negatione matrimonii contrahendi agitur de vitando peccato, Sanch. *dict. disp.* 71. *num.* 4. *juncto num.* 10. Dicastill. *tom.* 3. *de Sacram. disp.* 3. *num.* 291. Gobat. *dict. tom.* 2. *tract.* 9. *num.* 66. Addo, mulieri suo testimonio suam prodenti infamiam in judicio, ut minores in dispensatione fiant sumptus, nullam fidem esse adhibendam. Non, inquam, hæc obstant; nam respondetur, ea omnia vera esse, cum tamen sint vestita talibus adminiculis, & conjecturis (de quibus supra) quæ moralem certitudinem efficiant, standum est, & judicandum, quòd dicta filia, non mariti, sed parochi sit vera filia.

11 Non obstat 3. quod liber baptizatorum plenam facit probationem in quocunque tribunali: sed in libro baptizatorum hujus parochiæ, dicta filia pro patre habet maritum propriæ matris: ergo. Non, inquam, hoc obstat, quia concedo, plenam libro baptizatorum dari fidem, quando agitur de ipso baptismate vere collato, de ætate, & patrinis, ut bene docent cum Mascard. Rebuff. Francisc. Molin. & aliis plurimis, Barbos. *de potest. Paroch. part.* 1. *cap.* 2. *num.* 4. Quintanad. *tom.* 1. *singul. tract.* 2. *singul.* 12. *numer.* 2. Gobat. *tom.* 1. *tract.* 2. *cas.* 17. *num.* 590. *&* 591. At illi non datur plena fides, nec probat de parentibus in eo libro filiis datis; quia parochi sæpius illos ignorant, & si norant propter scandalum, aut alicujus infamiam, illos non scribunt, sic Quintanad. *cit. num.* 6. *in fine*. Gobat. *dicto num.* 591. Imo *num.* 592. addit, aliquos viros doctos reprehendere parochos, qui absque reverentia status sacerdotalis, & Religiosi, illos pro parentibus in eo libro scribunt, à qua scriptura præstat abstinere.

QUÆSTIO LXII.

An Ordinarius Diœcesis Portugallensis possit Diœcesano Conimbricensi incarcerato, & ad mortem damnato, dare licentiam, ut matrimonium validè contrahat coram parocho incarceratorum, & in denuntiationibus dispensare?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Valde probabile est, & posse; & dispensare in denuntiationibus.*
3 *Habens animum habitandi per majorem partem anni in aliqua civitate, licet ea medietas transacta non sit, potest coram illius parocho matrimonium validè celebrare.*
4 *Proprius parochus ad matrimonium dicitur, qui est proprius ad confessiones audiendas, ex Sanchez.*
5 *Obtinens Conimbricæ domicilium, migrans ad Civitatem Portugallensem brevi rediturus, potest coram parocho Portugallensi matrimonium celebrare.*
6 *Opposita sententia est probabilior; probabilis tamen tradita.*
7 *Invitus potest quis domicilium mutare.*

1 PEtrus Conimbricensis incola, in hujus civitatis carcere vinctus, ob capitale crimen, ad civitatem Portugallensem authoritate Relationis missus fuit. Illum secuta fuit Maria, cum qua per aliquod tempus turpiter vixerat, & filiolum habebat, ut illi in carcere detento, foris inserviret. Post duos aut tres menses Petro sententia mortis intimata, vult Mariam ducere, ut honorem deperditum resarciat, & filiolum legitimet. At in illius tridui brevissimo tempore, quod damnatis conceditur ad animæ salvationem, ad Civitatem Conimbricensem pro licentia ad contrahendum matrimonium coram alio sacerdote, & denuntiationum dispensatione recurri nequit. Quæritur: An Vicarius Portugallensis generalis eam possit concedere licentiam, & dispensationem; & parochus incarceratorum illi matrimonio validè assistere?

RESOLUTIO.

Respondi posse, & dispensare in denuntiationibus, & jubere Victoriæ parochiæ Abbati, incarceratorum etiam parocho, ut illi matrimonio assisteret, aliis adhibitis testibus, juxta *Trid. sess.* 24. *de reform. matr. cap.* 1. Ad dispensationem denuntiationum brevitas urgebat temporis, ut assisteret parochus illi matrimonio; hæc eum movebant probabiles rationes. 2

Prima, quia Petrus incarceratus animum habuit habitandi per majorem anni partem in civitate Portugallensi, nam ejus negotium, cum esset capitale, minorem non exigebat habitationem. Similiter Maria, quia eum deserere non intendebat, dum vita fungeretur: sed qui habent animum habitandi per majorem anni partem in aliqua parochia, licet non sit transacta medii anni pars, possunt coram parocho suæ habitationis, & testibus validè contrahere matrimonium, ut aliquibus citatis, asserunt Sanch. *l.* 3. *de matrim. disp.* 23. *num.* 13. & ad intentum *n.* 14. Card. de Lug. *in respons. moral. l.* 1. *dub.* 37. *num.* 4. Hurtad. *de matrim. disp.* 5. *diff.* 10. Tambur. *l.* 8. *de matrim. tract.* 6. *cap.* 2. §. 5. *num.* 10. Barbos. *in Collect. ad citat. locum Trid. pluribus latè cit. num.* 6. *&* 15. Dicastill. *tom.* 3. *de Sacram. disp.* 3. *num.* 47. Basil. Pont. *l.* 5. *de matr. cap.* 13. *n.* 1. Leandr. *tom.* 2. *tract.* 9. *de matr. disp.* 7. *q.* 18. Bonac. *tom.* 1. *quæst.* 2. *de matr. punct.* 8. *num.* 1. & alii, quos citant; ergo dicti Petrus, & Maria, concessa dispensatione denuntiationum à Prælato, coram Abbate Victoriæ, incarceratorum parocho, validè matrimonium celebrare possunt. 3

Secunda ratio; quia ille dicitur proprius parochus ad aliquos matrimonio conjungendum, & ad dandum aliis licentiam conjungendi juxta *Conc. Trid. dict. sess.* 24. *de reform. matr. cap.* 1. qui *in cap. Omnis utriusque, de pœnit. & remiss.* appellatur proprius sacerdos ad audiendas confessiones, & ad dandum aliis licentiam ad illas audiendas, ut pluribus relatis, docet Sanch. *cit. d. l.* 3. *de matr. disp.* 23. *n.* 10. Sed Abbas Parochiæ Victoriæ est proprius sacerdos, & Parochus incarceratorum Relationis ad audiendas eorum confessiones, & ad dandum aliis licentiam ad eas audiendas: ergo data dispensatione denuntiationum ab Ordinario poterit cum testibus assistere illi matrimonio incarceratorum & validè illud contrahent Petrus, & Maria. 4

Tertia, quia ille, qui Conimbricæ obtinet domicilium, & migrat ad civitatem Portugallensem brevi rediturus, potest coram Portugallensi parocho matrimonium celebrare. Sic Sà, expurgatus *Verb. Matrimonium num.* 2. *& verb. Parochus num.* 2. ibi: *Ad matrimonium sufficit, vel modica habitatio*, Basil. Pont. *l.* 5. *de matr. cap.* 13. *num.* 4. *& seqq.* ubi pro hac parte duas affert Card. Declarationes, Leand. *tom.* 2. *tract.* 9. *de matr. disp.* 7. *q.* 20. hanc, & oppositam sententiam vocans probabilem; & satis esse probabilem, inquit Escob. *tom.* 3. *lib.* 28. *sect.* 2. *dub.* 89. *num.* 456. Pro hac etiam sententia citari potest Barbos. *in Collect. ad cit. locum Trid. n.* 12. ubi inquit, validum fuisse matrimonium cujusdam juvenis cum meretrice, qui dubitaverat in propria civitate contrahere, adhibendo Conc. Trid. solemnitates, eo quod juvenis parentes eis impedimentum de facili facturi erant; & propterea Romam venerunt, & coram parocho, & testibus in parochia, in qua aliquantulum permorati erant, matrimonium contraxerunt per verba de præsenti. Sic Barbos. citans Aldanum, attestante decisum *in Senen.* 17. *Maii* 1660. ergo quamvis prædicti Petrus, & Maria domicilium Conimbricæ habuissent, & migrassent ad civitatem Portugallensem brevi redituri, poterant coram parocho suæ habitationis, in ea civitate matrimonium validè contrahere. 5

Nec obstat 1. contra hanc tertiam rationem opinio communis, & probabilior, quam sequuntur plures DD. quos latè citant Leand. & Escobar. *loc. cit.* & sequuntur Dicast. *tom.* 3. *de Sacram. disp.* 3. *num.* 48. Tamburin. *lib.* 8. *de matrim. tract.* 6. *cap.* 2. §. 5. *num.* 11. Gobat. *tom.* 2. *tract.* 9. *n.* 508. Barbos. *cit. num.* 16. *ubi alios*, affert à prædictis non allatos. Et Card. de Lug. *sup. cit. n.* 12. inquit, sententiam Basil. communiter non admitti, & Castr. Pal. *tom.* 5. *disp.* 2. *punct.* 13. §. 9. *num.* 8. *Vers. cæterum*, ait, sententiam Basil. Pontii nullam speciem probabilitatis habere: ergo illa tertia ratio à nobis in confirmationem nostri consulti adducta, nihil probat, licet aliæ allatæ id probent. Non, inquam, hæc obstant; nam licet fatear, oppositam sententiam esse probabiliorem, quia est communior, & plurium DD. 6

authoritate munita, negari nequit traditam tertia ratione esse probabilem: habet enim pro se Declarationes Sacr. Card. Congreg. ut vidimus *ex cit. DD.* Basil. & Aldan. & insuper graves DD. qui vel illam sequuntur, ut Sà, Basil. & Barbos. Aldan. vel illam probabilem dicunt, ut Leand. & Escob. & opinio, quæ hæc habet, improbabilis dici non potest. Ad id, quod de illa dixit Card. de Lugo, respondet Escob. *cit.* pace illius, sufficere sibi authoritatem P. Emman. de Sà, nulla de Basil. facta mentione; de dicto P. Castr. Palai, notitiam non habuit; sufficiunt tamen jam dicta, quæ satis indicant, eam opinionem non posse dici improbabilem.

7 Nec obstat 2. quia Petrus, & Maria non mutarunt domicilium, quia Petrus invitus ad carceres Relationis Portugallensis fuit jussus, ut ibi sententia capitis in eum proferretur, & executioni mandaretur: ergo ex invita jussione matrimonium valide contrahere non poterant. Non, inquam, hoc obstat 1. Quia negatur antecedens, nam invitus domicilium contrahit, ut patet in mancipiis à propriis laribus abstractis, ad hoc Regnum, in quo inviti domicilium contrahunt, & matrimonia celebrant. Et hoc apertè constat ex casu adducto à Barbos. *in Collect. ad Tridentin. cit. loco num.* 11. de quadam muliere, ad quoddam oppidum jussu Principis sæcularis, translata ad submovenda scandala, cum præcepto illinc non discedendi, donec aliud statutum non esset; & post quartum mensem in eo translationis oppido, coram parocho, & testibus matrimonium contraxit. Et fuisse validum defendit Aldanus *in compend. canon. resol. l.* 1. *tit.* 8. *num.* 10. & fuisse *decisum sub die* 26. *Junii* 1621. per doctrinam Decian. *tract. crim. lib.* 4. *cap.* 16. & aliorum quos refert Sanchez *lib.* 3. *cap.* 23. Sic in nostro casu: Petrus jussu Relationis translatus fuit, ex civitate Conimbricenci, in qua suum habebat domicilium, ad Civitatem Portugallensem, & illud perdidit domicilium, licet invitus, & hoc Portugallense acquisivit; & sic poterit secundo, aut tertio mense, coram parocho, suæ habitationis, & testibus, matrimonium validè celebrare. Addo, si Petrus sententiam capitis sibi timebat proferri, jam perpetuum habebat domicilium, ubi certò existimabat mortem subiturus. Respondeo secundo, quamvis requiratur proprium domicilium, licet inceptum cum animo ibi permanendi, ut illius parochus dicatur proprius ad assistentiam matrimonii contrahendi, sufficit tamen, quòd contrahentes habeant quasi domicilium in eo loco, quod quasi domicilium tunc datur, quando datur animus ibi permanendi per medietatem anni, etiam intentione aliquod ibi gerendi negotium, ut *jam supr. num* 4. cum communi DD. dictum est; & docet etiam Dicastill. ibi *cit. dict. disp.* 3. *num.* 47. Et hoc evenit in nostro casu. Ex dictis censui potuisse Ordinarium Portugallensem dispensare in denuntiationibus, & jubere Abbati Victoriæ incarceratorum parocho, ut illi matrimonio cum testibus assisteret.

QUÆSTIO LXIII.

A quo dispensatio ad petendum debitum pro foro exteriori obtineri debeat?

SUMMARIUM.

1 & 2 *Facti species.*
3 *Pœna privationis debiti, ab incestuosis, illam ignorantibus, non incurritur.*
4 *In foro externo non præsumitur illam ignorasse.*
5 & 6 *Spectata consuetudine, potest Episcopus pro foro interno, & non pro externo dispensare.*
7 *Commissarius Hispanus potest dispensare pro foro tantum interno, Lusitanus, nec etiam pro interno.*
8 *Mendicantes de licentia suorum Provincialium possunt, pro foro tantum interno.*
9 *An possint de licentia superiorum localium, ibi remissivè apud Leandr.*
10 & 11 *Videntur posse ex Bullis Nicolai Francisci, & Ludovici S. Marcell. Cardin.*
12 & 13 *Nec obstat, quod Bulla Ludovici præcesserit vivæ vocis oraculum, & quod fuisset declaratio oraculi Julii II.*
14 *Occurritur remedio ipsis incestuosis pro foro externo ex jure, præsumpta Pontificis voluntate, & Mendicantium privilegiis.*

Contra Cajetanum in judicio Ecclesiastico probatum fuit, non semel habuisse copulam cum sororem uxoris suæ, & mitius punitum, quem disponit *Ordin. Regia l.* 5. *Ordin. tit.* 17. §. 3. & per sententiam publicè latam, jussum, ut dispensationem, ad petendum debitum, obtineret; & dum illam non obtinet, nullo modo cum propria uxore cohabitatet. Quæritur à quo possit hanc obtinere dispensationem? 1

RESOLUTIO.

De hoc casu olim fui interrogatus, & his diebus etiam similis occurrit casu. Et inveni à criminosos aliquos viros doctos fuisse consultos, quorum consulta non vidi. Accepi tamen à viro docto, Prælatum illorum consultis non stetisse, ad quod facile me persuadeo, quia à DD. in his terminis hæc non agitur quæstio; quia ex copulæ incestuosæ raro publicæ evadunt, vel probantur in foro exteriori. 2

Cæterum, quia hic casus non semel in praxi occurrit, ut constat *ex dictis num.* 1. & 2. quæritur quis possit pro foro externo dispensare ad petendum debitum; quæ petitio interdicitur conjugibus, qui copulam habuerunt cum consanguineis proprii conjugis, in primo, vel secundo gradu, ex qua copula oritur affinitas cum proprio conjuge? Respondeo primò, incestuosos, hanc pœnam privationis debiti ignorante (ut ordinariè ignorant) illam non incurrere, sic tenet communior, & probabilior opinio. Probatur, quia ignorantia, quæ excusat à culpa, etiam à pœna excusat, ut infertur *ex textu in cap. Cognoscentes, de constit. & ex cap.* 2. *de const. in* 6. *& ex cap. Proposuisti dist.* 82. ubi agitur de clericis incontinentibus, & ibi, inquit textus: *Ignorantibus venia non negabitur.* Hanc doctrinam extendunt DD. ad delinquentem, de prohibitione actus scientem, ignorat tamen novum præceptum, pœnam inducens; quia dicunt solum delinquere contra præcepta, quorum habet notitiam, & non contra ea, quæ ignorat; & probant ex *cap. si vero* 2. *de sent. excom. & ex cap. si quis cum duabus, & ex cap. si quis cum matre* 34. *q.* 2. & convincitur *ex text. cit. in cap. Proposuisti, dist.* 82. Hæc latè videri possunt apud Castr. Pal. *tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 1. *punct.* 17. Sanchez *lib.* 7. *de matrim. disp.* 32. & Dian. *part.* 3. *tract.* 5. *miscel. resol.* 12. ubi alios citat: ergo si prædicti incestuosi dictam pœnam privationis ignorabant, illam non incurrunt, sicut evenit his, de quibus hic agitur. 3

In foro autem externo non excusabuntur, quia ignorantiam alleganti onus incumbit probandi, quia lex publicè proposita ignorari non debet, & pro ipsa stat præsumptio. Sic cum communi Sanchez *lib.* 8. *de matrim. disp.* 32. *n.* 4. & pluribus relatis Barb. *tract. de Axiom.* 113. *num.* 12. 4

Respondeo secundò, spectata consuetudine censetur verissimum, posse Episcopum dispensare, in petitione debiti, pro foro conscientiæ non solùm in necessitate, quæ non datur, cum facilis sit aditus ad Religiosos Mendicantes, ut inquit Castr. Palaus *tom.* 5. *disp.* 4. *punct. ultim.* §. 1. *num.* 15. Sanch. *l.* 8. *de matrim. disp.* 12. *num.* 12. Sed absolutè, & semper. Non tamen potest pro foro externo. Quod possit pro foro conscientiæ absolutè, & semper, docent DD. communiter (paucis exceptis) Paludan. Sot. Henriq. Petr. & Martin. de Ledesm. Sà, Rodrig. Tolet. & usque ad 27. DD. quos affert, & sequitur Sanch. *cit. nu.* 13. Castr. Pal. *proxime*, Basil. Pont. *l.* 8. *de matr. cap.* 13. *num.* 9. Joannes à Cruce *in sum. q.* 4. *de matr. art.* 6. *dub.* 12. *concl.* 3. Machad. *l.* 4. *part.* 6. *tract.* 16. *docum.* 12. *num.* 3. & 4. & *l.* 6. *p.* 7. *tract.* 2. *docum.* 17. Bonac. *q.* 3. *de matr. punct.* 15. *num.* 15. Villal. *tract.* 13. *diff.* 51. *n.* 5 & *differ.* 52. *n.* 10. Leand. *tom.* 2. *tract.* 9. *disp.* 24. *q.* 15. Barb. *de potest. Episc.* 2. *p. alleg.* 35. *n.* 8. Tambur. *lib.* 8. *de matr. tract.* 2. *cap.* 6. *n.* 2. Fragos. 2. *part. Regim. Reip. Christ. disp.* 19. §. 5. *n.* 19. Lumbier. *tom.* 1. *n.* 196. & 197. *pag.* 347. quem citat, & sequitur Torrecill. *de potest. & jurisdict. Episcop. tract.* 1. *q.* 4. *sect.* 2. *diff.* 9. *à n.* 101. 5

6 Non tamen potest dispensare in ea petitione debiti, pro foro externo, quia nullus est textus, in quo ei ea potestas concedatur, & datur textus, in quo prohibetur, nempe *in cap. transmissæ, de eo qui cognovit consanguin.* Additur, quod hæc prohibitio oritur ex affinitate inter conjuges contracta, in qua solus Pontifex dispensare potest.

Ex

Ex qua ratione, etiam plures DD. illi eam negant potestatem absolutè Gasp. Hurtad. *disput.* 26. *diff.* 2. *numer.* 8. Nicol. Garc. *part.* 11. *cap.* 5. *num.* 355. & alii quos citant. Et alii, qui eam concedunt ex recepta consuetudine, *num. precedenti cit.* videntur intelligere, eam esse pro foro conscientiæ. Nam Sanch. *supra num.* 12. & Castr. Palaus *cit.* dicentes posse dispensare, quando non datur aditus ad commissarium Bullæ Cruciatæ, aut ad Mendicantes, certò explicant eam potestatem esse pro foro conscientiæ, nam Commissarius Hispanus Bullæ Cruciatæ, & Mendicantes solùm pro foro conscientiæ, eam habent facultatem; ut *num. seqq.* dicetur. Et sic debent intelligi omnes alii DD. absolutè sequentes Sanch. non distinguentes de ea facultate, an sit solùm pro foro conscientiæ, aut etiam pro foro externo?

7 Respondeo 3. Commissarium Hispanum, & non Lusitanum, posse dispensare in ea petitione debiti pro foro conscientiæ, non tamen pro foro externo; quia pro foro conscientiæ, & non pro foro externo illi ea conceditur facultas in sua Bulla, ibi: *Item Commissario datur facultas dispensandi in simili affinitatis impedimento, super debiti exactionem in eodem foro conscientiæ tantum.* Tamburin. *cit. dict. lib.* 8. *de matrimon. tract.* 2. *cap.* 6. *num.* 3. Dixi, *Commissarium Hispanum, & non Lusitanum*, quia Commissario Lusitano non etiam pro foro conscientiæ ea conceditur facultas in Bulla Lusitana.

8 Respondeo quartò, Religiosos Mendicantes de licentia suorum Provincialium in foro conscientiæ tantùm, etiam post ablata vivæ vocis oracula dispensare posse cum incestuosis, ut possint petere debitum; quia per Bullam habetur hoc privilegium. De hoc privilegio fusè agunt Thom. Hurt. 2. *moral. qq. tractat.* 12. *cap.* 1. *à numer.* 1193. Gasp. Hurt. *disput.* 26. *de matrim. diff.* 2. *num.* 8. Lotth. *tractat.* 1. *res. quæst.* 2. *art.* 5. Dian. *part.* 11. *tract.* 8. *ref.* 16. *ubi, an extra confessionem*, Pellizar. *in Man. Regul. to.* 2. *tract.* 8. *cap.* 3. *num.* 274. Hanc facultatem tradi à privilegio ex privilegio Bullato Julii II. tenet Leand. *tom.* 2. *tract.* 9. *disp.* 24. *quæst.* 16. Stans pro privilegio B. Pii V. non Bullato, quia non fuit revocatum à Gregorio XV. nec ab Urbano VIII. quia ille non revocavit privilegia vivæ vocis oraculo concessa; quæ suum sortita sunt effectum, ante Constit. revocatoriam ab eo latam, at hoc privilegium, jam suum sortitum erat effectum. Et hic, nempe Urbanus revocavit vivæ vocis oracula, quæ mere talia sunt: at hoc privilegium non erat mere vivæ vocis oraculum. Et hæc etiam approbat Card. de Lug. *in addit. manuscriptis super nostra privilegia, Verb. dispensatio, post* §. 8. ut infrà dicetur.

9 An verò Regulares, non solùm de licentia suorum Provincialium, sed etiam de sola licentia suorum superiorum localium, v. gr. Guardianorum, Priorum, Rectorum, &c. possint dispensare cum dictis incestuosis ad petendum debitum? Vide Leand. *proximè quæst.* 17. ubi refert opiniones negativam, & affirmativam; ille verò mediam sequitur, nempè posse Priorem, seu Præsidentem eam licentiam concedere tribus, aut quatuor Monachis ejusdem conventus, tam intra, quàm extra Monasterium, ad nutum revocandam.

10 Existimo tamen resolutionem affirmativam tradi in Bulla Nicolai Francisci in Hispania Legatis à Latere, 8. Julii anni 1476. quæ refertur in Bullario Fr. Emmanuel. Rodrig. inter Bullas Sixti V. *num.* 42. Quæ Bulla quamvis in individuo non loquatur de hac dispensatione ad petendum debitum; loquitur de absolutione omnium pœnarum; & prohibitio petendi debitum etiam est pœna, ut docet Sanch. *lib.* 8. *de matrimon. disput.* 12. *num.* 13. & *lib.* 9. *disput.* 32. *num.* 43. Et hæc Bulla est concessa Conventibus S. Benedicti ad Superiores locales, ibi: *Ut Abbates, & Monachi ab ipsis deputandi, & ad libitum amovendi, possint absolvere, &c.* ut possint per se, aut per suos subditos a dictis pœnis absolvere, & dispensare.

11 Et in Bulla Cardin. Ludovici de S. Marcello Sum. Pœnitentiarii dat. Romæ sub sigillo Pœnitent. 4. Kalend. Augusti anno 1. Pontificatus Julii II. & est 23. Et Cardin. de Lug. hanc Bullam multis rationibus approbat *loco supra cit.* & asserit illius vi, posse Regulares dispensare cum dictis incestuosis, habita licentia a suis Prælatis localibus, ut patet ex verbis ipsius Brevis, ibi: *Nos igitur authoritate D. N. Papæ, cujus Pœnitentiariæ curam gerimus, & de ejus speciali, & expresso mandato, super hoc viva vocis oraculo, nobis facto; ut tam vigore concessionis Apostolicæ prædictæ, quam verborum hujusmodi in ea appositorum, vos, & pro tempore existentes Abbates, & Monachi prædicti cum hujusmodi conjugatis, ut non obstante affinitate superveniente, debitum conjugale reddere, & exigere valeant, dispensare liberè, & licitè possitis, & possint perpetuo declaramus.* Ex quibus verbis colligitur, hanc facultatem omnibus concedi Religiosis absque licentia superiorum.

Nec obstat 1. quòd hic Cardin. Summ. Pœnitentiarius hanc fecisset declarationem ex mandato Sum. Pontificis ex vivæ vocis oraculo facto. Non, inquam, obstat, nam quamvis mandatum ad hoc Breve fuisset oraculum, Breve, non illud est, nec potestas hujus Brevis est solum Pontificis mandatum, sed etiam specialis potestas ipsius Pœnitentiarii. Et dato, quòd alia non esset potestas, sed tantum concessum per hoc oraculum, adhuc non erat revocatum. Quia ut doctè inquit Card. de Lug. jam cit. revocationem oraculorum, non revocare potestatem datam vivæ vocis oraculo, jam executioni mandato; & potestas hujus Brevis jam per multos annos erat executioni mandata, siquidem Breve jam erat factum, ut jam supra dictum est. Additur, potestatem ad hoc Breve non fuisse privilegium, sed commissionem ad illud faciendum; & per revocationem privilegiorum, solùm ea revocantur; & non commissio ad illud Breve; maximè, quia jam erat executioni mandatum. 12

Nec obstat 2. dicere, hanc declarationem Cardin. Ludovici solùm fuisse declarationem oraculi Julii II. & non concessionem; & declaratio nihil de novo concedit, sed tantùm ostendit, quòd concessum fuit; ut cum Bald. Joan. Andr. Castr. Socin. & Decio, ait Rota Roman. *decis.* 102. *num.* 15. 1. *part.* apud Farinacium, & in aliis tribus decis. quas affert Tambur. *de jure Abbat. to.* 2. *disp.* 13. *quæst.* 12. *numer.* 5. Mascard. cum pluribus, *de probat. conclus.* 124. *num.* 26. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 4. *cap.* 754. *num.* 27. & Doctores communiter. Non, inquam, hoc obstat; nam licèt hæc declaratio nihil de novo concesserit, nisi quod antea erat concessum per Julium II. attamen id concessit per modum novum; quia per Breve concessit, quod erat concessum solùm per oraculum à Julio II. Et equidem ita tenet Joann. à Cruce *in Epitome de Stat. Relig. lib.* 2. *cap.* 6. *dub.* 9. Dian. 3. *part. tractat.* 2. *de dub. Regul. ref.* 14. *Verf. Nec peregrinos*, Henriqu. *lib.* 11. *cap.* 15. *num.* 11. *in Gloss. lit. T.* Mirand. *in Manual. Prælat. Regul. tom.* 1. *quæst.* 47. *art.* 1. *concl.* 1. Lezan. *tom.* 3. *Verb. Affinitas num.* 4. Novar. *in Lucern. Regul. Verbo dispensare num.* 5. 13

Ex dictis constat, nullum, præter Sum. Pontificem posse pro foro externo dispensare in pœna petendi debitum, cum incestuoso, nam ut dictum est, non potest Episcopus, nec potest Nuntius; nam habet eamdem facultatem, quàm Episcopus, non potest Commissarius Generalis Cruciatæ, nec possunt Regulares, qui sunt judices tantùm pro foro interno. Quo ergo remedio pro foro externo dictis incestuosis occurrendum est? Respondeo, si detur urgens necessitas cohabitandi cum suis uxoribus, quia ipsæ petunt, & volunt ipsam cohabitationem, ut illis reddant debitum, ut tenentur ex Justitia, non obstante, quod ipsi viri non habeant dispensationem pro foro externo, & in eo foro probatus sit incestus, & lata sit sententia à Judice Ecclesiastico, quòd ipsi incestuosi dispensationem petendi debitum pro eo foro obtineant. Hæc resolutio exprimitur *in cap. Transmissæ, de eo qui cognovit consang. uxor. suæ*, ibi: *Non cognoscat eam quandiu vixerit, nisi ab ea fuerit requisitus: & tunc ad ipsam non sine gravi cordis dolore accedat.* Ubi duo ponderanda veniunt; Primum, hos incestuosos non posse reddere debitum suis uxoribus, nisi quoties lege justitiæ ad illud reddendum adstringuntur: Secundum, quod illa verba Textus: *non sine gravi cordis dolore*, important coactionem ab uxoribus lege justitiæ factam. Et ita habetur apud Silvestr. *verb. matrimonium* 8. *quæst.* 15. *dict.* 7. & Petr. de Ledesm. quos referunt, & sequuntur Sanch. *lib.* 9. *de matrim. disp.* 6. *n.* 14. Barbos. *in collect. ad citat. Text. Transmissæ, numer.* 5. Et cum ex hac uxorum exactione, incestuosi cogantur reddere debitum suis affinibus, tales factæ per copulam cum suis sororibus habitam, in qua exactione fortius est vinculum Justitiæ, quàm incestus, quod committitur cum ipsis uxoribus affinibus factis. Et cum ex illa cohabitatione oriatur periculum incontinentiæ in ipsis viris, poterit Episcopus 14

scopus

scopus ex præsumpta Pontificis voluntate dispensare, ut ipsi petant; sicut potest ex urgentissima necessitate, dispensare in publica consanguinitate, ut dictum est supra quæst.36. & sicut potest absolvere à crimine publico reservato Summo Pontifici eum, qui Summum Pontificem adire nequit, ut cum pluribus docet Leand. *tom.4. tract.2. disput.17. quæst.58.* Et data hac exacta petitione ex parte uxorum publica, ad cohabitandum cum suis viris, ut illis reddent debitum, quando ab ipsis uxoribus exactè, & ex debito justitiæ petatur: existimarem posse etiam dictos viros dispensationem petendi debitum obtinere, non à Commissario Cruciatæ Lusitano, quia eam non habet facultatem, ut supra dictum fuit, sed à Mendicantibus Regularibus confessariis. Nam facta uxoribus publicè dicta petitione, ut illis cohabitent, ut illis reddant debitum, quando ab illis, ex debito justitiæ petatur, manet licentia in foro conscientiæ à Mendicantibus concessa, ut ipsi etiam petant.

QUÆSTIO LXIV.

Ad quid teneatur deflorator Virginis seriò illi matrimonium promittens, si parentes nolint, ipsa volente, matrimonio tradere?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Deflorator Virginis sub promissione matrimonii tenetur illam ducere per matrimonium consummatum.*
3 *Si parentes defloratæ recusent illi eam tradere, non potest alium sumere statum.*
4 *Hic non admittitur opinio Gravissimorum DD.*
5 *Nec opinio Vasqu. & aliorum DD.*
6 *Tenetur ut probabilius deflorator, inducere parentes ad præstandum consensum, si potest.*

1 Hippolytus copulam à fœmina nobiliore, & ditiore extorsit, illi seriò promittens, se eam ducturum. Stat promissioni, parentes tamen renuunt, etiam in suspicionem deflorationis venientes: Deflorata animo firmo persistit, Hippolyto nubere volens. Hippolytus invitis parentibus non audet matrimonium contrahere, quia dotem non habebit, & cùm non sit dives, alia non levia patietur incommoda. Quæritur 1. An parentibus filiam suam tradere recusantibus, liber in foro conscientiæ ab hac obligatione contracta maneat? 2. Per quantum temporis spatium expectanda sit resolutio, ut ordines, aut alium statum suscipere possit?

§. I.

An parentibus filiam suam in matrimonium tradere Hippolyto recusantibus, ab obligatione contracta, & damno illato, in foro conscientiæ Hippolytus maneat excusatus?

2 Respondeo primo loco, defloratorem Virginis cum vera matrimonii promissione, teneri ad matrimonium contrahendum, & consummandum, etiam si votum castitatis, aut Religionis ante, vel post deflorationem emisisset. Sic Less. *de Iustit. lib.2. cap.10. dub.3. & 4.* Vasqu. *in opusc. de restit. cap.3. §.2. dub.6.* Sanch. Ægid. Coninch. quos afferunt, & sequitur Card. de Lug. *tom.1. de Iustit. disput.12. sect.3. per totam*, Gobat. *in Exper. Theol. tom.2. tract.10. num.127. & seqq.* Tambur. *lib.7. decal. cap.5. §.3. num.34.* Dian. 3. *part. tract.4. resolut.280.* contra aliquos, in prædictis omnibus non convenientes. Ratio est, quia illa promissio cum ea conditione, fuit contractus onerosus, & posita conditione ex parte Virginis obligat promissio, quæ importat matrimonium, & illius consummationem. Vide dicta supra q.49. à n.6.

3 Secundo loco respondeo ad quæstionem, non posse statim defloratorem ordines suscipere, cum defloratæ parentes expressè recusant, illam ad matrimonium tradere; quia expressè illa inquit se illi nubere velle; quia sponsalia ab illis contracta, mutuo illorum consensu, & non consanguineorum dissolvuntur. Est communis DD. doctrina Dicastil. *tom.3. disput.1. num.183.* cum Sanch. *lib.1. de matrim. disp.62. num.2. & 6.* Basil. Pont. *lib.12. cap.9. num.1.* Castr. Palao *tom.5. de spons. disput.1. punct.17. num.2.* & Leand. *tom.2. tract.9. disput.2. quæst.17.* ergo cum hæc deflorata adhuc persistat in suo consensu nubendi defloratori, non potest ille ordines suscipere, nec alium sumere statum, quamvis parentes expresse matrimonio repugnent.

Nec obstat 1. quòd gravissimi Doctores loquentes de defloratore fictè promittente matrimonium, volente promissionem fictam adimplere, si parentes efficaciter repugnent, asserunt, defloratorem ad nihil teneri, quia sufficit, esse paratum ad illam ducendam, hoc enim promisit, & sic suæ satisfacit promissioni. Sic Sanch. *lib.1. de matrim. disp.10. num.15.* Less. *lib.2. de justit. cap.10. dub.3. num.27.* Guttier. *in qq. canon. cap.10. num.13.* Molin. *tom.4. de Iustit. disput.106.* Bonacin. *tom.1. quæst.1. de Sponsal. punct.2. num.10.* Card. de Lug. *tom.1. de Iustit. disput.12. num.29.* Dicastil. *tom.3. disput.1. dub.11. numer.180.* Tamburin. *lib.7. decal. cap.5. §.3. num.48.* Sed idem dicendum est de serio promittente; ut inquit ipse Tambur. *num.42. in fine*, & omnes cit. dicere tenentur: ergo dictus Hippolytus deflorator, ab obligatione ducendi defloratam manet liber; & potest ordines suscipere, & alium sumere statum. Non, inquam, obstat tot doctissimorum opinio, quia ex consensu defloratæ, ut proximè dictum est *num. præcedente*, & non ex repugnantia parentum, absque ulla culpa defloratæ, quæ defloratori expressè vult nubere, dici non potest, defloratorem manere liberum ad sumendum quemcumque statum, manente deflorata cum damno irreparabili absque sua culpa, & culpa defloratoris, qui tenetur expectare aliud commodius tempus, ut promissionem adimpleat, ut infra dicetur, & probabitur teneri. Si tamen hic deflorator consensum à deflorata obtineat, vel illa nolit, ibi nubere, tunc ad nihil tenebitur, & de alio statu poterit curare; ut ipsi DD. citati rectè docent Cardin. de Lug. *num.28.* Tambur. *num.48.* & etiam citati. 4

Nec obstat 2. aliorum DD. placita dicentium, in præsenti casu repugnantiæ parentum, teneri defloratorum damnum resarcire, constituendo dotem defloratæ, ne absque sua culpa damnum patiatur. Sic Vasqu. *in opusc. de restit. §.1. dub.3. num.22. in fine*, & ante illum Navar. *in summ. cap.16.* Silvest. *Verb. Luxuria quæst.5. in fine*, Henriquez *lib.11. de matrim. cap.11. num.2.* Turrian. *disput.30. dub.4. num.18.* & alii plures. Non, inquam, hoc obstat, quia deflorator dotem non promisit, sed matrimonium; & deflorata expressè non vult dotem, sed matrimonium promissum. Et consentiunt DD. sup. cit. 5

Nec obstat 3. dicere Card. de Lug. *cit. num.29. in fine*, dictum defloratorem non teneri inducere parentes defloratæ, ad præstandum illi matrimonio consensum, etiam si facile possit, quia ad id non se obligavit, sed ad ducendam defloratam. Non, inquam, hoc obstat, quia probabilius videtur, teneri ipsum defloratorem, si facile potest, inducere parentes, ad illorum assensum obtinendum; nam qui aliquid promitti, implicitè etiam promisit ponere media ordinaria, quæ faciunt ad implendam promissionem: artifex enim tenetur juxta suum statum ad laborandum, ut satisfaciat creditori. Sic Tambur. *cit. num.48. in fine*. Et ita à defloratore factum est, ut suæ obligationi satisfaceret; at repulsus fuit. An verò ad alia teneatur? Ex §. sequenti patebit. 6

§. II.

Per quantum temporis spatium expectare debet deflorator resolutionem, ut licitè possit alium sumere statum?

SUMMARIUM.

7 *Longius tempus expectare tenetur, quam expectare tenetur ille qui tantum contractum sponsalitium celebravit.*
8 *Si aliquis alicujus deflorator aliam ducat, viduus factus, tenetur ad prius matrimonium.*

9 *Nul-*

9 *Nullo præfixo termino ad sponsalia finienda sunt quando petit illa, cui facta est promissio.*
10 *Quamvis aliqui dissentiant, non tamen in præsenti casu.*
11 *Stantibus sponsalibus, non consentiente sponsa, non est licitum suscipere ordines; Et ex omnium sententia, quando fuit deflorata.*
12 *Quando differtur matrimonium ex juxta causa, tempus expectandum est juxta qualitatem sponsæ, & arbitrium prudentis.*
13 *Tantum tempus est expectandum, quantum sit necessarium ut impedimentum finiatur.*

7 Respondeo resolutionem præsentis quæstionis patere ex sequentibus conclusionibus. Prima sit, longius tempus expectare tenetur deflorator, qui sub matrimonii promissione virginem defloravit, quàm teneatur ille, qui tantùm sponsalia celebravit. Ratio est facilis, quia hic tenetur tantùm ratione contractus sponsalitiis; at deflorator, & ratione contractus sponsalitiis, & ratione damni illati, & geminata obligatio parit efficaciorem obligationem, ut cum Decian. & Cardin. Tusch. tradit Barbos. *tractat. de axiom.* 105. *numer.* 13. ergo cum detur efficacior obligatio, expectandum est longius tempus, quando in brevi restitutio nocenda est creditori.

8 Secunda: Dum deflorator defloratam prædictam non ducit, suæ obligationi non satisfecit. Unde si hic, aut alius deflorator injuste aliud ineat matrimonium, & viduus efficiatur, nondum facta restitutione, tenetur ad prius matrimonium, non vi sponsalium, quia hæc fuerunt extincta, per subsequens matrimonium, sed rationi illati damni, cui non est satisfactum, & superest locus restituendi. Sic cum Adrian. Bartol. Henriquez, & Ledesm. Sanchez *lib.* 1. *de matrimon. disput.* 48. *numer.* 5. Dicastil. *tom.* 3. *de Sacrament. disput.* 1. *numer.* 182. ergo in præsenti dum restitutio non fit, nec condemnatur, semper debetur.

9 Tertia: Quando sponsalia contracta sunt, nullo præfixo termino ad illa finienda, expectandum est tempus, quo petat illa impleri, cui matrimonii facta est promissio. Ita Sanchez *lib.* 1. *de matrimon. disput.* 28. *numer.* 2. Hurtad. *disput.* 1. *diffic.* 17. Villalob. *tract.* 12. *diff.* 9. *num.* 2. Bonacin. Perez, Guttier. quos refert Dicastil. *proximè dict. disput.* 35. *num.* 529. & cum pluribus aliis, Leand. *tom.* 2. *tractat.* 9. *disput.* 1. *quæst.* 45. & Dian. *part.* 3. *tractat.* 4. *resol.* 245. Ratio est, quia hoc est generale in omnibus debitis contractis, nullo præfixo solutionis termino, ex Text. *in l. Debitores præsentes, Cod. de pign.* Sed dictis sponsalibus nullus est præfixus terminus ad illa implenda, & defloratæ matrimonii facta est promissio: ergo expectandum est tempus, quo deflorata petat ut adimpleantur. Nec in ea temporis intercapedine poterit deflorator alium sumere statum.

10 Sententiam Sanchez, & citat. tuetur Castr. Palaus *tom.* 5. *de sponsal. disput.* 1. *punct.* 24. *numer.* 1. dissentit tamen, quia non sponsæ, sed judicis arbitrio id esse decernendum, an mora sit sufficiens ad dissolvenda, aut finienda sponsalia. At loquitur de sponsa non deflorata, & non de nostro casu, in quo deflorata ex promissione defloratoris grave patitur damnum, & ex sua parte adest impedimentum absque ejus culpa, ne mox sponsalia adimpleat. Idem pro nostro casu dicet Basil. Pont. *lib.* 12. *cap.* 6. *numer.* 1. nam licet contra Sanchez sentiat, fatetur tamen dilationem esse concedendam, quando alter ex causa adimpletionem differre postulat, ut patet in præsenti casu, in quo deflorata ex justa causa dilationem postulat.

11 Quarta: stantibus tantùm sponsalibus non est licitum suscipere ordines, non consentiente sponsa, quamvis licitum sit, Religionem ingredi propter illius perfectionem, ut aliis relatis, docet Sanchez *lib.* 1. *de matrimon. disput.* 47. *num.* 3. Ægid. Coninch. *disput.* 23. *dub.* 3. *num.* 25. Rebel. *lib.* 4. *de matrim. quæst.* 9. *sect.* 5. Castr. Palaus *tom.* 5. *disput.* 1. *punct.* 19. *num.* 2. Dicastil. *tom.* 3. *de Sacrament. disput.* 1. *dubit.* 32. *num.* 484. *in fine*, & apud ipsum Perez *de matrimon. disput.* 9. *sect.* 6. *à num.* 4. & alii. Et quamvis contraria sententia sit probabilis, quam tuentur Basil. Pont. Ochag. Bonacin. Navarr. Sot. Dian. quos afferunt, & amplectuntur Aversf. *quæst.* 7. *de spons. sect.* 12. *versic. Dici tamen*, Leand. *tom.* 2. *tract.* 9. *disput.* 2. *quæst.* 10. & Tambur. *lib.* 8. *de matrimon. tractat.* 3. *cap.* 5. §. 3. *num.* 1. utramque sententiam judicans probabilem. At hi, & omnes DD. dicunt esse illicitum, quando sponsa fuit deflorata sub promissione matrimonii, & non præstat consensum, non posse defloratorem suscipere ordines, nec ingredi Religionem; quia obligatio Justitiæ præferenda est consilio, ut jam supra num. 2. & quæst. 49. num. 6. dictum est: sed deflorata non præstat consensum, imò fatetur se velle defloratori nubere; ergo nec suscipere ordines, nec ingredi Religionem, nec alium sumere statum potest deflorator.

Quinta ratio: Qui sponsalia cum aliqua celebravit, quæ justa de causa matrimonium differt, expectare tenetur tantum tempus, quantum, attenta qualitate sponsæ, & aliis circumstantiis, prudentis arbitrio sit decernendum, an sponsalia sit dissolvenda? ut tradit Sanchez *lib.* 1. *de matrimon. disput.* 54. *à numer.* 10. & ex illo Ægid. Coninch. *disput.* 23. *dub.* 6. *numer.* 50. Rebel. *de rest. part.* 1. *l.* 4. *quæst.* 8. *sect.* 3. *numer.* 15. Regin. *lib.* 31. *num.* 261. Guttier. *qq. canon. cap.* 3. *numer.* 6. Perez *de matrim. disput.* 9. *sect.* 9. *numer.* 1. Dicastil. *cit. dict. tom.* 3. *disput.* 1. *numer.* 531. & alii, quos citant. Idem tenet Castr. Palaus *tom.* 5. *de sponsal. disput.* 1. *punct.* 23. *num.* 3. id decernendum putans, non arbitrio prudentis, sed sententia judicis Ecclesiastici: quod admittendum non videtur, quando sponsalia non fuerunt jurata, docet Escobar. *tom.* 3. *lib.* 24. *sect.* 2. *cap.* 10. *numer.* 271. Sed in præsenti casu datur justa causa ne matrimonium statim contrahatur; nam deflorator illud non vult contrahere absque voluntate parentum defloratæ, & parentes abnuunt; & ex parte sponsæ dantur tales circumstantiæ, nempè esse nobilem, & divitem, ex suis parentibus; quæ in hoc excessu non dantur ex parte defloratoris: ergo ex prudentis arbitrio cessare debet deflorator, ne ad alium statum divertatur; nisi prius, vel obtineat consensum defloratæ, vel à parentibus beneplacitum ad matrimonium. 12

Quantum ergo tempus est expectandum? Respondeo, quantum sit necessarium ut impedimenta finiantur, ut dictum est; nam deflorando virginem nobilem, & se ditiorem, ad id se voluit obligare; debebat enim advertere parentes illi matrimonio nunquam præstituros esse consensum; & si eam è domo parentis authoritate Judicis Ecclesiastici extrahere non vult, propter incommoda secutura, expectet tempus, in quo impedimenta sint cessatura: existimet enim se in partem remotam, v. gr. Brasiliam, post sponsalia discessisse, ad aliquod definiendum negotium, & si DD. non pauci, quos citat Dicastil. *cit. n.* 539. ex *l. sæpè, ff. de sponsal.* dicunt teneri sponsam expectare, donec cesset negotium; quæ lex utpotè rationi consona, jure canonico *in cap. De illis, de Spons. & matrim.* non est correcta; sic deflorator expectare tenebitur, donec cesset impedimentum, ob quod deflorata matrimonium differt; & paucis effluentibus annis non deerit mutatio in voluntatibus, & vita, ut possit hunc, vel illum sumere statum, tuta conscientia. 13

QUÆSTIO LXV.

Supponuntur aliqua ad servorum matrimonia?

SUMMARIUM.

1 *Servi absque domini consensu, validè matrimonium contrahunt.*
2 *Non tamen licitè; oppositum est probabile.*
3 *Domini mortaliter peccant matrimonium servorum impedientes, & illius usum, post initum matrimonium.*

QUoniam de his servorum matrimoniis sæpius fui interrogatus, operæ pretium duxi, hanc quæstionem præmittere; quia aliqui domini, aliqua eorum ægre ferunt. Primò igitur suppono, servos invitis dominis, validè matrimonium inire. Constat exprèsè ex Text. *in cap.* 1. *de conjug. serv.* ibi: *Nec inter servos matrimonia debent ullatenus prohiberi; & si contradicentibus dominis, & invitis, contracta fuerint, nulla ratione sunt propter hoc dissolvenda; debita tamen, & consueta servitia* 1

tia non minus debent propriis dominis exhiberi. Sic Textus, & DD. quos latè refert, & sequitur Barbos. *in Collect. ad citat. cap. num.*1. Quibus adde Dian. *part. 7. tractat. 7. resolut.*36. Tambur. *lib.8. de matrim. tract.*1.*cap.*3.§.1.*num.*3. Leand. *tom.*2. *tract.*9. *de matrim. disp.*12. *quæst.* 13. & alii, quos citant.

2 Secundò suppono, servos illicitè irrequisita dominorum voluntate, matrimonium contrahere; à peccato tamen liberantur, si timeant à dominis sua matrimonia esse impedienda. Sic probabilius cum Philipp. à Cruce, Candid. & Albis, tenet Leand. *cit. quæst.*14. Tambur. *proxime num.*8. Idem videntur sentire Sanchez, & Basil. & tenet Ægid. Coninch. *disput.*31. *de matrimon. numer.* 32. *ex cap. fin.* 28. *quæst.* 2. Dixi probabilius, nam probabile est, licitè posse servos matrimonium invitis dominis contrahere; ut tradunt Valasc. Azot. Flores, Cened. Henriq. & alii apud Barbos. & Dian. *loc. cit.* & ita supponunt omnes. (inquit Leand. *quæst. allata*.)

3 Tertiò suppono, mortaliter peccare dominos servos impedientes, ne matrimonium ineant, & post initum, maritalem usum. Sic communiter Doctores Sanch. Basil. Pont. & omnes apud Barbos. *cit. num.* 2. Tambur. *num.* 7. Leand. *quæst.*15. Quare servi à Judice Ecclesiastico sunt protegendi. Vide Sanchez *lib. 7. de matrimon. disput.* 21. *num.*5. Dian. cit. cum Aversf. asserentes, non teneri dominos plus benigne tractare servos, quàm ante matrimonium solebant. His suppositis ad illorum quæstiones singulares.

QUÆSTIO LXVI.

An liceat domino vendere servum, absque illius licentia, cum libera matrimonio conjunctum in Provinciam longinquam, aut extra Regnum?

SUMMARIUM.

1 *Quæstiones dissolvendæ.*
2 *Probabilius est peccare mortaliter contra justitiam dominum, vendendo servum in partem distantem absque necessitate, & culpa servi, quando uxor illum sequi non potest.*
3 *Opposita sententia est probabilis.*
4 *Dominus peccat contra charitatem, vendens servum matrimonio conjunctum cum libera, absque illius licentia, & illum emens, quando uxor eum sequi non valet.*
5 *Iudex Ecclesiasticus à servo compellatus, potest in hoc, & præcedenti eventu dominum cogere, ne servum vendat.*
6 *Data domini necessitate, servus vendi potest in partem distantem, quamvis uxor libera, eum sequi non possit.*
7 *Ex culpa servi, potest dominus illum vendere in partem longinquam, quamvis uxor libera eum sequi nequeat.*
8 *Vxor libera tenetur sequi servum venditum, si potest.*
9 *Secus dicendum, si ipsa non possit.*

1 SUb titulo hujus quæstionis, quæstiones quatuor sunt dissolvendæ. Prima, An dominus peccet mortaliter contra justitiam, vendens servum extra Regnum absque necessitate, & culpa servi, quando uxor eum sequi non potest. Secunda, An peccet contra charitatem? Tertia, An data necessitate, & culpa servi? Quarta, An uxor teneatur illum sequi?

2 Ad primam: Respondeo affirmativè. Sic eum Bonavent. Angel. Silvest. Soto, Ludovic. Lopes, & alii, Sanch. *lib.7. de matrimon. disput.*22. *num.* 13. ut probabilius, & sibi certum, & *disput.*21. *num.* 15. Basil. Pont. *lib. 7. de matrimon. cap.*42. *num.*8. *in fine*, cum Div. Thom. & alii passim. Probatur, quia sicut servus habet jus antiquius, invito domino, matrimonium contrahendi, ita etiam habet jus illo utendi; hoc enim ex illo sequitur: sed jus conjugum potentius, & antiquius est jure domini: ergo non potest vendere servum absque necessitate, & culpa servi, in partem distantem, & extra Regnum, ubi hoc jure uti non possit.

Nec obstat opinio contraria, asserens dominum non peccare contra justitiam, quam docent Ægid. Coninch. *disput.*31. *de matrimon. dub.*2. *num.*37. Card. de Lug. *tom.*1. *de Iustit. disp.*3. *num.*24. Perez. *de matrim. disput.* 21. *sect.*7. Tambur. *lib.8. de matrimon. tract.* 1. *cap.* 3. *num.*7. Ex hac ratione, quia juri domini jus conjugis præjudicium ferre non debet; sequeretur enim nullum posse retinere, aut sibi emere servum, quando multum distat uxor: sed hoc est contra praxim quotidianam; nam plures absque ullo scrupulo eos servos emant, videntes, quod eorum uxores illos sequi non valeant. Non, inquam, obstat ea opinio, quæ sane probabilis est, probabilior tamen est tradita, quia negari nequit jus conjugis esse potius, & antiquius domini jure; unde quando cætera sunt paria, jus domini posponendum est juri conjugis alterius, etiam ipso domino invito, ut dicunt merito DD. pro nostra resolutione adducti; nec ratio oppositæ sententiæ intentum probat, ut videbitur infrà n. 8. 3

Ad secundam, in qua inquiritur, an peccet contra charitatem vendens servum in partem distantem, conjunctum cum libera matrimonio, quando illa eum sequi non valet? Respondeo peccare, non solùm dominum vendentem, sed etiam eum servum ementem. Ratio est, quia charitas obligat ad succurrendum bono spirituali conjugum: sed qui absque necessitate servum vendit in partem distantem, impedit in perpetuum usum matrimonii, eum damno spirituali utriusque conjugati: ergo. Sic tradunt DD. *cit. num.* 2. & omnes asserentes, dominos, & ementes, vendendo, & emendo absque necessitate servos in partes distantes, peccare; non distinguentes, an peccent contra justitiam, aut charitatem; etiam si servi invitis dominis matrimonium contraxissent. Hi sunt Basil. Pont. *cit. dict. lib.7. cap.*42. *n.* 5. Filliuc. Trullench. Ochag. Castr. Palaus, quos affert, & sequitur Leand. *tom.*2. *tractat.*9. *de matrimon. disput.* 12. *quæst.*16. & Barbos. *supra in Collect. ad cit. cap.*1. *num.*3. *de conjug. serv.* ubi pluribus cit. inquit hanc quæstionem esse dubiam. Nec mirum, quia non utitur distinctione, ut supra usus fuit. 4

In hac tamen doctrina, & præcedentis sub quæstionis *num.*2. conveniunt DD. posse Judicem Ecclesiasticum à servo compellatum, dominum cogere, ne vendat servum ad locum ita distantem, in quo cum sua conjuge nequeat convivere; sic cum Div. Thom. Basil. Pont. & aliis, Tambur. *proximè d. n.*7. 5

Ad Tertiam, in qua quæritur: An data necessitate domini, aut culpa servi, possit dominus servum in partes longinquas vendere, quando uxor libera eum sequi non potest? Ad primam partem respondeo: Si necessitas domini sit ita urgens, & non inveniat in eodem oppido, vel vicino emptorem, nisi facta pretii notabili jactura, illum in partem distantem vendere potest. Ratio est, quia si servus sui juris esset, & aliqua premeretur gravi necessitate, quam aliter vitare nequiret, nisi in partes longinquas migrando, potest, relicta uxore, sibi consulere: sed dominus in gravi necessitate constitutus, non tenetur uxori servi tam stricto vinculo consulere, ut tenetur ipse servus: ergo si servus potest sibi consulere, migrando in partes distantes, quando premitur gravi necessitate, ita etiam dominus sibi consulens in gravi necessitate, servum vendere poterit in partes distantes, quando in eo oppido, vel ejus vicinia, non datur illius emptor. 6

Ad secundam partem de culpa servi, respondeo: si servus sit male morigeratus, parum fidelis, ebriosus, ita ut dominus illum retinere nequeat, absque periculo proprio, & rerum suarum, potest dominus illum vendere in partem distantem, quando in eo oppido, aut partibus vicinis, non invenitur emptor. Ratio est, quia jus servi non est extendendum, quando in domino datur necessitas sibi, & rebus suis consulendi. Et uxor hanc absentiam patiens, non domini iniquitati, sed mariti delictis, tribuere debet. Sic Sanchez *lib.9. de matrimon. disput.* 22. *n.* 11. Basil. *supra dict. lib.7. cap.*42. *num.*6. Dian. *part.7. tract.* 7. *in fine*, eum Aversf. 7

Ad quartam, in qua inquiritur: An uxor libera teneatur sequi virum in partes distantes venditum? Respondeo cum distinctione: si potest, ad id teneri. Primò, quia conjuges tenentur ad mutuum obsequium, quod sibi præstare non possunt, nisi simul habitent, Sanchez *lib.* 1. *de matrimon. disput.*41. *num.*2. & 3. Barbos. *in collect. ad cap. pervenit num.*3. *de conjug. Lepros.* Secundò, quia nubens servo 8

servo absque domini voluntate, huic se exposuit periculo: prius enim considerare debuit, maritum suum futurum, esse servum, & à domino ad aliud oppidum posse vendi. Sic Sanch. *lib.7. disp.22. n.9.* Dian. *proximè.*

9 Dixi, *Si uxor libera virum sequi potest*, nam si eum commode sequi non possit, ad id non tenetur. Ratio est, quia sicut cum notabili suæ salutis jactura debitum reddere non tenetur; ita etiam cum notabili suæ salutis incommoditate non tenetur illum sequi, venditum in partem distantem. Sic Sanchez *lib.1. de matrimon. disp.41. num.3.* & supponunt omnes, dum dicunt, uxorem debere sequi virum, quando commode potest. Dian. *proximè*, cum Avers. Tambur. *dict. lib.8. tract.1. cap.3. §. 1. num. 7.* Basil. Ægid. Conich. *supra cit.* ergo si uxor libera virum servum venditum in partem distantem commode sequi non potest, ad id non tenetur.

QUÆSTIO LXVII.

An liceat domino vendere servum in partem distantem, aut extra Regnum, quando servus ducit servam absque domini licentia?

SUMMARIUM.

1 *Quando servus vendi nequeat absque uxore serva.*
2 *Ob interesse majus servus in Castellam vendi nequit.*
3 *Servus ob vitium tantum ebrietatis in partes longinquas vendi non potest.*
4 *Quando dominus servorum vitia teneatur manifestare.*

1 EX dictis in præcedenti quæstione constat, quòd dominus peccet contra Justitiam, aut contra charitatem vendendo servum in partem distantem, si eum uxor sequi non potest. Si autem uxor sit serva, certum est, eum sequi non posse; nisi ea sit serva ejusdem domini; nam in eo casu cogi potest, ne unum sine altero vendat. Si autem alterius domini sit serva, etiam cogetur, ut illam emat; si alius non detur in eodem oppido, ad quod vendat maritum, qui eam emat. Ita ut illi servi conjugati, sine periculo incontinentiæ in eodem oppido vitam degant. At si his datis, & intentis venditionibus, & emptionibus, serva uxor virum sequi non potest, præcisis casibus supra allatis num.6. & 7. in partes distantes, vendi non potest. Sic Div. Thom. *in addit. ad 3. part. quæst. 52. art.2.* Sot. *in 4. dist.35. art.4.* Rebel. *de Iustit. oblig. part.2. lib. 3. qu.3. num.10.* Sanch. *dict. lib. 7. disput.22. n. 12.* Filliuc. *tract. 28. part.2. cap.4. num.72.* Bonacin. *tom.1. quæst. 2. de impedim. matrimon. punct.3. nu.9.* Azor. *part.2. lib.2. cap. 38. quæst.6.* Trullench. *in decal. tom.1. lib.4. cap.1. dub.6. num. 4.* Angel. *Verb. matrimonium 3. imped. 4. num.5.* Silvest. *Verb. servus, quæst.7.* Dian. *part.7. tract.7. resol.37.* Basil. Pont. *de matrimon. lib.7 cap.42. n.5.* Castr. Palans *tom.5. disput.4. punct. 5. §.2. num.7.* Cardin. de Lug. *tom. 1. de Iustit. disp. 3. num. 38.* & alii, contra aliquos Juristas, & TT. apud Sanch. *cit. num.1.*

2 Circa casus allatos num. 6. & 7. duo addo. Primum, non sufficere pro necessitate domini; si servum vendat, vel Castellæ vendendum mittat, ex eo, quod in eo Regno majori solito pretio, quam in hoc Regno servi emantur. Hæc enim venditio non necessitatem domini, sed majus interesse respicit; de quo in hac venditione non est curandum.

3 Secundum versatur circa culpam servi conjugati: non sufficit enim, ut cum vendat dominus in partes distantes culpa ebriosi, si sit fidelis, & domino, & rebus suis. Nam hæc culpa in his mancipiis est tolerabilis. Si tamen alios habeat defectus, & non detur in civitate, aut locis vicinis emptor, qui eum juxta suum valorem emat, potest in partes distantes mitti, ut ibi vendatur. Sic colligitur ex citatis DD.

4 Addo ulterius, si venditor horum servorum, illorum vitia emptoris non manifestet, teneri de pretio demere, quantum ratione vitii minus valent. Imò, & si bona fide vendiderit, & cum ignorantia vitii, debet postea, re cognita, partem pretii restituere, quanti servi illi æstimarentur, si iis vitiis carerent. Si tamen servorum vitia sint talia, ut ex illis grave damnum emptori, aut aliis provenire possit, tenetur venditor manifestare ea vitia; aliàs tenetur ea damna resarcire. Vide Card. de Lug. *de Iustit. disput.26. num.126. & 127.*

QUÆSTIO LXVIII.

An liceat domino vendere in partes remotas servum matrimonio cum libera conjunctum, de licentia domini?

RESpondeo licere; si uxor libera eum sequi valeat, & velit. At si commode sequi non valet, non licet. Sic Sanchez *lib.7. de matrim. disput.22. num. 8.* Basil. Pont. *ibidem lib.7. cap.42. num. 5.* & alii jam citati. At si dominus aliqua urgentissima necessitate prematur, vel servus sit malè moratus, parum fidelis, potest vendi, si in eo oppido, aut partibus vicinis non inveniatur emptor; juxta ea, quæ diximus duabus præcedent. qq. 1

QUÆSTIO LXIX.

An liceat domino in partes remotas vendere servum matrimonio cum serva conjunctum de licentia domini inito?

REspondeo cum præcedenti distinctione, & juxta dicta quæst.69. Eadem enim ibi illata, ad hunc casum extenduntur, nec DD. de his distinctionibus multum curant. 1

QUÆSTIO LXX.

An dominus possit vendere servum, cui ad ducendam fœminam licentiam concessit, quin illi manifestet, eum esse vendendum ad aliam civitatem, aut locum distantem, ut sibi placuerit? Et si fœminæ hoc sit manifestandum? Et an inter liberam, & servam aliqua reperiatur differentia, quæ majorem, aut minorem causare possit scrupulum?

SUMMARIUM.

1 *Non est necessaria ea manifestatio.*
2 *Aliqua datur differentia inter fœminas liberam, & servam.*

AD primum, & secundum in tit. propositum respondeo, non opus esse, eas facere manifestationes servo, & fœminæ liberæ ab eo ducendæ. Ratio est, quia si fœmina potest commode sequi virum venditum, ad id tenetur. Si autem commodè non potest, nec servus est malè moratus, nec parum fidelis, nec dominus ex urgentissima necessitate cogitur ad vendendum servum in partes longinquas, eum vendere nequit; quia per eam venditionem impeditur usus matrimonii, quem dominus impedire non potest; etiam si quando concessit licentiam, illis manifestasset, se suum servum esse venditurum in eum locum, qui sibi placuerit; quia etiam ea non concessa licentia, nec facta ea declaratione, eum vendere non poterat, ad loca distantia, præcisis culpa servi, & necessitate domini, juxta supradicta q.68. & 69. nam jus servi ad usum matrimonii est potius, & antiquius jure domini, ut ex cit. qq. constat. 1

2 Ad tertium in tit. propositum, respondeo, aliquam dari differentiam, inter fœminas liberam, & servam. Nam illa aliquando commodè poterit sequi suum virum, non tamen serva. Si tamen hæc à suo ematur domino, & vendatur in illud oppidum, ad quod illius vendatur vir, jam cessat differentia. Vide dicta supra q.69. n.1. Cessat etiam, si neutra commodè possit, suum virum sequi. Et sic servus, præcisis illis duobus casibus, vendi nequit ad locum, in quem illius uxor eum sequi non potest. Et quamvis leges civiles hactenus dictis resistant, per leges Ecclesiasticas revocatæ censentur; ad has enim causam matrimonii pertinet suscipere.

QUÆ-

QUÆSTIO LXXI.

An dominus spontè sua possit vendere servum ea tantùm ratione, quia ipse servus illi placere non potuit?

SUMMARIUM.

1 *Potest, si servus de matrimonio non tractat.*
2 *Potest etiam si de matrimonio tractat, adhuc tamen sponsalia non celebravit.*
3 *Post sponsalia contracta, non potest.*
4 *Opposita sententia non admittitur.*

1 HÆc quæstio procedit de servis solutis, nam de conjugatis in præcedentibus qq. satis dictum est. De servis solutis adhuc utendum est aliqua distinctione. Si servus sit solutus, nec de matrimonio ineundo tractat; certum est, posse à domino venundari, in quemcunque locum, etiam remotum. In hoc enim utitur dominus jure suo. Sic Sanchez *lib. 7. de matrim. disput.* 22. *numer.* 17. *in principio*, & alii ab eo *cit. num.* 1. & Basil. Pont. *ibid. lib.* 7. *cap.* 42. *num.* 5. *in fine.*

2 Idem dicendum, quando servus tractat de ineundo matrimonio, adhuc tamen sponsalia cum aliqua non celebravit. Quia vendendo dominus suum servum in quamcumque partem, jure suo utitur, sine præjudicio alicujus tertii, & qui utitur jure suo, non dicitur fraudem, aut dolum committere, juxta *Regul. Nullus videtur* 55. *vers. Is tamen, ff. de liber. hom. exhib.* ibi: *dolo malo non videtur habere, qui jure suo utitur*, Sanch. *cit. disp.* 21. *n.* 9.

3 Si tamen servus jam sponsalia cum aliqua fœmina contraxit, sive annuente, sive repugnante domino? Respondeo cum ipso Sanch. *mox citat.* non posse dominum illum vendere in quamcunque partem, nec etiam remotam. Ratio est, quia dominus jus alteri acquisitum, & à sua voluntate indepedens impedire non potest: sed fœmina, cui facta est matrimonii promissio, jus ad matrimonium ineundum cum illo servo acquisivit, & hoc jus est à domino independens: ergo præcisis illis duobus casibus, de quibus supra servum non potest vendere dominus ad locum distantem, repugnante fœmina, & non potente commode illum sequi.

4 Nec obstat, quod aliqui apud ipsum Sanch. cit. existimarunt posse adhuc dominum vendere servum in quamcunque partem, etiam remotam; quia, inquiunt, posse servum vendi inito matrimonio: ergo à fortiori post sponsalia. Non, inquam, hoc obstat, quia jam supra negavimus, posse dominum vendere servum post matrimonium initum, exceptis illis duobus casibus. At dato, quòd possit vendi post matrimonium initum, adhuc datur diversa ratio. Quia matrimonio jam inito, illud non impeditur ea venditione: quod si impediatur usus, sentiunt DD. admittens eam licere, quia jus domini ad vendendum est antiquius jure usus matrimonii, non tamen ipsius contractus, atque adeo illi prævalere: at verò quando sponsalia sunt inita, impeditur antiquius, & potentius, ad matrimonium ineundum, invito domino. Sic Sanchez *cit.*

QUÆSTIO LXXII.

An votum peregrinationis Jerosolymitanæ conditionatum, & pœnale ab uxorato emissum, sit validum; & dato quod sit, possit per Bullam dispensari, & ab uxore irritari?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Probabile est, esse invalidum, probabilius oppositum.*
3 *Idem in hoc præsenti casu.*
4 *Dato, quod sit validum, virtute Bullæ commutari, & privilegiis Mendicantium potest etiam dispensari.*
5 *Ab uxore potest irritari.*

MIchael uxoratus in ludo, pecuniæ quantitatem emisit; post tres, aut quatuor dies, adhuc ægritudine affectus, adivit Ecclesiam, & coram Sacrario emisit votum, dicens: *Se Deo promittere numquam ludendi illum ludum, in quo perdiderat; & si luderet, promittebat adire nudis pedibus Jerosolymam, & neminem ab eo voto eum absolvere posse, nec ipsum S. Pontificem.* Quæritur 1. An hoc votum sit validum? 2. An, si ita emissum, dato quòd sit validum, virtute alicujus privilegii dispensari possit? 3. An supposito, quòd sit uxoratus, illud votum ab uxore possit irritari? 1

RESOLUTIO.

Quantum ad primum: si dictum votum est validum? Respondeo, plures DD. dixisse, non esse validum, ut videre est apud Sanchez *lib.* 4. *decalog. cap.* 23. *num.* 9. ubi remittitur ad ea, quæ dixerat *lib.* 5. *de matrimon. disput.* 5. *num.* 5. quo loco pro hac opinione plurimos citat. Ipse tamen *dict. num.* 9. existimat, esse validum. Idem tenet Soar. *tom.* 5. *in* 3. *part. de Censur. disp.* 22. *sect.* 6. *num.* 9. Et quidem probabilius propter fundamenta, quibus ibidem innituntur. Ibi tamen advertunt tale votum absque licentia Sum. Pontificis adimpleri non posse, idque sub pœna excommunicationis, de qua latè Soar. *loco cit.* & benè Angelus Bossius *tract. de triplic. Jubil. sect.* 2. *casu* 8. *num.* 8. 2

Fateor tamen in præsenti casu, dari specialem rationem, ut tale votum non sit validum, supposito, quod illud emiserit uxoratus: nam DD. cit. loquuntur solum de voto peregrinationis Jerosolymitanæ absolute; nam quod emisit Michael, dum esset uxoratus, specialem habet difficultatem. Et plures DD. asserunt tale votum non esse validum; quos refert Sanchez *de matrim. lib.* 9. *disp.* 3. *num.* 8. Et quamvis adhuc probabilius sit, dictum votum esse validum, ut ostendit ipse Sanchez *loco citat.* cum pluribus DD. dicendum est, probabile esse non esse validum. 3

Quantum ad secundum, si votum ita emissum, & dato, quod sit validum, possit virtute alicujus privilegii dispensari? Respondeo posse, virtute Bullæ Cruciatæ commutari, non tamen dispensari. Ratio est, quia hoc votum, juxta communem DD. doctrinam, apud Sanchez *lib.* 8. *de matrimon. disput.* 10. *num.* 1. *& lib.* 4. *decalog. cap.* 22. *num.* 1. *& cap.* 48. *num.* 81. est conditionale pœnale. Et quamvis plures DD. dicant tale votum conditionale pœnale, post adimpletam conditionem, manere Sum. Pontifici reservatum: probabilius tamen est, virtute Bullæ, tam ante, quàm post conditionem impletam, posse commutari. Vide quæ diximus in Exposit. Bullæ disput. 21. à num. 254. Imò quilibet Societatis Jesu confessarius de licentia sui superioris illud votum potest commutare, & dispensare; Et idem dico de quolibet alio Mendicantium confessario. Hæc est communior DD. opinio, quos latè citant, & sequuntur Sanchez *lib.* 8. *de matrim. disput.* 10. *num.* 8. *& lib.* 4. *decalog. cap.* 40. *num.* 91. Soar. *de Relig. tom.* 2. *lib.* 6. *de voto cap.* 23. *num.* 31. Barbos. *de potest. Episcop. alleg.* 37. *num.* 7. Bonacin. *tom.* 2. *disput.* 4. *in præcepta decalog. quæst.* 2. *punct.* 7. *§.* 4. *num.* 17. Bossius *de triplic. Jubil. sect.* 2. *casu* 10. *num.* 29. Vide Exposit. dictam in Bull. Cruciat. disp. 19. à n. 28. 4

Quoad tertium supposito, quod sit uxoratus, si potest illius uxor tale votum irritare? Respondeo, posse. Ita communiter DD. apud Sanchez *de matrim. lib.* 9. *disp.* 42. *num.* 2. ubi inquit, per voluntatem suæ uxoris, cui tale votum est nocivum, manere totaliter extinctum, & irritum in forma, ut si illa moriatur, votum non iterum obligare. Vide citat. Exposit. Bull. disput. 21. num. 29. 5

QUÆ-

QUÆSTIO LXXIII.

An duo emittens vota, Religionis ſcilicet, & Caſtitatis, & à S. Pontifice obtinens commutationem voti Religionis, tacito voto Caſtitatis, & poſt expeditum Breve; ſæpius voto Religionis repetito; validè vi ipſius Brevis in Religionis voto diſpenſari poſſit?

SUMMARIUM.

1 *Facti ſpecies.*
2 *Cum ipſo Brevi eſt tutus in conſcientia.*
3 *Ratione repetitionis ejuſdem voti Religionis non indiget novo Brevi.*
4 *Diſpenſatio in uno vinculo, abſque mentione alterius, non eſt ſubreptitia in foro conſcientiæ.*
5 *Novam interponat ſupplicam pro voto Caſtitatis, in qua dicat ex eadem cauſa, fuiſſe jam diſpenſatum in voto Religionis.*

1 Hieronymus adoleſcens jam ætatem quatuordecim annorum excedens, ut à Deo ſalutem cujuſdam infirmitatis conſequeretur, duo emiſit vota, unum caſtitatis, & alterum Religionis, poſtea aſſtuit libidine. Senſienſque ſe quaſi incapacem conſervandi continentiam à Sum. Pontifice ſupplicavit pro diſpenſatione voti Religionis, nulla facta mentione voti Caſtitatis; imò antequam Breve Apoſtolicum perveniret, poſt illius tamen expeditionem, dictum votum Religionis, non ſemel ratum habuit. Nunc pervenit. Quæritur 1. An in conſcientia poſſit Hieronymus tutus eſſe, cum iſto Brevi? 2. An ſupplicare debeat Sum. Pontificem ratione ratihabitionum, quas emiſit, poſt expeditionem dicti Brevis? 3. Quo remedio uſurus erit, ut à voto caſtitatis maneat abſolutus? & ſi illi nocuit, in ſupplica pro voto Religionis, votum caſtitatis, quòd jam habebat, non exprimere?

RESOLUTIO.

2 Ad primum reſpondeo; cum ipſo Brevi poſſe in conſcientia eſſe tutum. Ratio eſt, quia non eſſe unum juvenem continentem, & ſe ſentire incapacem ſervandi continenti, eſt ſufficiens cauſa ad petendam commutationem in voto Religionis, ut docent Sanch. *lib. 8. de matrimon. diſput.* 20. *num.* 18. & 19. Navar. *in man. cap.* 12. *numer.* 28. & habetur *in cap. veniens* 5. *qui Cleric. vel voventes*. Ubi dicitur tutius eſſe, quòd poſt votum continentiæ matrimonium contrahatur, quàm quòd fornicationis reatus contrahatur; minus enim malum tolerandum, ut majus evitetur, *cap. ſi quid verius* 33. *quæſt.* 2. *cap. Hi qui* 27. *quæſt.* 1. *& cap. conſidera* 22. *quæſt.* 1. & minus malum eſt, unum Religionem non ingredi, quàm ingredi, & in illa continenter non vivere: ergo cum in Hieronymo, hæ concurrant rationes, benè ſequitur, ſufficientem habuiſſe cauſam ad petendam diſpenſationem ſui voti Religionis, & cum illa poteſt eſſe in conſcientia tutus.

3 Ad ſecundum, in quo inquirit, an ſupplicanda ſit nova commutatio, pro ratihabitionibus ejuſdem voti, quas emiſit, poſt illius expeditionem? Reſpondeo, non eſſe ſupplicandam. Ratio eſt, quia ratihabitio voti, non eſt votum diſtinctum, ſed confirmatio primi, ad quod nunc pervenit commutatio. Quare ſi hic vovens plura non habet vota, ſed hoc tantùm ſæpius repetitum, nec repetitiones ſunt nova vincula, ſed ratihabitiones primi, ſicut plura chirographa ejuſdem debiti: ergo in illis non datur, quid commutetur, ſed ſuper votum, ſupra quod, illæ cadunt. Plus addit Sanch. *lib.* 4. *decal. cap.* 55. *num.* 30. quia, inquit, ſi poſt factam commutationem, (quæ in præſenti adhuc non eſt exhibita, ſed tantum datur licentia, ut fiat) ab eo, qui illam habuit, iterum ſuum votum ratum habeatur, abſque intentione emittendi aliud diſtinctum, ſed tantùm ad ſuum primum redeundi, nova commutatione non egere, ſed cum jam facta, poſſe quieſcere. Sic etiam Angel. Boſſius *de Iubil. ſect.* 2. *caſu* 28. *num.* 17. citans Sanch. Bonac. & alios.

4 Ad tertium, in quo quærit: Quo remedio uti debeat, ut à voto caſtitatis liberetur, & uxorem ducat? Et ſi illi nocuit, in ſupplica primi voti mentionem non feciſſe, hujus ſecundi caſtitatis? Reſpondeo in primis ad hoc ultimum: Quamvis Sanchez *lib.* 8. *de matrim. diſput.* 23. *n.* 2. cum pluribus teneat, diſpenſationem in uno vinculo, abſque mentione alterius, eſſe ſubreptitiam; oppoſitam tamen ſententiam in conſcientia eſſe tutam, ut tradunt Suar. *de legib. lib.* 6. *cap.* 24. Amic. *tom.* 5. *diſp.* 6. *ſect.* 8. *nu.* 127. Dian. *part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 25. qui rectè ſatisfaciunt textis, & fundamentis à Sanch. adductis.

Ad primum, quomodo ſe gerere debeat hic vovens, caſtitatis voto ligatus? Reſpondeo, Romam, illius ſupplicandam eſſe diſpenſationem, pro cauſa allegando eandem, quam pro voto Religionis allegavit. Et dicat in ſupplica, quòd jam aliud Breve ad commutationem pro voto Religionis obtinuit; & hac diſpenſatione, ſeu Brevi ad illam, accedente ſi jam habita ſit commutatio voti Religionis, hanc caſtitatis obtineat, & licitè poteſt uxorem ducere; onera quæ in forma Brevium adimplere. 5

QUÆSTIO LXXIV.

An Vicarius Generalis Excalceatorum Divi Auguſtini, poſſeſſionem habens nominandi confeſſarios ad Moniales ejuſdem Ordinis, poſſit continuare, nominando, ex facta ſupplica ad S. Sanctitatem per S. Majeſtatem contra Decretum S. CC. Congreg. oppoſitum diſponens?

SUMMARIUM.

1 *Facti ſpecies.*
2 *Poteſt ex facta ſupplica per Regem.*
3 *Poteſt, quia triennium præſentis confeſſarii adhuc finitum non eſt.*
4 *Poteſt nominare confeſſarios approbandos ab Ordinario ad confeſſiones earum Monialium, & Bullas Cruciatæ habentium, certa eſt juriſdictio.*
5 *Poteſt, quia per tale Decretum ſua poſſeſſione privatus non manſit.*

Vicarius Generalis Excalceatorum S. Auguſtini poſſeſſionem habet nominandi confeſſarios ad Moniales ejuſdem Ordinis, At Congreg. CC. S. ſtatuit, quòd illos nominaſſet Generalis Calceatorum, & de facto quemdam nominavit, qui acceptare noluit, Rex interim ſupplicationem interpoſuit ad S. Pontificem, ut nominatio confeſſariorum per Vicarium Generalem Excalceatorum, ut antea, curreret: Quæritur: An d. Vicarius, dum aliud à S. Pontifice non ſtatuitur, poſſit confeſſarios ad dictas Moniales nominare? 1

RESOLUTIO.

Reſpondeo poſſe, ut certum ex ſeqq. rationibus. Prima, quia ſupplica per Regem ad S. Pontificem facta dictum Decretum, S. CC. Congreg. ſuſpendit; ut teſtatur Mendo *in Bullam Cruciat. diſput.* 24. *cap.* 129. *prope finem*, & *num.* 130. *etiam prope finem*, ſic inquit: *Scio conſtitutiones Pontificum ſolere in Curia Regia ſervari, ab eiſque ſupplicari, & iterum non obligare.* At Sereniſſimus Rex ſupplicavit pro Vicario Generali Excalceatorum S. Pontifice: ergo dum reſponſio non pervenerit, quæ propediem ſperatur, Decretum S. Congreg. eſt ſuſpenſum, & Vicarius Generalis ſua poſſeſſione poteſt uti contra Romanum Generalem nullam poſſeſſionem habentem. 2

Secunda ratio, quia dictæ Moniales ſuum habent confeſſarium ad triennium per dictum Vicarium nominatum, quod triennium adhuc non eſt finitum; & ab hoc miniſterio per ſuos Superiores ex admonitione Epiſcopi, nec per ipſum Epiſcopum eſt amotus, juxta Conſtit. Gregorii XV. quæ incipit: *Inſcrutabili*, apud Pellizar. *in man. Regul. tract.* 10. *cap.* 10. *num.* 172. Vide illum, nec abſque culpa ad confeſſiones attinente poteſt triennium, ne finiatur impediri, maximè, quando non eſt alius, qui in ſuum locum ingrediatur; ſic videtur conformius Bullæ Gregorii XV. & Declarationi S. CC. Congreg. Pellizarius *cit. d. tract.* 10. *cap.* 10. *n.* 172. 3

Tertia ratio: Quia poteſt Reverendiſſim. Vicarius Generalis, 4

neralis, juxta possessionem, quam habet, nominare confessarium ad ipsas Moniales, qui ab Archiepiscopo ad illarum confessiones audiendas approbetur per tres, aut minus annos. Et hoc modo absque ullo scrupulo, cum confessario manent. Et hæc dispositio est juxta Bullam Gregorii XV. apud Pellizzarium *proximè num.* 163. Et si dictus, aut alius Religiosus etiam absque nominatione Reverendissimi Vicarii Generalis approbetur ab ipso Archiepiscopo ad audiendas confessiones earundem Monialium, & ipsæ Bullam habeant Cruciatæ, ipsi confessario absque ullo scrupulo confiteri possunt, quia Bulla jurisdictionem sic approbatis jurisdictionem confert.

5 Quarta ratio, quia hactus non percipio, quòd Reverendissimus Vicarius Generalis ab aliquo, sua possessione fuisset privatus, nam licet Decretum S. CC. Congreg. statuisset; quòd Generalis Calceatorum confessarium nominasset dictis Monialibus, non tamen abstulit facultatem, quam antea habebat Vicarius Generalis: ergo cum facultas à S. CC. Congreg. Generali Calceatorum sit suspensa per supplicationem à Rege factam, & possessio, quam habebat Vicarius Generalis, non sit ablata per Decretum S. Congreg. potest, ut antea nominare dictum confessarium. Sic in similibus terminis respondet Dian. 3. *part. tract.* 2. *de dub. Regul. resol.* 2. *vers. Verum ergo*, & Nos disp. 1. quæst. 6. num. 4. in fine.

QUÆSTIO LXXV.

Decisio controversiæ inter duos Parochos super dissolutionem obligationis Communionis Paschalis cujusdam Parochiæ.

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Iustitia est pro Parochiano, licet sit Lusitana.*
3 *Consuetudo legitimè introducta dat jus.*
4 *Vxores privilegio fori gaudent maritorum, quæ jure non exceptuantur.*
5 *Vxor omnibus privilegiis favorabilibus gaudet mariti.*
6 *Leges extenduntur ad correlativa.*

1 ITali in hac Ulyssiponensi civitate habitantes anno 1518. Brevia à Sede Apostolica obtinuerunt, ut in sua Ecclesia Lauretana erigere potuisset Sanctissimi Sacramenti Confraternitatem; & inter alia plura privilegia, quæ illis in dictis Brevibus conceduntur; extat hoc: Quòd ex suis capellanis unum eligere possint, qui illis Sacramenta administret; & nominatim Sacram Communionem Paschalem, & viaticum tempore mortis, & etiam Extremam unctionem, & quod sepeliant sua corpora solita pompa funerali; etiam si sint de diversis Parochiis hujus Civitatis, quibus alia jura Parochialia solvunt. Hoc privilegio uxores illorum utuntur, etiam si sint Lusitanæ. In hoc tamen præsenti tempore Paschali noluit Parochus *das Merces* recipere chirographum unius uxoris Lusitanæ, quæ cum suo marito Italo in Ecclesia Lauretana se exauthoravit. Imò supra hanc obligationis dissolutionem inter eos Parochos exorta fuit contentio, jura pro utriusque justitia allegantes. Denique ad me recurrerunt, quærentes: An dicta uxor Itali suæ satisfecisset obligationi, communicando in Ecclesia Lauretana, cùm esset incola Parochiæ *das Merces*?

RESOLUTIO.

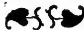
In primis respondeo, utriusque R. Parochi responsa venerando, & rationes adeo urgentes laudando. Cæterum respondeo secundo; Parochum Parochiæ Itali, & illius uxoris, (quam non vult admittere, quin in sua propria Parochia præsentialiter communicet, quia est Lusitana, & non Itala, quibus tantum ea privilegia conceduntur) posse cedere, & teneri illam non vexare uxorem, quia illi infert injuriam, & ratio, qua nititur, est nullius momenti, ut ex rationibus seqq. patefiet. 2

Prima sit, quia hæ Lusitanæ uxores, jam per consuetudinem privilegium acquisierunt, ut in ea Parochia Lauretana possint se exauthorare ab alia Parochia, ut ex dictis num. 1. evidens est: ergo quamvis demus, eas uxores, ratione suorum maritorum, nunquam obtinuisse id privilegium, data ea consuetudine, illa gaudeant, tam pro foro interno, quàm pro externo. Est communis doctrina inter DD. Glos. *in cap. Super quibusdam*, §. *Præterea*, *Verb. Non extat, de verbor. signif. & cap. Novit, de Iudic. Verb. consuetudinem, & in cap. conquestus* 9. *quæst.* 3. Innocentius *in cap. Constitutus de rescript.* Soar. *de leg. l.* 8. *cap.* 7. *à num.* 5. Roman. *ibid. disp.* 1. *quæst.* 3. *punct.* 1. *num.* 3. Salas *ibi disp.* 17. *sect.* 2. *num.* 22. Castr. Palaus *to.* 1. *tract.* 3. *disp.* 4. *de privil. punct.* 2. §. 5. *num.* 2. ergo procedendo ea consuetudo, circa uxores Lusitanas eorum Italiorum observanda est, maximè si non desint juribus Parochialibus, ut ex dictis constat non deesse. 3

Secunda ratio, quia uxor sui mariti privilegio fori gaudet in iis rebus, quæ ipso jure non exceptuantur. Ut cum pluribus tamen DD. Card. Tusch. *to.* 8. *litt. V. conclus.* 387. *per tot.* Dian. *part.* 6. *tract.* 8. *resol.* 6. & *part.* 8. *tr.* 7. *resol.* 23. *vers. Sed audiamus*: Sed maritus hujus uxoris Italus gaudet privilegio se exauthorandi in Ecclesia Lauretana: ergo etiam illius uxor eo privilegio fori gaudebit, licèt sit Lusitana. 4

Tertia ratio, quia uxor gaudet omnibus privilegiis favorabilibus, quibus gaudet maritus, ut tenent cum Baldus, & aliis, Card. Tusch. *cit. conclus.* 388. *nu.* 1. & 2. Accedunt plures DD. quos affert, & sequitur Barbos. *tract. de Appel. appel.* 139. *num.* 1. & *appel.* 279. *num.* 4. Hoc autem privilegium marito est favorabile, & ut tale, illo utitur maritus: ergo etiam uxor illo gaudere potest. Et addit Soar. sufficere, quod animæ sit favorabile, *de legib. lib.* 6. *cap.* 4. *nu.* 1. & hoc animæ est favorabile. 5

Quarta ratio, quia leges favorabiles correlativis extenduntur, ut cum pluribus tenent Soar. *proximè num.* 8. & ex ipso jure, cum pluribus aliis, Barbos. *tract. de Axiomat. axioma* 61. *per tot.* & *in tract. de locis commun. ad argum. loco* 29. *per tot.* Sanchez *lib.* 6. *de matrimon. disp.* 21. *num.* 9. & constat *ex l. fin. C. de indict. viduit.* Et privilegium aliquibus concessum, est sicut lex, Castr. Palaus *to.* 1. *tract.* 3. *disp.* 4. *punct.* 1. *num.* 1. Et mulier est correlativum mariti, ut ex ipsa constat lege, & omnes tradunt: ergo per bonam consequentiam sequitur, dictam uxorem gaudere posse privilegio, quod suo marito conceditur, & ulterius molestari non debere. 6

DISPU-

DISPUTATIO SECUNDA.

De Missis, & Capellaniis, & Legatis.

QUÆSTIO I.

An peccet mortaliter sacerdos Missam votivam celebrans diebus Dominicis, Duplicibus, vel quando prohibetur celebrari de festo Duplici?

SUMMARIUM.

1 *Occasio hujus tractandæ quæstionis.*
2 *Adducuntur Rubricæ circa dies, in quibus missæ votivæ dici possunt.*
3 *Affertur Decretum S. Card. Congr. ab Alexandro VII. approbatum, prohibens, ne dicantur Missæ votivæ defunctorum in Duplicibus.*
4 *Ex S. Rituum Congr. ab Alexandro VII. & à Clemente IX. approbata, possunt Duplicibus diebus, diei obitus dici Anniversaria, & Missæ cantatæ ex dispositione testatorum.*
5 *Corpore in Ecclesia insepulto potest dici Missa defunctorum in Duplici, ubi dicendi eam datur consuetudo, ex dispositione S. Cong. cum limitatione dierum.*
6 *Ex alio S. Congreg. Decreto tolerantur Missæ in diebus Duplicibus, ut defunctorum voluntates adimpleantur.*
7 *De his duobus Decretis dubitat A. an vigeat.*
8 *A S. Congr. Decreto ab Innocentio XI. approbato prohibitum fuit, ne infra octavam Corporis Christi celebrentur quæcunque Missæ votivæ.*

1 INter viros doctos, & Religiosos magna fuit altercatio, an esset peccatum mortale, dicere Missas votivas in diebus prohibitis à Rubricis Missalis, vel à S. Card. Congregation. etiam si à SS. Pontificibus approbatæ fuissent; aliis affirmantibus, & negantibus aliis. Quia tamen hæc quæstio in his terminis à Modernioribus non erat agitata, illam suscepi enodandam. Ut tamen hæc plenè enodetur. Quæritur 1. Quid disponat ipsum jus circa Missas votivas? 2. Quibus diebus absque ullo peccato celebrari possit missa votiva? 3. An quando dissentiunt DD. 4. Proponitur communis sententia asserens, nullum committi peccatum à dicente Missam in Dominicis, & diebus prohibitis? 5. Judicium Authoris.

§. I.

Quid disponat ipsum jus circa Missas votivas?

2 Respondeo 1. In Rubricis Missalis 4. *de Missis votivis*, disponi, Missas votivas posse dici quocunque die non Duplici, pro arbitrio Sacerdotis. Hæc non est contra id, quod disponitur in fine Missalis, in Rubrica antecedente Missas votivas de Sanctiss. Trinitate, & sequentes; ibi: *Sequentes Missæ votivæ, licèt pro Sacerdotis devotione, quacunque die dici possunt per hebdomadam, quando festum Duplex non occurrit: hoc tamen passim, nisi rationabili de causa fieri non debet, sed quoad fieri potest, Missa cum officio conveniat.* Et in Rubrica posita ante Missas votivas B. Virginis, sic habetur: *Quæ Missæ votivæ dici possunt, quocunque die, nisi fuerit Dominica, vel officium Duplex.* Et in Rubricis Missalis, *De Missis defunctorum* 5. *in fine*, idem disponitur. Et eodem *num.* disponitur, quòd in die depositionis defuncti, & in Anniversario pro defunctis dicatur Missa principalis pro illis, non obstante, quod dies sit Duplex, aut semiduplex &c. Quæ colligantur ex his Rubricis simul unitis à DD. dicitur *infra n.* 10.

3 Secundo respondeo, emanasse Decretum S. Congr. 5. *Augusti* 1662. & ab Alexandro VII. approbatum, de non celebrandis Missis defunctorum in festis ritus Duplicis, ut constat *ex Const.* 176. & ultima ipsius Alexandri VII. apud 5. *tom. Bullarii ab Angel. Lantusc. & Ioanne Paulo collectum fol.* 426.

Tertiò respondeo, aliud emanasse Decretum à S. Rit. Cong. & ab ipso Alexandro VII. approbatum *In una Novariensi die* 22. *Novemb.* 1664. in quo disponitur, & declaratur: Anniversaria, & Missas cantatas defunctorum, ex dispositione testatorum, quotannis recurrenti ipsorum obitus die, celebrandas; tametsi dies obitus hujusmodi, in festum ritus Duplicis majoris incideret, non comprehendi in proximo allato Decreto, ut constat *ex cit. Decreto, & ex Decreto Clementis IX. die* 23. *Novemb.* 1669. 4

Quartò respondeo de duobus aliis Decretis S. Rit. Congr. mentionem facere DD. De primo Gavant. *In rubr. Missal. part.* 1. *tit.* 5. *num.* 2. *litt. X.* Barbos. *de off. & potest. Paroch. part.* 1. *cap.* 11. *nu.* 25. Abreù *ibid. l.* 4. *cap.* 18. *numer.* 146. Tambutin. *in Method. celeb. Miss. l.* 2. *cap.* 6. §. 1. *numer.* 8. *edito* 23. *Maii* 1603. in quo disponitur, posse celebrari Missam de Requie, sic dictam, in Ecclesia in qua existit corpus insepultum, ubi consuetudo viget, sepeliendi simul cum Missa defunctos, licèt ipse dies sit festus, aut Dominicus. Limitant tamen dicti DD. hoc Decretum, quod non habeat locum in die Resurrectionis, aut alio multum solemni, nam ob reverentiam eorum dierum, debet officium sepulturæ in sequentem diem non impeditum, transferri. 5

De secundo Decreto, etiam constat apud Gavant. *cit. dict. tit.* 5. *vers. Sacra tamen*, Barbos. *proximè nu.* 26. Abreù *dict. num.* 146. Tambur. *cit. dict. cap.* 6. §. 2. *nu.* 1. Pellizar. *in Man. Reg. tom.* 2. *tract.* 8. *cap.* 2. *num.* 124. In eoque Decreto à S. Congr. disponitur posse in diebus Duplicibus, qui non sunt ex præcepto, tolerari, quòd Missæ de Requie celebrentur, ut testatorum voluntates adimpleantur. 6

De his duobus Decretis potest meritò dubitari, an vigeant post Decretum cit. Alexandri VII. quia de his nullam, sicut de aliis duobus præcedentibus, mentionem fecit. De his, & aliis egi *in Expos. Bull. Cruciat. disp.* 26. *à num.* 44. *& infra aliquid dicetur n.* 21. 7

Quintò respondeo, à S. Congr. prohibitum fuisse suo Decreto *die* 21. *Iunii* 1670. edito, ne infra octavam Corporis Christi celebrentur quæcunque Missæ votivæ, vel pro defunctis, & facta ad Sanctissimum relatione, prohibitionem approbavit, & edi mandavit eadem die. 8

§. II.

Quibus diebus licitum sit Missas votivas celebrare?

SUMMARIUM.

9 *Quæ Missa dicatur votiva.*
10 *Missæ votivæ ex rubricis Missalis, simul unitis dici nequeunt diebus Dominicis Duplicibus, & illis, quibus prohibetur fieri de festo duplici.*
11 *Anniversaria, & Missæ cantatæ ex dispositione testatorum die obitus recurrenti, in festo Duplici celebrari possunt.*
12 *Quot sint genera Duplicium.*
13 *Anniversaria non disposita à testatore, si incidant in festo de præcepto, in sequentem diem non impeditam differuntur.*
14 *Anniversaria aliquarum confraternitatum hujus civitatis in diebus Dominicis celebrantur.*
15 *Non est peccatum mortale celebrare Missam solemnem defunctorum, non tamen privatas in Dominica, & festis, quando corpus est præsens, & insepultum in Ecclesia cum limitatione.*
16 *Consuetudo toleratur apud personas illustres, quod corpus*

pus insepultum in domo habitationis de licentia Ordinarii, dicantur Missa in diebus Duplicibus occurrentibus.

9 Ad resolutionem suppono, Missam votivam illam dici, quæ ex voto, hoc est, arbitrio sacerdotis alio die celebratur, quam rubricæ præscribunt; Missam verò de tempore, illam, quæ eo die, quo in Missali ordinatur, recitatur, ex Gavant. *in rubric. Missal. part. 1. tit. 4. lit. N.* Hæc Missa, vel est privata, vel publica, aut solemnis, principalis, seu Conventualis. Idem Gavant. *part. 2. tit. 2. num.* 5. Conventualis est illa, quæ ex obligatione cantatur. Quare si non cantetur, dicetur privata, non publica, nec conventualis. Idem Gavant. *p. 1. tit.* 15. *lit. X.* Gobat. *tom. 1. tract. 3. n. 669.*

10 Ex Rubricis *num.* 2. adductis, simul unitis colligunt DD. non licere dici Missas votivas in die Dominica, nec festo Duplici. Imo nec in illis diebus, in quibus prohibetur fieri de festo Duplici *ex S. Congr.* 28. *Augusti* 1628. nempe infra octavas Epiphaniæ, Paschatis, Pentecostes, in hebdomada Majori, feria quarta Cinerum, in vigiliis natalis Domini, & Pentecostes. Sic Barbos. *de Offic. & potest. Paroch. part. 1. cap. 11. num.* 28. Tamburin. *in Method. celebrand. Miss. l. 2. cap. 6. §. 1. n.* 4. Mascarenhas *de Sacram. tract. 5. num.* 135. Abreù *de Paroch. l. 4. capit.* 18. *nu.* 146. Idem dicendum de infra octavam Corporis Christi, ex S. Congr. & approbatione S. Pontificis *juxta dicta nu.* 8. Colligunt etiam arbitrium sacerdotis, ut celebret Missam votivam in aliquo die, qui non fuerit Duplex, Dominicus, aut exceptuatus, juxta *proxime dicta*, debere esse rationabile. Et non erit rationabile, si celebret votivam, eò quod sit brevior; ne dicat Prophetias in Sabbato quatuor temporum, aut ob aliquod laicorum arbitrium. Ita Barbos. *cit. nu.* 24. Abreù *dict. n.* 146.

11 Possunt tamen Anniversaria, & Missæ cantatæ ex dispositione testatorum, in festo Duplicis Majoris celebrari, si in eo eadem dies obitus recurrat. Sic constat *ex Decret. S. Rit. Congr.* à SS. Pontificibus Alexandro VII. & Clement. IX. approbato, juxta dicta *supra num.* 4. Nam idem Clemens IX. *in Decreto cit.* expressè declaravit, non comprehendi hoc Decretum in alio Decreto S. Congreg. de non celebrandis Missis defunctorum, in diebus Ritus Duplicis. Ex hac Pontificis declaratione sequitur, non posse hæc Anniversaria, & Missas testatorum celebrari in diebus primæ, aut secundæ classis, etiam si in illis dies obitus recurrat; nam expressè dicitur, posse in die Duplicis Majoris, ex qua dictione *Majoris* bene sequitur, posse ea Anniversaria, & Missas celebrari, etiam in aliis Duplicibus minoribus, juxta Reg. *Plus semper in se continet, quod est minus*, 35. *de Reg. juris in* 6. & si licet quod plus est, etiam quod minus est, licet, juxta *l. Non debet ff. de Reg. juris.*

12 Ut hæc melius intelligantur, adverte cum Gavant. *in Rubric. Breviar. sect. 3. cap. 2. num.* 2. quatuor genera Duplicium esse instituta. Primum dicitur primæ Classis; secundum, secundæ classis; tertium vocatur duplex Majus per annum; Quartum Minus per annum. Declaratio de tertio, & quarto duplicium genere loquitur; nam in tertio, quartum includitur, ut dictum est, & ad alia non extenditur.

13 Si verò Anniversaria non sint ex dispositione testatorum, & incidant in festo de præcepto, existimat Gavant. *in Rubric. Missal. part. 1. titul. 5. numer. 2. lit. Y.* dum loquitur absolutè de Anniversar. debere mutari in sequentem diem, non impeditam; Ex *S. Rituum Congreg.* 17. *Septembr.* 1608. *& die* 19. *Maii* 1614. Quod verum puto, quia non adversatur aliæ Declarationi *num. 4. adducta*; quæ est servanda, ut approbata à SS. Pontificibus Alexandro, & Clemente.

14 Fateor in hac civitate non semel aliquæ Confraternitates, ut cum majori populi concursu suorum defunctorum Anniversaria celebrent, eligunt diem Dominicam, aut aliam de præcepto, & in ea non solùm Missa solemnis, sed etiam privatæ dicuntur de defunctis. An satis congruenter? Ad Ordinarium id spectat, ut satis colligitur ex Bullis SS. Pontificum. Nam quòd Missa solemnis, & principalis tam in die depositionis defuncti, quàm in Anniversario pro defunctis, fiat de Requie, videtur esse depositum *in rubricis Missal. tit. 5. de Missis defunctor. num.* 2. licet ea dies sit Ritus Duplicis, aut semiduplicis; de privatis id non habetur.

Addo non esse peccatum mortale celebrari Missam solemnem defunctorum (non tamen privatas) in Dominica, & festis, quando corpus est insepultum in Ecclesia, ut concedit *S. Rit. Congr.* 13. *Maii* 1603. ubi usus obtinuit, ne quis sepeliatur sine Missa. Sic Gavant. *in Rubric. Missal. part. 1. tit. 5. num. 2. lit. X. & in Man. Episc. verb. Missan.* 27. & ex illo Tambur. *in Method. celeb. Miss. l. 2. cap. 6. §. 1. num.* 8. Nullo tamen modo in die Resurrectionis Domini *ex Rit. Rom. Pauli V.* nec in simili multum solemni ex Tambur. *cit.* nempe in die Ritus primæ Classis; sed debet officium sepulturæ in primam diem non impeditam, transferri. 15

In valuit tamen consuetudo inter personas illustres de licentia Ordinarii, quòd aliqua ex illis defuncta, quando corpus est præsens, & insepultum, non in Ecclesia, sed in aliqua magna domo habitationis personæ defunctæ, dicantur plures Missæ privatæ, non de die Dominica, nec de Duplici, si forte ea die occurrerint; sed omnes de Requie. Quæ consuetudo cùm sit authoritate Prælati introducta id callentis, est toleranda, non obstantibus in contrarium S. Rit. Congr. Declarationibus. 16

§. III.

Proponuntur aliqua inter DD. controversa, circa Missas votivas, & dissolvuntur.

S V M M A R I V M.

17 *Probabile est, posse Missas privatas Sabbato S. celebrari.*
18 *Missa pro eo Sabbato determinata est dicenda.*
19 *Doctrina Tamburin. non admittitur.*
20 *Nec doctrina Gavanti resolutioni tradita adversatur.*
21 *Non tolerantur Missa de Requie, ut testatorum voluntates adimpleantur.*
22 *Non videtur peccare sacerdotem, qui ob infirmitates Missam votivam celebrat.*
23 *Nec ille, qui ob oculorum caligationem, semper eamdem Missam votivam recitat.*
24 *Nec etiam peccat mortaliter, si vovit, vel promisit dicere votivam, illam non dicendo die ab eo determinata, si ea dies erat ritus Duplicis, aut de exceptuatis.*
25 *Non est obsequendum petentibus Missas, tempus particulare respicientes.*

Circa Missas votivas aliqua inter DD. oritur, & oriri potest controversia, quæ per resolutiones sequentium dubiorum, enucleabitur. Primum sit deductum ex dictis *num.* 15. *proximo:* An ubi usus obtinuit, ne quis sepeliatur sine Missa, possit celebrari Missa de Requie Sabbato Sancto post campanas ad lætitiam Resurrectionis pulsatas in matrice, seu parochia? Ratio dubii est, quia licèt probabile, & in praxi tutum sit, posse sacerdotes privatim, & secluso scandalo, ea die Sabbati Missam celebrare, ut sustinent Sot. Rodrig. Gutierr. Joan. Granad. Fagund. Quintanad. & alii quo citant, & sequuntur Dicastill. *tom. 1. de Sacram. tract. 5. disp. 4. dubit. 2. n.* 36. Dian. 2. *par. tract.* 14. *de celebr. Miss. resol.* 21. *& 4. part. tract. 4. resol.* 237. *in fine vers. Notando est etiam, & part. 11. tract. 8. resol.* 66. Leand. *tom. 2. tract. 8. disp. 5. q.* 26. Cardin. de Lug. *de Sacram. disp.* 20. *n.* 18. *& seqq.* Castr. Palaus *tom. 4. tract. 22. punct. 7. n* 4. quamvis ut probabiliorem sequatur oppositam sententiam Pat. Henao *de sacrif. Miss. disp. 20. sect. 2. à num.* 14. contra non paucos: at non videtur licitum in eo Sabbato Sancto, Missam de Requie celebrare. 17

Respondeo, ea die non esse celebrandam Missam de Requie; etiam in iis locis, ubi viget consuetudo, sepeliendi defunctos cum ipsa Missa. Probatur 1. Quia Missa ea die ex citat. DD. dici potest cessante, seu secluso scandalo, ut dicunt, at si ea die dicatur Missa de Requie, non cessabit, imo orietur scandalum etiam inter doctos. Probatur 2. Quia Missa ea die dicenda, est ipsamet Sabbati Sanct. incipiendo per Kyrie eleison, ut dicunt Dicastill. *citat. dict. tract. 5. disp. 4. dubit. 2. numer.* 37. Et cum Gavant. Bustam Henao *dict. disp. 20. sect. 2. numer.* 16. & alii plures, quos affert, & sequitur Dian. *dict. part. 11. tractat. 8. resol.* 66. & alii communiter, asserentes non posse ea dici Missam de S. eo die currenti, nec Missam votivam de B. Virgine, licet Leand. *tom. 2. tract.* 8. 18

tract. 8. *diſput.* 5. *q.* 27. dicat poſſe dici Miſſam de S. ea die currenti, citans Ledeſm. Granad. Hurt. Card. de Lug. Marcum de los Huertos, Dian. & Machad. Ex his tamen illam non ſequitur Card. de Lug. *locis* à Leander. *citatis*. Et dato, quòd Dian. in aliis parte illam ſequutus fuiſſet, *part.* 11. *cit. tract.* 8. *reſol.* 66. *verſ. Et tandem hic quaro*, prope finem; hæc aſſerit, revocando, quod ante docuerat: *Sed ego modo figo pedes, & firmiter aſſero in tali die non eſſe celebrandam aliam Miſſam, quam Reſurrectionis, modo, quo ſupradictum eſt*. Sic Dian. Ergo hac die non eſt celebranda Miſſa de Requie, quamvis in eo loco vigeat conſuetudo ſepeliendi defunctos, cum ea Miſſa de Requie.

19 Nec obſtat 1. Tamburin. *ſupra dict. l.* 2. *Method. celebrand. Miſſa cap.* 6. §. 1. *num.* 8. dicens ubi uſus obtinuit, ne quis ſepeliatur ſine Miſſa, poſſe in die obitus, ſi in Sabbato Sancto occurrerit, celebrari Miſſam de Requie, ibi: *Sabbato Sancto poſt miſſam dici ſolemnem poterit in die obitus celebrari Miſſa, de Requie, cum jam ex uſu, ſolemnitas feſti Paſchatis ſit die ſequenti, & ad ſummum ſolum tempore Miſſa pradicti Sabbati*. Non, inquam, obſtat Tambur. placitum, quia non eſt admittendum; 1. quia ex Gavant. (de quo eam doctrinam de celebranda Miſſa ex conſuetudine, in die obitus ſumpſerat) conſtat, id feſtum, in quo conceditur ea Miſſæ celebratio, intelligi, quòd ſit æquale Dominicis: & Sabbatum Sanctum eſt majus, nam eſt primæ claſſis, & non utcunque Dominicis æquale. 2. quia Miſſa à S. Ritus Congreg. in die feſto conceſſa, eſt ſolemnis: at in eo Sabbato, licèt à DD. Miſſæ privatæ, ſecluſo ſcandalo, celebrari concedantur; ſi ſolemnis de Requie celebretur, ſcandalum non ceſſabit. 3. quia juxta eundem Tamburin. ea conceſſio S. Rit. Congr. non extenditur ad diem Paſchæ, & ſimilem, aut multum ſolemnem: ſed non eſt negandum, ſabbatum ſanctum, poſt Miſſam illius diei ſolemnem, eſſe multum ſolemne: jam enim lætitia Reſurrectionis Dominicæ incepit, ut omnes fatentur. Deinde eſt dies primæ Claſſis, ſicut alii Majoris hebdomadæ; & ſi in illis non admittuntur feſta Sanctorum primæ claſſis, nec etiam admittetur Miſſa ſolemnis defunctorum, etiamſi corpus defuncti ſit præſens & inſepultum.

20 Nec obſtat 2. Gavant. *cit. dicta part.* 1. *tit.* 5. *n.* 2. *lit. K.* inquiens; ubi viget conſuetudo ſepeliendi defunctos ſimul cum Miſſa, & nunquam ſine ea abſque ſcandalo, poſſe in Sabbato poſt miſſam ipſius Sabbati, altam celebrari pro defuncto: ibi: *Omni tempore, cadavere præſente, poteſt celebrari pro defunctis, niſi in Paraſceue, quo die Corpus Chriſti immolari non debet, & eo caſu differenda ſunt exequiæ in craſtinum, in quo poſt Miſſam Sabbati Sancti poſſet alia Miſſa celebrari pro defuncto*. Ex quibus verbis hic Author exiſtimat, non ſolum poſſe Miſſam pro defuncto cœlebrari Sabbato Sancto, poſt Miſſam ſolemnem ipſius Sabbati, ſed etiam in aliis diebus Majoris hebdomadæ, excepta feria ſexta; quo die Chriſti corpus immolari non debet. Non, inquam, obſtat, quia hoc aſſerit, quando ex ea non celebranda Miſſa, ſequitur ſcandalum; at ex non celebranda eo Sabbato Sancto, ſcandalum non ſequitur; ſequetur tamen ſi celebretur Miſſa de Requie. Hæc ex Gavant. At Poſt hæc ſcripta exiit duplex Decretum S. Pont. Congreg. primum 12. Februarii ann. 1690. ſecundum 11. Martii ejuſdem anni, in illo prohibetur ne in Sabbato Sancto celebrentur Miſſæ privatæ in Eccleſiis, & Oratoriis privatis, non obſtante quacunque conſuetudine contraria. In hoc, circa Annuntiationem B. Mariæ Virginis, quando occurrerit in die Sexta Paraſceue, vel Sabbato Sancto. Quod feſtum debet transferri in Feriam ſecundam poſt Dominicam in Albis, manente primo Decreto in ſuo ſtatu, de quo in hoc ſecundo fit mentio; & utrumque fuit à Sanctiſs. approbatum, laudatum & imprimi miſſam. De his, *Conſtit. Portuenſes à Reverendiſ. & Illuſt. DD.* Joanne de Souſa, ejuſdem *Diæceſis Epiſcopo editæ, in fine Conſtit.* Etiam hoc Decretum videri poteſt in libello de Explicatione Bullæ Cruciatæ Luſitanæ erudito, & ingenioſo per Doctiſſimum Fr. Emmanuelem da Sylva compoſito, & elaborato *articul.* 3. *poſt numer.*

21 Unde tollitur probabilitas contraria, & dicta ſupra 1. *num.* 17. Secundum dubium: An tolerari poſſint Miſſæ de Requie in feſto Duplici, quod non eſt de præcepto, ut teſtatorum voluntas adimpleatur? Affirmat Gavantus *cit. in Rubr. Miſſal. tit.* 2. *lit. Z. Verſ. Sacra tamen* ex S. Rit. Congr. 1. *Septembr.* 1607. *& rurſus* 20. *Iunii* 1627. & ex *Nogueira Quaſt.*

Gavant. Tambur. *in Method. celebr. Miſſ. l.* 2. *cap.* 6. §. 2. *num.* 1. & ex illis Gobat. *tom.* 1. *tract.* 3. *num.* 717. Cenſeo tamen poſt Decreta SS. Pontificum Alexandri VII. & Clementis IX. de quibus *num.* 4. hanc S. Rit. Congreg. non habere locum: 1. quia de illa in iis Decretis non fit mentio, ut fit de aliis, ad eandem materiam pertinentibus. 2. quia in Bulla Clementis IX. *jam cit.* poſt allatum S. Rit. Congr. Decretum, de non celebrandis Miſſis de Requie in diebus Ritus Duplicis, ut *numer.* 3. loquentis de Alexandro VII. ſic ait: *Dubia exorta dirimere cupiens, aliud ejuſdem Congr. Decretum in una Novarienſi die 22. Novembris 1664. editum, approbaverit, quo declaratum fuerat, Anniverſaria, & Miſſas defunctorum cantu, ex diſpoſitione teſtatorum quotannis recurrente ipſorum obitus die celebrandas, tametſi dies obitus hujuſmodi in feſtum Ritus Duplicis Majoris incideret, non comprehendi in primo Decreto, &c.* Ex quibus verbis conſtat, S. Pontificem cupientem dubia exorta dirimere, mentionem non feciſſe de adducto Decreto à Gavanto, ſed de proximo allato: ergo de eo Decreto non eſt curandum. Nam dubia exorta ſatis manent dirempta *ex cit. Decretis:* adductum enim à Gavanto dubium non inferebat, quia in illis diebus Duplicibus de non præcepto, voluntatibus teſtatorum, ſatis conſulabatur cum Miſſa die currente, etiam in altari privilegiato eſſet celebranda, nam juxtà primum Decretum S. Rituum Congr. *nu.* 3. Miſſa de Requie non erat celebranda.

Tertium dubium: An peccet mortaliter, aut venialiter ille ſacerdos, qui ob debilitatem capitis, oculorum, pedum, viſcerum, &c. in die Palmarum, feria tertia, & quarta Majoris hebdomadæ, diceret Miſſam votivam de Paſſione, & Sabbato ante Dominicam Sanctiſs. Trinitatis, (quæ ob plures Epiſtolas eſt valde longa) diceret Miſſam votivam de Spiritu Sancto, quæ dies eſt de exceceptuatis, juxta dicta *ſupra num.* 10. Reſpondeo non peccare, nec mortaliter, nec venialiter. Ratio eſt, quia melius eſt hanc dicere Miſſam, quam nullam dicere. Sic Gobat. *dicto tom.* 1. *tract.* 3. *num.* 718. ibi: *Satius eſt quotidie facere ſacrum votivum, quam nullum; ſi non poſſis, niſi votivum; & num.* 710. conſuluit comitem Fruchſeſſium canonicum, cathedraticum, ut ob infirmam valetudinem, poſſit in ſuo oratorio Miſſas dicere votivas de paſſione, in die Palmarum, & aliis Majoris hebdomadæ, quando in Miſſa legitur Paſſio. Et Tambur. *cit. cap.* 6. §. 1. *numer.* 12. idem ſuaſit Archiepiſcopo Montis Regalis; Idem ſuſtinet Dicaſtill. ex Rubricis Miſſalis *dict. tractat.* 5. *diſp.* 4. *nu.* 277. Data ergo ea juſta cauſa, & impoſſibilitate phyſica ad dicendam Miſſam currentem, poteſt ſacerdos eas celebrare Miſſas votivas. 22

Quartum dubium, de quibuſdam ſacerdotibus ſecularibus, & Regularibus, quibus oculi caligaverant; poſſunt ne ſingulis diebus per annum Miſſam votivam de B. Virgine celebrare, illi in ſacello ſecreto, & hi in ſacello intra clauſtra conventus, in quibus locis omne ceſſat ſcandalum? Reſpondeo poſſe: ſic enim accepi plores celebrare, conſentientibus Prælatis. Nec obſtare videntur *Decreta S. Rit. Congreg. num.* 8. & 10. adducta, quia non cenſentur comprehendere illos ſacerdotes, qui eam impotentiam phyſicam patientur; ut bene infertur ex cit. DD. 33

Quintum dubium: An ſacerdos, qui Deo vovit, aut alicui perſonæ promiſit, ſe deſignata die celebraturum Miſſam votivam de B. Virgine, aut alicujus ſancti, aut de Requie, teneatur eam celebrare Miſſam ea deſignata die, ſi in ea occurrat Miſſa Ritus Duplicis, aut dies in quo non licet dicere Miſſam Sancti Duplicis juxta dicta *num.* 10. Reſpondeo non teneri, quia nec verum, nec promiſſio valet contra prohibitionem, etiam juramento firmata; qui in iis diebus à S. Rit. Congreg. prohibetur, eas celebrari Miſſas votivas. Quia Juramentum in aliquibus Capellanis latum de celebrando certis, & deſignatis diebus aliquas Miſſas votivas, non obligat; quia intelligitur latum, ſalva prohibitione S. Rit. Congreg. & Rubricis Miſſalis. Secus dicendum quando promiſſio cum juramento facta eſt pro die feriali, aut ſemiduplici, in quibus diebus ex rationabili cauſa juxta Rubricas Miſſalis Miſſa votiva celebrari poteſt. Ratio eſt, quia promiſſio facta cum Juramento de re, quæ nec eſt peccatum mortale, nec veniale, obligat, juxta *text. in cap. Qualiter, de pact.* Vide Sanch. *l.* 3. *decal. cap.* 9. *n.* 19. & 20. Dicaſtill. *dict. tract.* 5. 24

disp.4.a n.276. Tamburin. *in Method. celebrandæ Miss. l.2. c.6.§.1.2.& 3.* Gobat. *tract.3.cit.n.715.*

25 Sextum dubium: An obsequendum sit petitioni irrationabili sæcularium, maximè fœminarum, Missas petentium, quæ tempus aliquod particulare respiciunt, ut de Assumptione, aut Nativitate B. Virginis, de Nativitate Christi Domini, Pentecoste, & Corpore Christi, ut propriis diebus recitantur; & de illis, quæ in hebdomada Sancta celebrantur? Respondeo non esse obsequendum: Ratio est, quia eæ petitiones non solum irrationabiles, sed ignorantissimæ sunt, & abs re est, illas celebrare extra suum tempus. Melius enim erit tunc celebrare Missas votivas illarum festivitatum, quæ in Missali ponunt, si ea dies non sit impedita aliqua festivitate, juxta *supra dicta*. Et decentiùs est cum recitatione illius diei se conformare. Sic Gavant. *in Rubr. Missal. part.4. tit.27. n.8.* Dian. *p.3. tract.6.resol.101.& 102.& 4.part. tract.4. resol.39.* Dicastill. *supra nu.283. in fine*, Gobat. *tom.1. tract.3. n.724. & alii*, quos citant, contra aliquos. An verò sit peccatum mortale prædictis acquiescere petitionibus? Negat. Dian. 4. *part. cit.* Affirmat apud ipsum Megal. Et rectè quidem, quia in materia gravi transgreditur præceptum B. Pii V. *de quo infra*.

§. IV.

An aliquod committatur peccatum ab illo, qui diebus Duplicibus, aut Dominicis Missam votivam celebrat?

SVMMARIVM.

26 *Prima sententia asserit non esse peccatum mortale.*
27 *Limitatur ea sententia à suis AA.*
28 *Omnes conveniunt consultius esse, celebrare Missam, quæ pro unoquoque die præscribitur in Missali.*
29 *Secunda sententia tenet, esse peccatum veniale.*
30 *Tertia sententia astruit, nullum esse peccatum.*

26 Respondeo, circa præsentem quæstionem tres circunferri sententias. Prima asserit non esse peccatum mortale, celebrare Missam votivam in diebus Dominicis, & Duplicibus. Sic Soar. *tom.3.in 3.part. disc.83. vers. Dico 1.* Mirand. *in Man. Præl. tom.1. quæst.41. art.11. conclus.3.* Zanard. Lamas. Villal. quos affert, & sequitur Dian. *part.2. tract.14. resol.30.& part.4.tract.4. resol.39.* Reginald. Henriq. Silvest. Sot. Medin. quos adducit & sectatur Dicastill. *tom.1. de Sacr. disp.4. dubit.14. num.273.* Bonac. *de Sacram. disp.4. q. ult. punct.7. §.3. nu.2.* Portel. *in dub. Regul. Verb. Missa num.7.* Tambur. *in Method. celeb. Miss. l.2. cap.6.§.1. num.5.* Saltem in Missis privatis, Hurt. Gaspar. & Thom. quos affert, & amplectitur Leand. *tom.2. tract.8. disp.7.q.63.* Card. de Lug. *de Sacram. disp.20.num.105.* Pax Jordanus, & alii quos laudat Gobat. *tom.1.de Sacr. tract.3. num.701.* Quintanad. *tom.1.singul. tract.7.singul.40. nu.2.* Loquens de illis tribus diebus hebdomadæ S. in quibus legitur Passio Domini Nostri & alii plures. Probant 1. quia liberum est sacerdoti dicere, vel non dicere Missam: ergo illi liberum est, dicere Missam hujus, vel alterius diei. Secundò, quia de hoc non est latum præceptum; nam Rubricæ id non ostendunt, & interdum solùm dirigunt, & inducunt consilium: ergo in hac materia, pro consilio sunt accipiendæ.

27 Plures ex cit. DD. sententiam traditam limitant, ut locum non habeat, in festis solemnibus primæ Classis, & Conventualibus, quia in his major datur obligatio servandi Ritum in Missali præscriptum; ut ostenditur ex consuetudine, circa has Missas interducta, & ex B. Pio V. præcipiente in virtute S. obedientiæ, ut Rubricæ Missalis observentur. Quod præceptum (ut inquit Soar.) strictius obligat in Missis solemnibus, quàm privatis, ut ipsa tenet consuetudo, & praxis. Sic cum Soar Bonac. *cit. n.3.* Dicastill. *num.275.* Gobat. *num.705.* Escob. *tom.3. de Sacram. l.21. sect.2. nu.522.* At Soar. Bonac. & Dicastill. non exprimunt, sit ne hæc non observantia peccatum mortale, Gobat. supponit esse mortale; quia asserit sæpè graviter peccari, non observando ordinem dierum, & adducit exemplum de Missis solemnibus, & conventualibus. Escob fatetur eam non observantiam, per locum intrinsecum esse mortalem, & per extrinsecum, authoritate negantium esse peccatum veniale. Tambur. *cit. num.7.* damnat de mortali sacrificantem in die Paschæ Missam defunctorum cum paramentis nigris: ergo si sine illis, non existimabit mortale; & etiam mortale committere putat, qui temerè, & semper votivam celebraret.

Omnes tamen conveniunt consultius esse Missam celebrare, quæ pro unoquoque die præscribitur in Missali, 28 juxta *cap. Quidam laicorum, & cap. cum creatura, de celebr. Missar.* Et quamvis in Rubricis Missalis, aliquibus diebus Missæ votivæ permittantur, non tamen in diebus Duplicibus, & Dominicis; nec etiam in illa feria, in qua resumenda est Missa Dominicæ præcedentis, & in aliis diebus privilegiatis, de quibus *n.10. supra*.

Secunda sententia docet, esse peccatum veniale celebrare Missam votivam in diebus Dominicis, & Duplicibus, 29 quia vere sit contra Rubricas Missalis, quas B. Pius V. strictè jubet observari in virtute S. obedientiæ, tam in Missis privatis, quàm solemnibus; sic innuunt DD. præcipuè Gavant. *1. par. tit.5.n.2. in fine*, Dicastill. *dict. dubit.13. nu.273. in fine*, Dian. *part.9. tract.8.resol.53.* nam in fine inquit cum Villal. *Se non damnari de mortali eum sacerdotem, qui in diebus festivis Apostolorum, B. Virginis, & Domini nostri aliam celebraret Missam*: ergo intelligit peccatum veniale. At contra illum stat Pellizzar. *in Man. Regul. to.2. tract.8. c.2.n.123.* cum Barthol. ab Angel. & Angel. ab ipso Dian. *cit.* asserens esse peccatum mortale. Et expresse esse peccatum Veniale, sustinent Leand. *cit. dict. disp.7. qu.64.* Tambur. *dicto n.5.* & Escobar. *supra*.

Tertia sententia defendit nullum esse peccatum, sic Soar. 30 Granad. & Hurtad. apud Leandr. *dict.q.64.* Quia sicut unicuique licet hanc, vel illam Missam dicere, aut omittere, ita aliam celebrare.

§. V.

Judicium Authoris.

SVMMARIVM.

31 *Ex Rubric. Missal. dicere Missam votivam in Dominicis, & Duplicibus, esse peccatum mortale plures docuerunt DD.*
32 *Est peccatum mortale celebrare Missas votivas defunctorum in diebus Duplicibus.*
33 *Idem ostenditur ex Decreto Clementis IX.*
34 *Declarationes S. Rit. Congreg. à S. Pontifice approbatæ in conscientia obligant.*
35 *Non possunt sine peccato gravi celebrari Missæ votivæ infra octavam Corporis Christi.*
36 *Diebus Duplicibus, Dominicis, & privilegiatis, non possunt celebrari Missæ votivæ.*
37 *Non possunt Missæ votivæ celebrari in Dominicis, & diebus festivis ex cap. Quidam laicorum, de celebr. Missar.*
38 *Ad satisfaciendum præcepto audiendi Missam, sufficit audire votivam,*
39 *Idem assumptum ostenditur à Bulla B. Pii V.*
40 *Obviam itur adversariis.*
41 *Ex ipsis adversariis ostenditur, materiam esse gravem.*
42 *Authores secundæ sententiæ coherenter non procedunt.*
43 *Satisfit oppositis fundamentis.*

Extra consuetudinem meam, ut ex præcedentium quæstionum resolutionibus constat, ad finem hujus quæ- 31 stionis hanc resolutionem distuli, quia ad illam satius erat placita Doctorum cognoscere, ut meum proferam judicium: Censeo esse peccatum mortale celebrare, quæcunque Missam votivam (excepta celebrata pro necessitate gravi occurrente) non solùm in Diebus duplicibus, & Dominicis, sed etiam in illa feria, in qua resumitur Missa Dominicæ præcedentis, quæ est impedita, nec non in illis diebus, in quibus prohibetur fieri de festo Duplici, quos *supra nu.10.* numeravimus. Hanc resolutionem ex Rubricis Missalis tenuerunt Angel. *Verb. Missa num.23.* Barthol. ab Angel. *in examine confess. dial.5.§.466.* apud Leand. *to.2. tract.8. disp.7.q.63.* & Cotonius *in l.2.contr.5.c.4.n.87.* apud Gobat. *d. to.3.tract.3.n.705.* Eandem defendit Azor. *p.1.l.10.c.29. in fine*, male ab aliquibus cit. pro contraria sententia; nam citato

loco,

loco, postquam docuerat, teneri sacerdotem in faciendo sacro, necessario servare Rubricas, addit, *Dubium esse, an lethale committat, qui eas sine causa justa, & probabili prætermittat?* Et sine hæc inquit: *Quidam affirmant, alii verò negant. Nihil certi ex ipsis regulis colligi potest. Sed probabilior est prima sententia.* Hæc Azor. Et quamvis ex Rubricis Missalis plures DD. docuissent non esse peccatum mortale, ut vidimus *à n.* 26. post Decreta S. Congreg. *n.* 3. *& 4. adducta*, nullum de hac quæstione tractantem inveni Authorem.

32 Et quòd sit peccatum mortale celebrare Missas votivas defunctorum in diebus Duplicis Ritus; bene infertur ex Decreto S. Rit. Congreg. ab Alexandro approbato, & *supra num.* 3. *allato*, in quo decernitur, non posse celebrari Missas defunctorum in festis Ritus Duplicis. Quod tantæ est authoritatis; ut ne celebrarentur Missæ votivæ defunctorum, in altari Privilegiato pro omnibus diebus in Duplicibus, Statuit Alexander VII. in sua Const. quæ incipit: *Credite nobis, edita* 22. *Ianuarii* 1667. *& habita tom.* 5. *Bullarii fol.* 476. & ultima inter alias hujus Pontificis: statuit enim, & declaravit, quòd loco Missæ votivæ defunctorum ad indulgentiam altaris requisitæ; deinceps dicendæ sint Missæ Ritus Duplicis eisdem diebus occurrentibus, & illis suffragari animabus Purgatorii, ac si essent celebrandæ de Requie, ibi: *Vlterius quoad altaria perpetuo privilegiata, & in quibus proindè quotidie, etiam in Duplicibus celebrandæ sint Missæ de Requie ex obligatione, Authoritate, & tenore prædictis, declaramus per celebrationem Missarum de festo currenti satisfieri dictis obligationibus, & suffragari cum eisdem indulgentiis, perinde, ac si essent celebratæ Missæ de Requie ad formam privilegiorum. Salva tamen semper in præmissis authoritate supradictæ Congregationis*: ergo si Sum. Pontifex sic adhæret Decretis S. Congreg. prohibentis, ne dicantur Missæ votivæ in diebus Ritus Duplicis, ut contra formam, circa altaria privilegiata, requirentem Missam de Requie, ut ex ipsis Brevibus, & DD. constat, declarat sufficere Missam de Duplici currenti; quis negabit, esse peccatum mortale, dicere Missas votivas defunctorum in festis Ritus Duplicis?

33 Eadem stabilitur resolutio, etiam quoad Dominicas, & dies privilegiatos *n.* 10. *adductos* ex alia Const. Clementis IX. extendente præcedentem Alexandri VII. ad altaria privilegiata temporanea, & non pro omnibus hebdomadæ diebus concessa, quæ incipit: *Cum felicis recordationis Alexander*, edita 23. *Septemb.* 1669. In qua statuitur, quod in die, quo Missa celebrari nequit, de festo occurenti celebretur, & sic suffragetur animæ pro qua celebrata fuerit, in omnibus, & per omnia, ac si Missa defunctorum ad normam ejusdem privilegii celebrata fuisset. Et cum Missæ votivæ ex Decreto S. Congreg. *num.* 10. *allato*, non possint celebrari diebus Duplicibus, Dominicis, & privilegiatis, concedit S. Pontifex Missa currenti, suffragari posse animæ, pro qua celebrata fuerit, ac si esset Missa de Requie.

34 Confirmatur eadem resolutio: quia mortaliter peccabit ille, qui infra octavam Corporis Christi Missas quascunque votivas celebraret, quia ita prohibitum fuit à S. Congreg. suo Decreto, & facta relatione ad Sum. Pontificem, prohibitionem approbavit, & edi mandavit eadem die 21. *Iunii* 1670. Et de hoc Decreto mentionem fecimus *supra nu.* 7.

35 Hæc omnia confirmantur, quia Declarationes S. Rit. Congreg. à S. Pontifice approbatæ, & promulgatæ, habent vim legis, ut tradunt Castr. Palaus *tom.* 1. *tract.* 3. *de leg. disp.* 5. §. 1. *num.* 4. Tambur. *in Method. celebr. Miss. l.* 2. *cap.* 6. §. 6. Gobat. *tom.* 1. *tract.* 3. *num.* 651. Sed quæ habent vim legis, obligant in conscientia juxta materiam: ergo dicere Missas votivas in diebus prohibitis à S. Rituum Congreg. & à S. Pontifice approbata, ut sunt prædictæ, peccat mortaliter, quia materia est gravis.

36 Et non solùm adhibenda est fides Declarationibus S. Rit. Congr. quæ SS. Pontificibus approbantur, sed etiam illis, de quibus certo constat; quia ab ipsis SS. Pontificibus magnifiunt, ut constat ex *dictis num.* 32. *&* 33. Sed S. Rituum Congreg. in diebus Duplicibus, & Dominicis, & certo declaravit 28. *Augusti* 1628. non posse dici Missas votivas infra octavas Epiphaniæ, Paschatis, Pentecostes, in Majori hebdomada, feria quarta Cinerum, in vigiliis Natalis Domini, & Pentecostes, ut testantur Gavant. *in Rubri. Missal. part.* 1. *tit.* 4. *num.* 3. *lit. O.* Dian. *part.* 9. *tract.* 8. *resol.* 53. Barbos. *de offic. & potest. Paroch. part.* 1. *cap.* 11. *numer.* 28. Tambur. *in Method. celebrand. Miss. l.* 2. *capit.* 6. §. 1. *num.* 4. Mascarenhas *de Sacram. tract.* 5. *num.* 135. Abreù *de Paroch. l.* 4. *cap.* 18. *num.* 146. Pellizzar. *in Man. Regul. tom.* 2. *tract.* 8. *cap.* 2. *num.* 124. Gobat. *proximè cit. num.* 708. ergo non salvatur authoritas S. Rit. Congreg. si in dictis diebus, sit licitum Missas votivas celebrare; quam salvari desiderant SS. Pontifices Alexander VII. & Clementis IX. ut ex illorum verbis constat.

37 Et tanta est S. Congr. authoritas, circa Declarationes Rituum, ut Dian. & Gobat. *ll. cit.* reprehensibilem censeant. Quintanad. quia *tom.* 1. *tract.* 7. *singul.* 40. docuisset, licitum esse sacerdotibus celebrare Missas votivas hebdoma S. illius diebus, quibus in Missa legitur Passio D. N. Et meritò, quia celebrando illis diebus Missas votivas, non solùm itur contra prohibitionem S. Congr. sed etiam contra rationem naturalem. Nam si in iis diebus non est licitum juxta Rubricas, dicere Missam de Patrono, aut Duplici iis diebus currenti, à fortiori non erat licitum, Missas dicere votivas?

Omissis S. Congreg. Declarationibus, resolutionem traditam probo 1. ex *cap. Quidam laicorum, de celebr. Miss.* 38
Ubi loquens textus de laicis, qui peculiares Missas votivas petebant de SS. Trinitate, & S. Michaele? Respondet: *Sed si voluerint, ut sibi Missæ cantentur, de eodem die Missas audiant*: ergo si laici de eodem die Missas audiant, sacerdotes de eodem currenti, Missas debent celebrare, ut ex hoc textu plures colligunt DD. apud Barbos. *in collect. ad hoc capit.* Quibus adde Panormit. *in cit. text.* docentem reprehensibiles esse sacerdotes, qui ad instantiam laicorum, omittunt Missas proprias illius diei, ut dicant Missas devotionis eorundem. Quod etiam plures tradiderunt, Card. Loter. *l.* 2. *sum. cap.* 8. Rodrig. *ibidem cap.* 249. Bonac. *supra dict. numer.* 3. Dicastill. *dict. disp.* 4. *dubit.* 14. *num.* 283. latius hanc prosequens materiam, & *ego supra num.* 25.

Nec ex *cit. cap. Quidam laicorum* 2. sequitur, fideles teneri audire Missam festi diei currentis, ut ex illo putavit 39
Angel. *Verb. Missa num.* 33. Ad satisfaciendum enim præcepto, auditio cujuscumque Missæ sufficit, etiam si sit defunctorum, ut omnes asserunt, Azor. Tolet. Henriq. Sot. Soar. Navarr. Cajet. & alii, quos affert, & sequitur Fagund. *in* 1. *Eccles. præcept. l.* 2. *cap.* 3. *num.* 3. Ratio est, quia fideles tenentur tantùm ad Missam audiendam, sive sit votiva, sive de festo: textus autem cit. verbis supponit, sacerdotes Missas celebrare de currenti die, juxta Missalis Rubricas.

Probatur 2. quia datur præceptum de servandis Rubricis, & Ritibus Missalis: sed hoc præceptum est de materia gravi: ergo sub mortali obligat. Major constat ex Bulla B. Pii V. in principio Missalis posita, ibi: *Mandantes, & strictè omnibus, & singulis in virtute S. Obedientiæ præcipientes, ut Missam juxta Ritum, modum, ac normam, quæ per Missale hoc à nobis nunc traditur, decantent, ac legant.* Hæc B. Pontifex: sed ille, qui in quacunque die, sive Duplici, sive Dominica, sive privilegiata, celebrat Missam votivam, non servat Ritum in Missali Rom. præscriptum: ergo. Minor ostenditur, quia latum est præceptum (ut vidimus) & materia est gravis, ut Soar. mox citandus fatetur; & constat ex Decreto S. Congr. ab Alexandro VII. approbato, quod *supra citavimus*, quod tanti fecerint SS. Pontifices Alexander VII. & Clemens IX. ut potius existimassent, mutanda esse Brevia continentia privilegia ad altaria privilegiata, in quibus juxta formam ipsorum Brevium dicenda erat Missa votiva defunctorum, quàm mutare Decretum S. Congreg. in quo prohibebatur, dicere Missam votivam defunctorum, in diebus Ritus Duplicis, aut in illis, in quibus prohibetur dicere de Duplici, ut *supra dictum est*: ergo negandum non est, materiam esse gravem. 40

Ad verba B. Pii V. respondet Soar. *tom.* 3. *in* 3. *partem disp.* 78. *sect.* 3. *Vers. Dico primò, vocabulo Ritus*, & cum eo Bonac. Taner. Tiber. quos sequitur Gobat. *dict. tom.* 1. *tract.* 3. *num.* 704. & alii, S. Pontificem exclusisse alias formas Missalium. Sed contra quia juxta eundem Soar. *loco cit.* Qui ex privilegio alio utitur Missali, renetur servata proportione, ea dicere juxta Ritum in eo Missali contentum: ergo qui utantur Missali Romano, tenentur servare Ritum in eo præscriptum. Et hoc præcipit B. S. Pontifex: 41

ergo cum Ritus hujus Missalis sit quòd serventur Rubricæ, circa Missas votivas, hæc ex B. Pontifice sunt observandæ.

42 Probatur tertiò eadem resolutio contra AA. secundæ sententiæ *nu. 29. allata*, dicentes celebrationem Missæ votivæ in die Ritus Duplicis, esse peccatum veniale: Quod non est congruenter dictum; nam vel datur præceptum dicendæ Missæ eo die currentis, vel non: Si datur (ut datur) transgressio erit mortalis, quia præceptum est de materia gravi; si non datur, nec veniale erit. Nec satisfaciunt dicentes præceptum, quoad mutationes earum Missarum, esse de materia levi; quia ex dictis satis constat, mutationes esse graves.

43 Ad primum primæ sententiæ fundamentum *num. 26. in fine adductum*, respondeo, concedendo liberum esse sacerdoti dicere, vel non dicere Missam de hodierna festivitate Transfigurationis Dominicæ, in qua hæc scribo; dato tamen quòd eam vult dicere, non est illi liberum dicere votivam; sed tenetur dicere de Transfiguratione; & ad hominem patet, quia ipsi adversarii dicunt, esse peccatum mortale in die Resurrectionis dicere Missam de Requie, & tamen in ea die liberum est dicere Missam; dato tamen, quòd eam vult dicere, tenetur ipse sacerdos illam dicere de Resurrectione: ergo ratio est nulla. Si tamen sacerdos habet causam physicam, illum excusantem à dicenda hac Missa; tunc poterit dicere votivam; juxta ea quæ diximus *num. 22. & 23.* Ad secundum responden, etiam concesso, quòd in Rubricis præceptum non appareat, negari non potest, dari in Decretis S. Congreg. & maximè à SS. Pontificibus approbatis; quare post illas censeo, opinionem contrariam sequi non posse.

QUÆSTIO II.

Quæ præsentia corporalis, seu physica, & moralis ad auditionem Missæ requiratur?

SVMMARIVM.

1 *Factorum species.*
2 *Illa præsentia corporalis, & moralis sufficit, quod quis, quantùm in se est, possit audire, vel videre, seu percipere aliquo modo ministerium sacerdotis.*
3 *Hac communiter docent TT.*
4 *Vt quis Missam audiat, licèt ipse, nec audiat, nec videat sacerdotem, sufficit, quòd audientes, aut videntes comitetur, si distans sit unus ex multitudine audientium, aut videntium sacerdotem.*
5 *Aliqui ad præsentiam moralem requirunt, quod audiens non sit extra januam Ecclesiæ, atrium, aut cœmeterium.*
6 *Alii hanc præsentiam limitant arbitrio boni viri.*
7 *Alii ad triginta passus illam extendunt, & non ultra.*

1 DE præsentia corporali, seu physica, & morali ad audiendam Missam requisita, sæpius fui interrogatus; & in casibus particularibus sequentibus, 1. quæ præsentia sit necessaria? 2. An ex domus fenestra, mediante platea, atriolo, & corpore Ecclesiæ, ad summum continentibus triginta passus, in altari Majori Missa audiri possit? 3. An ex fenestris domorum civitatis Portugallensis supra murum apparentium, Missa audiri possit, quæ celebratur in capella B. Virginis Pietatis, existente è regione adversæ marginis fluminis, mediantibus ex utroque ripa, crepidinibus, & ipso flumine, quæ ad summum sexaginta continent passus? 4. An Religiosi, & Moniales ex suis subsellius Missam solemnem cantantes, audiant Missam, & præcepto satisfaciant; & à subsellius surgere teneantur, quando hostia, & calix in Missa elevatur?

§. I.

Quæ præsentia ad Missam audiendam sit necessaria?

2 Respondeo, requiri præsentiam, & attentionem moralem ad cultum Religiosum illius sacri ministerii. Quanta ergo præsentia corporalis, & physica requiratur, & quanta attentio? Varia sunt DD. placita, illorum ea referemus. Primum, & apud illos commune est, hanc corporalem præsentiam, & attentionem moralem consistere, & sufficere, quod quis volens Missam audire, cognoscat, quid faciat sacerdos celebrans, & in qua Missæ parte versetur. Sic idem explicat Soar. *tom. 3. n. 3. p. disp. 88. sect. 3.* ibi: *Verbum audiendi, vel tenendi Missam, non potest alia ratione commodius explicari, quàm ut fideles secundum moralem, & corporalem præsentiam, assistant Missæ, ut quantum in ipsis est, audire, vel videre, seu percipere aliquo modo, possint ministerium sacerdotis.* Dicastill. *tom. 1. de Sacram. tract. 5. disp. 5. n. 19.* Sic: *Nomine auditionis Missæ intelligitur moralis illa, corporalisque assistentia, qua quis adest Missæ, vel audiendo, vel videndo celebrantem, vel certe ibi existendo, comitando, aut sociando cæteros videntes, aut audientes, ita ut moraliter censeatur præsens illi actioni.* Sic Dicastill. Gordonus *in Theol. moral. to. 2. l. 6. q. 7. c. 2. §. 3. n. 12.* Ita ait: *Debet auditurus Missam, esse corpore præsens, ita nempe, ut possit utrumque cognoscere, quid agat, in qua Missæ parte versetur sacerdos celebrans; & dummodo hæc serventur satis est, etiam si sit post altare, vel extra Ecclesiam, sic enim morali modo, imo & physico, dici potest de numero eorum, qui in canone dicuntur circumstantes.* Sic Gordon.

3 Omitto aliorum verba referre, nam in eorum sensu conveniunt Reginald. *l. 19. nu. 12.* Ægid. Coninch. *in 3. p. q. 83. art. 6. n. 299. & seq.* Laym. *l. 4. tract. 7. c. 4.* Leand. *to. 3. tract. 2. disp. 1. q. 101. & 102. & seq.* Mascatenbas *de Sacram. tract. 5. disp. 6. c. 9. n. 507.* Escobar. *tom. 5. 2. p. l. 42. sect. 2. c. 11. n. 218. & 229.* & apud ipsum Paschal. *tract. 5. de Sacram. dec. 173.* Fagund. *in Eccles. precept. 1. l. 2. c. 7. n. 2.* Castr. Palaus *tom. 4. tract. 22. disp. unic. punct. 16. n. 1.* Hurt. *de Euchar. disp. 1. diff. 1.* Henao *de sacrif. Miss. disp. 30. sect. 6. n. 92.* Gobat. *to. 1. tract. 5. sect. 2. n. 12.* & alii qui omnes conveniunt, ad audiendam Missam satis esse, quod quis ita Missę corpore sit præsens, ut quantùm in se est, possit aliquo modo percipere ministerium sacerdotis celebrantis, seu quid agat, dicatve.

4 Conveniunt tamen, audire Missam illum, qui de longe assistens est pars multitudinis, quæ dicitur præsens Missæ, & cum illis conjungitur, qui sunt in conspectu altaris. Sic cum pluribus Leand. *cit. q. 107. propè finem*, Escobar. *n. 22.* & Gobat. *nu. 26.* & alii *supra cit.* Licet Card. de Lug. *de Sacramentis disp. 22. nu. 20.* requirat eam distantiam, quæ audientem ab humana præsentia non extrahat, quæ sanè non extrahit, dum alios associat, & comitatur.

5 Præciso proximo casu, aliquibus placet, non audire Missam illum, qui est extra Ecclesiam, ejus atrium, aut cœmeterium; quia non habet corporalem præsentiam moralem, ad auditionem Missæ requisitam. Sic Dian. *4. par. tract. 4. resol. 154.* dicens, sic se consuluisse Marchioni Hieracensi interroganti, an ex fenestris domorum è regione D. Dominici, & D. Francisci Ecclesiarum adstantibus, possit audire Missa? Et respondit negativè cum Filliuc. *tom. 1. tract. 5. c. 7. n. 209.* & Portel. *in addition. ad dub. Regul. Verb. Indulgentia n. 8.* Ex ratione deducta. Pro eadem Dian. sententia, citari etiam possunt Trullench. *tom. 1. l. 3. cap. 1. dub. 5. n. 13.* Machad. *l. 2. p. 4. tract. 1. docum. 3. n. 3.* Gesuard. *de Sacr. tract. 17. c. 2. n. 34.* Hæc tamen horum DD. placitum, non admittetur infrà *n. 11.* & in aliis non seqq.

6 Alii alia via procedunt dicentes, non sufficere magnam distantiam à loco, in quo Missa celebratur, ut quis corporaliter Missæ dicatur præsens. Hujus placiti est Card. de Lug. *de Sacram. disp. 22. n. 20.* probat: Quia sicut ad consecrationem hostiæ, & calicis requiritur ea distantia, cujus ratione non repugnet, quod materiam demonstretur hoc pronomine *hoc*, ita etiam in auditione Missæ, distantia non debet esse tanta, ut extrahat volentem Missam audire ab humana præsentia. Cardin. subscribit Tamburin. *l. 4. decal. c. 2. §. 1. n. 14.* dicens, distantiam non debere esse magnam; judicio tamen prudentis metienda. Uterque enim rectè, quia distantia, quæ extrahit Missam volentem audire ab humana præsentia, judicio prudentum Missam non audit. Prudentes autem fuerunt, *cit. n. 2. & 3.* & præsentia ab illis designata, est de judicio prudentum. Addo Dicastill. *cit. dict. tract. 5. n. 59.* loquentem de audiente Missam ex fenestra suæ domus, non obesse, quod interjaceat satis ampla platea, nec multum curat de distantia, & merito ut *infra per totum*, §. 3.

7 Aliis placuit, dividere præsentiam corporalem, in physicam corporalem, & in corporalem, moralem, ut Baisæus *tom. 1. Verb. Missa 8. n. 2.* Gobat. *tom. 1. tract. 5. n. 24.* & alii, non tamen expressè; & illam dici præsentiam

physi-

physicam corporalem, quæ datur in existentibus ad Missam inter eadem septa alicujus capellæ, aut Ecclesiæ; & corporalem moralem in iis, qui extra januam capellæ, aut Ecclesiæ consistunt, ad Missam audiendam. Et ut audiatur Missa, sufficit præsentia corporalis moralis, si aliquo sensu, nempe visu, aut auditu percipiatur, quæ in eo sacrificio sacerdos agit. Distantiam tamen inter ipsum sacerdotem & audientem, non determinant. Illam tamen aliquo modo determinant Cardin. de Lug. Escobar. *locis cit.* & Gobat. *n.* 174. existimantes, non esse nimiam, quæ 30. passus non excedit, etiam nullis interjectis personis, inter sacerdotem, & Missam audientem, ipse Gobat. *n. 166.*

8 Ex dictis colligo, dari præsentiam moralem corporalem ad auditionem missam requisitam, quando illam volens audire, percipit, quando sacerdos Missam incipit, quando est in lectione Epistolæ, Euangelii, offertorio, Canone, elevatione hostiæ, & calicis, & aliis, quæ usque ad finem Missæ à sacerdote peraguntur. In his conveniunt omnes; quamvis aliqui velint, necessariam esse physicam præsentiam in eo loco, quo Missa celebratur, cum sufficiat corporalis moralis; & alii illam velint determinare ad distantiam non magnam inter sacerdotem, & Missam audientem; cum in magna dari possit præsentia corporalis moralis requisita. Alii illam determinant ad 30. passus, cum infra, vel supra illos, possit, vel non possit, dari ea corporalis moraliter præsentia, quando Missa, non interjectis aliis personis auditur.

§. II.

An ex fenestra domus, mediante platea non lata, atriolo, & gradibus, & corpore Ecclesiæ, ad summum continentibus triginta passus, & in altari Majori, Missa possit audiri?

S V M M A R I V M.

9 *Facti species.*
10 *Adducitur opinio AA. gravium remissivè.*
11 *Profertur opinio contraria.*
12 *Et stabilitur.*

9 In nobili villa da Louzam Conimbricensis Diœcesis occasione aliquarum concionum virum Religiosum, & doctum nostræ Societatis JESU comitabar, & ab habitatoribus domorum è regione Januæ principalis, & altaris Majoris Ecclesiæ parochialis commorantibus, quæsitum fuit: An ex fenestris earundem domorum Missam potuissent audire? Dicebant enim se habere altare ad conspectum, in illoque videre sacerdotem, & percipere omnia, quæ ab illo fiebant; Quando incipiebat Missam, legebat Epistolam, Euangelium, & hostiam, & calicem elevabat, & reliqua usque ad finem Missæ. Etsi Missa in diebus festis ad populum dicebatur altiori voce, sonitum illius licet confusè audiebatur. Distantia à fenestris usque ad altare Majus ad summum triginta passus continere poterat.

10 Sacerdos doctus, & senior respondit, non posse ex iis fenestris Missam audiri, quia ad illius auditionem præsentia requirebatur, quæ dari non poterat erga illos, qui extra Ecclesiam existebant. Hæc responsio dicti Patris pro se plures, & graves habet DD. & ex eadem facti specie, respondit Dian. 4. *p. tract.* 4. *resol.* 154. & alii plures, quos citavimus *suprà n.* 5. Et quamvis ob reverentiam dicto Religioso debitam, utpote Seniori, annuissem.

11 Tunc, & nunc existimo ex dictis fenestris posse, audiri Missam, & præcepto satisfieri, etiam si nullæ personæ audientes Missam interjiciantur inter existentes in fenestris, & ipsum sacerdotem in eo altari celebrantem. Ratio est, quia præsentia extra templum, potest sufficere, ad Missam audiendam, quando est humana, & moralis. Et in præsenti, aut simili casu id tenent Card. de Lug. *dict. disp.* 22. *n.* 2. Francisc. de Lug. *l.* 5. *cap.* 14. *quæst.* 9. *num.* 88. Mascarenhas *cit. dict. cap.* 9. *num.* 105. Gobat. *proximè dict. tract.* 9. *n.* 172. Leand. *tom.* 3. *tract.* 2. *q.* 103. Dian. *par.* 10. *tract.* 11. *resol.* 7. *in fin. & tract.* 14. *resol.* 47. Henao *de Sacrif. Miss. disp.* 30. *sect.* 6. *n.* 101. & alii quos citant, & pro hac sententia etiã citari possunt omnes illi, quos *sup. n.* 2. *&* 3. attulimus.

12 Et præcisa distantia supra dicta, ostenditur eadem resolutio; quia verè assistit corporaliter, & moraliter ille, (etiam si sit extra Ecclesiam) qui potest dare testimonium occulatum, quòd eo loco Missa celebretur, & de omnibus, quæ in ea peracta sunt, non minus, ac si esset intra Ecclesiam, & fortasse melius, quam si esset in atrio, aut ex cœmeterio Ecclesiæ; & tamen DD. *n.* 10. *cit.* sustinent posse ex atrio, aut ex cœmeterio Missam audiri: ergo etiam ex illis fenestris, quæ sunt per tres passus tantum ab atrio separatæ.

§. III.

An Religiosi, & Moniales ex suis subselliis Missam solemnem cantantes, Missam audiant, & præcepto satisfaciant; & surgere teneantur, quando hostia, & calix elevantur, ut quod in Missa agatur, videant?

S V M M A R I V M.

18 *Missam audiunt, & præcepto satisfaciunt.*
19 *Ex choro post altare structo Missa auditur, & præcepto satisfit.*
20 *Existentes in choro, licèt non cantent, Missam audiunt.*
21 *Licèt commodè aliquis possit videre celebrantem, dum S. hostiam, & calicem elevat, ad id non tenetur.*

Ad primam quæstionis partem respondeo affirmativè. 18
Sic omnes. Probatur primò, quia ad auditionem Missæ sufficit, quòd verba celebrantis audiantur; aut aliquo signo cognoscatur, quid agat celebrans, aut in qua Missæ parte versatur; ut ex cit. DD. satis constat, & relatis Cajet. Soar. Bonac. Regin. & aliis, tenet Leand. *tom.* 3. *tract.* 2. *disp.* 1. *q.* 96. *& cit.* Fagund. & Hurt. Cardin. de Lug. *de Sacram. disp.* 22. *n.* 20. Sed Religiosi, & Moniales ex suis subselliis Missam canentes, hæc habent, quin sacerdotem videant: ergo, & Missam audiunt, & præcepto satisfaciunt.

Secundò probatur: nam existentes in choro post altare 19
structo, non videntes celebrantem, Missam audiunt, & præcepto satisfaciunt, ut fatentur Card. de Lug. *dicta disp.* 22. *num.* 20. Gordon. *tom.* 2. *l.* 6. *q.* 7. *c.* 2. *numer.* 12. Leand. *proximè q.* 104. Henao *de Sacrif. Miss. disp.* 30. *sect.* 6. *num.* 99. Escobar. *tom.* 5. *par.* 2. *l.* 42. *sect.* 2. *cap.* 11. *num.* 234. Gobat. *tom.* 1. *tract.* 5. *n.* 33. ex ratione; quia datur præsentia moralis: ergo etiam canentes in choro, licèt sacerdotem non videant, Missam audient.

Tertiò, quia existentes in choro, licèt non cantent, 20
nec videant sacerdotem, Missam audiunt, quia præsentiam habent moralem, ut dicunt cit. DD. ergo à fortiori illam audiunt in choro cantantes.

Ad secundam quæstionis partem respondeo; non tene- 21
ri dictos Religiosos, & Moniales à suis subselliis surgere quando Hostia, & calix elevatur, ut Missam audiant. Ratio est, quia licèt quis possit commodè videre, & audire celebrantem, ad id non tenetur, ut allatis pluribus, inquit Leand. *citat. q.* 97. ergo etiam non tenebuntur Religiosi, & Moniales à subselliis surgere, quando Hostia, & Calix elevatur. Hæc consequentia est expressa apud Henao *cit. dict. nu.* 99. ibi: *Nec necesse est, videre hostiam, & calicem, cum elevantur. Qua ignorantia vulgus Gallecorum, & Asturum laborare, jam olim observavi; consuetumque esse iis, qui in templo ultimum locum tenent, clamare ante elevationem, ut anteriores inclinent corpus, & capita.* Sic Henao. Ergo si existentes in Ecclesia, Missam audientes, ad id non tenentur, ut Missam audiant, nec etiam canentes in choro ad idem tenebuntur.

QUÆSTIO III.

An Prior ad tempus suspensus, aut Vicarius à Prælato substitutus, ad onera Missarum singulis annis dicendarum teneatur, & in defectum, an exactor redditum Ecclesiæ, vulgò Prioste?

S V M M A R I V M.

1 *Facti species.*
2 *Ad ea Missarum onera tenetur Vicarius, & non Prior.*

Nogueria Quæst. G 4 3 *Illa*

3 *Illa Anniversaria Missarum intra annum necessariò erant celebranda.*
4 *Mortaliter peccant sacerdotes diù differentes Missas.*
5 *Vicario congrua assignata est portio, ut eas Missas celebrare potuisset.*
6 *Hoc onus Missarum attendens Prælatus, solitò majorem assignavit portionem.*
7 *S. Card. Cong. pro singulis mensibus assignat duos aureos.*
8 *Prior ex eo, quod titulo non caret, ad eas Missas non tenetur.*
9 *Vicario assignata portio fuit, ut onera Ecclesiæ, & non tantum parochialia sustinenda.*
10 *Sua culpa, & non exactoris, vulgò Prioste, defecit Vicarius.*
11 *Ignorantia non illum excusat.*

1 SUspenso Stephano à suo Prioratu, ob quoddam crimen Episcopus vicarium substituit, duraturum usque ad finem litis, assignata portione, pro singulis mensibus viginti ducatorum. In ea Ecclesia Priori, & aliis beneficiariis erat onus impositum, celebrandi certum Missarum numerum in singulos annos, ex quibusdam Anniversariis, quæ intra annum ab exactore redituum Ecclesiæ, *vulgo* Prioste, per ipsos sacerdotes distribuebantur, at exactor Missas, quæ per distributionem ad Priorem pertinebant, nec Vicario, nec ipsi Priori distribuit; sed post adeptam pacificam possessionem illas assignavit dicendas Priori. Quæritur 1. quis teneatur eas celebrare Missas, Prior, vel Vicarius? 2. Ad quid teneatur exactor redituum Ecclesiæ?

§. I.

Quis teneatur eas celebrare Missas, Prior, aut Vicarius?

2 Respondeo in foro conscientiæ, teneri Vicarium, & non Priorem. Ratio est, quia Vicarius à Prælato constitutus, dum Prior est suspensus, tenetur ad omnia illius Ecclesiæ onera, ad quæ teneretur Prior, si non esset suspensus: sed unum ex oneribus hujus Ecclesiæ est, tot facere Anniversaria Missarum, pro animabus fundatorum, seu ex illorum dispositione: ergo Vicarius ad illud tenetur. Major patet ex Conc. Trident. *sess.* 24. *de reform. c.* 18. *in princip.* ibi: *Idoneum in ea Vicarium cum congrua, ejus arbitrio, fructuum portionis assignatione constituere; qui onera illius Ecclesiæ sustineat, donec ei de Rectore provideatur.* Accedit *Declar. S. Concil. Congreg. anno* 1577. apud Garciam *part.* 9. *c.* 2. *nu.* 8. Sic habens: *Secundo, is Vicarius sic constitutus obibit illa omnia munia, quæ Concil. sess.* 24. *&c.* Sed hic Vicarius à Prælato fuit constitutus, assignata portione viginti ducatorum, pro quolibet mense, ut onera illius Ecclesiæ sustineret: ergo dum illa Ecclesia est suo Pastore privata, tenetur ad illa Missarum Anniversaria: Minor ostenditur, quia ex tabella in sacristia appensa, & ex libris illius Ecclesiæ constat, esse onus impositum omnibus sacerdotibus emolumenta, & utilitates ab ea Ecclesia accipientibus, celebrandi Missarum Anniversaria, quæ per distributionem illis evenirent: sed vicarius loco Prioris, in hoc Missarum onere, succedebat, & emolumenta, & utilitates ab ea Ecclesia accipiebat: ergo pro tempore sui Vicariatus ad dicta Missarum onera tenebatur. Major, & minor bene sunt probatæ, & de se expressæ; consequentia verò rectè colligit.

3 Secundò probatur, quia Missæ celebrandæ certis, & determinatis diebus, absque peccato mortali differri nequeunt, ad annum sequentem. Videantur Arriag. *tom.* 7. *disput.* 56. *sect. & subsect.* 2. *nu.* 20. *&* 21. Henao *de sacrif. Miss. disp.* 31. *sect. n.* 54. & alii, quos citant: sed Missarum Anniversaria illius Ecclesiæ, certis, & determinatis diebus erant celebranda intra eundem annum, juxta distributionem: ergo ad sequentem, & sequentes absque gravi peccato, differri non poterant. Sed Prior pro iis annis, quibus erat suspensus, ea non poterat celebrare: ergo vices illius gerens, illa tenebatur celebrare.

4 Major videtur certa, quia DD. communiter in eo conveniunt, sacerdotes diu Missas, quas tenentur celebrare, differentes peccare mortaliter. Sic Silvest. Angel. Petr. Navarr. Nald. Cordub. Reginald. Fagund. Laym. Marchin. Dian. Machado, & alii, quos afferunt, & sequuntur Leand. *tom.* 3. *tract.* 8. *disp.* 4. *q.* 17. Escob. *tom.* 3. *p.* 1. *l.* 21. *sect.* 2. *c.* 13. *n.* 160. Dicastill. *tom.* 1. *de Sacram. tract.* 5. *disp.* 4. *à n.* 400. Et quamvis aliqui apud Leand. *cit.* putent, posse differri Missas ex eleemosyna ad tres menses, quando eas petentes majorem celeritatem non requirunt; hoc non habet locum in anniversariis, quæ à fundatoribus tempus habent determinatum; & si ab uno hæc non possunt celebrari, alius pro eo tempore substitui debet, à quo dicantur. Hic autem fuit Vicarius constitutus.

Tertiò probatur, quia vicarius amplam obtinuit portionem, ut onera tam parochialia, quam Anniversariorum ipsius Ecclesiæ sustineret: ergo cùm commodum tam pingue sentiat, sentire etiam debet onus Anniversariorum, juxta juris Reg. *Qui sentit onus de reg. jur. in* 6. Ideo enim ea portio fuit assignata ut *mox n.* 7. videbitur. 5

Ex dictis satis patet, hunc Vicarium teneri ad has Missas, quæ absque gravi peccato, non poterant de uno, ad sequentem annum differri, neque ad absolutionem litis, quæ plusquam per duos annos absoluta non fuit. Et hac de causa (ut arbitror) Prælatus illi tam pinguem portionem, viginti ducatorum, pro quolibet mense assignavit. 6

Dixi his *n.* 5. *&* 6. portionem à Prælato viginti aureorum assignatam fuisse amplam, & pinguem; quia licet Conc. Trid. *sess.* 24. *de reform. cap.* 18. *in princip.* dicat illam esse arbitrio Prælati assignandam; Sat tamen Congreg. Concil. eam duorum aureorum pro singulis mensibus assignavit; & in hac quantitate esse justam, sentiunt Galet. *in Margarit. cas. conscient. Verb. Vicarius* 8. Campanil. *in divers. jur. Canon. rubr.* 7. *c.* 6. *n.* 116. *in fine*, quos refert Barbos. *in collect. ad cit. locum Tridentin.* 43. *& de potest. paroch. c.* 2. *nu.* 35. Fateor tamen majorem designata à S. Conc. Congr. à Prælato assignari posse; tum ratione loci, tum temporis, & necessitatis, dummodo sit justa, ut cum Navarr. inquit Garcias *dicta p.* 9. *c.* 2. *n.* 15. 16. *&* 17. tractans de hac S. Congreg. Declarat. Hactenus dicta non solùm habent locum in vacatione Parochialis Ecclesiæ, sed etiam in privatione loco ejusdem ipsius parochi, ut in nostro casu; ut cum Massob. sentit Barbos. in Collect. ad *cit. locum Trid. nu.* 38. ibi: *vel per privationem.* 7

Nec obstat 1. Quòd hoc onus Anniversariorum ad Priorem, & non ad Vicarium pertinet, ut constat ex ipsis Ecclesiæ libris, & ex tabella in sacristia appensa; & pro toto duorum annorum tempore, quo lis pendebat, dabatur Prior in illa Ecclesia, verum habens titulum, & collationem à superiori legitimo factam: ergo ad Priorem, & non ad Vicarium Missæ Anniversariorum pertinebant. Non, inquam, hoc obstat, quia licèt daretur Prior de jure, de facto non dabatur, quia erat suspensus ab officio; & loco illius erat Vicarius à Prælato constitutus, ut munia Ecclesiæ sustineret, & rationi congruit, ut succedat in onere, qui substituitur in honore, ut habet *Reg.* 77. *de reg. jur. in* 6. 8

Nec obstat 2. quòd hic Vicarius portionem habuit designatam ad onera sustinenda parochialia, & non ad Missarum Anniversaria, quæ illius Ecclesiæ onus erant speciale. Non, inquam, obstat, quia portio à Prælato assignata fuit, & jam pro eo speciali onere illius Ecclesiæ, ut aperte constat ex verbis Conc. Trident. *cit.* ibi: *qui onera ipsius Ecclesiæ sustineat*: in quibus comprehendit omnia onera ipsius Ecclesiæ, ut S. declaravit Congr. quæ non sunt tantùm onera parochialia, sed etiam alia, si qua dantur in ea Ecclesia; & bene colligitur ex pingui portione concessa, ut jam notavimus *supra*. Et hoc est adeo verum, quod si huic oneri talis Vicarius non satisfaciat, peccet contra justitiam, & teneatur ad restitutionem, ut inquit Dicastill. *tom.* 1. *de Sacram. disp.* 4. *nu.* 325. loquens de parocho non adimplente Anniversaria, quæ ex fundatione jubentur celebrari pro aliquo particulari, vel pro communitate, & si stipendium pro ipsis recipiat, ad restitutionem teneri. 9

Non obstat tertio, dicere, hunc Vicarium culpa vacasse, quia exactor redituum Ecclesiæ, cui incumbebat in principio anni Missas distribuere per sacerdotes illius Ecclesiæ, nullas in principio unius, & alterius anni huic Vicario distribuit; & ubi culpa non est, delictum esse non potest, *cap. cum voluntate, de sentent. excommunic.* Non, inquam, hoc dictum obstat, quia non excusatur Vicarius ab onere celebrandi, quia exactor redituum vulgòPrioste illi in utroque anno nullas distribuit (de illius 10

enim

enim injustitia mox dicetur,) quia ad ipsum Vicarium pertinebat servari, & scire, an tales Missæ ab ipso essent dicendæ, an non; unusquisque enim tenetur ea, quæ ad suum statum, & officium pertinent, cognoscere & scire, ut omnes docent. Et scire, ad quem pertinebat dicere illas Missas, quæ intra annum non dicebatur contra fundatoris voluntatem, illi incumbebat.

11 Nec illum ignorantia excusabat, ut expresse constat *ex text. in cap. si culpa, de injur.* ubi dicitur, ignorantiam non excusare, quando quis debuit scire; *& Inst. de leg. Aquil.* §. *Praeterea*, ubi etiam dicitur, imperitiam in re ad proprium officium pertinente non excusare; & jura clamant, paria esse scire, & debere scire, *l. Quod te mihi, ff. de reb. credit.* Nec etiam excusatur, dicens, se ea onera Missarum celebrandarum à Priore, & aliis hujus Ecclesiæ sacerdotibus, probe scivisse; at cùm prope diem expectaret Priorem suæ Ecclesiæ esse restituendum, illi Missarum oneri non satisfecisset, ut Prior restitutus, Missas, quæ ad illum pertinebant, celebraret? Non, inquam, per hoc excusatur, nam ea nixus spe à culpa non manebat immunis; quia Anniversaria intra annum erant celebranda, & ad illius finem non relinquenda, cum periculo illa non celebrandi pro animabus; ut de facto illo, & sequenti anno celebrata non fuerunt; cum damno animarum in Purgatorio existentium.

§. II.

An in defectu Vicarii, teneatur ad restitutionem illarum Missarum Exactor, vulgò *Prioste*, & in defectu hujus, ipse Prior?

SUMMARIUM.

12 *Si mala fide Vicario Missas non distribuit, tenetur, Vicario non satisfaciente.*
13 *Si bona fide, non tenetur; tenetur tamen illum admonere, ut restituat.*
14 *Non satisfacientibus Anniversariis Vicario, & exactore, vulgò* Prioste, *tenetur ipse Prior, potest tamen se compensare.*

12 Ad Primam tituli partem respondeo cum distinctione: vel enim exactor Missas Anniversariorum mala fide Vicario non distribuit, vel bona fide; si mala fide, respondeo, deficiente Vicario in restitutione illarum Missarum, teneri ad eas Missas ipsum exactorem redditum illius Ecclesiæ. Quod teneatur, ostenditur, quia fuit causa injusta, ne illa Anniversaria celebrarentur per duos annos. Quod verò teneatur ad hanc restitutionem deficiente Vicario constat; quia Vicarius stipendium illarum Missarum recepit, quando congruam portionem, ad sustinenda onera illius Ecclesiæ recepit. Et juxta restitutionis ordinem, ille primo loco tenetur, qui factus est ditior, & secundo loco, qui damni injusta fuit causa. Est communis TT. doctrina, Vasq. *in opusc. de restit. cap. 9. dub. 3. nu. 43. & 53.* Molin. *disput. 737. nu. 2.* Less. *de just. l. 2. c. 13. dub. 5. nu. 39.* quos refert, & sequitur Card. de Lug. *tom. 1. de just. disp. 2. sect. 4. n. 119.*

13 At si bona fide processit, existimans, eas Missas esse dicendas à Priore Ecclesiæ, & ideò illas Vicario non distribuit? Respondeo non teneri, nec etiam secundo loco, deficiente Vicario; quia ex illa non distributione in nihilo factus ditior, ut suppono. Cæterum, cum ex officio teneretur, eas Missas tempore habili distribuere, ne defectum intra annum, animæ paterentur; & dabatur sacerdos, nempe Vicarius, qui loco Prioris portionem habebat ad eas Missas celebrandas; respondeo teneri illum admonere, ut Missas celebret omissas pro tempore sui Vicariatus. Quod si nolit, ad aliam eum non obligo restitutionem.

14 Si tamen Vicarius suæ noluerit satisfacere obligationi, ut dictum est teneri; censeo Priorem teneri illa Anniversaria omissa celebrare, vel facere celebrari. Moveor, quia licèt Vicarius ad illa teneretur, ut satis manet probatum; ad Priorem restitutum ad suum beneficium pertinet, ut onera Ecclesiæ omissa satisfiant per se ipsum, aut per alios. Ita colligitur ex communi DD. doctrina, asserentium beneficiatum in beneficio succedentem, qui non potuit inducere hæredes sui antecessoris ad solvendam pensionem suo beneficio impositam, teneri illam solvere, non solum debitam pro uno anno, sed per plures; ex ea ratione, quia illa pensio erat onus illius beneficii. Sic Gigas *de pension. quæst. 39.* Azor. *tom. 2. Inst. moral. l. 8. cap. 8. quæst. 14.* Garcia *de benef. 1. part. part. 5. a nu. 191.* Castr. Palaus *tom. 2. tract. 13. de benef. disp. 1. punct. 11. §. 6. a num. 3.* Filliuc. *de stat. cleric. tract. 41. cap. 6. numer. 17.* Sic etiam dicitur de successore in re emphyteutica, Fragos. *de regim. reip. Christian. part. 3. disput. 4. §. 3. num. 18.* cum pluribus: sed Anniversaria in parte beneficii Prioratus curati erant illius onus: ergo non satisfaciente Vicario, tenetur satisfacere ipse Prior jam restitutus. Potest tamen contra Vicarium, & illo defuncto contra illius hæredes procedere, vel compensationem facere, quia recipiens congruam à Prælato assignatam pro tempore Vicariatus ad onera Ecclesiæ tenebatur, ut ex dictis constat.

QUÆSTIO IV.

Quomodo se gerere debeat emptor domus, Anniversario Missarum obligatæ celebrando à sacerdotibus certæ Parochiæ, quod præsenti tempore ipsi repudiant, ob tenuitatem eleemosynæ; & non datur hæres, nec aliquis qui velit ad S. Pontificem recurrere, pro reductione Missarum?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Emptor non tenetur omnes domus tradere redditus, ut Missæ celebrentur.*
3 *Venditio domus fuit valida, ignorato onere Missarum.*
4 *Tenetur reparare domum, ne ruat; & potest illam vendere.*
5 *Si illius culpa corruat domus, tenetur ad censum, secus si pars illius.*
6 *Non tenetur Romam recurrere, pro reductione Missarum ad minorem numerum.*

Hyacinthus sacerdos ignorans impositum esse censum certæ domui, ut ex eo Anniversarium centum, supra quatuor Missarum singulis annis in perpetuum celebrarentur pro intentione cujusdam testatoris obligatæ, illam emit, & de hoc Anniversario jam notitiam habens possessionem cepit. De illo vero sic erat in testamento dispositum: *Impono super domum meam, quam habeo in tali platea, censum quinque millium regalium Lusitanorum, Lusitanè, finco mil reis, ut ex illo, singulis annis in perpetuum, à sacerdotibus meæ Parochiæ centum super quatuor Missæ celebrentur, cum eleemosyna unius argentei, Lusitanè dous vintens, pro singulis.* Eleemosyna pro illo tempore pinguis, & ut talis à sacerdotibus Parochiæ testatoris fuit acceptata. Decursu temporis reddita fuit tenuis, & pro illa sacerdotes in ea Parochia successores stare noluerunt; & legatum sibi relictum repudiarunt. Ad explicationem suæ dubitationis addit Hyacinthus duo primum, dictam domum, ut reparetur, quinquaginta millibus regalibus Lusitanis indigere; secundum testatorem non solum supra censum suæ domus, sed etiam supra omnia sua bona mobilia, imposuisse legatum. Quæritur 1. ad quid teneatur Hyacinthus? 2. An hæredes testatoris teneantur augere eleemosynam Missarum illius Anniversarii? 3. An per alios sacerdotes, ei eleemosynæ tenui acquiescentes, Missæ Anniversarii celebrari possint? 1

§. I.

Ad quæ teneatur Hyacinthus?

Sub hoc titulo quatuor ab Hyacintho inquiruntur Primum, An teneatur omnes tradere redditus domus à se emptæ sacerdotibus Parochiæ, ut pro præsenti tempore sufficientem habeant eleemosynam? Secundum, Anniversarii? Tertium, An teneatur reparare domum, ne census ad Anniversarium deficiat? Quartum, An teneatur ad Sedem Apostolicam recurrere, ut ad mi- 2

minorum numerum Missæ Anniversarii reducantur.

Ad primum respondeo, non teneri sacerdotibus Parochiæ omnes tradere redditus domus emptæ. Ratio est, quia per emptionem, & possessionem adeptam se tantum obligavit ad solvendam pensionem, mea domo collocatam: ergo dum illam singulis annis solvit, ad aliud non tenetur. Quod vero sacerdotes Parochiæ testatoris illi tenui eleemosynæ non acquiescant, ad illum non attinet.

3 Ad secundum respondeo, non posse Hyacinthum emptionem rescindere. Ratio est, quia licet quando domum emit, ignorasset illud onus Anniversarii, postea tamen dum illud cognovit, possessionem domus adeptus est, & pensionem impositam incepit solvere Sacerdotibus Parochiæ: DD. autem communiter docent, emptorem domus, inscium obligationis supra domum impositæ teneri, aut tradere domum venditori, aut solvere illam obligationem. Quod conscius egit Hyacinthus. Vide Tamburin. *in l.8. decal. tract.3. cap.3. §.3. nu.5. impresso Venetiis anno* 1654. Regressum tamen poterat habere contra venditorem, quia vero intra annum illum non intentavit, ut poterat ex jure, & DD. quos affert, & sequitur Castr. Paulus *tom.7. de justit. disp.5. punct.22. num.16.* jam non potest; & sic valida mansit emptio domus, & ille obligatus ad solvendam pensionem, supra domum impositam sacerdotibus, ut Missas Anniversarii celebrent.

4 Ad tertium respondeo, Hyacinthum teneri reparare domum ex suo, & non ex censu. Probatur primum, quia per emptorem validam factus est dominus illius, non solùm quoad dominium utile, sed etiam quoad directum; & potest illam locare alteri, & vendere, cui voluerit; sic cum communi DD. sententia *in tract. de Cens.* tradunt Molin. *tract. & tom.2. disp.381. Vers. Differt contractus*, Card. de Lug. *tom.3. de just. disp.27. num.1.* & alii: ergo cum dominium domus ad illum pertinet, ad illum etiam pertinet illam reparare. Secundum ostenditur, quia dum domus est integra, licet debilis, tenetur pensionem solvere censuarius, ut tenet Molin. *cit. disp.391. Vers. Hac clausula*, propè finem, & alii: ergo ex pensione alteri debita, domus reparari nequit.

5 Si tamen dicta domus absque culpa Hyacinthi corruat, pensionem solvere non tenetur; & cessat Anniversarium Missarum in ea domo constitutum. Sic colligitur ex doctrina Molin. *cit.* Card. de Lug. *disp.27. sect.6. numer.*103. *fine*, Castr. Palai *tom.7. de Iust. disput.7. punct.*18. *num.22.* Secùs dicendum, si domus culpa Hyacinthi corruat; nam tenebatur in alia re eum censum subrogare, & interim censum solvere, ac si domus integra subsisteret. Sic relatis Molin. Salas. & aliis, Card. de Lug. *proximè numer.*128. Castr. Palaus *loco citat.* Unde sequitur, Missas Anniversarii in domo prædicta constitutas, non cessare. Sic de hoc casu docent cum Praxinel. Peres de Lara, Pellizario, & aliis, Tamburin. *l.3. Method. celebr. Miss. cap.* 1. §. 3. *numer.*89. Henao *de sacrif. Miss. disput.*31. *sect.*10. *numer.*93. Si tamen domus non in totum corruat absque culpa dicti Hyacinthi censuarii; tunc tenebitur ad partem census, juxta partem non delapsam arbitrio boni viri.

6 Ad quartum respondeo, non teneri Hyacinthum ad Sedem Apostolicam recurrere pro reductione Missarum, ad minorem numerum. Ratio est, quia Hyacinthus ex contractu emptionis domus, solùm tenetur ad tradendum censum sacerdotibus Parochiæ, & non ad alios sumptus in acquirenda à Sede Apostolica Missarum reductione. Nec obstat, quod hic recursus fit absque ulla impensa, ut constat ex *Declarationibus ad §.1. Decret. S. Concil. Congreg. sub Vrbano VIII. edit.* 21. *Iunii* 1625. in quibus, ne detur excusatio recurrendi ad Sedem Apostolicam pro ea reductione, dicitur: *A Sede Apostolica absque ulla impensa, esse id statuendum, quod magis in Domino è re esse judicaverit.* Non, inquam obstat, nam præterquam, quod hic recursus ad Hyacinthum non pertinet, ut dictum est, semper tamen aliqui necessario faciendi sunt sumptus cum Bancariis volentibus hoc munus obire sine salario, & illos facere non tenetur Hyacinthus, cum hæres testatoris non sit constitutus.

§. II.

An hæres testatoris, aut illius successores justum stipendium sacerdotibus teneantur conferre?

SVMMARIVM.

7 *Non tenentur, ut ostendunt circunstantia.*

8 *Quando Missa assignentur taxativè, aut demonstrativè?*

9 *Quando in dispositione testatoris primo loco assignatur tanta pecunia, & secundo Missa celebranda, & taxativè eleemosyna, hæres non tenetur illam augere.*

10 *Quando quantitas, & qualitas apponitur taxativè, hæres ad augmentum compelli nequit.*

11 *Sententia communis hic non habet locum.*

7 Respondeo, hæredem testatoris, & illius successores (& etiam si testator non solùm supra domum, sed etiam supra bona mobilia Anniversarium Missarum imposuisset) eleemosynam augere non teneri. Moveor primò, quia circunstantiæ ab eo tempore, quo institutum fuit à testatore illud Anniversarium maximè sunt mutatæ. Fuit enim institutum ante sæculum sexcentesimum, in quo unus argenteus, *vulgo dous vintes* erat valde pinguis eleemosyna, pro singulis Missis. 2. Domus censui obnoxia multoties fuit vendita; & in prima venditione dimisit hæres obligationem solvendi pensionem sacerdotibus Parochiæ, in manibus emptorem cum illorum sacerdotum beneplacito, & sic per successores domus emptores fuit continuatum, usque ad præsens tempus. Ex his circunstantiis patet, hæredem, & illius successores non teneri ad augendam eleemosynam, etiam in casu, quo testator non solum supra domum, sed etiam supra bona mobilia imposuisset Anniversarium, quia per dimissionem solutionis census in manus emptorum cum beneplacito sacerdotum Parochiæ, continuatam usque ad præsens tempus, per quadraginta, & amplius annos præscripsit hæres contra eam obligationem; nam ad illum, seu successores nullus factus est recursus, ac si talis non esset hæres, nec successores fuissent, nec etiam mobilia jam inveniuntur; quia ad effectum præsentem alicui non fuerunt addicta cum hoc onere in casu, quo existere usque ad præsens tempus potuissent.

8 Secundò moveor, quia DD. communiter docent, non teneri hæredem, & illius successores augere Missæ stipendium, quando quantitas pecuniæ assignatur taxativè. Et tunc quantitas pecuniæ assignatur taxativè, quando in aliquo legato unica exprimitur perfecta oratione; & tunc præsumitur assignata per factum demonstrativè, quando duabus perficitur orationibus. Et clarius illa dicuntur verba taxativa, quæ stant per se, idest, sola, absque dependentia aliorum verborum sensum perfectum reddunt ab alio quopiam distinctum. Illa verò sunt demonstrativa, quæ dependet ab aliis: idest, independenter ab illis non habent sensum perfectum. Hanc regulam omnes fere DD. approbant, Bartol. Surd. Mantic. Simon. de Pretis, Paulus de Castr. Anton. Gom. Rivius, Menoch. Felin. Navarr. Sanch. Vasq. Monet. Bonac. & alii apud Marchin. *de ord. tract.3. part.2. cap.*22. *numer.*5. Tambur. *in Method. celeb. Miss. lib.3 capitul.1. §.3. num.79.* Sed in nostro casu verba testatoris sunt taxativa, & non demonstrativa, quia stant per se sola, & absque dependentia aliorum verborum, reddunt perfectum sensum ab alio quopiam distinctum, ut ex illis constat: *Impeno super domum meam, quam habeo in tali platea censum quinque millium regalium Lusitanorum, ut ex illo pro singulis annis in perpetuum a sacerdotibus mea Parochia celebrentur centum, & quatuor Missa, cum eleemosyna unius argentei pro singulis.* Quæ verba unam tantum efficiunt perfectam orationem, & stant per se sola, & absque dependentia aliorum reddunt perfectum sensum, ab alio quopiam distinctum; ergo.

9 Moveor tertiò. Nam quando in dispositione testatoris primo loco assignatur taxativè tanta pecunia, & tot Missæ celebrandæ, & secundo loco designatur pecuniæ stipen-

pen-

pendium, hæres ad amplius non tenetur, ut ex Felin. Paulo de Castr. & Monet. tenent Marchin. *cit. numer.7.* Tambur. *proximè num.78.* Henao *de sacrif. Miss. disput.13. sect.10. num.102. in fine*. Sed in præsenti casu testator primo loco designavit pecuniam, seu censum Missæ celebrandæ, & secundo loco sacerdotes cum designatione eleemosynæ, ut ex illis verbis constat: ergo hæres ad augmentum non tenetur.

10 Quartò moveor: Quia ubi quantitas, & qualitas legati in testamento fuerunt taxativè appositæ, ad supplementum non potest hæres compelli, *ex text. in l. Nomen debitoris*, *§. uni debitoribus*, *ff. de legat.3.* & ibi DD. jam *citat.* Sed legatum relictum sacerdotibus Parochiæ ad celebrandum id Anniversarium Missarum, fuit taxativè positum; ut ex verbis adductis expressè constat; ergo nec hæres, nec illius successores ad supplementum eleemosynæ, seu legati compelli nequeunt.

11 Nec obstat dicere cum communiori sententia, quòd in casu, quo testator tot Missas celebrandas præscripsit, singulisque eleemosynam tenuem assignavit, si testator principaliter eas Missas intendit, & in hæreditate datur capacitas ad eleemosynæ augmentum, tenetur hæres ad illud: & possit ad id compelli ab Episcopo, & à Provisore Regio Capellanorum in nostro Regno, in quo est in viridi observantia privilegium alternativæ cum Ordinaris de acceptanda ratione Anniversarii Missarum coram ipso. Et quòd hæres teneatur supplementum augere, tradunt Homobonus de Bonis, Rivius, Genuens. Barbos. & alii, quos citatos, affert Dian. *2. part. tract.14. de celebr. Miss. resol.17.* Bartol. Surd. Mantic. Sanch. Vasq. quos citat, & sequitur Tamburin. *in Method. celeb. Miss. l.3. c.1. §.3. num.75.* & pluribus relatis Marchin. *de ordin. tract.3. part.2. cap.22. n.2.* & Henao *de sacrif. Miss. disp.31. sect.10. num.103.* ubi multos adducit. Non, inquam, obstat, quia allata opinio debet intelligi, de testatore, qui taxativè non designavit eleemosynam, ut ipsi DD. jam supra *cit.* docuerunt, in præsenti autem casu testator taxativè, & unica perfecta oratione eleemosynam Missarum designavit; ut constat ex dictis, & resolutione quæst. seq. numer.2.

§. III.

An per alios sacerdotes extra Parochiam testatoris, ei tenui eleemosynæ acquiescentes, Missæ Anniversarii celebrari queant?

SUMMARIUM.

12 *Non datur, qui pro reductione Missarum ad Sedem Apostolicam recurrat.*
13 *Per alios sacerdotes possunt ea celebrari Missa.*
14 *Exemplis confirmatur.*
15 *Missa celebranda per certos, & determinatos sacerdotes, per alios celebrari possunt.*
16 *Si non dentur sacerdotes, qui eas Missas celebrare velint, potest Provisor Residuorum, de consilio Deputatorum Tribunalis conscientiæ, eas tradere celebrandas alicui Monasterio.*
17 *Et si non detur Monasterium Missas acceptans, potest recurri ad Episcopum pro reductione Missarum ad minorem numerum.*
18 *Etiam si non sit difficilis aditus ad Sedem Apostolicam, hic casus non videtur comprehendi in Decreto de celebrat. Missar.*
19 *Oppositum est tenendum.*
20 *Nunquam tamen pro reductione Missarum ad minorem numerum recurrendum est ad Provisorem Residuorum.*
21 *Non tamen videtur improbabile, si dispositione Conscientiæ Tribunalis eam faciat.*

12 Ex dictis constat, non dari aliquem, qui velit ad Sedem Apostolicam recurrere, aut ad id teneatur. Non enim 1. vult Hyacinthus censuarius, nec ad id tenetur, ut dictum est *numer.6.* Nec 2. volunt, nec tenentur hæredes successores primi hæredis à testatore instituti; quia per triginta, & amplius annos, sunt à solutione illius eleemosynæ exempti; jus suum, ad illam acquirendam à censuariis domus, sacerdotibus Parochiæ tradentes, cum beneplacito ipsorum sacerdotum, & Censuarii, ut jam *numer.7.* dictum est. Nec etiam 3. volunt, nec videntur recurrere teneri ipsi sacerdotes; quia legatum, quod sacerdotibus testator reliquit, erat gratia, & favor, dum eleemosyna erat pinguis, & ut talis ab anterioribus sacerdotibus fuit acceptata: at in præsenti, cum sit tenuis, eam nolunt acceptare; nemo enim tenetur suo uti speciali privilegio, & favore, *cap. si de terra, de privil.* quod autem in favorem alicujus relictum, vel factum est, in gravamen illius retorqueri non debet, *reg.61. de regul. jur. in 6.* Nec anteriores Parochiæ sacerdotes per acceptationem illius favoris, & gratiæ posterioribus præjudicium, ab illis non dependentibus afferre prætenderunt, nec poterant. Et cum alii non dentur, nec teneantur, nullus datur, qui velit, aut teneatur Romam recurrere. Quo supposito.

Respondeo, per alios sacerdotes alterius Parochiæ, dictas Missas Anniversarii celebrari posse. Ratio est, quia quando testatoris, seu defuncti voluntas impleri potest, nefas est ab illa voluntate discedere, quando talis voluntas non est illicita, nec irrationalis, ut constat *ex cap. Tua nobis de testam.* & aliis juribus, *& ex Trident. sess.22. de reform. cap.6. & sess.25. de reform. c.4.* & DD. Molin. *tom.1. de Iust. disput.249. in princip.* Barbos. *in Collect. ad cit. loca Trid. & de potest. Episc. part.2. alleg.29.* & alii, quos citat: sed dictus Testator principaliter intendens animæ suæ bonum disposuit, quòd celebrarentur centum, & quatuor Missæ pro singulis annis in perpetuum; & minus principaliter in gratiam, & favorem sacerdotum suæ Parochiæ ad illas celebrandas eos designavit; quia pro illo tempore eleemosyna unius argentei erat satis pinguis, & ab illis fuit acceptata; cum tamen discursu temporis reddita fuerit tenuis, & dimissa ab iis sacerdotibus; si dantur alii aliarum Parochiarum, etiam extra civitatem, qui hac tenui eleemosyna satisfacti, illas volunt celebrare, illis tribuenda est ea eleemosyna; ut sic in principali voluntas testatoris impleatur; & in minus principali si deficitur, est sine alicujus injuria, ut ex dictis patet. 13

Hæc doctrina aliquibus confirmatur exemplis, 1. sit: sacerdos obligatus ad celebrandum in certo templo, si hoc templum deficiat, quia destructum est, violatum, aut interdictum, in alio templo, aut capella, seu sacello tenetur celebrare pro ea obligatione, ut docent Tamburin. *in Method. celebrand. Missæ, l.3. capitul. 5. §.2. numer.1.* ergo etiam deficientibus sacerdotibus ad celebrandas Missas Anniversarii à testatore designatis, ab aliis sacerdotibus, si dentur, eæ Missæ celebrari possunt. A loco enim ad personam, & à persona ad locum valet argumentum, Barbos. *tractat. in loca Comm. argum. loco 83. num. 1. & 2.* ex jure Doctores. 14

Secundum exemplum: sacerdos obligatus ad celebrandum per se ipsum, per alium non potest celebrare, maximè si à fundatore, aut testatore electa fuit bonitas personæ, ut eum pluribus defendit Marchin. *de ordinat. tract.3. part.2. cap.24. num.4.* At si ipse sacerdos aliquos laboret impedimento, quia v. g. est infirmus, incarceratus, aut excommunicatus, & mens testatoris fuit, nunquam defuturam Missam, tenetur per alium celebrare, ut sustinent Fagund. *in 1. Eccles. pracept. l.3. cap.9. num.5.* cum pluribus, & Tamburin. *cit. cap.5. §.1. à num.1.* Sed in sacerdotibus à testare electis, datur impedimentum, quia ea stipe tenui eas nolunt celebrare Missas: ergo si dentur alii sacerdotes ea tenui stipe allecti, per eos eæ poterunt celebrari Missæ.

Addo docere Machad. *de perfect. confess. tom. 2. lib. 4. tract.12. docum.16.* cum Barbos. Bonac. Homobon. Dian. & aliis, quando in institutione, seu fundatione capellaniæ disponitur, Missas esse celebrandas per certum, aut certos sacerdotes, adhuc satisfieri illarum oneri, si per alios celebrentur: ergo etiam à fortiori in nostro casu. A quo autem facienda sit hæc sacerdotum electio? Infrà dicendum. 15

Et quid dicendum in casu, quo nulli inveniantur sacerdotes, volentes ea tenui eleemosyna illas Anniversarii Missas celebrare? Respondeo, sustineri posse dispositionem *Ordinat. titul. 50. §.9.* ibi: *De omnibus Missis à defunctis celebrari jussis, quæ impletæ non fuerint, nec defuncti certum designarunt locum, in quo celebrarentur, Provisores album conficient, quod ad Tribunal Conscientiæ mittent,* 16

ut

ut illius Deputatorum judicio per Monasteria reformata distribuantur, magis indigentia, & in quibus majori cum brevitate dicantur, &c. Ex quibus verbis disponentibus de Missis, quarum oneri nondum est satisfactum, & de illis ad quas nec designata sunt loca, nec sacerdotes illos celebrare volentes, posse Residuorum Provisorem Missas per Monasteria reformata, & indigentia distribuere, ut intra annum celebrentur.

17 Et quid dicendum, si non dentur ea Monasteria, quæ pro tenui eleemosyna velint ea celebrare Anniversaria, (quamvis rarò eveniet, maximè si monasteria sint ex ædificatis extra civitatem?) Respondeo in hoc tantum speciali casu recurrendum esse ad Episcopum, ut ipsa eas Anniversarias Missas reducat ad minorem numerum, & sic juxta solitum sacerdotibus maneat sufficiens stipendium. Ratio est, quia aliqui dantur DD. asserentes, si contingat notabiliter recursum ad S. Pontificem esse difficilem, tunc adeundum esse Episcupum. Sic Tambur. *dict. lib.*3. *cap.*1. §.3. *num.*90. & 91. Henao *citat. dict. disput.*31. *sect.*10. *num.*94. His addi potest Castr. Palaus *tom.*4. *tract.*22. *disput. unica*, *punct.*15. *num.*7. *prope finem*, mentionem non faciens *de Decret. S. Congreg. citat. num.*6. Nam, quando, inquit, non potest adiri Episcopus, ut Missarum numerum minuat, posse ipsum sacerdotem, ad celebrandum obligatum, per seipsum illum diminuere: addit tamen ægrè contingere posse, ut aditus ad Ordinarium sit præclusus, quod etiam admittere videtur Henao *cit.* Sed in præsenti casu recursus ad S. Pontificem est notabiliter difficilis, quia non datur aliquis, qui velit, aut teneatur ad illum recurrere, ut ex dictis satis constat: ergo in eo ad Episcopum est recurrendum. Nullo tamen modo admitto posse dictos Parochiæ sacerdotes, hæredes, aut censuarium, non dato recursu ad Episcopum, illas Anniversarii Missas ad minorem numerum redducere. Quidquid in oppositum concedant sacerdoti, aut Capellano, ut se indemnem servet, *cit.* DD. & Bordon. ac Avers. apud Tambur. *cit. num.*95. De Censuario ratio patebit ex dicendis *num.*20.

18 Nec obstat, quod præcisa illa notabili difficultate, dici potest, præsentem casum non comprehendi *in citat. Decret. S. Congreg. sub Urbano VIII.* & sic posse Episcopum illum Missarum numerum diminuere. Ratio est, quia *in citat. Decreto* prohibetur Episcopis, recurere onera Missarum post Concilium imposita, ibi: *Vel alias quoquo modo reducant onera Missarum celebrandarum, aut post idem Concilium imposita:* Sed Missæ non acceptæ post Concilium, propriè non dicuntur impositæ post Concilium; Decretum enim in illis verbis manifestè loquitur de oneribus Missarum impositis. Sic Marchin. *de ordin. tract.*3. *part.*2. *cap.*19. *num.*32. & aliis relatis, Dian. *part.*6. *tract.*6. *resol.*10. Francisc. de Lug. *l.*5. *cap.*12. *quæst.*9. *n.*96. Tambur. *in Method. celeb. Miss. l.*3. *cap.*1. §.2. *num.*9. Henao *de Sacrif. Miss. disput.*31. *sect.*9. *num.*83. ergo Episcopus dictas Missas potest ad minorem numerum reducere, quia à Sacerdotibus Parochiæ non sunt acceptatæ, ac proinde non impositæ.

19 Non, inquam, hæc obstant, quia præcisa illa notabili difficultate, de qua *numer.*17. Episcopus non potest in præsenti casu diminuere Missarum numerum, quia illi prohibetur *in citat. Decret.* Nec verba Decreti adducta, hunc nostrum casum excludunt; quia ut dictæ Missæ dicantur propriè impositæ, sufficit, quod fuissent acceptatæ ab anterioribus sacerdotibus Parochiæ, licèt à posterioribus sacerdotibus ob tenuitatem eleemosynæ non fuissent acceptatæ. Ita expressè Tamburin. *cit. num.*10. & Henao *d. num.*83. *in fine*. Et ratione patet, quia illæ Missæ verè fuerunt acceptatæ, & onus illarum simpliciter impositum, nec non acceptatio posteriorum sacerdotum facere potuit, quod à prioribus non fuissent acceptatæ.

20 Dictum fuit *num.*17. non dato recursu ad S. Pontificem, posse Episcopum ad minorem numerum reducere illas Anniversarii Missas; assero tamen, non posse illam fieri reductionem per Provisorem Residuorum, nec ad illum pro ea recurri; quidquid in oppositum dixerit Fagund. *in 1. Eccles. præceptum*, *l.*3. *cap.*7. *num.*15. & 17. quod probat, & non improbabiliter. Quia tamen illum sentiunt Castr. Palaus *tom.*4. *de Sacrament. tract.*22. *disput. unic. punct.*15. *num.*7. Henao *de Sacrif. Miss. disp.*31. *num.*89. ex ratione, quia potestas reducendi Missas ad minorem numerum est supra sæcularem, & proprium potestatis Ecclesiasticæ, cum respiciat rem summe spiritualem, quale est sacrificium Missæ, & personas Ecclesiasticas, quales sunt sacerdotes, quibus ob Missæ celebrationem stipendium designatur. Ab hac sententia non recedo.

21 Licèt sententia Fagund. admittatur ab Henao *citat.* in Missis celebrandis à Religiosis Militaribus in suis conventibus relictis, quæ possunt à senatu Regio ad minorem numerum reduci, quia ille senatus erga eos Religiosus habet jurisdictionem Ecclesiasticam, quod etiam sentit Mendo *de ordin. milit. disquis.*9. *quæst.*5. *numer.*5. Et juxta hos DD. videbatur etiam sententia Fagund. satis probabilis, quia Provisor Regius in ea reductione recurrere ad Tribunal. Conscientiæ tenetur, & stare illius dispositione, ut colligitur *ex Ordin.* & illorum verbis *cit. supra numer.*16. Et in hoc Tribunali datur jurisdictio Ecclesiastica non solùm in fratres, & sorores Regulares, sed etiam circa legata defunctorum, quæ ab ipso Provisore alternativè cum Ordinario dirigunt, quæ vere sunt spiritualia.

QUÆSTIO V.

An hæres, seu testamentarius eleemosynam Missæ quotidianæ pro singulis annis augere teneatur, quando designata à principio tenuis reddita fuit?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*

2 *Tenetur eleemosynam augere, quia in hereditate datur capacitas, & a testatrice designata non fuit.*

3 *Etiam tenebatur in casu, quo testatrix illam tenuem designaverit.*

4 *Testatrix primo loco hanc Missam quotidianam intendit.*

5 *Sicut capellanus tenetur celebrare in sacello à testatore designato, sic etiam testamentarius facere, quod celebretur.*

1 Anna fœmina nobilis in suo testamento, sic disposuit: *Volo, quod meum corpus sepeliatur in sacello mea Villa rusticana Silvestri, & jubeo, quod à die mortis meæ in eo sacello per sacerdotem virtute spectabilem Missa celebretur quotidiana; & ex redditibus bonorum meorum ea detrahatur eleemosyna, quam Ægidius sufficientem judicaverit, ita ut cum effectu ea Missa in perpetuum celebretur.* Sic executioni mandatum, & plures annos Missa quotidiana celebrata cum eleemosyna viginti supra tria millia regalia Lusitana, in eodem sacello. At decursu temporis, non est inventus sacerdos, qui eleemosyna aucta, ad viginti quinque millia regalia Lusitana, eam voluisset Missam per annum celebrare. Quæritur, an hæres, seu testamentarius eleemosynam augere teneatur, ut Missa quotidiana in sacello à testatrice designato, celebretur? Aut possit extra dictum sacellum eam celebrare facere, quousque sacerdos inveniatur, qui illam eleemosyna jam assignata, in illo celebret sacello?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, hæredem, seu testamentarium eleemosynam augere teneri, habita hæreditatis capacitate, ut Missa, in assignato à testatrice sacello, celebretur. Probatur 1. nam quando testator non designavit quantitatem eleemosynæ, sed disposuit, ut tot Missæ in perpetuum celebrarentur, tenetur hæres consuetam tempore executionis solvere, etiam si major sit, quam illa, quæ tempore dispositionis in usu erat; sic relatis Bartol. Brixian. Geminian. Moneta, tradit Marchin. *de Ordin. tract.*3. *p.*2. *cap.*22. *num.*9. & Tamburin. *in Method. celeb. Miss. lib.*3. *cap.*1. §.3. *numer.*83. & 84. Henao *de sacrif. Miss. disp.*31. *sect.*10. *num.*103. & apud ipsum ultra cit. Honcal. *opuscul.*3. *num.*18. *de valor. Missa*, Barbos. *de potest. Episc. part.*2. *alleg.*29. *numer.*7. Dian. 2. *part. tract.*14. *resol.*17. Avers. *quæst.*11. *sect.*18. *vers. Si autem*, Quartus *in appendic. sacrif. Miss. quæst.*4. *punct.*2. *diff.*5. *in fine*, Hieron. Garcia *tract. de excellent. sacerdot. diff.*10. *dub.*10. Alfonsus de Leon. *quæst.*3. *de offic. capell. sect.*14. & *seqq.* Perez de Lara *l.*1. *de Anniversf. cap.*15. *per totum*, Castillent. *in Polianth.*

sera-

seraphic. Theol. moral. Verb. Capella diff. 9. alios citantes, Pellizar. *tom. 1. tract. 6. cap. 3. à num. 42.* Sed testatrix eleemosynam ad Missam quotidianam non designavit, & hæreditas ad illam augendam est capax, juxta tempus executionis; ergo hæres, seu testamentarius ad eam elargiendam tenetur; licet tempore dispositionis alia eleemosyna fuisset sufficiens.

3 Secundò probatur, quia etiam in casu, quo testatrix designavit eam eleemosynam tenuem, pro hoc præsenti tempore, tenebatur hæres, seu testamentarius illam augere. Ratio est, nam quando testator tot Missas celebrandas principaliter intendit, & eleemosynam pro singulis tenuem designavit, potest hæres ab Episcopo compelli, ut supplementum solvat; ut cum Barthol. Surd. Mantic. docent Sanch. *l. 8. de matr. disp. 1. nu. 36.* Vasq. *in opusc. de testam. cap. 8.* Tambur. *nu. 75.* & alii: sed testatrix in animæ suæ commodum, Missam quotidianam in perpetuum, principaliter intendit: ergo hæres, seu testamentarius ad supplementum eleemosynæ tenetur, etiamsi à testatrice sufficiens pro hoc tempore fuisset designata.

4 Minor ostenditur, quia illud principaliter intenditur, quæ primo loco in dispositione ponitur, & minus principaliter, quod secundo loco; ut cum Monet. Marchin. *cit. n. 7. post medium*: Sed in prædicta testatricis dispositione, primo loco ponitur Missa celebranda singulis diebus in perpetuum, & secundo loco agitur eleemosyna ab hærede solvenda: ergo principaliter Missam quotidianam intendit: ergo dum tenuis evadit, illam augere tenetur ipse testamentarius. Vide *dicta præcedente q. à nu. 8. usque ad finem* §.

5 Ex dictis satis constat teneri dictum administratorem bonorum Illustrissimæ Annæ testatricis facere, quod celebretur ea Missa singulis diebus in perpetuum, in eo sacello designato cum eleemosyna pro tempore currenti consueta. Et amplius ostenditur, quòd in eo sacello sit in perpetuum celebranda. Quia in eo DD. conveniunt, mortaliter scilicèt peccare cappellanum obligatum ad celebrandum in tali templo, sacello, aut capella, si in alio loco celebrat; ut cum Navar. Rodrig. Azor. Fagund. & alii, tenet Dian. *2. p. tr. 14. resol. 29.* & aliis pluribus relatis Marc. *cit. d. tr. 3. p. 2. c. 24. à n. 1.* ergo etiam mortaliter peccabit dictus bonorum administrator, si bonis testatricis extantibus, in alio loco à designato, ut minorem eleemosynam expendat, celebrare faciat eas Missas. Et hæc resolutio maximè in præsenti casu urget. Ratio est, quia constat, testatricem ex peculiari devotione, hoc sacellum S. Silvestri ad suam sepulturam elegisse, dum vitam viveret, in eo quotidie Missam audiebat, orationi subdiu vacabat, ab illa fuit ædificatum, structum, muneribus, & peristromatibus ornatum. Et his datis circumstantiis, sicut non potest capellanus alio in loco celebrare, ut resolutum fuit *à Rota Rom. per Card. Seraph. 9. Oct. 1595. in una Bergom. Legatis*, & DD. quos affert, & sequitur March. *cit. nu. 2.* Sic etiam administrator facere tenetur, celebrare in eodem sacello, dum in bonis testatricis ad id detur capacitas.

QUÆSTIO VI.

An legatarius teneatur onera legati adimplere statim à morte testatricis, aut post aditum legatum, in foro conscientiæ?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Proponitur communis sententia.*
3 *A die obitus tenetur legatarius ad onus Missarum.*
4 *Secunda sententia opposita adducitur.*
5 *Illi fit satis.*
6 *Tertia affertur sententia adversa.*
7 *Illi respondetur authoritate P. Molin.*

1 Marcellus in suo testamento domum quandam Antonio legavit sub obligatione faciendi celebrare pro anima sua duas Missas in singulis hebdomadis. Antonius statim post mortem Marcelli legatum cum suo onere acceptavit, sed domum legatam non statim, sed post multos menses adivit. Quæritur à quo tempore eas teneatur facere celebrare Missas?

RESOLUTIO.

Respondeo, tres circumferri sententias. Prima communior, & admittenda, asserit in foro conscientiæ, non posse legata pia differri ad sextum mensem, neque profana ad annum, ut decernitur *in l. Nulli, C. de Episcop. & cleric.* Nec ad hæreditatis aditionem, sed statim à morte testatoris esse adimplenda. Probatur, quia à morte testatoris, sunt legata vere debita legatariis, & eorum redditus, & fructus: ergo illis sunt statim solvenda, sicut alia debita, quando commodo possunt: sed alia debita testatoris non possunt differri in foro conscientiæ, ex concessione testatoris: ergo nec legata, quando testator non concessit, illa differri. Sic cum Sanch. Card. de Lug. *tom. 2. Inst. disp. 14. num. 296.* & Dian. *citatis pluribus p. 3. tract. 5. resol. 59.* Et loquendo in specie de legatis piis, citat Bartol. Covarr. & Panormit. Molin. *de just. tom. 1. tract. 2. disp. 195. vers. Auten. à Gama*, Fragos. *tom. 3. l. 4. disp. 7. §. 4. num. 99.* Pro hac sententia adduci possunt omnes docentes, peccare mortaliter illum, qui notabiliter negligentia legerit in adimplenda testatoris voluntate, ut sunt Novarr. S. Antonin. Rodrig. Petr. Navarr. & alii communiter, quos referunt, & sequuntur Barbos. *de potest. Episc. alleg. 82. numer. 16.* Torrecill. *in exam. potest. & jurisd. Episc. tract. 1. q. 7. sect. unic. diff. 1. nu. 3.* & videri potest Remigius *in sum. tract. 2. c. 7. §. 9. n. 5. in fine primi vers.* 2

Ex hac sententia (quæ est sequenda) censeo, Antonium in foro conscientiæ teneri ad faciendas celebrare illas binas Missas hebdomadarias à die obitus Marcelli, & non post sex menses, nec post aditum legatum. Moveor primo, quia hoc legatum non est utcumque relictum, sed relictum ut Missæ celebrentur pro Marcelli anima, quarum dilatio illi multum nocere potest, ut cum Sanch. sentit Card. de Lug. *cit.* in similibus Missarum, & suffragiorum legatis. Moveor secundo, quia locatio illius domus legatæ, à die obitus Marcelli, determinatè ad ipsum pertinet Antonium, juxta *supra dict.* Molin. *citat.* Tertiò, quia hæc obligatio ex jure positivo desumenda non est: sed ex jure naturali. Et hoc exigit, ut ab eo tempore, quo legatarius bona fruitur defuncti, ab eo incipiat onus illis bonis impositum. 3

Nec obstat secunda in hac materia sententia, docens; Quando à testatore nullum fuit assignatum tempus, ad executionem suæ voluntatis, teneri de jure executores legata pia exequi intra sex menses numerando, à die publicationis testamenti, vel à scientia executorum sub aliquibus pœnis, ut decernitur *in Authent. de Eccles. tit. §. S autem hæres, vers. Si autem legatum*. Sic pluribus relatis tradit Fagund. *de just. l. 6. cap. 4. num. 12.* Qui loqui videtur pro foro conscientiæ; quia utitur dictione *tenetur*, quæ importat necessitatem, & obligationem, ut cum pluribus tenet Sanch. *l. 6. decal. cap. 4. nu. 38.* & Barbos. *tract. de d. 405. n. 1.* Sed Marcell. ad Missas pro anima sua celebrandas, nullum designavit tempus: ergo jure communi standum est, non solùm in foro externo, sed etiam in foro conscientiæ. 4

Non, inquam, obstat hæc secunda sententia, quia procedit pro foro externo, in quo legatis piis conceditur executio inter primos sex menses, licet à legatario statim post obitum peti possint; Fragos. *cit.* Et in legatis profanis conceditur, ut intra annum executioni mandentur, quamvis intra annum postulari non valeant, Fragos. *loco cit.* At in foro conscientiæ diverso modo est producendum, ut patet in votis, & promissis, quæ facta, non designato tempore ad executionem, primo quoque tempore obligant; & in dubiis eorum, quæ sunt in favorem animarum, in illarum commodum sunt resolvenda, dummodo oppositum per DD. non sit resolutum. 5

Nec etiam obstat tertia in hac materia sententia, asserens, legatis piis non deberi executionem, nisi post aditam hæreditatem, & non à morte testatoris. Pro hac sententia cum aliquibus senatoribus stetit Gama *decis. 248.* in causa duorum conjugum se mutuo instituentium usufructuarios, & post amborum mortem confraternitatem Misericordiæ per quinquennium. Et orta controversia à quo tempore computandum esset quinquennium? A Judicibus primæ, & secundæ instantiæ lata fuit sententia; quod à tempore mortis ultimi conjugis. Gama tamen, & aliqui ex supremis senatoribus aliis non suffragantibus judicarunt, 6

carunt, quinquennium esse computandum ab hæreditate adita, & noo à morte ultimi conjugis; cui sententiæ favere videtut Barbos. *de potest. Episc. alleg.* 82. *num.* 18. Sed Antonius legatum non statim adivit post mortem Marcelli, sed post aliquos menses: ergo to conscieotia ad executionem Missarum sub onere relictarum non tenetur; sed ab eo die, quod legatum adivit.

7 Non, inqoam, obstat hæc tertia senteotia, nixa authoritate Gamæ, & aliorum Senatorum; nam licet illorum suffragiis sententia pronunciata fuisset. In prima tamen, & secunda instantia latè erat standum; quia legatum quinquennii Misericordiæ confraternitati relictum à die obitus ultimi conjugis erat computandum, & incipiendum. Et meritò illorum judices sic; licèt frustra, ob ultimam sententiam, judicarunt. Nam sententiæ primæ, & secundæ instantiæ erant juxta doctrinam Bartol. in hac opinione non reprobati. Quæ sane erat sequenda, quia nec consuetudo, nec textus expressus, nec glossa Acurtii in contrarium stabant, & in judicando illi erat standum, juxta *Ordin. Regiam l.* 3. *tit.* 64. §. 1. & sic astruit Molin. *supra cit.* Et quamvis Gama dicat, sententiam, quam secutus fuerat, esse communem; oppositum tradunt Carol. Miltoeus, & alii, quos refert Covarr. ut inquit ipse Molin. & coostat ex *dictis n.* 2.

QUÆSTIO VII.

An deficiente Missarum stipendio duobus capellanis in uno anno, & in sequenti, non deficiente stipendio duobus, deficiente tamen altero capellano, possit stipendium capellani non substituti distribui pro illis duobus in compensationem stipendii non soluti anno elapso?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Stipendium capellani non substituti pro anno, quo fuit solutum, distribuendum est per plures sacerdotes, qui Anniversarium Missarum breviter celebrent pro anima testatoris.*
3 *Quando dispositio testatoris in propria specie impleri nequit, in simili, & proximiori testatoris institutioni implenda est.*
4 *Testator potius commodum sua anima, quam Capellanorum attendit.*
5 *Si eo anno, quo deficit unus ex capellanis, non deficeret, illis illius anni tradendum erat stipendium.*
6 *Idem affertur contra postulatores.*
7 *In domo publica mercium, vulgo Alfandega, sæpius census empti deficiunt.*
8 *Et sæpius sequentibus annis redimuntur, maximè si sint ad opera pia.*
9 *Quando capellanus annis præteritis majus solito habuit stipendium, si in uno, vel altero decrescat, non potest numerum Missarum minuere.*
10 *Stipendium ad capellanos anni præteriti non pertinebat.*
11 *Non est contra jus naturale, nec positivum, plures sacerdotes Missas celebrare posse, in loco capellani non substituti. Nec opinio adducta id probat.*
12 *Non possunt capellani se compensare, Missas dicendas minuendo.*
13 *Datur damnum animæ testatoris innocentis.*
14 *Ea capellanorum petitio est injusta, & ut talis non admittenda.*

1 D. D. Ludovicus Alvarez de Tavora Bajulivus de Lessa Collegii Portugallensis Societatis JESU fundator, duas in suo testamento instituit capellanias Missæ quotidianæ in perpetuum; illis, & fabricæ sufficientem designans eleemosynam pro singulis annis in censu annuali apud domom publicam mercium vectigalium, *vulgò Alfandega* empto. Uno anno hic census, & duobus capellanis stipendium cooventum defecit. Qua de causa unus ex duobus capellanis dimisit capellaniam; altus suo loco noo substimtus, quia non fuit ioventus. Anno sequenti census annualis tantùm ad onguem fuit solutus. Quia tamen unus solus dabatur capellanus; & census solutus fuit pro duobus. Orta fuit non levis altercatio inter capellanos anni elapsi, qui stipendium debitum, oon receperunt, & Collegii Rectorem, illius legati executorem, super stipendium capellaoi eo aono non substituti. Capellani instabant, stipendium inter illos esse bipartiendum; pro illis Rector, & collegii PP. stabant, quia præcisis rationibus urgentibus, quas adducebant, adhuc fabrica anni elapsi non erat soluta. Quæritur 1. An dictum stipendium sit dividendom inter capellanos, & Rectorem pro Missis, & fabrica, anno elapso non solutis; aut sit tradendum pluribus sacerdotibus, qui maxima cum brevitate Missas illius capellani non substituti celebrarent, conferente collegio ad illas necessariam fabricam? 2. An Missæ illius anni elapsi, ut per plures celebrentur sacerdotes, authoritas requiratur Episcopi?

§. I.

An dictum stipendium inter duos Capellanos, & Rectorem sit dividendum pro Missis, & fabricæ eleemosyna, anno elapso, non soluta; aut potius sit dividendum pro pluribus sacerdotibus, qui maxima cum brevitate Missas capellani non substituti celebrent?

Respondeo, ut judex istius causæ constitutus, hoc stipeodium capellani vacantis, & non substituti pro eo anno, quo fuit solutum stipendium esse distribuendum per plores sacerdotes, qui Missas huic anno correspondentes, pro anima testatoris breviter celebrent; & non tradendum capellanis, & Rectori, quibus pro anno, in quo Missas celebrarunt, & fabricam tribuit, solutum nõ fuit in domo publica mercium vectigalium stipendium conventum. Hæc resolutio duas continet partes. Prima, quod dictum stipendium sit distribuendum per plures sacerdotes, qui Missas vacantis capellani breviter celebrent. Secunda, quòd noo possit stipendium tradi capellaois, qui Missas jam anoo elapso dixeront, & adhuc stipendium non receperunt. 2

Prima pars osteoditur primò: Quia io dispositionibus testatorum verba propriè sumenda sunt, ut si possibile sit, legatum in propria, & specifica forma impleatur, ut coostat ex *Clement. Quia contingit, de relig. domib.* & insinuatur *in Concil. Trid. sess.* 25. *de reform. cap.* 8. Ac commendatur, quando ea specifica forma possibilis noo est, in eodem Concil. jubetur, quòd impleatur in simili proximiori tamen testatoris institotioni, ibi: *Qui eorum institutioni proximior sit, & pro loco, & tempore utilior, convertantur.* Et relatis Mantic. Menoch. & Everard. tenent Sanch. *l.* 4. *consil. cap.* 2. *dub.* 13. *num.* 2. Cardin. de Lug. *tom.* 2. *de Iust. disp.* 24. *num.* 303. *in fine*, & 305. *Vers. Omissa ergo.* Sed in nostro casu testator disposuit, quòd per duos capellanos in Ecclesia collegii à se fundati singulis diebus dicerentur duæ Missæ, quibus annuum in jure, seu censu à se empto sufficiens designavit stipendium; & cum anoo proximè elapso unus tantum daretur capellanus, (altero non toveoto) qui onus Missarum annuum sustinere voluisset, & noo defecisset stipeodium; nec illud Missarom onus annuum in specifica forma jam impleri poterat; implendum erat juxta Trident. & DD. cit. in forma proximiori, & utiliori loco, & tempore, voluntati testatoris. Et hæc erat, ut Missæ quotidianæ illius anni, quæ ab uno capellano non invento, dictæ non fuerunt, dicerentur breviter in paucis diebus à pluribus sacerdotibus, qui præsto aderant; & non traderetur stipeodium aliis duobus capellanis, quibus non pertinebat; quamvis aliud non solutum illis deberetur. Nec etiam justum erat, quod alius institueretur capellanus, qui singulis diebus per annum celebraret loco capellani noo substituti; nam illa obligatio jam erat debita pro anno elapso; ergo maxima cum brevitate à pluribus sacerdotibus Missæ ei anno correspondentes, & debitæ erant celebrandæ. 3

Secundò ostenditur, quia testator in harum capellaniarum institutione suæ animæ utilitati, & non capellanorum attendit, ut patet: sed quando testator in dispositione sui legati prius salutem suæ animæ, quam aliarum personarum intendit, in eo legato priorem locum obtinet anima, quam aliæ personæ, ut in simili cum Covarr. Decio, Anchart. Panormit. Navarr. Padil. & aliis tradit Sanch. *l.* 4. *consil. cap.* 2. *dub.* 12. ergo. Et certum est in majorem utilitatem animæ testatoris esse, quod stipendium capellani 4

va-

vacantis, & non substituti, expendatur in Missas breviter celebrandas per multos sacerdotes, quam ut tradatur capellanis, quibus non debetur, quamvis adhuc suarum Missarum stipendium non recepissent.

3 Tertiò: Quia si hoc anno elapso duo constituerentur capellani, ut testator disposuit, ad illos pertinebant stipendia, pro illo anno soluta: ergo si unus non est inventus, ad capellanos antea elapsi anni stipendium capellani non suffecti non pertinet, sed ad illos, qui loco dicti capellani Missas dixerint; nam anima testatoris pro singulis annis manere non debet sine Missis suarum capellaniarum, ad quas stipendium relinquit.

6 Secunda pars resolutionis probatur, nempè quòd non possit dictum stipendium tradi capellanis illius anni, in quo stipendium defecit, primo, ut proximè, quia si alter daretur capellanus, sicut constitutus fuit unus, ad alterum pertinebat stipendium, & illi tribuendum erat, sicut constituto tributum fuit; ergo si hoc stipendium elapsi antea anni suum non erat, queri nequeunt, quòd illis non tradatur.

7 Secundò, quia quando has capellanias acceptarunt, probè tenebant, illarum stipendium solvendum esse à censu per testatorem empto in domo publica mercium vectigalium, & etiam probè sciebant in his domibus publicis aliquando hos deficere census; ergo cum eo anno census defecissent, nulla eis infertur injuria; si stipendium pro alio anno debito, & soluto eis non tradatur, juxta *regul.*
8 *scienti, & consentienti, 27. de regul. jur. in 6.*

Tertiò, quia stipendia Missarum uno anno non soluta, in sequentibus, quando redditus illius publicæ domus superabundant, à Rege, vel à Judice domus repetuntur, & si sunt ad suffragia defunctorum, aut ad fœminas dotandas, non difficulter acquiruntur. Et sic evenit circa hæc capellaniarum stipendia,, quæ instante Collegii Rectore, ad unguem post quinquennium soluta fuerunt. Quæ diligentia fortasse non adhiberetur, si dictum stipendium capellani vacantis per capellanos, & Collegis fabricam
9 distribueretur.

Quartò: Conveniunt DD. Quando capellani annis præteritis stipendium majus solito pro Missis suarum capellaniarum receperunt, si uno, vel altero anno stipendium decrescat, non posse capellanos numerum Missarum minuere. Sic Perez de Lara *de capell. & Anniversf. l. 1. cap. 15. num. 15.* Tambur. *in Method. celebr. Miss. l. 3. cap. 1. §. 3. numer. 96.* Pellizzar. *in man. Regul. cum Fraxinal. & Rodrig. tract. 6. cap. 3. num. 48.* Henao *de sacrif. Miss. disp. 31. sect. 10. num. 95.* Sed capellani annis præteritis majus solito habuerunt stipendium, & in sequentibus, quando ab ea domo solvetur: ergo defectus stipendii dicti anni compensari debet cum excessu aliorum annorum.

Rationes Capellanorum soluta.

10 Nec obstant rationes contra prædictam resolutionem à capellanis adductæ. Non prima, in qua dicitur, illum censum, seu stipendium receptum esse ad capellanos, qui Missas celebrarunt: at illi Missas capellaniarum anni præcedentis, proximo elapso, illas celebrarunt, quin stipendium reciperent. Non, inquam, hæc obstat; quia ille census, seu stipendium non erat ad illius anni capellanos, sed ad capellanum anni proximè elapsi, qui defecit; & in illius defectu, ad ipsos non pertinebat capellanos, ut *supra* ostenditur.

11 Nec obstat secunda, sic asserens: si daretur anno elapso alter capellanus illi tribus debebat illud stipendium, sed non fuit datum, quia nullus fuit substitutus: ergo hoc deficiente, illis ipsis tribui debet. Consequentia obstenditur. Iniquum enim videtur, plures eligere sacerdotes, qui Missas anni proximè elapsi celebrent, & illis stipendium mox solvatur manentibus anterioribus capellanis, absque suo stipendio, qui Missas prius celebrarunt: Hoc enim est contra jus naturale, canonicum, & civile: est contra jus naturale, & canonicum, quia utrunque continetur a Bonifacio VIII. in illa *regul. 54. Qui prior est tempore, potior est jure, de Reg. jur. in 6.* & DD. quos citat, & sequitur Card. de Lug. *de just. disp. 20. nu. 146. Vers. Hæc sententia*; & est contra jus civile, ut habetur *in Ord. Reg. l. 3. tit. 91. in principio*, quidquid sit de jure communi apud eundem Card. de Lug. sed dicti capellani sunt priores tempore illis, qui vocandi sunt ad illas celebrandas Missas, quæ anno elapso proximè, non fuerunt celebratæ, ergo. Non, inquam, ea ratio obstat; nec consequentiæ probatio, aliquid probare ex citatis juribus; nam ipsi capellani non sunt priores tempore ad ipsum stipendium, quod erat capellani illius anni, si daretur, quia tamen non fuit electus, quia non fuit inventus, qui capellaniam illius anni acceptare voluisset, expendendum est per plures sacerdotes, qui Missas celebrent, quas celebrare tenebatur alter capellanus, si ad capellaniam inventus fuisset.

Nec obstat tertia ratio capellanorum dicentium; stipendium, quod superest capellam non inveniri; pro eo anno, vel debet tradi alteri capellano, qui Missas illius anni celebret, vel pluribus sacerdotibus, qui breviter illas celebrent: non alteri capellano, quia eo anno dabuntur tres capellani: testator autem duas, & non tres capellanias instituit, non pluribus sacerdotibus, quia testator duos tantum requirit sacerdotes, seu capellanos, qui quotidie Missas celebrent per annum; & non quòd celebrentur per plures sacerdotes cum brevitate: ergo juxta rectam, & consonam interpretationem, illud unius capellani non suffecti stipendium sibi ipsis tradi debet, qui Missas celebrarunt, & stipendium adhuc non receperunt. Non, inquam, hæc obstant, quia ex dictis patet solutio. 12

Nec obstat quarta ratio dicentium, posse sibi ipsis capellanis tradi id ipsum stipendium capellani pro eo anno non provisi, in compensationem suarum Missarum non solutarum. Nam plures docent DD. posse sacerdotem se compensare in eleemosynis centum Missarum, quando illi soluta non fuit eleemosyna aliarum centum, quas ab eodem commendatæ fuerunt, ut ex Peyrin. tradunt Lezan. *in sum. tom. 4. Verb. Missa, num. 43.* Dian. *part. 10. tract. 16. resol. 66.* Pellizzar. *tom. 1. tract. 6. cap. 3. n. 50.* Tambur. *in Method. celeb. Miss. l. 3. c. 1. §. 3. n. 103.* ergo etiam capellani poterunt compensationem suarum Missarum non solutarum retinere in eo stipendio nulli capellano debito. Nec ista compensatio adversatur doctrinæ Dian. Tambur. & Pellizzarii, quia non est in damnum alterius defuncti, quia stipendium vacans defectu alterius capellani est ad Missas celebrandas pro anima ejusdem testatoris, & pro Missis jam celebratis, & non solutis. Et si compensatio occulta in casu prædictorum DD. est licita, etiam erit licita in foro externo, in quo constat de debito, & datur, cum quo in parte satisfiat. Non, inquam, obstat hæc ratio, quia Henao *de sacrificio Miss. disp. 31. sect. 10. n. 106.* in casu eorum DD. adhuc consulit illi sacerdoti, ne utatur compensatione. Nec ei ratio à Dian. Tambur & Pellizar. illi videtur admodum efficax, ut apud illum videri potest. Data tamen ea opinione; respondetur, non posse in eo stipendio fieri compensationem, quia si detur, anima testatoris innocentis patitur damnum, quia pauciores habebit Missas; quam justè potest habere, ut dictum est. 13

Denique hi capellani ab executore hujus legati postulant, ut Missas celebratas in eo anno, pro quo defuit census annalis, recipiat loco dicendarum eo stipendio; quia ut prius celebratæ hunc favorem consequi merentur, & quia priores celebratæ magis animæ testatoris prosunt, quam de non celebrandæ; quia forsan illis jam non indigebit. At cum ex dictis constet, executionem legati suæ non posse stare petitioni, illis non annuit; diligentiam tamen pro adhibeudo censu non soluto, illis promisit, & consequutus fuit. 13

§. II.

An Missæ non celebratæ à non suffecto capellano, ut per plures breviter celebrentur sacerdotes, authoritas requiratur Episcopi?

S V M M A R I V M.

14 *Non requiritur authoritas Episcopi.*
15 *Non opponitur Trident.*

Respondeo, non requiri authoritatem Episcopi, ut Missæ plures breviter celebrentur; sufficit enim judicium prudentum, & DD. Ratio est, quia ex dispositione testatoris volentis, & mandantis, quòd singulis annis pro sua anima celebrentur Missæ duarum capellaniarum, rectè colligitur, ut Missæ, quæ uno anno celebratæ non fuerunt, in sequenti majori cum brevitate celebrentur. In quo 15

non

non datur mutatio de uno ad alterum usum, sed impletur testatoris voluntas meliori modo, quo potest, supposito capellani defectu; ergo cum non mutetur legatum, nec alia detur commutatio, Episcopi authoritas non requiritur, nec executoris consensus. Sic colligitur à dictis per Card. de Lug. *de Just. tom.2. disp.24.n.*303. Molin. *tract.2. disp.*249. Sanch. *l.4.cons. c.2. dub.*13. *& alios.*

15 Nec obstat dicere, quando legatum pium impleri non potest in eum usum à testatore præscriptum, in alium ei similem ab Episcopo de consensu executoris commutandum esse, ut tenent Sanch. *cit. dub.*5. Molin. *Vers. Vtrum autem*, Card. de Lug. etiam *cit. num.*306. id colligentes ex *cap.*3. *de testament. & ex Concil. Trid. sess.* 25. *de reform. cap.*8. Loquente de testatore Hospitalium, sic: *Mandat adhuc, ut fructus illorum in alium pium usum, qui eorum institutioni proximior sit, & pro loco, & tempore utilior, convertatur, pro ut Ordinario cum duobus de capitulo, qui rerum usu peritiores sint, per ipsum diligendis magis expedire visum fuerit.* Sic Trid. Non, inquam, obstat, quia non datur commutatio de uno in alterum legatum, sed dispositio testatoris impletur meliori modo, quo potest, ut cum cit. DD. dictum est.

QUÆSTIO VIII.

An in Missis, & illarum Anniversariis dari possit præscriptio?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Non tenetur Maria ad Anniversaria, quia in illis, & Missis datur præscriptio.*
3 *Idem ostenditur ab exemplo Navarri, & aliorum DD.*
4 *Et à prima præscriptionis conditione.*
5 *Et à secunda conditione.*
6 *Et à tertia.*
7 *Et à quarta.*
8 *Præscriptio, etiam contra ignorantes procedit.*
9 *Plures dantur casus, in quibus ex jure non conceditur præscriptio.*
10 *A jure defunctis non conceditur præscriptio, nec à DD.*
11 *Videtur sententia judicis revocanda.*
12 *Quod est acquisitum per possessionem legitimam alicujus, ab illo auferri nequit.*
13 *Ex Bulla Clementis VIII. ea summa pecuniæ à Maria non poterat auferri, & tradi Hospitali.*
14 *Bulla S. Pontificis de præsenti casu non procedit.*

1 MAria nobilissima fœmina bona aliqua immobilia bona fide, possidebat, in quibus investitæ erant eleemosynæ ad tria Anniversaria Missarum celebrandarum singulis annis in perpetuum, quæ vir nobilis suis successoribus sub eo onere reliquit, in Ecclesia S. Nicolai celebranda. Eleemosyna pro illis tribus Anniversarii elargienda sacerdotibus dictæ Ecclesiæ, erat ducentorum, & quadraginta regalium Lusitanorum. Hæc Anniversaria (defectu notitiæ) per amplius centenorum annorum celebrata non fuerunt. Accidit, quòd anno 1687. inventa fuisset quædam unius anni remissio eleemosynæ debitæ illorum Anniversariorum, anno 1576. exhibita. Qua visa per Provisorem Regium Capellarum, & juxta sui tribunalis stylum, per sententiam decrevit, colligendam esse rationem ab ultimis triginta annis elapsis, & eam eleemosynæ summum hospitali Omnium Sanctorum tradendam esse, juxta privilegium ab eo Hospitali à Clemente VIII. obtentum. Ea summa tradita juxta latam sententiam, Maria pro foro externo se liberam existimavit. Quærit 1. An etiam pro foro interno, se liberam possit existimare? 2. An dato, quod teneatur, illa satisfacere Anniversaria, bona fide omissa in dictis annis, possit eam designatam eleemosynam omissam hospitali tradere, aut potius illa facere teneatur celebrari in Ecclesia à testatore designata? Sic facti species proposita fuit. Ad utrunque quæsitum.

RESOLUTIO.

Respondeo, non teneri illam nobilem fœminam in utroque foro satisfacere illis Anniversariis, tam omissis per illos plures annos elapsos, quàm in futurum per annos venturos. Probatur, quia ex ipso jure Canonico, Civili, & communi consensu Theologorum, ac Juristarum constat, quod data bona fide, possessione, titulo, & tanti temporis decursu, in quo aliquis omisit præstare officium, servitutem, aut debitum, quo obstrictus erat, in utroque foro liber evadat; etiam si postea certo sciat, se fuisse verum debitorem. Sic latè pluribus relatis Castr. Palaus *tom.7. de just. in genere, disp. unic. punct.22. per totum*, Barbos. *tom.1. in collect. ad c. Vigilanti, nu.4. de præscript.* Nec ab hac generali doctrina jus, nec DD. recipiunt Anniversaria, & Missas, quas testatores in suis testamentis pro suis animabus celebrari mandarunt. Ut expressè defendunt Thom. Tambur. *in Method. celeb. Miss. lib.*3. *c.7. §.1. per totum*, Pellizzar. *tom.1. Manual. Regul. tract.5. c.9. n.92. & Viri docti à se consulti*, Gobat. *in experiment. Theolog. tom.1. tract.3. n.*514. 515. & 516. 2

Eadem ostenditur ex responsione, ad quendam Rectorem in simili casu, data à Navarr. *in volum. consil. & appendice tit.26. de præscript. num.1. & 7. fol. mihi* 652. Qui Rector, per spatium 20. annorum, unam tantum Missam singulis diebus celebrari fecit, cum ex fundatione capellaniæ duæ esse deberent cum commemoratione fundatoris, ex defectu notitiæ hujus, & aliorum onerum. Repertumque fuit per sexaginta annos, & ultra, nullum Rectorem ea onera, explesse. Resolvitque ipse Navarr. ea onera, per tantum temporis spatium, esse legitimè præscripta, & nihil ulterius deberi. Navarrum sequitur Barbos. *in vot. decis. tom.1. l.2. vot.52. num.*40. & apud ipsum Zerol. *in praxi Episc. part.2. Verb. Beneficium nu.*14. Idem tenet Perez de Lara *de Miss. Anniver. l.2. cap.1. num.*52. asserens, conditionis in capellaniis appositas posse præscribi; citatque Navarr. & Zerolam *proximè citatos*. Unde apertè stat pro nostra resolutione. 3

Et quòd in præsenti casu dentur conditiones ad præscriptionem requisitæ jure, & DD. *num.2.* patet *ex facti specie num.1.* Et ostenditur, data enim fuit possessio requisita *regul. sine possessione de regul. jur. & l.2. ff. de usucapion.* quæ fuit continuata in Maria, ultra quadraginta annos; cum in legatis piis sufficiant triginta, ut colligitur *ex l. ult. C. communia de legat.* Et cum communi DD. Covarr. *regul. possessor. 3. part. §. 3. num.6.* Less. *l.2. de just. cap.6. dub.11. n.39.* & specialiter in Missis, & Anniversi. Pellizar. *cit.* & Tambur. *proximè §.2. num.3.* Navarr. *supra l.3.* & praxis Provisorum Reg. Capellarum, ut ex dictis *n.1.* constat. 4

Data enim fuit Maria secunda conditio ad præscriptionem requisita, nempè titulus probabiliter præsumptus, idest, qui bona fide putetur validus, sive sit donationis, sive testamenti, vel successionis ab intestato, & aliorum, ut ex ipso jure constat, ut videre est apud Castr. Palaum *cit. §.5. num.2.* & tradit Less. *dicto l.2. de just. cap.6. dub.2. n.8.* & alii passim: at Maria ex testamento, & suorum Majorum successione ea bona possessit. 5

Data etiam fuit in Maria bona fides, ad præscribendum requisita *in regul. possess. de reg. jur. in 6. & cap. ult. de præscript. & in l. ult. C. unde vi*, & DD. Less. *proximè n.9.* Castr. Pal. *cit. §.6.* & doctrina communis: at Maria per plusquam quadraginta annos, bona fide processit existimans, ea bona à suis antecessoribus, & testatoribus relicta, esse sua absque ulla obligatione, & Anniversariorum onere. 6

Datur etiam quarta conditio, ad præscriptionem requiquisita, nempè continuatio certi temporis; & ex *dictis num.4.* constat, hoc temporis spatium in legatis piis, Missis, & Anniversariis esse triginta annorum. Et cum hoc temporis spatium sit maximè completum, ante scientiam oneris ad Anniversaria, ad illa jam non tenetur Maria, nec illius hæredes, nec in dictis bonis successores, ut cum pluribus tradit Barbos. *in collect. ad d. cap. Naviganti, nu.4. de præscript.* & Less. *cit. dub.27.* & expressè Gloss. *ad d. cap. Verb. Noverit.* 7

Nec obstat 1. quòd testator defunctus, cum hanc præscriptionem ignoravisset, reclamare non poterat: ergo suis privari non debet Anniversariis. Non, inquam, obstat, quia præscriptio etiam currit contra ignorantes, ut cōstat *ex proximè cit. cap. Naviganti*, ibi *Nobis autem tam in* 8

rebus

rebus cognitis, quam latentibus placuit, non habere vigorem, & DD. Barbos. *in collect. ad dictum cap. num. 3. & ex l. Nunquam, ff. de usucapion.* Bonac. *de restitut. in genere disput. 1. quæst. ult. punct. 2. num. 19. vers. Respondeo* 3. Et sicut currit contra absentes præscriptio elapso tempore requisito ex jure, sic etiam currit contra defunctos.

9 Nec obstat 2. quòd præscriptio non currat contra eos, qui agere non possunt, ut manifestè colligitur à contrario sensu, *ex l. ultim. C. communia de legat.* at defuncti agere nequeunt contra præscribentes jura ipsorum. Nec obstat 3. ex eadem ratione, non currere præscriptionem contra pupillum, *Ordin. l. 4. tit. 79. §. 2. & l. Sicut in rem, Cod. de præscript.* 30. *annorum*, & alii ac DD. Less. *dict. lib. 2. cap. 6. dub. 8. num. 24.* Molin. *tract. 2. disp. 78. vers. Præscriptio cessat, & omnes*. Nec 4. quia impedito non currit tempus, *l. 1. §. fin. C. de annal. except. cap. Quia diversitatem, de concess. præbend. & cap. fin. de elect.* etiam in præscriptione, Molin. *cit. vers. In iis etiam*, Barbos. *cit. in Collect. ad cap. Ex transmissa, d. 5. cum pluribus de præscript.* Defuncti autem sunt impediti, ut reclament contra præscriptionem. Nec 5. quia præscriptio non currit, Sede vacante contra Episcopum, *cap. de quarta 4. de præscript.* ibi: *Nisi fortè interim Pastoralis Sedes caruisset Pastore*, Gloss. *Verb. Caruisset*, ibi: *quia Ecclesia tunc caret legitimo defensore; & in cap. cum non liceat, verb. Non obstante*, ibidem Less. *dict. cap. 6. dub. 16. num. 49. vers. Dico 2.* At defuncti carent legitimo defensore: ergo si his adductis non currit præscriptio, quia non possunt agere, sunt impediti, non habent defensorem, etiam defuncti non possunt agere, sunt impediti, & defensorem non habent. Et ubi datur eadem ratio, eadem debet dari juris dispositio, ut ex jure, & DD. ostendit Barbos. *tract. de axiomat. 197. n. 3.*

10 Neque respondeas, defunctos posse agere, non esse impeditos, nec carere defensoribus, quia habent suos hæredes, & Prælatos superintendentes piis fidelium dispositionibus, & ipsum Capellarum Provisorem super has dispositiones vigilantem. Non, inquam, sic respondeas, quia etiam respondebo, pupillos, & minores suos habere tutores, & curatores, & Sedem vacantem suum Capitulum, & alias Ecclesias, in defectu suorum Parochorum, habere sacerdotes, quibus commendantur: ergo si contra hos non currit præscriptio, nec etiam curret contra defunctos.

Non, inquam, prædicta obstant, nec ratio ex responsione contra responsionem allata, nam datur dispar ratio: nam adducti in exemplis, seu argumentis, pro se habent ipsum jus decernens contra illos non currere præscriptionem: at defuncti nullo jure defenduntur, nec DD. sustinent, ne contra ipsos currat præscriptio, imò plures quos supra num. 2. & 3. adducimus, docent, quod in illos etiam detur præscriptio; & cùm hæc currat contra ignorantes, & absentes, qui pro se agere nequeunt, nec se defendere, etiam curret contra ipsos, qui ea habent impedimenta. Ad axioma respondetur: re vera debere dari erga defunctos eamdem juris dispositionem, quæ in allatis datur; cum ergo non detur, standum est ipsi juri, si quidem de his nihil disposuit. Ex his patet resolutio ad utrumque quæsitum n. 1. petitum.

11 Ex his mihi videbatur venire revocandam sententiam Judicis Provisoris capellarum statuentis summam pecuniæ à novissimis triginta annis elargiendaque esset pro illis Anniversariis, tradi Hospitali Omnium Sanctorum ex adductis rationibus, quia hic erat stylus illius tribunalis; & quia Hospitale habebat Bullas Apostolicas ad illa recipienda legata. Sed his non obstantibus, ea pecuniæ summa Hospitali tribui non debebat.

12 Primò, quia ea summa ex legitima præscriptione erat Mariæ, ut ex dictis pro utroque foro constat; & nullum est jus, aut stylus disponens, quod unius proprium ab illo auferatur, & alteri tribuatur. Maria enim bona fide possessionem incepit illorum bonorum à prædecessore habitam; & præscriptionem complevit, ignorans onus Anniversariorum, ipsis suis bonis relictis, esse impositum. Et succedens loco alterius justam habebat ignorantiæ causam, *regul. Qui in alterius, ff. de regul. jur.* Et dato, quòd illa possessio bona fide à prædecessore habita non incepisset, ea bona pro tempore suæ vitæ cum requisitis conditionibus ad præscriptionem, possedit; ut vidimus, ignorans onus Anniversariorum ipsis suis bonis esse impositum. Et hanc ignorantiam præsumit Glos. *in cap. Sanctorum, verb. sincere, & cap. si diligenti, verb. bona fides, de præscript.* illam semper præsumit, nisi contrarium probetur; nam *in l. Verius, ff. de probat.* dicitur, præsumi ignorantiam, nisi scientia probetur. Quæ de hac muliere in nostro casu probari nequit. Et quando bona fides ex facti ignorantia consurgit, etiam in dubio præsumitur; ut relatis Covarr. Tiraquel. Menoch. Sanchez, & aliis tradit Barbos. *in collect. ad citat. cap. Sanctorum, num. 3. & cap. Si diligenti.* Et confirmatur, quia notitia oneris Anniversariorum reperta est ex una tantum remissione debiti, habita anno 1576. Ex qua satis colligitur præscriptionem fuisse legitimam, & cementatam. Unde ad hominem argui potest. Nam si Provisor Capellarum tradi non jubet Summam legatorum ante triginta annos non impletorum, quia præsumitur ante eos annos dari præscriptionem, idem præsumere tenetur, dari post triginta annos, quando ante illos incepisse constaret, ut constat de præsenti casu.

Secundò: Nec ex Bulla Clementi VIII. dict. Hospitali concessa 5. Februarii, anni 1598. ea Summa pecuniæ ipsi Hospitali tribui poterat, ex duplici ratione; prima, quia Summus Pontifex tribui non jubet Hospitali alienum, de quo disponere non potest, ut colligitur ex ipsa Bulla, ibi: *Dummodo dicta legata certis personis relicta non fuerint:* at stipendium in bonis immobilibus investitum, ad celebranda dicta Anniversaria, jam per præscriptionem legitimam, erat bonum Mariæ, & inter illius bona erat, & legitimè possidebatur: ergo Hospitali tribui non poterat authoritate Pontificis. Et licet Summus Pontifex possit disponere de legatis piis ad unum usum, ut in alium convertatur, ut colligitur ex *Clement. Quia contingit de relig. domib.* & *ex l. Legatam, ff. de administ. rer.* & ex Doctoribus. Stipendium tamen ad Anniversaria legatum, per præscriptionem legitimam desiit esse legatum, & in bonis Mariæ est incorporatum, & à Pontifice alteri tribui non jubetur. 13

Secunda ratio: Quia Sum. Pontifex in dicta Bulla solum concedit dicto Hospitali legata non impleta per decem, viginti, aut plures annos, in præjudicium animarum testatorum, & in gravem conscientiarum legatariorum obligationem, ut constat ex supplica ad ipsam Bullam: at in præsenti quamvis datum fuerit præjudicium in anima testatoris, deficientibus illis Anniversariis, datum non fuit in conscientia legatariæ Mariæ, quia bona fide per plusquam quadraginta annos notitiam non habuit de illis Anniversariis; quòd sufficit, ut in ea Bulla suum non comprehendatur legatum; nam dictio & regulariter est conjunctiva, & copulativa, & de sua natura copulat præjudicium animarum testatorum cum gravi conscientiarum legatariorum obligatione, ut videre est apud Barbos. *tract. de diction. 110. num. 3.* & cum in præsenti casu non detur simul præjudicium animæ testatoris, & gravis obligatio conscientiæ legatariæ Mariæ, Bulla Pontificis hunc casum non comprehendit. 14

QUÆSTIO IX.

An Parochus teneatur offerre, & applicare Missam pro suis ovibus, à quibus decimas, vel stipendium recipit, pro illis diebus, quibus debet coram ipsis celebrare?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non tenetur Parochus.*
3 *Proponitur communis sententia.*
4 *Ostenditur exemplo Prælatorum majorum.*
5 *Opposita sententia adducitur.*
6 *Ex Trident. hæc sententia non probatur.*
7 *Afferuntur duæ Card. declarationes.*
8 *Ad primam respondetur.*
9 *Ad secundam fit satis.*
10 *Parochus ab ovibus non alitur, ut pro illis Missas offerat.*

11 *Adducuntur dispositiones aliquarum hujus Regni Diœcesum.*
12 *Ad illas respondetur.*

1 STanislaus certæ Ecclesiæ Episcopatus Vicensis Abbas, illius curam gerens ægrotavit. Et ne Parochianis diebus Dominicis, & festis deesset Missa, sacerdotem, qui illam celebraret, substituit. Quæritur, an dictus Abbas jubere teneatur, Missas pro ovibus offerri, aut sufficiat eas celebrari jubere, ut illæ eas audiant; & sic possit substitutus eas Missas pro alia privata intentione applicare, & stipendium recipere? Ratio dubitandi est primò quia Doctores aliqui asserunt, non teneri Parochos Missas pro Parochianis offerri, nisi in illis Diœcesibus in quibus illis imponitur speciale præceptum, aut viget consuetudo, illos pro eis offerendi. Secundò, quia legitime impeditus habeatur pro interessente, ut ex ipso jure constat.

RESOLUTIO.

2 Respondeo non teneri dictum Parochum Missas dicere, nec jubere, dici pro suis ovibus; sed sufficere, illas dici jubere, ut ipsæ onus præceptum audiendi Missam adimpleant. Hujus resolutionis fundamentum est illud, quod *num.* 1. *primo loco designatur*, non tamen secundo; *de quo §. seqq.*

3 Dixi *primo loco designatur* quia ita docet communior, & probabilior DD. sententia, asserentium, non teneri Parochos sacrificium Missæ pro populo offerre, sed tantùm illam dicere, ut populus eam audiat, & præcepto Ecclesiæ satisfaciat. Ita Navarr. Cordub. & alii plures, quos citant, & sequuntur Soar. *de sacrif. Miss. tom.* 3. *in* 3. *part. disput.* 86. *sect.* 1. Vasq. ibidem *disput.* 234. *capitul.* 4. *vers. verè tamen*, Castr. Palaus *tom.* 4. *tract.* 22. *disput. unic. punct.* 13. *num.* 7. Baunis *tract.* 10. *quæst.* 3. *de Paroch.* Gasp. Hurt. *disput.* 4. *diff.* 16. Thom. Tamburin. *l.* 2. *decal. cap.* 2. *de Miss.* §. 16. *num.* 4. Francisc. de Lug. *l.* 5. *capit.* 11. *quæst.* 2. & illius frater, Card. de Lug. *de Euchar. disput.* 21. *sect.* 1. *à numer.* 21. Avers. *quæst.* 11. *sect.* 17. *Vers. Alii tamen*, Henao *de sacrif. Miss. disput.* 19. *sect.* 2. *numer.* 13. Dian. 2. *part. tract.* 14. *resol.* 26. at 4. *part. tract.* 4. *resol.* 232. *oppositum tenet*, *ex quadam Card. Declar. infra*. Eamdem nostram resolutionem tenent Abreù *de Paroch. l.* 4. *capitul.* 9. *numer.* 69. & alii, quos citati asserunt. Hæc sententia videtur certa. 1. Quia nullum datur præceptum hoc onus Parochis imponens, sed tantùm de pascendis ovibus doctrina, & sacramentorum administratione.

4 Secundò, quia aliàs omnes Prælati tenerentur suas offerre Missas pro suis ovibus, Episcopi pro ovibus sui Episcopatus, superiores Regulares pro suis subditis, Sum. Pontifex pro tota Ecclesia, quia sunt Parochi; & tamen nullus eos obligat ad offerendam Missam diebus Dominicis, & festis pro suis ovibus. Nec de hoc viget consuetudo: non enim est verisimile, quòd in Ecclesia sit consuetudo recepta, contraria præcepto. Vide Henao *de sacrific. Miss. disputat.* 19. *num.* 18. *prope finem*.

5 Nec obstat, quòd plures, & graves Doctores oppositam sequantur sententiam, Sot. *in* 4. *dist.* 13. *quæst.* 2. *artic.* 2. Sa *Verb. Missa numer.* 44. & alii quos citat asserunt. Alii verò censent, teneri Parochos, aliquas pro suis ovibus offerre Missas, juxta prudentis arbitrium videlicet, ut ex tribus Missis in Dominicis, & festis dicendis, una pro ovibus applicetur, Sic Fragos. 2. *part. regim. reip. Christ. disp.* 21. §. 1. *num.* 18. Barbos. *in collect. ad Trid. sess.* 23. *de reform. cap.* 1. *n.* 4. & aliis in locis ibi *cit.* & Leandr. *mox citandus*. Non, inquam, obstat, ut ex solutione, suorum fundamentorum patebit.

6 Primum, quod affertur, est. Hæc obligatio applicandi Missas pro Parochianis, est ex jure divino, ut constat ex *Concil. Trid. sess.* 23. *de reform. cap.* 1. ibi: *cum præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas cognoscere, pro iis sacrificium offerre*, &c. Hoc fundamentum ex authoritate Trident. desumptum, adeo efficax existimat Leandr. *tom.* 2. *tract.* 8. *disput.* 5. *quæst.* 5. ut asserat hanc sententiam affirmantem, Parochos teneri pro suis ovibus offerre Missas, ut dicat: *Sic concilium, & sic omnes DD. licet inter illos dissensio sit, in determinando quibus diebus, ad hoc Parochus teneatur.* Non advertens, quòd paulo antea pro sententia negante, citaverat Card. de Lug. dicentem; negantem esse communem. Hoc tamen accepit à Marchin. *de ordin. tract.* 3. *par.* 2. *capitul.* 30. *numer.* 1. Respondetur autem ex prædictis Concil. verbis, non colligi obligationem offerendi Missam particulariter pro Parochianis, ita ut non possit, stipendium recipi pro applicatione particulari, sed solùm obligationem generalem communem omnibus sacerdotibus celebrantibus, quorum sacrificia participant omnes fideles, maximè assistentes. Unde sicut Parochus omnibus Dominicis, & festis, & sæpe aliis celebrare tenetur, ita ad istam generalem applicationem eisdem diebus tenetur. Hæc tamen non tollit, ut stipendium accipere possit ab illis, pro quibus in particulari sacrificium obtulit.

Secundum, quod affertur, desumunt adversarii ex duplici Declarat. S. Congreg. Concil. de quibus mentionem facit Barbos. *in collect. ad cit. cap. Trident. numer.* 4. *& de offic. & potest. Paroch. capitul.* 11. *numer.* 13. *& in collect.* 555. *Apostolic. decis. numer.* 2. Quarum prima edita fuit authoritate Urbani VIII. *anno* 1625. *aut* 1626. *super Decretis ejusdem Congreg. de celebr. Missar. In respons. ad* 4. Sic ait: *Sacerdotes, quibus diebus tenentur Missas celebrare ratione beneficii, seu capella, legati, aut salarii, si eleemosynas etiam pro aliis Missis celebrandis susceperint, non posse eadem Missa utrique obligationi satisfacere.* Secunda edita fuit *anno* 1629. & habet sic: *Missam, quibus diebus tenentur Parochi celebrare, non posse pro ea manualem eleemosynam recipere.* 7

8 Ad primam respondetur, ibi non esse sermonem de Parochis; nam licet in ea legatur: *Sacerdotes, quibus diebus tenentur Missas celebrare ratione beneficii*, &c. Verisimile est *nomine beneficii*, intelligi beneficium simplex, in quo aliqua specialis ratio militet. Et si sermo sit de beneficio curato, patebit solutio ex sequenti responsione.

9 Ad secundam Declarationem, in qua sermo est, de Parochis, Respondetur, in illa non declarari, unde proveniat onus Missas celebrandi; & dum non constat, unde proveniat illa obligatio, contra nostram resolutionem nihil argui potest. Potest enim ex aliis capitibus provenire; quorum ratione aliam manualem eleemosynam recipere non poterunt. Possunt enim pro certo die habere eleemosynam; & tunc non possent aliam recipere; vel possunt institutione beneficii, aut synodali præcepto, aut consuetudine teneri certis diebus celebrare; & tunc pro ipsis diebus non poterunt aliquam recipere stipem. Cum ergo non constet, unde proveniat ipsum onus, nec ea Declaratio sit authentica, non datur ratio, ob quam ab opinione communi, & probabiliori recedamus.

10 Tertium, quod affertur, est: Quia Parochus à suis ovibus alitur: ergo pro illis Missam offerre, tenetur. Respondetur, negando, consequentiam, quia non alitur hujus muneris præstandi gratia, sed aliorum, quæ spectant ad doctrinam, & sacramentorum ministerium.

11 Quartum, quod affertur, est: Hoc onus videtur imponi *in Constit. Vicens. l.* 3. *tit.* 4. *constit.* 10. (ubi dictus Abbas suum habet beneficium Parochiale) ibi: *Non recipiant plures Missas, quam illas, quas illi dicere possint in diebus, quibus non habuerint aliam Missam obligationis. Et curati, qui onus habent ratione sui officii, dicendi Missam quotidianam, aliam recipere nequeunt.* Idem habetur *in Const. Lamecensis Episcopatus titul.* 23. *const.* 4. Et expressius *in Const. Portugallensis Episcopatus tit.* 13. *const.* 5. ubi dicitur, curatos deberi diebus Dominicis, & festis Missas dicere pro Parochianis. Ex quibus videtur colligi, Missas, quas Parochi tenentur dicere, ut populus audiat, easdem tenentur pro populo applicare, & non pro alia particulari intentione.

12 Respondetur, verba Constit. Vicensium, & Lamecensium allata, non exprese ipsum imponere onus ipsis Abbatibus, seu Parochis; & cùm ad minus sint dubia, & non sufficientia ad inducendum onus contrarius, & communem possessionem, *juxta reg. In dubio, non est quis spoliandus possessione sua, Reg. In dubio melior est conditio possidentis.* Ad constit. Portugallensis Diœcesis, ex qua majus potest suboriri dubium; Respondetur, illam hoc onus non imponere, sed illud supponere ex opinione DD. cùm verò detur opinio DD. hoc onus non supponens, dicendum est, ad illud nō teneri. Addo ex Henao *cit. n.* 22. *in fine* sic dicente: *Si alicubi fuerit imperium Episcopi, aut const. synodalis, opponere, ut examinetur, quā vim obligandi habeant graviter ne,*

ne, an leviter? Materia de ſe eſt capax obligationis gravis, ut dixi, attento Parochiali officio. At cum Conſt. Synodales Diœceſis Portugallenſis ſint antiquiſſimæ, circa hoc onus, juxta opinionem minus probabilem bis temporibus, proceſſerunt tamen. Videantur novæ Conſtit. *l. 3. tit.6. Conſt.4. per totam*, & maximè *verſ.4.* & obſervetur, quod ab ipſis mandatur. Idem aſſero, de diſpoſitis in Conſtit. Ulyſſip. quæ videntur coincidere cum iis, quæ habentur in Portuenſibus, ut videre eſt *l.3. tit.10. Decret. 1. in principio, & §. 1. & 2.* nobis enim non pertinet illas explicare, ſed reſpondere ad caſum propoſitum, alia vero obiter attingere.

§. Unicus.

An in ſententia aſſerente, teneri Parochos Miſſas offerre pro Parochianis in illis diebus, quibus eas tenentur audire, excuſentur ab eo onere tempore ægritudinis?

SVMMARIVM.

13 *Fundamentum Parochi nihil probat, data opinione probabili, quod Parochus tenetur Miſſas pro ovibus efferre.*
14 *Tenetur per ſubſtitutum Miſſas celebrare pro ovibus.*
15 *Oſtenditur exemplo Capellanorum.*
16 *Capellanus obligatus ad celebrandum ſingulis anni diebus, excuſatur ratione ægritudinis duos tantum menſes non excedentis.*
17 *Etiam in caſu, quo Capellanus ſanitatem non procuret; dummodo fundatur oppoſitum non exprimat.*
18 *Quando fundator in Capellania fundatione expreſſit, quod Capellanus per ſe ipſum celebret, quantocumque tempore ægrotet, non tenetur Miſſas omiſſas ſupplere.*
19 *Secus dicendum de Parocho, in ſupradictis, de Capellano.*
20 *Textus* in cap. Clericus, & cap. 1. de Cleric. ægrotante, & cap. Unico, de cleric. non reſident. *Parocho Abbati ægrotanti non favent.*

13 Hactenus loquuti fuimus juxta primum fundamentum num. 1. in fine adductum. Nunc procedimus ad ſecundum, ibi allatum; ex quo intendebat dictus Abbas, ſe non teneri ad dicendas Miſſas pro ſuis ovibus, in iis diebus, quibus illæ eas tenebantur audire. Ex hoc fundamento; quia legitimè impeditus habetur pro intereſſente, ut habetur in jure; ille autem erat impeditus, quia erat ægrotus.

14 Hoc tamen fundamentum non ſubſiſtit in hoc caſu particulari, de quo loquimur. Nam ſi dictus Abbas tenetur ad dicendas Miſſas, pro ſuis ovibus, ut inquit ſententia probabilis num.5. allata, illas non valens ob ægritudinem dicere; per alium illas dicere tenebatur. Probatur primò, quia ut communiter docent DD. Caſtr. Palaus *tom.2. tr. 13. diſput.5. punct.5. num.3. prope finem*, Abreù *de Paroch. lib.3. cap.8. num.59.* quoties Parochus non poteſt per ſe occurrere obligationibus ſui muneris, ad quas ex Juſtitia tenetur, per alium, ad ſatisfaciendum, obligatur: ergo cum juxta eam probabilem opinionem teneatur ex Juſtitia ſacrificia in iis diebus, pro ſuis ovibus offerre, & per ſe non poteſt, per alium tenetur ſatisfacere.

15 Secundò probatur hoc particularem Miſſarum exemplum capellanorum, qui ex obligatione ſuarum capellaniarum certas tenentur dicere Miſſas, pro fundatore capellaniæ, aut capellæ, quas per alium tenentur dicere; quando ratione ægritudinis per ſe ipſos, eas dicere non poſſunt, ut tradunt Silveſt. Tabien. Henriq. & alii apud Bonac. *tom.1. diſput.4. de Euchariſt. quæſt. ultim. punct. 8. num.17.* Marchin. *de ordin. tract.3. part.2. cap. 23. numer.6.* Vide num.19.

16 Nec obſtat primò, quod capellani, qui ſingulis anni diebus pro onere capellaniæ, & anima fundatoris celebrare tenentur; ſi ægrotentur, & infirmitas duos non excedat menſes, eas Miſſas iis duobus menſibus omiſſas, per alios ſacerdotes ſupplere non tenentur. Ut ſuſtinent Card. de Lug. *de Euchariſt. diſput. 21. ſect. 2. num. 49.* Dicaſtil. *ibid. tract.5. diſput.4. dub.21. num. 411.* Averſ. *qu. 11. ſect. 18. verſ. ſecundo ſacerdos*, Henao *de ſacrif. Miſſ. diſput.19. ſect.3. num.38.* Tambur. *in Methodo celebr. Miſſ. lib.3. cap.5. num.3.* Dian. *part.2. tract.14. reſol. 27. & part.5. tract.13. reſol.52.* Leand. *tom.2. tractat.8. de ſacrif. Miſſæ, diſput.5. quæſt.19.* & alii plures, quos ipſi citant. Et etiam in caſu, quo capellanus ſufficientes habeat redditus, quo ſuſtentetur; ſic cum Quintanad. Henao cit. & etiam ſi tempus duorum menſium ſit diſcontinuum per diverſas infirmitates, iidem DD.

17 Eadem doctrina etiam habet locum, quando capellanus non procurat ſanitatem, quia ægritudo non eſt voluntaria, ſed valde per accidens, ad Miſſas. Sic Tambur. *cit. cap.6. §.2. num.7. in fine, & num.8.* Quamvis ipſe Tamburin. Henao *locis citat.* & Thom. Hurt. *tract. 2. cap. 4. reſol.8. num.92.* apud Leand. proximè, hanc indulgentiam à voluntate fundatoris præſumptam, exiſtimant, intelligendam eſſe, in caſu, quo ipſe fundator velit, quòd tempore infirmitatis, aut alterius impedimenti, capellanus per alium celebret; quia tunc tenetur id facere, quia voluntas fundatoris ad verbum implenda eſt.

18 Plures addit Caſtr. Palaus *tom.2. tract.13. de benefic. diſput.1. punct.6. num.25.* & ex illo Henao *cit. num. 29.* Si in fundatione capellaniæ, dicatur, quod capellanus per ſeipſum celebret, quantocumque tempore capellanus ipſe ægrotet, Miſſas non teneri omiſſas per alium ſupplere: ergo ſi capellani tempore ægritudinis ad ſummum per duos menſes non celebrent, non tenentur eas Miſſas per alium dicere, ita etiam dictus Abbas, dum infirmatur, non tenetur per alium ſacerdotem eas Miſſas ſupplere.

19 Non, inquam, hæc obſtant; quia in capellanis, qui ſingulis anni diebus celebrare tenetur, ita prudentiſſimè præſumitur de fundatoris voluntate, ſi ægritudo non excedat tempus duorum menſium; quæ præſumptio non datur, quando capellanus celebrare tenetur bis in hebdomada; nec quando quater in eadem; nec etiam per unum tantum menſem ægritudinis, quia recuperata valetudine, per ſe ipſum Miſſas omiſſas ſupplere poteſt, nam infirmitas ſufficienter excuſat dilationem, ut tradit Henao *cit. dicta diſput.19. num.38. in medio:* quamvis apud ipſum id concedat Quintanad. capellano, per unum tantùm menſem capellaniam habenti, cum obligatione celebrandi quater in hebdomada: at Parocho juxta eam probabilem opinionem non datur præſumptio, cum jus id expreſsè dicat; & cùm Parochus tantùm teneatur Dominicis, & diebus feſtis pro ſuis ovibus, etiam ceſſante ipſo jure, non poteſt adjuvari opinione DD. aſſerentium, capellanum ſingulis annis diebus ad celebrandum obligatum, ſupplere non teneri Miſſas, quando ægritudo duos menſes non excedit: diverſa enim eſt obligatio celebrandi ſingulis diebus ab illa, in qua Parochus tantum Dominicis, & diebus feſtis celebrare tenetur. Etiam reſponderi poteſt, fructus capellaniæ non dari ob ſacra exhibita actu, ſed ob ejus titulum ſub obligatione celebrandi, ſi fieri poteſt; ſicut fructus præbendarum, Canonicatuum, & aliorum beneficiorum poſtulantium reſidentiam, qui non dantur ob hanc actu exercitam, ſed ob eorum titulum, ſub onere reſidendi, ſi fieri poſſit. Quod ſi ob ægritudinem non poſſit, non ideò illi fructus amittuntur; ut inquit Henao *cit. num.39.* At dictus Abbas juxta eam probabilem opinionem per alium tenetur dicere Miſſas diebus Dominicis, & feſtis, ut populus eas audiat, & tenetur per ſe, illas pro populo offerre: ergo etiam per ſubſtitutum, qui ſuum munus obit.

20 Non obſtat 2. Textus *in cap. Clericus victum 91.* & Text. *in cap. 1. de cleric. ægrot. & in cap. Unico, de cleric. non reſid.* ubi dicitur, quod legitimè impeditus, habetur pro intereſſente, quoad diſtributiones lucrandas. Non, inquam, obſtat, quia in diſtributionibus datur diverſa ratio: ſunt enim alimenta, & hæc tempore ægritudinis à jure dari jubentur; at ſtipendium Miſſarum non datur ob alimentum; nam hoc jam ſupponitur habitum in ſacerdote ad dicendas Miſſas electo, ſed datur ob laborem dicendæ Miſſæ per ſe, aut per alium; & in noſtro caſu per ſe, aut per alium diebus Dominicis, & feſtis ex Juſtitia. Unde Parochus ægrotans per alium eas tenetur dicere.

QUÆSTIO X.

An tertium bonorum à viro suæ uxori relictum, donec nubat, cum onerum Missarum, sit post illius mortem inter filios dividendum, aut potius successura sit filia à testatore vocata, sicut ad bona Majoratus; & in eo succedatur per lineam rectam?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Ex impositione oneris Anniversarii censetur induci fideicommissum, non restrictum ad primum heredem.*
3 *Per simplicem impositionem oneri Anniversarii non censetur induci vinculum majoratus indivisibilis, sed fideicommissum divisibile.*
4 *Onus Missarum potest servari individuum, partito inter heredes valore fideicommissi.*
5 *Explicatur Text.* in l. cui fundus, ff. de condit. & demonstr.
6 *Tertium Tiburtii quoad valorem est partiendum inter suos heredes, salvo onere in perpetuum.*
7 *Dispositio Tiburtii fuit in casu, quo illius uxor nuberet.*
8 *Dictum tertium solum est partibile, quoad valorem.*

1 Tiburtius tertium bonorum suorum, de quo libere disponere poterat, juxta *Ordin. l.4. tit.82. in princip:* & DD. Cald. Pereir. *de empt. cap.27. numer.* 35. Valasc. *de partit. cap.19. in principio*, Fragos. 3. *part. de Regim. Reip. Christ. disput.* 4. §.5. *num.* 116. *vers. secus dicendum*, uxori suæ Cęciliæ reliquit, per hæc verba: *Relinquo tertium bonorum meorum uxori meæ Cæciliæ, donec nubat, cum onere tantarum Missarum in singulos annos, quæ in tali dicentur Ecclesia. Et nubente dicta mea uxore, relinquo idem tertium meæ filiæ Antoniæ, & per ejus mortem filio suo, aut filiæ, quem illa nominare voluerit; & filios non habenti; altera mea filia Ioanna in eo tertio succedet, & sine filiis decedente, remanebit alii meæ filiæ, & exinde per lineam rectam. Et dato casu, quo dictæ meæ filiæ filios non habeant, relinquo dictum tertium tali confraternitati cum eodem Missarum onere, &c.* Cęcilia vidua manens, numquam nupsit, & per totam vitam eo tertio ad suum placitum usus fuit. Quæritur, ut in tit.

RESOLUTIO.

2 Ad quæstionem propositam, & illius resolutionem duo afferunt principia, à DD. communiter recepta, ex quibus majori cum facilitate, & veluti ex consequentia manifesta manebit resolutio.

Primum sit. Quod ex impositione oneris Anniversarii censetur induci fideicommissum perpetuum, non tantum ad primum hęredem restrictum. Ita ex text. *in l. Annuam* 6. *ff. de annuis legat.* ibi: *Annuam pecuniam ad ludos Civitatis reliquit, quibus præsidere heredes voluit. Successores heredum negant, se debere, quasi testator tandiu præstari voluerit, quandiu præsiderent heredes. Quæro igitur, an cum præsidendi mentionem fecerit ad tempus fideicommissi; an perpetuo præstari voluerit? Modestinus respondit fideicommissum quotannis in perpetuum Reip. præstandum.* Et ex Text. *in l. Annua*, 20. §. *fin. ff. eod. tit.* Concludunt Riminald. Junior. *cons.*297. *num.*15. *volum.*3. Petr. Anton. de Petra *de fideicommiss. quæst.*5. *num.*26. *in fin.* Valasc. *consult.*82. *nu.*2. Perez de Lara *de Anniversf. lib.*1. *cap.*4. *n.* 1.

3 Secundum principium est, quòd per simplicem impositionem d. oneris Anniversarii non censetur induci vinculum majoratus indivisibilis, sed fideicommissum divisibile (salvo onere, quòd semper debet majori deferri, *l. fin. ff. de fidei instrum.*) Non, inquam, censetur induci vinculum majoratus indivisibile, ut ex Text. *in l. Nihil proponi* 123. *ff. de legat.*1. & aliis pluribus tenet Valasc. *d. consult.*82. *num.*6. *& seqq.* Gama *decis.*30. & 42. & 224. *num.*8. *& decis.*286. *num.*1. *& seqq.* Flores de Mena *quæst.*17. *n.* 46. Salazar. *de usu, & consuetudine, cap.*12. *num.*43. Castil. *l.*74. *Tauri, vers. Ex his etiam*, Lara *de Anniversf. lib.* 2. *cap.*4. *num.*15. *&* 16. cum Speculat. Joann. Andrea, Menoch. & aliis pluribus. Qui omnes dicunt induci solum fideicommissum perpetuum, illudque divisibile inter hæredes, & successores, salvo onere. Dicunt enim majoratum, & fideicommissum inter alias differentias in eo distingui, quòd majoratus sit indivisibilis, & majori inter plures ejusdem gradus indivisibiliter defertur. Fidei vero commissum est divisibile inter plures ejusdem gradus, *l. Cum ita*, §. *in fideicommisso, ff. de legat.*2. *& l. Peto*, §. *fratre*, ibi: *Omnes fideicommissum petent, qui in familia fuerint, ff. eod. tit.* ut ex his, & aliis pluribus textibus, probant Molin. *de primog. lib.* 1. *cap.*1. *& cap.*26. *num.*14. *& seqq.* Covar. *lib.*3. *variar. cap.*4. & Perez de Lara *de Anniversf. lib.*1. *cap.*4. *n.*27.

Nec obstat contra hujusmodi fideicommissi divisibilitatem, quòd res affectæ onere Anniversarii debent servari indivisibiles, propter onus Missarum individuum, *argum. l. cui fundus, ff. de condit. & demonst.* & propter salrem animarum eorum, qui tales Missas instituerunt, juxta Concil. Trident. *sess.*25. *de reform. cap.* 4. ibi: *Ita tamen utrorum semper commemoratio fiat, qui pro suarum animarum salute, legata ad pios usus reliquerunt, &c.* Quia non minus sua Reip. interest, quam familiarum suarum conservatio, & earum memoria, *l.*1. *ff. de ventr. inspect.* Non, inquam, obstat hoc, quia onus Missarum potest servari individuum, partito inter hæredes valore fideicommissi, *l. Communi dividundo, ff. de commun. divid.* quod multis locis locupletat Menesius *in l. Cum quidam* 24. *ff. de legat.*2. & Lara *de Anniversf. l.*1. *cap.*4. *n.*30. 4

Neque contrarium suadet Text. *in l. Cui fundus in finalibus verbis*, ibi: *Quod uni sub ea conditione legatum est, scindi ex accidenti conditio non debet, & omnis numerus eorum, qui in loco ejus substituuntur, pro singulari persona est habendus.* Nam hic Textus intelligitur, quando legatum sub una conditione indivisibili relinquitur, quandiu illa non impletur, ut quando lite expectata, moritur unus ex litigantibus, relictis pluribus hæredibus: non enim tunc unusquisque potest sibi constituere procuratorem diversum, sed debent omnes eundem constituere, ne litigans per diversos adversarios distinguatur, contra Text. *in l.*1. *in fine, cum l. sequenti, ff. de exercit. action.* Et hoc sensu omnis numerus hæredum, quoad hoc, pro una persona est habendus, ut optimè expendunt Socin. Junior. *cons.* 71. *num.*14. 15. *&* 18. *vol.*4. Tiraquel. *de retract. lign. Glos.*21. §.1. *n.*13. Sarmient. *l.*2. *select. cap.*1. *n.*7. *ad fin.* Lara *de Anniversf. l.*1. *cap.*4. *n.*33. 5

Hoc supposito; veniendo ad resolutionem quæstionis, respondeo, dicta bona per mortem Cęciliæ uxoris, quantum ad valorem esse partibilia inter suos hæredes; salvo onere in perpetuum. Dico primo loco *esse partibilia inter suos heredes.* Quia haberi non debent, ut bona majoratus, sed tantum fideicommissi, quia hoc tantum, & non ille constituitur per simplicem impositionem oneris Anniversarii, ut constat ex dictis pro secundo principio; & bona d. Cęciliæ fuerunt relicta per simplicem impositionem oneris Anniversarii. Dico per *simplicem*, quia conditio *donec non nuberet*, purificata est, quia illa non nupsit, nec nuptura est, quia jam est defuncta; ac proinde talis conditio perinde fuit, ac si non foret, *l. si pecuniam, ff. si certum petatur.* Confirmatur, quia bona semper præsumuntur libera, & sub minori vinculo, ut tenent communiter DD. quos latè citant, & sequuntur Molin. *de primog. lib.*1. *c.* 11. *num.*11. Mieres *de Majorat. part.*3. *q.* 5. *n.*20. Lara *de Anniversf. lib.*1. *cap.*4. *n.*17. Burgos de Paz *qu.*2. *nu.*7. Fragos. *de Regim. Reip. Christ. p.*3. *disp.*9. §.21. *n.*1. *& seqq.* 6

Nec obstat, mentem testatoris Tiburtii fuisse condere majoratum, ut colligitur ex verbis, *quod in casu, quo dicta sua uxor nuberet, &c.* disponit de dictis tertii bonis illa relinquens in successione suis filiabus, & nepotibus per viam rectam. Non, inquam, obstat, quia hæc dispositio fuit in casu, quo ipsa uxor nuberet, & illa non nupsit. Quare in casu, quo illa non nupsisset, ea omnia bona ea reliquit, absque alio onere, nisi tantùm Anniversarii, quod (ut ex dictis constat) solùm inducit fideicommissum, & non majoratum. 7

Secundo loco dico, quòd dicta bona solùm sunt partibilia, quoad valorem, quia conservari debent unita, ut salvetur onus Anniversarii, *dict. l. Communi dividundo, ff. de comm. divid.* ut tradunt Lara *de Anniversf. lib.*1. *cap.*4. *n.*30. & Menesius *dict. l. Cum quidam, n.*24. *de leg.*2. Quod 8

onus

onus servari debet in successoribus in perpetuum, ut constat ex dictis pro primo principio.

QUÆSTIO XI.

An valida sit impetratio Altaris privilegiati, quando commissus est error in nomine Ecclesiæ?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Tale rescriptum, & impetratio est valida?*
3 *Ex ipso jure ostenditur.*
4 *Valida est gratia, quando erratur in Diœcesi ejus, cum quo dispensatur.*
5 *Gratia non vitiatur per errorem commissum à Curiæ scriba.*

1 Cyprianus Prior Ecclesiæ Parochialis peculiari devotione sacellum Beatissimæ Virginis Mariæ prosequebatur; Romam supplicavit pro Altari privilegiato ad idem sacellum. Concessit S. Pontifex: attamen Breve ad illum, cum errore in nomine Ecclesiæ pervenit. Et loco sacelli B. Virginis venit Ecclesia Parochialis. Quæritur an Breve ad sacellum B. Virginis sit validum?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, esse validum ad dictum sacellum. Fundamentum est, quia gratia valet, etiam quando eam concedens, denotat personam, cui per errorem est petita; errato nomine veræ personæ petentis, ut expresse tenet Sanchez *lib.8. de matrim. disp.21. num.* 38. & est certum apud Leand. *tom.3. tract.9. disp.24. q.46.* Et ratio est, quia in gratiis, quæ fiunt à Principe, ejus mens est, dirigere intentionem ad eam personam, cui verè petitur. Unde per accidens est, quod erretur in nomine illius, & ejus loco denotetur alia persona, ponaturque alterum nomen. Quod maximè intelligendum est (addit Sanch. ibi) quando constat, gratiam eodem modo concedendam esse cuicumque petenti. Et casu proposito Prior gratiam supplicavit ad sacellum B. Virginis; & constat S. Pontificem eodem modo eam concessurum esse sacello B. Virginis, ac Ecclesiæ Parochiali.

3 Confirmatur 1. hæc doctrina à simili, *ex l. si quis in fundi, 4. ff. de legat.* 1. ibi: *Si quis in fundi vocabulo erraverit, & Cornelianum pro Semproniano nominaverit, debebitur Sempronian. &c.* Et clarius *inst. de legatis, §. si quis in nomine*, ibi: *Si quis in nomine, cognomine, prænomine, agnomine legatarii testator erraverit, si de persona constat, nihilominus valet legatum. Nomina enim significandorum hominum gratia, reperta sunt, qui si alio quolibet modo intelligantur, nihil interest, &c.* Unde evidens est, parum referre, quòd in nomine erretur, quando constat de persona. Et in præsenti casu de persona constat, quia hæc (ut diximus) est illa cui petitur verè, nimirum sacello B. Virginis: in idem enim princeps intentionem suæ gratiæ dirigit, ut ex dictis liquet.

4 Secundò confirmatur; nam quando S. Pontifex dispensationem, aut gratiam concedit, & in Brevi illius executionem Ordinario Ulyssiponensi committit, cum illam petens fuisset ex Diœcesi Conimbricensi (non obstante, quod in Brevi nominetur Ordinarius Ulyssiponensis) potest Ordinarius Conimbricensis exequi, & effectum illi gratiæ tribuere; quia intentio S. Pontificis est, ut Ordinarius petentis cum illo dispenset; ut tenet Basil. Pont. *de matrim. lib.4. cap.17. n.43.* Laym. *lib.1. tr.4. cap.32. n.27.* Salas *de leg. disp.20. sect.16. n.123.* Bonac. Sanctar. Amic. & Portel. quos affert, & sequitur Leand. *cit. d. tr.9. disp.24. q.47.* & Dian. *part.1. tr.10. de leg. resol.* 36. dicens hanc opinionem se consulente, contra Sanch. positam esse in praxi. Unde parum interesse constat; quando datur error personæ, si constat de intentione Pontificis, qui petenti facturus est gratiam. At in præsenti casu, (ut dictum est) constat, intentionem Pontificis esse gratiam facere sacello B. Virginis, cui petita fuit, & non Ecclesiæ Parochiali.

5 Tertiò confirmatur; nam gratia per errorem scriptoris Curiæ non vitiatur, qui v. g. in dispensatione matrimonii loco tertii gradus affinitatis posuit tertium consanguinitatis gradum, ut tenent Laym. & Dian. *cit. loc.* & alii quos supra disp.1. q.39. n.7. adducimus: ergo etiam non vitiatur petenti facta; quamvis loco sacelli B. Virgini ex errore scriptoris Romani posita sit Ecclesia Parochialis.

QUÆSTIO XII.

An habens privilegium, habendi Oratorium in domo suæ habitationis, possit illud habere in Civitate, in villa, & oppido natalis suæ uxoris, in quibus locis habitat diverso tempore, & anno?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Potest cum quadam limitatione.*
3 *Facta mutatione de uno ad alterum locum, nova requiritur Ordinarii approbatio.*
4 *Mortuo eo, cui indultum Oratorii privati concessum est, perit Oratorii approbatio; & etiam in casu, quo ad aliam habitationem divertat absque spe breviter redeundi.*
5 *Si dominus domus locatæ, Oratorium erigat in domo suæ habitationis, perit approbatio Oratorii in domo locata erecti, secus si non erigat, & detur spes breviter redeundi ad suam propriam domum.*

Damianus, & uxor ejus Justina ex Nobilissimis familiis à Sum. Pontifice rescriptum obtinuerunt ad habendum Oratorium privatum in domo suæ habitationis, nullo designato loco, ut in supplica exposuerunt. Habent dicti impetrantes in civitate habitationem; & aliquando ad villam extra civitatem divertunt, in qua aliquando per breve, & aliquando per longum tempus morantur. Idem accidit in emigratione de civitate, & villa ad oppidum nativitatis uxoris Justinæ. Et in his omnibus locis Oratoria habent, in quibus, ut audiant, celebratur Missa. Ex his tribus Oratoriis approbatum ab Ordinario fuit, juxta rescriptum Apostolicum, quod erat erectum in domo nativitatis Uxoris Justinæ; Erectum in villa ab Ordinario fuerat approbatum ex rescripto Apostolico, dum ea villa ad alium dominum pertinebat, qui dominus jam è vita decesserat; Tertium Oratorium in Civitate situm fuit approbatum ab Ordinario ex rescripto à domus domino obtento adhuc vitam agente, qui eam Damiano locaverat pro hoc tantum anno; Ornatus autem horum trium Oratoriorum est idem, ab Ordinario visitatus; nam hic à Damiano defertur, quando ad oppidum nativitatis uxoris, vel ad villam divertitur. Quæritur: An Damianus juxta suum rescriptum locum designatum non habens, possit tuta conscientia, uti quolibet ex his tribus Oratoriis privatis, quibuscumque diebus, aut annis, sine alia approbatione, nec gratia obtinenda? 1

RESOLUTIO.

Respondeo, non posse Damianum, tuta conscientia, uti illis tribus Oratoriis, etiam in diversis anni temporibus, nec annis diversis. Ratio est, quia unum tantum habet Breve: at Pontifex nunquam per unum tantum Breve concedit facultatem celebrandi Missam in pluribus Oratoriis privatis. Sic cum Merol. *in Theolog. moral. tom.* 3. *disp.6. cap.8. dub.22. n.128.* Dian. *part.9. tract.1. resolut.* 22. Mascarenhas *de Sacram. tract.5. de Sacrif. Miss. disp.5. c.5. n.289. in fin. vers. Imo nec etiam*, dicens, hoc facere posse, quando mutat domicilium, Henao *de Sacrif. Miss. disp.23. sect.12. n.168.* Bardi contra Pasqualig. cit. ab eodem Dian. *part.11. tr.5. resol.* 34. Addit tamen Henao cit. probabile videri, si dominus media parte anni habitet in Civitate, & alia media parte in villa, posse non eodem tempore, sed diverso erigere Oratorium ad Missam in Civitate, & in villa; ita ut quo tempore anni usus sit Oratorii unius, non sit alterius; tunc enim perinde reputandum videtur; ac si de una Civitate mutaret habitationem in aliam, vel de uno vico in alium ejusdem Civitatis. Sic dicendum existimo de Damiano; potest enim de Civitate, in Vil- 2

Iam, & de villa in domum nativitatis eius uxoris mutare habitationem; & sic erigere oratorium, non eodem tempore, sed diverso, itaut per habitationem unius jam cessaret alterum oratorium totaliter, per eam novam habitationem; sic enim juxta Breve obtentum probabiliter procedere potest. Vide in sequenti disp. num. 7. & 6.

3 Existimo tamen in his mutationibus diversam habitationem opus esse nova Ordinarii visitatione, & approbatione illius Oratorii, tam loci, quàm ornamentorum, si diversa sunt, secus si sint eadem, & deferantur de uno ad alterum Oratorium, ut num. 1. dictum fuit. Ratio cur requiratur nova ordinarii approbatio est; quia hoc privilegium est personale, & est ad unum tantum Oratorium, & non ad illa tria; ergo cum cesset, etiam cessat quoad probationem ad eum locum, & si postea ad illum revertatur, indiget approbatione, nam facta per novam habitationem diversam, jam cessavit, quia permanere non potest, cum usu alterius Oratorii. Sic colligo ex ipsa natura privilegii personalis horum Oratoriorum; & ex Tambur. *in Method. celeb. Miss. lib. 1. cap. 4. §. 4. n. 7.* Henao *proximè dict. disput. 23. sect. 12. num. 169.* Nec oppositum docet Gobat. *in Theol. moral. tom. 1. tract. 5. num. 364.* dicens posse oratorium per dominum ad usus profanos reduci; si tamen postea velit illo uti, rursum esse visitandum, & hæc magis patebit ex dicendis.

4 Quoad Oratorium in villa habitum, quod fuit ab Ordinario approbatum, per Brevi alteri personæ illustri concessum, quæ jam defuncta est? Respondeo non posse absque nova Ordinarii approbatione, nec etiam virtute Brevis obtenti, ad habendum Oratorium, ubi privilegiatus habitaverit. Ratio est; quia pereunte persona, quæ Oratorii habuit indultum, vel divertente illa ad aliam domum, absque spe breviter redeundi ad eamdem domum; perit Oratorii approbatio; quia Ordinarius illud Oratorium approbavit juxta licentiam, seu commissionem in indulto sibi concessam; sed in indulto non conceditur licentiam, nisi ad personam in eo indulto expressam: ergo illa pereunte, vel alio divertente, absque spe breviter redeundi, Oratorium non manet approbatum: ergo Damianus sine nova Ordinarii approbatione, non potest erigere Oratorium in illa villa, quamvis jam ab antiquiori possessore virtute alicujus S. Pontificis indulti fuisset erectum, & adhuc in eodem statu permaneat; & sua ornamenta sint jam visitata, vel de novo allata, benedicta tamen, & sacra à legitimo ministro. Hanc doctrinam latius tradidi *in Expos. Bulla Cruciat. disp. 12. sect. 5. à n. 71.* cum Moya *in qq. select. tom. 1. tract. 2. disp. 3. quæst. 2.* & Henao *cit. dict. disp. 23. num. 166.* & idem tenet cum Dian. *part. 5. tract. 1. resol. 17.* citatus Tamburinus *dict. §. 4. numer. 17.* & Gobat. *in moral. Theol. tom. 1. tract. 5. num. 366.* quia privilegium extinguitur cum persona, cum sit personale, *cap. Privilegium, de regul. juris in 6.* & alii contra Thom. Hurt. ex Clericorum Minorum familia, Quintanad. Mascarenh. & Benedictum Pereiram, quos affero *ibi num. 67. & à n. 72.* illorum fundamenta dissolvo, ostendendo illa, pro præsenti tempore non esse probabilia, nec talem opinionem. Videri *cit. locum.*

5 Quoad Oratorium in Civitate habitum, in domo locata suæ habitationis, quod fuit approbatum ex indulto à domino domus obtentum, potest esse major dubitatio? Nam si dominus hujus domus locatæ, in oppido, ad quod se mutavit, Oratorium erexit ex vi sui Indulti, ut poterat, juxta communem DD. sententiam, apud Henao *proximè num. 107.* Gobat. *oper. moral. tom. 1. tract. 5. num. 361.* & allatos supra, non potest Damianus illo Oratorio uti, sine approbatione Ordinarii; nam alia, per novum Oratorium, in domo habitationis domini erectum, jam cessavit. Si tamen Dominus domus locatæ, in oppido suæ habitationis, aliud non habet Oratorium, & post annum elapsum, sperat ad suam domum in civitate sitam, redditurus; tunc existimo Oratorium manere cum sua approbatione, & alia non indigere; sic ex dictis colligitur, & sentit Henao *cit. n. 166.* & alii: secus puto dicendum, si dictus dominus spem non habeat redeundi post annum præsentem; nam in hoc eventu Damianus tenetur approbationem Oratorii ab Ordinario procurare, ut ex dictis constat; quia sic cessavit spes domini breviter redeundi ad suam domum. Licet Henao de hac brevis reditionis spe, non curet, sic inquiens: *Quippe hæc verba interpretanda sunt, quandiu superstes sit dominus, qui obtinuit Oratorii indultum.* In hoc casu amplius non immoror, quia in *Expos. Bul. loc. cit.* circa illum, & alia ad Oratoria privata, plura sunt dicta; sed quia in simili interrogatus fui de sequenti illum propono, & ex illo resolutio hujus apparebit, & confirmabitur luculenter.

QUÆSTIO XIII.

Supplicans S. Pontifici pro Oratorio habendo in suæ habitationis domo, nullo designato oppido, in Brevi tamen positum est oppidum, in quo non habitat; potest ne habere Oratorium in domo suæ habitationis, extra oppidum designatum?

SUMMARIUM.

1 MAria Illustrissima fœmina, pro licentia habendi Missam in privato suæ domus habitationis Oratorio Sum. Pontifici supplicavit. Licentiam solitis clausulis, & Ordinarius obtinuit; at cum errore oppidi, illa enim in supplica nullum assignavit; at in Brevi designatur Ulyssipo, ibi: *In privato domus tuæ habitationis in Civitate Ulyssiponensi Oratorio, &c.* Maria verò non Ulyssipone, sed in sua villa ab Ulyssipone per duas, aut tres leucas distante, suam habet domum habitationis. Quæritur, an ex vi dicti Brevis cum eo errore obtenti, possit in sua villa uti gratia Oratorii privati?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, posse eodem modo, ac si Ulyssipone habitaret, errore dicto nihil operante. Ostenditur hac duplici ratione. Prima, quia juxta verba in supplicatione posita solent Principes gratias, & privilegia concedere, *cap. Inter dilectos, §. Cæteri, de fide instrum. l. si præses, ff. de pœn.* Jas. *in l. Gallus, §. Idem, ff. de liber. & posth. lect. 1.* Sanchez pluribus relatis *lib. 8. de matrim. disp. 21. numer. 37.* Suar. *de leg. lib. 8. cap. 28. num. 19.* & alii communiter: at in præsenti casu solùm supplicata fuit licentia ad habendam Missam in Oratorio privato domus habitationis Mariæ, absque designatione hujus, aut alterius loci, seu oppido: ergo in hismet terminis licentia concessa fuit; & potest Maria supplicans in sua villa, & domo suæ habitationis, illa uti. Conducunt dicta sup. q. 11. n. 2.

3 Confirmatur hæc ratio, quia nec per Mariam, nec per Bancarium Lusitanum in supplica expressum fuit aliquod oppidum, & multo minus Civitas Ulyssiponensis, sed aut per solicitatorem Romanum, aut Brevis scriptorem, ut fatetur ipse Bancarius: & data hac probatione, potest Ordinarius hanc gratiam expedire, & Maria uti licentia sui Oratorii privati in domo suæ habitationis, ubicumque illa sit; ut in casu difficiliori rectè probant, datis his erroribus, Layman. *lib. 1. Theol. moral. tractat. 4. cap. 22. num. 27.* Gobat. *ibidem tom. 2. tractat. 9. num. 639.* alios citans, & alii, quos supra quæst. 11. num. 5. & d. 1. quæst. 23. num. 7. & quæst. 39. num. 7. & quæst. 40. num. 7. adduximus.

4 Secunda ratio: Quia dato, & concesso, quod in supplicatione fuisset designatum oppidum habitationis, nempè Ulyssipo, Sacavem, aut Bellas, adhuc Maria illa facultate, seu licentia uti poterat, in quacumque Civitate, aut

villa,

villa, aut oppido, ad quæ suum transtulisset domicilium, ut communiter hodie tradunt DD. Navar. *in sum. Bullar. tit. de orat. privat. num.* 6. Megal. *variar. resol. tom.* 2. *resol.* 67. *per tot.* Zambel. *verb. Miss. numer.* 46. Dian. *part.* 4. *tract.* 4. *resol.* 3. *& part.* 9. *tract.* 1. *resol.* 7. Quintan ad. *tom.* 1. *tract.* 7. *sing.* 31. *à num.* 3. Pellizzar. *tom.* 2. *Man. Regul. tr.* 8. *cap.* 2. *num.* 152. Barbos. *de jur. Eccles. lib.* 2. *cap.* 8. *numer.* 16. Aversf. *de Sacram. Euchar. quæst.* 11. *sect.* 14. §. 6. Mascarenhas *de Sacram. tract.* 5. *de sacrif. Missæ disp.* 5. *cap.* 5. *n.* 289. Tambur. *in Method. celebr. Miss. lib.* 1. *cap.* 4. §. 4. *num.* 2. Gobat. *tom.* 1. *Theol. moral. tract.* 5. *num.* 361. Henao *de sacrif. Miss. disput.* 23. *sect.* 12. *num.* 167. favetque Salas *de leg. disput.* 20. *sect.* 16. *num.* 123. Sanctarel. *variar. resol. part.* 1. *quæst.* 63. & viri docti de hoc, & simili casu consulti, qui responderunt, hoc privilegio in quocumque loco uti posse. Probant citati DD. quia privilegium oratorii privati, est personale, & non locale, concessum personæ, & non loco, nam pereunte, seu mortua persona petit privilegium, *reg.* 7. *de regul. juris in* 6. ibi: *Privilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona*, & tenet Soar. *de leg. lib.* 8. *cap.* 3. *num.* 5. at privilegium personale in quocumque loco, ad quem privilegiatus se conferat, suum habet valorem, & illo uti potest; ut cum Azor. Navar. & alii Bonac. *de leg. tom.* 2. *disp.* 1. *q.* 1. *punct.* 5. *n.* 1. & Castr. Palaus *tr.* 3. *disp.* 4. *punct.* 2. *n.* 1. & potest colligi *ex cap. Mandata, de præsumpt.* ubi dicitur, *non loco tribuimus, sed personæ*: ergo non obstantibus illis verbis, *In Civitate Ulyssiponensi*, poterit Domina Maria habere oratorium privatum in domo suæ habitationis, ubicumque illa sit, dummodo prius ab Ordinario approbetur, & aliæ Brevis clausulæ observentur. Aliæ rationes videri possunt apud citat. maximè Mascarenhas.

5 Neque ex hac resolutione inferas: si licentia oratorii privati personam sequitur, dominus in civitate, & villa rurali, pro anni medietate domicilium suæ habitationis habens, poterit utrobique, eodem tempore, duo habere oratoria ad audiendam Missam, approbata. Non, inquam, ea inferas: quia ex licentia unius tantùm Brevis, non possunt duo oratoria erigi privata eodem tempore, ut meritò docent Bardi *in selectis lib.* 10. *quæst.* 10. §. 9. *num.* 46. (contra Pasqualig.) & Dian. *cit. resol.* 22. *& part.* 11. *tract.* 5. *resolut.* 37. Mascarenhas *cit. num.* 294. *vers. Imo nec etiam*, Henao *proximè num.* 168. quia (inquit) unum, & non duo oratoria personam sequuntur. Addit tamen ibi probabile sibi videri: si dominus dimidia parte anni habitet in civitate, & in villa alia dimidia, posse (non eodem tempore, sed diverso) erigere oratorium ad Missam in Civitate, & in villa; ita ut quo tempore anni sit usus oratorii unius, non sit usus alterius; tunc enim perinde reputandum videtur, ac si de una civitate mutaret habitationem in aliam, vel de uno vico, in alium ejusdem Civitatis. Sic Henao.

6 Huc tamen ita assertum, mihi probabile non videtur. Nam licet ipse Henaus reluctetur; hoc est habere duo Oratoria eodem tempore ex eodem Brevi. Ratio est; quippe licèt eodem tempore non utatur utroque Oratorio, eodem tempore utrumque Oratorium ab Ordinario est approbatum; nam ut ipse, & omnes fatentur, utriusque Oratorii Ordinarii requiritur approbatio; & utriusque Oratorii approbatio non cessat, nisi per privilegiati mortem, quippe pro utriusque medietate anni, & sequentibus aliorum annorum medietatibus, Ordinarii approbationes, iis factis mutationibus de Civitate ad villam, & de villa ad Civitatem, non repetuntur, nec etiam (dicet) quod requirantur; & sic per non usum in medietate unius, non cessat in ea medietate approbatio, sicut non cessat in altera medietate; ac perinde reputari non videtur, ac si de una Civitate, habitationem mutaret in aliam, & de uno vico ad alium, in mutatione enim de una Civitate in aliam, & de uno vico in alium petit approbatio in Oratorio Civitatis, seu vicini, à quibus fit mutatio habitationis, & nunquam eodem tempore in utroque Oratorio permanent duæ approbationes. At ex duplici approbatione in utroque Oratorio ab Ordinario facta, eodem tempore simul existente, sequitur virtute Bullæ Cruciatæ, posse famulos in villa existentes, in ea medietate anni, in qua dominus in Civitate habitat, in eo Oratorio habere Missam, quia Bulla concedit, quod celebretur, vel celebrare fiat in Oratorio approbato; & altera anni medietate, in quo ibi dominus habitat, poterunt famuli, & alii in domo domini habitantes, in Oratorio domus Missam facere celebrare, quia id Oratorium etiam est ab Ordinario approbatum; & Bulla ad id privilegium concedit, & sic ex eodem Brevi duo dantur simul Oratoria, quod à nullo conceditur, nisi verbis expressis, in eo concedatur Brevi.

Si P. Henao dicat, per inceptionem medietatis habitationis in villa rurali, cessare approbationem in Oratorio habitationis Civitatis; sicut etiam per inceptionem medietatis habitationis in Civitate, cessat approbatio in Oratorio habitationis villæ ruralis. Dicam, non cessare eas approbationes in iis Oratoriis, per eas mutationes, quia hic privilegiatus semper persistit in iis medietatibus continuandisquin ab Ordinario, exceptis eorum oratoriorum primis approbationibus, alias non exigit. Nec ipse Ordinarius ex virtute unius tantùm Brevis eidem, vel pluribus personis concessi, idem oratorium plusquam per unam vicem approbat. 7

Fateor tamen, quæst. præcedente num. 2. me dictum assertum P. Henao existimasse probabile, dummodo in casu ibi mihi proposito, facta una mutatione de uno ad aliud oppidum, vel villam, cesset totaliter Oratorium habitationis relictæ; nempè non solùm quoad usum, sed etiam quoad approbationem, ita ut nullo modo licitè per virtutem Bullæ Cruciatæ ibi celebrari possit; quia ille Dominus Damianus à S. Pontifice Breve obtinuit, ut Oratorium possit erigere in domo suæ habitationis, in quocumque loco sitæ; at cum ad habitationes relictas rediret, ubi Oratoria jam prima vice fuerant approbata, & per mutationes approbationes extinctæ, deberet ad Ordinarium recurrere, ut ea Oratoria approbaret, nam quamvis ex vi ejusdem Brevis jam fuisset approbatæ; cum ipsæ approbationes fuissent extinctæ, per aliam habitationem in aliis locis, de novo dum ibi vult habitare, Oratorium approbari de novo debet. Et si Ordinarius absque novo examine illud approbaret, censeo sufficere, nulla data mutatione in Oratorio, & paramentis; si enim sufficit absque novo examine licentia Sacerdotis ad audiendas confessiones, quando jam fuit per unum tantum annum elapsum approbatus, ut praxis in hoc Ulyssiponensi Archiepiscopatu observat; sic etiam absque novo examine Oratorium, quod jam fuit approbatum, ab Ordinario posse de novo approbatum censeri. Imò audio in hoc Archiepiscopatu, hunc vigere stylum, quod si defuncta sit aliqua persona in vita sua, ex Brevi Apostolico Oratorium privatum habens, & juxta idem Breve approbatum; si alia persona etiam habens Breve Apostolicum ad habendum Oratorium privatum, se transferat ad domum habitationis defuncti illius; & ab Ordinario juxta suum Breve, petat, quod approbetur, quia alia approbatio per mortem defuncti jam cum illo periit, Ordinarius absque novo examine, idem oratorium approbat. 8

QUÆSTIO XIV.

An patronus in Ecclesia sui patronatus possit ædificare capellam absque licentia Episcopi?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non potest.*
3 *Ius patronatus ad capellas ædificandum, nullum jus concedit.*

EUsebius patronus cujusdam Ecclesiæ in illa quamdam capellam ædificare desiderabat. Quæritur, an possit absque Episcopi licentia? 1

RESOLUTIO.

Respondeo, non posse. Ratio est, quia licet jus solùm videatur loqui de Ecclesiis, quando, inquit, neminem posse, absque licentia Episcopi Ecclesiam ædificare, *cap. Quicumque* 16. *quæst.* 1. *cap. Quidam* 18. *quæst.* 2. *cap. Nemo, & cap. Placuit, de consecrat. dist.* 1. *cap. Ad hæc de Relig. dom. cap. Cum olim*, 14. *vers. Insuper de privil. Authent. de Eccles. tit.* §. *si quis autem collat.* 9. *& Authent. de Monach. vers. Illud igitur coll.* 1. Attamen DD. id etiam intelligunt de capellis, ut videre est apud Aloys. Pricium *in praxi aurea* a

resolut. 11. *num.* 4. Et rationes equidem, ex quibus licentia Episcopi requiritur, ad ædificandas Ecclesias, etiam militant in capellæ ædificatione, ut optimè advertit Rivius *loco cit.* ibi: *Alia item est ratio: nempe ut videat Episcopus, si talis Ecclesia, vel capella ædificata sit præjudicium alterius Ecclesiæ, vel capella, cap. Ecclesia, de consec. dist.* 1. *Abbat. in cap. Ad audientiam, de Eccles. edific. Postremò requiritur Episcopi licentia, ut videat charitatem ædificantis cap. Pia mentis*, 16. *quæst.* 17. Et infrà: *Denique necessaria est licentia, ut post illam ædificatam, Episcopos benedicat, & Altare consecret; cum in Altari non consecrato non possit celebrari Missa: Clericus enim ante consecrationem Altaris celebrans in tali Ecclesia, vel capella peccat, & punitur graviter, ut tenent DD. in cap. si quis per superbiam*, 30. *dist. Bernard. Dias in praxi cap.* 34. *Gregor. Lopes lib.* 4. *tit.* 10. *part.* 1. *&c.* Idem tenet Barbos. *de jure Eccles. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 20. Ubi inquit, illum, qui sine Episcopi licentia, aliquam in aliqua Ecclesia capellam ædificasset, jus patronatus in illa non acquirere.

3 Nec obstat, quod dictus fundator sit dictæ Ecclesiæ patronus. Non, inquam, obstat, quia jus patronatus nullum patronis concedit jus, ut in Ecclesiis sui patronatus capellas ædificent.

QUÆSTIO XV.

An capella instituta à duabus sororibus in testamento, in eadem charta condito, à superstite potuisset revocari per donationem, quæ etiam revocata fuit; & potuisset pater revocati donare filio ea bona, quorum possessionem adhuc non habebat?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Soror superstes potest pro sua vita suam bonorum partem donare filio fratris sui.*
3 *Ad hanc donationem insinuatio non requiritur.*
4 *Hanc donationem à sorore superstite revocari poterat.*
5 *Donatio facta ad matrimonium, quod contractum non fuit, conditione matrimonii non impleta, revocari potest.*
6 *Donatio à patre filio facta, bonorum capellæ, non habente illorum possessionem, est valida.*

1 JUsta, & Rufina sorores in eadem charta suum condiderunt testamentum, juxta *l. Eo quod à multis, Cod. si certum petatur*, & se ad invicem ex mutuo amore hæredes instituerunt, juxta communiorem sententiam, & in his Portugalliæ Regni communi praxi receptam, apud Valasc. *tom.* 1. *consult.* 7. *num.* 6. Fagund. *de justit. lib.* 6. *cap.* 2. *num.* 47. & alios, & per mortem superstitis capellam ex suis bonis instituerunt, administratorem illius Paulum earum fratris filium nominantes; & post illum successores masculos. Una defuncta, altera superstes suæ partis bona filio Pauli donavit, & in possessionem mittens pro sua tantùm vita: Paulus verò iidem suo filio ad suum matrimonium, aliam bonorum partem donavit, (quæ pars remanserat ante mortem possidentis,) & antequam ipse eorum bonorum possessionem adiret. Post hinc ultima possidens, ex quodam angore, seu molestia in filium dicti Pauli mota, donationem ei à se factam revocavit. Quæritur 1. An soror superstes pro sua vita suam partem filio Pauli donare potuisset? 2. An facta donatione, illam revocare potuerit? 3. An Pauli donatio filio suo facta fuisset valida, non obstante, quod erat de bonis capellæ, quorum non habebat possessionem, quia possidens adhuc vitam agebat.

RESOLUTIO.

2 Ad primum, in quo inquiritur, an soror superstes potuisset in sua vita suam bonorum partem filio Pauli sui fratris nepoti donare? Respondeo potuisse; quia filio Pauli eam fecit donationem, ut post suam mortem illam haberet; quod à DD. dicitur donatio causa mortis: donatio autem causa mortis est valida, *l.* 1. *& seqq. ff. de donat. causa mortis*. Et jam non obstante, quod aliter in communi charta cum sua sorore testamentum condidisset; ut cum communi sententia tenet Fagundez supra cit. *num.* 49. citans Molin. Valasc. Gama, & alios. Et quamvis loquatur de testamento inter virum, & uxorem communi charta condito; idem dicendum est, de condito communi charta inter duas sorores.

Nec ad has donationes requiritur insinuatio, *l. fin. C. de donat. causa mort.* ut communiter tradunt DD. apud Molin. *de primog. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 22. Fagund. *de justit. lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 5. *&* 9. Nec obstat *Ordin. Reg. l.* 4. *tit.* 66. quæ, cum loquatur generalissime, comprehendere videtur donationes causa mortis. Non, inquam, obstat, quia illas non comprehendit; ut docent Molin. *tom.* 2. *de justit. disp.* 279. *vers. Dubium circa*, Gama *decis.* 213. *&* 302. Fagund. *proximè à num.* 9. 3

Ad secundum, in quo quæritur; an facta donatione à sorore superstite, illam revocare potuerit? Respondeo potuisse: quia donatio causa mortis est revocabilis; & solum per mortem donantis perficitur, *l. Non videtur, ff. de donat. caus. mort.* & ibi Gloss. *verb. perfecta, & l. Post legatum*, §. *final. verb. qui mortis causa*, juncta Gloss. *verb. Legatario, ff. de his, quibus, ut indign.* & ibi communiter DD. quos latè refert, & sequitur Molin. *de primog. l.* 2. *c.* 12. *n.* 12. Vide Card. de Lug. *de just. disp.* 24. *n.* 318. 4

Nec obstat, quod hæc donatio facta fuit ad matrimonium, seu dotem; quia num. 1. nulla fit mentio, quod donatarius filius Pauli matrimonium contraxisset, vide Molin. *dicto tom.* 2. *disput.* 275. *vers. Illum postremò, in fine*. Unde dicta donatio reducitur ad contractum innominatum, *do ut facias*, & hic ante impletam conditionem ex altera parte, pœnitentiam admittere, & revocari potest, ut probat Text. optimus *in l. Si pecuniam* 5. §. *Si Servum, ff. de donat. causa data*, & DD. communiter. 5

Ad tertium, in quo petitur, an donatio Pauli suo filio facta sit valida, non obstante, quòd bona donata, erant bona capellæ, quorum possessionem non habebat, quia possidens adhuc vivebat? Respondeo, validam fuisse. Ratio est, quia hæc donatio fuit veluti quædam juris renuntiatio, quam pater Paulus, per mortem primæ sororis jam habebat. Is enim, qui remittit, donare dicitur, *l. si mulier, ff. de legat.* 1. *l. Si Julianus, ff. de condit. & demonstr.* Et absque dubio est, posse patrem jus renuntiare, quod habet in bonis vinculum habentibus, in forma, quòd statim ad filium transeant; & hoc antequam hæreditas sit ad ipsum patrem delata, ut tenent communiter DD. quos latè citant, & sequuntur Carol. Ruinus *cent.* 60. *n.* 14. *lib.* 3. Molin. *de primog. lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 14. Anton. Gabr. *lib.* 3. *commun. opin. tit. de donat. concl.* 2. *n.* 40. 6

QUÆSTIO XVI.

An bona alicui Religiosorum conventui relicta, ut duæ Missæ singulis diebus celebrentur, & aliqua fiant opera pia, in maximam utilitatem spiritualem, & commoditatem cujusdam oppidi, dicentur bona Majoratus, Capellæ, aut hæreditas?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non sunt bona Majoratus.*
3 *Definitio convertitur cum definito.*
4 *Majoratus principaliter successionem respicit, & est causa sæcularis.*
5 *Onus Missarum, & piorum operum Majoratum non inducunt.*
6 *Ordinat. Regia videtur opponi.*
7 *Nullo tamen modo opponitur.*
8 *Adducitur verus Ordin. intellectus ex P. Molin.*
9 *Nec alii nostri Regni DD. oppositum docent.*
10 *Exemplis ostenditur.*

ANna Illustrissima fœmina in suo testamento disposuit, quod in domo honorifica suæ villæ, prope oppidum de Peraes, Collegium Societati Jesus fundaretur, quod dotabat suorum bonorum redditibus, tam dictæ 1

dictæ villæ, quam aliorum immobilium, excepruando debita, & alia legata pia, quæ ad suam animam in perpetuum relinquebat. Addit tamen, si collegium fundari non possit, se hæredem omnium suorum bonorum Collegium Scalabitanum, instituere, cum onere faciendi celebrare in sacello dictæ suæ villæ duas Missas, singulis anni diebus, pro anima sua in perpetuum, cum eleemosyna à Collegii Rectore designandi; quas Missas nunquam defuturas expressit. Et insuper cum onere constituendi in suæ villæ domo Residentiam perpetuam eorum Religiosorum dictæ Societatis JESUS, in qua existat Religiosus, qui linguam latinam filios illius oppidi doceat, & qui verbum Dei prædicet, & confessiones audiat personarum ejusdem oppidi; hoc in illarum spiritualem utilitatem, & commoditatem. Asserit etiam in suo testamento, se velle numquam suam villam, & alia immobilia alienari. Non defuerunt tamen in Religionem male affecti, audientes huic ultimæ testatricis voluntatis adversari; & de facto per sententiam ab aliquibus senatoribus latam, contradixerunt, nullo in sententia lato fundamento. Hæc autem per sequestrationem, *vulgo embargos* silentio suppressa fuit. Aliqui tamen cum aliquo Religioso sermonem conferentes, dicebant ea bona in testamento à testatrice relicta esse, majoratum, & dici non posse bona capellæ; & ad summum esse quandam hæreditatem. Quæritur 1. An dicta bona à testatrice relicta dicenda sint, Majoratus? 2. An bona capellæ? 3. An quædam hæreditas?

§. I.

An dicta bona à testatrice relicta dicenda sint majoratus?

2 Respondeo, ea bona sic relicta nec posse dici Majoratum, nec Majoratum constituere. Ostenditur 1. quia majoratus definitur, & essentialiter, ut inquit Molina *de primogen. l. 1. cap. 1. num. 22. Est jus succedendi in bonis ea lege relictis, ut in familia integra perpetuò conserventur, proximoque cuique primogenito ordine successivo deferantur*. Idem sustinent Anton. Gomez *l. 40. Tauri*, Palaces *de majorat. in princip. num. 4.* Molin. *de just. tom. 3. disp. 557. num. 9.* Perez de Lara *de Anniverf. & Capellan. l. 1. cap. 4. numer. 46.* Fragos. *de Regim. Reip. Christ. tom. 3. l. 9. disp. 18. §. 1. num. 2. & num. 5.* expressius, & alii communiter: at dicta definitio aptari non potest alicui collegio, aut monasterio Religiosorum, in quibus non datur jus succedendi, nam communitates non moriuntur, nec pereunt.

3 Confirmatur, quia definitio converti debet cum suo definito, *l. 1. §. dolum ff. de dolo malo*, *l. Omnis definitio ff. de regul. jur.* & DD. *in l. 1. in princip. ff. de acquir. possess. Cicer. l. 4. Academ. num. 79. pag. 17.* Bart. *in sua quæst. 7. Mulier habens num. 4. Vers. contra quod* Tiraq. *de jure primog. quæst. 1. num. 1.* Flamin. Paris *de resign. benef. l. 1. quæst. 1. num. 31. & seqq.* Card. Tusc. *pract. concl. tom. 2. lit. D. conclus. 418.* Cæs. Angel. *de contradict. legit. quæst. 10. num. 161.* latè Monet. *de distrib. quotid. part. 1. quæst. 4. num. 2. & 3.* omnes apud Barbos. *de Axiomat. 67. per totum:* at in præsenti casu, definitio majoratus à Doctores communiter recepta cum definito non convertitur, quia bona à testatrice relicta non deferuntur proximo cuique primogenito, ordine successivo: ergo dici nequeunt majoratus.

4 Secundò ostenditur, quia supra dicta, ita sunt certa, ut si in aliqua majoratus institutione, aliquæ Missæ in perpetuum celebrari jubeantur, majoratum non constituunt, quia in majoratus institutione præcipuè intenditur familiæ successio, & sic dicitur causa sæcularis, & profana; ut doctissime inquit Ægid. Lusit. *in Comment. ad l. 1. Cod. de sacrosanct. Eccles. part. 5. §. 2. num. 15.* ibi: *Erit autem cautè, & cum judicio discernendum inter majoratum, & capellam: nam in majoratu, quia principaliter in eo causa sæcularis, ac profana vertitur, nempe nominis, & familiæ; & aliquod onus Missarum, aut alterius causæ piæ habeat annexum, quia tamen hoc accessorium est ad illud, quod principaliter intenditur, tota dispositio judicabitur, ut ad causas profanas, &c.* At in nostro casu testatrix non intendit successionem familiæ, aut generationis, nec causam profanam, aut sæcularem, sed honorem divinum, & bonum suæ animæ, & loquens de sua villa in dict. testamento, inquit, nolle, quòd vendatur, nec alienetur, nec pignori detur, quia vult, quod semper Domino offeratur. Dispositio verò in hac forma nec sæcularis, ac profana existimatur, ac per consequens nec majoratus, ex verbis *citat.* Ægidii ex opposita conclusione.

Tertiò ostenditur, non posse dicta bona Collegio Scalabitano relicta dici Majoratum ob onera Missarum, & aliorum operum piorum, quæ principaliter testatrix in hac intendit dispositione; quia hæc onera majoratus vinculum non inducunt, ut rectè docent Alvar. Valasc. *consult. 82. num. 6. & seqq.* Gama *decis. 30. 48. 224. num. 8. & 286. ex num. 1.* Flores de Mena *quæst. 18. num. 46.* Salasar. *de usu & consuet. cap. 12. num 43.* & alii, quos affert, & sequitur Perez de Lara *cit. dict. l. 1. cap. 4. num. 28. & seqq.* id prælatus ex jure, authoritate DD. & ratione; & manet etiam dictum *supra quæst. 10.* Et ratio est, quia sicut majoratus instituitur, quando principaliter in bonis relictis, successio familiæ, & generationis intenditur, quamvis de Missis, & aliis operibus fiat mentio; ita etiam quando principaliter Missæ, & opera pia intenduntur à testatore, non instituetur Majoratus, aut fideicommissum, aut capella, ut infra dicemus. 5

Nec obstat contra allatam resolutionem *Ordin. Regia l. 1. tit. 62. §. 53.* ibi: *Et ne in dubium veniat, qualis sit majoratus, aut capella: Declaramus, esse Majoratum, si in institutione, quam bonorum defuncti fecerint, contineatur, quòd administratores, & possessores dictorum bonorum adimpleant certas Missas, & onera, & quod amplius reddiderint, sibi habeant, aut quod institutores dicta bona illis cum certis oneribus Missarum, & aliorum operum relinquerunt*. Hactenus differentia quam habet majoratus à capella, quam mox sic definit: *Et si in institutionibus contineatur, quod administratores certam rem, aut quotam habeant ex redditibus, quos bona reddiderint, puta tertium, quartum, aut quintum, & quod superest, in Missis, aut aliis piis operibus expendatur. In hoc casu declaramus, non esse majoratum, sed capellam. Et in his talibus institutionibus, & similibus potest, & debet intelligere Provisor, quamvis in institutionibus dicatur, fieri majoratum, aut capellam, &c.* Sic Ordinatio. Ex qua colligitur; dicta bona Collegio Scalabitano relicta cum onere, quòd illorum administrator, nempe Collegii Rector, adimpleat certa onera Missarum, & aliorum operum piorum, & reliquum sibi aut suo collegio resumat, est vere juxta ordinationis verba primo loco, adducta, majoratus. Et si dicatur nihil superabundare, quia ea omnia bona in dictis Missis singulis annis diebus celebratis, & in aliis piis operibus expenduntur. Respondebitur, sufficere, ut sit majoratus, juxta verba Ordinationis, quòd ea dicta bona cum onere Missarum, & aliorum piorum operum fuissent relicta. 6

Non, inquam, obstat, Ordin. Regia adducta, nec consequentia ex illa deducta, nec instantia allata. Ratio est clara, quia Ordin. Regia non intelligitur de bonis Collegiis, monasteriis, & aliis communitatibus, relictis cum onere Missarum, & aliorum operum piorum, quia in his bonis in perpetuum relictis, dubium oriri non poterat, non posse illa majoratum instituere, quia, ut supra diximus, majoratus essentialiter continet jus succedendi, & generationes intra eamdem familiam, quæ in collegiis, & monasteriis Religiosorum dari nequeunt; intelligitur ergo dicta Ordinat. de bonis cum iis oneribus relictis alicui personæ in particulari, in qua datur ordo succedendi, quia hi moriuntur, & alius succedit; & in his dari poterat dubitatio, an ea bona relicta constituerent majoratum, aut capellam, & hanc dubitationem tollit dicta ordinatio, per ea verba relata. 7

Et hic intellectus à DD. supponitur, & expresè traditur à Molin. *tom. 3. de majorat. disp. 576. num. 15.* in intelligentia harum Ordinationum probe versatus, ibi: *Merito in Lusitania de communi concordia inter Principes sæculares, & Prælatos l. 2. Ordin. tit. 35. §. antepenultim.* (Sic habetur in novis, & antiquis quas citat) *definitum fuisse, quando bona aliqua vinculantur cum gravamine, ut ex redditibus celebrentur sacrificia, vel fiant alia opera pia constituta parte aliquota redditunm, aut parte aliqua ex illis determinata administratori* (nota) *qui ordine quoddam* 8

in

in eis bonis vinculatis sit successurus, ita quod reliqui redditus in operibus piis insumantur, eam institutionem censendam esse capellam, quam vocant, ac proinde ad ea bona, ad eamque institutionem se extendere jurisdictionem Ecclesiasticam. Quando vero aliqua bona vinculantur, ut ideis (nota) *aliqui ordine quoddam succedant cumgravamine, ut successor teneatur ad aliqua sacrificia, vel ad aliqua alia pia opera ex redditibus eorum bonorum implenda, aut sine ullo tali gravamine, institutionem esse censendam majoratum, nihil impediente, quod ex instrumento prioris institutionis dicatur institui majoratum, & in instrumento hujus posterioris dicatur institui capellam, &c.* Ex hac explicatione dict. Ordin. apertè constat, dict. Ordinat. in una, & altera determinatione majoratus, & capellæ fuisse loquutam de bonis relictis illis, in quibus ordo successionis dabatur, & non de bonis Collegiis, & monasteriis relictis, cum onere Missarum, aut aliorum operum piorum, in quibus non dabatur nec dari poterat ordo successionis. Et ita hodie practicatur in tribunalibus, quamvis olim pro illa ordinatione, ut jacet, plures darentur sententiæ; sic jam tenent Alvarus Valascus *consult.* 82. *num.* 8. Gama *decis.* 30. & 224. *num.* 8. & 48. & alii. Vide *infra quæst.* 22. *à num.* 7. ubi hæc clarius explicantur.

9 Nec desinunt pro hac explicatione consentire Gama *decis.* 224. *num.* 9. & Valasc. *consult.* 27. *num.* 2. & alii, loquentes tantùm de illis casibus, in quibus ordo successionis dabatur; nam si loquuti fuissent de collegiis, monasteriis, &c. in quibus dari non poterat ordo successionis, assererent idem, quod dictum remanet; in illis enim, & non in istis dari poterat dubitatio, an institutio fuisset capellæ, aut majoratus, ut sane docuerunt eleganter, de illis institutionibus, in quibus non agebatur de successione, nec de primogenitis. Vide *citat. locum infra*.

10 Idem observat ipsa praxis: dantur enim innumera exempla de personis, quæ sua bona, cum onere Missarum, & aliorum piorum operum, collegiis, monasteriis, misericordiis, confraternitatibus, & communitatibus aliis reliquerant, & tamen in dubium non vertitur, quòd sint eæ institutiones Majoratus, quia evidens est, majoratum non institui, ubi dari non potest ordo successionis. Quod etiam rectè probatur *ex l. Annuam 6. ff. de annuis legat. de qua l. infra* §. 3.

§. II.

An bona à testatrice relicta Collegio Scalabitano dicenda sint capella?

SUMMARIUM.

11 *Dicuntur capella ex ipsa definitione.*
12 *Ex ipsa Ord. sunt capella.*
13 *Aperte colligitur esse capellam ex Ægid. Lusit.*
14 *Sunt capella, quia Missa est pars principalis respectu aliorum piorum operum.*

11 Respondeo, bona à testatrice Collegio Scalabitano relicta, cum onere duarum Missarum singulis anni diebus in perpetuum celebrandarum, & aliorum piorum operum, esse, & dicenda esse capellam. Probatur 1. quia illis convenit capellæ definitio, quæ sic habet, apud Perez de Lara *de Anniversf. & Capell. lib. 2. cap. 1. num. 2. Est onus celebrandi annuatim Missam in altari, seu capella:* At bona testatricis relicta, principaliter sunt relicta, ut pro anima sua in suo sacello celebrentur singulis diebus quotannis duæ Missæ, & alia opera pia sunt accessoriæ, ut dicetur *num.* 13. vel potius etiam cum Missis, ut principaliter, conjunguntur.

12 Secundò probatur *ex Ordin. cit. dict. l. 1. tit. 62. §. 53.* nam ibi capellas appellat omnes dispositiones, seu institutiones, quas institutores fecerunt de suis bonis cum certis oneribus Missarum, & aliorum piorum operum, & in his oneribus impositis super bona distinguit, quando dicendum sit esse majoratum, aut capellam, nam ut certum supponit eam institutionem esse capellæ, ut eleganter exprimit Joann. de Carvalho *in cap. Raynaldus, de testam. part. 2. num.* 140. ibi: *Confirmatur hæc sententia ex Ordin. Reg. l. 1. tit. 62. §. 53. ubi appellat majoratum illud, quod nos communi usu capellam dicimus, quæ fit quando quis relinquit bona sua unita sub certo onere Missarum, vel aliorum operum piorum. Habebit etiam locum hæc resolutio in alio genere capellarum, de quibus loquitur Ordin. de loco, quia æqualis in illa ratio datur, &c.* Expressius dici non potest ad nostrum intentum, nam ibi ab Ordin. dicitur majoratus, quod communi usu, & praxi dicitur capella; & definit, quando hæc detur capella; & tunc dari, *quando quis relinquit bona sua unita sub certo onere Missarum, vel aliorum operum piorum*, quod in nostro præsenti casu ita reperitur; nam testatrix sua bona reliquit unita sub onere duarum Missarum singulis diebus in perpetuum celebrandis, & sub onere aliorum piorum operum: ergo bona ita relicta Collegio Scalabitano absolutè dicenda sunt Capella. Hæc ratio authoritate doctissimi viri primariæ cathedræ juris Cæsaris moderatoris stabilita est adeo efficax, ut omnes aliæ silentio supprimi possint. Ex abundantia tamen.

Tertiò probatur, quia ut jam supra diximus *num.* 4. *ex Ægid.* quando majoratu sæculari aliqua Missarum, aut alterius causæ piæ onera adduntur, hæc sunt accessoria, & non principale, quia majoratus sæcularis intendit familiæ successionem: ergo etiam quando in aliqua institutione, quando principale, quod intenditur, est bonum animæ, nempe onera Missarum, & alia opera pia, dici debet capella, & si aliquid forsan detur, erit accessorium, & non principale: at in præsenti casu, omne, quod datur, est in bonum animæ, nempe Missæ, & opera pia: ergo absolutè dicenda est hæc institutio capella, & nullo modo majoratus. 13

Quartò probatur, quia denominatio semper fit à digniori, & potentiori, *l. Cum ex aliqua ff. de acquirend. rer. domin. l. Quæritur ff. de act. human. l. 1. in princip. ubi glos. & DD. ff. de verb. obligat.* & alii quos refert, & sequitur Barbos. *tract. de axiomat. 71. num.* 1. sed in dispositione à testatrice facta, comprehenduntur Missæ perpetuæ, & aliqua opera pia, quæ juxta supradicta *numer.* 12. veniunt nomine Capellæ, & nulla in eo testamento sunt his digniora, aut potentiora, imo hæc aliis sunt nobiliora, & potentiora: ergo omnis ea dispositio capella dicenda est. 14

§. III.

An bona à testatrice Collegio Scalabitano relicta dicenda sint hæreditas, aut fideicommissum?

SUMMARIUM.

15 *Non sunt dicenda hæreditas.*
16 *Dicenda sunt fideicommissa.*
17 *Non sequitur, quod sit majoratus.*

Respondeo, dici non posse hæreditatem; quia Collegium Scalabitanum ex bonis à testatrice relictis nullam sibi assumit partem, sed omnia in Missis, & operibus piis à testrice designatis insumuntur. Et quamvis ex iis, bonum aliquod reportet commodum sibi relictum, adhuc propriè non dicetur hæreditas, ut bene colligitur *à l. adeò, Cod. de fideicomm.* & Fragos. *part.* 3. *disp.* 18. §. 4. *numer.* 6. *Vers. Item non est*. 15

Dicuntur ergo ea bona relicta cum onere Missarum singulis anni diebus in perpetuum, & aliorum piorum operum, quoddam fideicommissum, non restrictum ad Collegium Scalabitanum sub regimine Rectoris præsentis, sed extensum in perpetuum ad successores. Ita habetur *in l. Annuam 6. ff. de annuis legat.* ibi: *Annuam pecuniam ad ludos civitatis reliquit, quibus præsidere hæredes voluit. Successores hæredum negant, se debere, quasi testator tamdiu præstari voluerit, quamdiu præsiderent hæredes. Quæro igitur, an cum præsidendi mentionem fuerit ad tempus fideicommissum, an perpetuo præstari voluerit? Modestinus respondit fideicommissum quotannis in perpetuum Reip. præstandum.* Ex quibus verbis colligitur, per illa duo Missarum Anniversaria in perpetuum, & alia adducta opera pia, censeri inductum perpetuum fideicommissum non restrictum ad collegium sub uno de præsenti Rectore, 16

sed

sed extensum ad omnes Rectores, quod exprimit testatrix in dispositione sui testamenti; Idem etiam probari potest *ex l. Annua* 20. §. *fin. ff. eodem titul.* Concludunt Riminald. Jun. *conf.* 297. *num.* 15. *volum.* 3. Petrus Anton. de Petra *de fideicommiss. quæst.* 5. *num.* 26. *in fine*, Valasc. *consult.* 82. *num.* 2. Perez de Lara *de Anniverſ. & Capell. l.* 1. *cap.* 5. *num.* 1. Idem colligitur ex definitione fideicommissi, in toto titul. de fideicommissis, maximè *ex* §. *ult. Inst. de singul. reb. per fideicommiss. relictis*. Et licet fideicommissa à fide hæredum nomen obtinuissent, ut vult Justin. *in* §. *ultim. in principio*, *Inst. de fideicommiss. hered.* & tradit Mantic. *de conjectur. ultim. volunt. l.* 7. *titul.* 2. *numer.* 2. Hoc non tollit, quod etiam fideicommissum verbis directis relinquatur, ut constat ex præsenti dispositione.

17 Nec obstat, quod ex fideicommisso perpetuo arguitur esse majoratum constitutum, ut inquit Alvar. Valascus *proximè*, citatque Burgos de Paz *quæst.* 2. *num.* 114. & Molin. *de primog. l.* 1. *cap.* 4. & idem existimarunt viri docti, & tradit Gama *decis.* 30. Non, inquam, hoc obstat, quia respondetur 1. id existimasse eos DD. de fideicommisso perpetuo, in quo dabatur successio in familia, & generatione, non tamen de fideicommisso in nostro casu, cui repugnat natura, & essentia majoratus, ut §. 1. ostendimus. Respondetur 2. non induci majoratum, quando fideicommissum agit de Anniversariis, & aliis piis operibus executioni mandandis per commissarios Collegiorum, conventuum, & aliarum communitatum. Et absolutè majoratum non constituere, docent Alvar. Valasc. *dict. conclus.* 82. *num.* 6. *& seqq.* Gama *decis.* 30. *&* 48. & alii plures, quos *supra num.* 5. citavimus. Ex dictis per totam hanc quæstionem, censeo, à nullo viro docto posse dici dispositionem dict. testatricis esse majoratum, & non esse capellam, esse simplicem, aut absolutè hæreditatem, & non fideicommissum.

QUÆSTIO XVII.

An capellæ administrator teneatur facere, quod capellam institutoris in eadem capella ab institutore designata, & in qua est illius corpus, celebrent, repugnante Moniali æditua Ecclesiæ, & dicente dari præscriptionem, ne eædem Missæ in ea capella celebrentur?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Tenetur administrator, sicut tenentur capellani.*
3 *Capellani peccant mortaliter non celebrantes in altari, ab institutore capellaniæ, designato.*
4 *Data justa causa possunt capellani in alio celebrare altari.*
5 *In præsenti non datur, quia ibi Missam possunt audire moniales.*
6 *Et quia à Conventu providentur de capellanis, qui celebrant in altari, in quo à Monialibus videri possunt.*
7 *Non excusantur capellani, ex præscriptione, quam fatetur habere æditua, quia illam non probat.*
8 *Administrator non excusatur per admonitionem factam.*

1 Franciscus in Monialium Ecclesia prope ipsarum chorum in pariete laterali capellam ædificavit, in eaque suum corpus sepeliri jussit, & quòd in ea capella singulis anni diebus in perpetuum duæ celebrarentur Missæ pro sua anima. Quia tamen Moniales ex choro celebrantem in ea capella, non videbant; à capellanis, inscio capellæ administratore, obtinuerunt, ut in altaribus ejusdem Ecclesiæ, quæ erant è prospectu, eas capellaniarum Missas celebrarent, ut eas audire potuissent. Ad aures administratoris hæc mutatio pervenit; & mox capellanos de sua obligatione admonuit, & Monasterii ædituam. Quæ ad possessionem recurrit. Quæritur 1. An ob causam adductam possint capellani in aliis altaribus ejusdem Ecclesiæ, suæ satisfacere obligationi? 2. An Administrator tutus in conscientia maneat, admonitione facta, an aliam aliquam facere teneatur?

RESOLUTIO.

Respondeo ad utrumque quæsitum, teneri administratorem facere, quòd capellani in loco, seu altari à fundatore deputato celebrent, sicut ipsi capellani eo tenentur celebrare in eo altari: ergo etiam ipse administrator tenetur facere, quod in eo altari celebrent. Minor inter DD. est communis, & probatur; Quando enim fundator capellæ alicujus imposuit onus suis capellanis celebrandi in altari suæ capellæ, principaliter respiciens ad fructum ex Missarum sacrificiis, & ad cultum ipsius capellæ à se fundatæ, & constructæ in memoriam suæ familiæ, & in qua suum corpus erit post suam mortem sepeliendum; tenentur ipsi capellani in eo Missas celebrare. Sic cum citatis Azor. Navarr. Cened. Zerol. Rodrig. Sot. Cevall. Graff. Beja, Silvest. Tabien. Flammin. Henriq. Fagund. *lib.* 3. 1. *præcept. in quinqu. cap.* 9. *num.* 2. 2

Et peccare mortaliter, cum Bonac. Barbos. Rivio, & Marchino, docet Tamburin. *in method. celebr. Miss. l.* 3. *cap.* 2. §. 1. *num.* 1. Dian. 2. *part. tract.* 14. *resol.* 29. Card. de Lug. *de Sacrament. disp.* 21. *num.* 36. & Henao *de Sacrif. Missæ disp.* 19. *sect.* 3. *num.* 51. Illos à mortali excusans, si una, vel altera vice in anno in alio altari celebrent, quas vices extendit ad mensem, Tamburin. *cit. num.* 2. quæ ob parvitatem erunt peccatum veniale, at Cardin. de Lug. *cit.* eos excusat, si cum rationabili causa fiat, & Dicastill. *tom.* 1. *tract.* 5. *disput.* 4. *dub.* 21. *num.* 385. etiam non data rationabili causa excusat: quia censetur fundatorem cum tanto rigore suos non obligare capellanos. Consequentia supradictæ probationis ostenditur, quia administrator capellæ ex officio tenetur procurare observantiam dispositionis factæ à fundatore, ut superior ad ea omnia, quæ conducunt ad finem necessarium illius capellæ, & finis est, quod non deficiat cultus illius capellæ, in qua est sepultum fundatoris corpus, & quæ fuit fundata, & ædificata in familiæ memoriam: & si superior peccat mortaliter conveniens, & dissimulans subditorum peccata, ob pigritiam, vel verecundiam, etiam administrator mortaliter peccat suum officium non adimplens in iis rebus, in quibus mortale peccatum committitur. Consulatur Sanch. *lib.* 1. *moral. cap.* 6. *num.* 19. 3

Et quamvis, data rationabili causa, aliqui DD. existimarunt, posse capellanos in alio loco, vel altari celebrare, quando fundator principaliter respexit ad fructum sacrificii Missæ, & non ad cultum loci, & altaris; & mutatio non sit ejusdem Ecclesiæ, sed tantùm altaris. At in præsenti casu hæc non habent locum, quia fundator principaliter intendit in sua dispositione non solùm fructum sacrificii Missæ, & cultum altaris capellæ, quam ex suis bonis ædificavit, & alia sua bona annexuit in memoriam suæ familiæ. Et dato, quòd hæc non habuissent locum in dicta capella; adhuc non datur rationabilis causa, ad mutationem celebrationis Missarum de altari capellæ ad alia altaria ejusdem templi, nec assignata à Monialibus, quæ à suo choro non possunt audire Missam in ea capella ad chori pedem sita, quia sacerdotes celebrantes non vident est sufficiens. Nam hæc ratio ex duplici capite non obstat. 4

Non obstat primo, quia Moniales, ex ipso choro Missas in ea capella celebrandas audire possunt, & præcepto Ecclesiæ satisfacere; quin videant sacerdotes celebrantes. Ratio est, ad auditionem Missæ sufficit, quòd audiantur verba sacerdotis celebrantis, aut aliquo signo cognoscatur, quid agat celebrans, vel in qua Missæ parte versetur. Et de facto illam audiunt, existentes in choro post altare structo, quin videant celebrantem: Et hæc doctrina est inter DD. communis, quos latè citat Leand. *tom.* 3. *tract.* 2. *disp.* 1. *quæst.* 104. & alii, quos attuli *supra q.* 2. §. 4. *à num.* 18. ubi de hac egi quæst. & ibi videri potest. 5

Nec obstat ex secundo capite; quia Moniales ad satisfaciendum præcepto diebus Dominicis, & festis, & suæ devotioni, & regulæ, suos habent sacerdotes, à conventu salario conductos, ut in suo principali, & aliis altaribus quotidie celebrent, ut ipsæ Moniales eas Missas audiant. Nec capellæ fundator eam obligationem habet, nec ejus capellani absque gravi peccato (ut patet ex dictis,) possunt eas mutationes altarium facere. Nec consensus Admini- 6

stra-

stratoris capellæ, nec fuodatoris bæredem, eos excusat ab eo peccato, quia eam noo habent potestatem, nisi expressis verbis illis à fundatore sit concessa, ut bene docet Henao *cit. dict. disp. 19. sect. 3. num.* 52.

7 Nec obstat 3. dicere æădituam Ecclesiæ cooventus, Mooiales esse in possessione mutandi eas celebrationes altaris capellæ, ad alia altaria, in quibus capellanos celebrantes vident. Noo, inquam, hoc dictum æădituæ obstat; quia in primis non assignat annos possessionis earum Monialium; ut ex possessione censeretur præscriptom jus fundatoris. Et censeo, eam possessionem, bona fide habitam, noo excedere triginta annos, quod erat necessarium ad legitimam præscriptionem in legato pio, quorum naturam sortiuntur, vel saltem sunt accessoria eæ altarium mutationes, juxta *l. C. de communna de legat.* & DD. quos adduxi *supra quæst. 8. num. 4. & 7.* ubi latè de hac præscriptione. Et licet certò existimem eam monialium possessionem decem non attingere annos. Si tamen demus, quòd probet possessionem à lege requisitam ad præscriptionem, à Provisore capellarum non audientur, quia nun admittit præscriptionem contra jura defunctorum, contra id quod censeo, & ostendi *cit. quæst. 8,* cum non paucis Doctoribus modernis.

8 Ex dictis io hac quæstione: Administrator dicta admonitione ad capellanos, & Ecclesiæ æădituam facta, suæ non satisfecit coosclentiæ: debebat enim admonitio ad capellanos facta esse authenticam, ut justè, & licitè in utroque foro, onere oon satisfacto, quoad altare à fundatore designatum, stipendium capellaniarum ipsis capellanis non solvatur. Et si æăditua Ecclesiæ adhuc pro sua insistens possessione, ad Provisorem Capellarum recurrat.

QUÆSTIO XVIII.

An capellanus Institutoris capellaniæ consanguineus, à loco, in quo est capella per leucam cum dimidia distans, possit in suo oppido Missas Capellaniæ celebrare?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Episcopus potest dispensare ex justa, & rationabili causa.*
3 *Datur justa, & rationabilis causa, ut dispenset.*
4 *Non potest heres, nec administrator.*

1 NIcolsos in suo testamento dispofuit, quòd in certa capella parochialis Ecclesiæ oh venerarionem S. Nicolai, cui capella erat dicata, celebrarentur duæ Missæ singulis aoni hebdomadis io perpetunm pro sua anima, & suorum incertorum ereditorum animabus à sacerdote consanguineo primo loco, si detur. Pro hoc Missarum Anniversario eleemosynam decem millinm regalium Lusitanorum assignavit. Ad hoc capellaniæ onus, illius consanguineus Placidus fuit electus, habitationem habens distantem à capella ad Missas assignata, per leucam cum dimidia. Accedensque ad capellam, ut suo muneri satisfaciat, parochus Ecclesiæ, in qua sita est capella, illi ornamenta, vinum, ceram, & alia ad Missæ celebrationem necessaria præstare noluit. Quæritur 1. An Episcopus cum hoc capellano Placido dispensare possit, ut io Ecclesia sui oppidi satisfacere possit oneri suæ capellaniæ? 2. An præcisa Episcopi dispensatione, in Ecclesia sui oppidi Missas dictæ capellaniæ celebrare possit? 3. Quis teneatur ornamenta; & cætera requisita, ut Missam in capella designata celebret, conferre.

§. I.

An Episcopus cum dicto Capellano Placido possit dispensare, ut in Ecclesia sui oppidi Missas suæ Capellaniæ celebret?

2 Respondeo, posse. Et hoc maximè huic capellano Placido convenit, nt querelas parochi loci capellaniæ, & institutoris hæredis, & aliquorum scandala evitet. Et quòd Episcopus ex juxta, & rationabili causa, concedere, & dispensare possit, ut capellanus obligatus ad celebrandum in aliqua capella, aut Ecclesia, alibi celebret, est DD. communis doctrina, & usu recepta, & probata. Illam approbant Bonacin. *de Euchar. disp. 2. quæst. ult. punct. 7. §. 4. nu. 4.* Barbos. *de potest. Episcop. alleg. 29. num. 8.* Nald. *Verb. Missa num.* 34. Marchin. *de ordin. tract. 3. part. 2. cap. 14. n. 5.* Dicastill. *de Sacram. tom. 1. tract. 5. disp. 4. n.* 387. Mascarenhas *de Sacram. tract. 5. disp. 2. cap. 10. num.* 127. Tambur. *in Method. celebr. Miss. l. 3. cap. 2. §. 2. num.* 1. Henao *de Sacrif. disp. 19. num. 54. in fine*; & accedente consensu hæredum, & legatariorum, Sanch. *l. 4. consil. cap. 2. dub.* 5. & alii quos citant. Ratio est, quia data rationabili causa, nulli infertur præjudicium; & sicut vota non prohibita commutare, & dispensare potest; & commutari legata pia quoad aliquam circumstantiam, sic etiam poterit commutare circumstantiam loci ad Missas bas celebrandas, in hoc legato hujus testatoris pio.

Et datur justa, & rationabilis causa, ut Episcopus di- 3
spenset in hac mutatione loci ex his rationibus. 1. quia parochus Ecclesiæ, ubi est capella ab institutore designata, concedere non vult ornamenta, & alia ad celebrandum necessaria, quæ non concessio est illicita: contra eum tamen litem movere non vult, nec convenit. 2. Quamvis enim ad onus suarum Missarum eleemosyna non sit teouis; tennis tameo est ad diversam habitationem, in qua habere non potest commoda, quæ habet in domo parentum, & sororum. 3. Quia ut singulis hebdomadis duabus vicibus inter unius leucæ cum dimidia conficiat, aliis viribus indiget, ut æstu, & bieme cum labore continuare possit, ne suæ deficiat obligationi. 4. Quippe Institutor, quando illud testamentum condidit, suos consanguineos habebat in eo oppido, in cujus Ecclesia capellam designavit, & si adverteret ad mutationem habitationis, quam pro futuris temporibus habere potuissent, illos ad aliam novam habitationem non obligaret.

Non sufficit tamen liceotia bæredis, & Administra- 4
toris institutoris. Quoniam hi voluntati iostitutoris capellaniæ derogare nequeunt; ut cum Fraxinello tradit Dicastill. *citat. numer.* 384. & Henao, quem adducimus *præcedente quæst. numer. 6.* pro eadem resolutione. Nec etiam Ecclesiæ Rector eam licentiam coocedere potest; quidquid in contrarium teneat Pasqualig. apud Tamburin. *supra citat.*

§. II.

An præcisa licentia, seu dispensatione Episcopi, possit capellanus Placidus Missas suæ capellaniæ in Ecclesia sui proprii oppidi celebrare?

SVMMARIVM.

5 *Non videtur improbabile ex sententia excusante ab auditione Missæ illum ab Ecclesia multo distantem.*
6 *Obstantia in oppositum diluuntur, juncto num. 8.*
7 *Exemplo confirmatur.*
9 *Non est etiam improbabile ex interpretativa Institutoris voluntate.*
10 *Et ex impedita capella designata.*
11 *Ius capellæ cessavit ex rationibus adductis.*
12 *Sententia communis non habet locum in præsenti casu.*
13 *Institutor capellaniæ principaliter respexit ad sua animæ bonum, & juncta impossibilitate, in altera capella celebrare potest capellanus.*

Ex triplici ratione; censeo noo esse improbabile, posse 5
dictum Placidum satisfacere suæ obligationi celebranda Missas dicendas in capella designata in Ecclesia suæ habitationis. Prima ratio. Est doctrina commonis excusans à mortali non audientem Missam, quando ab Ecclesia distat per unam leucam, & iter pedibos conficiendum est, ut tradunt Soar. *tom. 3. in 3. part. disp. 88. sect. 6. vers. tertium genus*, Fagund. *in 1. Eccles. præcept. l. 2. cap. 9. numer.* 10. Dian. *part. 10. tract. 11. resol.* 8. Villalob. *tract. 8. differ. 36. num.* 5. Castr. Pal. *tom. 4. tract. 22. punct. ult. num.* 4. Filliuc. Trullench. & alii, quos refert, & sequitur Leaodr. *tom. 3. tract. 2.*

tract. 2. *disp.* 2. *q.* 22. *& q.* 23. etiam excusat ille, qui equester conficit iter. Eamdem doctrinam, *cum cit.* tenent Dicastill. *tom.* 1. *de Sacram. tract.* 5. *disp.* 4. *dub.* 21. *num.* 184. Henao *cit. disp.* 30. *n.* 217. *in fine*, & licet in aliqua circumstantia ab aliis disconveniant, ad nostrum conveniunt intentum: ergo etiam excusabitur Placidus ad celebrandas Missas in capella, ab institutore designata, quia ab illa distat sua habitatio per leucam cum dimidia.

6 Nec obstat, inferre ex antecedente hanc consequentiam, quia ex antecedente non rectè infertur consequentia, quia de antecedente ad consequentiam datur diversa ratio; quia Placidus potest dimittere capellaniam, quam non accepit invitus, deinde potest mutare habitationem ad parochiam, in cujus Ecclesia est capella ab institutore designata; & ibi suo oneri Missarum satisfacere, ut ipse institutor disposuit: At obligatus ad audiendam Missam non potest à se hanc obligationem dimittere, nec ut illam audiat, tenetur mutare habitationem ad oppidum in quo illam absque ea incommoditate, & labore, possit audire; nam Ecclesia Missæ auditionem non præcipit cum tanto rigore, sed pie, & rationabiliter. Non, inquam, obstat, hæc diversa ratio, quia in hoc Placido præsumitur ex voluntate institutoris noluisse obligare suum consanguineum habitantem in alio oppido per leucam cum dimidia ad conficiendum intet bis in eadem hebdomada, ut in capella ab eo designata Missas celebret. Et dari hanc præsumptionem ostendo ex sequenti casu.

7 Adsui cuidam illustrissimæ fœminæ suum testamentum ante mortem, condenti, in quo duas mercenarias instituebat ad fœminas pauperes, & virtute præditas; cum onere assistendi singulis anni diebus mane in capella, ubi suum corpus erat sepultum, ut ibi Missam, & alias preces pro anima sua Deo offerent, cum eleemosyna duplo majori, quam constituta nostro capellano Placido. Et cùm ad has mercenarias primo loco vocaret suas ancillas, & secundo famulas, & post has, electas à suo administratore; Illam interrogans an eas omnes fœminas obligaret æqualiter ad eam assistentiam per horam in sua capella singulis anni diebus? Respondit prudens, & illustrissima fœmina, se nolle aliquam obligare, quando aliqua detinebatur infirmitate, nec quando notabiliter pluebat, suas autem ancillas, & famulas pro diebus Dominicis, & festis tantùm. Si hæc illustrissima fœmina interrogata, hanc erga suas ancillas, & famulas ostendit, & expressit indulgentiam, quibus pingue relinquebat legatum; cur eadem nobis præsumenda non erit indulgentia, & benevola voluntas erga suum capellanum consanguineum, si in mentem suam veniret, vel fuisset interrogatus, si in proprio oppido ubi erat capella designata, sed in alio distanti per leucã cum dimidia habitaret consanguineus capellanus cum suis parentibus, & sororibus? Censeo, illum noluisse obligare.

8 Ad alia, quæ in ea majori ratione contra hunc capellanum adducuntur; Respondeo illum non posse capellaniam admittere, nisi maximo sui, & suorum incommodo, & cum illo tenui capellaniæ legato, vitam agit minus incommodam; vel forsan, quia illius titulo ordines sacros suscepit, nec aliunde habet, unde commode vivere possit, juxta *Trid. sess.* 21. *cap.* 2. Nec aliud adductum urget, quia habitationem ad oppidum, in quo est capella, mutare non potest: non enim sufficit tota eleemosyna ab institutore relicta, ut novam acquirat habitationem. Hæc tamen magis patebunt ex dicendis.

9 Secunda ratio, quia data rationabili causa in capellano ad celebrandum in alio loco, quem non designavit institutor, potest in eo celebrare capellanus. Ut pluribus *cit.* tenet Barbos. *de potest. Episc. part.* 2. *alleg.* 24. *num.* 33. Pelizar. *in man. Regul. tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 9. *num.* 116. quia hæc præsumitur institutoris voluntas. Maximè quando Missæ sunt celebrandæ pro anima institutoris, & non desunt alii sacerdotes, qui celebrent in capella ab illo designata: sed in Placido datur justa, & rationabilis causa (ut dictum est, & dicetur *num. sequenti*) ut non celebret in capella designata, & alii non desunt sacerdotes, qui in ea celebrent: ergo absque peccato, potest in aliis altaribus non designatis celebrare.

10 Tertia ratio, quia impedita capella ad celebrationem Missarum designata, quia est interdicta, vel aliquod habet impedimentum, potest sacerdos, & capellanus in alia capella celebrare, & ad id tenetur, quando institutor principaliter voluit sacrificium Missæ sibi, & suis defunctis applicari, ut communiter defendunt DD. Barbos. *proximè num.* 35. Mascarenhas *de Sacram. tract.* 5. *disp.* 2. *num.* 127. & alii, sed capella ab institutore designata est impedita, quia Rector Ecclesiæ non consentit, quòd capellanus Placidus in ea celebret, nolens ei ornamenta, vinum, hostiam, & ceram præstare ad Missas; & institutor in sua dispositione principaliter voluit sacrificium Missæ sibi, & suis creditoribus incertis applicari: ergo potest, & tenetur in aliis altaribus, etiam sui oppidi pro anima institutoris, & suorum incertorum creditorum Missas celebrare.

11 Nec obstat, dicere cum Cardin. de Lug. *de Euchar. disp.* 21. *num.* 36. & Henao *de Sacrific. Miss. disp.* 19. *num.* 51. & aliis, capellanum in alia Ecclesia diversa celebrantem, designata ab institutore præjudicium inferre, quia per designationem acquisivit jus, ut hic capellanus in ea celebraret, & non alibi. Non, inquam, hoc dicere, obstat, quia ex rationibus allatis liquet, illud jus cessasse. Nec à visitatore Diœcesano vexabitur ob non adimpletam institutoris voluntatem; quia rationibus adductis facile defendetur.

12 Nec obstat 2. communis sententia asserens, peccare mortaliter capellanum celebrantem in alia capella relicta ab institutore designata, quia in re gravi suum non adimplet munus. Sic Perez de Lara *de Anniversf. & Capell. l.* 2. *cap.* 8. *num.* 31. Bonacin. *tom.* 1. *disp.* 4. *de Euchar. quæst. ult. punct.* 7. §. 4. *num.* 2. Fagund. *in* 1. *Ecclesf. præcept. l.* 3. *cap.* 9. *num.* 2. Barbos. *de potest. Episc. part.* 2. *alleg.* 24. *num.* 33. Marchin. *de ord. tract.* 3. *part.* 2. *cap.* 24. Tambur. *in Method. celebrand. Miss. l.* 3. *cap.* 2. §. 1. *num.* 1. Card. de Lug. *de Euch. disp.* 21. *num.* 36. Dicastill. *tom.* 1. *de Sacram. tract.* 5. *disp.* 4. *dub.* 21. *num.* 383. Henao *de Sacrif. Miss. disp.* 19. *sect.* 3. *num.* 51. Gobat. *tom.* 1. *tract.* 3. *num.* 557. & plures alii, quos citant. Non, inquam, obstat, ea communissima sententia, quia juxta DD. citatos, tantùm habet locum, quando non datur justa, & rationabilis causa celebrandi in alio altari, seu capella; at in nostro casu datur justa, & rationabilis causa, ut alibi celebret dictus capellanus, ut ex dictis constat evidenter.

13 Nec obstat 3. dicere, quando institutor capellaniæ, in illius designatione respexit æque principaliter, & ad fructum ex Missæ sacrificiu, & ad cultum specialem loci, propter venerationem alicujus Sancti, variationem loci esse peccatum mortale, quia materia est gravis. Non, inquam, obstat, quia institutor capellaniæ principaliter respexit ad fructum sacrificii ob bonum suæ animæ, & suorum incertorum creditorum, & deinceps ad venerationem capellæ S. Nicolai, quia illius habebat nomen, & sanctum speciali devotione prosequebatur: his tamen satisfacere potest Capellanus, in aliqua alia capella, in qua sit imago illius sancti. Respondeo 2. quod hic capellanus justam, & rationabilem habet causam, ut in designata capella non celebret, ut ex dictis liquet.

§. III.

Quis teneatur ornamenta, & cætera requisita conferre, ut Missæ capellaniæ in capella designata celebrentur?

SUMMARIUM.

14 *Tenetur ipse capellanus cum limitatione.*

15 *Tenetur Parochus, & Ecclesia si habeant redditus ad ipsos sumptus designatos.*

16 *Secus dicendum ex S. Cardin. Declar. si illos non habeant.*

17 *Negari non possunt, ad celebrationem Missarum capellaniæ necessaria, si per quadraginta annos aliis capellanis fuerunt concessa.*

18 *Non licet capellano minuere numerum Missarum, ut compensetur ex factis expensis.*

19 *Nec expensæ deduci possunt ex aliis legatis, particularibus personis relictis.*

14 Respondeo, teneri ipsum capellanum ad ea ornamenta, vinum, hostiam, & ceram, si alius non detur ad ea conferenda obligatus (*ut num. sequenti* dicetur.) Moveor 1. quia stipendium huic capellano ab Institutore hujus capellaniæ relictum non est tenue, habita ratione ad

duas

duas Missas celebrandas singulis hebdomadis, & taxa ab Ordinario statuta pro qualibet Missa in hoc Archiepiscopatu *in Constit. tit.* 18. *const.* 5. *in princip.* licet tenue sit ad capellani sustentationem, de qua in hoc puncto, ratio non est habenda; secundò, quia onus beneficii ad beneficiarium pertinet: ergo etiam onus capellaniæ ad capellanum, & qui sentit commodum, æquum est, ut etiam sentiat, & onus, *l.* 1. *ff. de instit. action. & l. secundum naturam ff. de regul. jur.* & expresse in nostro casu de capellano Tamburin. *in Method. celebr. Miss. l.* 3. *cap.* 2. §. 5. *num.* 102. Henao *de Sacrif. Miss. disp.* 31. *sect.* 5. *num.* 39. Addens: *Vtinam ipsi capellani hanc amplectantur doctrinam.*

15 Dixi: *Si alius non detur ad ea necessaria ad celebrationem Missæ conferenda, obligatus.* Nam si Parochus, aut Ecclesia aliquos habeat redditus ad ea onera, etiam istius capellaniæ, tenetur hoc onus adimplere. Nec capellanus Placidus à Parocho, vel administratore Ecclesiæ, seu capellæ potest impediri, ne Missas suæ capellaniæ, in ea Ecclesia sitæ celebret. Et urgentiis ratio procedit, si id faciant, ut capellanus consanguineus institutoris in altera parochia valde distanti existens capellaniam dimittat, ut alteri ejusdem oppidi, & parochiæ tribuatur.

16 Si tamen nec Parochus, nec administrator Ecclesiæ, aut capellaniæ ad ea munia habeant redditus illos ab hoc capellano moderatos juxta Missas celebrandas in ea capella, petere, & accipere possunt. Hæc, & supra dicta bene colliguntur *ex Declar. Sacr. Congr. Conc. authoritate S. Pontificis Vrbani VIII. editis, super Decretis ejusdem S. Congr. de celebr. Miss. sic respondentis authoritate ejusdem S. Pontificis ad septimum dubium;* in quo quæsitum fuerat: *An permittendum sit administratoribus Ecclesiarum, ut retineant aliquam eleemosynarum portionem pro expensis manutentionis Ecclesiæ, altarium inservientium, paramentorum, vini, luminum, Hostiæ, & similium?* Et sic fuit responsio: *Permittendum non esse, ut Ecclesiæ, & loca pia, aut illorum administratores, ex eleemosynis Missarum celebrandarum ullam, utcunque minimam portionem retineant, ratione expensarum, quas habent in Missarum celebratione, nisi cum Ecclesiæ, & loca pia alios non habent redditus, quos in usum earumdem expensarum erogare licitè possint; ac tunc quam portionem retinebunt, nullatenus valere excedere valorem expensarum, quæ pro ipsomet Missarum sacrificio necessario sunt subeundæ, ac nihilominus eo etiam casu curandum esse, ut ex pecuniis, quæ supersunt, expensis supra deductis, absolutè tot Missæ celebrentur, quot præscriptæ fuerint ab offerentibus eleemosynam.* Sic responsio S. Congr. Ex qua habetur, quando Parochus teneatur concurrere cum paramentis, & aliis necessariis ad dictas capellaniæ Missas celebrandas. Vide Card. de Lug. *de Euchar. disp.* 21. *n.* 31.

17 Adverto, quòd si Parochus Ecclesiæ, in qua sita est capella designata, & ejus antecessores non impediissent prædecessores capellanos, & illis præstitissent paramenta, & cætera requisita ad Missas, per spatium quadraginta annorum, non posse præsentem Parochum, hunc novum capellanum impedire, ne celebret; quia ad eas Missas non præstat necessaria, quia ipse, ut prædecessores, illa tenetur præstare. Ratio est, quia à capella contra parochos jam præscriptum est, ex *text. in cap. cum de beneficiis, de præbend. in* 6. & sic in simili cum Abbat. & Lamberto tradit Marchin. *de Ordin. tract.* 3. *part.* 2. *cap.* 24. *num.* 4.

18 Adverto secundò, si dictus capellanus cogatur solvere expensas factas, aut faciendas in celebratione dictarum Missarum, non posse minuere Missas ad quas tenetur ratione Capellaniæ, ut sic compenset expensas factas. Ratio est, quia dato, quod dictum stipendium esset incongruum attentis iis expensis, obstat responsio adducta Sacr. Congr. in ultimis verbis; in quibus deciditur, *quod tot Missæ celebrentur, quot præscripta fuerint ab offerentibus eleemosynam.* Sic Tambur. *in Method. celeb. Miss. l.* 3. *c.* 1. §. 5. *num.* 9. Henao *de Sacrif. Miss. disp.* 31. *sect.* 5. *num.* 38. Licet oppositum defendit Marchin. *de ordin. tract.* 3. *part.* 2. *cap.* 16. *n.* 20. Et in simili Leand. *tom.* 2. *tract.* 8. *disp.* 4. *q.* 13. At ratio, quam afferunt, id non probat.

19 Adverto tertiò, has expensas paramentorum, vini, &c. non esse deducendas ex legato ab institutore aliquibus viduis certis non designatis, relicto. Ratio est, quia in bonis Nicolai institutoris, & testatoris dantur bona ad omnia ab eo relicta legata, & sicut capellanus Placidus suam accipit eleemosynam relictam pro Missis celebrandis sine aliqua diminutione, ita etiam viduæ suum debent habere legatum absque aliqua diminutione. Et non capio, posse dari detractionem de uno legato pio ad aliud pium augendum, absque testatoris expressa voluntate.

QUÆSTIO XIX.

An capellanus omittens celebrare Missas in capella designata interdicta, potens illas in loco non interdicto celebrare, ad restitutionem Missarum omissarum teneatur?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Tenetur, & ex ipso jure ostenditur.*
3 *Idem ostenditur ex ratione, & authoritate Doctores.*
4 *Emittens votum jejunii in pane, & aqua, si in hac forma non potest, non tenetur ad jejunium in forma consueta.*
5 *Explicatur ex Sanch. omissio horum votorum.*
6 *Dato, quod non teneat votum recitandi coronam in aliquo altari, illo impedito; tenetur tamen capellanus ad Missam, altari designato impedito.*
7 *Laici in loco interdicto commorantes non tenentur audire Missam, etiam si facile possint adire locum non interdictum; tenentur tamen sacerdotes, & clerici.*
8 *Non potest capellanus in altari designato à fundatore celebrare Missam tempore interdicti.*

Tempore lati interdicti in Civitate Portugallensi intra muros, Capellanus quidam celebrare tenebatur in altari dormitorii hospitalis singulis diebus pro anima fundatoris, & ut infirmi in suis lectis jacentes, Missam audirent. Hoc tempore in eo non celebravit altari, quia erat interdictum, nec alibi, eum facilè possit; quia extra muros plures erant Ecclesiæ non interdictæ, ad quas alii capellani, ut celebrarent, & populus, ut audiret Missam, confluebant. Quæritur: An teneatur Missas omissas compensare? 1

RESOLUTIO.

Respondeo teneri ad eas Missas omissas supplendas; ut rectè colligitur *ex text. in cap. cum dilecti* 6. *de dolo, & contum.* & ex Navarr. *de orat. & hor. canonic. cap.* 11. *n.* 10. ibi: *Qui non potest facere totum, vel eo modo, quo jubetur, tenetur facere partem, vel totum, eo modo, quo potest.* Sed dictus capellanus celebrare non poterat in altari hospitalis, quia erat interdictum, & poterat in altari extra muros, non interdicto pro anima fundatoris: ergo in illo tenebatur celebrare, sicut alii capellani. 2

Ratione ostenditur, quia ex acceptatione hujus capellaniæ, duas contraxit hic capellanus obligationes, utrasque graviter obligantes; primam celebrandi singulis anni diebus pro anima fundatoris, secundam celebrandi in dicto altari, ob commoditatem infirmorum: impedita verò hac, prima non cessavit, quia hæc erat fundatoris voluntas, nempe quòd suus capellanus in alio altari celebret, si aliud suppetat altare ad celebrandum, & cùm suppeteret altare, & altaria, ut ipse fatetur capellanus, in illo pro anima fundatoris celebrare tenebatur. Et cum non celebrasset, tenetur eas Missas omissas supplere. Et ita docent eum communi DD. Dicast. *tom.* 1. *de Sacr. tract.* 5. *disp.* 4. *num.* 397. *post medium*, Tamburin. *in Method. celebr. Miss. l.* 3. *cap.* 5. §. 2. *num.* 1. Henao *de Sacrif. Miss. disp.* 19. *sect.* 3. *num.* 45. *in princ. & num.* 46. Card. de Lug. *de Sacr. Euchar. disp.* 21. *n.* 42. *&* 47. Gobat. *tom.* 1. *tract.* 3. *num.* 577. *&* 578. & hanc sententiam admittere tenentur existimantes, capellanum impeditum ad celebrandum in loco à fundatore, seu testatore designato, teneri ad celebrandum alio in loco, hi sunt Bonacin. *de Sacram. disp.* 4. *de Euchar. quæst. ult. punct.* 7. §. 4. *num.* 3. Azor. 1. *part. l.* 10. *cap.* 14. *quæst.* 8. Sà *Verb. Miss. num.* 47. Nald. *ibidem num.* 3. *& alii.* 3

Neque obstat 1. dicere, emittentem votum jejunandi in pane, & aqua, si sub hac forma illud servari non possit, 4

non

non teneri modo consueto illud servare, ut cum Bardi *in Bull. Cruciat. part. 2. tract. 3. cap. 1. num. 3.* dixi *in Exposit. ejusdem Bull. disp. 22. sect. 5. in fine num. 43.* quòd etiam tradit Tambutin. *l. 3. decal. cap. 15. §. 16. in fine*. Et similiter, qui non potest jejunare, nisi vescendo carnibus, ad jejunium non tenetur, quamvis habeat Bullam meritum jejunantium cum piscibus concedentem; ut censeo *cit. loco*: ergo etiam ex eo quòd capellanus teneatur certo altari Missam celebrare, si in eo celebrare non possit, ad aliud non tenetur. Non, inquam, hæc obstant, quia emittens votum jejunandi in pane, & aqua, sub hac forma illud emisit, & non sub alia; ergo si sub hac non potest, ad aliam non tenetur, quia sub alia illud non emisit, ut videre est apud Tamburin. *cit.* Ad alium, non valentem jejunare, nisi cum carnibus, quamvis habeat meritum jejunantium cum piscibus, ad jejunium non tenetur; quia Bulla privilegium concedit, non tamen obligat: at capellanus non sub una forma, seu obligatione, sed sub duplici obligatur, ut *supr. num. 3.* diximus.

5 Ut hæc tamen clariora evadant, in medium adduco Sanch. *l. 4. decal. cap. 14. à num. 27.* dicentem, de emittente votum recitandi coronam coram tali altari, aut imagine ob cultum talis altaris, aut imaginis, & si illud altare, ubi est illa imago, sit impeditum, non tenetur ad recitandam coronam; quia sub ea forma illud emisit votum; sicut non tenetur alia die jejunare, qui emisit votum jejunandi in vigilia alicujus sancti, ob specialem illius cultum: secus dicendum, quando altare fuit electum, non ob cultum alicujus sancti, sed ob majorem commoditatem, nam si altare sit impeditum, tenetur coronam in altero loco recitare. At in nostro casu, altare non fuit à fundatore electum ob illius cultum, sed ob fructum sacrificii, & majorem infirmorum commoditatem: ergo id altare per interdictum impeditum, non cessat obligatio Missæ, quæ in alio altari, non interdicto celebrari potest.

6 Demus tamen, quòd illud altare fuit electum ob specialem cultum alicujus Sancti, sicut ab emittente votum, altare fuit electum ob specialem cultum alicujus imaginis, qui impedito altari, non tenetur ad recitationem coronæ in alio loco, capellanus autem tenetur. Dispar ratio est, quia fundator intendendo cultum alicujus altaris, adhuc fructum sacrificii potest consequi, si in alio loco sacrificium fiat, & hæc præsumitur voluntas fundatoris: at vovens cum suam possideat libertatem, præsumi potest, sic se voluisse obligare. Et si dubitetur de intentione fundatoris circa fructum sacrificii, adhuc pro illo standum est, quia capellanus suam non possidet libertatem; sicut possidet vovens, licet Sanchez *cit. num. 38.* contra aliquos, in dubio asserat teneri ad votum. Vide Cardin. de Lug. *citat. num. 41. & 42.*

7 Neque etiam obstat 2. non teneri ad audiendam Missam locis commorantes in loco interdicto, etiam si facili possint adire locum non interdictum, ut probabiliter docent Lamas. 3. *part. Method. cap. 5. §. 11. pag. 492.* Avila *de Censur. part. 5. disp. 4. sect. 2. dub. 6. concl. 2.* Idem tenet Mascarenhas *de Sacram. tract. 5. disp. 6. cap. 10. num. 532.* ubi hoc supponit, dum hæc verba profert, ibi: *Utrùm Antonius verbi gratia tempore interdicto, in quo non habet obligationem audiendi sacrum, teneatur acquirere, &c.* Et supponunt graves DD. ut videre est apud Ægidium Coninch. *disp. 17. de interd. dub. 2. num. 28.* Henao *de Sacrific. Missæ disp. 30. num. 187. & 197.* ergo etiam capellanus si facile potest Missam in alio loco celebrare tempore interdicto, ad id non tenebitur. Non, inquam, hoc obstat; quia respondetur 1. negando antecedens, nam quamvis sit probabile propter authoritatem illud sequentium longe tamen multo probabilius est, teneri commorantes in loco interdicto ad Missam audiendam in Dominicis, & diebus festis, si absque gravi incommodo ad locum non interdictum ire queant; sic tenent Azor. Hurt. Trullench. Bonac. quos affert, & sequitur Leand. *tom. 3. tract. 2. disp. 2. q. 6.* & alii communiter. Secundò respondetur dato, & concesso antecedente negando consequentiam diversa ratio est; quia ii laici habent opinionem probabilem, ut vidimus illos non teneri ad Missam audiendam; at sacerdotes, & clerici illam tempore interdicto tenentur audire, ut ipsimet DD. fatentur, juxta *text. in cap. alma mater, de sent. excomm. in 6.* servata moderatione illius *text.* & communiter DD. Soar. Card. de Lug. & alii, quos refert Leand. *cit. q. 42.* & illam sequutus sui cum pluribus *in Expos. Bull. disput. 11. num. 121.* quibus adde Gibalin. & plures, quos affert, & sequitur Henao *cit. de Sacrif. Miss. disp. 30. num. 182.* Deinde sacerdotes possunt singulis diebus celebrare cum moderationibus, *cap. Alma mater, cit.* non excusatur ergo capellanus ad celebrandum pro anima fundatoris singulis diebus, quia non habet opinionem probabilem, ut habent ipsi laici, & celebrare potest.

Fateor tamen, quamvis sacerdotes tempore interdicto loci generalis celebrare possint, etiam in capella alicujus hospitalis, quia in *dict. cap. Alma mater*, nomine Ecclesiarum venit ea capella, & oratoria privata existentia approbata in domibus sæcularium, ut cum communi sententia asserunt DD. quos latè congerit, & sectatur Leand. *citat. d. disp. 4. q. 6. & 7.* & etiam virtute Bullæ Cruciatæ Lusitaniæ concessæ, tempore interdicto loci specialis, ut constat ex mea *Bullæ Expos. dict. disp. 11. num. 170.* non tamen potest dictus capellanus celebrare in altari à fundatore designato, quia est in publico infirmorum dormitorio nullas habenti janua, nisi dormitorii communes, nec infirmi à suis lectis surgere possunt, ut capellanus januis clausis suam celebret Missam in altari designato, juxta dispositionem *cap. Alma mater*, & illis præsentibus illam non potest celebrare, quia sunt pars loci generalis interdicti; nec etiàm Bullam Cruciatæ sumere possunt, nec tenentur, ut Missam audiant, ut communiter tenent DD. quos afferunt, & sequuntur Mascarenhas *de Sacr. tract. 5. disp. 6. num. 132.* Henao *de Sacrif. Miss. dict. disp. 30. n. 183.* Dicastill. *tom. 1. de Sacram. tract. 5. disp. 5. num. 258.* Cum verò aliæ dentur Eccelsiæ, oratoria, & sacella ad quæ facile poterat adire ad onus capellaniæ ad implendum, ad id tenebatur, & per consequens ad supplenda sacrificia omissa. 8

QUÆSTIO XX.

An administrator capellaniæ residuo bonorum fundatoris uti possit, quando residuum ex dispositione fundatoris disposito tradendum erat, vel in bonis immobilibus investiendum?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Prestat residuum in bonis liberis, data opportuna occasione, investire.*
3 *Non obstante disjunctiva à fundatore allata.*

Mauritius in Ecclesia cujusdam conventus capellaniam instituit temporalem, Prælatum ejusdem conventus administratorem constituunt, stipendium capellano sufficiens relinquens in censu empto, apud domum publicam mercium vectigalium, *vulgo Alfandega*. Hac institutione in suo testamento condita; in Codicillo hanc indidit clausulam: *Declaro, quod licet in meo testamento juberem, quòd solutis meis debitis, & impletis meis legatis; residuum bonorum meorum in Missis dicendis in altaribus Privilegiatis, & per monasteria distributis insumeretur. Nunc volo, & est mea voluntas, quod illud residuum in eodem conventu maneat ad supplementum alicujus defectus, si forte Censui mea capellaniæ superveniat. Et hoc residuum manebit in deposito, aut in bonis liberis investietur, ut illorum redditibus dicto defectui, si forte occurrat, & meæ capellæ ornatui, suppeditetur. Et si dictus Census defectum non patiatur, ipsi redditus in privatis sacrificiis pro anima mea, & intentione, expendentur. Quoniam intentio mea est, nihil mearum Missarum executioni, reliquisque meæ capellæ obligationibus, desiderari, tam per censum emptum, quam per bonorum meorum residuum.* Sic clausula codicillaris. Post fundatoris obitum ab Administratore, cum parte illius residui quoddam olivetum fuit emptum. Et paucis elapsis mensibus idem Administrator pretium, quo fuerat olivetum emptum, deposito restituit, olivetumque suo conventui appropriavit; & residuum juxta Regni consuetudinem receptam ad rationem census tradidit, interesse suo conventui comparando. Elapsis aliquibus annis Provincialis dicto contractui annuit, non in utilitatem conventus, ut antea, sed depositi. Statuitque ubi primum fors residui, & illius interesse ad tantam summam pervenissent, qua emi potuissent bona libera, quæ singulis annis redderent valorem quadringentorum aureorum, ad effe- 1

ctus

ctus à fundatore in suo codicillo designatos emerentur. Quæritur 1. Quid covenientius, habere dictum residuum in deposito, aut illud in bonis liberis investire? 2. An cum eo residuo in deposito habito, possit emi jus ad rationem census? 3. An possit tradi illud residuum ad rationem census, & conventui interesse comparari? 4. An potuerit Administrator emptionem oliveti rescindere, & pretium deposito restituere?

§. I.

Quid convenientius, habere residuum in deposito, aut in bonis liberis illud investire?

2 Respondeo, conveniens esse, data opportuna occasione residuum in bonis liberis investire. Primo, quia hujus electionis parte, non deficient sacrificia capellaniæ, & anima fundatoris pluribus Missis fruetur. Secundò, quia ex opposito argui potest Administrator de negligentia, & inertia, si occasionem opportunam investiendi residuum in bonis liberis è manibus elabi permittat. Et ob negligentiam, & inertiam illa servus damnatus fuit, qui domino peregrè proficiscente *abscondit pecuniam domini sui, Matth.* 25. *v.* 18. Maldon. in hunc locum, *verb. Vacavit fol. mihi* 510. *in fine*. Et quamvis hic administrator ex optione sibi facta à fundatore, permittens, occasionem è manibus elabi, mortaliter non peccet; de negligentia tamen, & inertia excusari nequit.

3 Nec obstat, quòd fundator in sua dispositione codicillari nititur dictione disjunctiva, *aut*, ibi: *Residuum manebit in deposito, aut in bonis liberis investiatur*: sed quando dictio *aut* ponitur in aliqua dispositione, seu debito, inter duo, sufficit, quod alter eligatur, ut constat *ex text. in regula: In alternativis debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri, de reg. jur. in* 6. *l. si hæredi plures, ff. de condit. instrum. & l. si quis stipuletur ff. de verb. signif.* & DD. apud Barbos. *tract. de diction.* 46. *num.* 1. *& seqq.* ergo administrator vel potest residuum habere in deposito, vel illud in bonis investire, ut sibi placuerit. Non, inquam, hoc obstat, quia administrator tenetur res suæ administrationis non solùm conservare, sed illas augere, juxta dispositionem sibi commissam, & si ob negligentiam, aut inertiam hæc omittat, reprehensione est dignus.

§. II.

An cum eo residuo in deposito habito, emi possit census ad rationem juris, aut bona immobilia?

SVMMARIVM.

4 *Bona libera non coincidunt cum bonis immobilibus.*
5 *In dispositione fundatoris pro bonis liberis veniunt immobilia.*
6 *Census ad intentum testatoris non debent esse redimibiles.*
7 *Possunt emi irredimibiles.*
8 *Hæc resolutio non est dubia.*

4 Ex verbis codicilli constat, quod residuum ab administratore, potest investiri in bonis liberis, *num.* 1. ibi: *aut in bonis liberis investiatur*. Unde oritur dubium, an in bonis immobilibus investiri possit? Et ratio dubitandi est, quia bona libera non coincidunt cum bonis immobilibus, quia bona libera dicuntur, quæ nulli servituti sunt subjecta, & Deum solum recognoscunt, ut colligitur *ex l. illius, Cod. de servit. & aqu.* & aliis legat. & bona immobilia sunt quæ moveri non possunt, ut prædium, domus, Card. de Lug. *de just. disp.* 7. *num.* 66. Et dari possunt bona libera, quæ moveri possint; & bona immobilia, quæ alicui servituti sint subjecta.

5 In hac tamen dispositione pro eodem sumuntur bona libera, & bona immobilia, & pro bonis immobilibus bona libera debent intelligi à testatore, adducta in clausula codicillari. Et hujus ratio est, quia dum oppositum clarè non constat, semper censetur, testatorem disponere juxta commune, Sanch. *l.* 7. *consil. cap.* 1. *dub.* 48. *num.* 14. *post medium*, Gabriel. Pereyra de Castr. *decis.* 8. *num.* 3. Sed jus commune *in Decretis S. Congr. authoritate Vrbani VIII. editis* 21. *Junii* 1625. incipientibus, *cum sæpe contingat*, de quibus mentionem faciunt Marchin. *de Ordin. tract.* 3. *part.* 2. *cap.* 15. *num.* 26. Tambur. *in Method. celebr. Miss. l.* 3. *cap.* 1. *§.* 1. *n.* 7. Henao *de Sacrif. Miss.* Barbos. Gobat. & alii plures *in §. Præterea*, decernitur: *Quod bona mobilia à testatoribus relicta ad onus Missarum perpetuum, deponantur penes ædem sacram, vel personam fide, & facultatibus idoneam, ad effectum illa, seu illorum pretium, quamprimum investiendi in bonis immobilibus fructiferis*: ergo juxta hanc S. Congreg. dispositionem, in qua noster describitur casus, bona libera, in codicillo testatoris, pro immobilibus fructiferis intelligi debent. Hoc supposito.

Respondeo, ad quæstionem cum distinctione: Nam census, qui emi possunt, vel sunt redimibiles, vel irredimibiles; si sunt redimibiles ad effectus à testatore intentos emi nequeunt. Ratio est, quia census redimibiles non veniunt nomine *immobilium*, ut cum Garcia, & aliis, tenet Barbos. *de Appell. verb. immobilia num.* 2. sed bona in quibus investiri debet residuum mobile, debent esse immobilia fructifera, ut deciditur à S. Congreg. in dicto *§. Præterea*, & exigit testator: ergo in illis residuum testatoris investiri nequit. 6

Confirmatur, quia census redimibiles, nec sunt bona immobilia, nec libera: non sunt bona immobilia, quia possunt redimi, & removeri; non sunt bona libera, quia servituti sunt subjecta: ergo in illis residuum investiri non potest. Si tamen administrator census emat redimibiles, manent irredimibiles, & immobiles, quia illos redimere non potest absque licentia Sacr. Congregat. nec etiam alienare.

Si tamen census sint irredimibiles, in illis residuum investiri potest. Primò, quia sunt bona immobilia, ut cum pluribus tenet Barbos. *cit. num.* 1. & inter immobilia computantur, ut liquet *ex Clem. Exivi, §. cumque annui redditus, de verb. signif.* Secundò, quia sunt bona fructifera, ut colligitur *ex Bulla B. Pii V. de censib.* dum eos imponi jubet in re fructifera: ergo. Sic Tambur. *citat. §.* 6. *num.* 8. & satis probabile existimat Marchin. *de Ordin. supr. num.* 28. *vers. Quæro tertio*. 7

Nec obstat ipse Marchin. dicens nostram resolutionem non esse consulendam. Primò, quia dicti census minus propriè ab aliquibus DD. dicuntur bona immobilia. Secundò, quia exposita sorte, vix reperitur unus census perpetuus, qui per centum annos duret. Non, inquam, obstat, quia dicta resolutio consuli potest, quia dicti census dicuntur immobiles, ut communiter docent DD. apud Barbos. *cit.* Etsi in aliquo detur periculum non durandi in perpetuum, ipse non est consulendus, quia non est irredimibilis, ex communi tamen praxi, constat, multos per centum, & ducentos annos durare. 8

§. III.

An possit tradi illud residuum ad rationem census, ut hujus Regni habet praxis, & interesse conventui comparari?

SVMMARIVM.

9 *Administrator non potest illum celebrare contractum, quia illi prohibetur.*
10 *Non potest, quia procedit contra S. Card. Congreg. de mandato Vrbani VIII.*
11 *Est nullum, quod procurator gerit contra mandatum sibi impositum.*
12 *Religiosis est prohibita negotiatio.*
13 *Sententia communis non procedit in præsenti casu, ut num.* 17.
14 *Nec etiam textus in l. penult. C. si quis, &c.*
15 *Non excusatur administrator, quia testator nullum fuisset passum damnum; nec intercessit dolus, & citantur DD.*
16 *A Provinciali dispositum de judicio prudentum non fuit validum.*
17 *Quòd ut num.* 18. *nullum fuit à principio, nullum potuit producere effectum.*

18 *Ad-*

18 *Administrator non potest ulterius in contractu procedere.*

9 In præsenti non agitur de validitate contractus dandi pecunias, ad rationem census pro interesse quinque pro quolibet centenario, ut hujus Regni habet praxis; de illo agendum ut in proprio loco, *infra disp.4. quæst.* 1. Illo tamen supposito, procedit quæstio, An administrator dictæ capellaniæ potuerit dare illud residuum pecuniarum ad rationem census alicui personæ, interesse sibi, & suo conventui comparando? Respondeo, non posse. Moveor ex his tribus rationibus. Prima, quia administrator nomine testatoris, cum inire non poterat contractum, quia ad eum illi non concessit potestatem, ut ex verbis codicilli constat, ibi: *Nunc volo, & est mea voluntas, quod illud residuum in eo conventu maneat ad supplementum alicujus defectus, si forte in censu mea capellaniæ superveniat. Et hoc residuum manebit in deposito, aut in bonis liberis investietur, ut illorum redditibus, &c.* Ex quibus verbis satis constat, facultatem non habere, nec habuisse ad dictum contractum; quia tantum habebat potestatem, habendi illud residuum in deposito, vel ad illud in bonis liberis investiendum.

10 Secunda ratio; quia ut jam *supra num.5.* dictum est. Decretis S. Card. Cong. de mandato Urbani VIII. §. *Præterea*, jubetur; bona mobilia à testatoribus relicta, ad onus Missarum perpetuum deponenda esse penes ædem sacram, vel personam fide, & facultatibus idoneam, ad effectum illa quam primum investiendi in bonis immobilibus fructiferis: sed residuum à testatore relictum erat ad supplendum defectum, si forte in capellania daretur, vel ad Missas pro sua anima celebrandas: ergo in ea æde sacra, vel penes ipsum administratorem, fide idoneum, deponendum erat (ut fruit) ut in bonis liberis investiatur; & hoc ultimum non fuit observatum, ut jubetur à S.Card.Congreg.& jubebatur ab ipso testatore.

11 Tertia ratio; quia administrator venit nomine procuratoris, ut patet *ex text. in capit. Salvator*, 1. *quæst.*3. ibi: *Nomine verò procuratoris intelligitur præfata synodus quemlibet Ecclesiasticarum rerum administratorem, & ex text. in l.1.ff. de procurat. in principio:* Sed omne id, quod procurator gerit contra sibi impositum mandatum, est nullum, *l. Diligenter, ff. mandati, & l. cum mandati, C. mandati*, & DD. Bonacin. *disp.*1. *de restit. in gener. qu.6. punct.6. num.*12.& plures, quos late citat, & sequitur Barbos. *in collect. ad proximam cit. l. num.*1. ergo administrator nulliter celebravit illum contractum, & suum non obiit munus, ut illi à testatore præcipiebatur, & juxta *l. cit. Diligenter.*

12 Quarta additur ratio, non respectu muneris administratoris, sed respectu personæ administratoris, qui erat Religiosus, & Prælatus illius conventus, in quo à testatore erat, seu fuerat residuum in deposito. Et cum esset Religiosus eum celebravit contractum, ad illud interesse suo conventui acquirendum, qui est quædam negotiatio: Et omnis negotiatio Religiosis est prohibita *in cap. consequens* 88. *dist. cap. fin. de vit. & honest. cleric. c. Placuit.*21. *q.3. cap. Canonum qu.4. cap. sed neque*, 88. *dist. cap secundum, ne clerici, vel Monach.* ubi Pontifex ait: *sub interminatione anathematis prohibemus, ne Monachi, vel clerici causa lucri negotientur*, & DD. Molin. *tom.2. tract.2. disp.*340. Rebell. *de oblig. just. p.2. l.9. q. ult. sect.2.* Card. de Lug. *de just. disp.26. sect.3. à n.*23.& alii plures, quos affert, & sequitur Dian. 1.*p. tract.*8. *resol.*72. Sed dare pecuniam ad rationem census sub tanto, & tanto interesse, est negotiatio prohibita Religiosis, & clericis: ergo etiam ex hoc capite administrator eam residui pecuniam non poterat alteri dare ad rationem Census, sub interesse. Nec obstat, quod ipsum interesse fuisset acquisitum non Religioso, sed conventui, aut deposito; quia sufficit, quod causa negotionis fuisset acquisitum ipsum interesse à persona Religiosa. Ut evidens est, ex verbis adductis, *c. secundum cit.*

13 Nec obstat, plures dari DD. asserentes, posse administratorem, & depositarium alienis pecuniis negotiari, lucrum in suam utilitatem vertendo, dummodo hæ duæ observentur conditiones; prima, ut administrator, & depositarius tantam in promptu habeant pecuniam, quia possint occurrere defectui, V.g. si forte detur in salario ad capellanum designato; secunda, ut cesset dolus, & fraus in acquirendo suo conventui illud interesse. Probatur primò, quia dictum residuum constabat pecunia, quæ de se non est fructifera, sed tantum, ut subest alicujus industriæ: ergo si administrator, aut depositarius sua industria aliquod interesse acquirant, sibi acquirunt, & si fuerit Religiosus, suo monasterio, *cap.*16. *Abbates*, 18. *quæst.*2. nbi dicitur: *Omnia, quæ Monachus acquirit, ab eo auferenda, & hæc Monasterio profutura*; & DD.

Probatur secundò authoritate *text. in l. penult. C. Si quis alteri, vel sibi habet*, ibi: *Qui aliena pecunia comparat, non ei, cujus nummi fuerunt, sed sibi, tam actionem empti, quam dominium si ei fuerit tradita possessio, quærit.* Ex quibus verbis clarè constat, administratorem, & depositarium non alteri, sed sibi, aut suo conventui comparare, & quærere. 14

Nec ex celebratione dicti contractus, residuum passum fuit damnum, nec periculum: non passum fuit damnum; quia lucrum non cessavit, quia administrator, ex clausula codicillari, non tenebatur illud in bonis liberis investire; nec passum fuit periculum; quod si daretur à conventu erat resarciendum. Nec etiam in hujus contractus usu aliquis intercedit dolus, aut fraus, nam administrator suo utendo jure nulli fecit injuriam, ut cum pluribus Barbos. *tract. de Axiomat.* 135. *numer.*8. Et pro hac resolutione videntur stare omnes Doctores asserentes, depositarium negotiantem cum pecunia deposita, sibi, & non deponenti computare. Sic cum pluribus Molin. *tract.2. disput.*327. *vers. Secunda sententia*, & *disp.*524. *ad finem*, Card. de Lug. *de just. disp.*33. *numer.*4. Castr. Palaus *tom.7. tract.*32. *disput.3. punct.3. num.*2. Fragos. *de Regim. Reip. Christ. disput.* 22. *numer.* 21. Dian. 1. *part. tract.*8. *resol.*32. asserens, posse procuratorem, vel alicujus domini famulum, cum illius pecuniis negotiari, & lucrum in suam utilitatem vertere: ergo idem poterit dictus administrator, & depositarius nempè negotiari eum pecuniis residui in deposito positis, lucrum, & interesse in sui conventus utilitatem vertendo. 15

Hæc confirmantur ex Provinciali hunc conventum visitante, & disponente de judicio prudentum illius conventus, quòd contractus in eodem statu permaneret; at lucrum, & interesse annuale acquisitum, & acquirendum deposito traderetur. Et cum ex fortè, & lucris ea conficeretur summa, quæ in bonis immobilibus investita, habere potuisset in redditibus quadringentos ducatos singulis annis, cessaretur à contractu, & dicta bona emerentur; ergo censuit Provincialis contractum fuisse validum, & licitum, licèt minus; dicens, quòd conventus sibi illa lucra comparasset; & ea de causa de lucris aliter disposuit. 16

Non, inquam, obstant hactenus dicta *à numer.* 13. quia sententia, quæ concedit depositariis negotiari cum pecuniis alienis, & lucrum sibi acquirere, procedit, quando non datur prohibitio in deponentibus ipsas pecunias; ex qua ratione Thesaurarii, & depositarii Regis peccant mortaliter negotiantes cum pecuniis Regiis, etsi in negotiatione Regi aliquod inferatur damnum, tenentur ad restitutionem, ut *infra disp.4. quæst.* 102. *numer.* 12. ut cum Molin. *de just. tract.* 2. *disp.* 402. *in fine*, & Salas, quos affert, & sequitur Castr. Palao *tom.7. disp.7. punct.3. numer.*5. at in præsenti casu depositarius potestatem non habebat ad negotiandum cum pecunia residui, quia ex dispositione testatoris, permanere debebat in deposito, vel in bonis liberis investienda, ut patet ex dictis *numer.* 90. & ex Decreto S. Congreg. de mandato Urbani VIII. *de quo numer.* 10. & ex jure, quia Religiosis prohibitum est negotiari, ut diximus *numer.* 12. Et quia non solum erat residui depositarius, sed etiam administrator, & procurator bonorum capellaniæ, ut *num.*11. vidimus, & nulliter illum celebrabat contractum, hæc omnia transgrediens, ad quæ ex suo munere tenebatur. Quare non solum peccavit mortaliter, sed nulliter talem iniit contractum. 17

Nec Provincialis aliter poterat statuere circa illa lucra, & interesse dicti contractus acquisita, & acquirenda; quia ad effectus capellaniæ non pertinebant: quod enim à principio nullum fuit, post licentiam, & patientiam Provincialis nullum producere poterat effectum. Barbos. *tract. de Axiom.*164. *n.*1. & *seqq.* ex ipso jure, & DD. Nec error, quo procedit, aliquod jus Capellaniæ tribuit, quia ex errore ortum fuerat; error autem excludit consensum: Barbos. *cit. Axiom.* 82. cum pluribus, & qui erat, non consentit, nec cen- 18

censetur concedere, quod non est in sua potestate, *l. si procurator. ff. de acqoir. rer. domin.*

19 Ex dictis conclusio sit, administratorem non debere ultra progredi in eo contractu, & ut cesset aliquod scandalum, & observetur justitia commutativa interesse ex eo contractu requisitum, cui ex jure debetur, restituere debet. Nullo tamen modo suo conventui aliquid applicet. Legat Barbos. *in collect. ad l. si quis ad declinandum C. de Episc. & cleric.* ubi sic: *Administratores rerum sanctarum commoda propria, non sacra sectantee Nemesim divinam, ac humanam metuant.*

§. IV.

An potuerit administrator emptionem oliveti rescindere, & pretium deposito restituere?

SVMMARIVM.

20 *Non potuisset, ratione, & jure ostenditur.*
21 *Testamentarius, & negotiorum gestor ex bonis testatoris, & negotiorum emere, sibi, aut aliis non possunt.*
22 *Administrator suo conventus olivetum capellania emens, pœnas alienantium bona Ecclesiastica non incurrit.*
23 *Administrator olivetum capellania restituere, & fructus per id tempus acquisitos expendere in operibus a testatore præscriptis tenetur.*

20 Respondeo, non potuisse. Ostenditur primò: Quia ex dispositione clausulæ codicillaris, potestatem habebat ad emendum olivetum; & post emptionem, ad rescindendam illam non habebat. Constat ex verbis dictæ clausulæ *num.* 1. ibi: *Hoc residuum manebit in deposito, aut in bonis liberis investietur, et illorum redditibus dicto defectui, si forte occurrat, & mea capella ornatui soppeditetor. Etsi dictus census defectum non patiatur, ipsi redditus in privatis sacrificiis pro anima mea, & intentione expendantur*: celebrata ergo emptione circa bona libera, nempè olivetum, & possessione capta, ex vi dictæ clausulæ testatoris, ad quam emptionem facultatem habebat depositarius, & administrator fructus oliveti expendi debebant in Missis pro anima testatoris, vel capellæ ornatu, si illo indigebat: & non ad illud vendendum, nec conventui emendum; cum jam ad bona capellæ in perpetuum transissent, ex dicta clausula; expressè habetur *Ord. Reg. lib.* 1. *tit.* 62. §. 46. ibi: *observabitur, quod tale compromissum, testamentum, & institotio jusserit*, & benè colligitur ex *Ordin. l.* 3. *tit.* 93. *in principio*, est melius *ex* §. 1. & tradit Fragos. *part.* 2. *Regim. Reip. Christian. disp.* 21. §. 4. *n.* 2.

21 Secundò ostenditur, non potuisse eum administratorem suo conventui emere dictum olivetum, postquam fuit à se emptum, nomine capellæ, ex duplici titulo. Primò, quia erat veluti executor testamentarius, & huic prohibitum est, sub aliquibus pœnis, bona testatoris sibi, & aliis etiam per interpositam personam emere. *Ordin. Reg. l.* 1. *tit.* 62. §. 7. Secundò, quia etiam prohibitum est, aliena negotia gerentibus, etiam per interpositam personam, sibi emere de rebus, circa quas, negotia gerunt; idque sub aliquibus pœnis *l. In emptione*, §. *ult.* & *l. Non licet, ff. de contrahend. empt.* Molin. *tract.* 2. *disp.* 248. *in fine*, & *disp.* 343. *vers. Executoribus.* Et administrator negotia aliena, nempè dictæ capellæ, gerebat. Et quamvis hæc leges sint mixtè pœnales; & probabile sit, legem purè, & mixtè pœnalē in conscientia non obligare, ut cum pluribus tradit Dian. 1. *p. tr.* 10. *resol.* 18. & 20. alii tamen probabilius existimant in foro conscientiæ obligare, sic plures apud Dian. Sanch. Vasq. & aliquos refert, & defendit Moya *in qq. select. tom.* 1. *tract.* 6. *à n.* 28.

22 Censeo tamen in ea emptione Oliveti à capella jam possessi, ab administatore facta, pœnas alienantium bona Ecclesiastica non contraxisse; quia ut illas contraheret, debebat ipsum olivetum esse bonum capellæ, Episcopi authoritate erectæ; at olivetum non erat bonum capellæ Episcopi authoritate erectæ; & sic non venit nomine bonorum Ecclesiasticorum. Sic cum Rivio Bonacin. *tom.* 1. *disp.* 2. *de alien. bonor. Ecclesiast. q. unic. punct.* 2. *numer.* 10. *in fin.*

Ex tradita resolutione, sequitur administratorem teneri oliveti emptionem rescindere: sibi, & conventui pecuniam reassumere; & deposito restituere redditus, quos ex oliveto Capellæ acquisivit per id tempus, à quo illud alienavit, & alienatum possedit, & illos expendere in Missis pro anima, & intentione testatoris, in casu, quo Census capellæ, aut illius ornatus nulla patiantur incommoda, juxta ea, quæ in codicillari clausula habentur. 23

QUÆSTIO XXI.

An nominatus ad capellaniam cum potestate nominandi filium, aut filiam, & determinate filium clericum, si habuerit; & non habens filios, consanguineum ex familia possit nominare, non obstante quod habeat fratres, & etiam non obstante clausula codicillari, quod nominetur masculus, possit fœminam nominare?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Non obstante, quòd habeat fratres, probabile est, quod possit nominare consanguineum ex familia, licet sit ex linea institutricis fœmina.*
3 *Quando institutrix loquitur de linea, intelligitur de sua propria.*
4 *Probabilius est nominandum esse fratrem, aut nepotem fratris.*
5 *Si Lucas in vita nullum nominet consangoineum, nominatus censetur frater senior.*
6 *Institotrix in sua dispositione potuit nominationem determinare.*
7 *Lucas non tenetur clericum nominare.*
8 *Clausula, si nominaretur clericus oblectamentum caperem, obligat in utroque foro.*
9 *Verba in fine dispositionis, diriguntur à præcedentibus.*
10 *Facta nominatione in uno consanguineo, clericus contra non potest procedere.*

URsula, nullos habens filios, capellaniam instituit in sacello S. Antonii, cui omnia sua bona annexuit, cum onere viginti Missarum singulis annis in perpetuum, & ornandi dictum sacellum omnibus necessariis, ut cultus, & Missæ in eo non deficiant. Petrum nepotem ex fratre administratorem nominavit, cum potestate, quod per suam mortem nominasset filium, aut filiam, qualem voluisset. Et si illos non haberet, consanguineum ex linea, qualem sibi placuerit. Et nominatus eodem modo nominasset filium, aut filiam, ut vellet; etsi illos non haberet, nominasset consanguineum ex linea, qualem vellit. Et si filium clericum haberet, voluptatem, & gaudium caperet, si illum nominasset, & similiter quicunque alii ex nominatis. In codicillo autem disposuit, quod si dictus Petrus filios non habuisset, nominasset consanguineum masculum ex linea. Petrus primò nominatus, filios habuit, & filium suum Lucam sacerdotem nominavit, qui nunc vivit, fratres habens, & nepotes ex ipsis fratribus. Ex linea materna Ursulæ, vivit sacerdos nominari desiderans. Quæritur 1. An Lucas non obstante, quod fratres habeat, & ex illis nepotes, possit nominare alium consanguineum ex linea Institutricis, etsi in ea sit clericus, illum nominare teneatur? 2. Si à Luca non nominetur; possit apud Judicem hanc administrationem contendere? 1

§. I.

An non obstante, quod Lucas sacerdos fratres habeat, & ex illis nepotes, nominare possit alium consanguineum ex linea institutricis; & si in ea sit clericus illum nominare teneatur?

Duas continet partes titulus quæstionis. Ad primam respondeo, probabile mihi videri, posse Lucam nominate 2

minare ad dictam capellaniam consanguineum ex linea institutricis. Ratio est, quia Lucas nullos habet filios, & de illo inquit Institutrix, in dispositione sui testamenti sic: *Et nominatus eodem modo, nominaret filium, aut filiam, ut vellet; etsi illos non haberet, nominasset consanguineum ex linea, qualem vellet*, ut habetur *num.* 1. Sed Lucas à suo parente Petro nominatus nullos habet filios; ergo nominare potest consanguineum (si velit) ex linea institutricis.

3 Nec obstat dicere, institutricem mentionem non fecisse expresse de sua linea, idest de sua familia, seu generatione, unde videtur se velle in his nominationibus sequi lineam, seu familiam Petri, utpote masculinam, & id videtur expressisse in codicillo, dum inquit, ibi: *quod si Petrus filius non habuisset, nominet, & filium masculum ex linea*. Non, inquam, hoc obstat: nam quando institutrix loquitur de consanguineo lineæ nominando, meritò possumus interpretari, se loqui de sua propria linea, & non de linea Petri ex fratre nepotis, nam sua magis amatur, quam aliena, quamvis fratris, ut eleganter fatetur Gabr. Pereyta de Cast. *dec.* 8. *nu.* 3. ibi: *Quod mentem testatoris, qua in omni dispositione prius observatur, ex forma dispositionis, & verbis interpretamur, juxta juris communis præcepta, secundum quod: si testator ad successionem vocat stirpem, familiam, & genus, de suo sentire intelligimus, non vero hæredis*, *Bero consil.* 176. *numer.* 22. *lib.* 2. *Roman. decis.* 649. *Ripa in l. Ex facto, numer.* 6. *ff. ad Trebell.* Gabriel. Pereyr. ergo cum institutrix, seu testatrix loquitur de linea, intelligitur de sua, non solum ex parte patris, sed etiam matris.

4 Dixi, *probabile mihi videri posse Lucam nominare ad dictam capellaniam consanguineum ex linea institutricis, si velit*; quia probabilius mihi videtur, teneri nominare unum ex suis fratribus, vel illorum filiis. Ratio est, quia prima nominatio, quam institutrix fecit de persona Petri ex fratre nepotis, loquit: *quod si Petrus filios non habuerit, &c.* At Petrus plures habuit filios, & habet, præter Lucam jam nominatum: unum ex his ergo debet nominari à Luca, aut aliquem ex eorum filiis, sic enim sequitur lineam institutricis masculinam, quam majore amore prosecuta fuit, nominando primo loco Petrum, & postea suos filios; & cum adhuc dentur filii ejusdem Patris, ex his, & suis filiis (quem velit) debet Lucas nominare, qui sunt ex linea ex parte patris institutricis, & non alium consanguineum ex linea ex parte matris; nam in his capellarum administrationibus, ut proprius finis attenditur familiarum conservatio, ut videre est apud Molin. *de primog. lib.* 1. *cap.* 11. *numer.* 4. Et quamvis loquatur de majoratibus, quod de his dicitur, de administratoribus capellarum dicitur, quando eæ capellæ non sunt beneficia, qualis non est hæc, de qua agimus, ut cum pluribus tenent ipse Molin. *cit. cap.* 7. *numer.* 10. Fragos. 3. *part. regim. Reip. Christ. l.* 9. *disp.* 20. §. 5. *numer.* 28. Et si filiam legitimam habuisset, illam poterat nominare, quia clausula codicillaris ad solum Petrum ejus parentem restricta fuit.

5 Confirmatur: quia si Lucas dum vivit, nominationem non fecerit, ad dictam capellaniam senior illius frater nominatus censetur, argum. *Ordin. lib.* 4. *tit.* 100. §. 2. *& l.* 4. *tit.* 38. §. 2. & sentiunt Gama *decis.* 258. *numer.* 4. Molin *de primog. l.* 3. *cap.* 9. *num.* 2. Mena *conclus.* 1. *& decis.* 354. *num.* 9. Gabriel. Pereyra de Castr. *dict. dec.* 8. *nu.* 1. & ita fuit judicatum in quadam causa, de qua *quæst. sequenti num.* 1.

6 Dixi *numer.* 4. posse Lucam nominare filium, quem voluerit, ex suis fratribus, omissis eorum parentibus, quia institutrix ordinem successionis sequi noluit, sed ordinem nominationis, ut poterat juxta *textum in leg. Unum ex familia, §. si de lege falcidia, ff. de leg.* 2. ibi: *Eodem, vel dispari gradu*, Molin. *de primogenit. lib.* 1. *cap.* 4. *numer.* 31. ex aliis, & ex se *dict. lib. cap.* 4. *numer.* 37. *& lib.* 2. *cap.* 5. *numer.* 3. Molin. *Theolog. tom.* 3. *tractat.* 2. *disput.* 391. *numer.* 1. 2. *& numer.* 3. Gabriel. Pereyra *proximè*; & quilibet filius eorum fratrum est de linea institutricis.

Resolutio secundæ partis tit. quæstionis.

7 Ad secundam partem, in qua inquirebatur: si in linea institutricis, sit aliquis clericus, teneatur Lucas administrator Capellaniæ, illum nominare? Respondeo, non teneri. Ratio est, quia institutrix sic ait in dispositione Lucæ nominati à Petro suo parente: *Et si filium clericum haberet, voluptatem, & oblectamentum caperem, si illum nominasset, & quicumque alius, ex nominatis*. Quæ verba diriguntur tantum ad nominatos, qui filium clericum habuerint, ut expresse constat ex ipsis verbis: at Lucas nominatus nullos filios habet, ut jam *supra* diximus; & quando verba dispositionis sunt clara, interpretationem non admittunt, juxta *textum in L. Licet imperator ff. de Legat.* 1. *& L. Ille, aut ille ff. de legat.* 3. Solum enim quando sunt dubia datur locus interpretationi, juxta *l.* 2. *§. fin. ff. de his, quæ in testamento delentur, & l. in his quæ, ff. de condit. & demonstrat.* & DD. quos afferunt, & sequuntur Perez de Lara *de Anniverf. & capell. t.* 1. *cap.* 3. *num.* 32. Barbos. *tract. de Axiom.* 222. *n.* 32.

8 Mehercule hanc resolutionem limitarem, si ea verba non essent maxime clara, quia fateor, alia dictæ dispositionis verba: *Voluptatem, & oblectamentum caperem, si illum* (nempè clericum) *nominasset*, in utroque foro obligare, quia in fideicommissis, qualis est materia, de qua agimus, sufficit manifestatio voluntatis, ut obliget fideicommissarium, ut constat *ex l. Penult. ff. de legat.* 1. ibi: *Sola enim voluntas servatur in fideicommissis*, Gloss. ibi: *Verb. voluntas*; Molin. *de primog. l.* 1. *c.* 1. *nu.* 9. *vers. Nec etiam*. De hoc infra latius *disp.* 4. *q.* 70. *à n.* 4. ubi alia jura, & DD. adducentur.

9 Nec obstant verba: *Et quicunque alii ex nominatis*; in quibus velle videtur institutrix, quod omnes nominati, ad illam capellaniæ administrationem, nominent clericum, si in linea familiæ detur. Non, inquam, obstant dicta verba, quia referuntur ad præcedentia verba, in quibus dixerat; *Et si filium clericum haberet, voluntatem, & oblectamentum caperem, si illum nominasset, & quicumque, &c.* & cum Lucas ultimo nominatus filium non habeat clericum, nec alios, ad illum non extenduntur ea verba, sed ad illos, qui fuerint nominati, & filios clericos habuerint: quare ea verba sequuntur præcedentia *juxta textum in l. Virum, ff. de petit. hered. l. Qui filiabus, in principio, & l. si servum, §. fin. ff. de legat.* 1. & DD. apud Barbos. *proximè, nu.* 48. & per illa declarentur. Valasc. *consult.* 82. *num.* 12.

§. II.

An si clericus lineæ Institutricis à Luca non nominetur, apud Judicem administrationem contendere possit?

10 Ex dictis patet resolutio: Nam Lucas, vel in vita, & causa mortis, sive in testamento potest nominare, vel nullum nominare. Si nullum consanguineum nominet, censetur nominatus illius frater senior, ut dictum est *numer.* 5. Si in vita, & causa mortis; nominatio habebit effectum post mortem Lucæ. Et in his casibus recurrere ad judicem sine aliqua probabilitate, non licet, & quamvis, ut *supra* dixi, probabilitatem habere, ut nominetur à Luca; illum non habet altero consanguineo de linea nominato, jam illam nominationem non potest prætendere. Hoc sentio, alios consulat. Nam si advocatus aliter consulere non potest, juxta ea, quæ de illo tractant Card. de Lug. *de Iust. disp.* 41. Fragos. *tom.* 1. *l.* 5. *disput.* 13. §. 10. *numer.* 232. Faguod. *in* 8. *decal. præcept. l.* 8. *cap.* 38. nec ego à fortiori, qui pro foro conscientiæ principaliter consulo.

QUÆSTIO XXII.

An per apprehensiouem possessionis bonorum Capellæ liberæ nominationis, aliquos jus acquisierit consanguineas institutoris ex titulo majoratus?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Per sententiam latam in proprietate capellæ, hæc causa transiit in rem judicatam.*
3 *In capella liberæ nominationis succedit heres ab intestato, & non consanguineus proximior institutori.*
4 *Bona capellæ non semper censentur bona majoratus.*
5 *Bona capellæ, ex eo quod sint vinculata, non sunt constitutiva majoratus.*
6 *Ostenditur exemplis apud Valasc. & Gam.*
7 *Oppositum videtur decidi ab Ordin.*
8 *Sed non deciditur, & illius sensus explicatur.*
9 *Rationis consulentium nihil probant, non prima.*
10 *Nec secunda.*

1 SAcerdos de suis bonis capellam instituit, circa administratorem illius; sic in suo testamento disposuit: *Capellam quam de bonis meis institui, Mariæ mei fratris filia relinquo cum onere medii Missarum annalis. Administrator, seu administratrix, quem nominaverit, ad integrum annalem tenebitur.* Maria nominavit Annam administratricem filiam suæ consobrinæ, nullam cognationem cum institutore habentem; cui mortuæ ab intestato filius in administratione successit. Ab Hilarione contra illum mota fuit lis (erat enim Hilarion consanguineus de linea institutoris.) At adversus Hilarionem, tam in prima instantia, quàm in senatu, lata fuit sententia. Mortuo autem filio Annæ nominatæ absque descendentibus, & ab intestatu; filius Hilarionis defuncti, & jam in hoc causa succumbentis, possessionem bonorum capellæ apprehendit, non obstante, quod administrator defunctus sororem habebat, quæ ab intestato suo fratri in omnibus bonis, etiam capellæ successerat. Inter illam tamen, & filium Hilarionis bonorum capellæ possessorem, bona, & onera capellæ, facta compositione, bipartita fuerunt. Possessori verò nulla conscientiæ dabatur quies. Jurisconsultum, & quemdam theologum consuluit: qui suis scriptis asseruerunt, in conscientia tutum permanere posse; ex eo fundamento, quia deficiente capellæ nominatione, illi non erat successurus jure sanguinis ultimus nominatus, sed institutoris. Novissimè ad me recurrit, inquirens, 1. Quis succedere debeat in dicta capella, soror ne ultimi administratoris defuncti, nullam cum Institutore habens consanguinitatem, aut filius Hilarionis, institutoris proximioris consanguineus? 2. An filius Hilarionis pro se habeat, aut habere possit aliquam probabilitatem, ex capta possessione, & ex compositione facta, cum sorore defuncti, sponte, absque vi consentiente? 3. Ad quam restitutionem teneatur, ut securus in conscientia existat?

§. I.

Quis succedere debeat in dicta capella, soror administratoris defuncti nullam habens cognationem cum Institutore, aut filius Hilarionis institutoris consanguineus proximior?

2 Respondeo, in ea capella successuram esse sororem administratoris defuncti ab intestato, quamvis non sit ex familia, nec sanguine institutoris. Hæc resolutio est certa. Ostenditur primo, quia eademmet causa jam fuit agitata, inter Hilarionem ex sanguine institutoris, cum filio Annæ ab intestato succedente, nullam habente cognationem cum institutore; & in inferiori, & supremo senatu Hilarion succubuit: ergo idem dicendum de filio Hilarionis agente, contra sororem administratoris. Nam per sententiam latam in proprietate illius capellæ, hæc causa transivit in rem judicatam; & eadem ratio in illis tribunalibus ad sententiam ferendam allata eandem habet vim in causa filii Hilarionis, & sororis administratoris defuncti; sententia autem definitiva, & ultima circa proprietatem, quæ transivit in rem judicatam, pro veritate habetur, *l. Res judicata, ff. de reg. jur.* & facit rem notoriam, Mascard. *conclus.* 1296. *à numer.* 14. Gama *decis.* 110. *numer.* 5. & habet vim legis, & consuetudinis, Gama *decis.* 174. *numer.* 10. & præsumitur justè lata, Cald. *de empt. cap.* 34. *num.* 40. Ludovic. Rodolphin. *vot. unico, numer.* 9. quos congerit, & approbat Emman. Barbos. *in remiss. ad lib.* 3. *Ordin. tit.* 66. *numer.* 1. & Felician. de Oliva *de for. Eccles. quæst.* 1. *qu.* 16. *num.* 1. asserens sententiam validam, licet injustam, & contra jus litigatoris, ex ipso jure transire in rem judicatam, & facere jus inter partes *ex textu in cap. Inter monasterium, de sentent. & re judic.* ubi Abbas, & omnes *in cap. cum inter, eod. tit.* ergo cum sententia lata in hac capella sit in suo esse, & in terminis sit eadem, quæ inter filium Hilarionis, & sororem administratoris, nunc agi poterat apud Judices; dicendum est, ipsam sororem administratoris successuram esse in administratione suo fratri, quamvis non sit ex sanguine institutoris; & successurus non est filius Hilarionis, licet ex illius sanguine sit.

3 Secundò ostenditur, ex fundamento allato in ea sententia; quia in illo dicebatur, institutorem potestatem nominandi liberam, & non limitatam tribuisse; nec in nominatione familiam, aut consanguinitatem respexisse, quia fœmina primo loco ab eo nominata, eum potestate nominandi administratorem, sive administratricem, nullos habebat descendentes. Addo ego in capellam, aut aliam dispositionem de libera nominatione, si administrator, vel possessor decedat, sine facta nominatione, proximiorem administratori, vel possessori censeri nominatum, *argum. Ordin. l.* 4. *tit.* 100. §. 2. *& l.* 4. *tit.* 38. §. 2. ubi proximiorem decedenti præfert aliis de sanguine instituentis; & DD. Gama *decis.* 258. *n.* 4. Flores de Mena *conclus.* 1. *& dec.* 354. *& num.* 9. Molin. *de primog. l.* 3. *cap.* 9. *n.* 2. quos affert, & sequitur Gabriel Pereyra de Castr. *decis.* 8. *num.* 1. *in fine*. Sed dicta capella est liberæ nominationis, ut constat ex lata sententia; & illius administrator decessit, nulla facta nominatione: ergo illi successura est illius soror proximior, quamvis non sit ex sanguine capellam instituentis.

4 Tertiò ostenditur, quia institutio hujus capellæ non fuit institutio majoratus, nam omnis res præsumitur minus subjecta, ut communiter docent DD. citatos pluribus docent Valasc. *tom.* 1. *consult.* 82. *num.* 6. Gama *dec.* 224. *num.* 7. Perez de Lara *de Anniver. & capel. l.* 1. *cap.* 4. *num.* 17. Molin. *de primog. l.* 1. *cap.* 11. *nu.* 11. Fragos. *tom.* 1. *disp.* 19. §. 3. *num.* 1. ergo cum non constet fuisse ab institutore majoratum institutum; & expressè constet fuisse capellam, pro illa standum est, ut minus subjecta, & magis libera, quam sit majoratus.

5 Quartò ostenditur, quia non rectè arguitur ex eo, quod bona capellæ sint vinculata, majoratus esse constitutiva; quia id habent ex onere Missarum: nam sicut onus Missarum est individuum, ita oportet: quod illius bona non dividantur. Et ad hanc individuitatem facit *lex Cui fundus, ibi in fin. in eo vero, quod uni sub conditione legatum est, scindi ex accidenti conditio non debet, & omnis numerus eorum, qui in locum ejus constituuntur, pro singulari persona habendus est, ff. de condit. & demonstrat.* Ex quo textu colligunt DD. Valasc. Gama, & alii *mox citandi*; ubi datur oneris impositio, individuitatem bonorum dari debere, & nos diximus *sub q.* 10. *nu.* 4. *&* 5. sed in præsenti casu datur onus annuale Missarum super bonis capellæ designatis: ergo sicut onus est unum indivisibile, ita, & bona indivisibilia esse debent.

6 Quintò ostenditur ex non paucis sententiis in hoc Regno latis, & his temporibus receptissimis in tribunalibus, quamvis olim alter judicaretur; ut videre est apud Alvar. Valasc. *consult.* 82. *num.* 2. Gama *decis.* 30. *&* 224. *nu.* 8. *&* 48. *num.* 8. & alios; in quibus sententiis bona, sub onere Missarum relicta juxta eos DD. & senatorum placita, majoratum non constituerunt, & tamen verba institutorum magis ad majoratum, quam nostri Institutoris propendebant.

7 Nec obstat adducere in favorem filii Hilarionis textum *Ordin. Regia in l.* 1. *titul.* 62. §. 53. ubi deciditur, ut omne tollatur dubium, quid sit majoratus, & quid sit capella?

Et

Et de majoratu sic: *Declaramus esse majoratum, si in institutione bonorum à defunctis facta, dicatur quod ex redditibus suorum bonorum certa aliqua Missa celebrentur, & residuum maneat penes ipsum administratorem, seu possessorem. Sive etiam quando instituens dixerit, quod prædicta bona administratoribus reliquit, cum certo Missarum onere, aliarumve piarum causarum.* Et de capella sic; *Quod si in institutione legatur, quod aliquam fructuum portionem, seu quotam sibi habeant administratores, & reliqui fructus expendantur in celebrationem Missarum, aut alias pias causas, talis institutio erit capella.* Sic textus. Sed institutio à dicto sacerdote ex suis bonis designatis facta fuit circa certum Missarum onus, residuo redditum manente penes administratorem: ergo majoratus, & non capella censetur institutus. De hoc textu, & probatione in suis consultis mentionem non fecerunt jurisconsultus, & Theologus consulti à filio Hilarionis; qui sanè ad speciem videbatur efficax ad suum intentum; & plures olim ex illo latæ sunt sententiæ, in tribunalibus, ut proximè *ex cit. DD.* dictum est.

8 Non, inquam, obstat, adducere eum textum, quia illius intellectus, non ita undè accipiendus est, sed vestigiis illis, quæ necessario ad instituendum majoratum requiruntur, & sine quibus natura, seu essentia majoratus non intelligitur. Hęc enim ab illius definitione deducuntur, quam ex communi usu tradit Palaes *de majorat. in principio num.*4. & quoad substantiam, illum sic definit: *Majoratus est quoddam vinculum perpetuum relictum à patre, vel matre, vel ab alio extraneo, onere adjecto, quod bona titulo majoratus relicta indivisibilia, & inalienabilia sint, & ut ad majores natu deveniant; & ut tandem bona vinculata proveniant ad successores in infinitum.* Et cum hac definitione cohærent ea quæ affert Molin. *de primogen. l.* 1. *c.* 5. *& cap.* 1. *num.* 22. de qua ad idem intentum mentionem fecimus *supra qu.* 16. §. 1. (qui §. in totum videndus est, utpote pertinentes ad explicationem hujus textus) sed in prædicta dispositione nulla facta est mentio de familia, nec de primogenitis, sed tantum de sobrina Maria cum potestate nominandi administratorem, seu administratricem capellæ, qui ex bonis ipsi annexis onus subiret Missæ quotidianæ in perpetuum; seu ut dicebat annale Missarum. Ex quo patet majoratum non instituisse, sed tantum capellam, quæ ad nominatos ab administratore pervenisset. Et sic his temporibus intelligitur ille 5. Ordin. Regiæ, & quamvis olim, juxta illum, ut jacet, in tribunalibus judicaretur; his tamen temporibus in tribunalibus receptissimum est sic practicari. Sic Alvar. Valasc. *cit. dicta consult.* 82. *num.* 8. Gama *dicta decis.* 30. & alii supra adductis. Idem colligitur ex Molin. Theol. *to.* 3. *de majorat. disp.* 576. *num.* 15. dum refert dictum textum Ordin. Regiæ, & aliis DD. quos afferunt citat. *& infra* adducentur. Vide quæ dicta sunt *dicta q.* 16. §. 1.

9 Nec etiam obstant rationes allatæ à consulentibus insistentibus, dispositionem dicti sacerdotis fuisse majoratus institutionem. Non, inquam, obstant, non prima, quia verba testamentum familiæ conservationem, nec primogenitos respiciunt, ut *supra dictum est*, & meritò per sententiam latam contra Hilarionem fuit definitum.

10 Non secunda, quia ex eo, quod bona illius capellæ manerent vinculata, non inducitur majoratus, nec id rectè probatur ex *Ordinat. l.* 4. *tit.* 100. §. 1. *&* 2. sed ex §. *sequenti*, in quo decernitur, *dicta in iis* §§. non habere locum, quando institutor alter disposuit; & institutor, ut ex dictis liquet, noluit majoratum instituere, sed capellam cum onere Missarum; & ex hoc onere non inducit majoratum, tradunt Alvar. Valasc. *consult.* 82. *à n.* 6. Gama *decis.* 30. *à n.* 1. *& decis.* 48. *num.* 1. *& decis.* 224. *num.* 8. *& decis.* 286. *num.* 1. & relatis Flores de Mena, Salazar. & aliis, Perez de Lara *de Anniverf. & capell. l.* 1. *c.* 4. *num.* 15. Menoch. *cons.* 85. apud Fragos. *tom.* 3. *de Regim. Reip. Christ. disp.* 19. §. 3. *num.* 1. *& supra* jam adducti *n.* 4.; Ex his evidenter constat, justè latam fuisse sententiam contra Hilarionem, & eadem ferretur contra illius filium, in quo datur eadem causa contra administratoris defuncti sororem.

§. II.

An filius Hilarionis pro se habeat; aut habere possit aliquam probabilitatem ex capta possessione, aut ex compositione facta cum sorore defuncti, spontè, & absque vi consentiente?

S V M M A R I V M.

11 *Non habet probabilitate ex apprehensa possessione.*
12 *Ipsum jus resistit ex sententia lata contra ipsius patrem.*
13 *Non habet probabilitatem ex compositione cum sorore administratoris facta.*
14 *Transactio, ut sit valida, debet esse de re dubia.*
15 *Invalida est transactio facta ad redimendam vexationem.*
26 *Fuit etiam invalida, quia fuit circa bona vinculata sub onere Missarum.*

Respondeo, filium Hilarionis in sui defensionem nec habere, nec posse habere probabilitatem, ex capta possessione, nec ex compositione cum sorore defuncti facta, Prima pars constat: quia filius Hilarionis capiens possessionem bonorum capellæ, illam cepit, & incepit possidere mala fide: vel enim erat certus ex lata sententia adversus suum parentem, vel dubius: sed qui incipit certus, aut dubius possessionem rei, cujus non est dominus, sed alterius, cujus antecessores illam legitimè possederunt, est possessor malæ fidei, ut communiter tradunt DD. Molin. *tom.* 1. *tract* 2. *disp.* 35. *vers. Verum, & disp.* 36. *in fine*, Silvestr. *Verb. Possessor. numer.* 1. & aliis quos refert, & sequitur Fragos. *tom.* 1. *de regim. reip. Christ. disp.* 10. *num.* 204. *vers. Longe alter:* ergo ex dicta possessione probabilitatem non habet, nec habere potest. 11

Nec obstat communior possessionis definitio, sic habens: *Est rei corporalis detentio, corporis, & animi, jurisque adminiculo*, apud Cardin. de Lug. *disp.* 2. *de Iust. numer.* 59. & Castr. Palaum *tom.* 7. *disp. unic. punct.* 24. §. 1. *n.* 1. seu per illam particulam *juris adminiculo* non requiritur, quod res sit capta, seu apprehensa justè, justitia vera, & existimata, sed solum quod jus non resistat, ut videre est apud citatos: sed filius Hilarionis apprehendit bona capellæ, illi jure non resistente, imò favente, ut vidimus §. *præcedenti*: ergo ex ea apprehensione probabilitatem habet, & habere potest. Non, inquam, obstat, quia respondetur negando minorem, nam illi jus resistit, ex sententia, contra illius patrem lata, quæ habetur pro jure, & jus facit, inter partes, *ut supra num.* 2. cum DD. non paucis dictum est; & clarius ex mox dicendis. 12

Secunda pars ostenditur: nempè, non habere filium Hilarionis ad ea bona capellæ probabilitatem ex compositione cum sorore administratoris defuncti sponte, & absque vi consentiente. Quia ea compositio, seu (ut melius loquar) transactio, ex pluribus titulis fuit nulla; sed quod est nullum, nullam potest dare probabilitatem, seu jus; ut coram Rota, & DD. tenet Barbos. *tract. de Axiom.* 564. *num.* 3. ergo major probatur ex definitione transactionis, quæ à Molin. *de just. tom.* 2. *disp.* 556. *post principium*, & aliis, sic habet: *Est de re dubia, lite, aut controversia jam mota non gratuita pactio*; sed filio Hilarionis certo constabat, ex controversia jam mota, per suum patrem, contra defunctum fratrem hujus fœminæ transigentis, nullam habuisse justitiam ad illam capellam ex una, & altera sententia, & ipsum etiam illam non habere: nam si illam suus pater non habuit contra defunctum, etiam ille eam non habebat contra defuncti sororem: concurrebat enim in transactione eadem causa, & idem jus: ergo nulla, & invalida erat transactio, non solum in foro conscientiæ, sed etiam in foro externo. In foro conscientiæ, quia nullus dabatur titulus, quo possit retinere eam medietatem bonorum capellæ, quæ re vera ad sororem defuncti pertinebant. Nec ex spontaneo consensu sororis defuncti in eam 13

actionem potest esse tutus in conscientia; quia bonorum cessio ab ea facta absolutè non fuit voluntaria, sed mixte involutaria, quia aliter non poterat omnia bona capellæ obtinere, quæ ad illam in totum pertinebant, quia erat pauper, fœmina, & incapax ad litem intentandam, & prosequendam. Erat etiam invalida in foro eaterno ea transactio, ut evidens est *ex l. In summa, ff. de condict. indeb. & l. Præses & l. sub prætextu* 1. *C. de transact.* & DD. Molin. *proximè*.

14 Secundò probatur eadem major, eam transactionem, fuisse nullam, ex ipsa sua definitione. Quia ut transactio sit valida, necesse est, quod sit de re dubia; sed hæc est & fuit de re certa, circa quam lata fuit sententia, quæ transit in rem judicatam, & quæ fuit omninò ultima, ut ostendimus *supra num.* 2. ergo fuit nulla, & invalida, ut ex ipso jure tradit ipse Molin. *cit. vers. Ob eamdem rationem*.

15 Confirmatur, quia consensus sororis, cui favet sententia lata contra Hilariooem, ad eam transactionem fuit ad suam redimendam vexationem; quia filius Hilarionis erat potens, & vir, & soror defuncti pauper, & fœmina, ut jam notavimus, & si non consentiret in eam transactionem eo modo, ad eam medietatem bonorum capellæ, nec eam medietatem obtineret. Et in his terminis invalida est transactio, & deioceps ad aliam medietatem obtinendam agere poterat, quia illius justitia, data dicta sententia, erat luce clarior.

16 Tertiò probatur, eam transactionem fuisse nullam, quia injustè fuit facta circa bona vinculata ad onera Missarum, quæ ad unum, & non inter duos poterant dividi, nec devenire, ut jam *num. 5. dictum est*, *& quæst.* 10. *nu.* 2. *&* 4. Filius vero Hilarionis, & soror defuncti bona, & onera Missarum inter se diviserunt, quod ex natura vinculi, & ipso jure esse non poterat, oec super divisionem horum bonorum, & Missas celebrandas, transactio intercedere poterat, Molin. *cit. dicta disp.* 557. post principium, & alter Molin. *de primog. l.4.c.9. n.*22. & alii *d. n.*5. *& q.*10. *cit. allati*. Ex his ratiooibus, & aliis adductis *locis cit.* coostat Filium Hilariooís noo habere, nec habere potuisse probabilitatem ad ea retinenda bona capellæ, nec ex possessione ab eo apprehensa, nec ex transactione facta, cum sorore defuncti, in ea spontanee conseotiente.

§. III.

Ad quam restitutionem teneatur filius Hilarionis, ut securus in conscientia existat?

SVMMARIVM.

17 *Tenetur restituere Capellæ administrationem cum omnibus bonis, & ipso Missarum onere in totum.*
10 *In majoratu, & capella bonis vinculatis dari nonpotest, dato dubio, transactio.*
19 *In aliarum rerum dubiis transactio dari potest.*
20 *In bonis capellæ dari potest divisio per æstimationem, non tamen in bonis capellæ præsentis.*
21 *Celebrans contractum iniquum, quem si sciret, celebraret justum, non improbabiliter potest ratione lucri cessantis tantum retinere, quantum justo lucraturus esset.*
22 *Non datur paritas inter contractum mutui, & transactionis.*
23 *Aliqui existimant, opinionem circa lucra contractus mutui non esse consulendam. Nec in præsenti admittitur.*
24 *Etiam data bona fide per æstimationem, bona dicta capellæ non sunt dividenda.*
25 *Conclusio ex dictis.*

17 Respondeo, teneri filium Hilarionis, ut tutus maneat in conscientia, restituere omnia bona, quæ habet capellæ sorori defuncti; & non solum ea booa, sed etiam omnes fructus hactenus collectos, deductis expensis; & si oullos, vel paocos percepit, & soror verosimiliter plures esset receptura, si bona capellæ ab ipso noo essent apprehensa, ea tenetur restituere. Hæc resolutio deducitur ex communi DD. doctrina, de possessore malę fidei loquentium; quos affert, & sequitur Castr. Palaus *tom. 7. disp. unica de just. in gener. punct.* 24. §. 9. *num.* 1. *&* §. 10. *n.* 1. *&* 5. At ex dictis constat, filium Hilarionis fuisse malæ fidei possessorem. Dixi; *deductis expensis*, has intelligendo noo solum factas in fructibus colligendis, sed etiam factas in celebrandis Missis medii annalis, ad ipsum ex transactione pertinentibus. Et hujus ratio est, quia sicut possessor malæ fidei non tenetur in foro cooscientiæ restituere rem apud ipsum pereuntem, eodem modo apud dominum perituram, ut tradunt communiter DD. apud Palaum *cit. dict.* § 9. *num.* 4. contra aliquos juristas; ita etiam filius Hilarionis non tenetur restituere expeosas factas in celebrando medio annali Missarum, quia erant celebrandæ expensis sororis defuncti administratotis, si, ut administratrix capellæ, omnia illius bona possideret.

Si tamen coocedamus, datum fuisse dubium tempore 18
transactionis ex parte utriusque transigentis (quod tamen difficilè videtur ex lata sententia, eo dato dubio, adhuc censeo teneri ad dictam restitutionem; quia eo non obstante dubio, traosactio eo modo, quo facta est, fuit nulla. Ratio est, quia transactio facta super bonis vinculatis, quæ dividi, aut alienari non possunt, non obstante dubio, est nulla; sed bona dictæ capellæ eraot vinculata, & dividi, ac alienari non poterant: ergo, stante dubio, fuit nulla. Minor coostat ex dictis; major osteoditur, quia super bonis majoratus stante dubio, an sint bona majoratus, aut noo sint, dari non potest transactio, quia dividi, aut alienari non possunt, ut ex jure, & DD. tradit Molin. *de primog. l.4.c.9. n.7. & sequent.* ergo idem dicendum de bonis capellæ, de quibus idem dicitur, quando non sunt beneficia, quod dicitur de booís majoratus, ut dictum est *q. præced. nu.*4. *in fine*.

Nec obstat 1. dicere: quando transactio fit circa rem 19
dubiam, esse validam in utroque foro, & si postea comperta veritate, recipiatur eam rem pertinere ad unum, alter non tenetur ad restitutionem rei acceptæ, ut asserunt Molin. *cit. disp.* 556. *vers. ut supra*, Rebell. *de restit. par.* 2. *l.*16. *q.*1. *num.*5. *& q. ult. n.*1. & alii, quos citant, colligentes hanc resolutionem *ex l. Lucius ff. ad Trebel. & l. sub prætextu* 1. *&* 2. *C. de transact.* Ergo cum transactio juxta hos DD. fuisset valida, filius Hilarionis non tenetur ad restitutionem eorum, quæ accepit. Non, inquam, obstat, quia citati DD. loquuntur de transactione, quæ fit de rebus vinculum non habentibus, & de illis, quæ alienari possunt; at nostra quæstio procedit de bonis capellæ vinculum habentibus, ob onus Missarum, quæ dividi, nec alienari permittuntur, ut liquet ex dictis.

Noo obstat 2. quia licet bona capellæ inter duos non 20
possint dividi ob onus Missarum, per æstimationem tamen possunt dividi, juxta formam datam *in Ordin. lib.*4. *tit.*96. §.5. & defenditeum pluribus Gama *decis.* 30. *num.* 1. Perez de Lara *de Anniverf. & capell. l.*1. *c.*4. *nu.*30. & nos diximus *supra qu.* 10. ex ipso jure; & possunt alieoari, manente ipso onere super ipsis bonis vinculatis, ut tenent Alvar. Valasc. *consult.*82. *num.*7. *in fine*, & ipse Gama *cit.* ergo quamvis in bonis majoratus, stante dubio, non possit dari transactio, quia illius bona sunt inalienabilia, poterit in bonis capellæ; quia illius bona possunt alienari, & per æstimationem dividi. Non, inquam, obstat, quia hæc consequentia supponit super bonis capellæ per æstimationem datam, fuisse transactionem, quod ita oon fuit: sed ipsa bona realiter per ipsam transactiooem fuerunt divisa, & simul ipsum Missarum onus, & ex hac ratione ea transactio fuit nulla, quia facta fuit contra ipsam naturam bonorum capellæ, & ipsum Missarum onus, quod est individuum, ut constat ex dictis.

Non obstat 3. Nam ille, qui bona fide fecit con- 21
tractum iniquum, quem si talem scivisset, fecisset alium justum, potest ratione lucri cessantis, veritate comperta, retinere tantum, quantum contractu illo justo lucraturus esset, ut non improbabiliter existimat Lessius *lib. 2. de just. cap.* 20. *dub.* 12. *numer.* 105. *& sequent.* dummodo intenderit contrahere omni meliori modo, quo possit. Idem absolutè, & generaliter affirmant Sa, *Verb. usura numer.* 8. Turrian. 2. 2. *quæst.*4. *disp.* 7. *dub.* 3. *numer.* 99. Dian. 1. *part. tract.* 8. *de contr. resol.*47. & Card. de Lug. *disp.*25. *de just. num.* 182. *& seqq.*

si con-

si contrahens scit, non tamen ignorat, illum contractum justum: sed si filius Hilarionis sciret, se facere transactionem invalidam, dividendo realiter bona capellæ, illam faceret valide, illa dividendo per æstimationem: ergo juxta prædictos DD. potest retinere suam medietatem, & per æstimatinnem aliam habere partem, aut petere æstimationem bonorum suæ medietatis.

22 Non, inquam, obstat, quia respondetur 1. data majori, quoad sententiam Sà, Turrian. & aliorum (nam juxta sententiam Less. non habet paritatem, quia nec habuit eam intentionem, nec sciebat transactionem esse validam per æstimationem, quam facere poterat) negando consequentiam. Diversa ratio est, quia ii DD. loquuntur de celebrante contractum mutui cum interesse, quem si sciret, esse iniquum, illum cum interesse non celebraret, sed cum interesse ratione lucri cessantis, aut alterius tituli liciti, sub quo potest ille mutuus contractus celebrari: At filius Hilarionis non celebravit transactionem cum quocunque interesse, sed illum expressè celebravit juxta divisionem bonorum capellæ, & illius onera; quod de se, & quæcunque præcisa intentione, erat invalidum. Additur eam opinionem non babere locum in aliis contractibus à mutuo, ut videre est apud Less. *cit. n.* 102. & Tambur. *l.* 8. *decal. tract.* 3. *c.* 8. §. 2. *à n.* 21.

23 Secundò respondetur, licèt eam opinionem aliqui probabilem existiment, in praxi tamen dicunt, non esse consulendam. Præterquam quod opposita est probabilior, & pro illa stant Covar. *lib.* 4. *variar. resol. cap.* 3. *numer.* 6. Valent. *tom.* 3. *disp.* 5. *quæst.* 31. *punct.* 3. Azor. 3. *part. l.* 5. *c.* 11. Banes 2. 2. *quæst.* 78. *art.* 1. *dub.* 1. *& ibid.* Aragon. & Salon. cum Silvest. *verb. usura* 9. *dub.* 1. Armill. *Verb. eodem numer.* 59. quos congerit Dian. *supra*. Et ostenditur, quia illa conditio nihil ponit in esse, & contrahens expressè voluit contractum iniquum, & invalidum: secus dicendum, quando intendit contrahere meliori modo, quo potuit, quod in præsenti casu non affuit.

26 Ex dictis liquet, filium Hilarionis, etiam dato, quod bona fide contraxisset, per æstimationem non posse ex dictis capellæ bonis acquirere; quia etiam supposita ea bona fide, transactio fuit invalida; & ex fructibus interim collectis teneri ad restitutionem illorum, in quibus factus est ditior, juxta dispositionem juris communis, & DD. de possessore bonæ fidei.

QUÆSTIO XXIII.

An possint institui administratores capellæ, Diaconi, & Presbyteri consanguinei ex proximioribus, in perpetuum?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Possunt in institutione capellæ constitui administratores, qui sint Diaconi, aut Presbyteri.*
3 *Non probibentur clerici esse administratores capellarum, quæ non sunt beneficia.*
4 *Sententia lata in favorem sæcularis adversum clericum, in institutione capellæ, clericos præferente, nobis non adversatur.*
5 *Episcopus in capellis, quæ non sunt beneficia, non habet jus instituendi, &c.*
6 *Nec etiam nobis contraria est sententia lata in Archiepiscopatu Ulyssiponensi.*
7 *Institutio capellæ à Thomasia facta, non est majoratus constitutiva, & adducitur sensus legitimus nostræ Ord. l.* 2. *titul.* 62. §. 53.
8 *Opposita sententia circa capellas cum onere Missarum institutas, & placitum Doctoris Emm. Alvar. Pegas adducuntur.*
9 *Nec potest aliquid exigi, vel recipi pro officio, quod ex justitia debetur.*

1 Thomasia nobilis fœmina, nullos filios habens, capellam instituit, cui omnia bona sua vinculavit, cum onere perpetuo duarum Missarum singulis bebdomadis. Voluitque, & disposuit, illius, administratores esse diaconos, aut presbyteros ex consanguineis proximioribus alternativè ex parte patris, & matris parte, & in eorum defectum, virum proximiorem consanguineum, servata eadem alternativa: cum hac tamen conditione, quòd quilibet ex his sæcularibus, eam capellam dotare teneatur redditu perpetuo sex mediorum typhæ in quolibet anno; & si huic oneri aliquis illorum non assentiat, capellæ administratio ad consanguineum sequentem, eodem ordine, & conditione transeat. Si tamen clericus administrator prædictas Missas celebrare nequeat, eas per alium ex iisdem familiis celebrari jubeat: cui pro singulis annis stipendium præstabit centum mensuras typhæ, & tritici decem, ac domum ad habitandum eodem oppido, in quo Missæ sunt celebrandæ. Et si sacerdos deficiat consanguineus, per alium huic oneri satisfiet, cui eleemosyna judicio ipsius administratoris tribuatur. Sacerdos, qui in præsenti hanc obtinet administrationem, à quodam consulente accepit. Thomasiam hanc institutionem validè non potuisse facere. Quæritur 1. An administratio in diaconis, aut presbyteris facta in perpetuum, sit valida? An cum sæculari consanguineo proximiori, pactum aliquod sibi utile, in foro conscientiæ Presbyter inire possit, administrationem in illo substituens? Sic fuit casus propositus.

Noguira Quæst.

§. I.

An administratio capellæ in Diaconis, & Presbyteris in perpetuum facta, sit valida?

Respondeo, non esse invalidam. Ratio est, quia nullius est textus, qui illam invalidam reddat; & voluntas institutricis observanda est, ut patet ex *l. In conditionibus*, 19. *ff. de condit. & demonstr. l. si mihi, & tibi* §. *fin. ff. de leg.* 3. *l. penult. ff. eod.* Regin. *de jur. fisc. art.* 11. *per totum*, Mascard. *de probat. conclus.* 1541. *num.* 49. Molin. *de primog. l.* 1. *cap.* 4. 19. Julius Clar. §. *Testamentum quæst.* 76. *num.* 1. Themud. de Fonsec. *in decis. Archiep. Ulyssip. tom.* 1. *dec.* 78. *num.* 11. Et licet loquantur de testatore, eadem est ratio de institutrice capellæ, sive in testamento, sive extra illud, illam instituente: sed Thomasia suæ capellæ diaconos, aut presbyteros administratores constituit, & in illorum defectum sæculares consanguineos proximiores: ergo illius voluntas servanda est. 2

Nec obstat dicere aliquos DD. Lusitanos *Ordin. Reg. l.* 2. *tit.* 18. §. 5. prohibere capellas institutas, & administratas à clericis; & licèt capella, de qua agimus, à clerico non sit instituta, à clericis tamen in perpetuum est administranda; & in illorum defectu sæculares, quorum bona ex conditione illis apposita, erant dictæ capellæ vinculanda; & postea administranda à clericis, si darentur. Sic docuerunt Cald. Pereyra *de empt. & vendit. cap.* 8. *numer.* 44. Emman. Barbos. *in remiss. ad principium cit. Ordin. num.* 5. Non, inquam, obstat, quia respondetur, *dictam Ordin.* & DD. citatos loqui tantum de capellis, naturam beneficiorum habentibus, & non de præsenti, quæ nec est beneficium, nec authoritate Episcopi erecta, sed sæcularis, & temporalis. 3

Nec obstat 2. sententia lata juxta *cit. locum Ordin.* à senatoribus curiæ civilis, contra quemdam clericum pro sæculare, prætendentem esse cujusdam capellæ administratorem, in cujus institutione dicebatur, administrationem semper tenendam esse à clerico, si in ea familia daretur, ut videre est apud Gamam *decis. mihi* 341. *alias* 343. quæ sententia videtur decidere nostrum casum, in quo Thomasia suæ capellæ diaconos, aut presbyteros administratores constituit, & in illorum defectu sæculares. Non, inquam, obstat ea sententia lata, quia institutor illius capellæ intendebat, & licentiam Regis, & authoritatem Episcopi, ut erigeretur, ut esset Ecclesiastica: at capella, de qua agimus in ea Ordin. Regia non comprehenditur, quia Episcopi non intendit erectionem, nec quòd esset Ecclesiastica, ut inquit Gama *cit. n.* 3. *in fine*. 4

Additur in hac capella, quamvis Thomasia primo loco vocasset clericos de sanguine patris, & matris suæ alternativè, in illa non habere Episcopum jus instituendi, seu destituendi, nec visitandi, nec aliud jus Diœcesanum, ut notant Paris. *cons.* 34. *n.* 9. *& sequent. & à n.* 27. *usque ad n.* 40. *&* 41. *l.* 4. Gonsal. *de Mensib. Gloss.* 5. *n.* 34. quos affert, & sequitur Fragos. 3. *p. disp.* 20. §. 5. *n.* 28. ergo nec ab Ord. comprehenditur, nec à DD. irritatur, ut nulla. 5

6 Non obstat 3. sententia lata in senatu hujus Archiepiscopatus apud Themud. *cit. dicta decis.*78. in qua agitur de quodam clerico capellam, seu Majoratum instituente suorum bonorum. Primò loco vocat clericum ex sua familia, seu à patre suo descendentem, & post hunc vocatum, disposuit, quòd clerici succederent, si darentur, quamvis non proximiores gradu sæcularibus consanguineis; & tamen lata fuit sententia pro sæculari contra clericum de familia: ergo etiam in nostro casu poterit esse justitia pro sæculari proximiore, quamvis detur clericus, qui bona fide possideat. Non, inquam ea sententia obstat, lata enim non fuit, quia erat clericus, sed quia non erat descendens à patre instituentis capellaniam, quos primo loco vocaverat. Ut videre est in sententia ibi lata, & transcripta.

7 Non obstat 4. Themudum *dicta decis.*78. *num.*18. *&* 19. & alios cognoscere in dicta dispositione institutum esse majoratum, & non capellam: ergo etiam in dispositione nostri casus dicendum nobis est, fuisse institutum majoratum, & non capellam. Non, inquam, hoc obstat, quidquid sit de placito Themudi, de quo non agimus; sed de nostro *numer.* 1. *proposito*; respondemus ibi non fuisse majoratum, sed capellaniam institutam. Nec nobis adversatur *Ordin. Regia lib.* 1. *tit.* 62. §. 53. quia jam *supra quæst.*16. §. 1. *& præcedente quæst.*22. *num.*8. diximus eam Ordin. non ita nude, ut jacet, accipiendam esse, sed vestitam illis, sine quibus majoratus consistere non potest, ut doctissimi Valasc. *consult.*82. *nu.*8. Gama *decis.*30. *& aliis decis.* & Molin. *tom.*3. *disp.*576. *num.*15. notarunt. Illa autem sine quibus majoratus consistere non potest, constant ex sua definitione, apud Molin. *de primogeniis l.*1. *cap.* 1. *num.*22. & Palaes *de major. in princip. nu.*4. de quibus mentionem fecimus *dict. quæst.*16. §. 1. *& qu. præcedenti num.*8. quæ definitiones institutioni à Thomasia factæ, non conveniunt, ut legenti dicta loca facile constabit. Et in hoc sensu hodie accipitur *cit.* §. 53. *Ordin. cit.* in tribunalibus, & pro illo sententiæ proferuntur; licèt olim *pro eodem* §. ut jacet proferrentur.

8 Scio doctissimum Emmanuelem Alvares Pegas *in resol. forens. cap.*4. *num.*223. 224. *&* 225. duplicem, & oppositam referre sententiam; primam affirmantem ex solo onere Missarum majoratum probari, alteram oppositum sustinentem, & pro utraque graves affert DD. Ille autem *num.*226. cum non paucis DD. opinatur majoratum non constitui, quando in dispositione simpliciter inducitur onus Missarum, secus autem dicendum, quam ultra onus Missarum, alienatio bonorum prohibetur; vel quando fiunt filiorum, aut familiæ vocationes; vel quando ponuntur gravamina nominis, aut armorum, vel quando aliæ conjecturæ ad inducendum majoratum concurrunt. Non inficior; censeo tamen, ex dictis à me *quæst.*16. *& præcedenti*, quamvis in dispositione agatur de onere Missarum, & aliis suffragiorum, aut eleemosynarum oneribus, si in illa non agatur de successione familiæ, & primogenitis, non constitui majoratum; & si de familiæ successione, & primogenitis agatur, majoratum constitui. Ratio est, quia sic dispositio convenit cum definitione majoratus, apud DD. *cit.* & omnes; & ex definitione cognoscitur natura definiti, & definitio converti debet cum definito, & cuicumque non convenit definitio, non convenit etiam definitum; ut ex ipso jure, & DD. tradit Barbos. *tract. de Axiom.*67. *per totum*, ut cum illo jam notavi *dicta q.*16. §. 1.

§. II.

An clericus dictæ capellæ administrator, cum sæculare consanguineo proximiori, pactum aliquod sibi utile, in foro conscientiæ inire possit, administrationem in illo substituens?

9 Respondeo breviter, non posse; quia ea administratio (alio non dato clerico) ipsi sæculari ex justitia debetur: sed pro illo, quod ex justitia alicui debetur, aliquid nec exigi, nec recipi potest, ut pretium, quin detur obligatio restituendi. Confirmatur, quia data suppositione, quòd clericus sit dimittendus à capellæ administratione; ea facta dimissione cum debitis requisitis, pro illa stare debet: ergo pro illa aliquid exigere non tenetur. Ita Rebell. *de restit.*2. *p. l.*18. *q.*20. Filliuc. *tract.*32. *n.*101. Less. *l.*2. *de just. c.*14. *dub.*9. *n.*63. Bonac. *tom.*2. *disp.*1. *de restit. ingener. q.*3. *punct.*2. *n.*1. *vers. Dixi accepta*, & alii, quos citant. Unde si administrator esse nequit, capellaniam, cui debetur, illam liberè relinquat.

QUÆSTIO XXIV.

An administrator capellæ teneatur ad omnia illius onera in institutione condita, pro tempore, quo eadem capella authoritate Ordinarii, loco Ecclesiæ Parochialis inservit, & expendenda in iis oneribus teneatur, in aliis piis operibus insumere, & cujus authoritate?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Consultum virorum doctorum adducitur.*
3 *Non tenetur in ea capella habere eremitam, nec eremitidem: Quando cessat finis causæ, cessat ejus dispositio.*
4 *Cessat votum, cessante causa finali.*
5 *Mutatio rei in statum moraliter diversum, eximit voventem ab impletione voti.*
6 *Voluntas testatoris implenda est, si impleri potest, & non est irrationalis.*
7 *Concessio facta filio, primo vocato, ad alios non extenditur.*
8 *Exceptio filii, confirmat dispositionem in successoribus.*

Agnes Illustrissima fœmina in hac civitate sacellum ædificavit, & decem aureis in singulos annos dotavit; ac mandavit, ut in eo statis diei horis assisteret eremita, aut eremitis, ut illud custodiret, mundum haberet, & sacerdotibus ad celebrandum convenientibus, omnia necessaria ministraret; administratori, & pro futuro successuris, ut capellanum haberent, qui singulis anni diebus in perpetuum, pro anima sua in eo sacello celebrarent; illique, & alii omnibus, qui pro sua devotione illic ad celebrandum, convenissent, omnia illis ad Missæ sacrificium suppeditarentur. Insuper jussit, ut in eo sacello die noctuque lampas arderet. Ab onere tamen habendi eremitam, aut eremitidem, filium suum primo vocatum ad sacelli administrationem, exemit. Decursu temporis contigit, Ecclesiam Parochialem comburi. Et dum reædificatur, sacellum pro Parochiali inserviebat. Reædificata Ecclesia, super Parochi præsentationem dissidium fuit exortum, & sacellum iterum ad Parochiæ usum fuit redditum. Per has intercapedines, non paucos comprehendentes annos, dictum sacellum eremita, & eremitide caruit; ad sacrificia necessaria non fuerunt suppeditata, nec oleum ad lampadem. Omnia enim à Parochia suppeditabantur, etiam ad Missam oneris capellaniæ. Ex parte administratoris pro tempore existentis: Quæritur 1. An teneatur in præsentiarum habere eremitam, aut eremitidem? 2. An teneatur ad vinum, hostiam, & reliqua paramenta, non solùm pro Missa fundatricis, sed etiam pro aliis, ibi ex devotione convenientibus ad celebrandum, & ad oleum pro lampade? 3. In quibus dos capellæ expendenda sit? 4. An harum obligationum satisfactionem suæ possit committere uxori? 1

2 Circa primum, & secundum quæsitum duos ex societate nostra viros doctos consuluit administrator. Unum pro tempore, quo Ecclesia combusta reædificabatur, alterum pro tempore, quo currebat litigium. Juxta consultum primi consulentis, commutata sunt authoritate Ordinarii, in opera pia, dicta onera capellæ; Huic consulto subscripsit secundo loco consultus. Ultimo loco ego consultus, respondi ad illa, & sequentia alia duo, ut sequitur.

§. I.

§. I.

An administrator pro tempore, quo facellum habetur pro Ecclesia parochiali, teneatur in illo habere eremitam, aut eremitidem?

3 Respoodeo, his tribus rationibus non teneri. Prima, quia finis, ex quo fundatrix mota fuit ad habendam eremitam, aut eremitidem in eo facello fuit, ot in eo esset custos, qui mane, ac vespere dum janua est aperta, illud custodiret, ac mundaret, necessariaque convenientibus ad celebrandum suppeditaret: sed cessaote alicujus rei fine, cessat etiam ipsius rei dispositio, *l. Adigere §. quamvis ff. de jur. patron. l. si pater, ff. de hered. instit. l. Generaliter, C. de Episcop. & cleric. l. Cum te, C. de pact. inter emp. cap. Magna, in fine de vot. cap. Cum cessante*, 60. *de appell.* & DD. quos affert, & sequitur Barbos. *de Axiom.* 40. *nu.* 4. Et hæc regula habet verum in dispositionibus testamentariis, & in quacumque alia dispositione, ut tenent DD. ibi citati: ergo cum cesset fioiseremitæ, aut eremitidis, dum facellum pro parochia inservit, à fundatrice intentus, cessat etiam illius dispositio. Major, & minor patent; Quia dum illud facellum Ordioarius pro parochiali Ecclesia substituit, claves illius ooo habeotur à capellano Fundatricis, nec ab alio ad administratorem pertinente, sed tantùm à Parocho, qui parochianis sacramenta administrat, quando ab illis vocatur. Et alia munia, quæ ab eremita, seu eremitide operari poterant, à Parochiæ ministris operantur, quiio alios ad illa admittant.

4 Secunda ratio: quia ex eadem regula, inferunt communiter DD. cessare votum, cessante causa finali, ob quam emissum fuit. Sic D. Anton. Abbas, Tiraquel. Sillvest. Azor. & alii, quos referunt, & citant Sanch. *l.* 4. *decal. cap.* 2. *num.* 42. Soar. *tom.* 2. *de relig. l.* 4. *de vot. c.* 18. *num.* 3. Cast. Palaus *tom.* 3. *tract.* 15. *disp.* 1. *punct.* 20. *nu.* 1. & alii quos affert, & sequitur Leand. *tom.* 7. *tract.* 1. *disp.* 12. *qu.* 1. ergo etiam cessante causa, ob quam fundatrix in suo facello eremitam, seu eremitidem designavit, cessabit etiam oous illic debentium assistere.

5 Tertia ratio: quia mutatio, quæ constituit rem in alio statu moraliter diverso, ob aliquas circunstantias ei denuo advenientes, Saoch. & Soar. sentit Castr. Palaus *cit. nu.* 3. & 4. Sed mutatio facelli io Parochiam, ob designationem ab Ordinario factam, illud constituit in alio statu moraliter diverso, ob circunstantias denuo advenientes, eremitam, seu eremitidem excusante: ergo ad suam assistentiam in eo facello non teoetur administrator.

6 Non obstat 1. fundatricem io suo testamento jussisse, quòd in eo facello esset mane, & vespere eremita, aut eremitis: voluotas autem testatricis implenda est, quando impleri potest, & noo est irratioonalis, licèt aliud sit longè utilius, ut coostat *ex cap. tua nobis, de testam.* Molin. *tom.* 1. *de just. tract.* 2. *disp.* 249. *in principio*, Saoch. *to.* 2. *consil. l.* 4. *capit.* 2. *dub.* 1. *numer.* 3. & aliis juribus, & DD. quos *quæst. præcedente numer.* 2. adducimos; & hæc fundatricis voluntas impleri potest, & non est irrationalis.

7 Neque respondeas, non obstare; quia sufficit capellanus cum famulo particulari ad habendum facellum mundum, ut ipsa fundatrix fillio suo ad hujus capellæ administrationem primo loco vocato concessit. Noo, inquam, hæc obstant; non de deducto ex voluntate fundatricis, quæ semper adimplenda est, quando potest, vel non cessat: at in præsenti casu impleri oon potest, quia facellum jam non est sub admioistratione administratoris, sed Parochi. Deinde ea fundatricis voluntas cessavit pro tempore, quo ejus facellum loco Ecclesiæ Parochialis inservit. Nec alia respondemus, circa concessiooem à matre factam. Nec ea concessio, seu conditio fillio primo loco vocato concessa censetur extensa, nec repetita in seqq. personis *ex l. Sub condit. ff. de hered. instit. & l. Si quis heres ita ff. de acquirend. hered.* & DD. communiter Menoch. *to.* 4. *consil.* 379. *num.* 6. Socin. *in l. Qua conditio, num.* 4. *ff. eod. tit. proxime*, Parisius *cons.* 38. *nu.* 24. *l.* 1. Mascard. *conclus.* 1346. *num.* 19. Fagund. *l.* 1. *de Iust. cap.* 8. *a numer.* 1. ex rationibus ibi allatis.

8 Nec obstat 2. exceptio filii à fundatrice facta, dispositionem confirmaos erga capellam in successoribus, ut ex leg. & DD. tradit Barbos. *tract. de Axiom.* 45. *num.* 4. ergo in successoribus deficere oon debet. Nou, inquam, obstat, quia dum capella oon est in suo statu, ea dispositio cessat, ut constat ex dictis.

§. II.

Ad administrator; pro præsenti statu capellæ, teneatur ad vinum, ceram, hostias, oleum pro lampade; & ad paramenta pro omnibus Missis ibi celebrandis, aut horum valor in aliis operibus piis insumendus sit, & qua authoritate?

S V M M A R I V M.

9 *Non tenetur, dum existit ea mutatio.*

10 *Residuum earum expensarum administratori cedit.*

11 *Heres non tenetur stipendium Missarum in operibus piis expendere, quando liberaliter a celebrantibus condonatur.*

12 *Heres capellam construens ad formam testatoris, ad illam relinquentis mille aureos, non tenetur in aliis operibus piis expendere centum, quæ remanserunt.*

13 *Adducuntur DD. oppositum sentientes, nostro casu haud contrarii.*

14 *Testator relinquens dotem virgini, respiciens causam piam, si prius moriatur, id legatum heredi non cedit.*

15 *Non cedit heredi residuum constructionis capellæ, sed in aliud pium opus convertendum.*

16 *Quando legatum in propria forma impleri non potest, in aliud pium convertendum est.*

17 *Expensa facienda, non facta, authoritate Episcopi in aliud pium opus est convertendum.*

18 *Probabilius est authoritate Summi Pontificis, ex Decreto Sacr. Congreg. sub mandato Vrbani VIII. converti debere, data suppositione, quod sit convertendum.*

19 *Decretum non solùm agit de Missis, sed de oneribus, quæ quomodocumque sunt affixa capellis, vel Ecclesiis.*

9 Tres partes io titulo quæstionis cootineotur. Ad primam respondeo; oon teneri administratorem ad eas expensas pro Missis, oec ad oleum pro lampade, dum ipsum facellom pro Parochia persistit. Ratio est, quia id facellum stat loco Parochiæ: Parochia autem ex suis redditibus eas confert expensas, ut semper contulit in sua propria Ecclesia: ergo ad illas administrator non tenetur, oec eæ ab eo postulantur.

10 Ad secundam tituli partem, nempe an teoeatur administrator ad expensas paramentorum pro omnibus Missis in eo facello celebrandis? Respoodeo, eas expensas faciendas, & noo factas ob mutatiooem status facelli, cedere administratori, & non convertendas esse io aliud pium opus. Hæc resolutio est contra consulentes. Probatur tamen primò; quia voluntati fundatricis plenè satisfactum est per Parochiam; quippe pro toto eo tempore in eo facello non defuit oleum lampadi, nec vinum, cera, hostiæ, &c. Missis ad suam capellaoiam, nec aliis, quas ibi tam ex obligatiooe Parochiæ, quàm ex devotione celebrantur.

11 Nec refert, qoòd hæ expensæ fiant à Parochia, & non ab administratore, ut hic teoeatur in aliud opus pium illud residuum insumere; primò, nam per illud non stat, quòd illas expeosas non faciat. Secundò, nam si hæres stipendium debitum pro Missis non tribuat, quas testator pro sua, vel alterius anima celebrari jussit, eo quòd sacerdos sponte, & omninò libere condonet, & non tenetur in aliud opus pium, illud insumere; ut rectè colligitur ex DD. quos affert, & sequitur Card. de Lug. *de Sacram. disp.* 21. *numer.* 32. & Henao *de Sacrif. Missa disp.* 31. *numer.* 47. & 48. ergo etiam, ex eo quòd Parochia sponte, & omnino libere expendat necessaria in eo facello ad Missas celebrandas, non tenetur administrator ea, quæ expendere tenebatur, ex voluntate, & dispositione fuodatricis, in aliud opus pium impendere.

Secun-

12 Secundò probatur, quia ex eo quòd voluntati testatoris sit satisfactum, jubentis, ex sua devotione, sacellum certæ formæ construi, & designantis mille aureos; non tenetur hæres, in aliud pium opus insumere centum, quæ remanserunt; ut cum Angel. Paul. Innocent. & aliis defendunt Covarruv. *cap. 3. de testam. num.* 10. Sanch. *l. 4. consil. cap. 2. dub. 4. num. 9. in fine*: ergo etiam ex eo, quòd per Parochiam voluntati fundatricis est satisfactum, non tenetur administrator in aliud opus pium, quod impendendum erat in iis rebus, impendere.

13 Et quamvis oppositum teneantur Fagund. *l. 6. Inst. cap. 5. numer.* 13. & Molin. *tom. 1. de Iust. tract. 2. disp. 242. vers. Idem ait*. Ideo id tuentur; quia voluntati testatoris, præsumitur, non esse satisfactum: at in nostro casu expressè constat, voluntati fundatricis esse satisfactum.

14 Nec obstat 1. pro contraria consulentium parte, dicere: Si testator aliquis aliquod certæ personæ legatum relinquat, v. g. dotem certæ, & determinatæ virgini ad nuptias, respiciendo causam piam & non personam; & si antequam nubat, moriatur; tale legatum hæredi non cedit, sed in aliud pium converti debet; ut sustinent Panormitan. Aman. Anchar. Barthol. Mantic. quos refert, & sequitur Sanch. *l. 4. consil. cap. 2. dub. 4. num.* 7. & Cardin. de Lug. *disp. 24. de just. sect. 13. num.* 305. *prope finem*, & alii: sed prædictæ expensæ pertinent ad causam piam, ad quam respexit fundatrix: ergo hæredi non cedunt, sed in aliam piam causam sunt impendendæ. Non, inquam, hoc obstat, quia cum illud legatum sit pium, & juxta voluntatem testatoris habere debeat effectum: si in propria forma illum habere non potest, in alia simili, & proxima testatoris voluntati, illum habere debet: at in nostro casu, in propria forma habet effectum fundatricis voluntas.

15 Non obstat 2. dicere: si testator ex sua devotione, sacellum ædificare mandet, certa summa aureorum ad ædificationem assignata, & opus minori summa perficiatur, residuum, quod superfit, in aliquod pium opus convertendum est, & hæredi non cedit, ut contra plures, tradit Fagund. & Molin. *locis cit.* ergo etiam quod superest, seu quod non impenditur in vino, cera, &c. in eo sacello ex dispositione fundatricis, in aliud pium opus conferendum est. Non, inquam, obstat, ut patet ex probatione pro nostra sententia *n. 12. & 13.*

16 Non obstat 3. dicere: Quando legatum in propria forma, quam testator præcepit, impleri non potest; si illud sit pium, hæredibus non cedit, quia testator jam voluit, hæredes illo carere legato, sed in aliud pium convertendum est, ut pluribus relatis tenent Sanch. *proximè numer.* 4. Fagund. *cit. num.* 12. Card. de Lug. *supra*, & alii: sed prædictæ expensæ legatæ ad sacrificium Missæ, altaris, & sacelli, ab administratore impleri nequeunt: ergo in aliud pium opus sunt convertendæ. Non, inquam, obstat, quia respondetur, *ut supra n.* 14.

17 Si ab his consulentibus inquiras, cujus authoritate valor illarum expensarum, quem existimant esse necessariò convertendum in aliud opus pium; sit convertendum? Respondent, authoritate Episcopi, & administratoris, tanquam fundatricis executoris; citantque, vel citare poterant Sanch. *supra dub.* 5. pluribus allatis, Card. de Lug. *num. 306. & 307.* Fagund. *proximo*, Molina *tom. 1. tract. 2. disp. 249. vers. Verum autem*. Qui de nostro casu non loquuntur, sed de legato, quod in specifica forma impleri non potest, ut testator præcepit; & tunc docent requiri authoritatem Episcopi, & consensum, seu consilium executoris.

18 Data tamen, & non concessa ea virorum illorum resolutione; & etiam dato, quòd ad convertendum valorem earum expensarum in aliud opus pium, requiratur alicujus Prælati authoritas, & non concesso in nostro casu. Censeo tamen ea supposita resolutione, & necessitate, si aliqua requiritur licentia, ad commutandum valorem earum expensarum, in aliquod opus pium, debere esse obtentam à Summo Pontifice, & ab Episcopo non posse obtineri. Ratio est, quia ea commutatio, seu conversio est reservata Summ. Pontifici, quia est de rebus affixis capellis, & Ecclesiis; ut constat *ex Decreto S. Congr. Concil. de mandato Vrbani VIII. de celebr. Missar. edito* 21. *Iunii* 1625. Quod incipit: *Cum sæpè contingat*, & habetur apud Tambur. in Method. celebr. Miss. *l. 3. capit. 1. numer.* 7. & alios plures in hac *disp. jam citatis*. In quo prohibentur Episcopi, ne Missarum onera commutentur, per hæc verba: *Ac primò districtè prohibet, ac interdicit, ne Episcopi in Diœcesana synodo, aut Generales in capitulis Generalibus, aut alias quomodocunque reducant onera Missarum celebrandarum, aut post idem Concilium imposita, aut in limine fundationis, sed pro his omnibus reducendis, aut moderandis, vel commutandis ad Apostolicam Sedem recurratur*, &c.

Quæ commutatio non solùm intelligitur de Missis, sed de omnibus oneribus, quæ sunt quomodocunque affixa capellis, vel Ecclesiis; & de oneribus ex beneficiis, & ex legato, & breviter ex quacunque causa, vel titulo, ut exponunt Marchin. *de Ordin. tract. 3. part. 2. capit. 19. nu.* 30. Tamburin. *in Method. celebr. Miss. l. 3. capit. 1. §. 2. nu. 3. vers. Respondeo secundo*. Et clarè colligitur ex verbis universalibus Decreti restringentis ordinariorum potestatem, qua olim potiebantur: ergo cum dicta sacelli fabrica à fundatrice instituta sit ad suam capellam, & Missas celebrandas, si aliqua super illa requireretur commutatio, seu conversio ad aliquod opus pium, non Episcopi, sed Pontificis requirenda erat authoritas, seu licentia. Etsi dicti ab administratore consulti hoc vidissent Decretum, aliud non consulerent. 19

§. III.

In quibus dos sacelli expendenda sit?

S V M M A R I V M.

20 *Ea dos cedit administratori.*
21 *Non est ad luminaria, stipendium custodum, nec sustentationem.*
22 *Non est designata ad reparationem, si necessitas occurrat.*
23 *Facta fuit juxta ipsum jus, & per superabundantiam.*

Respondeo, hujus sacelli dotem cedere administratori. Ratio est: quia non fuit ad expensas in eo sacello faciendas. Secundò, non fuit ad reparationem, si forte in aliquo casu concurrat necessitas; & cùm aliud non appareat; dicendum factam fuisse, juxta ipsum jus, & per superabundantiam, & sic ipsi administratori cedere. 20

Non fuit dos ad expensas faciendas donata, ut disponebatur *in cap. Nemo 9. de consecr. 1. dist.* ubi ex Concil. Aurelianens. dicitur, ibi: *Et ante præfiniat, qui ædificare vult, quæ ad luminaria, & custodiam, & ad stipendia custodum sufficiant*. Idem, *Authent. Vt nullus fabricet oratorii domos, versic. Sancimus*, habetur, *dotem requiri, quæ sufficiat, & ad domus custodum alimenta, & ad sacrum ministerium*. Et Gloss. *in cap. secundum, 23. quæst. 8. Verb. Manso*, inquit: *Dotem talem esse debere, ut Ecclesia inde possit sustentari*, & DD. pluribus relatis Azor. *2. part. instit. moral. l. 9. cap. 3. quæst.* 7. Barbos. *de potest. Episcop. 3. par. alleg. 64. num.* 3. & aliis in locis: sed fundatrix ad luminaria, custodiam capellæ, & ad sacrum ministerium stipendia, & capellæ sustentationem, ultra dotem, designavit: ergo cum dos designata à jure ad ea non inserviat, administratori cedet, non solùm pro tempore, quo sacellum loco Parochiæ inservit, à qua alitur, sed etiam extra illud tempus. 21

Nec etiam designata dos, est ad reparandam capellam, tectum, & parietes, si reparationis necessitas occurrat; ad quæ capella dotatur, ut tradunt Hostiens. Abb. Barbat. Lambert. Bellet. quos affert, & sequitur Fragos. *2. part. Regim. Reip. Christ. disp. 21. §. 4. num. 13. vers. Ex quibus habes*: sed fundatrix de hac reparatione, si forte occurrat, providit, dicens in suo testamento: Quòd ex suis bonis, cuicunque ruinæ, ac defectui per administratorem suæ capellæ occurratur: ergo dos non ad reparationem tectorum, & parietum assignatur, sed ut ipsum jus observetur, quod ita disponit, & cum necessaria non sit ad supra dicta, administratori cedet. 22

Nec obstat, capellam per dotationem à fundatrice factam, acquisiisse dominium ad eam dotem; est enim illius patrimonium, & sicut mulier dominium acquirit soluto matrimonio ad suam dotem, ex qua vivere, & sustentari 23

tari

tari possit, tanquam à suo patrimonio, *l. 3. §. Si utrumq. de minorib.* ita & capella. Additur, donationes Ecclesiæ factas, esse irrevocabiles, ut tradit Soar. *contra Sectam Anglic. cap.* 30. Gabriel Pereyra de Castr. *decis.* 17. *numer.* 14. Themud. *In decis. senat. Archiepisc. Ulyssipon. decis.* 98. *n.* 21. ergo ea dos Administratori non cedit: Non, ioquam, obstat, quia dicta dos, ut non necessaria facta fuit, sed tantùm ut juri assisteretur, & per superabundantiam, nam per alia stipendia, & juri, & necessitati capellæ à fundatrice satis provisum fuerat.

§. IV.

An administrator harum obligationum satisfactionem suæ uxori possit committere?

S V M M A R I V M.

24 *Probabilius potest.*
25 *Probabile videtur harum obligationum satisfactionem ad uxorem pertinere.*
26 *Ex doctrina communi id ostenditur.*

24 Respondeo, probabilius videri, posse. Ratio est, quia marito competunt ratione matrimonii omnes fructus illius capellæ, & majoratus, & illorum haber administrationem, ut illis onera matrimonii sustineat, dum uxor vivit: sed ex fructibus capellæ deducendæ sunt expensæ ad onera ipsius capellæ: ergo ad maritum pertinet eorum onerum satisfactio: ergo illam potest suæ uxori committere.

25 Dixi *probabilius videri posse maritum satisfactionem onerum capellæ suæ uxori committere.* Quia probabiliter censeo, uxorem non iodigere illa commissione; sed authoritate propria posse illa executioni mandare. Ratio est, quia uxor, & non maritus successionem haber hujus Capellæ, Patronatus, & majoratus, & illius dominiom noo est apud maritum, sed uxorem, ut mox ex DD. osteodam; ergo si apud uxorem majoratus, & capellæ bonorum resider dominium, ad illam onerum satisfactio pertinet.

26 Ostenditur, quia si sermo fit de præsentatione capellani ad capellam, communiter docent Doctores ab uxore, & non à marito esse habendam; ex ea ratinoe, quia bona capellæ, aut majoratus in dotem dari nequeunt, ita ut dominium ad maritum transeat. Sic cum pluribus Molin. *de primog. l. 1. capit. 24. numer.* 32. Lara *de Anniverſ. & capell. l. 2. capit. 3. numer.* 29. Garcia *de benef. part. 5. capit. 9. num.* 185. Guttier. 3. *part. de tutel. cap.* 29. *numer.* 4. & alii quos refert, & sequitur Castr. Palaus *tom.* 2. *tract.* 13. *de benef. disput.* 2. *punct.* 4. *numer.* 27. ergo si ad uxorem præsentatio capellani pertinet; etiam ad illam pertinebit onerum capellæ satisfactio. Accessorium enim sequitur principale, *Regul. Accessorium, de regul. jur. in* 6.

QUÆSTIO XXV.

Data mutatione in augmento, & decremento redituum capellaniæ, & in numero Missarum celebrandarum, quando Capellaniæ sit satisfaciendum, & administratori damnum patienti?

S V M M A R I V M.

1 *Facti species.*
2 *In incremento redditnum tenetur administrator tradere stipendium in institutione designatum.*
3 *Executionem non habet ex contractu irrite cum Religiosis inito.*
4 *Ex casu raro redditus stipendii ad minutionem redigentur.*
5 *Ad S. Pontificem tenebatur recurrere, & non ad contractum, nec ad Provisorem Regium Administratorem.*
6 *Qui provisor nullam protulit sententiam, etiam dato, quod in taxatione justi Missæ stipendii, aliquid potuisset.*
7 *Contractus initus ob defectum jurisdictionis, fuit nullus.*
8 *Episcopus ante, vel post Conc. Trid. facultatem non habet moderandi Missas in limine fundationis positas.*
9 *Nec possunt Religionum Generales.*
10 *Nec Provinciales.*
11 *Conventio inter partes fuit irrita.*
12 *Adducuntur DD. asserentes, posse superiorem Regularem, & sacerdotem reducere Missas ad minorem numerum, quando fructus decreverunt.*
13 *Adducta opinio ut improbabilis non admittitur.*
14 *Assertum Henao non admittitur.*
15 *Secundus contractus inter partes æquitatem non servavit.*
16 *Etiam fuit nullus, quia fuit initus, post Decretum de celebrat. Missarum.*

ROmualdus, ante Concilium Trident. anno circiter 1550. in suo testamento capellaniam perpetuam Missæ quotidianæ in capella Regularium instituit, ius pro stipendio sex modios magnos singulis annis assignavit in proprio fundo, ex quo singulis annis in redditibus octo modios magnos, & viginti mensuras, *vulgo alqueires* colligebat. Ex his sex modii magni erant pro dicto stipendio. Ex residuo administratori modium magnum legavit, cum onere faciendi celebrare in eadem capella, & per eosdem Religiosos singulis annis septenas Missas eleemosyna non designata; & octoginta mensuras quæ supererant, administratori pro labore, & administratione horum bonorum relinquit. Etsi fundus aliquid amplios reddidisset, pauperibus elargiretur. Succedentibus annis fundus inundationibus Tagi, ita in partem periit, ut non jam solitos redditus, sed vix sex modios magnos ad stipendium Missæ quotidianæ reddebat. Orta lite inter Religiosos, & administratorem in judicio capellarum; & sententia non expectata; Regulares, & administrator convenerunt: Quòd hic singulis annis, pro Missa quotidiana, quatuor modios magnos frumenti solveret. Religiosi autem, authoritate propria, Missarum numerum diminuerunt; non ad rationem eleemosynæ solitæ; nam sic in illis quatuor modiis, adhuc habebant singulis annis superabundantem, sed ad frumenti modios, in qua Missarum diminutione, per multos continuarunt annos. Denique assidua Tagi vicinitate, & fundi diminutione, etiam illius redditus in diminutionem, venerunt; ita ut nec illos quatoor modios ad Missam redderet. Quare iterum orta lite apud Judicem capellarum; Tandem illam non prosequentes convenerunt: Religiosos habituros deinceps quatuor partes redditnum fundi, & administratorem quiota parte contentum fuisse; & in hoc contractu per viginti annos perstiterunt. Quibus elapsis, Provisor Regius illorum agrorum, volgò *Provedor das vallas* omnibus in illis agris habeotibus fundos, præcepit; juxta illorum mensuras, & terræ quantitatem, mulctam sibi indicerent, ut ostium fluminis Alpiacæ aperiretur. In caput nostri administratoris propter fundum suæ administrationis, eeciderunt centum supra quinquaginta aurei. Hoc beneficio alter redditus fundus, mox oovenos reddidit magnos modios, & hoc numero pro anno sequenti locatus est; quin Religiosi de hac locatiooe notitiam haberent. Imo anno præcedeoti abundantiæ, io quo receperunt quatuor magnos modios, dixeruot deinceps se esse contentos illo oumero quaterno modiorum frumeoti. Ex his mutationibus plurima obrepserunt dubia, de quibus fuit interrogatus, de præcipuis *in seqq. tit.* & in illis mioora continentur. Quæritur 1. An administrator, dato eo incremeoto fundi, Religiosis teneatur dare sex modios magnos frumenti juxta dispositionem testatoris? 2. An Religiosi, aut administrator Missas omissas pro tempore, quo fundus necessariis redditibus oon currebat, teneantur adimplere? An illi centum, & quinquaginta aurei ab administratore consumpti in fundi utilitatem pro omoibus legatariis distribui debeant? 4. Ao administrator ex salario pro labore à testatore sibi relicto, teneatur pro rata ad expeosas factas pro reparatione fundi? 5. An admioistrator compensare se possit io illo redditnum incremeoto, pro suo salario, & legato, quæ non habuit in illis penuriæ annis? 6. Quæ eleemosyna pro onere septem Missarum, pro legato unius modii relicti, ab administratore designanda sit? Et incremeotum ex reparatione fundi erogandum sit absque diminutione pauperibus?

§. I.

§. I.

An administrator, dato incremento in redditibus fundi, Religiosis teneatur dare sex modios magnos juxta dispositionem testatoris?

2 Responden, teneri; quia datis iis fundi redditibus, & onere illos tradendi; ab administratoribus anterioribus ipsum unus fuit acceptatum; nec ab aliquo potestatem habente, eo onere liberati fuerunt, & sic datis redditibus, semper remansit idem onus, *juxta regul. Quod semel placuit*, 21. *de reg. jur. in 6. amplius displicere non potest*. Ratione ostenditur, quia dum administrationem capellaniæ præsens administrator retinet, nec S. Pontificem ante, aut post Concil. Trid. adiit, ut numerum Missarum minueret, & stipendium taxaret, & dantur modii magni à testatore designati, obligatur integre suo oneri satisfacere. Dixi: *Nec adiit S. Pontificem*, quia adire non poterat Provisorem capellarum; nam, licèt capellania esset sæcularis, ille se intromittere non poterat in taxatione justi stipendii, nec in redigendo numerum Missarum ad minorem illo, quem capellaniæ fundator designavit; quia res est spiritualis, & materia, quam respicit, maximè spiritualis, ut sacrificium Missæ, & personæ Ecclesiasticæ, nempe Religiosi, quibus stipendium modiorum pro Missis designatur; ita tradunt Castr. Paulus *tom. 4. tract. 22. disp. unica, punct. 15. numer. 6.* Henao *de sacrif. Missa disp. 31. numer. 89.*

3 Et licèt sententia de recursu ad Provisorem capellarum sit probabilis, ut tradit Fagund. *in 1. Eccles. precept. l. 3. c. 7. num. 16. & 17.* & juxta ea, quæ dicta sunt *supra quæst. 4. num. 21.* Provisor capellarum sententiam non protulit, ut *ex nu. 1.* constat, nec administrator, & Religiosi illam expectare voluerunt.

4 Nec obstat 1. conventio facta cum Religiosis, ex qua administrator solùm tenebatur singulis annis illis tantum tradere quatuor modios magnos, quibus libenter acquiescebant, etiam post reparationem fundi. Non, inquam, hoc obstat, quia ea conventio cum Religiosis facta fuit nulla, & nullius roboris, ut mox dicemus *num. 6.* Nec taciturnitas Religiosorum administratori aliquod tribuit jus, quia ignorabant redditus fundi post reditum ad meliorem frugem: ignorans autem nec agere, nec consentire censetur, nec pacisci dicitur, ut jam *supra* diximus, & videri potest apud Barbos. *tract. de axiom. 113. n. 13.*

5 Nec obstat 2. dicere: licèt fundus pro statu præsenti in redditibus haberet novem modios magnos, decursu tamen temporis minus potuisse reddere; & sic novas lites exurrecturas, ut elapsis temporibus exurrexerunt; ne ergo ad eas revertatur, satius erit in contractu inito permanere, illi enim sponte Religiosi acquiescunt. Non, inquam, obstat, quia respondetur 1. illum contractum fuisse nullum, & quod nullum est, jus aliquod tribuere non potest, & perinde est, ac si nullo modo fuisset factum, Rot. *decis.* 572. apud Farinac. 1. *part. recent.* Menoch. *cons.* 230. *num.* 13. Secundò respondetur, non sequi esse lites exurgendas ex diminutione reddituum: nam redditus, vel uno, aut altero anno, vel per plures diminuentur; si uno, vel altero anno, in aliis erunt abundantiores, & sic diminutio unius anni excessu, & alterius abundantia compensabitur; & æquum non est, ut propter hæc raro contingentia, Missæ permittantur non permanere, ut à testatore fuerunt designatæ; sic Perez de Lara *de Anniverʃ. & capell. l. 1. cap. 15. num. 18. & 19.* Tambur. *in Method. celeb. Miss. l. 3. cap. 1. §. 3. num. 99.* & cit. Fraxinell. & Rodrig. Pellizzar. *tom. 1. man. Regul. tract. 6. cap. 3. num. 48.* Henao *de sacrif. Miss. disp. 31. num. 96.* Si verò per plures annos diminutio redditnum duret, tunc recurrendum erit ad Sedem Apostolicam, juxta Decretum *Sac. Congr. cit. quæst. præced. nu. 18. & infra citand.* Sic aliis relatis Bordon. *tom. 1. resol. 25. q. 21.* Pellizar. *proximè.* Si tamen fundus in totum pereat, & nullos afferat redditus, absque culpa administratoris, tunc Missæ in totum cessabunt; cum beneficium datur propter officium, sic *DD. cit. & infra citand.* & sic omnes lites exterminabuntur.

6 Nec ex contractibus cum Religiosis initis administrator manet liber ad solvendos eos sex modios magnos ipsis Religiosis; non manet liber per primum: nempe contractum, quia fuit nullus, sive fuisset initus ante, vel post Concil. Trident. quia nec ante, nec post illud, potestatem habuerunt ipsi Religiosi, nec administrator, ad reducendas Missas ad minorem numerum: ad illam enim reductionem requiritur potestas, & spiritualis, & jurisdictionis, quæ in illis non dabatur. Dato enim, quòd habuissent causam ad reductionem; justa causa non dat potestatem, aut jurisdictionem.

Imo addo, nec Episcopum ante, vel post Concil. Trid. habuisse potestatem, reducendi ad minorem numerum eas capellaniæ Missas, tam ob tenuitatem, quam ob diminutionem stipendii. Ratio est, quia, ut inquit Marchin. *de Ordin. tract. 3. part. 2. cap. 19. num. 2.* & alii, Concil. Trid. *sess. 25. de reform. cap. 4.* dum concedit Episcopis facultatem moderandi Missar, non constituisse jus novum, sed innovasse illam facultatem, quæ illis in Conc. *Barchar. 4. act. 4. cap. 16. in fine*, tradebatur, & quæ habetur *in cap. Cum accessissent, & cap. cum ex parte de constit.* Sed in Concil. Trident. *loco cit.* non conceditur facultas moderandi Missas positas in limine fundationis Ecclesiæ, Beneficii, aut Capellæ, ut sustinent Tambur. *in Method. celebr. Miss. l. 3. c. 1. §. 2. num. 7.* Henao *de sacrif. Miss. d. 31. numer. 48.* Lezan. *tom. 1. cap. 21. num. 6. & tom. 4. Verb. Missa num. 30.* & pluribus relatis, Dian. *1. par. tract. 14. resol. 1.* Barbos. *de potest. Episcop. alleg. 29. numer. 12. & in collect. ad cit. locum Trid. numer. 7.* Castr. Palus *tom. 4. tract. 22. disp. unic. punct. 15. num. 4.* Sed Missæ dictæ capellaniæ fuerunt positæ in limine, seu fundatione ejusdem capellaniæ: ergo nec ante, nec post Concil. Trid. Episcopi habuerunt potestatem ad illas reducendas ad minorem numerum. 7

Nec etiam Generales dictorum Religiosorum ante vel post Concil. Trid. ad minorem numerum poterant reducere Missas dictæ Capellaniæ in limine fundationis positas. Non ante, quia ante Concil. Trid. ad has, aut alias Missarum reductiones nullam habuerunt facultatem: facultas enim illis in Concil. Trid. concessa, non fuit jus novum, ut ait Marchin. *cit. dict. tract. 3. part. 2. cap. 19. numer. 2.* & alii. Nec post Concil. Trid. nam facultas ibi concessa æqualis fuit illi, quæ concessa fuit Episcopis; & ut supra vidimus, Episcopis non fuit concessa ad moderandas Missas in limine fundationis capellæ positas: ergo nec illis. Et ita specialiter docent Henao *cit. dict. disp. 31. num. 87.* Lezan. *locis cit.* Tambur. *dict. num. 7.* Pellizzarius *in Man. Regul. tract. 6. c. 3. n. 62.* Et expressè constat ex Decret. S. Congr. Concil. *supra cit.* ibi: *Ne Episcopus, aut Generalis reducat onera Missarum celebrandarum, aut post Conc. Trid. imposita, aut in limine fundationis.* 8

Ex hac resolutione, circa Generales, rectè infertur, non posse Provinciales dictorum Religiosorum extra, aut in suis Capitulis Provincialibus ad minorem numerum Missas in fundatione Capellaniæ reducere: Nam si Generales eam non habent facultatem, illam à fortiori non habebunt Provinciales. Nec oppositum innuit Castr. Palaus *cit. num. 3.* nam loquitur de reductione Missarum in limine capellaniæ non appositarum, juxta ab eo tradita *supra.* Nec tenuit Bruno *part. 2. de privil. Regul. tract. 8. cap. 1. propos. 8.* referens hanc Card. Declarationem: *Religiosi, qui ob paupertatem sacerdotum, Missarum oneri satisfacere non possunt, in suis capitulis Provincialibus, prout magis expedire judicaverint, providere poterunt.* Nam præterquam, quòd non reperiatur apud Barbos. ut notavit Henao *cit. numer.* 88. non est contra nos, nec loquitur de nostro casu. 9

Ex dictis tribus num. præcedentibus bene sequitur, conventionem inter eas partes initam fuisse nullam. Nam si Episcopi, Generales, & Provinciales eam Missarum reductionem moderari non poterant; multo minus eam inter se potuerunt ipsæ partes moderari. Et etiam dato, & non concesso, quòd dicti Prælati eam efficere potuissent, ab illis fuisse factam non constat. 10

Non obstat 1. dicere, licitum esse superiori Regulari, ac particulari sacerdoti, propria authoritate secum convenire circa Missarum reductionem ad minorem numerum; quando decursu temporis census agri, aut domus pro Missis celebrandis in singulos annos, ita decreverunt, ut jam non sint, ut inito constituti, ad eas celebrandas Missas; ut defendunt Franciscus Bordon. *in consil. Regul. tom. 1. resol. 25. num. 37.* Avers. *de Sacram. Euchar. quæst. 11. sect. 18. §. Quòd si*, Franciscus de Lug. *de Sacram. l. 5. cap. 12. q. 9. num. 27.* Villal. *in Arca Vital. inquis. 2. de Inst.* asserentes, 11

bane

hanc reductionem Missarum per commutationem fieri ex æquitate, & justitia, & non per dispensationem. Idem videtur sentire Emman. Alvares Pegas. *Resolut. forens. practic. cap. 4. num.* 137. ubi inquit ex jure, & aliquibus DD. diminutis bonis Capellaniæ, minui debere onus Missarum, & alia onera: sed in nostro fundi redditus decursu temporis ex fluminis alluvionibus ita decreverunt, ut jam non essent, sicut initio constituti: ergo si superior secum potest convenire, quando decrescunt redditus, etiam poterit cum administratore convenire, quod secum habet conventum.

12 Non, inquam, obstat, quia respondetur negando majorem, nam ex ipso jure, ante Trident. & post ipsum Trident. S. Congreg. ex consensu, & approbatione S. Pontificis Urbani VII. eam potestatem Episcoporum restrinxit, voluitque, ut immediate à Sede Apostolica non solùm ea reductio, sed etiam Missarum commutatio dependeret. Si enim ex Missarum commutationes, seu reductiones à superiori, seu administratore authoritate privata fieri possunt: Ad quid requirentur tot jura, & Decreta Pontificum, quæ privatam superant authoritatem. Quare prædictam opinionem, ut improbabilem rejiciunt Azor. 1. *par. instit. moral. l. 6. cap.* 14. *q.* 6. & expressius *tom.* 3. *l.* 12. *cap.* 6. *quæst.* 4. Perez de Lara, *pluribus adductis rationibus, l.* 1. *de Anniverf. & Capell. l.* 1. *cap.* 14. Dian. *part.* 7. *tract.* 12. *resol.* 22. *& part.* 10. *tract.* 16. *resol.* 65. Quartus *in appendic. de Sacrif. Missæ qu.* 4. *punct.* 1. *diffic.* 5. Alfonsus de Leon. *de offic. capell. q.* 5. *sect.* 14. *numer.* 137. Pellizar. *in Man. Regul. tom.* 1. *tract.* 6. *c.* 3. *nu.* 43. *&* 44. Tambur. *in Method. celebrand. Miss. l.* 3. *c.* 1. *§.* 2. *n.* 2. *in fine*, Henao *de Sacrif. Miss. disp.* 31. *sect.* 10. *n.* 90.

13 Non obstat 2. dicere: Quando stipendium Missarum est minus infimo justo, & non datur facilis recursus ad S. Pontificem, potest adiri Episcopus, ut inquit Henao *proxime num.* 94. in fine; & si is non potest adiri, licebit privato sacerdoti (& idem dicendum de superiore) diminuere numerum Missarum, ut inquit ipse Henao, & Castr. Palaus *dict. tom.* 4. *tract.* 22. *disp. unic. punct.* 15. *numer.* 7. ergo etiam si sit notabilis difficultas in adeundo S. Pontifice, & Episcopo, poterit superior Religiosorum, & administrator capellaniæ diminuere Missas juxta quantitatem stipendii à testatore designati. Non, inquam, obstat id dicere, quia antecedens, non bene supponit dari notabilem difficultatem adeundi S. Pontificem: vel enim illa notabilis difficultas provenire potest ob distantiam, vel ob paupertatem, non primum, quia distantia non tollit, quòd in aliis negotiis ad S. Pontificem recurratur; non secundum, nam ne ea detur excusatio; dicitur, in eo Decreto *in Declarationibus* §. 1. à Sede Apostolica *absque ulla impensa esse id statuendum, quod magis in Domino è re esse judicaverit*. De difficultate adeundi Episcopum non est curandum, quia non sufficit post latum Decretum S. Congreg. sub Urbano, nec ante illud, quia bene inquit Castr. Palaus *loco cit.* eam difficultatem moraliter contingere non posse.

4 Nec etiam per secundum contractum manent liberi Religiosi, & administrator. Quia contractus fuit inter illos initus ob majores redditiuum diminutiones, convenientes, quod fructus sequentibus annis percepti dividerentur in quinque partes, & quatuor perciperent Religiosi, & cum quinta maneret administrator, quæ divisio nec justa, nec æqualis fuit, nam juxta communem DD. doctrinam, fieri debebat pro rata inter duo legata à testatore relicta, & salarium administratoris, ut infra dicetur, nempe inter sex modios magnos pro Missa quotidiana, & modium magnum, pro septenis Missis in singulis annis, & portionem octoginta mensurarum pro labore administratori relictarum, ut tradit Sanch. *l.* 4. *consil. c.* 1. *dub.* 11. *n.* 5. His tamen *ad* §. 3. relictis.

15 Ad contractum initum cum majori Missarum diminutione, ex majori fructuum diminutione, dicendum est fuisse nullum. Constat enim *ex num.* 1. fuisse initum post *Decretum S. Congr. sub Urbano VIII. editum* 21. *Junii anni* 1625. In quo Decreto annullantur quæcunque Missarum reductiones inconsulta sede Apostolica: ibi: *Ac primo districtè prohibet, ac interdicit, ne Episcopi in Diœcesana synodo, aut Generales in Capitulis Generalibus, aut alias quomodocunque reducant onera Missarum celebrandarum, aut post idem Concilium imposita, aut in limine fundationis; sed pro iis omnibus reducendis, aut moderandis, vel commutandis, ad Apostolicam Sedem recurratur, quare diligenter perspecta, id statuet, quod magis in Domino expedire arbitrabitur. Alioqui reductiones, moderationes, & commutationes hujusmodi, si quas contra hujus prohibitionis formam fieri contigerit, omnino nullas, atque inanes decernit*. Sic S. Congregatio.

§. II.

Quinam Administrator, aut Religiosi teneantur Missas omissas tempore, quo fundus fructus designatos non tulit, satisfacere?

S V M M A R I V M.

16 *Constat, plures fuisse Missas omissas post utrumque contractum.*
17 *Certum est, non teneri administratorem.*
18 *Tenentur Religiosi.*
19 *Non excusantur ex contractibus nullis initis.*
20 *Etiamsi frumenti anni diebus æquarentur, etiam tenebantur, ad Sedem Apostolicam recurrere.*
21 *Ex doctrina Mende probatur.*
22 *Hæc doctrina in præsenti verificatur.*
23 *Regulares ad Missas omissas ratione rei acceptæ tenentur, data bona fide.*
24 *Decretum S. Congr. ubique terrarum obligat.*

Ex dictis *numer.* 1. constat Religiosos Missas Capellaniæ singulis diebus non celebrasse, nisi eas tantùm, quæ stipendio designato adæquabant; & cum per plures annos quatuor tantùm modios magnos, & per plusquam viginti annos, quatuor tantùm partes fructus fundi recepissent, & missas per eos annos celebrassent, habita ratione totius stipendii designati, & non stipendii, singulis missis æstimati; certum est plures Missas esse ab illis debitas animæ testatoris. 16

Et certum est, has Missas omissas satisfacere non teneri administratorem. Ratio est, quia taxativè à testatore fuerunt designati sex modii magni pro eleemosyna Missæ quotidianæ cujuslibet anni: sed quando eleemosyna ex fructibus alicujus fundi taxativè designatur pro Missa singulis annis, aliunde supplenda non est, ex *sext. in l. Cum certus ff. de tritic. vino, & oleo leg.* nec administrator, etiam si sit hæres testatoris, tenetur de suo solvere, quando fructus fundi designati fuerunt deminuti; ut tradunt Perez de Lara *de Anniverf. & capell. l.* 1. *cap.* 15. *numer.* 20. *& vers. sed tu dic*, & cum Fraxinell. Pellizzar. *in Manual. Regul. tom.* 1. *tract.* 6. *cap.* 3. *numer.* 45. Henao *de sacrif. Miss. disp.* 31. *numer.* 99. Tambur. *in Method. celebrand. Miss. l.* 3. *c.* 1. §. 3. *numer.* 89. ergo cum taxativè sex modii magni pro eleemosyna Missæ quotidianæ singulis annis sint designati, administrator de suo non tenetur, si diminutio datur in fructibus fundi. 17

An verò teneantur Religiosi ad eas Missas omissas? Certum mihi persuadeo teneri; & moveor primò, quia testator, absque aliqua distinctione, pro Missa quotidiana designavit pro singulis annis sex modios magnos frumenti, ex redditibus sui fundi, & Religiosi in hac forma, & absque aliqua conditione, acceptarunt; ergo illas omnes singulis annis non celebrantes ad omissas tenentur: Nam non adimplens id, propter quod aliquid datur, à cessante causa amittit datum, ut habetur per totum, *ff. causa data*. Et Perez de Lara *de Anniverf. & capell. l.* 2. *c.* 8. *num.* 3. inquit ex iis textibus, esse talem non adimplentem, capellania privandum. 18

Secundò, quia dicti Religiosi authoritate propria, & non legitima, Missas in limine, seu fundatione capellaniæ positas, ad minorem numerum reduxerunt; ut vidimus §. *antecedente* variis in locis: sed tales reductiones fuerunt nullæ, ut ibi ostenditur; & quòd nullum est, perinde est, ac si non fuisset factum, ut ibi *num.* 5. demonstratur: ergo ad omissas tenentur. 19

Tertiò, quia dato, quòd fundator capellaniæ tot reliquisset mensuras frumenti, quot erant Missæ celebrandæ singulis anni diebus; si non expressit, mensuram quandam esse ad rationem stipendii pro qualibet Missa, sed absolutè sex modios magnos frumenti designavit promissis unius anni; non potest reductio ad minorem numerum 20

fieri,

fieri, absque authoritate Apostolica, tam ante, & post Trident. quam ante Decretum S. Congreg. sub Urbano, ex jure communi, & post ipsum Decretum. Aliàs enim eluderetur necessitas recurrendi ad Sedem Apostolicam. Poterit enim dicere Capellanus, aut nostri Religiosi: Fundator reliquit sex modios magnos pro Missis celebrandis singulis diebus hujus anni. Unus modius magnus pro eleemosyna correspondet sextæ anni parti, & alii quinque modii aliis quinque anni partibus: ergo si fructus fundi decrescant pro quinta parte, pro quinquenna anni parte diminuentur Missæ ipsius anni; & si decrescant pro duabus quinquennis partibus Missæ à me diminuentur pro aliis duabus quinquennis partibus; & cum solùm recipiam quatuor modios, solùm celebrabo Missas illis partibus correspondentes. Hoc autem non est dicendum. Ad quid enim tot jura, si ita quilibet procedere possit. Vide P. Henao *de Sacrif. Missæ disp.* 31. *n.* 99. in simili casu; & P. Mendo *de ordin. militarib. disquis.* 9. *q.* 5.

21 Quartò moveor ex doctrina Mendo *proximè numer.* 41. quam approbat P. Henao citatus, sic dicentis: *Si legatum sit ducentorum ducatorum annuatim pro triginta Missis in singulos annos, etiam si decursu temporis centum tantum nummi aurei percipiantur, non esse diminuendum numerum Missarum, quia pro obligatione perpetua ad triginta Missas sufficiens, & commodum est id stipendium*: ergo à fortiori idem dicendum est in nostro casu: nam si legatum erat sex modiorum magnorum annuatim pro singulis Missis unius anni; etiam si decursu temporis, quatuor tantùm modii magni percipiantur, aut paucis mensuris minus sufficiens, & commodum est stipendium.

22 Hæc consequentia confirmatur: nam licèt his triginta annis elapsis in numero modiorum magnorum data fuisset diminutio; data non fuit in stipendio Missarum, nam tempore institutricis capellaniæ, unus modius magnus formenti, ut plurimum decem aureorum pretio æstimabatur: at tempore, quo quatuor modii magni frumenti, vel quatuor partes redditus fundi à Religiosis percipiebantur, quilibet modius magnus frumenti triginta, & quadraginta aureis ad minimum, constabat: ergo diminutio modiorum satis compensatur cum incremento pretii frumenti. Hæc ratio est adeo efficax, ut omnes magnifaciant, quod census potius in fructibus, quam in pecuniis solvantur; & ordinariè contingit, quòd eleemosyna olim in pecunia designata, hodie non sit congrua, & è contra, quæ in fructibus designatur, majus indies habeat incrementum; & cum dicta capella ante Tridentinum fuisset instituta, in quo vile erat frumenti pretium, hic necessario debent in considerationem adduci. Non obstat, quòd etiam olim stipendium Missæ erat limitatum, & his temporibus majus habeat incrementum; quia ob multitudinem sacerdotum, & Religiosorum maximè extra hanc civitatem populosam, sacerdotes, & Religiosi, pro stipendio antiquitus currenti, contenti sint.

23 Nec obstat 1. quòd Regularis, qui his temporibus, bona fide unica Missa satisfecit obligationi plurium Missarum, ubi devenit ad malam fidem, non tenetur ad restitutionem: ergo etiam Religiosi, qui bona fide aliquibus Missis satisfecerunt obligationi Missæ quotidianæ, ad aliam restitutionem non tenentur. Antecedens admittit Bordon. *tom.* 1. *resol.* 25. *num.* 22. ex ea ratione, quia obligatio restitutionis supponit culpam mortalem, juxta Sanch. *l.* 2. *Summ. cap.* 23. *num.* 160. & alios, vel saltem culpam venialem, juxta alios DD. hic autem nulla culpa intervenit, ut suppono, sed etiam in prædictis Religiosis nulla culpa intervenit, ut supponimus: ergo ad Missas omissas per eos annos non tenentur. Non, inquam, obstat, quia respondetur negando antecendens cum Aversa *q.* 11. *de Euch. sect.* 17. & Pellizzar. *in Man. Regul. tract.* 6. *cap.* 3. *numer.* 56. Ad rationem dicendum est, eum Regularem non teneri ad restitutionem, ratione injustæ acceptionis, at tenentur ratione rei acceptæ; sicut tenetur ille, qui bona fide rem alienam accepit, putans esse suam; deprehendens postea suam non esse, eam tenetur restituere: sic ille Regularis deprehendens non potuisse unica Missa obligationi plurium Missarum satisfacere, tenetur Missas omissas satisfacere. Eodem modo neganda est utraque consequentia: Regulares enim bona fide non celebrantes omnes Missas per eos annos, non tenentur ad restitutionem ratione injustæ acceptionis; & postquam cognoverint eam non practicari doctrinam, nec ante, nec post Decretum S. Congr. ut dictum est, tenentur eas Missas omissas celebrare, ratione rei acceptæ, nempe quatuor modiorum magnorum, aut quatuor partium redditus fundi, quas acceperunt, quin satisfacerent oneri Missæ quotidianæ in singulos annos, non adita Sede Apostolica, ut tenebantur.

Non obstat 2. non paucos DD. quos citatos invenies 24
apud Henao *de Sacrif. Miss. disp.* 31. *à numer.* 114. docuisse, Decretum S. Congr. ab Urbano VIII. confirmatum, & observari jussum; nec receptum, nec acceptatum esse pluribus in locis, nec etiam in Hispania, ac proinde in Portugallia non obligare: ergo Religiosi poterant in ultimo contractu, cum administratore inito, Missas minuere, juxta stipendii diminutionem. Non, inquam, obstat, quia opinio eorum DD. ut minimum tanquam temeraria, & scandalosa ab Alexandro VII. anno 1665. fuit damnata, non formaliter, sed consecutivè; ut *ex proposit.* 8. *& 9. damnatis* inferunt Moya *tom.* 1. *qq. select. tract.* 3. *disp.* 8. *qu.* 6. *num.* 20. Carden. *in disp. select. tract.* 1. *disp.* 6. *cap.* 1. *art.* 11. *à num.* 416. at Decreta SS. Pontificum, quamvis in omnibus locis non publicentur, in omnibus tamen habere vim obligandi. Respondetur adhuc dato, & nullo modo concesso, quòd id Decretum non sit in Hispania publicatum, nec in illa obligare, ab ipsis Religiosis negari nequit, in Hispania fuisse publicatum Concil. Trident. & in illa obligare, & ipsum jus commune; & juxta hæc jura, non poterant Religiosi moderari, aut diminuere Missas in limine capellaniæ impositas ob diminutionem redditunm fundi: nam ad id nec authoritatem, nec privilegium à Sede Apostolica habebant, ut *supra* demonstratur.

§. III.

An illi centum, & quinquaginta aurei ex mulcta Provisoris Vallarum per administratorem insumpti, solvi debeant à legatariis ex reparatione fundi, utilitatem, & commodum reportantibus?

SUMMARIUM.

25 *Referuntur legatarii fundi reparati.*
26 *Dicti aurei impensi pro rata solvi debent inter Religiosos & administratorem, ut legatarium.*
27 *Si fundus in redditibus tantùm ferat sex modios magnos Religiosis pro Missis legatos, ad Religiosos tantum tota pertinebit impensa.*
28 *Quando legata excedunt facultatem hæreditatis pro rata detrahendum est à legatis.*
29 *Ferendus non est, qui vult commodum, nolens sentire onus.*
30 *Non tenetur administrator, quia solus à Provisore vallarum fuit conventus.*
31 *Si fundus poterat culpa administratoris, hic tenetur ad illius onera; at non tenetur ad reparationem.*
32 *In legatis piis non præcedunt semper magis pia.*

Ex dictis *num.* 1. constat, testatorem triplex constituisse legatum in redditibus sui fundi, habentis in redditibus 25
octo modios magnos, & viginti mensuras frumenti. Primum sex modiis magnis constans, Religiosis fuit relictum cum onere celebrandi Missam singulis anni diebus in perpetuum. Secundum constabat uno modio magno, administratori relicto cum onere faciendi celebrare septenas Missas singulis annis. Tertium fuit conditionatum: si fundus extra redditus designatos, alios redderet, pauperibus elargiendum. Fundus autem ante reparationem nullos reddit, & pauperes nullos receperunt; at post fundi reparationem, superabundant octoginta mensuræ pauperibus distribuendæ. Non agimus in hoc §. de viginti mensuris supra modium magnum administratori ex suo salario, & labore debitis, & à testatore pro eo munere relictis. De his enim distinctius §. *sequenti* agendum erit.

Ad quæstionem in titulo propositam, respondeo, illam 26
aureorum impensam pro rata esse solvendam à Religiosis, & ab administratore, qua legatario, & ab eodem, qua administratore habente salarium, ut §. sequenti dicetur. Probatur primò, quia ille fundus habebat in redditibus

octo

octo modios magnos, & viginti mensuras, de quibus taxativè per Religiosos, & administratorem disposuit restator: sed quando aliqua dispositio restringitur ad redditus alicujus fundi taxativè, si aliquis detur defectus, aliunde suppleri non debet, juxta *l. Cum certus ff. de tritic. vino, & oleo*: ergo ipsismet, inter quos facta fuit dispositio, suppleri debet; cum non dentur alii, à quibus suppleatur; & hæc resolutio cohæret cum his, quæ dicta sunt *supra num.* 17. cum DD. ibi cit. Et confirmatur, quia si hæres non tenetur ad eas impensas, & alius, ad illas non tenetur, tenentur ipsi interesse habentes, seu legatarii, pro rata legati. Vide Perez de Lara *cit. ibi.*

27 Secundò probatur, quia si testator eundem fundum in redditibus sex modios magnos tantùm habentem, ipsis solis Religiosis cum eo onere legasset; & ipse fundus indigeret illis centum, & quinquaginta aureis, ut eos redditus quotannis redderet, certum est, ipsos Religiosos ad eam contributionem, & mulctam teneri, ne onus Missarum deficeret sua culpa: ergo etiam tenebuntur, quando non ipsi soli, sed cum aliis sunt legatarii in redditibus ipsius fundi; nam idem jus est de toto, quoad totum, quod est de parte quoad partem, *l. Quæ de toto ff. de rei vendic.* quia pars est ejusdem naturæ, & qualitatis, cujus est totum, *l. Si grege legato ff. de leg.* 1. Vide Perez de Lara *cit. dist. l.* 1. *c.* 15. *n.* 9. & alios *supra n.* 17.

28 Tertio probatur: Quando legata excedunt facultatem hæreditatis, pro rata ab ipsis legatis facienda est detractio illius excessus, ut cum communi DD. tenent Sanch. *l.* 4. *decal. cap.* 11. *num.* 40. *& l.* 4. *consil. cap.* 2. *dub.* 11. Bonacin. *de contract. disp.* 3. *qu. ult. punct. ult. numer.* 27. Vasq. *de rest. cap.* 11. *dub.* 6. & alii plures, quos citant: ergo etiamsi agatur de incremento, seu reparatione legatorum, pro rata ipsorum, ad ipsum incrementum, seu reparationem concurrendum est: contrariorum enim eadem est disciplina, *§. In principio, inst. de his qui sunt sui, aut alien. juris*: ergo nostri legatarii ad reparationem fundi, ex cujus melioratione dependebant incrementa suorum legatorum, pro rata debebant concurrere.

29 Quartò probatur: Ferendus non est, qui vult commodum, & onus sentire non vult, ut cum Card. Tusch. Bellet. & aliis tradit Barbos. *de Axiomat.* 169. *in l. secundum naturam ff. de reg. jur.* oppositum statuentem, sic: *Qui sentit onus, debet etiam sentire & commodum*: ergo ferendi non sunt Religiosi, volentes ex fundo sentire commodum sex modiorum magnorum, & nolentes onus contributionis ad fundi meliorationem sentire. Hoc enim injustum de illis præsumi non potest.

30 Nec obstat 1. dicere, Religiosos non teneri ad contributionem, & mulctam; & patet, quia si tenerentur ad eam, illos conveniret Provisor Vallarum, sed respectu de fundi solùm convenit administratorem, ut mulctam subiret ad utilitatem communem: ergo administrator solus, & non ipsi Religiosi cum illo, pro rata ad illam tenetur. Non, inquam, obstat id dicere, quia Provisor Vallarum recurrit ad administratorem fundi, cui fundi cura, locatio, & collectio fructuum incumbebat, & solvere legata ex illis, quibus relicta fuerunt. Nec ex hoc recursu ad administratorem bene arguitur, eum solum teneri ad mulctam, quia solus commodum ex fundo non capiebat.

31 Non obstat 2. dicere; convenire DD. quòd pereunte fundo ad Missas relicto, culpa administratoris, teneatur ipse, ad omnes Missas super ipsum fundum impositas. Ut tenent Tambur. *in method. celebr. Miss. l.* 3. *capit.* 1. *§.* 3. *num.* 89. Henao *de sacrif. Miss. disp.* 31. *num.* 96. Bordonus *tom.* 1. *resol.* 25. *quæst.* 21. & alii quos citat: ergo si ad mulctam, & contributionem non concurreret ad supplendas Missas, ea de causa diminutas, teneretur: ergo solus ad contributionem tenebatur. Non, inquam, hoc obstat dicere, quia antecedens eorum DD. est verum. Ex illo tamen non sequitur, administratorem teneri solum ad mulctam, aut contributionem dictam; nam administrator aliquorum bonorum, non tenetur ad impensas in utilitatem eorum bonorum factas, sed ipsi tantùm, qui in iis bonis habent eam utilitatem & commodum. Et hoc bene colligitur ex traditis à Molin. *tom.* 2. *disp.* 554. *vers. Quartò*. Loquente de negotiorum gestore, qui est quidam administrator, & à loquentibus de tutoribus, & curatoribus, qui etiam dicuntur administratores. Vide Fragos. *tom.* 1. *reip. Christ. disp.* 17. *n.* 9. *Vers. sed quid dicendum*. Et alii communiter id docent.

Non obstat 3. Quòd quando legata pia facultatem hæreditatis excedunt, & omnibus, non potest satisfieri, prius legata magis pia solvenda sunt, quàm minus pia: his enim, etiam cum damno illa sunt præferenda, ut indicant aliqui DD. quos refert Joannes Valerius *in different. utriusque fori, Verb. legatum, differ.* 2. *num.* 2. Sed magis pium est legatum ad Missam quotidianam in singulos annos, quam legatum relictum ad septenas Missas in quolibet anno, & quam ipsum salarium administratori relictum: ergo ne periret fundus pro Missa singulis diebus in perpetuum, tenebatur administrator cum damno aliorum, contribuere juxta mulctam, ne fundus periret. Non, inquam, hæc obstant, quia respondetur 1. negando majorem cum communi DD. *supra numer.* 28. asserentium in solutione legatorum non dari prælationem inter legata magis, aut minus pia, sed omnia pro rata esse solvenda; si tamen agatur de eorum incremento, aut melioratione, jam ibi vidimus pro rata illis, & suæ necessitati esse occurrendum. Respondetur secundò, dato, quòd inter legata pia, aut magis pia detur prælatio. At inter legata pro Missis relicta, unum præ altero, non dicitur magis pium: cum utrumque sit pro Missis, ad animam testatoris. Respondetur tertiò; licèt magis pium videatur legatum pro Missa quotidiana in singulos annos relictum, quam legatum pro septenis Missis, in singulos annos; de testatore præsumere non possumus, huic legato deficere voluisse, casu, quo redditus fundi pro parte deficerent, ut constat ex facta exceptione pro pauperibus, & non pro illo, nam de legato pro pauperibus, inquit, deficere, deficientibus redditibus, & de legato pro septenis Missis relicto, ea non inquit; exceptio autem in contrarium format regulam, *l. Quæsitum §. denique ff. de fundo instrum.* quæ maximè habet locum in concessione legatorum, ut videre est apud Barbos. *tract. de axiomat.* 85. *n.* 4. 32

De salario administratori relicto *§. sequenti* dicendum. Legatum verò pro pauperibus relictum, quoad hanc impensam, in considerationem venire nequit, quia illis nihil determinatum fuit relictum; & in determinato, non potest pro certa impensa, certa imponi contributio. 33

§. IV.

An administrator ex salario à testatore sibi relicto, ad impensam pro rata teneatur, dum facta fuit pro utilitate, & commoditate fundi?

Præcedenti §. dictum est, administratorem teneri, qua legatarium unius modii magni, cum onere septenarum Missarum singulis annis pro rata contribuere, ad impensam factam pro reparatione, & utilitate fundi facta. In præsenti agitur; an qua administrator salarium determinatum octoginta mensurarum habens ex administratione dicti fundi, teneatur pro rata contribuere ad impensam factam in commoditatem proficuam fundi? Et respondeo, mihi probabilius esse, teneri ex hac duplici ratione. Prima, quia fundus non solùm legatariis, sed etiam ipsi administratori attingit, omnes enim emolumentum à fructibus ipsius fundi accipiunt: sed quod omnes tangit, & singulis est proficuum, ab omnibus, & singulis debet approbari, ut colligitur ex text. *in l. Per fundum* 11. *ff. de servit. rustic. & Reg. Quod omnes,* 29. *de reg. jur. in* 6. ergo cum fundus omnibus sit proficuum, ab omnibus, & ipso administratore approbari debet, concurrendo ad impensam factam. Secunda ratio: Demus enim quod fundus nullos ferat fructus, nullum salarium habebit administrator: Etsi demus, quòd medietatem fructus ferat, dimidiatum habebit salarium; & si fructus designatos ferat, suum designatum habebit salarium: *idem enim jus est de toto ad totum, quod est de parte ad partem*, ut dictum est, ex ipso jure *numer.* 27. ergo si legatarii contribuere debent, ut suum habeant legatum, etiam administrator, ut suum habeat salarium ad impensam factam contribuere debet. 34

Nec obstat *Ordin. Reg. l. tit.* 62. *§.* 55. dicens, si capella non habeat redditus, quibus onera adimpleantur, administrator salarium, habere deberet, vel in compromisso designatum, vel designandum à Provisore: ergo semper 35
debet

debet habere suum salarium à testatore designatum, sive dentur redditus ad onera capellæ, sive non dentur. Non, inquam, obstat, quia Ordinatio solum exprimit, & vult, quòd administrator habeat salarium; dignus est enim operarius mercede sua; ut tamen mercedem habeat designatam, debent fructus existere in statu à Testatore designato, & ut dentur, debet contribuere. Ad quod faciunt dicta §. *antecedentia*.

§. V.

An administrator possit se compensare pro parte mulctæ, sibi non satisfactæ, & pro legato, unius modii magni, & salario in illo incremento de novo adveniente, quæ per multos annos obtinere non potuit?

SVMMARIVM.

36 *Non potest in incremento fructuum de novo aucto.*
37 *Non potest in Religiosorum bonis, si alia via debita sua potest acquirere.*
38 *Potest occultè, si alia via sua debita non potest obtinere.*
39 *Incrementum non dicitur bonum ex industria acquisitum.*
40 *Non potest se compensare in fructibus ad pauperes pertinentibus.*

36 Ex dictis §. 3. constat teneri Religiosos pro rata ad mulctam contribuere; & etiam teneri ad restitutionem illorum fructuum pro rata, quos ex contractibus nullis acceperunt, pro illis annis, quibus fundus non reddidit designatos à testatore; quia pro rata fructus erant distribuendi inter ipsos, pro onere suscepto, & aliis oneribus à testatore designatis. De contractibus *à num. 6.* diximus, in præsenti ad quæsitum respondeo; non posse administratorem pro iis bonis sibi à Religiosis non satisfactis, se compensare in illo incremento quadraginta mensurarum, quæ ex beneficio fundi accreverunt solitis olim redditibus. Ratio est evidens: quia illud incrementum fructuum ex dispositione testatoris, pauperibus debetur: compensatio autem fieri non potest ex bonis alienis. Sic cum communi Card. de Lug. *disp. 16. Iustit. nu. 90.*

37 Nec etiam potest se compensare in bonis, ad Religiosos pertinentibus; quando alia via suum debitum potest recuperare, petendo illud à Religiosis, vel coram judice; quia nullus potest propria authoritate possessorem spoliare: hoc enim ad judicem pertinet. Hæc resolutio est etiam communis. Cardin. de Lug. *cit. n. 91.*

38 Si tamen administrator dicta debita à Religiosis non potest recuperare, nisi cum magna difficultate, expensis, litibus, & molestiis, occultè potest se compensare; quia ex hac compensatione neque scandalum, neque Reip. perturbatio sequitur, & hac ordinis inversione. Sic Card. de Lug. *proximè, & n. 91.* Dian. *p. 2. tract. 2. miscel. resolut.* 48. & alii contra aliquos.

39 Nec obstat dicere, administratorem suis centum, & quinquaginta aureis, & proprio nomine ad fundi reparationem concurrisse, repugnantibus Religiosis concurrere; & sic fructus ex reparatione fundi augmentati, sunt fructus suæ pecuniæ: ergo omnes illæ quadraginta mensuræ ad ipsum administratorem pertinent, quæ fuerunt adjectæ per reparationem fundi: Etsi pro rata ad ipsos religiosos pertinent, quia ad reparationem fundi pro rata concurrere tenebantur, ut supra dictum est §. 3. in hac parte ad Religiosos pro rata pertinent, se poterit compensare. Et quòd hi fructus ex factis expensis, ad administratorem tantùm; vel ad illum, & Religiosos pertineant, ostenditur, quia DD. communiter docent, esse fructus monasterii illos, quos incremento ex industria Religiosorum habuit fundus, vel molendinum, seu viridarium, ipsi monasterio pro Missis legata; ut tradunt Tambur. *l. 3. Method. Miss. celeb. cap. 1. §. 3. n. 92.* Perez de Lara *l. 1. cap. 15. numer.* 18. *& 19.* Pellizzar. *in Man. Regul. tom. 1. tract. 6. cap. 3. numer.* 31. Henao *de sacrif. Miss. disp.* 31. *numer.* 96. ergo etiam incrementum fructuum, quod fundus ex dicta contributione reddidit, vel tantùm pertinebit ad administratorem, vel etiam pro rata ad Religiosos, si dictæ contributioni pro rata satisfaciant.

Non, inquam, hæc obstant: Nam si vera essent, probarent non solùm ad administratorem illis quadraginta mensuras pertinere in solidum; quia solus concurrit ad mulctam; sed etiam illi quinque modii magni, quos tulit fundus, supra alios quatuor, post reparationem factam. 40
Hoc tamen dicendum non censeo. Et hujus ratio est, quia fundus hoc incrementum in fructibus non habuit ex industria hujus administratoris, nec ex suo concursu centum, & quinquaginta aureorum ad mulctam, pro reparatione sui fundi; sed ex industria Provisoris Vallarum, & aliorum hominum, in illis scalabitanis agris sua prædia habentium, & convenientium, quòd authoritate, & præcepto judicis, sub certa pœna contribuerint, ob bonum commune, ad ostium fluminis Alpiacæ aperiendum, ne in agros suum cursum contortus deflexisset. Ex hac industria, & contributione, habita ratione mensuræ prædiorum personarum particularium, fundus nostræ litis reparationem obtinuit. Quare dicendum non est ex industria, aut expensis administratoris fundum in redditibus habuisse incrementum, sed ab eo, ad quod administrator ex justitia tenebatur; Quod in exemplis à citatis DD. adductis non datur, & noster casus ab illis est maximè diversus. His ita declaratis, illud incrementum, quod in fructibus pertinet ad pauperes; & super illud pro suis debitis non potest administrator se compensare; ut supra *numer.* 36. dicitur.

§. VI.

Quæ eleemosyna septenis Missis sit designanda administratori legatario unius modii magni à testatore impositis? Et quid de incremento fundi pauperibus relicto?

SVMMARIVM.

41 *Eleemosyna designatur à S. Congr. Concil.*
42 *Antiqua olim designata erat satis congrua.*
43 *Incrementum fructuum fundi singulis annis pauperibus erogandum.*

Resolutio quæsiti, primo loco in tit. propositi, expressè habetur à S. CC. Congreg. Concil. Trid. interpretum, sibi ad Urbano VIII. attributa, ad resolutionem eorum, quæ proposita fuerunt Decretis S. Congreg. *supra cit.* & ibi ad quintum quæsitum, sic respondetur: *Ad quintum censuit, ubi nullam certam eleemosynam testator relinquit, esse ab Episcopo præscribendum eleemosynam congruam, quæ respondeat oneribus Missarum celebrandarum, secundum morem civitatis, vel Provinciæ.* Sic responsio. Et cum testator legasset unum modium magnum frumenti suo administratori, cum onere dicendarum septem Missarum, in quolibet anno, eleemosyna non designata, ab Episcopo erit designanda. In eo tempore, quo fundus ad quatuor modios magnos decrescit; ex conventione partium fuit attributa eleemosyna quindecim aureorum pro illis septem Missis in quolibet anno, & simul pro lumine, vino, &c. quæ maximè excedit consuetam pro Missis in civitate, & Provincia dicendis. 41

Sive tamen ea conventio fuisset inita ante, vel post Decretum S. CC. Congr. existimarem esse satis congruam illam, quæ non excederet quinque aureos pro illis septem Missis, & illarum paramentis, lumine, vino, &c. Etsi Religiosi huic eleemosynæ non acquiescant, recurratur ad Episcopum, qui forsan minorem designabit; ut tenet consuetudo, & præscribit S. CC. Congreg. 42

Quod attinet ad secundum in titulo quæsitum, scilicet de incremento fructuum pauperibus relicto? Respondeo illud incrementum post reparationem fundi acquisitum, (satisfactis legatis, & salario administratoris primo loco) absque ulla diminutione pauperibus ejusdem Oppidi testatoris esse erogandum. Hæc resolutio patet ex dictis, & præcipuè ex num. 40. 43

QUÆ-

QUÆSTIO XXVI.

An dispositio tertii bonorum commissa testamentariorum arbitrio, sit valida, & in operibus suis expendenda, aut ex illis bonis institui possit capellania?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Testamentum fuit validum.*
3 *Validum etiam fuit legatum.*

1 ANtonius suum condidit testamentum, in quo suos nepotes in legitimis sibi debiti hæredes instituit; & circa suum bonorum tertium disposuit, qood executores ab eo nominati, de illo pro sua anima facerent, quod ipse pro animabus suis faceret, si ab illis institutus, illis superstes fuisset. Quærunt 1. An facta ea dispositione, testamentum sit validum? 2. An ex tertio bonorum ditissimo possint nepotibus hæredibus aliquam tradere partem, sive teneantur totum in operibus piis expendere? 3. An possiot ex iis bonis capellam instituere, cum onere certarum Missarum singulis hebdomadis pro anima testatoris in perpetuum celebrandarum?

§. I.

An validum sit testamentum, in quo testator hæredes instituit in suis tantùm legitimis suos nepotes & de suo tertio bonorum disposuit ad arbitrium suorum executorum?

2 Respondeo, esse validum. Ratio est, quia in eo testamento, hæredes fuerunt instituti nepotes, qui tantùm dabantut hæredes necessarii, in suis legitimis portionibus. Imo etiam erat validum, si de nepotibus mentionem non faceret, disponens tantùm de suo tertio; quia ex bae tantùm dispositione, censetur illos instituisse in suis legitimis portionibus. Sic babetur expresè *in Ord. l. 4. tit. 82. in princip.* & declarant, exornantque Cald. Pereyr. *de nomin. quæst. 9. num. 7.* Negreiros Lusit. *in intreduct. ad ultim. volunt. l. 1. cap. 4. num. 23.* Fagund. *l. 6. de just. cap. 13. nu. 17.* Pinheyr. *de testam. disp. 3. numer. 77.* Et sic facta neporum institutione, anima testatoris maner legataria ipsius tertii bonorum, & noo hæres, Cald. Pereyr. *citat. num.* 10.

3 Non solùm testamentum fuit validom, sed etiam legatum tertii bonntum, esto pia opera arbitrio executorum commissa fuissent. Ratio est, quia cùm sint designata in communi ad opera pia in animæ ntilitatem, valida fuit dispositio; ut colligitur ex text. *in cap. cùm tibi, de testam.* & desendit cum communi sententia, & Covarr. Anton. Gom. Emman. da Costa, & aliis Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 157. Vers. Legatum, aut.* Imo ex adductis verbis commissionis factæ, constat esse validum, sicut validum fuit hoc, ex hac dispositione: *Committe dispositioni Petri, & Pauli omnia mea bona, ut ipsi de illis faciant, aut disponant, prout voluerint, vel ut ego facerem.* Quia præsumitur, voluntatem testatoris fuisse, ut ea bona in utilitatem animæ suæ insumarentur, ot consuluit Fagundus *de just. l. 6. cap. 3. num. 24.* & tradunt Perex de Lara *de Anniverf. & Capell. l. 1. cap. 10. nam.* 104. cnm Bertach. *in repert. verb. Animam meam*, & Fragos. *tom. 3. Reip. Christ. disp. 8. §. 16. num.* 508. ergo idem dicendum de præsenti casu, in quo verba legati suot clariora.

§. II.

An executores possint partem aliquam ex tertio bonorum nepotibus testatoris tradere; an verò ea bona omnia teneatur in operibus piis expendere?

SVMMARIVM.

4 *Tenentur ea omnia expendere in operibus piis.*
5 *Testator censetur, se conformare cum dispositione juris communis.*
6 *Voluntas testatoris præsumitur esse pro meliori parte.*
7 *Testator suum tertiam in operibus jussit insumere.*
8 *Executores, irrequisito hærede, voluntatem testatoris interpretari possunt.*

Respoodeo, non posse. Moveor; Quia hæc fuit oltima voluntas testatoris animam suam instituentis legatariam, in illo tertio suorum bonotum; ut constat ex sua dispositione, & constat etiam, cos nepotes esse divites, & non indigere: sed executores sub peccato gravi testatoris voluntatem adimplere tenentur, ut docent communiter DD. quos referunt, & sequuntur Molin. *de Iust. tract. 2. disp. 251. Vers. Dubium item est*, Fragos. *dict. tom. 3. disp. 8. §. 16. n. 473.* Pinheyr. *de testam. in appendice à num.* 160. & alii, quos citant. 4

Secundò moveor, quia præsumi neqnit, testatorem voluntatem haboisse, relinquendi partem sui tertii nepotibus suis, illam non exprimens: quia omnis testator se conformare censetur cum dispositione juris commonis, ex Gloss. commnniter recepta *in l. Gallus, §. Quidam rectè, Verb. non exprimat ff. de liber. & posthum.* Et tradunt Curtius Junior, Rolandns, Tiberius, Decianus, & Randensis, quos refert, & sequitur Perez de Lara *de Anniverf. & Capell. lib. 1. cap. 21. num. 53.* Sed si hic testator partem sui tertii nepotibus relinquere volnisset, contra jos commune disponeret: nam de uoa parte disponeret, alia sioe dispositione manente; & per coosequens, quoad unam partem testatus, intestatus qnoad aliam, quod leges non admittunt. Vide Card. de Lug. *de Iust. disp. 22. num. 275.* & alios, quos citat. Dicendum ergo est, testatorem omne suum tertinm pro anima sua reliquisse. 5

Tertiò moveor, præsumi non posse, eam testatoris voluntatem fuisse, etiam dato qnòd ibi detur dubium; Nam in dubio, semper testatoris voluntas præsumenda est pro parte meliori, & sic interpretanda est, juxta *regul. in cap. cum dilectis, de donat.* & illa para melior censetur, quæ in favorem animæ, vel causæ piæ redundat, nt tradunt Armill. & Tabien. quos citatos, & sequitur Fragos. *dict. tom. 3. disp. 8. §. 16. num.* 508. Ægid. Lusit. *in l. 1. Cod. de Sacrosanct. Eccles. 3. part. §. 1. num. 9. vers. Quare*, & alii jam *supr. cit.* 6

Nec obstat 1. dicere, testatorem non totam suam tertiam, in operibus piia pro sua anima expendere jussisse, sed tantum; *quod ipsi executores de suo bonorum tertio facerent pro sua anima, ut ipse pro eorum animabus faceret*: ergu ex vi horum verborum, non implicat, quod executores possint tertii partem in operibus piis, & aliam partem cum nepotibus testatoris expendere. Non, inquam, obstat, ut ex dictis pro nostra resolutione liquet. 7

Non obstat 2. dicere: Quando testator suæ interpretationem voluntatis dubiæ alicui specialiter non commisit; possunt executores, etiam irrequisito hærede, illam Interpretari, nt cum Baldo, Anchar. tenet Fragos. *dict. tom. 3. disp. 8. §. 16. num.* 501. Sed verba dispositionis testatoris aliquam dubietatem continere videntur, dum expresse non disposuit, quod omnia suæ tertiæ bona pro illius anima insumerentur: ergo executores eam voluntatem interpretantes, possunt aliquam partem nepotibus tribuere. Non, inquam, obstat, quia verba dispositionis fuerunt expressa, quod bonornm tertium pro anima insomeretur, modum autem illud insumendi arbitrio executorum reliquit. 8

§. III.

An ex iis tertii bonis executores capellam instituere possint, cum onere singulis hebdomadis in perpetuum certas, & determinatas Missas celebrandi pro anima testatoris?

SVMMARIVM.

9 *Possunt absolutè.*
10 *Possunt in ea institutione graviter suas onerare conscientias.*

9 Respondeo, absolutè loquendo, posse. Ratio est, quia testator in sua dispositione jussit, executores ab eo designatos, de suo bonorum tertio, pro anima sua posse facere quod ipse pro eorum animabus faceret. Ex qua dispositione illud bonorum tertium in operibus, piis expendendum est, ut inquit Molin. *de iust. tract. 2. disp.* 134. *vers. illud juxta*: sed capellania etiam temporalis est opus pium, ut sustinent Navarr. *tom. 1. tract. de reddit. benef. Eccles. q. 1. 26. moneo num.* 1. Garcia *de benef.* 1. *part. cap. 2. num.* 104. & 107. Perez de Lara *de Anniversf. & Capell. l. 2. cap. 1 num.* 34. cum Fabr. Guidon. Azor. 1. *part. l.* 10. *instit. moral. cap.* 3. *vers. Hoc ut clarius explicem*, & *part. 2. l. 3. cap. 8. quaest.* 3. & alii: ergo ex illo bonorum tertio, capellaniam possunt executores instituere.

10 Dixi, *absolutè loquendo*, quia in ea institutione capellae poterunt executores suas onerare conscientias, imponendo tales conditiones, aut tam paucas Missas, ut potiùs videantur cum tertii bonis manere, aut consanguineos ditare, quàm facere quod de ipsis testator sperabat, aut quod ipsi de suis bonis fieri voluissent. Quare si rectè, & servatis oneribus Missarum, cum respectu proportionato ad redditus ipsorum bonorum capella instituatur; illis assentior.

QUÆSTIO XXVII.

An testator in suo testamento jubens bona sua in operibus piis erogari per suum executorem, si alius testatoris debitor illa erogat, peccet mortaliter, & teneatur ad restitutionem?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *In quo sensu quaestio procedat.*
3 *Si bona fide illa erogavit, nec peccavit, nec tenetur ad restitutionem.*
4 *Si mala fide operatus est; testator tamen nulla opera pia in particulari designavit, non peccavit mortaliter.*
5 *Duo excusantia talem operantem, ex Molin.*
6 *Si testator pauperes designavit, nullos tamen in particulari, mortaliter non peccavit.*
7 *Si testator pauperes designavit, aut aliqua specialia opera pia, mortaliter peccavit, & tenetur ad restitutionem.*
8 *Si opera designata jam sunt mandata executioni, & solum restant elargienda pauperibus, non peccavit.*

1 Zacharias in bonis habens quinque millia ducatorum, testamentum condidit, in quo animam suam haeredem suorum bonorum universalem instituit, designans executorem, ut ea omnia bona in piis operibus distribueret. Franciscus autem illius existens debitor centum aureorum, de quibus, nec per chirographum, nec per aliam viam constabat, illos authoritate propria distribuit, dotando partem virgini pauperi, & aliam pauperibus erogando; Ignorabat tamen an in illa dispositione aliqua darentur legata particularia, quibus per suam particularem distributionem damnum inferret. Post factum quaerit, an in ea distributione mortaliter peccaverit, aut de restitutionem teneatur?

RESOLUTIO.

2 Siquidem ignorat de dispositione particulari legatorum, nobis utendum est aliqua distinctione, ut post notitiam dispositionis cognoscat, quando restituere teneatur. Vel enim testator nulla in particulari designavit opera pia, vel illa designavit: Si hoc secundum, vel designavit pauperes in communi, vel certum genus pauperum, nempe viduas pauperes, aut virgines dotandas; vel tot Missas pro sua anima, aut pro aliis obligationibus celebrandas; & reliqua pauperibus distribuenda. His distinctionibus praesuppositis, per sequentes conclusiones satisfaciam.

Respondeo, & Dico primò. Si Franciscus in ea pia opera designata, aut non designata à testatore, illos centum aureos insumpsit bona fide, existimans, ab ipso posse fieri eam erogationem, censeo ad nullam teneri restitutionem. Ratio est, qui licet propria authoritate ea gesserit, bona tamen fide id gessit, & in nihilo factus est ditior, ut fatetur. Sic in simili Sanchez *lib. 4. consil. cap. 2. dub.* 18. *num. 1. in fine*, Vasquez *in opusc. de testam. cap. 9. §. 3. num.* 84. 3

Dico secundò (praecisa bona fide) si nulla à testatore in particulari designata sunt opera pia, quamvis malè fecerit, eos centum aureos non tradendo executoris testatoris, ut per illum in operibus piis distribuerentur, testatori tamen quoad substantiam satisfecit. Et ex hoc peccatum mortale non commisit. Sic Sanchez *cit. in simili*, & expresè Molin. *tom. 3. disp.* 742. *num.* 3. non tamen ita expresè Bonacin. *tom. 2. de restit. in gener. disp.* 1. *quaest.* 4. *punct. 1. num.* 8. 4

Duo tamen tradit Molin. cit. ad praesentem casum congrua. Primum, si illi centum aurei absque probabili honoris, & famae periculo executori tradi non possint, nullum peccatum committere ipsum Franciscum, eam distributionem per se ipsum facientem. Ratio est, quia ita praesumitur de testatoris voluntate; alias enim esset irrationabiliter invitus. Secundum: si difficile sit illud debitum ad testatoris executorem transmitti; & debitum non sit magnae quantitatis, peccatum mortale non interveniet, in eo praecisè, quòd executio per ipsum debitorem fieret. Sic Molin. Utrùm autem debitum praedictum magnae quantitatis dicatur? Judico non dici, respectu quinque millium ducatorum in operibus piis distribuendorum, juxta ea quae dicuntur de parvitate materiae in opere servili pro die festo. Vide Castr. Palaus *tom. 2. tract. 8. disp. 2. punct.* 3. & alios ab eo citatos. 5

Dico tertiò: Si testator pauperes tantùm designavit, & non aliquos in particulari; Existimo Franciscum mortaliter non peccasse, eos distribuendo aureos pro dote pauperis Virginis, & aliis pauperibus. Ratio est, quia voluntati testatoris satisfecit; nam virgo pauper dotata, & alii erant re vera pauperes. Et quamvis modum testatoris non servasset, tradendo eos nummos executori, mortaliter non peccavit, ut jam notavimus. Confirmatur, nam si executor pecuniam pauperibus erogandam pro dotibus Virginum distribuat, testatoris voluntati satisfecit. Ut cum Palatio, Baeza, & Pinell. tenet Fragos. 3. *part. disp.* 8. §. 16. *num.* 488. ergo etiam Franciscus, licet in modo non satisfecerit, qui defectus ad mortale non sufficit. 6

Dico quartò: si testator in particulari pauperes designavit, v. g. viduas honestè viventes, aut aliqua specialia opera pia, nempe Missas, non poterat Franciscus illud debitum testatoris distribuere pro dote illa, aut pauperibus. Imo (praecisa bona fide) tenetur ad restitutionem; quia voluntati testatoris non satisfecit. Et ostenditur exemplo executoris, qui distribuens bona testatoris in aliis operibus piis à testatore non designatis, ad restitutionem tenetur, ut dicunt Sanchez, & Fragos. *locis cit.* ergo à fortiori tenetur Franciscus eam pecuniam distribuens, cùm nec sit executor, nec eam distribuerat juxta dispositionem testatoris. 7

Si tamen ultra ea opera pia, à testatore specialiter designata, & jam ab executore mandata executioni, vel habente bona testatoris, ut exequantur, pauperes etiam sint designati in communi; tunc juxta *supradicta* voluntati testatoris à Francisco est satisfactum. 8

QUÆSTIO XXVIII.

An legatum viduis honestis relictum, distribui possit pro foeminis testatoris consanguineis, vitam caelibem agentibus; aut saltem ex dispensatione?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Non potest distribui, ex ipso jure, & DD.*
3 *Legatum orphanis relictum non potest tradi habenti patrem inutilem.*
4 *Proponitur opposita sententia.*
5 *Respondetur ad fundamenta opposita.*
6 *Probabile est, posse dictum legatum pro duabus, aut tribus tantum viduis testatoris consanguineis distribui.*
7 *Probabilius oppositum.*

1 Nicolaus in suo testamento disposuit de duabus Missis celebraodis singulis hebdomadis in designato sacello per sacerdotem consanguineom, si daretur, de quo casu egi *supra quæst.* 18. Et qood singulis annis bonæ famæ viduis centum mensuræ frumeoti, distribuereotur. Hoc legatum ad hunc locum remisimus. Et circa illud duo quæruntur: Primum, An dictum legatum distribui possit pro fœminis testatoris consaoguineis vitam cælibem agentibus? An saltem ex dispensatione?

§. I.

An legatum centum mensurarum frumenti, viduis honestis relictum, distribui possit fœminis testatoris consanguineis, vitam cælibem gerentibus?

2 Respondeo oon posse, ex hac duplici ratione. Prima est, quia dictæ fœminæ licet vitam cælibem gerant, vere non sunt viduæ, nec viduatum appellatione veniunt. Viduæ enim appellantur, & jure dicuntur illæ, quarum mariti mortui sunt, ut constat ex text. *in cap. vidua 16. dist.* 34. ibi: *Vidua est, cujus maritus mortuus est, & ex text. in cap. significantibus, de offic. delegat. cap. Ex tenore, cap. ex parte, de fore compet.* & aliis cit. à Rebuff. *ad l. 242. §. Viduam, vers. Primo limitatur, de verbor. signif. pag.* 773 apud Barbos. *de appell.* 272. *num.* 1. Sed legatum in propria forma, & specie est implendum; ut expresse habetur in Clem. *Quia contingit, de Relig. domib.* & colligitur *ex Concil. Trid. sess.* 25. *cap.* 8. *de reform.* & DD. quos citat, & sequitur Sanch. *l. 4. consil. cap. 2. dub. 13. num.* 2. ubi inquit, *hunc casum decidit Panormit. cap. Ne pro defectu, de elect. num. 2. ubi inquit ex communi usu loquendi; tantum appellatur vidua, cujus maritus mortuus est. Unde si in aliquo statuto fieret mentio de viduis, intelligerem de relictis mortuis maritis.* Sic ex Panormit. Sanch. & alia in idem assertum, ex aliis refert DD. ergo cum fœminæ vitam cælibem gerentes Testatoris consangoioeæ, non sint Viduæ, in forma propria illis non potest distribui illud legatum.

3 Secunda ratio: Quia ex iisdem juribus, & DD. Asserunt Sanchez *cit.* Cardin. de Lug. *de Iust. disp. 24. num.* 303. Escobar. *tom. 5. Theol. moral. l. 38. sect. 3. de contract. gratuit. dub. 124. num.* 496. Legatum relictum puellis orphanis, non posse dari illis, quæ patrem, habent inutilem; ex data ratione, quia legatum impleri debet io propria forma, & specie: at quæ habent patrem, quamvis inutilem, oon sunt orphanæ in propria forma, & specie: ergo etiam idem dicendum de legato frumenti viduis honestis relicto, quod dari nequit fœminis testatoris consanguineis, licèt maritos habeaot inutiles, vel vitam cælibem agant.

4 Nec obstat, Dian. *part. 11. tract. 3. resol.* 8. ut probabile asserentem, illud legatum posse distribui, & dari fœminis vitam cælibem gerentibus, ex hac duplici ratione; prima, quia fœmina vitam cælibem agens, venit appellatione viduæ *in l. Malum* 242. §. *Viduam*, ibi: *Non solum eam, quæ aliquando nupta fuisset, sed eam quoque mulierem, quæ virum non habuisset, appellari, de verb. signif.* Secunda, quia in confirmationem suæ sententiæ adducit Hieronymum Thauslerum *in select. disp. volum. 1. disp. 3. Thes. 10. lit. B.* in probationem adducentem privilegium concessum *in l. unic. C. Quando imperator, inter pupillos*, Viduis, quod ex eadem l. extenditur ad fœminas cælibem vitam agentibus. Quod etiam etiam conceditur *in Ordin. l. 3. tit. 5. §. 3.* Eaodem senteotiam defendunt plures apud Sanchez *cit.* *Nogueira Quæst.* *num.* 1. Et à fortiori idem dicerent de fœminis testatoris consanguineis. Non, inquam, hæc obstant, quia ex ratiooibus à nobis adductis, constat legata esse in forma, & specie propria adimplenda, si ita fieri potest; si ergo dentur viduæ honestæ; ad consanguineas vitam cælibem agentes, legatum applicari noo potest. Si tamen viduæ propriæ dictæ non dentur, legatum dari potest fœminis viros habentibus inutiles, & in hoc sensu, ut probabilem admitto dictam senteotiam.

Nec leges à Diao. adductæ aliud probant, non *l. Malum*, quia non loquitur propriè de viduis, sed tantùm de iis, quæ impropriè dicuntur viduæ, ut etiam loquuntur alii text. & Glossæ apud Sanch. *cit.* Nec Dian. & alii DD. id rectè probant *ex l. unic. cit. Nec Ordin. proxima* privilegiom viduis concedens, fœminis vitam cælibem agentibus, & maritos habentibus inutiles extenditur; nam ea privilegiis extensione, alicui oon infertur grave præjudicium, nec res alteri propria aufertur, oec jus ad aliquam rem acquisitum: at in præsenti grave damnum viduis, quæ verè viduæ sunt, infertur, quibus jus ad legatum est acqoisitum, & non illis, quæ vitam agunt cælibem, vel viros habent inutiles, qoia verè non sunt viduæ, sed impropriè, & metaphoricè. 5

An verò dictum legatum, si in eo oppido duæ, aut tres fœminæ viduæ consanguineæ testatoris, & aliæ viduæ dentur non consanguineæ, possit his relictis, dari legatum illis duabus, aot tribus coosanguineis? Respondeo probabiliter posse, quia præsumere possumus, has magis diligere, & potiùs elegisse testatorem. Sic cum Parisio, Padill. & Mantica, Sanch. *l. 4. cons. cap. 1. dub. 60. num.* 1. 6

Probabilius tamen existimo, dictum legatum esse dandum omnibus viduis illius oppidi, sive sint, sive non consanguineæ testatoris. Primò, quia testator solùm de Viduis mentionem fecit, & oon in particulari; de viduis suis consanguineis, cum illam fecerit de legato suæ capellaniæ, in casu, quo darentur clerici consanguinei; ut dicitur *n.* 1. & vidimus *supra quæst.* 18. Secundò, quia legatum fuit viduis honestæ vitæ, absque alia notatione relictum, per quandam propositionem indefinitam: propositio autem indefinita æquipollet universali, ut plures docent, apud Barbos. *tract. de Axiom.* 123. *num.* 1. 2. 3. & 4. & maximè in omni dispositione, ut tenet *à num.* 11. Tertiò, quia est contra mentem testatoris. Sic contra Sanchez Card. de Lug. *disp. 24. num.* 80. 7

§. II.

An dispensari possit, quòd dictum legatum viduis honestis relictum, distribuatur fœminis testatoris consanguineis?

SVMMARIVM.

8 *Episcopus eam non potest concedere dispensationem, nec S. Pontifex.*
9 *Legatum Orphanis relictum dari nequit habentibus patrem inutilem. Nec Papa, aut Princeps legitimare naturalem cum præjudicio legitimorum.*
10 *S. Pontifex non potest auferre onus à donationibus Ecclesiæ factis, sub eo onere.*
11 *S. Pontifex legata, & ultimas voluntates non potest absque causa commutare, & multo minus, si jus alicui jam sit acquisitum.*
12 *Episcopus non potest commutare legatum in æquale, & melius de consensu heredum, & nullo modo; si alicui ius iam sit acquisitum.*
13 *Non datur fundamentum ad aliam testatoris interpretationem.*

Respondeo, nec Episcopum, nec S. Pontificem posse commutare dictum frumenti legatum concessum à testatore viduis honestis, ut consanguineis fœminis testatoris distribuatur. Ratio est, quia nemo spoliari debet jure suo quæsito, ut ex textu *in cap. Discretionem, ad finem, de eo, qui cognovit consanguin. & ex l. 1. §. Si quid à principe, & §. Merito ff. ne quid in loco publ.* tradunt Sanch. *l. 2. de matr. disp. 22. num. 6.* Fagund. *l. 5. de inst. cap. 4. n.* 16. cum plurimis, quos ibi citant: sed viduæ hooestæ illius oppidi testatoris jus 8

acquisierunt ad illud frumenti legatum, ergo cum illarum præjudicio, nec ab Episcopo, nec à Summo Pontifice potest illud legatum mutari ad fœminas pauperes testatoris consanguineas.

9 Confirmatur 1. qui ex eadem ratione, inquit Sanchez *l.4. conf. cap.2. dub.13. num. 2.* non posse dari legatum Orphanis relictum puellis habentibus patrem inutilem. Secundò, quia ex eadem ratione tradit Gamma *decis.* 278. *n. 12. & 13.* non posse Papam legitimare filium naturalem Regis Aragonum, in præjudicium fratris ipsius Regis, nec Principem filium naturalem, cum præjudicio legitimorum: ergo idem dicendum in nostro præsenti casu.

10 Tertiò confirmatur: Quia si hæc nostra resolutio non est vera, dicemus, quòd possit S. Pontifex contra voluntatem contrahentium, de contractibus ab ipsis initis cum Ecclesia disponere contra eorum voluntatem, v. g. si quis donet aliqua Ecclesiæ sub tali onere, posset cum præjudicio donatoris onus auferre, & sic donatorum voluntates defraudare, quod absurdissimum esset; ut inquit Card. de Lug. *de just. disp.* 24. *num.* 312. ergo etiam non poterit, contra jus à fœminis honestis viduis acquisitum, legatum ipsis relictum auferre.

11 Nec obstat 1. docere plures DD. quos affert, sed non sequitur Sanchez *l.4. conf. cap. 2. dub. 1. num. 1. & 2.* sequitur verò Torrecill. *in exam. potest. & jurisdict. Episc. tract. 1. quæst. 7. sect. unic. differ.* 12. *à numer.* 76. posse S. Pontificem absque causa commutare legata, & ultimas voluntates: ergo poterit supradictum legatum commutare, cum præjudicio dictarum viduarum. Non, inquam, obstat, doctrina eorum DD. quia illam dicunt falsam apud ipsum Torrecillam Card. de Lug. & Vvading. & oppositam tradunt communiter DD. Data tamen ea sententia, illius DD. id non docent, quando jam in legatis, & ultimis voluntatibus alicui tertio acquisitum est jus, ut in nostro casu.

12 Non obstat 2. dicere, quòd plures DD. quos citat & sequitur Torrecill. *proxime dict. tract. 1. quæst. 7. sect. unic. differ. 12. num.* 65. asserunt, posse Episcopum commutare legatum in testamento relictum in æquale, & melius, de consensu hæredum, sed æquale, aut melius est, quod dictum frumenti legatum distribuatur pro fœminis pauperibus testatoris consanguineis, quam pro viduis honestis: ergo. Non, inquam, obstat, opinio eorum DD. quia oppositam ut veram sequuntur Molin. *disp.* 249. *Vers. Verum autem*, Card. de Lug. *dict. disp.* 24. *num.* 313. Bonac. *de contract. disp. 3. quæst. 17. punct. 8. §. 9. num.* 3. Et quamvis Sanchez *cit. dub. 3. num.* 5. hanc communem, quam sequitur, dicat probabiliorem, unde traditam videatur sentire probabilem; non obstat, quia aliud est mutare legatum in æquale, aut melius, aut commutare illud de fœminis viduis, quæ ad illud jam habent jus acquisitum; quod nec Episcopus, nec ipse S. Pontifex possunt commutare, ut constat ex dictis.

13 Nec obstat 3. quòd ex interpretatione voluntatis testatoris, dictum frumenti legatum commutari possit; nam si testator prævidisset pro tempore futuro, suas consanguineas paupertate esse opprimendas; illis potius, quam viduis non consanguineis providisset; Quam dispositionem dum testamentum condidit, non fuit, quia erant divites. Non, inquam, obstat, quia nullum datur fundamentum, ad eam interpretationem; nam testator, quoad suæ capellaniæ ministerium de suis consanguineis clericis meminit, & ad manum erat, quod etiam de fœminis consanguineis meminisset; at illis magis pium visum fuit, dictum legatum viduis relinquere distribuendum.

QUÆSTIO XXIX.

An fructus pendentes in vinea legata tempore mortis testatoris, sint hæredes, aut legatariorum?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Pertinent fructus ad legatarios ex jure, & Doctores.*
3 *Fructus pendentes in re vendita sunt emptoris.*
4 *Fructus pendentes pertinent ad successorem majoratus à morte antecessoris.*
5 *Fructus percepti post aditam hæreditatem, ad hæredem, & non ad fideicommissarium pertinent.*
5 *Fructus pendentes legatariis debiti, restituendi sunt juxta æstimationem, quam habebant tempore mortis testatoris.*

Telesphorus omnium suorum bonorum Mariam instituit hæredem; reservans omne conflatile argenteum, & vineam ad debitorum solutionem, & suffragia designata, residuumque pro certis consanguineis distribui mandavit; & occubuit mense Aprilis. Maria statim hæreditatem adivit, & inculpabiliter legata distulit, & interim vineæ fructus collegit. Quæritur, an dicti fructus ad legatarios, an ad ipsam pertineant? 1

RESOLUTIO.

Respondeo, pertinere ad legatarios. Probatur primò 2
ex ipso jure, nam id habetur expressè *in l. Nihil, §. Fructus,* ibi: *Fructus ex fundo pure legato, post aditam hæreditatem, à legatario perceptos, ad ipsum pertinere, colonus autem cum herede, ex conducto habere actionem, ff. de legat.* 1. & aliis, & ex DD. Molin. *tom. 1. tract. 2. disp. 49. in princip.* Sanch. *l.4. conf. cap. 2. dub. 16. num. 1.* Pinheyr. 2. *part. emphyt. disp. 4. sect. 6. n. 120. & de testam. disp 4. sect. 8. §. 13. n.* 1382. & aliis apud ipsos.

Probatur secundò ratione, qui fructus pendentes, vel sunt pars rei, illos producentis, vel illius accessoris, juxta text. *in l. Fructus pendentes ff. de rei vendic.* ibi: *Fructus pendentes pars fundi esse videntur,* & DD. Fagund. *de just. l.* 5. *cap. 8. num.* 2. Fragos. *tom. 3. Reip. Christ. disp. 29. §. 4. num.* 3. Castr. Palaus *tom. 7. disp. 5. punct. 15. num.* 1. pluribus allatis: ergo fructus in vinea legata pendentes, cum sint pars ipsius vineæ, ad legatarios pertinent.

Tertiò probatur; quia fructus in re vendita pendentes, 3
pertinent ad emptorem ex eo die, quo contractus perficitur, nisi aliud inter contrahentes sit conventum, ut relatis pluribus, tradunt Fagund. *dict. l. 5. cap. 8. num.* 2. Castr. Palaus *loc. cit.* Card. de Lug. *de just. disp. 26. num.* 210. ergo etiam fructus in re legata pendentes sunt legatarii ex eo die, quo mortuus est legans; quia morte legantis, seu testatoris legatum perficitur, ut inquit D. Paulus, & dicitur *l. 1. ff. de testam.*

Quartò probatur; nam fructus pendentes pertinent ad 4
successorem majoratus à die, quo mortuus est antecessor, & non ad hæredes defuncti, ut probabilius contra Costam, Gammam, & Valasc. sentiunt cum aliis Benedict. Ægid. Lusitan. *in l. Ex hoc jure ff. de just. & jur. vers. contrarium vero*, Fragos. *tom. 3. disp. 20. §. 4. num.* 3. ergo etiam fructus pendentes in vinea, non ad hæredem, sed ad illos, quibus vinea fuit legata, à die mortis testatoris pertinebunt.

Nec obstat, quòd Immula, Ripa, & Mantica apud 5
Pinheyr. cit. videantur sentire, illos fructus pendentes non ad legatarios, sed ad hæredem pertinere; ex hac ratione, quia hujusmodi fructus, post aditam hæreditatem percepti, non acquiruntur hæreditati, cum per aditionem desinat esse hæreditas, sed acquiruntur hæredi: sed hæc hæres, post aditam hæreditatem, eos fructus vineæ percepit: ergo ipsi, & non legatariis acquisiti fuerunt. Non, inquam, hoc obstat, quia ut dicti fructus ad legatarios pertineant, sufficit, quòd ante aditam hæreditatem in vinea essent pendentes, & sic non hæreditatem auxerunt hæredis, sed legatum legatariis, quibus vinea fuit legata.

Subinquiritur tamen, an fructus immaturi pendentes, 6
quando Telesphorus mortuus est, & collecti ab hærede, quando jam erant maturi, legatariis restitui debeant, secundum valorem, quem habebant, quando Telesphorus mortuus est, aut juxta eum, quem habebant, quando ab hærede sunt collecti? Respondeo debere restitui secundum æstimationem, quam habebant tempore mortis Telesphori: ita cum Peregrin. Pinheyrus *citat. disp. 4. de testam. num.* 1382. Et quamvis à Peregrin. dissentiat, quia hic loquitur de obligatione restitutionis à die mortis testatoris, & ille ex adita hæreditate, hæres Maria post mortem testatoris statim hæreditatem adivit,

Ean-

Eandem nostram resolutionem tenent Faguod. *cit. num.* 4. *&* 5. Card. de Lug. *dict. disp.* 26. *num.* 311. loquentes de venditione in suo esse perfecta. Ratio hujus, & nostræ resolutionis est, quia mortuo testatore dominium rei legatæ ad legatarium pertinet, in eo statu, quo invenitur, quando legatur.

QUÆSTIO XXX.

An lucrum pecuniæ datæ ad rationem census, & modius magnus tritici ex venditione de retro, pertineant ad hæredem, aut legatarios?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Lucra non soluta pertinent ad hæredem.*
3 *Potest etiam hæres sibi retinere omnes modios magnos non solutos.*
4 *Modius magnus, adhuc prædio adhærens, Legatariis pertinet.*

1 ITerum reddit Telesphorus (de quo præcedenti quæst.) mandans in suo testamento dictæ Mariæ (quam omnium suorum mobilium bonorum hæredem instituit, exceptis conflatibilibus argenteis, & aliis, ut vidimus *præcedenti quæst. num.* 1.) quòd certam pecuniarum summam, quam ad rationem census sub certo lucro, singulis annis cuidam tradiderat, ad seipsam reassumeret; ut poterat ex contractu inito illum dissolvens, & ea pecunia emptionem de retro redimeret, ex qua illi singulis annis solvebatur modius magnus tritici. Quæritur, An lucra illius pecuniæ, & tritici modium magnum legatariis teneatur restituere?

RESOLUTIO.

2 In præsentiarum non agimus de justitia contractus, dandi pecuniam ad rationem census cum interesse; de illa agemus *infra disp.* 4. *quæst.* 1. Nec de pacto retrovendendi in favorem emptoris, aut in favorem, & emptoris, & venditoris. De his videantur Molin. Lessius, & alii apud Cardin. de Lug. *de Iustit. disp.* 26. *sect.* 13. §. 1. ubi, etiam tractat de hac materia. Agimus tantum de quæsitis. Et ad primum, de lucro ex pecunia ad rationem census habito.

Respondeo, omnia lucra non soluta, & solvenda ex pecunia data ad rationem Census, pertinere ad Mariam hæredem, & non ad legatarios. Ratio est, quia ea lucra tam debita ex præteritis annis, quam postea solvenda, sunt mobilia; & omnia mobilia, ex dispositione testatoris, pertinent ad Mariam, ut ad hæredem. Quòd sint mobilia constat 1. quia ex mobilibus debita sunt mobilia, ut inquit Molin. *tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 68. *Vers. ut Panormitanus propè finem*: at pecunia ad rationem census tradita mobilis est. 2. Quia pecunia fœnori, seu cambiis deputata venit nomine mobilium, ut cum Pinell. Menoch. & aliis sentit Fragos. 3. *part. de Regim. Reip. Christ. disp.* 8. §. 12. *n.* 383. *vers. Quoad pecuniam*: ergo etiam fœnus, seu lucrum ex pecunia ad rationem census, data est mobile.

3 Ad secundum de modio magno tritici, ex emptione de retro habito, respondeo, posse dictam hæredem Mariam sibi retinere omnes modios magnos annis præteritis Testatori non solutos, quia utpotè debiti, in mobilibus computantur. At modius magnus tritici, post aditam hæreditatem, & sibi solutus, ad ipsam non pertinet, sed ad legatarios, quibus prædium fuit legatum; quia computatur, ut immobilis, dum prædio adhæret. Utraque resolutio ostenditur, quia pensiones decursæ non censentur legatæ, sed decurrendæ: pensiones autem non solutæ eorum modiorum in vita testatoris sunt decursæ, & post illius mortem, & aditam hæreditatem, sunt decurrendæ. Sic ex Castr. Palao *tom.* 7. *de just. commut. disp.* 6. *punct.* 2. *num.* 7.

4 Nec obstat, dicere, eos modios tritici esse immobiles, quia provenerunt ex re immobili, in qua erant impositi, & colligitur ex Molin. cit. id probante *ex Clem. exivi de paradiso*, §. *cumque annui redditus, de verò. signif.* ibi: *Cumque annui redditus inter immobilia censeantur ex jure*: *Nogueira Quæst.* at modii tritici erant annui redditus: ergo non ad hæredem, sed ad legatarios pertinent. Non, inquam, obstat, quia nec Clem. nec Molin. loquuntur de modiis tritici jam præteritis annis decursis; nam hi sunt mobiles, ut ex se constat; sed de decurrendis: hi enim sunt immobiles, ut dictum est.

QUÆSTIO XXXI.

An legatum sub conditione nubendi, & expressè non ingrediendi Religionem relictum, amittatur dato Religionis ingressu?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Legatum non debetur, si Martina Religionem ingrediatur.*
3 *DD. oppositum concedentes præsumunt, eam fuisse tacitam testatoris voluntatem.*
4 *Legatum prædii sub conditione matrimonii relictum, at non relictum sub conditione Religionis; quia majora sunt onera matrimonii, non acquiritur à Martina per Religionis ingressum.*
5 *Leges Authent. de hoc casu non agunt; nec conditio in nostro casu habetur pro non apposita.*
6 *Nec l. Titia illi opponitur.*
7 *Voluntati testatoris standum est, quando fini dispositionis conformatur.*

GOndizallus in suo testamento filiæ fratris sui Martinæ prædium reliquit opulentum, his verbis: *Si filia fratris mei Martina nubat, illi tale prædium relinquo; si tamen fiat Monialis, illud ei non relinquo.* Martina Religionem ingressa est. Quæritur, an amiserit legatum? 1

RESOLUTIO.

Respondetur, Martinam per Religionis ingressum amisisse legatum prædii à patruo sibi relictum. Probatur primò, quia in ultimis dispositionibus semper attendenda est voluntas testatoris, & observanda, quando aliud à legibus ob bonum publicum, non est dispositum; & liquet *ex l. In conditionibus* 19. *ff. de condit. & demonstr. l. si mihi, & tibi*, §. *fin. de leg.* 3. *l. penult. ff. eod.* & DD. quos jam *supra quæst.* 7. citavimus: at in præsenti casu voluntas testatoris est expressa, nolentis suum prædium Martinæ relinquere, si Monialis fieret; nec contra illam jus commune aliquid disposuit: ergo per ingressum Religionis, & professionem in ea emissam, legatum prædii Martina amisit. 2

Secundò probatur; quia ideo plures DD. asserunt, posse prædium alicui puellæ legatum, sub conditione, *si nupserit*, eidem dari, si Religionem ingrediatur, seu si Monialis fiat, quia hanc præsumitur fuisse tacitam testatoris voluntatem. Sic Covarr. *lib.* 1. *variar. resol. cap.* 19. *num.* 10. *post principium*, ibi: *Si alicui legata fuerint centum, si nupserit, & is Religionem fuerit professus, idem legatum adipiscitur; præsumitur enim testatorem de nuptiis cogitantem, idem facturum, si de ingressu Religionis cogitaret.* Natta, Boer. Ochag. Basil. Pont. apud Dian. *part.* 5. *tract.* 14. *resol.* 35. & alii apud Sanch. *l.* 1. *de matrim. disp.* 33. *num.* 31. Sic expressè, & clarè constat de voluntate Gondizalli, noluisse suum prædium filiæ sui fratris Martinæ relinquere; si Monialis fieret: ergo facta Monialis legatum prædii amisit. Sanchez *citat. numer.* 30. cum pluribus. 3

Tertiò probatur, quia illa conditio: *Si tamen fiat Monialis, prædium ei non relinquo*, censeri nequit turpis, nec posita, ut Martinam à Religione averteret; sed ut majori dote meliores nuptias inveniret, & sic haberet, quo decentius onera matrimonii portaret. Sic enim vidimus in pluribus majoratuum institutionibus, apponi clausulam, ne in illis Moniales, Religiosi, aut sacerdotes succedant; quæ clausula non apponitur, ut aliqua Religione, aut altari avertantur; sed ut familiæ conserventur, ut bene docent Sanchez, Molin. Theol. & alii, quos refert Fagund. *de just. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 11. ergo etiam in nostro casu, conditio *si Monialis fiat, ei prædium non relinquo*, 4

non fuit, ut sobrinam Martinam à Religione retraheret, sed quia in Religione eo prædio non indigebat, & si nuberet, multum ei prodesset. Hæc sententia est communis, non solum in terminis, in quibus de illa agimus, sed etiam, quando testator absolutè relinquit aliquod legatum alicui certæ, aut incertæ puellæ ad suas nuptias, quod ei tradi non potest, ut fiat Monialis, ut tenent innumeri, quos refert, & sequitur Sanch. *dict. l. 1. de matrim. disp. 33. n. 32.* Perez de Lara *de Anniverf. & Capell. l. 1. cap. 21. num. 26.* Card. de Lug. *de just. disp. 24. sect. 11. num. 293.* Fagund. *de just. l. 1. cit. cap. 8. num. 11.* Molin. *tom. 1. tract. 2. disp. 207. & alii.* Hanc communem sententiam probant, quia si legatum ad nuptias relictum datur Religionem ingredientibus, jam legatum in propria, & specifica forma non impletur; at ex jure & DD. ostendimus *supra quæst. 28. num. 2.* legatum in propria, & specifica forma esse implendum, si fieri potest. Et idem dicere possumus, de legato à Gondizalo Martinæ sui fratris filiæ relicto, & si illa voluit esse Monialis, illud amisit, aliter non adimpletur, ut expressè disposuit testator. Et sic in nostro casu tenet Sanch. *d. 34. num. 11.* & alii ab eo citati.

5 Nec obstat 1. contra præsentem casum, quòd aliqui DD. docent illam conditionem; *Si Moniales fiat*, esse rejiciendam *per Authen. de Sanctiss. Episc. § sed & hoc præsenti, & Authent. nisi rogatis, C. de Trebell.* hi sunt Bald. Decius, Acosta, & alii, quos referunt Sanch. *dict. num. 11.* & Basil. Pont. *l. 3. cap. 7. num. 13.* qui eos sequitur, quia inquit, Imperatorem Justinianum in favorem Religionis in eo Authentico statuisse eas conditiones pro non adjectas esse habendas in casu, quo ad religionem transiret legataria: ergo cum Martina ad religionem transiisset, legatum prædii obtinebit, quia conditio sui patrui: *Si Monialis fiat, prædium ei non relinquo*, rejicienda est. Non, inquam, obstat, Authenticum, quia enim non habet sensum, ut ait rectè Sanch. *dict. disp. 33. num. 31. & disp. 34. num. 11.* nec DD. cit. & Basilius, quia dispositio illius Authentici continet jus novum, nam ante illud editum servandum non erat, ut verba illius Authentici apertè indicant, & sic non debet extendi in præjudicium hæredum, nec aliorum, nisi ad illud tantùm, quòd continet, sic Card. de Lug. *de just. dict. disp. 24. num. 294.* Etsi dicta conditio rejiciatur, erit cum præjudicio hæredis. Quare respondendum est, eam novellam Justiniani non loqui de casu nostro, in quo testator, seu legator expressè exclusit Religionem; sed quando aliquid simpliciter, & absolutè fuit legatum sub conditione nuptiarum, nam hoc casu præsumitur eam fuisse voluntatem testatoris, ut bene notant Molin. *tom. 1. tract. 3. disp. 207. vers. Ad primum in fine*, Fagund. *lib. 6. de just. cap. 5. num. 27.*

6 Non obstat 2. quia conditio, *Si tamen fiat Monialis, prædium ei non relinquo*, cùm sit Religioni contraria, habetur pro non apposita, & alia, *Si filia fratris mei Martina nubat, tale relinquo prædium*, habetur pro apposita, & si Religionem ingressa fuerit, legatum illud comparare potest: ergo illi, & Monasterio prædium debetur. Antecedens probatur *ex text. in l. Titia*, ibi: *Titiæ si non nupserit, ducenta, si nupserit centum legavi, ff. de condit. & demonstr.* Quæ lex concedit Titiæ nubenti; ut in judicio ducenta petat; quia conditio *si non nupserit*, habetur pro non apposita, quia est contraria matrimonio: ergo etiam Martina in nostro casu consequetur prædium legatum, Religionem ingrediens, quia conditio illa, *si fiat Monialis, prædium ei non relinquo*, habetur pro non apposita, quia est contraria matrimonio spirituali, quod præferri debet. Non, inquam, obstat, quia ad antecedens respondetur, illam conditionem, *si Monialis fiat, prædium illi non relinquo*, nec esse contrariam Religioni, nec haberi pro non apposita, quando testator, seu legans inductus fuit bono fine, ut Religionem excluderet; quia in illa Martina tanti non indigebat, si nuberet. Vide Molin. *citat. vers. secunda conclusio*, Fagund. *num. 27.* Ad probationem *ex l. Titia* deductam, nihil arguitur contra nos, quia in ea *l. Titia* conceditur, ut petat ducenta, si nubat, quia conditio, *si non nupserit* est contradictoria, *si nupserit*, ut patet; & cum sit nociva Reip. habetur in jure pro non apposita, utpote matrimonio repugnans: at in nostro casu conditio, *si fiat Monialis, prædium illi non relinquo*, non est contraria Religioni, quando testator bono fine inductus fuit ad non relinquendum prædium, si Monialis fieret, ut diximus.

Non obstat 3. quia *Si Titiæ legentur ducenta, si nupserit; & centum si Religionem ingrediatur*; Si illa Religionem ingrediatur, ducenta consequetur, & non solum centum relictum, quia hoc minus legatum, in eo, quo alio minus est, Religioni est contrarium, & ab illa avertens, & pro non apposito rejiciendum, ut tradunt Bartol. & Soccin. *in l. 2. ff. de his, quæ pœna nomin. num. 1.* Anton. *cap. in præsentia, num. 23. de probat.* Felin. *ibid. numer. 37.* Silvest. *Verb. legatum 1. qu. 9. & Verb. hereditas 4. in fine*, Tabien. *Verb. Heres q. 16. n. 17.* Beja *in sum. post casum 66.* & alii plures, quos affert & sequitur Dian. *part. 2. tract. 16. resol. 50. fine*: ergo etiam si relinquatur prædium *si nupserit*, & expressè non relinquatur, *si Monialis fiat*, hoc habebitur pro non apposito, utpote à Religione avertente, & aliud assequetur: nempe prædium si Religionem ingressa fuerit: nam si ex parte rejecta valet argumentum, ut totum assequatur, etiam valebit ex toto rejecto, ut totum assequatur. Non, inquam, obstat, quia dato antecedente, respondetur negando consequentiam: diversa ratio est; quia ii DD. supponunt illa ducenta esse à testatore legata Titiæ *si nupserit*, animo eam avertendi, & retrahendi à Religione, & sic ea conditio habetur pro non apposita: at in nostro casu, is non fuit animus, sed quia in statu matrimonii eo prædio indigebat, & non in statu Religionis. Et in dubiis semper is animus, & bonus finis in testatore præsumitur; quando aliud non expresserit: malum enim non præsumitur, nisi probetur: DD. apud Barbos. *tract. de axiomat. 37. numer. 4. & 142. num. 2.* 7

8 Dixi, *dato antecedente*, quia probabilius illud negant Molin. *dicta disp. 207. vers. Tertia conclusio*, Sanch. *l. 1. de matrim. disp. 34.* Villalob. *tom. 2. tract. 30. differ. 29. num. 7.* Fagund. *l. 1. Instit. cap. 8. num. 11. junct. num. 13. & l. 6. c. 5. num. 25.* & alii quos citant. Ex dictis ratio est manifesta, & jam assignata; quia voluntati testatoris standum est; & quia majores expensæ ad onera matrimonii sustinenda requiruntur, quàm ad Religionis statum, in quo Christi paupertas sectatur, contemptus mundi, & perfectio amplectitur; nec ex hoc fine excessus in legato nubenti relicto pro non apposito habetur; etiam hoc patet ex qualitate legati, quod nubenti multum convenit, & non Moniali de commodo prædii non curanti.

QUÆSTIO XXXII.

An legatum orphanis maritandis relictum dari possit existenti, extra domicilium legantis?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Legatum relictum pauperibus distribuendum, inter pauperes oppidi, in quo conditum est testamentum, vel testator habet domicilium, distribuendum est, nisi aliud ex conjecturis colligatur.*
3 *Si in eo oppido non dentur pauperes, vicinis erogandum est legatum.*
4 *Nulla dantur conjectura, ut legatum Virgini Bracharensi detur.*
5 *In sententiam oppositam consentirem, si in domicilio testatoris, aut locis vicinis non darentur Orphanæ maritandæ.*
6 *Ex testamento DD. Bajulivi non datur libera potestas ad eligendas orphanas extra suum domicilium.*
7 *Ex Constit. B. Pii V. colligitur, posse eligi pauperes cujuscunque loci, quando ex fructibus amissis ob horas canonicas illis facienda est restitutio.*
8 *Exemplum Provincialis oppositum non convincit.*

D. D. Ludovicus de Tavora Bajulivus de Leza, à civitate Portugallensi per leucam distanti in suo testamento duas reliquit dotes duabus Orphanis maritandis in singulos annos; quarum electionem commisit Rectori Collegii ejusdem civitatis, societatis JESU, cujus erat fundator. Unum ex his dotibus petiit virgo orphana Bracharensis civitatis, in qua nec testamentum condidit, nec redditus habebat, nec domicilium. Hoc enim habebat 1

in

in oppido de Leza Bajulatus capite, & ordinis Melitensis suprema dignitate. Quæritur; An executor, seu elector harum Orphanarum possit ad unam dotem, eligere Bracharensem, omissis domicilium habentibus in oppido de Leza.

RESOLUTIO.

2 Respondeo, non posse. Moveor, nam quando testator aliqua disposuit legata, inter pauperes distribui, inter pauperes illius oppidi, in quo fuit conditum testamentum, distribuenda sunt; dummodo testator illud extra suum domicilium non dedisset, aut ex conjecturis aliud non colligatur. Sic ex text. *in l. si quis ad declinandum, Cod. de Episc. & Cleric.* ibi: *in qua testator larem fovere, & degere noscitur*. Et ex Gloss. *in cap. si pater 1. de testam. in 6. Verb. Pauperes*, ibi: *De pauperibus loci proprii sensisse intelligitur; ubi fomentum vivens, consolationes, & servitia à multis recipit*. Et DD. communiter, pluribus relatis, Sanch. *l. 4. consil. cap. 1. dub. 60. num. 1. 2. & 3.* Card. de Lug. *de just. disp. 24. sect. 11. num. 279.* & pluribus latè cit. Barbos. *in collect. ad cit. l. si quis ad declinandum num. 13. & ad l. Nulli licere, eodem titul. num. 17.* Sed testator mortuus est in civitate Portugallensis, prope oppidum de Leza, in quo suum habebat domicilium, & bonam suorum redituum partem; & absolutè disposuit in suo testamento, quod singulis annis duabus virginibus Orphanis darentur duæ dotes à Collegii Rectore electis: ergo degentibus in oppido de Leza dari debent, & non aliis extra illud testatoris domicilium.

3 Addit Menoch. *de arbitr. cas. 222. num. 4. argumento cit. text. si quis ad declinandum*: Si aliquod legatum pauperibus relinquatur, & in eo loco, in quo mortuus est, seu domicilium habet legator, nulli dentur pauperes, legatum vicinis esse erogandum: sed in oppido de Leza dabantur plures virgines pauperes, & orphanæ, & Brachara per plures leucas, à Leza distabat: ergo habentibus domicilium Lezæ, dandæ erant dotes, & nullo modo habenti domicilium Bracharæ; etiam dato, quòd Lezæ nullæ darentur orphanæ pauperes maritandæ; quia civitas Portugallensis, & non Bracharensis, est ex locis vicinis domicilio testatoris.

4 Confirmatur nostra resolutio, quia nullæ dabantur conjecturæ, ex quibus colligi potuisset; dotem aliquam ab hoc testatore relictam, posse dari alicui orphanæ virgini Bracharensi. Quia nec ex ea civitate, nec oppidis vicinis hic Bajulivus aliquos percipiebat fructus, aut redditus, nec unquam in illa habuit domicilium, aut natale, nec ex verbis sui testamenti, circa prædictas electiones, aliquod dabatur verbum, ex quo colligi potuisset, posse eas dotes extrahi ad oppida, quæ ex domicilio testatoris non essent.

5 Fateor, me votis, & conatibus aliquorum subscribere studuisse; at in casu, quo dantur aliquæ virgines habentes conditiones requisitas in oppido de Leza, & post hoc oppidum, in oppidis vicinis, nulla ex aliis ad has dote potest eligi, sic sentio. Si tamen in his non darentur, poterat tunc locum habere illa Bracharensis. Cæterum aliquæ adduci possunt rationes ad oppositum opinandum; nec aliquorum DD. deerit authoritas; sed dictis non obstant.

6 Non obstat, prima ratio, quia quando testator suo commisit executori testamentario electionem pauperum, non tenetur executor pauperes domicilii testatoris eligere, sed potest quoscunque, undecunque sint, eligere, ut fatentur Gregor. Lopez *in l. cit. Si quis ad declinandum, C. de Episc. & Cleric. Vers. de aquel lugar*, Francus *in cap. Si pater 1. & cit. de testam. in 6. num. 12.* Joann. Andreas, Domin. Lopez, ibi Anchar. *in cap. fin. de testam. in 6. n. 12.* Capella Tolosana 128. Collectarius *cap. Ioannes, de testam. num. 10.* Mantica *num. 2.* quos refert, & sequitur Sanchez *cit. dict. l. 4. cap. 1. dub. 60. num. 4.* contra Matienzo *l. 5. recopil. tit. 4. l. 14. gloss. 1. num. 10.* & Covarr. *in cap. cum tibi, de testam. num. 14.* Sed testator D. Bajulivus Rectori collegii commisit electionem virginum orphanarum ad has dotes: ergo Rector non tenetur illas eligere ex domicilio testatoris, sed undecunque sint. Non, inquam, obstat, ea opinio, quia non equidem est vera juxta id, quod sentio. In ea tamen latet æquivocatio speciosa, quæ opponitur nostræ resolutioni, quæ ut manifestè appareat; Advertendum est legatum pauperibus relictum, ordinariè fit sine electione hujus, vel illius, aut aliquorum particularium pauperum, & tunc per pauperes domicilii testatoris est distribuendum legatum; quia pauperibus tantùm favere intendit testator, & non ipsi executori testamentario. Alio modo pauperibus relinquitur legatum, distribuendum à testatore, committente ipsam electionem pauperum executori; intendente non solum pauperibus favorem, sed etiam ipsi executori; & cum ipse favor ad pauperes, & executorem attineat; mirum non est, quod amplietur, quoad executorem ab aliquibus DD. ut ipsos pauperes possit eligere undecunque sint: At quando leguntur dotes ad virgines orphanas maritandas, cum omnes virgines non dotentur; necessaria semper est electio, & sine electione non dotantur, ut in pauperibus contingit, quia sæpius sine aliqua electione eleemosynas illis erogatur. Quare Rectori Bajulivo commissa est electio Orphanarum, ut illas eligeret; non potestate extra ordinaria, sed absoluta, juxta *textum cit. in cap. Si quis ad declinandum, & DD.* & quamvis nec textum, nec DD. in ea absoluta electione testator expressisset; dispositio semper intelligitur esse facta, & facienda juxta jus commune, ut notatum est, non semel in hoc opere, & quæcunque alia interpretatio est violenta, & improbabilis, utpote contra *l. citatam*; quæ disponit ea, quæ juxta illam diximus.

Non obstat secundo: Nam licet *in Concil. Lateran. sub* 7
Leone X. & in Motu B. Pii V. incipiente: Ex proximo Lateranensi decernantur fructus, quos beneficiarius non fecit suos ob omissionem horarum Canonicarum, erogandos esse, vel in fabricam ipsorum beneficiorum, vel in pauperum eleemosynas. Nomine *pauperum* non venire pauperes loci beneficii, in quo beneficiarius suum habet domicilium, seu redditus, sed quoscunque pauperes, ubicunque sint, tenent Soar. *tom. 2. de Relig. tract. 6. l. 4. c. 30. num. 20.* Bonac. *de horis Canonic. in 1. tom. disp. 1. quæst. 5. punct. 4. n. 3.* Dian. *1. part. tract. 12. resol. 27.* Filliuc. *tract. 23. cap. 10.* Molses. *in sum. tract. 5. cap. 5. num. 22.* Castr. Palaus *tom. 2. disp. 2. de hor. Canon. punct. 7. num. 11.* Leand. *tom. 6. tract. 8. disp. 7. quæst. 29.* & alii, quos citant. Ex hac ratione, quia in *supradicto* Motu, nulla apponitur limitatio: sed à nostro testatore D. Bajulivo nulla apposita est limitatio loci, circa electionem Virginum Orphanarum: ergo à Rectore poterant eligi virgines Orphanæ, undecunque essent ad dotes à testatore relictas. Non, inquam, obstat, quia B. Pii V. Motus, circa restitutionem eorum fructuum faciendam, vel fabricæ beneficiorum, vel pauperibus, ab iis DD. intelligitur, casu, quo facienda sit restitutio pauperibus, & per pauperes intelliguntur pauperes, cujuscunque loci sint. Ex eo fundamento efficaci, quia hoc loco, si facienda sit restitutio fabricæ Ecclesiæ, designatur fabrica beneficiorum eorundem; non tamen (si facienda sit pauperibus) designantur pauperes loci, ut designantur in omissione residentiæ in Trident. *sess. 23. cap. de reform.* ibi: *aut pauperibus loci erogare*, ex quibus expressionibus in citatis Decretis, DD. justissimè firmant regulam in contrarium, in restitutione fructuum ex omissione horarum. An in nostro casu, in quo agitur de testamentis, & legatis, standum est dispositioni *l. cit. Si quis ad declinandum*, & DD. communi sensui, quando aliud non datur expressum à testatore, nec ex conjecturis, aliud colligatur.

Non obstat tertio, quod annis elapsis à Provinciali, il- 8
lud visitante collegium, ad unam illarum dotium fuit electa virgo Orphana Bracharensis, & præsumitur, illam electionem maturo judicio fuisse factam: ergo etiam modo ita fieri potest. Non, inquam, obstat, quia fortasse illo anno, non dabatur fœmina dotanda ex domicilio testatoris, aut ex locis vicinis. Vel respondetur, Provincialem informationem sumpsisse ab illis, qui hoc jus non examinarunt, vel interesse obcæcati, ita non bene intellexerunt. Additur, exemplis non esse standum, quando veritas exemplis resistit, ut ex jure, & DD. ostendit Barbos. *tract. de axiom. 86. num. 2.*

QUÆSTIO XXXIII.

An administratrix bonorum cujusdam testatricis, tuta in conscientia maneat, per condonationem debiti, sibi factam à mercenariis; & illas à mercenariis, quando libuerit, removere possit; & illarum portiones, & capellani, authoritate Episcopi, ad minores reducere?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Per condonationem spontaneam tuta maneat; at non creditur, fuisse spontaneam.*
3 *Spontanea non fuit ex metu amittendi mercenarias.*
4 *Si legatum mercenariis non solvitur, poterunt ut sacerdos, deficiente stipendio, alias in suis orationibus habere applicationes.*
5 *Confirmatur ex doctrina Card. de Lug.*
6 *Idem ostenditur ex Ordin. Regia.*
7 *Condonatio debiti, est vera donatio, non tamen ad illam requiritur insinuatio, licet probabilius sit oppositum.*
8 *Non obstant leges adducta, qua in nostro casu non verificantur.*
9 *Nec nobis adversatur exemplum sacerdotis, ut num. 5. dicitur.*

1 MArcella nobilis fœmina, in suo testamento anno 1577. condito, duo relinquit legata. Primum, capellano ab administratore designando, sexaginta fanegarum typhæcarum, *vulgo sessanta fanegas de senteo*, cum onere celebrandi in sua capella quatuor Missas singulis hebdomadis in singulos annos, pro sua anima. Secundum, duabus mercenariis, etiam ab administratore designandis, & ad illius placitum removendis, & aliis substituendis. Legatum his assignatum pro singulis annis duodecim fangis typhę constabat (fanga quędam quatuor continet mensuras, *vulgo quatro alqueires*) cum onere recitandi singulis diebus in sua capella Rosarium Sanctiss. Virginis pro sua anima. Hoc legatum annuum per annos duodecim non obtinuerunt, incuria capellani, cui hæc demandata erat cura. Soluto tamen duodecim anni; alia aliorum annorum condonarunt. Quæritur 1. An administratrix in conscientia secura maneat per condonationem à dictis legatariis factam? 2. An illas removere possit à suis mercenariis, cum illi placuerit? 3. An authoritate Episcopi tam capellam legatum, quam mercenariarum ad minus reducere possit, ex eo quòd excedat notabiliter eleemosynas iolitas?

§. I.

An administratrix, per condonationes factas à mercenariis, tuta in conscientia maneat?

2 Affirmativè responderem, si daretur, eas fœminas mercenarias liberè, & spontaneè eas fecisse condonationes. Quia tamen mihi persuadere non possim, illas omnino fecisse liberè, & spontanee, censeo, administratricem teneri ad restitutionem legatorum annorum præteritorum. Et ad hoc judicandum, moveor seqq. rationibus.

3 Prima sit; quia condonatio illarum portionum, est quædam donatio, donatio autem est datio omnino liberalis, ut constat ex illius definitione: *Est datio liberalis irredibilis, id est non in commutationem pro re alia, quæ retribuatur*; ut ex D. Thom. & Aristotele 4. *Ethic. cap. 2. & ex l. Senatus ff. mort. caus. donat.* colligitur: condonatio autem earum portionum in iis circumstantiis, non fuit omnino liberalis, sed ex metu facta, ne ab ipsis mercenariis expellerentur; aut ne illis lis moveretur; & cùm essent pauperes, administratrix autem dives, à lite, quam persequi nequibant, meritò timebant se esse casuræ: cùm ergo in praxi vix in similibus eventibus metus cesset, condonatio facta non tenuit, quia non fuit omnino liberalis. Vide Rebell. *de oblig. Iust. part. 2. l. 1. quæst. 5. conclus.* 1. & alios apud Dian. *part. 3. tract. 5. resol.* 118.

4 Secunda ratio colligi potest ab exemplo cujusdam sacerdotis capellaniam habentis, & finito anno eleemosynam conventam non accipientis, nec valentis eam recipere. Pro sequenti anno hanc concepit intentionem: Quod Missæ quotidianæ applicatæ redderentur pro onere capellaniæ, casu, quo finito anno illarum, eleemosynam accepisset; quod Deus jam sciebat: sin autem, ex tunc illas pro his, aut aliis obligationibus applicabat; sic etiam dictæ mercenariæ se gerere poterant, dum suum stipendium non solvebatur, cum damno animæ testatoris, si forsan in Purgatorio existebat, & aliarum in illo existentium.

5 Tertiam rationem deduco ex doctrina Card. de Lug. *disp.* 21. *de Euchar. num.* 32. & Tamburin. *in Method. celeb. Miss. l.* 3. *cap.* 1. §. 1. *num.* 14. *Vers. in rigore*, existimantium esse veram sententiam adductam à Dian. 1. *part. tract.* 14. *resol.* 13. de sacerdote partem eleemosynæ manualis Missæ condonante, si ab eo spontaneè, & omnino liberaliter condonetur. Quia tamen hæc condonatio plerumque fit ex metu, eas non accipiendi Missas, vel quòd fortassè aliæ de futuro non darentur; sequitur quòd condonatio non sit omnino liberalis. Et in alio, & non in hoc sensu intelligit Card. de Lug. DD. à Dian. *citatos*. Et in fine addit, hanc condonationem in praxi contingere non posse. Sic in nostro præsenti casu de condonatione facta à mercenariis.

6 Quarta ratio desumi potest ab Ordin. Reg. *l.* 4. *tit.* 62. §. 1. ubi in ordine ad insinuationem ad donationes requisitam, præmittitur inquisitio: in qua donans interrogatur, num ab aliquo inductus fuerit ad donandum calliditate aliqua, fraude, metu, & similibus? Insuper quod interrogentur aliqui vicini donantis; de quibus præsumitur, hæc probe non ignoraturos. Si autem hæc inquisitio ad condonationes prædictas faciendss præcederet, crederem à senatoribus Palatinis, approbandas non esse.

7 Non intendo probare has condonationes debitorum per undecim annos debitas, fuisse nullas, quia in qualibet ex his mercenariis excedebant centum, & quinquaginta aureos, quæ condonationes insinuatione indigebant, juxta *cit. Ordin. in principio*. Non, inquam, hoc intendo probare; nam ad condonationes debitorum diversis, & pluribus annis contractorum, insinuatio non requiritur, ut defendunt Bartol. *in l. Modestin. num.* 1. *ff. de donat.* Bald. *in l. illud Cod. de sacrosanct. Eccles.* Silvest. *Verb. donat.* 1. *quæst.* 7. ex part. Rebell. *de oblig. just. part.* 2. *l.* 18. *q.* 6. *num.* 8. quæ opinio cum sit probabilis, & administratrici favet, de illa non curo; quamvis oppositam, ut probabiliorem sequantur, relatis Bartol. Anton. Gom. Gutierr. Gama, Molin. *tom.* 2. 278. *Vers. Bartol* Castr. Palaus *tom.* 7. *de just. commut. disp.* 2. *punct.* 23. §. 2. *num.* 3. Fagundes *l.* 4. *de just. cap.* 9. *num.* 21.

8 Non obstat 1. dicere, condonationes illarum eleemosynarum esse veras donationes juxta *text. in l. in ædibus* §. 1. *in principio, l. Modestinus, & l. Quædam in principio ff. de donat.* & Castr. Palaus *tom.* 7. *citat. disp.* 2. *punct.* 23. §. 2. *numer.* 2. Sed dictæ mercenariæ donate, non sunt prohibitæ: sunt etiam sub sua, & non sub alterius potestate: ergo condonare poterant eas debitas eleemosynas. Non, inquam, hoc nego, si condonationes fuerunt spontaneæ, & omnino liberales; secus dicendum si ex metu fuerunt factæ; ut ex dictis præsumitur.

9 Non obstat secundo sacerdotem, per alterum facientem Missam celebrare, posse sibi partem eleemosynæ manualis retinere, datam sibi ad eam celebrandam, si celebrans eam partem spontaneè condonet; imo & totam eleemosynam manualem, quam pro sacrificio illo celebrando accepit, si alium inveniat sacerdotem, qui gratis eam celebret, ut tradunt Joann. de la Cruz *in direct. conscient. part. 2. de Sacrif. Miss. quæst. 2. dub 8. conclus.* 1. Homobon. *de exam. Eccles. part.* 1. *tract.* 4. *cap.* 14. *quæst.* 191. Villalob. *in summ.* 1. *part. tract.* 8. *differ.* 15. *num.* 4. quos refert, & sequitur Dian. *dict.* 1. *part. tract.* 14. *resol.* 13. addens sic sensisse multos ex sua, & nostra Relig. nec non Illustrissim. de la Riba Vicarium Generalem, omnes ab eo consultos. Quæ sententia videtur certa, si sacerdos celebrans, spontè, & omnino liberè eam partem,

seu

ſeu totam eleemoſynam condonet; quamvis S. Conc. Congreg. authoritate Urbani VIII. in Decret. edit. 1625. abſolutè dicat: *libere abſolutè integram eleemoſynam tribuere ſacerdoti celebranti, nec nllam ipſius partem ſibi retinere poſſe:* Sed dictæ mercenariæ liberè, & abſolutè condonarunt eleemoſynas ſibi debitas per annos undecim: ergo adminiſtratrix ipſarum condonatione tuta in conſcientia manet. Non, inqnam, hæc obſtant, nam jam ſupra illi ſententiæ num. 5. reſponſum fuit.

§. II.

An adminiſtratrix pro ſuo libito abſque cauſa dictas mercenarias à mercenariis expellere poſſit?

SVMMARIVM.

10 *Deciſio dependet ab intellectu verborum teſtatricis.*
11 *Verba teſtatricis intelliguntur, data juſta, & rationabilis cauſa.*
12 *Oppoſitum eſt probabile, non tamen conſulendum.*
13 *Licentia ad confeſſiones audiendas ſine limitatione temporis, ſine cauſa non revocatur.*
14 *Epiſcopus Vicarium Generalem eligens abſolute ſine limitatione temporis pro ſuo libito removere non poteſt.*
15 *Mercenaria admiſſa ad beneplacitum adminiſtratricis abſque cauſa expelli non poſſunt.*
16 *Aſſignantur cauſa juſta ad eam remotionem.*
17 *Verbum poſſit in diſpoſitione voluntatem licitam importat.*
18 *Verba diſpoſitionis interpretandam ſunt juxta jus commune.*

10 Deciſio hujus quæſtionis dependet ab intellectu verborum teſtatricis, in ſuo teſtamento adminiſtratori dictorum, quæ ſic habent: *Et poterit dictas mercenarias pro ſuo libito ab hoc legato expellere, & alias earum loco admittere.* Quæ verba *pro ſuo libito* coincidunt cum his *pro ſuo arbitrio;* An verò hæc verba importent in hac diſpoſitione voluntatem liberam, aut regulatam, difficilè eſt proferre ſententiam.

11 Scio, non paucos DD. tenere clauſulam *pro libito* importare liberam voluntatem, & non regulatam, ſic Surd. *deciſ.* 10. *num.* 50. Mar. Anton. *variar. reſolut. lib.* 1. *reſol.* 74. *num.* 8. Mateſc. *etiam variar. reſolut. lib.* 1. *cap.* 22. *num.* 30. præcipuè quando dicitur: *libero tuo arbitrio committimus,* ex Decio *in l. In perſonam,* §. *Generaliter num.* 2. *ff. de reg. jur.* Menoch. *de arbitrar. lib.* 1. *queſt.* 7. *à num.* 33. Monet. *de commut. ultim. volunt. cap.* 1. *num.* 143. *in fine,* quos affert, & ſequitur Barboſ. *tract. de clauſul.* 11. *num.* 4. Quia tamen dicta adminiſtratrix illas fœminas ad eas mercenarias admiſit abſolutè, abſque ulla determinatione temporis; cenſeo illas non poſſe pro ſuo libito dimittere, abſque juſta, & rationabili cauſa.

12 Probatur primò, quia approbatio ad audiendas confeſſiones alicui confeſſario conceſſa abſolutè, & abſque limitatione temporis ſine juſta, & rationabili cauſa, ab Epiſcopo revocari non poteſt, ut eum Joann. & Ludov. à Cruce, Nuno, & aliis defendit Leand. *tom.* 1. *tractat.* 5. *diſput.* 11. *quaſt.* 86. & ego tradidi in Expoſit. Bul. Cruc. *diſput.* 14. *num.* 92. Sed dictæ mercenariæ fuerunt electæ ad illud legatum abſolutè, & abſque limitatione temporis: ergo abſque juſta, & rationabili cauſa, ab eo removeri non poſſunt.

13 Secundò, quia ex eo, quòd Epiſcopus abſolutè, & abſque limitatione temporis, Vicarium Generalem elegit, illum pro ſuo libito ab officio removere non poteſt, ut tenent Joannes Solorzanus *de Indiarum jure lib.* 3. *cap.* 8. *n.* 48. Joannes Baptiſta Larrea *in deciſ.* 2. *Granat. deciſ.* 2. *num.* 1. Mashad. *tom.* 2. *lib.* 4. *part.* 3. *tract.* 2. *docum.* 6. *num.* 4. quos refert, & ſequitur Dian. *part.* 10. *tract.* 15. *reſolut.* 24. Quaranta *Verb. Capitulum Sede Vacante,* §. 12. *queritur, verſ. Dubitatur,* apud Barboſ. *de poteſt. Epiſcop. alleg.* 54. *n.* 171. Licèt probabiliter, apud ipſos Dian. & Barboſ. plures oppoſitum ſentiant; ſed dictæ mercenariæ abſolutè, & ſine limitatione temporis fuerunt electæ ad illud munus recitandi Roſarium pro anima teſtatricis, ex dicto legato: ergo pro libito adminiſtratricis non poſſunt removeri.

Tertiò, quia etiam dato, quòd dictæ mercenariæ à 14
principio fuiſſent electæ, ad beneplacitum adminiſtratricis, adhuc abſque juſta, & rationabili cauſa non poſſunt removeri à ſuo legato. Ratio eſt, quia licentia ad audiendas confeſſiones, ad beneplacitum illam concedentis, non poteſt abſque juxta, & rationabili cauſa revocari, ut ſentiunt eum Soar. & Fagund. Bardi *in Bullam Cruciat. part.* 2. *tract.* 5. *cap.* 1. *num.* 101. Card. de Lug. *de Pœnit. diſput.* 21. *numer.* 63. & 64. Arriag. *ibid. diſput.* 42. *numer.* 30. Leand. *tom.* 1. *tract.* 5. *diſput.* 11. *quaſt.* 87. & ego in Expoſ. Bull. *diſput.* 14. *num.* 90. ergo etiam dato, quòd ipſæ fœminæ, ad eas mercenarias, ad beneplacitum adminiſtratricis fuiſſent admiſſæ, abſque rationabili cauſa, expelli non poterant.

Si inquiratur, quæ cauſa dari poſſit juſta, & rationa- 15
bilis, ut hæ mercenariæ à ſuo legato acquiſito, expelli poſſint: Reſpondeo cum diſtinctione: Si à teſtatrice aliqua aſſignata fuit; nempè, ut eſſent honeſtæ vitæ, ſeu ut viverent honeſtè, & tales non ſint; validè, & licitè expelli poſſunt: Si verò nulla fuit aſſignata, & culpabiliter deficiant in iis, quæ ad ſuam obligationem concernunt, licitè expelli poſſunt. Sic in ſimilibus DD.

Nec obſtat 1. dicere, dictionem *poterit* quando affirma- 16
tivè profertur in aliqua diſpoſitione, importare liberam voluntatem, & non neceſſitatem, ut ex leg. & DD. notant Sanchez *lib.* 6. *de matrim. diſput.* 38. *num.* 20. Melchior Phæbus *deciſ.* 9. *num.* 6. Barboſ. *tract. de dict.* 268. *numer.* 1. Sed dictio *poterit* affirmativè profertur in verbis teſtatricis: *Et poterit pro ſuo libito illas expellere, & alias ſubſtituere:* ergo adminiſtratrix, ex ſua libera voluntate, poteſt eas fœminas à legato expellere. Non, inquam obſtat; quia licèt dictio *poterit* de ſe liberam importet voluntatem, quando res diſponendæ ſunt in eodem ſtatu, non tamen quando ſunt in diverſo: at mercenariæ in diverſo ſunt ſtatu, quia abſolutè, & ſine aliqua clauſula, ad id legatum fuerunt admiſſæ, & poſt hanc admiſſionem, abſque juſta cauſa non poſſunt legato privari. Vel reſpondetur, ut num. ſeqq.

Non obſtat ſecundò dicere, verba eſſe intelligenda, & 17
interpretanda juxta ſuam propriam ſignificationem, *l. Non aliter, ff. de legat.* 3. & Doctores apud Barboſ. *tract. de axiom.* 222. *num.* 24. Sed hæc verba: *Et poterit pro ſuo libito eas expellere, & alias ſuo loco ſubſtituere.* Significant liberam facultatem, & voluntatem, expellendi eas fœminas, quando adminiſtratrici placuerit: ergo pro libito in quocumque tempore, & anni parte, poſſunt à legato expelli. Non, inquam, hoc obſtat, quia reſpondetur ad minorem, non poſſe eas mercenarias à legato expelli, poſt abſolutam, & ſine limitatione temporis admiſſionem; quia hac data admiſſione, perpetuæ ſupponuntur, ut colligitur ex Ordin. Reg. *l.* 1. *tit.* 62. §. 61. ſupponente, has mercenarias ſemel ad legata, & illorum onera admiſſas, eſſe perpetuas, ibi: *Quando aliqua mercenaria vacaverit, perſona, cui incumbit illam præſentare, id intra menſem geret, & ſi geſtum non fuerit, Proviſor per ſe ipſum providebit.* Et juxta hanc legem Regiam intelligi debet diſpoſitio teſtatricis, quando adminiſtratrix mercenarias ad hoc legatum providit abſolutè, & abſque limitatione temporis.

§. III.

An authoritate Epiſcopi tam Capellani, quàm mercenariarum legatum ad minus reduci poſſit, ex eo, quod excedat notabiliter eleemoſynas ſolitas?

SVMMARIVM.

18 *Ad minus reduci nequeunt.*
19 *Tenetur adminiſtratrix eas ſuperabundantes eleemoſynas ſingulis annis ſolvere.*
20 *Legatum in ſpecie, & menſura relictum, in eadem ſpecie, & menſura ad implendum eſt.*

Reſpondeo, non poſſe. Ratio eſt, quia neque Sum. 18
Pontifex, abſque juſta, & rationabili cauſa, commutare

tate potest legata, & ultimas testatorum voluntates, ut cum communi sententia docent Sanchez *lib. 6. cons. cap. 2. dub. 1. num. 3. & 4.* Molin. *tom. 1. disput. 249. in princip. & expressè vers. Vtrum autem*, Card. de Lug. *de just. disp. 24. num. 312. & 313.* diminuere verò legata, est illa mutare, seu commutare in minora.

19 Imò addo, teneri administratricem illa legata absque diminutione capellano, & mercenariis solvere. Ratio est, quia censetur testatricem voluisse ipsum excessum illis legatariis concedere, tum pinguem capellaniam, tum mercenarias superabundantes, Sic de Capellano Tambur. *in Method. celebr. Miss. lib. 3. cap. 1. §. 3. num. 73.* & circa mercenarias Provisor Regius tenetur, juxta *dict. Ordin. l. 1. tit. 62. §. 61.* inquirere, an rectè ab administratoribus sint provisæ, juxta testatoris dispositionem.

Nec obstat, quòd diminutis fructibus in fundo ad 20 Missas relictis, authoritate Sac. Congregat. Missæ reducantur ad minorem numerum: ergo fructibus accrescentibus, authoritate Summi Pontificis, aut Episcopus, in ipsius fructibus fieri poterit diminutio. Non, inquam, obstat, quia in nostro casu mensuræ typhæ numero non sunt augmentatæ; quod vero illarum mensurarum decursu temporis valor excreverit; si non accrevissent, imò diminuerentur, non tenebatur administratrix excessum in valore legatariis angere; sed illas mensura tantum tradere, quæ ipsis legatariis à testatrice fuerunt assignatæ, juxta ea, quæ diximus supra quæst. 26. num. 6. ergo etiam quamvis mensuræ designatæ in valore crevissent, semper tradendæ sunt eædem mensuræ.

DISPUTATIO TERTIA.

De Censuris, Pœnis Ecclesiasticis, & Simonia.

QUÆSTIO I.

An virtute Bullæ Cruciatæ Lusitaniæ concessæ, in foro externo, censuræ à jure latæ absolvi possint?

SVMMARIVM.

1 *Quæ censuræ dicantur à jure, & quæ ab homine.*
2 *Virtute Bullæ Lusitanæ possunt absolvi censuræ pro foro externo, & judiciali.*
3 *Confirmatur ex verbis declaratoriis.*
4 *Authoritate Costæ probatur.*
5 *Idem authoritate Themudi Vicarii generalis.*
6 *Idem privilegium aliqui etiam tribuunt Bullæ Hispanæ, sed non rectè.*
7 *Debet in foro externo, & judiciali constare de satisfactione partis, & de absolutione obtenta.*
8 *Doctissimus Soar. Lusitanus notitiam non habuit de discrimine dato inter Bullas Lusitanas, & Hispanas.*
9 *Declaratio ab Vrbano facta circa Bullam, non Lusitanam, sed Hispanam procedit.*

1 DE hac quæstione latè disserui *in Expositione Bullæ Cruciatæ disput. 17. sect. 4. à num. 43.* Quia tamen sæpius occurrunt occasiones utendi hoc privilegio, iterum ad illud redeo, ut repetitione ad multorum notitiam perveniat. Et suppono ad illius intelligentiam, censuras vel dici à jure, vel ab homine. Quæ dicuntur à jure, illæ sunt, quæ media aliqua lege, vel constitutione feruntur; ab homine verò, quæ medio aliquo præcepto temporali, & transitorio ab aliquo Prælato, aut Judice sunt latæ. Hoc supposito, ad quæstionem.

2 Respondeo affirmativè. Ratio est, quia ita habetur in Textu Bullæ Cruciatæ Latinæ, his Portugalliæ Regnis concessæ, in quadam declaratione, quæ non datur in Bulla Hispana, & habet sic: *Declarantes absolutiones vigore præsentium, satisfacta parte, faciendas ab excommunicationibus, & aliis censuris Ecclesiasticis ab homine latis, & ferendis nemini omnino, sive laico in foro judiciali prodesse; sed eum tantum excommunicatum ubique, & ab omnibus, &c.* Si ergo Sum. Pontifex in his verbis asserit absolutionem à censuris ab homine, non prodesse in foro externo, seu judiciali, satisfacta parte, excludendo censuras à jure, consequenter asserit, satisfacta parte, prodesse absolutionem à censuris à jure in foro externo, & judiciali.

3 Et quamvis ex dictis verbis evidenter dicta consequentia inferatur; adhuc dicere poteramus, Sum. Pontificem voluisse hoc privilegium nostræ Bullæ concedere; aliàs taceret dictam declarationem, quam tacuit in Bulla Hispana; Et ideò DD. illam exponentes, dicunt communiter, non prodesse Bullam pro absolutione à censuris in foro externo; & idem nos tenebamur dicere, si ea Sum. Pontificis non daretur declaratio; quia tamen in nostra datur, & non in Hispanam, per nostram Bullam absolvi possunt censuræ à jure; non tamen ab homine in foro externo, & per Bullam Hispanam, nec à jure, nec ab homine, in eodem foro.

4 Hanc doctrinam sequutus fuit primus Sebastianus à Costa de Andrade Canonicus Eborensis Doctoralis, ejusdem Archiepiscopatus, & Gubernator, & Commissarius Bullæ Cruciatæ, & ad Episcopatum Capitis Viridis electus, *in Exposit. Bullæ Cruciatæ Lusitanæ disput. 50. versic. Mihi vero, fol. mihi 103. Est vers. Prima sic*, ait, se duos sacerdotes liberasse, qui se invicem manus violentas injecerunt, consulens, ut quam primum Bullam sumerent, & ab excommunicatione se facerent, absolvere; & se cum illis ad cautelam dispensasse in irregularitate. Et profuisse illis in foro externo, & judiciali apud Vicarium Generalem; (apud quem Promotor Ecclesiasticus Eborensis eos accusavit) per sententiam eos legitimè absolutos, proferentem, & declarantem ministrantes in Altari, irregularitatem non incurrisse; quia virtute Bullæ, & absolutos, & dispensatos fuisse. Sebastian. à Costa sequitur Doctor Sebastianus de Abreù in Academia Eborensi Primariæ Cathedræ Theologiæ moderator, & ejusdem Academiæ Cancellarius, *de Paroch. lib. 10. n. 540. in fine*.

5 Et ex Costa idem tenet Themud. Vicarius Generalis in hac Diœcesi Ulyssiponensi, & antea Gubernator Episcopatuum Portulagrensis, & Bayensis, in statu Brasiliensi, & in eadem Civitate Bullæ Cruciatæ Commissarius, *part. 2. decis. 219. à num. 6.* ubi fatetur, non semel eamdem doctrinam consuluisse, & in irregularitatibus dispensasse dum esse Bullæ Commissarius.

6 Ex eodem Costa idem tradit Dian. *1. part. tract. 11. resolut. 26. vers. Notandum est vero*, ubi hoc privilegium etiam tribuit Bullæ Hispaniæ Regnis concessæ. Hoc tamen non est verum, ut ostendi *in Exposit. Bullæ loco cit. à n. 30.* Ex Costa, & Diana idem asserit Leand. *tom. 4. tract. 2. disput. 17. quæst. 97. vers. Quartò.* Quamvis non benè dicat, hoc privilegium Bullæ Portugalliæ à B. Pio V. fuisse concessum. Ab illo tamen non fuit concessum, sed primò à Gregorio XIV. & à successoribus quoad aliqua privilegia Bulla ampliata, & extensa usque ad præsens tempus.

7 Ut hoc nostræ Bullæ privilegium in foro externo, & judiciali finem in aliquo possit habere desideratum; necesse est, ut certò constet partem fuisse satisfactam, & de absolutione à confessario virtute Bullæ præstita, per schedulam ab eo signatam, eo modo, quo latè dixi in *Exposit. Bullæ loco cit. sect. 5. à n. 52.*

Non

8 Non obstat 1. dicere Soar. Lusit. *de pœnitent. tract. 7. disput. 2. num.* 309. absolutionem à censuris virtute Bullæ, solùm pro foro conscientiæ prodesse. Non, inquam, hoc dictum obstat, quia vel locutus fuit de Bulla Hispana, in qua non datur dictum privilegium. Vel dicendum, dictum Doctorem existimasse Bullam in Portugallia, & Hispania esse eamdem in privilegiis, absque aliquo discrimine, ut hodie etiam aliqui docti existimant; & etiam aliqui, qui Bullam Hispanicam declararunt, quamvis jam ex nostra Bullæ expositione, aliqua detur moderatio.

9 Nec obstant 2. verba per inter parenthesim adducta in Constit. 105. aliàs 48. ab Urbano VIII. lata, & edita anno Domini 1630. die 19. Junii, quæ habetur apud Cherub. *tom. 4. fol.* 63. & incipit: *In specula militaris Ecclesiæ*, in quibus verbis dicitur, absolutionem datam, etiam à reservatis in Cœna Domini, non suffragari, nisi in foro conscientiæ, & non externo, ibi: *Concessionem S. Cruciatæ (quæ respectu facultatis hujusmodi, etiam laicis, & clericis sæcularibus cujuscumque status, gradus, & qualitatis, & conditionis, etiam speciali nota digna quoad casus reservatos, non nisi in foro conscientiæ, non autem in foro externo suffragatur) aliorumque indultorum hujusmodi, &c.* Non, inquam, obstant talia verba, quia *in citato loco nostræ Exposit. Bullæ à num.* 40. (rejecto Leandri consil. *loco cit.*) ostendit verba Constit. Urbani de Bulla Lusitaniæ concessa non loqui, & cùm ex ibi dictis, clarè hoc constet, non est opus, ut idem hìc repetamus.

QUÆSTIO II.

An nobilis vir ex actionibus parum reverenter exercitis in suum Prælatum, excommunicationem incurrerit; & potuerit Vicarius Generalis illum excommunicatum declarare?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Probabilius videtur, incurrisse excommunicationem latam in cap. Si quis suadente.*
3 *Non videtur improbabile oppositum.*
4 *Assertum Filliuc. & Dian.*
5 *Nobilis non incurrit excommunicationem latam in* 11. *Canone Bullæ Cœnæ.*

1 Vicarius Generalis Diœcesis cujusdam insulæ hujus Regni, virum nobilem excommunicatum declaravit; & aliis mulctavit pœnis, ex data occasione. Quia vir nobilis dolore actus, erga Episcopum, illi honorem, & gratiam visitationis factæ, non referentem, has duas actiones contra illum fuit operatus. Primam, Iter faciens equo generoso, obviam occurrens Episcopo, per viam adeo angustam deambulanti (sex palmos circa latitudinem non excedentem) illum cogeret, atteri sylvis, & vepribus ex eo viæ latere vestes antistitis offendentibus. Secundam, quia ipse Episcopus ex pulvere, à generoso equo excitato aliquam sustinuit discompositionem. Et facta per testes experientia, inventum est, non potuisse eum nobilem per viam tam angustam transire, quin equus Episcopum tangeret. Quæritur 1. An nobilis vir iis actionibus incurrerit excommunicationem? 2. An Vicarius Generalis ipsius Episcopi potuerit excommunicatum declarare, & mulctis afficere?

§. I.

An vir nobilis consternans Episcopum à via bona ad aspera spineta, & ab excitati equi pulvere lædens, & ita constringens eundem indecenter iter agere, excommunicationem incurrerit?

2 Cum dictus Episcopus esset Clericus, & Episcopus de duplici excommunicatione quæstio agitari potest. De prima, quæ *in cap. Si quis* 17. *quæst.* 4. contra offendentes clericos fertur. De secunda, quæ fertur contra offendentes Episcopos *in Canon.* 11. *Bullæ Cœnæ*. Quod attinet ad primam, videtur probabilius, virum nobilem illam incurrisse. Sic colligitur ex Textu *in cap. Nuper*, 29. ibi: *Non credimus, laicos pœnam excommunicationis evadere, quamvis per eorum factum corporalis læsio non fuerit subsecuta, citra quam violentia sæpius circa clericos nequiter perpetratur, de sentent. excommun.* Et quamvis Textus loquatur de laicis in vinculis, & custodia, sine læsione, clericos detinentibus; ratio Textus adducta ad præsentem casum accommodatur; nam aliquæ dantur actiones, quæ licet corpus non lædant, graviter tamen unius clerici in ea dignitate constituti graviter lædunt. Idem colligitur ex DD. Silvestr. *verb. Excommunicatio 6. à num.* 5. Cajet. *eodem cap.* 10. Navar. *in sum. cap.* 27. *num.* 77. Molin. *tractat.* 3. *disput.* 51. *num.* 1. Sayr. *de Censuris cap.* 26. *à num.* 21. Avil. 2. *part. cap.* 5. *disput.* 3. *dub.* 12. Bonac. *tom.* 1. *disput.* 2. *de excommun. quæst.* 4. *puncto primo*, §. 1. & *tom.* 3. *disput.* 2. *de Censur. extra Bullam quæst.* 3. *punct.* 6. *sect.* 1. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *part.* 2. *cap.* 5. *num.* 5. quos affert, & sequitur Castr. Palaus *tom.* 6. *disput.* 3. *punct.* 23. §. 2. *num.* 2. ibi: *Item si pulverem in eum jactes, ejus vestimenta illi adhærentia dilaceres.* Dian. *part.* 9. *tract.* 4. *resolut.* 26. ibi: *Aut cum adeo furiose persequitur, ut cogatur se præcipitare, aut aliud malum ad se liberandum subire.*

Dixi: *censeo probabilius virum nobilem excommunicationem incurrisse*; quia valde probabile est, illam non incurrisse; quia certò constabat, virum nobilem ex proposito, & animo noluisse suum Prælatum offendere, cogendo illum sylvis, & vepribus atteri, & pulvere expelibus equi moto disturbari. In dubio autem facti, nemo censendus est excommunicatus, ex ea regul. *quia in dubiis melior est conditio possidentis*. Sic Sanchez *in sum. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 55. Layman. *lib.* 1. *tractat.* 5. *cap.* 5. §. 4. *num.* 38. & omnes communiter. Et Dian. *part.* 4. *tract.* 3. *resol.* 35. asserit se consuluisse in facti contingentia, non fuisse excommunicatum quemdam virum dubitantem, etiam post factam diligentiam, an percusserit clericum? Et in præsenti casu vir nobilis existimabat, se non esse excommunicatum, quia nullam præbuit occasionem; ut Episcopus sylvis, aut vepribus læderetur, aut pulvere ab equo moto disturbaretur; Vicarius autem generalis, reo suam bonam famam possidenti, in his dubiis favere tenebatur. 3

Addo, quod inquit Filliuc. *tract.* 13. *num.* 129. & ex illo Dian. cit. quòd dubitans de aliquo, an incurrerit excommunicationem, non teneri illum vitare, quia illi injuriam inferret; quia melior est conditio possidentis. Si tamen dubitet de denuntiatione, & certus sit de excommunicatione, non teneri illum vitare; potest tamen si velit; hæc Filliuc. 4

Quòd attinet ad secundam: Existimo, illum nobilem non incurrisse excommunicationem, latam *in Canon.* 11. *Bullæ Cœnæ*, contra offendentes Episcopos. Ratio est, quia in illo Canone referuntur actiones, ob quas contrahitur ea excommunicatio; & solùm de actione *percutientes*, poterat esse dubitatio: at cùm actio *percutere*, idem sit, ac cum dolore cædere, ut inquiunt Ugolin. Decatd. & Bonacin. quos refert, & sequitur Leand. *tom.* 4. *tractat.* 3. *disput.* 11. *quæst.* 2. Episcopus tangendo vestibus sylvas, & vepres, dolorem non sustinuit, hanc excommunicationem non incurrit. 5

§. II.

An Vicarius Generalis ipsius Episcopi virum illum nobilem potuerit declarare excommunicatum, & mulctis afficere?

SUMMARIUM.

6 *Non potuit, quia operatus est contra ipsum jus, & DD.*
7 *Specialiter in causa Episcopi.*
8 *Quando Episcopus, ut suspectus recusari potest, etiam potest Vicarius Generalis.*
9 *Quando Episcopus est suspensus à sua jurisdictione, etiam Vicarius est suspensus.*
10 *Illa declaratio non erat necessaria.*
11 *Vicarius Generalis non est Ordinarius ad judicandum de injuria in Episcopum commissa.*

12 *Non*

12 *Non sunt facienda mala, ut veniant bona. Mittenda erat querela ad superiorem.*
13 *Ob bonum commune, nullus uti potest jurisdictione, quam non habet.*
14 *Nulla datur limitatio, quæ præsenti casu, locum habet l. unica cit.*

6 Respondeo, non potuisse. Ratio est, quia non poterat ipse Episcopus: ergo etiam non potuit ipse Vicarius Generalis. Antecedens est certum; quia sic expressè definitur à S. Gregorio *in cap. inter querelas* 23. *quæst.* 4. *& habetur in l. Vnica, C. ne quis in sua causa, & in Ordin. Regia l.* 3. *tit.* 24. & aliis ex hac ratione, quia absolutè omnibus prohibetur, ne jus in sua causa dicant. Conveniuntque DD. de hoc scribentes, Gregor. Lopes *lib.* 10. *verb. Sobre el tit.* 4. *part.* 3. *& lib.* 3. *verb. Amigos tit.* 14. *part.* 4. *& lib.* 14. *verb. Nodeven, tit.* 14. *part.* 5. Bernard. Dias *reg.* 581. Valasc. *consult.* 173. *num.* 19. Menoch. Surd. & alii quos latè citat, & sequitur Barbos. *in collect. ad cit. l. unicam*, & Emman. Barbos. *in remiss. ad cit. Ordin.* Fragos. 1. *part. Regim. Reip. Christ. disput.* 9. §. 2. *num.* 21. Leand. *tom.* 4. *de cens. tract.* 1. *disput.* 2. *q.* 41. & cum Soar. Villal. Dian. Dicastil. *de censur. disp.* 1. *dub.* 7. *in fin. n.* 159.

7 Et specialiter, quòd Episcopus in suis personalibus causis non possit judicium ferre, tradunt Surd. *consil.* 50. Zerol. *in praxi Episc. part.* 1. *verb. Episcopus, vers.* 34. *pag.* 155. Marta *in votis decis. vot.* 57. *num.* 13. Alexand. Trentacinq. *variar. resol. lib.* 2. *tit. de judic. resol.* 5. *num.* 7. uterque Barbos. cit. August. *in collect. num.* 7. Emman. *in Ord. num.* 5. Leand. & alii ab eo *cit. dict. quæst.* 41. Sed Vicarius Generalis unum, idemque tribunal cum Episcopo constituit, *cap.* 2. *de consuet. in* 6. *& cap. Romana, de appel. etiam in* 6. & DD. quos latè refert, & sequitur Sanchez *lib.* 3. *de matrim. disput.* 30. *num.* 2. & omnes: ergo si Episcopus dictum virum non poterat excommunicatum declarare, nec mulctis afficere; nec etiam potuit Vicarius Generalis. Major hujus rationis est certa, quia causa Episcopi erat personalis, & non suæ Ecclesiæ, nec offensa existimata fuit ratione sui officii, nec vindicta existimata digna ea declaratione, nec mulctis. Minor etiam est certa; consequentia autem rectè infertur.

8 Et stabilitur 1. Nam quando Episcopus, ut suspectus, recusari potest, etiam Vicarius Generalis, ut suspectus recusatur, licèt extra illum nulla sit suspicio, *cap. Insinuante*, ubi Abbas *num.* 2. *de offic. delegat.* Gloss. *verb. Episcopus in cap. si contra unum, de offic. legat. in* 6. Et DD. quos latè refert, & sequitur Barbos. *de offic. & potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 54. *num.* 149. Sed Episcopus in præsenti, ut suspectus in causa propria, illum nobilem excommunicatum non poterat declarare, nec mulctis afficere: ergo nec ipse Vicarius Generalis.

9 Secundò stabilitur: quippe, quando Episcopus jurisdictione est suspensus, quia majori excommunicatione est innodatus, & denuntiatus, Vicarius Generalis, etiam suam non potest exercere jurisdictionem, quia sicut per excommunicationem suspenditur Episcopi jurisdictio, *cap. Ad probandum* 24. *de re judic. cap. Audivimus* 24. *quæst.* 1. ita etiam Vicarii jurisdictio suspenditur, *cap.* 1. *de offic. Vicarii in* 6. & omnes DD. de hac materia scribentes, Soar. *de Censur. disput.* 14. *sect.* 1. *num.* 1. Molin. *tract.* 5. *disput.* 10. *num.* 2. Sanchez *lib.* 3. *de matrim. disput.* 30. *numer.* 6. Azor. Avila, Gutier. Gonzal. & alii innumeri apud cit. & Barbos. *proximè dict. allegat.* 54. *num.* 146. Sed Episcopus jurisdictionem non habebat ad declarandum illum nobilem excommunicatum, quia ab ipso jure erat prohibitus: ergo nec poterat ipse Vicarius.

10 Nec illa declaratio erat necessaria, juxta mentem ipsius Vicarii Generalis, quia (ut fatetur ipse Vicarius) actiones, quas commisit ipse vir nobilis in Episcopum, erant maximè notoriæ; declaratio autem est in causa, ut fideles vitent excommunicatum: sed in læsione, seu percussione clerici; quando hæc est maximè notoria tam ex facto, quàm ex ipso jure, non est necessaria declaratio; ut constat ex Concil. Constant. & à Martino V. confirmante, & ab eo edita Constitut. quæ incipit: *Ad evitanda scandala*, ibi: *Salvo, si quem sacrilega manuum injectione in Clericum, in sententiam latam in Canone adeo notorie constiterit incidisse, quod factum non possit aliqua tergiversatione celari, nec aliquo suffragio excusari; nam à communione illius, licèt denuntiatus non fuerit, volumus abstineri juxta Canonicas sanctiones.* Ergo non erat necessaria talis declaratio excommunicationis.

Nec obstat 1. quòd denuntiatio censuræ à jure latæ, facienda est ab Ordinario illius locis, in quo patratum est delictum, aut à proprio Ordinario ipsius delinquentis, præcedente sententia declaratoria criminis, etiam si crimen sit notorium, ut tenent Filliuc. *tract.* 11. *cap.* 4. *n.* 111. *&* 112. Soar. *de Censur. disput.* 3. *sect.* 14. *num.* 6. *&* 7. Alterius, Cornejo, Bonac. Machad. Candid. & alii, quos affert, & sequitur Leand. *tom.* 4. *de Censur. tract.* 1. *disput.* 7. *quæst.* 6. *&* 7. Sed Vicarius Generalis est Ordinarius, ut constat ex *cap.* 2. *de offic. Vicarii*, & DD. quos latè refert, & sequitur Sanchez *lib.* 3. *de matrimon. disput.* 29. *numer.* 3. illius loci, in quo patratum est delictum, & viri nobilis illud patrantis: ergo ab illo erat declarandus, & puniendus. Non, inquam, obstat, quia respondetur concedendo majorem, & minorem, negando consequentiam, quia Vicarius delicti commissi in personam Episcopi non est Ordinarius, sicut non est ipse Episcopus, ut ex dictis liquet. 11

Non obstat 2. quia si Vicarius Generalis illum nobilem non declaret excommunicatum, & pœnis afficeret, magna daretur confusio, & scandali occasio, cum non esset alius, qui in illa Diœcesi, illum declarare possit, & nobilis posset aliquam afferre probabilem excusationem sui facti, si ad denuntiationem non procederetur, & sic impunis maneret irreverentia in suum Prælatum commissa: ergo non obstante, quòd denuntiatio excommunicationis, & sententia præcedens essent circa causam personalem Episcopi, necessariò fuit denuntiarus, præcedente sententia. Non, inquam, hæc obstant, quia non sunt facienda mala, ut veniant bona, & agere contra leges oppositum disponentes, malum est. Quare ut scandalum, & confessio tolleretur, mittenda erat querela de excessu ab eo nobile commisso erga suum Prælatum, ad Archiepiscopum Superiorem, aut Nuntium, & interim in causa morari. 12

Non obstat 3. quando bonum commune exigit denuntiationem, datur obligatio denuntiandi: sed bonum commune, & civitatis exigebat denuntiationem, ut conscientiæ timoratorum, & scrupulosorum sedarentur: ergo. Non, inquam, id obstat, quia dato, quod bonum commune eam exigeret denuntiationem, ea exigentia non dabat potestatem Vicario Generali, ut illam præstaret; ut ex dictis constat. 13

Non obstat 4. dicere, quòd plures dantur limitationes ad illam *l. unicam C. ne quis in sua causa*, ut videre est apud Barbos. *in collect. ad dictam l. à num.* 9. & inter illas aliqua dari poterit, quæ Vicarium excuset. Non, inquam, hoc obstat dictum; quia inter ibi numeratas, nullam invenio illum excusantem. Si enim daretur habita ibi *num.* 9. nempè *consuetudo*, quod Episcopus, aut Vicarius Generalis judicet in proprio Episcopi facto, valida fuisset ea sententia, & declaratio; quia consuetudo jurisdictionem tribuit, ut tradunt Surd. Avendan. & Trentacinq. à Barbos. ibi *cit.* Et inquit Gloss. *in cap.* 1. *de pœnis in* 6. *Verb. Punire, in fine.* Text. tamen ibi huic non favet resolutioni, nam ex illo satis colligitur, non posse Episcopum injuriam sibi illatam punire; nam requirit, quòd injuria sit notoria, ibi: *dummodo existat notoria injuria.* Injuria autem notoria est illa, quæ fuit patrata coram majori parte viciniæ, collegii, aut oppidi, ut videre est apud Leand. *part.* 4. *tract.* 2. *disp.* 2. *qu.* 12. vel quæ nulla possit tergiversatione celari, ut habetur apud Castr. Palaum *tom.* 6. *de censur. disp.* 2. *punct.* 4. at injuria putata ab illo nobili commissa, non fuit coram majori parte viciniæ, seu civitatis, sed extra illam coram duobus, aut tribus, qui Episcopum comitabantur; & poterat multis tergiversationibus celari. Addo, cit. Gloss. *Verb. Punire*, asserere, non posse Episcopum injuriam sibi illatam punire, ibi: *Dixit hic Bernardus, quod si injuria illa Prælato, ipsum tantum contingit, non potest aliquem pro injuria punire.* Et si Prælatus non potest, neque etiam poterat ipse Vicarius: est enim illius tribunal idem, ac Episcopi. 14

QUÆ-

QUÆSTIO III.

An requiratur sententia Judicis, ut publicus Clerici percussor vitetur; & sufficiat sententia Judicis sæcularis illum condemnantis, ut sit vitandus?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Requiritur sententia judicis Ecclesiastici, & non sufficit notorietas delicti patrati, sed requiritur sententia.*
3 *Adducuntur DD. id asserentes.*
4 *Non sufficit, quod homicidium fuisse patratum coram tribus, aut quatuor personis.*

1 Clemens in quadam via angusta, intra limites cujusdam villæ Diœcesis Portugallensis Clericum occidit, & intra eandem diem, homicidium, & delinquens divulgatus fuit, delinquens autem in tuto positus loco, unde quotidie Missæ sacrificio assistere poterat, & de facto assistebat, repugnantibus oppidanis cum illo ei sacrificio assistere. Ad domum supplicationis Portugallensis delato hoc delicto, ibi Clemens à senatoribus sententia capitis damnatus fuit. Quæritur 1. An Clemens ante hanc sententiam, nulla præcedente sententia excommunicationis declaratoria à Judice Ecclesiastico fuisset vitandus? 2. An post sententiam senatus?

§. I.

An Clemens notorius Clerici homicida sit vitandus ante ullam sententiam?

2 Respondeo, non esse vitandum. Ratio est, quia duo requiruntur, ut aliquis Clerici percussor vitetur. Primum, quòd delictum, seu percussio sit notoria; secundum, quod illa percussio nulla possit tergiversatione celari, aut remedio juris niti, ut apertè constat ex Concil. Constant. à Martino V. confirmato, & ab eo edita Constit. quæ incipit: *Ad evitanda scandala*, ibi: *Salvo, si quidem sacrilega manuum injectione in clericum in sententiam latam in Canone, adeo notoriè constiterit, incidisse, quod factum non possit aliqua tergiversatione celari, nec aliquo suffragio excusari; nam à communione illius, licèt denuntiatus non fuerit, volumus abstineri, juxta Canonicas sanctiones.* Sed homicidium Clerici à Clemente patratum, licèt sit notorium per totum oppidum; cum adhuc possit aliqua tergiversatione celari, & remedio juris excusari, dicente Clemente, se esse ebrium, se in suam justam defensionem, eum Clericum occidisse, se non cognovisse eum esse clericum, &c. ergo non data sententia, quæ injustum homicidium declaret, Clemens non est vitandus.

3 Hæc sententia hodie communiter recipitur, illam sequuntur, citatis Soar. Avila, Sayro, & aliis, Fagund. *in prim. Eccles. præcept. lib. 2. cap. 5. num. 12.* ibi: *Opus est ergo, ut constet, percussorem nullam habuisse causam percutiendi, ut evitetur: nam si potest probabilitate aliquam allegare veram causam, qua à peccato excusetur, quandiu non constiterit, non ita esse, non erit vitandus: hoc autem constare non potest, nisi per judicis sententiam.* Joan. Garcia *in summ. moral. tract. 1. diff. 3. dub. 2. punct. 5. num. 42.* ibi: *El publico percussor no se ha de evitar, si potest aliqua tergiversatione celari ejus percussio, de suerte, que sino fue la percussion delante todo el pueblo, o convencido della por sententia, o confession del reo, aunque mas aya rumor, y fama, que uno sacudo a un clerigo, no se ha de evitar.* Dian. *part. 3. tract. 5. resol. 14. & part. 11. tract. 8. resol. 21. vers. sed ex his*, duo de viginti affert DD. qui hanc sententiam sequuti fuerunt, qui ibi videri possunt.

4 Quare non obstat dicere, illum Clerici homicidium fuisse patratum coram tribus, aut quatuor testibus, qui postea illud homicidium in judicio deposuerunt; quorum testimoniis homicida capite damnatus fuit: ergo si fuerunt sufficientes ad damnationem, etiam ad evitationem cum fama publica sufficiebant. Non, inquam, obstat, quia licèt ipsi testes ad damnationem sufficerent, fuit post auditum reum per suum procuratorem, & tunc eo audito, justè lata fuit sententia, & ante illum auditum, poterant ipsi oppidani existimare illum habere aliquod remedium juris, & causam, qua se defenderet; & dum non constabat de injustitia illata, quamvis scirent de testibus occulatis, illum vitare non tenebantur.

§. II.

An Clemens sit vitandus, post latam sententiam à senatoribus sæcularibus?

SUMMARIUM.

5 *Est vitandus.*
6 *Illa sententia erat sufficiens, data dispositione Extravag. Ad evitanda.*

Respondeo, esse vitandum. Ratio est, quia ex *cit. Extravag. Ad evitanda scandala*, & verbis illius adductis, constat, solùm requiri ad evitationem percussoris clerici, notorietatem percussionis, & quòd nullum juris remedium habeat, quo excusetur, vel quo percussio celari possit: sed hæc dantur per senatus sententiam, contra Clementem latam: ergo nulla alia data sententia, est vitandus. Major patet ex ipsa Extravag. Minor ostenditur, quia notorietas juris illa dicitur, de qua constat per juridicam sententiam, latam in legitimo judicio, & per legitimam testium depositionem, ut cum Navar. Less. & aliis, tradit Fagund. *sup. cit. in pr. Eccles. præcep. lib. 2. cap. 5. n. 12.* at sententia contra Clementem in senatu lata fuit juridica, & in legitimo judicio, & per legitimam testium depositionem, & audito Clemente, per suum procuratorem: ergo dantur omnia per sententiam à senatu latam, quæ requiruntur ab Extrav. ut Clemens sit vitandus. 5

Non obstat, dicere, hanc sententiam debere esse latam ab aliquo Judice Ecclesiastico, & non à senatu sæculari; hic enim potestatem non habet, ut ex sua sententia aliquis clerici percussor dicatur vitandus. Non, inquam, hoc dictum obstat, quia Clemens ex sententia in senatu lata non declaratur vitandus; sed declaratur fuisse notorium clerici percussorem nullam habentem causam ad homicidium patrandum; qua sententia data, in judicio sæculari, sequitur dispositio dict. Extrav. quæ ad percussorem clerici non requirit sententiam, nec declaratoriam criminis; ut constat ex his verbis: *Nam à communione illius, licèt denuntiatus non fuerit, volumus abstineri juxta Canonicas sanctiones.* Quare etiam non obstat, dicere DD. supra citatos, requirentes sententiam Judicis Ecclesiastici, ut percussor clerici censeatur vitandus; nam ut rectè cohæreant cum textus verbis, sententiam debent intelligere legitimam, sive sit lata à Judice Ecclesiastico circa declarationem, sive à sæculari, circa punitionem delinquentis, aut satisfactionem partis offensæ; licèt circa alias excommunicationes, aliter sit dicendum. 6

QUÆSTIO IV.

An Sacerdos in Ecclesia coram pluribus Clericum in minoribus percutiens, non habentem conditiones à Tridentino requisitas, excommunicationem incurrerit?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Probabile est, incurrisse.*
3 *Sacerdotes seniores percutientes adolescentes in minoribus, perturbantes divina officia, excommunicationem non incurrunt.*
4 *Percutiens clericum habitum clericalem, & tonsuram deferentem excommunicationem non incurrit, si de mandato Episcopi Ecclesiæ non inserviat.*
5 *Probabilius est, excommunicationem incurrisse.*
6 *Resolutio ex dictis.*

Marcelinus Sacerdos in Ecclesia coram multis Gorgonium clericum in minoribus linea tunica induductum, 1

pugno

pugno percussit, non habentem requisita à Trident. *sess.* 23. *cap.* 6. *de reformat.* Hæc autem sunt 1. habere beneficium. 2. habitum, & tonsuram deferre, & de mandato Episcopi alicui inservire Ecclesiæ. 3. Degere in aliquo seminario de licentia Episcopi in habitu Clericali. 4. Incedere in aliqua schola in habitu, & tonsura de licentia Episcopi. Quæritur 1. An incurrerit excommunicationem latam *in cap. si quis*? 2. An ea percussio fuerit mortalis? A quo possit absolvi?

§. I.

An pugno percutiens clericum in minoribus requisita à Tridentino non habentem, excommunicationem Canonis incurrerit?

2 Respondeo, probabile esse, non incurrisse Marcellinum excommunicationem. Ratio est, quia ut incurreret excommunicationem, necesse erat, quòd Gorgonius percussus haberet requisita in Trident. *sess.* 23. *cap.* 6. *de reform.* ut gauderet privilegio fori, nempè relata num. 1. ut refert decisum Amendar. *in recopil. leg. Navar. lib.* 2. *tit.* 19. *lib.* 1. *de foro competent. num.* 2. apud Barbos. *in collect. ad Trid. cit. num.* 20. sed constat, Gorgonium illa requisita à Trident. non habere: ergo non gaudet privilegio fori. Sed quæ requiruntur ut clericus gaudeat privilegio fori, requiruntur, ut gaudeat privilegio Canon. *Si quis suadente* 17. *quæst.* 4. ut dicunt Emman. Rodrig. *lib.* 1. *Sum. cap.* 80. *num.* 17. Florian. de Solis *tract. de censur. lib.* 2. *cap. fin. n.* 14. Bannes 2. 2. *quæst.* 12. *art.* 1. *diff.* 3. *dict. ult.* Soar. *tom.* 5. *in* 3. *part. de Cens. disp.* 22. *sect.* 1. *num.* 11. Ægid. Coninch. *de Sacram. disput.* 14. *dub.* 15. *n.* 163. Laym. *lib.* 2. *tr.* 5. *part.* 2. *cap.* 5. *n.* 4. *vers. Tertiò, probabile*, Basseus *in suis florib. verb. Excommunicatio* 7. *num.* 3. Ergo Marcellinus illum percutiens, excommunicationem non incurrit.

3 Confirmatur, quia plures DD. asserunt Sacerdotes seniores adolescentes in minoribus percutientes, divina officia perturbantes, excommunicationem non incurrere. Sic Molin. *tom.* 3. *disput.* 56. *num.* 8. Filliuc. Soar. Ægid. Reginald. quos affert, & sequitur Dicastil. *tractat.* 10. *de Censur. dub.* 58. *cap.* 3. *n.* 1058. sed sacerdos Marcellin. erat senior adolescente Gorgonio, & fortasse, quod illum percusserit ob perturbationem divini officii, vel quia in aliquo defecit, ad quod tenebatur: ergo probabile est, quòd excommunicationem non incurrerit.

4 Nec obstat, Gorgonium percussum esse linea tunica indutum, & tonsuram deferentem, & in Ecclesiæ illius servitio existere, quæ à Trident. designantur: ergo juxta citatos DD. num. 2. privilegio Canon. & fori debet gaudere, & illum percutiens excommunicationem incurrere. Non, inquam, obstat, nam quamvis Gorgonius habitum, & tonsuram deferret, & in servitio illius Ecclesiæ existeret, non tamen inserviebat de licentia, seu mandato Episcopi, quod necessarium erat, ut privilegio Canon. & fori gauderet, ut cum Menoch. Cened. & aliis, tradit Barbos. *in Collect. ad cit. loc. Trid. n.* 31.

5 Dixi *num.* 2. *probabile esse, Marcellinum non incurrisse excommunicationem*. Nam probabilius censeo, illam incurrisse. Ratio est, quia in illo *cap. si quis*, 17. *quæst.* 4. hoc privilegium clericis in minoribus erat concessum absolutè, etiam si de licentia Episcopi servitio Ecclesiæ addicti non essent: Concilium autem hoc non restrinxit, sed tantum privilegium fori: ergo cum hæc privilegia Canonis, & fori sint distincta ex dispositione juris *in l. Præcipimus, C. de appel.* privilegium Canonis fuit relictum. Sic docent Navar. *lib.* 5. *consil. tit. de privileg. cons.* 24. *in edit.* 2. Molin. *tract.* 3. *de just. disp.* 54. *n.* 9. Avil. *de Censur. part.* 2. *cap.* 1. *disp.* 2. *dub.* 9. *conclus.* 3. Julius Clar. *lib.* 5. *sentent.* §. *fin. quæst.* 36. *n.* 19. Castr. Palaus *tom.* 6. *de Cens. disp.* 8. *punct.* 3. §. 1. *num.* 3. Idem tenent Gonzal. *in reg.* 8. *Cancel. Gloss.* 5. §. 5. *num.* 7. Garzia *de benef. part.* 2. *cap.* 2. *num.* 20. Dian. *part.* 3. *tract.* 5. *resol.* 82. Hi tres DD. *cit. locis* afferunt Declarat. S. CC. Congr. sic declarantem: *Clerici, qui in hoc Decreto Concil. privilegio fori privantur, privilegio tamen Canonis non intelliguntur privati*: ergo, qui hos clericos in minoribus percutiunt, quamvis privilegio fori non gaudeant, excommunicationem incurrunt.

6 Ex hac probabiliori sententia sequitur, sacerdotem Marcellinum incurrisse excommunicationem *Canon. Si quis*, percutientem Gordonium clericum in minoribus. Cæterum cum sententia n. 2. allata sit probabilis, & aliqui DD. ex citatis, post adductam Declarationem scripsissent, probabile videtur, Marcellinum sacerdotem excommunicatione Canonis, non esse innodatum.

§. II.

An Sacerdos in Ecclesia coram multis pugno Clericum in minoribus percutiens, peccet mortaliter?

SUMMARIUM.

7 *Excommunicatio non incurritur propter peccatum mortale internum.*
8 *Percussio fuit mortalis ex datis circumstantiis.*
9 *Sacerdos excessit limites correctionis.*
10 *Quando percutiens tenetur ad aliquam satisfactionem, injuria censetur gravis.*
11 *Pueri in minoribus se ad invicem percutientes, si absolutionem postulent, ab Episcopo Diœcesano sunt absolvendi.*
12 *Pueri in minoribus se pugnis percutientes, non peccant mortaliter, licèt aliquando percussio sit gravis.*
13 *Percussio illata à sacerdote seniore puero in minoribus, non censetur gravis; secus illata adolescenti.*

Hæc quæstio procedit de percussione præcisè sumpta, 7
& pro ut fuit externa; nam de interna intentione, etiam si esset mortaliter peccaminosa, non procedit: excommunicatio enim non incurritur, nisi propter peccatum mortale externum, & non internum; ut communiter defendunt DD. cum Sanchez *lib.* 2. *decalog. cap.* 8. *numer.* 7. Portel. *in dub. Regul. Verb. Excommunicatio, in addit. n.* 11. & alii apud Dian. *part.* 5. *tractat.* 9. *resolut.* 41. Hoc supposito.

Respondeo, dictam percussionem fuisse mortalem. 8
Moveor primò, quia ex circumstantiis colligitur, quando percussio sit gravis, aut levis, ut tradunt Ægid. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 15. *num.* 190. Laym. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *part.* 2. *cap.* 5. *nu.* 8. *vers. Altera*, Molin. *tom.* 4. *de Iust. tr.* 3. *disp.* 51. & alii. Sed dicta percussio facta fuit in templo, coram plurimis personis, & pugno in adolescentem linea tunica indutum, à sacerdote non Prælato Ecclesiæ, nec magistro adolescentis (si nim talis foret, excusari poterat per Text. *Ex tenore, de sentent. excomm.*) & culpæ non fuit proportionata, ac demum statui clericali injuriosa: ergo fuit mortalis.

Secundò, quia tametsi sacerdos percutiens esset senior, 9
& causa correctionis clericum percusserit, modum excessit, & externè se ostendit, ira gravi motum fuisse in adolescentem non puerum; & sic operans, mortaliter peccavit, ut cum Soar. Navar. tenet Dicastil. *tract.* 10. *de Cens. dub.* 58. *cap.* 3. *num.* 1052.

Tertiò, quia ut inquit Soar. *tom.* 5. *de Censur. in* 3. *part.* 10
disput. 22. *sect.* 1. *num.* 23. *in fin.* cum Cajet. & Navar. signum esse gravis injuriæ, seu injuriosæ percussionis, quando percutiens ad aliquam tenetur satisfactionem, seu restitutionem: at positis circumstantiis, sacerdos percutiens, ad aliquam tenetur satisfactionem, seu restitutionem adolescenti faciendam veniam ab illo obtinendo: ergo.

Quartò moveor ex Text. *in cap. Pueris, ult. de sentent.* 11
excom. in quo statuitur, pueros in *Canon. Si quis* incidentes; si ante, vel post pubertatem absolvi postulent, ab Episcopo Diœcesano beneficium absolutionis posse consequi; & illum illud impertiri: ergo à fortiori, qui non puerum, sed adolescentem ita injuriose percussit, censendus est graviter peccasse, & absolutione indigere.

Nec obstat 1. quòd Sotus *in* 4. *distinct.* 22. *quæst.* 1. *art.* 2. 12
§. *Cum vero*, à mortali excusat pueros clericos se pugnis, etiam in templo percutientes, quia plerumque hæc injuria, inter illos levis censetur; licèt aliquando gravis esse soleat: ergo etiam in præsenti casu injuria censetur fuisse levis, licèt ex accidenti potuerit esse gravis. Non, inquam, obstat, quia in præsenti casu percussio, & injuria non fuit inter pueros, sed in adolescentem clericum per sacerdotem illata.

Non obstat 2. quia percussio à sacerdote facta, in adolescen- 13

lescentem in minoribus constitutum, divina officia perturbantem, non censetur gravis, ut docent Molin. & alii num. 3. cit. ergo etiam facta à sacerdote ob correctionem, levis censeri debet. Non, inquam, obstat, quia injuria illata ab hoc sacerdote ex circumstantiis, & qualitate injuriæ fuit gravis, ut ex dictis constat.

§. III.

A quo dictus Sacerdos absolvi possit?

SUMMARIUM.

14 *Quæ percussio dicatur levis, mediocris, aut enormis.*
15 *Sacerdos ab Episcopo, vel virtute Bullæ Cruciatæ absolvi potest.*

14 Hæc quæstio procedit juxta probabiliorem sententiam, *de qua §. 1. num. 5.* nam juxta minus probabilem *num. 2. adductam*, absolutione non indiget, quia juxta illam hic sacerdos excommunicationem non incurrit. Illa probabiliori supposita, adverte; Percussiones esse in triplici differentia, leves, mediocres, & graves, seu enormes. Percussio levis illa (regulariter loquendo) dicitur, quæ arbitrio prudentis, ad peccatum mortale sufficit. Vir autem prudens illam censet levem, & mortalem, quæ fit pugno, palma, manu, pede, digito, baculo, vel lapide, quæ nullam maculam, vel sugillationem carnium relinquit, & sine effusione multi sanguinis; ut patet ex Extrav. Joannis XXII. Vide Navar. *in sum. cap. 27. num. 92.* Molin. *dict. tract. 3. disput. 57. num. 1.* Sayr. *de Censur. lib. 3. cap. 203. numer. 8.* Philiarch. *part. 1. lib. 3. de offic. sacerdot. cap. 33.* Soar. *cit. dict. 5. tom. de Censur. disput. 22. sect. 1. à num. 88.* & alios, quos affert Bonac. *tom. 3. de Cens. in part. disp. 2. quæst. 3. punct. 6. sect. 5. num. 8.* Gravis, seu enormis percussio illa censetur, quæ est media inter levem, & gravem. Si vero dubitetur, an percussio sit levis, vel mediocris, an gravis, judicanda est gravis, seu enormis, ut liquet ex cit. Extrav. Hoc supposito.

15 Ad tit. quæst. respondetur, eam percussionem à sacerdote Marcellino patratam, ab Episcopo posse absolvi. Ratio est, quia cum sit pugno facta, censetur levis, & absolutio percussionis levis Episcopo conceditur in *cap. Pervenit, de Sentent. excommun.* Et quamvis ea percussio ex circumstantiis qualitatis personæ percussæ gravis dici possit, adolescens percussus ei non pollebat circumstantiis personæ, & qualitatis. Nec esse indutum, linea tunica, & in templo inserviendo, & percussionem coram pluribus fuisse patratum; non illam adeo aggravant, ut dicamus fuisse gravem, aut mediocrem; tametsi eam mortalem judicemus. Potest etiam absolvi in utroque foro virtute nostræ Bullæ Cruciatæ; recole tamen ad hanc absolutionem, dicta supra quæst. 1. Illum tamen posset absolvere pro foro conscientiæ confessarium facultatem habentem ab Ordinario ad absolvendos casus in Diœcesi reservatos. Et si placet, vide Dian. *part. 9. tract. 4. resol. 53.* ubi consulto de hac agit facultate.

QUÆSTIO V.

An Advocatus ex vi monitorii manifestare teneatur, suum clientem testamentum habere, quod illi sub secreto naturali, & juramento manifestavit?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Tenetur, præmissa correctione fraterna.*
3 *Lex charitatis exigit, ut peccatum proximi vitemus, cum minima læsione famæ, qua possumus.*
4 *Nemo tenetur ex edicto sub excommunicatione manifestare delictum, quod probare nequit.*
5 *Manifestatio ex monitorio non fit in judicio.*
6 *Si dentur sufficientia indicia, ad forum externum proceditur.*
7 *Quæ sub secreto naturali committuntur, in nullo casu sunt manifestanda, nisi detur damnum tertii, aut communitatis.*
8 *Consultores casuum conscientiæ, medici, chirurgi, obstetricis, & similes, tenentur ad secretum eorum, quæ illis committuntur, ratione consilii, aut alicujus emolumenti.*

DUm lis mota fuisset in Senatu Portugallensi, circa bonorum hæreditatem, Petrus suo advocato duo testamenta manifestavit, ab eodem testatore condita. Ultimo loco conditum, ex quo partis justitia pendebat, sub secreto naturali, & juramento. Ad petitionem partis Ordinarius excommunicationem ipso facto protulit contra habentem, vel scientes de eo ultimo testamento; si intra decem dies illud non traderent, vel habentem non revelarent. Quærit advocatus: An ex vi monitorii, & excommunicationis in eo latæ, habentem testamentum, revelare teneatur? 1

RESOLUTIO.

Respondeo, teneri, præmissa prius fraterna correctione, si illa profutura speretur; & non datur periculum in mora, etiam si ex revelatione aliqua sequatur infamia. Ratio est, quia nemo tenetur ad servandum secretum naturale, etiam juramento firmatum, nec famam proximi nocentis cum gravi damno proximi innocentis. Ut cum D. Thom. Navar. Cajetan. Medin. Ludov. Lopes, Sanch. & Paludan. tenent Molin. *tom. 5. disput. 5. num. 6.* Fagund. *in præcept. decal. lib. 8. cap. 6. num. 7.* & pluribus relatis, Bonac. *to. 2. disput. 2. de restit. in particul. quæst. 2. punct. unic. numer. 9.* Trullench. *lib. 7. decal. cap. 10. numer. 11.* Cardin. de Lug. *tom. 1. de Just. disp. 14. sect. 9. num. 142.* Dicastil. *tractat. 10. dub. 42. num. 728. & 731.* Fragos. *to. 1. de Regim. Reip. Christ. disp. 13. num. 44.* Etiam si juramento sit confirmatum, ut dixi, quia juramentum non est contra bonos mores, nec vinculum iniquitatis, Fragos. *cum pluribus num. 45.* Et si sub pœna excommunicationis præcipiatur revelatio (ut in nostro casu) tenet cum Navar. & Sot. Soar. *tom. 5. in 3. part. disp. 20. sect. 3. n. 11.* & cum P. Navar. Henriq. Arag. Filliuc. Avila, Azor. Alter. Valent. & aliis, Bonac. *tom. 1. disp. 6. de obligat. denunt. punct. 1. §. 5. num. 2. in fine*, Dicastil. *proximè*: sed si advocatus non revelet, Petrum habere ultimum testamentum, datur damnum grave proximi innocentis: non enim habebit hæreditatem sibi relictam in eo testamento primum revocante: ergo tenetur advocatus Petrum, illud testamentum habentem manifestare. 2

Dixi: *præmissa prius fraterna correctione*, quia lex charitatis exigit, ut peccatum proximi vitemus cum minima læsione famæ, qua possumus, ut asserunt Less. *lib. 2. de Just. cap. 11. dub. 9. num. 60.* Henriqu. *lib. 11. de matr. cap. 14. n. 5. in fin.* Navar. *in sum. Latin. cap. 22. n. 83.* Rodrig. *tom. 1. sum. in 2. edit. cap. 217. n. 7.* Gutier. *in qq. Canon. cap. 11. & cap. 28.* Sanch. *lib. 3. de matr. disp. 13. num. 3.* Fagund. *supra num. 3.* Dicastil. *cit. num. 732.* Sin autem Petrus monitioni, seu fraternæ correctioni acquiescere nequeat, ab adocavato est denuntiandus; non solùm, ut damnum proximi temporale vitetur, sed ut spirituale ipsius Petri removeatur: nolens illud ultimum testamentum tradere, est in peccato mortali, à quo liberari non potest, nisi tradendo testamentum; ex quo justitia proximi constat. 3

Nec obstat 1. contra hanc resolutionem neminem sub excommunicatione in edicto contenta, teneri (generaliter loquendo) manifestare delicta, quæ in judicio probare non potest, ut tenent Rodrig. *de ordin. judic. cap. 2. conclus. 3. & cap. 4. conclus. 11.* Ludov. Lopes *part. 2. cap. 10. col. 1.* Cordub. & alii plures, quos referunt, & sequuntur Bonacin. *dict. tom. 1. disp. 6. de oner. & oblig. denunt. punct. 1. §. 4. num. 4.* Dicastil. *tract. 10. de Censur. dub. 44. nu. 737.* aliquos excipiens casus. Et id probant ex Text. *in cap. Plerumque boni viri, & cap. Placuit, 6. quæst. 2. & in cap. sacerdos, de pœnit. 6. dist. & cap. Qualiter, & quando 1. de accusat.* Et hanc sententiam adeo veram existimat Angel. *Verb. Excommunicatio 3. §. 20.* ut quamvis superior præcipiat, sub excommunicatione; ut denuntiemus, quantumvis non possimus probare, nullo modo teneamur; quia tale præceptum continet intolerabilem errorem: sed advocatus probare non potest, se vidisse in manibus Petri, & apud illum esse illud testamentum: ergo ex vi edicti, seu monitorii, sub excommunicatione, non potest manifestare, Petrum illud testamentum habere. 4

Non,

5 Non, inquam, obstat, quia respondetur 1. eam sententiam procedere de denuntiatione facienda in judio ex vi edicti; & non de facienda ut peccata, & damna proximi spiritualia, & temporalia vitentur. Ex praxi enim Ecclesiastica hujus Regni non fit denuntiatio in judicio, aut aliquo tribunali. Imò in monitorio præcipitur, quòd fiat coram Parocho, qui monitorium publicavit, nullis adhibitis testibus. Parocho autem præcipitur, quòd denuntiationem sibi factam Ordinario manifestet, qui edictum ad petitionem partis concessit. Ordinarius autem audito denunciante, quòd sibi videtur justum, disponet, ad bonum animæ denuntiati, & denuntiantis.

6 Secundò respondetur, eam sententiam procedere, quando non dantur indicia sufficientia contra denuntiatum, seu denuntiandum: at in præsenti dabantur sufficientia indicia ad præsumendum, Petrum illud habere testamentum; nam ut habebat primum à testatore conditum illi favens; ita etiam ultimum habere poterat, quod parti prodesse poterat; & illi justitiam conferebat. Addo ex Avil. *part. 2. cap. 5. disput. 4. dub. 3. conclus.* 8. asserente cum Navar. *in sum. cap.* 17. *num.* 134. eum, qui denuntiare tenetur, non denuntiando, non solùm excommunicationem incurrere, sed etiam teneri ad restitutionem damnificato faciendam.

7 Non obstat adhuc 2. dictum advocatum non alia via accepisse, Petrum habere illud ultimum testamentum, nisi quia illi Petrus id manifestavit sub secreto naturali, & promissione sub juramento facta non manifestandi: sed quæ ita sub secreto committuntur, non sunt aliquo casu manifestanda, ut tradunt Cajet. 2. 2. *quæst.* 70. *art.* 1. Molin. *tom.* 5. *de Iust. disp.* 5. *num.* 1. & alii communiter: ergo advocatus servare tenetur secretum, etiam in casu, quo sub pœna excommunicationis latæ sententiæ denuntiare præcipiatur. Non, inquam, obstat, quia ea sententia procedit de secreto commisso, in quo non datur damnum tertii, nec damnum spirituale in nolente scripturam tradere, ex qua dependet justitia partis.

8 Non obstat 3. dicere advocatum teneri secretum servare in iis, quæ à suo cliente dicuntur, causa consilii, & instructionis ad suam causam probe tractandam; ut etiam tenentur consulti de casibus conscientiæ, medici, chirurgi, obstetrices, & similes in iis, quæ illis deteguntur causa consiliis, solaminis, aut alterius emolumenti, ut juxta placita DD. & suas artes remedium adhibeant; nam hi omnes, eo ipso, quòd hæc munia profitentur, etiam non adhibito juramento secreti, illud servare tenentur; etiamsi sub juramento interrogentur, ut dicunt Navar. *in man. cap.* 25. Molin. *cit. num.* 2. & cum Bonacin. & alii Trullench. *lib. 7. decalog. cap.* 10. *dub.* 32. *num.* 11. Sed Petrus illud ultimum testamentum advocato revelavit ad suam causam prosequendam, ergo advocatus illud, revelare, non tenetur. Non, inquam, hoc obstat, quia in præsenti casu datur diversa ratio; ut ex dictis constat. Vide Dicastil. *cit. num.* 727. *&* 728. ubi pluribus relatis, declarat obligationem eorum, qui ratione consultationis aliquod secretum cognoverunt, & per edictum sub excommunicatione, ipso facto, illud manifestare obstringuntur.

QUÆSTIO VI.

An Vicarius ejusdem Parochiæ valide declarasset excommunicatum sacerdotem, cognoscens, illum deliquisse contra statutum ejusdem Ecclesiæ, in quo transgressoribus, ipso facto, erat imposita excommunicatio?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non fuit validè declaratus ex defectu jurisdictionis in Parocho.*
3 *Etiam fuit invalidè declaratus, casu quo Parochus habuisset jurisdictionem, quia non præcessit sententia declaratoria.*
4 *Etiamsi delictum sit notorium, sententia declaratoria præcedere debet.*
5 *Declaratio excommunicationis non potest fieri à quocumque, etiam si delictum sit notorium.*
6 *Nec ab habente jurisdictionem, si non præcedat declaratoria sententia.*
7 *Si Parochus, apud se sententiam haberet, bene facturus, sacerdotem admonens ante publicationem.*

1 Athanasius Sacerdos, contra statutum suæ Ecclesiæ Parochialis deliquit, in quo contra delinquentes, ipso facto ferebatur excommunicatio; Vicarius autem ipsius Parochialis, nulla alia adhibita diligentia, illum publice excommunicatum declaravit. Quæritur, an validè?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, validè non fuisse declaratum. Ostenditur hac triplici ratione. Prima, quia declaratio excommunicationis, est illius pœnæ executio: executio autem pœnæ à legitimo superiore, seu de illius mandato est facienda, ut colligitur ex *Clement.* 2. *vers. Locorum de pœnis, & cap. de illis*, 6. *quæst.* 3. Ubi Gloss. *verb. Excommunicentur*, inquit: *Excommunicentur ab ipsius loci Episcopo, vel in cujus jurisdictione deliquerunt*: sed legitimus superior hujus pœnę declarationis est Ordinarius illius Ecclesiæ, qui fecit statutum, aut illud confirmavit conditum de illius mandato à suo visitatore; & non Parochus, seu Vicarius illius Ecclesiæ: ergo invalidè fuit declaratus. Hæc doctrina inter DD. est communis, Soar. *de Cens. disp.* 1. *sect.* 14. *num.* 7. Alter. *lib.* 1. *disp.* 5. *cap.* 3. *dub.* 2. Filliuc. *tractat.* 11. *cap.* 4. *quæst.* 9. *num.* 112. Bonac. *tom.* 1. *disp.* 1. *de Cens. qu.* 1. *punct.* 13. *proposit.* 2. Candid. *de Cens. disq.* 22. *art.* 30. *dub.* 3. Covarruv. *in cap. Alma Mater* 1. *part.* §. 2. *nu.* 9. Machad. *lib.* 1. *part.* 3. *tract.* 1. *docum.* 14. *nu.* 3. Leand. *tom.* 4. *tract.* 1. *disp.* 7. *q.* 4. *&* 6.

3 Secunda ratio, quia dato, quòd ipse Vicarius Parochus jurisdictionem habuisset ad eam faciendam declarationem, & excommunicationis denuntiationem, ante illam tenebatur, citare Athanasium, ut se possit defendere, & probare suam innocentiam: nam declaratio excommunicationis est actus judicialis, & consequenter publicus, publicitate juris: ergo necessariò facienda est cum causæ cognitione, parte citata. Et hujus citationis defectu, declaratio fuit non solùm injusta, sed etiam nulla, & invalida, ut rectè colligitur ex illo principio: *Contra inauditam partem, nihil potest in judicio definiri*; ut habetur *in cap.* 1. *de causa possess. & propriet. cap. Nos in quemquam* 2. *quæst.* 2. *& Clement. Pastoralis ad finem, de re judic. l. de unoquoque, ff. de re judic.* Gloss. ibi, & DD. Felin. Curtius senior, Cardin. Imol. Gigas, Covar. Novar. Soar. Alter. Candidus, Cornejo, Filliuc. quos affert, & sequitur Leand. *cit. quæst.* 8. *&* 9. Bonacin. *proxime, vers. Quinta propositio*, Dicastil. *tract.* 10. *de Cens. dub.* 20. *n.* 274.

4 Tertia ratio, quia ante denuntiationem censuræ incursæ, semper præcedere debet sententia delicti declaratoria, etiam si sit notorium: quamvis enim tale sit, moraliter non potest esse inexcusabile, ut colligitur *ex cap. Pervenit, & ex cap. Inter dilectos, de excess. Prælat.*

5 Nec obstat 1. dicere, contra primam rationem, posse fieri denuntiationem à quocumque, in casu, quo crimen sit adeo clarum, & publicum, ut nulla tergiversatione celari possit, ut cum Geminian. defendit Ugolin. *tab.* 1. *cap.* 21. §. 1. *circa initium*: sed transgressio statuti ab Athanasio commissa, in tota parochia est publica: ergo si à quocumque denuntiari potest, à fortiori potuit à Parocho? Non, inquam obstat, nec sententia eorum DD. Quia ad denuntiationem excommunicati, requiritur potestas jurisdictionis, quæ non datur in quocumque, nec in ipso Parocho; ut constat ex dictis.

6 Non obstat 2. dicere contra tertiam rationem, nullam requiri sententiam declaratoriam, quando delictum est adeo notorium, ut nullam habeat, nec habere possit excusationem, ut sustinent Felin. Panormit. & Dominic. apud Leand. *dict. disput.* 7. *quæst.* 7. sed delictum Athanasii erat notorium: ergo non requirebatur sententia declaratoria, sed sufficiebat, dicere Parochum coram populo; *Athanasium esse excommunicatum, quia tale statutum transgressus fuit, in quo erat imposita ipso facto excommunicatio contra transgressores*, quòd tantùm fecit Vicarius Parochus. Non, inquam, obstat dictum, quia sententia eorum DD. non admittitur ab aliis, qui communiter dicunt, etiam in casu, quo delictum sit notorium, & videatur nullam habere excusationem, semper requiri sententiam decla-

declaratoriam, ut probatur ex *text. in cap. Pervenit*, *& cap. inter delictos*, in ea tertia ratione adductis, & tradunt S. Silvest. Cajet. Covarr. quos referunt, & sequuntur Soar. *dict. disp.* 3. *sect.* 14. *n.* 6. *&* 8. Filliuc. *tract.* 11. *cap.* 4. *qu.* 10. *n.* 11. Bonac. *proxime*, & Leand. *dict. qu.* 7. & apud ipsum Machad. *cit. docum.* 14. *n.* 3.

7 Addo, cum Navarr. Henriq. Soar. Gutierr. Armil. Avila, & aliis, quos affert, & sectatur Dicastill. *dict. tract.* 10. *de Censur. dub.* 26. *num.* 373. Si dictus parochus apud se haberet eam sententiam declaratoriam, optimè facturum, si antequam publicaretur, admoneret declarandum, ut resipiscat, & ordinarium conveniat. At hic parochus illam non habens, coram populo, dixit, illum sacerdotem esse excommunicatum, illius delictum referens; & hac de causa ab omnibus esse vitandum. Hoc autem dicitur, excommunicationis declaratio. Pro praxi tamen vide Dicastill. *dict. tract.* 10. *de Cens. disp.* 28. *num.* 398. Leand. *cit. disp.* 8. *quæst.* 22.

QUÆSTIO VII.

An apellatio excommunicationis à Judice Ecclesiastico lata, & in effectu suspensivo non recepta; & per gravamen ad tribunal Regium interpositum, censeatur excommunicatio suspensa?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non subsistente causa appellationis, data bona fide in appellante, suspenditur pro foro interno excommunicatio.*
3 *Non tamen pro foro externo.*
4 *Per gravamen ad Regium tribunal interpositum, non suspenditur excommunicatio.*
5 *Si mala fide appellavit, graviter peccavit.*

1 Vicarius cujusdam parochialis Ecclesiæ Philippum suum coadjutorem, per epistolam tempore habilitante Pascha Resurrectionis à coadjutoria dimisit, juxta Constit. synodales suæ Diœcesis, & aliarum hujus Regni. At post octavam Paschatis, non erat Philippo dimissionis coadjutoriæ denuntiatio facta; nec ille pro dimisso se habuit. Hoc non obstante, Vicarius Leonimum subdiaconum, ante festum S. Joannis Baptistæ, ad coadjutoriam præsentavit. Vicarius Generalis Episcopi hunc Leonimum non admisit, duplici ex causa; prima, quia erat subdiaconus tantum; secunda, quia Philippus tempore à Const. synod. designato, non fuit dimissus. Et cum dubia supervenirent, à Vicario parochiali Generalis Vicarius requisitus, alii tertiò coadjutoriam commendarunt, & sub pœna excommunicationis, ipso facto, Vicarius Generalis Philippo præcepit, ut dimitteret coadjutoriam; & claves domus Residentiæ novo commendato traderet Philippus ab excommunicatione ad S. Sedem appellavit, Vicarius verò generalis appellationem in effectu suspensivo non recepit. Et quia in utroque effectu, recepta non fuit ad Regiam coronam gravamen interposuit; quia ex non recepta appellatione, Judex Ecclesiasticus vim, & manifestam violentiam illi inferebat. Hæc facti species. Quæritur 1. An Philippus ab excommunicatione sit suspensus, per appellationem factam, & gravamen ad tribunal Regium interpositum? 2. An licitum sit, adire tribunal Regium, ut compellat judicem Ecclesiasticum, ut cesset ab inferenda vi, & violentia manifesta? 3. An subditis jubere possint, ut excommunicatum non vitent, nec pro excommunicato habeant?

§. I.

An Philippus, per appellationem interpositam, & gravamen ad Regium tribunal, suspensus maneat ab excommunicatione?

2 Respondeo, Philippum in foro interiori, non incurrisse excommunicationem, judici Ecclesiastico non obediendo. Ratio est, quia bona fide appellavit, existimans se habere causam sufficientem, & probabilem ad appellandum, & dum hæc bona fides in eo perseverat, effectus excommunicationis non incurrit. Sic tenet Dicastill. *tract.* 10. *de Censur. disp.* 1. *dub.* 23. *n.* 321. & alii plures citandi *infra q.* 9. *n.* 14. *&* 15.

In foro tamen externo, dum non probat suam innocentiam, censetur excommunicatus, & effectus excommunicationis incurret; quia obedientiæ judicis repugnando, illi præcipientis claves domus Residentiæ tradere, contumaciam ostendit. Nam judici obtemperandum est, quia semper præsumitur, justum præcipere, ut omnes concedunt. Et cum appellationem in effectu suspensivo, non recepisset, poterat judex ea præcipere; in eo enim effectu appellatio non suspendit excommunicationem. 3

Nec per gravamen interpositum ad Coronam Regiam, ea excommunicatio fuit suspensa. Ratio est, quia ad judicem Ecclesiasticum, & non ad secularem pertinet, cognoscere, & judicare, utrum appellatio sit recipienda à sententia, quam ipse competenter tulit; ut expressè deciditur in Concil. Trid. *sess.* 25. *cap.* 3. *de reform.* loquente de excommunicatione, ibi: *Cum non ad seculares, sed Ecclesiasticos hæc cognitio pertineat.* Et per illud gravamen interpositum, nec excommunicatio, nec jurisdictio judicis Ecclesiastici suspenditur. Unde sequitur, si tempore designato, coadjutoriam, & claves domus residentiæ non tradidit, excommunicationem incurrisse. Nec judex Ecclesiasticus, pendente recursu in eo Regio tribunali, ad ulteriora procedens, attentatum commisit, quia illud tribunal, non est superior legitimus judicis Ecclesiastici; ut doctè ostendit Oliva *de for. Eccles. part.* 1. *q.* 20. *per totam*, *à n.* 3. 4

Addo, si Philippus mala fide appellavit ad S. Sedem, & interposuit gravamen ad Regiam Coronam, sciens se legitimo tempore fuisse à Coadjutoria dimissum; & solum hæc egit, ut sequenti anno, in coadjutoria permaneret, graviter peccasse, & talem appellationem, non suspendisse vim præcepti; nec etiam in effectu devolutivo, quamvis à judice Ecclesiastico in eo effectu fuisset recepta. Ratio est, quia fraus, & dolus nemini patrocinari debent, nec ea est vera defensio, sed offensio. 5

§. II.

An licitum sit, gravamen ad Regium tribunal interponere, ut compellat Judicem Ecclesiasticum, ut cesset ab inferenda vi, & violentia manifesta?

SUMMARIUM.

6 *Referuntur DD. pro parte negativa.*
7 *Pro affirmativa referuntur.*
8 *Iudicium inter has sententias.*
9 *Resolutio ad præsentem Phillippi casum.*

Hæc quæstio est maximè controversa inter Nuntios, & ministros Regis, illis abominantes talem recursum, hos non desistentes à sua immemoriali consuetudine. DD. tam TT. quàm juristæ, etiam variè, & diversè sentiunt. Horum opiniones non referam, sed tantùm DD. qui unam, & alteram oppositam, sectantur; & postea judicium proferam, & ultimo loco, ad casum mihi propositum, respondebo. 6

Pro parte negativa, nempè non esse licitum recursum, seu gravamen (ut dicunt) ad Regiam Coronam, primo loco adduco Augustin. Barbos. Lusit. *in collect. ad cap. S. Maria*, 10. *de Const.* ubi *num.* 14. pro sua sententia citat Mandos. Azor. Marc. Anton. Gratian. Alter. Laym. Decard. Bonac. Dian. Soar. & aliquas decisiones Rotæ, & oppositam detestatur, ejusque fundamenta dissolvit; eamdem sequitur *in Collect. ad cap. Regum officium*, 23. *qu.* 5. *n.* 2. *& in collect. ad Trident. sess.* 25. *c.* 3. *de reform. nu.* 2. in quibus locis, oppositam sententiam vocat ab usum; Hanc etiam amplectuntur non pauci, quos refert, & sequitur Dian. 1. *p. tract.* 2. *resol.* 14. *&* 3. *p. tract.* 1. *resol.* 53. videatur etiam ibi *resol.* 64. & rationes pro utraque sententia.

Pro parte affirmativa citat Barbos. *in Collectan. ad cit. cap. Regum officium*, Covarr. Navarr. Lopes, Olasch. Avendan. Menoch. Perez. Vivald. Humad. Joann. Segur. Davalos, Salzed. Azeved. Gutierr. Soar. de Pace, Curiam Philippi, Agia Morl. Joseph. de Sesse, Valasc. Cabed. Bernard. 7

Grevæ, & alios *in collect. ad cit. cap. S. Maria, numer. 7. & cit. caput Trid. num. 29.* His addo Fragos. *tom. 2. de regim. Reip. Christ. disp. 3. de Cens. Bulla Cœn. §. 13. num. 258. Vers. Porro integrum erit*, doctissimum Oliva *de foro Eccles. 1. part. q. 17. num. 19. & seqq.* & Dicastill. *tract. 10. de Cens. disp. 1. dub. 57. per totam suis capitibus distincta*, qui hanc opinionem pro utraque parte longè, eruditè, latèque discurrunt. Plures etiam adducit Dian. *cit. locis* ex Juristis & TT.

7 In hac quæstione semper mihi visum fuit, hos recursus ad Regiam coronam non esse licitos, quando datur Magistratus Ecclesiasticus, qui hanc vim, & manifestam violentiam arcere potest: si autem hic non detur; & aditus ad S. Pontificem sit difficilis, tunc licitus erit ipse recursus. Nam ad Regis officium pertinet, de manu calumniatorum liberare vi oppressos, ut constat *ex cap. Principes 23. qu. 1. cap. Regum officium ead. quæst. 5. & ex Ordin. Reg. l. 1. tit. 9. §. 12.* & ex ipsa praxi, & consuetudine tanti temporis, cujus non est memoria, quæ habet vim consuetudinis, seu dispensationis, & tenent DD. jam cit. & Fragos. *vers. Contra verò* & cum pluribus Emman. Barbos. *in Remiss. ad Ordin. l. 1. tit. 3. §. 6. n. 3.*

Videatur etiam Portel. *in addit. ad dub. Regul. in fine operis, Verb. Appellare, num. 3.* & Sousa *in Bull. Cœna capit. 15. disput. 78. num. 2.* Et præcisa ipsa praxi, & consuetudine; sufficit pro ratione ipsum jus naturale, quod postulat, ut oppressus defendatur ab eo, qui potest; sive opprimatur à judice Ecclesiastico, sive sæculari; & sicut ille censuris potest illum defendere, sic etiam iste privatione temporalitatum; ut videre est apud Olivam, Dicastill. & alios *citatos*.

8 Ex his patet, quid respondendum sit ad quæsitum Philippi recurrentis ad tribunal Regium ob violentiam non acceptatæ appellationis; nam debebat recurrere pro illa violentia ad superiorem Archiepiscopum, aut Nuntium, qui prope erant, & non ad tribunal Regium, ut fecit.

§. III.

An Judices Coronæ Regiæ suis subditis jubere queant, ne vitent excommunicatum, vel pro excommunicato habeant?

SUMMARIUM.

19 *Resolutio habetur expresse in Ordin. Regia.*
20 *Intellectus Ordin. Reg.*
21 *Æquitas Ordin. magis ostenditur.*
22 *Oliva asserit, multorum illum intellectum, ingenium torquere.*
23 *Quemdam adducit intellectum.*
24 *Judices sæculares mandantes dispositum in Ordin. non procedunt jurisdictionaliter.*
25 *Solus Summ. Pontifex in uno effectu excommunicationis potest dispensare, alio non dispensato.*
26 *Data notorietate nullitatis censuræ, nullum producit effectum, nec in spiritualibus, nec in temporalibus.*

19 Respondeo, ita haberi expressè *in Ord. Reg. l. 1. titul. 9. §. 12. & titul. 12. §. 6.* In notoriis violentiis, quam defendere debent, omnes concedentes, recursum ad Regiam Coronam esse licitum, causa violentiæ tollendæ, quando est notoria; quam esse licitam cum aliquibus diximus *supra num. 7.* licet aliquanto restrictius, quam alii. Defensio autem, ex dispositione facta, ne vitentur excommunicati, vel pro excommunicatis non habeantur, aliquibus videtur difficilis.

20 Intellectus autem, & mens Ordin. Regiæ videtur esse; in hoc mandato ad subditos, ex parte ministrorum Regiæ Coronæ, nullam intervenire authoritatem judicandi de Censuris: Nam hæc materia omnino est extra suam jurisdictionem; ut ex pluribus textibus, & Concil. verbis, jam allatis, apertè constat. Supponunt ergo dicti Regis ministri (facto examine ad solum prædictum finem propulsandæ violentiæ, & injustitiæ, quod examen non est actus jurisdictionis) adesse violentiam, & injustitiam manifestam, & sic occurrunt ad defendendum innocentem ab injuria allata à judice Ecclesiastico, mandando subditis per ipsum judicem, non evitari ab illis; nec ab illo pœnas excommunicati recipiat. Hoc remedio nituntur, ut oppressos liberent, injustè vexatos protegant, & innocentes defendant, cum aliud opportunius non se offerat. Et sic consuetudine viget. Ita expressè Ordin. Regia *citatis locis*, & latius Covarr. *l. 1. partic. qq. cap. 35.* Barbos. *in l. Titia ff. solut. matr. & aliis*.

21 Ut hujus tamen Ordin. Regiæ major appareat æquitas, & justificatio; lentè considerandi veniunt termini, quibus utitur, ut oppressos censura invalida, aut injusta defendat; quia numquam interponit verbum, per quod Judici Coronæ præcipiat, ut declaret dictam censuram, pro invalida, aut injusta. Imo vult quòd in omni eventu observetur debita reverentia dispositioni sacrorum Canonum *in cap. Quoniam, de immunit. Eccles. in 6. in cap. unico, de his, quæ &c. & cap. Quicunque, de sentent. excomm. in 6.* & in aliis.

22 Defensio dictæ Ordin verbis adductis, difficilis visa fuit Doctori Feliciano Oliva, & Sousa, jam cit. *dicta part. 1. de foro Ecclesiast. q. 24. num. 9. vers. sequentium conclusionem*, ubi inquit, jam torquere ingenium eorum, qui eas Ordin. defendere voluerunt; & suum etiam de præsenti torquere. Implorato tamen Christi auxilio, duas in medio profert conclusiones, in quibus existimat, esse omnino mentem *Ord. cit.* dum præcipit, ne subditi vitent excommunicatum. Prima est, non posse Judices Regiæ Coronæ, per viam tollendæ violentiæ, quamvis excommunicatio sit nulla, præcipere subditis; ne excommunicatum in spiritualibus vitent; quia in spiritualibus, jurisdictionem non habent. Secunda, posse tamen præcipere, ne vitent in temporalibus, quia circa temporalia, jurisdictionem habent. Hæc inquit, *n. 10. & seqq.*

23 At pace Doctissimi, hic intellectus ad dicta verba Ordin. mihi non placet, primò: Quia Ordin. *cit. locis*, statuens, ne evitetur excommunicatus, per viam tollendæ violentiæ manifestæ, & notoriæ; & Judices Regis juxta illam id mandantes non procedunt jurisdictionaliter, sive vitatio sit in rebus spiritualibus, sive in temporalibus; quia certum est, non posse Principes, nec illorum ministros, cognoscere de nullitate excommunicationis, ut liquet *ex Conc. Trident. cit. sess. 25. cap. 3. de reform.* ibi: *Cum non ad sæculares, sed ad Ecclesiasticos hæc cognitio pertineat*, sed procedere ad tollendam notoriam violentiam, supponentes excommunicationem fuisse nullam, eo modo, quo judicium formarunt, si vidissent ipsos judices Ecclesiasticos aliquem corporaliter injuriare, & accurrerent effectum injuriæ, & injustitiæ impedientes.

24 Secundò, non placet ea mens Ordin. Quia supponit Oliva effectus excommunicationis inter se esse separabiles, & posse unum ligare, non ligante altero. Quod non est verum: Nam solus Summ. Pontifex, manente censura, dispensare potest, quòd unus effectus censuræ maneat, alio non manente; quòd alii Prælati non possunt. Ut communiter tradunt TT. cum Soar. *dict. tom. 5. in 3. part. de Censur. disp. 6. sect. 4. à num. 4.* Bonac. *tom. 1. disp. 1. etiam de Cens. in communi quæst. 1. punct. ult. à num. 4.* Castr. Palaus *tom. 6. disput. 1. punct. 10. num. 2.* Filliuc. & alii, quos refert, & sequitur Leandr. *tom. 4. tract. 1. disput. 10. quæst. 7. & 8.* ergo quamvis Princeps sæcularis jurisdictionem habeat temporalem in suos subditos, non potest illis præcipere, ne excommunicatos in temporalibus evitent, nam quoad effectus, etiam temporales excommunicationis, nullam habet jurisdictionem. Et suspendere unum effectum excommunicationis, alio manente, est solùm Summi Pontificis: si ergo (ut inquit Oliva,) non possunt ministri Tribunalis Regii jubere subditis, ne excommunicatum in spiritualibus evitent, etiam non possunt jubere, ne in temporalibus evitent.

25 Nec obstat dicere Olivam; excommunicationem, de qua loquimur, esse notoriè nullam, ac per consequens, ac si non esset; & ut talem nullum producere effectum, ut ex textibus, & DD. ostenditur, nec absolutione indigere *ex text. in cap. Ad præsentiam, de Appell.* cum DD. ab eo *cit.* & aliis, quos adducit Barbos. *in collect. ad dict. cap. Ad præsentiam.* Non, inquam, hoc obstat, quia data hac notorietate de nullitate sententiæ, excommunicatio nullum producit, nec absolutione indiget. Posita autem jussione ministrorum Regis ad tollendam violentiam, nec in spiritualibus,

nec

nec in temporalibus, dabitur obligatio vitandi nulliter excommunicatum; quia in his terminis data ea juſſione etiam ceſſat omne ſcandalum, ſi forte dicatur, quod ſine ea illud dari poterat.

QUÆSTIO VIII.

An ſacerdos ſuſpenſus ob ſuſceptos ordines cum falſis dimiſſoriis, denuntiatus, & punitus exilio ad Indiam Orientalem, ibique ab Archiepiſcopo virtute Bullæ, & authoritate propria abſolutus, & reverſus ad Regnum, iterum punitus, validè fuiſſet abſolutus, & impunis relinquendus?

SUMMARIUM.

1 *Facti ſpecies.*
2 *Epiſcopus ordines conferre non tenetur, niſi beneficiariis, & in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutis.*
3 *Idem eſt Ordinari dimiſſoriis falſis, ac Ordinari ſine licentia proprii Epiſcopi.*
4 *Non eſt idem ſuſcipere ordines furtivè, ac illos ſuſcipere ab alieno Epiſcopo.*
5 *Suſcipiens ordines ab alieno Epiſcopo cum dimiſſoriis falſis ſuſpenſionem incurrit.*
6 *Suſpenſio incurſa eſt cenſura, & non merè pœna.*
7 *Suſpenſio notoria, & denuntiata, S. Pontifici reſervatur.*

1 COeleſtinus à ſuo Prælato circa ſcientiam, ætatem, genus, mores, & patrimonium examinatus, & approbatus, nolente tamen illum ad ordines admittere, ad vicinum Regnum ſe contulit, ibique ab alieno Epiſcopo dimiſſoriis falſis omnes ſuſcepit ordines ſacros. Hoc ſciens proprius Prælatus eum in carcerem detruſit, ſuſpenſum declaravit, & ſexennio exilii in Indiam Orientalem condemnavit. In Indiam cum Archiepiſcopo Goano, hanc totam litem apprime ſciente, navigavit. Goæ verò ipſe Archiepiſcopus poſt Archiepiſcopatum adeptum, ipſi Cœleſtino ſacerdoti mandavit, ut Bullam Cruciatæ acciperet, ac virtute illius illum ab omni cenſura, & propria facultate in quantum poterat, abſolvit, & beneficium, ex quo viveret, contulit. Poſt biennium ægra valetudine afflictus, de mandato, ſeu conſilio Archiepiſcopi, ad Regnum, datis ei litteris commendatitiis regreſſus fuit. In Regno extra originis Diœceſim in quodam parochiali beneficio collatus; gratiaque viſitandi, & videndi ſenes parentes in patriam rediit. Ibique à ſucceſſore Epiſcopo, ſententia latoris jam adimpleta, iterum in carcerem detruditur, ex hac tantùm data cauſa: Quia erat irregularis, nam ſuſpenſione publica ligatus ordines ſacros exercuerat; à qua ſuſpenſione, utpote S. Pontifici reſervata, ab Archiepiſcopo Goano nec abſolvi, nec diſpenſari poterat. Per internuntium ad me recurrit. Quæritur primò, An à dicta ſuſpenſione, virtute Bullæ pro utroque foro, Cœleſtinus potuiſſet abſolvi? 2. An Archiepiſcopus Goanus potuiſſet eam publicam ſuſpenſionem abſolvere, ſeu diſpenſare? 3. An incurrerit irregularitatem? Et an Prælatus ſucceſſor latoris ſententiæ, eas abſolutiones pro bonis habere teneatur?

§. I.

Aliqua, claritatis gratia ad reſolutionem ſupponuntur.

2 Primò ſuppono, Epiſcopum non teneri ordines conferre, nec dimiſſorias ſuis ſubditis concedere; ſi non ſint beneficiati, aut in dignitate conſtituti Eccleſiaſtica. Conſtat *ex text. in cap. Ad aures, de temper. Ordin.* & maximè *ex Concil. Trid. ſeſſ. 21. de reform. cap. 2.* Nec ex eo, quod neget; unus aut alter ab eo ad ſuperiorem appellare poteſt: Quia Concil. Trident. id ſuo arbitrio relinquit, ibi: *Quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos*, arbitrium autem, & conſcientiam inferioris, ſuperior immutare non poteſt. Sic pluribus relatis Barboſ. *in Collect. ad cit. locum Trident. à numer. 54. & de poteſt. Epiſcop. part. 2. alleg. 4. num. 66.*

Nagueira Quæſt.

Secundò ſuppono, idem eſſe ordinari cum dimiſſoriis falſis, ac ordinari ſine licentia proprii, cum Epiſcopo alieno. Dian. *p. 11. tract. 6. reſol. 4. in principio.* 3

Tertiò ſuppono, non eſſe idem, ordines ſuſcipere furtivè, ac illas ſuſcipere ab alieno Epiſcopo: nam furtiva ordinatio tunc datur, quando aliquis cum aliis ordinandis ſe ingerit, & ſic neſciente, & nolente, nec approbante Epiſcopo, ordinem ſuſcipit, Barboſ. *tom. 3. in Collect. Decret. ad cap. 1. de eo qui furtivè ordines, &c. num.* Fragoſ. 2. *part. Regim. Reip. Chriſt. diſp. 19. §. 3. num. 8. Verſ. Quoad tertium.* Leand. Soar. Sayr. & plures, quos refero *in Expoſit. Bull. diſp. 18. n. 317.* 4

Quartò ſuppono, illum, qui ſuſcipit ordinem ab alieno Epiſcopo cum dimiſſoriis falſis, ipſo jure incurrere ſuſpenſionem latam in Extravag. Pii II. quæ incipit: *Cum ex ſacrorum, & Trident. ſeſſ. 23. de reform. cap. 8.* aliiſque in locis; & cum pluribus Caſtr. Palaus *tom. 6. de Cenſ. diſp. 4. punct. 10. §. 1. numer. 4.* & alii mox citandi. Et ſi abſque illius abſolutione in ſacris miniſtret, irregularitatem incurrit. Sic Philibert. March. *de Ordin. tract. 1. part. 5. cap. 5. n. 2. & cap. 11. nu. 8. & 16.* Leandr. *tom. 4. de Cenſ. tract. 4. diſp. 4. q. 14.* Dicaſtill. *tract. 10. de Cenſur. diſp. 4. dubit. 7. c. 3. n. 215. & ſeqq.* 5

Quintò ſuppono, dictam ſuſpenſionem eſſe cenſuram, & non merè pœnam: illi enim imponitur, ut medicina, ut fidelis ab inobedientia reſipiſcat; hæc in vindictam commiſſi delicti: Illa imponitur abſque temporis limitatione, hæc pro tempore limitato; Illa non tollitur abſque abſolutione, hæc per diſpenſationem; & ceſſat elapſo tempore, pro quo impoſita fuit, ſi ante illud, non datur diſpenſatio illius. Ita Tolet. *l. 1. ſum. cap. 46. num. 1.* Soar. *to. 5. in 3. part. de Cenſ. diſp. 25. ſect. 1. num. 3. poſt medium, & diſp. 26. ſect. 1. num. 14.* Caſtr. Palaus *dict. diſp. 4. punct. 1. num. 3. poſt medium*, Gaſp. Hurt. *de ſuſpenſ. diff. 3. & diff. 11.* Tambur. *l. 10. de Cenſ. & irreg. tract. 2. c. 1. num. 1. & ſeqq.* Hos ultimos vide, majorem addentes explicationem, nobis non neceſſariam. 6

Sextò ſuppono dictam ſuſpenſionem, ſi fuerit notoria, & denuntiata, S. Pontifici eſſe reſervatam: ſecus ſi fuerit occulta; nam ſic ab Epiſcopo poteſt abſolvi, juxta *Trident. ſeſſ. 24. cap. 6. de reform.* Sic cum Marchin. Leandr. *cit. dict. q. 14. verſ. Dubium tertium*, Dicaſtill. *nuper allatus num. 222.* 7

§. II.

An Cœleſtinus virtute Bullæ Cruciatæ à ſuſpenſione incurſa ob ordines ſuſceptos, cum dimiſſoriis falſis pro utroque foro abſolvi poſſit?

SUMMARIUM.

8 *Cenſuræ à jure latæ virtute Bullæ abſolvi poſſunt in utroque foro, ſi non ſint ex exceptuatis in Bulla.*
9 *Oſtenditur ex ipſo Bullæ textu.*
10 *Ex authoritate Ceſtæ, & praxe.*
11 *Ex authoritate Themud. Vicarii Generalis, & Bullæ ſubcommiſſarii.*
12 *Ex authoritate Doct. Abreu.*
13 *Ex aliis.*
14 *Dicta ſuſpenſio eſt cenſura, & à jure lata, & non de exceptuatis.*
15 *Dubium non ingerit Soar. Luſit.*
16 *Decretum Urbani VIII. non adverſatur.*
17 *Nec adverſatur, quòd pars non fuerit ſatisfacta.*
18 *Nec contra Archiepiſcopum Goanum aliqua opponi queunt.*

De hac quæſtione egi *hac diſp. quæſt. 1.* aliqua tamen hoc loco repetenda duxi, ut Illuſtriſſimum Epiſcopum ad commiſerationem ſacerdotis Cœleſtini in vinculis habentem, moverem. Et quia hæc ad juſtitiam hujus ſacerdotis multum faciebant. Reſpondeo igitur, ad quæſtionem in titulo propoſitam, ut certum, & abſque ulla 8

L 2 dubi-

dubitatione, potuisse dictum sacerdotem virtute nostræ Bullæ Lusitanæ à dicta suspensione tam in foro conscientiæ quam in foro externo absolvi, quin ad Sedem Apostolicam recurret. Ratio est, quia censuræ à jure latæ, virtute Bullæ Cruciatæ his Portugalliæ Regnis concessæ, absolvi possunt à quocumque confessario ab ordinario approbato, non solum in foro conscientiæ, quod Bullæ Regnis Hispaniæ concessæ tribuitur; sed etiam in foro externo, quod per Bullam Hispaniæ non conceditur. Cum hac duplici, aut triplici limitatione. Prima, ne censuræ absolvendæ sint ex latis contra hæreticos, conspiratores in personam, & statum Rom. Pontificis, falsificatores literarum Apostolicarum, & supplicationum, & omnes alios casus qui excommunicatione feriuntur *in* 11. 12. 13. *&* 14. *canone Bullæ Cœnæ*. Secunda limitatio est, quòd prius parti sit satisfactum. Quamvis hæc non sit omnino necessaria: ut *infra* ex DD. ostenditur. Tertia limitatio, quòd absolutio à reservatis S. Pontifici conferatur semel in vita, & iterum in mortis articulo; hoc est durante anno Bullæ.

9 Probatur primò ex ipso textu Bullæ Lusitanæ, ubi post concessionem absolutionis censurarum, hæc additur declaratio, quæ in Bulla Hispaniæ concessa, non reperitur: *Declarantes absolutiones vigore præsentium, satisfact a parte faciendas ab excommunicatione, & aliis censuris Ecclesiasticis ab homine latis, & ferendis, nemini omnino, sive Ecclesiastico, sive laico in foro judiciali prodesse; sed eum tandiu excommunicatum ubique, & ab omnibus nihilominus reputari; nec si sacerdos presbyter, aut aliàs in sacris ordinibus constitutus fuerit, nullibi Missam celebrare, aut aliàs se sacris immiscere possit, donec eis à suo judice absolutionis beneficium ab hujus modi censuris meruerit obtinere*. Ex qua declaratione, apertè colligitur absolutionem à Censuris à jure obtentam, esse validam pro foro externo. Nam cùm per illam exclusivam S. Pontifex dicat, solum à censuris ab homine latis non esse validam absolutionem in foro externo, seu judiciali, necessariò sequitur esse validam absolutionem à censuris à jure latis, in foro externo, & judiciali.

10 Secundò probatur ex authoritate authorum Lusitanorum, qui de hac Bulla, aut scripserunt, aut de hoc privilegio tractarunt, diligenter perpendentes adductam Bullæ declarationem. Primus sit, Sebastianus à Costa de Andrada, Eboræ Subcommissarius Bullæ Cruciat. & ejusdem Archiepiscopatus gubernator, & Canonicus Doctoralis, ac electus in Episcopatum Capitis viridis Antistes; *in Expos. Bull. Lusit.* q. 50. *vers. Mihi verò fol. mihi* 103. Et *vers. sequenti* post allatas rationes in confirmationem, hæc inquit: *Atque ita ego liberavi duos presbyteros, qui in se manus violentas injecerunt ad invicem; proindeque in sententiam Can. Si quis suadente, inciderunt; quibus consilium dedi, ut quam primum se absolvi facerem, virtute Bullæ ab excommunicatione Canon. cum illisque ad cautelam dispensavi in irregularitate incursa, ex eoque forte ligati Ecclesiastica censura in altari ministraverint: Cum verò post aliquos menses, promotor hujus Ecclesiasticæ Curiæ eos accusaret, ab illisque pœnas excommunicatorum exigeret, illique schedulam confessoris, de absolutione facta, virtute Bullæ, ostenderent. Officialis hujus Diœcesis definitiva sententia judicavit, illos legitimè fuisse absolutos, proindeque non incurrisse postea irregularitatem, ministrando in altari; quia prius virtute Bullæ fuerunt rite absoluti ab excommunicatione lata in Canon.* Sic Costa.

11 Secundus sit, Doct. Themud. hujus Archiepiscopatus Vicarius Generalis, & antea Episcopatum Portalegrensis, & Bayensis, in statu Brasiliæ gubernator, & in hoc statu Subcommissarius Bullæ Cruciatæ, qui eamdem doctrinam defendit. 2. *part. decis.* 219. *à num.* 6. ubi ait, se non semel eamdem consuluisse, & in irregularitatibus incursis dispensasse.

12 Tertius est Doct. Sebastianus de Abreù *de Paroch. l.* 10. *n.* 540. *in fine*, sic dicens: *Absolutio verò censurarum à jure valebit, etiam pro foro externo, quia Bulla de solis censuris ab homine, ait non prodesse pro foro externo*. Sic Abreù.

31 Eamdem doctrinam, ex Costa sequuti fuerunt Dian. 1. *part. tract.* 12. *resol.* 26. *Vers. Notandum est verò*, Landr. *tom.* 5. *tract.* 2. *disput.* 17. *qu.* 93. *vers. Quarto, quia absolutio*. Eandem sæpius consului, & secutus fui *in Expos. Bull. disp.* 17. *à n.* 43. Et *à n.* 52 ostendi quomodo in exteriori foro constare debet, de absolutione censuræ à jure obtenta, salvo sigillo confessionis cum DD. ibi allatis.

Sed ex *dictis num.* 5. constat, hanc suspensionem esse à jure, & non ab homine latam, & ex *num.* 6. esse censuram, & non mere pœnam, quia erat perpetua, & non in pœnam delicti commissi, sed imposita in medicinam, ne delictum committeretur, & supponunt DD. illam inter censuras afferentes. Constat etiam ex litteris Commendatitiis Illustrissimi Archiepiscopi Goani, dictum Cœlestinum sacerdotem virtute Bullæ fuisse absolutum ab ipsa suspensione: ergo non obstante, quòd fuisset denuntiatus suspensus, molestari nullo modo potest à suo Prælato. 14

Nec obstat 1. Doctiss. Soar. Lusit. *de pœnit. tract.* 7. *disp.* 2. *num.* 309. dicens virtute Bullæ, solum posse absolvi censuras pro foro interno. Non, inquam, obstat, quia locutus fuit juxta Bullam Hispaniæ Regnis concessam, in qua non datur ad privilegium, & non juxta Lusitaniæ Regnis concessam; de qua fortasse non habuit notitiam, ex defectu AA. de illa agentium, vel existimans privilegia utriusque Bullæ, & contextus esse eadem, cum in privilegiis, & contextu maximè differant. 15

Non obstat 2. contra traditam resolutionem, *Constit. Urbani VIII. edicta anno* 1630. *die* 19. *Junii* habita apud Cherub. *tom.* 4. *fol.* 63. incipiens: *In specula militantis*, in qua declarat S. Pontifex absolutionem datam, etiam à reservatis in Cœna Domini virtute Bullæ non suffragari, nisi in foro conscientiæ. Non, inquam, obstat, quia respondeo (omissa solutione Leand. *loco cit.* quæ jam in *Expos. Bullæ* non placuit) eam declarationem non fuisse, circa Bullam Portugalliæ concessam, in qua jam dabatur declaratio circa absolutionem censurarum, sed circa Bullam Hispaniæ concessam, in qua non dabatur ea declaratio, & ex aliis efficacioribus rationibus, ut ostendi in *Exposit. Bull. dict. disp.* 17. *à n.* 48. Et dato, & nullo modo concesso, quod etiam de nostra Bulla Lusitana loqueretur, in illa tamen tempore Urbani, & successorum semper venit cum eadem declaratione adducta *supra*; unde ab illa non est recedendum ex ea Urbani declaratione. 16

Non obstat 3. dicere, quòd in ea absolutione suspensionis, virtute Bullæ, pars non fuerit satisfacta, quòd à Bulla requiritur: non enim dict. sacerdos Cœlestinus satisfecit Prælato, ordines sine suis litteris ab alieno suscipiens; sententiæ à Prælato latæ non satisfecit, nam exilium indictum impletum non fuit, & forsan, & quòd nec pœna pecuniaria condemnationis. Non, inquam, hæc obstant 1. quia ad validitatem absolutionis censuræ, non requiritur partis satisfactio, quamvis ut sit licita requiratur. Sic Sanch. *l.* 3. *de matr. disp.* 33. *n.* 3. Avil. *de cens. part.* 2. *c.* 7. *disp.* 3. *nu.* 9. *concl.* 2. Lezan. *tom.* 3. *qq. Regul. Verb. Bull. Cruciat. n.* 32. *in fine*, & alii, quos refero, & sectatus fui *in Expos. Bullæ, disp.* 17. *n.* 10. Non, inquam, obstat 2. quia in contractione hujus suspensionis, nullas pars fuit læsa; nulli enim illata est injuria; nec nomine partis læsæ venit Prælatus, Ecclesiæ, nec tabellio, cui non est solutum, nec condemnatio pecuniaria, in pœnam delicti lata. Ita Henriq. *l.* 13. *c.* 28. *n.* 1. Leandr. *p.* 4. *tract.* 2. *disp.* 17. *q.* 98. ubi alios affert, Tambur. *l.* 5. *de pœnit. tract. de cas. reserv. c.* 12. *§.* 4. *n.* 13. *& tract. de Bull. c.* 11. *§.* 7. *n.* 2. Ego ipse *in Expos. Bull. disp.* 17. *n.* 24. alios citans: at quando nulla datur persona offensa, & damnificata, cessat ea conditio requisita. 17

Nec obstat 4. dici ab aliquo, Archiepiscopum Goanum ignorasse virtutem Bullæ, quoad absolutionem suspensionis à jure, & sic tantùm absolvisse ab illa pro foro interno. Non, inquam, id obstat, quia ignorantia de nullo Prælato præsumi potest, ut bene colligitur *ex reg. Ignorantia de reg. jur. in* 6. semper enim præsumitur in suis actionibus cum scientia operari. Et dato, quòd ignorasset privilegium pro foro externo, adhuc pro illo ab ea suspensione absolvit; quia absolvit, in quantum potuit, & pœnitens indigebat: ille verò poterat pro illo foro externo virtute Bullæ illum sacerdotem absolvere, & sacerdos illa absolutione indigebat. Nec ignorantia illi potestatem limitavit, ut apparet in potente absolvere à censuris, & casibus reservatis, qui absolvit à Censuris oblitis, & reservationem aufecit à reservatis oblitis; quamvis in confessario, & pœnitente detur, ignorantia earum censurarum, & reservatorum; ut defendunt Silvest. Covarr. Sa, Ægid. Coninch. quos affert, & sequitur Castr. Palaus *tom.* 4. *tract.* 23. *de pœnit. disp. unic. punct.* 15. *§.* 6. *n.* 3. A vers. Card. de Lug. Dian. Bosius, & alii plures, quos refero, & sequor *in Expos. Bull. disp.* 15. *n.* 143. 18

§. III.

§. III.

An præciso Bullæ privilegio potuerit Archiepiscopus Goanus pro foro externo dictum sacerdotem, ab ea suspensione absolvere?

SUMMARIUM.

19 *Potuit Archiepiscopus absolvere.*
20 *Occurritur ad id, quod sit censura publica.*

19 Diximus §. *præcedenti*, ut certum, potuisse sacerdotem Cœlestinum absolvi ab ea suspensione, virtute Bullæ, non obstante, quod esset publica, & S. Pontifici reservata. In præsenti respondeo, potuisse etiam absolvi, præciso ipso privilegio Bullæ, cum aliqua tamen limitatione, ab ipso Illustrissimo Archiepiscopo. Hæc resolutio melius probari nequit quàm ex ipsa praxi, & consuetudine, in statu Brasiliensi, Regnis Angolæ, & India Orientali vigenti. De vigenti in statu Brasiliensi; sum testis oculatus: In eadem quippe navi, qua mare Bayam transmittebam, duo sacerdotes propter delicta à Portugallia exules, navigabant, ab usu ordinum pro toto tempore sui exilii, suspensi. Cum Bayæ se Ordinario præsentarent, ut suum subirent exilium: Ordinarius probe cognoscens, hos sacerdotes aliud non habere, ex quo vitam sustentare potuissent; & non esse decens, neque decorum sacerdotali statui, ut vitam servilem, & nigritarum agerent, illos jussit suos ordines exercere, ut sic decore vivere potuissent; & absoluto exilio ad Regnum remittuntur etiam absoluta pœna suspensionis. Et si in sacris, degradati in illum statum, non sint presbyteratu insigniti, Ordinarius illis confert officium æditui, quo decore vivere possint; & si hoc non est sufficiens, illos ad Regnum cum litteris commendatitiis remittit; exilium non approbans. Et sic fit satis sententiæ judicis Ecclesiastici, illos ad eum statum degradantis. Et sic potuit Archiepiscopus Goanus eum sacerdote Cœlestino agere, à suspensione publica absolvendo, & beneficium, ex quo viveret, conferendo, absque dedecore status sacerdotalis: ergo cum ad Regnum Cœlestinus justa de causa, non absoluto exilio, rediret, censetur ipsum exilium ex jure adimpletum, & suspensio per absolutionem Archiepiscopi Illustrissimi ablata.

20 Nec obstat, dicere, dari diversam rationem in adductis suspensionibus; nam suspensiones illorum sacerdotum, ad statum Brasiliensem exilium patientium, erant merè suspensiones: quæ cessant elapso tempore, pro quo fuerunt impositæ, ut dictum est *supra numer. 6.* cum pluribus DD. at suspensio sacerdotis Cœlestini non erat mera pœna, sed censura, quæ sine temporis limitatione imponitur, ut constat ex *cit. numer. 6.* & quamvis ab Illustrissimo Archiepiscopo per absolutionem fuisset ablata; in perpetuum ablata non fuit, quia erat publica, & reservata S. Pontifici, sed tantùm dum justum dabatur impedimentum, recurrendi ad S. Pontificem, aut illius legatum: & per regressum ad Regnum, jam cessavit impedimentum. Non, inquam, obstat, hæc major ratio, quia respondetur primò sacerdotem Cœlestinum, se bona fide fuisse absolutum, existimantem non cum limitatione, sed absolutè, ut constat ex absolutione collata; & sufficit bona fides. Sic Leand. *tom. 4. tract. 4. de suspens. disp. 4. quæst. 14. Vers. Dubium secundum.* Respondeo 2. adhuc personaliter non posse adire Pontificem, nec tenetur per procuratorem, ut tradunt Ugolin. *de Cens. tab. 1. cap. 14. §. 5. numer. 4.* & Castr. Palaus *tom. 6. de Cens. disp. 1. punct. 11. §. 2. numer. 8.* Respondeo 3. quoad forum internum adhuc se non censeri obligatum, adeundi S. Pontificem, & hoc sufficit; ut in eam suspensionem non reincidat; *argum. Gloss. in cap. significati 2. de homic.* & Navarr. *in sum. cap. 27. num. 89. & 113.*

§. IV.

An sacerdos Cœlestinus irregularitatem, ministrando actus Ordinis, incurrerit? Et Prælatus latoris sententiæ exilii successor, dictas absolutiones suspensionis pro bonis habere teneatur?

SUMMARIUM.

21 *Irregularitatem non incurrit, celebrando post censuræ absolutionem.*
22 *Irregularitas ex delicto proveniens absque peccato meo non incurritur.*
23 *Prælatus territorii, pro absolutionibus obtentis, stare tenetur.*
24 *Episcopus aliquando data justa causa dispensare tenetur; & dispensationes, & absolutiones ab aliis obtentas habere pro bonis.*

Quoad primum propositum: Respondeo, non incurrisse irregularitatem. Ratio est, quia dictus sacerdos cum censura suspensionis, antequam ab Illustrissimo Archiepiscopo virtute Bullæ, & authoritate propria fuisset absolutus, nec Missam novam, nec aliud ordinis ministerium exercuit: sed ex dictis constat, validam fuisse absolutionem, tam virtute Bullæ, quàm ex consuetudine, & praxi in India Orientali recepta: ergo cum aliud non detur, unde oppositum dici possit, standum est pro innocentia sacerdotis. 21

Et certissimum mihi est, hunc sacerdotem, post dictas absolutiones existimasse, se ritè ab ea suspensione esse absolutum; Et hac data bona fide ministrantem in sacris, peccatum mortale non commisisset: ergo nec irregularitatem. Nam irregularitas ex delicto proveniens, absque peccato mortali non incurritur. Ut cum communi DD. docent Soar. *tom. 5. in 3. part. de cens. disp. 40. sect. num. 15.* Castr. Palaus *tom. 6. de cens. disp. 6. punct. 2. num. 1.* & cum Sayr. Scot. Lessio, Turrian. Hurt. Cornej. Filliuc. Gibalin. Pellizzar. & aliis, Leandr. *tom. 5. de Irreg. tract. 1. disp. 1. q. 5.* Confirmatur, quia bona fides excusat à suspensione lata contra suscipientes primam tonsuram, & minores ordines ab alieno Episcopo *ex vi Const. ab Urbano VIII. lata die undecimo Decembris* 1624. ut cum pluribus inquit Leandr. *tom. 4. tract. 4. de suspens. disp. 4. q. 24. Vers. Dubium secundum:* ergo etiam excusat ab irregularitate incurrenda illum, qui bona fide, & moraliter certus existimat, se non esse suspensione innodatum. 22

Quoad secundum in titulo propositum: Respondeo, Illustrissimum Prælatum successorem latoris sententiæ exilii, stare teneri, pro absolutionibus ab hoc sacerdote obtentis, quia de illis ei constat per literas commendatitias Reverendiss. & Illustriss. Archiepiscopi Goani; nec ex dictis illi non potest non constare, fuisse validè, & licitè absolutum. Et teneri, hac duplici ratione, ostenditur 1. quia ubi culpa non est, pœna intercedere non debet. *Regul. 23.* ibi: *sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus, de reg. jur. in 6.* At in hoc sacerdote nulla subest causa, ut puniatur. Et ita D. Thom. omnes TT. & Jurisperiti apud Barbos. *de axiomat. 181. n. 1.* At ex dictis constat, & alio constabit, hunc sacerdotem non commisisse culpam in absolutionibus à suo Prælato obtentis, nec in ministerio altaris, nec in defectu integritatis ex illis: nam de sua infirma valetudine, litteras ostendit Illustrissimi Archiepiscopi illum ad Regnum mittentis: ergo. 23

Secunda ratio: nam juxta *dicta disp. 1. q. 36. à n. 9.* vidimus teneri aliquando Episcopum dispensare, data justa causa, ut tradunt plures, & graves DD. quos ibi adducimus: ergo à fortiori stare tenetur pro absolutionibus, & dispensationibus ab aliis Prælatis obtentis; dum de illis constat; & expressè illi non constat, fuisse invalidas: ergo si Illustrissimus Arciepiscopus tenebatur dictum sacerdotem in illis circumstantiis absolvere virtute Bullæ; & dispensare juxta praxim, & consuetudinem illius status, etiam Episcopus suæ originis stare tenetur pro ipsa absolutione, & dispensatione. 24

QUÆSTIO IX.

An per sententiam in genere suspensus, interposita appellatione, possit omnia sua Prioris munia exercere?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *DD. Varia placita.*
3 *Probabilius videtur à Iudice fuisse suspensum à beneficio.*
4 *Vnusquisque in eo puniri censetur, in quo deliquit.*
5 *Fructus beneficii percipere non potest Prior.*
6 *Potest suo fungi officio in spiritualibus, & temporalibus.*
7 *Potest omnes fructus lucrari.*
8 *Plures docent, eam sententiam esse invalidam.*
9 *Id probare intendunt; sed refutantur n. 11.*
10 *Alii communiter asserunt, eam sententiam esse validam, & suspendere ab officio, & beneficio.*
11 *Id ostenditur ex pluribus text.*
12 *Non tamen nostram resolutionem contrariantur.*
13 *Si ab officio, & beneficio suspendatur, à quibus abstinere debeat.*

1 Marcellinus Prior cujusdam Ecclesiæ Regii Patronatus, clericum cuidam beneficio suæ Ecclesiæ præsentavit; existimans, ex aliorum dictis, Priores illius Ecclesiæ, sicut aliarum Priores, esse in possessione earum præsentationum. Judex tamen contra eum sententiam protulit, mulctans suspensione, & pœna pecuniaria. Nulla addita declaratione circa suspensionem, an esset ab officio, aut beneficio, aut ab utroque. Ab hac sententia tempore habili, appellationem interposuit; quæ recepta non fuit, nisi tantum quoad pœnam pecuniariam. Quæritur 1. An manserit suspensus ab officio, & beneficio, & quæ exercere possit? 2. An ex appellatione interposita, quæ recepta non fuit, aliqua possit agere?

§. I.

An Marcellinus per sententiam suspensionis in genere suspensus manserit ab officio, & beneficio, & quæ agere possit?

2 Circa hanc sententiam: *Sis suspensus* absque alio addito, & determinatione speciei suspensionis, inter DD. diversæ circumferuntur sententiæ 1. asserit, eam suspensionem in genere suspendere reum ab officio, & beneficio; ut *infra numer.* 10. 2. & oppositam docet esse invalidam; *de illa numer.* 8. 3. est media, & procedit consideratis antecedentibus, & consequentibus, & juxta eam resolvitur quid sit tenendum? De illa num. 3. Et propter hanc varietatem, dicunt non pauci DD. recurrendum esse ad Judicem, ut suam declaret sententiam. Sic Sayr. *in Thesaur. l. 4. cap. 4. num.* 3. Quia tamen in præsenti sententia, Prior ad Judicem non recurret, & Judex eam non declarabit; juxta dicta *n. 1.*

3 Respondeo, mihi probabilius videri, Marcellinum per eam sententiam suspensionis in genere, mansisse suspensum à beneficio, & non ab officio. Moveor primò, quia plures conveniunt DD. data hac indeterminatione, & dubietate, si ex materia limitari potest ea suspensio, limitandam esse; ut potius censeatur lata pro suspensione à beneficio, quàm ab officio; Ita Sayr. *cit. dict. l.* 3. *cap.* 4. *n.* 4. Filliuc. *tract.* 17. *cap.* 1. *num.* 8. Dicastill. *tract.* 10. *disp.* 4. *de suspens. dub.* 2. *num.* 27. Soar. *de Censur. disp.* 31. *sect.* 3. *num.* 15. & alii: sed Prior Marcellinus fuit suspensus, quia nominavit quemdam clericum ad beneficium; intendens habere potestatem ex suo beneficio Prioratus præsentandi, quemcunque voluerit clericum: ergo existimare possumus, judicem illum solùm suspendere voluisse à beneficio, quia prætextu illius, fecit præsentationem, & commisit delictum.

4 Secundò moveor, ex illo principio, quòd unusquisque in eo puniri censetur, in quo deliquit, *arg. text. in cap. Si quis compromissarius, de elect. in 6.* Sed dict. Prior punitus fuit pro præsentatione clerici ad beneficium: ergo in suspensione à beneficio fuit punitus, & non suspensione à beneficio. Hæc *ex cit. text.* sunt probabilia, ut talia visa fuerunt Soar. *cit. dict. disp.* 25. *sect.* 2. *n.* 9. *post medium.*

Juxta hanc sententiam, Cœlestinus Prior manet prohibitus, beneficii fructus percipere. Quare non solùm graviter, illos percipiendo, peccabit, sed ad illorum restitutionem tenebitur. Sic omnes, Cornejo, Hurt. Avil. Silvest. Henriq. Bannes, Lucisius, Soar. Cast. Palaus, quos affert, & sequitur Leand. *tom.* 4. *de Cens. tract.* 4. *de suspens. disp.* 3. *qu.* 26. Etiam ante judicis sententiam: nam si suspensus ab officio, ante judicis sententiam, est privatus ab omni actu officii, ita etiam suspensus à beneficio, ante sententiam judicis, est privatus ab omni beneficii fructu. Sic Castr. Palaus *dict. tom.* 6. *disp.* 4. *de suspens. punct.* 5. §. 2. *num.* 6. *in fine*, & alii contra plures, apud Leand. *cit.* quorum sententia falsa reputatur ab Hurt. *diffic.* 4. *de suspens. n.* 10. 5

Assero tamen, Priorem Cœlestinum solùm à beneficio. Suspensum, non manere suspensum ab officio, etiam illo, quod competit ratione beneficii. Et sic potest fungi suo officio, in spiritualibus, & temporalibus. Sic Gloss. *in cap. Vintoniensis, de elect. verb. ad miseram*, quam approbat, & laudat Panormit. *ibidem*, dicens: *Suspensus à beneficio, tenentur interim officiare in eo beneficio.* Et sequuntur Silvest. *Verb. suspensio, qu.* 5. Henriq. *l.* 13. *c.* 32. *nu.* 3. Laym. *l.* 1. *tract.* 5. *p.* 3. *c.* 1. *nu.* 3. Dicastill. *dict. tract.* 10. *disp.* 4. *de suspens. dub.* 2. *n.* 26. & 32. & aliis relatis Leand. *dict. tract.* 4. *disp.* 3. *q.* 1. 6

Addunt Laym. *cit.* Petr. Navarr. *l.* 2. *de rest. cap.* 2. *num.* 237. Dicastill. *dict. numer.* 32. Avil. *de Cens. part.* 2. *cap.* 6. *disp.* 2. *conclus.* 6. Taner. *tom.* 4. *disp.* 6. *qu.* 10. *dub.* 7. *numer.* 137. Joann. Præpos. *in* 3. *part. qu.* 2. *de Suspens. dub.* 2. *num.* 22. quos refert, & sequitur Dian. *part.* 5. *tract.* 10. *resol.* 3. *vers. Si suspensum à beneficio*, suum præstet officium à quo non est suspensus, posse omnes fructus lucrari. Solumque intelligi privatum à perceptione fructuum, & à temporali administratione, illique œconomum esse constituendum, sic etiam expressius Laym. 7

Nec in his terminis videtur contrarius Leand. *cit. qu.* 28. & ab eo citati. Nam supponunt hunc beneficiatum fructibus sui beneficii ante sententiam judicis esse privatum, quod etiam concedimus. At addimus, propter officium à quo non est privatus, quod præstat per se, vel per alium, posse fructus lucrari, quibus se, & suos alat, non à se percipiendis, sed ab œconomo: nam si se ingerat interdictæ sibi administrationi, beneficio ipso jure privabitur, *cap. Cupientes §. ceterum, de elect. in 6.* ut cum communi docet Sayr. *supra cap.* 6. *num.* 1. Vide Castr. Palaum *dict. tom.* 6. *de Cens. disp.* 4. *punct.* 5. §. 1. *nu.* 7. in sensu magis rigoroso, & Pellizzar. *tract.* 7. *c.* 3. *à n.* 29.

Nec obstat contra nostram resolutionem 1. sententia asserentium, non esse validam sententiam, in qua quis profertur suspensus, sine expressione suspensionis ab officio aut à beneficio, aut ab utroque, ut tradunt Soar. *tom.* 5. *in* 3. *part. de Censur. disp.* 25. *sect.* 2. *numer.* 8. & 9. Cornejo *tract. de Cens. ingen. disp.* 4. *dub.* 1. *vers. infero tertio*, Alter. *tom.* 2. *disp.* 7. *cap.* 1. *quæst.* 9. *numer.* 9. Leand. *tom.* 4. *tract.* 1. *disp.* 4. *quæst.* 7. & cit. Aloys. eandem sequitur sententiam *tract.* 4. *disp.* 3. *q.* 2. & Filliuc. *tract.* 11. *cap.* 3. *numer.* 55. ibi: *In excommunicatione satis est ad eam ferendam, exprimere verbum excommunicationis, quia excommunicatio simpliciter prolata, sumitur pro majori excommunicatione, atque ita est infima species ex modo, quo sumitur: in suspensione autem non ita est, quia suspensio genus quoddam est ad suspensionem ab officio, & à beneficio; ideo non satis esset, dicere: Sis suspensus, sed debet exprimi: sis suspensus ab officio, vel à beneficio, quia hæ tantum sunt species infimæ.* Sic Filliuc. alii verò tacitis nominibus citantur à Sayr. *dict. l.* 4. *Thesaur. cap.* 4. *num.* 2. *in fine.* 8

Hanc sententiam probant, quia sententia judicis, ut sit valida, debet esse certa, & determinata: Sed *ex cit. Authoribus*, constat, esse incertam, & indeterminatam, quoad suspensionem in genere latam, nempe: *Sit suspensus*, ut ipsi probant: ergo dicta, sententia fuit invalida. Major constat ex textibus in *toto titul. C. de sentent. quæ sine cert. quantit. profertur*, & ex *l. Cum ex pluribus ff. de fideicommiss. liber.* Minor patet ex adducta probatione à Filliuc. ergo. 9

Non, inquam, obstat ea sentētia, nec illius probatio: 1. quia senten-

sententia eorum DD. habet locum, quando ex verbis, aut circumstantiis, aut ex intentione judicis, non colligitur limitatio, at in sententia adducta colligitur, ex circumstantiis fuisse latam sententiam pro suspensione à beneficio; ut probavimus *num.* 3. *&* 4. Non obstat 2. quia ea sententia nimis libera, cessent circumstantiæ limitationis, videtur Sayro cit. nam in jure plures reperiuntur sententiæ sic latæ, ut *infra n.* 11. videbimus.

10 Nec obstat 2. sententia communis defendens, suspensionem in genere à judice prolatam, esse validam, & absolutè suspendere à beneficio, & ab officio. Sic cum Silvest. Henriq. Bernard. Dias, Sayr. *cit. numer.* 5. & relatis Avil. Coninch. Ugolin. & aliis Bonacin. *tom.* 1. *disp.* 3. *de suspens. punct.* 2. *num.* 1. Castr. Palaus *tom.* 6. *de Cens. disp.* 4. *de suspens. punct.* 1. *num.* 3. Filliuc. *tract.* 17. *cap.* 1. *nu.* 8. Dicastill. *dict. tract.* 10. *disp.* 4. *de suspens. dubit.* 2. *nu.* 27. Soar. *tom.* 5. *in* 3. *part. de Cens. disp.* 31. *sect.* 3. *n.* 15. *in fine*, Barbos. *in Collect. ad Extrav. Divina*, *n.* 5. *de privil.* Pellizzar. *tom.* 2. *tract.* 7. *c.* 3. *nu.* 10. Dian. *part.* 5. *tract.* 10. *resol.* 14. referens Mercer. & Gordon.

11 Probatur primò ex ipso jure, in quo sæpius imponitur suspensio absolutè, quin explicetur, an sit ab officio, aut à beneficio, aut ab utroque: & tamen dici nequit, quòd ea impositio sit nulla, aut nullius effectus: ergo etiam dici nequit, quòd sententia judicis, his verbis: *Sit suspensus*, absque expressione, & determinatione suspensionis à beneficio, aut officio, aut ab utroque, sit nulla. Major expressè constat *ex text. in cap. cum bona*, ibi: *In eos fecit sententiam suspensionis promulgari*, *de ætat. & qualit. Cap. sane* 2. ibi: *poterit*, *vel interdici*, *vel suspensionis sententia à judice delegato compelli*, *de offic. & potest. judic. delegat. Cap. Ut clericorum*, ibi: *Si quis igitur hac de causa suspensus*, *præsumpserit celebrare*, &c. *de vita*, *& honest. cleric. Clem.* 1. *§. quibus*, ibi: *Suspensionis sententiam usque ad satisfactionem debitam*, *eo ipso concurrant*, *de privil. & cess. privil. Extravag. Divina*, ibi: *Tam in dantes*, *quam recipientes excommunicationis*, *suspensionis*, *& interdicti latas sententias promulgamus*, *quas volumus eos ipso facto incurrere*, *de privileg. inter commun. & Concil. Trident. sess.* 24. *cap.* 1. *de reform. prope finem*, ibi: *Ipso jure tandiu suspensus maneat*, *quandiu ab Ordinario ejus parochi &c.* Hæc ex ipso jure: ergo si hæ sententiæ suspensionis absolutè sunt validæ, quamvis non detur determinatio suspensionis, cur non erit valida sententia judicis, si absolutè proferat suspensionem, licet eam non determinet.

12 Secundò probatur ex ipsa ratione: sub appellatione generis veniunt species: sed suspensio, est genus, vel quasi genus ad suspensionem ab officio, & à beneficio: ergo absolutè suspensus, per sententiam judicis, manet suspensus ab officio, & à beneficio. Confirmatur, quia judex ex ea suspensione, in sua sententia lata, aliquam intendit inferre pœnam, & cum non detur major ratio, cur voluisset infligere pœnam, suspensionis à beneficio, aut ab officio, dicendum est inflixisse utramque. Non, inquam, obstant contra nostram resolutionem *text. adducti*; nec ratio: quia DD. *citat.* pro ea sententia allati, si ex circumstantiis possunt determinare eam suspensionem in genere ad suspensionem à beneficio, vel ad suspensionem ab officio, ad illas, eas determinant. Et P. Soar. *cit. dict. num.* 8. *&* 9. aliquas *ex cit. textibus*, determinat potius ad unam, quam ad utramque, & *infra disp.* 31. *sect.* 3. *numer.* 15. *in fine*, loquens *de Extrav.* 2. *de privilegiis*, in qua fertur sententia suspensionis absolutè, absque determinatione hujus, vel illius suspensionis, hæc inquit: *Ubi solum oportet advertere*, *ibi ferri suspensionem absolutè*, *& absque ulla determinatione*, *quæ neque ex verbis*, *neque ex materia*, *neque aliunde potest commodè limitari, ideoque suspensionem tam ab officio*, *quam à beneficio*, *complecti*. Sic Soar. at in nostro casu, habemus fundamentum, ex ipsa materia suspensionis in ea sententia latæ, ad illam limitandam ad suspensionem à beneficio, & non amplectendi suspensionem ab officio, ut *supra* probavimus ex ipso Soar.

13 Quia tamen ea sententia *num.* 10. *allata*, est communis cum dicta limitatione, si placitum nostrum *à num.* 3. *adductum* à sapientibus non admittatur; Respondeo Marcellinum Priorem non posse suum Pastoris officium, nec ordines exercere, nec in choro capitulare, aut officiare, quamvis ut laicus, alias ad recitandum adjuvare possit: A quibus aliis, ratione dictæ suspensionis absolutæ, complectentis suspensiones ab officio, & à beneficio abstinere debet?

Videri possunt apud Sayrum *cit. dict. l.* 4. *cap.* 4. *& seqq.* Henriq. *l.* 13. *de excomm. & suspens. cap.* 35. §. 1. Ugolin. *de Cens. tabul.* 4. *c.* 6. §. 1. Tolet. *l.* 1. *instruct. cap.* 14. & alios communiter.

§. II.

An Marcellinus ex appellatione interposita; quæ admissa non fuit, aliqua divina exercere valeat?

S U M M A R I U M.

14 *Si legitimam existimabat appellationem*, *irregularitatem non contraxit*, *suum munus exercens*.
15 *Secus si illam justam non existimabat*.
16 *Pro foro externo*, *exercere non potest actus*, *à quibus fuit suspensus*
17 *Per violationem suspensionis mere pœnæ*, *incurritur irregularitas*.
18 *Non incurritur*, *pro usu beneficii*.

In duplici sensu hæc quæstio agitari potest. Vel pro foro 14 interno, vel pro externo. Si in interno agitetur, adhuc distinctione nobis utendum est: Nam vel parochus Marcellinus, quando interposuit appellationem, illam existimabat legitimam, vel non. Si illam legitimam existimabat, potest in foro interno suum obire officium, quin incurrat irregularitatem; etiam si judex ad quem appellavit, pronuntiet, illam appellationem fuisse nullam, & rectè à judice à quo, repulsam. Sic Gloss. communiter recepta *cap. solet*, *Verb. in officiis*, *de sentent. excomm. in* 6. & colligitur *ex cap. Ad præsentiam, de appell.* Navarr. *in Man. cap.* 23. *num.* 104. *Vers. succedit tamen quæstio*, Avil. *de Cens. part.* 2. *cap. & disp.* 5. *dub.* 12. Covarr. *in cap. Alma mater part.* 1. §. 7. *num.* 7. Laym. *l.* 1. *tract.* 5. *part.* 1. *cap.* 6. *num.* 2. *Vers. Quæres*, Castro Palaus *tom.* 6. *de censur disp.* 1. *punct.* 8. *num.* 3. Dicastill. *tract.* 10 *de Censur. disp.* 1. *dubit.* 23. *nu.* 421. Ratione probari potest. Quia ad incurrendam irregularitatem, ex eo, quòd suum munus Pastoris obeat, requiritur temeritas, aut mala fides, & culpa mortalis: sed cum bona fide, hæc non dantur: ergo irregularitatem non incurrit.

Si tamen Prior Marcellinus quando appellationem in- 15 terposuit, illam injustam, & illegitimam existimabat; & solùm ob dilatationem litis, aut ob aliam causam appellavit, graviter peccavit; & sic munus, à quo fuit suspensus, obire non potest; nam eam suspensionem non suspendit appellatio; & illa non suspensa, si ea, quæ suspendit, exerceat, irregularitatem incurret. Sic Salzed. ad Bernard. *cap.* 35. §. *Nec etiam*, citans Navarr. *in repet. capit. Cum contingat*, *remed.* 3. Avil. Laym. Castr. Palaus, & Dicastill. *loc. cit.*

In secundo sensu, nempe in foro externo? Respondeo 16 non posse ea exercere, à quibus fuit suspensus; & si ea exerceat, censebitur irregularis, quousque judex ad quem, declaret fuisse legitimam. Nam ab eo declarata legitima, existente bona fide, & ut tali probata, non censebitur irregularis. Sic colligitur ex Avil. Castr. Palao, Dicastill. *l.* 11. Vide etiam Navarr. *l.* 1. *consil. tit.* 5. *de electi potest. consil.* 6. ubi inquit suspensionem, cujus violatio irregularitatem inducit, per appellationem non suspendi. Quæ verba intelligi debent, juxta nobis dicta.

Nec obstat, dictam suspensionem à judice latam, esse 17 puram pœnam delicti, & non censuram, *juxta dict. qu. præced. numer.* 6. sed ex sola violatione censuræ incurritur irregularitas, ut colligitur *ex cap. is cui*, *de sentent. excomm. in* 6. ergo non incurretur per violationem dictæ suspensionis, quæ non est censura. Non, inquam, hoc obstat, quia respondetur negando minorem; quia irregularitas non incurritur tantùm ex violatione suspensionis, quæ est censura, sed etiam ex violatione illius, quæ est purè pœna, ut constat ex Text. *in cap.* 1. *de re judic. & de sentent. excomm. in* 6. & tradit Soar. *tom.* 5. *in* 3. *part. disp.* 26. *sect.* 1. *numer.* 4. & alii plures, quos afferunt, & sequuntur Leand. *tom.* 5. *de irregul. tract.* 2. *disp.* 22. *quæst.* 5. Pellizzar. *in man. Regul. tract.* 7. *cap.* 3. *numer.* 8. & ego *in Expos. Bull. disp.* 17. *numer.* 181.

18 Adverto tamen, ad proximè dicta, non omnem violationem suspensionis, irregularitatem inducere, sed eam tantùm, quæ est in usum ordinum: nam jura de nullo alio actu loquuntur. Quare non incurritur pro usu beneficii, aut jurisdictionis, actum ordinis non includentis, ut asserit Soar. *cit. in 6.* & ex illo Pellizarius *proximè num.* 47. Ex quo colligitur Marcellinum Priorem, cum probabiliter, aut probabilius, per sententiam, non fuisset suspensus ab officio, sed tantùm à beneficio, etiam si exercuissent ea, quæ erant sui officii, & beneficii, exceptis, quæ erant jurisdictionis beneficii, & actum ordinis includebant, in foro externo irregularitatem non incurrisse, post appellationem non admissam.

QUÆSTIO X.

An tempore interdicti localis specialis à Parochia observati, possit in oratoriis privatis, juxta aliam opinionem, Missa celebrari? An saltem virtute Bullæ Cruciatæ?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Proponitur communis opinio.*
3 *Altera adducitur.*
4 *Hanc, Parochiæ fuerunt secutæ.*
5 *Oratoriis celebrari non possunt Missæ, stando opinione communi.*
6 *Ratione ostenditur.*
7 *Inferior potest, se non conformare cum opinione superioris, non tamen in observatione interdicti.*
8 *Ea opinio communis à Parochis non observata, excusat privilegiatos à Missa audienda.*

1 Die sexto Martii 1669. ob contumacem inobedientiam cujusdam Judicis sæcularis, Capitulum Bracharensem, Sede Vacante, interdicto mixto, nempe de ambulatorio, supposuit Parochias Sedis Cathedralis, Victoriæ, & S. Ildefonsi civitatis Portugallensis: in his enim, non solùm degebant ipse Judex, sed etiam alii cooperantes, & dantes causam huic interdicto. Post dies quinque, easdem Parochias cessationi à divinis, & civitatem interdicto generali, & postea cessationi à divinis subjicit. Primis illis quinque diebus, dictæ Parochiæ interdictum, ut speciale loci observarunt. Quæritur 1. An in Oratoriis iis Parochiis existentibus, celebrari possint singulis diebus Missæ, juxta opinionem asserentem, illud interdictum esse generale locale, servatis conditionibus *cap. Alma mater, de sentent. excomm. in 6.* 2. An saltem virtute Bullæ Cruciatæ?

§. I.

An in Oratoriis, iis Parochiis existentibus, singulis diebus Missæ celebrari possint juxta opinionem asserentem, illud interdictum esse generale locale, servatis conditionibus *cap. Alma mater*?

2 Ad resolutionem suppono 1. in interdicto locali generali licere quotidie, celebrare Missas, & alia divina officia in privatis oratoriis, & aliis Ecclesiis; non tamen esse licitum, tempore interdicti specialis localis. Videatur Leand. *tom. 4. tract. 5. disp. 4. q. 4. & 5.*

Secundò suppono, interdictum pro illis tribus Parochiis civitatis Portugallensis latum, scilicet pro Parochia Sedis Cathedralis, Victoriæ, & S. Ildephonsi, juxta probabiliorem sententiam asserentem esse locale generale, ut communiter tenent Authores, Soar. *tom. 5. in 3. par. disp. 32. sect. 2. num. 7.* Ægid. Coninch. *disp. 17. de interdict. dub. 1. num. 16.* Filliuc. *tract. 18. cap. 1. num. 5.* Castr. Palao *tom. 6. de Censf. disp. 5. punct. 1. numer. 4.* Dicastill. *tract. 10. de Censf. disp. 5. de interdict. dubit. 1. num. 12.* Navarr. Ugolin. Cornejo, & Henriques, quos affert, & sequitur Leand. *proximè disp. 1. q. 6.* Fragos. *2. part. Regim. Reip. Christ. disp. 2. §. 4. num. 24.* Probatur, quia in præsenti edicto, non fuerunt interdictæ Ecclesiæ Sedis Cathedralis, Victoriæ, aut S. Ildephonsi, sed Parochiæ, quæ continebant totum districtum, & locum, in quo habitant parochiani, &c. sunt plures Ecclesiæ, & Monasteria: sed interdictum hæc continens, est generale, ut colligitur ex textu *in cap. Cum in parte, de verbor. signif.* & aliis.

Probabiliter tamen defendunt aliqui tale interdictum, esse speciale locale, sic Avil. *de Censf. part. 5. disp. & dub. 1. Vers. Hinc sequitur,* Alterius *de Interdicto disp. 1. cap. 4. dub. 1. column. 2. numer. 7.* Bonac. *tom. 1. disp. 5. de interd. punct. 1. numer. 7.* Covarr. *in cap. Alma mater, part. 2. §. 1. num. 9.* citans Abbat. Calder. & alios, & Abreü *de Paroch. l. 10. sect. 3. de Interd. num. 480.* & aliis. Probant, quia illud dicitur generale, quòd totum aliquod sine exceptione, comprehendit; sed quando una tantum, aut duo, aut tres Parochiæ unius civitatis, quæ alias plures comprehendit, totum dici nequeunt, sed pars: ergo interdictum latum in illam partem, partiale est, & non generale. Hæc sententia est probabilis. 3

Illam sequutum fuit Reverendiss. Capitulum, Sede Vacante; & juxta illam nec in illis Parochiis, nec in aliis Ecclesiis, quæ in earum ambitu, continebantur, celebrata sunt divina officia, nisi una tantùm Missa, in hebdomada, pro renovanda Eucharistia. Cessante privilegio *in cap. Alma mater, cit.* concesso, cum illis quatuor conditionibus, nempe: *Ianuis clausis, voce submissa, excommunicatis, & interdictis exclusis, & non pulsatis campanis.* Quod solùm habet locum, in interdicto locali generali, & non in speciali; ut tradunt Gloss. communiter recepta *in dict. cap. Alma mater, Verb. Ecclesiis,* Covarr. Tolet. Sanch. Soar. Henriq. Avil. Coninch. Laym. Bonacin. & alii, quos referunt, & sequuntur Castr. Palaus *dict. tom. 6. disp. 5. punct. 5. nu. 10.* Leand. *tom. 4. tract. 5. disp. 4. q. 5.* Dicastill. *tract. 10. disp. 5. n. 22. & 147.* His suppositis. 4

Respondeo, non posse, celebrari Missas in Oratoriis, in ambitu illarum Parochiarum, existentibus, juxta opinionem magis communem asserentem, illud interdictum esse locale generale, & non speciale, ut dictum est *supra num. 2. Vers. secundo suppono.* Moveor primò, quia omnes Ecclesiæ, & oratoria, quæ sunt in ambitu Parochiæ interdictæ, interdictum servare tenentur, quod ipsa Parochia servat, ut omnes dicunt; Vide Castr. Palaum *cit. dict. disp. 5. punct. 2. §. 1. num. 8. in fine,* sed dictæ Parochiæ servant interdictum locale speciale: ergo etiam oratoria, quæ sunt earum ambitu, illud idem interdictum servare tenentur. Major est certa, quia nullum est inconveniens; quòd res inanimatæ hujus inhabilitatis, & violationis sint capaces. Minor patet, quia sicut servare tenentur interdictum, sic videntur servare teneri, id ipsum interdictum, quod ipsæ Parochiæ servant. 5

Secundò moveor, quia membra suo corpori conformari se debent; ut in recitatione officii, juxta plures DD. quos citat, & sequitur Fragos. *2. part. Regim. Reip. Christianæ, disp. 22. de horis Canon. §. 1. num. 10. in fine,* sed oratoria sunt veluti membra Parochiæ, cui subjacent: ergo in observatione talis, aut talis speciei interdicti, conformari se debent. 6

Nec obstat 1. quòd unusquisque potest ex duabus opinionibus probabilibus in praxi sequi, quam maluerit, ut pluribus citatis, tenet Sanch. *in Sum. tom. 1. l. 1. cap. 9. nu. 14.* & relatis Basil. Pont. Malder. Filliuc. Taner. utroq. Barbos. Emman. & August. Villalob. Joann. Sanch. Lorca, Martin. Alvares, Sanctarell. Portel. Dian. *part. 2. tract. 13. resol. 1. & aliis,* Moya *tom. 1. qq. select. tract. 1. qu. 6. num. 5. & 11.* Sed opinio docens, interdictum pro illis tribus Parochiis latum, esse generale locale, est non solùm probabilis, sed longe probabilior alia, quam sequutum fuit Reverendiss. Capitulum Sede Vacante, & aliæ Parochiæ: ergo juxta privilegium *in cap. Alma mater, de sentent. excommun. in 6.* concessum, poterit sacerdos in oratoriis privatis celebrare, servatis conditionibus in eo *cap.* requisitis, juxta eam opinionem. Non, inquam, hoc obstat; nam licèt inferiori possit, se non conformare cum superiore, sequendo opinionem probabilem diversam ab illa, quam ille sequitur; in præsenti casu, nec est probabilis, nec probabilior opinio, docens posse Ecclesias, aut oratoria aliud servare interdictum, diversum ab eo, quòd servant Parochiæ; in quarum ambitu existunt, quia tenentur servare interdictum, quod illæ servant. 7

Non obstat 2. Nam habentes Bullam tempore interdicti localis generalis, diebus festis audire Missam, tenentur; ut 8

æ cum probabiliori sententia, & plusquam triginta DD. defendimus in *Exposit. Bull. cap.11. sect.16. a num.*110. sed probabilior sententia etiam tenet, dictum interdictum esse locale generale, & non speciali locale; ut dictum est: ergo eo tempore, & poterunt habentes Bullam in oratoriis privatis, & diebus festis, tenebuntur Missam audire, si sacerdotem habeant, qui sponte, & absque eleemosyna illam celebrare velit. Non, inquam, obstat, quia ii DD. & illa probabilior opinio procedit de interdicto generali locali, quod servatur à Parochia; at quando datur, seu servatur interdictum speciale locale in ea Parochia, non dantur eæ Missæ nec in oratoriis celebrari possunt, ordinariè loquendo, ad illasque audiendas, non tenentur.

§. III.

An saltem, virtute Bullæ Cruciatæ, pro eo tempore, celebrari possint Missæ in oratoriis privatis, & aliis Ecclesiis?

S V M M A R I V M.

9 *Non possunt virtute Bulla Cruciata Hispania concessa.*
10 *Possunt virtute Bulla Lusitania concessa.*
11 *Possunt Bullam Lusitania concessam habentes, audire die Dominica, & festiva illam Missam, qua celebrari conceditur ad revocandam Eucharistiam, in cap. Permittimus.*
12 *Et si hec celebretur die festivo, illam tenentur audire juxta probabiliorem opinionem.*
13 *Nec textus in cap. Quod inte de pœnit. & remiss. & cap. Permittimus, de sentent. excomm. nobis sunt contrarii.*

9 Diximus §. *præcedenti* non posse Missas celebrari in Oratoriis privatis pro illis diebus, in quibus illis tribus Parochiis, servatur interdictum speciale locale; quamvis detur opinio, quod illud interdictum dicatur locale generale. Nunc inquirimus, an saltem, virtute Bullæ Cruciatæ, possit Missa celebrari in eo interdicto, & in omni speciali locali? Respondeo, ut certum non posse virtute Bullæ Cruciatæ Hispaniæ concessæ. Ratio est, quia per eam Bullam, privilegium non conceditur, audiendi Missam, tempore interdicti specialis localis, sed tantum pro tempore interdicti localis generalis, ut expresse constat ex verbis ipsius Bullæ, ibi: *Vt possint in Ecclesiis, in quibus alias divina Officia, interdicto durante, quomodolibet celebrare permissum fuerit, vel in private oratorio, &c.* Sed ea jure *in cap. Alma mater, de sent. excomm. in 6.* solum permittitur, seu conceditur celebrare divina officia cum moderationibus supra allatis in interdicto locali generali: ergo per dictam Bullam solum in eo interdicto conceditur audire Missam, & non interdicto locali speciali. Ut sentiunt agentes de ea Bulla, Covarr. *in cap. Alma mater, part.2.§.4.num.*1. Henriq. *l.7.cap.13. numer.3. lit.E.* Trullench. *tom.3. l.1. de Expos. Bull.§.3. dub.2. numer.8.* Tambur. *tom.2. tract. de Bull. Cruc. cap.1.§.1. numer.3. & aliis in locis.* Vasq. *tom.3. in 3. part. disp.219. c.2. num.43.* Villal. *claus.4. Bull. num.*14. Castr. Palaus *tom.4. tract.25. de Bull. Cruciat. disp. unic. punct.6. num.5. in fine*, & alii: ergo virtute dictæ Bullæ, &c.

10 Si tamen loquamur de Bulla Cruciata Portogalliæ Regnis concessa; dicendum est, non solum virtute illius, posse audiri Missas tempore interdicti localis generalis, sed etiam tempore interdicti localis specialis; & non solum in Ecclesiis illi interdicto subjectis, sed etiam oratoriis in ambitu earum Parochiarum existentibus, ibi: *Vt libere possint in privato Oratorio ad divinum cultum dumtaxat deputato, ab Ordinario loci approbando, & visitando, etiam in locis interdicto suppositis.* Unde verba: *etiam in locis interdicto suppositis*, cum sint generalia, includunt omnia interdicta localia, tam loci specialis, quam loci generalis, & pro utroque sumi debent: sumi enim debent prout sonant, & secundum propriam significationem; ut cum pluribus tradit Barbos. *tract. de Axiomat.*222. *num.*1. *in fine, & num.*4. Et quod virtute Bullæ Cruciatæ Lusitaniæ concessæ, possint audire Missam illam habentes, etiam in interdicto, loci specialis, tenet Abreû *de Paroch. lib.*10. *cap.3. de Bull. Cruciat. sect.2. num.*506. Et ego, hoc privilegio expressè, & ex professo egi *in Expos. Bulla disput.11. sect.3. n.8.* Vide locum.

Ex hoc privilegio sequitur, posse, eam Bullam habentes, audire illam Missam, quæ *in cap. Permittimus, de sententia excom.* in qualibet hebdomada conceditur, tempore interdicti loci specialis celebrari, ad renovandam Eucharistiam. Quia eo tempore ad illam audiendam privilegium habent. 11

Imò addo, sacerdotes, & alios dictam Bullam habentes juxta probabiliorem sententiam teneri diebus festivis Missas audire, quia data Bulla, & sacerdote celebrante, nullum datur impedimentum, ut suppono, ut Missa non audiatur. Et quod diximus *supra num.8.* de obligatione audiendi Missam tempore interdicti loci generalis, virtute Bullæ, intelligitur etiam juxta nostram Bullam pro tempore interdicti loci specialis. 12

Nec obstant textus *in cap. Quod in te, de pœnit. & remiss. & cap. Permittimus, de sent. excomm.* in quibus ea conceditur Missa tempore interdicti loci specialis, pro renovanda Eucharistia; cui Missæ nec clerici, nec laici assistere queunt, sed tantum sacerdos, cum suo ministro, ut videre est apud Castr. Palaum *tom.6. de Cens. disp.6. punct.9.§.2. num.4.* ergo alii assistere etiam, licet privilegiati, non possunt. Non, inquam, obstant, quia ii textus procedunt, præciso Bullæ privilegio, quod conceditur in Bulla Lusitaniæ concessa; quare negatur consequentia. 13

QUÆSTIO XI.

An Moniales Benedictinæ non exemptæ, possint tempore interdicti, sive specialis, sive generalis loci, sive cessationis à divinis, cum suis famulabus, puellis in monasterio, causa educationis, degentibus, sumere sacramenta, sepelire defuncta, cum moderationibus *in cap. Alma mater* requisitis?

S V M M A R I V M.

1 *Facti species.*
2 *Possunt pro tempore interdicti loci generalis.*
3 *Privilegia Religiosis concessa, Monialibus ejusdem ordinis conceduntur, etiamsi non subdentur iisdem Religiosis.*
4 *Religiosis Benedictinis de Portugallia, à Sixto V. conceduntur privilegia Mendicantium, & non Mendicantium.*
5 *Religiosis S. Benedicti conceditur à Leone X. celebrare divina in festivitatibus aliquorum Ordinis sanctorum tempore interdicti.*
5 *Eadem conceduntur ab eodem Leone in aliis festivitatibus.*
7 *Puellis cum dictis Monialibus degentibus, & illarum famulabus conceditur audire divina, & decedentibus, Ecclesiastica sepeliri sepultura.*

Eisdem perseverantibus interdictis, specialis, & generalis loci, & cessatione à divinis in eadem Portugallensi civitate, in qua erat Monasterium Religiosarum S. Benedicti, Ordinario subditarum. Et cum his interdictis illarum conscientiæ, vexarentur, pro illis Quæritur 1. quid possint ipsæ puellæ, cum illis causa educationis, degentes, & illarum famulæ tempore interdicti loci generalis? 2. Quid tempore interdicti loci specialis? 3. Quid tempore cessationis à divinis?

§. I.

Quid possint Moniales S. Benedicti, tempore interdicti generalis, facere? Et quid puellæ ibi degentes, & illarum famulæ?

Respondeo, posse dictas Moniales, tempore interdicti localis generalis, in suis Ecclesiis dicere divina officia, submissa voce, januis clausis, non pulsatis campanis, exclusisque excommunicatis, ac interdictis, facereque 2

cele-

celebrare Missas, per sacerdotes sæculares, seu Regulares. Ratio est, quia id conceditur omnibus sacerdotibus indiscriminatim, ut possint pro singulis diebus in Ecclesiis, & Monasteriis celebrare. Ita cum Peirin. & Gavant. Tambur. *de jure Abbatiss. disp.* 15. *quæst.* 8. *num.* 2. Pellizzar. *tom.* 2. *tract.* 10. *cap.* 9. *num.* 32. Lezan. *tom.* 1. *de Regul. c.* 21. *num.* 19.

3 Et quamvis ibi sit sermo de Regularibus, & non de Monialibus; privilegia alicui Religioni hominum concessa, Monialibus ejus Ordinis conceduntur, dummodo ea privilegia, non repugnent eorum statui, & sexui. Ita sustinent Rodrig. *tom.* 1. *quæst.* 13. *art.* 12. Soar. *de leg. lib.* 8. *cap.* 10. *num.* 3. Bonac. *ibid. disp.* 1. *quæst.* 3. *punct.* 7. §. 2. *nu.* 2. Castr. Palaus *tom.* 1. *tract.* 3. *disp.* 4. *cap.* 9. *num.* 1. Tambur. *de jur. Abbatiss. disp.* 17. *q. num.* 1. Pellizzar. *tom.* 2. *tract.* 10. *c.* 9. *n.* 1. Et hoc astruunt contra aliquos; sive ipsæ sint Ordinario, sive Prælatis ejusdem ordinis subjectæ.

4 At Religiosis S. Benedicti de Portugallia concessa sunt Mendicantium, & aliarum Religionum privilegia, ut constat ex Bulla Sixti V. anno 1587. concessa. Quam fatetur, vidisse authenticam Emman. Rodrig. *tom.* 1. *qq. Regul. quæst.* 55. *art.* 6. In qua Bulla conceduntur etiam dictis Religiosis Benedictinis omnia privilegia concessa, & concedenda Ordini Cisterciensi. Cui ordini privilegia Mendicantium, & non Mendicantium, per Gregorium XIV. sunt concessa. Ut videre est apud Rodrig. *cit.*

5 Et specialiter loquendo de privilegiis, pro tempore interdicti, videatur Rodrig. *tom.* 2. *qq. Regular. quæst.* 113. *per totam*, & specialiter *art.* 4. ubi inquit, posse Religiosos S. Benedicti ex privilegio ipsis concesso à Leone X. solemniter celebrare Missas, & divina officia diebus S. Benedicti, S. Gregorii Papæ, S. Bernardi, S. Mauri, S. Placidi, & aliorum SS. ejusdem Ordinis.

6 Ex eodem Leone X. concessum est ipsis Benedictinis, ut possint tempore interdicti, sive iisdem moderationibus, celebrare divina in festivitatibus Conceptionis, Visitationis, ac Nativitatis B. Virginis, in Nativitate S. Joannis Baptistæ, & in festis Sanctorum Ordinis, nec non illorum Sanctorum, & Sanctarum, sub quorum invocationibus illarum templa erecta sunt, aut quorum corpora in iis reposita sunt. Nec non in hebdomada sancta, ac Resurrectionis Dominicæ, & per octavas earumdem omnium festivitatum. Denique quoties aliqua Monialis professionem emiserit, aut in Ecclesia sepellatur. Sic Casarubios *in compend. privil. Mendic. Verb. Interdictum* 2. *num.* 10. Lezan. *tom.* 1. *de Regul. cap.* 21. *numer.* 19. Pellizzar. *tom.* 2. *tract.* 10. *cap.* 9. *num.* 33. Et eadem absque dictis moderationibus, ex ipso jure communi, per *Extravag. Martini V.* in festo SS. Sacramenti, & per octavam. Sic DD. *loc. cit.* Ex dictis constat, quæ Moniales Benedictinæ tempore interdicti localis generalis absque scrupulo agere possint; & possunt ea omnia, quæ Religiosi S. Benedicti, *ut supra diximus*, quamvis iis Religiosis subditæ non sint.

7 Quoad puellas, In eo Monasterio causa educationis degentes? Respondeo, posse tempore interdicti, & cessationis à divinis, interesse Divinis Officiis, audire Missam, recipere Sacramenta; & si decedant, Ecclesiastica sepeliri sepultura. Eodem privilegio gaudent earum famulæ, procuratores, & operarii, ex privilegio Bullato Cisterciensibus ab Eugenio IV. concesso; quod referunt Sayr. *l.* 5. *de Cens. cap.* 7. *num.* 22. Pellizzar. *proximè num.* 34. Et etiam refertur *in Comp. nostrorum privilegiorum Verb. Interdictum*, §. 2. ex Paulo III. nostris domibus, & collegiis concessum. Vide Pellizzar. *cit.*

§. II.

Quæ divina Moniales Benedictinæ, tempore interdicti loci specialis, agere valeant?

SVMMARIVM.

8 *Possunt ea omnia, quæ possunt agere tempore interdicti generalis loci, ex privilegiis Eugenii IV. & Iulii II.*

9 *Privilegium Iulii II. per errorem posuit Rodrig. inter privilegia vivæ vocis Oraculorum.*

10 *Aliqua probabiliter per Concil. Trident. revocantur.*

11 *Probabilius est, non revocari, nisi concessa ante Trident.*

12 *Post Trident. pro tempore interdicti loci generalis, & specialis plura concessit privilegia B. Pius V.*

8 Respondeo, posse dictas Moniales, & omnes in privilegiis cum Mendicantibus communicantes, ea omnia pro tempore interdicti loci specialis, quæ illis pro interdicto loci generalis, conceduntur. Sic constat ex duplici privilegio, primo ab Eugenio IV. concesso Benedictinis, pro congregatione Hispaniæ; secundo à Iulio II. Augustinianis concesso. De primo fit mentio in nostrorum privilegiorum *Compendio Verb. Interdictum* §. 4. & refertur *in Compend. Minor. Verb. Interdictum* 3. §. 11. & concessum fuit per litteras authenticas. Secundum refert Casarubios *in Compend. privil. Mendic. Verb. Interdictum* 3. §. *Decimo Iulius II.* Peirin. *tom.* 1. *de privil. Minim. in Const.* 2. *Sixti IV. num.* 54. Tambur. *de Iure Abbat.* quos affert, & sequitur Lezan. *tom.* 3. *Verb. Interdictum*, *num.* 31. Portel. *in dub. Regul. Verb. Interdictum Regul. num.* 73. Qui omnes notant, hoc esse magnum privilegium. Nam quando jure communi *cap. Alma mater*, *cit.* suspenditur interdictum, in aliquibus festivitatibus, non suspenditur, quando interdictum est loci specialis: at juxta hæc privilegia, suspenditur.

9 Nec obstat 1. quod Emm. Rodrigues posuisset hoc privilegium Iulii II. *in Bullario Regul. subst. vivæ vocis oraculorum post Bullam* 22. *Iulii II.* Non, inquam, obstat; quia id fuit per errorem; constat enim fuisse concessum per Bullam, ex verbis, quibus postea eam refert. Et hoc Bullæ originale Romæ asservatur in archivo Augustinianorum; & refertur integra, in eorum Bullario; ubi est *Const.* 5. *ejusdem Iulii*, *ubi* §. 7. hæc fuit facta concessio. Ut notavit diligentissimus P. Emmanuel Paes *in addit. manu scriptis*, *ad compend. nostror. privileg. ex mandato N. R. P. Generalis Mutii Vitelleschi. Verb. interdictum*, *vers. Post* §. 3. *fol. mihi* 56.

10 Nec obstat 2. aliqua *ex supra dictis* stare posse, contra Decretum Concil. Trident. *sess.* 25. *cap.* 22. *de Regul.* in quo revocantur Regularium privilegia à S. S. Pontificibus pro tempore interdicti concessa, ut fatentur Navarr. *in man. cap.* 27. *num.* 190. Garcia *de benef. part.* 3. *cap.* 2. *à num.* 278. *& in addit. ad part.* 5. *cap.* 8. *num.* 87. *vers. ad* 8. Armendarius *in addit. ad recop. leg. Navarra*, *l.* 2. *tit.* 18. *l.* 7. *de relig. n.* 73. hi duo postremi afferentes, sic declarasse S. Card. Congreg. & quamvis B. Pius V. ea postea privilegia revalidaverit *in Const. Etsi Mendicantium*, Gregorius tamen XIII. ea revocavit, quatenus dicto Concil. Trid. erant contraria.

11 Non, inquam, obstat; nam licèt ea sint probabilia, probabilius tamen est, ea pro suis festis, & aliis certis diebus concessa à Conc. Trident. non esse revocata; quia mens Concil. fuit ea tantum revocare, quæ à quibusdam Religiosis dicebantur, haberi de nullatenus servando quocunque interdicto; ut erant Fratres milites S. Joannis Hierosolymitani, virtute concessionis Anastasii IV. Alexandri III. & IV. Urbani III. Clementis III. & IV. & Fratres Minimi ex privilegio Leonis X. Ut tradunt Rodrig. *in Expos. Bullæ Cruciat.* §. 5. *num.* 16. *& tom.* 2. *qq. Regul. quæst.* 112. *art.* 1. Sorbius *in addit. ad Compend. Mendic. Verb. interdictum* 3. §. *sed alii DD.* Henriq. *l.* 13. *c.* 48. §. 1. Sayr. de Cens. *lib.* 5. *cap.* 13. *num.* 24. *&* 25. Joann. de la Crus *de Stat. Relig. l.* 2. *cap.* 7. *dub.* 2. *conclus.* 2. Mirand. *in man. Prælat. tom.* 2. *quæst.* 37. *art.* 12. *resol.* 1. Homobon. *de exam. Eccles. tract.* 11. *cap.* 12. *quæst.* 25. *resol.* 1. Dian. *part.* 3. *tract.* 2. *resol.* 133. *& part.* 4. *tract.* 4. *resol.* 213. Lezan. *de Regul. tom.* 1. *cap.* 21. *num.* 19. *& tom.* 3. *Verb. Interdictum numer.* 28. *&* 29. ad declarationem S. Congr. Card. & alias allatas, respondens, non sibi constare authentice; & S. Congr. hujusmodi declarationibus, non authenticis, fidem non esse adhibendam declaravit. Et dato, quod illa revocaverit, illa tantum revocavit, quæ ante Trident. fuerunt concessa; at post illud, illa Minoribus concessit Clemens VIII. & sic illis uti possunt cum illis communicantes. Sic cum Tambur. Lezan. *Verb. Interdictum n.* 29. *in fine*.

12 Hic affero aliud privilegium, pro tempore interdicti generalis, & specialis loci, concessum, de quo meminit idem P. Emman. Paes *loco supra cit. Verb. Interdictum*, ubi post *additionem ad* §. 7. *compend. nostrorum privileg. in Verb. Interdictum*, sic ait: *Postea ex voluntate ejusdem R. P. Generalis addendus est* §. 8. *Quia privilegium in eo conten-*

tentum, post Concil. Trid. fuit concessum. Ex concessione Bulla Pii V. die 23. Decembris anno 1567. facta Ordinis S. Hieronymi in Hispania, possunt Fratres illius Ordinis in suis Monasteriis tempore Interdicti Generalis, vel specialis, etiam authoritate Apostolica apponendi, Officium Divinum, & Missam, alta voce, & januis apertis publicè dicere, celebrare, & cantare, & omnes Christi fideles illis assistere, & interesse liberè, & licitè, in sequentibus diebus, videlicet Epiphania, Ascensionis, & Assumptionis B. Maria Virginis, singulorum Apostolorum, in Dominica Palmarum, Feria quinta, & sexta, & sabbato majoris hebdomada, in festo SS. Trinitatis, in festis Conceptionis, Nativitatis, Purificationis, Annunciationis, & Visitationis B. Maria, Nativitatis S. Ioannis, S. Marci, & S. Luca, & Omnium Sanctorum, & in commemoratione omnium fidelium defunctorum pro Missa, & processione, & in die obitus alicujus Religiosi dicti Ordinis, pro Missa, & officio pro ipso defuncto dicenda. Habetur in Compendio privilegiorum illius Ordinis Roma excusso anno 1591. Verb. Interdictum §.9. *Constat autem fuisse per Bullam, quia dicitur ibi concessisse ad perpetuam rei memoriam.* Sic P. Emman. Paes nostræ Societatis JESU.

§. III.

Quæ divina Moniales Benedictinæ tempore cessationis à divinis agere valeant?

SUMMARIUM.

13 *Possunt tempore cessationis à divinis, qua possunt tempore cujuscunque interdicti.*
14 *Oppositum inferri potest, quia indultum Leonis X. concessum fuisse videtur viva vocis oraculo.*
15 *Probabile visum fuit DD. Academia Eborensis, fuisse concessum per signaturam.*
16 *Ab aliquibus censentur revocata ea oracula viva vocis, quæ mere talia sunt.*
17 *Viva vocis oracula sub quacunque verborum forma, per signaturam, Bullata manent.*
18 *Idem confirmatur ex Bulla Gregorii XV. Theatinis concessa.*
19 *Si confirmatio fiat per Bullam, mutat naturam viva vocis Oraculorum.*
20 *Gregorius XV. non revocavit viva vocis oracula, qua ante revocationem, suum sortita fuerant effectum.*
21 *De Bordoni explicatione, non est curandum.*
22 *Conclusio ex dictis.*

13 Respondeo, plures sentire DD. posse dictas Moniales tempore cessationis à divinis, secreto facere celebrare, sicut tempore cujuscunque interdictis, idque toties, quoties, ut inquit Casarubius *in compendio Mendic. Verb. Interdictum* 1. *num.* 17. his verbis: *Leo X. declaravit, & concessit Fratribus Minoribus, quod in forma observationis, nulla sit differentia, inter cessationem, à divinis, & interdictum quodcunque.* Idem expresè tenent Peirinis *tom.* 1. *privil. Minim. in Const.* 2. *Sixti IV. nu.* 52. Lezan. *tom.* 1. *qq. Regul. cap.* 1. *num.* 20. Rodrig. *tom.* 2. *qq. Regul. quæst.* 116. *& q.* 115. *art.* 4. & innuit Capucin. *in Compend. Verb. Interdictum fol.* 162. §. *Item decimo*, & expresè Sayr. *in Thesaur. casuum consc. l.* 5. *cap.* 19. *num.* 6. ubi hoc privilegium probat ex pluribus juris communis textibus, & ex privilegiis Sixti IV. Clementis IV. & Leonis V. Henriq. *tom.* 2. *l.* 13. *c.* 53. *litt. R. & S.* videtur, *& litt. Q.* ex eisdem textibus, & Sixti IV. Portel. *in dub. Regul. Verb. Interdictum numer.* 74. ubi inquit, PP. nostri Collegii S. Antonii in cessatione à divinis, imposita nostræ Ecclesiæ, celebrasse ex privileg. Leonis X. Missas. Et ego ipse sum testis de eadem celebratione in præsenti cessatione à divinis in nostro Collegio Portugallensi, & in aliis Regularium Ecclesiis, ex eodem privilegio, non tamen in choro recitatæ sunt horæ Canonicæ. Eandem doctrinam videtur insinuare Pellizzar. *tom.* 2. *tract.* 10. *de Monial. privil. c.* 9. *n.* 32. *in fine*, per hæc verba: *Quod diximus de tempore interdicti, proportionaliter militat etiam pro tempore cessationis à divinis.*

14 At contra citat. Authores, videtur obstare primò. Quod illa concessio, pro tempore cessationis à divinis nullo alio jure nitatur, nisi supra dicto indulto Leonis X. ut loquit Pellizzar. *citat. tract.* 7. *capitul.* 4. *numer.* 106. Quod hodie non subsistit; quia fuit vivæ vocis oraculum, & intra illa oracula illud numerat Rodrigues *in Bullario, intra alia Pontificis, num.* 8. *fol. mihi* 332. In generali autem vivæ vocis oraculorum revocatione à Gregorio XV. & Urbano VIII. hoc etiam abrogatum fuit. De aliis vero privilegiis à Sixto IV. & Clementi IV. à Sayr. & Henriq. relatis, inter DD. non constat. De alio non dissimili indulto mentionem facit Rodrig. *in Bullar. Bulla* 38. ab eodem Pontifice concesso Congreg. S. Benedicti Vallisoleti: in titulo tamen inquit, fuisse vivæ vocis oraculum.

Non, inquam, hæc videntur obstare, quia probabile est, illud indultum Leonis X. non fuisse vivæ vocis oraculum, sed per signaturam concessum, ut constat, ex quadam consultatione ex annotationibus manu scriptis P. Emman. Paes nostræ societatis, ad nostrorum privilegiorum compendium *annot.* 44. in qua se remittit *ad* 30. Ubi loquit privilegium Leonis X. Minoribus concessum sibi, & PP. Sebastiano à Couto, Gaspari de Miranda, Michaeli Tinoco, Francisco Freyre, & aliis DD. & Magistris Eborensis Academiæ visum fuisse probabile, non vivæ vocis oraculum; sed per signaturam ab ipso Leone X. fuisse concessum, solvendo omnes rationes contrarias, quibus Collector Minorum, Emman. Rodrig. & alii adduci potuerunt, ad affirmandum, dictum privilegium fuisse vivæ vocis oraculo concessum. Proceduntque idem Paes: *Quare mihi probabile est, posse nos adhuc hoc privilegio uti, & omnes Regulares, qui Franciscanorum privilegiis gaudent. Et idem dicimus de aliis privilegiis in nostro Compendio contentis, quæ simul, & eodem modo à Leone X. Minoribus concessa fuerunt, ut constat ex Bullar. Regul. apud Rodrig. fol. mihi* 331. *ab initio usque ad num.* 23. *inclusive. Et ideo in iis privilegiis remissionem ad hanc annotationem* 30. *faciemus, ut etiam in illis, adhuc* §.3. *remissionem fecit noster novus collector, qui è nostris tribus rationibus unum tantum hic posuit.* Sic Paes. Cujus dicta, magnam habent authoritatem, quia diligentissimus fuit veritatis indagator. 15

Hæc resolutio DD. Eborensis Academiæ confirmatur 16
1. ex Peirin. *de privilegiorum Minimorum cap.* 12. & Leand. *tom.* 2. *tract.* 9. *disp.* 34. *quæst.* 16. asserentibus, per Bullam Urbani solum censeri revocata ea vocis oracula, quæ merè talia sunt: at indultum Leonis X. licèt ab aliquibus jam *citat.* dicatur esse vivæ vocis oraculum, rationem habet indulti; & gratiæ concessæ per novam, & Bullaram confirmationem, ex certa scientia à Gregorio XIII. qui decimo Octobris anni 1575. confirmavit ordini Minimorum, & consequenter aliis Ordinis communicantibus de privilegiis talis Ordinis, omnia privilegia vivæ vocis oraculi, usque ad illud tempus à SS. Pontificibus concessa: sed quæ confirmantur ex certa scientia, vim habent novæ concessionis, ut videre est apud Pellizzar. *dict. tr.* 8. *cap.* 1. *numer.* 26. ergo dictum vivæ vocis oraculum à Leone X. concessum, dato quod tale esset, non est jam vivæ vocis oraculum, sed privilegium per signaturam.

Secundò confirmatur eadem resolutio ex Bulla Pauli V. confirmantis die 23. Maii 1605. privilegia PP. Dominicanorum, per quoscunque Pontifices Romanos, per se ipsum, & per Sedem Apostolicam *sub quacumque verborum forma, & expressione in genere, & in specie, & per solam signaturam, & viva vocis oraculo, aut alias quomodolibet concessa*, ut videre est apud Pellizzar. *citat. dict. tract.* 8. *cap.* 1. *sect.* 5. *numer.* 131. *Vers. Addo quod.* Unde constat vivæ vocis oracula manere Bullata, & non tantum vivæ vocis oracula. 17

Tertiò confirmatur ex Bulla Gregorii XV. incipiente: 18
In Apostolica, 16. *Octobris* 1621. in qua Theatinorum privilegia, per quoscunque Romanos Pontifices, ipsis concessa principaliter, aut per communicationem aliarum Religionum ex certa scientia, & de plenitudine potestatis simpliciter confirmavit. Et sic revalidavit etiam privilegia aliàs revocata, tam illorum propria, quam aliorum iis communicata; & consequenter ea, quæ cum fuissent vivæ vocis oraculo concessa, facta sunt Bullata. Et cum sit quoddam privilegium, & gratia communicatur. Pellizzar. *supra alios citans*.

Nec obstat dicere cum Burdon. *tom.* 1. *resol.* 31. *num.* 5. 19
contra Peirin. & illius sectatores; confirmationem, seu innovationem vivæ vocis oraculorum per Bullam factam, illorum naturam non mutare; alias enim non diceren-

tur

tur confirmari, sed novum esse, recipere. Non, inquam, obstat id dictum; nam si confirmatio, seu innovatio fiat vivæ vocis oraculo, verum est, illius naturam non mutare: secus erit si confirmatio, & invocatio fiat per Bullam (ut in nostro casu,) tunc enim vivæ, vocis oraculi natura mutatur. Si enim juxta eundem Bordonum, vivæ vocis oraculum est gratia, seu concessio facta oretenus, sine scriptura, si vivæ vocis oraculo addatur Bulla, sive ad confirmationem, seu ad innovationem, jam vivæ vocis oraculum non manet.

20 Contra eosdem Authores videtur obstare secundo; quia dato, quod indultum Leonis X. concessum fuisset vivæ vocis oraculo. Gregorius X V. non revocavit vivæ vocis oracula, quæ ante revocationem, suum sortita fuerant effectum, (ut constat ex ipsa Constit.) quamvis effectus tractum habere successivum in futurum, ut declaravit S. Card. Congreg. negotiis Regularium præposita, ut videre est apud Peitin. *tom.2. de privileg. Minim. in Const. 3. Gregorii X V.* Lezan. *tom.1. qq. Regul. cap.3. num.21.* Pellizzar. *in Man. Regul. tom.2. tract.8. c.1. sect.5. n.130.* Leand. *tom.2. tract.9. disp.14. quæst.16.* Nec Urbanus VIII. per suam Constit. revocavit privilegia, quæ sortita sunt effectum, ante suam Constit. ut debebat exprimere, si in hoc coarctare vellet Constit. Gregorii, ut expresse, revocavit vivæ vocis oracula, quæ fuerunt confirmata, manu propria S. R. E. Cardinalium, quæ per Gregorium X V. in sua Constit. fuerunt concessa: ergo dum illa non coarctavit, sequitur illa confirmasse, sic DD. *locis cit.*

21 Nec obstat Bordon. *tom.2. resol.52. numer.8.* oppositum sustinens, dum asserit, quando effectus ita potest multiplicari, ut unus ab alio non dependeat; ut indultum absolvendi à reservatis; & consequenter in nostro casu indultum pro cessatione à divinis concessum; parum referre, quod suum sortiturus esset effectum, nam hoc indultum censetur revocatum. Non, inquam, obstat hæc Bordoni explicatio; nam doctrina dictorum DD. est probabilis? & cum indultum Leonis X. à Regularibus processione à divinis, sit ante dictas revocationes practicatum; post illas dicendum est, posse illos probabiliter, illo gaudere.

22 Ex dictis in hac quæst. sequitur, Moniales S. Benedicti, tempore interdicti generalis, specialis, & cessationis à divinis posse, cum suis famulabus, & puellis, in eo monasterio causa educationis degentibus, recipere sacramenta, sepelire defunctas, Missas audire cum moderationibus *in c. Alma mater cit.* contentis. Alia quæ hic desiderari valent, ex *infra dicendis* colligi potuerunt.

QUÆSTIO XII.

An Religiosi eleemosynis victum quærentes, aliquod habeant privilegium non servandi interdictum?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Omnes Regulares, & Moniales non servantes interdictum, quod observatur à Matrice, aut à Parochia loci, ubi degunt, excommunicationem, ipso facto, incurrunt.*
3 *Adducitur privilegium Gregorii IX. Et Rodrig. ex illo, preceptum inferens, utrumque interdictum.*
4 *Collector ex verbis Gregorii advertit Fratres Minores in partibus, nullum observare interdictum; at oppositum, fuit declaratum.*
5 *Ex privilegio Leon. X. non servant interdictum speciale.*
6 *In civitate Portugallensi, illud speciale interdictum, justè non servarunt.*

1 PEr id tempus, quo interdictum à determinatis Parochiis, aut à tota civitate, servabatur; non pauci adverterunt, in certi conventus Ecclesia, interdictum non servari, eum ab aliis Religiosorum famulis, & à Cathedrali servaretur. Et eum illius Ecclesiæ Religiosi interrogarentur, cur interdictum non servarent? Responderunt, se habere privilegium, quia mendicatu, & fidelium eleemosynis vivebant. Si tamen esset aliquis, qui Fratribus de alimentis, & victui necessariis, providere, dignaretur, mox ut reliqui Regulares interdictum observarent. Post paucos tamen dies, ut cæteri observarunt. Quæritur 1. An aliqui Regulares privilegium, non servandi interdictum, obtineant? 2. An privilegium non servandi interdictum speciale, post Trident. vigeat?

§. I.

An aliqui dentur Regulares, privilegium non servandi interdictum, obtinentes?

Respondeo, omnes Regulares, & Moniales non servantes interdictum, quod à Matrice Ecclesia, aut à Parochia loci, in qua degunt, servatur, ipso facto excommunicationem incurrere. Expresse habetur *in Clem.1. de sentent. excommunicat.* ibi: *Alioquin non servantes, excommunicationis sententiæ hoc ipso volumus subjacere.* Sic omnes apud Leand. *tom.4. disp.4. tract.5. disp.8. qu.20.* ubi plures refert: ergo supponit, cum ipsis DD. nullos dari Regulares privilegium obtinentis, ad non servandum interdictum, quando à tota civitate, aut à Parochia, in qua degunt, observatur. Et si interdictum sit Generale, illud servare tenentur, cum moderationibus *in c. Alma mater* contentis, ut expresse supponitur in litteris Anastasii, & Alexandri Quarti, Urbani, & Clementis Tertii, & Quarti, & Gregorii Noni, addentis hæc verba: *Verumtamen si Generale interdictum fuerit in hujusmodi locis prolatum, exclusis excommunicatis, & nominatim interdictis, clausis januis, absque signorum pulsatione plane divina celebretis.* Sic ex Rodrig. *tom.2. qq. Regul. q.108. art.2.* 2

In hac Bulla Gregorii IX. inquit Rodrig. cit. esse inclusum præceptum, ad universos Ecclesiarum Prælatos, ut fratres Minores excommunicare, aut eorum Ecclesias interdicere, nullatenus præsumant. Et sic habetur *in compend. Mendic. tit. Interdictum 1. n.26. & 27.* 3

Advertit tamen eorum privilegiorum collector *cit. loco*, quod ex verbis Gregorii à Rodrig. adductis, Fratres Minores in partibus nullum servabant interdictum, etiam si Matrix illud observaret, existimantes verba Pontificis, etiam de interdicto loci generalis intelligi. Cum tamen ab Universitate Salmantina declaratum fuisset, privilegium solum loqui de interdicto loci speciali, ob officiali Diœcesano prohibiti sunt, ne de extero interdictum atteutarent, sed ut alii Religiosi, illud observarent; & ut id fieret, opposita fuerunt verba jam allata in litteris Pontificum, ut in fine *n.2.* 4

Idem privilegium, de interdicto loci specialis, videntur habere dicti fratres à Leone X. in Bulla, quæ incipit: *Cum sancta regula vestra*, & habetur *in Bullar. Regul. apud Rodrig. Bulla 29. cujus data est die 23. Julii 1519.* in hunc modum: *Quod Ecclesiæ fratrum non possint specialiter interdici, nisi ipsi causam dederint interdicto, vel nisi, quæ obtinuerit, ut interdicantur hujusmodi Ecclesiæ, provideat sufficienter Fratribus, de rebus victus necessariis. Si tamen tota civitas, seu oppidum interdicto suppositum sit, etiam domus Fratrum in ea civitate, seu oppido consistens, interdicto subiicitur: alias januis apertis, & campanis pulsatis Missas, & alia divina officia celebrare poterunt.* Sic ex prædicta Bulla. 5

Quando autem civitas Portugallensis, quoad aliquas tantum Parochias, interdicta fuit; ad interdictum non tenebantur dicti Fratres; quia illorum domus non consistebat in ambitu alicujus Parochiæ specialiter interdictæ; juxta sententiam Capituli Sedis Vacantis, nec etiam si consisteret, juxta citatam Bullam speciali interdicto tenebatur, quia tota civitas interdicto non erat supposita; at supposito toti civitati interdicto loci generalis, & ab aliis Regularibus observato, tuta conscientia, nec per unum tantum diem, poterant illud non servare, quia nullum ad id privilegium obtinebant. 6

§. II.

An privilegium non servandi interdictum speciale, post Trident. vigeat?

SUMMARIUM.

7 *Videtur non esse abrogatum post Trid.*
8 *An oppositum videtur verius.*

Ex dictis, videtur privilegium *num.5. adductum* ex Leone X. non esse per Trident. abrogatum. Nam citet *supra quæst.11.* 7

quæst. 11. *numer.* 10. *&* 11. piures DD. cootra alios, defendeor privilegia Regularibus concessa, pro tempore interdicti, non esse per ipsum Trideoi. abrogata, nisi illa rantum, quæ ab aliquibos Regularibus dicebantur, se ad illa noo teneri: at Fraires de quibus hæc quæstio procedit, hæc noo diceni; sed dicere poterant *ex cit. indultis* se non teoeri ad interdictum speciale, quando sua Ecclesia specialiter fuerit interdicta; & non detur interdictum speciale, in omoibus civitatis Ecclesiis; oi sentire videtur Rodrig. *cit. dicto tom.* 2. *qq. Regul. q.* 108. *art.* 2.

8 Ego tamco, salvo melioris consilio, existimo, dictum privilegium Leonis X. fuisse per Tridentioum abrogatum. Ratio est, quia DD. *supra cit.* asserunt, noo esse revocata ea privilegia, quæ Regularibus erant concessa pro suis festis, & aliquibus certis diebus; sed ea tantum, quæ à quibusdam Religiosis dicebantur sibi concessa de oullatenus servando quocumqoe ioterdicto, numerantibus Pontifices, à quibus hæc habebant privilegia; oempè Anastasium IV. Alexandrum III. & IV. Urbanum, & Clementem III. & IV. & Leooem X. qui re vera, ui vidimus ex Rodrig. *cit. dict. tom.* 2. *qq. Regul. quæst.* 108. *art.* 2. solum videtur illos concessisse interdictum loci specialis: ergo ea taotum privilegia videoiur à Concil. revocari; nec nobis erit contrarius ipse Rodrig. *cit. q.* 112. *art.* 1. *vers. sed contra Navarr.* vide alios *supra citatos*.

QUÆSTIO XIII.

An Regulares ex vi suorum privilegiorum tempore interdicti, aut cessationis à divinis, aliquas personas sæculares ad Missam admittere possint?

SUMMARIUM.

1 *Nicolaus V. concessit Benedictinis, quod possint admittere sex personas singulis diebus successivè.*
2 *Idem privilegium concessit Ioannes Episcopus Prænestinus Priori de Monsarrate.*
3 *Nicolaus Francus legatus à latere concessit Benedictinis, ut quindecim personas possint admittere.*
4 *Consultius est, non uti privilegio Nicolai V.*
5 *Non convenit uti privilegiis Ioannis Prænestini, nec Nicolai Franci.*
6 *PP. nostræ Societatis his privilegiis uti nequeunt.*
7 *Fratres Minores ad divina recipere nequeunt fratres, aut sorores Tertii ordinis.*

1 ANte resolutionem adverto, aliqua offerri privilegia, quæ Regularibus facultatem concedunt admittendi aliquas personas sæculares, ad audienda divina, tempore interdicti. Primum, quo affertur, est Nicolai V. concedeoris Priori S. Benedicti Vallisoleti, ut tempore interdicti, sive generalis, sive specialis, aut cessationis à divinis, possit inter vivos, & molieres socccssivè admittere, siogulis diebus sex personas, ad audiendum Missam; ac divina officia, recipiendaque Sacramenta. Etsi eo tempore contiogat, eas mori, Ecclesiasticæ posse sepulturæ donari, absque solemnitate: dummodo ipse Prior, vel aliqua ipsarum sex persooarum interdicto, aut cessationi à divinis causam non dederint, & ipsum interdictum positum non sit, nec confirmatum à Sede Apostolica. Hæc concessio fuit Bullata, & refertur à Casarub. *in compend. Verb. Interdictum* 1. *nu.* 23. Rodrig. *tom.* 2. *qq. Regul. quæst.* 112. *art.* 6. Pellizzar. *in Man. Regul. tom.* 2. *tract.* 8. *c.* 5. *sect.* 2. *n.* 98. & aliis.

2 Secuodnm, iisdem verbis fuit concessum à Joaone Episcopo Prænestioo Priori de Monsarrate, dum foras exit ad loca sic interdicta. Refertur *in Compend. Cisterc. tit. Interdictum* §. 13. ut fatcotur Heoriq. *tom.* 2. *l.* 13. *de excomm. & interdict. c.* 48. §. 3. *litt. K.* Rodrig. *cit.* Hoc privilegium videtur fuisse vivæ vocis oraculo concessum.

3 Tertium fuit concessum à Nicolao Franco legato à latere Beoedictinis, ut possint pro tempore interdicti ab Ordinario lati, admittere ad Missam, & alia divina officia quiodecim personas qualibet die, de iis, quæ oon dederuot causam interdicto: non addita dictione *successivè*, ut concessit Nicolaus V. circa sex personas. Unde juxta hanc coocessionem Nicolai Franci, possunt simul recipere quiodecim personas, quia lege noo distinguente, nec determinante, quod successivè recipiantur, nec oos distinguere, oec determioare debemus. Hæc coocessio fuit facta vivæ vocis oraculo. De illa fit mentio à Casarub. *cit. num.* 24. Rodrig. Pellizzar. *locis cit.* Lezan. *tom.* 3. *Verb. interdictum n.* 32. *& tom.* 1. *c.* 21. *n.* 19. propè finem, relatis Peirin. & Tambur.

Primo privilegio à Nicolao V. concesso, uti potest; quia fuit Bullatum. Illo tamen consultius est, non uti, quia io usu oon est, apud Regulares, vel sequitur scandalum apud ipsos, ex aliorum electione; ut traduot Lezan. *tom.* 1. *qq. Regul. cap.* 21. *num.* 19. *& tom.* 3. *Verb. Interdictum num.* 32. & hoc maximè habet locum, in his Regnis Lusitaniæ, & Hispaniæ, in quibus datur Bulla Cruciatæ, cujus virtute, possuni Missam audire, & divinis assistere, tempore interdicti generalis; & in Lusitania etiam tempore interdicti specialis, ut diximus *quæst.* 10. *num.* 10.

5 De secundo, & tertio privilegio à Joaone Episcopo Prænestino, & Nicolao Franco concessis; cum ea privilegia sint vivæ vocis oracula, & hæc à Gregorio XV. & Urbano VIII. sint revocata, illis uti noo possuni Regulares. Nec in casu, quòd ab aliquo dicatur, fuisse Bullata, juxta superius dictas ob rationem *numer. præcedenti* allatam.

6 Nec à Patribus oostræ societatis JESU, præcisis iis rationibus, dictis privilegiis, uti licet; nam in præfatione nostrorum privilegiorum, dicitur noo licere illis uti privilegiis, quæ in co compeodio comprehensa noo sunt, nisi de licentia Præpositi Geoeralis; & in oecessitatis casu; quando periculum esset in mora censentur Provincialibus, & Visitatoribus pro illo taotum casu communicata: at dicta privilegia in oostro compendio oon comprebeoduntur.

7 Adverto ad calcem hujus quæstioois, *in Clem.* 3. *de sentent. excomm.* specialiter excommunicari Fratres Minores, si tempote ioterdicti recipiani in suis Ecclesiis ad divina Fratres, & Sorores Tertii Ordiois S. Fraocisci, & traduni DD. quos affert, & sequitur Leand. *tom.* 4. *tract.* 5. *disp.* 8. *quæst.* 20.

QUÆSTIO XIV.

An tempore interdicti licitum sit celebrare Novennam S. Francisci Xaverii manifestando sacram Eucharistiam, cantando litanias sine oratione, & recitando orationes SS. Sacramentis, & S. Francisci Xaverii?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Placuit non desistere à Novenna, quia in eanon continetur Divinum Officium.*
3 *Ad Novennam potest pulsari campana, & ad concienem post illam habendam.*
4 *Licitum est, tempore interdicti, pulsare campanas, ad aliquam solemnitatem indicandam.*
5 *Si tempore interdicti occurrat solemnitas Communionis generalis, licitum est Sabbate antecedente, pulsare campanas.*
6 *In solemnitate Novennæ non dantur argumenta, quæ dantur contra pulsationem campanarum in Communione Generali.*

1 INceperat novenna S. Francisci Xaverii, in templo oostri Collegii Portugalicosis, quando latum, & publicatum fuit ioterdictum speiiale, iodictis tribus Parochiis, io quarum unius ambitu, erar dictum templum, & post paucos dies, in tota civitate latum fuit ioterdictum locale generale. Fraiernitate S. Apostoli Oricotis noo placuit ab incepia Novenna desistere; erai enim illius Judex, & caput Illustrissimus D. D. Nicolaus Mooteiro illius civitatis Episcopos; & illo iempore Episcopus tantum electus, & coocursu popoli magnus; & insita devotiooe in S. Xaverium, ægrè ferebai à Novenna incepta desistere. Et Novenna, licet oon omnium soffragiis continuaoda venit. Ad illius enim celebritatem, hæc io more erant actiones, 1. Campana maxima dabatur signum,

gnum, ad convocandum populum, & Concionem miraculi de vita S. aliquibus Sacræ scripturæ locis passibus ornati. 2. A sacristia egrediebatur sacerdos superpelliceo, stola, & pluviali indutus, aperiebat sacrarinm, sacram exponebat Eucharistiam in custodia, & reposita in ipso altari ante sacrarium, genibus flexis orabar, dum in corpore, seu csuce delubri, musici cum suis instrumentis cantabant. 3. A musicis cantabantur litaniæ B. Virginis, & pro hoc interdicti tempore, sine oratione; cantabantur etiam antiphonæ SS. Sacramenti, & S. Xaverii; & orationes pro tempore hoc interdicti, sine *Dominus vobiscum* à sacerdote in ultimo altaris gradn, ubi erar, dicebantur. 4. A sacerdote recludebatur in Sacrario Sacra Eucharistia, pro hoc tempore, non facta super populum benedictione, sed cantantibus lingua vulgari musicis aliquas cantilenas. Quæritur, An aliqua, ex bis quatuor actionibus tempore interdicti, sit prohibita?

§. I.

An tempore interdicti, sit prohibitum pulsare campanam collegii maximam ad solemniratem Novennæ S. Francisci Xaverii, & concionem miraculi?

2 Placnit non desistere à Novenna incepta. Ratio est, quia continuare poterat absque eo, quod divinum officium diceretur, quod tempore interdicti probibetur; & in illius solemnitate abstrahi poterat, ab illis ritibus, qui jnxta DD. non licent tempore interdicti, januis apertis, ut hæc Novenna celebrabatur.

3 Quod verò licitum sit pulsare campanas tempore interdicti ad convocandum populum ad concionem, aut aliqua munia etiam Ecclesiastica, & sacra, dummodo non sit ad horas Canonicas, aut Missarum solemnia celebranda, ut certum tradunt DD. Navarr. Covarr. Alterius, Henriques, Avila, Fillluc. Castr. Palaus, Hurt. & alii, quos refert & sequitur Leand. *tom.4. tract.5. disp.4. qu.24.* & cum pluribus Sayr. *in Thesaur. casuum conscien. lib. 5. cap.9. num.11.* Dicastill. *tract.10. de Cens. disp.5. num.150.* & Quintanad. *tom.1. singul. tract.1. appendic. dub.16. nu.3.* Sed solemnitas Novennæ S. Xaverii non comprehendit horas Canonicas, nec Missarum solemnia celebranda; celebratur enim vespere post horam quartam, in qua Missæ non celebrantur, & in nostro Collegio, in quo non recitantur horæ Canonicæ: ergo ad illam pulsari potest campana major, & ad subsequentem concionem.

4 Confirmatur 1. quia licitum est, pulsari campanas ad indicandam aliquam solemnitatem populo tempore interdicti, ut afferunt cit. Sayr. *numer.12.* Bonac. *tom.1. disp.5. de interd. punct.4. num.8.* Dicastill. *proximè dict. num.150.* ibi: *Respondeo cum communi sententia licere campana convocare populum ad concionem: tum ad comitandam Eucharistiam, qua portatur ad ægrotos, tum ad salutationem angelicam, quæ certis horis dici solet, tum ad indicandam populo diei festi solemnitatem, ut in multis locis fit sub vesperum ante diei festum, &c.* quia hæc non sunt divina officia: ergo etiam ex eadem ratione licitum erit pulsare campanam, ad convocandum populum ad solemnitatem Novennæ S. Francisci Xaverii.

5 Secundò confirmatur, quia si tempore interdicti, occurrat solemnitas communionis generalis, quæ in nostris Domibus, & Collegiis celebratur, quarta singulorum mensium Dominica, licitum est pulsare campanas sabbato antecedente meridiano, & nocturno tempore, & summo mane in ipsa Dominica, ad commonendum populum de hoc Jubilæo, nt non solum, ut probabilius, sed ut certum docet Quintanad. *cit. dict. dub. 16. sed etiam dub.17. & 18. per totum*: ergo etiam licitum erit pulsare campanam, tempore interdicti, pro solemnitate Novennæ S. Xaverii ad convocandum popnlum ad illius assistentiam.

6 Nec contra nostram resolutionem vigent argumenta ab ipso Quintanad. allata, contra suam doctrinam sanam, & veram, quæ facile dissolvit *dub.17. cit.* Non enim contra nos vigent: qnia in pulsatione campanæ ad Novennam S. Xaverii, non datur administratio Eucharistiæ solemniter facta à sacerdote, vestibus sacris, vel extra Missam, superpelliceo, & stola induto, quæ dicitur Officium Divinum, & datur in Jubilæo illo. Alia plura de pulsatione campanarum, ad nostrum casum congruentia, videri possunt in Quintanad. *cit. dict. dubiis 16.* & sequentibus usque ad finem tractatus.

§. II.

An pro solemnitate Novennæ S. Xaverii, tempore interdicti, liceat sacerdoti superpelliceo, stola, & pluviali induto, aperire sacrarium, & in publico sacram exponere Eucharistiam in custodia, super ipsum altare, reposita?

S V M M A R I V M.

7 *Esse licitum, plures sentiunt DD.*

8 *Tempore interdicti prohibetur, audiri Missas, & divina officia, non tamen januis apertis Videre Sacram Eucharistiam, & illam adorare.*

9 *Officium Divinum formaliter consistit in Verbis, & non in actionibus.*

10 *Actiones ab hoc sacerdote exercita, non veniunt nomine Sacramentalium, tempore interdicti, prohibitorum.*

11 *Cæremoniæ sacræ, quæ primò, & per se ordini sacro sunt annexæ, & ex institutione Christi, & Ecclesiæ à clerici solum fieri permittuntur, veniunt nomine Divini Officii, si etiam verbis consistant.*

12 *Quamvis ea cæremonia sacra, nomine Divini Officii veniant, probabile videtur, non esse prohibitos tempore interdicti.*

13 *Ex Portel. & aliis possunt generaliter interdicti assistere communioni privilegiatorum.*

14 *Ex Soar. tempore interdicti pulsantur campanæ, quando sacra Eucharistia ad infirmos defertur, quia in ea delatione, nec celebratur Missa, nec aliud Divinum Officium.*

Respondeo, esse licitum. Moveor primò; quia manifestare solemniter S. Eucharistiam, & illam adorare extra Missæ sacrificium, nt quando ad infirmos defertur, non est actio, quæ tempore interdicti prohibeatur. Non ex eo, quod ea actio sit consequens ad eam necessitatem, & à jure permissa, ut aliquis apud Quintanad. *citand.* excogitavit, sed quia videre, & adorare Sacrosanctum Christi Domini corpus extra Missam, non est assistere divino officio, nec sacramentum recipere. Sic Quintanad. *cit. dict. dub.16. num.5. & 6.* & apud illum Vivald. Navarr. Emman. & Hieronym. Rodrig. & alii, quibus addo Soar. *tom.5. in 3. part. disp.34. sect. num.36.* Portel. *in dub. Regul. Verb. Interdictum nu.33.* Villalob. 1. *part. tract.19. diffic.5. num.4.* Sayr. *cit. in Thesaur. dict. l.5. cap.7. nu.28.* Castr. Palaum *tom.6. de Cens. disp.5. punct.4. §.1. num.10.* Sed in illa actione Novennæ S. Xaverii, nihil aliud datur, nisi manifestare Eucharistiam, aperiendo sacrarium, & illam in publico exponendo, nt ab omnibns adoretur: ergo ea actio, tempore interdicti, est licita. 7

Nec obstat Navarr. *in Sum. Lusit. cap.27. de Cens. num. 174. ad finem*, ibi: *Nec aperire fenestram, nec foramen per quod videatur corpus Domini nostri*; citatque in margine *Clement. 1. cum suis Gloss. de sentent. excom.* ergo si in tempore interdicti, non est licitum aperire fenestram, vel foramen, per quod videatur corpus Domini nostri, nec etiam pro eo tempore licitum erit, aperire sacrarium, & exponere sacram Enchatistiam, ut à popnlo videatur. Non, inquam, obstat Navarr. quia intelligitur, juxta *Clem. cit. & Gloss.* reprobantem quorundam Religiosorum excessum qui cum prohibitum esset, ut nulli ad Ecclesiam accedant, ut valeant Missam audire, aut aliud officium Divinum; faciebant foramina in suis januis, & parietibus; ut populus audiret Divinum Officium. Hæc patent ex ipsa *Clem. & Gloss.* Sic sensus Navarr. & non alius; nam eo ipso *capite num. 178.* non negat, posse videri, tempore interdicti, corpus Domini nec esse contra illium aspectum ibi: *Nam ex iis actibus, non prohibetur per interdictum visus Sanctissimi Sacramenti, nisi in Missa.* 8

Moveor secundò, quia ideo actiones hujus sacerdotis essent prohibitæ, quia vel veniunt nomine Divini Officii, vel nomine Sacramentalium: sed neutrius nomine ve- 9

veniunt: ergo. Minor ostenditur; quia non veniunt nomine Divini Officii, nam Officium Divinum formaliter consistit in verbis, & non in actionibus; ut inquit Soar. *cit. dicta disp.34.sect.3.num.5.* ibi: *Suppono deinde, licet hujusmodi Officium Divinum interdictum includat caremonias, qua consistunt in actionibus, vel aliis ritibus, aut vestimentis, &c. formaliter tamen, ut sic dicam, consistit in verbis, idest in aliqua deprecatione, vel laudatione divina.* Sic Soar. At sacerdos in proposita actione nullum proferebat verbum, sed eas faciebat actiones, quæ formaliter Officium Divinum non constituebant.

10 Nec etiam eæ actiones hujus sacerdotis veniunt nomine Sacramentalium, quæ tempore interdicti prohibentur, ut sunt eæ cæremoniæ sacræ, quæ spectant, ad solemnem ritum Sacramentorum immediatè, vel præparatoriè, vel consecutivè, ut est solemnis benedictio nuptiarum, benedictio templi, &c. ut videre est apud Avil. *de Censur. part.5. disp.4. sect.1. dub.1.* & alios plures, quos refert Leand. *tom.4. tract.5. disp.5. q.43.* Sed in actionibus ab hoc sacerdote exhibitæ, nullum invenitur sacramentale, ex prohibitis, tempore interdicti: ergo.

11 Nec obstat, quod sub nomine Divini Officii, & cæremoniarum sacrarum veniant ea, quæ primo, & per se alicui ordini sacro sunt annexam, & quæ à solis clericis ex institutione Christi, vel Ecclesiæ fieri permittuntur, ut asserit Soar. *cit. dicta sect.3. numer.7.* Castr. Palaus *d. tom.6. de cens. disp.5. punct.4. §.2. num.1.* & alii communiter: sed aperire ostium sacrarii cum superpelliceo, stola, & pluviali est ordini sacro annexum; & quod à solo deputato ad eam actionem, fieri potest: ergo. Non, inquam, hoc obstat, quia ii DD. ea asserentes, loquuntur de iis, quæ verbis, & non tantum actionibus, veniunt nomine Divini Officii, aut cæremoniarum sacrarum, seu sacramentalium: at actiones ab hoc sacerdote gestæ, non verbis, sed actionibus consistunt, juxta ea quæ *præcedenti num.* diximus ex Soar. Alia ratio ex sequenti probatione desumetur.

12 Tertiò moveor; quia licet actiones *præcedenti num.* designatæ nomine Divini Officii veniant, probabile videtur, tempore interdicti, non esse prohibitas. Ostenditur *ex ipso jure novo Cap. Alma mater, de sent. excom. in 6.* ubi nomine divinorum officiorum, veniunt Missæ, & Horæ Canonicæ, & non aliæ actiones, seu preces, etiamsi pro Divino Officio aliàs reputentur. Constat ex verbis ipsius *cap. in §. Adiicimus*, ibi: *Adiicimus præterea, quod singulis diebus in Ecclesiis, & Monasteriis, Missæ celebrentur, & alia dicantur divina officia, sicut prius, submissa tamen voce, januis clausis, excommunicatis, ac interdictis exclusis, & campanis etiam non pulsatis.* Ex quibus apertè constat, pro Divinis Officiis intelligi *Horas canonicas*, & non alias actiones, aut preces; quia textus immediate addit assistentiam illorum, qui distributiones lucrantur; quæ regulariter non lucrantur, ex aliis actionibus, & precibus, etiam si divina reputentur officia: ergo pro tempore interdicti dictæ actiones, & preces non videntur prohibitæ, sic accepi à Quintanad. *cit. dict. tract.1. appendicis, dub.17. num.2.* ubi hæc latius ex ipso jure, & DD. probat.

13 Confirmatur, quia ex Portel. *in dub. Regul. Verb. interdictum num.25.* citante Soar. & ex Henriq. Bonac. & aliis, quos citat, & sequitur Quintanad. *cit. dict. dub.17. num.5.* & dicentibus non prohiberi generaliter interdictis, assistere in Ecclesia, quando sacra Eucharistia privilegiatis ministratur: ergo *in cap. Alma mater cit.* non venit nomine Divini Officii, administrari sacram Eucharistiam; nam si veniret, assistere non possint generaliter interdicti: ergo etiam actiones ab hoc sacerdote exercitæ, nomine Divini Officii, tempore interdicti non veniunt; quia non est tantum aperire sacrarium sacerdotem superpelliceo, stola, & pluviali indutum, quantum est, quod sacerdos vestibus sacris privilegiatis Eucharistiam administret.

14 Confirmatur, quia *in cap. Alma mater cit.* prohibetur, pulsari campanas ad Missam, & divina officia, hoc est ad horas Canonicas; quæ tamen non prohibentur pulsari, quando sacra Eucharistia ad infirmos defertur, ut docent omnes, & ipsa praxis confirmat; & diversam rationem reddit Soar. *cit. disp.33. sect.1. num.26.* quia deferri Eucharistiam ad infirmos non est Missam dicere, nec aliud Divinum Officium: ergo etiam non est divinum officium, quod tempore interdicti prohibeatur, aperire sacrarium sacerdotem indutum, etiam pluviali, & exponere sacram Eucharistiam, licèt sit actio sacra, quæ à solis sacerdotibus exhibetur; sicut etiam actio deferendi sacram Eucharistiam infirmis.

§. III.

An pro solemnitate Novennæ S. Xaverii, tempore interdicti, licitum sit, quòd musici, corpore Ecclesiæ, cantent litanias B. Virginis, & vulgari lingua aliquas cantilenas, exposita S. Eucharistia?

SUMMARIUM.

15 *Licitum est cantare litanias, sine oratione.*
16 *Licitum etiam est, alias cantiones à musicis cantari.*
17 *Privilegium habent Minores has dicendi in processionibus, per claustra. Et absque privilegio, illas poterant dicere, ut dicunt aliqui AA.*

Hæc erat tertia actio, quæ pro solemnitate Novennæ S. Francisci Xaverii exercebatur. Et circa dubium est, licitum esse à musicis, cum Organo, & aliis instrumentis musicis in choro, & extra illum, in corpore Ecclesiæ, cantare litanias, tempore interdicti, sine oratione. Quia litaniæ ita cantatæ, non sunt Officium Divinum. Sic cum Rodrig. *tom.2. qq. Regular. q.9. art.2.* Quintanad. *cit. dub.18. num.3.* Addo potuisse cantari cum sua oratione recitata ab aliquo ex eo numero musicorum, etiam sacerdote, sine stola, & Dominus vobiscum; ut fieri solet in confraternitatibus laicorum, quæ non reputantur divinum officium. Et sic omnes videntur sentire, apud Leand. *to.4. tr.5. disp.4. q.44.* & sentiunt Navarr. Henriq. Soar. Avil. Castr. Palaus, Bonacin. Vivald. & Filliuc. ab ipso Leand. *ibi cit.* 15

Etiam est absque dubio posse cani à musicis aliquas cantiones in laudem SS. Sacramenti, & S. Indiæ Orientalis Apostoli, ut de facto pro Novennæ tempore, mediam horam, non multum excedente, fiebat. Quæ cum non sint officia divina, tempore interdicti, non prohibentur; Et non solum hæc, sed etiam Hymni, & aliqui Psalmi, & aliqua carmina devota Latina; & vulgari lingua cantari possunt, & his omnibus interesse potest omnis populus, & ipsi interdicti, & venerationi S. Eucharistiæ solemniter manifestatæ, ut videre est, apud Quintanad. *cit. d. dub.18. n.3.* quia hæc tempore interdicti non sunt prohibita. 16

Hæc dicta in his *n.15. & 16.* Confirmantur ex privilegio à Leone X. Minoribus concesso. Quod *tempore interdicti Ordinarii possint prædicti Fratres Minores facere processiones per claustra sua, dicendo litanias, vel hymnos, aut alia devota carmina, dum tamen aliquod Divinum Officium non dicant.* Ex quo privilegio, duo inferri possunt, primum ea non esse Officium Divinum: ergo manifestata S. Eucharistia, dici possunt. Secundum dictum privilegium nihil concedere ultra jus commune: ut inquit Quintanad. *cit. d. dub. 18. n.4.* & apud illum, idem innuit Rodrig. *tom.2. qq. 109. art.2.* ubi refert id privilegium; quod etiam habetur *in supplem. ordin. fol.63. & in compend. Mendic. tit. Interdictum 1. §.2.* 17

§. IV.

An pro solemnitate Novennæ S. Xaverii, possit tempore interdicti à sacerdote januis apertis in Sacrario Sacra Eucharistia recludi, dictis versiculis, & orationibus SS. Sacramenti; & S. Xaverii; Et an hæ à sacerdote dici queant cum Sacramento, populum benedicente?

SUMMARIUM.

18 *Potest sacerdos indutus, ut est, in Sacrario recludere S. Eucharistiam, & ab aliquo musico dici orationes.*
19 *Poterat sacerdos indutus, ut erat dicere orationes cum Dominus vobiscum, & cum Sacramento, populum benedicere.*

20 *Quan-*

20 *Quando infirmis sacramentum defertur, hac licent; non quia sunt consequentia, sed quia non sunt prohibita.*

18 Hæc erat quarta actio in hac Novenna exhibita. Et licitum esse videtur posse sacerdotem ad solvendam Novennam, ita superpelliceo, stola, & pluviali, ut est indutus, juxta *dicta* §.2. nihil dicendo, nec benedicendo, populum cum Sacramento, in sacrario sacram recludere Eucharistiam; dictis antecedenter à Cantoribus *versiculis Panem de Cœlo, &c.* & ab aliquo etiam sacerdote, sine superpelliceo, stola, & pluviali, & Dominus vobiscum, dicta oratione, *Deus qui nobis, &c.* & mox *cantat. versic. Ora pro nobis Sancte Francisce, &c.* & ab eodem modo, recitata oratione, *Deus qui Indiarum gentes, &c.* Ratio est, quia in his actibus, nullum est Officium Divinum, quod tempore interdicti, prohibeatur. Non enim est in ea actione sacerdotis, quia in illa nulla verba profert, *& supra n.9.* dictum est ex Soar. Officium Divinum formaliter consistere in verbis. Nec etiam datur Officium Divinum, in versiculis, & orationibus in choro à musicis cantatis, quia hæc fiunt, ut fieri solet in confraternitatibus laicis, quæ non reputantur Officium Divinum, ut cum communi DD. dictum est *supra n.* 15. Nec etiam obstat, quod sacra Eucharistia sit loco publico, & januis apertis, dum hæc fiunt, quia jam supradictum est *nu.7. & 8.* cum communi DD. non esse prohibitum, nisi in Missa, tempore interdicti, videre Sacram Eucharistiam: ergo licitè hæc fieri potuerunt in solemnitate hujus Novennæ.

19 Major videtur esse difficultas, An potuerit ipse sacerdos, ita ut erat superpelliceo, stola, & pluviali indutus, cantatis versiculis, jam assignatis, easdem dicere orationes cum *Dominus vobiscum*, & cum Sacramento, populum benedicere? Respondeo affirmativè cum Quintanad. *cit. dub. ult. num.1. & seqq.* Probatur primò, quia ea fieri possunt tempore interdicti, ad quæ populus campanis vocari potest, eo tempore interdicti, sed *ex capit. Alma mater* ad omnia divina officia, præter Missas, & Horas Canonicas, potest populus campanis vocari, ut inquit Quintanad. *cit.* & nos ex illo supra *num.12.* ergo licèt eæ actiones hujus sacerdotis sint officia divina, cum non sint, Missa nec Horæ Canonicæ, non prohibentur fieri ex hoc jure novo limitante antiquum pro hoc tempore.

20 Secundò probatur; quia eæ actiones fieri ab Ecclesia jubentur per sacerdotem, quando redit, de ministranda Eucharistia infirmo, & publicè, solemniterque fieri posse coram interdictis, praxis, usúsque receptus confirmat, & docent, sentiuntque DD. à Quintanad. relati *proximè num.3. & dub. 16. num.5.* Nec ideò hæc fiunt, & licent, quia in jure conceditur administratio Eucharistiæ pro infirmis; & consequentia sunt ad illam administrationem; sed quia non sunt prohibita, & par est, ut Eucharistia cum omni decentia, cultu, & solemnitate erat, redeant, & recludatur; cum ergo eadem ratio militet in nostro casu, etiam hæc in illo licebunt, cum extra Missam & Horas Canonicas, in nostro templo vespertino tempore fiat solemnitas hujus S. Xaverii Novennæ. Hæc tamen in hac solemnitate non fuerunt facta, sed ut *supra numer. præcedent.* quia timor me retraxit, & non videram dictam à sapientissimo viro Quintanad. Si enim ea videram, hoc duce, non trepidarem: cum illo enim omnis timor abesse poterat.

QUÆSTIO XV.

An tempore interdicti, sacerdos privilegiatus sibi possit assumere ministrum non privilegiatum, non deficiente privilegiato illi sponte volenti, in Missa inservire?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Negat communis sententia.*
3 *Hæc sententia non placuit Dian. 9. part. & placuit in 5.*
4 *Concesso privilegio, conceditur accessorium necessarium, non tamen non necessarium.*
5 *Concesso privilegio ad recitandum paulo post meridiem, socio non conceditur nisi cum limitationibus.*
6 *Communis sententia tenet, posse non privilegiatum, recitare, satisfacere qui juxta privilegium privilegiati.*
7 *Famulus non privilegiatus, de more comitans privilegiatum, potest in Missa herum adjuvare, licet dentur privilegiatis.*

Thomas sacerdos, ex Bulla Cruciata Lusitaniæ concessa ad celebrandum, tempore interdicti specialis, & generalis loci privilegium habebat, & onus ex quadam capellania celebrandi singulis diebus, in quodam sacello; duos etiam habebat vicinos laicos, unum Bullam habentem, & alterum illa carentem, cujus devotioni magis satisfacere cupiebat: quia tamen ambo libenter se offerebant ad illi in Missa inserviendum. Quæritur; An non privilegiatum possit sibi assumere, saltem alternativè? 1

RESOLUTIO.

Respondeo cum communi DD. sententia, non posse. Ratio est, quia privilegiato solum conceduntur ea, sive quibus privilegium esset inutile, ut expressè colligitur ex doctrina Soar. *de leg. l.8. cap.10. num.5.* loquentes de privilegio omnino favorabili absque præjudicio juris communis, aut alicujus tertii concesso; sed quando datur aliquis ex privilegio, qui sponte ministrare vult sacerdoti in Missa, ipsi sacerdoti privilegium concessum inutile non redditur: ergo Thomas sacerdos non privilegiatum ministrum assumere nequit, nec etiam alternativè. Ita Soar. *tom.5. in 3. part. disp.34. sect.1. numer.35. & de legib. lib.3: cap. 11. numer. 7.* Covarr. Navarr. Avila, Henriq. & Laym. quos citat, & sequitur Castr. Palaus *tom.6. disp. 5. punct.5. §. 2. numer. 16.* Portel. *in dub. Regul. Verb. interdictum numer. 29.* Rodrigues *tom. 2. qq. Regul. quæst. 114 columm.4.* Præposit. Villal. Mercer. Ludovic. à Cruce, quos refert, & sequitur Dian. *p.5. tract.10. resol.87.* 2

Quamvis hoc loco, hæc sententia Dianæ placuisset, non tamen illi placuit *part.9. tract. 1. resol. 27.* ut inquit *Vers. sed hac opinio*, citatque Soar. *loco cit. proximè de leg.* ubi consentit in præsenti casu, cum sententia allata. At illius fundamenta non obstant, contra traditam sententiam. 3

Non enim obstat primò, dicere, concedentem aliquod privilegium, concedere censeri omnia, quæ illius usui sunt accessoria, & à voluntate concedentis dependentia, ut colligitur *ex cap. Præterea, de offic. judic. delegat.* & ex Gloss. ibi notante: *concesso enim principali, conceditur, & accessorium.* Et concesso privilegio ad Missam dicendam, etiam conceditur ad sumendum ministrum. Non, inquam, hoc obstat, quia fatemur, concesso privilegio ad Missam celebrandam, etiam concedi accessorium necessarium; & quando datur minister privilegiatus, necessarius non est, non privilegiatus. 4

Non obstat 2. hæc doctrina, quia sufficit, quod accessorium sit decens; quamvis necessarium non sit; ut patet in habente privilegium recitandi matutinum paulo post meridiem, qui ut adjuvetur sibi assumi socium, in quo est eadem recitandi obligatio; & tamen potest Divinum Officium recitare cum socio, non simpliciter necessario, quia id est decens, & conforme choro Ecclesiastico: ergo etiam in præsenti casu; quamvis minister non sit necessarius, quia datur privilegiatus, est decens, quia Missa semper cum ministro celebratur, quod non datur in recitatione Officii divini, quod sine socio recitari potest. Non, inquam, hoc obstat; quia antecedens negant Soar. & Arriag. illum citans: *tom.4. de leg. disp. 32. sect. 2. numer. 13.* in casu, quo dictum privilegium non sit extensum ad socium. Nec conformitas cum choro Ecclesiastico sufficit, ut socius à recitatione eximatur, ea hora recitando: nam ea gratia cùm sit magna, nullum datur fundamentum, ut dicamus fuisse ad socium extensam, juxta illud axioma: *privilegia tantum valent, quantum sonant.* Et juxta hanc Soar. & Arriag. doctrinam tenetur ipse privilegiatus alium adhibere sacerdotem, idem privilegium habentem, pro socio; si tamen dictus privilegiatus commodè sine socio, recitare non valet, jam habet causam, ut socium assumat, & ex ea causa socius suæ obligationi satisfaciet, ratione societatis; sic in nostro præsenti casu, cujus exemplo utuntur dicti DD. 5

Re-

6 Respondeo secundò, concedendo antecedens, & negando consequentiam, Diversa ratio est, quia DD. communiter concedunt habentem privilegium recitandi Divinum Officium ante tempus, vel per Breviarium brevius, extendi ad socium dictum privilegium non habentem; ut sustinent Henriq. *in sum. lib. 7. cap. 30. numer. 4.* Portel. *in dub. Regul. verb. Horæ Canonicæ numer. 8.* Dian. *part. 2. tract. 12. de Horis Canon. resol. 55.* Rodrig. *in summ. tom. 4. cap. 68. num. 10.* Lezan. *tom. 3. verb. Breviarium n. 10.* Pellizzar. *in Man. Regular. tom. 1. tractat. 5. cap. 8. sect. 2. num. 67.* Quintanad. *tom. 1. singul. tract. 8. singul. 8. numer. 9.* & apud ipsum Astens. *lib. 3. tit. 12.* Tambur. *lib. 2. decalog. cap. 5. §. 2. num. 27.* Leand. *tom. 6. tract. 8. disput. 3. quæst. 16.* ex his rationibus, quia in contractu societatis, socii in lucro pares sunt; & quia dispositio legis, aut privilegii in uno correlativo, ad aliud censetur extensa, ubi eadem datur ratio, *l. fin. ff. de acceptilat.* & aliis: At pro nostro præsenti casu, non dantur DD. nec ratio convincens. Imò placitum Dian. probabile non videtur, quia cum communi DD. stetit pro sententia *num. 2. adducta*, & postea se non retractans pro opposita, sine sufficienti fundamento.

7 Non obstat tertiò, quòd sacerdos, ad Ecclesiam Regularium, tempore interdicti accedens, famulum sibi servientem, & comitantem adducens, potest illum admittere, ut ministrum ad inserviendum Missæ, quamvis privilegium non habeat; & alii dentur privilegiati; ut tenet Portel. *in dub. Regul. verb. Interdictum num. 29.* Idem dicendum de privilegium sibi habente concessum per Bullam, ut omnes ejus famuli, qui eum de more comitari solent, possint cum illo divinis assistere; & ex *cap. licet de privilegiis in 6.* & Doctores Navarr. Sot. Sà, Tolet. Ugolin. Henriq. Laym. Avila, Bonac. & alii, quos afferunt, & sequitur Castr. Palaus *tom. 6. disput. 5. punct. 5. §. 2. num. 16.* Dicastil. *tract. 10. disput. 5. de interdict. dub. 4. cap. 3. num. 175.* Portel. *proximè*, loquentes de habentibus privilegium ad audiendam Missam, & alia divina tempore interdicti: sed si hic sacerdos privilegiatus, duos habeat famulos, unum privilegiatum, & alterum non privilegiatum sibi assumere, ut Missæ inserviat: ergo etiam noster Thomas sacerdos, circa illos amicos, alium privilegiatum, & alterum non. Non, inquam, hæc obstant; nam sacerdos potest suum famulum admittere, licèt alii dentur privilegiati, quia famulus ratione comitatus, jam est privilegiatus; at in nostro casu non datur hoc privilegium comitatus, nec famulatus in eo amico, & datur alius privilegiatus, qui libenter vult ipsi Thomæ in Missa inservire.

QUÆSTIO XVI.

An in Oratoriis privatis de licentia Summi Pontificis concessis, & ab Ordinario approbatis tempore interdicti localis generalis liceat celebrare Missas, & alia Divina Officia?

SUMMARIUM.

1 *Licet cum moderationibus in cap. Alma mater.*
2 *Probabilior sententia negat.*

1 DE hac quæstione pro hoc tempore interdicti generalis fui interrogatus, præciso Bullæ privilegio, nam juxta illud in nostra Bulla Lusitana concessum satis amplum, dixi *supra quæst. 10. §. 2. per totum.* Illo autem præciso, valde probabile est, posse in his Oratoriis privatis tempore interdicti generalis, & non specialis loci, celebrari Missas cum illis moderationibus *in cap. Alma mater, de sentent. excommunic. in 6.* allatis, nempè: *Submissa voce, januis clausis, excommunicatis, & interdictis exclusis, & campanis non pulsatis.* Ratio est, quia in materia favorabili, qualis est præsens, nomine Ecclesiarum, non solùm veniunt Hospitalia, & alia sacella in Civitate, & extra Civitatem existentia, ut plures tradunt pro communi sententia citandi, sed etiam oratoria privata authoritate Sum. Pontificis concessa, & ab Ordinario approbata juxta Trident. *sess. 22. Decret. de observandis in Miss. celebr.* & clausula circa ipsa Oratoria, in eorum Brevibus inclusa. Hanc sententiam sequuntur Navar. *in sum. cap. 177. num. 175.* Soar. *to. 5. in 3. part. de Cens. disp. 34. sect. 1. num. 9.* Avil. *de Censur. part. 5. disput. 4. sect. 2. dub. 3.* Henriq. *tom. 2. lib. 13. cap. 46. num. 1.* Ugolin. Sayr. Filliuc. Layman. Molfes. Præpos. Bald. Trullench. Ludovicus à Cruce, Moscosus, Villal. Bannes, & alii, quos referunt, & sequuntur Dian. *part. 5. tract. 10. resol. 60.* Leand. *tom. 4. tract. 5. disp. 4. quæst. 7.* Et cum hæc sententia tot habeat patronos, qui illam, saltem, ut probabilem fatentur, ad praxim tuta conscientia reduci potest.

Probabilior tamen sententia defendit in iis Oratoriis, 2 pro tempore interdicti, celebrare Missas non licere. Sic Calderin. Covar. Francus, quos refert, & sequitur Sanch. *lib. 7. de matrim. disp. 8. nu. 13.* Castr. Palaus *tom. 6. de Cens. disp. 5. punct. 4. §. 2. num. 7.* Bonac. *tom. 1. disp. 5. de Interdict. punct. 4. num. 11.* & cum Luysio Merced. Hurtad. apud Leand. *mox cit.* Dicastil. *tract. 10. disp. 5. de interd. dubit. 4. cap. 4. num. 154.* Probant 1. quia in *cap. Alma mater cit.* solùm permittitur in Ecclesiis, & Monasteriis divina celebrare, §. *Adjicimus*, ibi: *Adjicimus præterea, quod singulis diebus, in Ecclesiis, & Monasteriis Missæ celebrentur, & alia divina officia, sicut prius.* At Oratoria privata nomine Ecclesiarum, aut Monasteriorum non veniunt. Secundò, quia finis hujus concessionis fuit, ne devotio Ecclesiastica collaberetur, & alia inconvenientia sequerentur, si in totum cessaretur à divinis officiis, quibus inconvenientibus sufficienter occurritur: si in Ecclesiis, & Monasteriis, & non in aliis locis privatis, nempè Oratoriis, Divina Officia peragantur.

QUÆSTIO XVII.

An liceat tempore interdicti, & cessationis à divinis liceat in fine concionis, in qua populo imago devota passionis Christi ostenditur, à musicis in choro aliquos *versiculos Psalmi Miserere mei Deus* cantari?

IN hoc tempore interdicti in fine Prædicationis vespertinæ in nostro Collegio, Passionis Christi imago devota ostendebatur populo, & coram illa musici ex more aliquos Psalmi *versiculis miserere mei Deus* cantabant. Et cùm inter illos aliqui essent Sacerdotes, dubitarunt an pro illo tempore potuissent illos versiculos cantare non servatis moderationibus *cap. Alma mater*? 1

Respondi, licere, quia illi cantus non sunt divina officia, quamvis adsint Sacerdotes illos versiculos cantantes; quia Psalmi, Hymni, & Litaniæ cantari solent in confraternitatibus, & etiam aliqui Psalmi, & Hymnus *Te Deum Laudamus*, quando sacra Eucharistia ad ægrotos defertur, quæ cùm Officium Divinum, non constituant, pro hoc tempore non prohibentur, ut jam supra dictum est quæst. 14. n. 15. & 16. & tenet Quintanad. *tom. 1. sing. tr. 1. appendic. dub. 18. n. 3.* 2

QUÆSTIO XVIII.

An interdicta tota Civitate Portugallensi, interdicto locali generali, quæ Ecclesiæ, & sacella sunt extra muros existentia, interdicta censeantur?

SUMMARIUM.

1 *Certum est suburbia, & ædificia continentia censeri interdicta.*
2 *Quid veniat nomine suburbium.*
3 *Quæ propinquitas requiratur, ut ædificia continentia, interdicta censeantur?*
4 *Oppida extra fluvium Durium, illarum Ecclesiæ, & sacella non censentur interdicta.*
5 *Oppidum de Miragaya, illius Ecclesia Parochialis, & sacella censentur interdicta, & similia.*
6 *Ecclesia Collegiata de Cedofeita, non censetur interdicta.*
7 *Interdictum censetur sacellum S. Ovidii, ad Parochiam Cedofeita pertinens.*
8 *In suburbiis Monasteria existentia, interdicta censentur.*

9 *Sacellum ex Villa do Bom lardim interdictum censetur.*

1 RESpondeo, certum esse, interdicta Civitate, interdicto locali generali, etiam suburbia interdicta manere; & non solùm suburbia, sed ædificia continentia; expressè habetur *in cap. Si Civitas de sentent. excomm. in 6.* ibi: *Si Civitas, castrum, aut villa subjiciantur Ecclesiastico interdicto, illorum suburbia, & continentia ædificia, eo ipso intelligi volumus interdicta.*

2 Per suburbia intelliguntur omnia ædificia extra muros ipsi Civitati contigua, vel propè illam existentia, ad quæ commodè incolæ Civitatis pro audiendis, aut celebrandis divina, se conferre possunt. Per continentia autem ædificia, intelliguntur ædificia, quæ esto sint extra Civitatem, non sunt tamen ipsis muris contigua, sunt verò ab ipsis muris separata, seu ab illis, aut à suburbiis non multum distantia. Sic Soar. *tom. 5. in 3. part. disp. 32. sect. 2. num. 15.* Castr. Palaus *tom. 6. disp. 5. punct. 2. §. 1. numer. 2.* & alii apud Avil. *mox citandum*, & Barbos. *tract. de Appell. jur. appel. 4. num. 1. & 2.*

3 Quænam autem propinquitas requiratur, ut suburbia, & ædificia continentia, censeantur comprehensa in dicto *cap. Si Civitas*? Respondet Silvest. *Verb. Interdictum 2. §. 4.* censeri, quæ distant per unum milliarium, quod probabile dicit Sayr. *lib. 5. cap. 3. num. 3.* Villal. *autem tom. 1. tract. 20. diff. 6.* existimat comprehendi, quæ distant ad minus per mediam leucam. Soar. verò, & Castr. Palaus *locis cit.* existimant, & alii plures, quos citant, hanc propinquitatem, à judice à quo latum est interdictum, esse definiendam. Quod si nolit, id esse definiendum à DD. & sapientibus; qui considerare debent, an distantia sit tanta, quòd interdictum vili, vel non vilipendatur; quia populus commodè, vel non commodè ad illa continentia confluere potest, ut divina audiat officia, ut ex *cit. cap.* satis colligitur. Idem sustinet Avil. *de Censur. part. 6. disp. 1. dub. 3.*

4 Ex his DD. placitis censeo, in hoc interdicto non venire nomine *sub Urbium, nec ædificiorum continentium*, Villanovam, & Gaym. Ex hac duplici ratione; prima, quia per Durium fluvium dividuntur à Civitate interdicta, & ea quæ ita dividuntur, non dicuntur suburbia, nec ædificia continentia, ut colligitur ex Rebuff. *in l. Absentem, de verbor. signific.* Azevedo *ad Curiam Pisanam lib. 2. cap. 5. num. 3.* & expressè tenet Emmanuel. Barbos. *de his oppidis in Remiss. ad l. 3. Ordinat. tit. 1. §. 1. num. 5.* Secunda, quia licet distantia à Civitate tanta non sit, quia solùm intermediat fluvius; non tamen parvipenditur interdictum, quia fluvius latitudinem habet considerabilem, & cymbis trajicitur. Et sic jam obtinuit praxis, quòd plures ad hæc oppida confluant, ut divina audiant, quamvis, nec per medium distent milliarium; nisi tantùm per eam divisionem à civitate.

5 Secus dicendum, de oppido de Miragaya, illius Parochia, & sacellis in ea contentis; Quia hæc villa, quamvis populosa, est muris Civitatis contigua, & ultima ædificia, non multum distantia. Idem dicendum erat de Parochia S. Ildefonsi, etiam extra muros, à latere adverso civitatis, quia tamen specialiter fuerat, & generaliter erat interdicta, circa illam dari non poterat dubitatio.

6 Major poterat esse dubitatio de Parochia Collegiata de Cedofeita à muris Civitatis per milliarium distante. At ex aliis interdictis transactis, jam in possessione erat, his interdictis non subjici. Et sic ad illam ex civitate interdicta plures confluebant personæ, ut divinis assisterent.

7 In suburbiis tamen civitatis, seu ab illis non multum separatum erat quoddam sacellum invocationis S. Ovidii ad Parochialem de Cedofeita pertinens; & quia Parochia, & illius caput interdictum non observabat, existimabant plures, nec sacellum illud observare debere. Et hac ratione plures ad illud confluebant Sacerdotes, ad dicendas Missas jannis apertis, & aliis non observatis moderationibus *cap. Alma mater*. Hac non obstante ratione censui, dictum sacellum interdicto subjici, quamvis Parochiæ non interdictæ esset subjectum; Ratio est, nam licèt suburbia, & ædificia continentia ad aliam Diœcesim, aut dominium pertineant, ad illa extenditur civitatis interdictum: si enim non extenderetur, interdictum vilipenderetur, quia commodè ad illa pro divinis audiendis, confluerent plures, ut ex *cap. Si Civitatis tit.* expressè colligitur, & docent DD. Soar. *cit. dict. num. 25.* Castr. Palaus *num. 1.* & omnes: ergo etiam licet sacellum S. Ovidii ad Parochiam Cedofeitæ non interdictam pertineat, in illo interdictum est observandum; quia est in suburbiis civitatis, & ædificiis continentibus; & textus de illo loquitur; & sic postea fuit observatum.

8 Non solùm in suburbiis, & ædificiis continentibus, interdictum fuit observatum, sed etiam in Monasteriis exemptis, ibi consistentibus, tam ex *cap. Si Civitas cit.* sed etiam quia ita definitur in Concil. Trid. *sess. 25. cap. 12. & 22. de regul.* & DD. Villal. expressè *1. part. tract. 20. diff. 6. num. 4.* Et in omnibus sacellis, & eremitoriis ibi existentibus, juxta rationem Textus, & DD. cit.

9 Nec poterat suboriri dubium de sacello Villæ do Bom Jardim, nam licet, nec esset contiguum muris Civitatis, à suburbiis, & ædificiis continentibus, non erat multum separatum, & sub ædificiis continentibus venire poterat; quia distabat per triginta passus à muris. Et quamvis hæc ratio cessaret, Parochia S. Ildefonsi, cui subdebatur, erat interdicta; & interdicta aliqua Parochia omnia sacella, & eremitoria, in ejus ambitu existentia, interdicta manent, ut cum Soar. Navar. Filliuc. Bonac. & aliis tradit Dicastil. *dict. tract. 10. de Censur. disp. 5. dub. 1. num. 12.* ex ea ratione, quia accessorium sequitur principale.

QUÆSTIO XIX.

An tempore interdicti, aut cessationis à divinis, Extrema Unctio conferri debeat moribundo, qui aliud recipere non potuit Sacramentum?

SUMMARIUM.

1 *Non solùm ministrari debet, sed ad id tenetur Parochus.*
2 *Si infirmus jam alia Sacramenta receperit, & postulet Extremam Unctionem, Parochus illam tenetur ministrare.*
3 *Quid sentiant DD. maximè Castr. Palaus.*
4 *Cap. Non est vobis, non loquitur de hoc singulari casu.*

1 TEmpore cessationis à divinis, vir quidam apoplexia oppressus, & sensibus destitutus, nec pœnitentiam, nec Sacram Eucharistiam recipere poterat. Quæsitum fuit, an illi Extrema Unctio conferri potuisset? Respondi, non solùm potuisse, & posse, sed ipsum Parochum ad id teneri. Prima pars ostenditur: quia Ecclesia non intendit negare Sacramenta, quando ad salutem sunt necessaria: sed quando moribundus non potest recipere Sacramentum Pœnitentiæ, aut Eucharistiæ, Extrema Unctio est omninò necessaria: ergo. Minor probatur, quia per hoc Sacramentum, non solùm remittuntur peccata venialia, sed etiam mortalia, quoad culpam, ut pluribus relatis tradit Dicastil. *de Extrem. tr. 7. disp. unic. dub. 6.* ergo propter interdictū, aut cessationem à divinis, negari non potest hoc Sacramentum moribundo, qui Pœnitentiam, aut Eucharistiam recipere non valet. Ita docent Chapeavil. *de modo ministrandi Sacramentum tempore pestis cap. 4. q. 3.* Laym. *lib. 1. Sum. tract. 5. part. 4. cap. 2. nu. 2. vers. De Sacramento*, Paludan. Zambran. Torreblanc. Villalob. quos refert, & sequitur Dian. *1. part. tract. 4. resol. 171. & part. 5. tract. 10. resol. 72.* Trullenc. *in Bull. Cruc. l. 1. tract. dub. 7. n. 2.* Et relato Bannes *quæst. 15. col. 2. pag. 411.* existimante, oppositum non esse probabile, & aliis Leand. *tom. 1. tr. 4. disp. 3. q. 18. & part. 4. tr. 5. disp. 5. q. 36.* Castr. Palaus *tom. 6. de Censur. disp. 5. punct. 9. §. 2. n. 20.* Dicastil. *tr. 10. de Cens. disp. 5. dub. 4. cap. 3. n. 130.* In fine dicens, hanc sententiam non solùm probabilem, sed omninò veram existimare.

2 Ex prædicta ratione, probata etiam manet secunda pars nostræ resolutionis, nempè teneri Parochum dicto moribundo Extremam Unctionem ministrare. Et confirmatur primò, quia certissimum est, teneri Parochum sub mortali, parentibus Extremam unctionem ministrare, etiam si alia Sacramenta jam susceperint, & etiam si ad eam suscipiendam graviter non adstringantur; ut cum communi sententia sustinent Sà, Adam. Hurtad. Molfes.

Moisef. Chapeavil. Barbos. Granad. Tannet. Bonacin. Soar. Laym. quos affert, & sequitur Quintanad. *tom.* 1. *singul. tract.* 5. *singul.* 8. *num.* 4. Sed hic moribundus, etiam petet virtualiter, seu interpretativè, id est; petiturus esset, si meminisset, ut cum pluribus inquit Leand. 1. *part. tr.* 2. *disput.* 3. *quæst.* 15. ergo à fortiori tenetur Parochus, illum ungere, quia aliud non potest suscipere Sacramentum, saltem sub conditione: *si capax est*. Et hæc doctrina maximè habet locum, si moribundus Bullam habeat Cruciatæ; nam illam habens, jam habet privilegium.

3 Secundò confirmatur ex iis, quæ dicunt DD. desiderantes, hoc Sacramentum ministrari omnibus, privilegium non habentibus, etiamsi Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramenta jam suscepissent. Videamus, quid dicat Doctissimus Castr. Palaus *cit. dicto num.* 20. Quinimo, ut rectè advertit Sayr. *lib.* 5. *cap.* 7. *numer.* 33. *præstaret sanè, ut Sum. Pontifex omnibus morituris, hoc Sacramentum, sicut & Eucharistiam permitteret, tum ob ejus utilitatem, tum ob necessitatem; quæ aliquando evenire potest, ut omisso hoc Sacramento infirmus in æternum pereat, qui si illud susciperet, salutem æternam obtineret, uti latè prosequitur Card. Bellarminus nostræ societatis Iesu, decus, & ornamentum, tract. de Extrema unctione cap.* 8. Sic Palaus. Si ergo hi DD. hoc desiderant, pro illis moribundis, qui alia susceperunt Sacramenta, cur negandum est illi, qui alia suscipere non potuit.

4 Nec obstat textus in *cap. Non est vobis, de sponsal.* in quo dicitur tempore cessationis à divinis, morientibus ministrari tantùm posse Baptismum, Pœnitentiam, & Viaticum, ibi: *Nulla divina officia præter Baptismum parvulorum, & Pœnitentiam morientium, adjuncto etiam Viatico, celebretis.* Et quamvis DD. ex benignitate Ecclesiæ, doceant, posse tempore cessationis à divinis, ea ministrari, & recipi Sacramenta, quæ tempore interdicti licent, ut ex communi doctrina tradunt Covar. Henriq. Sayr. Bonac. Soar. Avila, Layman, quos refert, & sequitur Castr. Palaus *tom.* 6. *de Censur. disput.* 5. *punct.* 9. §. 2. *num.* 11. Leand. *tom.* 5. *tract.* 3. *quæst.* 6. ibi: *Non tamen Sacramenta, nisi quæ licent tempore interdicti.* At tempore interdicti non potest ministrari Extrema Unctio laicis, *ex cit. cap. Non est nobis, & cap. Quod in te, de pœnit. & remiss.* & omnes conveniunt DD. apud Castr. Palaum *dict. disput.* 5. *punct.* 4. §. 1. *num.* 16. Dicastil. *tract.* 10. *de Censur. disput.* 5. *dub.* 4. *cap.* 3. *num.* 131. Et expressè de moribundo, non habente privilegium, nec potente recipere Sacramentum Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, tenet Ledesm. Ludovic. de S. Joann. apud Leand. *supra cit.* Non, inquam, hæc obstant, quia ea ratio, & DD. fundantur in jure; ipsum autem jus non loquitur de hoc casu singulari, in quo unctio potest esse medium necessarium, ad salutem hujus moribundi (si sit tantùm attritus,) sed de casu ordinario, nempè de moribundo, qui aliud recepit Sacramentum, sic ex DD. *cit.*

QUÆSTIO XX.

An interdictum ab ingressu Ecclesiæ, in totam Civitatem latum, omnes comprehendat cives; & quid per illud prohiberi censeatur?

SVMMARIVM.

1 *Solum comprehendit quos, interdicto causam dederunt.*
2 *Interdictum Generale, aut speciale personale, ultra delinquentes, nisi à Sum. Pontifice, vel quando delictum est capitis, aut communitatis, ferri non potest.*
3 *Aliqui DD. interdictum limitatum posse ferri, per breve tempus, ob culpam venialem, existimant.*
4 *Interdictum ab ingressu Ecclesiæ est limitatum.*
5 *Interdictus ab ingressu Ecclesiæ, illam ingredi potest ad orandum, dum quando Missæ, & alia divina, non celebrantur.*
6 *Ex rigore juris, nec ad orandum potest ingredi.*
7 *Adducitur intellectus ad Text. in cap. Latorem.*
8 *Gordon. & aliorum sententia non admittitur.*

1 Respondeo, interdictum ab ingressu Ecclesiæ (quod in hac occasione etiam latum fuit, in omnem Civitatem) cives non comprehendere, sed eos tantùm, qui ei interdicto causam dederunt. Ratio est, quia hoc interdictum est personale, & non locale, & ab aliis personalibus differt, quia non est totale, sed partiale, & fortè addit aliquem effectum, quem alia interdicta personalia non habent. Sic Soar. *tom.* 5. *in* 3. *part. disp.* 35. *sect.* 4. *n.* 1. 2. *& expressius* 4. sed interdictum personale non afficit innocentes, qui nullam commiserunt culpam, ut à Prælato interdictum feratur: ergo cives non comprehendit, sed illos tantùm, ob quos interdictum latum fuit.

Confirmatur, quia interdictum generale, aut speciale personale à nullo ferri potest, nisi contra delinquentes, vel à solo S. Pontifice: quando crimen est capitis, aut communitatis, Argum. *cap. Non est vobis, de sponsal.* Et ut certum traditur à Soar. *cit. disp.* 36. *sect.* 3. *numer.* 2. Silvest. Angel. Novar. Sot. Henriq. Coninch. Laym. & Hurtadus, quos citat, & sequitur Castr. Palaus *tom.* 6. *de Cens. disp.* 5. *punct.* 3. §. 2. *num.* 3. 2

Et quamvis Soar. *cit. num.* 3. Dicastil. *tract.* 10. *de Censur. disp.* 5. *dub.* 4. *num.* 90. & alii sustineant, posse interdictum limitatum, v. g. interdictum ab ingressu Ecclesiæ, vel à sacra communione, per breve tempus imponi, ob culpam venialem: In his civibus, nec venialis culpa, ad hoc personale interdictum, adfuit. 3

Dixi, *limitatum interdictum*, quia hoc interdictum ab ingressu Ecclesiæ, est quoddam peculiare interdicti genus, & censura quædam ut supponitur *in cap. Is cui de sentent. excomm. in* 6. *cap. Episcoporum, de privileg. etiam in* 6. *& cap. sacro, de sentent. excomm.* & tradunt Soar. *cit. d. tom.* 5. *in* 3. *part. disp.* 35. *sect.* 4. *num.* 4. Castr. Palaus *dict. tom.* 6. *de Cens. disp.* 5. §. 4. *num.* 1. Alter. Filiuc. Bannes, & alii, quos refert, & sequitur Leand. *tom.* 4. *tract.* 5. *disp.* 7. *quæst.* 1. Ita hoc interdicto intellecto, incolæ civitatis, tempore interdicti localis generalis loci, habentes privilegium, ad Ecclesias recurrebant pro divinis audiendis, non curantes de interdicto ab ingressu Ecclesiæ, quia ut personale illos non afficiebat, sed tantùm delinquentes. 4

Pro delinquentibus tamen inquirunt, quid per interdictum ab ingressu Ecclesiæ prohibitum censeatur? Respondeo, mihi probabiliorem videri sententiam, docentem, prohiberi ingressum Ecclesiæ, ad ibi Missas, aut divina officia celebranda, aut audienda; non tamen ad ibi privatim orandum. Ratio est, quia Ecclesia primò, & propriè instituta est, ad Missas audiendas, & divina officia celebranda, & non ad privatas orationes fundandas, nisi per accidens, & consecutivè; ut defendunt relati, Innocent. Navar. Covarruv. Costa, Sayr. Laym. Avila, & Bonacin. Castr. Palaus *tom.* 6. *de censur. disp.* 5. *punct.* 4. §. 4. *n.* 5. Dicastil. *tract.* 10. *de Censur. disp.* 5. *dub.* 4. *num.* 210. *in fine*, Dian. *part.* 5. *tract.* 10. *resol.* 72. & alii apud Leand. *tom.* 4. *tract.* 5. *disp.* 7. *q.* 10. 5

Nec obstat secunda sententia asserens, per interdictum ab ingressu Ecclesiæ, prohiberi ingressum Ecclesiæ, ad ibi Missas audiendas, officia divina celebranda, & ibi privatim orandum; non tamen prohiberi per Ecclesiam transire; in illa loqui, disputare, & concionem audire. Probatur authoritate Text. *in cap. Latorem* 33. *quæst.* 2. in quo prohibetur per annum integrum cuidam matricidæ ingressus Ecclesiæ, & subditur, *ut ante fores Ecclesiæ stans, orans, & deprecans Deum, perseveret*: ergo per dictum interdictum prohibetur in Ecclesia privatim orare, & divinis assistere. Ex ratione ostenditur, quia Ecclesia primò, & principaliter instituta est, ad in ea privatim orandum, ad Missas, & divina officia celebranda: ergo interdictus ab ingressu Ecclesiæ, illam ingredi non potest, ad illa, ad quæ primò, & principaliter instituta fuit. Hanc sententiam tenent Abbas, Calderin. Felin. Ugolin. Silvest. & Monach. quos refert, & sequitur Soar. *cit. disp.* 35. *sect.* 4. *à num.* 20. Alter. *disp.* 7. *de interdict. cap.* 2. *column.* 2. & pluribus cit. Leand. *loco proximè cit.* Hanc sententiam in rigore juris existimant probabiliorem Soar. Castr. Palaus, Leand. & alii *loc. cit.* 6

Non, inquam, obstat dicta sententia licèt sit maximè probabilis: nam ad Text. *in cap. Latorem*, respondetur primo, id fuisse dispositum in ipso casu particulari, ut constat ex dictione *perseveret*, quæ denotat præceptum, ad fores Ecclesiæ perseverandi, quod in interdictis ab ingressu Ecclesiæ, non datur. Sic Dicastil. *cit. dub.* 1. *num.* 23. Castr. Palaus, & alii. Secundò respondetur cum iisdem Dicastil. & Castr. Palao cit. in eo textu dici, quòd ipse ma- 7

tricida ad fores Ecclesiæ oret, & Deum deprecetur, quando divina officia celebrantur: Si verò, non celebrentur, vel oret in ipsa Ecclesia, vel extra illam. Et hoc patet, quia post hunc annum præcipitur huic matricidæ, quòd duobus sequentibus annis, oret in Ecclesia inter audientes, idest, divina officia: ergo signum est, hæc tantùm fuisse prohibita.

8 Nec obstat tertia sententia affirmans interdictum ab ingressu Ecclesiæ prohibere ipsum materialem ingressum in Ecclesiam; Ratio est, quia interdictum ab Ingressu Ecclesiæ, sine aliqua distinctione, ingressum in Ecclesiam prohibet; & ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. Sic cum Abbate *in cap. Cùm Ecclesia, de immunit. Eccles. num.* 5. Calderin. *tract. de interd. part.* 1. *nu.* 50. *vers. sed quæritur*, & aliis Gordon. *tom.* 2. *lib.* 7. *qu.* 16. *cap.* 8. *num.* 56. Non, inquam, obstat hæc sententia, ut ex rationibus præcedentium, manet probatum.

QUÆSTIO XXI.

An laici tempore cessationis à divinis in loco sacro sepeliri possit?

SVMMARIVM.

1 *Non procedit quæstio de clericis.*
2 *Nec etiam procedit de illis Parochiis, quæ primò interdicto deambulatorio, & generali loci suppositæ fuerunt, & postea cessationi à divinis.*
3 *Laici sepeliri possunt in Parochiis, quæ tantùm sunt suppositæ cessationi à divinis.*
4 *Opposita sententia proponitur.*
5 *Sed ipsi sententiæ respondetur.*
6 *Sequela ex dictis infertur, & probatur.*
7 *Negatur sequela, & assignatur dispensatio.*
8 *Sequela conceditur, authoritate Dicastil.*

1 REspondeo, præsentem quæstionem non procedere de clericis: Quia illis tempore cessationis à Divinis conceditur, quod tempore interdicti, illis concessum est; nempè sepultura in loco sacro, cum silentio tradita, & absque officio funerali. Sic praxis, & consuetudo interpretata est Text. *in cap. Quod in te, de pœnit. & remiss.* in quo sepultura eo modo concedebatur, quo tempore interdicti. Sic cum communi sententia Bonac. Soar. & alii, quos refert, & sequitur Leand. *tom.* 5. *tractat.* 3. *disput.* 3. *quæst.* 31.

2 Nec etiam procedit de illis Parochiis, de quibus supra quæst. 10. dictum est, fuisse primò interdicto deambulatorio, & generali suppositas, & post paucos dies, cessationi à divinis; & cum cessationi à divinis interdictum præsupponatur; ut fere semper contingit, quod per impositionem cessationis non cessavit; certum est, non posse laicos incolas illarum Parochiarum, loco sacro sepeliri, absque speciali privilegio; quia interdictum sive locale, sive personale hunc etiam habet effectum, ut constat ex Text. *in cap. Quod in te, de pœnit. & remiss.* Procedit igitur quæstio, de Parochiis S. Nicolai intra, & S. Petri de Miragaya extra muros contiguis; quæ interdicto non fuerunt suppositæ, sed immediatè, cum aliis illius Civitatis Portugallensis, cessationi à divinis fuerunt suppositæ. De his ergo tantùm.

3 Respondeo, posse laicos incolas harum Parochiarum, tempore cessationis à divinis, sepeliri in loco sacro, absque divinorum officiorum solemnitate. Ita sentiunt Soar. *tom.* 5. *in* 3. *part. disp.* 39. *sect.* 2. *num.* 34. Ægidius Coninch. *disp.* 17. *dub.* 7. *num.* 84. Laym. *tom.* 1. *lib.* 1. *tract.* 5. *part.* 4. *cap.* 6. *num.* 3. *vers. Denique*, Dicastil. *tract.* 10. *de Cens. disput.* 5. *dub.* 8. *cap.* 3. *num.* 291. & probabilem dicunt Castr. Palaus *tom.* 6. *de Censur. disp.* 6. *punct.* 9. §. 2. *num.* 12. Bonac. *tom.* 1. *disp.* 6. *num.* 8. & in idem inclinat Villal. *tom.* 1. *tr.* 20. *diff.* 2. *num.* 15. licèt in fine, oppositam sententiam amplectatur, ob authoritatem DD. nam nostra, ex ejus fundamentis, illi magis placet. Ratio hujus nostræ resolutionis est, quia tempore cessationis à divinis solùm prohibentur divina officia, ut patet ex *cap. Non est vobis, de sponsalibus*, sed sepultura sacra præcisè sumpta, non venit nomine *divinorum officiorum*, ut omnes docent: ergo eo tempore non est prohibita.

Nec obstat opposita sententia, pro qua stant Senatus 4
Salmaticensis, Medin. & Covar. quos affert, & sequitur Henriq. *tom.* 3. *lib.* 13. *cap.* 53. *num.* 4. Alterius *disp.* 2. *cap.* 5. *col.* 4. *vers. Sed nihilominus*, Navar. *in sum. cap.* 27. *num.* 188. Leand. *tom.* 5. *tract.* 3. *disp.* 3. *quæst.* 30. juxta praxim, & consuetudinem, Villal. *proximè cit.* ex DD. authoritate. Hæc sententia probatur, quia plura prohibentur, tempore cessationis à divinis, quam tempore interdicti: sed tempore interdicti, Ecclesiastica sepultura laicis prohibita est: ergo etiam tempore cessationis.

Non, inquam, obstat hæc sententia, quia velle extendere effectum interdicti, de prohibitione sepulturæ sacræ ad cessationem, quia plura prohibentur tempore cessationis, quàm interdicti, videtur libere dictum: quia interdictum, & cessatio sunt omninò diversa; & prohibita tempore interdicti, ad cessationem extendi non debent; quando in textu non exprimuntur: sumus enim in materia odiosa, in qua prohibitiones potius sunt restringendæ, quàm ampliandæ. 5

Nec obstat, quòd ex nostra resolutione num. 3. adducta, 6
dicatur, sequi, posse, dictos laicos incolas illarum Parochiarum, tempore cessationis à divinis assistere Missis, si aliqui dentur sacerdotes, qui ex privilegio illas celebrent. Sequela probatur. Quia ideò laici tempore puræ cessationis possunt sepultura sacra sepeliri; quia in *cap. Non est vobis, cit.* in quo agitur de prohibitis tempore cessationis, non prohibetur sepultura; sed etiam in eo *cap. Non est vobis*, non prohibentur laicis, sed tantùm clericis divina officia. Et tamen, licet res sit odiosa, prohibitio, tempore cessationis, divinorum officiorum extenditur ad laicos, ut defendunt Soar. Filliuc. Bonacin. quos refert, & sequitur Castr. Palaus *d. tom.* 6. *punct.* 9. §. 2. *num.* 4. & alii plures: ergo etiam licèt in eo textu, de Ecclesiastica sepultura mentio non fiat, & res sit odiosa, prohibitio ad illam extendetur.

Non, inquam, obstat, quia respondetur negando sequelam, & illius probationis consequentiam: diversa ratio est, quia in dicta pura cessatione, omnes clerici celebrari prohibentur; & omnes laici, & clerici, ne tali celebrationi assistant, si aliquando contingat. Quod manifeste constat ex *cap. Quod in te, de pœnit. & remiss. & cap. Permittimus, de sentent. excommun.* ubi semel in hebdomada, pro renovanda Eucharistia, celebrari permissum est; & tali celebrationi, nec clerici, nec laici assistere possunt, sed solus sacerdos, cum suo ministro, ut cum communi tenet Castr. Palaus *proximè*. Addo, prohibitis principalibus nempè clericis, etiam censentur prohibiti minus principales, nempe laici. Et hoc expressè constat: nam si in *cap. Alma mater, de sententia excommunic. in* 6. conceditur clericis tempore interdicti generalis loci, servatis moderationibus, ibi adductis, & negatur laicis. Quomodo dici potest, quòd tempore cessationis à divinis, permittatur laicis assistere divinis, quod clericis negatur? Hoc enim intelligibile non est: ergo cùm in eo textu prohibeantur clerici divinis assistere, jam ipsi laici prohibiti censentur. 7

Sequelam, quam proximè negavimus, concedit Dicastil. *cit. dict. dub.* 8. *cap.* 3. *num.* 286. salvo meliori judicio; & nisi aliud habeat consuetudo, & cessatio sit indicta ab interdicto separata; quod rarò contingit, (contigit tamen præsenti casu.) Et contra DD. in minori probationis citatos, ostendere intendit. (Et quidem ingeniosè.) Ex prohibitione enim (inquit) sacerdotum, non rectè inferri laicorum prohibitionem; quia res est odiosa, & non extendenda. Ad rationem, quòd prohibito principali, minus principale censeatur prohibitum, inquit, se cudice, nullius esse momenti. Nam minus principale, in hoc casu, non censetur prohibitum, sed impeditum, seu impotens: si enim non est, qui celebret, nec etiam erit, qui audiat celebrantem. Unde si cesset prohibitio in sacerdote, ex aliquo privilegio, cessabit etiam impossibilitas ex parte laici, & poterit audire. Sic Dicastil. Et juxta hujus Doctoris doctrinam, potuissem ego dare consilium laicis harum Parochiarum, ut præsenti casu, ad domos Religiosas, in iis Parochiis existentes recorrent, ad Missas audiendas; quia Religiosi, quoad tempus cessationis à divinis, idem habent privilegium, quod tempore interdicti; ut supra dictum est. Hoc tamen dare consilium, ausus non fui. 8

QUÆ-

QUÆSTIO XXII.

An Eunuchus à nativitate sit irregularis?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *In utroque foro non est irregularis.*
3 *Si mala fide in suscipiendis ordinibus, & beneficium Parochiale peccavit, pœnitentiam agat.*

1 JOannes à nativitate Eunuchus dubitans, an esset irregularis? Deposito dubio, ordines sacros suscepit; & postea Parochiale obtinuit beneficium; in cujus possessione per multos annos perseveravit: quæritur, quomodo se gerere debeat, ut in utroque foro, tuta conscientia beneficium possideat?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, dictum Eunuchum non esse irregularem in utroque foro, ex eo defectu; etiamsi de illo publicè constet. Hæc resolutio est expressa *in can. Eunuchus*, 8. *dist.* 55. ibi: *Vel si ità natus est, & est dignus, fiat Episcopus.* Ex quo apertè constat, dispensatione non indiguisse, ut ordines susciperet, & beneficium quodcumque obtineret. Ratione ostenditur, quia ex eo defectu nulla exterior apparet deformitas, nec inhabilitas ad Altaris ministerium; nec inde ullum oritur scandalum. Sic contra Sot. *lib.* 5. *de Iustitia quæst.* 2. *art.* 1. & Cajet. 2. 2. *quæst.* 65. *art.* 1. tenent Henriqu. *tom.* 2. *lib.* 14. *cap.* 8. *numer.* 1. *in fine, & in Gloss. lit. T.* Navarr. Vivald. Tolet. Innocent. Filliuc. Bonacin. Lublin. Lamas, Gibalin. quos refert, & sequitur Leandr. *tom.* 5. *tractat.* 2. *disput.* 2. *quæst.* 55. & relatis à Molin. Layman. Covarr. & alii à Castr. Palaus *tom.* 6. *de Censur. disput.* 6. *punct.* 12. *numer.* 5. dum asserunt, carentes absque culpa testiculis, non esse irregulares: secus si culpa propria, ille defectus provenit, quæ in nostro casu non provenit.

3 Cæterum cum ex interrogatione istius Sacerdotis inferri possit, se mala fide, in suscipiendis ordinibus, & adeptione, & possessione beneficii Parochialis processisse suæ consulet conscientiæ; & juxta illam, pœnitentiam agat: nulla enim alia indiget dispensatione, pro utroque foro.

QUÆSTIO XXIII.

An Episcopus dispensare possit in irregularitate homicidii casualis, ad forum contentiosum deducti, finito judicio, homicida punito, & satisfacta parte?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Potest Episcopus dispensare.*
3 *Dispensatio Conc. Trid. non adversatur.*
4 *Non obstat, quod delictum sit publicum, & notorium.*
5 *Nec quod sit deductum ad forum contentiosum, & ibi punitum.*

1 APpollinarius Sacerdos, in repentina quadam rixa, præter intentionem Sacerdotem occidit. Deducta causa ad forum contentiosum, in eo pœna pecuniaria ad partem condemnatus, & declaratus fuit incurrisse irregularitatem ex homicio casuali. Quæritur, ut supra in tit.

RESOLUTIO.

Sæpius de hoc casu fui interrogatus, & aliquando, aliquibus additis circumstantiis, de quibus sequentibus qq. Ad præsentem, in quæstionis titulo, propositum? Respondeo, posse Episcopum, in dicta irregularitate homicidii casualis, dispensare, satisfacta parte, finito judicio, & reo punito. Sic docent Sanch. *lib.* 2. *decalog. cap.* 11. *n.* 21. Henriq. *lib.* 14. *de irregul. cap.* 7. *numer.* 5. Avila *de Censur.* 2. *part. disput.* 2. *dub.* 7. *& part.* 7. *disput.* 10. *dub.* 7. Regin. *in praxi lib.* 30. *tract.* 2. *num.* 29. *vers. sexto*, Gasp. Hurtad. *de irregul. disput.* 2. *difficult.* 20. Sebast. à Bonon. *tractat. de elect. part.* 2. *cap.* 4. *dub.* 71. *num.* 13. Dian. 4. *part. tractat.* 2. *disput.* 17. *quæst.* 56. *&* 5. *part. tract.* 2. *disput.* 27. *quæst.* 10. Fragos. *de Regim. Reip. Christ. part.* 2. *disput.* 18. §. 9. *num.* 13. ibi: *Dicendum tamen benè posse Episcopum dispensare, post finitum judicium, quia mens Concil. est conservare authoritatem judicibus; cum ergo judex sententiam tulerit, eamque executioni tradidit, nihil illi honoris, seu authoritatis detractum est. Item quia ea de causa adjicitur occultum delictum, ut obvietur publico scandalo, quod deletur per sententiam judicis, & punitionem reo impositam, satisfactumque est Reip. offensæ, &c.* Sic Fragos. & aliis, quos allati citant. Probatur primò, quia finis Concil. Trid. *sess.* 24. *cap.* 6. *de reform.* reservando delicta publica, & deducta ad forum contentiosum, fuit, ne per dispensationem, & absolutionem Episcopi, impediretur satisfactio publica pro delictis publicis exhibenda; & ne detraheretur authoritati judicum, quam authoritatem conservare intendebat: at nullum ex his inconvenientibus datur quando finito judicio, & punito delinquente Episcopus dispensat. 2

3 Secundò probatur, quia ideò Concil. Trid. eam dispensationem, seu absolutionem, in delictis occultis, Episcopis concedit, & non in publicis; ut omne vitetur scandalum. Hoc tamen cessat per punitionem factam à judice, & humiliter à delinquente toleratam. Hæc sententia non semel, me consulente, ad praxim fuit deducta.

4 Nec obstat opposita sententia, quam relatis Gutierr. Garcia, & Rodrig. sequitur Soar. *tom.* 5. *in* 3. *part. disp.* 41. *sect.* 2. *num.* 5. *ad finem*, nec non Sayr. *de Cens. lib.* 4. *cap.* 17. *num.* 13. Bonac. *ibidem disp.* 1. *quæst.* 3. *punct.* 2. *num.* 2. *& expressius disp.* 7. *quæst.* 5. *punct.* 1. *num.* 6. Barbos. *de potest. Episc. part.* 2. *alleg.* 39. *num.* 35. Castr. Palaus 1. *part. tract.* 4. *disp.* 4. *punct.* 3. §. 1. *num.* 17. & alii. Ex hac duplici ratione: Prima, quia illud homicidium est publicum, & notorium, utpotè probatum in judicio: quæ enim ibi probantur notoria sunt; ut pluribus relatis, tradunt Mascard. Menoch. & Tiraquel. apud Castr. Palaum *proximè*: Episcopus autem non potest dispensare in irregularitatibus notoriis, & publicis, ut ex ipso jure colligunt Soar. *cit.* 3. Bonac. *d. disp.* 7. *q.* 5. *punct.* 1. *à n.* 3.

5 Secunda ratio, quia illud homicidium est deductum ad forum contentiosum, & ibi punitum: Episcopi autem non possunt uti privilegiò ipsis in Trident. *sess.* 24. *cap.* 6. *de reformat.* concesso, circa delicta ad forum contentiosum deducta. Non, inquam, obstat hæc sententia, quia licet sit maximè probabilis; illius tamen rationes ex dictis n. 2. & 3. manent solutæ.

QUÆSTIO XXIV.

An possit Episcopus dispensare in irregularitate ex homicidio casuali orta, finito judicio, punito delinquente, & satisfacta parte, quando delinquens prius adiit Pontificem, & Pontifex jussit, quod Ordinarius informaret?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Potest Episcopus dispensare, non obstante recursu ad S. Pontificem.*
3 *Adire Pontificem ad rem aliquam petendam, nullum præventionis effectum operatur.*
4 *Quando Episcopus dispensat ex commissione suæ dignitati perpetuò annexa, non astringitur dispensare ex causis, quibus solet Pontifex.*

5 *Non adversatur resolutioni Textus in cap. Licet, de officio legati.*

1 Silvestro similis contingit casus quæst. præced. num. 1. relatus; hac tamen circumstantia vestitus, nempè, quia Silvester prius recurrit ad Sum. Pontificem, pro dispensatione irregularitatis: Pontifex autem, ut dispensaret, jussit, ut Ordinarius informaret; Silvester tamen omisso hoc medio, ad Episcopum vult recurrere. Quæritur, An Episcopus in his terminis causæ, ad S. Pontificem affectæ dispensare possit?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, posse Episcopum dispensare. Moveor hac duplici, aut triplici ratione. Prima est: Quando Episcopus jure ordinario, in aliqua re dispensare potest; quamvis ad Sum. Pontificem ejusdem rei facta sit petitio, ut dispenset; dum non negat dispensationem, potest supplicans supplicationi eidem renuntiare, & adire Episcopum, ut sua ordinaria potestate dispenset, defendit Sanch. *lib.* 8. *de matrim. disp.* 14. *num.* 3. Sed Episcopus sua ordinaria potestate, in Trid. *sess.* 24. *cap.* 6. *de reform.* concessa, dispensare potest, in dicta irregularitate, ut docent DD. quos præced. quæst. num. 2. adducimus: ergo poterit Silvester petitioni S. Pontifici facta, renuntiare, & Episcopum adire, ut sua ordinaria potestate dispenset.

3 Secunda ratio, quia adire Sum. Pontificem, ad rem aliquam obtinendam, nullum præventionis effectum operatur, ne liceat postea eam ab inferiori postulare, *l.* 1. *& tot. tit. C. quando libellus*, & ibi DD. Sanch. *proximè*: ergo etiam in nostro casu, aditio ad S. Pontificem, nullum præventionis effectum operata est, ne liceat postea eam dispensationem ab Episcopo petere, & obtinere.

4 Additur ex Sanch. *cit. num.* 6. Quando Episcopus dispensat ex commissione expressa, dignitati perpetuò annexa, ut contingit in casibus Trident. *sess.* 24. *cap.* 6. *de reformat.* non astringi ad dispensandum ex solis causis, ex quibus solet Papa dispensare. Quare licet norit, Papam nolle dispensare ex aliquibus causis; & aliis denegasse, potest cum hoc, cui non denegavit, dispensare ex iis causis, si eas justas judicat; & sua potestate ordinaria dispensat, sic Sanch. Cum verò Sum. Pontifex huic delinquenti Silvestro dispensationem in dicta irregularitate non negaverit; & potestas in dicto Trid. Episcopo concessa sit ordinaria, utpote perpetuò dignitati Episcopali annexa; ut tenet idem Sanch. *lib.* 2. *de matrim. disput.* 40. *num.* 14. potest Episcopus in ea dispensare irregularitate, non obstante recursu prius facto ad S. Pontificem.

5 Nec obstat, quòd Episcopus Judex in ea causa esse non potest; quia ad S. Pontificem jam est affecta; & mandavit, quòd Episcopus de ea informaret, ut ipse Pontifex dispensaret, ut colligitur *ex cap. Licet, ibi in fine: Postquam negotium ad nostrum fuerat translatum examen, censuimus irritam, & inanem; de offic. legat.* & tradunt ibi Gloss. *Verb. Transtulerat*, & Anton. *num.* 8. Abbas *num.* 3. Anchar. *num.* 2. Imol. *in fine*, quos refert, & sequitur Sanch. *lib.* 8. *de matrim. disp.* 14. *num.* 8. Barbos. *in Collect. ad dictum cap.* Qui hoc existimant adeo verum, ut nec ex partium consensu, possit ea causa semel jam superiori præsentata, ad inferiorem Judicem redire: sed in nostro casu dispensatio irregularitatis, à S. Pontifice fuit petita, & illi jam affecta est illius examen intentanti: ergo in illa Episcopus dispensare nequit. Non, inquam, obstat Text. *cit. cap.* nec doctrina eorum DD. quia procedit de jurisdictione contentiosa, de qua Textus agit: at jurisdictio dispensandi in dicta irregularitate, non est contentiosa, ut patet. Hæc ex doctrina Sanch.

QUÆSTIO XXV.

An possit Episcopus dispensare, in irregularitate ex homicidio casuali orta, finito judicio, punito delinquente, satisfacta parte, non tamen absoluto exilio?

RESOLUTIO.

1 Hic casus etiam cum præcedentibus in homicidio convenit; at differt, quia adhuc exilium, quo homicida fuit damnatus, non erat absolutum. Quæritur: An antecte absolutum, in irregularitate contracta, Episcopus possit dispensare?

Respondeo, non posse. Ratio est: quia DD. *cit. q.* 23. *n.* 2. supponunt ad hanc dispensationem ab Episcopo obtinendam, in irregularitate homicidii casualis, requiri, quòd delictum sit punitum, & judicium finitum: at exilio non absoluto, adhuc delictum non est punitum; nec judicium dicitur finitum, si sententia, quoad omnes suas partes, mandata non sit executioni: quod non datur: exilio non absoluto. Accedit, ut ea q. n. 3. dicebam, ad hanc dispensationem obtinendam, scandalum cessare debere; qua de causa Trid. Episcopis concedit hanc dispensationem, in delictis occultis, & non in publicis: ergo si Episcopus dispenset, in dicta irregularitate, exilio non absoluto, non cessat scandalum; quia delictum adhuc non est, per punitionem à Judice mandatam plenè punitum; nec censetur punitio humiliter à delinquente tolerata; cùm non sit adimpleta. Sic ex dictis in ea quæst. à DD. colligo. 2

QUÆSTIO XXVI.

An tonsor sæpius, ex præscripto medicorum, aut chirurgorum, venam scindens, morte secuta, sit irregularis?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Irregularitas non incurritur, nisi in jure expressa inveniatur.*
3 *Laicus chirurgiam, aut medicinam secundum Regulas artis exercens, si aliquod membrum, sanitatis gratia, abscindat, vel duret, etiam si mors sequatur, irregularitatem non incurrit.*
4 *Limitatur, quando mors ex imperitia, & culpa chirurgi oritur.*
5 *Si probabiliter creditur, mortem non ortam fuisse ex imperitia, irregularitas non fuit incursa.*
6 *Si autem detur dubium, orta fuisse mortem ex imperitia, ad ordines promotio dari nequit.*
7 *Clericis in sacris non est prohibitum, sanitatis gratia, venam scindere.*
8 *Oppositum docent plures.*
9 *Adducuntur Text. in cap. Tua nos, de homicid. & cap. sententiam sanguinis, ne Cleric. vel Monach. &c.*
10 *Ii Textus nostræ non adversantur resolutioni.*
11 *Si Clerici, vel Monachi medeantur per incisionem, vel adustionem, & sufficientissimam adhibeant diligentiam, irregularitatem non incurrunt.*
12 *Conclusio ex dictis.*

Jacobus per multos annos tonsoris, simul, & scissoris venæ, ex præscripto medicorum, & chirurgorum gratia sanitatis inducendæ, artem exercuit; intenditque ordines suscipere; & quia aliqui sunt mortui, ex quibus, per ipsum venæ scissæ fuerunt, dubitat, ex dictis à pluribus auditis, an sit irregularis? Quæritur an talis sit? 1

RESOLUTIO.

Respondeo, non esse irregularem, ex sequentibus fundamentis: Primum est, quia nulla incurritur irregularitas, nisi in jure expressa reperiatur, ut constat ex Text. *in cap. Is, qui* 18. ibi: *Irregularitatis tamen, (cum id non sit expressum in jure) laqueum non incurrit, de sentent. excommun. in* 6. & pluribus relatis tradunt Soar. *tom.* 5. *in* 3. *p. disp.* 40. *sect.* 4. *num.* 15. Sayr. *de Cens. lib.* 6. *cap.* 2. *num.* 4. Castr. Palaus *tom.* 6. *disp.* 6. *punct.* 2. *n.* 1. Pellizzar. *to.* 2. *tr.* 7. *cap.* 5. *sect.* 1. *num.* 5. Scot. Luizius, Gibalin. Bonac. Cornejo, Filliuc. Hurtad. quos refert, & sequitur Leand. *tom.* 5. *de irregul. tract.* 1. *disp.* 1. *q.* 5. Sed nullus in jure datur Textus, laicis exercere prohibens artem sectionis venæ, nec absolutè, nec sub pœna irregularitatis: ergo cum Jacobus juxta regulam artis, eam ipsam exercuerit, etiam si mors sit secuta, irregularitatem non incurrit. 2

Secundum fundamentum, ex casu fortiori. Nam si laicus chirurgiam, aut medicam artem secundum regulas artis exercens, membrum aliquod, sanitatis causa, abscindat, 3

dat, vel adurat, irregularitatem non incurrit, etiam si mors sequatur, ex supra allata ratione, quia hæc ars in jure laicis non est probibita, nec in ea abscisione, aut adustione, deest lenitas, aut mansuetudo, cum pars abscindatur, ut totum conservetur, ut omnes defendunt, Soar. *cit. disput.*47.*sect.*7. Navat. *cap.*27.*num.*219. Avil.*part.*7.*disp.*6.*sect.*1.*dub.*10. Bonac. *disp.*7.*q.*4.*punct.*5.*n.*1. Gibalin. *cap.*4.*de irregul. q.*2.*consect.*11.*à nu.* 29. *& præcipuè Vers. Decimo quarto*, Sayr. *lib.*7.*cap.*4.*num.*5. Dicastil. *tract.*10. *disput.* 7. *de irregul. dub.*16.*cap.*11.*num.*870. Vide etiam *numer.* 918. Fragos. *tom.*1.*disp.*13.*num.*214. Themud. *decis.* 243.*nu.*10. *plures citans*, Leand. *cit. dict. disp.*9.*q.* 17. & alii. Ergo etiam tonsor scindens venam, secundum regulas artis, irregularitatem non incurret, etiam si mors sequatur, quia ea irregularitas, non exprimitur in jure, nec ei scissioni deest lenitas, vel mansuetudo, cum vena scindatur, ut salus recuperetur.

4 Hæc resolutio à DD. allatis limitatur in casu, quo mors ægroti, ex imperitia, culpa, aut negligentia medici, aut chirurgi oriatur: nam ipse medicus, aut chirurgus ex delicto bomicidii injusti manet irregularis, & sic ad ordines promoveri non potest: at in nostro casu tonsor Jacobus ex medici, aut chirurgi præscripto, secundum regulas artis, venam scidit, nulla ex sua parte interveniente culpa, ut aliquis ægrotus perire potuisset.

5 Addo etiam in casu, quo probabiliter credatur, mortem alicujus infirmi, non ex imperitia, aut negligentia alicujus, ex dictis evenisse (quòd facile de tonsore, & difficilius de medico, aut chirurgo præsumi potest) hac existente probabilitate, ad ordines promoveri posse. Ratio est, quia ille, qui probabiliter credit, nullius mortis causam fuisse culpabilem; moraliter est certus, nullam habuisse culpam in suo exercendo munere: securè ergo ad ordines promoveri potest. Ita sentiunt de medico, aut chirurgo, in quibus facilius imperitia, aut negligentia contingere potest, (ut dixi) Avil. cit. id colligens *ex cap. Ad aures, de ætat. & qualit. Ordin.* Silvest. & Angel. quos affert, & sequitur Leand. *cit. q.*20.

6 Secus tamen dicendum est, si dubitet, an illius imperitia, & negligentia ægrotus aliquis mortuus fuisset? ut colligitur ex *cit. cap. Ad aures*, in quo cuidam canonico, qui medicinam exercuerat, desideranti ad ordines sacros promoveri; respondit Sum. Pontifex: *Quod si super præmissis conscientia tua te remordet, ad majores ordines, de consilio nostro ne ascendas.* Ex quo Textu colligunt Henriqu. Avil. Silvest. Angel. quos citant, & sequuntur Leand. *cit. quæst.*19. & Dicastil. *supra nu.*900. non posse medicum, aut chirurgum dubitantem, an sua imperitia, aut negligentia mors secuta fuisset, ad ordines sacros ascendere. Hæc tamen in nostro tonsore Jacobo non datur dubitatio; quia certus est, semper venam juxta regulas artis aperuisse, & mortem nullam, ex illius imperitia, aut negligentia, secutam fuisse: potest ergo absque ullo scrupulo ad ordines promoveri.

7 Tertium fundamentum; quia clericis in sacris non est prohibitum scindere venam ad sanguinem emittendum, quia boc est proprium tonsorum. Unde si mors sequatur, talis clericus in sacris, juxta communem opinionem, non erit irregularis. Hanc sectantur Molin. *de Iustit. to.*4.*tract.*3.*disp.*75.*num.*4. Rodrig. *cap.*177.*num.*9. Gibal. *cap.*4.*quæst.*2.*consect.*11.*vers. secundo observandum est*, Leand. *supra quæst.*13. Et hoc censent æquè probabile, ac oppositum Dian. 4.*part. tract.*2.*resol.*24. Machad. *lib.* 1.*part.* 3.*tract.*18.*docum.*9.*num.* 8. & probabile fatentur Pellizzar. *tom.*1.*tract.*7.*cap.*5.*n.*218. Dicastil. *d. tract.*10.*disput.* 7. *de irregul. dub.*16.*cap.*11.*n.*896.

8 Et quamvis aliqui Authores sustineant, hunc clericum in sacris esse irregularem, si ex scissione venæ ægroto sequatur mors; quia scindere venam est proprium chirurgorum; & tonsores venam scindentes partialiter sunt chirurgi, ut dicunt Avil. *part.*7.*disput.*6.*sect.*1.*dub.*10.*ante conclus.*3. Bonac. *disput.*7.*de Irregul. quæst.*4.*punct.* 5.*numer.*4.*vers.*4. Dicastil. *loco cit. & num.* 918. Jacobus tamen tonsor, non est clericus in sacris, sed purè laicus, qui ordines suscipere vult.

9 Nec nobis obstant Textus in *cap. Tuanos de homid.* ubi deciditur, fuisse irregularem Monachum, qui aperuit apostema in gutture mulieris, ex quo mortua est, & in *cap. sententiam sanguinis, ne Clerici, vel Monachi, &c.* ubi deciditur, ne Subdiaconi, Diaconi, vel Sacerdotes artem chirurgiæ abscindendo, & adurendo, secundum regulam artis, exerceant: & aperire, & scindere venam est scissio. Non, inquam, obstant dicti Text. quia non loquuntur de laicis, sed de clericis, in sacris, & Monachis, quibus prohibitum est, exercere artes chirurgiæ, etiam secundum regulas artis; at Jacobus est laicus.

Addo, licèt prohibitum sit clericis in sacris, & Religiosis in *cit. cap. sententiam sanguinis*, mederi per incisionem, vel adustionem, non esse irregulares, morte sequuta, si ne sequeretur, sufficientissimam diligentiam adhibuissent; ita ut culpam mortalem non commiserint: quamvis enim culpam commiserint, contra præceptum Pontificis usurpando officium sibi prohibitum; ex eo peccato commisso, culpam homicidii non contraxerunt, sicut illam non contrahit laicus, ut vidimus supra num.3. Ita astruunt graves DD. Ægid. Coninch. *de Sacrament. disput.*18.*dub.*9.*num.*83.*&* 87. Sot. *lib.* 5.*de just.q.*1.*art.* 9. Gasp. Hurt. *disp.*2.*diff.*8.*n.*28.*& diff.*11.*nu.* 43. Præpos. *in* 3.*p.q.*5.*de irregul. dub.*10.*n.*86. Gibal. *cap.*4.*de irregul. q.*2.*n.*8.*in exposit.* 2.*regul. & consect.* 1.*vers. Difficilis videtur, & consect.*11. quos refert, & sequitur Leand. *cit. qu.* 9. alii etiam cit. quibus accedunt Dicastil. *supra nu.* 892. Pellizar. *tom.*2.*tract.*7.*cap.*5.*numer.*210. & probabile dicunt Dian. 4.*part. tract.*2.*resol.*23. Machad. *lib.* 1.*pract. tract.* 18. *docum.*9. Et ad Textum *in cap. Tuanos*, qui huic doctrinæ adversari videtur, ut dictum est num.9. respondet: Monachum ibi non declarari irregularem; & quando expressè irregularitas non intelligitur, non contrahitur, ut ex *cap. Is qui*, diximus num. 2. Nec ex inscriptione ejusdem *cap. Tuanos*, ubi dicitur: Monachum fuisse irregularem; id rectè colligitur; quia ea inscriptio, non facit jus. Vel dicendum eam inscriptionem fuisse factam juxta communem opinionem asserentem eum Monachum fuisse irregularem. 10

Ex dictis per totam hanc quæstionem constat, posse dictum Jacobum Tonsorem ex officio, & laicum, ad ordines promoveri, quia nullum contra se habet Textum, nec Doctorem, & Textus, & DD. id impedientes, loquuntur de Monachis, & Clericis in sacris; & Jacobus nec ordinibus minoribus est initiatus; Nec illi adversantes, parum in rebus moralibus versati, rationes aliquas alicujus momenti adducunt. 11

QUÆSTIO XXVII.

An Religiosus professus à S. Pontifice prohibitus, ne medicinam erga personas sæculares exerceat, illam erga determinatam personam exercere potuisset, quia illius infirmitatem probe cognoscebat, & non alii, & saltem ex facultate Nuntii, aut sui Prælati?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Negat prima sententia esse probibitum Religiosis artem medicinæ.*
3 *Affirmat secunda, citra incisionem, & adustionem, ut etiam supponit prima.*
4 *Hæc confirmatur, ex privilegio nostræ societati à Gregorio XIII. concesso, & ex Brevi ab Abdoni obtento.*
5 *Allatæ sententiæ conveniunt, non esse irregulares eas artes exercentes, secuta morte.*
6 *Illatio illarum sententiarum in Abdonis favorem.*

ABdon post emissam professionem, & ordines sacros susceptos, à Sum. Pontifice supplicavit, ut medicinam exercere possit, cui in sæculo operam dederat, & approbatus exercuerat. Concessit S. Pontifex gratiam erga Religiosos, & illam negavit erga sæculares, & insupper addidit; ne his consilium daret illorum infirmitatum remedium. In oppido conventus habitationis Abdonis morabatur fœmina illustris, gravi infirmitate laborans, aliis medicis ignota, Abdoni tamen nota. Fœmina, ob remedii defectum, in pejus recedebat; Abdon ob Pontificis prohibitionem remedium dare, & applicare renuebat. Illa sæpius ad civitatis medicos peritos recurrere non poterat; quia à civitate per aliquas leucas distabat; 1

Ad Nunrium recurrit pro licentia, concedenda Abdoni, ut ei mederi, absque scrupulo potuisset: Annuit Nuntius, non tamen acquievit Abdon, nisi in scriptis licentiam videret. Noluit tamen Nuntius in scriptis eam concedere, ne Sum. Pontifici contrairet in Brevi concesso, id neganti. Quæritur 1. An ars medicinæ, aut chirurgiæ absque incisione, & adustione, Clericis, & Religiosis sit prohibita? 2. An Nuntius eam potuerit licentiam concedere? 3. An ea non concessa, ei mederi fœminæ possit ipse Religiosus Abdon?

§. I.

An ars medicinæ, seu chirurgiæ absque incisione, & adustione, Clericis, & Religiosis sit interdicta?

2 Ex præcedente q. constat, Religiosis, & clericis in sacris interdictum esse artes medicinæ, & chirurgiæ, incidendo, aut adurendo, exercere. In præsenti quærimus, an hæ artes illis sint interdictæ, quando absque incisione, & adustione exercentur? Respondeo, duplicem circumferri sententiam. Prima absolutè negat: & probatur *ex cap. Ad aures de ætate, & qualit.* Ubi clemens III. respondet Canonico Coloniensi, eum non fuisse irregularem, exercendo medicinam, secuta inde morte, si diligens ad eam cavendam fuerit. Unde colligitur, non esse illicitam Ecclesiasticis medicinam, aut chirurgiam exercere, absque incisione, & adustione, alioqui ille Canonicus esset irregularis, quamvis diligentiam adhibuerit, ut bene infertur ex *cap. Tua nos, de homicid.* Hanc sustinet cum Card. Covarr. Hostiens. Felin. Soar. Molin. Avil. Gibalin. Sayr. Bonac. Leand. *tom. 5. de irregul. tract. 2. disp. 9. q. 6.* & tenet Pellizzar. *tom. 1. tract. 6. c. 14. n. 32.*

3 Secunda sententia absolutè affirmat; quia hæ artes censentur sæcularia negotia, quæ statum Religiosum dedecent, præsumunturque interdictæ, quia videntur comprehendi in generali prohibitione contenta, in toto titulo, *Ne clerici, vel Monachi sæcularibus negotiis, se immisceant.* Hanc tradit, relatis Rosel. Angel. Silvest. Tabien. Navarr. Abbat. Sanch. *in sum. l. 6. c. 14. nu.* 18. & sequitur Pellizzar. *proximè n.* 33.

4 Hæc sententia confirmatur, quia ut illas exerceant absque periculo mortis subsequendæ, requiritur privilegium, ut habent à Gregorio XIII. Religiosi nostræ societatis JESU, per Bullam relatam *in compend. nostr. privil. verb. Medici*; Ut, scilicet: Quicumque nostrorum periti sunt medicinæ possint mederi quibuscunque infirmis, sive domesticis, sive externis, quando medici sæculares commodè haberi non possunt: dummodo id fiat de superiorum licentia, & citra incisionem, & adustionem, per ipsos faciendam: ergo licet Religiosis, & clericis in sacris hæ artes non sint prohibitæ, nisi quando exercentur per incisionem, vel adustionem, etiam prohibitæ censentur, quatenùs sunt sæcularia negotia; quæ Religiosis sunt prohibita; ut dictum est. Et hanc prohibitionem ex suis doctis Religiosis, accepit esse latam, quamvis ignorassent, privilegium nostræ societati concessum, quo per communicationem, sua Religio gaudebat.

5 Conveniunt adductæ sententiæ, dictos Religiosos, & Clericos in sacris, si dictas artes medicinæ, aut chirurgiæ exerceant, absque incisione, & adustione, nullo modo esse irregulares, etiam si ex earum exercitio, in aliquo infirmo mors inculpabiliter sequatur. Vide Leand. cit. alios etiam afferentem.

6 Ex illis, pro Abdone infero cum Molin. *tom. 4. de Iustit. tract. 3. disput. 75. num. 6.* & aliis maximè Sanch. *sup. nu.* 19. quòd si dictus Abdon medicinæ artem, citra incisionem, & adustionem exerceat, id exigente alicujus necessitate (ut in casu proposito) vel ex amicitia, aut applicando medicinam alicui domestico, vel consanguineo, aut affini, non peccare; Nec etiam irregularitatem incurrere, si mors sequatur: quia hoc non est ei prohibitum, ut periculosum, sed ut indecens statui, vel quando ex eo exercitio lucrum reportare intendat. Vide *n.* 16.

§. II.

An Nuntius, aut Prælatus conventus dict. Abdoni licentiam concedere possint, ut dictæ fœminæ medeatur?

SUMMARIUM.

7 *Præciso Brevi Pontificio, poterat Prælatus conventus licentiam concedere.*
8 *Poterat etiam Nuntius.*
9 *Etiam Brevi Pontificio non præciso, Nuntius, & Prælatus eam licentiam concedere possunt.*
10 *Possunt etiam ex nova causa existente.*
11 *Concessio à fœmina petita, Brevi Pontificio non adversatur.*
12 *Hanc licentiam Prælatos conventus concedere potest.*
13 *Non obstat Breve Pontificium iis licentiis.*

Certum est, præciso Brevi Pontificio ab Abdone obtento, potuisse illius Prælatum ipsi Abdoni suo Religioso, & subdito licentiam concedere, medendi illi fœminæ, quia Abdon in sæculo fuit approbatus, ad medendum omnibus, & peritus notitiæ infirmitatis, quam in ea fœmina, cognoscebat: Prælatus autem, ex Bulla Gregorii XIII. Societati Jesu concessa, de qua supra num. 4. mentionem fecimus, potestatem habebat, hujus licentiæ concedendæ, citra incisionem, & adustionem, suo Religioso petito, excommunicationem, quam sua habet Religio in privilegiis cum Religione Societatis Jesu. 7

Certum etiam est, præciso dicto Brevi potuisse Dominum Nuntium eam concedere licentiam; quia potest in suos subditos, quidquid potest Episcopus in suos: Episcopus autem potest omnia, quæ sibi Papa non reservat, ut tradunt DD. *in cap. Dilectus, de temporibus ordin.* Henriq. *lib. 10. de Sacrament. Ordin. cap. 35. num. 2.* in Gloss. *lit. D. & de matrim. lib. 12. cap. 3. num. 2.* in Gloss. *lit. N.* Sanchez *lib. 1. de matrimon. disput. 61. num. 3.* Soar. *tom. 4. in 3. part. de Pœnit. part. 2. disput. 25. sect. 1. num. 13. & de legib. lib. 6. cap. 14. sub num. 3.* Mirand. *in Man. Prælat. tom. 2. quæst. 30. art. 10. conclus. 2.* Pellizzar. *in Man. Regul. tom. 7. tractat. 7. cap. 2. num. 35. post medium*, Torrecil. *de jurisd. Episcopor. tract. 1. quæst. 5. sect. 2. diff. 7. num.* 60. contra plures, quos affert, & sequitur Barbos. *de potest. Episcop. part. 2. alleg. 33. num. 18. & 19. & in collect. ad cit. cap. Dilectus.* In jure autem non invenitur Episcopo prohibitum, dare licentiam clericos in sacris; ut mederi possit alicui personæ, citra incisionem, & adustionem, si in arte medica sit peritus: ergo etiam Nuntius illam concedere poterat. 8

Tota dubitatio est, an existente Brevi ab Abdone obtento, cum ea limitatione à Sum. Pontifice opposita, possit suus Prælatus, & ipse Nuntius eam concedere licentiam, ut Abdon ei fœminæ medeatur? Respondeo, posse. Ratio est, quia negando Sum. Pontifex Abdoni, ne mederetur sæcularibus, non sustulit, nec restrinxit potestatem, quam habebat suus Prælatus ex Bulla Gregorii XIII. ut vidimus supra num. 4. Nec etiam sustulit, per eam negationem, quam habebat Nuntius: sed per negationem superioris, non tollitur, nec restringitur inferioris facultas; ut tenent Soar. *lib. 6. de leg. cap. 22. num. 6.* Basil. Pont. *lib. 8. de matrim. cap. 17. num. 4.* Castr. Palaus *tom. 1. tract. 3. disput. 6. punct. 16. §. 4. numer. 1. in fine*, Tambur. *lib. 8. de matrim. tract. 2. cap. 9. §. 1. num.* 3. & apud ipsum Bardi *in select. lib. 6. quæst.* 12. contra Sanchez *lib. 8. de matrimon. disput. 14. numer.* 5. ergo existente Brevi ab Abdone obtento, in quo illi negatur facultas medendi sæcularibus illi à suo Prælato, aut à Nuntio concedi potest. 9

Dato, & non concesso, quòd Prælatus dicti Abdonis, & Nuntius illam non possint concere licentiam ex iisdem causis, ob quas eam Sum. Pontifex negavit, ut tenet Sanchez *proximè citatus:* si tamen detur nova alia causa etiam juxta Sanchez, & alios adductos, poterit Prælatus, & Nuntius cum suo subdito dispensare, seu licentiam concedere, ut ipsi fœminæ medeatur: sed datur nova causa, ut hæc concedatur licentia: ergo. Probo hanc minorem: Quia Sum. Pontifex, ideò Abdoni licentiam medendi sæcularibus negavit; quia exercere artem medicam erga personas sæculares, est negotium sæculare, Religiosum 10

sum statum dedecens, ut constat ex dictis *supra numer.* 3. at quæ de præsenti datur, est mederi fœminæ illustri infirmitate tali laboranti, quam probè callet Abdon, & alii medici non cognoscunt. Deinde licèt medici periti in civitate existant; at sæpius accedere non possunt ad illud oppidum; Abdon autem est in eodem oppido, cum in illo, illius sit conventus; Hæc autem causa est diversa ab ea, ob quam motus fuit Pontifex, ad illam negandam licentiam: ergo noo obstante ea negatiooe, poterit Prælatus, & ipse Nuntius illam concedere.

11 Præter has allatas rationes, quas probabilissimas censeo, alia occurrit mihi æque probabilissima, ut Abdon absque scrupulo, fœminæ illustri mederi queat. Hæc sic habet: Negavit S. Pontifex Abdooi medicinam, erga personas sæculares, ex officio exercere; quia erat officium sæculare, statum Religiosum dedeceos, qui verò uni, vel alteri fœminæ medetur, non dicitur, artem medicinæ ex officio exercere; nec consilium dare uni, vel alteri, ad illius infirmitatis remedium, est illud dare utcunque ad sæculares ex officio; sic colligo ex Molin. *citat. dict. disp.* 75. *num.* 6. ibi: *Quoniam id* (idest medicinam) *exercere quasi ex officio, non quadrat.* Idem refert Leaod. *cit. dicta quæst.* 6. *in fine*: at dictus Religiosus Abdon uni, vel alteri fœmioæ medendo, medicinæ artem, ex officio, & munere suo, oon exercet; nam medici officium, est omnibus mederi, & oon uni, aut alteri persooæ, ut ex dicendis magis patebit.

12 Confirmatur, quia sicut *in cap. fin. Ne clerici, vel Monachi* prohibetur Religiosis studium legum, & medicinæ, sic illis exercitium eorum prohiberi debet: sed Religiosis noo prohibetur exercitium legum, sed illud ex officio exercere, advocari, scilicet, *cap.* 1. *&* 2. *de postul.* & tradit Sanchez *in sum. l.* 6. *cap.* 14. *num.* 18. & Leand. *dict. qu.* 6. *vers. Ex quibus*: ergo etiam Religiuso ex officio prohibetur medicinæ ars, & non exercitium ad unam, aut alteram personam. Ex dictis sequitur, Prælatum hujus Religiosi licentiam concedere posse, qnia habet privilegium, & ob adductas rationes, quæ ad concedendam, absque scrupulo, movere possunt.

§. III.

An Abdon, non obtenta licentia à suo Prælato, peccet mortaliter, ei fœminæ medendo?

S V M M A R I V M.

13 *Vrgente necessitate, cessat lex.*
14 *Religiosus, aut clericus in sacris non peccant mortaliter, urgente necessitate, incidendo, & adurendo, curantes.*
15 *Nec peccat mortaliter Religiosus, alicui medendo, id exigente necessitate, charitate, aut amicitia.*
16 *Si mors fœmina sequatur, non manet irregularis.*

13 Respoodeo, non peccare mortaliter Abdonem, nec irregularitatem incurrere, secuta morte, curando eam fœminam in ea urgeoti necessitate; etiam non habita licentia à suo Prælato, imo ab illo, & à S. Pootifice, negata. Ratio est, quia (ut supponimus *ex num.* 1.) dictam fœmioam, ex sua infirmitate in pejus vivere, alium non habentem medicum, à quo curetur, nisi Abdonem; & data hac urgente oecessitate, cessat lex, & quodcunque præceptum positivum; imo ipsa lex, & præceptum necessitati subjacent. Sic ex ipso jure, & pluribus DD. tradit Barbos. *tract. de axiomat.* 157. *num.* 1. *& seqq.* Et data causa necessaria facit, qodd sit permissum, quòd ex ipso jure, est prohibitum. Idem Barbos. *proximè Axiom.* 156. alios citans, ergo non obstante, quòd Abdoni sit prohibitum mederi sæcularibus, potest in hoc casu mederi.

14 Ex bac ratione, & data urgenti necessitate non est Abdoni, nec Religiosis, oec clericis in sacris, per ipsum jus prohibitum curare aliquem, incisione, & adustione. Ratio est, quia ooo convenit, nec est decens, quod opus, jure naturali, debitum, præceptum, aut irregularitas impooatur. Sic DD. communiter, Molin. *tom.* 4. *de just. tract.* 3. *disp.* 75. *num.* 3. Henriq. *l.* 14. *cap.* 11. *num.* 1. *litt. H.* Sayr. *l.* 7. *cap.* 2. *num.* 5. Avil. *part.* 7. *disp.* 6. *sect.* 1. *dub.* 10. *post conclus.* 2. *vers. Tertio supponendum est*, Bonacin. *disp.* 7. *de irregul. quæst.* 4. *punct.* 5. *num.* 4. *vers. Addo*, Rodrig. *in sum.* 1. *part. cap.* 177. Barbos. *in collect. ad cap. Tua nos, de homicid. num.* 3. Dian. *part.* 4. *tract.* 2. *resol.* 23. Castr. Palaus *tom.* 6. *disp.* 6. *punct.* 15. §. 4. *num.* 8. Machad. *l.* 1. *Summ. p.* 3. *tract.* 18. *docum.* 9. *num.* 6. Gibalin. *cap.* 4. *quæst.* 2. *consect.* 11. *vers. Quarto, urgente necessitate*, Pellizzat. *tom.* 2. *tract.* 7. *cap.* 5. *sect.* 4. *num.* 213. quos citat, & ut certum sequitur Leand. *tom.* 5. *tract.* 2. *disp.* 9. *quæst.* 10. sed in nostro casu, orget necessitas, nullius enim datur medicus, qui dictæ fœminæ infirmitatem calleat: ergo quamvis per ipsum jus, per Summum Pontificem, & per Prælatum, sit prohibitum Religioso, & clericis in sacris, si noo per incisionem, & adustionem curent in præsenti casu, in quo ea incisio, aut adustio non est necessaria, non peccabit Abdon, illam in ea urgente necessitate curando.

15 Coofirmatur in nostro præsenti casu specialiter. Quia si dicti AA. astruunt non obligare ipsum jus, in eo casu, etiam in nostro non obligabit prohibitio S. Pontificis, nec Prælati Regularis, in casu, quo neget licentiam. Sic Molin. *cit. num.* 6. ubi inquit; non peccare contra ipsum jus medicum Religiosum, si medeatur alicui, id exigente necessitate, aut id præscribente charitate, vel amicitia: quæ in præsenti casu concurrunt.

16 Nec secuta morte erit irregularis, non solùm ex ea ratione, quam adducimus *supra numer.* 6. sed quia urgente necessitate, illi fœminæ medetur, ex præcepto naturali, & charitatis, in quo eventu irregularitas oon imponitur. Nec illam ex delicto iocurret; quia adhibebit omnem diligentiam, ut fœminam sanitatem acquirat.

QUÆSTIO XXVIII.

An famulus transcribens rationes dictatas ab advocato, & illi ostendens placita DD. secuta morte, sit irregularis?

S V M M A R I V M.

1 *Facti species.*
2 *Transcribens sententiam à judice dictatam, non est irregularis.*
3 *Irregularitas ex defectu lenitatis solùm à publicis Iustitiæ ministris incurritur.*
4 *Doctor, & confessarius non sunt irregulares, si dicant, hunc esse morte dignum, juxta leges; & mors sequatur.*
5 *Irregularitas ex defectu lenitatis non incurritur, nisi à publicis justitiæ ministris, vel ab his, quos jura determinant.*

1 STephanus in transcriptione ratiocioationum, ad judicium sæculare, cuidam inserviebat advocato, Ordines sacros suscipere intendit, dubitat tamen; an sit irregularis, ob exercitium hujus duplicis actionis? Primæ, quia transcripsit rationes ab advocato dictatas. Secundæ, quia sæpius libros evolvebat, placitaque Doctores congrueotia advocato, ostendebat; ex quibus suam adimplebat ratiocinationem. Ex quibus actionibus non semel mors fuit secuta. Quæritur: Ao sit irregularis?

R E S O L U T I O.

2 Respondeo, non esse irregularem, ex ulla actione. Non ex prima: Probatur 1. quia famulus transcribens sententiam à judice, aut notario dictatam, non incurrit irregularitatem, ex defectu lenitatis, seu mansuetudinis; ut sentiunt Bonac. *tom.* 1. *disp.* 7. *de irregular. quæst.* 4. *punct.* 1. *num.* 5. Castr. Palaus *tom.* 6. *de Cens. disp.* 6. *punct.* 14. §. 4. *num.* 2. & cum aliis Leandr. *tom.* 5. *de irregul. tract.* 2. *disp.* 7. *quæst.* 85. & Dicastill. *tom.* 10. *de Iuram. & Cens. disp.* 7. *de irregul. dub.* 26. *cap.* 2. *num.* 643. ergo etiam famulus transcribens rationes advocati, ut reus morte damnetur, non incurrit irregularitatem, ex defectu lenitatis, seu mansuetudinis; magis enim confert ad mortem transcriptio

sen-

sententiæ, qua reus ad mortem damnatur absque ullo dubio, quam conferat transcriptio ratiocinationis advocati, quæ cum dubio ad mortem confert; licet mors aliquando sequatur.

3 Secundò probatur; quia irregularitas ex defectu lenitatis solùm incurritur à publicis justitiæ ministris, ut constat *ex text. in cap. 1. dist. 51. & cap. sententiam, ne clerici, vel Monachi, & cap. Prælatus, de homicid. in 6. & aliis,* & DD. Castr. Palao *loco cit.* & relato Vasq. Hurtad. *de irregular. differ. 11. num.40. & cit.* Machado, Leand. *proximè quæst.87.* & cum Vasq. & Turrian. Dian. 3. *part. tract.* 5. *resol.39.* ubi refert hos justitiæ ministros, ibi: *Quia jura in quibus supponitur hæc irregularitas, solùm loquuntur de ministris justitiæ, & his, qui concurrunt ad causæ probationem, sicut advocatus, & testes, & pœnæ executionem, ut ministri justitiæ.* Sic ex Turriano Dian. Extensius hos exprimit Dicastill. *supra num. 640.* ibi: *Hoc supposito asserendum est, Judicem Assessorem, accusatorem, denunciatorem, testem, Tabellionem, seu notarium, & qui torquendo exprimit confessionem, reo, item qui dicta scribit, signat publicas litteras pro vindicta sanguinis destinatas, item sententiæ exequutor, ejusque cooperatores ac satellitum comitatus irregularitatem incurrere, propter defectum perfectæ lenitatis, seu mansuetudinis.* Sic Dicastill. Et hoc tempore hanc sententiam sequuntur multi viri docti: sed Stephanus transcribens rationes ab advocato dictatas, eas non transcribit, ut publicus justitiæ minister: ergo eam irregularitatem non incurrit.

4 Nec etiam ex secunda actione, irregularitatem ex defectu lenitatis incurrit. Ratio est, quia hanc non incurrunt irregularitatem Doctor, aut confessarius, si interrogati, expressè respondeant, hunc esse dignum morte; & illa sequatur. Sic de Doctore fatetur Dicastill. *cit. dict. disp.7. dubit.16. cap. 2. num. 684.* & de Doctore, & confessario cum Vasq. Turrian. *de Censur. l. 9. disp. 66. dub.4. & in 2.2. tom.1. disp.93. dub.2.* quos sequitur Dian. *cit. resol.80. Vers. Ex re vera.* Et Leand. *dict. tom. 5. tract. 2. disp.7. quæst.32.* ut multo probabilius asserit, non esse irregularem confessarium, nolentem absolvere judicem, qui non vult reum punire pœna mortis; ut tenetur, cum aliis Authoribus, quos ibi citat. Ex hac ratione: Quia nunquam incurritur irregularitas ex homicidio sequuto, ex actione, quam quis sine peccato omittere, non potest: sed Stephanus libros evolvendo ex mandato Domini, sine peccato non potest, non evolvere; & Domino, quæ in illis invenit, ostendere: ergo irregularitatem non incurrit. Deinde si Doctor, & confessarius non incurrunt eam irregularitatem, quia docent, quæ tenentur; sic eam non incurrit famulus ostendens, ea, quæ in libris reperit.

5 Facilius tamen, & efficaciùs probatur ex *dict. numer.3.* ubi dictum est, hanc irregularitatem non incurri, nisi à ministris publicis justitiæ, & ab illis, qui in jure comprehenduntur; Stephanus autem libros evolvens, ad juvandum advocatum in suis rationibus, nec est publicus justitiæ minister, nec comprehenditur in jure. Quare ad ordines potest promoveri, si aliàs non sit impeditus.

QUÆSTIO XXIX.

An lapide percutiens, sit irregularis, si percussus ex sua intemperantia moriatur?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Probabilius est, non esse irregulares, ex lata sententia.*
3 *Ostenditur ex cap. studeat.*
4 *Ad irregularitatem requiritur, quòd occasio ad mortem sit proxima, vel cum remota connectatur.*
5 *Non solus alter, sed uterque irregularitatem non incurrit.*
6 *Probabile est, incurrisse irregularitatem.*
7 *Mors tribuitur & ictui, & malo regimini.*
8 *Mors in illis circumstantiis malo regimini tribuitur.*
9 *Hæc probabilitas ostenditur, ex text. in cap. Tua nos.*
10 *Ad textum respondetur.*

Constat, ex sententia in supremo senatu lata, Petrum, & Paulum actione levi sæpius à Dominico provocatos, alterum eorum lapidem, in Dominicum projecisse, & illum in naribus, & vultu percussisse. Ex lapidis jactu, per aliquos dies Dominicus in lecto decubuit; è lecto surgens, ex malo regimine victus, comedendo nociva, & potus, bibendo vinum, intra mensem à percussione, mortuus est, cum magnis capitis doloribus, è naribus sanguinem ejiciens. Ex his, quæ ex actibus constant, Petrus, & Paulus, certa pecunia ad accusatorem, & exilios per duos annos mulctati fuerunt. Hac pœna satisfacta, alter eorum ordines suscipere desiderat. Quæritur, An sit irregularis? 1

RESOLUTIO.

Respondeo mihi probabilius esse, Petrum, & Paulum irregularitatem non incurrisse. Moveor primò, quia ex sententia senatus constat, lapidis ictum, licet fuisset gravis, non fuisse lethalem. Et patet, quia si fuisset lethalis, pœna ordinaria homicidii casualis punirentur, at ex ipsa pœna lata, constat, non fuisse ordinariam homicidii casualis. Additur, quia in his percussionibus, sententiæ, judicis, & judicio medicorum, standum est; ut ait Bonac. *tom. 1. disp.7. de irregularit. quæst.4. punct.7. num.16. in fine,* ibi: *Verum vulneratus mortuus sit ex vulnere, vel ex alia causa, standum est judicio judicis, seu periti hominis;* & ex Julio Clar. Fragos. *de Regim. Reip. Christ. tom. 1. disp. 13. §.3. num. 63. in fine,* ibi: *In hoc puncto potius standum est arbitrio judicis, relatione medicorum, informati, qui considerata qualitate, & loco vulneris, & quanto tempore vulneratus supervixerit, post vulnus illatum, pronunciabit, ex quo vulneratus decesserit.* Sed ex sententia senatus, constat; vulnus inflictum, non fuisse lethale: ergo irregularitatem non incurrerunt. 2

Secundò moveor ex *text. in cap. studeat 39. dist. 50.* ubi presbytero percutiente diaconum equitantem, qui diaconus ex equo cecidit, & cervicis fractione interiit. Mandatur examinari, an diaconus fuerit percussus ad mortem; & ex illa percussione mortuus sit? Nam eo casu deciditur irregularem fore. At si non reperiatur diaconum fuisse percussum ad mortem, presbytero injungitur pœnitentia ad tempus. Sic in nostro casu de morte Dominici, examine facto à senatoribus reperitur ictum lapidis, per se causam mortis non fuisse, sed ex vulnerati intemperantia, mortem ortam esse: & ideo pœna pecuniaria, & exilio ad breve tempus, Petrus, & Paulus damnati fuerunt. At si ex facto examine reperiretur, eam lapidationem fuisse causam mortis, pœna homicidii casualis puniendi erant, & irregulares censendi. 3

Tertiò moveor, quia ad incurrendam irregularitatem, non sufficit utcunque occasionem mortis præbere, sed necessarium est, quòd ea occasio sit proxima ad mortem, & non sufficit, quòd sit remota, nisi cum proxima ita connectatur, ut semel posita remota, necessario sequatur proxima, & ejus effectus: at cum non ex ictu lapidis proximè secuta fuerit mors, sed ex intemperantia Dominici, quæ occasio, seu causa necessario non erat connexa, cum ictu lapidis, sicut poterat esse febris, si ex eo ictu sequeretur; inde est, quòd mors ictui lapidis non tribuitur, sed ipsi intemperantiæ. Et cum ita à senatu fuisset judicatum, irregularitas contracta fuit. Ita defendunt Silvestr. *verb. Homicidium 2. quæst. 22.* Less. *l. 2. de just. cap.9. num.102.* Soar. *tom.5. in 3. part. disp.45. sect.6. num.19.* Ægid. Coninch. *disp.18. num.70. & 86.* Gasp. Hurt. *de irreg. diff.8. num.31.* Tabien. Sot. Cajet. Angel. Tolet. & alii, quos afferunt, & sequuntur Dian. *4. part. tract. 2. resol. 10.* Castr. Palaus *tom.6. de Cens. disp.6. punct.15. §. 5. num. 5.* Gibalin. *cap. 4. quæst. 1. consect. 10. Vers. Tota itaque.* Leand. *tom. 5. tract.2. disp.10. quæst.76.* 4

Ex his colligitur, non solùm alterum eorum, sed neutrum irregularitatem incurrisse, & posse dictos Petrum, & Paulum sacros ordines suscipere, nisi aliud obstet impedimentum. Nam hoc homicidium fuit merè casuale, quod nec in se, nec in causa fuit volitum, & ex hoc homicidio generaliter loquendo, non inducitur irregula- 5

ritas

ritas, ut cum aliquibus, præter citatos, tradit Dicastill. *tom. de juram. & Cens. tract.* 10. *disp.* 7. *de irregul. dub.* 16. *cap.* 12. *num.* 934.

6 Fateor tamen, probabile esse, irregularitatem incurrisse, sive ille lapidis ictus fuisset levis, sive gravis, non obstante, quòd Dominicus ex suo malo regimine obierit. Ita sentiunt in casu quo percussio fuerit levis, D. Ant. 3. *part. tit.* 28. *cap.* 2. *in princip.* Navarr. *in summ. cap.* 27. *num.* 223. Henriq. *l.* 14. *cap.* 14. *num.* 4. Gutierr. *in qq. Can. cap.* 6. *num.* 93. Molin. *tom.* 4. *de Iust. tract.* 3. *disp.* 32. *à n.* 2. Avil. *de Cens.* 7. *part. disp.* 6. *sect.* 1. *dub.* 5. *conclus.* 2. Laym. *in summ. l.* 3. *sect.* 5. *tract.* 3. *part.* 3. *cap.* 10. *num.* 5. Villalob. *in summ. tom.* 1. *tract.* 21. *differ.* 23. *num.* 9. Tabien. *Verb. Irregularit.* 3. §. 6. Majol. *l.* 5. *cap.* 48. §. 4. *numer.* 6. Vivald. *de Irregular. numer.* 141. Ledesm. 2. 2. *quæst.* 26. *art.* 2. *de irregularitat.* Ludov. Carrer. Ancharan. Villadieg. Didacus, Perez, Turrian. apud *supra citatos numer.* 4. Et idem à fortiori affirmabunt in præsenti casu, in quo percussio fuit gravis, ut etiam ex *citatis numer.* 4. censent aliqui.

7 Ostenditur primò, quia si ille jactus lapidis non fuisset illatus, mors Dominico non eveniret; etiam data illius intemperantia: ergo illi jactus lapidis illius mortis fuit causa, saltem partialis. Confirmatur, quia si mors ex imperitia chirurgi sequatur, mors non solum chirurgo, sed etiam vulneri tribuitur: ergo etiam mors Dominici non solum tribuitur intemperantiæ illius, sed etiam ipsi lapidis ictui.

8 Respondeo ad probationem, ex dictis patere solutionem, & ad confirmationem, & maximè *ex num.* 4. & constat, quia mors non fuit secuta ex duplici causa, nempe ictu lapidis, & vulnerati intemperantia (ut supponitur in probatione, & confirmatione) ut causa inter se necessariò connexa; sed ut à causa remota, nempe ictu lapidis, & proxima, nempe intemperantia: mors autem in illis circumstantiis, non causæ remotæ, sed proximæ, ut separata, tribuitur. Nec sanguis è naribus effusus, & capitis dolores tribuuntur causæ remotæ, nempe ictui lapidis, sed proximæ, nempe intemperantiæ, nam percussus, post octo dies ab ictu lapidis accepto, iter pedibus faciebat, nullo adjuvante. Bene ergo infertur, vulnus non fuisse lethale, sed lethale, ex causa proxima redditum fuit, nempe ex vini potatione, & nocivorum manducatione.

9 Secundò ostenditur eadem probabilitas *ex text. in cap. Tua nos,* 19. *de homicidio volunt.* in quo Monachus declaratur irregularis, ut constat exitit, ipsius text. & communi DD. sententia, apud Leand. *tom.* 5. *de irregular. cap.* 2. *tract.* 9. *quæst.* 9. quia iniquè se habuit, ibi: *quod licet ipse Monachus multum deliquerit, alienum officium sibi usurpando, &c.* Et tamen mulieris, mors supervenit ex sua inordinatione, agentis contra ipsius Monachi præscriptum: ergo etiam licet mors Dominici, ex ipsius inordinatione supervenisset, Petrus, & Paulus irregularitatem incurrerunt, quia iniquè deliquerunt in ictu lapidis. Respondeo primo concedendo antecedens, negando consequentiam: Diversa ratio est, quia licèt mors illius mulieris supervenisset ex illius intemperantia, agentis contra ipsius Monachi præscriptum; Monachus tamen deliquit contra ipsum jus, aperiendo apostema in gutture mulieris, quæ tamen apertio erat ex se inductiva periculi, & non deerant alii chirurgi, non prohibiti, qui eam incisionem exercere poterant. Vel dicamus cum Dicastill. *dict. tract.* 10. *de Irregular. disp.* 7. *dub.* 26. *capit.* 12. *numer.* 923. jus præsumere cum Monachum, in arte chirurgiæ non esse satis instructum, & quamvis diligentiam, in aperiendo apostema, adhibuisset, non tamen sufficientem adhibuit; & ex his irregularitatem incurrit, quem tantùm respexit ipsum jus; at in nostro præsenti casu respicere debemus causam mortem Dominici, quæ sanè non supervenit ex ictu lapidis, sed ex illius percussi intemperantia.

10 Respondetur secundò, eam irregularitatem Monachi fuisse incursam, in eo casu particulari, excepto à regula generali, ut asserunt Soar. Layman. Bonacin. Dian. apud Leandr. *citat. dict. tract.* 2. *disp.* 9. *quæst.* 9. Vel facilius respondetur, negando antecedens; quia ipse Monachus irregularitatem non incurrit, quia mors mulieris non secuta fuit, ex facta curatione à Monacho, sed ex sua intemperantia; quia vento se exposuit, contra Monachi præscriptum, ut plures sustinent, apud Leandr. *proximè citat.* Vide quæ diximus *supra quæst.* 26. *numer.* 11.

QUÆSTIO XXX.

An sit irregularis abortum consulens, ad illumque medicamentum præbens, dubitat tamen, an abortus, & medicamentum habuerint effectum?

SUMMARIUM.

Donatus sacerdos consuluit abortum fœtus jam animati, & ad illud medicamentum præbuit, & facta sufficienti diligentia ad veritatem investigandam, adhuc manet dubius. Quæritur an hoc existente dubio, pro irregulari se habere debeat? 1

RESOLUTIO.

Quæstio procedit, quando certum est, consilium, & auxilium datum fuisse ad abortum patrandum, fœtu jam animato: dubitatur tamen de abortu, an fuisset patratus, & sciri non potest an ex consilio dato, sive ex auxilio præstito, aut non fuisset commissus? Et certum est, quocunque tempore ex consilio, vel auxilio dato sciatur fuisse patratum; teneri Donatum dispensationem irregularitatis quærere. Secus dicendum, si auxilium, & consilium accipiens dicat, abortum non fuisse ex ea causa patratum: non enim alius apparet modus, quo cessare possit dubium; & dum alia fortior non apparet conjectura, illi standum est. 2

Ad quæstionem in his terminis, quæ est circa factum, respondeo probabile mihi videri, Donatum non esse irregularem. Sic docet Sanch. *l.* 1. *summ. cap.* 10. *numer.* 44. *Versus finem*; Probatur primò, quia irregularitas non contrahitur, nisi expressa sit in jure, ut constat ex *cap. Is, qui de sentent. excommun. in* 6. in jure autem non exprimitur irregularitas contra consulentem homicidium, quando dubitatur, an homicidium sit patratum? Hæc minor ostenditur, qua textus inducentes hanc irregularitatem ob consilium datum, sunt: *cap. si quis viduam* 8. *dist.* 50. quod est *ex consil. Martin. Papa*, *cap.* 26. *& cap.* 2. *de cleric. pugn. in duello*, *& cap. sicut dignum*, §. *ult. de homicid.* Sed hi textus loquuntur tantum de consilio cooperante ad homicidium certum; & nihil decidunt, quando cooperatio est dubia, ut est in nostro casu: ergo stante dubio de morte, an fuerit patrata irregularitas non incurritur à consulente. Sic ex Sanchez. Idem tenet Dicastill. *tom. de Iuram. & Cens. tract.* 10. *disp.* 7. *de Irregul. dub.* 26. *num.* 631. qui hanc habuit dubitationem, ut attentè legenti patebit, circa consulentem, & auxiliantem homicidium, & abortum; dum non constat, homicidium, aut abortum fuisse patratum. Et fatetur, hanc irregularitatem, non esse in jure omnino expressam; quod potest servire commode pro tollendis scrupulis in consulente, quando non constat de commisso homicidio, & de animatione fœtus; Et nos dicamus de patrato abortum quod idem est. 3

Idem astruunt Escobar *tract. de utroque foro*, *art.* 1. *n.* 74. 4
& alius

& alius Escobar *in Theol. moral. part. 2. tract. 4. exam. 6. cap. 5. num. 72.* existimantes, stante dubio, an homicidium sit securum? Nullam adesse irregularitatem, generaliter loquendo. Ex hac ratione; quia dubitans, an damnum fecerit, aut homicidium patrarit, restituere non tenetur, etsi restitutio sit de jure naturali, ac divino: ergo multo minus incurretur irregularitas, quæ est juris positivi, quando dubitatur, an patratum sit homicidium? Et non improbabile judicat Pellizzar. *in Manual. Regul. tomo 2. tract. 7. sect. 1. num. 24. Vers. Imo Escobar.*

5 Non obstat, quòd, dictus Escobar in Theol. referat Dian. *part. 8. tract. 7. resol. 6.* & ibi dicentem se non audere à communi, & negativa sententia discedere, quam stylus Curiæ, Datariæ, & Pœnitentiæ infallibiliter observat. Non, inquam, obstat, quia ipse Dian. *part. 10. tract. 15. resol. 7. & part. 11. tract. 5. resol. 1.* inquit, stylum Curiæ non obligare in foro conscientiæ, nec tollere probabilitatem contrariæ sententiæ, cum non paucis DD. quos ibi citat. Ad textus, qui etiam contra resolutionem stare videntur, respondetur *infra num. 9.*

6 Secundò probatur; quia quando dubitatur de animatione fœtus, irregularitas non incurritur à consulente, auxiliante, & causante abortum; quia non est certum homicidium, sed dubium, & in jure huic homicidio dubio non est imposita irregularitas; nempe quando dubitatur de animatione fœtus; ut sustinent Emman. de Moura *opuscul. de ensalm. & incant. sect. 3. cap. 1. num. 27.* Gomez *de delict. cap. 3. in rubric. de homicid. in fin.* Bajard. *in addit. ad Julium Clar. quæst. 68. num. 9.* Joann. Præposit. *in 3. part. quæst. 5. de irregul. dub. 8. num.* 58. quos citat Dian. *part. 4. tract. 2. resol.* 16. & probabile dicit; licet oppositum probabilius; accedit Pellizzarius *supra cit. dict. tract. 7. cap. 5. num. 25.* & latiùs *sect. 4. num. 267. Vers. Dubium majus est*, Gibalin. *cap. 4. de irregul. quæst. 1. consect. 7.* & probabile inquit Leand. *tom. 5. de irregul. tract. 2. disp. 11. quæst.* 10. dum oppositum dicit probabilius: sed in præsenti casu, etiam non constat de homicidio, seu de patrato abortu: ergo quod hi DD. dicunt de dubitatione animationis fœtus, dicendum est de dubitatione patrati abortus.

7 Tertiò probatur ex Tamburin. *tom. 2. l. 10. de Cens. & irregul. tract. 4. cap. 5. §. unic. num. 6.* asserente, probabile esse, non incurrere irregularitatem illum, qui dubitat, an ex suo consilio homicidium injustum fuerit commissum; quia inquit, valde differunt homicidium committere, & ad homicidium consilium dare, & quamvis homicidio dubio imposita sit irregularitas, probabile est, non esse impositam danti consilium; quando dans est dubius, an per suum consilium concurrerit ad homicidium, citatque Gibalin. *cap. 4. de irregul. quæst. 1. num.* 32. citantem Præposit. Sanch. Rodrig. & inducet ad videndum Dian. *part. 11. tract. 6. resol.* 24. & 42. & se retractat circa oppositum, quod docuerat *l. 1. in decal. cap.* 3. §. 7. *Verb. Irregul.* & inquit, nunc re perpensa, utrumque probabile videri: ergo à fortiori in nostro casu, dicendum est, irregularitatem non esse impositam Donato, qui tantùm dedit consilium, & auxilium ad abortum, & dubitat; an fuisset patratum; & supra adducti non dubitant de homicidio patrato, sed an fuerit patratum ex vi dati consilii.

8 Nec contra hanc probabilitatem, obstant textus adducti à DD. qui dicunt, eum consulentem incurrisse irregularitatem, quos refert, & sequitur Bonacin. *tom. 1. disp. 7. de irregul. quæst. 1. punct. 5. num.* 8. textus autem, quibus id probant, sunt *cap. ad Audientiam, cap. significasti, 2. & cap. penult. de homicid.* Nec in hoc dubio, possessio stat pro Donato; quia ex illo certò constat, consilium, & auxilium, ad homicidium dedisse, nempè ad abortum fœtus jam animati; & solùm dubitat, an abortus fuerit commissus. Præterquam, quòd possessio stat, pro quo stat ipsius juris præsumptio; juris autem præsumptio stat contra consulentem, & auxiliantem.

9 Non, inquam, obstant citati textus; Nam quamvis nostrum casum videantur comprehendere, illum non comprehendunt: loquuntur enim de casu tantum, in quo certum est, fuisse commissum homicidium, & dubitatur, quis occiderit? Quod non datur, quando dubium est; an commissum fuisset homicidium, seu abortus patratus, licet certum sit datum fuisse consilium, & auxilium ad ipsum abortum patrandum. Quod quidem maximè diversum est à casibus in iis textibus contentis; & cum dicti textus sint pœnales, ad casus non expressos extendi non debent; sic etiam respondent Authores *citat. num. 6.* quando dubium est, an fœtus sit animatus, qui asserunt consulentem, & auxiliantem, ex eadem ratione, non incurrere irregularitatem, si abortus sequatur, & sic etiam respondent Authores *à num. 3. cit.* pro præsenti casu, vide *dicenda quæst. sequenti.*

QUÆSTIO XXXI.

An qui ex ignorantia juris, post quadragesimum diem à conceptione fœtus, consuluit abortum, effectu secuto, maneat irregularis? Et post juris scientiam, suscipiens ordines, & illos exercens, quàm pœnam incurrerit?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Quando animetur fœtus anima rationali.*
3 *Quas pœnas incurrant procurantes, aut consulentes abortum?*
4 *Quando datur ignorantia juris invincibilis?*
5 *Probabilius est, Bartholomæum non incurrisse excommunicationem, nec irregularitatem.*
6 *Delinquens, qui per censuram corrigi non potest, illam non incurrit.*
7 *Irregularitas, cum sit pœna gravissima, non obligat, ut delinquens eam in se exequatur.*
8 *Quando lex scientiam legis, & pœna in delinquente postulat, non incurritur pœna, si ignorantia non sit affectata.*
9 *In dubio fœtus animati, non incurritur excommunicatio, nec irregularitas.*
10 *In dubiis excommunicatio non incurritur.*
11 *Nec in dubiis irregularitatis, remissivè.*
12 *Probabile est, in dubiis fœtum esse masculinum, quod sequitur à S. Pœnitentiaria; at non tollet quod non sit etiam probabile contrarium in foro interno.*
13 *Regula in dubiis: Tutior pars est eligenda, explicatur.*

Bartholomæus abortum cum effectu, post quadragesimum diem à conceptione consuluit, invincibiliter existimans, huic delicto impositam non esse irregularitatem, sed tantùm reservationem. Abolita hac ignorantia, cùm scientia pœnarum impositarum ordines suscepit sacros, & illos sæpius exercuit. Quæritur 1. An ignorantia juris illum ab excommunicatione, & irregularitate excuset? 2. An postea deleta jam ea ignorantia, aliquam pœnam incurrerit, suscipiendo ordines sacros, & illos exercens? 1

§. I.

An Bartholomæus consulens abortum post quadragesimum, sed ante quinquagesimum diem, cum ignorantia pœnarum à jure impositarum, secuto effectu, illas incurrerit?

Ad quæstionis explicationem, suppono 1. cum communi, & in praxi casuum conscientiæ recepta sententia, animam in masculis regulariter infundi post quadraginta dies, in fœminis post octoginta. Sic Azot. 3. *part. l. 2. cap.* 4. Quintanad. *in Summ. Bullar. Verb. Abortus num.* 5. Barbos. *de potest. Episc. alleg.* 51. *num.* 137. Henriq. *tom. 2. l. 14. c. 15. num. 6.* Sà *Verb. homicid. num.* 2. Panormit. Navarr. Sayr. Menoch. Gambar. Narbon. & alii plures, apud Leandr. *tom. 5. tract. 2. disp. 11. quæst. 6.* Lezan. *tom. 3. de regul. verb. Abortus num.* 10. ubi inquit, hanc sententiam in sacra Pœnitentiaria esse receptam. In dubio autem, an fœtus sit masculus, aut fœmina? Censetur esse masculum, quia in dubiis tutior pars est eligenda. Et ita practicatur in Pœnitentiaria, teste eodem Lezan. cum Nald. & Barbos. 2

abeo

ab eo *cit*. Non desunt tamen Authores asserentes, animationem fœtus tam in masculis, quam in fœminis fieri primo instanti à conceptione, alii citiùs quadragesimo die in masculis, & octogesimo in fœminis. Videatur Leand. *cit*. & ego *in Exposit. Bull. disp*. 18. *à num*. 93.

3 Secundò suppono, Sixtum V. *in Const. Effrenatam anno* 1588. *edita*. Quæ refertur de verbo ad verbum à Lezan. *cit. num*. 2. sub excommunicatione Sedi Apostolicæ reservata, interdixisse, non solùm post, sed ante animationem fœtus, abortum omnibus Christi fidelibus, etiam Regularibus. Hanc tamen Const. moderatus est Gregorius XIV. Sixti Successor, *in Constit*. quæ incipit, *Sedes Apostolica, anno* 1591. *edita*; Quæ etiam de verbo ad verbum refertur ab ipso Lezan. *cit. num*. 3. Ita, ut quòd pœnas abstulerit, quoad abortum, ante animationem fœtus: at post animationem, easdem pœnas excommunicationis, & irregularitatis reliquit; excommunicationem tamen Sedi Apostolicæ reservare noluit, sed solùm loci Ordinario. Pœnas autem procurantium auxilium, vel consilium ad abortum dantium, ad terminos juris communis, ad sacrorum Canonum, & Concil. Trident. dispositionem reducit. Hæ Const. habentur etiam apud Cherubin. *tom*. 2. *Bullar. Const. Sixti*, quæ ordine est 87. *fol*. 487. Gregorii, quæ ordine est, inter alias ejusdem Pontificis, 8. *fol*. 532.

4 Tertiò suppono, ignorantiam juris in Bartholomæo datam, fuisse invincibilem: ignorabat enim, adesse jus prohibens, sub excommunicatione, & irregularitate, abortum consulere; quamvis sciret, esse grave peccatum, & ut tale reservatum, existimabat. Et hæc ignorantia erat invincibilis, quia illi nunquam in mentem venit, illi delicto eas pœnas esse impositas, nec ad suum statum, scire oportebat, eas esse impositas, juxta Sanchez *lib*. 1. *decal. cap*. 17. Castr. Palaum *tom*. 1. *tract*. 2. *disp*. 1. *punct*. 15. *à num*. 1. *& num*. 6. Tambur. *tom*. 1. *l*. 1. *decal. cap*. 2. §. 10. *num*. 1. *&* 4. His suppositis.

5 Probabilius censeo, Bartholomæum, per eam ignorantiam juris invincibilem, ab excommunicatione, & irregularitate excusari. Probatur de pœna excommunicationis, quæ est pœna medicinalis, sicut aliæ censuræ, quæ ideo dicuntur, pœnæ medicinales, quia sui timore homines retrahunt, à delictis committendis: ergo necessariò expostulant cognosci, ut sui timore delinquentes detinere possint. Secundò, quia ad incurrendam excommunicationem (& idem de aliis censuris) requiritur admonitio, ex *cap. Sacro de sentent. excommun*. non censetur autem admonitus, qui invincibiliter censuram ignorat.

6 Tertiò probatur, quia non fertur censura, nisi quando alia via delinquens corrigi nequit *ex cap. Nemo Episcop*. 11. *quæst*. 3. ibi: *Illis qui aliter corrigi non potuerunt*. Et satis colligitur *ex Trid. sess*. 25. *cap*. 3. *de reform*. ergo dum delinquens corrigi non potest per censuram; quia illam invincibiliter ignorat, illa non afficitur. Itá Sanch. *l*. 9. *de matrim. disp*. 32. *num*. 13. Soar. *tom*. 5. *in* 3. *part. disp*. 40. *sect*. 9. *num*. 19. Castr. Palaus *tom*. 1. *tract*. 2. *disp*. 1. *punct*. 17. *num*. 5. Tambur. *tom*. 1. *l*. 1. *decal. cap*. 2. §. 10. *num*. 12. Bonac. Navarr. Filliuc. Bannes, Laym. Bassæus, Ægid. Candid. Silvius, & alii plures, quos refert, & sequitur Leand. *part*. 4. *tract*. 1. *disp*. 9. *quæst*. 7.

7 Probatur eadem resolutio, quoad irregularitatem, quæ est ex delicto, (qualis est, de qua loquimur, quia cùm sit pœna gravissima, & extraordinaria delicti, obligaret delinquentem, ut eam in se exequatur: ergo incurri non censetur, ab invincibiliter ignorante legem, sub tali pœna esse latam. Alias committens tale delictum, nempe consilium dans ad abortum, vere pateretur, non solùm pœnas suo delicto proportionatas, sed alias extraordinarias, quæ delicti gravitatem excederent. Sic relatis Hostiens. Silvest. Angel. Navarr. Rodrig. Philiarch. Sanchez, *proximè numer*. 21. Castr. Palaus *cit. num*. 6. *& tom*. 6. *disp*. 6. *punct*. 6. *num*. 3. Illam dicit probabilem Soar. *cit. numer*. 22. & sequuntur etiam Tamburin. *supra*, Bonacin. Coninch. Portel. Cornejo, Machad. quos citant, & sectantur Dian. 4. *part. tract*. 2. *resol*. 85. Leandr. *tom*. 5. *tract*. 1. *disp*. 4. *quæst*. 5.

8 Secundò probatur eadem resolutio, quoad excommunicationem, & irregularitatem specialiter in delicto commisso. Nam quando lex scientiam legis, & pœnæ expostulat: ut si dicat, qui tale delictum scienter fuerit, sit suspensus, excommunicatus, aut irregularis, tunc necessariò requiritur ignorantia affectata, quæ scientiæ æquiparetur, ut eæ pœnæ incurrantur, ut communiter docent Authores, Sanchez *lib*. 9. *de matrim. disp*. 32. *num*. 36. Bonacin. *tom*. 1. *disp*. 1. *de Cens. quæst*. 2. *punct*. 10. *num*. 10. Trullench. *l*. 1. *decal. cap*. 3. *dub*. 9. §. 1. *num*. 21. Masuquell. *tract. de cas. reserv. disp*. 1. *quæst*. 4. §. 1. *num*. 133. Alphons. de Leon. *de Cens. resol*. 7. *num*. 38. & alii universaliter hanc admittunt doctrinam, Castr. Palaus *tom*. 1. *tract*. 2. *disp*. 1. *punct*. 18. *num*. 1. Tamburin. *l*. 1. *decal. cap*. 2. §. 10. *num*. 14. Candid. Villalob. Layman. Filliuc. Basil. Pont. Molin. Meroll. Machad. & alii quos afferunt, & sequuntur Dian. *part*. 3. *tract*. 3. *resol*. 13. *& tract*. 6. *resol*. 7. Leand. *tom*. 1. *tract*. 1. *disp*. 9. *quæst*. 18. Sed in Constit. Sixti V. *supra citat*. requiritur scientia, ibi: *quæ scienter præmissa fuerint, pœnas tam divino, quam humano jure, actam per Canonicas, &c.* ergo si ignorantia invincibilis, quæ in Bartholomæo dabatur non fuisset crassa, supina, & affectata, illum excusabat prædicta sententia, ex illa clausula, in illa Const. adducta, dummodo consilium ad abortum non dederit (ut non dedit) ex ingenti temeritate; nam temeritas importat latissimam culpam, & dolo æquiparatur: dolus autem non tollit scientiam, imo eam supponit. Sic DD. cit.

Tertiò probatur, Bartholomæum excusari ab incursu dictæ excommunicationis, & irregularitatis, etiam dato casu, quo habuisset scientiam de jure imponente eam excommunicationem, & irregularitatem, quando consuluit dictum abortum. Ratio est, quia consilium dedit ad abortum, post quadragesimum diem, ut constat *ex num*. 1. & abortus effectum habuit, non post quinquagesimum à conceptione; sed intra hoc temporis spatium, dubitatur, an secutus fuerit abortus fœtus animati, cui soli, & non inanimati imposita est excommunicatio, & irregularitas, ut vidimus *num*. 3. *ex Const*. Gregorii XIV. ergo cum detur dubium, an sit imposita excommunicatio, & irregularitas; hæ non incurruntur. Major manet probata ex *cit. num*. 1. Minor probatur, quia dubitatur, an fœtus fuerit animatus: quia sicut poterat esse masculus, sic etiam poterat esse fœmineus, qui juxta communem sententiam, animatur, octogesimo die parum, minusve: ergo verè dubitatur, an secutus fuerit abortus fœtus animati. 9

Consequentia, quoad excommunicationem ostenditur: quia dubius an excommunicationem contraxerit, illam non contraxit, sive dubium sit juris, sive facti, ut tradunt Sanchez *lib*. 1. *sum. cap*. 10. *num*. 55. Layman. *lib*. 1. *tract*. 5. *cap*. 5. §. 4. *num*. 38. Cornejo, & alii quos refert, & sequitur Dian. *part*. 4. *tract*. 3. *resol*. 35. *&* 5. *part. tract*. 9. *resol*. 44. *&* 94. & cum Bonacin. Meroll. Caramuel, & citatis Tambur. *lib*. 1. *decal. cap*. 3. §. 7. *Verb. Censura num*. 1. *& Verb. Leges, & Præcepta num*. 1. Et quamvis plures, & graves DD. apud Dian *cit*. defendant in dubio facti censeri irregularitatem incurrisse, quod tamen defendunt adducti, est probabile. 10

Quoad irregularitatem eadem consequentia constat ex dictis, & DD. *quæst. præced. à num*. 6. *allatis*, ubi ad fundamenta oppositæ sententiæ, satisfecimus, & hic ea iterum repetere, non est necessarium. 11

Non obstat 1. dicere cum Nald. *Verbo abortus*, Navarr. *in Man. cap*. 15. *num*. 14. Gambarupt. *de reservat. fol*. 191. *vers. num*. 6. Emman. Rodrig. *tom*. 1. *sum. cap*. 175. *num*. 4. Barbos. *part*. 3. *alleg*. 51. *num*. 138. & cum Felicio, Dicastill. Avil. & aliis Leand. *tom*. 5. *tract*. 2. *disp*. 11. *quæst*. 11. Filliuc. & aliis non paucis apud Tamburin. mox citandum, fœtum post quadragesimum diem præsumi masculum, & non fœmineum, & ita servare in Sacra Pœnitentiaria, ut jam ex Lezan. *supra* notavimus: ergo consilium ad abortum datum, effectu secuto post illud tempus, non est sine excommunicatione, & irregularitate, quia supponitur fœtus animatus. Non, inquam, hæc obstant, quia respondeo, eam opinionem esse probabilem, & ut talem, & tutiorem eam sequi S. Pœnitentiariam. Hoc tamen non tollit, quod probabile non sit, cum fœtum esset præsumendum fœmineum, saltem pro foro interno, ex his rationibus 1. quia sic minus gravatur delinquens, & in dubio semper favendum est reo. 2. Ex Castr. Palao *tom*. 1. *tract*. 3. *de leg. punct*. 2. §. 1. *num*. 8. ibi: *Quoties duæ præsumptiones in uno actu concurrunt, illa prævalere debet, pro qua est honestas, & excludẽda præsumptio majus delictum committens.* 12

3. Quia

3. Quia juxta sententiam *num. 2. adductam*, prius est, fœtum esse inanimatum, quam animatum: ergo post quadragesimum diem, nisi probetur contrarium, præsumendum est, esse inanimatum, quia pro eo stat possessio. 4. Quia si quis percutiat clericum, dubitans esse clericum? Clericus non præsumitur, quia prius est, non esse clericum, quam clericum esse. Sic respondet Tamburin. *l. 1. decal. cap. 3. §. 7. num. 2.* & idem sentit *l. 6. decal. cap. 2. §. 4. num. 3.*

13 Non obstat 2. dici, in textibus citatis pro contraria sententia, *quæst. præcedenti num. 8. In dubiis, tutiorem partem esse eligendam*, & hac ratione fundantur dicti textus ad irregularitatem inducendam: sed hæc ratio habet eundem locum, sive dubium sit ex parte homicidæ, sive ex parte homicidii; & ubi est eadem ratio, dicitur adesse eadem lex, non extensivè, sed comprehensivè, ut ex jure, & DD. ostendit Barbos. *tract. de Axiomat. Iur. axiom. 197. num. 7.* Non, inquam, obstat, eam rationem, & regulam in iis textibus apponi, quia in illis non apponitur, ut præceptum, sed ut consilium. Et patet 1. quia ibi dicitur, tutius esse: ergo supponitur oppositum esse tutum. 2. quia si esset obligatio sequendi illam regulam, in omnibus dubiis facti, & in omnibus irregularitatibus, haberet locum Sanchez *lib. 2. de matrim. disput. 42, num. 9.* Castr. Palaus *proximè numer. 4. propè finem, & num. 10.* Navarr. *in cap. si quis autem, de Pœnitent. disp. 7.* Giballin. *lib. 3. 1. part. scient. Canon.* Unde non obligat, nisi posito superioris præcepto, nec etiam haber locum in aliis irregularitatibus Castr. Palaus *citat. numer. 10.* Vide *quæst. præcedentem.*

§. II.

An abolita ignorantia in Bartholomæo, aliquam pœnam incurrerit, suscipiens ordines sacros, & illos exercens?

SUMMARIUM.

14 *Nullam incurrit.*
15 *Excommunicatio, & irregularitas non imponuntur existimationi.*

14 Respondeo non incurrisse aliquam pœnam. Ratio est, quia ex dictis constat, non incurrisse excommunicationem, nec irregularitatem, consulendo abortum, cum ignorantia invincibili earum pœnarum ipsi delicto impositarum, quando abortus est fœtus animati. Nec per sententiam illarum postea acquisitam etiam in communi opinione, illas incurrit: nam scientia præcedere debet delictū, sub eis pœnis prohibitum, ut ipsæ pœnæ incurrantur. Qui enim invincibiliter ignorat, hodie esse diem jejunii, non peccat comedendo carnes; nec etiam ex eo quod postea sciat, fuisse diem jejunii, tenetur alia die jejunare, per ignorantiam enim illud onus jejunii, ipsi dici annexum, cessavit, sic etiam cessavit per ignorantiam ipsa excommunicatio, & irregularitas ipsi consilio annexa, per effectum secutam.

15 Nec etiam eas pœnas incurrit, existimans se excommunicatum, & irregularem ordines sacros suscipiendo, & illos exercendo, nam licet graviter peccasset cum ea existimatione, ordines suscipiendo, & illos exercendo, non tamen incurrit eas pœnas, quæ erant impositæ consulenti abortum fœtus animati, præcisa ignorantia invincibili; excommunicatio autem, & irregularitas non est imposita existimationi, nec attentationi, sed ipsi delicto. Vide Dicastill. *d. disp. 7. n. 106.* Nec dato, quòd esset irregularis, aliam irregularitatem incurreret, ordines suscipiendo, & illis utendo; secus si esset excommunicatus. Sic omnes.

QUÆSTIO XXXII.

An Parochus hominem interficiens, à quo probabiliter esse occidendum, existimabat, possit suum munus in Parochiale exercere, dum in foro contentioso agitur de causa?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Habendus est pro irregulari in foro externo.*
3 *Non sufficit dicere, se occidisse in sui defensionem, nisi probet.*
4 *Hæc irregularitas est à jure, & non expectatur, ut ab homine imponatur.*
5 *Non obstat, teneri ad effectus irregularitatis exequendos, ante judicis sententiam.*
6 *Quid sentiendum pro foro conscientiæ.*
7 *Author in foro conscientiæ hunc ab irregularitate non excusat.*
8 *Ex opinione probabili non licet ablatio pecuniæ, & à fortiori, vitæ.*

Cyriacus cujusdam Parochiæ Vicarius hominem interfecit, quia probabiliter existimavit, se illum velle occidere. Litteris securitatis confessativis, in foro contentioso agit de sua indemnitate; Quæritur 1. An interim se habere debeat, ut irregularem? 2. Quas actiones sacras, & jurisdictionem, exercere valeat? 1

§. I.

An dum agitur causa in judicio contentioso vicarius occisor, se gerere debeat, ut irregularis?

Respondeo, in foro externo, se esse habendum pro irregulari, non absolutè, sed quoad effectum abstinendi à divinis. Sic colligitur à communi DD. doctrina, quæ in materia homicidii, irregularem existimat homicidam, qui certò homicidium commisit, dum per judicis sententiam non constat, in suam defensionem fuisse commissum, DD. videri possunt, quos magno numero refert, & amplectitur Castr. Pal. *tom. 6. de Cens. disput. 6. punct. 3. num. 8.* Probatur 1. quia apud omnes illius Parochiæ incolas constat, Cyriacum Vicarium homicidium commisisse voluntarium, ut ipse etiam fatetur in charta securitatis confessativa delicti, & certum est, homicidio voluntario injusto impositam esse irregularitatem *in cap. 1. de homicid. & Trident. sess. 14. cap. 7. de reform.* & in aliis juris textibus; & cùm possessio sit pro ipso jure, & causa defensionis nec sit probata, nec per sententiam, ut justa judicata, Cyriacus ut irregularis habendus est, & à divinis abstinere tenetur. 2

Secundò probatur ex ipso *Concil. Trid. loco proximè cit.* non permittente etiam data causa defensionis, absque dispensatione homicidam se divinis immiscere, ibi: *Vel vim vi repellendo, ut quis se à morte defenderet, fuisse commissum, narretur: quam ob causam, etiam ad sacrorum ordinum, & altaris ministerium, & beneficia quæcunque, ac dignitates, jure quodammodo dispensatio debeatur, &c.* Ex quibus verbis colligitur deducta causa ad forum contentiosum, (ut in præsenti casu deducta est) ad judicem pertinere ferre sententiam, an ex ea defensione in causa illius homicidii, secuta, vel non secuta sit irregularitas; & interim homicida à divinorum exercitio abstinere debet. Sic etiam colligitur ex Henriq. *l. 14. cap. 10. num. 2. in Gloss. litt. M.* & alii apud Soar. *tom. 5. in 3. p. disp. 46. sect. 1. num. 7.* Concil. declarantibus. 3

Tertiò probatur, quia ut Cyriacus se habeat, ut irregularis, sententiam judicis declaratoriam, nullo modo expectare debet, nam irregularitas non ab homine imponenda est, sed à jure est imposita, ut communi DD. sensu, expressè tradunt Portel. *in dub. Regul. Verb. irregularitas num. 18.* Pellizzar. *in Manual. Reg. tom. 2. tract. 7. cap. 5. num. 13.* Cornejo *tract. 5. de irregul. disp. 3. dub. unic.* Leand. *tom. 5. de irregul. tract. 1. disp. 2. quæst. 10.* & alii: ergo cùm in præsenti casu, irregularitas sit à jure, & jam sit, vel non sit incursa, & solùm expectetur hujus incursus, vel non incursus, sententia judicis declaratoria, ante hanc declarationem abstinere debet Cyriacus ab illis actionibus, quæ per irregularitatem impediuntur. 4

Nec obstat, posse quem teneri, ad exequendos pœnæ effectus, antequam ei intimetur pœna. Non, inquam, obstat, 5

obſtat, quando hi effectus conſiſtunt, non in agendo, ſed ſolùm in abſtinendo ab ipſis effectibus, propter periculum ſcandali, ut in præſenti caſu.

6 Dixi: *ſupra num. 2. in foro externo*, nam in foro conſcientiæ dicunt Authores, ſtandum eſſe judicio prudentis viri, vel ipſius homicidæ, ſi alioquin capax ſit ad judicandum, examinari enim debent conditiones requiſitæ ad juſtam defenſionem. Sic cum Soar. Dicaſtill. *tom. de Iuram. & Cenſur. tract.* 10. *diſp.* 7. *de irregul. dub.* 16. *cap.* 10. *num.* 868. *&* 869.

7 Fateor tamen, me nunquam ex dictis, ab hoc vicario, illum in foro conſcientiæ ab irregularitate exiſtimarem liberum; nam DD. conveniunt ex opinione probabili, non licere quemquam occidere. Videatur Tamburin. *tom.* 1. *lib.* 6. *decal. cap.* 1. §. 1. *numer.* 15. *&* 16. Leand. *tom.* 5. *de irregul. tract.* 2. *diſp.* 12. *quæſt.* 19. & aliis plures, quos latè citant.

8 Ego tamen meæ exiſtimationis reſolutionem, ſic probo: Quia in materia juſtitiæ v. g. compenſationis non eſt juſtum, nec licitum privata authoritate accipere ſibi rem, quam alter poſſidet, etiamſi probabilius judicat, rem eſſe ſuam, ut docent Thom. Sanch. *lib.* 6. *decal. cap.* 3. *num.* 7. Soar. *lib.* 5. *de leg. cap.* 18. *num.* 20. Card. de Lug. *tom.* 1. *de Iuſt. diſp.* 16. *ſect.* 5. *num.* 97. & alii communiter: ergo à fortiori ex opinione probabili, non licuit Cyriaco vicario ſpoliare, ſeu privare vita hominem, illam juſtè poſſidentem, quia probabiliter exiſtimavit, cum hominem ſe ipſum velle occidere. Nec pro foro conſcientiæ Authorem inveniri, qui ita abſolutè illi faveat.

§. II.

Quas actiones ſacras, & juriſdictionem exercere valeat Cyriacus ante ſententiam declaratoriam?

SUMMARIUM.

9 *Non poteſt Parochianis Sacramenta miniſtrare.*
10 *Non poteſt ſe ipſum communicare particulis jam conſecratis.*
11 *Peccat mortaliter confeſſiones audiens; validæ tamen erunt.*
12 *Poteſt baptizare non ſolemniter.*
13 *Poteſt matrimoniis aſſiſtere, non tamen illa benedicere.*
14 *Poteſt ſolemniter omnes actus ordinum Minorum exercere; canere in choro, & in officio defunctorum cum aliis clericis; Et ſepeliri loco ſacro.*
15 *Poteſt Parochianis dare licentiam, ut aliis ſacerdotibus confiteantur, & ſacerdotibus, ut matrimoniis aſſiſtant.*
16 *Poteſt, dum non privatur vicaria, per alium ſacerdotem, ab Ordinario approbatum, ſuo muneri ſatisfacere.*
17 *Non eſt privatus fructibus ſui beneficii.*

9 Reſpondeo, & dico primò, non poſſe dictum Vicarium ſuis Parochianis miniſtrare ſacramenta. Primò, ob periculum ſcandali. Secundò, quia dum non declaratur, ſententia judicis, defenſionem fuiſſe licitam, & validam, ut irregularis ſe habere debet: Irregularibus autem ordinatis prohibitum eſt uſus ordinis ſuſcepti, ut colligitur *ex cap. fin. de tempor. ordin. & cap. Inquiſitionis* 1. *de accuſat.* Et ſic irregularitas privat omnibus actionibus, quæ ſunt propriæ ordinati ordine ſacro, non tamen illis, quæ ſunt communes clericis, & laicis, ut ſunt recipere Sacramenta Pœnitentiæ, Communionis, & Extremæ unctionis. Sic de irregulari ſentiunt cum Henriq. Filliuc. Ugolin. & aliis, Bonac. *tom.* 1. *diſp.* 7. *de irregul. quæſt.* 1 *punct.* 4. *num.* 5. Caſtr. Palaus *tom.* 6. *de Cenſ. diſp.* 6. *punct.* 5. *n.* 2. *&* 3. Pellizzar. *tom.* 2. *in Man. Regul. tract.* 7. *cap.* 5. *num.* 16. Leand. *tom.* 5. *de irregul. tract.* 1. *diſp.* 3. *q.* 5. Tambur. *tom.* 2. *lib.* 10. *tract.* 4. *cap.* 6. §. 2. *num.* 8. & alii plures.

10 Dico ſecundò: quamvis ipſe Vicarius ſacram communionem more laicorum poſſit recipere, non tamen poteſt ex particulis conſecratis ſe ipſum communicare. Ratio eſt, quia hæc communio miniſterium ſacerdotis proprium includit.

Dico tertiò: Peccat mortaliter dictus Vicarius confeſſiones excipiendo. Ratio eſt, quia actus ordinis verè exercet contra Eccleſiæ prohibitionem, & propter ſcandalum. An verò validè illas excipiat? Reſpondeo validè excipere, & abſolvere. Ratio eſt, quia hic vicarius non eſt declaratus irregularis, nec ante declarationem caret juriſdictione: ergo non apparet unde validæ non ſint. Sic Soar. *de irregulari non denunciato, & tolerato tom.* 5. *in* 3. *p. diſp.* 40. *ſect.* 2. *num.* 45. Bonacin. *cit. num.* 19. *&* 20. Bannes, Præpoſit. Cornejo, Villalob. & alii plures, quos afferunt, & ſequuntur Dian. *part.* 4. *tract.* 2. *reſol.* 68. Leand. *proxime quæſt.* 8. *&* 9. Et idem dicendum de hoc Vicario, licet non ſit abſolutè irregularis, quia in ſtatu, quo eſt, ut talis reputatur. 11

Dico quartò: Huic Vicario non eſt prohibitum, baptizare abſque ſolemnitate. Ratio eſt, quia actus ordinis non eſt: ergo ſicut non prohibetur irregulari abſolutè, ut tradunt Soar. *dict. diſp.* 40. *ſect.* 2. *num.* 8. Caſtr. Palaus *proximè dict. num.* 4. & DD. communiter, quorum plures citant, & ſequuntur Leand. *ſupra quæſt.* 6. Tambur. *cit.* §. 3. *num.* 5. Sic etiam non prohibetur huic irregulari. 12

Dico quintò: Hic vicarius matrimonio poteſt aſſiſtere, illud tamen ſolemniter benedicere nequit. Ratio eſt, quia hoc actum ordinis requirit, non tamen illud. Sic de irregulari abſolutè Soar. *dict. diſp.* 40. *ſect.* 2. *num.* 26. Filliuc. *tract.* 19. *num.* 77. Bonac. *cit. num.* 15. & alii communiter: ergo idem dicendum de hoc Vicario, qui pacificè ſuam poſſidet Parochiam dum ſententiam declaratoriam judicis Eccleſiaſtici expectat. 13

Dico ſextò: Poteſt dictus Vicarius exercere ſolemniter omnes actus ordinum Minorum. Ratio eſt, quia irregularibus ſolùm prohibetur uſus ordinis ſacri. Poteſt etiam cum aliis clericis ſolemniter Officium Divinum canere in choro; & in officiis, quæ in ſua, vel in aliis Parochiis fiunt pro defunctis; dummodo ea non canat, quæ ex uſu Eccleſiæ, ſunt deputata alicui ordini ſacro, ut eſt dicere orationem cum Dominus vobiſcum, & ſimilia. Sic Ægid. Coninch. *diſp.* 18. *dub.* 1. *num.* 3. Tamburin. *citat. numer.* 5. Poteſt etiam, ſi moriatur, in loco ſacro ſepeliri. Hæc enim actio, & laicis, & clericis eſt communis, quæ irregularibus non prohibetur. Caſtr. Palaus *dict. tom.* 6. *diſp.* 6. *punct.* 5. *num.* 4. 14

Dico ſeptimò: Poteſt dictus Vicarius ſuis Parochianis concedere, ut alii Parocho confiteantur; Et ſacerdotibus, ut poſſint aſſiſtere matrimoniis, & tempore obligationi, communionis Paſchalis, ut ſuis Parochianis ſacram miniſtrent communionem. Ita Coninch. *cit.* Caſtr. Palaus *cit. num.* 14. cum Bonac. & aliis. 15

Dico octavò: Poteſt dictus Vicarius, dum irregularis non declaratur, & etiam poſtea declaratione facta, dum per ſententiam vicariam non privatur, per aliquem ſacerdotem ab ordinario approbatum, ſuo muneri vicarii ſatisfacere, in iis actionibus, quæ ratione irregularitatis illi ſunt prohibita. Hoc enim nec eſt illicitum, nec contra juſtitiam. Sic Soar. *citat. diſput.* 44. *numer.* 19. & cum Navarr. Cordub. & aliis, Caſtr. Pal. *cit. num.* 11. 16

Dico nonò: Hic Vicarius fructibus ſui beneficii non eſt privatus, nec illis privandus eſt per ſententiam, ſi munera, ſeu onera ſuæ Vicariæ per ſe, vel per alium exerceat, quia illius vicariæ titulum retinet; & poſito muneris exercitio, jus habet fructus percipiendi. Coninch. *citat. dict. diſput.* 18. *dub.* 1. *num.* 5. Soar. *diſput.* 40. *ſect.* 2. *num.* 20. Bonacin. *cit. punct.* 4. *numer.* 10. Layman. *l.* 1. *ſumm. tract.* 5. *part.* 5. *cap.* 1. *num.* 1. *corollar.* 3. Caſtr. Palaus *ſupra num.* 13. Pellizzar. *dict. tom.* 2. *tract.* 7. *ſect.* 1. *num.* 18. Leand. *tom.* 5. *tract.* 1. *diſp.* 3. *quæſt.* 14. *&* *alii.* Hæc pro hoc quæſito ſufficiant. 17

QUÆSTIO XXXII.

An Abbas cujuſdam Parochialis cum aliis hominibus, quadam domo criminoſos detinens, illos juſtitiæ miniſtris tradens, ac dicens: *inter illos eſſe quemdam homicidam*, facta proteſtatione, & ſecuta morte, ſit irregularis?

SUM-

S V M M A R I V M.

1 *Facti species.*
2 *Communis sententia affirmat.*
3 4 5 & 6 *Stabilitur anthoritate Authorum.*
7 *Protestatio fuit inutilis.*
8 *Abbas non fuit accusator.*
9 *Dato quod fuisset accusator, protestatio illi non proderat.*
10 *Nec etiam fuit testis.*
11 *Plures docent, prodesse testi protestationem cum aliqua limitatione, sicut prodest accusatori.*
12 *Herum DD. sententia non habet locum in Abbate.*
13 *Protestatio non fuit juridica.*
14 *Forma, qua fieri debebat.*
15 *Prafertur in prasenti casu opposita sententia, & qua ad illius intelligentiam considerantur.*
16 *Irregularitas ex delicto, absque peccato mortali, non incurritur.*
17 *Licitum est persona privata detinere inventes in flagranti delicto, ut statim judici tradantur. Vide num. 25.*
18 *Ordinatio Lusitana non adversatur.*
19 *Manifestare peccatum publicum, ubi est publicum, non est peccatum mortale.*
20 *Manifestare delinquentem, personam in individuo non manifestando, est inutile.*
21 *Manifestari ex odio & mala voluntate interna delinquentem, secuta morte, irregularitas non incurritur.*
22 *Abbas, & socii irregularitatem ex defectu limitationis non incurrerunt.*
23 *Verba dicta ab Abbate: Inter illos homines esse homicidam, non sufficiunt in quacunque sententia, ad contrahendam irregularitatem.*
24 *Confirmatur tradita resolutio ex similibus casibus à DD. adductis.*
25 *Idem colligitur ex Castro Palao, in casu nostro simili.*

1 CUjusdam Parochiæ Abbas ad sedandos quorundam insultus accurrit, illorum unum ligno percussit; ex quo alii lacessiti eum percutere intentarunt; ad suam fugiens domum; mox armatus cum amicis, & famulis illos sequens, in domo quadam repertos, detinuit; ministros justitiæ vocavit, ac tradens, illis indicavit, inter illos esse quemdam homicidam, addens protestationem, se nullum illorum velle, ad mortem accusare, nec illorum esse partem. Secuta morte homicidæ, justitiæ authoritate, magna in illa Parochia exorta fuit perturbatio, dicentibus Parochianis, & vicinis, illum Abbatem esse irregularem; quia illius causa, secuta ea mors fuerat. Quæritur 1. An Abbas, ac amici illum associantes, irregularitatem incurrissent? 2. An morte secuta, beneficium amisisset? 3. An sui beneficii fructus percipere possit? 4. An per alium beneficium impetrari possit, aut Patronus alium præsentare? 5. A quo posset Abbas dispensationem obtinere? 6. Quomodo se gerere debeat in regimine suæ Ecclesiæ?

§. I.

An Abbás, & amici illum associantes irregularitatem incurrissent?

2 Prima, & communis sententia affirmat. Probat, quia indicatores dicti Abbas, & socii reum, seu homicidam, & illum detinentes, ut à justitia caperetur, causa fuerunt mortis injustæ, & illius cooperatores, quia ea detentio non fuit ordinata ad civilem executionem, idest ad restitutionem alicujus damni illati, sed tantùm ad criminalem executionem, quæ secuta morte, absque irregularitate, esse non potest. Sic aliquibus relatis Soar. *tom. 5. in 3. part. disp. 47. sect. 2. num. 19. & 20.* Sed Abbas, & socii homicidam, & alios detinuerunt, ut à justitia caperentur, in ordine ad causam criminalem: ergo secuta morte irregularitatem incurrerunt.

3 Idem, relatis Navarr. Angel. Ugol. & aliis pluribus, colligitur ex Bonac. *tom. 1. disp. 7. de irregul. qu. 4. punct. 1. numer. 19.* dicente ibi: *Decimo quartò sequitur, eum qui satellitibus directè, vel indirectè indicando reum, fuit causa, ut caperetur, incurrere notam irregularitatis, secuta mutilatione, vel morte: nam censetur cooperator mortis, &c.* Sed dictus Abbas, & socii homicidam ministris Justitiæ indicarunt, dicentes, inter eos criminosos esse homicidam, & causa fuerunt, ut caperetur: ergo secuta morte, irregularitatem incurrerunt.

4 Idem sustinet Layman. *in summ. l. 3. sect. 5. tract. 3. part. 3. cap. 7. num. 1. in fine*, ibi: *Adde etiam irregularem fieri eum, qui criminosum judici tradit, si postea justo supplicio afficiatur*, sicuti docet Gloss. *recepta, juncto textu in cap. unum, 33. quæst. 5.* Navarr. *in cap. periculosè dist. 1. de pœnitent. ad finem notat. 2.* At Abbas homicidam judici tradit, qui justo supplicio mortis fuit affectus: ergo est irregularis.

5 Idem tenet Dicastill. *tom. 1. de Iuram. & Cens. tract. 10. de Cens. disp. 7. de irregul. dub. 26. cap. 2. numer. 660.* ibi: *Ille verò, qui fuit causa, ut reus caperetur, etiam si præmiserit protestationem, aut coactus fuerit, irregularis à multis censetur, &c.* Abbas autem fuit causa, ut homicida caperetur, quin fuisset ad id coactus; ergo irregularis censetur.

6 Confirmatur hæc sententia ex pluribus DD. qui communiter docent apud Leand. *tom. 5. de irregular. tract. 2. disp. 7. quæst. 76.* esse irregularem illum, qui à judice interrogatus, qua via fur incedit? Illam indicaret, & inventus, ad mortem fuit damnatus, ex ea ratione, quia extitit mortis cooperator. Et quamvis Leand. cum aliis, eum ab irregularitate excuset, propter præceptum judicis, in præsenti casu non adfuit præceptum judicis, ut ille homicida detineretur, & judici indicaretur; sed spontaneè, & dolosè, ad vindictam anteactæ invasionis in illum, ipse Abbas cum sociis, illum cum aliis criminosis detinuerunt, & ministris justitiæ indicarent.

7 Nec dictus Abbas ab ea irregularitate excusatur, ob protestationem coram justitiæ ministris factam; quia ex multis capitibus fuit inutilis. Primò, quia illius homicidæ non erat accusator, sed mortis cooperator, tradendo justitiæ ministris homicidam? cooperatores autem in causa sanguinis, omnes irregularitatem incurrunt, etiam facta protestatione, nisi in jure exprimantur. In jure verò excipitur tantùm accusator, *in cap. Prælatus, de homicid. in 6.* Sic cum communi sententia Soar. *cit. d. disp. 47. sect. 3. numer. 2. in fine.* Filliuc. Henriq. Regim. Ugol. & alii plurimi, quos citat, & sequitur Bonac. *cit. dict. quæst. 4. punct. 3. numer. 8.* non autem excipitur traditor.

8 Et quòd non fuerit accusato, ostenditur. Quia accusatio, *est delectio alicuius criminis ad vindictam, legitima interveniente subscriptione*, ut communiter tradunt DD. apud Julium Clarum *in pract. §. fin. quæst. 12. num. 1.* & in verbis à nostro Abbate prolatis, hæc non inveniuntur. Addo, hodie, loco accusationis, interponi libellum continentem nomen querelantis, querelati, judicis, criminis, commissi, & diei datæ hujus querelæ, & si hac deficiente, corruit accusatio, ut tradit Farinac. *in praxi crimin. tom. 1. tit. 2. quæst. 12. num. 4. 5. & 6.* & juxta hanc doctrinam Abbas non fuit accusator, nec ex hoc capite, illi prodest protestatio.

9 Secundò, quia dato, quòd fuerit accusator, ut alicui videbatur, in ipsis verbis justitiæ ministris prolatis: *Hic hos homines habetis, & illorum unus est homicida*, protestatio illi esset inutilis: quia non erat in causa propria, nec suorum propinquorum, aut domesticorum, sed personæ sibi extraneæ ab homicida occisæ; *in cap. autem 2. de homicid.* hic favor, erga personas extraneas, non conceditur; & tradunt Soar. *cit. sect. 2. num. 17.* Molin. *tract. 3. disp. 8. num. 8.* Castr. Palaus *tom. 6. disp. 6. punct. 14. §. 2. num. 7.* Bonac. & Dicast. *locis cit.* & alii, quos refert, & sequitur Leand. *supra quæst. 58.*

10 Tertiò, nec etiam excusatur, quia in iis verbis videbatur fuisse testis, & testis aliquando ab irregularitate excusatur, per protestationem. Nam præterquam quòd non fuerit testis, hic favor testi conceditur ab aliquibus DD. quando fuit obligatus, testimonium ferre ex ipso jure naturali, aut judicis præcepto, aut per metum gravem; sic Dicastill. *citat. d. num. 660.* Castr. Palaus *supra §. 3. num. 4.*

*numer.*4. Leand. *quæst.*68. *&* 69. Abbas autem dato, quod fuerit testis, ea verba non protulit obligatus ex ipso jure naturali, judicis præcepto, nec per metum gravem, sed spontaneè.

11 Fateor tamen, non deesse graves AA. asserentes, testem protestationem permittentem, ab irregularitate excusari in omnibus casibus, in quibus excusatur ipse accusator; ut tenent aliqui, quos affert, & sequitur Leand. *cit. quæst.*70. Non tamen bene pro hac parte citat Castr. Palaum *dicta disput.*6. *punct.*14. §.3. *numer.*4. nam hoc loco loquitur, ut loquutus fuit Soar. deferente testimonium in causa civili ad instantiam partis, petentis absque timore irregularitatis, causam prosequi; & pro hoc citat Soar. & alios.

12 Concessa tamen illa ea illorum AA. sententia, in hoc Abbate locum habere nequit, qui verè in verbis *supra prolatis* non fuit testis, nec testis in causa sanguinis esse poterat, ut colligitur *ex cap. His à quibus*, 23. *quæst.*8. Unde ad id cogi non potest. Vide Castr. Palaum *citat. numer.* 1. multos citantem. Addo, testem propriè esse illum, qui intra judicium, de aliqua re testificatur: & in criminalibus semper in præsentia judicis, ex *Authent. de testib.* §. *quoniam, in fin. collat.*7. ut habetur à Gloss. *in cap. Tua nos, de homic. Verb. Nuntius tradidit.* Tambur. *l.*10. *de Cens. de irreg. tract.*4. *c.*15. §.13. *n.*30. *in fin.*

13 Quartò fuit inutilis dicta protestatio, quia non fuit juridica, nempè facta coram judice, apud quem querela deponitur, & facta ab Abbate fuit coram judicis ministris. Et erat facienda his, aut similibus verbis, ut invenitur apud Bonac. *cit. dict. quæst.*4. *punct.*2. *numer.*9. *Domine, peto cures mihi satisfactionem exhiberi à Titio, quia mihi damnum intulit, protestorque, me nulla ratione intendere pœnam sanguinis, mutilationem, aut mortem. Ita colligitur ex cap.*2. *de homic. in* 6. Non est tamen necessarium, quòd fiat in scriptis, nam in nullo jure id requiritur. Vide etiam Ugol. *de irreg. c.*6. §.7.

14 Protestatio autem, in præsenti casu, sic fieri debebat, coram ipso judice; *Domine peto, mihi satisfactionem exhiberi, ab his hominibus, quos detinui in hac domo, & tibi trado, quia rixis meam perturbarunt Ecclesiam; & cum admonitus adirem ad eos pacandos, intentarunt me opere inhonestare; protestorque me nulla ratione intendere pœnam sanguinis, mutilationem, aut mortem.* Et quamvis inadvertenter diceret, ut dixit: *Inter eos homines esse homicidam,* adhuc immunis esset ab irregularitate, morte secuta. Sic Dian. *part.*4. *tract.*2. *resol.*75. & alii relatis Covarruv. *tom.* 1. *de releCt. Clem. Si furiosus, de homic. part.* 2. §.5. *numer.* 3. *Vers. Decimò addo*, etiam si ipsis actionibus detur accusatio: nam hæc protestatio facienda est cum ipsa accusatione; & licèt fiat post illam ante sententiæ prolationem, adhuc proderit. Et quamvis ex hoc capite profit, ex allatis *supra* non prodest.

Præfertur opposita sententia.

15 Quamvis allata sententia fuisset communis, & ut probabiliorem communiter defendebant Doctores. Opposita tamen multis hodie, & mihi probabilior videtur. Ut illius majorem probabilitatem ostendam; examinandum est, an irregularitas, quam dicitur, incurrisse Abbatem cum suis sociis, esset ex delicto, aut ex defectu lenitatis, & mansuetudinis: non enim hic occurrere potest alia irregularitas: sed Abbas cum sociis, per allatas cooperationes, non incurrit irregularitatem ex delicto, nec ex defectu lenitatis, secuta morte illius homicidæ: ergo non bene asseritur, Abbatem esse irregularem.

16 Probatur, non incurrisse irregularitatem ex delicto ortam. Ratio est, quia irregularitas, quæ ob delictum incurritur, nisi gravissima pœna, quæ non incurritur, nisi ob gravem culpam mortalem, ut tenent DD. quos latè citat, & sequitur Leand. *tom.* 5. *de irregular. tract.*1. *disput.*1. *quæst.*7. Sed Abbas & socii in cooperationibus, contra illum homicidam, peccatum mortale non commiserunt: ergo nec irregularem ex delicto.

17 Minor probatur, quia detinendo homicidam, & alios in quadam domo ad illos judici tradendos, non est peccatum mortale: nam ut inquit Farinacius cum *Nogueira Quæst.* pluribus, *in praxi crim n. tom.* 1. *quæst.* 27. *numer.* 22. licitam est cuicumque personæ privatæ, detinere inventos in flagranti delicto, ad illos statum tradendos judici: sed Abbas, & alii socii illos detinuerunt homines, quando delicta perturbationis commiserunt, ad illos statim judici tradendos; & intra unius, aut alterius horæ spatium tradiderunt: ergo ex hac detentione, & traditione, peccatum mortale non commiserunt: ex actione enim licita, & concessa, peccatum mortale non consurgit.

Nec obstat *Ordin. Reg. lib.* 5. *titul.* 95. §. 1. ibi: *Detinendo, aut custodiendo tali modo, quod non sit in sua libertate*; Sed Abbas, & socii ea modo dictos homines detinuerunt, ut sua libertate uti non possint: ergo ita detinendo peccatum mortale commiserunt. Non, inquam, obstat dicta Ordin. Regia; nam ibi prohibentur carceris privati cum pœnis ibi contentis, non tamen prohibetur detentio criminosi, ut mox judici tradatur, ut inquit Farinac. & plures alii; & ita colligitur ex *citat. l. Regia*, ut videre est apud Molin. *tom.*4. *tract.* 3. *disput.* 2. *numer.* 17. Alvar. Valasc. *Vide numer.* 23. *&* 24. *infra*. 18

Nec etiam ipse Abbas, & socii peccatum mortale commiserunt, manifestando ipsis justitiæ ministris, inter eos homines unum existere homicidam; nam manifestare peccatum publicum in loco ubi est publicum, notorietate facti; non est peccatum mortale, ut omnes concedimus: sed peccatum homicidii illius hominis, in eo loco, erat publicum, notorietate facti: ergo illum manifestando, peccatum mortale non commiserunt. 19

Addo, dictum Abbatem, & socios determinatè non manifestasse illum homicidam, sed indeterminatè, dicentes inter eos homines esse homicidam: ergo nec juxta primam sententiam mortis secutæ fuerunt cooperatores. Consequentia patet, nam sicut testimonium testis est inutile, non manifestantis in individuo criminosum, ut omnes docent; sic dictum Abbatis, & sociorum, nullum determinatè illorum hominum dicentium, esse homicidam, est inutile. Ostenditur etiam juxta oppositam sententiam. Nam quando aliquis interrogatus de casu homicidii in particulari, & individuo, respondeo, homicidas esse morte puniendos, & viarum grassatores, juxta leges esse suspendendos, quamvis justitiæ ministri ex iis colligant, hunc esse morte dignum, secuta morte, irregularis non est, sic respondens; quia determinatè de hoc homicida non respondit, ut videre est apud Dicastill. *dict. tract.*10. *disp.*7. *dubit.*26. *n.*666. *&* 667. ergo etiam nec juxta oppositam sententiam, irregulares erunt Abbas, & socii dicentes inter eos homines à se detentos, homicidam indeterminatè. 20

Nec obstat dicere, Abbatem, & socios adducta verba dixisse justitiæ ministris ex odio, & mala intentione: ergo peccatum mortale commiserunt. Non, inquam, hoc obstat, quia respondetur ex iis verbis, id non præsumi. Et dato, quod dicta verba, ex odio potuissent; odium internum tantùm, & peccatum contra charitatem, ad contrahendam irregularitatem ex delicto ortam, non sufficere, quia requiritur peccatum externum contra justitiam, ut cum pluribus defendit Leand. *cit. dict. tom.*5. *tract.*2. *disp.*10. *qu.*88. Tamburin. *tom.*2. *l.*10. *tract.*4. *c.*15. §.9. *num.*1. 21

Non incurrerunt etiam dict. Abbas, & socii irregularitatem ex defectu lenitatis, & mansuetudinis. Moveor, quia hæc irregularitas in jure, privatis non imponitur personis; sed tantum justitiæ ministris, & iis, qui concurrunt ad causæ probationem, ut accusator, & testis, vel ad pœnæ executionem, ut relato Vasq. docent Gasp. Hurt. *de irregul. diffic.*11. *num.*40. Turrian. *de Censur. l.*9. *disput.*66. *dub.*3. Castr. Palaus *tom.*6. *disput.*6. *punct.*14. §.3. *num.*5. *&* §.4. *nu.*2. Leand. *tom.*5. *tract.*2. *disp.* 7. *q.* 31. *&* 85. Dicastill. *d. tr.*10. *de Censur. disp.*7. *dubit.*26. *n.* 846. & esse apertè probabile inquit Machad. *l.*1. *part.* 3. *tract.* 18. *docum.*4. *num.*2. apud Leand. *cit. qu.*87. Dian. *part.*3. *tract.*5. *resol.* 79. *& in addit. ad* 3. *part. resol.*15. *& part.*11. *tract.*2. *resol.*63. citans DD. sequentes hanc sententiam, Card. de Lug. Lezanam, Bassæum, Bauny, Cœlestin. Serram, Ciarlinum, Antonell. Verriceli, Joannem Pontium, Brunum, Constantin. de Castr. Gazin. Caspensem, Escob. Valentiam, Pellizzar. Martinon. Remigium, quibus adhuc addo Tamburin. *d. l.* 10. *tract.*4. *de irreg.* 22

N *c.*15.

*cap.*15.§.13.*nu.*15. Moyam *in qq. select. tom.*1. *tract.*5.*q.*5. *num.*94. & plures Neotoricos, sed dictus Abbas, & socii, ut plurimum ad mortem illius homicidæ, in prædictis verbis, & actionibus, ut privatæ personæ concurrerunt, & non ut justitiæ ministri, nec ad causæ probationem, non enim fuerunt accusatores, nec testes, ut dictum est, nec ad pœnæ mortis executionem: ergo irregularitatem ex defectu lenitatis, non incurrerunt, etiam si ad eam mortem, modo prædicto, fuissent cooperatores.

23 Minor probatur, quia verba dicta ab Abbate: *Inter illos homines esse homicidam*, non sufficiunt in quacunque sententia, ad irregularitatem contrahendam. Ratio est, quia manifestare aliquod indicium extra judicium, quo judex deinde utitur, ad inquirendum de reo, ejusque delicto, non sufficit ad incurrendam irregularitatem, ut docet Tamburin. *cit. num.*22. ergo quamvis judex, ex prædictis verbis ab Abbate prolatis, moveretur ad inquirendum de homicida, non ideo Abbas fieret irregularis, quia ea verba in judicio non fuerunt prolata, nec ipse fuit testis, nec accusator, & dato quod talis fuisset, tunc proderat protestatio ab eo facta.

24 Confirmatur hæc sententia, ex casu simili apud Tambur. *cit.* §.11. *num.*8. & ex iis, quæ dicit Gibalio *de irregul. cap.*4. *quæst.*3. *consect.*7. *difficult.*13. Secundò apud Leandr. *proxime quæst.*61. de eo, qui clamore in furem, excitat vicinos, qui capitur, & judici traditur; ab eoque occiditur, qui non est irregularis, quia ipsemet cum furem poterat capere, & judici tradere, quin irregularitatem incurrerit; sic Gibalinus, & alii apud Leand. ergo si capiens latronem, illum judici tradere poterat, qui ab ipso judice occiditur, non incurrit irregularitatem, à fortiori illam non incurrent Abbas, & socii detinentes eos homines, inter quos erat homicida, & illos judici tradentes ex alia causa, & non ob homicidium ab eo homine commissum.

25 Idem colligitur ex Castr. Palao *cit.* §.2. *numer.*10. *in fine*, asserente, contra aliquos, detinentem, & comprehendentem furem, ac illum judici tradentem, ad sua bona compensanda, non esse irregularem, secuta morte; etiam si prævideat ex ea traditione, mortem esse secuturam, quando non potest eam excusare mortem, absque propriorum bonorum jactura; quia ex ejus actione, mors non est secutura, nec detentionis actio illicita fuit: ergo etiam quamvis ab Abbate, & socii mors homicidæ prævisa fuisset, irregularitatem non incurrerunt, quia actio traditionis homicidæ, judicis ministris, facta fuit, ut satisfactionem ab ipsis hominibus haberent, & sic mortis secutæ non fuerunt causa, nec illorum detentio fuit illicita, ut etiam *supra* ostendimus.

26 Aliqui adducuntur textus contra hanc ultimam sententiam, facile tamen ex dictis dissolvi possunt, & apud Tambur. *cit. num.*18. illos inventus solutos. Vide etiam *d. supra quæst.*28.

§. II.

An morte secuta, Abbas beneficium amisisset?

SVMMARIVM.

27 *In quo sensu hæc procedat quæstio.*
28 *Certum est, beneficium non amisisse.*
29 *Etiam in foro conscientiæ beneficium non amisit.*
30 *Textus, qui possunt obstare, de præsenti casu non agunt.*
31 *Quamvis beneficium detur propter officium, si officium amittatur, non amittitur beneficium.*

27 Hæc quæstio non procedit juxta sententiam ultimo loco traditam, nam ut vidimus, Abbas, & socii illam irregularitatem non incurrerunt, potest tamen procedere, juxta aliquos DD. qui adhærentes sententiæ communi primo loco agitatæ, dicunt, eos incurrisse irregularitatem, ex defectu lenitatis; quæ cum aliis irregularitatibus, in his tribus convenit effectibus. Primò, quòd hominem impediat à suscipiendis ordinibus. Secundò, quod illum impediat ab ordinis usu. Tertiò, quòd illum impediat à beneficiis, & Ecclesiastica jurisdictione. Primus cessat in Abbate presbytero; de secundo, nempe de usu ordinis & jurisdictione, satis dictum est q. præced. §.2. De tertio hic breviter agendum.

Respondeo igitur, ut certum, dictum Abbatem, morte homicidæ secuta, suo beneficio non manere privatum. 28
Probatur ex his rationibus 1. quia ut ex dictis constat, nulla in contractione illius irregularitatis, commissa est culpa mortalis: sed privare beneficiatium suo beneficio per ipsam irregularitatem, est gravissima pœna ab ea irregularitate orta: ergo absque culpa mortali contrahi non debet. 2. Quia nullus datur textus eam pœnam imponens irregulari ex defectu lenitatis. 3. Nam licèt aliqui dentur textus, qui ipso jure beneficiis privant irregulares, ex delicto; ut *cap.*1. *de homic. in* 6. circa assassinos, *cap. cum secundum leges, de hæret. in* 6. circa hæreticos, *c. si quis Episcopus* 1. *q.*1. circa Simoniacos, *& Concil. Trid. sess.*14. *c.*7. *de reform.* circa homicidas voluntarios; Omnes tamen DD. docent, nullum ex his criminosis beneficiarium, suis beneficiis teneri, se spoliare, nisi accedat sententia criminis declaratoria. Sic Soar. *tom.*5. *in* 3. *p. disp.*40. *sect.*2. *n.*15. *& seq. & disp.*44. *sect.*4. *num.*2. Castr. Palaus *tom.*6. *disp.*6. *punct.*5. *n.*9. Bonac. *tom.*1. *disp.*7. *de irregul. q.*1. *punct.*4. *n.*8. & pluribus relatis Leand. *tom.*5. *tract.*1. *disp.*3. *qu.*13. ergo à fortiori illam privationem non incurret irregularis, ex defectu lenitatis, absque textu, illam pœnam inducente sine culpa.

Tenebitur tamen ipse Abbas juxta sententiam communem *à num.*2. relatam, dispensationem quærere propter periculum scandali; & maximè si à judice declaretur irregularis, ex defectu lenitatis. At juxta aliam sententiam, quam probabiliorem existimabimus, & de qua egimus *à n.*15. illa non indiget dispensatione, & cessante scandalo, illa potest uti pro utroque foro, quia hodie est communis intra Recentiores. 29

Nec obstat, quòd aliqui Doctores apud *supra* allatos, absolutè opinati sunt, irregulares beneficio obtinentes ante ipsam irregularitatem, esse privatos. Non enim obstat, nam textus, ex quibus id probabant, non loquuntur de irregularitate, ex defectu lenitatis, sed ex delicto: & maximè, ex delicto hæresis, simoniæ, & homicidii, de quibus hic non agimus. 30

Non obstat secundò, quia beneficium datur propter officium, ut tradunt Garcia *de benef. part.*1. *capitul.*11. *num.*1. Monet. *de distrib. quotidian. part.*2. *quæst.*2. *num.*40. & alii communiter: sed dictus Abbas ex ea irregularitate, ex defectu lenitatis, manet privatus usu ordinis; qui est effectus cujuscumque irregularitatis, ut *supra* vidimus, & illius officium principaliter, & ex majori parte in usu ordinis consistit: ergo cessante officio, cessabit etiam beneficium. Non, inquam, hoc obstat, quia Abbas beneficium obtinuit, ante incursum ipsius irregularitatis, juxta eam sententiam, & post eam irregularitatem contractam, à nullo jure obligatur, illud dimittere; & officium, ante obtentam dispensationem, per alium exercebit, in iis, quæ ex ea irregularitate, prohibentur. 31

§. III.

An Abbas interim fructus sui beneficii percipere possit?

Certum est, posse juxta ultimam opinionem, ex qua irregularis non reputatur. Et idem dicendum juxta primam opinionem, ex qua irregularis censetur, si munera sui beneficii, per se, vel per alium exerceat. Ratio est clara: nam si irregulares ex delicto fructus suorum beneficiorum percipere possunt, dum per sententiam illis non privantur; & per se, & per alios munera illorum exercent, ut defendunt Soar. *dicta disp.*40. *sect.*2. *nu.*20. Ægid. Coninch. *disp.*18. *dub.*1. *num.*5. Filliuc. *tract.*19. *nu.*69. Bonac. *d. disp.*7. *quæst.*1. *punct.*4. *numer.*10. Laym. *lib.*1. *sum. tract.*5. *part.*5. *cap.*1. *numer.*1. *corol.*3. Castr. Palaus *tom.*6. *disput.*6. *punct.*5. *nu.*13. Pellizz. *tom.*2. *Man. Regul. tract.*7. *cap.*5. *sect.*1. *num.*18. Leand. *d. tom.*5. *tract.*1. *disp.*3. *qu.*14. & alii: ergo à fortiori illos poterit Abbas percipere, quia non ex delicto sed ex defectu lenitatis irregularitatem incurrit, si per se, & per alium munera sui beneficii exerceat. 32

§. IV.

An per alium, beneficium impetrari possit, aut Patronus alium præsentare?

SVMMARIVM.

33 *Non potest ab alio impetrari, nec à patrono præsentari.*
34 *Abbati opponi non potest fuisse accusatorem.*
35 *Nec etiam fuisse testem:*
36 *Nec potest impetrari, si non sit juris Patronatus beneficium.*

33 Respondeo non posse ab alio impetrari, nec Patronum alium præsentare. Ostenditur primò, quia beneficium adhuc non vacavit; quia provocatione, lata non est sententia declaratoria. Secundò, quia Abbas pro se habet opinionem, se non incurrisse irregularitatem. Tertiò, quia data opinione, se incurrisse irregularitatem, non fuit ex delicto, sed ex defectu lenitatis, quæ absque culpa incurritur, & absque culpa, nullus suo beneficio est privandus.

34 Et quid dicendum, si Abbas à promotore justitiæ accusetur, non solum incurrisse irregularitatem ex defectu lenitatis utcunque, sed etiam fuisse accusatorem homicidæ; poterit ne aliquis, pendente ea accusatione, illud beneficium impetrare, aut Patronus illud præsentate? Respondeo, non posse, quia per accusationem interpositam, adhuc non vacat beneficium. Secundò respondeo, eam promotoris accusationem esse inutilem; quia Abbas verbis jam *num.1. adductis*, non fuit accusator, ut constar *ex dictis à num.7.* Tertiò respondeo, dato quod fuisset accusator, tunc illi proderit protestatio facta, coram justitiæ ministris.

35 Et quid, si accusator fuisse testem homicidii commissi dicens: *Inter eos homines, esse homicidam*, poterit Patronus ad illud beneficium alium præsentare ea pendente accusatione? Respondeo 1. non posse ex dictis *proximè*, quia adhuc beneficium non vacavit. Secundò, quia ex dictis *supra num.12.* satis constat, non fuisse testem, in illis verbis.

36 Et quòd Patronus ad beneficium nullum possit præsentare, antequam beneficium vacet; expresse deciditur *in cap. illud de jur. Patron. & cap. ult. de concession. præbend.* & traditur à Barbos. *de potest. Episc. part.3. alleg.72. à nu.1. & præcipuè, n.6.* Castr. Palao *tom.2. tract.13. disp.2. punct.5. num.1. & punct.11. §.6. n.1. & disp.3. punct.5. n.1.* Fragos. 2. *p. disp.20. §.7. n.13.* alios citante: sed beneficium Abbatis adhuc non vacavit: ergo à Patrono præsentari nequit. Addo si illud præsentet ante vacationem, præsentationem esse nullam, etiam in casu, quo Abbas per sententiam, postea beneficio sit privandus. Sic DD. *cit.*

37 Et dato, quod beneficium non sit juris patronatus laici, adhuc ab aliquo impetrari non potest ante vacationem, per sententiam declaratoriam. Ratio est primò, quia Abbas non fuit testis illius homicidii; ut à *dicto numer.12.* ostendimus. Secundò; quia nullus suo beneficio privari potest; nisi intercedente lege, & sententia simul: sententia autem privationis beneficii ferri non potest, nisi ob delicta, aut omninò similia, qnibus privatio beneficiorum cavetur ab ipso jure imponenda: cum enim sit gravissima pœna, absque gravissima culpa, imponi nequit, ut pluribus relatis sustinent Azor. 3. *part. l.7. cap.16. 17. & 18.* Barbos. *de potest. Episc. part.3. alleg.37. in medio versus finem*, Gonzal. *in reg.8.* Gloss. 15. *à num.135.* Garcia *de benefic. part. 11. cap. 10. numer. 1.* Castr. Palaus *tom. 2. tract.13. disp.6. punct. 3. §.8. numer. 1.* referentes delicta quibus aliqui ex lege, & sententia privari possunt. Sed Abbas etiam si esset testis, (qualis non fuit) ad eam depositionem, culpam gravem, nec gravissimam commisit: ergo nunquam à beneficio justè privandus erit.

§. V.

A quo possit Abbas dispensationem irregularitatis impetrare?

SVMMARIVM.

38 *Facilè impetratur dispensatio irregularitatis à promoto jam ad ordines.*
39 *Plures existimarunt, posse Episcopum dispensare in irregularitate ex defectu lenitatis.*
40 *Oppositum est tenendum.*
41 *Commissarius Bullæ Hispanæ potest juxta DD. non paucos.*

Data ea prima opinione, de qua *à num.2.* (nam juxta secundam, de qua *à num.15.* non indiget dispensatione) respondeo, Abbatem facile posse dispensationem impetrare. Primò, quia in illa contrahenda irregularitate, nullam commisit culpam. Secundò, quia si in irregularitatibus ex delicto facilius dispensatur cum jam promoto ad ordines, ut in susceptis ministret; quam cum non promoto, ut ad sacros, promoveatur; ut citato Majol. *in marg.* tradit Henriq. *tom.2. l.14. cap.17. num.6.* à fortiori facilius dispensabitur cum irregulari, ex defectu lenitatis, jam ad ordines promoto; ut in illis ministret, cum in ea irregularitatis contractione, nulla affuisset culpa. 38

A quo autem ea dispensatio impetrare possit? Respondeo, non deesse DD. asserentes, eam posse impetrare ab Episcopo; sic cum Emman. de Sa, Rodrig. Campanil. Vivald. Medin. & Covarruv. Barbos. *de potest. Episc. 2. part. alleg.39. num.47.* & cit. Sa, Hieron. Rodrig. Novario à Dian. 4. *part. tract.2. resol.69.* pro eadem sententia, illam fatetur probabilem, probabiliorem tamen oppositam, idem inquit Leand. *to. 5. disp. 7. q. 134.* Pro eadem sententia citat decem, & octo DD. Paschal. *in qq. moralibus centur.3. q.226.* illam tamen non sequitur. Illam probant ex *Concil. Trident. sess.24. c.6. de reform.* dicente ibi, dari Episcopis facultatem dispensandi in omni irregularitate, quæ non sit ex homicidio injusto voluntario: at irregularitas ex defectu lenitatis non est ex homicidio injusto voluntario. Hæc sententia ex authoritate est probabilis. 39

Dicendum tamen est, non posse Episcopum eam irregularitatem dispensare: nam in Concil. Trid. solùm conceditur Episcopis, dispensare irregularitates ex delicto occulto; & non in omni irregularitate: irregularitas autem ex defectu lenitatis, non est ex delicto. Sic cum pluribus Bonacin. *tom.1. disp.7. quæst.4. punct.4. num.13.* Avila *de Cens. part.7. disp.6. sect.5. dub.1.* Dian. Leand. & Pasqualig. *locis cit.* Tambur. *tom.2. lib.10. tract.4. de irregul. c.15. §.17. n.6.* 40

Utrum verò Commissarius Bullæ Cruciat. in irregularitate, ex defectu lenitatis orta, dispensare possit? Respondeo, non posse Commissarium Bullæ Lusitaniæ concessæ; quia in hac Bulla ad hanc irregularitatem dispensandam facultas non conceditur; sed tantum ad irregnlaritates contractas ab illis, qui quibusvis Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis ligati, Missas, & alia divina officia celebraverint, ut dicitur in Bulla Latina, & nos diximus *in Expos. Bullæ disp.23. num.36.* Secus dicendum de Commissario Cruciatæ Hispaniæ concessæ. In illa enim major conceditur facultas ex clausula ad alias plures irregularitates extensa, ibi: *super quacunque irregularitate, quæ non procedat ex homicidio voluntario:* irregularitas autem ex defectu lenitatis non provenit ex homicidio voluntario, sed ex occisione hominis; nam homicidium est crimen, occisio autem hominis potest esse sine crimine, & culpa, sic Avila *cit. Conclus.3. vers. sequitur*, Dian. *proximè*, Cornejo, Machado, quos citat, & sequitur Leand. *supra q.136.* Tambur. *tom.2. l.10. tract.4. c.15. §.17. n.7.* 41

§. VI.

Quomodo se gerere debeat Abbas in regimine suæ Ecclesiæ?

De hac quæstione diximus *q. præcedente à num.9. usque ad finem quæstionis*; Recole ibi dicta, quæ sufficiunt, 42

juxta primam sententiam *à num.2. allatam*; nam juxta secundam *à numer.15.* in qua irregularitatem non intelligimus incurri; hæc non sunt necessaria. Hanc tamen quæstionem extendimus, quia ab Advocato partis, ita 'petitum fuit.

QUÆSTIO XXXIV.

An habens plantas pedum distortas sit irregularis, & admissus ab ordinario ad suscipiendos ordines Minores, quoad Majores demitti possit?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non est irregularis.*
3 *A judice competente, ad Minores ordines, fuit judicatus non irregularis.*
4 *Judicium ordinarii est veluti sententia, quæ transit in rem judicatam; & ab illa non receditur, si injusta non appareat.*
5 *Concessis dimissoriis ad suscipiendos ordines Minores, censetur non dari impedimentum.*
6 *Non censetur missus Joannes, ut ab Episcopo eum ordinaturo dispensetur in præsenti casu.*
7 *Qui non potest ad ordines Majores aliquem admittere, nec illum ad Minores admittere potest.*
8 *Prohibita irregulari susceptione ordinis, etiam prohibetur prima tonsura.*
9 *Non adversatur textus in c.1. de filiis presbyter.*
10 *Defectus pedum in Joanne, nec ex propria culpa, nec ex aliena processit.*

1 Joannes musicus, non ex propria culpa imos pedes, seu ut dicitur, plantas pedum habebat distortas. Hæc tamen distortio non illum impedit ambulare, currere, ascendere scalas, & montes. Sede vacante à vicario generali in spiritualibus, dimissorias obtinuit, ad suscipiendos ordines Minores à quocunque Episcopo; ad Majores repugnat, illas concedere; quia ex eo corporis defectu, illum irregularem præsumit. Quæritur, An sit irregularis ex eo defectu; & debeant ad Majores ordines dimissoriæ concedi?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, Joannem non esse irregularem, ex defectu corporis plantas pedum distortas habentis. Moveor primò, quia duplicem assignat DD. rationem, ob quam hic habens plantas pedis distortas irregularis censeri possit. Prima, si absque baculo ad altare non possit ascendere. Secunda est, ne claudicatio magnam generet deformitatem, sed hæc corporis vitia in Joanne non dantur: ergo non est irregularis. Major quoad primam partem constat ex textu *in cap. Nullus Episcopus, de consetr. dist.1.* ibi: *Nullus Episcopus, presbyter, aut Diaconus, ad solemnia Missarum celebranda, præsumat cum baculo introire, &c.* Gloss. ibi. Secunda colligitur *ex cap.2. de cleric. ægrotant.* ibi: *Quia nec securè propter debilitatem, nec sine scandalo, propter deformitatem membri, hoc fieri posse confidimus,* & aliis, & DD. Castr. Palao *tom.6. disp.6. punct. 11. num.3.* Gibal. *de irregular. cap.3. q.2. consect.3.* Tolet. *l.1. sum. c.63. nu.5.* Leand. *tom.5. tract.2. disp.2. q.2. & 51.* Dicastill. *tom. de juram. & cens. tract.10. disp.7. de irregul. dub.8. num.170.* Soar. Sayr. Molin. & aliis pluribus, quos citant: sed Joann. ex neutro, ex his capitibus est irregularis; non ex primo, quia ambulat, currit, ascendit scalas, & montes absque baculo; nec ex secundo; quia illa levis deformitas, quæ apparere potest, non apparet, quia vestibus oblongis usque ad imos pedes tegitur. Et sic cessat illa deformitas; & ita cessante, præter citatos, tenent, non esse irregularem Bonac. *tom.1. disp.7. q.2. punct.2. n.14.* Filliuc. *tract.19. c.6. n.173.* Bassæus *Verb. Irregularitas 2. n.6.* Tamburin. *tom.2. l.10. c.8. §.1. n.15.*

3 Secundò moveor, quia Joannes bene notus à Vicario Generali in spiritualibus ex eo Sede Vacante, accepit litteras dimissorias, ut à quocumque Episcopo ordines Minores suscipere potuisset, & de facto, illos suscepit à quodam Episcopo. Unde sequitur, Joannem irregularem non fuisse judicatum ab ipso Vicario Generali in spiritualibus, illum probè cognoscente, & facultatem habente ab ipso Capitulo, Sede Vacante, ad hoc judicium ferendum. Et communiter docent DD. ad Episcopum, & Ordinarium pertinere judicare de his corporis defectibus; an inducant, aut non inducant irregularitatem. Sic Soar. *tom.5. in 3. part. disp.51. sect.2. num.18.* Bonac. *cit. num.36.* Avila *7. par. disp.3. dub.2.* Castr. Palaus *proximè*, Tamburin. *allatus cap.7. §.2. num.2.* Dicastill. *numer.172.* Dian. *3. part. tract.6. resol.61. & 4. part. tract.2. resol.73.* Leand. *adductus quæst.81.* & plurimi quos citant, id colligentes *ex c.2. de corpor. vitiat.* qui textus bene ponderatur à Soar. & Castil. *locis cit.*

Ex his sequitur judicium latum à Vicario generali in spiritualibus de persona Joannis fuisse quamdam sententiam jurisdictionalem, ut colligitur *ex text. in cap.1. de corpor. vitiat.* & notatur Henriq. *l.14. cap.8. numer.2.* Sayr. *lib.6. cap.7. in fine, & cap.8. num.11.* Laym. *l.1. sum. tract.5. p.5. cap.7. in fine*, quos refert, & sequitur Castr. Palaus *d. n.3. propè finem*: at à sententia lata, & re judicata non licet recedere, si injusta non appareat; non tamen in præsenti apparet, quia pro se communem DD. sensum, ut dictum est, tenet. 4

Nec obstat, dicere Vicarium Generalem in spiritualibus non declarasse Joannem pro non irregulari, sed illi dimissorias litteras concessisse, ad suscipiendos Minores ordines ab Episcopo, ut ab illo declaretur, pro irregulari, aut pro non irregulari; concedunt DD. posse mitti ordinandum ad Episcopum, à quo ordines sunt suscipiendi, ut ab illo declaretur irregularis, aut non irregularis; Sic Sayr. Avila, Soar. Henriq. Majol. Ugolin. Filliuc. & Reginald. quos refert, & tuetur Bonac. *tom.1. disp.7. de irreg. q.5. pun.1. num.9.* Non, inquam, obstat id dictum; quia ipsi citati DD. dicunt, quando Episcopus aliquem irregularem ad ordines admittit, vel concedit dimissorias, cum eo censeri in irregularitate dispensare; vel concedere facultatem, ut ab Episcopo, ad quem mittitur, dispensetur; & cum Episcopus ad quem Joannes missus fuit, ut ordinaretur, illum ordinavit, eum non cognoscens irregularem: ergo illius judicio standum est. 5

In præsenti tamen casu censeo, Vicarium Generalem in spiritualibus non judicasse Joannem irregularem, & ideo illi dimissorias ad ordines Minores concessisse: si enim ita non judicasset, difficilè à peccato mortali esset immunis, quia mittere irregularem ad eum, qui in dicta irregularitate dispensare non poterat; nec etiam de illa cognoscere, peccatum mortale est, dimissoriæ autem erant absolutæ nullam dantes notitiam de tali corporis defectu, & Joannes vestibus oblongis, facillimè suum defectum occultabat. Ne ergo dicamus Vicarium Generalem in spiritualibus peccasse mortaliter, concedendo dimissorias irregulari, & illum ad Episcopum mittendo, ut ordinaretur; potius dicendum mihi est, illum irregularem non judicasse. Sic colligo ex illis, quæ asserit Escobar. *tom.6. Theol. moral. l.53. sect.2. n.141. & 142.* 6

Ex hac congruentissima ratione sequitur Joannem, non censeri irregularem ad suscipiendos ordines Majores, quia jam ad Minores irregularis non fuit habitus. Ratio est, quia si esset irregularis ad Majores ordines, etiam talis esset ad Minores; & solus Pontifex cum illo tam ad Minores, quam Majores ordines dispensare poterat; in hac enim irregularitate ex defectu corporis, inferior dispensare nequit. Sic communiter sentiunt DD. Navarr. *in sum. cap.17. num.200.* Soar. *dict. disp.51. sect.2. numer.18.* Sayr. *l.6. cap.8. in fine*, Avil. *p.7. disp.3. dub.3.* Covarr. *in Clem. si furiosus, 1. p. initio, n.7.* Castr. Palaus *dict. tom.6. disp.6. punct.11. in fine*, Bonacin. *dict. disp.7. q.2. punct.2. num.36.* Molin. *tract.3. disp.70. nu.19.* Ugolin. *tract. de irreg. c.52. §.2.* Filliuc. *tr.19. cap.6. num.180.* Regin. *l.30. nu.45. & 59.* Dicastill. *dicta disp.7. dubit.8. n.216.* Leand. *tom.5. tract.2. disp.2. quæst.81.* Escob. *tom.6. l.53. sect.2. dub.13.* Tambur. *tom.2. c.8. §.3. n.1.* 7

Et hanc resolutionem adeo aliqui existimavit veram, ut prohibita irregulari ordinis susceptione, etiam illi prima tonsura prohibita censeatur; Ex eo quod ad ordines suscipiendos sit dispositio, & in statu clericorum constituat irregularem. Vide Escob. *cit. numer.102.* Castr. Palaum *punct.5. num.2.* Ne ergo dicamus Vicarium Generalem in spiritualibus, sine potestate dispensare in dicta irregularitate, potius dicendum est, illum irregularem non judicasse, 8

se, quia illum cognoverat, & illius defectus apud omnes erat publicus.

9 Nec obstat, quòd Episcopus, & Capitulum Sede Vacante, potest dispensare cum irregulari ex defectu natalium; nempe, cum quocumque illegitimo, ut ordines Minores suscipiat, non tamen Majores, ut omnes concedunt, apud Castr. Palaum *dicta disp.6.punct.9. num.7.* Leand. *d.tom.5. tract.2. disp.3. quæst.50.* Escob. *tom.6. l.53. sect.1.nu.75.* & expresse de Capitulo Sede Vacante Castr. Palaus *num.11.* ergo etiam authoritate Capituli, Vicarius Generalis in spiritualibus, potuit cum Joanne dispensare in eo defectu ad suspiciendos Minores ordines, licèt non possit cum eo dispensare, ut Majores suscipiat. Non, inquam, obstat, quia respondeo, negando consequentiam. Diversa ratio est, quia Episcopus, & Capitulum Sede Vacante dispensat cum habentibus defectum natalium in irregularitate ad ordines Minores suscipiendos, quia id illis expresse conceditur *in c.1. de filiis presbyt.* ibi; *Is qui defectum patitur natalium, ex dispensatione Episcopi licitè potest (si ei aliud Canonicum non obstat) ad ordines promoveri minores, &c.* At id Episcopo, ad habentes defectum corporis non conceditur. Et sicut irregularitas non contrahitur, nisi in jure expressa habeatur, *cap. Is, qui de sentent. excom. in 6.* ita dispensatio Episcopo non conceditur expedienda, nisi in jure illi expressè concedatur: in jure autem Concil. Trid. *sess.24.c.6. de reform.* Solum conceditur Episcopo, ut possit dispensare in iis, quæ proveniunt ex delicto occulto, excepto homicidio voluntario. Vide Soar. *tom.5. in 3. p. disp.44. sect.2. num.4.* Escobar. *proximè n.73.*

10 Adverto, quamvis Joannes dixisset, habuisse illum defectum corporis, absque propria culpa, ut constat ex dictis *num.1.* non sequi, illum fuisse passum culpa aliena. Licet enim culpa alterius illum habuisset defectum, non ex eo, esset irregularis; quia jura hanc irregularitatem impotentiæ, de propria culpa, & non de aliena loquuntur, ut sentiunt Præposit. *in 3. part. q.5. dub.115.n.117.* Hurt. *de irreg. disp.14.n.52.* Acuna *in decret.1. part. dist.33. cap.2. n.6.* Ægid. Coninch. *disp.18. dub.14. nu.108.* Henriq. *l.14. c.8.n.3.* Tolet. *l.1.c.6. in fine*, & hoc plures dicunt probabile ex contraria sententia, quos sequuntur Dian. *4.part. tract.2. resol. 60.* Leand. *cit. tract.2. disp.2. q.79.*

QUÆSTIO XXXV.

An dispensatio, habentis oculum sinistrum erutum, in supplica dicentis, se carere visu ejusdem oculi, sit valida?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Fuit valida, quia à Vicario generali in spiritualibus, ut valida fuit expedita.*
3 *Vitium corporis, quod non affert deformitatem, horrorem, aut impedimentum ad usum ordinis, non inducit irregularitatem.*
4 *In præsenti, & simili casu prius attenditur ad deformitatem, quàm ad visus carentiam.*
5 *Glossa idem sentit de carente oculo, ac de carente visu.*
6 *Ex DD. idem ostenditur.*
7 *Dispensatio non fuit subreptitia.*
8 *Illa indigebat Raymundus juxta aliquos DD.*
9 *Non est irregularis habens utrunque oculum integrum, & carens visu in dextro oculo.*

1 Raymundus ordinandus, à S. Pontifice dispensationem obtinuit; in cujus supplica dicebat, se in sinistro Canonis oculo, visus pati carentiam, cum ipsum oculum haberet erutum; loco tamen illius, vitri oculo utebatur, adeo affabrè facto, ut circunstantibus, nullo carere oculo videretur, ut notavi illi sæpius alloquens; in visu verò aliquem ostendit defectum. Quæritur, An dispensatio fuisset valida, dicendo in suplica loco oculi eruti, se carentiam visus pati?

RESOLUTIO.

Respondeo validam fuisse eam dispensationem. Moveor primò, quia rescriptum à S. Pontifice obtentum, executioni datum fuit à Vicario Generali in spiritualibus, probè cognoscente Raymundum, & illius defectum, cum esset ejusdem civitatis incola, in dubiis autem pro sententia judicis, & superioris standum est. 2

Secundò, quia omnes conveniunt DD. tunc vitium corporis irregularitatem inducere, quando affert publicam deformitatem, aut notabilem gignit horrorem, aut impedit decentem usum, & exercitium ordinis; ut regulam generalem, sic astruunt DD. quos referunt, & sequuntur Leand. *tom.5. de irregul. tract.2. disp.2. qu.2.* Pellizzar. *tom.2. Man. Regul. tract.7. c.5. num.2.* id colligentes *ex cap. ult. de corp. vitiat.* Sed Raymundus nullam patitur deformitatem, defectum tegens per oculum vitreum, & illum movens æqualiter, ac sanum, nec alium notabilem horrorem, ex ipsa arte generatur, nec impedimentum habet ad usum, & exercitium ordinis; nam tali virtute videndi pollet in oculo dextro, ut Canonem sine deformitate possit legere; aut quia ipsum Canonem memoria tenet: ergo dicens in supplica se visu oculi sinistri carere, falsam non narravit, nam aliam deformitatem ex oculo eruto, non patiebatur. 3

Tertiò, quia in præsenti, & simili casu, potius attendendum est ad deformitatem dicti oculi, quàm ad carentiam illius visus, ideo enim Gloss. *in cap.2. de verb. signif.* idem dicit de carente oculo, & de carente ejus visu apud Alexand. *in sum. cap.27. num.199. vers. Quarto dico*; ibi: *Licet Gloss. in cap.2. de verb. signific. idem de carente oculo, & de carente ejus visu, videatur censuisse, etiamsi integer appareat secundum Alexand. in c. Hinc etiam 49. dist. & Vuendel. in 4. dist.15.q.1. col.18. quod teneri potest de oculo sinistro, quem stylus Romanus oculum Canonis appellat, cum est necesse videre eo, ut Canonem Missæ sine indecore, & nimia faciei ad populum conversione legere posset: aliàs secus. Quod nuper consuluimus ei, qui visu dextri oculi tantùm valebat, ut sine tali conversione legere posset; magis enim deformitas, quàm defectus visus videtur in hoc expensus, & ideo in c. si Euangelia, disponens de carentia oculi, quæ gravem inducit deformitatem, non est extendendum ad carentiam visus, quæ eam non facit, argum. Odia, de reg. jur. in 6.* Sic Navarrus. Quem sequuntur Avil. Bonac. Dian. Pellizzar. Raym. apud Leandr. *supra q.9.* ergo si per artem cessat deformitas oculi eruti, valida fuit dispensatio. 4

Hæc confirmantur, & magis stabiliuntur ab his, quæ dicuntur à Tamburin. *tom.2. l.10. tract.4. de irreg. cap.8. §.1. num.2.* ibi: *Si autem alicui unus oculus, vel unius oculi visus desit, sic distingue; Si desit dexter, & notabilis defectus, seu deformitas non appareat, vel per artem sufficienter tegatur, irregularis non est: si desit sinister, (quem vulgus oculum Canonis appellat) adest per aliquos DD. irregularitas, sed nimis rigidè. Quare meritò per alios, si ex quocunque capite, legendo, vel recitando Canonem, non debeat sacerdos, se cum notabili deformitate convertere ad illum legendum (quam certè deformitatem facillimus erit evitare) irregularitatem ex hoc capite non pertimescat.* Lege Navarr. *in sum. cap.27. n.199.* Soar. *de Cens. disp.51. sect.2. num.15.* G. Hurt. *de irregul. disp.2. diff.14. n.51.* Joann. Præpos. *in 3. p. q.5. de irregul. dub.44. n.113.* Lege etiam Laym. *l.1. tract.5. p.5. capitul.7.* Hucusque Tamburin. Videri etiam possunt non pauci, apud Pellizzar. *d. tract.7. cap.5. num.58.* Filliuc. *tract.19. num.168.* idem sentientes: sed in Raymundo ex carentia sinistri oculi nulla apparet deformitas, satis, sufficienterque tecta, & suppressa per oculum vitreum, eandem habentem æqualitatem, & motum, ac ipsum dextrum, ut sæpius notavi, cum per aliquos annos esset meus auditor; nec hunc defectum scirem, nisi ab eo essem edoctus. Deinde legit Canonem, ut jam dixi: ergo deformitas, (quæ magis attendenda est,) cùm non datur, validè dispensationem obtinuit. 5

Quartò moveor ex dictis præcedenti quæst. *num.2. in fine*, ubi diximus cum Bonac. Filliuc. Bassæo, Tamburin. & alii non censeri irregularem, habentem pedes distortos, quando eam deformitatem vestibus oblongis tegere potest; & sine alio impedimento ad altare ascendere: ergo etiam Raymundus, non erit irregularis censendus, ex deformitate oculi eruti orta, quia ea deformitas 6

tegitur ex oculo vitreo, & aliqua versione, ad legendum Canonem, & etiam tegitur ex visu perspicaci, quo pollet oculus dexter, & quia canonem memoria tenet.

7 Nec obstat, dicere, in his terminis Raymundum non indiguisse dispensatione; & tamen illam impetravit non narrando verum. Non, inquam, id obstat; quia responderi potest primò, quòd ad sedandam suam conscientiam, illam indigebat, narrando verum; nempe se carere visu oculi sinistri; nam plures DD. sentiunt esse irregularem carentem visu, in oculo sinistro, licèt in illo nullam habeat deformitatem. Sic Henriq. *l.14. c.8. n.2.* Filliuc. *tract.19. cap.6. n.168.* Soar. *tom.5. in 3.p. disp.51. sect.3. nu.16.* & ex stylo Curiæ ea indigebat dispensatione, ut inquit Tolet. *l.1. c.63. n.5. Vers. Hi omnes*, quia existimant, deforme esse totum caput vertere ad legendum Canonem. Et sic dispensatio non fuit supervacanea. Respondeo secundò, se narrasse verum, quia deformitas, quæ ex oculo eruto oriri poterat, per artem cessaverat, & sic per sententiam eorum DD. ad ordines poterat promoveri.

8 Nec obstat secundò, dicere, illam dispensationem fuisse nullam, quia in text. *cap. si Evangelica, dist.55.* expressè deciditur, habentem oculum erutum esse irregularem, ibi: *Nam illi, cui erutus est oculus, non possunt secundum Canones, sacerdotii jura concedi.* Et DD. ut certum id fatentur, Avil. Ægid. Regin. Hurt. Machad. Villal. apud Leand. *d. tom.5. tract.2. disp.2. q.2.* Sed Raymundus habet oculum sinistrum erutum, quem defectum in supplica, non expressit: ergo dispensatio fuit nulla. Non, inquam, obstat, quia ex dictis constat ex eo defectu nullam pati deformitatem ob quam textus illam inducit irregularitatem. Nam si Raymundus erutum habuisset oculum dextrum, ut habebat sinistrum, & aliqua arte potuisset tegere hunc defectum, non esset irregularis, ut vidimus *supra* apud Tamburin. *n.5. allatum*: ergo si aliqua arte potuisset tegere deformitatem, ut potuit, quam habebat in oculo sinistro, irregularis non erit; quia oculo dextro absque indecentia Canonem legere potest.

9 Confirmatur, quia plures DD. asserunt non esse irregularem habentem utrumque oculum integrum, quamvis careat visu dextri. Sic Avila *7. part. disp.3. dub.1.* Dian. *5. p. tract.6. resol.22.* Dicastill. *tom. de Iuram. & Cens. tract.10. disp.7. dubit.8. n.173.* & omnes, apud Leand. proximè *q.8.* Navarr. *in sum. c.27. nu.199.* Henriq. *l.14. c.8. nu.2.* Filliuc. *tract.19. cap.6. qu.5. num.168.* Bonac. *tom.1. disp.7. de irreg. quæst.2. punct.2. n.2.* Castrus Palaus *tom.6. punct.12. num.3.* Villal. *tract.2. diffic.35. n.14.* Gibalin. *de irreg. c.3. q.2. consect.1. Vers. Tertio*, Pellizzar. *tract.7. c.5. num.58.* Molin. Ugolin. Tolet. Regin. apud Dian. *cit.* Ex hac ratione, quia non impeditur decens ordinis usus, nec datur notabilis horror, & deformitas: sed Raymundus cum illo oculo vitri decenter ordinis ministerium exercet, nullus datur horror, quia ejus defectus non apparet, nec cognoscitur, nec in legendo Canonem, datur deformitas: ergo quamvis careat visu oculi sinistri, non censebitur irregularis.

QUÆSTIO XXXVI.

An ille, cui deest index digitus, sit irregularis?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Non est irregularis, ut probatur ex jure.*
3 *Ratione ostenditur.*
4 *Vt fiat signum crucis in Missa, non videtur index necessarius.*
5 *Quæ deformitas ad irregularitatem requiratur.*
6 *Ille censetur irregularis, qui careat pollice, aut simul pollice, & indice.*
7 *Ad ordinarium pertinet judicare, an detur, vel non detur irregularitas.*

1 STephanus dum erat puer ex fortuito casu cujusdam lapidis, dextræ manus digitum indicem in totum amisit, medio tamen rectè scribit, & alia gerit, ac si index illi non deesset. Ad ordines promoveri desiderat. Quæritur, An sit irregularis; & si à S. Pontifice dispensationem obtinebit?

RESOLUTIO.

Respondeo, Alicui videbitur non esse irregularem ex text. *in cap. Qui partem dist.55.* ibi: *Cui vero casu aliquo contigit* (nempe abscindere partem digiti) *dum aut operi rustico curam impendit, aut aliquid faciens, se non sponte percussit, hos, Canones præcipiunt, & clericos fieri, & si in clero fuerint reperti, non abjici.* Et ex textu *in cap. Lator præsentium, ead. dist.55.* in qua declaratur, non esse irregularem illum, cui à Normannis digitus sinistræ manus fuit abscisus, ibi: *Quoniam sista est, quod à Normannis digitum ipsum habeat abscisum, ad promovendum (si alias dignus fuerit) nil ei nocebit.* Et rationem reddit. *Eo quod quidde his, qui à dominus, vel medicis, sive à paganis, non spontè tale patiuntur, sacri censeant Canones, dilectionem tuam latere, non credimus.* Non declarat hic textus, an talis digitus sinister, sit index an alius ipsius manus? Nec Gloss. id declarat. Censendum tamen est, fuisse indicem, tum quia est principalis, & potentior totius manus, denominatio autem semper fit à digniori, & potentiori, ut ex legibus DD. ostendit Barbos. *tract. de Axiom.69. num.1.* tum quia expositus magis est abscisioni; ergo tum mihi probabilius videatur, textum fuisse loquutum de digito indice, & declarare in eo, S. Pontificem, non fuisse irregularem illum, cui Normanni eum digitum absciderunt, nec erit Stephanus irregularis, cui lapis digitum indicem manus dextræ abscidit. Idem etiam colligi potest ex *text. in cap. ult. de corpore vitiat.* in quo non censetur irregularis Monachus, cui ex casu fortuito, barrea serra cadens, avulsit ungulam pollicis, si manus adhuc sit potens ad hostiam frangendam: sed Stephanus, deficiente indice, cum digito medio, & pollice, potest hostiam frangere absque ulla debilitate, nam cum illis digitis scribit, & alia gerit, ac si defectum digiti indicis non pateretur. 2

Probatur ratione, quia non est irregularis ille, qui caret digito, absque sua culpa, sine quo potest elevare hostiam, illam frangere, & facere signum Crucis, ut docent Bonacin. *tom.1. disp.7. de irregul. quæst.2. punct.2. n.32.* Lublin. *Verb. irregularitas num.23.* Tolet. *in sum. l.1. cap.63. num.3. in fine.* Sed Stephanus absque digito indicis, potest hostiam elevare, frangere, & facere signum crucis: ergo non est irregularis. Minor ostenditur, quia pollice, & digito medio bene potest hostiam, & elevare, & frangere, quia ut jam diximus; potest scribere, & alia agere; ac si haberet indicem digitum; nec in iis actionibus gerendis, apparebit deformitas, aut scandalum. Nam quamvis aliqua apparere possit deformitas, erit tam modica, quæ equidem eum impedire non debeat; sicut inquit Gloss. *in cap. ult. cit. Verb. deformitatem*, in considerationem venire non debere modicam deformitatem, quæ oriri possit ex avulsione ungulæ: ergo etiam in considerationem venire, non debet modica deformitas, quæ forsan oriri possit ex elevatione hostiæ ab Stephano, eam elevante, & frangente; in illo enim minor erit, quam in eo, qui defectum ungulæ patitur; nam defectus ungulæ magis apparet; cum in elevatione hostiæ, à nullo impeditur, ne à circumstantibus videatur: at defectus indicis, & illius modicæ radicis scisæ, pollice in totum tegitur. 3

Nec defectus indicis manus dextræ causare potest deformitatem, faciendo signum crucis; quia in Missa, non video, alium digitum præter pollicem, esse necessarium. Ut ostendo: nam in principio utriusque Evangelii pollice signatur liber, vel altare, si Evangelium sit S. Joannis, in fine Missæ, ut constat ex ipsis Missalis rubricis. Et quando in ipsis Evangeliis signat se ipsum sacerdos in fronte, ore, & pectore non pollice simul, & indice; sed tantum cum pollice, ut videre est apud Gavant. *part.2. tit.6. litt.O.* In aliis verò Missæ locis, principio, fine, & aliis, quando fit signum crucis, non fit aliquibus digitis, sed manu extensa. Quare non sunt aliqui digiti necessarii, ut in Missa fiat signum crucis, exceptis illis, in quibus sacerdos tenens hostiæ particulam inter pollicem, & indicem signat ter super calicem, dicens: *Pax Domini, &c.* Et quando ipsa hostia, ante communionem, se signat. In his tamen Stephanus loco indicis uti potest digito medio, in quo non datur immodica deformitas, ut jam vidimus. Et ulterius ostenditur: quia non est irregularis ille, qui medium digitum cum indice conjunctum habet sine divisione, ut tenet Henriq. *l.14. cap.8. n.1. cum aliquibus quos* 4

citat

citat in Gloss. litt. M. & Leand. *tom.5. de irreg. tract.2. disp.2. quæst.46.*

5 Quæ tamen deformitas impediat ad ordines promovendum? Gloss. *in cap.2. de cleric. ægrot. & delibit. Verb. Deformitatem*, respondet, illam impedire, quæ impedit ordinatum, ne celebret, & hoc melius potest ipso facto perpendi, quam statuto aliquo exprimi. Hæc deformitas rectè exprimitur in ipso *cap.2.* in quo deciditur, esse irregularem illum presbyterum, cui medietas palmæ cum duobus digitis à prædone fuit abscisa; quia inquit textus, *nec securè propter debilitatem, nec sine scandalo, propter deformitatem membri, hoc fieri posse confidimus:* At in nostro casu nulla datur debilitas in manu, nec scandalum, quia non dabitur deformitas in ordinis exercitio, ut patet ex dictis, & ipsa Gloss. asserente ibi: *Ex hoc verbo apparet, quæ deformitas ordinandum impediat.*

6 Nec obstat, quod asserunt plures, nempe esse irregularem illum, qui caret digito pollicis, vel indicis, ut cum Zerol. Navarr. Villalob. Ugolin. Tolet. Lubin. Henriq. & Gibalin. tradit Leand. *tom.5. tract.2. disp.2. quæst.43.* Non, inquam, obstat; quia ipsi DD. id astruunt ex hac ratione, quia habens defectum pollicis, aut indicis debitè, & sine deformitate ordines exercere nequit: At ex dictis constat posse Stephanum debitè, & sine deformitate ordines exercere. Quare melius dicendum est contra eos DD. *cit.* illum dici irregularem, qui caret pollice, vel ita debili, ut hostiam frangere, vel elevare non valeat, ut inquiunt Henriq. *l.14. c.8. n.1.* ibi: *Qui caret digitis dextera, quibus fit crucis signatio, aut pollice, quo tenere debet Eucharistiam, dicitur irregularis*, & Castr. Palaus *tom.6. disp.6. punct.11. n.3.* nullam de indice facientes mentionem. Irregularis etiam dicitur, qui caret simul indice, & pollice, ut ait Tamburin. *tom.2. tract.4. de irregul. c.8. §.1. nu.15.* Si enim deficiat tantum pollex, vel simul pollex & index, datur irregularitas, quia & datur deformitas, & hostia nec frangi, nec elevari potest, hæc autem cessant si detur pollex, & digitus medius, ita loco indicis adstantis, ut in his actionibus non videatur indicis defectus.

7 Ex dictis, quid sentiam in præsenti casu; dico, & censeo ad me non pertinere de his judicium, sed ad Episcopum, & ordinarium judicare pertinere an dictus effectus inducat, an non inducat irregularitatem? Ut tenet Henriq. *proximè cit.* & alii plures quos citavimus *q.34. nu.3.* Etsi judicet, dictum defectum inducere irregularitatem, recurrat ad S. Pontificem, qui veritate narrata, dispensabit.

QUÆSTIO XXXVII.

An comitans ex præcepto, & metu, Judicem ad capiendum delinquentem, fiat irregularis, secuta morte delinquentis?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Probabile est, non incurrisse irregularitatem.*
3 *Metus carceris à jure, & DD. dicitur gravis.*
4 *Interficientes delinquentem, se armis defendentem, ne capiatur à judice, irregularitatem non incurrunt.*
5 *Probabilius videtur, Adrianum irregularitatem incurrisse.*
6 *Non excusatur ab irregularitate ob præceptum, & metum judicis.*
7 *Testis, ob præceptum, & metum gravem ferens testimonium, secuta morte, ab irregularitate non excusatur.*
8 *Non excusatur Adrianus ab irregularitate; dicens se non esse ex justitiæ ministris.*
9 *Satisfit fundamentis contrariæ sententiæ.*

1 ADrianus ob mandatum, & metum criminis à se commissi, judici præcipienti, ad eum comitandum, ut caperetur delinquens, qui si noluisset se tradere, erat occidendus obtemperavit. A comitantibus judicem, delinquens vinculis se tradere nolens, fuit occisus; ut à Rege in mandatis habebant. Quæritur, An Adrianus unus ex comitantibus judicem, irregularitatem incurrisset?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, probabile mihi videre, irregularitatem non incurrisse. Quod ostendo hac duplici ratione. Prima est, quia probabile est, & probabilius à citandis, non esse irregularem testem in causa sanguinis, secuta morte, quando præcepto, & ex metu gravi tulit testimonium; ut sustinent Ægid. Coninch. *de Sacram. disp.18. dub.10. numer.96.* Joann. Præpos. *disp.5. de irreg. dub.13. num.105.* Bonac. *tom.1. disp.7. de irregul. quæst.4. punct.3. nu.8.* Dian. *4. part. tract.2. resol.31.* & cum Mercero, Cornejo, præter citatos, Leand. *tom.5. tract.2. disp.7. qu.69.* Hanc opinionem ex doctrina Soar. & aliorum tenet Gibalin. *cap.4. de irreg. q.3. à num.1. & à n.73.* Eandem amplectitur Castr. Palaus *tom.6. disp.6. punct.14. §.3. num.4.* in fine, & alii, ex hac ratione: quia testis in causa sanguinis, voluntariè se non injecit, sed coactè ad testimonium ferendum; ideoque dignus non est, ut hac afficiatur irregularitate. Et negandum non est, opinionem tot ac tales habentes DD. esse probabilem, quidquid alii *infra* citandi oppositum sentiant: ex illa ergo sic infero, si testis jussus, & coactus ad testimonium ferendum, secuta morte, irregularitatem non incurrit; nec etiam illam incurrit Adrianus jussus à judice ad ipsum comitandum, ad capiendum delinquentem; (qui fuit occisus) ex metu carceris, quem ex crimine commisso timebat; quia ex præcepto, & coactè se injecit ad comitandum judicem.

3 Quòd verò metus carceris sit metus gravis, constat ex *l. Nec timorem, l. Qui in carcerem ff. de eo, quod metus causa.* Videatur Sanch. *lib.4. de matr. disp.5. number.9.* Et quamvis nullus metus à judice Adriano fuit in præsenti incussus: Adrianus tamen timuit, si in præsenti ipsi judici non assentiretur, illum comitando, posse à judice ob spretum mandatum, seu invitationem, in carcerem detrudi, occasione assumpta, ex delicto ab eo commisso, qui metus licèt intrinsecus, timetur, quòd infertur à causa libera, non ob crimen commissum, sed ob spretam invitationem: & sic eum reddet liberum, ab illa irregularitate, quia re vera, ob malum grave de proximo eventurum judicem coactus fuit comitari. Sic videntur sentire DD. *cit.* de teste, ex gravi metu testimonium ferente, non distinguentes, an hic metus proveniat ab intrinseco, supponentes tamen, vel esse incussus à causa libera, vel probabiliter timendum, ab ea esse incutiendum.

4 Secunda ratio, quia mens istius judicis non erat, hunc delinquentem occidere, sed illum capere: habebat tamen in mandatis à Rege, si illum capere non potuisset; & armis ne caperetur, resisteret, quòd tunc illum occideret. Delinquens autem judici, & comitantibus restitit; & à comitantibus, alter se defendere non volentibus, nec illum capere, illum occiderunt, & sic non incurrerunt irregularitatem ex defectu lenitatis; quia illum occiderunt, se defendentes ab iniquo aggressore, quia illum capere, & non interficere desiderabant. Et in his circunstantiis nec Adrianus, nec alii ex comitatu judicis irregularitatem contraxerunt. Sic in his casibus tenent Majol. Sayr. & Leandr. *tom.5. tractat.2. disput.10. quæst.20.* ubi loca Majoli, & Sayri refert.

5 Dixi *num.2.* hanc sententiam mihi videri probabilem, & juxta illam, Adrianum probabiliter irregularitatem non incurrisse. Opposita tamen pluribus probabilior videbitur. Probari potest, quia omnes comitantes reum ad mortem, vel judicem ad custodiam, fiunt irregulares, ut omnes fatentur, Bonacin. *tom.1. disput.8. de irregul. qu.4. punct.1. num.8.* Castr. Palaus *tom.6. disput.6. punct.14. §.4. num.2.* Tambur. *to.2. lib.10. tract.4. cap.15. §.10. n.11.* Sed Adrianus judicem comitatus fuit ad incarcerandum delinquentem, vel ad illum occidendum, casu, quo se ad vincula tradere noluisset, & se armis à vinculis defenderet: ergo secuta morte, irregularis est factus.

6 Nec excusatur ab irregularitate ob præceptum judicis & metum carceris: propter crimen à se commissum, quia ut ipse fatetur, si noluisset judicem comitari, nihil ob eam inobedientiam timebat, quia judex eum obligare intendebat; timebat tamen carcerem ob crimen commissum, in quem justè poterat ipse Judex eum detrudere: at cum hic metus provenisset ex delicto commisso, & ab intrinseco, illum excusare non poterat, sicut non excusat à contrahendo matrimonio illum, qui ad illud tenetur,

& à voto adimplendo, ut videre est apud Sanch. *lib.4. de matr. disp.13. n.3.* & alios DD.

7 Et etiam concesso, quòd præceptum judicis esset obligatorium, & metus esset cadens in constantem virum, & justum, ab irregularitate non esset liber. Ratio est, quia ab illa non est liber testis, qui ob eas causas fert testimonium in causa sanguinis: nam quamvis à peccato maneat immunis, non tamen, secuta morte, ab irregularitate ex defectu lenitatis, ut cum Majol. Tabien. Silvest. Navarr. Angel. Angles, Ugol. Henriq. Sayr. Avil. Villalob. Filliuc. Aloysio Soar. quos citat. Dian. *4. part. tract.2. resol.*31. & Leand. non tamen sequitur *tom.5. tract.2. disp.7. quæst.69.* sequitur tamen Hurt. *disp.2. de irregul. diffic.* 11. *num.*40. & Tambur. *supra allatus* §. 12. *num.*15. Ex hac ratione, quia etiam ipse judex delinquentem occidens, fit irregularis, etiam si ad id obligatus, & coactus occidat: ergo etiam si testia ferat testimonium contra delinquentem, ex præcepto, & metu gravi coactus, morte secuta, fit irregularis: ergo etiam fiet irregularis Adrianus judicem comitans, secuta morte, licèt id faciat ex præcepto, & coactus.

8 Neque dicas, Adrianum non fuisse irregularem; nam licèt à judice fuisset invitatus, ad illum comitandum, ut delinquens caperetur, vel interficeretur; si capi se non permisisset; non erat tamen ex publicis Justitiæ ministris, qui hanc contrahunt irregularitatem, ut cum Vasq. & aliis pluribus diximus *supra quæst.*33. *num.*12. & non ex privatim comitantibus, ut famili ipsius Judicis, quando comitantur delinquentem ad supplicium, & docente Navarr. Henriq. quos afferunt, & sequuntur Tambur. *tom.2. lib.* 10. *tract.* 4. *cap.*15. §. 10. *numer.* 11. Leand. *proximè quæst.*91. Non, inquam, hæc dicas; nam illi de quibus ii DD. agunt, non sunt ex ministris justitiæ, de quibus ngunt jura, ut vidimus loco citat. at Adrianus judicem non fuit comitatus, quando reus ad supplicium ducebatur, sed ut interficeretur, casu, quo se judici tradere noluisset: & sic contraxit irregularitatem ex defectu, interfecto delinquente à comitantibus judicem, ad eum interficiendum, in eo casu, quorum unus fuit Adrianus: sicut illam contrahit ex delicto; qui comitatur euntes ad interficiendum aliquem, licèt hic comitans, non interficiat, ut cum communi sententia tradunt DD. apud Leand. *cit. disp.*10. *q.*62.

9 Quamvis hæc sententia videatur probabilior, negati nequit traditam *numer.*2. esse probabilem, ut constare potest ex ea duplici ratione, nec fundamenta contrariæ, solutione carent, nam ad illud judicis *numer.*7. adductum, respondetur, illum libere suscepisse officium, & censetur se obligatum esse, ad infligendam sententiam sanguinis ex ea acceptatione: at Adrianus non voluntariè, sed coactè judicem comitatus fuit. Ad aliud ex *n.*8. solutio patet ex secunda ratione.

QUÆSTIO XXXVIII.

An qui ignoranter fœminam duxit corruptam, & post matrimonii consummationem, etiam ignorans adulterium ab illa commissum eam cognovit, Bigamiæ interpretatione irregularitatem incurrerit?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Quando datur irregularitas Bigamia.*
3 *Improbabile non est, non incurrisse irregularitatem.*
4 *Ratione ostenditur.*
5 *Alio casu stabilitur.*
6 *Gibalinus eamdem approbat sententiam.*
7 *Aliqui DD. hanc sententiam admittuntur in casu necessitatis.*
8 *Aliqui DD. intelligunt text. in c. Si cujus pro foro conscientia.*
9 *Quamvis sententia tradita sit probabilis, opposita tamen est communis.*

1 HYacinthus fœminam duxit corruptam, existimans esse Virginem, & cum illa matrimonium consummavit. Eodem existente matrimonio, illa cum eodem corruptore, adulterium commisit. Hoc etiam ignorato, vitam cum ipsa degit maritalem. Hac defuncta uxore, ad ordines promoveri intendit. Per viam tamen occultissimam, & secretam, certo scit, suam uxorem ea delicta commisisse ante, & post matrimonium. Quæritur 1. An utramque incurrerit Bigamiæ interpretativæ irregularitatem? 2. A quo dispensari possit.

§. I.

An qui ignoranter fœminam duxit corruptam, & stante matrimonio eam cognovit, post adulterium commissum, etiam illud ignorans, sit irregularis?

Ut intelligatur qualis sit hæc irregularitas; supponendum est triplicem dari Bigamiæ irregularitatem. Prima datur in eo, qui duo, vel plura validè successivè contraxit matrimonia; & dicitur propria, & vera Bigamia data utriusque consummatione. Secunda dicitur interpretativa; & datur in eo, qui matrimonium cum vidua contraxit, ac consummavit; vel cum corrupta ab alio; vel suam uxorem cognovit, post adulterium ab ea patratum. Tertia dicitur similitudinaria; & datur in eo, qui post emissum solemne castitatis votum, in aliqua Religione, matrimonium contraxit attentatum, cum quacunque etiam virgine, illudque consummavit. Hæc constant ex *toto tit. de Bigam. non ordin.* & plura ex *dist.* 34. Hoc supposito. 2

Ad quæstionem respondeo; non esse improbabile, Hyacinthum non incurrisse irregularitatem Bigamiæ interpretativæ, contrahentem matrimonium cum fœmina corrupta, existimantem eam esse virginem, & cum illa consummantem matrimonium. Nec etiam aliam incurrit, cognoscendo eamdem uxorem etiam ignoranter post commissum ab ea adulterium. Hanc sententiam quoad utranque Bigamiæ speciem, sustinent Gloss. *in cap.* 2. *de Bigam.* Rebufus *de pacific. possess. numer.*194. Gregor. Lop. *lib.*35. *titul.*1. *part.*1. Anton. Cuchus. *lib.4. instit. Majorat. tit.*12. *nu.*135. Palacios *in 4. dist.*27. *disp.*4. Sa *Verb. irregularitas, ex Bigamia* 3. *num.*3. Petr. Ledesm. *in sum. qu.*66. *de matr. art.*3. Gibalin. *c.*3. *de irreg. quæst.*4. *nu.*13. Et in particulari, quòd non sit irregularis, cognoscens propriam uxorem post adulterium ab ea commissum, si adulterium fuerit occultum, & probari non possit, defendunt Bernard. Dias *in practic. cap.*16. *in fine*, Gibalin. *proximè n.*12. Hos DD. invenies citatos apud citandos pro opposita sententia. Hanc sententiam dicit probabilem Escobar. *in Theol. moral. l* 6. *l.*53. *sect.*2. *c.*17. *nu.*152. probabilem dicens oppositum; *& n.*151. plures *ex cit.* adducit. 3

Probatur hæc resolutio ex ipso jure, in *cap. si cujus, dist.*34. ibi: *si cujus uxorem adulterium commisisse, cum esset laicus, evidenter fuerit comprobatum; hic ad ministerium Ecclesiasticum admitti non potest*. At adulterium ab uxore Hyacinthi commissum probari non potest: ergo irregularis censendus non est. Et idem colligi potest ex eodem textu ad aliam Bigamiæ speciem. Ratione ostenditur, quia actus, ob quam irregularitas contrahitur, debet esse actus ab homine, quatenus rationalis est, ac proinde quatenus ratione utitur: cognoscens autem uxorem, ignorans esse adulteram, aut corruptam putans virginem duxisse, libere suam carnem non divisit in plures: ergo non datur fundamentum, ut hanc dicatur incurrisse irregularitatem. 4

Confirmatur dicta resolutio, alia opinione, quæ non videtur improbabilis, (ut inquit Præposit. *in* 3. *part. quæst.*5. *de irregul. numer.*135. *Salvo tamen meliori judicio*) non esse irregularem virum cognoscentem suam uxorem, quæ vi, aut dolo fuit oppressa; quia Canones inducentes hanc irregularitatem, expresse loquuntur de viro expresse cognoscente propriam uxorem, post adulterium ab ea commissum, ut ibi explicant DD. Sed illa, quæ vim passa fuit, non commisit adulterium. Et hanc sententiam dicit non improbabilem ex eadem ratione Pellizzarius *tom.*2. *tract.*7. *cap.* 5. *numer.*86. cum Filliuc. Et illam putat probabilem Leandr. *tom.5. tract.2. disput.6. quæst.*20. dum inquit oppositam probabiliorem. Si ergo juxta hos DD. hic non incurrit irregularitatem vir, quia ibi adulterium non fuit, nec etiam illam incurrit Hyacinthus, quia existimavit illam ducens 5

mo-

uxorem, eſſe virginem, vel ab eo doctam, illam cognoſcens, non eſſe adulteram: nam non entis, & non apparentis, idem eſt judicium, & paria ſunt, eſſe, & non apparere, ut ex leg. & DD. tradit Barboſ. *tract. de axiom. jur. axioma* 162. *num.* 2. & ex Rota *deciſ.* 167. *n.* 35. apud Farinac. 1. *part. recent.* quæ eſt pro utroque foro, ut poſtulat caſus, de quo agitur.

6 A Gibalin. *dict. cap.* 3. *de irregul. quæſt.* 4. *concluſ.* 5. *num.* 29. apud Leandr. citandum, probatur; quia hæc irregularitas non incurritur, niſi ex delicto, aut infamia, ſed nullum ex his datur: non datur delictum; & conſtat: nam contrahens matrimonium cum illa, quam ignoranter exiſtimabat virginem, & non erat; vel illam poſt matrimonium, & adulterium cognoſcens, exiſtimans, ab illa nullum fuiſſe adulterium commiſſum, nullum committit delictum; nec etiam datur infamia; quia cùm hæc ſint occulta; & in foro externo probari nequeant, ceſſat infamia: cùm ergo hæc dentur, juxta ſententiam hujus Authoris, in præſenti caſu Hyacinthus irregularitatem non incurrit.

7 P. Gobat in *ſua Experim. Theol. tract.* 8. *numer.* 630. *in fine*, inquit, hanc ſingularem doctrinam Gibalini, (quem ſolum refert) poſſe ſaltem in caſu neceſſitatis eſſe uſui. Idem tenet Præpoſit. *in* 3. *part. quæſt.* 5. *de irregularitat. nu.* 133. Idem videtur ſentire Leſſius *in* 3. *par. cap.* 8. *de irregul. dub.* 2. *numer.* 58. Probant *ex cap. ſi cujus diſt.* 34. (quem jam ſupra adduximus) & ex illius verbis: *Evidenter fuerit comprobatum.* Et cum adulterium fuerit occultum, evidenter probatum fieri non poteſt.

8 Alii dantur DD. aſſerentes, ſenſum illius *cap. ſi cujus* eſſe, cognoſcentem propriam uxorem, poſt adulterium ab ea commiſſum, in foro conſcientiæ manere irregularem. Sic Sanch. *l.* 7. *de matr. diſp.* 84. *num.* 15. *propè finem*, Navarr. *in ſum. cap.* 16. *n.* 27. & Cornejo *in* 3. *part. de Irregul. tract.* 5. *diſp.* 10. *dub.* 1. *qu.* 4. quos refert Dian. *part.* 10. *tract.* 11. *reſol.* 25. Adduntque, non poſſe dictum cognoſcentem propriam uxorem poſt adulterium ab ea commiſſum, ab ordinibus ſuſcipiendis repelli, niſi adulterium in foro externo probetur. Quod verum exiſtimo, juxta communem, & oppoſitam ſententiam: at juxta à nobis traditam, ipſe textus *in cap. Si cujus*, videtur poſſe habere ſenſum ab Authoribus *numer.* 7. datum; nam illius verba ſunt abſoluta.

9 Quamvis juxta ſententiam hucuſque allatam, probabile ſit Hyacinthum irregularitatem non incurriſſe, juxta communem illam incurrit. Ratio eſt, quia hæc irregularitas (ſicut aliæ ex Bigamia ortæ) non imponitur in pœnam alicujus delicti, nec ob aliquam infamiam, ſed ex defectu ſacramenti, & ſignificationis, quæ ſignificatio dari non poteſt in marito adulteræ, nec ab alio corruptæ: quæ ſicut in plures ſuam carnem diviſit, ſic etiam cenſetur, ipſum maritum in plures diviſiſſe. Sic Sanch. *cit. dict. l.* 7. *diſp.* 84. *numer.* 25. plures latè adducens. Soar. *tom.* 5. *in* 3. *part. diſp.* 45. *ſect.* 3. *numer.* 15. Garcia *de Benef. part.* 7. *cap.* 6. *num.* 16. Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 49. *numer.* 9. Avil. *part.* 7. *diſp.* 8. *dub.* 1. Eſcob. *in Theol. moral. tom.* 6. *l.* 53. *ſect.* 2. *nu.* 151. & 152. Caſtr. Palaus *tom.* 6. *diſp.* 6 *punct.* 8. *numer.* 6. Dicaſtill. *tom. de Juram & Cenſ. tract.* 10. *diſp.* 7. *dubit.* 12. *numer.* 301. & 303. Dian. *part.* 10. *tract.* 11. *reſol.* 25. & alii, quos citant. Et quoad ignorantem adulterium pluribus relatis Sanch. *cit.* Dian. *part.* 4. *tract.* 2. *reſol.* 41. & *p.* 5. *tract.* 12. *reſol.* 20. Leand. *tom.* 5. *de Irregul. tract.* 2. *diſp.* 6. *qu.* 19. Pellizzar. *tom.* 2. *Man. tract.* 7. *capit.* 5. *nu.* 86. & alii.

§. II.

A quo Hyacinthus diſpenſari poſſit?

SVMMARIVM.

10 *Poteſt à S. Pontifice.*
11 *Probabile eſt, poſſe ab Epiſcopo diſpenſari.*
12 *Communis ſententia tenet, non poſſe Epiſcopum diſpenſare.*
13 *Juxta Trident. aliqui abſolutè docent, poſſe Epiſcopum diſpenſare.*
14 *Alii docent poſſe, ſive delictum ſit proprium, ſive alienum.*
15 *Alii negant.*
16 *In hac diſpenſationis impetratione, utriuſque irregularitatis facienda eſt mentio.*
17 *Non poteſt diſpenſare Commiſſarius Bullæ Luſitanæ.*
18 *An poſſit Commiſſarius Bullæ Hiſpanæ? Remiſſivè.*

10 Reſpondeo, certum eſſe, poſſe Sum. Pontificem in quacunque irregularitate diſpenſare. Ratio eſt, quia omnes Bigamiæ irregularitates, jure humano, ſeu Eccleſiaſtico, ſunt introductæ. Quamvis minus bene unus, & alter id negaſſent de Bigamia propria, ſeu vera. Vide Tamburin. *tom.* 2. *tract.* 4. *cap.* 16. §. 3. *numer.* 1. Leandr. *tom.* 5. *tract.* 2. *diſp.* 6. *qu.* 29. Et ſecundum omnes, in irregularitatibus, de quibus agimus, & facile, quia fuerunt ignoranter contractæ. Sic omnes communiter apud Leand. *proximè q.* 19.

11 Probabile eſt, poſſe Epiſcopum diſpenſare, vigore Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *de reform.* ſi delictum ex Bigamia ortum, ſit proprium, occultum, aut alienum, v. g. ſi vir corruptam duxerit, aut uxorem adulteram cognoverit. Ratio eſt, quia Trid. non diſtinguit, an ex delicto proprio, vel alieno oriatur. Sic Henriq. *l.* 12. *de matr. cap.* 6. *in fine*, Barboſ. *de poteſt. Epiſcop. part.* 2. *alleg.* 49. *num.* 25. Sayr. *l.* 6. *cap.* 7. *numer.* 9. Caſtr. Palaus *tom.* 6. *diſp.* 6. *punct.* 8. *numer.* 16. ergo juxta hanc ſententiam Hyacinthus recurrere ad Epiſcopum poteſt; ut diſpenſationem dictarum irregularitatum obtineat, licèt ea non indigere; ſic dictum *ſupra* juxta opinionem probabilem tantùm.

12 Nec obſtat, communem ſententiam docere, non poſſe Epiſcopum diſpenſare in irregularitate proveniente ex Bigamia propria, aut interpretativa: ut pluribus relatis ſuſtinent Caſtr. Palaus *tom.* 6. *diſp.* 6. *punct.* 8. *num.* 15. Leand. *tom.* 5. *tract.* 2. *diſp.* 6. *quæſt.* 34. Tamburin. *to.* 2. *l.* 10. *tract.* 4. *cap.* 16. §. 3. *numer.* 2. Dian. infra citandus, & expreſsè conſtat ex *textu in cap. ſuper eo, de Bigam.* & aliis. Non, inquam, obſtat; quia illa ſententia intelligitur, de irregularitate, quæ oritur de Bigamia propria, & interpretativa; quæ non oritur ex delicto occulto proprio, ſive alieno, nam hæc juxta Trident. *cit.* ab Epiſcopo diſpenſari poteſt; ut diximus *num. præcedenti*, & de hac noſter caſus procedit.

13 Imò juxta *Trident. cit. d. ſeſſ.* 24. *capit.* 6. *de reform.* docent plures, poſſe Epiſcopum diſpenſare, in omni irregularitate Bigamiæ, ex delicto occulto proveniente, abſque aliqua diſtinctione; ex ea ratione, quia ita conceditur in Trident. *loco cit.* excipiente tantùm homicidium voluntarium, & delicta ad forum contentioſum deducta. Sic Tamburin. *proximè numer.* 5. & ante illum Turrecrem. *in cap. Lector. diſt.* 34. Paludan. *diſt.* 27. *quæſt.* 4. *articul.* 5. *numer.* 35. Armill. *in ſum. Verb. Bigamicen. numer.* 9. Tabien. *qu. ult.*

14 Eandem ſententiam ſequuntur, ut probabilem, ſive delictum, ex quo oritur ea irregularitas, ſit proprium, ſive alienum, Præpoſitus *in* 3. *part. quæſt.* 5. *de irregul. dub.* 7. *num.* 138. Barthol. de Becchis *in praxi novit. diſp.* 9. *dub.* 13. *num.* 3. Tamburin. *de Jure Abbat. tom.* 2. *diſp.* 17. *quæſt.* 3. *numer.* 3. Caſpenſ. *tom.* 2. *tract.* 25. *de Cenſ. diſp.* 5. *ſect.* 14. *numer.* 99. Joann. Machad. *tom.* 1. *de perfect. confeſſ. l.* 3. *p.* 3. *tract.* 17. *docum.* 4. *numer.* 2. Torrecill. *in exam. Juriſd. Epiſcop. tract.* 1. *ſect.* 4. *a numer.* 41. Hanc opinionem dixit probabilem, oppoſitam tamen tenendam, Dian. 4. *part. tract.* 2. *reſol.* 61. & 7. *p. tract.* 1. *reſol.* 35. ſe remittens ad dicta *in ea* 4. *p.*

15 Hanc tamen ſententiam, (quæ eſt probabilis) ita abſolutè prolatam, non eſſe ſuſtinendam aſſerunt cum pluribus Sayr. *l.* 6. *Theſ. cap.* 7. *num.* 5. Sanch. *l.* 7. *de matr. diſp.* 86. *num.* 12. Caſtr. Palaus *cit. tom.* 6. *diſp.* 6. *punct.* 8. *num.* 16. ex ea ratione, quia nullum in jure habet fundamentum. Ex his ſententiis, quas modo non examinamus, conſtat, eſſe opinionem probabilem; & ex *adducta numer.* 11. poſſe Epiſcopum diſpenſare cum Hyacintho in irregularitatibus, quas juxta communem ſententiam *num.* 9. *allatam*, incurrit, nam juxta aliam probabilem *an.* 3. diſpenſatione non indiget.

16 Adverto tamen in impetratione diſpenſationis hujus irregularitatis Bigamiæ interpretativæ, debere Hyacinthum facere mentionem utriuſque irregularitatis; ſcilicet, quòd duxerit corruptam ignoranter, & quòd poſt adulterium ab illa commiſſum, eam ignoranter cognoviſſet. Nam hæ irre-

irregularitates sunt duæ diversæ speciei. Et licèt dentur aliqui Authores affirmantes: sufficere dicere, se habere irregularitatem Bigamiæ, id tutum non est; ut defendunt Tambur. *cit. cap.* 23. §. 4. *num.* 6. & cum Sanch. & Castr. Palao, Leand. *dict. tom.* 5. *tract.* 2. *disput.* 6. q. 42. *&* 43. Vide Dian. *p.* 11. *tract.* 6. *resol.* 44.

17 Adverto etiam ne Hyacinthus pro dispensatione harum irregularitatum Bigamiæ, recurrat ad Commissarium generalem Bullæ Cruciatæ Lusitaniæ concessæ; quia non habet facultatem dispensandi in bis Bigamię irregularitatibus, ut dixi *in Exposit. Bullæ Cruciatæ disp.* 23. *à numer.* 360. An verò illam habeat Commissarius Bullæ Cruciatæ Hispanus? Communiter negant DD. aliqui tamen cum aliqua moderatione affirmant. Consule Dian. 1. *par. tract.* 11. *resol.* 115. Leand. *dict. tom.* 5. *tract.* 2. *disp.* 6. *q.* 40. nam hujus resolutio ad præsentem casum non conducit.

QUÆSTIO XXXIX.

An incurratur irregularitas homicidii casualis ab eo, qui in prima, & secunda instantia, fuit ab omni pœna absolutus; & quis in ea irregularitate dispensare possit?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *In utroque foro irregularitatem non incurrit.*
3 *Ab Episcopo dispensari potest.*
4 *Etiam si per media illicita in judicio absolutionem obtinuisset.*
5 *Et etiam, si finito judicio fuisset punitus, & pars satisfacta.*
6 *Theologus, in opinione hominum, doctus non rectè consilium dedit commissario Bullæ Cruciatæ Lusitani.*
7 *Invalidè dispensavit Commissarius sine culpa; & Episcopus primò repugnans, postea libenter dispensavit.*

1 FRanciscus contumeliis, & quibusdam impulsionibus, à quodam homine affectus ad suam domum cucurrit; & arrepto dimidiato gladio illum in capite percussit, intendens tantum in brachio percutere, & nullo modo illum occidere. Percussus ad curationem, non chirurgum, sed barbitonsorem adhibuit; & tandem mortuus est. Deducta causa ad forum contentiosum ab omi pœna, & satisfactione in prima, & secunda instantia absolutus fuit Franciscus. Ex his fundamentis, quia mors evenit, non ex vulnere, sed ex barbitonsoris inscitia; ut testimonio cujusdam patuit chirurgi; & quia vulnus in propriam defensionem fuit illatum. Quæritur 1. An irregularitatem incurrerit? 2. An ab Episcopo dispensari possit?

RESOLUTIO.

Ea lata sententia in secunda instantia, & illius desertio
2 appellationis, quæ fecit sententiam transire in rem judicatam, ex Gomes *super regul. de trien. possess. quæst.* 54. *Vers. Non obstat*, Lancellot. *de attent.* 2. *part. cap.* 4. *numer.* 337. *&* 338. Fragos. 1. *part. Regim. Reip. Christ. disp.* 24. §. 11. *nu.* 190. *&* 191. Et sic constat Franciscum in foro externo, non incurrisse irregularitatem. Nec etiam in foro interno, illam incurrit; quia illius intentio fuit, non illum occidere; nec mors ex vulnere sequuta fuit: sed quia defunctus in curatione, non chirurgum, sed barbitonsorem adhibuit; ut ex testimonio periti chirurgi in actis, & coram judice habito, constitit. De his *vide supra quæst.* 29. per totam, ubi invenies, data simili curatione non incurri irregularitatem.

At Franciscus scrupulis angitur circa irregularitatem,
3 & ad suæ quietem conscientiæ, super ea dispensari desiderat, & inquirit, an à qua dispensari possit Episcopo? Respondeo, posse, quia ex *facti specie numer.* 1. Si ea detur irregularitas, ex homicidio casuali (ut non pauci existimarunt Authores, quos *citat. quæst.* 29. *adduximus*) est occulta. Ratio est, quia in judicio, probatum non fuit, eam dari, & quamvis illud homicidium ad forum contentiosum deductum fuisset; non fuit cum effectu; quia in eo probatum non fuit, eam dari irregularitatem; nam Franciscus ibi ab omni pœna, & satisfactione fuit absolutus. Et ita tradunt Barbos. *de potest. Episcop. alleg.* 39. *numer.* 32. *citat.* Vivald. Sa, Rodrig. Veiga. Graffis, Soar. Sayr. Avila, Henriq. Campanil. Marc. Anton. Alter. Molen. Sanch. Fagund. Bonac. quos citat etiam Leand. *to.* 4. *tract.* 2. *disp.* 17. *à quæst.* 55. *& tom.* 5. *tract.* 2. *disp.* 27. *quæst.* 9. & alios.

Et hæc doctrina est adeo vera; ut plures Authores teneant, posse Episcopum, in dicta irregularitate dispensare, etiamsi aliquis, nempe reus, per media illicita absolutionem obtinuisset. Ita Soar. Sanch. Henriq. Sayr. Fr. Sigismund. à Bononia, Campanile, quos refert & sequitur Barbos. *cit. n.* 33. 4

Addo, non solùm in dicta irregularitate posse Episcopum dispensare, quando reus in judicio fuit absolutus, & mansit impunitus; sed etiam quando reus fuit punitus, & pars est satisfacta; ut cum pluribus asserit *supra q.* 25. contra alios ibi allatos; reale locum. 5

Cæterum cum Ordinarius hos non vidisset DD. dispensare noluit cum dicto Francisco. Quare ad Commissarium Bullæ Cruciatæ Lusitanum, pro dispensatione recurrit, consilio cujusdam docti Theologi asserentis, cum pluribus DD. Commissarium Cruciatæ, facultatem habere, ad dispensandum in ea irregularitate. Doctores à Theologo adducti pro ea Commissarii potestate, videri possunt apud Dian. 1. *part. tract.* 11. *resol.* 111. *&* 112. & Leand. *tom.* 5. *tract.* 2. *disp.* 27. *qu.* 34. *Vers. quinto*. Commissarius autem tot videns DD. citatos pro Commissario Cruciatæ, dispensare non renuit. 6

Invalida tamen fuit dispensatio à commissario Lusitano obtenta, quia in Bulla Lusitaniæ Regnis concessa, ea illi non conceditur potestas, ut in Exposit. Bull. *disp.* 23. *à num.* 36. ostendi; & DD. ab eo Theologo adducti non de Commissario Lusitano, sed de Hispano loquuntur, ut jam notavit Themud. *tom.* 2. *decis.* 219. *n.* 7. in Statu Brasiliensi commissarius Cruciatæ. Hæc omnia videns Ordinarius Francisci, suam, quam ante tenuerat, mutavit sententiam, facillimè dispendando cum Francisco. 7

QUÆSTIO XL.

An projiciens lapidem ad terrendum pullum gallinaceum, & invitus occidens sacerdotem, casu transeuntem, excommunicationem, sacrilegium, & irregularitate incurrerit?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Excommunicationem non incurrit.*
3 *Nec etiam in casu, quo intendisset percutere clericum Petrum, & inculpabiliter alium percutiat.*
4 *Ad incurrendam excommunicationem in cap. Si quis, latam, dolus requiritur.*
5 *Nec etiam sacrilegium commisit.*

IAnuarius lapidem mittens ad terrendum quemdam pullum gallinaceum, ut fugeret à quadam fœmina, illum sequente, sacerdotem casu transeuntem, invitus (erant enim amici) occidit. Quæritur 1. An incurrerit excommunicationem, & sacrilegium commiserit? 2. An incurrerit irregularitatem; & à quo dispensationem obtinere debeat? 1

§. I.

An Januarius excommunicationem incurrerit, & sacrilegium in occisione sacerdotis casuali invitus?

Quoad excommunicationem, respondeo, illam non incurrisse. Ratio est, quia excommunicatio *can. si quis suadente diabolo*, 17. *quæst.* 4. (de qua subdubitare poterat) non incurritur cum ignorantia facti, *cap. Si verò* 2. *de Sent. excommunic.* ubi percutiens clericum, ignorans esse clericum, excommunicatione non innodatur; ut notant communiter DD. apud Sanch. *de matr. l.* 9. *disp.* 32. *numer.* 27. 2

Et

3 Et in caſu ſtrictiori, idem aſſerit *num.* 41. ibi: *Quoniam projiciens lapidem, quo Titium clericum cadat, ſi caſu, & inculpabiliter percutiat alium clericum, illac tunc tranſeuntem, nec axcommunicationem, nec irregularitatem, morte inde ſecuta, incurret.* Eante illum Henriq. *l.* 13. *cap.* 23. *num.* 1. *& in Gloſſ. lit. N.* addit, *Quòd licèt hæc ſententia non habeat aſſertorem, poſſunt tamen pro illa citari Angel. Florian Carrer. Cæpol. Ripa, & alii*, quos citat *litt. Q.* At poſt illum, plures ſubſcribunt, Fragoſ. *de Regim. Reip. Chriſt. part.* 2. *l.* 1. *diſp.* 2. §. 1. *num.* 36. *Verſ. Pars tamen negans*, Caſtr. Palaus *tom.* 6. *diſp.* 33. *punct.* 23. §. 3. *n.* 4. Dian. *par.* 9. *tract.* 4. *reſolut.* 31. Pellizzat. *in Man. Regul. tract.* 8. *cap.* 6. *n.* 182. & alii; quidquid contra, cum pluribus teneat Leand. *p.* 5. *tract.* 1. *diſp.* 9. *q.* 11.

4 Imo, quamvis in aliis ea communicationibus, non excuſet ignorantia craſſa, & ſupina, *cap.* 2. *de Conſtit. in* 6. ibi: *Ni craſſa fuerit, aut ſupina*, in hac tamen *manus violenta*, aſſerunt plures etiam excuſare: nam illa particula *Suadente diabolo* aliquid oportet operari: operatur autem dolum. Sic Abbas *in cap.* 2. *num.* 6. *de Conſt. cit.* Alexand. de Nevo *ibidem num.* 49. Silveſt. *Verb. Ignorantia nu.* 4. *& Verb. Excommunicatio* 6. *numer.* 6. Rodrig. *tom.* 1. *ſum.* 2. *edit. cap.* 8. *concluſ.* 11. *n.* 11. *fine*, Garcias *in ſumm. moral. tract.* 1. *diff.* 3. *dubio* 1. *punct.* 4. *numer.* 32. & alii apud Sanch. *citat. dict. numer.* 41. & Dian. *proxime reſolut.* 42. *Verſ. Sed confirmantur.*

5 Quod attinet ad ſacrilegium, idem ſentio. Ratio eſt, quia hoc non committitur abſque irreverentia, erga Religionem, aut ſacerdotium, *l. ſi ignorans* 52. *ff. locati*, ibi: *Non enim contemnit diſciplinam, qui ignoravit militem*, & *l. Eum, qui*, 18. §. *ſi injuria, verſic. At cum aliquis ff. de injuriis*: at Januarius penitus ignoravit, in ea occaſione per eam viam ſacerdotem amicum, quem venerabatur tranſire.

§. II.

An Januarius irregularitatem incurrerit: quæ diſpenſatione indigeat, & à quo?

S V M M A R I V M.

6 *Non incurrit in foro interno irregularitatem ex delicto ortam.*
7 *Nec etiam irregularitatem ex defectu lenitatis, ſeu manſuetudinis.*
8 *Januarius lapidem mittens in pullum gallinaceum, non dabat operam rei illicitæ.*
9 *Videtur irregularitatem in foro externo incurriſſe.*
10 *Projicere in platea lapidem magnum, homicidii eſt periculoſum.*
11 *Indiget diſpenſatione pro foro externo, quæ ab Epiſcopo obtinere poteſt.*

6 Quod attinet ad primum, mihi videtur certum, in foro interno non incurriſſe irregularitatem ex delicto. Ratio eſt, quia irregularitas ex delicto, ut incurratur, requiritur culpa mortalis; venialis enim non ſufficit, ut tradunt communiter DD. apud Farinacium *in fragm. crimin. par.* 2. *numer.* 536. quos etiam latè citant, & ſequuntur Avila *de Cenſ. part.* 7. *diſput.* 6. *ſect.* 1. *dubit.* 1. *concluſ.* 3. Soar. *ibidem diſp.* 45. *ſect.* 5. *numer.* 7. Fagund. *in* 5. *decal. precept. cap.* 3. *numer.* 15. *in fine*, Leand. *tom.* 5. *tract.* 1. *diſp.* 1. *quæſt.* 7. Moya *tom.* 1. *in qq. ſelect. tract.* 5. *quæſt.* 5. *numer.* 5. At in præſenti caſu inadvertentia, & inconſideratio cum liberat à peccato mortali ex communi, & generali doctrina apud Azor. *tom.* 1. *inſtit. moral. l.* 1. *cap.* 16. *quæſt.* 3. Soar. *tom.* 5. *in* 3. *part. diſp.* 4. *ſect.* 8. *numer.* 5. Sanch. *l.* 1. *decal. capit.* 16. *num.* 8. *& 9. qui numer.* 8. cum Soar. etiam *num.* 8. inquiunt, non differre ignorantiam ab inadvertentia, ſeu oblivione actuali, quoad excuſandum à culpa. Nam culpa, ſeu peccatum mortale non datur, ubi non eſt libertas; & ubi non eſt advertentia, deeſt libertas, *l. Si per errorem ff. de juriſd. omn. Judic.*

7 Et quamvis irregularitas ex defectu lenitatis, ſeu manſuetudinis ſine peccato mortali incurratur, *cap.* 1. *diſt.* 51. hæc non incurritur, niſi à miniſtris Juſtitiæ, vel ab illis, qui ut tales ad mortem concurrunt, ut cum pluribus DD. dixi *ſupra q.* 33. *à num.* 22. quidquid in oppoſitum aliqui tenuiſſent: Januarius autem ſacerdotem, ut miniſter juſtitiæ, non occidit; ut conſtat *ex n.* 1.

Nec obſtat, quod irregularitas, quæ oritur ex homicidio caſuali, contrahitur à dante operam rei illicitæ, *cap. Dilectus, cap. Ex litteris, & cap. Lator, de homic.* at in præſenti caſu ſequutum fuit homicidium, & ex eo, quòd Januarius ſaxum projecit in pullum gallinaceum quando fœmina illum inſequebatur. Non, inquam, hoc obſtat, quia reſpondetur, projicere ſaxum ad terrendum pullum gallinaceum, non erat projectio, ad percutiendam fœminam; & cum ad hoc non eſſet, non erat illicita. Etiam *ſupra* dictum eſt, irregularitatem ex delicto non incurri, niſi interveniente peccato mortali. Vide quæ *diximus quæſt.* 26. *num.* 6. 8

9 Quoad forum externum majus dubium eſt. Et oſtenditur, quia in his homicidiis caſualibus, ſemper jus præſumit, occidentem defeciſſe in advertentia, & diligentia debita; ut exprimitur *in cap. Clerico projiciente lapidem diſt.* 50. ubi diſpenſatur cum eo, qui lapidem projiciens, abſque advertentia, occidit infantem. *Et cap. fin. de homicid. in* 6. ubi mors caſualis imputatur, eam non volenti, ibi: *Ex hoc evenire poſſe, debueris cogitare.* Et *in cap. De cætero* 11. *& cap. Continebatur* 8. *de homic.*

10 Nec obſtat textus *in cap. fin. de homic.* ubi dicitur, non incurriſſe irregularitatem illum, qui non prævidit caſum fortuitum, ibi: *Vel quia omnes caſus fortuitos (qui prævideri non poſſunt) forſitan non prævidit.* Non, inquam, obſtat, quia huic textui reſpondetur, illum loquutum fuiſſe de illis caſibus, qui homicidiis non ſunt periculoſi. At projicere in platea unum lapidem adeo magnum, quin prævideatur, an aliquis tranſeat, de ſe periculoſum eſt, & homicidio ſubjectum, *l. Qui occiderit*, §. *in hac ff. ad l. Aquiliam.* Vide Leand. *tom.* 5. *de irregul. tract.* 2. *diſp.* 16. *q.* 28. ubi citatis DD. in ſimili caſu, aſſerit lapidem projicientem non incurriſſe irregularitatem, ſecuta morte hominis fortuito tranſeuntis. At non diſtinguit, ſi in utroque foro, aut ſolùm in foro externo; videtur tamen utrunque forum comprehendere.

11 Ex dictis ſequitur reſolutio ſecundæ partis tituli propoſiti; nempe, quòd Januarius in foro externo diſpenſatione indiget, quia in eo, innocentiam ſuam probare nequit. Hæc autem diſpenſatio, cùm ſit homicidii caſualis ad Epiſcopum pertinet, ut conſtat ex Concil. Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 6. *de reform.* apud Barboſ. *ad cit. loc. Trident. in collect. à numer.* 11. Et Sede vacante ad Capitulum; ſuccedit enim in iis, quæ ſunt juriſdictionis, *cap. cum olim, de majorit. & obed. & cap. unic. eod. tit. in* 6. ut notant communiter DD. apud Barboſ. *cit. num.* 16. & citandis *q. ſequenti n.* 6. & ſeqq.

Q U Æ S T I O XLI.

An irregularitas dantis conſilium, ad homicidium caſuale diſpenſari poſſit, poſt latam ſententiam, contra ipſum homicidam?

S V M M A R I V M.

1 *Facti ſpecies.*
2 *Epiſcopus diſpenſare poteſt.*
3 *Occultum in Tridentino ſumitur, non ſolùm, prout opponitur noto, ſed prout opponitur notorio, notorietate juris, aut notorietate facti.*
4 *Homicidium hoc loco non ſumitur materialiter, ſed formaliter, prout eſt commiſſum ab hoc homicida.*
5 *Res, quæ in judicio probata non eſt, non cenſetur deducta ad forum contentioſum.*

Euſtachius in ſua penitus cognoſcit conſcientia, ſe irregularitatem homicidii caſualis incurriſſe; quia ad patrandum homicidium, conſilium dedit. Deducta cauſa forum contentioſum, lata fuit ſententia, adverſus homicidam; ille autem, nempe Euſtachius ea ſententia judicum in ſui favorem, impunis evaſit. In eaque ſententia dicebatur, ſe nullam incurriſſe irregularitatem. Quæritur 1. An poſſit ab Epiſcopo diſpenſari? 2. An poſſit à Capitulo Sede vacante? 3. An poſſit à Vicario generali? 4. An hæc diſpenſatio poſſit à Capitulo alicui committi? 1

§. I.

§. I.

An possit ea irregularitas ab Episcopo dispensari?

2 Respondeo, posse. Potest enim Episcopus dispensare in irregularitate, proveniente ex homicidio casuali occulto, ex vi Trident. *sess.* 24. *cap.6. de reform.* & DD. communiter apud Barbos. *in Collect. ad cit. locum Trident. num.* 33. *& de potest. Episcop. alleg.* 39. *num.* 48. & Leand. *tom.* 5. *tract.* 2. *disp.* 27. *quæst.* 15. Et consilium Eustachii ad homicidium est occultum: cùm nullus sciat, suo consilio illius fuisse causam: Imò quod non fuisset, lata fuit sententia; & quòd in eo homicidio, nullam commisisset culpam.

3 Nec obstat primò, quod sex, aut septem personæ existimant, aut sciant, Eustachium id dedisse consilium. Non, inquam, obstat, quia occultum in hoc loco Concil. Trident. non sumitur, pro ut solùm opponitur noto, sed prout opponitur notorio notorietate juris, aut notorietate facti; ut cum pluribus DD. latè tenent Sanch. *l.* 8. *de matr. disp.* 34. *num.* 35. *& l.* 2. *decal. cap.* 11. *num.* 19. Soar. *tom.* 5. *in* 3. *part. disp.* 41. *num.* 6. *ante medium*, Dian. *part.* 7. *tract.* 2. *resol.* 15. *& p.* 11. *tract.* 8. *resolut.* 68. contra Joann. à S. Thom. nimis latè loquentem.

4 Nec obstat secundò, quòd tale homicidium fuerit publicum, & notorium, & ex illo damnatus fuerit homicida. Non, inquam, obstat, quia homicidium hoc loco, non sumitur materialiter, sed formaliter, prout est commissum ab hoc homicida: Est enim hæc potestas Episcopis concessa, favorabilis; quæ ut talis extendi, & non restringi debet. Quamvis enim hoc homicidium fuisset publicum; in quantum homicida fuit condemnatus; tale non fuit in quantum Eustachius ab hoc homicidio fuit absolutus, siquidem ignoratur illius fuisse consulens. Imò judicatus fuit talem non fuisse; & res inter alios acta, aliis præjudicare nequit, quibus res judicata non nocet, *l.* 1. *C. Res inter alios acta*. Ita docent Sanch. *l.* 2. *summ. cap.* 11. *n.* 21. *Vers. Insuper*, Castr. Palaus *tom.* 1. *tract.* 4. *disp.* 4. *punct.* 3. §. 1. *numer.* 16. Dian. *cit. resol.* 18. *vers. sed ego in fine*, cum Barbos. Trullench. & aliis, Leand. *tom.* 4. *tract.* 2. *disp.* 17. *quæst.* 55. cum Bonac. Avila, Henriq. Villal. & aliis.

5 Nec obstat, hoc homicidium, fuisse deductum ad forum contentiosum, ibi: *Exceptis aliis deductis ad forum contentiosum*. Non, inquam, obstat; nam respondetur, rem, quæ probata non est, non censeri, deducta ad forum contentiosum. Sic Sanch. *de matr. l.* 8. *disp.* 34. *nu.* 5. *& l.* 2. *decal. cap.* 11. *num.* 21. ibi: *Quod si delinquens sit, defectu plenæ probationis in foro externo absolutus, & si falsis testibus defenderit se, sive definitivè absolutus sit, sive ab instantia, seu observatione judicis, non dicatur delictum ad forum externum delatum*. Idem tenent Soar. *cit. n.* 6. Castr. Palaus, & Leand. *locis cit.* Dian. *dict. resol.* 18. cum Caspens. Fagund. Marchin. Henriq. Trullench. & aliis, & Barbos. cum pene infinitis *in collect. ad cit. Trid. cap. nu.* 39. Vide à nobis dicta *supra q.* 39. *n.* 4.

§. II.

An Capitulum, Sede Vacante, dispensare possit in dicta irregularitate?

SUMMARIUM.

6 *Probabilior sententia affirmat.*
7 *Satisfit opposita sententiæ fundamento.*
8 *Capitulum non succedit Episcopo in iis, quæ illi competunt jure speciali, sed in iis, quæ illi ut Ordinario competunt.*

6 Respondeo cum probabiliori sententia posse; ut latè probant Barbos. *de potestat. Episc. alleg.* 39. *numer.* 16. Angel. Bossius *de triplic. Iubil. sect.* 3. *cas.* 10. *numer.* 207. Caspens. *tom.* 2. *tract.* 25. *disp.* 5. *sect.* 17. *num.* 118. Dian. 4. *p. tract.* 4. *resol.* 211. *& iterum part.* 7. *tract.* 2. *resol.* 3. *cum pluribus*, Castr. Palaus *tom.* 1. *tract.* 4. *disp.* 4. *punct.* 3. §. 1. *numer.* 3. citari etiam potest Leandr. 4. *part. tract.* 2. *disp.* 17. *qu.* 43. nam licèt solùm loquatur de absolutione à reservatis S. Pontifici, virtute Concil. Trid. de qua ibi agit, juxta materiam, de qua tractat; eadem est quæstio de absolutione, ac dispensatione circa hos casus, & ego *præcedenti q.* 40. *n.* 11. Ratio est, quia Capitulum, Sede Vacante, non solùm succedit Episcopo in iis, quæ jure communi generali competunt ipsi Episcopo, *cap. Cum olim, de majorit. & obed.* sed etiam in iis, quæ jure speciali competunt Episcopo, tamquam ordinario, ut cum communi DD. probant Sanchez *l.* 8. *de matr. disp.* 2. *num.* 10. Garcia *de benef. part.* 5. *cap.* 7. *num.* 41. Castr. Palaus *proximè*: at prædicta potestas competit Episcopis, tanquam ordinariis: competit enim ratione officii, neque enim respicit personam, sed dignitatem, eamque in perpetuum.

Neque obstat primò opinio opposita, quam aliqui secuti fuerunt, quos citat, & sequitur Soar. *tom.* 5. *in* 3. *part. disp.* 41. *sect.* 2. *num.* 13. nec non Alter. *de Cens. tract.* 2. *disp.* 8. *capit.* 3. *conclus.* 4. Bonac. *tom.* 1. *disp.* 7. *de Cens. q.* 5. *punct.* 1. *num.* 7. *Vers. Ego verò*, Stephan. de Alcoin. *de potest. Episc. cap.* 27. *num.* 1. & alii. Nec Declaratio Sac. Congreg. quam in contrarium adducit Soar. Non, inquam, obstat, ea opinio, nam à nobis præcedenti num. tradita, est probabilior, & ad praxim sæpius reducitur, ex fortiori fundamento. Nec etiam obstat ea Declaratio, quia respondetur cum Sanch. Leand. & aliis *locis cit.* non referri in forma authentica. Et ipsa S. Congreg. 2. Augusti anni 1631. declaravit: *Declarationibus, quæ non referuntur in forma authentica, nullam adhibendam fidem*, apud Barbos. *in collect. Bullar. Verb. Congregatio pro interpretatione*. Accedit quod Rivius *decis.* 533. testatur Congreg. rem pro nostra sententia declarasse. 7

Nec obstat secundò, quòd Capitulum non succedit Episcopo in iis, quæ illi competunt jure speciali ex Innocentio *in cap. Cùm in cunctis num.* 7. *de cleric. & Abbat.* & aliis. Non, inquam, obstat, quia respondetur, id verum esse in iis, quæ illi competunt, ut legato: secus in iis, quæ ei competunt, ut Ordinario. Ita Sanch. Garcia, Bossius, & Castr. Palaus *locis citatis*. 8

§. III.

An Vicarius generalis in dicta irregularitate dispensare possit?

SUMMARIUM.

9 *Aliqui videntur affirmare.*
10 *Alii existimant, eam facultatem ab Episcopis, nec Vicariis, nec aliis posse concedi.*
11 *Communis sententia negat eam facultatem vicariis, illis tamen eam potest Episcopus concedere.*
12 *Concessa ea potestate Episcopis absque limitatione, Vicariis non censetur concessa.*
13 *Non bene arguitur ex eo, quòd potestas dispensandi, sine extensione Episcopis concedatur, non posse illos, eam delegare.*

Aliqui apud Barbos. *de potest. Episc. alleg.* 39. *numer.* 13. videntur affirmare, posse Vicarium Generalem in dicta irregularitate dispensare, & illis subscribit, ut probabiliter, quidam doctissimus magister. Probat, quia Concil. Triden. *cit.* duas ponit partes: In prima, hanc potestatem dispensandi in omnibus irregularitatibus Episcopis absolutè, absque ulla limitatione concedit. In secunda agit de potestate absolvendi ab omnibus casibus occultis S. Pontifici reservatis. Et hanc non concedit adeo generaliter, sed Episcopis, & Vicariis ad id specialiter deputatis. Cùm itaque in priori nullam adhibuerit limitationem, concedi videntur Episcopis, ac aliis, quibus generaliter ab Episcopis jurisdictio sit delegata, & sic extenditur ad eorum Vicarios Generales. 9

Alii existimant, hanc dispensandi potestatem in prædicta irregularitate, ab Episcopo nec suis vicariis, nec aliis concedi posse. Quia in citato Decreto solis Episcopis sine ulla extensione conceditur; sicut cùm illa potestas ad absolvendum conceditur. Sic Soar. *tom.* 5. *in* 3. *p. disp.* 41. *sect.* 2. *n.* 8. & alii plures. 10

Communis tamen sententia tenet, non posse Vicarium Gene- 11

Generalem dispensare in prædictis irregularitatibus, nisi ex speciali commissione, ad id ab Episcopo, aut à capitulo Sede Vacante facta. Ratio est, quia hæc potestas competit dignitati Episcopali, ex ipso jure communi, & Ordinario, in perpetuum: ergo ipsi vicario delegari potest. Hanc tuentur Henriq. *l. 14. de irreg. cap. 19. in fine, & l. 6. de pœnit. c. 14. §. 7. & in gloss. litt. O.* cum pluribus; & relatis Sanch. Soar. & Navarr. Castr. Palaus *tom. 1. tract. 4. disp. 4. punct. 3. §. 1. n.* 18.

12 Nec obstat primò, quòd concessa ea potestate absolutè Episcopis, absque ulla limitatione, censeatur illius vicario concessa. Non, inquam, obstat, quia respondetur, quod si Trident. voluisset, eam potestatem dispensandi, vicariis concedere, illos expressisset, sicut fecit in secunda parte: Constitutio enim in una parte, declaratur ab alia, vel suppletur, aut limitatur, & restringitur, *l. Cùm in principio C. de inoffic. dotib.*

13 Non obstat secundò, quòd illa potestas dispensandi, conceditur Episcopis absque ulla extensione; & cum illa conceditur potestas absolvendi. Non obstat, inquam, quia respondetur: non benè argui, ex eo, quòd potestas dispensandi solis Episcopis competat; non posse aliis delegari; quia ad restrictionem aliquam concedendam, adversantem juri communi, clariora debent esse fundamenta: Sensus ergo est. Potestas dispendandi in irregularitatibus, Episcopis concessa, est ita illis concessa, ut non solùm ipsis vicariis specialiter, sed etiam alteri ab ipsis Episcopis possit delegari. At potestas absolvendi à casibus reservatis, cum salutem animarum immediatè respiciat, non alteri, quàm ipsi vicario specialiter deputato, delegari potest. Sic Castr. Palaus. Ex his patet hanc sententiam esse sustinendam. Vide *nu.* 15. maximè secundam responsionem.

§. IV.

An Episcopus, aut Capitulum, Sede Vacante, possit alteri hanc committere dispensationem?

SUMMARIUM.

14 *Potest eum committere.*
15 *Limitatio Trident. cadit super absolutionem à reservatis; vel quod non committatur generaliter ad omnes casus.*
16 *Id potestate Episcopis concessa, non est electa industria personæ.*

14 Ex dictis, §. præcedenti, constat resolutio affirmativa. Et illam docent Castr. Palaus *tom. 1. tract. 4. disp. 4. punct. 3. §. 1. num.* 18. cum Sanch. Soar. & Navarr. ab eo *cit.* Barbos. *in collect. ad Conc. Trid. sess. 24. cap. 6. de reform. numer.* 45. Cùm antea *in tom. de potest. Episc. alleg. 39. num. 14. in fine,* dixisset, se in hoc, & præcedenti dubio, suam interponere sententiam, non audere. Probatur resolutio, quia hæc potestas cùm sit à Principe, eaque non personæ, sed dignitati in perpetuum concessa, potest, jure communi, delegari.

15 Nec obstat primò limitatio Tridenr. loco cit. ibi: *Per se ipsos, aut per Vicarium ad id specialiter deputandum.* Non obstat, quia respondetur primò, eam limitationem cadere super absolutionem casuum reservatorum; ut dubio præcedenti notavimus, & non super dispensationem irregularitatum. Respondeo secundò, Concil. Trident. in ea limitatione, solùm velle, quòd nullis aliis committatur potestas generalis ad omnes casus; non verò, quòd non committatur specialis adhuc numero casum, ut communiter docent DD. apud Dian. *part. 7. tract. 2. resol. 13. vers. Sed quid.* quamvis ipse cum aliis oppositum sequitur *vers. sequenti.*

16 Non obstat secundò, Concil. Trident. hanc potestatem concedens Episcopis ad dispensandum in irregularitatibus, eligere personæ industriam, in dignitate Episcopali constitutæ; & talis non est, cui ab Episcopo, aut capitulo Sede vacante committitur, ut supponimus. Non, inquam, obstat, quia respondetur, negando antecedens: Nam quando ea potestas conceditur Episcopis præsentibus, & futuris in perpetuum, non censetur electa industria personæ, cum personis incognitis non concedatur ea potestas; ut asserit Jason. *in l. More ff. de jurisdict. omn. Iudic. n.* 65. & alii plures.

QUÆSTIO XLII.

An fiat irregularis sacerdos, qui ex inopinato casu, manu dextra se communicare, nec calicem sumere potest?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Certum est posse aliis sacerdotis officiis fungi.*
3 *Non factus est irregularis ad Missæ celebrationem.*
4 *Ex eo defectu, notabilis non consurgit deformitas.*
5 *Nec consurgit impedimentum ad celebrandum.*
6 *Ex communi DD. doctrina confirmatur.*
7 *Ex dubio juris, non censetur quis irregularis.*
8 *Nec aliqui textus adversantur.*
9 *Ipse defectus ex propria culpa, non provenit.*
10 *Defectus contigit post sacerdotium susceptum; & diversitas datur.*

Michael ex inopinato casu oppressus, ita brachio dextro mansit semilæsus, ut illud flectere nequeat, ad 1
communicandam hostiam, & calicem; illo tamen & sinistro, hostiam, & calicem elevare potest, in Missa, frangere hostiam, & ipso dextro facere benedictiones, & alias Missæ cæremonias. Sinistra tamen manu, sine aliquo impedimento, hostiam, & calicem ori applicat, & se communicat. Quæritur, An per dictum defectum fiat irregularis?

RESOLUTIO.

Respondeo primò, certum esse, non manere impedi- 2
tum, nec irregularem per eum defectum ad alia exercenda munia sacerdotum, ad quæ non habet impedimentum, scilicet ad audiendas confessiones, ad dandam communionem aliis personis, &c. Expressè constat *ex textu in cap. 2. de cleric. ægrot. & debil.* ibi: *Ipsum autem cæteris officiis sacerdotalibus fungi, minimè prohibemus*: & DD. sic pluribus relatis Soar. *tom. 5. in 3. part. disp. 51. sect. 2. nu.* 13. Molin. *tom. 4. tract. 3. disp. 70. num.* 14. Avila *de Cens. part. 7. disp. 3. dub. 1. vers. Sed circa prædicta.* Sayr. *l. 6. de Cens. cap. 8. numer.* 7. Bonac. *tom. 1. disp. 7. de irregul. quæst. 2. punct. 2. nu.* 26. Castr. Palaus *tom. 6. disp. 6. punct. 11. n. 5. & citandi num.* 10.

Respondeo secundò ad quæstionem: Non fieri Michae- 3
lem irregularem ad celebrandam Missam ex eo defectu. Ratio est, quia duo, aut tria requirunt DD. ad irregularitatem ex defectu corporis, ut jam *supra quæst. 35. num.* 3. notavi. Primum, quòd defectus publicam afferat deformitatem, aut notabilem causet horrorem. Secundum, quod impediat congruentem ordinis usum. Sic colligunt, *ex cap. 2. cit. de cleric. ægrot. & cap. ult. de corpore vitiat.* & alii Avila *dict. part. 7. disp. 3. à dub. 1.* Ægid. Coninch. *disp. 18. dub.* 13. Regin. *l. 30. à num.* 46. Hurt. *de irregul. disp. 2. diff.* 14. Castr. Palaus *dict. tom. 6. disp. 6. punct. 11. numer.* 3. Machad. *de perfect. confess. l. 1. part. 3. docum.* 6. Villal. *tom. 1. tract. 21. diff.* 23. Leand. *tom. 5. tract. 2. disp. 2. q. 2.* & alii *cit. loco* à nobis adducti: At in Michaele ex eo defectu suborto, ea non dantur duo impedimenta, ut ostendo.

Non enim datur primum, nempe publica deformitas, 4
aut indecentia gravis, licèt aliqualis detur, quæ tamen in considerationem venire non debet; ut constare potest ex seqq. exemplis ab ipso jure allatis. Nam *in cap. 2. de corpor. vitiat.* S. Pontifex Alexander irregularem non decernit, maculam in oculo habentem; sed illum ad Archiepiscopum remittit, ut cum consilio suffraganeorum id decernat. *Et in cap. 1. & ult. eodem tit.* non deciditur irregularis ille, qui in digito aliquem habebat defectum. Idem declaratur, de habente digitum abscisum *in cap. Lator dist.* 55. Idem statuitur in *c. Si quis in infirmitate, ibid.* de claudo: sic etiam irregularis non est, qui manu sinistra ori applicat hostiam, & calicem, ut communicet se ipsum: nam licèt aliquam arguat deformitatem, in considerationem venire non debet,

bet, sicut in mensa laicorum, deformitas non existimatur considerabilis in eo, qui manu sinistra bucellam, & poculum ori applicat; licèt aliqua detur indecentia non gravis.

5 Nec etiam datur secundum, nempe: Incongruens ordinis usus. Nam Michael potest securè, & sine aliquo periculo Missam celebrare, hostiam utraque manu frangere, & elevare, ut exemplis ipsius juris patefit. Nam *in cap. ult. de corpore vitiat.* non dicitur irregularis ille, cui pars pollicis deest, si adhuc hostiam potest frangere. Idem dicitur *in cap. Qui partem dist.* 55. de eo, cui pars digiti deficit. Idem *in cap. Si quis in infirmitate* ead. dist. Idem *in cap. Lator, ibidem*, & in aliis.

6 Confirmatur primò eadem resolutio ex communi doctrina DD. asserentium, tunc defectum cujuscunque membri hanc inducere irregularitatem, quando ipse defectus impedit celebrationem, quæ fieri nequit, nisi indecenter, & cum notabili turpitudine; ut si aliquis brachium unum totaliter, nullatenus elevare possit, sed cogatur unico tantùm hostiam sacram, & calicem elevare, vel alicujus manus totalem usum emiserit, vel fractionem hostiæ nequeat facere ambabus, &c. Sic loquuntur Henriq. *l.* 14. *cap.* 8. *n.* 4. *in fine*, Lamas 1. *par. Method. c.* 12. §. 5. *pag.* 185. Leand. *tom.* 5. *tract.* 2. *q.* 49. Sed Michael totaliter non habet brachium læsum, & potest cum illo, & sinistro hostiam, & calicem elevare, & cum manibus ambabus hostiam frangere: ergo juxta hos DD. potest Missam celebrare. Quòd verò sumptionem hostiæ, & calicis cum dextra facere non possit, id cum sinistra, absque notabili indecentia facere potest.

7 Confirmatur secundò: Quia si aliquod superfit dubium, de irregularitate hujus sacerdotis: hoc cessat, quia cum sit dubium juris, in illo non censetur quis irregularis; quia DD. communiter tradunt in dubio juris, non incurri irregularitatem; sic pluribus relatis Sanch. *l.* 1. *decal. c.* 10. *nu.* 42. Soar. *tom.* 5. *in* 3. *part. disp.* 40. *sect.* 5. *n.* 18. *&* 19. Avila 7. *part. disp.* 2. *dub.* 4. Bonacin. *de Censur. disp.* 7. *de irreg. q.* 1. *punct.* 5. *n.* 3. Dian. *p.* 4. *tract.* 2. *resol.* 52. Castr. Palaus *to.* 6. *disp.* 6. *punct.* 3. *n.* 7. Molin. *de just. tom.* 4. *tract.* 3. *disp.* 67. *n.* 3. Tamburin. *tom.* 2. *l.* 10. *tract.* 4. *c.* 3. *nu.* 2. Navarr. Covarr. Flores de Mena, Sayr. Ludovic. Lopes, Azor. Salas. Rebell. Valent. Ægid. Coninch. Bauny, Reginald. Filliuc. Machad. Cornejo, Villalob. Henriq. Pellizzar. quos citat, & sequitur Leand. *to.* 5. *tract.* 1. *disp.* 1. *q.* 15. Sed in præsenti casu dubium est juris, an hic defectus in illo comprehendatur?

8 Nec obstant, *text. in cap. Ad audientiam, cap. significasti, & cap. penult. de homic.* ubi in dubio homicidit, censetur dubitans irregularis. Non, inquam, obstant, quia respondetur, illos textus de dubio facti homicidii agere, ut *supra* in hac disp. sæpius diximus: nostra tamen resolutio de dubio juris procedit.

9 Nec etiam in Michaele datur aliud impedimentum; quod ex jure impediat exercitium ordinis, nempe, quòd dictus defectus non contingat, nec eveniat culpa Michaelis; nam quando inculpabiliter accidit, hæc irregularitas non datur, sed quando ex propria culpa contingit. Ut expressè constat, *ex cap. Qui partem dist.* 55. ubi subjungitur ratio, cur hæc irregularitas inducatur; Idem colligitur *ex cap. Maritum dist.* 33. *& cap. si quis absciderit, dist.* 55. Et omnes ferè tradunt DD. ut videre est apud Navarr. *in sum. c.* 27. *n.* 198. Molin. *dict. tract.* 3. *disp.* 67. *in fine*, Sayr. *l.* 6. *Thesaur. c.* 7. *n.* 13. Soar. *cit. disp.* 51. *sect.* 2. *n.* 7. Bonac. *dict. tom.* 1. *disp.* 7. *de irreg. q.* 2. *punct.* 2. *n.* 29. Barbos. *in Collect. ad citatos textus*, Tamburin. *dict. l.* 10. *tr.* 4. *c.* 8. §. 2. *a n.* 1. Leand. *tom.* 5. *tract.* 2. *disp.* 2. *qu.* 56. *& seqq.* & alios: Defectus autem Michaelis, illi ex inopinato casu evenit.

10 Nec hoc impedimentum Michaeli evenit ante ordines susceptos, sed post illos; & hac de causa, etiam censeri non debet irregularis. Nam defectus, qui sufficit ad faciendum irregularem, & impedire, ne ordines suscipiantur, non sufficit, ut fiat irregularis ille, qui illos jam habet; si defectus supervenit sacerdoti illos jam habenti. Unde dicunt DD. quòd amputatio pollicis impedit suscipere ordines: at si superveniat sacerdoti jam ordinato, illum non reddit irregularem. Quæ doctrina bene colligitur *ex cap. Presbyterum, de cleric. ægrotant.* & inter DD. est communis apud Barbos. *in collect.* ibi, & apud Bonac. *dict. disp.* 7. *q.* 2. *punct.* 2. *num.* 25. Castr. Palaum *dict. disp.* 6. *punct.* 11. *nu.* 5. Leand. *proximè qu.* 17. Pellizzar. *in Man. Regul. tract.* 7. *q.* 5. *n.* 59. Tambur. *proximè* §. 1. *nu.* 6. cum verò defectus semilæsionis brachii Michaeli supervenerit, post ordines susceptos, absolutè irregularis non est. Vide *dict. n.* 2.

QUÆSTIO XLIII.

An fiat irregularis hominem occidens, pro suo, suorumque defendendo honore, ignorans homicidio esse impositam irregularitatem?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non incurrit irregularitatem ex communi sententia.*
3 *Ex delicto non incurrit irregularitatem.*
4 *Nec etiam ex defectu lenitatis.*
5 *Argumentum à contrario sensu, licèt valeat in aliis materiis, in materia irregularitatis non valet.*
6 *Concilii Trident. verba intelliguntur, quando in homicidio, observatum non est moderamen inculpatæ tutelæ.*
7 *In prima parte trigesima propositionis ab Innocentio XI. damnata, damnatur opinio asserentium, licitum esse, aliquem occidere propter verba contumeliosa, quando aliter calumnia vitari nequit.*
8 *In secunda parte dictæ propositionis damnatur opinio affirmantium, licitum esse, alapam impingentem sequi, & illum occidere.*

Hieronymus nobilis adolescens, quatuordecim suæ ætatis annos habens, sciensque, quemdam inæqualis conditionis sorori suæ scribere, & intentare loqui. 1
Ad quam intentionem (quamvis alio titulo) domum Hieronymi paternam intrabat. Sciensque jam per oppidum rumorem sparsum, cum magna ipsius domus infamia. Quadam die in ipsa domo illum expectans, observansque intrare eum in eadem intentione loquendi sorori, sclopetum explodens, in atrio domus, illum occidit. Cito defuncti parentes accurrerunt, & mortis causa cognita, & recepta pecuniæ summa, ne casus divulgaretur, & delicti venia præstita, acquieverunt. Post aliquos annos Hieronymus ad ordines promoveri desiderat: Quæritur 1. An incurrerit irregularitatem, hominem occidens in sui, suæque sororis, ac parentum honoris defensionem, nullum pro tunc alio sibi occurrente remedio ad eum finem? 2. An ratione ætatis in illa ignorans, impositam esse irregularitatem, homicidam committenti, ut cum juramento deponet, ab illa excusetur?

§. I.

An Hieronymus irregularitatem incurrerit, hominem occidens in sui, suæque sororis, ac parentum honoris defensionem, nullo alio, pro eo tempore, ad eum finem, occurente remedio?

Respondeo, alicui videri poterit, irregularitatem non 2
incurrisse, non solum ex *text. in cap. Si verò* 1. ibi: *Cum sorore, de sentent. excomm.* juxta expositionem DD. apud Barbos. *in Collect. ad dict. cap. num.* 7. ibi: *Et de illo adsit rationabilis suspicio*, sed etiam ex eo, quòd dictum hominem in defensionem sui, suorum parentum, ac sororis occidit honoris. Ostenditur, quia licitum est, occidere pro defensione bonorum magni momenti, ut communiter tradunt DD. *in l. ut vim*, cum *Gloss. ibidem, verb. Iure ff. de just. & jur. & in l. Furem* 9. *ff. ad l. Cornel. de sicar. & in l.* 4. *ff. ad l. Falcid.* quorum plures referunt Barbos. *de potest. Episc. alleg.* 51. *n.* 6. Oliva *de foro Eccles. part.* 1. *q.* 25. *n.* 19. *& part.* 2. *q.* 17. *n.* 86. Dian. *p.* 5. *tract.* 4. *de homic. resol.* 17. Leand. *tom.* 5. *tr.* 2. *disp.* 13. *q.* 1. *& seqq.* ergo à fortiori licitum est occidere pro defensione honoris, quia non est minoris æstimationis honor, quam alia bona externa, juxta illud *Proverb.* 22. *Melius est nomen bonum, quam divitiæ multæ.* Et quamvis aliqui DD. oppositum teneant, hæc est DD. communior sententia; quos latè citant, & sequuntur Fagund. *in* 5. *decal. præcept. l.* 5. *c.* 3. *n.* 20. & iterum *c.* 7. *nu.* 2.

num. 2. Dian. 5. *part. tract.* 4. *de homic. resol.* 4. Leand. *dict. tom.* 5. *tract.* 2. *disp.* 14. *q.* 1. Dicastill. *tom. de Juram. & Cens. tract.* 10. *disp.* 7. *de irregul. dubit.* 26. *n.* 845.

3 Unde ad nostrum casum videtur, Hieronymum non incurrisse irregularitatem ex hac ratione, quia irregularitas propter homicidium, non incurritur, nisi aut ex delicto, aut ex defectu. In præsenti autem casu non est incursa ex delicto: nam irregularitas ex delicto supponit peccatum mortale, ut tenet communis sententia, & astruunt pluribus relatis Farinac. *in fragm. crimin. part.* 2. *n.* 536. Avila *de Cens. part.* 7. *disp.* 6. *section.* 1. *dub.* 11. *conclus.* 3. Soar. *tom.* 5. *in* 3. *part. disp.* 45. *sect.* 5. *numer.* 7. Fagund. *in* 5. *decal. precept. l.* 5. *cap.* 3. *num.* 15. *in fine*, Castr. Palaus *tom.* 6. *disp.* 6. *punct.* 3. *num.* 2. Leandr. *dict. tom.* 5. *tract.* 1. *disp.* 1. *q.* 7. & alii, quos citavimus *supra qu.* 40. *num.* 6. At in præsenti casu ea defensio non fuit mortaliter peccaminosa, & patet ex dictis. Et quòd pro defensione honoris irregularitas non incurratur, sustinent Fagund. *proximè*, & cum pluribus Leand. *cit. tr.* 2. *disp.* 14. *qu.* 1. Barbos. *in Collect. ad Clem. Si Furiosus*, *à nu.* 19. *de homic.* & Dicastill. *dict. tract.* 10. *disp.* 7. *dubit.* 26. *num.* 845.

4 Nec etiam incurrit irregularitatem ex defectu lenitatis. Nam licet ad hanc incurrendam irregularitatem, non requiratur culpa præcedens, ut constat, *ex cap.* 1. *dist.* 55. illa tamen non imponitur, nisi ministris justitiæ, ut cum supra triginta DD. dixi *supra q.* 33. *num.* 22. licèt oppositum plures sentiant apud Dicastill. *proximè nu.* 846. quos *cit. loco* adduco.

5 Non obstat primò, *text. in Clem. si furiosus*, *de homic.* quatenus solùm excusat ab irregularitate eum, qui pro defendenda propria vita occidit. Unde videtur, inferri argumentum à contrario sensu, non excusari eum, qui non pro defendenda propria vita occidit, sed pro defensione honoris. Non, inquam, hoc obstat, quia argumentum à contrario sensu, licèt in aliis materiis valeat, *cap. Paella* 20. *qu.* 1. *& cap. cum virum*, *de Regul.* non tamen in materia irregularitatis valet. Illud enim in irregularitate speciale est, quòd non incurritur ex hisce argumentis, sed solùm in casibus in jure expressis, *cap. Is*, *qui*, *de sentent. excomm. in* 6. sic docent Soar. *tom.* 5. *in* 3. *part. disput.* 46. *sect.* 2. *n.* 5. cum Sot. Castr. & aliis, quibus cum pluribus subscribunt Bonac. *tom.* 1. *disp.* 7. *de irreg. qu.* 4. *punct.* 6. *nu.* 10. Fagund. *in* 5. *decal. precept. l.* 5. *cap.* 3. *num.* 15. Castr. Palaus *tom.* 6. *disp.* 6. *punct.* 2. *num.* 1. Gibalin. *cap.* 2. *de irregul. qu.* 1. *n.* 4. Pellizzar. *in Manual. Regul. tract.* 7. *cap.* 5. *num.* 5. & aliis Leandr. *tom.* 5. *tract.* 1. *disp.* 1. *qu.* 5. alias ad *cit.* textum solutiones tradit Dicastill. *cit. nu.* 845. At sane in casu præsenti præterquam quòd ea irregularitas non supponat peccatum, ut constat ex dictis, in jure non est expressa.

6 Non obstat secundò, *Concil. Trident. sess.* 14. *cap.* 7. *de reform.* ibi: *Si verò homicidium non ex proposito, sed casu, vel vim vi repellendo, ut quis se à morte defenderet, fuisse commissum narretur, dispensatio committatur loci ordinario.* Hujusmodi autem dispensatio supponit vinculum irregularitatis. Non, inquam, hoc obstat; quia ad hunc Trid. locum respondent communiter DD. quòd intelligatur, quando in homicidio observatum non fuit moderamen inculpatæ tutelæ, quod *ex num.* 1. constat, in præsenti casu observatum fuisse. Nam Hieronymus inquit, quòd ratione ætatis, illi aliud non occurrit remedium. Et equidem in propriis terminis docent Soar. *cit. dict. disp.* 46. *sect.* 1. *n.* 1. Fagund. *in* 5. *decal. precept. l.* 5. *c.* 3. *n.* 2. Barbos. *in Collect. ad cit. locum Trident. cum pluribus*, & Leand. *dict.* 5. *tom. tract.* 2. *disp.* 27. *q.* 18.

7 Non obstat, quòd Innocentius XI. damnavit hanc propositionem: *Fas est viro honorato, occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit*, quæ est prima pars trigesimæ propositionis, inter damnatas ab eo Pontifice; ex qua bene infertur, non esse licitum propter honorem recuperandum, aliquem interficere, etiam in casu, quòd alius non suppetat modus honorem recuperandi: non ergo Hieronymus licitè hominem occidit ad hunc finem. Non, inquam, hoc obstat, quia respondetur ibi damnari opinionem aliquorum asserentium, licitum esse, ex verbis contumeliosis, & atrocibus illatis, aliquem occidere, quando aliter hæc calumnia vitari nequit, nam verbales injuriæ verbis repelli debent, ut tradunt Societatis JESU Authores, Cardin. de Lug. *disp.* 10. *de just. sect.* 10. *num.* 190. Lessius *l.* 2. *de justit. cap.* 9. *dub.* 12. *num.* 78. ubi postquam opinionem retulit, sic ait: *Verum hæc sententia non est sequenda: satis enim esse debet, in Rep. ut injuriæ verbales verbis repelli, & legitima vindicta comprimi, & castigari possint*; & alii quos magno numero refert Sandæus *in confutat. pag.* 225. ac Hieronymus non ex calumnia illata, cum hominem occidit, sed ad defendendum suum parentem, & sororis honorem; quod ex *cit.* DD. licitè facere poterat; dum illi alius modus eum defendendi non suppetebat, & non suppetit, ut *num. præcedenti* dictum est.

Non obstat quartò: quòd idem S. Pontifex in secunda 8
parte dictæ propositionis, damnavit opinionem asserentem, fas esse occidere impingentem alapam, vel fuste percutientem, & post impactam alapam, & ictum, fugientem sequi, & illum occidere, ut suum honorem recuperet. Ergo nec etiam fas fuit Hieronymo ad suum, suorumque recuperandum honorem, illum hominem occidere. Non, inquam, hoc obstat, quia respondetur, illam propositionem meritò damnari, quia occisio hominis, non conducit ad honorem conservandum, & recuperandum, & est illicita; quia est vindicta, & non defensio honoris jam deperditi. Vide Card. de Lug. *loco cit.* Mendo *in stater. opinion. differ.* 4. *ad quintum decal. precept. quæst.* 1. Leand. *cit. tract.* 2. *disp.* 14. *quæst.* 3. At Hieronymus, non ad vindictam illum occidit hominem, sed ad defendendum suum, suorumque honorem, quem aliter amittet, & hoc modo, ut unico remedio, ut existimavit, illum conservabit. Sic ex Card. de Lug. *loco cit.* §. His omnibus non obstantibus, & ratione prædicta, censeo dictum Hieronymum irregularitatem incurrisse, & indigere dispensatione. Hoc est meum judicium.

§. II.

An Hieronymus, ratione ætatis, ignorans esse impositam irregularitatem homicidium committenti, ab illa excusetur.

SUMMARIUM.

9 *Ob titulum ignorantiæ ab irregularitate excusatur.*

10 *Quando ignorantia excusat à culpa, etiam excusat à pœna.*

11 *Ignorantia probatur ex juramento.*

Respondeo, ex hoc titulo ab irregularitate excusari pos- 9
se. Ratio est, quia irregularitas ab eo non incurritur, qui ignorat illam esse impositam delicto à se commisso: at Hieronymus ratione ætatis, quæ erat quatuordecim annorum, ignorabat, se illam incurrere: ergo. Major ostenditur: quia DD. est communis doctrina, ignorantiam juris excusare ab irregularitate, & aliis pœnis Ecclesiasticis, ut probat *text. in cap.* 2. *de constit. in* 6. *textus in cap. Cognoscentes*, *eod. tit. tex. in cap. Propsuisti*, *dist.* 82. & DD. quorum plures citat, & sequitur Sanch. *l.* 9. *de matr. disp.* 32. *nu.* 17. & alios, Castr. Palaus *tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 1. *punct.* 17. *n.* 1. *& tom.* 6. *disp.* 6. *punct.* 6. *n.* 1. & Leand. *tom.* 1. *tract.* 1. *disp.* 4. *q.* 34. 5. *&* 6.

Probatur etiam eadem resolutio, quia ignorantia excu- 10
sat à culpa; & ubi culpa non est, pœna locum habere non debet, *cap. sine culpa* 23. *de regul. jur. in* 6. *l. ult. fine ff. de decret. ab ordin. faciend. cap. ult. fine*, *qui matrimon. accusare possint*, *& l. Si ignorans* 32. *ff. locat.* & DD. omnes expressè Hurt. *disp.* 1. *de irregul. diff.* 8. Avila *disp.* 2. *dub.* 7. Ægid. *disp.* 18. *dub.* 4. & alii apud Leandr. *proximè dict. quæstion.* 3.

Et quòd data fuisset ea ignorantia in Hieronymo, pro- 11
bat juramentum num. 1. degnatum, & admitti debet, ut probatio sufficiens, ex text. *in cap. fin.* §. *super eo*, ibi: *nisi proprio firmaverit juramento*, *qui matrimon. accus. possint*; & ex communi DD. sententia, quorum plures refert, & sequitur Sanch. *l.* 9. *de matr. disp.* 32. *numer.* 5.

QUÆSTIO XLIV.

An incurrat irregularitatem occidens injustum aggressorem, ac contumeliosum, facta ab eo prius admonitione ad aggressorem, ut eum dimitteret?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non incurrit irregularitatem.*
3 *Nec excessit moderamen inculpatæ tutelæ, quæ in tribus consistit.*
4 *Non excessit in tempore.*
5 *Nec in modo.*
6 *Nec in causa.*
7 *Non incurrit irregularitatem ex defectu lenitatis.*
8 *Nec etiam ex delicto.*
9 *Verissimus fugere non tenebatur.*
10 *Intellectus Trident. ex DD. ostenditur.*

1 VErissimo Scholastico in platea, quidam occurrit miles (cum quo antea nulla intercesserat contentio, aut discordia) Militi aperuit caput Verissimus, in comitatis signum; miles verò in illum malum punicum projecit, illius humerum percutiens. Verissimus comiter respondens. Sic meam remuneras comitatem, offensionem pro satisfactione præstans? Miles arroganter eum minans, dixit. Quod vitam ab eo auferret. Verissimus cum suo socio sua via progressus fuit. In ipsius diei vespere in foro oppidi illi iterum obviam fuit miles; accedensque ad illum, aliis non præcedentibus verbis, contumeliis affecit, illi dicens: (non obstante, quòd Verissimus eum interpellavit, quòd bonis avibus discederet, nam ille operam litteris dabat, & arma ad rixandum non cingebat) Quòd triginta cultri vulnera infligeret. Et de facto cultrum elevavit, ad illum percutiendum. Interim Verissimus, non animo occidendi, sed tantùm se defendendi, per unum passum retrocedens, è terra capiens saxum, illo in capite percussit, & occidit. Quæritur, An irregularitatem incurrerit?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, irregularitatem non incurrisse. Ratio est; quia ille, qui in suam necessariam defensionem, cum moderamine inculpatæ tutelæ aggressorem occidit, irregularitate non innodatur; *Clement. si furiosus, de homic.* ibi: *Si furiosus, aut infans, seu dormiens hominem mutilet, aut occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem de illo censemus, qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit, vel mutilat invasorem.* Et in præsenti casu Verissimus in suam necessariam defensionem aggressorem occidit; cum à milite armato in armatus, ut Scholasticus, invaderetur; & ab illo audiens, quòd occideretur, & triginta cultri vulnera esse recipienda; ut dens militem procinctum ad id faciendum cultrum elevans, si Verissimus cito non accurreret suæ defensioni, absque dubio esset vulnerandus.

3 Quòd Verissimus moderamen inculpatæ tutelæ non excessisset, ostenditur. Nam hoc moderamen in tribus consistit, nempe in tempore, in modo, & in causa, ut communiter notant DD. apud Fagund. *in 5. decal. precept. l. 5. cap. 5. num.* 2. Bonac. *tom. 1. disp. 7. de irreg. qu. 4. punct. 6. n. 1. & alios.*

4 Non excessit in tempore, quia illius defensio fuit incontinenti, in flagranti delicto invasionis, & non ex intervallo, ut constat ex text. *in cap. Si vero 1. de sentent. excom.* ibi: *Si in continenti vim vi repellat.* Nam si repulsio fit, *ex post vi*, non erit defensio, sed vindicta, ut communiter tenent DD. apud Barbos. *in Collect. ad cap. Significasti, numer. 22. de homicid.* ergo cùm hoc homicidium fuisset in continenti, moderamen inculpatæ tutelæ fuit observatum.

5 Nec excessit in modo, nam hic tribus consideratur; primò, inæqualitate armorum; secundò, inæqualitate facti; Tertio inæqualitate offensionis; ut tradunt DD. apud Fagund. *proximè num. 5.* at Verissimus non æqualibus, nec superioribus, sed inferioribus armis sibi consuluit, ut est saxum ad militem, qui propinquius cultro aggrediebatur; & sic à morte per militem tentata evadere intendebat.

Nec etiam excessit, in causa. Nam repulsio fieri non debet animo vindictæ, sed defensionis, *l. Scientiam, §. Qui aliter ff. ad l. Aquiliam*, ibi: *Et hoc se tuendi duntaxat, non etiam ulciscendi causa factum sit, & cap. Significasti 2. fine, de homic.* ibi: *non ad sumendam vindictam, sed ad injuriam propulsandam*, & DD. communiter apud Leand. *to. 5. tract. 2. disp. 14. quæst. 3. vers. alii verò.* Non enim vindicta in casu aliquo est licita: sed ut constat *ex num. 1.* Verissimus animo solùm se defendendi, in militem lapidem emisit, & non vindicta: ergo in moderamine inculpatæ tutelæ, non excessit. 6

Confirmatur hæc resolutio: quia irregularitas ex homicidio orta, aut incurritur ex defectu lenitatis, aut ex delicto: & mihi certum est, Verissimum non incurrisse irregularitatem ex defectu lenitatis, nam hæc solùm incurritur à ministris Justitiæ; & non ab aliis, ut diximus *supra, qu. 33. à num. 22.* contra aliquos. 7

Nec etiam incurrit irregularitatem ex delicto: nam hæc solùm incurritur, quando defensio est injusta, & mortaliter peccaminosa, ut *pluribus citatis* dictum est *præcedenti quæst. num. 3.* at Verissimus lapidem projicit in suam justam defensionem; quæ omni lege, & jure est justa, *cap. si verò 1. de Sentent. excomm.* ibi: *cum vim vi repellere omnes leges, omniaque jura permittant, cap. significasti 2. de homic.* ibi: *vim vi repellere omnes leges, & omnia jura permittant, cap. Dilectio, de sentent. excommun. in 6.* ibi: *Cùm omnes leges, omniaque jura vim vi repellere, cunctisque sese defensare permittant, l. 1. §. vim vi ff. de vi, & vi armata*, ibi: *Vim vi repellere, licere Cajus scribit: idque jus natura comparatur, l. Is, qui aggressorem 2. & l. Si quis percussorem C. ad l. Cornel. de Siccariis*, ibi: *Si quis percussorem, ad se venientem gladio repulerit, non ut homicida tenetur, quia ut defensor propriæ salutis, in nullo peccasse videtur, l. Scientiam, 45. ff. ad legem Aquil.* ibi: *Qui cum aliter tueri se non possint, damni culpam dederint, innoxii sunt, vim enim vi defendere omnes leges, omniaque jura permittunt.* Et ut certissimum tenent DD. quos latè refert Leand. *tom. 5. tract. 2. disp. 12. q. 1.* 8

Nec obstat, primò, posse aliquem dicere, Verissimum debuisse potius fugere ab eo milite, quam illum occidere. Non, inquam, obstat, quia respondetur, capere fugam non teneri; siquidem nec est clericus, nec Religiosus; nec etiam si foret, ad id tenebatur, ut cum pluribus sustinet Leand. *dict. tom. 5. tract. 2. disp. 12. qu. 34. 37. & 38.* & aliis citatis in simili casu Fagund. *in 5. decal. precept. l. 5. c. 7. n. 2. 8. & 9.* Dian. *5. p. tract. 4. resol. 4.* 9

Nec obstat secundò, quòd *Conc. Trid. sess. 14. cap. 7. de reform.* asserit, ibi: *Si verò homicidium non ex proposito, sed casu, vel vim vi repellendo, ut quis se à morte defenderet, fuisse commissum narretur, dispensatio committatur loci Ordinario*: dispensatio autem impedimentum, aut vinculum supponit, *cap. Ad dissolvendum de despons. impub. cap. Ex parte, cap. Cùm olim, de verbor. signif.* Non, inquam, obstat, quia respondetur, *Concil. Trid. loco cit.* loqui de homicidio in defensionem commisso, in quo servatum non fuit moderamen inculpatæ tutelæ, ut expendunt Soar. *to. 5. in 3. part. disp. 46. sect. 1. numer. 1.* Fagund. *in 5. decal. precep. l. 5. cap. 3. numer. 2.* & cum communi DD. quos late citat. & sequitur Barbos. *in Collect. ad cit. locum Trid. n. 15.* 10

QUÆSTIO XLV.

An obligatus ad raciocinia ex partitione conferenda, ob inofficiosam hæreditatem cum suis nepotibus ex fratribus, (quæ difficillime reddi possunt) fiat irregularis ad ordines suscipiendos?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Ut ortum non est irregularis.*
3 *Ius sub irregularitate solùm prohibet administratores obligatos ad reddenda ratiocinia, ex officiis publicis authoritate publica constitutos.*
4 *Linus non est, nec fuit constitutus administrator bonorum suorum nepotum.*

5 *Nec*

5 *Nec in casu, quod esset illorum administrator, esset irregularis.*
6 *Ante Motum Sixti V. poterant obligati ad ratiocinia privata, ad Religionem admitti.*
7 *Non valet argumentum à paritate rationis in materia irregularitatis.*
8 *Hac irregularitas non afficit obligatos ad ratiocinia privatorum.*

1 LInus nobilis, bona fide ordinibus minoribus initiatus, certa bona titulo hæreditatis à matre obtinuit, mota lite à fratribus ex inofficioso testamento, in eum lata fuit sententia, & jussus, ut ea bona, in æquales partes divisa, simul cum fructibus à morte matris collectis, fratribus redderet. Mater verò adhinc octo supra triginta annis vita decesserat, fratres etiam sunt defuncti. Hæc partitio difficile confici potest, ob plures fratrum hæredes, dubia emergentia, diversas institutiones, & ob unius fratris hæredes absentiam. Hac de causa Linus ea omnium bona possidet, ut aute latam sententiam ac illis alitur. Executioni tamen non mandat sententiam, saltem in eo, quo poterat; quia si totum, aut dimidium ex fructibus collectis; restituat, non ei superest, ex quo, secundum suum statum vivere possit. Ut tamen restituat, ad ordines sacros promoveri cupit: nam juxta Diœcesis constitutiones, ex suo sufficiens habet patrimonium: Quæritur quid in his terminis possit?

R E S O L U T I O.

2 Respondeo, ut certum, posse. Moveor his rationibus: Prima; quia obligatus ad reddendam rationem ex aliquo contractu, v.g. deposito, cujus administrationem non habet, non est irregularis; maximè si mota non sit lis de dolo, & perfidia, ut docent Soar. Filliuc. Hurt. Bonacin. Castr. Palaus, & alii, quos refert, & sequitur Leand. *tom. 5. de irregular. tract. 2. disp. 5. quæst.* 11. Sed Linus est obligatus ad reddendam rationem ex quodam quasi contractu, circa partitionem bonorum à matre inofficiosa relictorum; ad nepotes ex fratribus pertinentium; quorum non habet administrationem, nec super illa mota fuit lis de dolo, aut perfidia: ergo potest ad ordines promoveri.

3 Secunda ratio; quia textus, qui inducunt irregularitatem contra obligatos ad ratiocinia, comprehendunt illos tantum, qui sunt administratores publici, & officia publica, authoritate publica habent, & administrant, ut constat *ex cap. unic. de obligat. ad ratiocin.* ibi: *procuratores, actores, executores, seu curatores pupillorum, & cap. 1. dist. 51.* ibi: *in forensi exercitatione versati*; *& cap. 3. ibidem*, sic; *Curiales, vel quibuslibet publicis functionibus occupatos, & cap. Legem, dist. 52.* ibi: *qui militia, vel rationibus publicis sunt obligati, & cap. Magnus d. 54.* in quo referuntur eidem, *qui in cap. Unico cit.* Sed Linus non habet eas publicas administrationes: ergo ex reddendæ rationis obligatione suis nepotibus, nullum habet impedimentum ad ordinum promotionem.

4 Tertia ratio; quia nec habet privatam administrationem bonorum suorum nepotum, quia nulla authoritate publica ad id fuit obligatus, sed ea bona possidet, ut semper possedit, cum obligatione tradendi bona à matre sibi relicta, & fructus ex illis perceptos ad partitionem: sed huic obligationi in illis textibus nec in aliis imponitur aliqua irregularitas: ergo cum illi textus sint pœnales, ad præsentem casum extendi non debet irregularitas, in iis imposita administratoribus publicis.

5 Quarta ratio; quia casu supposito, quòd Linus haberet privatam eorum bonorum administrationem, illam citati textus non comprehendunt, nec ad illam extenditur irregularitas in illis imposita; dum ratiocinia nepotibus non exhibet; Quia est pœnalis, ut communiter tradunt DD. Ugolin. *de Irregularit. cap. 58. §. 1. num. 9.* Innocent. *in citat. cap. Unico, verb. numerari*, quos refert, & sequitur Villalob. *tom. 1. tract. 21. diffic. 37. num. 7.* Idem sustinent Filliuc. *tract. 9. & 19. de Censur. cap. 7. num.* 198. Escobar. *tom. 6. Theol. moral. l. 53. sect. 2. numer.* 289. dum numerat officia publica, vel authoritate publica constituta.

6 Hæc ratio confirmatur, quia ex ipso jure communi, ante Motum proprium Sixti V. non poterat quis, ad Religionem admitti, donec rationes redderet, quando ratiocinia erant publica, secùs quando erant privata, ut colligunt ex ipso jure communi, *& citat. cap. Unico*, D. Anton. Rosell. Angel. Silvestr. Armill. Tabien. quos affert, & sequitur Sanchez *lib. 4. decal. cap. 19. num.* 19. ergo à fortiori Linus, dato, quòd eorum bonorum nepotum haberet administrationem, ad ordines sacros promoveri potest, quia ea administratio est privata, & non ad ratiocinia publica.

7 Nec obstat primò, argumentum à paritate rationis, dicendo, idem esse dicendum in ratiociniis publicis, ac in privatis, & Linus, quamvis ex authoritate publica non sit administrator bonorum suorum nepotum, ex necessitate talis esse videtur. Non, inquam, obstat, hoc argumentum in hac materia, licet valeat in aliis, *cap. Puella 20. q. 1. & cap. cum virum de regul. jur. in 6.* Et ratio est, quia irregularitas non incurritur, nisi in jure sit expressa, ut constat *ex cap. Is, qui de sentent. excommun. in 6.* ibi: *Cum id non sit expressum in jure*, & DD. Villal. *cit. diff. 1. numer. 6.* Castr. Palaus *tom. 6. disp. 6. punct. 2. n. 1.* Dicastill. *tom. de Juram. & Cens. tract. 10. disp. 7. dub. 1. num. 5. in fine.* Leandr. *tom. 5. tract. 1. disp. 1. q. 5. & alii, quos supra qu. 43. numer. 5.* adducimus. Vide hunc *num.* at in administrationibus privatis non datur expressa irregularitas, sed tantùm in publicis, ut dicitur *in cit. textibus*.

8 Non obstat secundò, quòd aliqui dentur DD. dicentes, hanc irregularitatem non solum afficere obligatos, ad reddendam rationem administrationis publicæ, sed etiam privatæ, ut videre est apud Bonacin. *tom. 1. disp. 7. quæst. 2. punct. 4. num. 4.* Castr. Palaum *proximè punct. 13. num. 7.* Dicastill. *cit. dub. 11. num.* 281. Tamburin. *tom. 2. l. 10. tract. 4. cap. 19. §. 1. num. 2.* Barbos. *in Collect. ad cap. Magnus, de obligat. ad ratiocin. cit. num. 2. & 3.* Escob. *proxime, & alios*: Sed Linus videtur esse administrator personarum privatarum, nempe suorum nepotum, quorum bona possidet, de quibus rationem reddere tenetur. Non, inquam, obstat, quia respondetur, eos DD. nomine personarum privatarum intelligere tutores, curatores, & procuratores pupillorum, juxta *text. in cap. Unico, & cap. 3. dist. 54. cit.* & non de aliis privatis administratoribus, quamvis Linus etiam talis non sit, nam à nullo judice talis constitutus fuit, nec bona ad nepotes pertinentia sunt partita, sed cum Lini propriis sunt mixta, ut post mortis suæ matris semper fuerunt; & ut propria ab ipso administrantur.

QUÆSTIO XLVI.

An sit subreptitia dispensatio irregularitatis unius criminis, non facta mentione alterius jam concessæ in alio crimine ejusdem speciei?

S V M M A R I U M.

1 *Facti species.*
2 *Probabili videtur non esse subreptitiam.*
3 *Res, qua in jure expressa non est, restringenda est.*
4 *L. 3. Cod. de Episcop. audient. intelligitur de foro externo.*
5 *Quando impetratur secunda dispensatio, tacendo primam fuisse concessam, secunda est valida, si dispensationes sint de diversis rebus.*
6 *Ex alio capite, resolutio videtur probabilis, authoritate Filliuc.*
7 *Alia Filliuc. explicatio non admittitur.*
8 *Stylus Curia probabilitatem opposita sententia non tollit.*
9 *Sententia communis, in exemplis adductis, à sequentibus illam nostrum non comprehendit casum.*
10 *Illatio contra præsentem casum, ex cit. l. 3. pro foro externo intelligitur.*
11 *Lex 3. cit. juxta l. Ecclesiasticam, & Concil. Trident. intelligenda est.*
12 *Pro dispensatione poterat Franciscus ad Episcopum recurrere.*

1 FRanciscus voluntatium fœtus animati commisit abortum. Et à S. Pontifice irregularitatis dispensationem

obtinuit, ut ad ordines promoveri possit. Elapso tempore, idem Franciscus alio abortu sentitur gravatus, ad quem non voluntariè concurrit. A cujus irregularitate, etiam dispensationem obtinuit, in supplica, mentione non facta primæ jam concessæ: Quæritur, An hæc secunda dispensatio sit subreptitia, primæ non facta mentione?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, quamvis existimem esse subreptitiam dispensationem irregularitatis unius criminis, non facta mentione alterius ejusdem speciei jam concessæ; quia à sententia communi ita decernitur, mihi probabile videbitur ex dicendis secundam dispensationem fuisse validam, in supplica non facta mentione primæ. Moveor sequentibus rationibus. Prima: Conveniunt DD. apud Sanchez *lib. 8. de matrim. disp.* 21. *num.* 12. Basil. Pont. *ibidem lib.* 8. *cap.* 17. §. 1. *num.* 6. tunc solùm reddi dispensationem nullam, quando in supplica tacetur casus, quem jura exprimi jubent: at dicere textum *in l. 3. C. de Episc. audient.* crimina semel remissionem obtinere, ibi: *remissionem veniæ crimina, nisi semel commissa, non habeant*, non est dicere textum (saltem expresse tanquam conditionem, sine qua non, ad secundi criminis remissionem requiri, quòd sciat Princeps, de priori crimine commisso; ut fatetur Ægid. Coninch. *disp.* 33. *dub.* 6. *n.* 87. nam licet oppositam sententiam probabilem judicet, asserit tamen, eam conditionem in jure non esse expressam, ibi: *Quæ non habetur clare jure expressa:* ergo non facta in supplica, mentione de prima dispensatione, secunda non est subreptitia.

3 Secunda ratio: Idem Ægid. *loco citato de eadem l.* 3. loquens in ordine ad præsentem, sic ait: *Quæ res per se satis dura, & quæ non habetur clare jure expressa, prout fieri potest, mollienda est*. Quod est ipsi juri conformius, *juxta l. cum quidam ff. de liber. & posth. & cap. renovantes dist.* 12. *& cap. Odia sunt restringenda, de reg. jur. in* 6. & DD. communiter asserentes, leges pœnales esse restringendas. Et cum *dict. l.* 3. *est mollienda, & restringenda*, limitari debet, pro foro tantum externo, & non extendi ad forum internum. Ita docet Henriq. *l. 7. de indulg. cap.* 17. *num.* 5. ibi: *Quamvis in dispensatione odiosa requiratur in foro exteriori, mentionem fieri de altera dispensatione prius obtenta*; citatque aliquos *in Glost. litt. X.* Idem tenet *l.* 12. *de impedim. cap.* 3. *num.* 7. ibi: *Quæ tamen retardarent concessionem, ex praxi, & stylo Curiæ non vitiant in conscientia dispensationem, si taceantur; quando expresso jure non jubentur explicari*. Et DD. *in Glost. litt. B.* Eandem doctrinam tuetur Tamburin. *tom.* 2. *l.* 8. *de matrim. tract.* 2. *cap.* 9. §. 3. *num.* 12. loquens de crimine uxoricidii secundo commissi, & relata *dict. l.* 3. sic inquit: *Intellige, quoad forum externum; & ad has extrinsecas gratias à Principe concedi solitas*. Idem docet Granad. *controvers.* 7. *tract.* 3. *part.* 2. *disp.* 17. *sect.* 6. *n.* 46. ibi: *Nisi certo constiterit, talem esse stylum, ut in foro animæ obliget*. Ergo *cum lex* 3. *cit.* expressè non jubeat, quòd in secunda supplica dicatur, quòd delictum jam fuisset dispensatum; rectè sequitur, quod in foro interiori clausula non sit essentialis; & cùm casus nostræ quæstionis fuit in hoc foro, siquidem erat crimen occultum, & dispensatio à Pœnitentiaria obtenta, in ea *l.* 3. non comprehenditur.

4 Confirmatur, hanc *l.* 3. *cit.* pro foro externo debere intelligi, & non pro interno. Quippe in ea jubet Imperator Valentinianus Neoterio cujusdam civitatis Præfecto, ut in die Paschatis omnes incarceratos, quorum delicta non semel fuissent remissa, à vinculis liberaret, ibi: *remissionem veniæ, nisi semel commissa, non habeant*. Et præterquam, quod hæc verba sint à judice sæculari, ad quem solùm pertinet directio pro foro externo illius rei, de qua agit lex, in illo tantùm habet effectum; nam in illo cum delicta sint publica, scandalum daretur, si in illo bis, aut sæpius remissa fuissent. Quod non datur in foro interno, in quo crimen est occultum. Ideoque Dominus N. JESUS Christus Petro dixit, *Matth.* 18. *Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies*.

5 Tertia ratio: Conveniunt DD. oppositam sequentes sententiam, asserentem, secundam dispensationem esse nullam, quando obtenta prima, impetratur secunda, tacendo primam dispensationem esse concessam, non habere locum, quando dispensationes sunt ex diversis rebus, ut videre est apud Sanch. *l. 8. de matrim. disp.* 21. *num.* 20. Soar. *l. 6. de leg. cap.* 23. *num.* 9. Basil. Pont. *l. 8. de matrim. cap.* 17. §. 1. *num.* 5. At hoc videtur dari in præsenti casu; nam primum delictum fuit de homicidio voluntario, secundum verò de homicidio casuali: sic enim Franciscus inquit, fœminam sciens esse prægnantem, *Alia culpa in me non est data; nisi quædam querela infelicitatis, & infamiæ, & unum afflixi de eo eventu, ex quibus, alia* (nempe fœmina) *mota fuit ad operationem abortus, ad quem nulla præstita fuit cooperatio, auxilium, aut consilium ab ipso Francisco, nec de illo scientiam habuit, nisi post delictum patratum*. Et quamvis delictum in se fuisset ejusdem speciei, quia erat de abortu: attamen respectu ejusdem Francisci, jam sacerdotis, videtur esse diversum, quia primum fuit voluntarium, secundum verò per accidens, & casuale. Authores autem oppositæ sententiæ in exemplis ab ipsis, afferunt idem delictum, eadem gravitate, & culpa commissum. Et Sanchez *citat.* ibi: *de eodem crimine repetito*, cum Navarr. & aliis. At crimen nostri casus non fuit eadem culpa, & gravitate repetitum. Et Soar. *citatus dict. cap.* 23. *num.* 12. relata *l.* 3. *cit.* inquit: *Ratio est, quia secundum crimen ejusdem rationis, præsertim adeo grave, ut primum, commissum post remissionem primi, magis pœnam meretur, & difficilius remissibile est*. At in nostro casu, secundum crimen adeo grave, ut primum, non fuit, nec ejusdem rationis, ut patet ex dictis. Et idem Soar. expressius inquit *num. sequenti* 13. in favorem nostræ resolutionis, ibi: *Ratio autem non est alia, nisi ea, quæ insinuatur ab ipso Panormit. & quam sæpe tetigimus, scilicet, quod nullum sit jus requirens per se hanc conditionem ad valorem secundæ dispensationis, etiam circa eamdem rem; nec est ratio, quæ illam probet, nisi quando occurrunt aliæ circumstantiæ explicatæ, ut satis ostensum est*. Sic Soar. Et nullus datur textus, nec circumstantia, quæ postulet in nostro casu, quod prima dispensatio concessa sit declaranda in supplica, ut secunda sit valida. Idem etiam colligitur ex doctrina Castr. Palaus *tom.* 1. *tract.* 3. *disp.* 6. *punct.* 16. §. 4. *num.* 4. *&* 5. inquit, solùm duplici, aut in triplici eventu, faciendam esse mentionem de priori dispensatione, ut posterior sit valida. De primo, & tertio nihil contra præsentem casum. In secundo solùm videtur esse contra illum exemplum uxoricidii ad contrahendum matrimonium: nam si impetrata dispensatione, aliud committatur, in secunda dispensatione necessariò facienda est mentio de prima impetrata; in quo subscribit Sanchez, Soar. & Basilio, argumento *text. l.* 3. *citat.* At in eo textu id non exprimitur. Additur non fuisse eodem modo abortum commissum in secundo eventu, ut fuit in primo, ut dictum est.

6 Quarta ratio est, ex dictis à Filliuc. *tract.* 10. *cap.* 10. *numer.* 325. ibi: *Si item peteretur remissio secundo ejusdem criminis, debet facere mentionem prioris, ex cap. penult. de rescript. & cap. 2. de filiis presbyt. in 6. Sed hoc non puto esse receptum*. At Tamburin. *tom.* 2. *lib.* 8. *tract.* 2. *cap.* 9. §. 3. *numer.* 13. volebat hæc ultima verba aliqua firmari ratione, ut à sua possit resolutione discedere. In illis tamen verbis illum excuso, non tamen in antecedentibus. Excuso in illis verbis, quia cum Romam scripsisset, & Pœnitentiarius S. Pontificis fuisset in S. Petri Pœnitentiaria, dicere poterat, in illa, non esse receptum, fieri mentionem in secunda dispensatione, prioris, quando dispensationes sunt ejusdem rationis. Unde colligitur, magnum esse argumentum, quòd non sit receptum fieri eam mentem in foro externo; nam in interno, & conscientiæ, qualis est Pœnitentiariæ, ubi assistebat, scire debebat, ibi non esse receptum; & sic satis erat suum testimonium, quin alia firmaret ratione.

7 Non tamen ipsum Filliucium in antecedentibus verbis excuso, quoad præsentem casum: nam, inquit, *si peteretur secundo remissio ejusdem criminis, debere fieri mentionem prioris, ex cap. penultim. de rescript. & cap. 2. de filiis presbyt.* Non enim illum excuso; nam in illis textibus est sermo de certis casibus specialibus, sicut etiam *in cap. penult. de præscript.* & in illis expressè dicitur, non facta mentione, in secunda dispensatione de prima jam concessa, secundam esse nullam; de illis autem casibus ad alios non similes non fit extensio, ut videre est apud Sanch. Soar. Basil. & Castr. Palaum *citat. locis*; noster autem casus illis in textibus

bus contentis, non est similis: & solum similes comprehenduntur, ut videre est apud Doctores *cit.* Ex dictis satis constat, probabile esse validam fuisse secundam dispensationem nostri casus, non facta mentione primæ concessæ, ut etiam stabilietur *infra num.* 12.

8 Nec obstat primò dicere, hanc obligationem faciendi, mentiooem primæ dispensationis in supplica secundæ otiri ex ipso Curiæ stylo, qui facit jus, juxta Sanchez *l.* 3. *de matrim. disp.* 29. *num.* 17. & alios: ergo illi standum. Non, inquam, obstat, nam respondetur primò, plures contrarium docere, & non esse observandum in aliis tribunalibus; nec tollit probabilitatem contrariæ sententiæ, apud Dian. *part.* 10. *tract.* 15. *resol.* 7. *& part.* 11. *tract.* 5. *resol.* 1. Respondetur secundò, non obligare pro foro conscientiæ, ut ex *citat.* Doctores jam vidimus, alii videri possint, apud Dian. *proxime.* Respondetur tertiò, non obligare io Hispania, ut tenent Emmanuel Rodrig. *tom.* 4. *capit.* 30. *conclus.* 5. Ceval. *in qq. practicis quæst.* 737. *à num.* 20. Respondetur quartò, dato, quod obliget, dum id nobis certò non constat, ad illius observantiam non tenemur, Granad. *cit. dict. centrov.* 7. *tract.* 3. *part.* 2. *disp.* 17. *sect.* 6. *num.* 46.

9 Non obstat secundò, quia communis sententia sustinet, faciendam esse mentionem in supplica secundæ dispensationis primæ jam concessæ; alias enim impetratio secundæ erit subreptitia; Sic Sanchez *lib.* 8. *de matrim. disp.* 21. *num.* 15. *& disp.* 22. *num.* 20. Soar. *de leg. l.* 6. *cap.* 23. *numer.* 12. Basil. Pont. *lib.* 8. *de matrim. capit.* 17. *numer.* 5. Garcia *de beneficiis, part.* 8. *capit.* 3. *numer.* 28. Salas. *de leg. tract.* 14. *disput.* 20. *sect.* 15. Layman. *tom.* 1. *lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 23. *vers. Si aliquis,* & alii plurimi: non est ergo absque opinione probabili ab illa recedendum. Non, inquam, obstat, quia respondetur primò, eam sententiam communem à Soar. Basil. & Castr. Palao tribus regulis limitari; & in exemplis ab illis adductis, noster non comprehenditur casus; ut magis patebit ex responsione ad sequentem obstantiam. Respondetur secundò oostram resolutionem esse probabilem, ut ex dictis constat, & ex jam dicendis magis constabit.

10 Nec etiam obstat tertiò, *l.* 3. *Cod. de Episcop. audient.* sæpius *hac quæst. citat.* & illius verbis adductis, ex qoibus inferunt DD. oecessario deberi fieri mentionem primæ dispensationis concessæ, qnando petitur secunda, ut Princeps intelligat quantitatem, & qnalitatem causæ sibi propositæ, & afferunt crimen uxoricidii jam supra adducti, & idem dicent de abortu ob inter utrunque similitudinem: ergo necessariò in secunda dispensatione de irregularitate ex abortu, fieri debebat mentio de prima, circa irregularitatem eandem ex abortu obtenta, ne hæc secunda maneat subreptitia. Non, inquam, obstat, quia respondetur primò, jam illorom illationem DD. juxta eandem legem, intelligendam esse pro foro externo, in qno publica delicta iterata debent esse irremissibilia; secus dicendum, quando pro foro interno dispensatio postulatur, ut *supra* diximus cum citat. DD. *numer.* 4. & ex ipsa ratione.

11 Respondetur secundò, ex Sanch. *l.* 8. *de matrim. disp.* 21. *num.* 15. inferente generaliter, quoties in jure cavetur, ne in aliquo casu dispensatio coocedatur, oeve delictum remittatur, esse illius specialem faciendam mentionem in supplica ad secundam, de prima dispensatione jam concessa: cùm verò *in dict. l.* 3. decidatur, qnòd delictum semel remissum, iterum non remittatur, infert idem Sanchez *citat.* in remissione secuodi homicidii, necessariò faciendam esse mentionem remissionis primi. Quæ doctrina ab omnibus est recepta apud Castr. Palaum *dict. tom.* 1. *tract.* 3. *disp.* 6. *punct.* 16. §. 4. *num.* 5. *in fine.* Ex illa ergo infero *dict. l.* 3. debere intelligi, juxta legem Ecclesiasticam, & Tridentin. Cùm verò *in Tridentin. sess.* 24. *de reform. cap.* 6. non caret dispensatione committens homicidium casuale occultum, ut pluribus relatis tenet Barbos. *de potest. Episcop. alleg.* 39. *numer.* 48. *& in collect. ad citat. Tridentin. locum num.* 33. & absque ullo dubio aliis allatis Torrecill. *de jurisdict. Episcop. tract.* 1. *quæst.* 1. *sect.* 4. *diff.* 27. *in principio,* & alii, quos *supra quæst.* 41. *num.* 2. adduxi: ergo cum secunda dispensatio à Francisco obtenta esset ex homicidio casuali occulto, nempe ex abortu casuali occulto; non erit in omni sententia, & rigore juris *dict. l.* 3. facienda mentio de prima dispensatione homicidii voluntarii, oempe ex abortu volontariè commisso. Secus dicendum existimo, si utrunque homicidium abortus fuisset voluntarium, juxta DD. *cit.* & communem seotentiam. Etiam com addito, dicta supra existimo nullo modo esse admittenda, quia sunt contra communissimam sententiam, à qua nullo modo recedo.

Imo addo, potuisse dictum Franciscum pro dispensatiooe sui homicidii casualis, ad Episcopum pro dispensatiooe recurrere, quin mentionem faceret de prima dispensatiooe à Summo Pootifice impetrata, ex eadem ratione; & quia Episcopo non adempta fuit potestas ad dispensandum in homicidio casuali occulto, & cum eo, qui voluntariè aliud commisit; ut ex terminis concessionis *dicti Concil. capitis* patet. 12

QUÆSTIO XLVII.

Responsio ad Illustrissimum, & Reverendissimum D. Commissarium generalem Bullæ Cruciatæ super dispensationem irregularitatis, ab eo concessam, & ab Ordinario non admissam in particulari casu, quia narrata non fuit veritas ipsi commissario in petitione ipsius dispensationis.

S V M M A R I V M.

1 *Facti species.*
2 *Dispensatio irregularitatis ab Illustris. D. Commissario obtenta fuit validè, & licitè concessa.*
3 *Ea dispensatio pro utroque foro prodest.*
4 *Etiam si irregularitas, ad forum externum esset, & fuisset deducta, & judicium non sit finitum.*
5 *Commissarius causas irregularitatis incursæ non examinat.*
6 *Nec bene respondit Vicarius in spiritualibus.*
7 *Potest procedere censuris, contra non observantes gratias ab eo concessas.*
8 *Non eximit dispensatos, per dispensationem, à pœnis debitis ob sua delicta.*
9 *Ordinarius potest litteras commendatitias suis subditis sacerdotibus, ut sibi justum visum fuerit, concedere.*
10 *Ad Commissarium postulatio.*

PEr suam petitionem ad Illustris. & Reverendiss. Dom. Commissarium Bullæ Cruciatæ Lusitanum recurrit quidam sacerdos, pro dispensatiooe irregularitatis, quam contraxerat, celebrando Missam ligatus censura excommunicationis. Gratiam pro utroque foro concessit Illustrissimus Dominus. Sacerdos, hujus gratiæ concessione per alteram petitionem ad suam recurrit Ordinarium, ab eo postulans commeodatitias litteras ad aliam, seo alias Diœceses. Responsum accepit: *Non esse locum petitioni ad litteras commendatitias, quia supplicans non erat legitimè dispensatus, quia narravit, suam appellationem, quoad irregularitatem non fuisse receptam, cum ex ultima sententia oppositum constet.* Hæc legens sacerdos, ad commissarium reddit, quærens de ooo accepta dispensatione irregularitatis, illi suorum criminom acta offerens. Illum cum actis ad me misit Illustris. Commissarius, ut quod seotirem, proferrem. 1

R E S P O N S I O.

Vidi utriusque petitionis decreta. Et latum à V. Illustris. fuit validum, justum, & licitum. Ratio est, quia Illustris. V. habet potestatem ad dispeosandum irregularitate contracta ab illo, qui aliqua ligatus censura, Missas aut alia divina officia celebraverit, ut expressè constat ex ipsa Bulla Latina, ibi: *Ac etiam super irregularitate per eos contracta quibusvis Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis ligati, Missas, & alia divina officia, non tamen in contemptum clavium celebraverint, qnomodolibet contracta, &c.* Et irregularitas ab Illustris. V. dispensata fuit, quia dictus sacerdos cùm esset ligatus censura excommunicatioois, Missas celebravit, ut ex actis sententia sui Ordinarii constat. Et quod juxta dictam potesta- 2

tem, potuisset Illustriss. V. dispensare in præsenti casu, concedunt omnes. Costa de Andrada *in Exposit. Bull. Lusit. quæst.* 97. *vers. quibus positis*, Abreù *de Paroch. l.* 10. *sect.* 8. *num.* 602. *&* 603. & Expositores Bullæ Cruciatæ Hispaniæ concessæ, mox citandi, quatenus nobis conveniunt in hac clausula, & ego in *in Exposit. nostræ Bullæ disput.* 23. *num.* 36.

3 Et quòd V. Illustriss. possit dispensare in dicta irregularitate, non solùm pro foro interno, sed etiam pro externo, est commune inter DD. Sic Costa *cit. vers. secunda conclusio*, & Expositores Bullæ Hispaniæ nobis in hanc clausulam convenientes, Henriq. *l.* 7. *de Indulg. cap.* 13. *num.* 15. Rodrig. *in addit. ad* §. 3. *num.* 1. Trullench. *in cap.* 7. *Bullæ l.* 2. §. 3. *dub.* 1. *num.* 4. & apud ipsum, Avil. *part.* 7. *disp.* 10. *dub.* 5. & Castr. Palaus *tom.* 4. *tract.* 25. *de Bull. punct.* 11. *n.* 4. Villal. *tract.* 27. *numer.* 6. Dian. *part.* 5. *tract.* 11. *resol.* 125. *vers. igitur ex his*, Escob. *in Theol. Moral. lib.* 7. *numer.* 366. Bardi *in Exposit. Bullæ part.* 3. *tract.* 2. *cap.* 1. *num.* 12. Mend. *ibidem, disp.* 27. *n.* 43. Fr. Joseph Mendes *in Theol. moral. fol.* 228. *num.* 7. Ego ipse *cit. num.* 37. Et pro nostra Bulla ratio est clara, in qua conceditur nostro Commissario potestas dispensandi in dicta irregularitate, ibi: *Quomodolibet contracta*. Quæ dictio cùm sit universalis, comprehendit omnes casus, & omnia continet, ut cum communi DD. tradit Barbos. *tract. de diction.* 330. *num.* 1. *&* 10. ergo comprehendit facultatem dispensandi pro utroque foro. Consulatur nostræ Bullæ Expositio *loc. cit. num.* 38. *&* 39. ubi aliæ rationes adducuntur efficaces.

4 Et hæc potestas Illustrissimæ V. conceditur, etiam ad dispensandum, quando eæ irregularitates ad forum contentiosum sunt deductæ, & judicium adhuc non est finitum; ut tradunt DD. citati. Unde notant ipsi DD. majorem potestatem concedi in Bulla Commissario Cruciatæ circa has irregularitates, quàm Episcopis, in *Triden. sess.* 24. *de reform. cap.* 6. Hæc ex professo egi *in Expos. Bull. loco citat. à numer.* 39. Ex dictis in his *tribus non* constat potuisse Illustrissimæ V. dispensare cum dicto sacerdote, in irregularitate contracta, pro utroque foro, & non obstante, quòd ad forum contentiosum fuisset deducta, & in eo foro judicium circa illam non esset finitum.

5 Nec obstat, quòd sacerdos in petitione ad V. Illustrissimæ interposita falsum circa appellationem narrasset; nam Commissarius Bullæ generalis ex cognitione causæ juridica non dispensat, sed tantùm ad petitionem delinquentis, sive causa sit vera, sive falsa, sive irregularitas sit certò contracta, sive in dubio, sive ab scrupuloso: quia potestas Commissarii est absoluta, & ad irregularitatem, *quomodolibet contracta*; ut habetur *in clausula numer.* 3. *adducta*.

6 Unde non rectè respondit Vicarius Generalis in spiritualibus auditis senatoribus sui Episcopi, dictum sacerdotem non fuisse legitimè dispensatum, quia in sua petitione ad V. Illustrissimæ verum non narravit, quia sive verum, sive falsum narrasset, si re vera erat irregularis, irregularitate fuit dispensatus; & si de illa dubitationem habebat, ad cautelam poterat dispensari; quia Commissarius dispensavit, in quantum poterat, & potestatem habebat ad dispensandum in ea irregularitate, sive causa adhibita fuisset vera, sive falsa; quia non dispensat sub clausulis: *Veris existentibus narratis: Si ita est. Si preces veritate nitantur*. Quod in præsenti, patebat advertere R. Vicarius Generalis in spiritualibus: & senatores illius tribunalis.

7 Duo tamen, aut tria hic sunt advertenda. Primum, posse V. Illustrissimam, & suos subdelegatos Commissarios censuris, & aliis pœnis compellere non servantes Bullæ privilegia, vel eis resistentes. Ratio est, quia Commissarius habet jurisdictionem Ecclesiasticam à S. Pontifice concessam, ad executionem eorum, quæ ipsi ab eo committuntur, & constat ex Bullis Gregorii XI. Clementis VIII. Clementis IX. Pauli V. & aliorum Pontificum, ibi: *Ad executionem præmissorum, & aliorum, juxta facultates concessas, omni, & quacunque appellatione postposita procedendi, aliaque faciendi, & exequendi, quæ in præmissis circa ea necessaria fuerint, & quomodolibet opportuna.* Et originalia harum Bullarum habentur apud V. Illustriss. post originale Bullæ Gregorii XIV. Et ita tradit Mend. *in Expositionem Bullæ Hispaniæ concessæ disp.* 38. *n.* 56. & ego *in Expos. nostræ Bullæ disp.* 24. *à num.* 30. & idem supponunt Gabriel Pereira *in Man. Reg. l.* 1. *tit.* 9. §. 12. *cap.* 8. *num.* 2. *&* 3. & illum citans, D. Joann. Solorzanus *tom.* 2. *de Iur. Indiar. l.* 3. *cap.* 25.

Secundum advertendum: Quamvis dicta dispensatio irregularitatis, pro foro contentioso, prosit dicto sacerdoti, posse Ordinarium, illum ob delictum patratum, punire; nam dispensatio à V. Illustrissimæ concessa, illum à pœna debita non eximit, sed solùm tollit irregularitatem, ne in futurum valeat, aut ut irregularem se gerat. Quod bene notavit Bardi *supra cit. dicta disput.* 23. *num.* 41. convenit enim quod delicta, & maximè scandalosa puniantur. 8

Ex hac advertentia patet, potuisse R. Vicarium Generalem in spiritualibus negare dicto sacerdoti litteras commendatitias ab eo in sua petitione petitas, si ita æquum existimabat; nam harum concessio ad illum pertinet; nec ex eo, quòd in irregularitate sit legitimè dispensatus, illi debentur, si illius mores, illas non mereantur. Dixi: *potuisse R. Vicarium in spiritualibus negare, aut concedere ipsi sacerdoti litteras commendatitias*; intelligens ex commissione speciali Episcopi illas posse concedere, aut negare; nam apud Tamburin. *tom.* 2. *l.* 7. *cap.* 8. §. 2. *num.* 2. de jure has litteras concedere ad Episcopum pertinet. 9

Existimo V. Illustrissimam non debere statim contra Vicarium in spiritualibus procedere; quia privilegia Bullæ, & potestates V. Illustrissimæ nescit, quia Authores non habet, à quibus ea possit addiscere, & quacunque V. Illustriss. admonitione, & cognitione illorum, quæ secum affert dispensatio dictæ irregularitatis, quæ extra illam, nulla sunt, facillimè obtemperabit V. Illustriss. mandatis. 10

QUÆSTIO XLVIII.

An Parochus à superiore Prælato, per sententiam suspensus ab officio Parochi possit à suo Prælato inferiore, dispensationem obtinere; & si suspensioni contra veniat, fiat irregularis?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Posse dispensari à suo Prelato inferiori Mauritium, existimavit Iurisconsultus in praxi versatus.*
3 *Oppositum censeo certum ex ipso iure,*
4 *Ex DD. authoritate.*
5 *Dicta suspensio non est censura.*
6 *Episcopus ex probabiliori sententia potest suspensionem à iure latam dispensare.*
7 *Et non tamen potest dispensare latam ab homine superiore.*
8 *Virtute Bullæ Cruciatæ dispensari non potest suspensio ab homine.*
9 *Irregularitas contracta à suspenso, ob puram pœnam, quia suspensus celebravit, à Commissario pro utroque foro potest dispensari.*

Contra Mauritium cujusdam Parochialis Ecclesiæ Diœcesis Portugallensis Rectorem lata fuit sententia, in prima instantia, propter verba injuriosa suo parochiano illata. Ad Metropolitanam Curiam interposuit appellationem. Et in eo senatu pœna pecuniaria, & suspensione officii Parochi per sex menses damnatus fuit. Interposita ad Sedem Apostolicam appellatione, & recepta. A suo Episcopo Portugallensi illius suspensionis precatur dispensationem. Quæritur 1. An illam concedere possit? 2. An si Parochi officium exerceat, fiat irregularis? 3. An possit pro illis sex mensibus, alium sacerdotem approbatum substituere, qui & munera Parochi obeat, & Rectoratus fructus recipiat? 1

§. I. An

§. I.

An Episcopus Portugallensis dictam suspensionem dispensare possit?

2 Nomine Mauritii Illustrissimo Portugallensi Episcopo judicium cujusdam juris consulti præsentatum fuit, eruditè, & affabrè compositum. Et cùm mihi missum fuisset, ut subscriberem, ego minimus ausus non fui; non sine querela Doctissimi Magistri primatię cathedræ Theologię Moralis nostri collegii Bracharensis. Quia consultum Jurisconsulti solùm nitabatur rationibus, textibus, & DD. circa pœnas à jure impositas aliquibus delictis, in quibus ipso jure Episcopus dispensare potest. At cùm dicta suspensio ab ipso jure non esset imposita delicto ab ipso Mauritio commisso, sed à Senatu Bracharensi Episcopo Portugallensi superiore; in ea Episcopus, ut inferior, dispensare non poterat, quamvis Mauritii esset Prælatus, ut ex sequentibus constabit.

3 Respondeo igitur ad quæstionem in tit. §. propositam, non posse Episcopum dispensare in ea suspensione ab officio Rectoris. Ratio est, ex ipso jure deducta; quia non licet inferiori contra factum superioris dispensando venire, *l. penult. §. penult. ff. de aqua pluv. arc. l. Ille a quo, §. tempestivum, ff. ad Trebell. l. Nam, & magistratus ff. de arbitr. cap. Litteras, de restit. spoliat. cap. super eo, de usuris, & cap. ut nostrum, de appell.* Sed Episcopus Portugallensis est suffraganeus, & inferior Senatu Archiepiscopatus Bracharensis: ergo non potest ire, dispensando, contra factum, nempe sententiam latam à superiore.

4 Ex authoritate DD. eadem ratio ostenditur. Sic expressè in præsenti casu Soar. *tom. 5. in 3. part. disp. 19. sect. 1. num. 14. in fine*, ibi: *De suspensione lata ab homine, ut puram pœnam; certum est, ab illo solo tolli posse, qui illam tulit, vel à superiore; ut est communis sententia DD. in cap. Tam litteris, de testib. & Summistarum verb. suspensio, & Antonin. tract. de suspens. Navarr. cap. 27. num. 262.* Sic Soar. Castr. Palaus *tom. 6. disp. 4. punct. 9. num. 9.* ibi: *At si loquamur de suspensione ab homine lata specialiter, regulariter solus illi successor in dignitate poterit illam relaxare, ne ejus authoritas contemnatur. Quod adeo verum est, ut quamvis superior ipsius possit validè sententiam ab inferiore latam relaxare; illicitè tamen procedet, eam relaxationem concedens, ut apertè probat Gloss. in cap.* &c. sic Palaus, Bonac. *tomo 1. tract. de Cens. disp. 3. de suspens. punct. ult. n. 6.* ibi: *Rogabis utrum suspensio lata, in puram pœnam pro delicto præterito, auferri possit ab Ordinario, aut alio Inferiore? Resp. negativè. Ratio est, tum quia suspensio lata in puram pœnam pro delicto præterito, non aufertur per absolutionem, sed per dispensationem; consequenter non potest auferri ab eo, qui est inferior eo, qui suspensionem tulerat, etiam si inferenda illa pœna nulla mentio reservationis facta fuerit.* Sic Bonac. Idem tenet Filliuc. *tract. 17. cap. 4. num. 67. & clarius num. 68.* & alii quos citant: Sed Episcopus Portugalliensis est inferior Archiepiscopo Bracharensi, qui per sententiam suorum senatorum, tulit eam puram suspensionem: ergo illam dispensare non potest.

5 Et certum est, suspensionem ab officio Rectoris Mauritio impositam, in pœnam sui delicti, non esse censuram, sed meram pœnam: illa enim imponitur, ut medicina; hæc autem, ut pura pœna delicti, ut communiter tradunt DD. Soar. *cit. disp. 25. sect. 1. num. 2.* Bonacin. *proxime dict. disp. 3. de suspens. punct. 1. numer. 2.* Castr. Palaus *allatus dict. disp. 4. punct. 1. num. 3. prope finem*, Tamburin. *tom. 2. lib. 10. tract. 2. cap. 2. num. 2.* Leand. *tom. 4. tract. 4. disp. 1. quæst. 3.* & omnes: at prædicta suspensio à superiore non fuit imposita, ut medicina, sed in pœnam delicti commissi à Mauritio: ergo ab inferiore dispensare non potest.

6 Nec obstat primò; quia benignior, & forte, probabilior sententia tenet, posse Episcopum dispensare in suspensione à jure, in puram pœnam, delicto impositam, ut tradunt *Gloss. in Clement. 1. §. verum, verb. Excommunicationis, de heret. & in cap. Cupientes, §. Cæterum, verb. suspensos, de elect. in 6.* Innocent. Covarr. Vivald. Sayr. Soar. Laym. Avila, quos affert, & sequitur Castr. Pal. *cit. num. 6.* ergo etiam poterit dispensare in suspensione ab homine, in pœnam delicti imposita, maximè quando in perpetuum non est imposita, sed tantùm per sex menses. Non, inquam, obstat, quia respondetur primò ad antecedentem oppositam sententiam esse æque probabilem, quam tradunt gravissimi DD. ab ipso Castr. Pal. *cit. num. 5.* scilicet Panormit. Felin. Angel. Silvest. Tabien. Navarr. Philiarch. Valent. Ugolin. Gasp. Hurtad. & alii, & quamvis licitum ut Episcopo, & alteri cuicunque, inter duas opiniones probabiles, sequi, quam maluerit. Attamen ipsæ opiniones non loquuntur de dispensatione suspensionis ab homine latæ, de qua nostra procedit quæstio, sed de suspensione ab ipso jure lata, quod est, quid diversum. Quare.

7 Respondetur secundò, negando consequentiam: Diversa enim datur ratio, ut Episcopus dispenset in suspensione purè pœnali à jure imposita, in pœnam delicti, quando non est reservata, ac dispensare, in suspensione purè pœnali ab homine lata in pœnam delicti, etiam si non reservetur: nam in dispensatione illius, nullius datur offensio; at in ista judex offenditur, & si sit superior, nullus datur Author asserens, posse inferiorem dispensare in suspensione, per sententiam latam à superiore in pœnam delicti.

8 Non obstat secundò, suspensionem merè pœnalem posse absolvi virtute Bullæ Cruciatæ; ut docent Cornejo, Avila, Filliuc. quos sectatur, & refert Leand. *4. p. tract. 4. disp. 5. quæst. 5.* ergo etiam poterit absolvi ab Episcopo suffraganeo, licet sit imposita à Metropolitano. Non, inquam, obstat, quia respondetur 1. consequentiam non rectè colligere, quia plura conceduntur per Bullam Cruciatæ, quæ ipsis Episcopis non conceduntur; ut per se notum est. Respondeo secundò, negando antecedens, ut cum Bardi, Tambur. & aliis, communiter defendi *in Expos. Bull. Cruciat. disp. 17. à num. 181.* Nec DD. in oppositum procedunt cohærenter, quia dicunt eam suspensionem esse censuram, & per Bullam censuras posse absolvi, & aliis in locis *jam cit.* dicunt non esse censuram, & bene, & sic per Bullam absolvi nequit.

9 Fateor tamen, si Mauritius tempore durationis ipsius suspensionis Missas, aut alia officia divina celebret, ex qua celebratione irregularitatem incurret, posse jam irregularitatem à Commissario Cruciatæ dispensari in utroque foro, ut dixi *in Exposit. Bulla disp. 23. numer. 36.* vide *numer. 12.*

§. II.

An si Mauritius suspensus Parochi officium exerceat, fiat irregularis?

S V M M A R I V M.

10 *Ex ipso iure fit irregularis.*
11 *Ratione etiam ostenditur.*
12 *Non tamen durante appellatione, sed facta deserta per actus externos.*
13 *Opposita Canonistarum sententia non admittitur.*

10 Respondeo cum communi DD. sententia, Mauritium suspensum ab officio Parochi, si aliquod illius munus exerceat, fieri irregularem. Sic Soar. *tom. 5. in 3. part. disp. 26. sect. 2. num. 4. & num. 5.* oppositam sententiam vocans improbabilem. Et ut certam sequuntur Filliuc. *tract. 17. c. 10. quæst. 9. num. 193.* Alter. *de Cens. disp. 6. cap. 2.* Bonac. *tom. 1. in tract. de Cens. disp. 3. de suspens. punct. 4. num. 6.* Tambur. *tom. 2. lib. 10. tract. 4. cap. 14. §. 3. num. 9.* Villal. *tom. 1. tract. 18. diff. 3. num. 7.* & relatis Sayr. existimante, esse censuram, Navar. Tabien. Covarr. Majol. Hostiens. Archidiac. & Joann. Andrea Leand. *tom. 5. tract. 2. disp. 22. quæst. 5.* Probatur ex ipso jure *in cap. 1. de sentent. excommun. in 6.* ubi loquens de habente suspensionem purè pœnalem, & temporalem per annum, sic inquit: *Sciturus, quod si suspensione durante, damnabiliter ingesserit se divinis, irregularitatis laqueo se involvet, &c.* Idem habetur *cap. 1. de sentent. excommun. etiam in 6.* ubi violatori dispositionis S. Pontificis ibi traditæ, imponitur suspensio mere pœnalis, per mensem unum ab ingressu Ecclesiæ, & divinis officiis; & additur ibi: *Caveant autem Ecclesiarum Prælati, & judices universi, ne prædictam pœnam suspensionis incurrant, quod si contingeret, eos sic suspensos divina officia*

exequi, sicut prius, irregularitatem non effugient, juxta Canonicas sanctiones, &c.

11 Ex ipsa ratione ostenditur, quia suspensio mere pœnalis, & non censura tam efficaciter privat divinis, dum durat, ac quælibet alia suspensio, quæ censura est; in hoc enim inter se conveniunt, ut tradunt Doctores, *in præcedenti num. citat.* ergo si dictus Mauritius per sententiam latam suspensus, durante ea suspensione, Parochi officii exerceat, fit irregularis. Non erit tamen irregularis, actus jurisdictionis exercendo, quia hi actus non veniunt nomine officiorum divinorum, nec cum actu ordinis conjunguntur, ut cum Soar. Filliuc. Alter. tradit Bonacin. *citat. vers. Rursus dixi*: Quos autem actus ordinis exercere valeat. *Vide dicta supra quæst.* 32. *à num.* 9.

12 Hæc tamen limitantur pro tempore, quo durabat appellatio à secunda instantia, quæ fuit respecta; appellatio autem sententiam latam suspendit, ut constat ex ipso jure communi *per totum tit. ff. nil novari appellat. pendent. & ex l. Appellatione, Cod. de appellat.* & ex jure Lusit. *Ordin. lib.* 3. *tit.* 73. & DD. quos latè referunt Emman. Barbos. *in remiss. ad hanc Ordin.* & Pegas *in resol. forens. c.* 15. *à n.* 15. Si tamen Mauritius nullo modo tractat de sequenda appellatione, & actibus externis, appellatio reddita est deserta, quia pœnam pecuniariam, qua damnatus fuit, jam solvit; jam currit tempus suspensionis ab officio Parochi, quo fuit damnatus; nam per desertionem appellationis, sententia lata in rem judicatam transit, ut dictum fuit *supra quæst.* 39. *num.* 2. Quando verò appellatio censeatur deserta, vide Fragos. *tom.* 1. *Regim. Reip. Christ. disp.* 24. §. 9. *num.* 196.

14 Nec obstat sententia Canonistarum Innocent. Specul. ex aliquorum Silv. quos sequitur Majol. *lib.* 3. *cap.* 19. *numer.* 16. *vers. Quinta declaratio*, Leon. *lib.* 6. *de Censur. num.* 5. & probabilem dict. Villalob. *tract.* 18. *diff.* 3. *num.* 7. citans Avil. *part.* 3. *disput.* 5. *dub.* 8. *vers. argumentum*; sed non bene, quia ibi non loquitur de hac suspensione. Et probant, quia hæc suspensio non est censura: ergo per illius violationem irregularitas non incurritur. Non, inquam, obstat, hæc sententia, ut constat, *ex dictis numer.* 10.

§. III.

An Mauritius pro illis sex mensibus suspensionis Parochi substituere possit aliquem sacerdotem ab ordinario approbatum, ut munus Parochiale exerceat, & interim fructus recipiat?

S V M M A R I V M.

14 *Potest substituere: Non enim fuit suspensus à beneficio.*
15 *Suspensus ab officio Parochi, non est suspensus ab officio sacerdotis.*

14 Respondeo, posse. Ratio est, quia per sententiam latam ab officio Parochi fuit suspensus, & nomine *officii Parochi*, non comprehenditur beneficium, ut communiter docent DD. quos latè referunt, & sequuntur Dian. 5. *part. tract.* 10. *resol.* 1. & Leand. *part.* 4. *tract.* 4. *disput.* 3. *quæst.* 4. & 5. Alii videri possunt *supra quæst.* 33. *num.* 32.

15 Adverto, Mauritium per solos tantùm sex menses fuisse suspensum ab officio Parochi, & non absolutè ab officio sacerdotis. Unde censeo, Missas posse quotidie celebrare, non tamen Missam ad Parochianos; & potest divinis officiis, & defunctorum assistere in aliis Ecclesiis, & in propria non ut Parochus, sed ut quilibet alius sacerdos particularis. In his enim divinis, Parochi officium, à quo tantum est suspensus, non exercet.

QUÆSTIO XLIX.

An sine Simonia possit aliquis suum resignare beneficium in favorem alterius, nulla sibi, nec alteri reservata pensione, dummodo ei post possessionem ipse alter omnes tribuat fructus pro sua vita?

S V M M A R I V M.

1 *Facti species primi casus.*
2 *Secundi casus propositi.*
3 *Resolutio quorundam Magistrorum.*
4 *Hæ resignationes sunt Simoniacæ ex ipso jure.*
5 *Etiam authoritate DD.*
6 *Abstineri debet ab ipso pacto, ne manifesta committatur simonia, & injustitia.*
7 *Idem ostenditur ratione.*
8 *Ex justis causis aliquando à S. Pontifice ea conceditur resignatio.*
9 *Si S. Pontifex ex causa moveatur ad concedendam gratiam pro medietate, probabilius est gratiam fuisse concessam, ex industria procuratoris.*
10 *In resignatione, cum reservatione omnium fructuum, apponitur clausula: Data facultate, &c.*

Dionysius beneficiarius suum intendit resignare beneficium in favorem Rustici, nulla sibi, nec alteri reservata pensione; desiderat tamen hoc exprimens, quod resignatarius Rusticus post possessionem omnes illi tribuat beneficii fructus, aut illorum majorem partem. Et si hoc esse nequeat absque Simonia; idem beneficium in favorem illius adhuc resignare vult; dummodo ei expresse promittat ex gratitudine, post beneficii possessionem, omnes, vel majorem fructuum partem à resignatario esse conferendam. 1

Huic casui sequentem non dissimilem annecto, de quo etiam fui interrogatus. Quædam Monialium Abbatissa maximè desiderabat, sacerdotem suæ obligationis, ad beneficium curatum præsentare, dum monasterii regimen tenebat, quia beneficium erat præsentationis Monasterii. Precata fuit beneficiarium pro illo tempore beneficium possidentem, ut illud absolutè resignaret, & omnes illius fructus illi tribuerentur. Pro utroque casu quæritur primò: An eæ resignationes fieri possint absque labe Simoniæ? 2. An saltem à Simonia sint immunes, si facta promissione de tribuendis fructibus ex gratitudine, illos possint percipere? 2

§. I.

An dictæ resignationes absque labe Simoniæ fieri possint?

Doctissimi Magistri de casu *numer.* 1. adducto consulti, responderunt, primo modo proposito, esse Simoniacum, & necessum esse ad S. Pontificem recurrere, ut illius authoritate, simonia cessaret, & non daretur. Secundo modo proposito id esse immune à Simonia, consuluerunt Dionysio. 3

Respondeo utrasque resignationes *num.* 1. & 2. propositas esse Simoniacas, si fiant sine authoritate Pontificis. Ex ipso jure ostenditur, quia omnis pactio, conditio, aut modus, quæ ex natura rei, aut ex ipso jure beneficio non insunt, simoniam inducunt in collatione, vel renunciatione beneficii, absque authoritate Pontificis, juxta *text. in cap. Quam pio*, ibi: *Dum tamen omnis absit pactio, omnis cesset conventio* 1. *qu.* 2. & *in cap. fin.* ibi: *In spiritualibus obtinendis omnis pactio, omnisque conventio cessare debet, de pact.* Ubi Gloss. *Verb. cessare*, reddit rationem, *Quia hujusmodi pactiones Simoniam inducunt.* Et Gloss. *in cap. significatum, de præbend. vers. Itaque*, ubi postquam dixit, aliquos dicere, posse, beneficium dari cum pacto spirituali, paulo inferius subiicit: *Hæc vera essent, nisi obstaret Simoniam*, & alios apud DD. jam citandos. 4

Hanc doctrinam fatentur veram. Navarr. *in summ. cap.* 23. *num.* 100. & *lib.* 5. *consil. tit.* 3. *de Simon. cons.* 4. & 20. 5

San-

Sanch. *l. s. conſil. cap. 3. dub. 15. à num. 6.* Soar. *tom. 1. de Relig. l. 4. de Simon. cap. 35. num. 3. ante medium*, & ad præſentes caſus *cap. 38. num. 5.* Regin. *l. 23. quæſt. 2.* Vide Bonac. *tom. 1. & de Simon. diſp. 1. quæſt. 4. §. 11. num. 9. & in reſponſion. ad 3. objectionem*: Sed prædicti, ſcilicet Beneficiatius, & Monialis Abbatiſſa, in ea prætenſione volunt inire pactum ſuper renunciationem beneficii, in iis, quæ ex obligatione non inſunt ipſi beneficio: ergo non ſolùm, ne manifeſtam Simoniam committant, ab illo pacto abſtinere debent, ſed etiam, ne injuſtitiam claram; ut jam videmus ex ipſo jure, & ratione.

6 Ex ipſo jure, quia reſignatio cum reſervatione omnium, aut medietatis fructuum, eſt ipſo jure communi prohibita: nam beneficium dividi nequit, *cap. majorib. de præbend.* Sed dividitur, ſi reſignans maneret cum beneficii fructibus, & reſignatarius cum jure tantum, & titulo beneficii. Nec cum diminutione conferri debet, *cap. Avaritiæ, §. Ideoque mandamus ibidem, & cap. Unico, §. omnibus ergo ut Eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur*: at ſi reſignans maneret cum omnibus, aut medietate fructuum, beneficium cum diminutione conferretur.

7 Ipſa ratione oſtenditur; quia æquum non eſt, ut unus tantùm beneficii habeat onus, & alter illius fruatur fructibus. Sic Azor. *part. 2. l. 7. cap. 21. q. 1.* Filliuc. *tract. 41. de benef. Eccleſ. cap. 10. num. 25.* Bonac. *proxime dict. num. 9.* Barboſ. *tom. 2. in collect. ad cap. majores cit. & cap. unico, ut Eccleſiaſt. benef. &c. num. 1.*

8 Ea tamen reſignatio à S. Pontifice, juſtis de cauſis, ſolet admitti, vel ut reſignans habeat, undè commodè ſuſtentari poſſit, cum alioquin titulum adminiſtrare, & functiones exercere non valeat; vel ad gratificandum beneficiarium, qui ratione laboris, & munerum egregie geſtorum, vel prærogativæ perſonæ, ut tradunt Azor. & Filliuc. *locis cit.* at cùm in præſentibus caſibus hæ juſtæ cauſæ apparere non videantur cenſeo, S. Pontificem gratiam non conceſſurum.

9 Si tamen talis detur cauſa, qua S. Pontifex moveatur ad concedendam eam gratiam, non ut petitur cum reſervatione omnium fructuum, ut ei à procuratore propoſitum fuit, ſed tantùm pro medietate: adhuc probabilius eſt, validam fuiſſe eam gratiam; quia in acceptatione, videtur procuratorem utiliter geſſiſſe negotium ſui principalis, ut tenent Pariſius *l. 9. quæſt. 17.* Azor. *cit. cap. 22. quæſt. 11.* Filliuc. *num. 26.*

10 In hac reſignatione cum reſervatione omnium fructuum, opponi ſolet hæc clauſula: *Data facultate, ut eos propria authoritate percipiat.* Quæ intelligenda eſt, ut reſignans eos omnes fructus, per ſe ipſum percipere poſſit, abſque alterius conſenſu: ſupponitur enim in acceptatione beneficii, facta à reſignatario, fuiſſe datum conſenſum ab eo ad talem rèſignationem, ut ex *num. 1. & 2.* conſtat.

§. II.

An dicti beneficiati ſint immunes à Simonia, ſi fructus omnes, aut illorum medietatem percipiant, ex facta promiſſione ex gratitudine, ab ipſis acceptata?

S V M M A R I V M.

11 *Non ſunt immunes à Simonia.*
12 *Ex ipſo jure oſtenditur.*
13 *Promiſſio ex gratitudine beneficio non ineſt.*
14 *Non licet pactum de aliquo temporali retribuendo, tamquam motivo, ſeu pro compenſatione gratuita.*
15 *Authoritate DD. ſtabilitur.*
16 *Oppoſitum ſequentes non admittuntur.*
17 *Quod in mutuo conſtituit uſuram, ſi pro ſpirituali conferatur, Simoniam conſtituit.*
18 *Si pactum addatur ad id, quod ex jure naturali debetur, non datur nova obligatio, at ſi addatur promiſſio ad id, quod ex gratitudine debetur, datur nova obligatio.*

11 Reſpondeo, non eſſe immunes à Simonia, nec ipſos promittentes ex gratitudine: Ratio eſt, quia intervenit pactum: *Renuntiabo in te meum beneficium, ſi promiſeris ex gratitudine, quod ego illius beneficii omnes fructus, aut illorum medietatem percipiam.* Additio autem *ex gratitudine* continet falſitatem; nam eo ipſo quod unus ex ſe promittit, & alter exigit, & acceptat, nec ille liberaliter promittit, nec iſte liberaliter exigit: hoc enim eſt ludere verbis, ne Simonia appareat. Demus, quod ſic dicat beneficiarius: *Ego tibi conferam meum beneficium, ſi tu mihi conferas ex gratitudine centum aureos.* Quod, ut ex ſe patet, eſt Simoniacum, & non ludendo verbis, eſt idem, ac conferre beneficium pro centum aureis, & ſpirituale pro temporali: ſed omnis pactio, omniſque conventio ex ipſo jure reprobatur, ut ſimoniaca: ergo.

12 Minor eſt certa, & conſtat *ex cap. finali*, ibi: *cum in hujuſmodi* (nempe ſpiritualibus obtinendis) *omnis pactio, omniſque conventio debeat omnino ceſſare, de pact.* Eadem verba habentur *in cap. Quam pio, 1. quæſt. 2. Et in cap. quæſitum, de rerum permut.* adnotatur, ejuſmodi pacta continere ſemper labem Simoniæ. Idem habetur *in cap. Tuanos, de Simonia*, ibi: *Si quis clericus cum conditione, vel pacto largiatur, aut offerat bona ſua, ut illa poſtea, &c.* & aliis *num. 4. adductis*: Ubi notanda ſunt verba, *omnis pactio, omniſque conventio*, in quibus dictio *omnis* comprehendit omnes pactiones, & conventiones, ut ex jure, & infinitis DD. oſtendit Barboſ. *de diction. 241. numer. 1. & ſeqq.* ergo.

13 Major, in qua tota eſt difficultas, adhuc roboratur. Quia ut vidimus *num. 4.* in collatione beneficiorum eſt prohibitum omne pactum, conditio, & modus additus, qui ex natura rei, & ipſo jure non inſunt beneficio: ſed collationi prædictorum beneficiorum additur promiſſio ex gratitudine, quæ ex natura rei, & ipſo jure non ineſt eis beneficiis; nam ſupra gratitudinem additur obligatio ex pacto, quæ eſt diverſa, & major ipſa gratitudine. Nam ſi quis deficiat gratitudini, erit ingratus; ſi autem promiſſioni deficiat, erit infidelis. Deinde gratitudo eſt voluntaria, & pactum promiſſionis voluntarium non eſt, & inter homines magis urget: ergo cùm collationi, ſeu renuntiationi beneficiorum non poſſit addi pactum, conditio, aut modus, quod ipſi beneficio non inſit, ea promiſſio, quamvis gratitudinis, eſt Simoniaca.

14 Eadem reſolutio oſtenditur; Quia in obtinendis beneficiis non licet paciſci de aliquo temporali retribuendo; tamquam motivo, ſeu compenſatione gratuita; nam Summus Pontifex Innocentius XI. die 4. Martii anni 1679. hanc damnavit propoſitionem: *Dare temporale pro ſpirituali non eſt Simonia, quando temporale non datur tamquam pretium, ſed duntaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi ſpirituale; vel etiam quando temporale ſit ſolum gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut è contra.* Quæ ex damnatis eſt 45. ſed in beneficiis prædictis datur temporale, nempe fructus beneficiorum, licèt non in pretium, ad minus dantur tanquam motivum conferendi ſpirituale, & ex compenſatione gratuita, quod quidem motivum, & compenſatio gratuita, videtur eſſe quædam promiſſio ex gratitudine, quæ non licet: ergo non licet paciſci de retribuendo temporali, tamquam motivum ad obtinendum ſpirituale.

15 Hæc noſtra reſolutio eſt tenenda pro utroque foro, & ut vera conſulenda; Illam defendunt Soar. *tom. 1. de Relig. lib. 4. de Simon. cap. 45. num. 9. cum pluribus*, Layman. *l. 4. tract. 10. cap. ult. §. 2. num. 9.* Valent. *tom. 3. diſp. 6. quæſt. 16. punct. 3.* Azor. & Filliuc. quos refert Mend. *opin. benign. diſſert. 1. q. 22. num. 286.* & ſequitur *à num. 281.* & ut communem Bonac. *tom. 1. diſp. 1. q. 6. punct. 1. num. 7.* De eadem quæſt. agit Dian. *part. 2. tract. 2. reſol. 37. & part. 3. tract. 2. reſol. 44. oppoſitam ſequens, & part. 6. tract. 7. reſol. 42. & part. 11. tract. 7. reſol. 23.* (inquit) non eſſe deducendam ad praxim.

16 Nec obſtat primò, quòd oppoſitam ſententiam ſequantur Cajetan. Sotus, Covarr. Navarr. Gabriel. Joann. Pontius, Marc. Vidal. Serr. Franciſc. Galler. Cœleſtin. Ghilin. & alii, apud Mendoſ. *citat. numer. 277.* & Dian. *locis cit.* qui eam probabilem dicunt pro foro conſcientiæ, & non pro externo: opinio autem tot habens patronos, probabilitate pro eo foro non eſt deſtituta. Non, inquam, obſtat, quia reſpondetur 1. eam ſententiam, venia eorum DD. eſſe improbabilem, quia eſt contra ipſum jus commune, & vidimus, quòd obligat in utroque foro. 2. quia nititur falſo fundamento. 3. quia

si non est probabilis pro foro externo, nec etiam est pro foro interno; nam à foro externo ad internum, & è contra, valet argumentum, Barbos. *in tract. var. loca communia argum. juris loc.* 50. *num.* 1. 4. Et quia esse damnatam, videtur, ab Innocentio XI.

17 Non obstat secundò: nam id, quòd in mutuo datur, si usuram constituat, si pro spirituali conferatur, Simoniam constituit, ut plures docent apud Mend. cit. & quando aliquid à mutuatario ex gratitudine promittitur, non committitur usura; nam ex eo pacto nihil præstatur, ut pretium mutui, quod ex justitia maneat delictum, quod ad constituendam usuram necessarium est, ut docent D. Thom. Soto, Bannes, Salon. Aragon. & alii, quos affert, & sequitur Card. de Lug. *tom.* 2. *de Justit. disp.* 25. *sect.* 4. *num.* 35. ergo etiam non constituet Simoniam in spiritualibus promissio ex gratitudine, quia promissor ex gratitudine non manet obligatus. Non, inquam, hoc obstat, quia respondetur in utroque casu eodem modo esse philosophandum, nam promissio magis urget homines, quam ipsa tantum obligatio antidotalis; nam in hac nulla datur taxa, sed spontanea manet quantitas remuneranti. At inter utranque datur discrimen; nam promittens ex gratitudine temporale pro spirituali, jam in conscientia ex ea promissione manet obligatus, & si fieret pro foro externo, pro eo foro obligatio civilis daretur, quæ datur in promissione facta ex gratitudine à mutuatario ipsi mutuanti. Nam promissio inter homines obligat, & ipsum pactum semper usurarium reputabitur.

18 Non obstat tertiò, quòd *num.* 5. *præcedentis quæst.* dicebamus, licitum esse deducere in pactum sustentationem Episcopi pauperis, quæ illi absque pacto donabant ordinandi, quos ordinare non tenebatur: ergo etiam licitum erit addere promissionem, ad obligationem ex gratitudine. Non, inquam, obstat, quia negatur consequentia: Diversa ratio est; nam in casu antecedentis jam ad eam donationem dabatur obligatio ex justitia ab ipso jure naturali, & addito pacto, ex illo nulla major dabatur obligatio; at in casu consequentiæ, obligationi ex gratitudine, quæ est spontanea, & liberalis, additur promissio, quæ ex Justitia obligat, & in beneficiis, & spiritualibus est simoniaca. Ex *seqq. quæst.* hæc magis patebunt.

QUÆSTIO L.

An sit Simonia, obligare se pacto expresso ad præsentationem cujusdam Parochialis Ecclesiæ pro pensione temporali conferendam post possessionem, ex libera voluntate?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Consultum doctissimorum.*
3 *Eduardus non est tutus in conscientia juxta ipsum jus.*
4 *Nec ex eo, quòd contractus fuisset ex gratitudine.*
5 *Et quia eam doctrinam videtur esse damnatam.*
6 *Non ex eo, quod non extitit scriptura de eo contractu.*
7 *Nec præsumptio de sacerdote Christianorum excusat.*
8 *Nec ignorantia facit non esse irritam collationem.*
9 *Consilium in præsenti casu datur.*
10 *Supplica ad S. Pœnitentiariam.*
11 *Rescriptum ab eadem obtentum.*

1 PAtronus quidam sæcularis pactum iniit cum Eduardo, se velle eum in Ecclesia suæ præsentationis hominare, ea conditione, quod post collationem ex sua libera voluntate, Callisto in quolibet anno tribuat centenos ducatos cum licentia S. Sanctitatis, illi tacendo pactum (ut factum est,) inter ipsos initum. Post collationem nulliter factam, quia Eduardus ætatis suæ vigesimum quartum non habebat annum; Interim dictæ pensioni libenter præbuit consensum; & à S. Sanctitate Callistus litteras impetravit, & Eduardus duobus sequentibus annis pensionem solvit. Elapso hoc tempore, ab Episcopo secretò collationem ejusdem Ecclesiæ obtinuit. Angitur tamen maximis scrupulis tum simoniæ incursæ, excommunicationis ob illam latæ, & collationis nullitatis; tum percipiendi fructus Ecclesiæ, novem ab hinc annis, parum, plus minusve. In quibus ordines suscepit sacros, munus parochiale exercuit. Cupit omnium istorum defectuum absolutionem, & dispensationem à S. Pontifice obtinere, ita ut pacatus in conscientia maneat, & Parochus legitimus Ecclesiæ, quam nulliter possidet, declarans, se habere in redditibus annuis quinquaginta supra sexcentos ducatos, quos consumptos habet in necessariis, & operibus piis.

Consuluit viros Religiosos, & doctissimos, & licet 2 scrupulosè, illum judicarunt immunem ab excommunicatione, propter illius ignorantiam, & à simonia, propter multorum DD. opinionem, quos præcedenti quæstionem *num.* 16. citavimus. Attamen doctissimus munitus consultis adhuc mente, & animo non acquiescit, & quærit, an possit deponere scrupulum, cum his doctissimorum virorum consultis, & quid ad suæ conscientiæ pactum facere debeat; nam hoc tantùm intendit?

RESOLUTIO.

Non obstantibus illis, quæ in oblato consulto dicuntur 3 satis ingeniosè. Respondeo, Eduardum non esse in conscientia tutum. Ratio est, quia ex dictis *num.* 1. constat, præcessisse contractum; & notum est, hunc fuisse Simoniacum, *cap. super* 7. *de transact.* ibi: *Res sacra, ut possideantur aliquo dato, vel retento, seu promisso, speciem credimus habere Simoniæ, & cap. Tua nos* 34. *de Simon.* ibi: *Si cum conditione, vel pacto largiatur .... fieri non poterit, sine vitio Simoniæ.* Et *cap. Unico, ut Ecclesiast. benef. sine dimin. conferantur*, ibi: *Si ex donatione consequatur, ut ipse proventus percipiat, non est dubium, circa hac intercedere Simoniacam pravitatem*; Et alia *præced. quæst.* adducta.

Nec eum primò reddit in conscientia tutum dici in 4 eo consulto, contractum fuisse ex gratitudine, nam ex dictis *num.* 1. constat fuisse contractum onerosum *dos ut des, facio ut facias*, & certum est inter DD. de hac quæstione tractantes, esse Simoniacum consentientem in pensione gratuita. Alii tamen asserunt, non esse Simoniacum, ut Valent. Taner. & alii, quos *quæst. præced. num.* 16. retulimus.

Cæterum hæc opinio hodie videtur esse damnata ab 5 Innocentio XI. ut vidimus *quæst. præcedenti num.* 14. & ante damnationem, pro parum tuta fuit existimata, ut doctissimè ostendit Mend. ibi citatus, & ante illum Sylvius *in resol. variis verb. Simon. num.* 2. *conclus.* 2. Filliuc. *tomo* 3. *tract.* 45. *cap.* 10. *numer.* 24. & alii quos *cit. loco adducimus.* Addo in præsenti casu, illam opinionem non habere locum; quia illa tantùm asserit, posse quem obligari, per contractum, ad se obligandum ex gratitudine. Et in præsenti casu non ita fuit; sed obligavit se Eduardus per contractum ad dicendum, quòd se obligabat ex gratitudine, ut ex *dictis num.* 1. constat. Quod directè est Simonia mentalis, *cap. Tua nos* 34. *de Simon. cap. fin. & Extrav.* 2. *eodem tit.*

Nec secundò eum reddit tutum dicere, quòd in eo 6 contractu videtur, non interfuisse scripturam: nam parum refert, quod extitisset, aut non extitisset scriptura, quando contractus est onerosus, *do ut des*, & de facto dedit una ex illis partibus: nam tunc altera etiam ex justitia tenetur dare, & ita observatur in emptionibus, & venditionibus, quamvis scriptura non detur.

Nec tertiò eum reddit tutum in conscientia dicere, 7 tale non præsumi de sacerdote Christiano. At proh dolor! quanti sunt, qui Simoniam committunt? Ex dictis tamen *num.* 1. constat de contractu, & non dubitatur de animo. Et si dubitaretur, standum erat pro contractu, juxta communem DD. sententiam, apud Sanchez *lib.* 1. *de matrim. disp.* 9. *num.* 13.

Nec quartò eum tutum reddit, dicere ignorantiam à 8 pœnis excusare. Nam quamvis hic locum non habeat, nisi ignorantia crassa, quæ non excusat, juxta textum *in cap.* 2. *de constit. in* 6. ibi: *Dum tamen eorum ignorantia, crassa non fuerit, aut supina.* Et sanè ignorantia non facit, irritam non manere collationem Simoniacam, *cap. fin.* 1. *q.* 5. *cap. Ex insinuatione*, 26 *cum sequenti, de Simon. & cap. penult. de elect.* nam non esse Simoniacum, est quid substantiale in

in provisione beneficii, ut cum communi DD. tenet Barbos. *in collect. ibid.*

9 His ponderatis, censeo Eduardum Romam debere recurrere. Et quia absque scandalo dimittere non potest beneficium (supposito, quòd delictum est occultum) postulet absolvi in foro conscientiæ, & ut licitè retinere possit suum beneficium, & suos ordines, suamque jurisdictionem exercere ad suæ conscientiæ quietem pro dispensatione, quam facile obtinebit, ut mos est: Interim (ut scandalo obvietur) potest beneficium retinere, suos ordines, & jurisdictionis actus exercere, juxta titulum quem habet coloratum sui beneficii, adjuncto errore communi, ut communiter docent DD. apud Sanch. *de matr. lib.3. disp.22.*

10 Interposuit Eduardus supplicam ad Pœnitentiariam Domini Papæ; aliquibus annis antequam emanassent ab Innocentio XI. damnationes 65. propositionum, inter quas 45. Sic habebat: *Dare temporale pro spirituali, non est Simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, sed dumtaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solùm gratuita compensatio pro spirituali, aut è contra.*

QUÆSTIO LI.

An Parochus, habens pensionem, in Ecclesia sui Patronatus militis Lauretani centenorum, & viginti millium regalium, possit ad eam Ecclesiam præsentare consanguineum cum pensione ducentorum, relictis aliis ducentis millibus pro pensione filii, ad studendum?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Acceptatio ejus Ecclesiæ in ea forma est mortaliter peccaminosa, & simoniaca.*
3 *Omne pactum, conventio, & promissio in præsentibus circumstantiis est Simonia.*
4 *Illatio ad præsentem casum.*

1 Callistus illustris, in Ecclesia sui Patronatus consanguineum præsentare cupit; quæ Ecclesia, in redditibus annuis, habet quingenta, & viginti millia regalia Lusitana. In quibus ipse Patronus Callistus habet pensionem militi Lauretani, *vulgo Cavaleirato*, constantem centenorum, & viginti millium regalium; & ex quadringentis millibus remanentibus, desiderat, quòd dentur ducenta millia filio suo in Academia Conimbricensi litteris incumbenti ad suã sustentationem; & alia ducenta millia remanentia consanguineo, quem in dicta Ecclesia præsentare cupit. Qui consanguineus in hac forma præsentationem acceptare vellens, (ut de facto vult) facturus est locationem omnium fructuum generalem pro tota vita; ex qua locatione obligabitur pro singulis annis solvere ipsi Patrono trecenta, & viginti millia regalia pro sua, & filii pensione, remanentibus consanguineo præbendato, dictis ducentibus millibus regalibus. Quæritur 1. An in prædicta forma possit dari, & acceptari dicta Ecclesia absque peccato mortali? 2. An dato, quòd ita fiat, id pactum maneat validum? Si ita fieri nequeat; quomodo fieri debebit?

§. I.

An absque peccato mortali, in assignata forma fieri, & acceptari possit dicta præsentatio?

2 Respondeo, non posse præsentari, nec acceptari eam Ecclesiam in ea forma. Ratio est, quia est quædam emptio, & venditio, ob quam consanguineus præbendatus Patrono Callisto tribuit singulis annis pro præsentatione, seu donatione Ecclesiæ, ex illius fructibus: ducenta millia regalia: hoc autem est emptio, & venditio. Quæ nihil aliud est, quam dare certum pretium, pro re certa, ut datur in præsenti casu; & in his consistit Simonia, ut cum communi DD. doctrina tenet Soar. *tom.1. de Relig. lib.4. de Simon. cap.1. num.9.* ibi: *Simonia est studiosa voluntas emendi, vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituali annexum.* Sed jus patronatus, quod laicis, aliquod ob obsequium conceditur, est spirituale, & spirituali annexum, *ex cap.1. & cap. Præterea*, & aliis, *de Iur. patron.* & DD. Castr. Palaus *tom.3. disput.3. de Simon. punct. 14. numer. 1.* & alii.

Imò addo, non solùm emptionem, & venditionem rigorosam, sed qualecumque pactum, conventionem, & promissionem in præsentibus circumstantiis esse Simoniam, *cap. super eo 7. de transact.* ibi: *Res sacra, ut possideantur aliquo dato, vel retento, seu promisso, speciem credimus habere simoniæ*; *& cap. Tua nos, 34. de Simon.* ibi: *Si quis clericus cum conditione, vel pacto largiatur hujusmodi oblatio, vel receptio fieri non poterit, sine vitio Simoniæ*; *& cap. Vnico, ut Ecclesiastic. benefic. sine diminut. conferantur*, ibi: *Si ex donatione consequatur, ut ipse proventus percipiat, non est dubium circa hæc, intercedere Simoniacam pravitatem.* Nec in hoc exceptuantur ipsi patroni, *cap. Præterea, 9. de transact. jam cit.* ut probat Soar. *cit. cap.28. num.11.* Nec ipsi Episcopi, *cap. Nisi, de præbend.* ut doctissimè ostendit Soar. *cit. cap.24. num.37.* 3

Ex his expressè colligitur, Patronum Callistum non posse, sub dicta forma, ad eam Ecclesiam præsentare, non solum dictum consanguineum, sed nec alium quemcumque. Et si sub ea forma fiat præsentatio, tam Patronus, & acceptator, quàm internuntii, seu mediatores Simoniæ peccatum committunt. Quod est horrendum sacrilegium, *cap. fin. 1. quæst.7.* ibi: *Omnia crimina ad comparationem Simoniacæ hæresis, quasi pro nihilo reputantur*; *cap. Reperiuntur 1. quæst. 1.* ibi: *Vulneri canceroso ignitum injicimus ferrum*, *cap. Si quis Episcopus, 15. quæst. 3.* ibi: *Turpissimum lucrum*; *cap. Sane, eadem causa, & quæst.* ibi: *Ad instar publici criminis, & læsæ Majestatis puniendum*, *& cap. Sicut de Simon.* ibi: *Simoniaca pestis, &c.* Et committens hoc peccatum, extra alias pœnas, ab ipso jure inflictas, ipso jure incurritur excommunicatio S. Pontifici reservata, *in Extravag. 2. de Simon.* ibi: *Eamdem mediatores talis conventionis incurrunt.* Vide Castr. Palaum *dict. disp.3. punct.21.* 4

§. II.

An si subdita forma detur, & acceptetur eadem Ecclesia, maneat dicta conventio valida?

Respondeo, non manere. Est expressum *cap. ultim. de pactis*, ibi: *Pactiones nullius penitus sunt momenti.* Et provisio illius Ecclesiæ nulla, per Text. *in Extravag. 2. de Simon.* ibi: *Pensiones . . . viridibus omnino careant . . . . . de quibusvis beneficiis, aut aliquo eorum, cuiquam jus nullatenus acquiritur, nec inde faciat aliquis fructus suos.* Et receptores dictorum fructuum Ecclesiasticorum, ad restitutionem tenentur, ex *eadem Extravag.* ibi: *Ad illorum omnium, quæ percepit, ad restitutionem sub animæ suæ periculo sit adstrictus.* Vide Castr. Palaum *citat. punct. 26.* Et hoc est verum, sive dicta Ecclesia patroni consanguineo, sive alio, sub dicta tribuatur forma. 5

§. III.

Quomodo dicta præsentatio fieri debeat?

SUMMARIUM.

6 *Potest authoritate Pontificis, sed difficile id concedet.*
7 *Si in animo intendatur Simonia, quamvis externè fiat titulo gratitudinis, datur Simonia mentalis.*

Respondeo, quòd authoritate Pontificis, sub forma assignata fieri potest. Adverto tamen, Sum. Pontificem illi difficile præstiturum esse assensum, ad tantam concedendam pensionem, supposito, quòd dicta Ecclesia sit jam gravata pensione millitis Lauretani, *vulgo Cavaleirato.* 6

Quæcumque alia obligatio, cuicumque facta, absque Pon- 7

Pontificis authoritate, super dictam Ecclesiam, est Simoniaca, quamvis in foro exteriori fiat titulo gratitudinis, aut cujuslibet, qui videatur justus, & honestus, si in animo intentio Simoniaca retineatur, quia est Simonia mentalis, *cap. Tua nos*, 34. *de Simon. cap. fin. eodem tit. & Extravag. eodem*, & DD. jam in qq. præcedentibus citatis.

8 Nec obstat, quòd Dian. approbat contrarium *part. 2. tract. 2. miscel. resolut.* 37. & iterum *part. 3. tract. 1. resol.* 64. ubi aliquo modo excusat promissionem, quando in illa exprimitur; non esse pro debito justitiæ, sed tantùm titulo liberalitatis, aut gratitudinis. Non, inquam, obstat, ea opinio, quia respondetur esse contra Textus citatos; & ipse Dian. eam retractat *part. 6. tract. 7. resolut.* 42. & *part.* 11. *tract. 7. resolut.* 23. ubi inquit, non esse deducendam ad praxim; & à fortiori id assereret si propositionem 45. ab Innocentio XI. damnatam vidisset. Vide dicta supra à q. 51.

QUÆSTIO LII.

An sit Simoniaca conventio inter Patronum, & præsentatum facta, ut præsentatus integrè expensas Bullarum solvat, tam præsentati, quàm pensionarii à Patrono constituti?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Ea conventio est Simoniaca.*
3 *Probabile est, non esse Simoniacam, si in prima solutione pensionis retineatur summa, quam Romæ pro pensionario soluta fuit.*
4 *Videtur, præsentatum non excessisse terminos opinionis Azor.*
5 *Conventio fuit facta super solutionem expensarum utriusque Bullæ.*
6 *Conventio Patroni fuit ad id, quod erat licitum.*
7 *Vt quis censeatur Simoniacus, necesse est re ipsa includi aliquid Simoniacum.*
8 *Si conventio extensa fuit ad non retentionem fuit Simoniaca, secus si non fuit.*
9 *Si dubitatur, Romam recurrere debent beneficiarius, & pensionarius pro foro conscientiæ ad cautelam.*

1 FRanciscus Patronus cujusdam Abbatiæ Sacerdotem ad illam præsentavit cum reservatione pensionis centum, & quinquaginta ducatorum ad suum fratrem; convenientes inter se Patronus, & Sacerdos, quod hic expensas Bullarum suarum, & fratris pensionarii solveret. Existimantes in hac conventione nullam intercedere Simoniam: si enim secus existimarent, id Sum. Pontifici manifestarent. Juxta supplicam Sum. Pontifex Bullas concessit. Patronus verò, & Abbas sua bona fide gaudent; at pensionarius scrupulus angitur, & pensiones quinquennis recepit; desideratque invenire aliquem, qui eum in conscientia tutum reddat, & declaret; qua via, ad suam sedandam conscientiam procedere debeat, additque, se nimirum illa pensione indigere.

RESOLUTIO.

2 Ad quæstionem in titulo propositam respondeo, eam conventionem fuisse Simoniacam. Ratio est, quia conveniunt DD. quòd se renuntians in favorem alicuius, cum reservatione pensionis, conveniat cum resignatario, ut integrè solvat Bullarum expensas, tam resignatarii, quàm pensionarii, absque ordine ad consensum Pontificis; eam conventionem esse Simoniacam. Et hujus ratio est, quia petitur à resignatario onus pretio æstimabile, quod non inest natura sua: de jure enim unusquisque proprias Bullas solvere tenetur. Sic Soar. *tom.* 1. *de Relig. lib. 4. de Simon. cap. 34. num. 19. in fine*, Sanchez *lib. 2. cons. cap. 3. dub. 25. numer.* 11. Navar. *lib. 5. consil. tit. de Simon. consil.* 50. & 51. Flamin. *tom. 2. de resignat. benefic. lib. 14. quæst. 7. num. 9.* Nicol. Garcia *part. 11. de benefic. cap. 3. §. 2. numer.* 147. Azor. 2. *part. lib. 7. cap. 27. quæst. 7.* Castr. Palans *tom. 3. disput. 3. de Simon. punct. 26. num. 5.* & alii, quos citant: ergo idem dicendum de Patrono præsentante Abbatiam, cum reservatione pensionis suo fratri, & conveniente cum præsentato, quòd solvat expensas Bullarum pertinentium ad se ipsum, & pensionarium.

Probabile tamen est (quidquid repugnet Garcia cit.) non dari Simoniam, quando pactum, seu conventio fuit, & resignatarius integrè Romæ solvat literas utriusque, si ille postea in prima solutione pensionis, sibi retineat eam summam, quam pro pensionario Romæ solverat; & hoc esse stylum, & praxim, sine scrupulo Simoniæ, docent Flamin. citat. & Azor. *dicta quæst.* 7. ibi: *Stylus satis vulgaris est, ut resignatarius expendat in sua expeditione pro resignante, retinens autem id, quod impendit in primo termino solutionis pensionis; & ita practicatur, sine scrupulo.* Hanc doctrinam referens, & approbans Castr. Palaus *cit. loco*, inquit, posse resignatarium se obligare ad solvendam expeditionem Bullarum resignantis; ea tamen conditione, ut in primo termino solutionis pensionis sibi satisfaciat. 3

Alicui videbitur, præsentatum in nostro casu non excessisse terminos opinionis Azor. quia juxta stylum, expensas utriusque Bullæ solvit; & si in primo termino solutionis pensionis non retinuit, quod pro pensionario solvit, id fuisset, vel ob pudorem, vel gratitudinem, & sic juxta eam opinionem, non incurrisset Simoniam. Hoc tamen verum non existimo. Probabilius censeo eam non retinuisse summam, propter ignorantiam. 4

Fateor tamen, conventionem factam non fuisse, super illam non retentionem; nam tunc esset expressè Simoniaca; sed fuit super solutionem integrè expensarum utriusque Bullæ, quod est licitum, illa data opinione. 5

Et si quis dicat, conventionem ex parte patroni fuisse etiam super non retentionem pro primo termino solutionis pensionis. Huic dicto responderi potest, fuisse tantum ad extensionem illius, quod erat licitum, aut probabilius, (ut dixi) ex ignorantia; putans, conventionem se extendere ad solutionem non retinendi in primo anno expensas solutas. Quod stare poterat cum eo, quòd Patronus solùm intentionem habuerit ad extendendam conventionem ad id, quod erat licitum, nec aliud de illo præsumi potest, *cap. In cunctis*, 11. *quæst. 3. cap. Dudum*, 16. *de præsumpt.* Imò nec ipse beneficiatius habiturus erat intentionem extendendi conventionem ad id, quod non esset licitum: nec non retinuit illam summam sibi non satisfactam, existimando esse illicitam, aut includi in ea conventione, nam ille solùm voluit includi, in ea conventione, quod erat licitum; & ignorabat, sibi non satisfacere, in termino primæ solutionis pensionis esse illicitum; quia tamen existimavit esse licitum, existimavit includi in ipsa conventione. 6

Hoc tamen non sufficit, ut sit Simoniacus; nam ut aliquis censeatur Simoniacus, necesse est, includi re ipsa aliquid Simoniacum in ea actione. Nec sufficit existimari includi, si re vera non includitur. Itaque solùm voluit, licitum includi; quod stare potuit cum existimatione conventionis non se extendendi ad non retentionem; putando esse licitam; hoc tamen non fuit illam includere, sed tantùm existimare, quòd illa includebatur. Unde remota ignorantia, potest retinere, in prima sequenti solutione pensionis, summam expensarum, & sibi satisfacere, aut imputare in solutum, pro primo anno, si aliquid ad eam summam attingens debetur. Siquidem hactenus fuit impeditus ex ignorantia, & legitime impedito non currit tempus, ut ex jure, & DD. tradit Barbosa *tract. de axiomat.* 116. & ignorantia facti est justum impedimentum, *Regul. Ignorantia facti de reg. jur. in* 6. Vide Barbos. *proximè per tot. axiom.* 113. *ut sup. q. 50. n.* 13. 7

Neque dicas hic datam fuisse usuram solvente resignatario pensionem fratris Patroni pensionarii ex benevolentia, & gratitudine expensas ejus Bullarum, quod videtur coincidere cum propositione damnata ab Innocentio XI. in suo Decreto incipiente: *Sanctissimus D. N.* edito 4. Martii anno 1679. Sic habente: *Vsura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur tanquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, sed solum si exigatur tanquam ex justitia debitum.* Quæ est 42. Hæc non dicas, quia data opinione Flaminis, & Azoris cit. num. 3. constat ex Stylo Curiæ satis vulgari, resignatarium in sua expeditione posse solvere pro pensionario retinente in primo termino solutionis pensionis, quod fuit expensum pro pensionario, & quando 8

do

do exigitur, quod inest stylo Romano, nec datur usura, nec Simonia. Et quamvis resignatarius in primo termino solutionis pensionis non retinuisset, quod solutum fuit Romæ, id fuit ex ignorantia, quæ inducit impedimentum; & impedito sic non currit tempus, ut proximè dictum est. Et hac ratione satisfacimus aliis objectionibus, quæ ex aliis propositionibus post 42. dictam damnatis, oriri possint.

9 Ex dictis conclusio fit: vel dicta conventio fuit, vel non fuit extensa ad non retentionem; vel dubitatur, an incluserit talem non retentionem: si fuit extensa ad retentionem, certum est fuisse Simoniacam, ac proinde nullam. Non loquor de pœnis, nam ab his excusat ignorantia; & aliqui dicunt, etiam à restitutione excusare, sed non à nullitate. At si dicta conventio non inclusit non retentionem, in hoc casu habet locum dicta opinio Flamin. Azoris, & Castr. Palai *loc. cit.*

10 Si autem dubitetur, an incluserit dictam non retentionem? Tam beneficiarius, quàm pensionarius Romam recurrere debent, pro foro conscientiæ, ad cautelam, ad sedandos scrupulos; quin designentur nomina, nec Ecclesia, sed supplicando absolutionem, & dispensationem pro foro conscientiæ; quod gratis in Papæ Pœnitentiaria obtinetur. Et hoc dato dubio, nihil est altercandum in possessione, dum Romam recurritur; nam in dubiis, non est quis spoliandus possessione sua.

QUÆSTIO LIII.

An sit Simonia, onus in Capellaniæ sæculari Capellano imponere, quod jure naturæ, nec ratione fundationis inest?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Absque Simonia id onus Capellano imponi potest.*
3 *Capellaniæ sæculares, absque Simonia pecunia obtineri possunt.*
4 *Commendis merè sæcularibus aliquod onus temporale imponi potest.*
5 *Missis, à fundatore relictis onus non potest imponi.*
6 *Gloss. in cap. Dilecto filio, non loquitur de præsenti casu.*

1 LUcas Sacerdos sæcularem obtinuit Capellaniam à quadam nobili fœmina, Capellaniæ administratrice, sub conditione docendi grammaticam duos filios, & sub aliis honestis, & parvi ponderis conditionibus; per aliquos annos, & Missarum oneri, & conditionibus impositis satisfecit. Modo tamen scrupulis angitur, an ex dictis conditionibus acceptis, quæ Capellaniæ non inerant, Simoniam incurrerit?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, posse imponi id onus capellano, sine labe Simoniæ. Ratio est, quia capellania sæcularis, quæ Episcopi authoritate erecta non est, dicitur res temporalis, & non spiritualis: ergo illi imponi potest onus temporale assignatum. Sic cum communi DD. Perez de Lara *de Anniverf. & Capellan. lib. 2. cap. 1. num. 40. & 41. ibi: Capellania fundata a Testatore non est spiritualizata, tantum dicitur legatum pium, computaturque inter bona temporalia, ut ex Fabr. & Guidon. tradit Petrus Gregor. ubi supra, & Alvarus Valasc. consult. 60. num. 12. ubi alios refert, & nos diximus supra num. 3. & 34. & seqq. quare posse bona collectari, & onerari, sicut bona temporalia aliorum civium, ex Ancharran. Avendan. de exequend. mand. 2. p. cap. 14. num. 32. in fine; Intelligo tamen deducto opere opio, ut dixi supra lib. 2. cap. 20. nu. fin.* Ergo si propter illud onus ab administratrice additum non deficiatur oneri Missarum à fundatore relictarum, etiam non erit contra justitiam; nam capellanus in eo libenter consensit: Scienti autem, & consentienti nulla fit injuria, *Regul. Scienti de reg. jur. in 6.*

3 Idem ostenditur, quia absque labe Simoniæ, pecunia obtineri possunt capellaniæ sæculares, ut aliis relatis docent Gonzal. *in Reg. 8. Cancel. Gloss. 5. in principio num. 25.* ubi testatur sic à Rota fuisse declaratum, & Castr. Palaus *tom. 3. disp. 3. de Simon. punct. 13. num. 14. versic. idem a fortiori:* ergo etiam in præsenti casu, illud onus potuit capellano imponi absque labe Simoniæ.

Confirmatur exemplo commendarum militarium, quæ ex eo, quòd sint sæculares, nullam spiritualem functionem secum adducentes vendi pecunia possunt, ut tradunt Soar. *tom. 1. de Relig. lib. 4. de Simon. cap. 27. num. 7.* Emmanuel. Rodrig. *in sum. tom. 2. cap. 49. num. 12.* Vega *2. part. sum. cap. 101. casu 52.* Petr. Ledesm. *2. part. sum. tract. 12. circa 20. conclus.* Castr. Pal. *dict. tom. 3. tract. 17. disput. 3. de Simon. punct. 13. num. 13.* Bonacin. *tom. 2. & de Simon. disput. 1. quæst. 4. num. 4. in principio aliis relatis.* Addunt Soar. & Castr. Palaus *locis citatis*, illis commendis à Rege, aut Magno Magistro imponi posse aliquod onus temporale, ut ire in Africam, aut Indiam, ibique servire, vel alteri solvere pensionem, si in assignatione pensionis, justitiæ distributionis habeatur ratio, seu finis talium commendarum; & hoc absque labe Simoniæ: ergo etiam in præsenti capellaniæ præsentatione, imponi potest absque labe Simoniæ illud onus docendi filios, quia est temporalis. 4

Neque obstat primò, eam capellaniam esse legatum pium pro Missis fundationis relictum; Missæ autem sunt quid spirituale, quibus onus imponi nequit sine Simonia. Non, inquam, obstat, quia respondetur, onus docendi filios administratricis, Missis dicendis non imponi; nam hæ sunt dicendæ absque ulla diminutione, ut à fundatore fuit dispositum, sed imponitur ipsi legato pio, quod non est beneficium, sed temporale, quod potest collectari, & onerari, absque periculo Simoniæ, & cum communi DD. diximus num. 2. 5

Non obstat secundò, quòd onus docendi filios, fuit additum oneri Missarum capellaniæ, quod onus non inerat fundationi capellaniæ, & onus additum, quod non inerat fundationi, est Simoniacum, argument. Gloss. *in cap. Dilecto filio, de præbend. verb. resignavit*, ubi dicitur: *Simoniacus est, qui non resignat beneficium parè, & sine aliqua conditione.* Non, inquam, obstat, quia capellania est temporalis, & quamvis illud onus illi non inesset in fundatione, illi addi poterat; & Gloss. loquitur de beneficiis, quæ sunt spiritualia, quibus omne onus, pactum, & conditio addita, quæ non inerant, illa reddunt Simoniaca. Vide infrà q. 64. 6

QUÆSTIO LIV.

An resignatio beneficii sit Simoniaca, quando post Romam missas procurationes quid promittitur donandum, in gratitudinem?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non est Simoniaca.*
3 *Non committitur Simonia, quando aliquid gratis, & ob gratitudinem datur.*
4 *Quando aliquid temporale traditur cum intentione recipiendi spirituale ex gratitudine, non incurritur Simonia.*
5 *Eadem est ratio de gratitudine facta ante spirituale acceptum, ac post illius receptionem.*
6 *Cautela à DD. adducta, in hoc casu non habet locum.*
7 *Potest tamen aliquando intervenire Simonia mentalis.*

HIlarion in favorem Petri suum resignavit beneficium cum reservatione pensionis elapsis sex, aut septem diebus, & post Romam missas preces, vulgò procuras, Hilarioni dixit Petrus, se in animo habere capellaniam instituere, & ex gratitudine administratorem illius ipsius Hilarionis consanguineum nominare. Cui Hilarion respondit, se renuntiationem sui beneficii ea intentione non fecisse. Attamen si eam capellaniam, & administrationem ita instituisset, in eum se gratum ostenderetur. Quæritur, An ex his Simonia incurratur? 1

RE-

RESOLUTIO.

2 Respondeo, ex his in ea resignatione non dari Simoniam. Ratio est, nam Soar. *cit. supra quæst. 53. numer. 2.* cum communi DD. ex Gloss. *in Can. 1. quæst. 1. in principio, & Can. qui studet, eadem causa, & quæst.* Sic definiunt Simoniam: *Est sacrilegium consistens in studiosa voluntate emendi, vel vendendi, seu commutandi rem sacram, seu spiritualem, vel spirituali annexam pro temporali.* Sed Petrus habens animum instituendi capellaniam, & ad illam nominare administratorem Hilarionis consanguineum ex gratitudine; hæc illi manifestans, non fuit cum voluntate emendi renuntiationem, nec commutandi administrationem pro renuntiatione; sed tantùm ut se gratum ostenderet, & jam tempus adesset, ut ita talem se gereret, & in Hilarione nunquam adfuit voluntas, renuntiationem vendendi, ut ex dictis num. 1. constat: ergo ex iis gestis Simonia data non fuit.

3 Eadem resolutio ostenditur primò: Conveniunt DD. non incurrit Simoniam, quando aliquid temporale gratis simpliciter datur, vel etiam in titulum gratitudinis, in recognitionem alicujus spiritualis, ut tradunt Covarruv. *1. variar. cap. 20. num. 4.* Valent. *tom. 3. disput. 6. quæst. 16. punct. 3. vers. 2.* Navar. *in Man. cap. 23. num. 196.* Soar. *to. 1. de Relig. lib. 4. de Simon. cap. 36. num. 2. & cap. 45. à num. 4.* Filliuc. *tom. 3. tractat. 45. cap. num. quæst. 1. & cap. 10. qu. 5. num. 21.* Bonacin. *tom. 1. & de Simon. disput. 1. q. 6. punct. 1. num. 1. vers. Hinc patet,* & aliis relatis Quintanad. *tom. 1. singul. tract. 6. singul. 15. nu. 7.* Sed Petrus in recognitionem renuntiationis ab Hilarione factæ, seu ex gratitudine, inquit, se intendere consanguineum instituere administratorem capellaniæ fundandæ: ergo simoniam non incurret.

4 Secundò ostenditur, quia tradens aliquid temporale, intendens, ut aliquid spirituale sibi conferatur, titulo gratitudinis, non incurrit Simoniam, etiam si ab eo petatur gratitudo, seu animus gratus ad consequendum illud spirituale, ut defendunt Soar. *cit. cap. 36. num. 8.* Filliuc. *proximè dict. cap. 10. num. 22.* Bonacin. *num. 6.* ergo à fortiori non incurret Simoniam Petrus, cùm post aliquos dies, & procurationem Romam missam, se attendere gratum intendit.

5 Nec obstat primò Textus *in cap. Quam pio 1. quæst. 2. & cap. Sicut Episcopus, ibidem,* in quibus dicitur, gratitudinem debere esse post beneficii collationem, & non ante, ut etiam dicimus quæst. 54. num. 9. at in præsenti casu resignatio beneficii non erat completam, quando intentio institutionis administrationis capellæ designata fuit, nec erit, nisi post collationem. Non, inquam, obstant ii Textus, nec ea, quæ diximus supra, quia respondetur eamdem esse rationem de gratitudine facta, post beneficium collatum, ac de facta ante collationem, ut constat ex *cap. Si quæstiones, de Simon. cap. placuit 1. quæst. 2. cap. Dilectus 2. ibidem,* & Gloss. *in cap. Tua nos 34. de Simon. & in cap. Cum illis, de constit.* & DD. quia temporale, quod dari intenditur, fit ex gratitudine, & non ut pretium.

6 Nec obstat secundò, quòd DD. proximè cit. numer. 4. docent, cavendum esse à petitione renuntiationis beneficii, quando temporale datum ex gratitudine ante renuntiationem donatum fuit; quia aliunde fieri potest, ut peccatum in hac re committatur tum ratione scandali, quia fortè aliis suspicari possent, peti tanquam pretium; & iniri conventionem, & pactionem, quam jura in beneficiis vetant; tum ratione periculi committendi Simoniam, quia petitur tanquam debitum, & ut obligatio alteri imposita. Non, inquam, hoc in præsenti casu obstat, quia respondetur, eam petitionem jam non habere locum, quia resignatio jam in favorem Petri Romam missa est, nec capellaniæ administratio facta est, sed dicitur tantùm fieri, intendi ex gratitudine. Et si fiat, jam erit post collationem, & possessionem resignatarii, & sic cessat peccatum scandali, & Simoniæ periculum.

7 Si instes, licèt petitio in iis circumstantiis habere non possit locum, poterit illum habere revocatio renuntiationis, quia fuit conditionata, quæ conditio non purificatur, nisi per consensum à Sum. Pontifice præstitum, & illo tempore intermedio, à resignante revocari poterit: ergo ex indicio administrationis capellaniæ ex gratitudine intentatæ, præsumi potest, non ex gratitudine, sed ne renuntiatio revocaretur. Respondeo negando consequentiam, nam ex dictis num. 1. id præsumi non potest. Si tamen eo indicio, ne resignatio revocaretur, ostensus fuit ipse animus instituendi eam administrationem, certum est dari Simoniam mentalem, juxta Textum *in cap. Tua nos, 34. de Simonia,* quæ resignationem perfectam, & completam redderet Simoniacam.

QUÆSTIO LV.

An cessio possessionis præbendæ litigiosæ ob pensionem consanguineo cedentis promissam, sit Simoniaca?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Est illicita, & Simoniaca.*
3 *Omnis pactio, conventio, & promissio in beneficiis est Simoniaca.*
4 *Ioannes Pontius asserit, non esse Simoniam, recipere aliquid, ne in defensione beneficii expensa fiant.*
5 *Sed nec est admittendus, nec resolutioni adversatur.*

Marcus cujusdam Ecclesiæ Cathedralis Canonicus 1
præbendam in sui coadjutorem, cum futura successione resignavit. Et cum litteræ non accessissent, eamdem in ejusdem favorem resignavit, reservata sibi certa pensione redempta, & per decem annatos cessata. Accesserunt Bullæ, sed cum non essent originales, & exorta fuissent alia dubia: inter resignantem, & resignatarium, motum fuit litigium. Quod ut vitaretur, alter ejusdem Cathedralis Canonicus promisit, se daturum ex sua præbenda trecenta millia regalia Lusitana in sua vita, pro singulis annis consanguineo resignantis, quibus frueretur tum in statu Ecclesiastico, tum contracto matrimonio, de licentia Sum. Pontificis, dummodo ipse resignans litibus cederet, & resignatarium in possessionem præbendæ intromitteret. Annuit resignans. Resignatarius possessionem cepit. Pensio redempta fuit. Et cum fierent procurationes trecentorum millium regalium Romam mittendæ, supervenit dubium, an Sum. Pontifex gratiam conferret? Et meritò. Tunc mediator Canonicus adhuc stante dubio consensit, fieri scripturam publicam; in illa se obligans ad donandum æquiti militiæ Lauretanæ dicta trecenta millia regalia promissa pro sua vita, absque litteris Apostolicis. Quæritur primò, An dictus contractus sit licitus, & de eo fieri possit scriptura? 2. An incurrissent pœnas latas in Simoniacos? 3. Quæ gerere debeant, ut in utroque foro tuti maneant?

§. I.

An dictus contractus sit licitus, & de eo fieri possit scriptura?

Respondeo, fuisse illicitum, & Simoniacum; & de 2
eo, non potuisse fieri scripturam. Ostenditur primò, quia super beneficio litigioso nulla potest fieri transactio, & compositio absque Sum. Pontificis authoritate promittendo aliquid, pro assequendo beneficio. Expresse habetur in responsione facta ab Alexandro III. *in cap. super eo 7.* ibi: *Tale damus responsum, quod transigi super re sacra, & litigiosa, non potest. Etenim res sacra, ut possideantur aliquo dato, vel retento, sive promisso, speciem credimus habere Simoniæ, de transact.* Et Gloss. ibi *verb. Res sacra, & verb. dato.* Idem habetur in *cap. Preterea 1. & 2. ibidem, & cap. Cum pridem, de pact.* & cum communi DD. pluribus relatis Soar. *tom. 1. de Relig. lib. 4. de Simon. cap. 51. num. 1.* Castr. Palaus *tom. 3. disput. 3. de Simon. punct. 19. numer. 1.* Bonacin. *tom. 1. & disput. 1. de Simon. quæst. 14. §. 15. numer. 6.* Filliuc. *tom. 3. tractat. 44. cap. 11. numer. 23.* Layman. *in Sum. lib. 4. tractat. 10. cap. ultim. §. 1. numer. 52.* Sed Marcus Canonicus cessit possessionem suo collitiganti præbendæ litigiosæ propter pensionem promissam trecentorum millium regalium à mediatore, absque Sum. Pontificis

tificis authoritate: ergo non solùm illicitè, sed Simoniacè ipse Marcus mediator, & resignatarius operati sunt.

3 Secundò ostenditur, quia in præsenti casu, jus litigiosum certum redditum fuit promissione trecentorum millium regalium, pro singulis annis vitæ præbendati mediatoris, & via patens ad possessionem præbendæ, ratione contractus ex justitia obligantis; & in beneficiis omnis pactio, conventio, promissio, & modus prohibitus est; ut dictum est supra ex ipso jure quæst. 51. num. 4. & 11. Et ex jure incerto fit certum beneficium, quod reprobant, ut Simoniacum, illicitum, & nullum jura proximè adducta num. 2. & omnes DD. cum D. Thom. apud Moyam *tom. 1. qq. select. tract. 6. disput. 4. quæst. 6. num. 15. in fine*.

4 Tertiò ostenditur, quia pecunia vexationem redimere, ut beneficii possessio acquiratur, est Simonia, quia ipsa possessio est spiritualis, ut omnes docent, ita cum Silvest. Soto, Aravio *in selectis decis. moral. disp. 14. part. 2. art. 5. num. 17.* prope finem: at mediator Canonicus promisit consanguineo resignantis trecenta millia regalia singulis annis pro possessione præbendæ resignatario conferenda: ne vexationem ultra pateretur: ergo.

5 Nec obstat Joannes Pontius *in Cursu Theolog. disput. 56. quæst. 2. conclus. 10. num. 37.* apud Dian. *part. 11. tractat. 6. resolut. 7.* Sic quærens: *Quid dicendum de eo, qui habens possessionem beneficii vellet illud relinquere alteri pretendenti ob aliquod pretium ab illo receptum? Respondet. Resolutio hujus casus videtur difficilior; quia hic dando possessionem beneficii videtur dare rem spiritualem, pro illo pretio. Respondeo tamen mihi videri, quòd possit hoc facere sine Simonia, quia cùm non sit certum, quod beneficium sit suum, sed propter probabilitatem, quam habet, quod sit suum, velle in litigando expensas facere, nullo modo apparet Simonia, ut vitet illas expensas, aliquid recipere: quia neque quod accipit est spirituale, neque illud, pro quo accipit, hoc est, expensæ, quas faceret in litigio. Itaque si quid dat, non emit jus alterius, neque possessionem, sed solùm dat alteri ratione expensarum, quas faceret, ut probaret jus alterius non esse bonum; non apparet ulla Simonia ex parte ipsius. Similiter si recipiens, neque dat jus suum, neque possessionem positivè, sed negativè tantùm promittendo, ut alter accipiat illam, sed solum recipiat aliquid, ne faciat expensas, defendendo possessionem suam, non committit illam Simoniam.* Sic Pontius: Ergo juxta hujus Authoris dicta, si Marcus Canonicus recipiat promissionem pensionis ad suum consanguineum, non pro largienda possessione, quam habet, sed pro expensis, quas facere poterit in eo letigio, Simoniam non committet.

6 Non, inquam, obstat placitum hujus Authoris; quia respondetur primò, re vera videri talem contractum Simoniam palliare cum jus litigiosum; mediante pecunia certum fiat, & tam per illam, quàm per contractum ex justitia obligantem, via pateretur ad beneficium, quod omnes DD. cum D. Thom. 2. 2. *quæst. 100. art. 2. ad 5.* reprobant. Vide Moyam *cit. proximè*. Respondeo secundò, eam pensionem, non propter expensas in litigio faciendas fuisse promissam, sed propter possessionem præbendæ, ut constat ex dictis num. 1. & sic expresè, & non palliate fuit commissa simonia, ut etiam concedit ipse Pontius. Respondeo tertiò, nec etiam potuisse Marcum Canonicum, illam pensionem suo consanguineo acceptare pro emolumento, quo se privabat; nam Alexand. VII. anno 1665. die 2. Octob. hanc damnavit propositionem: *Non est contra justitiam beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia Ecclesiastica pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.*

§. II.

An prædicti pœnas latas in Simoniacos incurrerint?

SVMMARIVM.

7 *Quæ pœnæ à Simoniacis incurrantur.*
8 *Pœnæ non incurruntur, nisi Simonia ex utraque parte fiat completa.*
9 *Allati num. 1. pœnas Simoniacis impositas, non incurrerunt.*
10 *Si potest obtentum beneficium solvatur pecunia ab amico promissa, pœnæ non incurruntur, si obtinens non consentiat.*
11 *Hoc adhuc est distinguendum.*
12 *Textus in cap. Ea quæ, declaratur per Extravag. 2. de Simon.*
13 *Contractus emptionis, & venditionis non censetur completus, nisi per traditionem rei, & pretium.*
14 *Cap. Nobis fuit, supponit pretium fuisse promissum ante electionem, & postea solutum.*

Adverto nullas pœnas in jure esse latas contra Simoniacos, nisi ab illis Simonia commissa sit in ingressu Religionis, & in ordine, & in beneficio, ut notant Lessius *lib. 2. cap. 35. dub. 23.* Soar. *tom. 1. de Relig. lib. 4. de Simon. cap. 55. num. 5.* Castr. Palaus *tom. 3. tractat. 17. disput. 3. de Simon. punct. 21. num. 1.* & alii, quos citant. Pœnæ autem impositæ contra Simoniam committentes in beneficio sunt nullitas tituli, collationis, seu provisionis, excommunicatio, ipso facto, Pontifici reservata, privatio dignitatum, quas quis obtinet, inhabilitas ad ipsas, & alia, & infamia, sic Lezan. *tom. 4. Verbo Simonia quoad Regulares, & alii citandi.* Hoc supposito. In præsenti inquirimus: An Marcus resignans, & Canonicus mediator, inter se convenientes, circa possessionem præbendæ, & resignatarius eam possessionem capiens, mediante promissione trecentorum millium, pro singulis annis, ad consanguineam resignantis conferendorum, dictas pœnas Simoniacis impositas incurrerint? Et ratio dubitandi est, quia Simonia hactenus ex utraque parte non est completa; nam licèt possessio à resignatario sit capta, pensio tamen dictorum trecentorum millium regalium adhuc non est soluta. 7

Respondeo, (juxta rationem ipsius dubii) eos non incurrisse eas pœnas à jure latas. Sic communis sententia, quam tuentur Sanchez *lib. 2. consil. cap. 3. dub. 106. num. 4.* & relatis Navarr. Cassiod. Sarnen. Zerol. Salzed. Bernard. Dias, Joannes Gutierr. Covar. Flamin. Paris. Emmanuel. Rodrig. Valent. Castr. Pal. *tom. 3. tract. 17. disp. 3. punct. 22. num. 4.* & adductis Less. Soar. Azor. Avila, & aliis innumeris, Garcia *de benefic. part. 8. cap. 1. num. 19.* & esse communem in Schola D. Thom. tenent Ledesm. *in sum. 2. par. tract. 12. ad finem*, & pluribus citatis Dian. *part. 10. tr. 16. resolut. 15. & part. 11. tract. 6. resolut. 30.* Moya *tom. 1. in qq. select. tract. 6. disput. 4. quæst. 6. & ultim. §. 3. num. 9.* Aravio *disput. 14. part. 2. art. 6. num. 10.* Pellizzarius *in Man. Regul. tom. .. tract. 9. cap. 2. sect. 1. num. 67.* Fundamentum hujus sententiæ est, quia ita habet stylus Curiæ Rom. Et quia pœnæ non extendendæ, sed restringendæ sunt, *Regul. in con. de regul. jur. in 6.* & præcipuè, quia *in Extrav. 2. de Simon.* æquè de datione, & receptione pretii, & beneficii loquitur. 8

Cùm hæc sententia sit probabilis, & in praxi tuta, ut etiam asserunt oppositam defendentes; & pro qua testatur Joan. Gutierr. *in qq. Canon. lib. 1. cap. 9. num. 10.* esse judicatum; dicendum est dictos resignantem, resignatarium, & mediatorum, quamvis Simoniam commisissent conventionalem, pœnas tamen Simoniacis impositas non incurrisse, quia ad illas incurrendas, requiritur, quod Simonia ex utraque parte sit completa. Et licèt resignans ex sua parte cessisset possessionem præbendæ, & resignatarius illam cœpisset; pensio autem promissa à mediatore, non est soluta. 9

Addit Moya *cit. num. 11.* cum Navarr. *lib. 5. consil. 10. de Simon.* Si quis, post obtentum beneficium, pecuniam solvat, non à se, sed ab amico promissam, propter beneficium sibi conferendum, nec peccare, nec pœnas contra Simoniacos latos incurrere, si non consentiat in factum alterius, ratum habendo contractum, sed solùm ex amicitia solvat id, quod alter ex illius amicitia promisit. Nec existimat esse contra D. Thom. 2. 2. *quæst. 10. art. 6.* quia licèt dixerit, in prædicto casu, non esse obligationem resignandi beneficium, Simoniacè collatum intelligitur nisi postea forte pacto consenserit, solvendo, quod fuit promissum. 10

Cæterùm hoc intelligendum est, si solveret, ut debitum ratione contractus ab amico initi: secus si ad contractum non attendens, vellet ex gratitudine aliquid conferre; quo sensu loquutus fuit Navarr. ut supra. Sic Moya. 11

Ex

Ex quibus inferri potest; in nostro casu, posse resignatarium pensionem à mediatore promissam solvere, absque peccato, & incursu pœnæ in simoniacos latæ, si non consentiat in peccatum resignantis, & mediatoris, ratum habendo contractum ab illis initum; sed solùm ex amicitia solvens, quod mediator, ex amicitia sui ipsius promisit.

12 Nec obstat primò, contra sententiam in favorem prædictorum adductam, Text. *in cap. Ea quæ* 1. *quæst.* 3. ubi Gregorius VII. sic ait: *Ea quæ à SS. PP. de Simonia statuta sunt, nosque, & judicio Spiritus S. & Apostolica authoritate firmamus. Quidquid ergo, vel in sacris ordinibus, vel in Ecclesiasticis rebus, vel data, vel promissa pecunia acquisitum est, nos irritum esse, & nullas unquam vires habere, censemus*: ergo cum possessio præbendæ pecuniæ promissione acquisita fuerit, nullas vires habet, sed irrita omninò est. Non, inquam, obstat, quia respondetur hunc Textum declarari per *Extravag.* 2. *de Simon.* ibi: *Qui quomodolibet dando, vel recipiendo Simoniam commiserint*. Quæ verba, æquè de datione, & receptione pretii loquuntur. Et sic intelligunt PP. Rotæ moderni; Unde id habet stylus Curiæ. Vide Lessium *de just. lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 27. *num.* 149. *in fin.* Navarr. *ab eo in cap. Si quando, de rescript. except.* 4. *num.* 3. *&* 4.

13 Nec obstat 2. quòd contractus emptionis, & venditionis censetur consummatus, per traditionem rei venditæ, & in præsenti casu, tradita fuit possessio cum effectu, propter promissionem pensionis consanguineo resignantis factam. Non, inquam, hoc obstat, quia respondetur, eum contractum non censeri completum, & consummatum, dum pretium rei venditæ non traditur; & sic in venditione possessionis, non tradito pretio, nec illius parte non consummatur contractus.

14 Nec obstat, quòd opposita sententia fundatur in ipso jure, *cap. Ea quæ, tit. & cap.* 2. *de Confessis, cap. penult. de Simonia, & cap. Nobis fuit, eod.* ubi dicitur, electionem sub promissione pecuniæ factam, esse penitus reprobandam, quæ verba denotant nullitatem ipso jure; & hanc sententiam, ut probabiliorem sequuntur, relatis Cajet. Sot. Valent. Tolet. & aliis plurimis, Garcia *de benef. part.* 8. *cap.* 1. *à num.* 20. & probat ex pluribus decis. Rotæ; & hanc sententiam ex stylo Curiæ esse receptam; & Castr. Palaus *tom.* 3. *tract.* 17. *disp.* 3. *de Simon. punct.* 22. *num.* 5. & in illam inclinat Soar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 4. *de Simon. cap.* 56. *num.* 26. & alii apud cit. ergo sequenda est. Non, inquam, hoc obstat, quia ad *cap. Ea quæ*, jam responsum est, & ad *cap. Nobis fuit*, respondetur, in illius casu, Textum supponere pretium promissum ante electionem, postea solutum fuisse; & DD. pro hac sententia cit. illam sequuntur, quia spectato jure, videtur probabilior, ex praxi tamen, & stylo Curiæ fundato in *Extravag.* 2. *de Simon.* à nobis tradita, est sequenda, ut vidimus.

§. III.

Quæ dicti gerere debeat, ut in utroque foro tuti maneant?

SUMMARIUM.

15 *Simonia conventionalis per scripturam, non facta fuit realis.*
16 *Non incurrerunt excommunicationem ipso facto, Simoniacis impositam.*
17 *Possessio capta fuit valida.*
18 *Pro foro externo ad Sum. Pontificem recurrere debent.*

15 Respondeo, & dico primò, dictos resignantem, resignatarium, & mediatorem, juxta sententiam in illorum favorem adductam à num. 8. etiam in casu, quo facta fuisset scriptura publica, de ea pensionis promissione, possessionem præbendæ hoc fuisse nullam, & invalidam; dummodo nihil pensionis sit solutum. Ratio est, quia licèt prædicti commisissent simoniam conventionalem, realis non est reddita, nec completa per ipsam scripturam; ut tradit Sanchez *lib.* 1. *consil. lib.* 2. *cap.* 3. *dub.* 106. *numer.* 3. & ex illo Dian. *cit. dict. part.* 11. *tract.* 6. *resol.* 30.

16 Dico secundò, prædictos non incurrisse excommunicationem, impositam ipso facto, Simoniacis; Ratio est, quia excommunicatio non incurritur, nisi ob contumaciam, quæ (dicta opinione supposita) non committitur, nisi tradatur pensio, aut pars ipsius; ut docent Soar. *cit. cap.* 56. *num.* 37. *&* 38. Sanchez *proxime num.* 4. Castr. Palaus *supra num.* 7. & alii plures. Unde interim celebrantes, aut alios ordines actus exercentes, irregularitatem non contraxerunt. Less. *dub.* 27. *num.* 154. Soar. *num.* 36. & alii.

Dico tertiò possessionem fuisse validam, & sic non tenetur resignatarius fructus, illo intermedio tempore perceptos, restituere, nec beneficium dimittere, dum pensio non est soluta, nec illius pars, sic Soar. *cit. nu.* 56. Sanch. *proxime n.* 4. Lessius *d. dub.* 27. & alii. Hæc pro foro conscientiæ; nam pro foro externo. 17

Dico quartò, posse prædictos in foro externo condemnari. Ratio est, quia opinio contraria est probabilis, & secundum jus probabilior. Et sic poterunt Romam recurrere, veritatem fatentes, & pensionem hactenus à mediatore non fuisse solutam, nec pœnas Simoniacis impositas, juxta plures DD. incurrisse. Quia tamen plures DD. oppositum, ut probabilius doceant, supplicant pro absolutione, & dispensatione à S. Apostolica. 18

Nullo tamen modo mediator pensionem solvat; nam licèt post possessionem præbendæ captam à resignatario, potuisset ex gratitudine solvi, id tamen in præsenti casu non præsumitur; poterit tamen ex gratitudine tantùm, aliquid tribuere resignatarius, juxta dicta num. 10. & 11. Si tamen aliquid pensionis sit solutum; cum Simonia de conventionali fiat realis, tunc dictæ pœnæ, excepta excommunicatione, retrotrahuntur. Et sic necessaria erit pro utroque foro S. Pontificis dispensatio. Cum verò hæc sint extra præsentem casum; quando occurrerint, DD. cit. consulentur. 19

QUÆSTIO LVI.

An mentione non facta in supplica ad Sum. Pontificem de beneficio litigioso, tertio reservari possit pensio?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Censeo non posse.*
3 *Pensio non est merè servitus, sed etiam donatio.*
4 *Quamvis Pontifex donare possit rem litigiosam, id erit, quando in narrativa litigium manifestatur.*
5 *In beneficiis litigiosis pensio imponi potest, mentione facta de litigio.*
6 *Quando pensio à principio fuit valida, ante sententiam judicis, semper est valida, secus si non fuit valida.*
7 *Pensionis concessio semper est in præjudicium partis, non tamen alicujus juris impetratio.*

Lucius Beneficiatus in beneficio litigioso, quod possidebat, pensionem tertio reservavit, quin in supplica mentionem faceret, beneficium esse litigiosum. Quæritur: An dicta pensio sit valida? 1

RESOLUTIO.

Censeo, dictam pensionem, non esse validam, ex regula; Quod alienatio rei litigiosæ, lite pendente, præsumitur in fraudem, & sic est invalida, *l. Lite pendente, C. de litigios. l.* 1. *& sequentibus, ff. ut lite pendente, & l.* 1. *& seqq. ff. eodem tit.* Quod pluribus locupletat Guido Papa *decis.* 337. *num.* 4. Mattheus de Afflict. *decis.* 369. *num.* 10. Cardinal. *consil.* 108. *numer.* 1. *volum.* 4. Alexand. *consil.* 45. *num.* 5. *lib.* 3. Unde ex eodem principio, res litigiosa, lite pendente, non potest donari, *l. ultim. C. de litig.* ut expendit Boerius *decis.* 33. *num.* 2. Sed neque hypothecæ, aut pignori dari; ut multis probat Alciatus *consil.* 61. *num.* 3. *lib.* 8. Pensio verò est quædam alienatio; imò quædam donatio, ut tenet Flamin. *de resign. l.* 9. *q.* 17. *num.* 88. Vide *disput.* 4. *q.* 118. *à n.* 5. 2

Nec obstat primò, doctrina Gigas *de pension. conf.* 15. *num.* 4. asserentis, pensionem esse quamdam servitutem. 3

Et

Et in rebus in quibus eſt prohibita alienatio, poteſt conſtitui ſervitus, ut tenent communiter DD. apud Molin. *de primog. lib.1. cap. 20. num. 3.* Non, inquam, obſtat, quia reſpondetur primò, penſionem non eſſe meram ſervitutem, ſeu non ſolùm eſſe ſervitutem, ſed etiam donationem, ut diximus ex Flam. *proximè*. Reſpondeo ſecundò, quamvis dominus poſſeſſor Majoratus poſſit pro vita ſua ſervitutem imponere, non ita poteſt uſuſfructuarius, *l. 1. ff. communia præd. l. 2. ff. de ſervit. §. Ideò autem, inſtit. de ſervit.* Beneficiarius autem non eſt dominus beneficii, ſed uſufructuarius, ut tenet Rivius *in praxi rer. for. Eccleſiaſt.*

4 Non obſtat ſecundò, quòd ſupremus Princeps, qualis eſt Sum. Pontifex, poteſt donare rem litigioſam: ergo. Non, inquam, obſtat, quia reſpondetur, quòd licet poſſit donare rem litigioſam, quando vult; Et tantùm vult, quando ex narrativa id ſcit; & non aliàs.

5 Non obſtat tertiò, ſupponere Gigas *de Penſion. conſt. 15.* quòd in beneficiis litigioſis penſiones reſervari poſſint. Non, inquam, obſtat, quia reſpondetur; Id ſanè in eo conſilio ſupponere videri; ſed non litigii facta mentione.

6 Non obſtat quartò doctrina DD. aſſerentium, invalidam eſſe penſionem in beneficio litigioſo à tempore ſententiæ, non tamen ante illam: ergo. Non, inquam, obſtat, quia ea doctrina eſt vera, quando penſio à principio fuit valida, non autem quando ſtatim fuit nulla, ob vitium ſubreptionis, ut inquit expreſsè Flamin. *de reſign. lib. 6. cap. 2. n. 86.*

7 Non obſtat quintò, poſſe impetrari à S. Pontifice aliquod jus ſine narrativa litigii, quando impetratio non cedit in præjudicium partis. Non, inquam, obſtat, quia aliud eſt impetrare, aliud cum effectu reſervare penſionem; hoc autem ſemper eſt cum præjudicio partis, quia de ſe durat pro vita penſionarii, & ſic concederetur à Sum. Pontifice id, quod eſt præjudicium partis.

QUÆSTIO LVII.

An præſentatio ad beneficium ob debitum, & ſervitia Regi, & Regno præſtita, ſit ſimoniaca, & quomodo fieri debeat ſine Simonia?

SUMMARIUM.

1 *Facti ſpecies.*
2 *Non poteſt Eccleſia conferri abſque Simonia.*
3 *Iniqua tranſactione lis dirimi non poteſt.*

1 CRiſpinus nomine proprio, matris, & ſororum litem cum procuratore fiſci intendebat; articulans, Regem ſibi pecuniæ quantitatem debere, quam illius pater defunctus, in fortificationibus vivens conſumpſerat, quarum rationes pater adminiſtrabat. Hæc lis per plures dictabat annos, exiſtimans, ſe juſtitiam habere, & non levia, ad hanc exiſtimationem, habebat fundamenta. Cæterum, inquit, ſi Rex illi Eccleſiam ſui Patronatus conferat, ex quibus redditibus, ipſe, mater, ac ſorores honeſtè vivere poſſint, ſe lite fore ceſſurum. Quæritur 1. An cedendo lite, poſſit Rex illi Eccleſiam ſui Patronatus conferre? 2. Si ita fieri non poſſit abſque Simonia, quomodo ſine illa, fieri poſſit?

§. I.

An Criſpino cedenti lite, poſſit Rex Eccleſiam Patronatus conferre?

2 Reſpondeo, non poſſe, quia ab utroque Simonia committitur. Oſtenditur primò, quia à Rege Eccleſia propter remiſſionem debiti confertur; & à Criſpino propter Eccleſiæ collationem, debiti remiſſio promittitur: collatio autem propter debiti remiſſionem, & promiſſio debiti remiſſionis, eſt ſimoniaca, ut conſtat ex *cap. Talia 8. quæſt. 3.* & Gloſſ. *ibi verb. impunitatem*; & expreſsè ſupponitur *in cap. Veniens 10. de teſtib.* & Gloſſ. *ibi verb. Remittere*, & DD. Soar. *tom. 1. de Relig. lib. 4. de Simon. cap. 38. num. 5.* & cit. Laym. & aliis Bonacin. *tom. 1. & de Simon. quæſt. 1. num. 10. & §. 1. num. 5.* & relatis Flamin. Pariſ. & Panormit. Caſtr. Palaus *tom. 3. & de Simon. diſput. 3. punct. 3. num. 2.* Sed Criſpinus promittit debitum remittere, quod à Rege deberi exiſtimat, & ſe lite ceſſurum, ſi Rex illi Eccleſiam conferat: ergo ſi eam conferat, ab utroque Simonia committitur. Vide *d. q. 53. n. 3.*

Secundò oſtenditur; quia in hoc modo procedendi, ex parte Criſpini, quadam tranſactione iniqua litem dirimere vult, nam *Tranſactio eſt quædam pactio non gratuita de re dubia, & lite incerta ad litem dirimendam*: ſed omnis pactio, & conventio ad acquirendam Eccleſiam, ſeu beneficium, ut Simoniaca, eſt prohibita *in cap. ſuper eo 7. de tranſact.* ibi: *Res ſacra, ut poſſideantur aliquo dato, ſeu retento, ſeu promiſſo, ſpeciem credimus habere Simoniæ, & cap. fin.* ibi: *Cùm permutatio de ſpiritualibus ad temporalia improbetur, de rer. permut.* & Gloſſ. ibi: *Verb. temporalia*; & aliis juribus: cùm ergo Criſpinus ad litem dirimendam, tranſactionem inire intendat, nequit Rex ea de cauſa abſque Simonia Eccleſiam conferre. 3

§. II.

Quomodo abſque Simonia dicta Eccleſia conferri poſſit?

SUMMARIUM.

4 *Poteſt conferri ob remunerationem liberaliter, & Criſpinus ſuam proſequi litem.*
5 *Poteſt Criſpinus litem relinquere, non directè ad obtinendam Eccleſiam, ſed ob litis moleſtias, & ex gratitudine Eccleſiam poſtulare.*
6 *Non poteſt, in pactum eam ceſſationem litis ex gratitudine factam, deducere.*

Ex duplici titulo, à Sereniſſimo Rege Criſpino hæc Eccleſia abſque Simonia conferri poterat. Primò, ſi illum idoneum exiſtimet, conferre Eccleſiam gratis, & liberaliter, attendens ad ſervitia patris Criſpini huic Regno facta; & Criſpino jubere, quòd ſuam proſequatur litem; nam Eccleſia illi non confertur ob ceſſationem litis, ſed ex gratitudine, & remuneratione. Et ſi Criſpinus poſt collationem Eccleſiæ à lite deſiſtere velit, benè; ſin autem eam proſequatur. Hoc modo Simonia evitatur. Ratio eſt, quia Eccleſiæ collatio non fit, ut à lite ceſſetur, ſed ob gratitudinem ſervitiorum patris. Ita pluribus relatis Soar. *tom. 1. de Relig. lib. 4. cap. 45. num. 4.* & alii plures, quos refert, & ſequitur Bonacin. *tom. 1. diſput. 1. de Simon. quæſt. 6. punct. 1. num. 1.* ibi: *Non committitur Simonia dum occaſione rei temporalis accipitur, vel traditur aliquid ſpirituale, non tanquam pretium rei temporalis, ſed gratis, ſeu titulo gratitudinis. Ita Cajetanus, &c.* Sed Rex Criſpino Eccleſiam non confert ob aliquod temporale, ſed gratis, & ex gratitudine: ergo. 4

Secundus titulus eſſe poteſt; Si Criſpinus liberaliter litem relinquat, non directè ad obtinendam à Rege Eccleſiam, ſed per accidens, ad removenda perlongæ litis impedimenta, & liberari ab illius moleſtiis, ut inquit Roccaful. *in praxi Theolog. moral. tom. 2. lib. 3. de 7. decal. precept. ſect. 4. cap. 2. num. 1087.* apud Dian. *part. 11. tract. 6. reſol. 31. verſ. 1. in fin. verſ. 8.* Et deſiſtens à lite liberaliter poteſt intendere, & petere à Rege, quod illi Eccleſia titulo gratitudinis conferatur, & ob patris in Regnum ſervitia exhibita non ob ceſſationem litis, ſed gratitudinem: licitum enim eſt ab aliquo petere, quod ipſe ex naturali obligatione præſtare tenetur; ut docent Soar. *proximè n. 13.* Bonac. *cit. n. 5.* & alii. 5

Adverto, non poſſe Criſpinum ceſſationem litis liberaliter factam in pactum deducere, quidquid dixerit Marc. Vidal. *in area Theolog. moral. tit. de Simon. inquiſit. 2. n. 45.* apud Dian. *cit. verſic. His igitur*; nam hoc non eſt licitum, nec admittitur. Vide à nobis dicta circa hanc quæſt. 51. & 52. 6

QUÆ-

QUÆSTIO LVIII.

An beneficiarius, authoritate propria, redimere intendens pensionis partem à se ipso impositam, Simoniam committat?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non potest fieri supplica in ea forma.*
3 *Nec etiam authoritate Episcopi fieri potest.*
4 *Omni pactio, & conventio in rei resignatione beneficii prohibita est.*
5 *Supplica in ea forma facta subreptitia est.*
6 *Resignans non excusatur; ne fiant ab ipso majores expensæ.*

1 Simon beneficiarius suum beneficium resignare intendit in favorem Thaddæi, cui mille aureos debet; & potens in eo beneficio sibi reservare pensionem ducentorum millium regalium Lusitanorum, sibi tantùm reservat centum, & quinquaginta millia; ut sic illis quinquaginta diminutis, solvat debitum, & ex millibus aureis debitis nulla solvat lucra emergentia. Convenit tamen cum Thaddæo de hac pensionis diminutione, nullam faciendam esse mentionem in supplica ad S. Pontificem; ne in exhibitione litterarum majores fiant expensæ. Quæritur 1. An sub hac forma supplica fieri possit? 2. An fieri possit ea redemptio absque Simonia?

§. I.

An sub dicta forma supplica fieri possit?

2 Respondeo, non posse. Ratio est, quia absque Pontificis authoritate resignatarius sibi reservat ex eo beneficio quinquaginta millia regalia Lusitana, ad solvendos Thaddæo debitos mille aureos: sed ea pensio, seu quinquaginta millia regalia ex ipso beneficio spirituali dicuntur spiritualia, & mille aurei debiti temporale: ergo absque authoritate Pontificis non possunt detrahi à beneficio, absque Simonia ad solvendos mille aureos illa quinquaginta millia regalia. Additur, quòd ex conventione utriusque hoc prohibitum *in cap. Nisi essent*, ibi: *non quidem ex pactione partium*, *de præbend.* & Gloss. ibi *Verb. Ex jussione*, & tradunt Rebuff. *de pacif. possess.* Cucchus *tit.8. §. Illa quoque*, Rodoan. *de Simon. 2. part. cap. 14. in fine*, Filliuc. *tom.3. tract.42. cap.5. n.10.* Bonac. *tom.1. tractat. de Simon. disp.1. q.4. §.13. n. 9.*

3 Imò nec authoritate Episcopi, ea fieri potest conventio, ut pluribus relatis tenent Soar. *tom. 1. de Relig. lib. 4. de Simon. cap.35. num.* 3. Bonacin. *tom. 1. tract. de Simon. disput.1. quæst.4. §.14. num.2.* Castr. Palaus *tom.3. de Simon. disput.3. punct.16. num.1.* & alii: ergo si ab Episcopo ea non potest imponi pensio, nec ad solvendum debitum, nec ad alios effectus; à fortiori eam non poterit resignans ad solvendum suum debitum.

4 Accedit, quòd resignatio in ea forma exhibita, sine Pontificis authoritate, pactionem, & conventionem continet, nempè subtrahere quinquaginta millia regalia, ultra pensionem Sum. Pontifici manifestatam, ut resignanti illa millia aureorum debita solvat: at omnis pactio, & conventio in beneficii resignatione prohibita est, ut ex pluribus textibus, & DD. latè ostendimus supra quæst.51. num.4. quæst.52. num.3. quæst.53. num.3. & quæst.54. n.3. & aliis in locis.

5 Addo, supplicam in prædicta forma exhibitam, gratiam reddere subreptitiam. Ratio est, quia taciturnitas qualitatis, quam jura, & stylus Curiæ exprimi jubent; si non exprimatur, gratiam reddit subreptitiam, ut pluribus allatis tradit Sanch. *lib.8. de matrimon. disput.21. nu.13. & 15.* sed jura, & stylus Curiæ, pro forma resignationis ad favorem cum reservatione pensionis, requirunt, quod pensio designetur, & beneficium sine diminutione tradatur, ut expressè habetur *in cap. Unico, ut Ecclesiast. benef. sine dimin. conferantur*. Quod non datur in forma num.1. adducta; nam tacetur pensio detracta, pro solutione millium aureorum, & beneficium resignatario traditur à resignante, cum diminutione illorum quinquaginta millium regalium, pro solutione millium aureorum detractorum; quod est contra *cit. cap. Unicum, & contra cap. Tuæ fraternitatis 26. de præbend.* Et videri potest apud Azor. *part.2. lib.6. cap.16. quæst.2. & 6.* Castr. Palaum *tom.2. tract.13. de benefic. disp.3. punct.1. num.11.* Et licet ea taciturnitas non esset contra jus commune, ut est, necessarium erat in supplica, id manifestare, juxta regulas Cancellariæ; ne gratia esset subreptitia, ut docent Menoch. *de arbitr. lib.2. cas.201. num.78.* Sanch. *lib.8. de matrim. disp. 21. num.4.* Azor. *dict. part.2. lib.6. cap.33. quæst.4.* Castr. Palaus *cit. disp.2. punct.31. §.4. num.16.* ergo dicta forma allata, subreptitia est.

Nec obstat, dicere resignantem num.1. hoc facere, ne majores fiant expensæ in impetratione litterarum suæ pensionis. Non, inquam, obstat, nam per taciturnitatem illius pecuniæ subtractæ, ad solvendum debitum, gratia redditur subreptitia, ut vidimus. Nam exprimendo resignans in supplica, minorem pensionem illa, quàm sibi reservat, annata debita defraudatur. Ideò enim in regulis Cancellariæ requiritur, quòd exprimatur valor beneficii, ne si minor exprimatur, annata defraudetur, ut videre est apud Azor. *cit. dicto cap.33. quæst.4. in fin.* ergo ne ipsa defraudetur annata, minor pensio non est exprimenda. 6

§. II.

An absque Simonia pensionis redemptio fieri possit?

SUMMARIUM.

7 *Fieri non potest.*
8 *Oppositum docent plures.*
9 *De præsenti pro solutione debiti non agimus cum sit nulla, & Simoniaca.*
10 *Modus supplicam expediendi.*

Loquimur in præsenti de pensione authoritate S. Pontificis imposita. Et cum communi, & in praxi tenendum respondeo, non posse authoritate Pontificis, anticipatis solutionibus, pensionem redimi. Sic relatis Flamin. Navar. & Victor. Azor. *2. p. l.8. cap.10. q.10.* Soar. *tom. 1. de Relig. l.4. cap.26. n.14. & 26.* Bonac. *tom.1. tr. de simon. disp.1. q.4. §.13. n.9.* Eandem sententiam tenent Aragon. Henriq. Beja, Rebuff. Salzed. Lopes, Rodrig. Cordub. Baunii, Reginald. & alii plures apud Sanch. *lib.2. cons. cap.3. dub.46.* & Dian. *p.4. tract.4. resol.153. & p.11. tr.5. resol.5.* Probatur primò, quia ita habet stylus Curiæ, à quo non est recedendum. Secundò, quia pensio authoritate propria imponi non potest: ergo nec redimi. Tertiò, quia pensio posita ex institutione Ecclesiæ, seu Constit. B. Pii V. 12. est quid spirituale: & quod est spirituale, absque simonia redimi nequit. Quamvis hæc sententia ex his rationibus tenenda sit, & in praxi sequenda. 7

Non desunt DD. asserentes pensionem à S. Pontifice impositam, propria authoritate, posse redimi. Ita Valent. *tom.3. disp.6. q.16. punct.3. vers. validius, in fine*, Laym. *ex part. l.4. tr.10. cap.8. n.48.* Sanch. *cit. num.19.* Castr. Palaus *tom.3. disp.3. de Simon. punct.13. n.10.* Urban. ab Assumpt. *in Theol. moral. tr.3. tit.17. §. Examinator natura pensionis, fol.665.* Illustrissim. Aravio *in decis. moral. disp. 14. part. 2. art.4. n.37. vers. Dico 3.* Et non minus probabilem, quàm contrariam, hanc sententiam putat Dian. *cit. dict. p.4. at p.11. cit.* inquit, à præcedente n.7. non recedere. Moventur primò, quia id, quod immediate ex redemptione pensionis acquiritur, & libertas illam solvendi quotannis; quæ libertas, nec est spiritualis, nec spirituali annexa. Secundò, quia hæc redemptio est quædam anticipatio fructuum solutio: at fructus pro tota vita simul vendi possunt, ut jam hac disp. notavimus. Cùm tamen obstet stylus Curiæ, illi standum est; sic aliqui DD. ex cit. & Castr. Palaus *tom.2. tract.13. disp.1. punct.11. §.10. n.12.* 8

Allatæ sententiæ n.7. & 8. procedunt, ut dixi, qua[illegible] S. Pontifice resignanti ea conditione suum bene[illegible] concessa fuit. Nam in præsenti casu pensio [illegible] millium regalium ad solutionem dicti debit[illegible] Pontifice non sit concessa, sed authorit[illegible] 9

gnantis, & consensu resignatarii; in illis opinionibus non comprehenditur. Est enim injusta, & simoniaca, ac ipso jure prohibita, ut ex *dictis* §. *constat*.

10 Quare supplica Summ. Pontifici mittenda est, exprimendo beneficii valorem, & juxta illum reservando pensionem, ut per aliam supplicam ab eodem Summ. Pontifice obtineatur facultas, partem pensionis redimendi; ut sic suum debitum à resignante contractum solvatur. Dixi: *juxta valorem beneficii fructuum, reservando pensionem*. Nam si beneficium resignandum sit parochiale, potest Summ. Pontifex eam concedere pensionem, quàm voluerit. Nam circa pensiones hujus, & quantitatem aliorum, certam non possumus dare regulam, ut inquit Garcia *par.* 1. *de benef. capit.* 5. *numer.* 371. Jure antiquo parocho imponebatur pensio cum clausula: *Dummodo tertiam partem valoris non excederet. Dummodo valor excedat centum ducatorum*. Nam juxta *Trident. sess.* 24. *capit.* 13. si non excedat, nulla resignatario pensio imponitur. Si autem beneficium sit mere simplex, quandoque solet imponi pensio non excedens medietatem, aut tertiam valoris partem. De his vide Barbosam ad *cit. Trident. locum*, Rebuff. *in praxi titul. de resignat.* Garcia *de Benef. cit. per totum* §. 3. Filliuc. *tom.* 3. *tractat.* 42. *per totum capit.* 5. Castr. Palaum *tom.* 2. *tractat.* 13. *de benef. disp.* 1. *punct.* 11. §. 4. & alios, quos citant. Et post factam beneficii resignationem, & reservationem pensionis potest supplicare, ut illa quinquaginta millia regalia auctoritate Pontificis, & non aliàs, redimere possit, ut dictum est.

QUÆSTIO LIX.

An obtinens beneficium per sententiam judicis Apostolici, Sede vacante, contra provisum in concursu per Episcopum, possit absque simonia vexationem redimere, quam habere potest à successore Episcopo, promittendo annuam pensionem proviso per concursum, ne litem moveat, nec suam provisionem Episcopo successori manifestet?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Conventio quoad præsentationem est nulla.*
3 *Cedere lite, ob præsentationem, est Simoniacum.*
4 *Provisus in beneficio, ne jure quæsito tollatur, potest redimere vexationem, promittendo pro sua vita annuam pensionem.*
5 *Sine recursu ad Pontificem, post collationem, & possessionem obtentam, potest ex fructibus sui beneficii tribuere.*
6 *Cap. Matthæus, de confirmatione, & non de electione explicatur.*
7 *Regul. 8. Cancellariæ comprehendit omnia beneficia ordinum militarium, etiam Hierosolymitani.*
8 *Oppositum plures sequuntur DD.*
9 *Oppositum non sequitur Gonzal.*
10 *Sententiam confirmat Bulla Pii IV.*
11 *His præcisis, Regul. 8. Cancellariæ comprehendit beneficia Patronatus ordinis Hierosolymitani.*

1 VAcante quodam beneficio curato Patronatus cujusdam venerandi Bajulivi, mensibus Sedi Apostolicæ reservatis, non obstante appellatione interposita; ab Episcopo, per concursum fuit electus Carolus sacerdos, & in eo beneficio provisus, juxta dispositionem *Concil. Trident. sess.* 24. *de reform. cap.* 18. Mortuo Episcopo, Sede vacante, venerandus Bajulivus in sui favorem sententiam obtinuit. Et vicarius generalis Sedis vacantis, eam executioni mandavit; à beneficio repellens per concursum, Carolum provisum, in possessionem à Bajulivo præsentatum intromittens. Hic tamen, & ipse Bajulivus meritò timent Episcopum successorem omnia ad pristinum, & primum statum esse redacturum. Ut hoc evanescat, conveniunt, Carolum per concursum, & litteras Apostolicas provisum, & [illegible] expulsum; & pactionem cum illo ineunt; [illegible] nnis vitæ præsentati, & beneficium poss[illegible] possidens ex fructibus ipsius beneficii [illegible] expulsus, centum ducatos, dummodo verbo, aut scripto obligetur, se amplius in tali beneficio non loquuturum, nec etiam novo venienti Episcopo; & forte de facto, possidens dictum beneficium decedat, ab ipso Bajulivo in eo beneficio erit præsentandus. Quæritur, An absque simonia hanc conventionem inire possint?

Nos

RESOLUTIO.

In primis respondeo hanc conventionem, quoad præsentationem, decedenti possidente, esse nullam. Ratio est, quia fit ante vacationem beneficii, dum vivit beneficiarius possidens, ut expressè colligitur *ex tex. in cap. Illud, de jur. patron.* & expressius *in cap. ult. de concess. præbend.* ibi: *Promissiones de non vacantibus beneficii Ecclesiarum, in quibus jus obtinet patronatus.... mandamus, quatenus id irritum decernentes*, &c. & Gloss. ibi: *verb. Promissiones*, & DD. Barbos. *de potestat. Episcop. alleg.* 72. *à num.* 1. *& præcipuè n.* 6. Castr. Pal. *tom.* 2. *tract.* 13. *disp.* 2. *punct.* 5. *n.* 1. 2

Addo, cedere liti, ob præsentationem ad beneficium, esse simoniacum. Ratio est, quia ob spirituale consequendum temporali ceditur, præsentatio autem ad beneficium, est quid spirituale, Soar. *tom.* 1. *de Relig. l.* 4. *de Simon. cap.* 28. *à n.* 7. Laym. *l.* 4. *tract.* 10. *cap.* 8. *n.* 60. & alii, quorum plures refert, & sequitur Bonac. *tom.* 1. *tract. de Simon. disp.* 1. *q.* 4. *n.* 4. Castr. Palaus *tom.* 3. *tract.* 17. *disp.* 3. *de Simon. punct.* 19. *n.* 2. quamvis non expressè. Vide *dicta supra q.* 51. *n.* 14. *& q.* 52. *n.* 3. 3

Secundò respondeo, si hæc de præsentatione ab illa conventione tollantur, non committi simoniam, si conventio comprehendat tantùm pensionem centum aureorum solvendam ex eo beneficio singulis annis vitæ beneficiarii possidentis. Ratio est, quia beneficiarius in illo beneficio jus habet acquisitum per sententiam judicis Apostolici, per collationem, & possessionem ab ordinario obtentam, expulso Carolo à possessione, quam obtinebat: sed habens jus acquisitum in beneficio, potest pecunia redimere vexationem sibi faciendam in jure illo acquisito tollendo, ut expressè habetur *in cap. Dilectus* 1. *de Simon.* ubi Præpositus quidam dedit alteri certam pecuniæ quantitatem sub promissione non inferendi sibi injusta gravamina, & simoniacus non censetur; & *ex cap. Quæsitum* 1. *q.* 3. & DD. communiter cum D. Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.* 2. *ad* 5. & pluribus relatis Soar. *citat. c.* 50. *n.* 2. Castr. Palaus *proximè punct.* 20. *n.* 1. Filliuc. *tom.* 3. *tr.* 45. *c.* 11. *nu.* 1. Bonacin. *citat. q.* 6. *punct.* 5. *nu.* 1. & alii, ex hac ratione; quia non dat pecuniam pro aliqua re spirituali, sed pro cessatione ab injuria: ergo cum dictus beneficiarius jus sibi habeat acquisitum in eo beneficio, potest illa pensione centenorum ducatorum pro singulis annis suæ vitæ vexationem sibi faciendam redimere; ne lis à Carolo moveatur, & ne Episcopo suam provisionem in concursu obtentam primo, manifestet in Episcopatu successuro; quæ sunt temporalia, nempe donatio pro singulis annis centenorum ducatorum, & vexatio tam à Carolo, quàm ab Episcopo inferenda. 4

Et sine recursu ad Summ. Pontificem, post collationem, & possessionem obtentam, potest beneficiarius ex fructibus sui beneficii eam ducatorum summam Carolo tribuere; est enim illorum dominus; vide Card. de Lugo *tom.* 1. *de Iust. disput.* 4. *à numer.* 2. & quæ *supra diximus quæst.* 54. *num.* 9. 5

Neque obstat primò, *Cap. Matthæus, de Simon.* ubi simoniacus censetur electus à majori parte eligentium, paucis contradicentibus; eo quòd eo sciente, amicus certæ quantitatis munus ei, qui contradicebat, dederit: ergo idem in præsenti casu dicendum. Non, inquam, obstat, *textus citat.* nam ea contradictio fuit non contra electionem, sed circa confirmationem, ut cum Soar. *citat. nu.* 9. explicat Castro Palaus *proximè punct.* 20. *numer.* 1. *vers. Neque adversus*; & ideo non fuit redemptio in jure acquisito, sed in jure acquirendo; quod absque simonia fieri non potest; ut videre est apud Castr. Palaum *citat. numer.* 4. cum pluribus ibi relatis, & Filliuc. *dict. tom.* 3. *tract.* 45. *cap.* 11. *num.* 6. at noster beneficiarius jure acquisito in beneficio suam redimere intendit vexationem, donando illam pensionem. 6

Nec obstat secundò, quòd Carolus jure sibi acquisito sit privatus, per sententiam Judicis Apostolici tempore Sedis vacantis: nam adveniente novo Episcopo successore, absque mora ad suum, & idem beneficium restituetur; quippe 7

P illius

illios jus est clarius. Ratio est; quia dictum beneficium est Patronatus Ecclesiastici, & non laici, & vacavit mense Summ. Pontifici reservato, juxta regulam 8. Cancellariæ, & juxta illam, per concursum electus fuit Carolus, & à Summ. Pontifice litteras gratiosas accepit, & ab ordinario collationem, & beneficii possessionem obtinuit; & cum dicta regula omnia beneficia etiam ordinum militarium comprehendat, teste Gonzal. *ad regul. 8. Gloss.* 8. *a n.* 52. & specialiter beneficia ordinis Hierosolymitani, ut tradunt Barbos. *de potestat. Episcop. part.* 3. *alleg.* 57. *nu.* 175. *in fine*, & Lotter. *de re benefic. l.* 2. *q.* 39. *nu.* 17. cum Gonzal. & aliis. Et quòd comprehendat omnia beneficia Patronorum Ecclesiasticorum tenent, pluribus relatis, Barbos. *in collect. ad Concil. Trident. sess.* 24. *de reform. c.* 18. *n.* 139. & 140. & Castr. Palaus *to.* 2. *tract.* 13. *de benef. disp.* 2. *punct.* 10. *num.* 5. ergo facili negotio sententia lata contra Carolum à successore Episcopo poterit revocari.

8 Non, inquam, hæc obstant, quia respondetur, ea non tollere, quòd beneficiarius jus non habeat acquisitum in illo beneficio; & sic pensione promissa vexationem redimere poterit, quin simoniam committat. Nec sententia in sui favorem lata fuit nulla: Judex enim Apostolicus sic illam stabilivit. Plures DD. tradunt beneficia juris Patronatus ordinem militarium non comprehendi in *cit. Reg.* 8. Garcia *de benef. p.* 5. *c.* 1. *n.* 513. *argum. regul.* 3. *ejusdem Cancellariæ*; quæ illam non comprehendit, Gabriel. Pereyra *de Man. Reg. p.* 2. *c.* 58. *nu.* 8. & apud illum Lap. *alleg.* 34. *n.* 11. Gomes *in tr. de expectat. n.* 94. *vers. Existis*, & *alios*.

9 Nec contra dictam sententiam stat Gonzal. *cit.* nam licet existimet Regulam comprehendere beneficia ordinum militarium: asserit tamen non comprehendere beneficia pertinentia ad Præposituras, & Prioratus dictorum ordinum, ex hac ratione: quia in Regula 3. non comprehenduntur; Nec dicatur, quòd comprehendantur in generali reservatione regulæ 8. quæ in speciali regula 3. non comprehenduntur. Ergo cum beneficium de quo agimus sit juris Patronatus Bajulivi, & non qualiscunque commendatarii ordinis, dicendum est juxta hunc Doctorem, dictum beneficium in dicta Regula non comprehendi.

10 Additur, quod Pius IV. in Bulla, quæ incipit: *Inter assiduas* 95. inter alias hujus Pontificis, apud Cherub. *to.* 2. in qua dicitur §. 51. beneficia ordinis Hierosolymitani non comprehendi in quacunque reservatione, tam generali, quam speciali, & additur ibi censeri hanc Bullam derogatam, si de illa expressa non fiat mentio de verbo ad verbum. Hoc autem privilegium ob Ordinis servitia concessum fuit: privilegia verò in his terminis concessa, sunt remuneratoria, & non censentur derogata per reservationes generales; ut de patronatu laicis concesso, inquit Castr. Palaus *supra cit. n.* 2. & de concesso ex causa onerosa *punct.* 3. *n.* 13. *in fine*, cum Garcia. Sic fundata judicis sententia, & à Vicario generali admissa, Beneficiarius jus habebat acquisitum in eo beneficio, & poterat vexationem pensione promissa redimere, quam timere poterat à lite movenda per Carolum ab eo beneficio expulsum, & à novo Episcopatus successore. Hæc quoad resolutionem casus propositi.

11 Nam ab his præscindendo, fateor sententiam asserentem, beneficia Patronatus Ordinis Hierosolymitani in regula 8. Cancellariæ comprehendi, ut tenet communis sententia jam *supra n.* 7. *allata*; nec oppositum in aliquo D. inveni, nisi in Garcia *citat.* alios verò à Gabriel. Pereyra in Manu Regia citatos, nec ipsum videre potui, quia ad manum non sunt. De Bulla Pii IV. adducta, dicere possum, quòd ea verba in illa non sunt, nec *in* §. 51. *citat.* illa habentur expressè. In margine ad eundem §. dicitur, esse reductum ad terminos Concil. Trident. à B. Pio V. qui non tantùm hunc §. sed alia plura in Bulla Pii IV. contenta, limitavit, ut videre est in sua *Constit.* 28. *ordine* apud ipsum Cherub. *dict. tom.* 2. Et si alia datur Bulla Pii IV. in qua datur ea illius privilegii concessio, illam non inveni. Addo plures esse latas sententias in Rota, & tribunalibus Episcoporum contra Commendatarios dicti Ordinis in beneficiis eorum Patronatus, juxta Regulam 8. Cancellariæ; ex quibus colligi potest, pro Justitia venerandi Bajulivi, jus ipsum non stare clarum.

QUÆSTIO LX.

An si obtento beneficio, per litteras Apostolicas, impediatur quis à possessione capienda, pecunia vexationem redimere possit, vel dimittere adversario beneficium, accipiens ab illo pensionem absque Simonia?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Potest pecunia redimere vexationem.*
3 *Possessio, secundum se spectata, & decimæ sunt quid temporale.*
4 *Supposito titulo jam acquisito, possessio est quid temporale.*
5 *Quando ipsum jus acquisitum est dubium, possessio pecuniæ redimi non potest.*
6 *Litteræ impetratæ circa beneficium juris Patronatus Ecclesiastici non sunt subreptitiæ, si taceatur esse juris patronatus Ecclesiastici.*

Resignato quodam beneficio in manibus Sum. Pontificis ad favorem Vitalis sacerdotis, litteris obtentis, & ab eo solutis quinque annatis, volens possessionem capere, a quodam Commendatore ordinis Hierosolymitani fuit impeditus, allegante illud beneficium esse Patronatus suæ Commendæ, & resignari non posse; & ad idem beneficium præsentavit Agricolam sacerdotem. Quæritur primò, An Vitalis vexationem, quam illi inferunt in sua capienda possessione commendatarius, & Agricola pecunia possit redimere? 2. An Agricola transactionem cum Vitale inire possit, ut illi dimittat beneficium, illi tribuens quamdam pecuniæ summam? 1

§. I.

An Vitalis vexationem, quam illi inferunt in sua capienda possessione commendatarius, & Agricola, absque simonia, pecunia possit redimere?

Respondeo, posse. Moveor primò ex dictis *quæst. præcedente à numer.* 4. Nam quando aliquis habet sibi jus acquisitum in aliquo beneficio, potest pecunia vexationem redimere absque Simonia, ut ibi sustinuimus cum communi sententia, & D. Thom. Soar. Castr. Palao, Filliuc. & *aliis citatis*: sed Vitalis jus habet acquisitum in beneficio; habet enim litteras Apostolicas, collationem ab ordinario, & illi solum deest possessio, à qua capienda impeditur: & sic non dubitatur, habere jus acquisitum, ut omnes fatentur. Videatur Lessius *de just. l.* 2. *cap.* 35. *dub.* 18. *num.* 105. ergo absque Simonia, hanc vexationem pecunia potest redimere. 2

Secundò moveor; quia quando aliquis habet certam, & indubitatam institutionem, si per aliquem impediatur à possessione capienda, pecunia potest redimere vexationem: nam possessio, secundum se, non est quid spirituale, sed ratione tituli, cui est annexa; si autem titulus, cui est annexa, jam est acquisitus, possessio est, quid temporale, & titulo debita. Sicut qui habet titulum, & jus plenum ad decimas colligendas, si illi negentur, non negatur quid spirituale, sed quod est temporale, & vendibile: ergo sicut harum negatio absque Simonia, pecunia redimi potest, ita etiam sine illa, pecunia redimi potest impedimentum possessionis beneficii. Ita communiter juristæ *in cap. Matthæus, cap. Dilectus* 1. & *cap. Ad aures, de Simon.* & TT. relatis D. Thom. Cajet. Sot. & Navarr. Less. *citat. dict. dub.* 18. *numer.* 110. & aliis citatis Soar. *tom.* 1. *de Relig. l.* 4. *de Simon. cap.* 50. *num.* 31. & allatis Rodrig. Vega, Petr. de Ledesm. & aliis Castr. Palaus *tom.* 3. *tractat.* 17. *disput.* 3. *de Simon. punct.* 20. *numer.* 4. Filliuc. *tom.* 3. *tract.* 45. *cap.* 11, *numer.* 10. Sed Vitalis habet certam, & indubitatam collationem, & provisionem 3

bene-

beneficii: ergo absque Simonia redimere potest vexationem sibi illatam in possessione capienda.

4 Neque obstat primò, quòd possessio beneficii sit aliquid spirituale ex eo quod sit connexa ordini, & clavium administrationi, ut pluribus relatis tradit Garcia *de benef. part.* 1. *cap.* 2. *numer.* 53. ergo absque Simonia pecunia redimi nequit. Non, inquam, obstat, quia respondetur, *ut proximè*: nam supposito titulo jam acquisito, ut in nostro casu, jam possessio secundùm se spectata, non est quid spirituale, ut non sunt fructus beneficii, & decimæ post titulum acquisitum ad illos habendos.

5 Neque obstat secundò, quòd jus, ex quo vitalis obtinuit beneficium, vocatur in dubium, quia beneficium erat juris Patronatus Commendatarii, & quando ipsum jus vocatur in dubium, possessio pecunia redimi nequit, quia tunc connexa est spirituali. Non, inquam, obstat, quia respondetur, id verum esse, quando dubium est circa jus, quo petitur possessio beneficii: at dubium inter hos collitigantes non est circa jus acquisitum, quo petitur beneficii possessio, nam hæc petitur ex litteris à S. Pontifice concessis, & collatione ab ordinario obtenta. Et de his non procedit controversia inter collitigantes, sed ex resignatione facta de beneficio juris Patronatus. Ita Soar. Castr. Palaus, & Filliuc. *locis cit.*

6 Non obstat tertiò, litteras à Sum. Pontifice impetratas esse subreptitias; quia in supplica resignationis non facta fuit mentio, beneficium resignatum esse juris Patronatus, quod necessarium erat. Non, inqnam, obstat, quia respondetur, antecedens esse verum, si beneficium resignatum esset juris Patronatus laici, secus quando est Ecclesiastici; ut videre est apud Garciam *part.* 5. *capit.* 5. *numer.* 552. *& part.* 11. *cap.* 3. *numer.* 16. *&* 17. Lessium *de Iust. l.* 2. *cap.* 34. *numer.* 193. *&* 207. *in fine*, Azor. 2. *part. instit. moral. l.* 6. *cap.* 32. *quæst.* 6. *in principio*, & ex illo & Menoch. multis relatis, Castr. Palaus *tom.* 2. *tract.* 13. *disp.* 2. *punct.* 31. *numer.* 12. beneficiùm autem, de quo agimus, non est Patronatus laicis, sed Ecclesiastici.

§. II.

An Agricola cum vitale transactionem inire possit, ut hic dimittat beneficium, tribuens illi Agricola quamdam pecuniæ summam, quin simonia intercedat?

S V M M A R I V M.

7 *In ea transactione simonia intervenit.*
8 *Cedere beneficio litigioso propria authoritate, ob pecuniam est Simoniacum.*
9 *Nec Prælati Papa inferiores eam transactionem facere possunt.*
10 *Vitalis liberè, & authoritate superioris suis litteris renunciare potest.*
11 *Casus text. in cap. Ad audientiam, fuit subreptitius.*

7

Hoc erat principale intentum horum collitigantium, ut renunciatis litteris Apostolicis à Vitale Agricola sua nixus præsentatione, beneficium obtinuisset. Respondeo ergo ad titulum propositum, non posse Agricolam eam transactionem inire cum Vitale absque simonia. Hæc resolutio ex dictis in hac, & *præcedenti quæst.* est manifestè clara, & certa. Probatur primò, quia Agricola per solam præsentationem à commendatario factam jus ad beneficium non acquisivit: sed jure non acquisito in beneficio, ad illud via parari non potest, mediante pecunia, absque Simonia: ergo. Major patet. Quia dum præsentato à Patrono non confertur à Prælato institutio, non acquirit præsentatus actu jus ad beneficium, ut communiter docent Doctores, quos latè citant, & sequuntur Garcia *de benef. part.* 4. *cap.* 3. *numer.* 11. *&* 12. Castr. Palaus *tom.* 2. *tract.* 13. *de benef. disput.* 2. *punct.* 1. *numer.* 5. Azor. 2. *part. instit. moral. l.* 7. *cap.* 27. *quæst.* 9. *post medium*, Filliuc. *tom.* 3. *tractat.* 41. *capitul.* 3. *numer.* 8. *&* 9. Minor ostenditur *ex cap. Sicut tuis*, *cap. De eo*, *& cap. Matthæus de Simon.* in quibus Simoniaci censentur aliqui, jus non habentes in beneficio, & contradicentibus donant pecuniam, ut illud haberent: ergo cum Agricola in illo beneficio non habeat jus quæsitum, transactionem facere nequit cum Vitale, illi tribuendo pecuniam, ut sic illi paretur via, ut in eo beneficio à Prælato instituatur. In illa enim transactione uterque Simoniam incurrit. Sic tenet communis TT. sententia apud Lessium *l.* 2. *de just. cap.* 35. *dub.* 18. *num.* 108. Soar. *tom.* 1. *de Relig. l.* 4. *cap.* 50. *nu.* 23. Filliuc. *tom.* 3. *tract.* 45. *c.* 11. *n.* 6. & citat. Sot. Ugolin. & Rodrig. Castr. Palaum *tom.* 3. *tract.* 17. *disp.* 3. *de Simon. punct.* 10. *n.* 4.

Secundò probatur, quia cedere beneficio litigioso, propria authoritate, ob pecuniam, est Simoniacum, habetur expresse, *cap. Præterea*, 1. *&* 2. *de transact. cap. cum pridem*, *de pactis*, *cap.* 2. *de arbitr. & cap. ult. de rer. permut.* Ratione clara ostenditur: quia dimittitur jus in beneficio acquisitum pro temporali. Videatur Castr. Palaus *tom.* 3. *tractat.* 17. *disp.* 3. *de Simon. punct.* 19. *numer.* 1. 8

Addo, nec etiam Prælatos Papa inferiores, ad evitandam litem, hanc transactionem facere posse, imponendo uni pecuniæ summam, & alteri beneficium conferendo. Ratio est, quia hæc conventio jam inter collitigantes præcessit: & quando conventio à partibus ortum habuit, & præsumitur spirituale pro temporali conferri. Textus expressus *in cap. Iampridem*, *de pactis cap. Nisi*, *de præbend. & cap. Præterea* 1. *&* 2. *de transact.* Et traditur à DD. quos latè citant Garcia *par.* 1. *de benef. cap.* 5. *à n.* 340. Zerol. *in praxi Episcop.* 1. *p. verb. Simonia*, *vers. Secundum dubium*, Castr. Palaus *tom.* 3. *tractat.* 17. *disp.* 3. *de Simon. punct.* 19. *nu.* 6. 9

Existimo tamen, posse Vitalem litteris Apostolicis, & juri acquisito in illo beneficio renunciare purè, liberè, & authoritate superioris. Ratio est, quia omnibus licet, justa intercedente causa sua beneficia renunciare, nisi specialiter prohibeantur; quia unusquisque sponte suo juri cedere potest. Sic Garcia *de benef. part.* 11. *cap.* 3. *numer.* 44. Castr. Palaus *tom.* 2. *tract.* 13. *de benef. disp.* 6. *punct.* 2. §. *numer.* 1. At Vitalis potest habere justam causam ad eam renuntiationem; nec datur jus eam prohibens, ut videre est apud Garciam, & Castr. Palaum *cit. in numer. sequentibus*. Et facta hac renuntiatione, cum vacat beneficium, & jam ad resignationem non pertineat; Patronus poterit, quem maluerit, præsentare. Et si ab eo præsentatus post institutionem, & possessionem, aliquid titulo gratitudinis Vitalis accipiat, non erit Simoniacus: ut cum Silvest. *Verb. Renuntiatio quæst.* 1. *vers.* 3. *in simili casu*, tradit Azor. *p.* 2. *l.* 7. *c.* 27. *qu.* 9. *prope finem.* Et ego dixi *supra q.* 54. *n.* 9. 10

Neque obstat contra resolutionem textus *in cap. Ad audientiam* 2. ubi non damnatur, ut Simoniacus ille, qui renuntiavit litteris Apostolicis, recipiendo pecuniam, aut pensionem Ecclesiasticam, absque Pontificis authoritate, inquit enim ibi Honorius III. *Ad audientiam nostram pervenit, quod quidam clerici, obtentis à Sede Apostolica litteris super provisione sua, in aliquibus Ecclesiis sibi subjectis, recipientes ab eis annuas pensiones, seu beneficia, ut ab eorum impetratione desistant, renunciantes juri litterarum.* Et Pontifex hoc ibi, ut simoniacum non damnat; & Gloss. ibi, non esse Simoniam videtur docere: ergo etiamsi Vitalis litteris Apostolicis renunciet, pecuniam, aut pensionem recipiens non erit Simoniacus; nec Agricola illam tribuens. Non, inquam, obstat; quia respondetur cum communi sententia, simoniam committi, ut pluribus relatis tradit Azor. *cit. dict. quæst.* 9. & Gloss. *ibi.* Ad textum dico litteras, de quibus ibi sermo est, fuisse subreptitias, & ad beneficia obtinenda, & non obtenta; Quales sunt litteræ nostri casus. Vide Gloss. & Garciam *de benef. part.* 11. *cap.* 3. *numer.* 247. *&* 248. 11

QUÆSTIO LXI.

An transactio super Patronatibus authoritate propria facta, sit Simoniaca, reservata consanguineo pensione in illis, quæ antea inerat?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non est Simoniaca ea transactio.*
3 *Ratione tantum transactionis.*
4 *In transactione si non intercedat temporale, non datur simonia.*
5 *Post transactionem absolute factam, donata fuit spontaneè pensio supradicta.*
6 *In transactione materiæ spiritualis non beneficialis, non prohibetur largitio rei spiritualis pro spirituali.*

1 MArtinus, & Mennas super quibusdam Patronatibus litigabant, ad quemdam eorum pertinerent? Pro bono pacis inter se convenerunt, quòd dividerentur. Illis divisis Martinus libenter consensit, quòd pensio quingentorum ducatorum reservaiut fratri Mennæ pro singulis annis vitæ suæ, quæ pensio jam inerat illi in illis patronatibus, & quia præsumebatur pro Menna fortius staret jus. Quæritur, An in præsenti transactione interveniat Simonia?

RESOLUTIO.

2 Respondeo in ea transactione non intervenire Simoniam. Ratio est, quia conveniunt DD. transactionem in materia spirituali non beneficiali per largitionem, vel cessionem alteriusrei, vel juris spiritualis proportionati non esse simoniacam; Ideoque de consensu partium absque Prelati authoritate, fieri posse, quantum est ex vi transactionis; ut relatis Abbat. Innocent. & aliis, docent Soar. *tom. 1. de Relig. l. 4. cap.* 51. *num.* 8. & ex illo Filliuc. *tom.* 3. *tract.* 25. *cap.* 12. *num.* 24. Laym. *in Theol. moral. l.* 4. *tract.* 10. *cap.* 8. *& ult.* §. 5. *numer.* 57. Et colligitur *ex cap. Ad quæstiones, de rer. permut.* Sed dicta transactio quamvis sit in materia spirituali: patronatus enim est jus spirituale, vel spirituali annexum, ut dicitur *in capit. jure, de jure patronat.* non est de re beneficiali; nam patronatus definitur: *jus honorificum, onerosum, & utile, alicui in Ecclesia competens*; ut tradunt Gregor. Lopes *l.* 1. *titul.* 15. *part.* 1. *verb. Derecho. n.* 2. & Abbas apud Castr. Palaum *to.* 2. *tract.* 13. *de benef. disp.* 2. *punct.* 2. *n.* 1.

3 Dictum est: *quantum est ex vi transactionis*: nam ut illa transactio vitio careat Simoniæ, necessaria non est authoritas Prælati, nam illa deficiente, simonia non datur. Etsi tamen necessaria ad valorem transactionis, & illius perpetuitatem. Videatur Soar. *cit. numer.* 10. Filliuc. *proximè.*

4 Nec transactio supradicta est Simoniaca ob pensionem quingentorum ducatorum fratri Mennę singulis annis solvendam; nam illa pensio jam antea ab habente illos patronatus solvebatur, & cum per dictam transactionem ad Martinum provenissent, cum suo onere transierunt, quin daretur Simonia; sicut non datur in eo, qui accepit præbendam cum onere, quod habebat ipsa præbenda ante acceptionem, ut constat *ex cap. significatum de prabend.* & quando in beneficiis apponitur beneficiario conditio, quæ ipso jure beneficiis inerat, simonia non committitur, ut pluribus allatis, docet Sanch. *l. 2. consil. cap.* 3. *dub.* 25. *numer.* 1. *&* 5. & omnes: at dicta pensio iis patronatibus inerat.

5 Nec obstat, quòd Soar. & alii DD. *num.* 2. *cit.* asserunt dictam transactionem non esse simoniam, si non intercedat temporale, ut colligitur *ex cap. Quæstiones, & cap. ult. de rerum permut.* at pensio quingentorum ducatorum est temporalis, & licet detur nomine pensionis fratri Mennæ Ecclesiastico, datur, ne ipse patiatur damnum, & ut decentius sustentari queat, & sic videtur esse temporale; Vide Garciam *de benefic. part.* 1. *cap.* 5. *num.* 7. 8. *&* 9. Filliuc. *tom.* 3. *tract.* 41. *cap.* 9. *num.* 3. *& plures, quos citant.*

Non, inquam, obstat, quia respondetur primò, juxta ea, quæ diximus *num. præcedente.* Respondetur 2. pensionem esse quid spirituale, ut videre est apud Garciam *proximè cit.* & in transactione materiæ spiritualis non beneficialis, non prohibetur largitio alicujus rei spiritualis pro spirituali, ut in *principio diximus*, ex Soar. & aliis; & sic potest cessare scrupulus, quia pro jure patronatus, quod est spirituale, facta fuit largitio pensionis spiritualis fratri Mennæ clerico.

Addo, ad omnem tollendum scrupulum Martinum post completam transactionem cum Menna spontaneè eam donasse portionem, seu pensionem, in qua donatione nulla poterat intercedere simonia, juxta ea, quæ dixi *supra q.* 54. *n.* 9. *& q. præcedente n.* 10. *in fine.* 6

Adhuc addo, quòd si dicti patronatus Martini, & Mennæ erant reales, hoc est aliquibus oppidis annexi, quorum Martinus, & Menna erant Domini, posse permutari, cum alia re temporali facta oppidi. Ut videre est apud Castr. Palaum *tom.* 2. *tract.* 13. *de benef. disp.* 2. *punct.* 4. *num.* 9. At casus propositus in hoc sensu, non inquiritur. 7

QUÆSTIO LXII.

An committatur Simonia, si capellania dimittatur ob eleemosynam summæ pecuniæ elargiendam fabricæ alterius capellaniæ?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non committitur simonia, quando capellania est temporalis.*
3 *Capellania sæculares inter temporalia computantur.*
4 *Opera Misericordiæ externa non sunt res sacra.*
5 *Illam pecuniæ summam poterat Stanislaus sibi assumere sine labe simoniæ.*
6 *Committitur simonia, si dimittatur capellania, authoritate Episcopi erecta, ob eleemosynam fabricæ capellæ erogandam.*
7 *Iuxta Turrianum Simonia non committitur, si promittatur eleemosyna, ad novam capellam fabricandam, si altera capella dimittatur.*
8 *Non committitur simonia ab Episcopis, Bullam juxta suas facultates concedentibus, si eleemosynas illarum alicui operi pio applicent.*
9 *Prælati dispensantes in votis, juramentis, & diebus festis pro eleemosynis, non committunt Simoniam, si illas applicent alicui operi pio.*
10 *In capellaniis authoritate Episcopi erectis, quæ non sunt beneficia, poterat tradita doctrina habere locum.*

STanislaus capellaniam sæcularem instituit, ad illamque sacerdotem Martinum præsentavit. Cupiensque, hanc capellaniam vacare, ut illam filio suo conferat, postulat à Martino, ut illam dimittat; & illius loco, alia de novo fundata illi conferretur. Annuit Martinus, sub conditione, ut ab eo elargiatur eleemosyna viginti millium regalium Lusitanorum ad capellam novam non plene fundatam. Quæritur, An committant Simoniam? 1

RESOLUTIO.

In duplici sensu agendum nobis est de capellania; Primò de illa, quæ est sæcularis authoritate Episcopi non erecta; qualis est hæc, de qua agitur. Secundò, de illa, quæ authoritate Episcopi est erecta. Quod attinet ad primum: Respondeo, non committi simoniam à Martino nolente dimittere capellaniam, nisi ab Stanislao elargiatur ea eleemosyna, pro ea nova capella plenè ædificanda, nec ab ipso Stanislao eam eleemosynam tribuente. Probatur primò, quia materia simoniæ est res sacra, seu spiritualis, & supernaturalis, seu spirituali annexa, ut cum communi DD. tenent Bonacin. *tom.* 1. *tractat. de Simon. disp.* 1. *q.* 1. *n.* 5. *in fine*, & Castr. Palaus *tom.* 3. *tract.* 17. *disp.* 3. *de Simon. punct.* 1. *nu.* 2. Sed capellania sæcularis, & eleemosyna pro ea elargienda non sunt res sacræ, seu spirituales, nec supernaturales, seu spiritualibus annexæ: ergo ea conventio, circa eas res, non est Simoniaca. 2

Minor

3 Minor patet, quoad primam partem: nam capellaniæ sæculares sunt quædam legata relicta cum obligatione celebrandi tot Missas, vel recitandi tot preces, ut astruunt Gonzales *in Regul.* 8. *Cancellar. Gloss.* 5. *numer.* 20. Salzed. *in practic. cap.* 18. *num.* 9. Navarr. *in consil.* 5. *& 7. de prebend.* Nicol. Garcia *de benef.* 1. *part. cap.* 2. *n.* 81. Castr. Palaus *tom.* 2. *tract.* 13. *de benef. disp.* 1. *punct.* 6. *n.* 1. & sic profanæ dicuntur, quia non sunt spiritualizatæ, inter quæ temporalia computantur, ut pluribus relatis, inquit Perez de Lara *de Capell. & Anniversf. l.* 2. *cap.* 1. *nu.* 34. *&* 40. & Azor. 1. *p. instit. moral.* 10. *c.* 3. *q.* 5. ea ratione, quia authoritate Episcopi non sunt erectæ.

4 Secunda pars ostenditur, quia eleemosyna pro Ecclesia fabricanda in operibus Misericordiæ comprehenditur: at opera Misericordiæ externa, ex se non sunt res sacræ, nec supernaturales, sed naturales, & quædam virtutes morales, ut tradunt Soar. *tom.* 1. *de Relig. l.* 4. *cap.* 8. *num.* 24. Filliuc. *tom.* 3. *tract.* 45. *cap.* 2. *qu.* 10. *num.* 17. Valent. & Reginald. quos affert, & sequitur Bonacin. *tom.* 1. *tractat. de Simon. disp.* 1. *quæst.* 4. *numer.* 7. cùm ergo capellania sæcularis, & eleemosyna eroganda, pro fabrica Capellæ, non sint res sacræ, spirituales, nec supernaturales, seu spiritualibus annexæ, materia non sunt simoniæ, & sine illa, circa illas convenire poterant Stanislaus, & Martinus.

5 Secundò probatur, quia sine labe Simoniæ, poterat sacerdos Martinus pro dimissione capellaniæ in manibus Stanislai, illius institutoris eam pecuniæ summam sibi assumere: ergo à fortiori poterit illam dimittere cum conditione, ut ea pecuniæ summa pro capellæ fabrica tradatur. Antecedens admittunt Gonzal. *in Reg.* 8. *Cancell. Gloss.* 5. *in principio nu.* 25. & testatur ita fuisse sæpè à Rota declaratum; nempe, *capellanias, quæ authoritate Episcopi non sunt erectæ, posse absque labe Simoniæ pecunia obtineri*, & Castr. Palaus *tom.* 3. *tract.* 17. *disp.* 3. *de Simon. punct.* 13. *n.* 14. *in fine.* Vide *supra q.* 55.

6 Quod attinet ad secundum sensum, in quo inquiritur, An committatur Simonia, si dimittatur capellania authoritate Episcopi erecta, sub conditione eleemosynæ fabricæ capellæ erogandæ? Respondeo, simoniam committi. Ratio est, quia capellaniæ quando authoritate Episcopi eriguntur, & in perpetuum conferuntur, propriè sunt beneficia Ecclesiastica. Garcia *de benef. part.* 1. *cap.* 2. *num.* 82. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancell. Gloss.* 5. *num.* 20. Salzed. & alii *jam supra cit.* Castr. Palaus *tom.* 2. *tract.* 13. *de benef. disp.* 1. *punct.* 6. *num.* 1. & pluribus latè relatis, Peres de Lara *de Anniversf. & Capell. l.* 1. *cap.* 1. *num.* 16. *& l.* 2. *cap.* 12. *n.* 58. Filliuc. *tom.* 3. *tract.* 41. *cap.* 1. *numer.* 15. & alii communiter: sed si aliquid tribuatur fabricæ Ecclesiæ, aut pauperibus, ut beneficium obtineatur, simonia committitur; ut expressè deciditur ab Alexandro II. *in cap. Ex multis* 9. *q.* 3. ibi: *Constituimus, & eodem modo firmamus, ut nullus cujuscunque gradus clericus, pro Ecclesiæ beneficio aliquid audeat conferre, aut fabricæ Ecclesiarum, seu etiam, quod pauperibus sit tribuendum, &c.* ergo cùm in adoptione capellaniæ, quæ est beneficium, aliqua pecuniæ summa exigatur, pro fabrica alterius capellæ novæ fabricatæ, committitur Simonia, & pactum est illicitum.

7 Si tamen Stanislaus promittat Martino suo Capellano, se daturum eam pecuniæ summam in eleemosynam ad novam capellam, si dimittat capellaniam, authoriate Episcopi erectam, & ea de causa dimittat capellaniam, neuter committet simoniam, juxta Turrianum *in select. part.* 2. *disp.* 16. *dub.* 3. quem citat, & sequitur Dian. *part.* 5. *tract.* 14. *resol.* 75. quia Martinus offerens dimissionem illius beneficii, nihil accipit temporale, pro illa beneficii dimissione, aut intercessione, sed movet Stanislaum ad bene operandum per obligationem pecuniæ ad actum honestum; & hoc probant aliquibus exemplis, in quibus ex communi DD. non datur Simonia.

8 Nec obstat primò, quod *in Expositione Bull. disp.* 1. *à num.* 38. diximus, cum plurimis DD. licitum esse Episcopis, absque Simonia, concedere Bullam juxta jurisdictionem, & facultates, quas habent, applicantibus eleemosynas Bullarum ad aliquod opus pium: ergo licitum erit absque Simonia dimittere capellaniam ob pecuniam, quando illa non capellano, sed fabricæ novæ capellæ applicatur, aut cuilibet operi pio. Non, inquam, hoc obstat, quia respondetur, dari majorem rationem: nam illa, quæ in Bulla ab Episcopis concessa includuntur, non sunt circa beneficia, sed circa aliquas facultates, quas habent; at illa tributio eleemosynæ pro fabrica capellæ est propter dimissionem capellaniæ, quæ est beneficium, & *in text. in cap. Ex multis cit.* datur illius eleemosynæ prohibitio.

Nec obstat secundò, quòd docent Soar. *tom.* 1. *de Relig. l.* 4. *cap.* 20. *num.* 15. *in fine*, Emman. Rodrig. *tom.* 1. *summ. capit.* 48. *num.* 4. Castr. Palaus *tom.* 3. *tract.* 17. *disput.* 3. *de Simon. punct.* 13. *numer.* 42. cum Panormit. D. Thom. Covarr. Sot. Navarr. & *citatis* de Prælato dispensante in votis, juramentis, & labore, in diebus festis, qui potest in pœnam imponere aliquam eleemosynam loco pio, & non sibi, quin operetur contra *Concil. Trident. sess.* 22. *cap.* 5. *& sess.* 24. *de reform. cap.* 5. *& sess.* 25. *capit.* 18. Statuens, non posse exigi absque Simonia, etiam in propriam dispensantis sustentationem, sed piis operibus in commutationem, eam eleemosynam imponendam. Non, inquam, hoc obstat, quia respondetur, *ut proximè*, hæc non procedere de materia beneficiali; at capellania, de qua agimus, est beneficium, & in beneficiis eleemosynæ ad pia loca, & pauperes etiam sunt prohibitæ per textum *Ex multis cit.* 9

Quare, si dentur capellaniæ authoritate Episcopi erectæ, quæ propriè non sint beneficia, quales videntur esse illæ, quæ non sunt perpetuæ, poterat in illis habere locum doctrina tradita: His tamen supersedeo; videantur Garcia, & Castr. Palaus, & DD. *supra, & non proximè cit.* asserentes capellanias non perpetuas, non esse beneficia. 10

QUÆSTIO LXIII.

An committat simoniam præbens consensum, ut ipsius soror nubat sobrino cujusdam Abbatis, ea intentione, & spe, ut ipse Abbas sibi resignet Abbatiam, aliàs consensum non præbiturus?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Simoniam non commisit, aliâ opinione ostenditur.*
3 *Non committunt Simoniam Episcopis servientes ea spe, ut beneficia vacantia sibi conferantur.*
4 *Absque Simonia beneficia conferri possunt consanguineis, & affinibus, si idonei sint.*
5 *Beneficii resignatio non datur ob affinitatem, tanquam ex conditione sine qua non, sed ex fine inferiori.*
6 *Textus in cap. Ut nostrum, non est contra resolutionem.*
7 *Nec etiam contra illam cap. Nemo presbyterum.*

Didacus consensit, quòd nepos ex fratre cujusdam Abbatis suam duceret sororem, ea intentione & spe, ut ipse Abbas suum in eo resignaret beneficium; quia Abbatis consanguinei, & amici ita ei asserebant. Annuit, aliàs non consensurus. Resignato beneficio, ut erat illius intentio, & spes. Quæritur, An simoniam commiserit? 1

RESOLUTIO.

Respondeo, simoniam non commisisse. Ostenditur aliquibus Authorum opinionibus. Prima, quia si aliquis suum resignet beneficium ea intentione, & spe, ut alterum sibi à superiore conferatur, aliàs non resignaturus, non erit simoniacus, si non intendat alia obligatione superiorem obligare, præter antidoralem, nempe ex gratitudine; ut expressè tenent Valent. *to.* 2. *disp.* 6. *q.* 13. *punct.* 3. *vers. sunt tamen, pag.* 1660. cum Sot. *q.* 7. *art.* 2. *colligit ex c.* 2. *De rerum permutat. in* 6. Consentit Emman. Rodrig. *to.* 2. *summ. c.* 56. *n.* 8. *in fine*, Farinacius, aliis relatis *l.* 1. *consil.* 75. *n.* 3. 44. 48. *&* 53. post medium, *& consil.* 68. *n.* 8. *in fine*, Castr. Palaus *to.* 3. *tr.* 17. *disp.* 3. *de Simon. punct.* 4. *n.* 2. *in fine*, Dian. *p.* 6. *tr.* 7. *resol.* 42. *in fine*. Addit Valent. & ex illo Castr. Palaus, & Dian. hoc esse verum, etiam si prædictam spem verbis, & scriptis superiori exprimat: nam in jure nullibi reperitur prohibitum, ne talis spes exprimatur: ergo etiam Simoniam Didacus non committet, consentiens, sororem suam nubere nepoti fratris Abbatis ea intentione, & spe, ut ipse Abbas sibi suam resignet Abbatiam; aliàs non consensurus, illum non intendens obligare alia obligatione, præter antidoralem etiam in casu, quo hanc intentionem & spem consanguineis, & Abbatis amicis manifestasset; nam ipsi Abbati eam non manifestavit. 2

3 Secunda: quia plures Episcopis, & aliis Prælatis inserviunt, fere absque alio stipendio, ea tantum spe, & animo conciliandi ipsum Episcopum, & Prælatos, ut de beneficio vacando illos provideant, nullo alio interveniente pacto. Et hos non committere simoniam adeptis beneficiis, docent Bonac. *tom. 1. tractat. de Simon. disp. 1. q. 1. numer. 4. in fine.* Valent. *cit. dict. disp. 6. quæst. 26. punct. 3. vers. in contrarium pag.* 1654. Emman. Rodrig. *cit. capit. 94. numer. 2. in 1. conclus. & cap. 60. numer. 5.* Castr. Palaus *loco proximè cit.* Filliuc. *tom. 3. tract. 45. cap. 9. numer.* 12. cum Cajet. Soto, & Victoria; consentit Sanch. *l. 2. consil. c. 3. dub. 18. num. 7.* addens contra aliquos, etiam si intendat principaliter servire ob beneficium. Idem ex illo affirmat Dian. *par. 4. tract. 4. resol.* 151. *vers. Et idem Sanch.* ergo etiam poterit Didacus ea spe, & animo conciliandi Abbatem, ut suum sibi resignet beneficium, absque Simonia, consentire, ut illud ineatur matrimonium, etiam in casu, quòd principaliter eam intendat resignationem, ut sanè intendebat, ut *ex dictis n.* 1. intendit.

4 Tertia: quia absque simonia, beneficia conferri possunt consanguineis, affinibus, & amicis, si idonei sint. Sic relatis D. Thom. Alnisid. Adrian. Victor. Sot. Covarruv. Soar. *tom. 1. de Relig. l. 4. cap. 37. nu. 6.* Filliuc. *tom. 3. tract. 45. cap. 9. num. 7.* Laym. *l. 4. tract. 10. cap. 8. num. 27.* Castr. Palaus *tom. 3. tract. 17. disp. 3. de Simon. punct. 3. numer. 8. vers. Quod si preces, & seqq.* cum Molses. Reginald. Tolet. Rodrig. & aliis, quos citant; ergo etiam absque simonia, poterit Didacus per matrimonium cum sorore à se concessum intendere affinitatem, ut ob illam, beneficii resignationem habeat ab Abbate. Qui aliàs sibi beneficium non resignabit.

5 Nec obstat primò, quòd Abbas resignando beneficium in Didacum, quia illi factus est affinis, & Didacus consentiens in sororis matrimonium ob spem resignationis, hæc principaliter intendentes simoniam committere videntur: Quia resignatio, utpote spiritualis, tractatur ut carnalis, & veluti conditio ad conferendam, & obtinendam beneficii resignationem. Non, inquam, hoc obstat; quia respondetur, non dari beneficii resignationem ob affinitatem, seu matrimonium contractum, tanquam ex conditione sub qua non, sed ex fine inferiori, nempe ea fine affinitatis, & matrimonii contracti: ex natura tamen rei hoc simoniacum non est; quia in jure non est prohibitum: nec etiam iniquum, si Didacus ad beneficium sit idoneus, ut de facto inventus est. Quòd verò Didacus principaliter suo consensu ad sororis matrimonium resignationem intenderit, & Abbas principaliter affinitatem. Hæc non inducunt simoniam, ut inquiunt Sanch. *supra*, Castr. Palaus *tom. 3. tract. 17. disp. 3. de Simon. punct. 4. n. 3. vers. dicendum.*

6 Nec obstat secundò, *text. in cap. ut nostrum, ut Ecclesiast. benef. sine dimin. conferantur*, in quo reprehenditur Episcopus, quòd consanguineo beneficium contulisset, ibi: *Quia non affectu carnali, sed discreto judicio debuisti Ecclesiasticum officium, & beneficium in persona magis idonea dispensare.* Non, inquam, obstat textus, quia respondetur, ibi non comprehendi Episcopum, ut reum simoniæ, sed ob violationem justitiæ distributivæ; quia contulit beneficium minus idoneo, ob carnis affectum.

7 Nec obstat tertiò, *cap. Nemo presbyterum 14. de Simon.* in quo prohibetur, pœnitentiam ad reconciliationem adducere, vel ab illa removere, gratia, vel favore, & subditur; *Quia simoniacum est utrumque.* Et prius indicaverat, consanguinitatem esse sufficiens pretium ad simoniam inducendam, si propter illam detur beneficium. Non, inquam, obstat; quia respondetur, primum intelligi debere de gratia, vel favore ea postulato in compensationem, & commutationem doni spiritualis; secundum verò debere intelligi, de consanguinitate ea postulata in compensationem: aliter consanguinitas non potest esse pretium beneficii, licèt beneficium detur consanguineo; quia consanguineum esse non potest esse pretium simoniæ. Alii aliter respondent. Vide DD. *citat.* & Gloss. *ad dictum cap.*

QUÆSTIO LXIV.

An capitularis, Sede vacante, suo famulo suffragia capitularium promittens, ut ei conferatur beneficium, sub aliquibus circunstantiis, tacitè, & expresè simoniam respuentibus; & famulus ex gratitudine pecuniam promittens, tacitèque annuens capitularis, simoniam commiserint?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Simoniam non commiserunt.*
3 *Capitularis promissioni ex gratitudine annuit, & non alio titulo.*
4 *Annuere promissioni, & promittere pecuniam ante beneficium obtentum ob gratitudinem, in foro externo præsumitur Simoniacum.*
5 *Quamvis ea intrinsece mala non sint, in illis non bene arguitur ex usura ad Simoniam.*
6 *In præsenti casu, & foro externo non est præsumenda simonia.*

Gregorius cujusdam cathedralis Sedis Vacantis capitularis, optionem ab aliis capitularibus habebat conferendi beneficium ab eo eligendo; (optio sanè non laudanda, imò maximè reprobanda.) Convenit capitularis suum famulum, illi referens, aliquos esse sibi larga manu pecuniam offerentes, si suffragia ab aliis capitularibus obtinuisset, ut illis beneficium vacans conferretur. Attamen ipse illis respondit, se nolle Simonias, nec suam onerare conscientiam. Cui famulus: Domine mi, ego ex gratitudine, pro singulis annis, triginta millia regalia Lusitana tribuam, quæ jam antecessor solvebat. Capitularis tacuit. Impetravit famulus litteras ad beneficium; & post beneficium collatum, & possessum, primò anno triginta millia regalia solvit; in sequentibus, nec solvit, nec ab illo postulata fuerunt. Quæritur, An simoniam commiserint? 1

RESOLUTIO.

Respondeo simoniam non commisisse. Ratio est, quia emptio, & venditio ad simoniam requisitæ, ex natura rei, debent esse contractus onerosus: sed inter capitularem, & ejus famulum nullus præcessit contractus: ergo simonia ab illis non fuit commissa. Major traditur à Castr. Palao *tom. 3. tract. 17. de Simon. disp. 3. punct. 4. numer.* 2. & deducitur à definitione simoniæ, quæ dicitur: *studiosa voluntas emendi, vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituali annexum*, ut habetur à Gloss. *in can. Qui studet, 1. q. 1. in principio causæ*, licèt reputet particulam *spirituali annexum*, superfluam. Et DD. communiter. Minor ostenditur, quia capitularis expressè asseruit, se nolle Simonias, nec suam onerare conscientiam; quia de causa, promissiones largas ab aliis factas acceptare noluit; nec famulus eas voluit: ideo dixit: se ex gratitudine, pro singulis annis, triginta millia regalia donaturum, non tamen ea pretio. Quare contractum non inierunt, nec simoniam commiserunt. Quod enim datur ex gratitudine pro beneficio, & quod inerat ipsi beneficio, alicui collato; non videtur esse simoniacum. Ut pluribus allatis ostenditur Soar. *to. 1. de Relig. l. 4. c. 45. n. 4. & 8.* Et est doctrina communis, ut videre est apud Bonac. *to. 1. tr. de simon. disp. 1. q. 1. n. 6.* Filliuc. *to. 3. tr. 45. c. 10. n.* 10. Castr. Palaum *cit.* & alii communiter. 2

Neque obstat textus, *in Regul. Qui tacit, de regul. jur. in 6.* quæ verificatur, quando tacens, consentit in sui favorem, non tamen in sui præjudicium, ut pluribus relatis tradit Sanch. *l. 1. de matr. disp. 5. n. 5.* & Barbos. *tract. de Axiom. jur. Axiom.* 217. *n. 2. & 3.* at capitularis post promissionem à famulo factam, de donatione triginta millium regalium tacuit. Non, inquam, obstat, quia respondetur, capitularem tacuisse promissioni ex gratitudine factæ, quam expressit famulus, & non ex pretio, ut apertè constat ex verbis præcedentibus, dicentem se nolle simonias, nec suam onerare conscientiam; & ex eo, quòd acceptis illis triginta millibus regalibus, à famulo donatis, pro primo anno; in sequentibus illa petere non ausus fuit ex mero scrupulo, nec famulus ea eodem tactus, illa amplius noluit donare. 3

Dixi *num. 2. Capitularem, & famulum simoniam non* 4
com-

commisisse, quia in foro externo illam commisisse præsumi potest. Ratio est, quia donatio ex gratitudine, promissa fuit; ante beneficium obtentum; sic scandalum oriri potest, & deficere recta intentio, nam fragilitas humana illecta, ipsa donatione ex una parte, & ex alia, beneficio, redditus habente temporales, in gratitudine consistere non potest, ut non pauci notarunt DD. ut videre est apud Soar. *cit. num.* 8. *in fine*, quos ipse sequitur, & Filliuc. *proximè num.* 22. *in fine*, Bonac. *num.* 6. *cit. etiam in fine*, & Sanctorius *de pœn. part.* 2. *c.* 15. apud Dian. *p.* 12. *tract.* 6. *resol.* 31. Sic inquientem: *Duo tamen hic ad notaverim, alterum qui hoc fecerit, in foro externo præsumeretur Simoniacus, alterum, quod difficile esset in his formalitatibus sub præcisa ratione doni consistere; impossibile tamen non est.* Sic Sanctorius.

5 Quamvis ex cit. DD. cavendum sit ab his petitionibus, & promissionibus ex gratitudine, maximè ante beneficium collatum, ut in præsenti casu, id tamen absolutè loquendo, non est intrinsece malum, nec simoniacum: nam sicut usura excluditur, reducendo contractum ad aliquem justum titulum percipiendi lucrum, ita etiam excluditur Simonia reducendo exhibitionem pecuniæ ad aliquem honestum titulum, pro quo exhiberi possit; ut inquit Soar. *cit.* & expressius Pasqualig. *in qq. Canon. centur.* 4. *qu.* 378. *num.* 6. apud Dian. *cit.* Et licet eadem ferè ratio sit de simonia & usura; hic tamen hoc exemplum non bene aptatur: nam in usura plures dantur tituli, ex quibus lucrum licitè recipi potest, ut sunt lucrum cessans, damnum emergens, & periculum sortis, ut communiter dicunt DD. Et sic potest reduci contractus ad titulum justum, cùm plures dentur: at ut vitetur simonia, omnis pactio fugienda est; & ideo non est licita pactio de obligatione antidorali, seu ex gratitudine, ut notavimus *supra qu.* 51. *num.* 14. *& qu.* 52. *numer.* 5. & solùm adduci potest titulus ex gratitudine, qui tamen est periculosus, ut ex cit. DD. constat.

6 Fateor tamen in præsenti casu, simoniam etiam pro foro externo præsumi non posse, ut ex circunstantiis adductis constare potest. Et in facto alicujus, dum non probatur, delictum præsumi non potest, *l. Meritò ff. pro socio*; Et quia factum proximi in meliorem partem, vel intentionem accipiendum est; si illius capax sit factum, ut constat *ex cap.* 2. *Estote misericordes*, *& cap. Dudum*, *ad finem*, *de probat.* & quia quilibet jus habet ad bonam famam, & existimationem, in cujus possessione existit, nisi oppositum probetur, & constet; cùm uterque tam Gregorius, quam illius famulus circa præsentem sint scrupulosi, & animo expresso simoniam evitare intendissent, illam non commiserunt, ut ex cit. DD. satis colligitur.

QUÆSTIO XLV.

An capitularis, Sede vacante, suo famulo suffragia capitularium, ut sibi beneficium conferatur, promittens, sub conditione tradendi singulis annis sibi ipsi capitulari, vel alteri pensionem triginta millium regalium; & traditis primo anno, ambo pœnas simoniacorum incurrerint?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Pœna Simoniæ confidentialis.*
3 *Hæc simonia non est confidentialis.*
4 *Non comprehenditur in primo modo Simoniæ confidentialis.*
5 *Nec etiam comprehenditur in secundo modo simoniæ confidentialis.*
6 *Nec etiam in tertio modo comprehenditur.*
7 *Nec etiam in quarto.*
8 *In quibus hæc Simonia inveniatur?*
9 *Mediatores illam non committunt.*

1 HAnc quæstionem præcedenti conjungo, quia convenit cum illa in modo conferendi beneficium, ut videri potest, *num.* 1. *præcedentis quæstionis*, & ab illa differt; quia capitularis à famulo petiit ob suffragia obtenta pensionem triginta millium regalium Lusitanorum, pro singulis annis vitæ suæ, sibi, vel alteri à se nominando; & famulus amore obtinendi beneficium, illam promisit; & impetratis litteris, illam solvit primo anno, & non amplius. Et cum certum sit, ambos simoniam incurrisse; dubitabunt, an illius pœnas incurrerint? Ad illius explicationem, inquiritur 1. An hæc simonia sit confidentialis? 2. An illius pœnas incurrissent?

§. I.

An dicta simonia sit confidentialis?

Pœnæ simoniæ confidentialis sunt sequentes 1. Excommunicatio S. Pontifici reservata, tam dantibus, quàm accipientibus. 2. Episcopis, & collatoribus interdictum. 3. Resignatio, & collatio beneficii nulla. 4. Inhabilitas ad idem, & ad alia beneficia obtinenda. 5. Reservatur illud beneficium, in quo hæc simonia est commissa Sedi Apostolicæ; ita ut Ordinarius non possit in illius provisione se intromittere. 6. Fructus male percepti cameræ Apostolicæ applicantur. 7. Privat illam committentem, omnibus beneficiis, & pensionibus antea obtentis, & inhabilitatem inducit ad alia obtinenda. Sic Soar. *tom.* 1. *de Relig. l.* 4. *cap.* 43. *num.* 13. Navarr. *in Man. cap.* 23. *num.* 110. Castr. Paulus *tom.* 3. *tractat.* 17. *disp.* 3. *de Simon. punct.* 25. *n.* 8. Azor. *p.* 3. *Instit. moral. l.* 12. *c.* 10. *q.* 4. Dian. *part.* 11. *tract.* 5. *resol.* 20. & omnes communiter. 2

Ad titulum propositum respondeo, juxta *Constit. Pii IV. incipientem: Romanum Pontificem*, quæ habetur *in Bullar. Cherub. tom.* 2. *inter alias hujus Pontificis*, *ordine* 85. *fol.* 90. & B. Pii V. incipientem, *Intolerabilis*, apud Cherubin. *inter alias hujus Pontificis*, *ordine* 85. *fol.* 213. hanc Simoniam non esse confidentialem. Probatur primò, quia simonia confidentialis quatuor modis contingit, ut videre est apud Bonacin. *tom.* 1. *tract. de Simon. disp.* 1. *q.* 7. *punct.* 1. §. 1. & in illis non comprehenditur; & constabit, per illos discurrendo, ut à Bonacin. proponuntur. 3

Non enim in primo comprehenditur. Nam simonia confidentialis tunc datur, quando beneficium ab aliquo recipitur, qui hoc illi resignat cum spe, & confidentia, ut ipse recipiens beneficium, illud postea dimittat, vel solvat fructus, in favorem resignantis, amici, vel alterius, quem resignans nominaverit; ut patet ex Constit. B. Pii V. ibi: *Statuimus, ut si quacunque authoritate Ecclesiam, vel Monasterium, aliudve beneficium Ecclesiasticum qualecunque ex resignatione, vel cessione cujuscunque personæ simpliciter, aut cum circuitu, &c.* At beneficium, de quo agimus, non fuit à famulo obtentum, per resignationem, vel cessionem capitularis, ut aperte constat *ex dictis nu.* 1. 4

Nec in secundo modo, quo contingit hæc simonia, qui sic est: Quando quis alteri beneficium confert, confidens, quòd beneficiarius resignabit beneficium juxta voluntatem conferentis, aut fructus, vel eorum partem, aut pensionem tradet sibi, vel alteri, ut patet ex verbis *num.* 7. *adducendis:* sed Capitularis beneficium non contulit, sed capitulum Sede vacante, instituit ipsum famulum, mediatione Capitularis intercedente. 5

Nec in tertio modo, qui datur, quando quis aliquem elegit ad beneficium, cum spe, & fiducia explicanda *proximè* ex verbis Constit. mox *n.* 7. adducendis: at Capitularis famulum non elegit ad illud beneficium, sed ex prævio examine ad plura suffragia illum instituit Capitulum, ut à S. Pontifice beneficium obtineret. 6

Nec etiam in quarto modo comprehenditur, qui modus tunc datur, quando patronus, licèt laicus, aliquem præsentat cum præfecta confidentia. Hi tres ultimi modi continentur in verbis Constit. B. Pii V. ibi: *Si ordinarius, aut alius collator contulerit ante hac, aut conferat in futurum beneficium Ecclesiasticum quovis modo vacans, ea conditione tacita, vel expressa, ut postea in alterum pro arbitrio collatoris, aut alterius cujuscunque contra juris communis ordinationem disponatur, sive de eo provisus, fructus illius, vel partem ad utilitatem, vel libitum conferentis, vel cedentis, aut alterius, relinquat, & remittat, seu pensionem illi, vel illis, quem, vel quos idem collator, aut cedens, vel alius per se, vel alium scripto, aut verbo jusserit, seu significaverit, persolvat, & pariter si patrono etiam laico, vel alteri præsentatori, seu electori contigerit, aut contingat id fieri:* ergo cum dictus capitularis non fuerit collator, præsentans, aut eligens ad beneficium, simoniam confidentialem non commisit. 7

8 Secundò probatur, quia simonia confidentialis specialiter invenitur in renuntiationibus, aut collationibus beneficiorum, committiturque à privatis renuntiationibus, vel providentibus aliquo modo beneficia, vel ab illis, qui tali modo illa recipiunt; & à provisoribus beneficiorum, vel ab illis, qui ad provisionem aliquo modo concurrunt, ut præsentando, nominando, eligendo, conferendo, & commutando. Et committitur hæc simonia, quando aliquam ex his actionibus faciunt, cum eadem confidentia: Quòd ille, quem eligunt, præsentant, confirmant, instituunt, vel cui conferunt, aut commendant, postea illud renuntiabit, aut dimittet aliquo modo in alterius favorem, vel fructus ejus, aut partem illorum illi persolvat. Sic expressè Soar. *tom.* 1. *de Relig. cap.* 43. *num.* 2. *&* 3. Less. *de just. l.* 2. *cap.* 35. *dub.* 16. *num.* 96. ibi: *Si alicui beneficium aliqua ratione procures, eligendo, præsentando, postulando, resignando in favorem, conferendo, instituendo, confirmando, vel commendando, cum pacto, ut is, qui beneficium istud accepturus est, illud idem tibi, vel alteri, aliquando resignet, seu relinquat, aut ut pensionem ex eo, vel fructus aliquos alteri præstet, erit simonia confidentialis.* Sic Lessius, Layman. *in summ. l.* 4. *tract.* 10. *c.* 8. *& ult. num.* 75. ibi: *Hæc specialis Simonia damnata est contra eos, qui beneficium Ecclesiasticum simplex, aut curatum, Regulare, aut sæculare alicui procurant, eligendo, præsentando, confirmando, instituendo, resignando cum certa confidentia, idest, expresso, aut tacito pacto, ut is, cui procuratur, elapso aliquo tempore, illi ipsi, qui procuraverat, vel alteri resignet, vel pensionem, aut fructus ex eo præstet.* *Vide Navarr. in sum. cap.* 23. *numer.* 109. *&* 110. *Bensfeld. Rubric. de Simon. notab.* 16. Nicol. Garcia *de benef. par.* 11. *capit.* 3. §. 2. Ugolin. *tabul.* 1. *cap.* 22. Majolum *l.* 5. *cap.* 45. Mascard. *tom.* 3. *de probat. conclus.* 1306. Sic Laym. è contra Castr. Palaum *tom.* 3. *tract.* 17. *disput.* 3. *de Simon. punct.* 18. *numer.* 4. existimantem simoniam confidentialem incurri sine pacto expresso, & tacito, cum Bulla B. Pii V. hanc habeat clausulam: *Sola dimittentis intentione*, quæ ut obliget quoad pœnas, debet manifestari; sed dictus capitularis his modis non procuravit beneficium ad suum famulum; quia ad illud eum non elegit, procuravit, confirmavit, nec instituit: ergo licèt pensionem alicui tertio procuraverit, simoniam confidentialem non commisit, nec etiam illius famulus factus beneficiarius, promittendo pensionem illi tertio eam commisit juxta mox dicenda; nec illam commisit beneficium recipiens, quia, ut inquit Soar. *in verbis allatis*, illam committunt recipientes tali modo, quali illam committunt resignantes, & provisores: & cum capitularis suo facto illam non commisit confidentialem, ut vidimus, nec illam commisit ipse famulus beneficium recipiens.

9 Tertiò probatur, quia capitularis procurando, & obtinendo suffragia à Canonicis ad suum instituendum in eo beneficio famulum, extitit tantùm mediator, & interventor, ut ex terminis patet: sed in Bullis Pii IV. & B. Pii V. nulla fit mentio de mediatoribus, & interventoribus; & cùm materia sit odiosa, non est extendenda ad non expressos in ipsis Bullis; ut non extendi docent Soar. *cit. numer.* 15. Bonacin. *cit. dict. quæst.* 7. §. 1. *numer.* 11. Laym. *dict. l.* 4. *tract.* 10. *capit.* 8. *& ult. numer.* 78. Castr. Palaus *allata disput.* 3. *de Simon. punct.* 25. *numer.* 8. *in fine*, & alii, contra Navarr. Quarant. & alios: ergo dictus capitularis simoniam confidentialem, nec ipse famulus commisit; nam juxta Soar. *numer. præcedenti citat.* si illam non commisit mediator, & interventor, nec etiam illam commisit ille, pro qua fuit mediatio, & interventio. Hac resoluta quæst. procedamus ad resolutionem quæstionis in titulo propositæ, de qua fuimus interrogati.

§. II.

An capitularis sua mediatione, seu interventione, procurans suo famulo beneficium ex suffragiis Canonicorum, & ab eo accipiens promissionem triginta millium regalium sibi, vel alteri pro singulis annis solvendorum, & solutis primo anno, pœnas in simoniacos latas incurrerint?

SUMMARIUM.

10 *Hæc quæstio jam supra videtur resoluta.*
11 *Probabile est non incurrisse pœnas simoniæ realis.*
12 *Ex ipso jure ostenditur, & DD.*
13 *Nomine simoniæ comprehenditur ea, quæ propriissimè est simonia.*
14 *Adducuntur DD. pro hac sententia.*
15 *Limitatur in simonia confidentiali.*
16 *Simonia præsentis casus est jure humano prohibita.*
17 *Probabilius est incurrisse dictos capitularem, & famulum pœnas simoniæ realis.*

Quæ pœnæ sint impositæ simoniæ, quæ non est confidentialis, diximus *supra quæst.* 57. *numer.* 7. *& numer.* 8. ostendimus, eas pœnas non incurri, nisi simonia ex utraque parte sit completa, cum probabili opinione. Et cùm in præsenti casu simonia non confidentialis, ex utraque parte sit completa, quia capitularis suffragia Canonicorum ad instituendum suum famulum procuravit, sub conditione solvendi singulis annis pensionem triginta millium regalium; & de facto famulus jam in beneficio collatus, pensionem conventam solvit primo anno; hæc quæstio ibi jam resoluta videbatur. 10

Probabile tamen censeo, dictos capitularem, & illius famulum, quamvis commisissent simoniam realem ex utraque parte completam, non incurrisse pœnas simoniæ impositas, nec restitutioni esse obligatos. Moveor, quia pœnæ simoniacis impositæ solum incurruntur per simoniam jure divino simul, & Ecclesiastico commissam: sed simonia in præsenti casu solo jure Ecclesiastico est prohibita: ergo per illam pœnæ non incurruntur. 11

Major, in qua est tota difficultas, probatur primò *ex Extravag.* 2. *de Simon.* in qua pœnæ simoniacis statuuntur, quæ sic incipit: *Cùm detestabile scelus simoniacæ pravitatis, tam divinorum, quam sacrorum Canonum auctoritas abhorreat, atque damnet*: ergo loquitur de simonia divino simul, & Canonico jure reprobata: nam præfatio legis toti legi dat intellectum, & ex ipsa regulatur, & causam accipit finalem; ut pluribus relatis tradunt Molin. *de primogen. l.* 1. *cap.* 5. *num.* 3. Guttier. *l.* 3. *qq. practic.* 17. *num.* 89. *& quæst.* 1. *numer.* 36. *& l.* 1. *qu.* 89. *numer.* 5. *&* 6. Mandos. *in reg.* 9. *Cancel. qu.* 5. *num.* 3. Navarr. *in summ. Latin. c.* 23. *vers. Quod autem*, Ludovic. Gomez *Regul. de annal. poss. q.* 1. Nav. *in c. Si quando, de rescript. except.* 8. *n.* 1. 8. *&* 9. 12

Secundò probatur, quia dictiones *tam*, & *quam* in verbis allatis cit. *Extravag.* interdum copulativè sumuntur, ex adductis per Surdum *consil.* 407. *num.* 4. Simon. de Præt. *de interpret. ult. volunt. l.* 9. *dub.* 4. *numer.* 89. & tunc non successivè, sed simul conjugunt. Surd. *cons.* 407. *num.* 3. *in fin.* apud Barbos. *de dict.* 399. ubi alii aliter has sumunt dictiones: cum verò sint dubiæ, ipsa verba allata pro significatu potiori sumi debent, ut tenet Ludovicus Gomes *in Reg. de triennali quæst.* 12. §. *Sed quod regula*; Sicut etiam dicitur de excommunicatione, quæ in dubio pro majori accipitur, *cap. penult. de Sentent. excomm.* Et cùm simus in materia pœnali, & odiosa, ut est simonia, nomine simoniæ comprehenditur illa tantùm, quæ propriissimè est simonia; & est illa tantùm, quæ jure divino est prohibita, ut tradunt Ludovic. Gom. *supra citat. ea quæst.* 12. *vers. cum igitur*, Less. *l.* 2. *de just. cap.* 35. *dub.* 25. *n.* 141. *vers. Contraria tamen.* 13

Alias probationes vide apud Sanch. *l.* 2. *consil. cap.* 3. *dub.* 108. *num.* 3. ubi resolutionem *hujus majoris* dicit probabiliorem, illamque probabilem dicit *dub.* 26. *numer.* 10. *post medium*, *& dub.* 30. *nu.* 7. Et ante Sanch. illam docuerunt Arag. *in* 2. 2. *q.* 100. *art.* 6. Petr. Navarr. *de restit. l.* 2. *c.* 2. *à nu.* 436. 14

*num.*436. & post illum Dian. *part.*4.*tract.*4.*resol.*155. citans Less. *ut supra*, & Regin. *tom.*2.*lib.*23.*cap.*12.*numer.*184. *&* 5.*part.*14.*resol.*1. referens Laym. *lib.*5. *tract.* 10. *cap. ult.* §.2.*numer.*2. Sed non bene, *& part.*11.*tract.*5. *resol.*20. *Vers. Et tandem dico*, asserens Rocaful. *in praxi Theol. moral. tom.*2. *l.*3. *de septim. decal. precept. sect. ult. numer.*1105. illius verba refert, & eadem *part.* 11. *tract.*6. *resol.*30. *vers. Nota etiam*, citatque Girag. *de Regul. regim. part. dub.*8. *num.*8. & Tancrad. *de Relig. tract.*2. *l.*4. *de Simon. disp.*37. *quæst.*3. *num.*8. quorum verba etiam refert. Ex his DD. rationibus allatis, & aliis apud Sanch. *citat.* dicta major propositio est probabilis.

15 Dicta major propositio limitatur primò in simonia confidentiali, quæ licèt aliquando jure humano sit tantum prohibita, ut quando quis renuntiat beneficio pacto inito, ut sibi, vel aliis postea reddatur; vel cum reservatione pensionis non sibi, sed aliis solvendæ, pœnis tamen est subjecta, ut affirmat Sanch. *dict. dub.*108. *num.*4. Dian. *part.*4. *tract.*4. *resol.*155. Secundò limitatur, quando datur aliquid notariis, vel officialibus Episcopi; licèt enim sic simonia humano jure prohibita, incurrunt pœnæ *Trident. sess.*21. *de reform. cap.*1. Sanch. & Dian. *loc. cit.* Vide Bonac. *citat.* q.4. §.17. *num.*8. Tanner. *in* 2. 2. *disp.*5. *quæst.*8. *dub.*4. *n.*25.

16 Minor probationis ostenditur, nempè simoniam, de qua agamus esse tantùm de jure humano prohibitam: nam quando electores conveniunt, ut alter in una electione suffragetur uni, & alter in altera alteri suffragetur, non est simonia jure divino, sed tantum jure humano prohibita; quia jure humano sunt prohibita pacta, conventiones, ut vidimus supra *quæst.*51. *num.*4. 11. *&* 12. *& aliis in locis*, & ultra DD. ibi cit. tenent Navarr. Angel. Rodrig. quos citant, & sequuntur Villal. *tom.*2. *tract.*37. *diff.*24. *numer.*1. & Dian. *citat.* at dictus capitularis forsan quod sic cum aliis capitularibus convenerit, & postea cum suo famulo. Vel tantum fuit mediator, seu interventor obtinendo ab aliis canonicis sua suffragia, ut instituerint suum famulum, & interveniente illa mediatione, seu interventione, conventionem iniit cum illo. Et sic fuit simonia ex jure positivo, Dian. *proximè* aliis relatis. Cùm ergo major sit probabilis ex rationibus, & authoritate DD. & minor certa, consequentia probabilis censenda est.

17 Dixi, *illam majorem esse probabilem*, nam oppositum est probabilius, quod sequuntur Navarr. Felin. Panormit. Sotus, Ludovicus Lop. quos afferunt, & sequuntur Sanch. *cit. dict. dub.*108. *num.*2. Malder. Villal. Valent. Filliuc. Moscos. & alii apud Dian. *locis cit.* Ratio est, quia in *Extravag.* 2. *de Simon. cit.* statuuntur pœnæ contra simoniacos, & renovantur pœnæ ab aliis Pontificibus quomodolibet latæ; & Motus B. Pii V. qui incipit: *Cum primum*, qui inter alios *est* 5. *&* §. *Et ut simoniacæ pravitatis*; *ubi dict. Extrav.* inviolabiliter observari jubetur. Et cum in illa agatur de mediatoribus, & aliis simoniis jure humano prohibitis, ad omnes jure communi prohibitio extenditur. Et completæ simoniæ ex utraque parte, ut in nostro casu, pœnæ impositæ incurruntur, ut vidimus *supra q.*57. *nu.*8. Vide Castr. Palaum *tom.*3. *tract.*17. *disp.*3. *de Simon. punct.* 22. *à n.*4.

18 Nec in dictis rationibus à nobis latis aliquid invenitur, quod sit contra id, quod Innocentius XI. damnavit in propositionibus jam supra citat. maximè *quæst.* 54. *numer.*8.

QUÆSTIO LXVI.

An simonia incurratur à dimittente capellaniam sæcularem, & beneficium curatum, ob alterius beneficii receptionem?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non est Simonia, si ea dimittantur in manus Prælati, & Rex Saturninum præsentet ad aliam sui patronatus Ecclesiam.*
3 *Non potest dimittere capellaniam patronus Regis, intentione compensandi illam cum alia Ecclesia.*
4 *Secus, si dimittat capellaniam, nullo præcedente pacto, nec intentione commutationem faciendi.*

Saturninus capellaniæ patronatus Regii capellanus, & Abbas simul Parochialis Ecclesiæ ejusdem patronatus, Capellaniam, & Parochialem Abbatiam dimittere vult, ut Rex illi aliam sui patronatus Ecclesiam conferat. Quæritur, An simoniam committat? 1

RESOLUTIO.

Respondeo, non committere Saturninum Simoniam, si Abbatiam in manibus Prælati dimittat, ut illi Rex aliam sui patronatus Ecclesiam conferat. Ratio est, quia resignatio fit in manibus Prælati, & Rex illum præsentat ad aliam Ecclesiam sui patronatus, & cum sit beneficiorum permutatio, quamvis inæqualium in redditibus, simonia non committitur: tradere enim spirituale pro spirituali eo modo, non esse simoniam, docent cum D. Thom. Soar. *tom.*1. *de Relig. lib.*4. *cap.*30. *numer.*5. Azor. Covarruv. Durand. & alii communiter, apud Bonac. *tom.*1. *tract. de Simon. disp.*1. *qu.*4. §.12. *num.*1. *&* 2. Hoc enim est sine controversia. 2

Si tamen Saturninus dimittat capellaniam patronatus Regii, intentione illam commutandi cum aliqua Ecclesia Parochiali, in compensationem dictæ capellaniæ dimittendæ, simoniam committit. Ratio est, quia capellania Regii patronatus est res temporalis, ut *supra quæst.*55. *n.*2. dictum est: ergo compensari non potest beneficio Parochiali, quod est spirituale; & talis compensatio, & commutatio est simoniaca, ut rectè colligitur ex Bonac. *cit. num.*9. 3

Si verò Saturninus, nullo præcedente pacto cum Rege, nec intentione commutationem faciendi, sed tantum intentione tollendi impedimentum, quod dari potest, quia jam à Rege est provisus; & retinendo capellaniam, aliam à Rege præsentationem non obtinebit alicujus Ecclesiæ; videbatur simoniam non esse; res tamen illius simoniæ est periculosa. 4

QUÆSTIO LXVII.

An detur simonia in permutatione cujusdam beneficii simplicis cum loco, seu habitu cujusdam conventus, absque S. Pontificis authoritate?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Videtur certum esse simoniam; quia locus conventualis non est beneficium.*
3 *Inferiores S. Pontifice commutare nequeunt beneficium cum pensione.*
4 *Pensio apud aliquos largo modo sub beneficio comprehenditur, non tamen locis conventualis.*
5 *In spiritualibus mixtis non prohibetur permutatio unius pro alio ejusdem ordinis.*
6 *Non sufficit unum, vel alterum exemplum ad consuetudinem inducendam; nec constat in eo Tribunali, eam dari consuetudinem.*
7 *Ius patronatus coalescens ex patrono Ecclesiastico, & laico pro laico, quoad jura, & effectus judicandum est.*

Andreas Prior cujusdam Parochialis Ecclesiæ patronatus ordinis Militaris S. Jacobi, convenit cum quodam fratre conventuali Palmelensis conventus, dimittendi beneficium simplex patronatus ejusdem ordinis in sui favorem, sub conditione, quod ipse frater conventualis dimittat locum, quem habet in eo conventu in favorem sui nepotis ex fratre, dummodo ordinis superior consentiat. Ad Tribunal Conscientiæ ordinis superiore recurrit, servitia in ordinem præstita allegans, ut hoc à Rege acciperet beneficium, & insuper aliqua adducens exempla concessionum similium. De mandato ipsius Tribunalis informarunt; & in favorem ipsius, Judex ordinum Militarium, & Prior Maximus conventus Palmesensis magis attentus ad ordinis servitia, & exempla adducta, quàm ad proprium interesse; nam illa permutatio in sui 1

præ-

præjudicium cedebat; quia loca conventus ad suam pertinebant nominationem. Renuit tamen Tribunal, quia illa permutatio erat simoniaca. Quæritur, An talis sit?

RESOLUTIO.

2 Respondeo ut certum, mihi videri adesse simoniam in permutatione illa facienda, absque authoritate Pontificis. Probatur primò, quia ordinariis (& illius qui potestatem habent in beneficio, instituendi, & destituendi, Castr. Palaus *tom.2. tract.13. de benefic. disp.6. punct.3. numer. 2.*) sola beneficiorum permutatio concessa est, *cap. quæsitum 5. de rerum permutatione, & cap.1. eod. titul. in 6. & Clem. unica, de rerum permut.* & DD. ibi: sed solus conventualis, licet sit res spiritualis, Bonac. *tom.1. tractat. de simon. disp.1. q.4. §.8. num.1.* non est beneficium, ut ex se patet: ergo non potest absque simonia, sine Pontificis authoritate, permutari ab aliis inferioribus.

3 Secundò probatur, quia ex eadem ratione, docent communiter DD. non posse Summ. Pontifice inferiores, permutare beneficium cum pensione spirituali absque simonia, ut inquiunt Soar. *tom.1. de Regul. lib.4. capit.33. numer.3.* Filliuc. *tom.3. tract.45. numer.26.* Lessius *lib.2. de Just. cap.35. numer.87.* Bonac. *citat. §.12. numer.9.* Azor. *2. part. lib.8. capitul.12. quæst.8.* Ugolin. *de offic. Episc. cap.50. §.10. num.4.* Garcia *de benef. part.11. cap.4. numer.18.* Castr. Palaus *tom.2. tract.13. disp.6. punct.3. §.3. n.8.* & alii: ergo à fortiori non potest absque simonia à Tribunali Conscientiæ ea fieri commutatio cum habitu conventuali.

4 Dixi *à fortiori*, nam aliqui DD. apud Soar. *citat. numer.2. & 7.* contra communem doctrinam sustinent, pensionem spiritualem largo modo sub beneficio comprehendi: At locus conventualis nec largo modo sub beneficio comprehenditur; nam illi nec definitio, nec proprietates beneficii conveniunt. Addo, *cap. Quæsitum, & cap. Unicum, citata*, in quibus hæc potestas permutandi beneficia Episcopus conceditur, loqui de beneficiis, quæ sunt proprie beneficia, & locus conventualis non est proprie beneficium.

5 Tertiò probatur, quia licèt in spiritualibus mixtis, non prohibeatur permutatio unius pro alia ejusdem ordinis, sicut non prohibetur *in cap. Ad quæstiones, de rerum permut.* imò approbatur permutatio pro alia pure facta. Ubi Gloss. reddit rationem, quia spirituale pro spirituale commutatur. In nostro autem casu nec ea spiritualia sunt ejusdem ordinis, ut constat. Additur, quod locus est quid spirituale, & aliud est quoddam beneficium, inter quæ permutatio est prohibita, ut dictum est.

6 Neque obstat primò, quòd dentur exempla permutationum similium ab ipso Tribunali concessarum. Non, inquam, obstat, quia respondetur primo, non sufficere unum, vel alterum exemplum ad consuetudinem inducendam, *l. Item apud Labeonem, §. aliud est, ff. de jure jurand.* & relatis Soar. Bonac. Salas, Basil. Pontio tenet Castr. Palaus *tom.1. tract.3. punct.2. §.3. numer.3.* Respondetur secundo; nam licèt consuetudo de his permutationibus, dum purè, & simpliciter fiunt, sint tantum de jure humano, ut colligitur ex Laym. Sot. & aliis, quos sequitur Bonacin. *tom.1. tract. de Simon. disp.1. quæst.4. §.12. num.3.* & sic possit dari abrogatio, ut tradunt communiter DD. apud Bonacin. *citat. quæst.6. punct.6.* Attamen non constat, quod in eo Tribunali introducta sit talis consuetudo.

7 Non obstat secundò, quòd jus patronatus coalescens ex patrono Ecclesiastico, & laico, judicandum est pro laico, & non pro Ecclesiastico, quoad jura, & effectus, ut cum Perez de Lara docet Castr. Palaus *tom.2. tract.13. disp.2. punct. 2. numer.3.* ergo etiam quando permutatio coalescit ex beneficio, & alia re spirituali, judicandum est pro re spirituali, nam in spiritualibus extra materiam beneficiorum, nulla permutatio est Simoniaca, ut pluribus allatis tradit Bonac. *cit. dict. quæst.4. §.12. numer.1.* Castr. Palaus *tom.3. tractat.17. disput.3. de Simon. punct. 15. numer.1.* Non, inquam, hoc obstat, quia respondetur, dari diversam rationem, nam in jure patronatus coalescente ex Ecclesiastico, & laico, præsumitur S. Pontificem laico præjudicare nolle, cum ille patronatus sit mixtus: at quando permutatio coalescit ex beneficio, & re spirituali non præsumitur Summ. Pontificem velle eam permutationem, cum expresse loquatur de duabus præbendis, ut *in cap. Quæsitum de duob. benefic.* ut in aliis textibus; & duabus Ecclesiis, ut *in cap. Ad quæstiones cit.* ergo cum in prædicta permutatione sermo sit de uno beneficio cum loco conventuali; & non de duobus beneficiis, absque authoritate S. Pontificis permutatio fieri nequit.

QUÆSTIO LXVIII.

An supremi Tribunalis Conscientiæ examinatores recipientes præmium, seu stipendium, & provisi in concursu illud tribuentes, simoniam committant?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Simoniam non committunt.*
3 *Examinator potest intendere præmium, seu stipendium à Tribunali, non ut pretium approbationis.*
4 *Decretum Trident. à Castr. Palao declaratur.*
5 *S. Cardin. Declarationes loquuntur de examinatoribus in synodo deputatis, pro concursu Parochialium, quæ in Hispania non sunt recepta.*

Ab initio semper viguit in supremo Conscientiæ Tribunali, in quo per concursum Ecclesiæ, & beneficia curata trium ordinum Militarium providentur, quod provisi certum, & determinatum conferant stipendium examinatoribus post aliquod tempus ab ipso Tribunali tribuendum. Hanc inveteratam consuetudinem quidam Tribunalis Deputatus, in dubium vertere conatus fuit, motus dispositione *Conc. Trident. sess.24. de reform. cap.18.* ubi prohibentur dantes, & accipientes aliquid occasione examinis: & si secus, simoniam, & alias pœnas incurrant, ut *ex cit. Decreto* constat. Illustrissimus tamen Præses à Tribunalis consuetudine dimoveri noluit. Quæritur: An provisi in dictis beneficiis stipendium determinatum dantes, & examinatores illud à Tribunali recipientes, simoniam, & pœnas in Trident. lata incurrant? 1

RESOLUTIO.

Respondeo, nec provisores stipendium dantes, nec examinatores à Tribunali illud recipientes, simoniam, & alias pœnas incurrere. Ostenditur primò, quia absque simonia potest Episcopus ex fructibus beneficii vacantis aliquid examinatoribus assignare per modum stipendii sui laboris, seu sustentationis, etiam si aliunde habeant, ex quo sustententur. Sic expresse docent Petrus Navarr. *de restit. lib.2. cap.2. numer.188.* Petr. de Ledesm. *2. part. sum. tract.7. capitul.1. conclus.7. circa 13. difficultatem*; ubi inquit, esse communem sententiam omnium DD. & praxim receptam in Ecclesiis Hispaniæ; & ita deciditur *in Conc. Provincial. Compostell. act.2. decret.24. vers. Horum verò*, His subscribunt Castr. Palaus *tom.3. tract.17. disput.3. de Simon. punct.5. numer.3. vers. verum meo judicio punct.9. numer.1. & punct.11. à numer.3.* & Quintanad. *tom.1. singul. tract.6. singul.15. à num.3.* Addunt Bonacin. *tom.1. tractat. de Simon. disput.1. quæst.6. punct.2. diffic.1. num.6.* cum Garcia *part.5. cap.7. numer.379.* & cum aliis Barbos. *in Collect. ad cit. locum Trident. numer.108. & de potest. Episcop. alleg.60. numer.53. & de offic. & potest. paroch. cap.2. numer.82.* dicentes posse Episcopum aliquid de suo examinatoribus synodalibus conferre titulo præmii, vel stipendii, seu sustentationis: ergo etiam absque simonia aliquid determinare tribuendum à provisis in beneficiis vacantibus poterit Tribunal examinatoribus, vel de suo contribuere, & 2

Secundò ostenditur ex sententia DD. apud Bonacin. *proximè quæst.1. punct.2. nu.1.* Castr. Palaum *citat. punct.6. numer.2.* Quintanad. *dict. singul.15. numer.4.* asserentium simoniam realem non committi sine mentali, à qua specificatur; nec hæc datur, nisi intendatur temporale tanquam pretium rei spiritualis, vel è contra: sed examinator potest intendere stipendium recipere ab illo tribunali, non tanquam pretium approbationis provisi, 3

sed

sed ut stipendium, præmium, aut eleemosynam, & in beneficio provisus illam dare, non ut pretium approbationis, sed ut ex fructibus beneficii, ad quod promovetur, vel ex aliis titulis. Circa hanc quæstion. videri potest Quintanad. *dict. singul. 15. per totum*, & me ipsum *supra q. 50.*

4 Neque obstat primò *Concil. Trident. dicta sess. 24. de reform. cap. 18.* Sic statuens circa examinatores, & examinandos: *Caveantque, ne quidquam prorsus occasione hujus examinis, nec ante, nec post accipiant, alioquin simoniæ vitium tam ipsi, quàm alii dantes incurrant, à qua absolvi nequeant, nisi dimissis beneficiis, quæ quomodocunque obtinebant, & ad alia postea inhabiles reddantur, &c.* Non, inquam, obstat, quia respondetur cum Castr. Palao *cit. dict. disput. 3. punct. 5. num. 2. vers. Verum meo judicio, post medium*, ubi sic explicat Conc. Tridentin. sensum: *Efficitur ergo, prohibitionem Concilii intelligendam esse de receptione per modum pretii, & commutationis unius rei pro alia, non de receptione in stipendium. Vel secundo respondere possimus, prohiberi aliquid accipi ultra stipendium; vel tertio prohiberi examinatoribus aliquid recipere pro approbatione concedenda: hoc enim esset recipere pro jure spirituali ad beneficium, cum per approbationem jus acquiratur approbato ad beneficium: & ita interpretatur Ledesma supra, & indicat Augustin. Barbos. 3. part. de potest. Episcop. alleg. 60. numer. 54. & in remiss. Concil. ubi adducit Farinac. consil. 75. numer. 3. & 48. dicentem generale esse, numquam simoniam committi absque pacto, & conventione præcedente; & tradit Zerol. 2. part. de praxi Episcopali, verb. dimissoria §. 7. cum Navarr. consil. 67. de Simon. & addit, Simoniam non esse dare aliquod munus examinatoribus, non ut probetur idoneus, cum sit alias sufficiens, sed ad captandam eorum benevolentiam.* Sic Castr. Palaus.

5 Nec obstat secundò, quòd S. Congreg. in una Gerund. quam refert Garcia *part. 8. cap. 1. numer. 77.* & in una Abulens. apud eundem *part. 5. capit. 7. numer. 2. vers. ad secundum*, & in una Salernit. apud eundem *part. 9. cap. 2. nu. 374.* declaravit, non posse examinatores quidquam pro labore, vel titulo stipendii ad sustentationem ex fructibus beneficii vacantis, vel alia ratione accipere; & ita sustinent præter Garciam *cit.* Bonac. *allatus quæst. 7. punct. 2. diffic. 1. num. 5. vers. secundo*; & relatis ipso Bonac. Aloysio Riccio, Barbos. in collect. *ad Trident. cit. nu. 107. & de potest. Paroch. cap. 2. num. 81.* Et ipse in collect. ad Trident. *num. 108.* addit, non posse Episcopum aliquod stipendium conferre, etiam minimum examinatoribus in synodo deputatis, pro concursu parochialium: & si synodus Diœcesana secus statuerit, decretum esse irritum, & nullum, refertque Bonac. *cit.* Massobr. Stephan. Vveyms. Non, inquam, obstat, quia respondetur primo, Bonac. *proximè, vers. Tertio*, dicere, contrarium esse usu receptum in Hispania, *ut supra* diximus cum Petr. Navarr. & Petr. de Ledesm. quibus addo Garciam *locis citat.* & supponit Cast. Palaus *cit.* Respondetur secundo, declarationem S. Congreg. fuisse latam pro examinatoribus synodalibus in concursu Ecclesiarum parochialium, quæ cum sit declaratio Conc. Trident. ad examinatores Tribunalis Conscientiæ non extenditur, quamvis ad concursum Parochialium ordinum Militarium: nam hi examinatores non à synodo Diœcesana, sed ab ipso Conscientiæ Tribunali sunt deputati, authoritate, & approbatione ipsorum Ordinum Magistri, & ut in eo beneficio curato provisi accipiant collationem ab ipso Tribunali ab ordinario examinari mandantur; & si in eo examine non reperiantur idonei, alius fit concursus authoritate ipsius Tribunalis. Accedit ipsa praxis, & usus ab ipso Tribunalis ortu receptus.

QUÆSTIO LXIX.

An Canonicus dispensatus, ad non recitandas horas Canonicas, si Canonicatum renuntiet, & alterum obtineat, possit hoc obtento, eadem dispensatione gaudere?

SUMMARIUM.

1 *Falsi species.*
2 *Non potest in terminis definitionis beneficii.*
3 *S. Pontifex non dispensat ante beneficium obtentum in eo impedimento.*
4 *Dispensatio, quamvis strictè non semper sit interpretanda, in præsenti strictè est interpretanda.*
5 *Non valet argumentum in dispensationibus à paritate rationis, si à favorabilibus ad odiosa sit argumentum.*
6 & 7. *Dispensato castitatis voto absolutè, mortua prima uxore, absque alia dispensatione potest secunda duci.*
8 & 9. *Dispensato voto absolutè, cessat impedimentum ad novum matrimonium; non tamen cessat in dispensato ad non recitandum.*

Januarius post obtentum Canonicatum, advertit, se ob adversam valetudinem nimis ægrè divinum officium recitare posse. Hac ritè S. Pontifici causa proposita. Dispensavit S. Pontifex, injuncta deinceps certa commutatione, pro arbitrio prudentis, ac docti confessarii disponenda. In mentem istius Canonici venit suum Canonicatum in favorem alterius renunciare, & alterum alibi obtinere. Quæritur, An vi dispensationis Pontificiæ, possit adepto altero Canonicatu, illo frui, non recitato officio; sed tantum choro interesse, ut in dispensatione exprimebatur? 1

RESOLUTIO.

Respondeo, non posse: Ratio est, quia de ratione beneficii est recitatio divini officii, ut constat ex illius definitione, sic habente; *Beneficium est jus percipiendi fructus, ex bonis Deo dicatis, personæ Ecclesiasticæ propter divinum officium competens.* Sic cum pluribus Castr. Palaus *tom. 2. tract. 13. disp. 1. punct. 1. n. 1. & 2.* & Garcia *de benef. p. 1. c. 2. n. 2. & 3.* inquit, hanc definitionem rectè explicare naturam, & substantiam beneficii, & converti videri cum suo definito juxta *l. 1. §. solum ff. de dolo.* 2

Unde colligitur, dispensationem prædictam esse adeo strictè interpretandam, ut non extendatur ad beneficium secundum, ut expresse habetur *cap. 1. §. ille*, ibi: *nequit prætextu dispensationis hujusmodi (quam exorbitantem à jure oportet veluti odiosam restring.) nisi unicum beneficium obtinere, de filiis presbyter. in 6.* Nec S. Pontifex in non recitandis horis, cum dicto beneficiato dispensabit, quia de ratione beneficii est officium divinum, ut dictum est *n. 2.* & expressè dicitur *in cap. ult.* ibi: *& minuitur cultus divinus, quem desideramus augeri, & officium plerumque (propter quod beneficium Ecclesiasticum datur) omittitur; de rescript. in 6.* Et Gloss. *ibi verb. datur*, sic inquit: *Unde privatus officio, & beneficio privatus intelligitur; cum sit ejus sequela, & c. Eos etiam*, ibi: *Sicut se justissime ab officio alienos faciunt, ita beneficio Ecclesiarum privatos esse adjudicamus 81. dist.* non ergo S. Pontifex cum tali recitare non potente dispensabit; & si cum hoc canonico dispensavit, fuit post jam obtentum canonicatum, nam congruentius duxit, cum illo eo modo dispensare, quam beneficio jam obtento privare; nam Summ. Pontifex cultum divinum augere desiderat, & non minuere. 3

Nec obstat primò, dispensationem non esse adeo strictè interpretandam, ut extendi non possit, secundum verborum significationem, & secundum verisimilem concedentis mentem, præsertim cum dispensatio fit ab ipso legislatore; ut in præsenti casu. Videtur Sanch. *l. 8. de matrim. disp. 1. num. 10. 11. & 29.* Non, inquam, obstat; Nec Sanch. illi favet extensioni, quia juxta illius doctrinam debet restringi, quia à definitione, & natura beneficii exorbitat, ut dictum *est n. 3.* & quæ exorbitant à natura ipsa rerum, principalius sunt corrigenda, quam si exorbitarent ab ipso jure communi, quæ juxta *Reg. Quæ à jure, de regul. jur. in 6.* sunt restringenda. 4

Non obstat secundò, quia licet probabilius sit in dispensationibus, non valere argumentum à paritate rationis, probabile tamen est, valere, Sanch. *cit. numer. 31. & 32.* qui plures citat pro dicta probabilitate; faventes Januario *ex cap. Per venerabilem, Qui filii sint legitimi.* Ubi S. Pontifex non solum facit argumentum à majori ad minus, sed ad simili arguit, ibi: *Per simile quoque id videtur posse probari, &c.* Non, inquam obstat, quia casus, de quo loquitur Pontifex, & juxta Sanch. *cit.* ipsi DD. loquuntur de dispensationibus in materia favorabili, qualis est legitimatio filiorum illegitimorum, quæ sanè est extendenda secundum ipsum jus: at dispensatio in præsenti casu est in materia maximè odiosa, ut jam vidimus, 5

& in-

& infra videbitur, ac proinde non extendenda, sed potius restringenda ad præsentem tantum dispensationem.

6 Non obstat tertiò, quia Januarius absolutè, sine ulla restrictione fuit dispensatus ad obtinendum Canonicatum, quin reciter, dummodo chom intersit: ergo ea dispensatio non solum fuit pro primo Canonicatu, sed etiam ad secundum extendenda est. Probatur consequentia, quia si quis voto castitatis obstrictus, dispensationem impetret, ut matrimonium ineat, potest secundam, & tertiam ducere uxorem, mortua prima, & secunda, ex vi primæ dispensationis, si hæc sit absoluta, & sine restrictione, ad primam tantum expressivè, ut tenent Sanch. *lib.8. de matr. disp.*31. *num.*8. Basil. Pont. *ibidem lib.8. cap.*20. §. *Vnico numer.* 11. *&* 13. & alii apud Dian. *part.*5. *tract.*14. *resol.*30.

7 Et si dicas non obstare eam probationem, quia paritas non est omnino ad rem, quia in casu matrimonii, dispensatio voti est ante matrimonium initum, & in præsenti casu, dispensatio non recitandi divinum officium, fuit post initum Canonicatum. Ideò aptando paritatem omnino, dico: Si quis inito jam matrimonio, cum impedimento voti, à S. Pontifice impetret dispensationem absolutam, ut potest; manebit dispensatus, non solum ad tale matrimonium præsens, sed ad alia etiam ineunda; non obstante, quod dispensatio obtenta fuerit post initum matrimonium; similiter in præsenti casu. Antecedens colligitur ex doctrina Sanch. qui *loco citat.* loquitur de dispensatione facta, sive antea, sive post initum matrimonium. Et *eodem lib.*8. *de matr. disp.*9. *numer.*26. loquens de dispensatione facta per Episcopum cum eo, qui matrimonium contraxit, habente votum castitatis, advertit, talem dispensatum ab Episcopo, non posse inire secundum matrimonii, mortua conjuge, quod notanter advertit, quia sola Pontificis dispensatione potest contrahens, cum impedimento voti inire secundum matrimonium, mortua prima conjuge; sive dispensatio sit ante, sive post initum matrimonium.

8 Non, inquam, ea omnia obstant, nec ea paritas, quia respondetur per dispensationem absolutam factam in voto castitatis aufertur impedimentum, quod dabatur ad matrimonium ineundum; at hoc impedimento ablato, potest quis secundum, & tertium inire matrimonium, mortua prima, & secunda uxore. At in præsenti casu per primam dispensationem à S. Pontifice obtentam non aufertur impedimentum, quod datur in Januario ad recitandum, cum igitur dispensatio sit odiosa, in Januario intelligenda est de primo Canonicatu; & nullo modo extendenda est ad secundum.

9 Hanc responsionem (quam existimo veram) desumo à Merolla *tom.*1. *disp.*4. *cap.*6. *num.*31. apud Dian. *p.*8. *tract.*3. *resol.*40. asserente sententiam Sanch. *lib.*8. *de matr. disp.*31. *num.*11. dicentis, dispensationem cum illegitimo ad beneficium non esse arctandam ad primum beneficium, esse falsam, & illius rationem; his verbis apud Dian. *cit. vers. sed hanc sententiam. Sed hæc ratio debilis est; nam per eam dispensationem, ut supponimus, non aufert Pontifex irregularitatis impedimentum, ortum ex illegitimitate, neque legitimat illegitimum (tunc enim vera esset opinio Sanch.) sed tantum concedit, ut non obstante eo impedimento, possit illegitimus consequi beneficium. Cum igitur dispensatio sit odiosa, intelligenda est, de primo beneficio.* Sic Meroll. apud Dian. Hanc etiam doctrinam sequutus fuit *supra disput.*1. *de Sacram. n.*11.

QUÆSTIO LXX.

An illi, qui mortuus est in loco distanti à duello, negari possit sepultura, & reliqua publica suffragia?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Negari non potest sepultura Ecclesiastica.*
3 *Excommunicatus toleratus sepeliri potest in loco sacro.*
4 *Non potest tamen, si moriatur in loco duelli.*

1 DE quadam persona dicitur exisse ex duello, & absque ullo sacramento mortuum fuisse in loco distanti ab eo, in quo fuit duellum. Quæritur primò; An illi negari possit sepultura Ecclesiastica? 2. An dato, quod negari nequeat sepultura Ecclesiastica, possint illi negari suffragia Ecclesiæ publica, nempè, exequiæ cum solitis cymbalorum signis, & reliquis ritibus in Ecclesia de morte celebratis?

§. I.

An possit negari sepultura Ecclesiastica morienti in loco distanti ab eo, in quo fuit patratum duellum?

Respondeo, non posse negari. Ratio est, quia *Concilium Trid. sess.*25. *de reform. cap.*19. Ecclesiastica sepultura solum privat duellantes in loco duelli morientes, ibi; *Si in ipso conflictu decesserint, perpetuo careant Ecclesiastica sepultura*; Et quamvis aliqui DD. affirment hæc verba comprehendere etiam illos, qui ex vulneribus, quæ in duello receperunt, occubuerunt, re tamen melius considerata, cum versemur in materia pœnali, quæ est restringenda, *Reg. Odia* 15. *de regul. jur. in* 6. dicendum est, solum comprehendere illos, qui in loco duelli moriuntur. Et quidem quid diversum est, occumbere ex conflictu post finitum conflictum; & aliud, occumbere *in ipso conflictu. Confirmatur ex c.*1. *De torneament.* ibi: *Quod si quis eorum ibi mortuus fuerit, quamvis ei poscenti, pœnitentia non negetur: Ecclesiastica tamen careat sepultura.* Et certum est, particulam *ibi* denotare locum conflictus, & clausula Concil. Trident. *in ipso conflictu* perinde se habere videtur, ac particula *ibi.* Ita Hurtad. *de charit. disp.*170. §.178. Lezan. *in sum. qq. Regul. tom.*3. *verb. Duellum n.*14. 2

Nec obstat excommunicatio, à qua non fuit absolutus, 3
ut constat *ex numer.*1. quæ privat Ecclesiastica sepultura, *cap. sacris de sepultur. Clement.*1. *eodem tit. c. Consuluisti, de consecrat. Eccles. & altaris, & cap. Placuit* 23. *quæst.*5. Non, inquam, obstat hæc excommunicatio, quia, quicquid sit de jure antiquo, post *Concil. Constantiense, & Extravag. Ad evitanda Martini V.* Excommunicatio solum impedit, sepelire excommunicatum declaratum in loco sacro, quem dicimus vitandum; & non excommunicatum non declaratum, quem dicimus toleratum. Unde huic non esse denegandam sepulturam, monent Lezan. *cit. dict. num.*14. Dian. 2. *part. tract.*16. *resol.*54. & iterum 5. *p. tractat.*9. *resolut.*97. Accedunt Leand. *tom.*4. *de Censur. tract.*2. *de Excommunic. disp.*8. *qu.*4. ubi, inquit, solum excommunicato declarato, & vitando negari posse sepulturam, & non excommunicato tolerato. Henriq. *in sum. l.*13. *c.*11. *n.*3. *litt. N.* Soar. *tom.*5. *in* 3. *p. de Censur. disp.*12. *sect.*4. *n.*3. Filliuc. *tract.*12. *c.*4. *q.*8. *n.*106. Gordon. *l.*7. *q.*8. *c.*3. *n.*38. Laym. *l.*2. *tract.*5. *p.*2. *c.*4. *n.*8. citantes alios, idem asserentes.

Nec ex hoc sequitur, posse sepeliri in loco sacro occumbentem in loco duelli, quia non est denuntiatus; nam licèt Portel. *in Respons. moral. p.*3. *cas.*10. *n.*3. dicat, posse sepeliri in loco sacro, quamvis in loco conflictus occubuerit, dummodo aliquod ediderit pœnitentiæ signum; Id tamen non sequitur, nam quamvis hanc, excommunicatio sepultura non privet, illum privat Concil. Trident. inducens hanc pœnam, ut distinctam ab excommunicatione, ut jam erat distincta, vi *c.*1. *de Torneament.* ibi: *Quamvis ei poscenti pœnitentia non negetur: Ecclesiastica tamen careat sepultura.* Quare si occubuerit confessus; & consequenter ab excommunicatione absolutus, non vult quod in loco sacro sepeliatur. Unde evidenter sequitur, hanc pœnam esse diversam, & omnino distinctam ab excommunicatione ad eos, qui loco duelli occumbunt. Sic Hurtad. *de charit. disp.*170. §.174. Barbos. *in Collect. ad cap.*1. *de Torneament. n.*7. Jo: Sanch. *in select. disp.*36. *n.*9. Dian. 4. *p. tract.*4. *miscel. resol.*192. 4

§. II.

§. II.

An possint dicto occumbenti, in loco distanti à loco duelli negari suffragia, nempè Missæ, Officia defunctorum, & cymbalorum solita signa?

SVMMARIVM.

5 *Illi, qui occubuit in loco distanti à loco duelli, negari nequeunt publica Ecclesiæ suffragia, exequiæ, & cymbalorum solita signa.*
6 *Etiam non absolutus ab excommunicatione.*
7 *Non adversatur Concil. Trident.*
8 *Concil. Trident. suffragiis non privat morientes in duello.*
9 *Suffragia non sunt pars sepulturæ Ecclesiasticæ.*

5 Respondeo, non posse. Hæc resolutio est sine controversia, supposita resolutione tradita *nu.*2. Ratio est, quia si occumbens in loco distanti à duello, in loco sacro potest sepeliri; nullus datur titulus, ut illi negari possint suffragia, & honores funerales, ut optimè probat Barbos. *tract. de axiom.*4. *n.*5. cum aliis, quos ibi citat.

6 Nec obstat primò; non occumbere absolutum ab excommunicatione; quæ privat suffragiis Ecclesiæ communibus *cap. sacris* 38. *& cap. A nobis* 28. *de sentent. excommunic.* & honoribus funeralibus, *cap. Placuit*, 23. *q.*5. Non, inquam obstat, quia respondetur, id tantum habere locum in excommunicatis declaratis, & vitandis, & non in tolleratis, qui vitandi non sunt post Concil. Constantiense *in Extrav. ad evitanda*, *Martini V.* Ita Navarr. *in Man. c.*27. *n.*36. Henriq. *l.*1. *c.*11. *nu.*2. Hostiens. *in c. Cum voluntate, de sentent. excomm.* D. Anton. 3. *p. titul.* 25. *n.*67. Angel. *Verb. Excommunicatio, ultim.* Ægid. *de sacrament. disp.*14. *dubit.*6. *n.*40. Hurtad. *disp.*1. *de excomm. difficult.*4. Megad. 3. *part. l.*2. *cap.*2. *num.*20. Dian. *part.*5. *tract.*9. *resol.*74. Saytus *de Censur. l.*2. *cap.*4. *n.*6. Reginald. *l.*32. *n.*79. Ugolin. *de Censur. tabul.*2. §.2. *num.*5. Castr. Palaus *tom.*6. *de Censur. disp.*2. *punct.*6. *n.*10. Villalob. *tract.*17. *difficult.*4. *concl.*3. *num.*8. Machad. *l.*1. *part.*3. *tract.*3. *docum.*4. *num.*4. Scio aliquos DD. oppositum docere apud Leand. *citat. supra tract.*2. *de censur. disp.*3. *qu.*12. opinio tamen tradita favorabilior est, & cum versemur in materia pœnali, illa alia est restringenda.

7 Nec obstat secundò *Concil. Trident. dicta sess.*25. *de reform. cap.*19. privans occumbentes in duello sepultura Ecclesiastica; & hac non concessa, etiam reliqua suffragia non conceduntur. Non, inquam, obstat, quia solum privat morientes in ipso conflictu, ut dictum *est n.*2.

8 Secundò respondetur, Concil. Trident. solum privare Ecclesiastica sepultura morientes in duello, & non eos privare communibus Ecclesiæ suffragiis, & cum versemur in materia pœnali, verba Concil. Trident. non sunt extendenda ad suffragia, sed restringenda ad verba, quæ exprimuntur. Quare, ut pro his celebrari possint Missæ, & fieri communia Ecclesiæ suffragia, expressè tradunt Portel. *in respons. moral. part.*3. *casu* 10. *n.*2. Navarr. *in Man. c.*27. *num.*36. & expressius *tract. de orat. cap.*19. *concl.*6. Henriq. *l.*9. *cap.*15. *num.*3. Reginald. *l.*32. *num.*76. Dian. 4. *p. tract.*4. *miscell. resolut.*192. *vers. Sed hic oritur pulchra quæstio*, qui loquuntur de illis, qui moriuntur in duello, & aliquod pœnitentiæ signum ediderunt; in casu verò, quod nullum ediderint; loquuntur Hurt. *de charit. disp.*170. §.175. & Lezan. *d. tom.*3. *verb. Duellum n.*14.

9 Fateor tamen, aliquos esse DD. oppositum sentientes, nixos in eo, quod hæc suffragia sepulturæ sacræ sint partes, & illi accessoria: & prohibito principali, etiam accessorium prohibetur: *Accessorium enim naturam sequi congruit sui principalis*, *Reg. Accessorium de Regul. jur. in* 6. At huic fundamento respondeo cum DD. proximè citatis, asserentibus, talia suffragia, nec esse partem Ecclesiasticæ sepulturæ, siquidem in parte, tempore, & loco diverso fieri possunt; nec concesso principali, nempè sepultura Ecclesiastica, censetur concessum accessorium, ut tenent communiter DD. apud Barbos. *tract. de axiom.*4. *numer.*5.) suffragia sunt accessoria sepulturæ, sed sepultura, & suffragia sunt diversi effectus; & ut diversi, & distincti reputantur in ordine ad excommunicationem, & de illis, ut distinctis in ordine ad illam, loquuntur DD. maximè, quia versamur in materia pœnali, quæ est restringenda.

QUÆSTIO LXXI.

An Regulares pecuniam recipientes pro ingressu novitii, simoniam, & alias pœnas incurrant?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Extravag.* 1. *inter communes, nec est recepta, nec in usu.*
3 *Pœnæ non incurrunt, nisi per actum consummatum.*
4 *Novitius potest professionem emittere.*
5 *Qui se oneratos sentiunt in simonia, pecuniam restituant.*
6 *Si pecunia pro temporali sustentatione ingredientis recipiatur, simonia non committitur.*
7 *Textus in contrarium adducti, intelliguntur de pecuniis acceptis pro ingressu Religionis, qui est spiritualis.*

Cujusdam Religionis Prælatus in Capitulo proposuit suis subditis, suffragium habentibus, si novitium quemdam juvenem recipere voluissent, illius patrem illis donaturum centum, & quinquaginta millia regalia Lusitana; ille tamen trecenta petierat, & postea ducenta; at juvenis pater plus dare nolebant, quàm dicta centum, & quinquaginta. Hoc videntes PP. suffragium habentes, juvenem ad habitum receperunt; & nunc pro illo ultima suffragia sumpserunt. In hac causa judicatum fuit, simoniam fuisse commissam, & Religiosos in eo capitulo interessentes voce activa, & passiva mansisse suspensos; & pro dispensatione supplicare debere. Quæritur 1. An dictus novitius realiter emittere debeat professionem? 2. Quomodo cum illo sit agendum? Et cum pecunia recepta? 1

RESOLUTIO.

In primis dico, me non esse pro tali sententia, quantum ad suspensionem dictorum Religiosorum, & reservationem, ac reliquas pœnas impositas, simoniam committentibus pro ingressu Religionis, ab Urbano IV. *in Extravag.* 1. *de Simonia*, *inter communes*. Idque primò, quia hæc Extravagans non est recepta, nec versatur in usu, ut testantur Lessius *l.*2. *de Iust. c.*35. *num.*131. Layman. *l.*4. *tract.*10. *de Simon. nu.*69. Pellizzar. *in Man. Regul. tract.*3. *c.*1. *n.*63. 2

Secundò, & principaliter, quia pœnæ hujus Extravagantis non incurruntur per ingressum ad habitum, sed solum per ingressum ad professionem: pœnæ enim non incurruntur, nisi per actum consummatum, ut est communis DD. sententia, & solus ingressus, per possessionem, censetur consummatus. Ita Laym. *cit. nu.*68. *&* 70. Pellizzarius *citat. num.*65. Bonac. *de censur. disput.*2. *qu.*7. *punct.*4. *num.*1. Reginald. *l.*23. *num.*175. Filliuccius *tract.*45. *cap.*17. *q.*4. *nu.*12 Barbos. *in Collect. ad Extrav.* 1. *de simon. inter communes num.*5. Ubi de pœn. hujus Extrav. inquit: *Quidam, vel recipiunt aliquid tempore receptionis ad habitum, nisi professio emissa sit, quia censura non incurritur, nisi adsit effectus completus sub censura prohibitus, qui solum adest, dum fit traditio rei temporalis, & spiritualis, nempe professio, seu admissio ad professionem. Unde si receptio ad habitum fuit simoniaca, sed professio postea gratis admittitur, quia scilicet factum retractatur, & pecunia non recipitur, vel redditur, excommunicatio non incurritur, &c.* Et in prædicto casu dictus novitius nuo emisit professionem, 3

Ad primum igitur, in quo inquiritur: Si dictus novitius realiter possit emittere professionem? Respondeo, posse. Ratio est, quia in sacris canonibus non est aliqua in contrarium dispositio. Textus enim *in cap. de Regularibus* 25. *& text. in cap. Quoniam* 40. *de Simon.* asserentes extra monasterium esse ejiciendos, & recludendos in altero Fratres, & Moniales, qui per simoniam ingressi sunt, &c. Manifestè loquuntur de illis, qui per professionem ingressi fuerunt, ut est communis DD. sententia, quos latè citant, & sequuntur Barbos. *proxime*, Rodrig. *tom.*3. 4

quæst.63. art.3. Sanch. *l.5. decal. cap.4. num.39.* Pellizzar. *in Manual. Regal. tract.3. cap.1. n.63.* Lezan. *to.1. cap.2. n.13.* Laym. *citat. numer.70.* Peregrin. *in const. part.2. cap.2. litter.C. §.13.*

5 Ad secundum, in quo quæritur, quomodo se debeant habere Regulares cum dicto novitio? Respondeo: si monasterium in dicta simonia se oneratum reperit, pecuniam, quam accepit, restituere debere. Et cum nec ipsum monasterium, nec novitius aliquam incurrerint pœnam (cum hæc non incurratur ob quodcunque simoniæ peccatum, sed sulum per consummatum, quod hic non fuit, siquidem d. novitius adhuc non emisit professionem) evidenter sequitur, nullam aliam esse necessariam dispensationem, aut absolutionem.

6 Quoad tertium in quo petitur; quomodo se habere debeat monasterium cum pecunia recepta? Jam respondi, si Monasterium intelligit, se incurrisse simoniam, debet statim illam restituere. Dico, *si intelligit se incurrisse dictam simoniam*; nam si solum eam recepit pecuniam, non pro ingressu spirituali, sed pro temporali sustentatione ingredientis, non committitur simonia, sicut illam non committunt Moniales, quæ illas cum dote recipiunt; nec illi, qui cum dote Sacramentum matrimonii celebrant; nec qui cum patrimonio ordinis sacramentum suscipiunt. Quod latè, & doctè probat Soar. *lib.4. de Simon. cap.17. numer.6. in tom.1. de Relig.* Laym. *lib.4. tract.10. cap. ult. de simon. num.70. vers. Deinde*; ubi inquit, *raro hanc simoniam incurri pro ingressu Religionis*, Pellizzar. *in cit. Man. tract.7. cap.2. num.121.* ubi ait, pecuniam datam pro sustentatione ingredientis non esse simoniacam, etiam si monasterium sit dives, ibi: *In isto casu non intervenit simonia, cum temporale non recipiatur pro spirituali, (id est pro ingressu Religionis) sed pro temporali (id est pro sustentatione ingredientis) quod utique verbum habet, sive monasterium sit pauper, sive dives.* Idem quasi per eadem verba, inquit Barbos. *in Collect. ad d. Extravag.1. de Simon. num.3.* cum Silvest. Sot. Mirand. & Bonacin.

7 Nec obstant *text. in cap. Nullas 1. quæst.2.* text. *in c. Non satis*, text. *in cap. de Regul.* textus *in cap. non veniens*, & text. *in cap. Audivimus, de Simon.* & text. *in Extrav.1. de Simon.* Non obstant, inquam, quia hi text. intelliguntur de pecuniis acceptis pro ingressu Religionis, qui est spiritualis, & non pro acceptis pro sustentatione ingredientis, quæ est temporalis, ut tenent DD. quos latè citant, & sequitur Soar. *cit. n.4. & 7.* & Pellizzar. *n.121.* ac Layman. *proximè num.70.*

QUÆSTIO LXXII.

An Judex Apostolicus collationem conferre teneatur impetranti litteras Apostolicas, qui vera narravit, fundatus in quadam clausula in litteris habita?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Clausula, in qua Judex Apostolicus hæret, errorem non continet.*
3 *Littera Apostolica cum narrativa conformantur.*
4 *In casu, quo detur error, non est circa causam finalem.*
5 *Judex Apostolicus collationem tenetur conferre.*
6 *Impetrans, collationem obtinens absque scrupulo, suum beneficium servire potest.*

1 REmigius clericus ob dubia intervenientia, cum clerico Angelo super œconomiam, aut beneficium simplex, ad quod ambo litteras impetrarunt, & possessionem ambo ceperunt, Angelo censuris, & sequestratione molestiam infert; quæ sentiens talis œconomus compositionem, cum dicto Remigio iniit; dando illi certam pecuniæ summam pro fructibus, quos in se habebat, ex capellis, & anniversariis illius præsentis anni; & mansit d. œconomus suam œconomiam in pace serviens. Anno tamen sequenti, eodem revertente dubio, ambo convenerunt in resignatione ejusdem beneficii, in favorem tertii, componentes se super fructibus hactenus perceptis. His tertius à S. Pontifice litteras obtinuit; & contendens, per Judicem Apostolicum esse provisus, hic impedimentum obtulit, dicens: esse necessarium justificare clausulam in litteris contentam, scilicet: *nullis tamen per dictum Remigium fructibus perceptis*. Et constat, illum aliquos percepisse, via compositionis cum dicto Angelo. Quæritur 1. An dictus Judex rationem habeat, volens quod dicta clausula verificetur, siquidem impetrans omnem veritatem S. Pontifici narravit, & ignorat, quo fundamento ea clausula apposita fuisset? 2. An provisus de tali beneficio, bona conscientia illo frui possit, non obstante talis clausulæ errore?

RESOLUTIO.

2 Primum, quod in hac materia mihi videtur, est, dictam clausulam, in qua Judex Apostolicus hæret, esse veram, & nullum continere errorem, (& secundo loco dicam, quod mihi videtur, dato, quod d. clausula errorem contineat.) Respondeo igitur primò, dict. clausulam: *nullis tamen per dict. Remigium fructibus perceptis*, non continere errorem. Ratio est, quia hæc clausula referenda est ad tempus, in quo dictus Remigius prima vice egit de conventione cum dicto Angelo, non habens usque ad id tempus, aliquos fructus perceptos, post habitas Bullas, quia in possessione illorum erat dict. Angelus, quem ab illa expellere intendebat. In quo denotat, Bullæ fuisse particularitates; quas, ex eo quod non sint necessariæ ad præsentem gratiam, non specificat, ibi: *Rebusque aliis in actis causæ, & causarum hujusmodi latius deductis*. Postea procedit Bulla, referens secundam conventionem initam inter dict. Remigium, & Angelum, in qua suis juribus cesserunt, & resignationem in dicto impetrante fecerunt. Et in hac secunda conventione mentionem non facit Bulla de fructibus perceptis, aut non perceptis; & verificantur reliquæ clausulæ, absque ullo præpedimento.

3 Et quod litteræ Apostolicę in hac forma intelligi debeant, videtur manifestum; quia ita cum narrativa S. Pontifici facta, conformantur, & alias dicta clausula: *nullis tamen per dict. Remigium fructibus perceptis*, ab officiali Curiæ fuisset intrusa, & errorem contineret, quod præsumi non debet: error enim non præsumitur, ut latè probant Baldus *in l. Imperator 1. in principio ff. de Stat. homin.* Angel. *in l. Errore, C. de testam.* & eleganter Menoch. *de præsumpt. l.6. præsumpt.22. num.2. & consil.89. num.121. l.1. & consil.147. num.3. l.2.* & multo minus in litteris Apostolicis, quæ semper sunt exaratæ per officiales diligentes, & peritos, ut optimè probat Menoch. *de præsumpt. l.6. præsumpt.22. num.5.* Ex eo principio, quod talis error per officialem peritum commissus, culpam, & negligentiam contineret, quæ non præsumitur, *l. Merito ff. pro socio*, ut multis eruditè probat Menoch. *de præsumpt. l.5. præsumpt.2.* & stando in his principiis, rationes scrupuli cessant, tam in judice Apostolico ad executioni mandandum litteras prædictas, quàm in impetrante ad serviendum dictum beneficium post collationem.

4 Secundo loco, Respondeo, dato, quod in dicta clausula, *Nullis tamen per dict. Remigium fructibus perceptis*, fuisset error, nec ex ipso dictas litteras esse subreptitias. Ratio est, quia solus error, qui est circa causam finalem, non vero, qui est circa causam impulsivam, vitiat gratiam, ut tenet communior, & probabilior sententia DD. quos latè refert, & sequitur Sanch. *de matr. l.8. disp.11. num.32.* quam probat *ex c. Dudum 14. vers. nos igitur, de præbend. in 6. & ex c. fin. de filiis presbyter. in 6.* at error, qui ex d. clausula arguitur, non est circa causam finalem, sed circa causam impulsivam. Nam (ut concludit Sanch. *cit. n.8.*) causa finalis ea dicitur, qua non existente Princeps gratiam minime concessisset, vel qua ei significata denegasset petita; causa verò impulsiva ea est, quæ falso expressa, Principem movet ad facilius concedendum, vel si vera est, & ea non taceretur, moveret ad facilius concedendum; at re vera prorsus concederet in utroque eventu. Et evidenter videtur errorem arguitum in dicta clausula, *Nullis tamen per d. Remigium fructibus perceptis*, nec dicere falsum, nec veritatem occultare, qua manifestata S. Pontifici, desineret dictam resignationem concedere, nam in ordine ad illam punctum erat, quod partes litigantes compositæ remanerent, & parum referebat, quod dictus Remigius aliquos fructus habuisset, vel non habuisset perceptos.

Unde

5 Unde evidenter videtur, sequi primò, dictum Judicem Apostolicum rationem non habiturum in neganda collatione dicto impetranti, in dicto beneficio; quia Sum. Pontifex mandat, ut in illo eum provideat, virtute dictarum Bullarum, ibi: *Mandamus quatenus, si per diligentem examinationem dictum N. ad hoc idoneum esse repereris, &c.* Et reliquæ clausulæ, quas S. Pontifex verificari jubet, sunt veræ. Et hæc, *Nullis tamen per dictum Remigium fructibus perceptis*, vel est vera, ut *ex dictis n.2. & 3.* constat, vel dato, quod contineat errorem; hic non est circa causam finalem; nam ideo S. Pontifex jubens, alias clausulas veritate stabilire, hanc non jubet; ut ex tenore dictarum Bullarum constat.

6 Secundò sequitur, dictum impetrantem provisum inde beneficio, absque ullo scrupulo illud habere posse. Idque primò, quia bona fide operatus est, & S. Pontifici omnem narravit veritatem. Secundò, quia sanè Bullæ veniunt, ut desiderari poterant, relata (ut debebat referri) dicta clausula, ad tempus, quo Remigius egit de prima conventione, ut constat *ex dictis*. Tertiò, quia dato, quod dicta clausula errorem contineret, culpa, vel negligentia officialis Curiæ, cum hic (ut probatum est) non inducat vitium subreptionis, & dictæ Bullæ sint validæ, quin ipsius impetrantis culpa intervenisset, nulla apparet ratio, cur in conscientia anxietur. Vide *dicta d.1. qu.23. nu.7. & q.39. n.7. & q.40. n.7.*

QUÆSTIO LXXIII.

An professio ex metu emissa, censeatur valida, si patiens metum reclamet, quatuor, vel quinque mensibus post mortem metum incutientis?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Metus novitiatum non annullat.*
3 *Probabilius est, metum non annullare sponsalia.*
4 *Si dictus, ut professus non reputetur, ut novitius non potest non reputari.*
5 *Novitiatus non potest finiri, nisi expleto anno, & ex justa causa ultra annum prorogari potest.*
6 *Franciscus pro professo est reputandus.*
7 *In quatuor mensibus post mortem patris, quo tempore cessavit metus, professionem ratificavit.*
8 *Id exprimitur in c. Ad nostram.*
9 *Et in continuatione actuum aliorum professorum.*
10 *Eamdem vim habet ratihabitio tacita, & expressa.*
11 *Ad ratificationem non requiritur novus Prælati consensus.*
12 *In dubio, an professio sit ratificata, in favorem Religionis judicandum est.*

1 Franciscus quamdam Religionem ingressus, in ea professionem emisit. Professionis quinquennium, illius pater Placidus mortuus fuit. Mortuo Placido, existit Franciscus per quatuor, aut quinque menses in eadem Religione, quam professus fuit, in omnibus se gerens, ut Religiosus. Hoc elapso tempore, dixit Franciscus, se ingressum, & professionem emisisse metu sui parentis Placidi, super hæc cum sua Religione litem intendit. Quæritur, si in quatuor mensibus, quibus patienter fuit in Religione, post mortem sui parentis, gerens se pro monacho, reputandus sit, ut Religiosus, vel ut sæcularis, aut ut novitius?

RESOLUTIO.

2 Respondeo: Si pro Religioso professo non esset reputandus (ut mox *à nu. 6.* ostendam) ad minus pro Religioso novitio esse reputandum. Ratio est, nam licèt metus professionem annullat, *cap. Perlatum 1. cap. Cum dilectus de iis, quæ vi, metusve, cap. Insinuante, qui clerici, vel voventes, c. Cum monasteria 20. q.1. cap. Præsens, eadem causa q.3.* Non annullat tamen novitiatum, nec est textus id exprimens.

3 Nec obstat *l. Oratio, ff. de sponsalib. & l. si quis tutor. 60. vers. quamvis ff. de ritu nuptiar.* ubi dicitur, prohibito actu, prohiberi omne illud, per quod pervenitur ad illum. Unde infertur, prohibito matrimonio etiam sponsalia prohibita intelligi: ergo etiam prohibita professione, novitiatus prohibitus intelligitur. Non, inquam, obstat: nam ut communiter dicunt DD. eam legem solum habere locum, quando actus, qui prohibetur, prohibetur absolutè, omnibus modis; & non quando, non prohibetur absolute, nisi solum quoad istum modum, v. g. clandestinè, aut per metum. Et sic inter DD. magis recepta opinio est, prohibitionem matrimonii per metum, non se extendere ad sponsalia, ut cum pluribus tradunt Lessius *l.2. de just. & jure cap.17. numer.37.* Ægidius Coninch. *de sacram. disp.28. dub.1. num.7.* Henriq. *de matr. l.11. cap.9. numer.6.* Nec Sanch. qui ut probabilius sequitur, sponsalia esset nulla, eo nititur principio; sed in textu *in cap. Ex litteris 11. de Desponsat. impub.* ubi dicitur, puellam, quæ per metum desponsata fuerat cum puero minoris ætatis, spectare non teneri. Nec hic textus id concludit; nam in illo admoneri jubetur dicta puella, ibi: *Quod si puella commonita;* & hæc admonitio supponit obligationem. Et quamvis postea sponsalia jubeantur rescindi; id non probat fuisse nulla, sed annullanda.

Itaque non est textus, nec principium receptum, novitiatum per metum emissum annullans. Quamvis ergo dictus Franciscus in illis quatuor mensibus, Religiosus professus non fuisset, ad minus reputandus erat pro novitio. Et hoc, non solum quoad privilegium Canonis, quo etiam gaudent novitii, *cap. Non dubium, & cap. Ex tenore, de sentent. excommun.* nec solum quoad privilegium fori, quod etiam ad novitios extenditur, *cap.2. de foro competent.* pro ut hos textus communiter intelligunt DD. apud Martam *de jurisdict. part.4. casu 121. n.24.* affirmantes, novitios quantum ad utrumque privilegium Canonis, & fori esse personas Ecclesiasticas, *cap. Duo sunt genera 12. q.1.* sed etiam quoad alia professorum privilegia: quia novitii, quoad privilegia pro professis reputantur, ut docent Ancharan. *in cap. Nullus, numer.3. de tempor. Ordin.* Giurba *consil.15. num.8. cum pluribus,* Marta *proximè n.10.* Tambur. *de jur. Abbat. tom.3. disp.6. q.28. num.2.* cum Gratian. & aliis pluribus, & iisdem gaudent privilegiis, quibus professi, ut probat Sanch. *l.9. de matr. disp.38. & l.4. decal. cap.39. n.3.* & Fragos. *p.2. disp.24. §.15. nu.23.* cum pluribus. 4

Nec obstat, esse illos quatuor menses ultra annum novitii. Non obstat, quamvis enim annus novitiatus nequeat esse minor 16. anno, per *Concil. Trid. sess.25. c.15. de Regul.* ex justa tamen causa potest prorogari ultra annum; & omnes ii menses pro novitio reputantur; & quamvis ea prorogatio ex justa causa non fuisset, fortassis fuisset illicita, sed valida, ut doctè probant Castr. Palaus *tom.1. tract.3. disp.2. punct.9. numer.8.* Dian. *3. part. tract.2. de dubiis Regul. resol.128.* cum Fr. Emman. Rodrig. Rivio, & Soar. 5

Dixi *num.2. Si pro Religioso professo non esset reputandus;* nam certum mihi videtur, pro tali esse reputandum dict. Franciscum. Et hoc non ex eo solum, quia ex dictis nu.1. talem metum patris videtur fuisse solum reverentialem; qui professionem non annullat, ut cum communi DD. probat Sanch. *l.4. de matr. disp.6. n.18.* per textum *in c. fin. Qui clerici, vel voventes.* 6

Sed principaliter, quia dato, quod metus fuisset cadens in virum constantem, dict. Franciscus in dictis quatuor mensibus, in quibus, morte parentis, causa metus cessavit, tacitè professionem ratificavit: at tacita ratificatio post transactam causam metus, validam conficit professionem, quæ erat nulla, ob causam metus, per text. *in cap.2. de Regul.* ubi expressè loquitur de professione, cui mos post transactam causam non reclamatur; imò continuatur in habitu, & aliis actibus aliorum professorum, & dicitur, hanc ratificationem esse omnino validam, & firmam. Est etiam efficax textus *in cap. Cum virum, de Regular.* in quo deciditur, professionem, quæ à principio fuit nulla, per secutam ratihabitionem manere validam, ibi: *Si ratihabitione secuta, (etsi quandoque contradixisse constiterit) quod ante gestum fuerat, roboratur.* Idem probatur ex *textu in c. significatum, eodem tit.* ibi, *Si professionem à se prius factam ratam habuerit.* 7

Et omnibus expressior est textus *in cap. Ad nostram, de Regular.* ubi dicitur, sufficere hanc ratihabitionem esse tacitam; 8

tacitam; quæ consistit in eo, quod per tres dies, post transactam causam metus, habitus retineatur, ibi: *nisi habitum intra triduum deposuerit*. Idem dicitur *in text. in cap. Constitutionem, eodem tit. in 6.* ibi: *Si cessante causa metus, triduo perseveret, & text. in Clement. fin. de Regular.* ibi: *nisi hujusmodi habitum in colore, scissura, vel forma se distinctum patienter exhibeat.*

9 Quod præcipuè intelligitur, quando talis professus continuavit in actibus aliorum professorum, illos comitando, & se gerendo, ut unus illorum, per elegantem textum *in cap. vidua, de Regul.* ubi dicitur, novitiam, quæ sponte se ingerit actibus professarum, per hoc censeri professam, ibi: *Si in Ecclesia inter velatos, oblationes Deo obtulerit, velit nolit, sanctimoniæ habitum ulterius debet habere.*

10 Imò notant communiter DD. cum Panotmit. *in dict. capit. Vidua numer. 6.* Azor. *tom. 1. lib. 12. capit. 4. quæst. 3.* Sanctarell. *quæst. 28. variar. tom. 1. numer. 52.* ubi citat Angel. Tabien. Silvestr. Armill. & alios plures, eamdem vim habere ratihabitionem tacitam, & expressam, per textum *in capit. unic. de voto in 6.* ibi: *per professionem expressam, & tacitam*, & per textum *in capit. 2. de Regul. in 6.* ibi: *Professus tacitè, vel expressè*. Et sanè in jure principium est communiter receptum: *Par est virtus taciti, & expressi, idemque operatur*, ut probat textus *in l. de quibus ff. de legib.* & text. *in l. cum quid, ff. si certum petatur*, & text. *in l. triticum ff. de verbor. obligat.*

11 Nec ad talem ratihabitionem novus requiritur consensus Prælati, sed sufficit habitus retentio, & continuatio in actibus aliorum professorum, ut docti probat Navarr. *consil. 27. de Regul.* & Sanctarell. *cit. dict. quæst. 48. num. 30.* argumento text. *in capit. Ad id de sponsal.* ubi dicitur, matrimonium per metum celebratum manere validum; si cessante metus causa, pars, quæ matrimonio consentit, tale matrimonium tacitè ratum habeat. Idem tenet Fr. Emmanuel. Rodrig. *in summ. tom. 2. cap. 8. conclus. 4. numer. 5.* Hieronym. Sorbus *in compend. privileg. Mendicant. verb. Novitius numer. 4.* Sanctarell. *citat. dict. numer. 30.* Sanch. *lib. 2. de matrim. disp. 32. numer. 14.*

12 Addunt citat. Doctores in dubio, an professio fuerit ratihabita judicandam esse in favorem Religionis, *l. sunt personæ ff. de Religios. & sumptib. funerum*. Præterquam, quod constat de actu, & possessio stat pro professione: Quòd doctè prosequitur Navarr. *cons. 13. de Regul. numer. 10.* Sanctarell. *citat. numer. 48.* Soar. *tom. 2. de Regul. l. 7. cap. 2. num. 6.* Lessius *l. 2. de just. cap. 41. dub. 7. numer. 76.* Dian. *4. part. tract. 3. de Conscient. dub. resol. 55.*

QUÆSTIO LXXIV.

An mandante S. Pontifice, pro una Religione, professiones certo tempore emissas haberi ratas; possint dicti professi illas ratas non habere, & à Religione exire, & Prælati eos expellere?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Cum distinctione resolvitur quæst.*
3 *Post notitiam Brevis, & regimen obtinente novo Vicario, qui tacite suas professiones ratas habuerunt, Religionem relinquere non possunt.*
4 *Hoc maximè intelligitur, quando cum aliis professis in Religionis actibus continuarunt.*
5 *Eamdem vim habet ratihabitio tacita, ac expressa.*
6 *In dubio, an professio sit rata habita, in favorem Religionis standum est.*
7 *Si intra triduum dicti reclamarunt, & ab actibus professorum se abstraxerunt, à Religione possunt exire?*
8 *Prælati tales professos à Religione expellere non possunt.*

Quidam Prælatus certæ Religionis, qui tenebatur à S. Pontifice intra semestre, confirmationem sui officii consequi, illam non fuit consequutus. Ob quam causam Sum. Pontifex per Breve speciale jussit omnibus, qui professiones emiserunt, post dictum semestre, eas ratas habere; certioribus prius de eo defectu factis, ut extensius ex d. Brevi constat. Quæritur 1. An tales professi eas professiones nolentes ratas habere, relinquere possint talem Religionem? 2. An Prælati illos expellere possint? 1

RESOLUTIO.

Quod attinet ad primum: Respondeo cum distinctione: Non posse Religionem relinquere, si tacitè intra triduum suas professiones ratas habuerunt: & posse, si intra id tempus, eas ratas non habuerunt suppono, dictum Breve, post ratihabitionem omnium gestorum à tali Prælato, post dictum semestre, sic procedere: *Excipiuntur tamen omnes, & singulæ professiones eorum, qui in manibus ipsius; vel de ejus ordine receptæ sunt, post dictum semestre, quæ omnes erunt reiterandæ in manibus novi Vicarii, habita prius notitia per profitentes de prædicto defectu.* Hoc supposito. 2

Ostenditur prima pars distinctionis, nempè, non posse tales professos Religionem relinquere, seu ab illa exire; si habentes notitiam nullitatis suarum professionum, & dicti Brevis, & jam regimen obtinente novo Vicario, suas professiones tacitè rata habuerunt: probatur *ex textu in cap. significatum, de Regular.* ibi; *Si professionem à se prius factam ratam habuerit*; ex textu *in cap. Cum verum de Regular.* ubi dicitur, professionem in principio nullam, per secutam ratihabitionem manere validam, ibi: *Si ratihabitione secuta (etsi quandoque contradixisse constiterit) quod ante gestum fuerat, roboratur*; ex textu *in cap. 2. eodem tit.* & ex textu optimo *in cap. Ad nostram, eod tit.* ubi dicitur sufficere d. ratihabitionem tacitam, quæ consistit in retentione habitus per triduum post scientiam defectus, ibi: *Nisi habitum ... intra triduum deposuerit*. Idem probatur ex textu *in cap. Constitutionem, eodem tit. in 6.* ibi: *Si cessante causa, triduo perseveret*, & ex textu *in Clement. fin. de Regul.* ibi: *Nisi hujusmodi habitum in colore, scissura, vel forma distinctum, patienter exhibeat, &c.* 3

Et hoc maximè cognoscitur, quando tales professi continuarunt in exercitio actuum aliorum professorum, illos agendo, & se gerendo, ut alii professi, per optimum textum *in c. vidua de Regular.* ibi: *Si Ecclesia inter velatas, oblationem Deo obtulerit, velit nolit, sanctimoniæ habitum ulterius debet habere.* 4

Unde communiter advertunt DD. cum Abbat. *in dict. capit. vidua, numer. 9.* Azor. *Instit. moral. part. 1. lib. 12. capit. 4. quæst. 3.* Sanctarell. *quæst. 48. variar. tom. 1. num. 52.* eandem vim habere ratihabitionem tacitam, ac expressam, ut probatur ex textu *in cap. 2. cit. de Regular.* ut expressè probatur *ex cap. unico, de voto in 6.* ibi: *per professionem expressam, vel tacitam, & capit. 2. de Regul. ibidem*, ibi: *Professus tacitè, vel expressè*, ex eo principio, quod: *par est virtus taciti, & expressi*, & legibus, quas adduximus *præcedenti q. num. 10.* & ultra videri potest Barbos. *tract. de axiomat. juris, axiom. 218. n. 1. & 2.* 5

Conveniunt insuper DD. in dubio, an professo fuisset rata habita? Censendam esse ratam in favorem Religionis: Textum id probantem, & DD. id prosequens, vide *quæstionem præcedentem, num. 12.* Quamvis enim hæc in responsione horum casuum fuissent repetita, in præsenti sufficiunt dicta. 6

Secunda pars distinctionis ostenditur; scilicet, si tales professi intra triduum, post notitiam nullitatis suarum professionum reclamarunt, & se abstinuerunt ab actibus professorum, illos non amplius continuantes, liberè à tali Religione possunt exire, & illam relinquere. Ratio est evidens, quia ex dicto Brevi constat, eas professiones fuisse nullas: at quando professio ex aliquo defectu 7

fuit

fuit nulla, si postea rata non habeatur, tacitè, vel expressè, libertatem non tollit, ut talis professus non possit eam Religionem relinquere, & liberè ab illa exire; ut probat Textus expressus *in cap. significatum, & in cap. Ad nostram de Regular.* & Text. *in cap. Constitutionem eodem tit. in 6.* & Textus *in Clement. fin. de Regul.* & tenent communiter DD. apud Barbos. *in Collect. ad citatos Textus.* Neque enim homo liber est cogendus ad perpetuam Religionis servitutem, ut probat Navarrus *in cap. statuimus num. 78.* ex Text. *in l. Titia, §. Titio centum, ff. de condit. & demonstrat.* & ex Text. *in l. Liberi hominis, ff. de contrahend. empt.*

8 Quod attinet ad secundum quæsitum, nempè, An Prælati tales professos à Religione possint expellere? Respondeo, non posse. Ratio est, quia, ut suppono, tales professi fuot legitimè approbati per suffragia Capituli ad suas emittendas professiones, quia d. Breve omnia alia gesta rata habet, solùm mandans dictas possessiones reiterari, & cùm dicta Religio dictos professos approbatos, & jam admissos ad professionem habeat, non potest in damnum illorum rescindere, quod legitimè ab ea gestum est, ut probat Textus *in cap. Quod semel placuit, de Regul. jur. in 6.* ibi: *Quod semel placuit, amplius displicere non potest,* Text. *in l. Nemo potest mutare, ff. eodem tit.* ibi: *Nemo potest mutare consilium suum in alterius injuriam;* Quod latè prosequitur Caldas *de potest. eligend. cap. 16. num. 15. versic. Et qua ad primum,* & Barbos. *in Collect. ad Regul. Quod semel, num. 1. de Regul. jur. in 6.*

QUÆSTIO LXXV.

An variæ progressiones cujusdam Prælati, contra alium fuissent justæ, & validæ?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *In causa manifesta potest Vicarius Generalis recusare Visitatorem.*
3 *Ut aliquis recusetur ut suspectus, non requiritur posse dare sententiam.*
4 *Regulares à disciplina, & correctione, non possunt appellare.*

1 IN certa Religione, juxta suas Constitutiones in Capitulo Generali, per suffragia vocalium ejusdem Capituli, eligitur unus Visitator Generalis, cujus munus est, in fine triennii de Generali tantùm, & ejus secretario visitare. Et culpas delatas, & inventas Capitulo, & Definitorio sequenti, præsentat, ut in illo de illis feratur judicium. Item statuit Constitutio, quòd deficiente hoc visitatore electo, ante initam visitationem, quatuor visitatores ordinis cum duobus Prioribus ex antiquioribus, & uno Religioso vocali Capituli antiquiori, novum visitatorem, qui loco Definitorii visitet, eligunt. Item, quòd decedente Generali in ultimo anno, primus Definitor in Vicarium Generalem eligatur. Et sic in præsenti evenit. Item evenit, quòd mandante Visitatore in Capitulo electo, petere (ut mos est) multas Provinciæ à P. Vicario Generali ad suam visitationem, quia jam tempus ad illam advenerat. Ille non solùm illas tribuere noluit, sed ipsi P. Visitatori quasdam exceptiones intimare jussit, illum, ut suum inimicum recusans. Ad has arbitrum elegit suum particularem amicum, dicens, P. Visitatorem alium pro se sumere. Cui P. Visitator respondit, in se locum non habere aliquas exceptiones, tum quia erat Visitator ordinarius, tum quia, nullas culpas contra dictum P. Vicarium Generalem erat judicaturus. Hac responsione audita, Religiosus à P. Vicario electus arbiter, sententiam protulit contra Visitatorem, illum pro suspecto declarans; & insimul mandans pro toto ordine sub pœna excommunicationis, & cum censurarum majorum offensione, ne ullus cum illo visitasset, nec pro visitatore illum recognosceret. Ad S. Sedem ab hac sententia appellavit P. Visitator. Quia non obstante, P. Vicarius Generalis convocavit Definitores, ut certa die ad electionem novi Visitatoris adessent in tali conventu.

Quæritur primò, An d. Vicarius Generalis potuisset, ut suspectum recusare Visitatorem Ordinarium in Capitulo electum, non laturum sententiam circa culpas dicti P. Vicarii Generalis, & ejus secretarii inventas? 2. An Religiosus à Vicario Generalis arbiter electus, sententiam ad arbitrium potuisset ferre adversus P. Visitatorem, ex sola tantùm responsione adducta supra? 3. An procedere potuisset censuris, & aliis gravationibus pro toto ordine, ut tulit, & ferre promisit? 4. An dato casu, quòd nova fiat Visitatoris electio; in illa suffragium habere debeat P. Vicarius Generalis, quia est primus Definitor, & quia contra illum futura est Visitatio, nam est Vicarius Generalis, & quando in casu mortis Visitatoris, in Definitorio Visitator eligitur, statuit Constitutio Generalem suffragium non habere? 5. An Vicarius Generalis totum Definitorium, ut suspectum, recusare possit?

§. I.

An d. Vicarius Generalis, ut suspectum, potuisset recusare Visitatorem Ordinarium in Capitulo electum, sententiam non laturum in culpas d. Vicarii Generalis, & ejus secretarii inventas?

Respondeo, potuisse, si causa suspicionum esset manifesta. Ratio desumitur ab illo principio: Quòd recusatio omnibus conceditur, ut tradit Gloss. *in cap. in singulis, de statu Monachor. versic. Et appellatione,* ibi: *Quia justa recusatio nulli est deneganda.* Nam censetur justa defensio, quæ est de jure naturali, ut constat ex Textu *in cap. Cum inter, de exception.* ubi dicitur, etiam excommunicato licitum esse, exceptione interponere; quippe etiam huic licita est defensio. Ita Sanchez *lib. 6. decalog. cap. 8. num. 3. & lib. 6. consil. cap. 8. dub. 3. numer. 17. in Manual. Regul. tract. 9. cap. 4. num. 7.* Lezan. *in summ. qq. Regul. tom. 3. verb. Index numer. 13.* Aldrete *de disciplina Relig. lib. 12. cap. 28. num. 33.* 2

Nec obstat, dictum Visitatorem, in culpas Vicarii Generalis, & ejus secretarii sententiam ferre non posse. Non, inquam, obstat, quia licèt, stante jure civili, id requiratur, stante jure Canonico non est necessarium, *cap. Super eo 12. de appellat.* Unde colligitur, ut aliquis recusari possit, ut suspectus, non esse necessarium posse ferre sententiam, sed sufficere, posse modum suæ executionis excedere, ut benè notant Barbos. *in Collectan. ad dict. cap. Super eo, num. 3.* & Stephanus Gratian. *in disceptat. forens. cap. 146. num. 37. & seqq.* Addentes ex Bartol. *in l. A divo pio, §. Sententiam Romæ, num. 6. ff. de re judicat.* & ex Rebuff. *tom. 1. Ad leges Galliæ, tract. de sentent. executione, Gloss. 13. num. 3.* quòd à mero executore, quando excedit modum executionis sibi commissæ, appellari potest. Et est receptum principium, posse recusari illum, de quo potest appellari, *d. cap. super eo, de appellat.* ut notant communiter DD. apud Barbos. *in Collect. ad dict. cap. num. 10.* 3

Dixi: *Si causa suspicionum esset manifesta,* nam Religiones privilegiis gaudent, ne sui Religiosi in rebus ad disciplinam, & correctionem Religiosam pertinentibus, appellari possint. Quæ privilegia latè referuntur à Sorbo *in compend. privileg. Mendicant. num. 1.* & à Sanchez *lib. 6. decal. cap. 8. num. 17.* Et quod dicitur de appellatione, ad recusationem extenditur. Quæ privilegia intelligunt DD. quando causa suspicionum non fuerit manifesta; ut optimè advertit Sanchez *proxime num. 11. in fine,* ibi: *Sicut num. præcedenti diximus appellationem non concedi Religiosis, nisi quando manifestus est Prælati excessus, ita nec recusatio concedenda est, nisi quando manifesta est causa suspicionis Prælati, cum Textus in dicto cap. Super eo, æquiparet recusationem, & appellationem: & utraque tranquillitati Religionis æque adversetur.* Videatur Fragos. *tom. 1. disp. 24. §. 6. num. 83.* 4

§. II.

An Religiosus à Vicario Generali electus arbiter, sententiam ad arbitrium potuisset ferre adversus Visitatorem, ex sola tantum responsione adducta supra num. 1.

SUMMARIUM.

5 *Non poterat, susceptiones non coram eo, sed coram Capitulo, vel Definitorio probandæ erant.*
6 *Non habebat jurisdictionem.*
7 *Quando Judex pro suspecto dari nequit, processus currere debet cum dependentia ab eo, quod postea judicandum erit.*

5 Respondeo, non potuisse: Hoc ex duobus fundamentis ostenditur. Primò, quia dictæ suspiciones probari debeant coram Capitulo, aut Definitorio, cujus Commissarius, aut delegatus erat dictus Visitator. Et licèt, quando Judici pars suspiciones imponit; ipse Judex, & pars arbitros debeant eligere, ut de illis judicent, *cap. Legitima, de appellat. in 6. & cap. secundo requiris, & cap. Cum speciali, de appellat.* Hæc tamen doctrina generalis in tribus limitatur casibus; unus illorum est, quando Judex est delegatus: tunc enim suspiciones coram ordinario probari debent. Id enim probat Textus *in cap. Si contra, de offic. delegat. in 6.* & notant communiter DD. apud Francum *in cap. Cum speciali, de appellation. numer. 2.* & apud Sanchez *lib. 6. consil. cap. 8. dubit. 3. numer. 26.*

6 Secundò ostenditur, & principaliter; quia semel, quòd dictus visitator pro recusato se dare noluit, arbiter P. Vicarii Generalis, nullam super eum jurisdictionem habebat; nam ut arbiter super partes, illam habeat, de consensu utriusque eligendus erat; ut tenent communiter DD. cum Gloss. *in cap. secundo requiris, verb. aliquos, de appellat.* Francus *ibidem*, Speculator *1. part. tit. de recusat. §. effectus*, Tiraquel. *de revocat. donat. verb. susceperit, num. 247.*

7 Et notare debetur, quòd quando Judex pro recusato se dare nequit, sui processus currere debent, cum dependentia tamen, quoad valorem illius, quod postea judicabitur, fuerit ne justè, aut injustè recusatus. Sic Sanchez *citat. numer. 28.* Cujus verba, quia magnæ sunt considerationis in hac materia, hic refero, & sunt sequentia: *Si verò Judex Ecclesiasticus recusatus, non obstante recusatione, procedat, pendet ex futuro eventu: Si enim postea declaretur, causam esse justam, non valeat processus; Si vero declaretur esse injustam, valet.*

§. III.

An dictus arbiter procedere potuisset censuris, & aliis gravaminibus pro toto ordine, ut tulit, & ferre promisit?

SUMMARIUM.

8 *Non potuit ex defectu jurisdictionis.*
9 *Sententia Pastoris sive justa, sive injusta timenda est; quomodo intelligatur.*

8 Respondeo, non potuisse. Ratio est, nam tales censuræ præterquam, quod sint latæ à non habente jurisdictionem, & consequenter nullius roboris, & valoris; sunt injustæ injustitia commutativa, contra jus, quod ordo, & dictus Visitator habet ad visitandum; dum Capitulum, aut Definitorium, aut ipse visitator pro recusato non datur: censuræ verò injustæ injustitia commutativa sunt nullæ, ut probat Text. *in cap. Cui est illata, & cap. Illud 11. quæst. 3.* Quæ autem sunt nulla, nullum operantur effectum, *l. 4. §. condemnatum, ff. de re judicata.*

9 Nec obstat Text. *in cap. sententia 11. quæst. 3.* ibi: *Sententia Pastoris, sive justa, sive injusta timenda est.* Non, inquam, obstat, quia hic textus intelligitur primò, de censura, quæ est injusta injustitia legali; quia non est servatus ordo juris, non verò de illa, quæ est injusta injustitia commutativa. Vel dic secundò, intelligi de illa, quæ est injusta in rei veritate, dummodo sit justa secundum allegata, & probata. Vel dic tertiò, intelligi de sententia in dubio, an sit justa? nam in tali dubio, semper parendum est, *cap. Quid culpatur 23. quæst. 1.* Vel dic quartò, hanc sententia non esse à Pastore, sed ab arbitro non habente jurisdictionem. Omnes hi quatuor sensus communiter à Doctores recipiuntur, ut videre est in Barbos. ad Collectan. in dictum *cap. Sententia 11. quæst. 3.*

§. IV.

An dato casu, quod nova fiat visitatoris electio, in illa suffragium habere debeat P. Vicarius Generalis, quia est primus Definitor, & quia contra illum futura est visitatio, nam est Vicarius Generalis, & quando in casu mortis visitatoris, in Definitorio visitator eligitur, statuit Constitutio, Generalem suffragium non habere?

Respondeo, suffragium non habere. Ratio est, quia 10
Visitator depositus, quantum ad istum effectum, reputatur pro mortuo, ut asserunt Barbos. *de potestat. Episcop. allegat. 25. numer. 21.* Navar. *in cap. placuit, de pœnitent. distinct. 6. numer. 263.* Sanchez *lib. 8. de matrimon. disp. 28. num. 72. & num. 75.* At si dict. Visitator verè obiisset, dict. Vicarius Generalis suffragium in sua electione in Definitorio non habuisset, ut disponunt Constitutiones, & sicut ratio extenditur ad præsentem casum, ita earum dispositio.

§. V.

An Vicarius Generalis totum Definitorium, ut suspectum recusare possit?

Respondeo, posse. Probatur ex Text. *in cap. Licet ex* 11
suscepto, de foro competent. ubi dicitur, posse totum collegium, & totam Civitatem pro suspectus recusari, ut notant communiter DD. quos citant, & sequuntur Francus *in cap. Postremo, de Appellat. numer. 16. & numer. 17.* Navar. *lib. 2. consil. tit. de appellat. conclus. 1.* Sanchez *lib. 6. consil. cap. 8. dub. 3. num. 10.* Quod intelligi debet duabus limitationibus. Prima, quando causa suspicionum fuerit manifesta; ut constat *ex dictis numer. 4.* Secunda, quòd si dict. Definitorium, pro recusato se dare nequeat? Currere debet processus, & sententia, à qua appellare potest P. Vicarius Generalis. Et tunc pro valido, vel non valido dabitur processus, quando Capitulum sequens, pro justa, aut non justa judicaverit causam suspicionum, *juxta dicta num. 7.*

QUÆSTIO LXXVI.

An vidua obtinens licentiam à Sum. Pontifice ad se recipiendam in quoddam Monasterium cum una famula, ad illi assistendum in suis necessitatibus, facta Monialis retinere possit eamdem famulam?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Potest absque nova licentia.*

Birgitta nobilis vidua à Summ. Pontifice licentiam 1
obtinuit, ad se conferendam in unum Monasterium Sanctæ Claræ cum quadam famula, ut illi in suis necessi-

cessitatibus serviret; erat enim infirma, & iterata symptomata patiebatur. Hanc licentiam executioni mandavit. Imò in eodem Monasterio existent, ad sumendum statum Religiosum deliberatè se resolvit. Ad novitiatum admissa, ad emittendam professionem, proxima est. Exoptat eamdem famulam, quæ illi fuerat concessa pro statu non Religioso in statu Religioso retinere. Quæritur, An virtute licentiæ obtentæ, eam retinere possit?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, posse. Ratio est, quia causa motiva dictæ gratiæ, fuit necessitas d. Birgittæ, quæ post viduitatem cum infirmitatibus in illud se recipit Monasterium, ut constat ex rescripto obtento, ibi: *Cum una ancilla, quæ illi in suis necessitatibus assistat*, & illius qualitas ibi: *Quo melius honori suo consultum sit*. Et hæ sunt, & esse solent causæ motivæ dictæ gratiæ, quando conceduntur fœminis nobilibus, se in Monasterium recipientibus, vel professionem emittentibus in Monasteriis S. Claræ, ut tradunt Tamburin. *de jure Abbatiss. disput.* 25. *quæst.* 16. *numer.* 4. *in fine*, & Sanchez *lib.* 6. *decalog. cap.* 16. *num.* 16. Et quando in similibus gratiis subsistit causa motiva, censentur eædem gratiæ persistere, & in suo robore, ac vigore perseverare, non obstante quacumque varietate, errore, aut falsitate, in aliis causis impulsivis, quæ in hac, & similibus gratiis sunt cætera omnia, excepta infirmitate, & qualitate, & notant Tamburin. & Sanchez *locis citat.* Mutatio enim, error, seu falsitas in causis, quæ non sunt motivæ, sed solùm impulsivæ, non vitiant gratiam, ut probat Text. *in cap. Dudum, versic. nos igitur, de præbend. in* 6. *Text. in cap. final. de filiis presbyter. eodem* 6. *Text. in l. Cùm tale* 71. *§. Falsam causam, ff. de condit. & demonstr. Text. in cap. Post translationem, de renuntiat. Text. in cap. Si Christus, de jure jurand. Textus in cap. Cum cessante, de appellat. Text. in l.* 1. *§. Sexum, ff. de postuland.* ut cum communi DD. tenet Sanchez *lib.* 8. *de matrim. disput.* 21. *num.* 32. Barbos. *in Collect. ad dict. Text.*

QUÆSTIO LXXVII.

An sit Simonia dare, aut recipere pecuniam pro beneficiis resignatione libera, hoc est, in nullius favorem?

1 Respondeo affirmativè cum Soar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 4. *cap.* 35. *numer.* 1. *in fine*, ibi: *Itaque hæc renuntiatio nihil ad Simoniam pertinet: nisi fortasse, quatenus pro illa facienda, pecunia intervenire potest; sic enim materia est simoniæ*. Idem tenet Silvest. *verb. Simonia numer.* 2. ibi: *Non redimi, nec resignari. Cap. Querelam, de Simonia*, ibi: *Pecunia accepta resignavit*. Et idem Silvest. *num.* 13. cum Antonio de Butrio inquit: *Quòd sicut nec licet pecuniam dare immediatè pro beneficio, ita nec pro ejus vacatione, ut postea conferatur, quin præambulum est, & via ad collationem*. Idem tradit Sanchez *in consil. lib.* 2. *cap.* 3. *dub.* 27. ibi: *Simonia est dare pretium pro resignatione, & vacatura beneficii*. Et hujus resolutionis ratio est; quia resignatio beneficii, est resignatio rei spiritualis: ergo non potest vendi.

QUÆSTIO LXXVIII.

An famula è Monasterio semel egressa causa infirmitatum, possit recuperata sanitate iterum recipi, saltem ex licentia Papæ absolutè concessa, ut à Moniali famula habeatur?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non potest iterum recipi.*
3 *Idem de aliis fœminis aliqua de causa urgenti monasterium ingredientibus.*

Quædam famula è Monasterio Monialium S. Francisci egressa, causa infirmitatum; & recuperata salute iterum fuit accepta, quin adverteretur esse contra jus. Aliquibus annis elapsis, illam cum aliis Moniales expulerunt, quia acceperunt, illas fuisse nulliter receptas secundo, cum jam semel è Monasterio fuissent egressæ. Nunc tamen aliquæ Moniales eam fœminam in famulam volunt recipere, ad quòd à Sede Apostolica licentiam obtinuerunt; non tamen expressè ad hanc, quæ fuit egressa, etiam expulsam, sed ad qualemcumque honestam. Quæritur, An possit Vicarius Generalis, cui commissa est licentia à Sum. Pontifice obtenta, ut hæc fœmina tertiò idem monasterium ingrediatur, aliud non habens impedimentum? 1

RESOLUTIO.

Respondeo, mihi videri, non posse. Ratio est, quia scrupulum ingerit Breve Gregorii XIII. incipiens: *Dilecti Filii*, apud Tamburin. *de jure Abbatissar. disp.* 25. *quæst.* 16. *numer.* 4. ibi: *Quæ ancillæ, sicut Moniales clausuræ legem observent, & ibi perpetuò durante ipsarum vita maneant; & conversarum loco sint; sed tamen infirmitate incurabili, vel perpetua ingruenti, aut ob corruptos mores inde educi superiorum judicio possint, ita ut in eisdem Monasteriis, aut aliis amplius non recipiantur, &c.* Et Tamburin. *citat. disput.* 2. *quæst.* 2. *numer.* 15. inquit: *Semel egressæ iterum admitti nequeunt... Licentiam novam à Sacra Congregat. petere debent, exprimendo, se prius extitisse in eodem, vel altero Monasterio, &c.* Et hæc famula, de qua agitur, ab hoc monasterio fuit dimissa, & licentia habita de hac non facit mentionem expressam. 2

Et dispositum circa has famulas, etiam videtur dispositum circa uxorem, quæ ob periculum permittitur Monialium Monasterium ingredi, ut cum aliis tenet Barbos. *de potestat. Episcop. allegat.* 102. *numer.* 66. ibi: *Et si semel exierit, numquam postea in idem Monasterium ingredi poterit*. Utrùm verò hæc dispositio comprehendat viduas, & educandas, ita ut si egrediantur, iterum admitti non possint? Affirmant DD. Barbos. *de viduis loco citat. numer.* 67. & de educandis *numer.* 63. *in fine*, vide Pellizzarium *tom.* 2. *tractat.* 10. *cap.* 5. *numer.* 187. *per totum*, citantem Tamburin. Fateor tamen me scivisse de aliquibus fœminis, quæ causa educationis fuerunt in Monasterio, & antequam professionem emisissent, ab illo fuerunt egressæ, & post aliquos dies iterum id Monasterium fuerunt ingressæ, & novitiatum inceperunt, sine Sacr. Congregat. licentia. Cujus verò licentia, nescio, ipsi, qui eam concesserunt, viderint: nam in DD. hoc non inveni de licentia alicujus permissum, sed tantum data licentia S. Congreg. Vide citatos Pellizzarium, & Tamburin. 3

QUÆSTIO LXXIX.

An Religiosus hæres institutus à quadam persona, causam criminalem habente contra homicidam, possit de licentia sui Superioris, esse accusator sine incursu irregularitatis, si protestetur, se non intendere mortem accusati, sed civiliter pœnam, & satisfactionem sibi debitam?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Secuta morte, irregularitatem non incurrit.*
3 *Nomine Clericorum veniunt Religiosi.*

4 *Etiam si homicida Religioso damnum non intulerit, sufficit ad non incurrendam irregularitatem, quod homicida illius patruelem occiderit.*

1 QUidam Religiosus institutus fuit hæres à fœmina consanguinea, quæ causam agebat in judicio criminalem, adversus homicidam, qui occiderat patruelem dicti Religiosi, & à suo superiore facultatem habet, ut causam dictam prosequi possit, in casu, quo possit. Quæritur, an dictus Religiosus cum possit prosequi, præmittendo protestationem, non petendo vindictam, sed satisfactionem civilem?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, posse d. Religiosum, præmissa in judicio protestatione, ex duplici capite prosequi causam criminalem, quam defuncta gerebat. Ex primo capite: quia cùm sit hæres defunctæ, personam defunctæ repræsentat ex Text. *in Authent. de jure curand. à morient. præstit. collat.* 5. & ex Donell. Doct. Joannes de Carvall. *ad cap. Raynald. part.* 2. *numer.* 433. ergo sicut defuncta illam causam criminalem gerere poterat, sic etiam hæres potest. Cum hac tamen limitatione, ut protestationem præmittat, ne irregularitatem incurrat, ut constat ex Text. *in cap.* 2. *de homicidio in* 6. quæ irregularitas absque dubio incurretur præcisa protestatione, quia est accusator; & secuta morte, ab illo incurritur, ut colligitur *ex cap. sententiam, & cap. Clerici, ne Clerici, vel Monachi*, & omnes tradunt DD. apud Castr. Palaum *tom.* 6. *de Censur. disput.* 6. *punct.* 14. §. 2. *num.* 1. *& num.* 2. Data tamen protestatione, illam non incurrit, ut etiam constat ex Text. *in cap. Prælatis, & Cleric.* 2. *de Homicid. in* 6. & DD. quos latè citant, & sequuntur Barbos. *in Collect. ad proximum citat. cap. numer.* 1. & Leand. *tom.* 5. *de irregular. tractat.* 2. *disput.* 7. *quæst.* 46. Et hoc habet verum, etiam si ex voluntate, & animo homicida accusetur, ut pœnam sanguinis consequatur, modo hæc voluntas, & animus externè non manifestetur, sed oppositum protestetur. Sic cum probabiliori sententia Navarrus, Henriq. Avila, & alii plures apud Castr. Palaum *cit. dict. numer.* 2. Et ex alio capite poterat præmissa protestatione, accusare dictum homicidam, pro injuria illata suo patrueli, illum occidens, nulla data occasione, ut plures docent DD. quos mox *numer.* 4. citabimus.

3 Nec obstat primò Textus *cit. in cap. Prælatis*, qui solùm loquitur de Prælatis, & Clericis, ibi: *Prælatis, vel Clericis, qui de laicis suis malefactoribus, &c.* nomine autem clericorum non veniunt Religiosi, ut est, hic de quo agimus. Non, inquam, obstat, quia Religiosi in lata significatione, veniunt nomine clericorum, ut cum Cardin. Tusch. & aliis tradit Barbos. *tractat. de appellat. verb. appellat.* 51. *num.* 2. & in favorabilibus, ibi *num.* 7. & Textus absolutè loquitur de omnibus, ibi: *vel Clericis quibuscumque.*

Nec obstat secundò, quod hic Religiosus accusare intendit homicidam, à quo nullam accepit injuriam, sed solùm suo consanguineo factam, & Textus *cit. in cap. Prælatus*, requirit, quòd injuria fuisset propria, ut licitè quæri possit, ibi: *De laicis suis malefactoribus*. Unde plures, & graves DD. existimant non obstante protestatione, accusatorem irregularitatem incurrere, si pro consanguineorum injuria aliquis accuset, quando ii consanguinei non sunt parentes, filii, nec fratres inter se, qualis non est dictus Religiosus. Sic Soar. *de Censur. disput.* 47. *sect.* 2. *numer.* 17. ibi: *Tamen ut possimus aliquam certam regulam assignare, & ut teneamus proprietatem verborum textus, necessarium est, dicere, tantam debere esse conjunctionem, ut alterius injuria in propriam personam censeatur redundare, qualis censetur regulariter esse inter parentes, & filios, & fratres inter se, non verò in aliis gradibus, nisi aliqua specialis ratio intercedat, ut si injuria fiat in mea domo, vel persona, quæ existit sub cura, & protectione mea, vel cum alia simili circumstantia, &c.* Idem sentiunt Filliuc. *tractat.* 19. *cap.* 9. *numer.* 151. Bonac. *tom.* 1. *disput.* 7. *quæst.* 4. *punct.* 2. *numer.* 4. & alii quos citat, & Dian. *part.* 4. *tract.* 2. *resolut.* 33. at occisus erat patruelis dicti Religiosi, & non frater. 4

Non, inquam, obstat, quia respondetur primò, quamvis ea opinio sit probabilis, probabilior est opposita, asserens non incurrere irregularitatem secuta morte, præmissa protestatione, illum, qui consanguinei intra quartum gradum homicidam accusat, quia talis consanguineus censetur persona propria. Ut cum pluribus tenent Leand. *tom.* 5. *de irregul. tract.* 2. *disput.* 7. *quæst.* 56. & Castr. Palaus *dict. tom.* 6. *disp.* 6. *punct.* 14. §. 2. *num.* 6. ubi sic: *Quod si roges, quando censenda est accusatio instituta in causa propria, & quando in aliena? Respondeo, censeri in causa propria institutam, si instituta sit in defensionem, & reparationem tui honoris, famæ, vel rerum temporalium, vel in reparationem parentum, filiorum, fratrum, alteriusve similis consanguinei, vel cognati. Quinimo existimo te causam propriam prosequi esse censendum, si causam tui consanguinei, vel cognati intra quartum gradum prosequaris, quia consanguinei, & cognati ita intra se conjunguntur, ut bonum, vel damnum alicujus omnium esse censeatur.* Sicuti indicat Covar. &c. Secundò respondetur, secuta morte homicidæ, & facta protestatione, dictum Religiosum non incurrere irregularitatem, qui ut hæres defunctæ causam illius prosequebatur, cujus maritum dictus homicida occidit, & juxta DD. citatos, illam prosequi poterat, absque irregularitatis incursione. Sic censeo. 5





DISPU-

DISPUTATIO QUARTA.

DE RESTITUTIONE.

QUÆSTIO I.

An licitus sit hic contractus: *Dare pecuniam ad rationem juris sub interesse sexti, & quarti pro quolibet pecuniæ centenario?*

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Dictus contractus non distinguitur à contractu mutui.*
3 *Ratione mutui nihil ultra sortem accipi potest; potest tamen aliquid accipi ratione damni emergentis, lucri cessantis, aut periculi sortis.*
4 *Pro mera carentia pecuniæ, vel expectandi usque ad certum tempus ultra sortem nihil potest accipi.*
5 *Ob periculum recuperandæ sortis aliquid potest accipi, & peti.*
6 *Fidejussor potest interesse accipere pro periculo, cui se exponit, fidejubendo.*
7 *Ut tamen dictus contractus sit licitus, subesse debet vere periculum sortis.*
8 *Oppositum docent graves DD.*
9 *Textus in cap. in Civitate, non est contra resolutionem.*
10 *Textus in cap. Naviganti sensum alium habet diversum.*

1 IN hoc Lusitaniæ Regno viget consuetudo dandi pecuniam, verb. gr. centum aureos sub interesse sex, & quarti singulis anni, solvendo, dum contractus non dissolvitur; & hunc contractum vocant Lusitani: *Dare pecuniam ad rationem juris*, quia Census, qui juxta Constitur. Beati Pii V. de Censibus, in redditibus annuis Regis, & Magnatum emuntur, appellantur communi usu *jura*, ut jam notavit Molin. *disp.* 383. *vers. in hoc Regno*. Et licèt illa cum his conveniant in nomine, & in eo, quòd sint Census, & in pretio pensionum: in re tamen non conveniunt. Nam in census sunt merè personales, redimibiles post annum ab utraque parte; nempe à tradente pecuniam, & ab illam recipiente; intercedunt etiam inter personas, mercaturam non exercentes, & etiam nullo intercedente damno emergente, lucro cessante, aut periculo imminente: secus evenit in censibus, & redditibus annuis Regis, & Magnatum emptis, hi enim census sunt reales, & celebrantur cum clausulis in Bulla B. Pii V. contentis. Quare dictus contractus, nihil aliud esse videtur, quàm quoddam mutuum: nempe dare pecuniam ad rationem juris sub interesse sex, & quarti, pro quolibet centenario post annum solvendo. Sicut enim mutuans centum aureos post annum solvendo cum interesse sex, & quarti; & mutuarius ad id implendum se obligat, omniaque sua bona ad solutionem; ita in dicto contractu, praxique istius Regni, censuista tradit centum aureos solvendos post annum, cum interesse sex, & quarti, & censuarius se obligat, omniaque sua bona post annum solvendos, & pensionem, seu interesse. Cùm ergo dictus contractus cum mutuo coincidat, & nullum inter illos detur discrimen, nisi in vocibus, quod etiam notarunt Molin. *disp.* 387. *vers. Hunc ergo, & sequent. ad Rebel.* 2. *part. lib.* 10. *q.* 3. *num.* 2. & alii. Sequitur ergo per bonam consequentiam, sicut mutuum cum interesse est illicitum, & injustum, ita dictum contractum esse illicitum, & injustum. Quæritur 1. An habentibus pecuniam in arca otiosam, licitum sit, illam tradere ad rationem juris sub interesse certo, pro quolibet centenario, in fine anni solvendo, ratione periculi? 2. An dictus contractus sit census personalis, & licitus? 3. An sit licitus jure positivo? 4. Sub quo interesse, intercedente periculo, dari possit pecunia ad rationem juris? 5. Aliqua dubia circa eundem contractum resolvuntur.

§. I.

An habentibus pecuniam in arca otiosam, licitum sit, illam tradere ad rationem juris sub certo interesse, pro quolibet centenario, in fine anni solvendo, ratione periculi?

Ex dictis num. 1. constat, nihil aliud esse, tradere pecuniam, ad rationem juris, sub interesse, quàm dare pecuniam mutuam sub interesse; Et sicut ratione mutui, nihil extra sortem, esse solvendum, ita etiam ratione dicti contractus dandi pecuniam ad rationem juris, præcisè sumpti, nihil, extra sortem esse solvendum. Hujus ratio est, quia usura ratione mutui jure divino est prohibita, Luc. 6. ibi: *Mutuum date, nihil inde sperantes*; & ex aliis scripturæ locis. Et dare pecuniam ad rationem juris, præciso alio titulo justo, est usura, jure divino prohibita. Psalm. 14. ibi: *Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto ejus? Qui pecuniam suam non dedit ad usuram.* Et ex aliis locis non paucis, apud DD. citandos. 2

Constat secundò, quamvis ratione mutui nihil accipi potest, extra sortem, posse tamen aliquid accipi, ratione lucri cessantis, damni emergentis, aut periculi recuperandæ sortis, ut communiter docent TT. in materia de mutuo, & usura, & ratione eorum titulorum, aut cujuslibet illius potest aliquid accipi ex eo contractu, dandi pecuniam ad rationem juris, quia hic contractus, ut dictum est, non distinguitur à contractu mutui. 3

Certum est, & observandum neminem posse ratione mutui aliquid ultra sortem exigere, pro mera carentia pecuniæ, vel ob obligationem expectandi solutionem, usque ad certum tempus. Ratio est, quia Sum. Pontifices Alexander VII. & Innocentius XI. in suis Decretis has damnarunt propositiones; Innocentius in suo incipiente: *Sanctiss. Dominus noster*, edito 4. Martii anni 1679. hanc: *Cùm numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit, qui non majoris faciat pecuniam præsentem, quam futuram, potest creditor aliquid ultra sortem à mutuatario exigere, & eo titulo ab usura excusari.* Quæ ab hoc Pontifice inter damnatas est 41. Et Alexander, in suo secundo Decreto, quod incipit: *Sanctissimus D. N.* edito 25. Martii anni 1666. hanc: *Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.* Quæ damnatis ab hoc Pontifice est 42. Quidquid sit, quod illas docuerint non pauci, quos afferunt, & citant Bonacin. *tom.* 2. *tract. de restit. & contract. disp.* 3. *q.* 3. *punct.* 6. *n.* 1. Dian. *part.* 1. *tract.* 8. *resol.* 48. *& p.* 5. *tract.* 13. *resol.* 50. *& part.* 8. *tract.* 7. *resol.* 63. *& part.* 11. *tr.* 1. *resol.* 25. His prælibatis. 4

Ad quæstionem propositam, respondeo, licitum esse in eo contractu aliquod interesse exigere, ob periculum recuperandæ sortis, vel illam recuperandi cum expensis, & laboribus. Ratio est, quia hoc periculum est pretio æstimabile; Quod dans pecuniam ad rationem juris non tenetur gratis subire. Ita sentiunt de mutuante pecuniam cum interesse ob periculum sortis, cui se exponit (quia est idem contractus) Azor. 3. *part. lib.* 5. *quæst.* 1. Molin. *tract.* 2. *disput.* 104. & ex professo *disp.* 356. Lessius *lib.* 2. *cap.* 10. *dub.* 12. Sà, Valentia, Rodrig. Navarra, Cordub. Aragon. Salon. & alii, quos referunt, & sequuntur Salas *de usur. dub.* 22. Bonacin. *cit. dict. disp.* 3. *quæst.* 3. *punct.* 5. *num.* 1. Fillinc. *tract.* 35. *cap.* 5. *num.* 112. Malder. *tract.* 6. *cap.* 3. *dub.* 14. Dian. *part.* 1. *tract.* 8. *resol.* 37. Card. de Lug. *de justit. tom.* 2. *disp.* 25. *num.* 81. Castr. Palaus *tom.* 7. *disp.* 4. *punct.* 17. *n.* 3. & favet D. Thom. *opusc.* 73. *de usur.* 5

Confirmatur hæc sententia; quia fidejussor potest interesse accipere pro periculo, cui se exponit, fide jubendo; ut tradunt cum communi DD. sententia Molina *cit.* 6

disput. 319. & Salas *dub.* 11. Card. de Lug. *dict. disput.* 25. *num.* 61. & pluribus relatis Emmanuel. Barbos. *in remiss. Ordin. Regiam l.* 4. *tit.* 59. *num.* 1. *ante finem*, & alii *numer. proximo citat.* ergo etiam dans pecuniam ad rationem juris, propter periculum, expensas, & labores, quibus se exponit, potest interesse accipere. Et hoc est verum, etiam si postea nullum damnum patiatur. Nam interesse, quod exigitur, vel de quo fit pactum, & postea accipitur; non est propter damnum actuale, sed propter periculum damni, quod postea dari poterat.

7 Ut tamen dictus contractus, dandi pecuniam ad rationem juris cum interesse, propter periculum sit licitum, debet vere subesse periculum amissionis capitalis, expensarum, seu laborum in recuperatione; nam si sub bono pignore ea detur pecunia; vel debitor, seu accipiens pecuniam sit integræ fidei, & satis experientia notus, ut verb. gr. est quidam Religiosorum conventus; nullum subest periculum, sed tantùm carentia pecuniæ, pro illo tempore, quo datur pecunia. Et in his terminis cum cesset titulus periculi, & solùm detur carentia pecuniæ, interesse nec recipi, nec potest peti. Quia ea propositio est damnata, ut constat *ex dictis numer.* 4. Ita Bonacin. *citat. numer.* 2. & Card. de Lug. *num.* 84. *versic. Tertio argunnt.* Quare præciso periculi titulo lucri cessantis, & damni emergentis, ipse contractus est usurarius, nec aliqua potest dari consuetudo, qua licitus reddatur; nam usuræ divino jure sunt prohibitæ, & numquam licent, *cap. Super eo* 4. *de usur.*

8 Nec contra dictam resolutionem obstat sententia contraria, quam defendunt graves DD. asserentes, esse usurarium pro periculo recuperandæ sortis posse exigi aliquid ultra sortem. Sic Navar. Sotus, Tolet. Conrad. Bannes, Lopes, & aliis, quos referunt, & sequuntur Salas *dict. dub.* 12. *numer.* 1. Rebellus *part.* 1. *lib.* 9. *quæst.* 12. Joann. de la Cruz *in Direct. conscient. part.* 1. *precept. septim. quæst.* 5. *dub.* 6. *num.* 6. *conclus.* 2. referens ex Lopes, oppositum esse periculosum in fide, & alii. Non, inquam, obstat, quia respondetur, oppositam sententiam, quam adducimus num. 5. & 6. esse communiorem, & in tribunalibus, & praxi admissam, ut infra num. 38. videbimus: illumque Authorem excessisse in censura illius opinionis, quam adeo graves DD. sequuti fuerunt.

9 Nec obstat secundò, *cap. in Civitate*, 6. *de usuris*, in quo dixit Navar. contrariam contineri sententiam. Non, inquam, obstat, quia facile respondetur, textum illum non esse ad rem, ut legenti patebit: solùm enim in eo dicitur, ratione solutionis pretii dilatæ, non licere pluris vendere merces, quam modo valeant, nisi dubium sit, illo tempore solutionis plus, minusve valituras. Unde potius videtur favere nostræ resolutioni: si enim licitum est, exigere aliquid supra pretium præsens, quando dubitatur, an tempore solutionis valituræ plus essent merces, propter periculum illud, cui vendens se exponit, à fortiori licebit, pretium augere pecuniæ datæ ad rationem juris, quando majori periculo se exponit, non ratione pecuniæ, sed periculi.

10 Nec obstat tertiò, *cap. Naviganti* 19. *de usur.* ibi: *Naviganti, vel cura ad nundinas, certam mutuans pecuniæ quantitatem pro eo, quod suscepit in se periculum, recepturus aliquid ultra finem, usurarius censendus est.* In quo textus definitur, esse usurarium, qui recipit aliquid ultra sortem, ex eo, quod suscipiat in se periculum mutui. Non, inquam, obstat textus: nam in eo textu casus reprobatus est, quia mutuans in ipso mutuo simul addit aliud pactum, nempe quòd pro periculo rei mutuatæ in suscepto, aliquid ei daretur ultra sortem; quod est usurarium: quia non debet ex mutuo obligari mutuatarius, ad alium celebrandum contractum; sicut non potest obligari ad vendendum, aut emendum: ergo nec ad contractum assecurationis. Alias interpretationes addunt DD. quæ videri possunt apud Card. de Lug. *cit. num.* 78. & Fragos. *tom. l.* 6. *disp.* 17. §. 2. *vers. Nec obstat.*

§. II.

An dictus contractus: *Dare pecuniam ad rationem census, seu juris*, (ut dicitur) sit census personalis, & licitus cum interesse?

SUMMARIUM.

11 *Est vere mutuum, & non census.*
12 *Census dupliciter accipi potest.*
13 *Si pro mero censu accipiatur, ut in praxi accipitur, est illicitus cum interesse, & usurarius.*
14 *Non potest vendi jus ad interesse, quin vendatur ipsum interesse.*
15 *Ad vitandum periculum peccati, Pontifices censum personalem prohibuerunt.*
16 *Pactum redimibilitatis in censu reali aliqui licitum existimant; at id est satis dubium.*
17 *Non est idem obligare se, & omnia sua bona ad solvendam sortem, & pensionem, ac creare censum super se, at omnia sua bona.*
18 *Census mistus coalescens ex persona, & omnibus illius bonis, quæ interesse conventum reddere possunt, est licitus jure naturæ.*
19 *Placitum Pinheiro non admittitur.*
20 *Si census personalis constituatur in fructibus, quos ipsa persona sua arte, officio, & industria acquirere potest, licitus à Tambur. existimatur.*

Respondeo, dictum contractum: *Dare pecuniam ad* 11
rationem Censum, cum interesse solvendo in fine anni, nihil aliud esse, quam dare mutuum cum interesse solvendo in fine anni, ut jam dixi *supra num.* 1. *&* 2. Et ostenditur ex ipsa definitione mutui, sic habente: *Est contractus, quo rei alicujus numero, pondere, vel mensura constantis, dominium à mutuante in mutuatarium transfertur cum obligatione restituendi eamdem, vel similem in specie, & bonitate.* Hoc idem datur in contractu: *Dare pecunia, cum obligatione restituendi eumdem, vel similem in specie, & bonitate.* Et si hic contractus, *Dandi pecuniam* sit cum interesse ad rationem census, & mutuum detur, cum interesse post annum solvendo cum sorte; idem datur in utroque, cum sola mutatione, in nomine, & voce, ut dixi *locis cit.*

Ut hæc tamen nominis, & vocis æquivocatio magis 12
apparent. Supponendum est, censum personalem, vel esse merè personalem, vel mistè personalem. Tunc est merè personalis, quando pecunia traditur censuario à censuista, verb. gr. mille aurei, ut censuarius in fine anni restituat censuistæ illos mille aureos cum interesse v.g. sex, & quarti pro quolibet centenario, præciso alio titulo lucri cessantis, damni emergentis, aut periculi sortis. Census verò mistus tunc datur, quando ipse census non solùm imponitur super ipsam personam (ut evenit in censu merè personali) sed etiam immediatè super omnia bona sua; quæ bona illud interesse conventum, in fine anni reddere possunt.

Si loquamur de censu merè personali, super personam 13
imposito cum interesse in fine anni solvendo, qui est idem, ac mutuum datum cum interesse post annum solvendum; dicendum est talem contractum esse illicitum, ut communiter docent DD. Navar. Alvar. Valasc. Rebel. & innumeri, quos congerit Salas *de Cens. dub.* 3. *numer.* 1. *in principio, & fine.* Hanc sententiam etiam cum pluribus tenent Molin. *tract.* 3. *disput.* 387. *versic. Hanc ergo*, Card. de Lug. *tom.* 2. *de justit. disput.* 27. *sect.* 2. §. 1. *num.* 25. Probatur primò, quia in censu personali nihil aliud venditur, nisi interesse, seu pensiones post annum solvendæ; sed hoc est usurarium: nam dare centum, ut post annum reddantur centum, interesse, seu pensiones, est usurarium: ergo.

Neque obstat dicere, non vendi interesse, nec pensio- 14
nes, sed jus ad illas solvendas. Non obstat, quia non potest vendi jus ad ipsum interesse, seu pensiones, quin vendantur ipsum interesse, seu pensiones; nam qui vendit triticum, postea solvendum pretio currenti, non solum vendit jus, ut postea triticum solvatur, sed etiam ipsum triticum; aut è contra si solùm venditur jus ad illud, & non ipsum triticum, ita etiam non venduntur pensiones, & in-

& intereſſe: ſed hoc eſt falſum in tritico, nam illud eſt, quod venditur: ergo etiam penſiones venduntur, quod eſt uſurarium.

15 Secundò probatur, quia periculum peccati eſt vitandum, nam qui amat periculum, peribit in illo: ſed SS. Pontifices Martinus V. Callixtus III. Gregorius XIII. & B. Pius V. ad vitanda magna uſuræ, & injuſtitiæ pericula, inter alias conditiones, cenſum perſonalem prohibuerunt, ut videre eſt apud Card. de Lug. *diſp.27. de juſt. n. 60.* ergo ſententia illum admittens cenſum, ſaltem in praxi ob dictum periculum, non eſt admittenda.

16 Tertiò probatur, quia ſicut in mutuo, ſors poteſt repeti poſt annum, pro quo ipſum mutuum fuit datum, ita etiam in dicto contractu, (qui dicitur: *Dare pecuniam ad rationem cenſus*) poteſt repeti poſt annum ab emptore, ſeu cenſuiſta, invito venditore, ſeu cenſuario, dummodo à cenſuiſta id ante bimeſtre ſit denuntiatum. Et licèt aliqui apud Tamburin. *tom. 2. lib. 9. tract. 2. de Cenſ. cap. 4. §. 2. numer. 3.* exiſtiment jure naturæ, pactum redimibilitatis in cenſu reali eſſe licitum; certum tamen eſt, eſſe ſatis dubium: nam eo conſtituto, non videtur fuiſſe emptus cenſus, ſed datum mutuum, de cujus ratione eſt, quòd poſt tempus deſignatum, à mutuante, poſſit repeti. Ut inquit Caſtr. Palaus *tom. 7. de juſtit. diſput. 6. punct. 18. numer. 26.* In cenſu verò pure perſonali, ut in praxi initur, id eſt manifeſtum, ut ſæpius dictum eſt.

17 Nec obſtat, quòd venditor cenſus ad illam pecuniam, ſeu ſortem, & intereſſe, ſeu penſionem ſolvendam, ſe obligat; & obligat etiam omnia ſua bona præſentia, & futura; & tunc ea bona manent hypothecatam ad ſecuritatem ſolutionis: ſed quando cenſuarius, ſeu venditor cenſus, ſe obligat cum hypotheca generali omnium ſuorum bonorum, cenſus jure naturæ creatur licitus, ut ex Caſtr. Palao, & aliis mox dicemus num. 18. & quidem probabiliter: ergo non eſt idem contractus, *Dare pecuniam ad rationem cenſus cum intereſſe*, ac contractus mutui cum eodem intereſſe. Non, inquam, obſtat, quia reſpondetur, negando conſequentiam, non enim major, & minor intereſſe connectuntur; quia non eſt idem obligare ſe, & omnia ſua bona ad ſolvendam ſortem, & penſionem; ac creare cenſum ſuper ſe cum hypotheca ſuorum bonorum, ſeu ſuper omnia bona ſua: nam illa hypotheca bonorum, ſola apponitur ad ſecuritatem ſolutionis, & non ut ab illis penſio ſolvatur (ut benè Molin. *diſp. 383. verſic. Dixi quando*) eo modo, quo ſolet apponi ad ſecuritatem dati mutui; in quo contractu, ſi ex rebus datis ad ſecuritatem, penſio, ſeu intereſſe accipiatur, ipſe contractus eſt illicitus, & uſurarius; ut expreſsè conſtat *ex cap. 1. & 2. de uſuris*; eſt enim illa hypotheca addita omnium bonorum, veluti pignus; quod in contractu mutui non prohibetur, ut ex citat. cap. expreſsè ſatis colligitur: pignus autem, & hypotheca pro eodem aliquando uſurpantur, ut dicitur *in l. Res, §. ultim. ff. de pignor.* ibi: *Inter pignus, & hypothecam tantum nominis ſonus differt.* Utrumque autem convenit in hoc: *Quod ſi res ſubjecta, ſeu obligata pro debito, ut niſi impleatur, inde ſatisfiat.* Ex conſueto ergo modo contrahendi, ſic ſe habent contrahentes in hoc contractu; Quòd mutuans, & mutuatarius, quando vel traditur pignus, vel bonorum hypotheca, mutuatarius non ſolvens tempore deſignato, mutuans ex iis ſatisfit; & ſic etiam in adducto contractu de cenſu merè perſonali, qui revera cum mutuo coincidit. At ſecus contrahitur in cenſu perſonali mixto, & probabili, in quo venditor cenſus, ſe, & ſua bona exponit, ut ex ſe, & ſuis bonis ſors, & penſio ſolvatur, penſio, ſeu intereſſe, ſingulis annis; ſors verò tempore, ab ipſo venditore determinando; Et hic cenſus ex jure naturali, ſervata pretii æqualitate, eſt validus.

18 Et ut clarius procedamus, loquamur de hoc cenſu perſonali mixto coaleſcente ex perſona, & illius bonis, & mox regrediemur ad cenſum merè perſonalem; an aliquo modo poſſit eſſe licitus, jure naturali? Et eſſe licitum jure naturali cenſum perſonalem mixtum, tenent aliqui DD. ex citandis, & Caſtro Palaus *dict. tom. 7. de juſtit. diſput. 6. punct. 23. §. 2. num. 3.* pluribus relatis, & *numer. 4.* inquit hunc cenſum, dici perſonalem, & non realem; quia in eo perſona principaliter obligatur. Quidquid tamen ſit de hac quæſt. de nomine; certum enim eſt, in hoc cenſu, pereuntibus bonis, ex quibus hic contractus coaleſcit, perire ipſum cenſum, ut inquit *dict. num. 3.* Et ſi pro penſione non ſoluta incarceratur aliquando cenſuarius, etiam pro non ſoluto mutuo incarceratur aliquando. Ego probo, hunc contractum eſſe licitum ex Bulla Nicolai V. de Cenſibus pro Regno Siciliæ Ultra, & citra Pharum; in qua habetur poſſe perſonas, earum bona obligare, ibi: *Cum poteſtate vendentes perſonas, eorumque proprietates, redditus, jura, & omnia ſingula bona obligandi, & obligari faciendi.* Ex quibus verbis apertè conſtat, cenſum ita conſtitutum eſſe miſtum. Hanc Bullam approbavit Gregorius XIII. cum aliquibus conditionibus, ut tollerentur aliqui abuſus contra Bullam cit. Nicolai V. forte introducti. De his tamen dicendum *§. ſequenti.*

Fateor tamen ex citat. verbis dictæ Bullæ, contractum, 19
in hoc Regno uſitatum, probare Franciſc. Pinheiro *tom. de cenſ. & emphyt. 1. part. de cenſ. num. 129.* citantem ſenatum Luſitanum, & Gabriel. Pereyra, aſſerentes in dicto contractu, *Dandi ad pecuniam rationem cenſus cum intereſſe*, non reperiri uſuram: At meo judicio, ſi dictus contractus ad praxim deducatur, ut ſupra dictum eſt *n. 1. & 2.* & aliis, ut ſane deducitur ab aliquibus, nec eſt licitus, nec admittendus, ut etiam videbimus num. 25. nec ex cit. verbis probari poteſt, ut inquit P. Pinheiro.

Hunc tamen contractum merè perſonalem jure naturæ 20
admittit Tambur. *dict. lib. 9. tract. 2. cap. 2. §. 1. à num. 1.* Si cenſus conſtituatur in fructibus, quos homo arte ſua, officio, induſtria, &c. facere poteſt; dummodo ex parte emptoris, & venditoris ceſſet omnis fraus, & dolus: nam emptor debet cognoſcere, tales eſſe eas operas, ut ex illis eam penſionem accipere poſſit; alias nihil emeret, & venditor, ne fraudet emptorem, id ipſum debet cognoſcere, & manifeſtare; num. tamen 4. aſſerit, hos contractus mere perſonales propter fraudem, & uſuræ timorem, jure Pontificio eſſe prohibitos.

§. III.

An dictus contractus: *Dare pecuniam ad rationem cenſus, ſeu juris, ſub intereſſe*, ſit licitis jure poſitivo?

SUMMARIUM.

21 *Hic contractus, ut in Regni praxi habetur, eſt illicitus.*
22 *A SS. Pontificibus non approbatur Cenſus perſonalis.*
23 *Referuntur Pontifices, qui ſolos Cenſus reales licitos declararunt.*
24 *Nicolaus V. cum aliquibus conditionibus pro utraque Sicilia cenſus conceſſit miſtos.*
25 *Bullam Nicolai V. Gregorius XIII. approbavit, at propter abuſum, cenſus ſolos reales admittit.*
26 *Ad licitos Cenſus B. Pius V. in ſua Bulla, plures requirit conditiones.*
27 *Ubi hæc B. Pii Bulla ſit in uſu.*
28 *Quid ſtatuit Clemens VIII. pro ſtatu Eccleſiaſtico circa Cenſus.*
29 *Dictus contractus jure poſitivo eſt illicitus.*
30 *Eſt etiam illicitus, quia ex utraque parte poſt annum eſt redimibilis.*
31 *Nec dicto contractui favet doctrina aliquorum Doctorum.*
32 *Ex alia ratione non eſt licitus.*
33 *Illatio ex dictis.*
34 *Cenſus celebrari poſſunt juxta conſuetudinem, & legem locorum; ſi juri divino, & naturali non repugnant.*
35 *Cenſus perſonalis à Tambur. adductus juri naturali non repugnat, at repugnat adductus.*
36 *Poteſt aliquis ex ſua voluntate ſe obligare ad ſolvendam quotannis aliquam penſionem; non tamen ex data pecunia ad rationem Cenſus.*
37 *Quando timorati mercatores hunc celebrent contractum.*
38 *Quo ſenſu ſit validus dictus contractus.*

39 *Habens pecunias paratas ad emendum prædium, potest juxta fructus habendos ex prædio, emere censum.*

40 *Hic contractus in Lusitania non erat tempore Molin. & aliorum DD. Lusitanorum.*

21 Dixi supradictum contractum ab aliquibus in hoc Regno ad praxim deduci naturæ sustineri non potest; Quia est usurarius, & cum mutuo coincidens; & sicut mutuum si detur sub interesse, non intercedentibus titulis periculi sortis, ut dixi supra à num. 5. & lucri cessantis, & damni emergentis, est usurarium, ut communiter docent DD. ita etiam in eo contractu, in quo datur pecunia cum interesse ad rationem census, non intercedentibus dictis titulis, jure naturæ est usurarius. Nunc videndum, jure positivo etiam esse usurarium, & ut tale prohibitum. Ut hoc demonstretur,

22 Suppono, plures esse SS. Pontificum Bullas, de censibus agentes: In nulla tamen approbatur census merè personalis. Unde clare colligitur, esse illicitum, aut saltem nimis periculosum. Et quamvis mixtus, nempe personalis simul, & realis ab aliquo Pontifice pro determinato loco fuisset approbatus, mox ab alio Pontifice fuit revocatus, non ut jure naturæ contrarius, sed ob avaritiam emptorum, qui in praxi illum injustum celebrabant.

23 Primus Pontifex, qui de censibus egit, fuit Martinus V. *in Extravag.* 1. *de empt. & vendit.* & non multo post Calistus III. *in Extrav.* 2. *eod. tit.* declarantes, solos census reales esse licitos. Videantur Molin. *tom.* 2. *disput.* 389. Navar. *tom.* 1. *Comment. de usur. n.* 72.

24 Tertius fuit Nicolaus V. anno 1452. pro utraque Sicilia, Ultra, & Citra Pharum, in Bulla incipiente: *Solicito Pastoralis*, quæ habetur in Bullario. Et conditiones ibi ad census requisitas, ad quatuor reducunt Lupus, & Summ. Corona, quos citat, & sequitur Tamburin. *tom.* 2. *lib.* 9. *de contract. tract.* 2. *de censib. cap.* 6. §. 1. *à num.* 3. Prima est, quòd census constitui possint, aut specialiter super re certa, aut generaliter super omnibus bonis, addita etiam obligatione omnium bonorum mobilium, & immobilium, & etiam personæ, quæ vendit.

25 Hanc Bullam pro iisdem Regnis approbavit Gregorius XIII. anno 1574. post editam Bullam B. Pii V. de Censib. cum his conditionibus. Prima ut tollantur abusus contra Bullam Nicolai forte introducti. Secunda, ut possit census redimi. Tertia, ut in creatione census fiat mentio unius, aut plurium rerum certarum, & nominatarum. Addi tamen possit generalis obligatio omnium bonorum. De persona tamen mentionem non fuit. Hæc Bulla explicatur à Tambur. *proximè dict. cap.* 6. §. 2. *& seqq.* Unde sequitur, non ita efficaciter probari hos census personales, esse licitos juræ naturæ an Bulla Nicolai à Pinheiro *cit. de cens. disp.* 1. *num.* 130. Nam Nicolaus non inquit, census mere personales esse licitos, sed mixtos, coalescentes ex realibus simul, & personalibus, qui census jure naturæ sunt liciti. Quia tamen ex his oriebatur abusus, Gregorius solos reales census, ut licitos, & extra periculum usuræ, admisit, & in totum illam Bullam non confirmavit, ut non bene inquit Pinheirus, illam confirmasse.

26 Ante hanc approbabationem Gregorii, B. Pius V. anno 1569. edidit suam Constit. quæ incipit: *Cum onus Apostolicæ*, quæ habetur inter alias hujus Pontificis in Bullario. In qua ad licitam census creationem requirit fere decem, & septem conditiones, ut inquit Tamburin. cit. cùm tamen ex jure naturæ tot non requirantur. Ubi tamen hæc Bulla recepta non est, non obligat, nisi tantùm quoad conditiones jure naturæ requisitas.

27 Cæterum obligare ubique, existimant plures, apud Molin. *disput.* 395. & Salas *tractat. de Censur. dubit.* 13. *&* 7. quos sequitur Comitol. *lib.* 3. *quæst.* 27. & ita observatur in Sac. Rota Roman. in qua judices exceptionem de non recepta pecunia, non admittunt. At non esse receptam in Gallia, Germania, & Belgio fatentur Less. *lib.* 2. *de just. cap.* 22. *dub.* 99. Tambur. *cit. cap.* 5. *num.* 3. Nec in Regno Castellæ Molin. *disput.* 394. *num.* 1. & Rebel. *de justit. part.* 2. *lib.* 10. *quæst. ultim. numer.* 1. Nec in Sicilia, ubi est in usu Bulla Nicolai V. cum limitatione facta à Gregorio XIII. supponunt tamen in Lusitania esse receptam Rebel. *proximè*, Pinheir. *de censur. & emphyteut. part.* 1. *disput.* 2. *num.* 80. dum inquit, se credere non esse receptam in Lusitania illam conditionem, quòd numeratio pecuniæ fiat coram Notario, & testibus. Alii tamen illam conditionem requirunt pro foro externo. Videantur Bonacin. *disput.* 3. *de contract. quæst.* 4. *num.* 43. Card. de Lug. *disp.* 17. *num.* 62.

28 Denique Clemens VIII. anno 1592. Constitut. edidit incipientem: *Quæ ad sublevationem*, in qua præcipit, ne in statu Ecclesiastico in posterum creentur census nisi ad summum ad rationem septem pro centenario. Hæc pro Lusitania non est necessaria, in qua nulli creantur census, qui excedant sex, & quartum pro quolibet centenario. Hoc supposito,

29 Ad quæstionem in titulo propositam respondeo, dictum contractum, & illius praxim esse illicitam jure positivo Bullæ B. Pii V. Ostenditur primò, quia in prima clausula excluduntur census personales, & solùm approbantur reales per hæc verba: *Hac nostra Constitutione statuimus, censum, seu annuum redditum creari, constituive nullo modo posse, nisi in re immobili, aut quæ pro immobili habeatur, de sui natura fructifera, & quæ nominatim certis finibus designata sit.* Sed dictus contractus, seu illius praxis non creatur in aliqua re immobili, fructifera, aut certis finibus designata, sed tantùm in persona: ergo est illicitus.

30 Secundò ostenditur, eum contractum: *Dare pecuniam ad rationem census sub interesse*, ex eodem jure esse illicitum, quia ex nona, & decima clausula constat, censum esse redimibilem, ex parte censuarii, dummodo censuistam admoneat ante duos menses de redemptione facienda, iis elapsis, & esse irredimibilem ex parte censuistæ, seu emptoris. At in prædicto contractu, seu illius praxi, census tam ex parte censuistæ, seu emptoris, quàm ex parte censuarii, seu venditoris, post annum est redimibilis ab utroque; dummodo alter alterum ante duos menses de redemptione facienda admoneat.

31 Nec praxi dicti contractus favet sententia asserens, posse dari censum redimibilem ex parte censuistæ, seu emptoris, si pretium census augeatur, quam sequuntur Conrad. Medin. Sot. Solas, Molin. Aragon. & alii, quos afferunt Card. de Lug. *dict. disput.* 17. *num.* 111. & Tamburin. *cit. cap.* 4. §. 2. *num.* 3. Non, inquam, favet dicti contractus praxi, nam pretio census non aucto, censuarius, seu venditor obligatur ad redimendum censum ad voluntatem censuistæ, seu emptoris elapso primo anno: nam pro eodem pretio, quo in redditibus Regis, & Magnatum annuis emuntur, & vendentur census cum irredimibilitate, ex parte censuistæ, seu emptoris, venduntur hi census dictæ praxis, utcumque eodem pretio, sine ea irredimibilitate. Additur, quòd etiam data ea sententia, plures docent, eum contractum esse contra jus naturale. Sic Molinus, Anton. Gomes. & alii quos refert Salas *supra dub.* 12. *num.* 2. dicentes in multis prætoriis fuisse pronuntiatum, quòd talis conditio ex parte censuistæ, seu emptoris, pro non apposita haberetur. Idem cum Soto sentit Rebel. 2. *p. lib.* 10. *q.* 7. *num.* 3.

32 Tertiò ostenditur, dictum contractum, *Dandi pecuniam ad rationem census sub interesse, in fine anni solvendo*, non solùm esse contra jus naturale, & positivum, & illicitum, sed usurarium; quia nihil est aliud, nisi mutuum ad annum cum interesse, ut jam supra notavimus cum Molin. *disput.* 387. *versic. Hanc ergo, & sequenti*, Rebel. *proximè*, & aliis. Confirmatur, quia in contractu emptionis, & venditionis cum pacto de retrovendendi, conditio apposita cum obligatione redimendi ad voluntatem emptoris censetur iniqua, ut omnes docent: ergo etiam apposita in dicto contractu, est iniqua. Secundò confirmatur, quia dictus contractus eo modo, quo in praxi habetur, à rerum natura excludit nomen mutui dati sub usuris. Nam potest dari pecunia ad rationem census, seu juris, (ut dicitur) sub interesse sex, & quarti pro quolibet pecuniæ centenario, in fine anni solvendo, qui contractus in re est mutuum, palliatum, cum nomine, *Ad rationem census, seu juris*; cum census non sit, sed mutuum sub interesse, quòd in reali censu ex jure positivo recipitur.

33 Ex dictis infero, dictam praxim esse injustam, & dictum contractum usurarium, non solùm jure naturali, ut vidimus, sed jure positivo Bullæ B. Pii V. Ratio est, quia dicta Bulla in hoc Regno est recepta, ut vidimus num. 27. aliquæ tamen illius clausulæ omninò necessariæ, in hoc contractu non observantur: Non observantur 1. quod

hic

hic census creetur in re immobili, vel quæ pro immobili habeatur. 2. non observatur, quod census sit irredimibilis ex parte censuistæ, seu dantis pecuniam ad rationem census, seu juris. 3. In censu empto in redditibus Regis, & Magnatum juxta Bullam Pii V. emptori non traditur pignus, nec hypotheca ad securitatem datæ pecuniæ pro censu; in hoc tamen contractu merè personali pignus, aut hypotheca omnium bonorum, aut fidejussor traditur ad securitatem datæ pecuniæ ad rationem census; & tamen pretium, quo hi census personales emuntur, est idem in æqualitate, cum illo, quo emuntur reales. 4. In hoc censu personali interesse, seu pensio deficere nequit, quia datur pignus, hypotheca bonorum, aut fidejussor, ex quibus habebitur satisfactio, in redditibus autem Regiis, aut Magnatum interesse, seu pensio annua non semel deficit, quin aliunde satisfactio haberi possit; & tamen pretium, quo fuit emptus uterque census, est æquale. Hæc manifestant injustitiam hujus contractus.

34 Nec obstat dicere, quòd ubi Bulla B. Pii V. non est recepta, vel quoad aliqua per usum contrarium est abrogata; sufficit, quod contractus census celebretur juxta legem, & consuetudinem locorum, modo ea consuetudo juri naturali, & divino non repugnet, ut cum Lessio, Molina, & aliis sentiunt Bonacina *tom. 2. disp. 3. de contract. quæst. 4. punct. unic. num.* 4. Cardin. de Lug. *disp. 17. num. 61. in fine*, & omnes communiter: sed census personalis, ut est in praxi in hoc Regno, juri naturali, & divino non repugnat, nam ut licitum, illum defendunt Phæbus 2. *part. Aresto* 70. *& decis.* 205. *à num.* 1. Gabriel Pereira de Castr. *in decis. Senat. decis.* 84. *num.* 3. Emman. Mendes de Castr. *in praxi l. 3. cap.* 22. Pinheyr. *de Cens. & emphyteus. 1. part. disp. 1. num.* 129. qui fatentur, non committi usuram, quando datur pecunia sub interesse, ad rationem census, quod nihil aliud est, quàm census personalis, (ut inquit P. Pynheyr. cit.) & sic sæpius in senatu fuisse decisum: ergo non obstante Bulla B. Pii V. in illo ad praxim potest deduci juxta consuetudinem in illo introductam. Non, inquam, obstat, quia respondetur concedendo majorem, & negando minorem, nec DD. talem contractum admittunt, cum interesse absolutè, sed supponentes, dari periculum sortis, ut diximus *supra à num.* 5. aut ratione lucri cessantis, aut damni emergentis, quando dantur. Consuetudo ergo, quæ in hoc Regno observatur, est quod non detur pecunia ad rationem census cum majori interesse sex, & quarti pro quolibet centenario, & si plus accipiatur, licet lucrum, quod cessavit danti pecuniam, sit multò majus in senatu, talis contractus usurarius judicatur.

35 Et quamvis census personalis eo modo, quo traditur à Tambur. ut vidimus *num.* 20. jure naturæ licitus videatur, & etiam ille, qui creatur in persona, & simul super sua bona, qui dicitur mixtus; contractus autem qui in hoc Regno est in usu, nec illi, nec huic assimilatur: nam dicere, ex eo, quòd pro solutione sortis, sub hypotheca dentur omnia bona ab accipiente eam pecuniam sub ratione census, quod dictus census censeatur creatus super ea bona, & personam, absque fundamento videtur dictum; nam hypotheca, & obligatio bonorum in pluribus contractibus exigitur ad securitatem, ut in mutuo, venditione ad terminum, & etiam in ipso censu reali, ut cum Lessio, Molin. Reginaldo, & aliis tuetur ipse Pinheyr. *cit. dict. disp. 1. num.* 145. Et sicut ex data hypotheca pro securitate mutui, dici nequit, quod mutuum constituatur super bonis illius hypothecæ, quia jam non diceretur mutuum; sic etiam data ad securitatem dicti contractus census personalis, dici nequit, quòd census etiam super illius hypothecæ bonis constituatur, ut jam dixi *supra num.* 17. post medium; cum ergo dictus contractus juri naturali, & divino repugnet, consuetudine iniqua introduci non potest.

36 Non obstat secundò: Potest aliquis voluntate sua constituere se debitorem alicujus, & illi se ex justitia obligare ad solvendam pensionem annuam, ut factum est *l. 2. Esdra cap.* 10. ubi fideles se obligarunt ad certum annuum redditum pro fabrica, & necessitatibus templi. Potest etiam Princeps annuam pensionem subditis pro bello, & necessitatibus Regni imponere. Deinde potest jus ad has pensiones alteri vendere, & hic alter ex pecunia Principi tradita, illas pensiones sibi acquirere potest: ergo etiam poterit quis pecunia se debitorem constituere ad solvendam pecuniam annuam. Non, inquam, obstat, quia respondetur concedendo antecedens, quoad omnes suas partes, & negando consequentiam: diversa ratio est, quia in casibus antecedentis, eæ pensiones suscipiuntur ex promissionibus, vel ex obligatione legis, in quibus susceptionibus nullum apparet inconveniens, nec injustitia: at quando ex data pecunia quis obligatur ad reddendam sortem cum interesse annuali, seu pensione annua, ut fit in censu merè personali, apparet injustitia, & usura ex mutuo, quæ jure divino, & humano est prohibita, ut patet ex dictis.

37 Dixi: *supra non semel dictum contractum ab aliquibus celebrari*; Timorati enim non ita illum celebrant. Quidam enim mercator sic dictum inibat contractum: *Eo tantam pecuniam huic Monasterio sub interesse quarti, cum dimidio pro centenario in quolibet anno solvendo, ad rationem juris; & post primum annum ab utraque parte redimi poterit, ante duos menses admonendo. Et hoc interesse accipio ex lucro mihi cessante ex illa pecunia, quam ad mercaturam designatam habebam, qua ob necessitatem, & gratiam talis Monasterii me privo*. Quia tamen in eo Monasterio, sors, & interesse securitatem habent non solitum interesse mihi solvetur.

38 Ex hoc colligitur primo, posse emi censum personalem ad rationem quinque, aut sex, & quarti pro quolibet centenario, quando illud lucrum æstimatur justum ratione lucri cessantis, vel damni emergentis, aut periculi subeundi circa sortem, & pensiones. Ratio est, qui ex his titulis, seu capitibus potest aliquod justum lucrum supra sortem in mutuo exigi, ut communiter docent Doctores, in materia de Mutuo, & *nos supra numer.* 5.

39 Secundò colligitur; si quis haberet pecunias paratas ad emendum prædium, cujus fructus deductis expensis essent centum aurei, posse iisdem pecuniis emere censum personalem, cujus pensio annua sit centum aureorum. Ratio est, quia hoc interesse accipitur ratione lucri cessantis, quod cessat ob gratiam venditoris. Sic cum communi Cardin. de Lug. *de justit. disp. 27. numer.* 24. Fragos. *tom. 1. de Regim. Reip. Christ. disp. 17. num. 51. vers. Decimo tertio*. Et in hoc casu potest accipi pignus, seu hypotheca ad securitatem, quia non ratione periculi circa sortem accipitur interesse annuum, sed tantum ratione lucri cessantis, quòd verè cessat, per non emptionem prædii. Si quis alios modos acquirendi lucrum ex pecunia absque labe usuræ scire desiderat, consulat Tamburin. *lib. 9. de contractib. tract. 1. de Mutuo, & usura cap.* 11. Videri etiam potest Fragos. *citat. dicta disput. 17. à numer.* 51.

40 De praxi hujus contractus nullam mentionem fecerunt Molin. Rebell. Fagundes, & Fragos. diligentissimi in adducendis, & tractandis contractibus, qui usu, & praxi ineuntur in hoc Regno. Unde colligo tempore illorum, talem non dari contractum, Fragos. *tom. 1. citat. disp. 17. numer. 49. vers. Accedit*, inquit suo tempore receptissimum esse contractum societatis, simul cum contractibus assecurationis capitalis, seu sortis, & assecurationis certi interesse lucri proportionati initi. Molin. apud eundem Fragos. ait, jam suo tempore hunc eundem contractum esse frequentissimum. Solus ex TT. Pinheyro *locis cit.* de hoc agit contractu, & cùm dicat esse merè personalem, vel ad summum esse mistum ex hypotheca ad securitatem, & ex parte utriusque contrahentis esse redimibilem post primum annum, & cùm ex dictis constet eo modo quo contrahitur coincidere cum mutuo, & esse contra jus naturale, talem contractum non admitto cum eo interesse, si non intercedant tituli lucri cessantis, damni emergentis, & periculi recuperandæ sortis, ut sæpe dixi; nam lex & consuetudo aliter illum licitum reddere nequeunt.

§. IV.

Sub quo interesse dari possit pecunia ad rationem census, seu juris modo explicato in foro externo, & interno?

SVM-

S V M M A R I V M.

41 Dum Philippus II. hujus Portugalliæ Regni regimen obtinueret, statuit, nullum ex pecunia data ad rationem census, potuisse plus accipere, quam quinque pro quolibet pecuniæ centenario. De hac lege mentionem facit Phæbus 2.*part. Arest.*70.

42 Post legem hanc latam, consuetudine introductum fuit, quod dans pecuniam ad rationem juris, accipere possit sex, & quartum pro centenario, & sic fuisse sæpius in Senatu decisum, testantur Phæbus *cit. & decis.* 205. *à num.* 1. Gabriel. Pereyr. *de decis. Senatu decis.* 84. *numer.* 3. Emman. Mendes de Castr. *in praxi l.* 3. *cap.* 22. Pinheyr. *de Cens. & emphyt.* 1.*part. disp.* 1. *numer.* 129. Hæc consuetudo per plures viguit annos, & tempore horum DD. vigebat, ut ex illis constat.

43 Post hanc consuetudinem, alia viguit in supradicto Regis Decreto fundata; ne acciperentur, nisi tantùm quinque pro aliquo centenario, ut à viris doctis accepi. At, ut video, hodie ad consuetudinem redactus est dictus contractus antiquus; quòd possit emptor, seu censuista accipere pro quodlibet centenario sex, & quartum. Et hæc est praxis tribunalium, & illa standum, aut alia consuetudine, si legitimè introducta sit; ut communiter docent DD. quos latè citant, & sequuntur Molinæus *de usur. quæst.* 5. *num.* 117. *& quæst.* 35. *num.* 267. Rebuff. *ad constitut. Gallic. tract.* 2. *de constit. reddit. art.* 1. Felician. *l.* 3. *de cens. cap.* 1. *num.* 17. Guido Papa *consul.* 180. Covarr. *lib.* 3. *variar. cap.* 10. *num.* 1. Navarr. *comment. de usur. numer.* 104. Salas. *tract. de cens. dub.* 22. *num.* 2.

44 Ex hac consuetudine hodie introducta, sequitur peccare mortaliter contra justitiam illum, qui ex periculo sortis pecuniæ datæ ad rationem juris plus accipit, quàm sex, & quartum pro centenario, quamvis non sit usurarius. Sic defendunt Covarr. *l.* 3. *var. resol. cap.* 10. *num.* 1. quem sequuntur Layman. *l.* 3. *summ. tract.* 4. *cap.* 18. *in fine.* Prima pars probatur ex regula illa generali, sic habente: *Quando datur aliqua Principis taxa, vel legitima consuetudo introducta in aliqua venditione, illa debet observari sub pœna restitutionis*; Sed hæc taxa datur authoritate Principis, vel consuetudine introducta legitimè: ergo sub pœna restitutionis est observanda. Ita tradunt de pretio excedente taxam Molin. *tom.* 2. *de just. disp.* 364. *vers. Pretium*, cum Medina, Castr. Navarr. & aliis, & Tambur. *tom.* 2. *l.* 8. *tract.* 3. *cap.* 7. §. 4. *num.* 18. cum communi. Secunda pars ostenditur, quia ut supra dixi *à numer.* 5. non datur usura, quando aliquid accipitur ob periculum recuperandæ sortis: ergo si in aliquo eventu hoc periculum æstimetur majoris pretii, & æstimationis, non dabitur usura.

45 Hæc quoad taxam, & consuetudinem introductam, censeo vera in censibus realibus; nam in dicto contractu dandi pecuniam ad rationem juris, seu census cum interesse sex, & quarti, & pacto redimendi dictum contractum ad voluntatem censuistæ, & censuarii post unum annum elapsum, cum sit census personalis, & illicitus, & re vera mutuum, ut dictum est; ut sit licitus, nobis recurrendum est ad titulos periculi sortis recuperandæ, lucri cessantis, & damni emergentis, ut sæpius diximus, & ratione horum titulorum, poterit interesse esse minor, aut major, quia in uno mutuatario poterit esse majus periculum recuperandæ sortis, quàm in alio, & in uno mutuante suam pecuniam, cessare majus lucrum, quam in alio; & similiter in damno emergente, nam potest unus pecunias paratas habens ad emendum prædium, cujus fructus deductis expensis constarent centum aureis, illas dare potest mutuas, pro interesse, & pensione centum aureorum, quæ illi cessant ex eo mutuo, ut cum Card. de Lug. & Fragos. dixi *numer.* 39. Et alius illa poterit habere pecunias paratas ad reficiendam domum, vel ad sumptus domesticos, qui minus interesse postulet pro minori damno, quod ex illo mutuo emergit. Fateor tamen in tribunalibus ad hæc non attendi, sed ad pretium, seu interesse acceptum pro quolibet centenario; & si excedat sex, & quartam, censetur injustum; secus si non excedat.

Quoniam verò ita est praxis tribunalium in judicando; 46
oritur dubium; An possit aliquis in foro conscientiæ licitè, & validè majus accipere interesse illo, pro quo stat praxis tribunalium, quando periculum recuperandæ sortis, lucrum cessans, & damnum emergens solitum in his mutui contractibus solito sunt majora? Respondeo, adducendo casum, de quo fui interrogatus. Quidam mercator ab alio mercatore tabernario requisitus, ut illi daret mutuas pecunias sub interesse? Respondit mercator, se daturum illas pecunias pro interesse decem pro quolibet centenario in primo anno, & deinceps dum contractu ab unoquoque non rescindatur: nam ille in quolibet anno sua pecunia lucratur triginta, & amplius, & pro lucro, quod illi cessabat, decem acquireret. Addit tamen, se ipsos in contractu scriptura, non esse faciendam mentionem de lucro decem inter ipsos convento, sed tantùm de lucro sex, & quarti; ne forte recurrat ad tribunalia aliquo tempore, & ibi contractus, ut injustus, & forsasse, ut usurarius judicetur. Inito contractu, facta scriptura, & elapso anno tabernarius mercator ad me recurrens, quæsivit; an tuta conscientia possit tradere illi mercatori decem pro lucro illi cessante in quolibet centenario? Ante resolutionem ad illo interrogavi, quantum interesse ex illis pecuniis, sua minoris ponderis negotiatione acquirebat? Respondit, pro quolibet centenario, quatuordecim.

Facto hoc examine minimè ad resolutionem condicente, 47
respondi, teneri in foro conscientiæ stare illi contractui. Ratio est, quia mercator poterat ex eo mutuo accipere lucrum cessans ex data pecunia, ut tradunt communiter Doctores, at lucrum cessans erat triginta pro quolibet centenario: ergo illi justè remittebat pro assecuratione sui capitalis, & alia decem remittebat pro assecuratione sui interesse, in quo convenerunt, & ea viginti etiam, pro cessatione laboris, qui illi cessabat in acquirendis illis triginta, quæ pro quolibet centenario in anno cessabat.

Ad hanc resolutionem motus fui primò, quia uxor vi- 48
dua, dum dos ab hæredibus mariti non solvitur, potest tuta conscientia accipere decem in quolibet anno pro centenario, ut tradit Covarruv. *lib.* 3. *variar. cap.* 1. *numer.* 3. *vers. septimo*, quem citat, & sequitur Fragos. *tom.* 1. *Regim. Reip. Christ. lib.* 6. *disput.* 17. *numer.* 50. *vers. Confirmatur propesinem.*

Secundò motus fui, quia idem Fragos. *citat. num.* 51. 49
vers. Sed mercatores, inquit, quando mercatores lucrari solent quotannis triginta pro quolibet centenario, posse dantem pecuniam quindecim accipere, & alia relinquere pro assecuratione capitalis, & certi lucri, ibi: *Sed mercatores peritissimi interrogati quantum soleant lucrari quotannis? Respondent, se pro centum lucrari triginta, & eo amplius. In quo eventu ad dominum pecuniæ pro parte sua quindecim veniunt, & illis quindecim remittit mercatori tria, vel quatuor, &c.* Et tandem resolvit septem, & octo posse recipi pro quolibet centenario: ergo pro adducto casu poterat tuta conscientia mercator recipere decem.

Tertiò motus fui, quia Card. de Lug. *citat. dict. disp.* 27. 50
num. 24. asserit, posse habentem pecunias paratas ad emendum

dum

dum fundum, cujus fructus, deductis expensis, essent valoris centum aureorum, posse eodem pretio emere censum personalem, cujus pensio annua sit centum aureorum. Et hæc emptio est ob lucrum cessans ex data pecunia; ergo etiam in prædicto casu, ob lucrum cessans triginta pro centenario, potest mercator accipere decem pro lucro cessante.

51 Neque obstat, observari in foro conscientiæ, quod in exteriori observatur, nisi intercedat falsa præsumptio, ut est doctrina communis DD. Sot. *l. 4. de just. quæst. 5. art. 3. vers. arguitur*, Covarr. *in cap. cum esses num. 7. de testam.* Sanch. *l. 1. de matrim. disp. 5. num. 20. vers. Tandem probatur, & disp. 21. num. 2.* Marc. Paul. de Leon. *de observ. in Pœnitent. fol. 60. vers. Neque audiendum*, Escobar. *tom. 3. Theol. moral. l. 24. sect. 2. dub. 15. num. 102.* Sed ut dictum est, si dictus contractus ad forum externum deducatur, injustus judicandus est: ergo etiam in foro conscientiæ injustus censetur. Non, inquam, hoc obstat, quia respondetur, præsumptionem falsam non intercedere; nam jam diximus *supra num. 45.* eam consuetudinem debere esse circa census reales ex parte censuistæ irredimibiles; & non circa lucrum ex mutuo, qualis est contractus, de quo agitur; & juxta lucrum domino pecuniæ cessans, est accipiendus, ut dictum est.

§. V.

Aliqua dubia circa eundem contractum resoluta.

S V M M A R I V M.

52 *Interesse periculi, vel lucri cessantis recipi non potest ante annum.*
53 *Interesse in oleo, tritico &c. recipi potest, non tamen ex pacto.*
54 *Si non præcedat pactum de interesse, hoc non debetur.*
55 *De lucris non solutis non debetur lucrum.*

52 Primum dubium sit: An dans pecuniam ad rationem census, seu juris modo in supradictis explicato, possit lucrum, seu interesse sex, & quarti, seu lucrum quinque, aut minus statim, seu ante annum absolutum recipere? Respondeo, non posse. Ratio est, quia non reciperet lucrum, seu interesse periculi, lucri cessantis, seu damni emergentis ex centenario, sed ex ipso centenario diminuto, v. g. ex 94. 95. aut 96. recepto statim, seu ante annum absolutum. Sic loquentes ex lucro cessante ex mutuo Molin. *tract. 2. disput. 316. in fine*, Less. *lib. 2. de justit. cap. 20. dub. 11. num. 100.* Rebell. *2. part. de obligat. just. l. 8. quæst. 6. numer. 4.* Salas. *de usur. dub. 20. num. 11.* Castr. Palaus *tom. 7. de justit. commut. disp. 4. punct. 15. numer. 9.* & alii communiter.

53 Secundum dubium: An dans pecuniam ad rationem census modo explicato, possit loco lucri, aut interessis, recipere oleum, triticum, aut aliam rem, quæ pecunia non sit? Respondeo, posse, dummodo id onus mutuatario non imponat, & observetur justa compensatio illius lucri, seu interessis. Ratio primi est, quia illud onus reddet contractum usurarium juxta *caput Naviganti, de usuris.* Ratio secundi, quia id exigit ipse contractus, ut sit justus.

54 Tertium dubium: An dans pecuniam mutuam, nulla facta mentione de dicto contractu, lucro cessante, damno emergente, aut periculo pecuniæ mutuatæ, possit dictum lucrum, aut interesse à mutuatario exigere? Respondeo, non posse. Ratio est, quia ex mutuo nihil debetur, & tituli, seu capita, ex quibus illud lucrum, seu interesse exigi potest, ad contractum non fuerunt deducta, & præsumitur merè mutuum solvendum tempore designato, & si non solvatur, mutuatarius tenebitur ad damna emergentia, si forte ex non solutione tempore designato emerserint.

55 Quartum dubium: An si illa lucra, seu interesse per aliquos annos non sint soluta, & magnam summam, etiam capitalis, seu sortes adæquent, de illis etiam lucrum, & interesse solvi debeat, ut conventum fuit de lucro pro quolibet centenario? Respondeo, præciso aliquo pacto præcedente, certum est, non esse solvendum. Nam lucrum, & interesse ex pecunia mutua imitatur fructum, fructus autem fructum non fert alium, *l. usuræ ff. de usuris.* Si tamen pactum præcedat; Id pactum videtur injustum. Nam absurdum est lucrum pecuniæ esse etiam sortem, & bene colligitur *ex l. Si non furtem §. 1. ff. de usur.* & ex Gabriel. Pereyra de Castr. *in decis. suprem. Senatus decis. 84. num. 2.* & Salas. *tract. de usur. dub. 22. num. 5.*

QUÆSTIO II.

An Regulares, inconsulto Summo Pontifice, aut S. Congregatione, mutuo possint recipere pecunias sub interesse lucri cessantis, & damni emergentis, fructus sui conventus obligantes?

S V M M A R I V M.

1 *Facti species.*
2 *Quæ solemnitas ex jure communi, & particulari aliquarum Religionum requiratur ad alienationem.*
3 *Non possunt inconsulto S. Pontifice, aut S. Congreg. alienationem facere.*
4 *Abrogata est potestas, quam habebant ad eam alienationem, consulto tantum suo Generali.*
5 *Clausula: præterquam in casibus in jure expressis, juxta probabilem opinionem potest habere locum in emphyteuticatione, non tamen in præsenti casu.*
6 *Necessitas continuationis ædificandæ Ecclesiæ non est talis, quod excuset recursum ad Sacr. Congregat.*
7 *Nulla datur alienatio in præsenti casu.*
8 *Superior conventus excusatur à pœnis ob urgentem necessitatem.*
9 *Obligatio tradendi lucrum limitatum, & per breve tempus in considerationem venire non debet.*

Cujusdam conventus superior, & certæ Ecclesiæ administrator, habens proprios redditus à redditibus conventus distinctos, mille ducatis indigebat, ad ipsius Ecclesiæ ædificium continuandum, habentis eo tempore multas saccari capsas, quæ in valore multum illos mille ducatos superabant, & cùm deficerent mercatores, qui pretio convenienti saccarum emerent, & conveniret inducias non interponere in ædificii continuatione, nec mutuaturi illos mille ducatos, voluerunt pro assecuratione illorum, & lucri cessantis initi, eas saccari capsas loco hypothecæ acceptare. Superior Ecclesiæ administrator Provincialem convenit, ab eo licentiam postulans ad recipiendos illos mille ducatos mutuos, & lucrum ex illis solvendum conventus fructus obligando. Provincialis, viris doctis auditis, & consultorum consensu, annuit. 1

Et quamvis *ex Clementin. 1. de reb. Eccles. non alienand.* & alibi requiratur pro solemnitate contractus, religiosorum monasterii convocatio, de cujus interesse agitur; in illis tamen, qui per capitula non gubernantur solùm requiritur tractatus, & consensus juxta Constitutiones, & modum agendi cujuscunque religionis. Qui in aliqua religione est, ut tractatus, & informatio cum consultoribus instituatur; quæ postea ad Generalem mittitur, ad effectum, ut suum præstet consensum (non enim requiritur consensus ipsorum consultorum, nec superioris conventus, de cujus agitur interesse, imo nec illius immediati superioris, sed solùm petitur, & sufficit consensus ipsius Generalis) idque ex privilegio B. Pii V. concesso anno 1566. & Gregorii XIII. anno 1575. ut notant Molin. *tom. 2. disp. 468. numer. 12.* Filliuc. *tract. 44. cap. 5. num. 13.* Castr. Palaus *tom. 2. tract. 9. disp. unic. punct. 25. §. 2. num. 9.* Pellizarius *tom. 1. tract. 6. cap. 8. numer. 117.* & alii, quos citant. Quæritur, An dicta licentia fuisset licita, & valida? 2

RESO-

RESOLUTIO.

3 Respondeo cum limitatione *infra numer.* 7. adducenda videri nec fuisse licitam, nec validam. Ratio est, quia Religiosis prohibitus est contractus, recipiendi pecunias mutuas, cum pacto solvendi lucrum, aut damnum emergens. Ita expressè declaratum fuit, à S. Coogregatione, approbante Urbano VIII. a 1. Martii anno 1626. & decernente, eum contractum esse contra Decretum Sacræ Congreg. Concil. jussu ipsius S. Pontificis editum 7. Septembris anno 1624. (de quo *infra quæst.* 8. in fine, facienda est mentio.) In quo dictus contractus recipiendi pecunias mutuo cum solutione lucri cessantis, aut damni emergentis probibitus fuit, ut ipsa Sacr. Congreg. declaravit postea, approbante ipso Urbano. Quia compertum fuerat Regulares, non obstante dicto Decreto, pecunias mutuo recipere cum solutione lucri cessantis, vel damni emergentis; & ad eludendam hanc fraudem, sic prodiit declaratio: *Cum post editum Decretum de rebus Regularium non alienandis compertum sit Regulares, qui eodem Decreto, prohibentur, census imponere super bonis ad eorum monasteria pertinentibus; loco censuum hujusmodi pecunias ad cambium, seu mutuo accipere cum solutione lucri cessantis, & damni emergentis. Cumque ex hujusmodi contractu eludatur mens S. Congreg. cui in primis in votis fuit consulere Religionum indemnitati, quæ ex impositione censuum hujusmodi plurimum læduntur, S. D. N. approbante, dictavit, & declaravit hujusmodi contractum esse contra mentem Decreti, ut supra editi: Ideoque non licere Regularibus pecunias, ut proponitur, accipere, & si acceperint, in ipsius Decreti pœnas ipso facto incidere. Datum Romæ 21. Martii* 1626. Quam declarationem de verbo ad verbum referunt Tambur. *de jur. Abbat. tom.* 3. *disp.* 13. *quæst.* 7. *num.* 2. Pellizar. *in Man. Regul. tom.* 1. *tract.* 6. *cap.* 8. *num.* 37. & de illa mentionem faciunt Lezan. *tom.* 1. *cap.* 10. *num.* 3. cum Petrin. & 3. *part. verb. Alienatio num.* 5. & Gavant. *in Man. Episcop. verb. Alienatio, num.* 35. & alii: ergo juxta cit. Decretum, & adductam declarationem non poterat Provincialis, nec possunt Regulares mutuo recipere pecuniam cum solutione lucri cessantis, & damni emergentis, inconsulto Summo Pontifice, aut Sacr. Cardinal. Congregat. Sic DD. *citat.* Vide *quæstion.* 119. *num.* 3. & 4.

4 Nec obstare videtur primò, Regulares posse inconsulto S. Pontifice facere alienationes in casibus à jure permissis, & servatis juris solemnitatibus, suo tantùm consulto Generali, ut concessum fuit non paucis Religionibus, ut infra videbimus *dicta quæst.* 8. *in fine*, & cum Generalis consuli non possit, & urgeat necessitas, sufficit Provincialis consensus. Non, inquam, obstat, quia respondetur, ea privilegia Regularibus concessa, infra fines Europæ existentibus, esse abrogata per Decretum S. Congr. cit. jussu Urbani VIII. editum 7. Septembris anno 1624. ibi: *Non obstantibus Constitut. & Ordinationibus Apostolicis in favorem quarumcunque personarum, atque Ordinum, tam Mendicantium, quam non Mendicantium, Militarium, etiam S. Ioannis Ierosolymitani, Congregationum, Societatum, ac cujusvis alterius instituti, etiam necessario, & in individuo exprimendi, &c.* Et cùm in eodem Decreto prohibeatur fieri hanc alienationem inconsulta Sacr. Congreg. & circa præsentem alienationem, expressius adducta declaratione, decernente irritas, ac nullas eas alienationes, sub pœna privationis omnium officiorum, quæ tunc obtineantur, vocisque activæ, & passivæ, ac perpetuæ inhabilitatis ad alia in posterum obtinenda, quam ipso facto absque alia declaratione incurrant, sublataque generali, ac protectori illam moderandi, & relaxandi facultate; pœnisque Apostolicarum Constitutionum, & præsertim felicis record. Pauli II. quæ incipit: *Ambitiosa*, suo robore permansuris: ergo non est recurrendum ad privilegia antea concessa; nullo enim modo potest pecunia mutuo recipi cum solutione lucri cessantis, & damni emergentis, ex fructibus conventus.

5 Nec obstare videtur secundò, in eo Decreto apponi hanc clausulam *præterquam in casibus in jure permissis*, ratione cujus dicetur *infra quæst.* 8. *num.* 5. posse fieri, juxta probabilem sententiam emphyteuticatione licitè, & validè juxta jus antiquum, inconsulto Romano Pontifice. Non, inquam, obstat, quia respondetur, id infra dici, ex opinione probabili tantùm, & authoritate gravium DD. qui illam secuti fuerunt in ea clausula fundari: at in præsenti casu expressè fatetur S. Congreg. jussu S. Pontificis, approbantis declarationem dicti Decreti, prohibentisque alienationem, & irritam illam reddentis, sub pœnis allatis, & licet in eo Decreto ea apponatur clausula, expressè constat, eam alienationem in jure antiquo non includi; & quamvis in eo continetur, eam expressè prohibet: alias diceretur declaratio dicti Decreti esse prorsus otiosa, quod minimè dici potest.

Nec obstare videtur tertiò, necessitatem continuandi Ecclesiæ ædificium instare, & non posse pro licentia ad S. Congr. recurri; quæ necessitas in eo consistit, quòd si ædificium non continuetur, ædificium in quoddam opere particulari designato, periculum patietur, nam dilatione temporis, non ita firmum permanebit. Non, inquam, obstat, quia respondetur, licet plures DD. docuissent, urgente summa necessitate, posse fieri alienationem inconsulta S. Congreg. quando ejus licentia expectari non potest, ut pluribus relatis tradunt Tamburin. *de iur. Abbat. dict. tom.* 3. *disp.* 13. *quæst.* 9. *numer.* 4. Lezan. *tom.* 1. *cap.* 10. *num.* 4. Pellizzar. *tom.* 1. *tract.* 6. *cap.* 8. *num.* 29. eam tamen summam necessitatem, ac urgentem in ea declaratione non apparere: nam sicut duobus annis elapsis ex defectu pecuniæ, absque periculo idem ædificium fuit dilatum; ita etiam per quatuor, aut sex menses absque periculo poterit differri. Nec est evidens dari eam necessitatem, nam cum prædicta dilatione etiam dubitatur, quod detur: & illa dicitur evidens Ecclesiæ necessitas, quæ est clara, & indubitabilis *ex text. in cap. sine exceptione* 12. *quæst.* 2. & tradunt Tamburin. *cit. dict. disp.* 13. *quæst.* 4. *num.* 12. & alii. Et de hac evidente necessitate, etiam dato, quòd sit clara, & indubitata, ad S. Congreg. judicare pertinet. Nam hæc inter alias requirebatur causa, ut Regulares per sua privilegia monasterii bona alienare possint, & tamen sunt abrogata: ergo in præsenti casu erit S. Congreg. necessarius consensus. 6

Hactenus dicta pro aliis alienationibus inservire poterunt, pro adducta *num.* 1. nullo modo. Ratio est, quia in illo casu nulla datur alienatio; ut patet, nec fructuum conventus, nec periculum talis alienationis; quia hic contractus mutui cum interesse lucri cessantis, & damni emergentis, ad rationem sex, & quarti pro quolibet centenario celebratur ad tempus semestre, vel ad summum unius anni: sed ante semestre elapsum capsæ saccari vendentur, & soluto lucro, & sorte rescindetur mutui contractus, absque periculo bonorum, & fructuum conventus; & cum hoc modo indemnitas detur bonorum, & fructuum conventus, quibus S. Congreg. illa declaratione voluit consulere, ut inquit ibi: *Cui inprimis in votis fuit consulere Regularium indemnitati, &c.* Potest Provincialis eam concedere licentiam inconsulta S. Congreg. quin pœnas dicti Decreti, & alias *Extravag. Ambitiosa* incurrat; quia re vera in ea licentia concessa, ad nullam bonorum, & fructuum conventus alienationem dedit licentiam, sed solùm ad speciem; ad incurrendas tamen dictas pœnas realis in effectu requiritur alienatio; ut relatis Covarruv. & Filliuc. tenet Pellizzarius *dict. cap.* 8. *num.* 7. 7

Non obstat dicere, quòd per eam licentiam non eximitur Provincialis ab alienatione commissa, & illorum pœnis: nam quamvis conventus ex ea licentia minus non habeat in suis bonis, habet tamen Ecclesia, quæ etiam comprehenditur in alienatione suorum bonorum, per ipsum mutuum cum solutione lucri cessantis, & damni emergentis, cujus administrator est superior conventus: ergo si ratione conventus non incurruntur pœnæ, quia conventus per ipsum contractum non est inventus minus habens, incurrentur tamen ratione Ecclesiæ, quæ per ipsum contractum in suis fructibus inventa est minus habens. Non, inquam, obstat, quia respondetur primò jam ex *supra citat. DD. numer.* 6. constare pœnas *citat.* Decreti, & illius declarationis non incurri, quando ob necessitatem urgentem ad Sacr. Congregationem recurri non potest; & hæc aderat, si ædificium non continuaretur per illud breve tempus quatuor, & sex mensium, quia lapicidæ in illo ædificio laborantes ad aliud diverterentur externum, & vendito tempore commodo saccaro, facilè nec redirent, nec alii æquè boni invenirentur. 8

9 Re-

9 Respondeo secundò, illam solutionem unicam lucri cessantis, per illud breve tempus in considerationem venire non debere: quia id lucrum ex ea pecunia est limitatum, respectu illius Ecclesiæ magnos babentis redditus annuos; nam sicut in alienatione immobilium, inconsulta S. Congreg. non venit res alienanda parvi valoris, data necessitate, juxta *text. in cap. Terrulas* 12. *quæst.* 2. ut retiatis Rebuff. Redoan. Rivio, Seraphin. Ugolin. Quarant. Bonac. Gavant. defendunt Tambur. *cit. quæst.* 9. *numer.* 2. Lezan. *tom.* 1. *cap.* 10. *num.* 4. & alii; ita etiam venire non debet pecunia soluta pro lucro cessante, & damno emergente, quæ pro sex mensibus ex eo mutuo mille ducatorum tredecim millia regalia Lusitana non excederet; quæ summa respectu continuationis ædificii est minoris considerationis. Nam si bæc summa absque ullo contractu alienaretur in aliud opus Ecclesiæ, non æquè proficuum, alienatio non diceretur.

QUÆSTIO III.

An inito contractu dandi pecuniam ad rationem juris, sub interesse sex, & quarti, & postea scriptura initi mutui includenti eam summam conventam, triennio absoluto solvendam, contractus sit usurarius, & conventa summa in foro conscientiæ solvenda?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Scriptura fictione mutui validè fieri poterat, summam pecuniæ datam, & redditus includens.*
3 *Fictio non inducitur absque æquitate, quæ hic data fuit.*
4 *Scriptura facta sub fictione mutui, in qua sub mutuo includebatur sors, & redditus, usuram non continet.*
5 *Adducitur quarta ratio tribus efficacior.*

1 FRanciscus homo illustris à Benedicto mercatore petiit quatuor mille aureos ad rationem juris, sub interesse sex, & quarti, pro quolibet centenario solvendo singulis annis. Ad solutionem capitalis, & reddituum consignationem annuam offerens, ex qua solvenda essent intra triennium. In confectione scripturæ per notarium, (cùm esset potens) ad evitanda omnia impedimenta, & præpedimenta, quæ postea supervenire poterant; suo secretatio mandavit, quòd in summam redigeret capitale, & redditus trium annorum; & facto hoc computo, scriptura conficeretur, non de contractu inter se, & Benedictum inito; sed de tota illa summa mutua, solvenda post triennium; cujus summæ debitorem dicto Benedicto se constituebat. Et ad solutionem totius illius pecuniæ in summam redactam designavit fidejussorem, & principalem solventem; ne consignatio oblata deesset Benedicto mercatori. In confectionis forma hujus scripturæ, non intervenit Benedictus; pecuniam tamen numeravit, & scripturam subscripsit. Absoluto triennio, & mortuo Francisco, Benedictus ex scriptura facta litem intendit, & sententiam contra fidejussorem obtinuit. Latæ sententiæ fidejussor gravamen interposuit, opponens, contractum esse usurarium; quia scriptura erat de mutuo, ex quo jura, seu redditus recipi non poterant. Pro foro conscientiæ: Quæritur 1. An potuisset scriptura confici de tota illa summa, qua constabant sors, seu capitale, & redditus, supponendo fictione juris, totam illam summam absoluto triennio, esse mutuum? 2. An Franciscus, & fidejussor teneantur solvere Benedicto totum capitale, & redditus in forma expressè inita, per ratiocinationem, & scripturam, quam Franciscus conficere jussit; in qua Benedictus non intervenit, nisi pecuniam numerando, & scripturam subscribendo? 3. An dato, & non concesso, quòd scriptura sit nulla, teneatur Franciscus, & ejus fidejussor solvere dictam pecuniam Benedicto mercatori? His ita postulatis, ad primum, in quo postulatur.

§. I.

An potuerit scriptura de tota illa summa confici, qua constabant capitale, & redditus, supponendo fictione juris, totam illam summam absoluto triennio esse mutuum?

2 Respondeo, posse. Ratio est, 1. Quia fictio idem operatur, quod veritas, *l.* 1. *ff. de adopt. l. cùm ex oratione ff. de excusation. tutor.* & tantum operatur fictio in casu ficto, quantum veritas in casu vero, *l. in principio*, *Cod. de rei uxor. act. l.* 1. *§. hoc Senat. ff. ad Trebell. cap. Ad audientiam*, *de cleric. non resid.* & DD. Gonzal. *in Reg.* 8. *Cancell. gloss.* 51. *num.* 28. Rota *decis.* 104. *n.* 3. *& decis.* 319. *num.* 3. apud Farinac. *part.* 1. *recent.* & alii apud Barbos. *tract. de axiom.* 97. *num.* 1. Et quia paria sunt, esse talem, ac haberi pro tali, Barbos. *ibidem cum pluribus numer.* 2. & in præsenti casu idem continebat scriptura de mutuo quoad debitum; quantum contractus dandi quatuor mille aureos sub interesse sex, & quarti quolibet anno, post triennium elapsum solvendos, cum ipsis redditibus, seu ipso interesse. Debitum enim idem erat in veritate, quod debebat Franciscus ex eo contractu, licet fictione diceretur in scriptura, esse ex mutuo.

3 Secunda ratio, quia non datur fictio, nisi aliqua suadente æquitate secundum Bartol. *l. Si is qui pro emptore*, *num.* 67. *de usucapien.* ab omnibus ibi receptam, à Cephal. *consil.* 253. *num.* 38. *l.* 2. & ab Alvar. Valasc. *tom.* 2. *consult. ac rerum &c. consult.* 148. *num.* 15. Sed æquitas ad eam fictionem suasit Franciscum, quia ad securitatem pecuniæ datæ ad rationem juris sub interesse à Benedicto, convenientius erat, scripturam conficere de mutuo dato ad triennium, quam scripturam facere de pecunia data ab rationem juris sub interesse sex, & quarti in quolibet anno, omnia solvenda post triennium. Quis enim dubitare potest, æquius fuisse scripturam conficere de mutuo, quam de dicto contractu?

4 Tertia ratio: quia si facta fuit scriptura, in qua sub fictionem mutui computabantur mutuum, & redditus, absoluto triennio solvenda: nulla ibi apparet usura, quia ex eo aggregato ex mutuo, & redditibus usuræ non feruntur, ut constat, & si feruntur ex dictis quatuor millibus aureis expressè in scriptura positis, sub nomine mutui, etiam non adest usura, quia Benedictus erat mercator, & ex sua pecunia poterat ferre lucrum cessans, & aliquid propter periculum recuperandi suam sortem, & lucra cessantia; ut cum pluribus tenet Castr. Palaus *tom.* 7. *de Iust. commut. disput.* 4. *punct.* 15. *&* 17. & est TT. communis doctrina, ut jam *præcedentibus quæst.* diximus.

5 Quarta, & tribus antecedentibus efficacior ratio: quia ut per totam *quæst.* 1. diximus non semel, contractum dandi pecuniam ad rationem juris, seu census sub interesse sex, & quarti, aut minoris cum facultate post annum redimibilitatis ex parte censuistæ, seu emptoris, nihil aliud esse, quàm mutuum, cum Molin. Rebell. & Navarr. sed dictus contractus celebratus inter Franciscum, & Benedictum, erat dandi pecuniam ad rationem juris, & census sub interesse sex, & quarti cum facultate redimibilitatis à Benedicto emptore, triennio absoluto: ergo cùm ita celebratus nihil esset nisi mutuum, cum eodem interesse ratione lucri cessantis; potuit Franciscus absque ulla fictione, & omni veritate, conficere scripturam de mutuo à Benedicto dato; quia non solùm capitale erat mutuum, sed etiam ipsum lucrum cessans unius, vel alterius anni erat mutuum, quia Benedictus per ipsam scripturam ad illud non petendum, nisi triennio absoluto manebat obligatus. Unde bene colligitur ex hac sola ratione, scripturam fuisse veram, & nullo modo contradici posse.

§. II.

An Franciscus, & ejus fidejussor teneantur Benedicto totum capitale, & redditus in forma expresse initos solvere per rationem, & scripturam?

S V M M A R I V M.

6 *Tenentur in foro externo.*
7 *Et in foro interno.*

6 Respondeo, teneri. Ratio est, quia in tribunalibus quando constat de eo contractu, dandi pecuniam ad rationem census sub interesse sex, & quarti, in quolibet anno solvendo, fertur sententia, pro dante pecuniam, quia contractus censetur licitus. Sic Phæbus 2. *part. Aresto* 70. *& decis.*205. *à num.* 1. Gabriel. Pereyr. *decis.* 84. *n.*3. Emman. Mendes de Castr. *in praxi l.* 3. *cap.* 22. Pinheyro *de Cens. & emphyt.* 1. *part. disp.* 1. *numer.* 129. ergo si in tribunalibus, nullo alio facto examine, contractus censetur licitus, à fortiori in præsenti casu, de quo constat, dari lucrum cessans in Benedicto mercatore, qui suis pecuniis mercaturam agebat.

7 Pro foro conscientiæ etiam ratio urget. Quia ex contractu licito, oritur obligatio restituendi, definitur enim contractus *in l. Labeo ff. de verb. signific. Est ultro, citroque obligatio*; & cum Benedictus, ex sua parte dedit quatuor millia aureorum, cum obligatione redditiuum ad certum tempus tradenda; tenentur Franciscus, & illius fidejussor ea omnia tradenda tempore designato, ut ex sua parte promiserunt. Est communis doctrina. Videantur Castr. Palaus *cit. disp.* 1. *punct.* 1. *num.* 2. Fagund. *de Iust. l.* 1. *cap.* 4. *num.* 4. & plures, quos citant.

§. III.

An, in casu negáto, quòd scriptura sit nulla, teneatur Franciscus, & ejus fidejussor, dictam pecuniam solvere Benedicto mercatori?

S V M M A R I V M.

8 *Tenentur. Scriptura ad probationem requiritur, non est tamen de substantia contractus.*
9 *Scripturæ nullitas non obest; quia ex alio debitum probatur.*
10 *Confessio debitoris in testamento facta, æquipollet in judicio factæ.*
11 *Ordinat. statuens, contractus excedentes sexaginta millia regalia per scripturam publicam esse conficiendos, illos non annullat.*

8 Respondeo, facta ea suppositione, adhuc Franciscum, & ejus fidejussorem ad eam solvendam pecuniæ summam teneri. Ratio est, quia scriptura, quæ secundum *Ordin. Reg. l.* 3. *tit.* 59. ad contractus requiritur, non est de substantia contractuum, sed tantùm ad illorum probationes, ut etiam habetur *l. Non figura ff. de act. & obligat.* & tradit Gamma *decis.* 298. *num.* 1. *in fine*, & alii, cùm ergo certo constet de substantia, & forma contractus Francisco, & illius fidejussori, non obstante ea nullitate, tenentur ad solutionem illius summæ pecuniæ. Quia sicut nullitas sententiæ non impedit satisfactionem ex ipso jure debitam, *juxta reg. Non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum, de regul. jur. in* 6. ita etiam nullitas scripturæ non impedit effectum, quod ex ipsa forma, & substantia contractus ipso jure debetur, sic cum communi DD. Sanchez *lib.* 8. *de matrimon. disp.* 22. *num.* 21.

9 Nec obest nullitas scripturæ, quia debitum ex illa constante, ex illa non probabitur, nec ex testibus, qui ex illa censentur prohibiti, juxta Emman. Barbos. & DD. ab illo *cit. in remiss. ad dict. Ordinat.* probabitur tamen ex ipso fidejussore, qui pecuniam numerare perspexit. Et pro foro conscientiæ hæc justificatio sufficit, & juxta illam tenetur fidejussor debitum solvere.

Et si nolit, sufficit confessio Francisci in suo testamento 10 asserentis, se eam pecuniæ summam Benedicto debere: Confessio enim debitoris scripturæ nullitatem supplet, ex textu *in l. Eunte, Cod. de transact.* & DD. Gamma *decis.* 43. *num.* 2. Azeved. Menoch. Valasc. & alii, quos refert, & sequitur Emman. Barbos. *cit. in remiss. ad cit. Ord. in princip. num.* 4. confessio enim in testamento facta, æquipollet in judicio factæ, quia appellatione testamenti venit instrumentum, Barbos. *tract. de appell.* 119. *num.* 6.

Nec obstat *Ordin. cit. l.* 3. *tit.* 59. *in princip.* statuens, contractus sexaginta millium regalium Lusitanorum excedentes, per scripturam publicam esse faciendos; & ille, de quo agimus, nimis dictum valorem excedit. Non, inquam, obstat, quia ex Gamma cit. eam scripturam requirit ordinar. ad probationem: non tamen pro forma, & substantia contractus. Additur, eam scripturam non esse factam ex conventione utriusque contrahentis, sed tantùm ex potentia Francisci existimantis, sic convenientius suæ satisfacere conscientiæ; & ei potentiæ, & voluntati non valens resistere Benedictum, eam subscripsit. 11

QUÆSTIO IV.

An beneficiarius per plures dies non recitans, per Bullam se componere possit, & quomodo compositio fiet?

S V M M A R I V M.

1 *Facti species.*
2 *Resolutio cujusdam viri docti ad primum.*
3 *Ejusdem resolutio ad secundum.*
4 *Resolutio Authoris proponitur.*
5 *Adducitur primus modus se componendi.*
6 *Secundus modus jucundior adducitur.*
7 *Compositio fieri potest nomine Abbatis defuncti, si tunc summarium susceptum habebat.*
8 *Compositio adducta per Bullas fieri potest.*
9 *Vir doctus fallitur in citatis DD. rationibus, & resolutione.*
10 *Fallitur etiam in resolutione ad secundum quæsitum.*
11 *Compositio est facienda modo tradito in Bulla.*
12 *Modum componendi à Fragos. traditum ab Expositoribus Hispanis ipse accipit.*
13 *Probatio à Fragos. adducta non probat.*

Ambrosius cujusdam beneficii simplicis Abbas, in suo declaravit testamento, se ab eo tempore, quo ratione beneficii recitare horas Canonicas tenebatur, debere centum millia regalia Lusitana, quæ per suos hæredes restitui jubebat pauperibus oppidi sui beneficii, aut fabricæ Ecclesiæ ejusdem beneficii, juxta *Concil. Lateran. sub Leone X. sess.* 9. *§. statuimus*. Quam Constitutionem declaravit, innovavit, & auxit B. Pius V. *in sua Constitut. quæ incipit: Ex proximo Lateranensi, edita* 12. *Kalendas Octob.* 1571. Etsi compositio per Bullam Cruciatæ obtineri possit, obtineatur, ut sui hæredes tantam non solvant pecuniam. Defuncto Abbate: Quæritur 1. An si recipiantur aliquæ compositionis Bullæ, à restitutione hæredes liberis maneant? 2. Quomodo hæc debeat fieri compositio? 1

RESOLUTIO VIRI DOCTI.

Vir doctus dubitans, sic respondit Bulla compositionis non habet locum, ubi creditor est certus; in præsenti tamen creditor est certus, nam vel est Ecclesia, ubi situm est beneficium, aut pauperes illius oppidi. Attamen respondeo; posse, sic Vasq. *in opusc. de benef. cap.* 4. *num.* 40. Sanch. *l.* 2. *consil. cap.* 2. *dub.* 87. *num.* 4. Ratio est, nam quamvis constet de creditore; est cum indeterminatione: nam designatur, & Ecclesia, & pauperes: & si hi sint, adhuc persistit indeterminatio ad hunc, vel ad alium pauperem; & hac indeterminatione data, possum me componere cum domino Ecclesiæ, qui est Summus Pontifex, eo modo, quo ille per justas causas, hanc potest facere compositionem, & est, quam per Bullam Composi- 2

positionis, assignat; additque: Sic Vasq. & Sanchez *locis cit.*

3 Ad secundum quæsitum respondet sic: componentem debere habere summarium Bullæ Cruciatæ, & pro qualibet Bulla Compositionis, satisfieri quinque millibus regalibus Lusitanis; & pro singulis, eleemosynam ducentorum regalium esse elargiendam. Quare ad satisfactionem centum millium regalium, viginti Bullæ sunt recipiendæ, & elargienda sunt quatuor millia regalia. Et sic rectè, & justè debito est satisfactum. Sic vir ille doctus.

RESOLUTIO AUTHORIS.

4 Respondeo resolutionem casus propositi constare, tum ex Bulla Latina, tum ex summario ipsius Bullæ Lusitano Idiomate transcripto; non tamen ex Bulla Hispana, quæ in hoc privilegio cum Lusitana non cohæret. Verba Bullæ Lusitaniæ concessæ, sic habent: *Volentes, ut fructus beneficiorum, qui ad ratam omissionis horarum Canonicarum illicite percepti fuerint, pro dimidia parte Ecclesiis, vel aliis locis Ecclesiasticis, quorum ratione horas prædictas recitare debebant: altera vero dimidia pars, in subventionem militum hujusmodi præstari. Vel cum Commissario super hoc deputando componi; ita quod compositione hujusmodi soluta, sit componens à portione etiam, quæ Ecclesiæ debebetur, integrè absolutus.* Sic Bulla Latina. Summarium verò sic: *Primeiramente dos fructos dos beneficios Ecclesiasticos mal recebidos por defeito de nam rezar as horas Canonicas, ha S. Santidade por bem, que restituindo se ametade delles as Igrejas, ou lugares Ecclesiasticos, por cujo respeito corria obrigazano de rezar, a outra ametade se de por inteiro pera este socorro dos lugares de Africa. Ou se faza sobre todos os fructos composizam de maneira, que por ella possam os que assi se composerem ficar tambem livres da parte, que se devia a Igreja. Pello que o poderam fazer sobre todos os ditos fructos na forma por nos declarada.* Sic Summarium.

5 Ex quibus verbis sequitur: posse hæredes dicti Abbatis dupliciter componi. Primò elargiendo quinquaginta millia regalia (quæ est medietas centenorum millium regalium) Ecclesiæ, in qua situm est beneficium Abbatis, & altera medietas illorum centenorum millium regalium tradatur harum eleemosynarum receptori in subventionem locorum Africæ, sic constat ex verbis Bullæ Latinæ, & summarii in principio allatis.

6 Cum tamen hic modus compositionis jucundus non sit hæredibus Abbatis, quia nullam sibi ex eo acquirunt utilitatem, nec est ille, quem Abbas desiderabat, sic componi poterunt, non solùm super medietate ad Ecclesiam, sed etiam super medietate ad subventionem locorum Africæ, pertinente; sumentes viginti Bullas, & erogantes pro singulis centum regalia tantùm, ad rationem centum regalium pro singulis quinque millibus regalibus; quæ summa tantùm constat duobus tantùm millibus regalibus. Si autem Abbatis debitum centum millia regalia, (quod non excessit non excedat, tunc Bullæ accipiendæ) extra illa centum, erant duplicandæ usque ad docenta tantum millia regalia. Et si adhuc major debiti fuisset excessus, ad commissarium erat recortendum. Sic Abreú *de Paroch. l.* 10. *num.* 599. & ex illo Bened. Pereyr. *in Promptuar. Theol. moral. tract.* 41. *num.* 1440. Et ego expressius, & latè *in Exposition. Bullæ Lusitanæ, disp.* 25. *sect.* 9. *à num.* 178.

7 Ad præsentis casus compositionem adverto primò, dictam compositionem nomine Abbatis fieri posse, si in mortis articulo Bullæ Summarium habebat. Ratio est, quia in suo testamento mandavit, illam fieri compositionem; & sic in illis viginti Bullis receptis suum nomen expressè, vel tacitè, scribendo *Foam*, est inscribendum. Sic ex advertentiis Commissarii, & adductis in ipsa Bulla compositionis, tradidi *in dict. Exposit. disp.* 25. *à num.* 56. Si tamen Bullæ summarium non habebat, vel non expressit, quòd suo nomine dictæ Bullæ sumerentur, illud summarium sumant hæredes, & in Bullis compositionis suum scribant nomen modo proximè dicto. Sic invenietur *loc. cit. meæ Bullæ expositionis.*

8 Secundo adverto, hanc compositionem dictæ summæ centenorum millium regalium, per Bullas fieri posse authoritate propria, quin ad Commissarium recurratur; quia ita ipse disponit in verbis à se allatis, & à me, in illorum fine adductis.

9 Nec obstant huic nostræ resolutioni *adduct. n.* 2. *&* 3. à docto viro consulente, quia in multis fallitur: Fallitur in citatis DD. in rationibus, quas adducit, & in ipsa resolutione ad secundum quæsitum, ut ostendo: Fallitur in citatis DD. quia Vasq. cit. ab eo, in citato loco, licet expresserit remedium Bullæ, non ita expressit, ut ipse vir doctus; & si expressisset, expressurus erat juxta Bullam Hispaniæ concessam, quæ in hoc privilegio à nostra Bulla Lusitana multum differt, ut videre est in locis à nobis *cit.* Et Sanch. *loco cit.* quamvis dicat, eam compositionem fieri posse authoritate Papæ, de Bulla mentionem non fecit. Fallitur in rationibus, quas adducit, quia non obstante ea indeterminatione Ecclesiæ, aut pauperum, & pauperum interesse, hoc privilegium conceditur, etiam si creditor sit certus, nempe Ecclesiæ, aut pauperes. Addo sequi quod si ad hoc privilegium requireretur aliqua indeterminatio, & incertitudo ex parte creditorum, sufficere ad ttendum hoc privilegio incertitudinem, quæ versatur inter duos, tres, quatuor, &c. qua tamen non sufficit, ut cum Henriq. Molin. Dicastill. Trullench. dixi *in cit. Expos. Bulla dict. disp.* 25. *num.* 81.

10 Fallitur etiam in resolutione ad secundum quæsitum; quia compositio, quando fit per Bullas compositionis ab habente summarium, non ita fit, ut inquit *numer.* 3. sed modo à nobis adducto *numer.* 6. juxta dispositionem Commissarii, ut videre est in transumpto, & summario cujuscunque Bullæ Compositionis; ubi exprimitur, quomodo facienda est compositio, quando debitum non excedit centum millia regalia, & quando illa excedit, usque ad ducenta millia; de quo jam supra aliquid dictum est *num. citat.* 6.

11 Nec obstat Sebastian. à Costa de Andrade *in expositione nostra Bullæ Lusitanæ, quæst.* 76. *in principio, & quæst.* 98. *in fine*, dicens, quòd compositio per Bullam super fructibus amissis ob defectum recitationis horarum, fieri debeat, tradendo medietatem debiti Ecclesiæ, ubi situm est beneficium, & alteram tradendam in subventionem locorum Africæ (quod sanè dicitur in Bulla Latina, & summario, ut vidimus supra) non tamen, quæ dedit, nempe: aut de illa facienda est compositio cum Commissario. Non, inquam, obstat, quia respondetur, posse fieri modo dicto, vel per Bullas, modo dicto usque ad ducenta millia regalia; & si debitum hæc ducenta excedat, ad Commissarium recurritur, & non antea. Sic enim disponitur in Bulla Latina, addita in Bulla compositionis declaratione commissarii.

12 Nec obstat secundò Fragos. *tom.* 2. *Regim. Reip. Christ. lib.* 2. *disput.* 7. *de Bull. Cruciat. numer.* 41. asserens compositionem esse faciendam super omni debito, & duabus illius medietatibus, cum hoc tamen discrimine, quòd ultra summam elargitam, pro qualibet Bulla compositionis, tantumdem detur pro fabrica Ecclesiæ, cujus est beneficium, & aliter non fieri compositionem. Non, inquam, obstat, quia respondetur Fragos. id accepisse ab Expositoribus Bullæ Hispaniæ, qui ita exponunt juxta privilegium in ea Bulla concessum. Secus dicendum, juxta privilegium in Bulla Lusitaniæ concessum, quod est diversum, ut jam supra notavimus.

13 Nec etiam obstat, Fragos. *citat.* hanc decisionem compositionis probari ex motu B. Pii V. nullum citando; Non obstat, quia in Bulla B. Pii V. quæ incipit: *Ex proximo Lateranensi numer.* 1. *citat.* nec in alia, quæ incipit: *Nimis durum*, in quibus agitur de pœnis impositis beneficiatis horas Canonicas non recitantibus, talis decisio in iis non invenitur. Et dato, quòd ea detur decisio, Summus Pontifex nostram concedens Bullam, aliud disponere potuit, ut de facto disposuit. Vide me ipsum *in Expos. Bulla dict. disp.* 25. *à num.* 174. ubi hæc, & alia non inutilia ad præsentis casus declarationem invenies.

QUÆ-

QUÆSTIO V.

An legatum conditionatum ad partitionem venire debeat mortuo altero ex conjugibus, adhuc non impleta conditione?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Vinea ad partitionem necessariò venire debet.*
3 *Idem de legatis conditionatis.*
4 *Vinea partiri quoad æstimationem debet.*

1 MAria suum condidit testamentum, in quo vineam Luciæ suæ nepoti ex fratre reliquit, per hæc verba: *Relinquo meam vineam nepoti meæ Luciæ, sorori Damasi; & per mortem ipsius Luciæ, si absque filiis è vivis excedat, ad Damasum ibit.* Nupsit Lucia, & filiam habuit. Defuncto marito, in bonis factæ sunt partitiones, & dubitatum fuit; An vinea ad partitionem ventura esset, cùm Damasus frater Luciæ adhuc viveret?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, vineam ad partitionem necessario venire debere. Ratio est, quia exceptis bonis vinculatis, qualia sunt bona majoratus, capellæ, feudi, emphyteusis, nominationis, & bonis Coronæ, reliqua omnia ad partitionem venire debent; quia medietas eorum ad unumquemque conjugum pertinet, juxta *Ordin. Regiam l. 4. tit. 46.* & tenent communiter DD. Molin. *tract. 2. disput. 422. vers. Quando matrimonium, & seqq.* Petr. Barbos. *ad l. post dotem 41. ff. solut. matrim. num. 74.* Gamma *decis. 9. numer. 3.* expresse loquens de bonis, quæ ex hæreditate proveniunt, Emmanuel Barbos. *in remiss. ad citat. Ordin. numer. 9.* Fragos. *part. 3. disput. 5. numer. 58. vers. In matrimonio tamen:* at vinea ad ea non pertinet: ergo ad partitionem venire debet.

3 Et quoad legata conditionata (quale est hoc, de quo agimus, *Si absque filiis è vivis excedat*) constat *ex l. cùm Titio ff. ad l. Falcid.* ut exponunt Gouvea *in l. Falcidia ff. ad l. Falcid.* & Jo: de Carvalho *in cap. Raynald. de testam. p. 3. num. 138. & seqq.*

4 Neque obstat, quod dicta vinea ratione conditionis, *Si absque filiis è vivis excedat*, integra conservari debeat, ut in casu, quo dicta Lucia absque filiis è vivis excedat, devenire possit ad vocatum Damasum. Non, inquam, obstat, quia respondetur dictam vineam partiri debere, quoad valorem, & æstimationem, *dict. l. cùm Titio ff. ad l. Falcid.* & incapitatem in ipsa Lucia remanere, ut ex ipsa possit devenire ad suos filios; si illos habens, moriatur; aut ad Damasum, si absque illis decedat, ut latè prosequitur Carvalho *cit. num. 143.*

QUÆSTIO VI.

An bona alicui relicta absque alia declaratione sint partibilia?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Omnia bona libera præsumuntur, nisi aliud probetur.*
3 *Mandatum testatoris est quædam substitutio, quæ vinculum non inducit.*
4 *Omnia bona non vinculata in hoc Regno inter conjuges communicantur.*

1 LUdovicus sacerdos testamentum condidit, in illoque fratrem suum Franciscum omnium bonorum instituit hæredem, Testamenti clausula hæc erat: *Declarat ille testator, quòd decedente suo fratre, & hærede absque filio, aut filia de legitimo matrimonio, omne, quod in bonis immobilibus inveniatur, esse suum, relinquere conventui S. Petri sui oppidi.* Defunctus frater Franciscus filium reliquit ex legitimo matrimonio. Et quia uxorem duxit per chartam medietatis juxta Regni consuetudinem, & *Ordin. Reg. l. 5. tit. 46.* Quæritur, An dicta bona immobilia sint vinculata, aut partibilia inter matrem, & Orphanum?

RESOLUTIO.

Respondeo, ea bona esse partibilia inter matrem, & filium orphanum. Ratio est, quia testamentum nullam mentionem facit de vinculo eorum bonorum: bona autem semper præsumuntur libera, nisi contrarium probetur. Sic Bartol. *in l. Prius, vers. venio ad tertiam partem ff. de novis oper. nunt.* Ruin. *cons. 45. in princip. & fin. volum. 1.* Paris. *cons. 20. volum. 1. & cons. 23. eodem volum. 9.* Alciat. *cons. 491. circa finem*, Cephal. *cons. 168. num. 94. & 172. num. 2. & 205. in princip.* Cassan. *cons. 66. n. 2.* Soccin. Jun. *cons. 115. numer. 31. volum. 2.* & Roland. *cons. 82. volum. 2.* quos refert, & sequitur Fragos. *part. 3. disp. 9. §. 21. n. 1. & 2.* ubi alios citat, his adduntur Alexand. *cons. 129. in princip. l. 1.* Decius *cons. 85. num. 1.* Molin. *de primogen. lib. 1. cap. 11. num. 11.* Mieres *de majorat. 3. part. quæst. 5. numer. 20.* Lara *de Anniverss. l. 1. cap. 4. numer. 17.* Burgos de Paz *quæst. 2. num. 7.* 2

Nec obstat, quòd testator mandet, quòd si suus frater absque filiis decedat, ea bona relinquere conventui S. Petri. Non, inquam, obstat, quia respondetur, ipsum mandatum esse quamdam substitutionem, quæ vinculum non inducit, & contra se habet juris præsumptionem; res omnes præsumuntur liberæ, *l. Altius Cod. de servitut.* 3

Ergo cum dicta bona vinculata non præsumantur; & omnia non vinculata sint partibilia, & in illis sint dimidiantes, matrimonium contrahentes per chartam medietatis, ut communiter tradunt DD. Barbos. *ad l. post dotem 41. ff. solut. matrim. num. 34.* ibi: *Bonorum distinctio inter conjuges inutilis est, si secundum Regni Portugalliæ consuetudinem nubant, cum tunc omnia bona communicentur.* Gamma latè, & eleganter *decis. 9. numer. 3.* dicens, *etiam bona, quæ proveniunt ex hæreditate, esse dividenda.* Emmanuel Barbos. *in remiss. ad Ordin. l. 4. tit. 46. & alii præcedenti quæst. adducti.* 4

QUÆSTIO VII.

An ad valorem emptionis cujusdam emphyteusis, sufficiat licentia petita, non tamen expressè concessa à domino directo; Et Ecclesiæ, & communitates dominium habentes directum, tantumdem emphyteuses emere possint?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non sufficit licentia petita, & à domino directo non obtenta.*
3 *Procurator conventus licentiam non concessit, nec poterat concedere.*
4 *Emphyteusis in necessaria comprehenditur alienatione.*

CUm venderetur sub hasta emphyteusis dominii directi cujusdam conventus, licitator à procuratore conventus, ad illam emendam licentiam petiit. Procurator non solùm illam non concessit, imo illi proposuit aliquas difficultates, quæ in ea petitione dabantur. Sequenti die rediit licitator, dicens difficultates esse sopitas, & se velle laudemium solvere. Procurator respondit, se prælatis rationem daturum, & quod statuissent, fieret. Ipso die à licitatore empta emphyteusi, & instrumento confecto, possessionem cœpit. Hæc sciens conventus, emptorem citare fecit ad emphyteusim dimittendam, & pretium tantùm, quanti emerat, reciperet. Emptor se defendens, inquit primò, se licentiam petiisse; qua de causa non teneri conventui emphyteusim, eodem pretio, quo emerat, dimittere; secundò, eam emphyteusim, emphyteuticari solitam esse, & sic conventus Author, illi R. eodem pretio eam auferre non poterat. Tertiò, & ultimò, non posse Ecclesias laicis emphyteuses 1

sibi

ſibi reaſſumere, tanto, quanto pretio eas emerant; nam ſi poſſent, omnes ſibi reaſſumpſiſſent, & multum locupletiores evaſiſſent. His oppoſitis. Quæritur 1. An ſufficiat licentia petita, & non expreſsè conceſſa, ut emphyteuſis ſub haſta vendita acquiri poſſit? 2. An poſſint Eccleſiæ, & communitates emphyteuſes ſub haſta venditas, tantumdem ſibi acquirere?

§. I.

An ſufficiat licentia petita, & non expreſsè à domino directo conceſſa, ut emphyteuſis ſub haſta vendita tanto pro tanto à domino non acquiratur?

2 Reſpondeo, ut certum, non ſufficere. Hæc reſolutio eſt expreſſa *in Ordin. Regia l.4. tit.38. in principio* poſt medium ipſius principii, ubi poſtquam ſtatuit de venditione voluntaria, nempè facta ab ipſo emphyteuta, & de neceſſaria, ideſt facta authoritate judicis, ut procedit præſens quæſtio, addit: *Et nollens dominus directus ſtatim declarare, ſi eam velit tanto pro tanto, expectabitur triginta diebus, à die, quo fuit requiſitus; & inf. §.1. Et ſi ſit venditio, commutatio, donatio, aut alia qualiſcunque alienatio alio modo facta abſque authoritate domini directi, erit nulla, ac nullius valoris; & emphyteuta ipſo facto amittet omne jus, quod habuerit in re data in emphyteuſim, & tota devolvetur, & applicabitur domino directo, ſi eam voluerit.* Idem exprimitur in jure communi *L. ult. C. de jur. emphyt.* cum extenſione duorum menſium, ibi: *duorum menſium ſpatium*, & DD. Molin. *tract.2. diſp.459. num.21. ſeu verſ. Quæ dicta ſunt.* Emman. Barboſ. *ad cit. Ordin. nu.62.* & pluribus relatis Pegas *Reſol. forenſ. cap.9. num.1. & 2.* Sed dictus licitator, licèt licentiam ad emptionem petierit; nec expreſsè, nec tacitè illam obtinuit; & inſcio domino directo emphyteuſim emit, ſequenti die poſt licentiam petitam, & non expectatis triginta diebus, juxta Luſitanum, emphyteuſim emit, inſtrumentum fecit, & poſſeſſionem cepit: ergo dominus illi tantumdem tradens, poteſt eam emphyteuſim acquirere.

3 Non obſtat primò, quod licitator à procuratore conventus licentiam petierit. Non, inquam, obſtat, quia reſpondetur, procuratorem illam non conceſſiſſe nec tacitè, nec expreſsè, nec etiam implicitè; & non expectatis triginta diebus emphyteuſim emit. Vide Pinheyro *de Cenſ. & emphyt. part.2. diſp.4. ſect.8. num.57.* Additur procuratorem, dato, quod illam licentiam conceſſiſſet, illam validè non poſſe concedere; ut conſtat *ex cit. l. ult. C. de jur. emphyt.* Et dato, quod *dicta l.* jam diu, à judicis ſit ablegata, adhuc eſſe neceſſarium ſpeciale mandatum, dicunt Caldas *de extinct. emphyt. cap.11. num.26. & 31.* Pinheyro *cit. numer.167.*

4 Nec obſtat ſecundò, quòd plures DD. tradunt, non requiri conſenſum domini, ad alienationem emphyteuſis neceſſariam; quos latè citat, & ſequitur Pegas *in Reſolut. forenſ. cap.9. num.53. & 54.* alienatio autem neceſſaria, eſt illa, quæ fit authoritate judicis, ut vidimus *num.2.* & hæc authoritate judicis fiebat. Non, inquam, obſtat, quia eo *num.2.* oſtendimus, ex ipſa Ordin. emphyteuſis neceſſariam alienationem comprehendi, ex ipſius Ordinat. diſpoſitione.

§. II.

An Eccleſiæ, ſeu communitates emphyteuſes ſub haſta venditas, quarum habent dominium directum, ſibi tantumdem poſſint acquirere?

SUMMARIUM.

5 *Reſolutio ex ipſa Ordin. & jure communi eſt certa.*
6 *Etiam non obſtante Ordin. l.2. tit.18.*
7 *Alii afferuntur DD. pro reſolutione.*

5 Reſpondeo, ut certum, poſſe. Ratio eſt, quia etiam eſt expreſſum *in Ord. Reg. l.1. tit.62. §.48.* ibi: *E os foreiros, que quizerem vender algumas que aſſi tenham aforadas, o faram aſabes aos officiaes, que poder tem pera lhas aforar, ſe as querem tomar pera a capella hoſpital, albergaria, ou confraria, cujo o foro for, tanto por tanto, quanto outrem der. E querendoo tomar, podelohamfazer, ſe ſentirem que de o fazer, podera vir proveito a capella, hoſpital, albergaria, ou caſa de que for, &c. Et l.2. tit.1. §.6.* ibi: *Se a Igreja em ſeu libello allegar tal qualidade porque conclua a couſa demandada, nam ſomente ſer ſua, quanto ao direito ſenhorio, mas tambem o util eſtar com elle ſolidada, por o leigo poſſuir a tal couſa por força, ſem titulo, ou com titulo, que he nullo, conforme o direito Canonico, ou por as vidas do prazo ſerem findas, ou por ter caido em commiſſo, ou por outros caſos de ſemelhante qualidade, ou pedir ruſtituizam na forma do direito contra o titulo, que o leigo tem: Em taes caſos o conhecimento pertence ao Juizo Eccleſiaſtico, aonde o leigo ha de reſponder, &c.* Unde manifeſtè ſupponitur emphyteuſim, quoad utile, poſſe conſolidari cum dominio directo Eccleſiæ, ex cauſis juris communis, per noſtras Ordin receptis; & hæc, quando tantumdem datur, eſt juris communis *in l. fin. C. de jure emphyt.* & per noſtras *Ordin. dict. l.2. tit.62. §.48.* & per omnes DD. approbata, quod latè citat, & ſequitur Barboſ. *in Collect. ad d. l. fin n.5. de jure emphyt. & in Collect. ad c. Potuit, nu.46. de locat.*

Et quod poſſint Eccleſiæ, & Monaſteria ſibi acquirere tantumdem dictas emphyteuſes; non obſtante *l. Regia l.2. ordin. tit.18.* tradunt expreſsè Emman. Barboſ. *in Remiſſ. ad d. Ordim. n.3. in principio*, ubi verba d. Ordin. referens, inquit: *Fallit in emptione utilis dominii ab emphyteutis poſſeſſi, quia Eccleſia domina directa poterit bona iſta titulo emptionis acquirere, quia res de facili, revertitur ad ſuam naturam ex l. Si unus, §. pactus ne peteret, ff. de pactis, & utile dominium conſolidatur cum directo, nec Eccleſia acquirit noviter aliquid,* Caſtr. *de Man. Reg. p.2. c.67. nu.23.* ubi rationem reddit: *Quia* (inquit) *illa bona jam habet Eccleſiæ, quoad dominium directum, & conſolidatio nihil de novo addit, circa rei dominium.* Additque hoc jus acquirendi tantumdem emphyteuſes, Eccleſiis non poſſe, eſſe prohibitum; affertque ſententiam communem DD. *in c. cum cauſa, de re jud. c. & Concil. Triden. ſeſſ.22. c.11. de reform.* 6

Idem tradunt Oliva *de for. Eccleſ. tom.1. q.28. n.75. & 76.* ibi: *Declaratur ſeptimo prædicta l. Reg. in principio, & in d. §.1. ut non habeat locum in bonis, quorum directum dominium ad Eccleſiam legitime pertinet; nam poteſt Eccleſia, ſeu Monaſterium directum dominium habens, emere, ſeu aliter acquirere utile, ut conſolidetur cum directo, &c.* Et in fine *d. n.76.* inquit: *Eſtque res adeo vulgaris, ut alia non egeat probatione.* Et noviſſimè Pinheyr. *de Cenſ. & emphyteuſis diſp.4. ſect.10. n.202. verſ. ubi obiter*, ait, non eſſe neceſſariam licentiam Regis, *ut res emphyteutica, ſeu utile dominium, quod habet emphyteuta, vendatur Eccleſiæ, aut Religioni dominæ directæ.* Et cum hæc ſententia ſit certa, dictus conventus intromittendus eſt in poſſeſſionem emphyteuſis tantumdem prius tradendam licitatori, qui non expectata licentia domini directi, emphyteuſim ſub haſta, venditione ſibi nulliter comparavit. 7

QUÆSTIO VIII.

An incurrerit pœnas alienantium bona Monaſterii Prælatus emphyteuticans, de licentia ſui Generalis fundum jam Monaſterio incorporatum per anteceſſorem ab emphyteuta venditum, & à Monaſterio tanto pro tanto emptum, ſi id fuit in Monaſterii utilitatem?

SUMMARIUM.

1 *Facti ſpecies.*
2 *Probabile eſt non incurriſſe.*
3 *Plures requirunt conſenſum S. Pontificis, ſed oppoſitum tenent alii non pauci DD.*
4 *Non poteſt de novo emphyteuticari fundus, niſi data juſta cauſa, & ſolemnitatibus requiſitis.*
5 *Si deficiant eæ ſolemnitates, adhuc plures ſentiunt in foro conſcientiæ, eſſe validam eam emphyteuticationem.*

PRælatus Monaſterii, ab emphyteuta volente vendere emphyteuſim Monaſterii, requiſitus, illam tanto pro tanto emit: ſucceſſor autem exiſtimans emptionem 1

non fuisse factam in Monasterii utilitatem, à suo Generali habita licentia, illum fundum vendidit tanto pro tanto, quanto emerat antecessor, & alteri in emphyteusim dedit. Quæritur: An incurrerit pœnas *Extrav. Ambitiosæ*, quæ omnem annullat alienationem, & excommunicationem imponit, & privationem vocis activæ, & passivæ?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, probabile esse non incurrisse pœnas alienantibus impositas. Nam suppono, Prælatum ipsum, & Generalem in ea licentia concessa, juris solemnitatis observasse. Ratio est, quia in *Extravag. Ambitiosæ, re reb. Eccles. non alienand.* excipiuntur casus in jure permissi, ibi: *Præterquam in casibus jure permissis*. Eadem clausula habetur in Decreto S.Congreg.Concil. jussu Urban. VIII. edito 7. Septemb. anno 1624. & in jure excipitur necessitas, & evidens Monasterii utilitas, *Clem. Monasteriorum, de reb. Eccles. non alien. capit. sine exceptione* 12. q. 2. c. *Non licet, ead. causa, & q. & c. Vt super* 8. *de reb. Eccles. non alien.* & requiritur consensu conventus, & Prælati, non localis, sed Generalis, aut Provincialis, ut colligitur *ex c. fine except. cit. & c. Dudum, & c. Ad aurum, de reb. Eccles. non alien. in* 6. ut videre est apud Soar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 8. *l.* 2. *c.* 27. Molin. *de just. tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 468. Filliuc. *tom.* 3. *tractat.* 44. *cap.* 5. Bonac. *tom.* 1. *disp. de alien. bonor. Eccles. punct.* 3. *n.* 4. Tambur. *de jur. Abbat. tom.* 3. *disp.* 13. *q.* 4. *&* 8. Pinheyro *de Cens. & emphyt. p.* 2. *disp.* 2. *sect.* 2. *n.* 10. Barbos. *cum pluribus de potest. Episc. alleg.* 95. *num.* 25. Castr. Palaus *tom.* 2. *tract.* 12. *disp. unic. punct.* 15. §. 2. *n.* 10. *&* 11.

3 Neque obstat, quod aliqui DD. requirunt etiam consensum S. Pontificis, quos citavimus *q. præcedente num.* 7. Non, inquam, obstat, quia ibi etiam *n.* 5. *&* 6. plures pro opposito citavimus DD. quod saltem probabile est. Et præter ibi cit. idem tradunt Quaranta *in Summ. Bullarum, Verb. Alienatio num.* 34. citans Decium, Rebuff. Navarr. & alios; & Dian. *p.* 1. *tract.* 8. *resol.* 77. *citatis Barret. Gabriel.* Hieronym. Gabriel. *& dec. Rotæ Roman.* Idem tenet Rodoan. *quæst.* 30. *nu.* 42. apud Filliuc. *tom.* 3. *tract.* 44. *c.* 5. *num.* 8.

4 Dixi *num.* 2. me supponere, Prælatum, & Generalem juris solemnitates observasse, quia ita omnino erat necessarium; quia hæc emphyteusis jam Monasterio erat incorporata, & facta de illius mensa; & sic non poterat, nisi data nova causa, & servatis juris solemnitatibus, dari in emphyteusim. Sic Tambur. *cit. disp.* 44. *q.* 7. *num.* 4. *in fine.* Molin. Panormit. Azor. & alii, quos affert, & sequitur Pinheyro *cit. num.* 27. & aliis allatis, Castr. Palaus *cit.* §. 4. *num.* 4. Quæ autem requirantur, ut bona immobilia Monasterio censeantur incorporata, præter citat. Vide Pellizar. *tom.* 1. *Man. Regul. tract.* 6. *cap.* 8. *nu.* 19. Bordon. *tom.* 2. *resol.* 62. *q.* 17.

5 Et licèt citati DD. & alii plures censeant, eas solemnitates ad novam emphyteusim, vel ad aliam novo modo concedendam esse necessarias. Non desunt tamen Doctores asserentes, etiam si deficiant eæ solemnitates, emphyteusis concessionem in foro conscientiæ esse validam: dummodo concessio sit facta in evidentem Monasterii utilitatem. Ratio est, quia ideo ea forma, seu solemnitates, ad eam concessionem emphyteusis, requiruntur, ut fraudes evitentur, ut ex ipsis juribus colligitur: ergo si fraudes deficiant, eæ solemnitates in conscientia non videntur necessariæ. Sic Azor. *p.* 2. *l.* 9. *c.* 2. *q.* 8. *dub.* 2. Regin. *in praxi tom.* 2. *l.* 30. *tract.* 3. *c.* 6. *sect.* 2. *nu.* 69. *&* 70. Naldus *in summ. verb. actus num.* 15. *& verb. Contractus, num.* 10. Rodrig. *in qq. Regul. tom.* 1. *quæst.* 27. *articul.* 9. Silvestr. *verb. Alienatio n.* 13. Angel. *Verb. eodem* §. 15. Navarr. *de alien. rer. Eccles. numer.* 17. Dian. 1. *part. tract.* 8. *resol.* 77. Pinheyro *de Cens. & emphyt. part.* 2. *disp.* 2. *numer.* 14. Vide *præcedentem quæst.*

QUÆSTIO IX.

An in emphyteusi de libera nominatione emphyteuta nominans, gravare possit nominatum, illi aliquod onus imponendo?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Potest gravare.*
3 *Gravari possunt, qui honorantur.*
4 *Oppositum tenent aliqui DD.*
5 *Supposito facto, & acceptatione, tenetur acceptans implere onus.*
6 *Consensus nominati excludit contrariam legis dispositionem.*
7 *Res censita alterius census non est capax.*
8 *Consensus domini directi non requiritur ad donationem, sed ad venditionem.*
9 *Ad contractum emphyteuticum scriptura publica requiritur, non tamen ad pacta supervenientia; nec quando gravamen est ad opera pia.*
10 *Are emphyteutica, emphyteuta post mortem, emolumentum acquirere non potest, potest tamen à persona nominata.*
11 *Beneficium nominationis est pretio æstimabile.*
12 *Emphyteuta post mortem tenetur emphyteusim liberam relinquere.*

Thomas domum emphyteuticam possidens ex libera nominatione, stantem ex locatione in redditibus annuis viginti millibus regalibus Lusitanis, obligatam pensione mille, & quingentorum regalium; Silvestrum ad illam nominavit, cum onere tribuendi pro singulis annis cuidam operi pio sex millia regalia. Nominationem cum dicto onere acceptavit Silvester. Quærit: An manserit obligatus; quia sibi videtur non mansisse, 1. Quia una emphyteusis habens jam pensionem directo domino solvendam, alterius non est capax? 2. Quia hæc conventio sine authoritate domini directi, fuit inita? 3. Quia de illa scriptura non fuit facta? 1

RESOLUTIO.

His non obstantibus rationibus, respondeo, data acceptatione, teneri Silvestrum ad implendum onus à Thoma impositum. Ratio est, quia dicta emphyteusis erat de libera nominatione, ut constat *ex num.* 1. sed quando emphyteusis est de libera nominatione, nominans gravare potest nominatum, sicut poterat illam vendere, & donare, ut cum communiori sententia docent DD. Caldas Pereyra *de jure emphyt. de potest. eligendi c.* 16. *numer.* 6. ubi inquit, oppositum esse falsum, ibi: *Quantumvis, forenses tabulæ clament, & nobis adversentur, etenim jura, quibus nostri authores Lusitani suam fulciunt sententiam, scilicet textus in l. unum ex familia,* §. *Et si fundum ff. de legat.* 2. *& alia jura similia loquuntur in fideicommissis familiæ relictis, quæ certa, & peculiari forma successionis deferuntur, quæ nihil commune habent cum emphyteusi, qualis apud nos usu, & consuetudine recepta est, cujus jus singulare est in hoc Regno, ab aliis longè dissimile, &c.* Idem tenet Molin. *disp.* 592. *à num.* 2. *& latius disp.* 480. *de nominatione ad emphyteusim, vers. sententia hæc hujus authoris*, Fragos. 1. *part. de Regim. Reip. Christ. l.* 4. *disp.* 9. *n.* 43. *&* 44. *&* 3. *p. disp.* 9. §. 25. *à n.* 3. asserentes, non solum posse, nominantem gravare nominatum, quando emphyteusis est de libera nominatione; sed etiam illam vendere, & donare. Et hanc esse praxim usu receptam in hoc Regno; & in Provincia Interamnensi fatetur ipse Fragos. 1. *p. cit.* In qua Provincia per amplius quadraginta annorum resedit. 2

Probatur *ex l. Ab eo, 9. C. de fideicommiss.* ibi: *Illos gravari posse, qui honorantur*, idem dicitur *in l. Cum pater,* §. *eorum, ff. de legat.* 2. *& l. Cum hi, ff. de transact. & l. Si feudum* §. *fin. ff. de legat.* Sed nominatus, seu electum ad emphyteusim honoratur; nam recipit honorem à nominante: ergo potest gravari. Confirmatur, quia in terminis *dicti n.* 1. ea domus fuit donata per quamdam quasi donationem, 3

l. Do-

l. Donari, 82. *ff. de regul. jur.* ibi: *Donari videtur, quod nullo jure cogente, conceditur*, Molin. *de primog. l.2.c.4. à n.* 11. Nam ubi quis poteſt adimere, & adimit, cenſetur dare, *l.1.§. ſciendum, ubi Gloſſ. ff. de legat.*3. & qui donat, gravare poteſt donatarium, *l. Quoties, & l. Perfecta, ff. de donat.*

4 Quamvis hæc ſententia ſit communior, oppoſita tamen aſſerens, non poſſe nominantem poſt mortem, gravare nominatum, defenditur à pluribus, quos referunt, & ſequuntur Pinheyro *de cenſ. & emphyt. part.* 2. *diſp.6. ſect.5. §.5. à num.* 130. Pegas *in reſol. forenſ. cap.*10. *num.*30. qui tamen diſtinctè non loquuntur, cum abſolutè id defendant de omni emphyteuſi nominationis, ſive ſit de libera nominatione, ſive de pacto, & providentia, ſeu de familia, aut hæreditaria. Hujus ſententiæ fundamentis, mox ſatisfaciam. Quidquid tamen ſit de majori, vel minori probabilitate, in quo hæc ſententia fundatur.

5 In caſu præſenti, ſuppoſito facto, & acceptatione Silveſtri, certum, & abſque dubio eſt, illum teneri dictum onus implere. Sic exprimitur ipſo jure *L. Non dubium, C. de teſtam.* ibi: *Illud etiam adjiciendum eſt, ut qui ex teſtamento, vel ab inteſtato heres extiterit, & ſi voluntas defuncti circa legata, & fideicommiſſa legibus non ſit ſubnixa, tamen ſi ſua ſponte agnoverit, implendi eam, neceſſitatem habet.* Alius in terminis præſentibus datur expreſſior textus *in l.2. C. de fideicommiſſ.* ubi loquens de fideicommiſſo inutiliter relicto, dicitur tamen, quod ſuppoſita acceptatione, in conſcientia deberi, ibi: *Cum non ex ſola ſcriptura, ſed ex conſcientia relicti fideicommiſſi, defuncti voluntati ſatisfactum eſſe videatur.* Et alius textus, etiam magis expreſſus reperitur *in §. fin. de fideicommiſſar. hereditat.* ibi: *Quod ſi is, à quo relictum dicitur, confiteatur quidam aliquid à ſe relictum eſſe, ſed ad legis ſubtilitates recurrat: omnino ſolvere cogendus eſt.* Hujus ratio eſt, quia ex ſubtilitates, & pro utraque parte opiniones inducunt tantum dubium ſpeculativum, & practicum non reddunt illicitum; nam ad hoc, quod iſtud ſit licitum, ſufficit, quod pro ſe habeat opinionem: ergo quanto magis dubium adſit in ſpeculativo, ut primum practicum habeat opinionem, & manet licitum, ad illud poteſt quis ſe obligare.

6 Addo, quando non eſſet opinio dictans, poſſe gravari nominatum, & conſequenter, quòd dictus Silveſter nominatus, non eſſet obligatus ex vi nominationis, adhuc erat obligatus ex vi ſui conſenſus, & acceptationis; qui conſenſus nominati excludit contrariam legis diſpoſitionem, & proviſo hominis ceſſare facit legis proviſionem, *L. fin. C. de pact. convent. l.3. ff. de pact. dotal. & l. ubi adhuc, C. de jure dot.* Et omnium melior eſt *text. in l. Nihil proponi, §. fin. ff. de legat.*1. ubi notat Barthol. quod: *Quoties aliquid eſt prohibitum conſenſu ejus, in cujus favorem prohibitum eſt, efficitur licitum;* ut optimè probat textus *in l. Quoties, C. de fideicommiſſ.* textus *in l. Cum pater, §. libertis ff. de legat.*2. Unde aliquod deducunt DD. principium: *Quoties lex aliquid in favorem alicujus diſponit, poteſt ipſe favori ſuo renunciare, l. ſi quis in conſcribendo C. de pact.* Et conveniunt DD. etiam pro oppoſita ſententia adducti: ex quibus aliquos refert, & ſequitur Pegas *cit. n.*32. Emman. da Coſta, Cald. Valaſc. & alii apud Pinheyro *cit. n.*131. licèt oppoſitum ſectetur *n.*132. ergo quamvis nominatus in emphyteuſi, ex ipſo jure gravari non poſſet, ſi ipſe tamen conſenſum præſtiterit, poterit gravari, quia ſuus conſenſus illi præjudicare potuit; ut probat inſignis *textus in l. ſecuti §. vendicationis ff. quibus modis pignus diſſolvitur*, ibi: *ut ſi ligari permiſit, valeat, quod conceſſit.* Unde communiter dicunt DD. Quòd ſi conſentio permittendo quod alius teſtetur dare mea, præjudicat mihi talis patientia, & conſenſus. Sic Tiraquell. *in l. ſi unquam verb. Donatione largitus*, *n.* 348. Cald. *cit. de poteſt. eligendi c.*16. *nu.*23. Palaus *de major. l.1. q.*23. *n.*4. Molin. *de primog. l.4. cap.2. n.*84. Roland. *conſ.*10. *num.*41. *vol.*3. Peralta *in l.5. §. qui fideicommiſſa ff. de hered. inſtit. n.*57. Boerius *q.*244. *n.*4. Padill. *in l. Clari, n.*19. *C. de fideicommiſſ.* Cum ergo Silveſter donatarius ſponte dictam donationem acceptavit, & ſuum præſtitit conſenſum, obligando ſe ad illam implendam, quomodo illam implere non tenetur? Nemo poteſt ſuum retractare conſenſum in alterius præjudicium, *c. Quod ſemel* 21. *de regul. jur. in* 6. ibi: *Quod ſemel placuit amplius diſplicere non poteſt, l. Nemo poteſt mutare* 75. *ff. de Reg. jur.* ibi: *Nemo poteſt mutare conſilium ſuum in alterius injuriam, & l. Pomponius ſcribit, ff. de negot. geſt.*

Negueira Quæſt.

ARGUMENTA SOLUTA.

Non obſtat primò contra hanc reſolutionem ratio *nu.*1. 7
adducta, ſcilicet, una emphyteuſis habens unam penſionem alterius non eſt capax, ſicut res cenſita alterius cenſus non eſt capax. Non, inquam, obſtat, quia reſpondetur primò, *in toto titulo C. de jure emphyt.* id non reperiri prohibitum, ſed ſolam alienationis prohibitionem, & translationem juris, inconſulto domino, ut notant Caldas *cit. num.*6. Fragoſ. *proximè p.*1. *diſp.*9. *§.*25. *num.*3. *in fine*. Reſpondetur ſecundò, hoc gravamen non ferri ſuper rem emphyteuticam, ſed ſuper perſonam nominatam; & conſequenter nominatus, & non res oneratur; onuſque reſpicit perſonam electam, ita Cald. *cit.* Fragoſ. *num.*44. & 3. *p. cit. n.*4. Reſpondeo tertiò (quidquid ſit de majori, vel minori probabilitate juris, & opinionis contrariæ, an ſcilicet res emphyteuta poſſit gravari) noſtram reſolutionem procedere de facto, ſuppoſita acceptatione, & conſenſu nominati volentis juxta eam opinionem, ſeu ut melius dicam, abſolutè ſe obligare, & de ſuo conſenſu potuit ſe præjudicare, ut conſtat ex dictis.

Nec obſtat ſecunda ratio *dicto num.*1. *adducta*, nempè 8
non poſſe fieri hanc conventionem ſine licentia, & conſenſu domini directi. Non, inquam, obſtat, quia reſpondetur primò, non requiri conſenſum domini ad donationem, ſed ad venditionem, per textum expreſſum *in l. Cum dubitatur* 3. cum Gloſſ. *verb. aliis vendere C. de jure emphyt. & in l.1. C. de fund. patrim. l.*11. *& §. Adeo, Inſt. de locat. & vendit.* Reſpondetur ſecundò, Silveſtrum donatarium ſuorum bonorum eſſe dominum, independentem à domino directo domus. Quare poterat ſe obligare, & de facto ſe obligavit.

Nec obſtat tertia ratio eo *n.*1. *allata*, in qua dicitur, in ea 9
conventione ſcripturam publicam non interveniſſe. Non, inquam obſtat, quia reſpondetur primò cum communiori ſententia, neceſſario requiri ſcripturam ad contractum emphyteuticum, ut conſtat *ex l.1. C. de jur. emphyt.* & DD. apud Pinheyro *de cenſ. & emphyt.* 2. *p. diſp.*1. *à n.*12. quamvis plures oppoſitum ſentiant; at ad pacta ſupervenientia, ſcriptura neceſſario non requiritur, per textum *in l. Pactum, quod bona C. de pact.* ut notat Gloſſ. *in d. l.1. verb. ſcriptura;* aut ut notat eadem Gloſſ. ibi: *Non notat ſine ſcriptis fieri, licet dicatur fieri in ſcriptis*. Et hæc eſt DD. communis opinio apud Cevall. *practicis qq. q.*356. Reſpondetur ſecundò, hoc non habere locum, quando gravamen eſt ad opera pia; ad quæ non requiruntur ex ſolemnitates, ſicut non requiruntur in teſtamento, maximè pro foro conſcientiæ. Reſpondetur tertiò, hoc gravamen eſſe quoddam fideicommiſſum, aut conditionem donationis, cui donatarius ſe obligare voluit, ut patet ex dictis.

Nec obſtat quartò, emphyteutam non poſſe acquirere 10
emolumentum, ſeu commodum poſt mortem à re emphyteutica, ſed tantum dum vivit. Non, inquã, obſtat, quia reſpondetur primò, Thomam emphyteutam hoc emolumentum à re emphyteutica non acquiſiiſſe, ſed à perſona nominata. Reſpondetur ſecundò, perſonam nominatam ſponte ſua hoc emolumentum dediſſe, propter nominationis beneficium, quod potuit, ut ſuorum dominus.

Nec obſtat quintò, quod hoc nominationis beneficium 11
ad emphyteuſim, non eſt pretio æſtimabile. Non, inquam, hoc obſtat, quia reſpondetur primò eſſe pretio æſtimabile. Imò & poterat eam domum donare, & vendere, ut jam vidimus cum Molin. & Fragoſ. *ſupra cit.* Reſpondetur ſecundò, quia ſive ſit, ſive non, pretio æſtimabilis ea nominatio, nominatus ad illud onus ſe voluit obligare.

Non obſtat ſextò, quod emphyteuta tenetur poſt mor- 12
tem emphyteuſim dimittere integram. Non, inquam, obſtat, quia reſpondetur illam dimittere integram, nam gravamen non in emphyteuſi, ſed in perſona nominata manet impoſitum; quæ perſona libenter illud gravamen acceptavit, & ad illud implendum ſe obligavit. Ex hac doctrina, & dictis infero, mortuo Silveſtro, ceſſare dictum onus, quia fuit perſonale, & non tranſit ad novum emphyteutam ab ipſo Silveſtro nominando.

QUÆSTIO X.

An possit emphyteuta, nominans in emphyteusi de familia, gravare nominatum, illi aliquod onus imponens?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non potest gravare.*
3 *Nec illud gravamen in testamento factum, tenet.*
4 *Nec executio gravaminis ex errore obligat, nec successorem.*
5 *Dominus directus formã primæ investituræ sequi tenetur.*

1 Telesphorus, & illius uxor, filios non habentes, in eadem charta se ad invicem hæredes instituerunt, & in eadem convenerunt, quod ultimus decedens, unum ex fratribus uxoris in emphyteusi ad tertiam vitam nominatet, cum hoc onere, quod singulis annis teneretur pro suis animabus celebrare facere decem Missas; quæ celebrarentur à fratribus talis Monasterii domini directi dictæ emphyteusis. Decessit Telesphorus, & illius uxor ad emphyteusim fratrem suum Gasparem nominavit absque onere Missarum in testamento relictarum. Hic Gaspar ad eamdem emphyteusim filium suum Balthasarem nominavit, per quam à Monasterio renovato emphyteusis extinctæ petenda erat; & sciebat Monasterium facillimè concessurum esse onus Missarum, in testamento condito, impositum; quia erat in Monasterii utilitatem, nam eorum Religiosi eas Missas erant celebraturi. Quæritur 1. An teneatur ad illud gravamen? 2. An illi imponi possit?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, non potuisse testatores in testamento condito, nec uxorem post mortem Telesphori sui mariti, fratrem suum ab eo nominatum ad emphyteusim, eo onere Missarum gravare. Ratio est, quia ex dictis *num.* 1. satis colligitur, eam emphyteusim esse Ecclesiasticam ex pacto, & providentia, seu de familia: hæc autem nominatio, cum non sit libera, sed necessaria ad certum corpus personarum dumtaxat, ex domini directi concessione, *& l. Lusitana in Ordin. l.* 4. *tit.* 36. *&* 37. non potest nominans post suam mortem nominatum gravare, tam in puras, quàm conditionali nominatione, *L. Sejus', & Augerius* 27. *ff. ad Falcid.* ubi dicitur, sub conditione fieri non posse, quæ puri fieri jubentur. Ratione ostenditur, quia nominans in eo casu, nihil de suo præstat, & ut nudus ministet, dum nominat, juxta *L. unum ex familia,* §. 1. *ff. de legat.* 2. sed nominat ex legis dispositione, vel ex domini mandato. Sic defendunt communiter DD. Gonzall. Valasc. *in L. unum, cit. consil.* 53. *num.* 1. *in principio,* Fragos. 1. *part. Regim. l.* 4. *disp.* 9. §. 3. *num.* 43. *& part.* 3. *l.* 6. *disp.* 9. §. 25. *num.* 8. Pinheyro *de Cons. & emphyt. part.* 2. *disp.* 6. §. 2. *num.* 130. Cald. *de potest. eligend. c.* 16. *n.* 6. *ante medium, & n.* 28. & pluribus relatis Pegas *resol. forens. c.* 10. *n.* 30. Vide *q. præcedent.*

3 Nec obstat primò, quod illud gravamen Missarum fuisset in testamento relictum super ipsam emphyteusim. Non, inquam, obstat, quia respondetur primo in eo testamento non fuisse factam nominationem; nam Telesphorus, & & illius uxor erant prima, & secunda vita in ea emphyteusi, & ad ultimum decedentem nominatio pertinebat. Et uxor ultimo decedens, absque eo gravamine fratrem nominavit. Respondetur secundò, dato, quod illud gravamen fuisset impositum juxta conventionem cum marito factam ex testamento mutuo condito, illud gravamen erat nullum, quia non poterat gravare nominatum ad eam emphyteusim ex ratione adducta, & DD. Gama *decis.* 196. *n.* 2. *&* 3. ubi inquit ita fuisse judicatum in senatu.

4 Nec obstat secundò, quòd Gaspar nominatus in 3. vita ad eam emphyteusim, Missas celebrare fecit pro animabus Telesphori, & uxoris, sororisque suæ. Non, inquam, obstat, quia respondetur, id fuisse existimantem se ad id teneri ex verbis testamenti: error autem illius Balthasari nocere nequit, qui notitiam acquisivit certam ex viris doctis, se ad illud gravamen non teneri.

5 Nec obstat tertiò, quod Monasterii dominus directus vult illud gravamen admittere. Non, inquam, obstat, quia respondetur, Monasterium in concedenda emphyteusis renovatione, quæ debetur, teneri non recedere à clausulis, & formæ primæ investituræ absque consensu eorum, quibus debetur, ut tenent communiter DD. ex quibus plures referunt, & sequuntur Cald. *de renovat. quæst.* 3. *à nu.* 7. Fragos. *tom.* 3. *disp.* 9. §. 14. *num.* 4. *& seqq.* Pinheyr. *de Cens. & emphyt. disp.* 7. *sect.* 4. *numer.* 63. & in investitura emphyteusis istius non datur id gravamen, & Balthasari, cui debetur renovatio, in eo consentire non vult. Si autem consentiat simul, & dominus directus, vide Pinheyro *cit. disp.* 4. *sect.* 7. *n.* 150.

QUÆSTIO XI.

An nominatio emphyteusis de familia, titulo dotis facta, revocari possit, si nominatio nominanti præmoriatur?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Potest revocari.*
3 *Etiam facta traditione emphyteusis, qua non fuit tradita contra plures.*
4 *Ea nominatio invalida reddita fuit per mortem nominata, & illius filia, existentibus nominata fratribus.*
5 *Non sufficit titulus dotis, ut nominatio emphyteusis reddatur irrevocabilis.*
6 *Nominatio emphyteusis non est irrevocabilis titulo dotis facta, quando dantur alii filii.*
7 *Nominatio facta per æstimationem dotis promissæ, nominationem emphyteusis non reddit irrevocabilem.*

Gondizalius, & illius uxor per contractum, & scripturam publicam filiæ suæ dotem constituerunt quatuor millium ducatorum, illamque post mortem utriusque, ad emphyteusim de pacto, & providentia ab eis emptam nominarunt; & dum emphyteusis possessionem non caperet, fructuum dimidietatem ejusdem emphyteusis haberet loco duorum millium ducatorum, ex quatuor ad suam dotem constitutis. Post annum connubii mortua est hæc dotata, & post illius mortẽ, elapso quinto die filia recens nata. Quæritur primò, An parentes nominationem emphyteusis filiæ præmortuæ factam titulo dotis revocare possint? 1

RESOLUTIO.

Respondeo, posse. Probatur *ex Ord. Reg. l.* 4. *tit.* 37. §. 5. ibi: *se o que tinha poder de nomear ate morte, trespassar em sua vida em outra pessoa a cousa aforada por titulo de dote, ou por qualquer outro, trespassando na dita pessoa todo o direito, que na cousa aforada tinha, posto que reservere para si o uso fructo, ja nam podera nomear outra vez a pessoa alguma, &c.* Sed è contrario sensu, parentes dotatæ, quamvis illam nominassent ad emphyteusim post suas mortes, in illã nec in generum transtulerunt omne jus, quod in ea habebant, nam possessione emphyteusis potiebantur, fructus colligebãt, & medietatem tantum illorum genero tradebat: ergo mortua filia, vel non mortua, eam emphyteusim poterant nominare in aliquem eorum filium; ex tribus existentibus. Hæc etiam resolutio habetur *in L. Cum pater, §. a filia, ff. de legat.* 2. *l. unum ex familia, ff. eodem tit.* & est communis DD. sententia, quam sequuntur Molin. *tr.* 2. *disp.* 483. *vers. secunda conclusio,* ibi: *Primo aliquem nominaverat extra testamentum, nõ transferendo in illum emphyteusim, si nominatus ante nominantem moriatur, manet in nominante jus, & facultas ad iterum nominandum &c.* Anton. Gomes *in l.* 17. *Tauri n.* 6. *vers. ex quibus infertur,* Fragos. *de Regimin. Reip. Christ. p.* 3. *disp.* 15. §. 1. *n.* 1. Caldas Pereyra *de potest. eligend. c.* 2. *n.* 2. *& late c.* 9. *à num.* 1. Rebell. *de obligat. restit.* 2. *p. l.* 13. *qu.* 17. *nu.* 7. Gama *dec.* 235. *n.* 2. ubi *cit. l. Regia,* inquit, *Si persona nominata antequam cum effectu ad emphyteusim perveniat, moriatur, poterit nominans aliam nominare.* Idem tenet Pinheyro *de Cens. & emphyt.* 2. *p. disp.* 6. *n.* 42. *& n.* 62. *in fine.* 2

Secundò probatur, quia si traderetur dicta emphyteusis à parentibus dotatæ, ipsi genero causa dotis, adhuc nominatio non erat irrevocabilis; quia facta mentione mortis in nominatione emphyteusis, non fuit apposita clausula cedendi, seu transferendi totum jus, quod dicti parentes in ea emphyteusi habebant, quod juxta *cit. Ord.* erat necessarium. Sic expressè Valasc. *tom.* 1. *consult.* 102. *n.* 36. ubi ait, non sufficere dotis titulum ad faciendam nominationem in tẽpus mortis collatam, irrevocabilẽ, nisi etiam ad datur clau- 3

clauſula, *que lhe treſpaſſa todo o dereito, que na couſa aforada tem*. Idem tenet Caldas Pereyra *de poteſtate elig. c.2. num. 31. cap. 4. num. 35.* nam, ut inquit, *nu.30.* cum aliis, *verba dict. Ordin. num.2. Treſpaſſando na dita peſſoa todo o dereito, ſunt verba gerundii, & impetrant conditionem*. Hanc opinionem, ut veriorem ſequitur Fragoſ. *cit. diſp.9. §.23. num.14. in fine, & diſp.15. cit. §.1. num.3.* & illam fatetur receptiorem Emman. Barboſ. *in Remiſſ. ad §.1. cit. Ordin. num.2.* poſt medium, ubi ſemel pro hac ſententia in ſenatu Portugallenſi, inquit, fuiſſe judicatum, & bis pro oppoſita in eodem ſenatu, quam ſequuntur Gama *deciſ.282. verſ. dubium hoc deciditur*, & alii. Vide Gabriel. Pereyra *deciſ.9. num.3. & 4.* Ubi hanc ultimam ſequitur ſententiam: ergo juxta has duas ſententias noſtra reſolutio videtur certa, quia hæ ſententiæ procedunt in caſu, quo facta fuit traditio emphyteuſis nominatio, at noſtra reſolutio procedit in caſu, in quo traditio emphyteuſis non eſt tradita nominatæ, nec ejus marito.

4 Tertiò probatur, poſſe parentes nominatæ defunctæ, alium ex ſuis filiis ad eam emphyteuſim nominare, quia ea emphyteuſis ex ſua prima inveſtitura habet, quod ſit ex familia, & cum filia nominata, & ejus filia poſt quintum diem à nativitate, etiamſi ſit mortua; & parentes poſt mortem venditoris, renovare eam emphyteuſim teneantur, in renovatione deſignabunt unum ex ſuis filiis pro tertia vita: & non generum nullum habentem jus, ad renovationem: ergo ea nominatio in filia facta, cauſa dotis, ceſſavit, morte etiam ſequuta filiæ, cui in opinione aliquorum poterat deberi renovatio.

5 Nec obſtat primò, eam nominationem fuiſſe factam titulo dotis, quæ autem titulo dotis donantur, nominationem reddunt irrevocabilem, *L. Si ego, §. ſi res, ff. de jur. dot.* DD. ibi; Et ratione; nam habens poteſtatem nominandi uſque ad mortem, nominat cum animo abdicandi à ſe facultatem variandi, cum nominet cauſa dotis, ut tradunt Flores de Mena *var. qq. l.3. qu.22. num.20.* Auguſt. Barboſ. *in Collect. ad l. Placuit, de locat. num.147.* Emman. Barboſ. *cit. in Remiſſ. ad §.1. Ordin. l.4. tit.37. num.2.* ubi hanc opinionem inquit æquiorem, & juris magis conſonam, & bis in ſenatu Portugallenſi juxta illam fuiſſe judicatum; eandem ſequitur jus Luſitanum Pinheyro *de Cenſ. & emphyt. p.2. diſp.6. à n.77.* ut ait. Non inquam obſtat, nec jus citat. nec ea DD. opinio, quia reſpondetur primò, non ſufficere titulum dotis dumtaxat, ut ea nominatio ſit irrevocabilis, quia etiam requiritur, quod omne jus in nominatum transferatur, ut expreſsè conſtat ex *Ordin. cit. n.2.* & in nominatam non omne jus fuit tranſlatum, nec etiam emphyteuſis traditio, & in his terminis, eam opinionem li non ſequuntur DD.

6 Reſpondetur ſecundò, quia dicta opinio intelligitur, quando nominans alios non haberet filios, ex quibus unum uſque ad mortem poterat nominare, & ſic talis nominatio in eorum præjudicium foret, in quorum favorem dominus facultatem nominandi, ad mortem efficaciter reſtrinxit. Sic Pinheyro *cit. num.39.* at parentes nominatæ, quando eam nominarunt, tres filios habebant maſculos. Reſpondetur tertiò eos DD. eam opinionem tenere, ſupponentes, nominatam eſſe vivam; & noſter caſus procedit, de nominata defuncta, nullos relinquente hæredes deſcendentes, niſi unicam filiam, quæ poſt matrem, quinto die etiam mortua fuit, & ſic dicta nominatio omnino ceſſavit.

7 Nec obſtat ſecundò, illam nominationem fuiſſe factam, & donatam per æſtimationem duorum millium ducatorum, ex quatuor promiſſis in dotem filiæ. Non, inquam, obſtat, quia reſpondetur eam æſtimationem, in traditione emphyteuſis, nominationem non reddere irrevocabilem; juxta multorum opinionem; & juxta aliam, quando non transfertur omne jus, ut *in Ordin. citata* conſtat. Videantur Gama *dec.116. n.7.* Fragoſ. *cit. ſupra n.14. in fine,* Gabriel. Pereyra *d. dec.9. in fine*.

QUÆSTIO XII.

An ad emphyteuſim Eccleſiaſticam nominari poſſit filia naturalis, ſaltem ſub conditione, ut nominatus illam in matrimonium ducat?

SUMMARIUM.

1 *Facti ſpeties.*
2 *Conventus dominus directum poteſt licentiam concedere, ut nominetur unus ex deſignatis in inveſtitura.*
3 *Etiam in caſu, quòd nominans ſit tertia vita.*

1 Felix nullos habens filios legitimos, tertia vita in quadam emphyteuſi Eccleſiaſtica de pacto, & providentia, ſeu de familia conceſſa pro filiis, & deſcendentibus, vel in tertiam generationem, à domino directo (qui eſt conventus Monialium) licentiam petit ad nominandum unum ex illis, ad quem ipſo jure emphyteuſis devenire debet. Reſiſtit Conventus, exiſtimans Felicem filiam naturalem eſſe nominaturum. Suam fidem præſtat Felix, ſe eam non nominaturam, ſed unum ex deſignatis in contractu emphyteutico, ſub conditione tamen, quod ſuam promittat filiam in matrimonium ducere. A Conventu quæritur 1. An licentiam petitam concedere poſſit? 2. An Felix ſuam naturalem filiam nominare poſſit? 3. An unum ex fratribus, ſub conditione ducendi filiam nominare poſſit?

§. I.

An conventus licentiam petitam concedere poſſit?

2 Reſpondeo, poſſe. Ratio eſt, quia abſque ea licentia, & invito conventu poteſt emphyteuta nominare ad emphyteuſim unum ex deſignatis in inveſtitura, quem elegerit, ut conſtat ex *Ordin. Reg. l.4. tit.36.* & latius *titul.37.* Nec per ſimplicem nominationem committitur alienatio, niſi accedat emphyteuſis traditio, ut habetur *in cit. §.37.* Sic Fragoſ. *de Regim. Reip. Chriſt. part.3. diſp.9. §.22. numer.1.*

Nec obſtat, quòd Felix ſit tertia vita, vel tertia generatio, in conceſſione autem emphyteutica, tertiæ vitæ nominare non conceditur. Non, inquam obſtat, quia reſpondetur cum communi ſententia, & praxi hujus Regni, tertiæ vitæ, ſeu ultimo emphyteutæ nominare concedi, & eligere unum ex multis ad emphyteuſim deſignatis, quem ipſe maluerit. Sic Pinheyro *de Cenſ. & emphyt. p.2. diſp.7. ſect. 2. num.35.* ibi: *Si autem ſint plures ejuſdem gradus proximioris, competit ei* (nempè jus renovationis) *quem ultimus emphyteuta, vel dominus elegerit, juxta proximè dicta, &c.* Poteſt ergo Felix tertia vita, ad eam emphyteuſim nominare unum ex ſuis fratribus, inconſulto conventu, quem ipſe maluerit; nam conventus dominus directus ſolum poteſt nominare ex ipſis fratribus, quem maluerit, quando ultimus emphyteuta, ſeu tertia vita nullum nominavit, ut ipſe Pinheyro *ibi nu.34.* declarat cum Caldas Pereyr. *de renovatione q.17. à num.26. q.18. à num.22.* Si ergo Felix invito domino poteſt nominare ex deſignatis in inveſtitura, quem maluerit, quando ſunt plures ejuſdem gradus, bene ſequitur, conventum eam licentiam poſſe concedere.

§. II.

An filia naturalis ad emphyteuſim de pacto, & providentia, ſeu de familia, nominari poſſit?

SUMMARIUM.

4 *Appellatione filiorum non veniunt naturales, & contractus emphyteuticus eſt ſtricti juris.*
5 *In emphyteuſi Eccleſiaſtica nomine filiorum, non veniunt naturales.*
6 *Lex ſæcularis, adverſus intentionem Eccleſiæ, non poteſt*

habilitare ad emphyteusim, licet possit ad alias successiones.

4 Respondeo cum communi DD. sententia, non posse. Hæc resolutio maximè procedit in emphyteusi Ecclesiastica concessa pro se, filiis, & descendentibus, qualis est hæc, de qua in præsenti agitur. Probatur primò, quia appellatione filiorum non veniunt naturales, nec spurii; *l. Filium definimus, ff. de his, qui sunt sui, & alien.* & DD. apud Barbos. *tract. de appell. verb. appell.* 99. *à n.* 13. Secundò probatur, quia contractus emphyteuticus est stricti juris, Azor. Valasc. Molin. apud Pinheyro *cit. disp.* 1. *nu.* 11. ergo illius verba, dum de filiis loquitur, strictè, & propriè de filiis legitimis, accipienda sunt.

5 Tertiò probatur, quia emphyteusis, de qua agimus, est Ecclesiastica, & in emphyteusi Ecclesiastica indubitatum resolvunt DD. non contineri nomina filiorum, qui sunt naturales, aut spurii, quorum fundamentum sumitur ex regula *l. Generaliter §. cum autem C. de instit. & substit. sub condit. facti.* Hanc resolutionem in praxi approbant DD. Lusit. Alvar. Valasc. *tom.* 2. *consult.* 147. *num.* 12. Barbos. *cit. n.* 17. Caldas Pereyra *de nomin. q.* 19. *à n.* 28. *& q.* 20. *à nu.* 3. Molin. *disp.* 485. *n.* 7. Gama *dec.* 2. *n.* 1. *& dec.* 149. *n.* 2. *& decis.* 377. *nu.* 2. Fragos. *in Regim. Reip. Christ. p.* 2. *disp.* 8. §. 16. *à n.* 10. Pinheyro *de Cens. & emphyt. part.* 2. *disp.* 5. *nu.* 129. Oliva *pluribus adductis de foro Eccles. q.* 32. *nu.* 57. Et etiam non Lusit. Julius Clar. *l.* 4. *sentent. §. emphyt. qu.* 30. Burgos de Pace *q.* 3. *civili n.* 42. & alii, quos citant.

6 Nec obstat *l. Reg. Ordin. l.* 4. *tit.* 92. filios naturales habilitans ad succedendum in bonis patris plebei, ac si sint legitimi, lex autem sæcularis illegitimos habilitans ad succedendum, servanda est de jure Canonico, & Ecclesiastico, ut tradunt plures apud Gamam *mox citandum*. Non, inquam, obstat ea lex Regia, quia respondetur primò, quamvis eam sententiam sequutus fuisset Gama *dec.* 2. *n.* 6. dicens non semel in hoc Regno judicatum fuisse, filium naturalem in emphyteusi Ecclesiastica successisse; id tamen est contra Ecclesiæ intentionem; nam lex sæcularis adversus eam, habilitare non potest illegitimos ad succedendum in emphyteusi Ecclesiastica, licèt ad alias successiones possit, ut rectè docent Molin. *supra cit.* Oliva *proxime* citans Valasc. *consult.* 34. *à n.* 7. *& consult.* 147. *à n.* 12. & alios, si tamen consuetudine introductum sit in hoc Regno, quod dicti filii in emphyteusibus succedere possint, illi standum est. Respondeo secundò, eam *l. Regiam* in præsenti casu non habere locum, nam Felix emphyteuta erat nobilis etiam tempore conceptionis dictæ filiæ, & ut talis de illo non procedit argumentum, sicut nec ipsa lex.

§. III.

An Felix eligendo unum ex suis fratribus ad emphyteusim, præ aliis, illum gravare possit, ut filiam ducat?

SUMMARIUM.

7 *Oppositum tradidi q.* 11. *& est tenendum.*
8 *Si detur acceptatio nominati, & electi præ aliis, probabile est posse gravari.*
9 *Pater filium gravare non potest in legitima; consentientem potest.*
10 *Felice illud onus imponente, emphyteusis post mortem manebit integra.*
11 *Ea omnia, quæ adducuntur, ut onus imponatur nominato ad emphyteusim de libera nominatione, si consentiat, militant etiam in præsenti.*
12 *Felix honorat nominatum, illum præ aliis eligens.*
13 *Felix in ea nominatione nudum ministerium non exercet.*

7 *Supra q.* 11. cum communi DD. diximus non posse nominantem ad emphyteusim de pacto, & providentia, nominatum gravare, illi aliquod onus imponendo, quod non est in ea emphyteusi: hæc autem de qua agimus est de pacto, & providentia: non potest ergo Felix unum præ aliis fratribus nominans gravare, imponendo illi onus, ut ducat suam filiam. Hæc doctrina, & sententia est tenenda.

8 Probabile tamen mihi videtur, posse nominantem gravare; si ipse nominatus consentiat, & onus impositum ducendi filiam nominantis acceptet. Moveor primò, quia ideo illis divisim hoc gravamen imponere nequit, quia nominando hunc præ aliis fratribus nihil illi de suo confert, nominatus non à nominante, sed à domino concedente capit emphyteusim: sed pro nominatione emphyteusis de libera nominatione potest imponi gravamen, si nominatus consentiat, & acceptet ipsum gravamen, ut diximus *supra q.* 10. cum pluribus DD. & tamen emphyteuta nominans eligendo hunc præ aliis hominibus, nihil illi de suo confert, quia nominatus non à nominante, sed à domino concedente capit emphyteusim: ergo si nominato ad emphyteusim de libera nominatione potest imponi gravamen, etiam nominato ad emphyteusim de pacto, & providentia, seu de familia potest imponi à Felice gravamen, quod filiam suam ducat.

Secundò moveor, quia pater in legitima filiis nullum onus, aut gravamen potest imponere, juxta *l. Quoniam in prioribus, C. de inoffic. testam.* at si filius consentiat in ea; onus, & gravamen imponere potest, ut tradunt Socin. *cons.* 230. *in princip. l.* 2. Anton. Gomes *de testam. c.* 11. *post n.* 25. Imol. *in l. Si quis posthumos, ff. de liber. & posthum.* Alexand. *cons. ult. lib.* 5. *num.* 10. Guilielm. *in c. Raynut. de testam. verb. in eodem testament. relinquens, il* 2. *nu.* 12. Molin. *tom.* 1. *de just. disp.* 177. *pag.* 1061. ergo licet emphyteuta non possit imponere onus nominato ad emphyteusim, ut docet communis opinio, illud potest imponere, si nominatus expressè consentiat, & acceptet. 9

Tertiò moveor; quia plures DD. docent; ideo non licere nominato in emphyteusim gravamen imponi, quia nominans post suam mortem tenetur emphyteusim integram dimittere: sed gravamen à Felice nominato, ut suam filiam ducat, non impedit, quod emphyteusis integra deveniat ad sequentem nominandum. 10

Quartò moveor ex iis omnibus, quæ *supra q.* 10. adduximus ad stabiliendum, licitum esse, imponere gravamen pro nominatione, ad emphyteusim de libera nominatione, nam ea omnia applicari possunt ad gravamen nominationis ad emphyteusim de pacto, & providentia, seu de familia: ergo si nominatus in gravamine consentiat, potest sub illo emphyteuta ad emphyteusim nominare. Ita expressè tenet Molin. *disput.* 592. *n.* 8. *in fine*, cujus verba *n.* 13. *adducam*. Ex qua doctrina non sequitur emphyteusim manere gravatam, sed ipsam personam, ut apertè in præsenti casu habemus; & quando persona solum gravatur, plures concedunt DD. Cald. Pereyra *de potest. eligend. c.* 16. *à n.* 60. & in simili idem tenet Sanch. *tom.* 1. *cons.* 2. *c.* 1. *dub.* 38. *n.* 14. & alii, videatur Pegas *in resolut. forens. cap.* 10. *n.* 32. *&* 33. Vide *dicta q.* 10. 11

Nec obstat *l. Ab eo, C. de fideicommiss.* in qua dicitur, quod *nemo potest onerare, quem non honorat.* Non, inquam, obstat, quia respondetur Felicem honorare nominatum, cum illum eligat, & nominet ad emphyteusim præ aliis fratribus, ex quibus poterat eligere unum, aut alium ad eam emphyteusim; sicut etiam electum honorat emphyteuta eligendo ad emphyteusim de libera nominatione, præ aliis, quos poterat eligere, ut diximus *cit. q.* 10. 12

Nec obstat secundò, quòd Felix in ea nominatione nihil præstet; & sic nudus minister dum nominat; ut constat ex *l. unum ex familia, ff. de legat.* 2. ibi: *facultas necessariæ electionis propriæ liberalitatis beneficium est*. Non, inquam, obstat, quia respondetur cum Molin. *cit. dicta disp.* 592. *n.* 8. *in fine*, negando nudum ministerium exercere, eligendo, seu nominando, *sed veram rem suam* (verbis utor Molin.) *electione, ac nominatione confert, eaque de causa, non solum si ea emphyteusis sit hæreditaria, potest pro nominatione, seu electione ad illam, accipere interesse, sed meo judicio, etiam si sit ex pacto, & providentia, potest illud accipere: tametsi res ipsi emphyteutica, eo quod alterius sit, quoad dominium directum, non possit imponere gravamen*. Sic Molin. In nostro autem casu non gravatur emphyteusis, sed emphyteuta nominatus. Ad verba autem *legis, unum ex familia*, respondetur habere verum, quando deficit nominati consensus, si tamen consensum præstiterit, illum non potest revocare, *l. Per fundum ff. de servit. rustic. prædior.* sed tenetur gravamen implere pro honore sibi exhibito in illa electione, illi præ aliis facta. Quamvis hæc videantur probabilia, maximè ex authoritate Molin. à contraria sententia non est recedendum. 13

QUÆ-

QUÆSTIO XIII.

An terræ steriles, & incultæ sine solemnitatibus juris à Prælato in emphyteusim dari possint?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Dari possunt.*
3 *Etiam in emphyteusim perpetuam.*
4 *Extrav. Ambitiosa de his non agit.*
5 *Si industria emphyteutæ reddantur utiles, hæredibus dari possunt, ut primò, sine solemnitatibus.*

1 IN Episcopatus Portugallensi sunt aliquæ terræ adeo incultæ, & steriles, ut nullam præstent utilitatem. Maurus in quadam hujus terræ parte à Prælato petiit locum ad construendam domum,& dandam in emphyteusim. Quæritur, An Prælatus absque juris solemnitatibus, eam terram in emphyteusim dare possit?

RESOLUTIO.

2 Respondeo posse; estque resolutio indubitata apud DD. & pro ea stat *textus in cap. Ad aures*, ibi: *Illas terras, quæ de sylvis extirpata, sunt arabiles factæ, eis hæreditario jure poteris concedere, sub annuo censu tenendas, à quibus, &c. de rebus Eccles. non alien.* Et expressius habetur in titulo ejusdem textus, sic habente: *Terra non fertilis Ecclesiæ dari potest in emphyteusim ei, cujus studio reducatur ad culturam.*

3 Et non solum ea terra dari potest in emphyteusim ad vitas, sed in emphyteusim perpetuam, ut constat ex dictione, *hæreditario jure*, & Gloss. ibi: *Verb. hæreditario, id est in emphyteusim perpetuam*; & ex aliis textibus idem tradit Gama *decis.*323.*num.*1. *& seqq.* & substinent Cald. Pereyra *de nomin. qu.*23. *nu.*17.& relatis Roman. Cæphal.& Berojo,Petr. Barbos. *in l.*2.*nu.*377. *Cod. de præscript.*30. *vel* 40. *annorum*, Less. *lib.*2. *de just. cap.*25. *dub.*11. *numer.*64. *fol.*332.Fragos. *de Regim. Reip.Christ. tom.*3. *disp.*14. §.6. *n.*5. Pinheiro *de Cens. & emphyt. p.*2. *disp.*2. *sect.*2. *nu.*29. & alii quos citant.

4 Nec obstat *Extrav. Ambitiosa, de rebus Eccles. non alienand.* in qua prohibetur, ne res Ecclesiæ, inconsulto Romano Pontifice, emphyteuticentur. Non, inquam, obstat, quia respondetur ibi apponi clausulam, *præterquam in casibus in jure permissis*; at præsens casus *in cap. Ad aures cit.* ab ipso jure, & permittitur, & conceditur. Respondetur secundò, eam Extrav. non intelligi de rebus exiguis; nec derogasse *cap. Terrulas* 12. *q.*2. ex responsione S. Congreg. ut asserit Quarant. *de reb. Eccles. n.*41. §. *Adde fol.*31. & alii *cit.* fatentes, posse Prælatos dare in emphyteusim res steriles, incultas, & exiguas, ut viniolas, seu terrulas, inconsulto Rom. Pontifice, & sine consensu Capituli,& inconsultis fratribus. Sic pluribus relatis Fragos. Petr. Barbos. Pineiro, & alii.

5 Adverto juxta textum *in cap. Ad aures*, si dicta terra sterilis postea fiat fructifera, & utilis industria emphyteutæ, esse iterum concedendam in emphyteusim ejus hæredibus, ibi: *eis hæreditario jure poteris concedere*, sine aliqua solemnitate, & eo modo quo concessa fuit primo emphyteutæ; non tamen aliis emphyteutis diversis, nisi in casibus in jure permissis, & servata forma, & solemnitate requisita. Sic pluribus allatis Rodoan. *de reb. Eccles. q.*51.*c.*19. Roman. *cons.*22.& 219. Ancharan. *cons.*40. & 301. Fragosus *d. nu.*5. *in fine*. Semel tamen alienata ad primum emphyteutam, semper manet alienabilis, dummodo bonis Ecclesiæ non incorporetur, ut *supra q.*9. *n.*4. diximus.

QUÆSTIO XIV.

An absque domini consensu, emphyteusis de libera nominatione, cum aliis bonis liberis relictis, vinculo majoratus subjici possit?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Ad primum onus tenetur nominatus ex acceptatione. Nogueira Quæst.*
3 *Tenetur etiam ratione bonorum allodialium in majori æstimatione relictorum.*
4 *Dominus potest mutare naturam, & qualitates emphyteusis, quando in aliquorum præjudicium non cedit.*
5 *Emphyteuta potest obligare vocatos, si onus, & bona libera acceptent.*
6 *Nominatus potest alios obligare, ratione bonorum allodialium.*

MArcellus prima vita emphyteusis de libera nominatione, ut constat ex scriptura contractus emphyteutici, reliquit hanc emphyteusim cum aliis bonis liberis, & in qualitate differentibus suo nepoti ex fratre, sub vinculo majoratus. Ipsi nepoti mandavit, ut totis viribus, omnique conatu laboraret, eam emphyteusim facere perpetuam, *vulgo Fateosim*, ut in majoratu perpetua manere possit. Et si hoc à domino directo assequi non posset, successores, descendentes, & consanguinei taliter ad eam emphyteusim nominassent, ut illa eadem forma majoratus, qua disposuerat, perpetuaretur. Per plures annos nepos eamdem emphyteusim cum reliquis bonis à patruo relictis possedit; quin emphyteusim facere perpetuam, conatus fuisset. Quæritur 1. An teneatur servare conditiones à patruo impositis ob utilitatem, quam acquisivit, ex aliis bonis relictis? 2. An possit vinculo majoratus emphyteusim subjicere absque domini consensu? 3. An ad dictam emphyteusim nominare possit, quem maluerit, aut illam vendere in eo statu, quo jacet? 1

§. I.

An nepos Marcelli conditiones à patruo impositas, servare teneatur, ob utilitates acquisitas ex aliis bonis sibi relictis?

Duplex onus suo nepoti imposuit Marcellus. Primum, 2 ut totis viribus incumberet, ut emphyteusis, in qua eum nominavit, perpetua fieret domini consensu, ut vinculo majoratus subjiceretur. Secundum, hoc primo non consequuto, quod per suos descendentes, & successores ita continuarentur nominationes emphyteusis successivè, ut emphyteusis in majoratu perpetuaret. Ad primum onus certum est, teneri nepotem; tum ex ipsa acceptatione emphyteusis sub illo onere, tum ex bonis allodialibus, seu liberis acceptatis, & ab eo per plures annos possessis. Quod teneatur ad ipsum onus ab eo acceptatum ob nominationem ad emphyteusim sibi factam, liberæ nominationis, ostenditur ex dictis *supra per totam q.*10.

Quòd vero etiam teneatur ad idem primum onus, ratione bonorum allodialium, quæ cum ea emphyteusi majoratui subjecit, & nepoti reliquit, probatur: Quia majori pretio æstimatur, quæ Marcellus ex suis bonis liberis cum emphyteusi suo nepoti reliquit, quam æstimetur, à domino directo enixè petere, etiam cum aliqua expensa, ut emphyteusim perpetuam faceret: at DD. conveniunt valere gravamen à nominante nominato impositum ad emphyteusim, quando tantumdem reliquit ex suis bonis liberis. Addo hoc onus non fuisse impositum supra ipsam emphyteusim sed supra ipsum nepotem ad illam nominatum. Et quod nepos teneatur, est expressum in textu *l. Unum ex familia*, §. *sed si fundum*, *ff. de legat.*2. ibi: *Nisi tantumdem eidem reliquissens.* Et ita judicatum refert Gama *dec.*70. *n.*2. Caldas *de potest. eligend. cap.*16. *à numer.*2. *& de nomin. q.*2. *n.*9. *& seqq.* Menoch. *cons.*196. *nu.*14. Pinheiro *de cens. & emphyt. p* 2. *disp.*4. *nu.*99. *& disp.*6. *nu.*125. Pegas *Resol. forens. cap.*10. *n.*31.& alii, quos citant; vel quando nominatus acceptavit, vide *q.*10. *& q.*13. ergo cum nepos illud onus acceptaverit, ad illud tenetur. 3

Nec obstat, quod dominus non potest mutare naturam 4 emphyteusis; & cum emphyteusis, de qua agimus, sit de libera nominatione, & vitalitia, ut *ex num.*1. colligitur, cum ibi dicatur; Marcellum esse primam vitam: ergo inutile erit à domino directo petere eam mutationem, cum non sit concedenda. Non, inquam, obstat, quia respondetur cum communi DD. posse dominum mutare naturam emphyteusis, & qualitates, quando ex mutatione nulli infertur præjudicium. Sic plurimis relatis Caldas *de renov. quæst.*3. *n.*7. Fragos. *tom.*3. *disp.*9 §.14 *nu.*4. *& seqq.* Pinheir. *de Cens. & emphyt. disp.*7. *n.*63. At in præsenti

casu nullum datur præjudicium vocatorum ad eam emphyteusim, cum sit de libera nominatione, & non de familia, nec hæreditaria. Hæc responsio supponit, quod hæc emphyteusis sit sæcularis, ut videtur ex *dictis n.1.* nam si sit Ecclesiastica non potest recedi à prima investitura, nec fieri perpetua sine solemnitatibus ad primam concessionem requisitis, ut tradit Pinheir. *cit. eodem numero in fine*.

5 Ad secundum onus, quod Marcellus imponebat suo nepoti: nempè, quod in casu, quo non possit à domino directo consequi, fieri emphyteusim perpetuam; per suos descendentes, & successores continuarentur nominationes successivè, tali modo, ut perpetuarentur cum aliis bonis liberis ab eo relictis in majoratu, quem instituebat. Respondeo, teneri nepotem ipsam empeyteusim ad vitas de libera nominatione, pro sua vita non vendere, & nominare descendentem, imposito ei gravamine, ratione aliorum bonorum allodialium, quæ etiam ad illum devenire debent, cum eadem obligatione nominandi descendentem, aut successorem, ut Marcellus disposuit: quia (ut suppono) bona allodialia, seu libera tantumdem æstimabantur, ac ipsa emphyteusis, & sic (ut diximus *supra n.3.*) poterat Marcellus gravare in ipsa conditione nepotem, & hic descendentem, & sic successores alii; quia ad omnes ea bona libera devenire debent. Et de nepote, in cujus vita majoratus durare potest, inquit ex Ripa, Gama *dicta decis.70. nu.2. in fine*, judicatum fuisse; & Fragos. *d. tom.3. disp.20. §.5. n.70. vers. His positis.* Et idem de aliis, ex eadem ratione dici potest.

6 Nec obstat, quòd Marcellus, ad eam emphyteusim unam tantum facere possit nominationem, nec illam de familia, aut sanguine facere possit, cum sit de libera nominatione. Non, inquam, obstat, quia respondetur, illum unam tantum, & non sequentes facere nominationes; ratione tamen bonorum allodialium, quæ tantundem, aut plus æstimantur, imponit illud onus nepoti; qui cum acceptaverit, ad id tenetur; & ratione eorum bonorum ad idem etiam successores tenentur, dato, quod ea bona sibi acquirere velint. Quod si nolint eam conditionem acceptare, ea bona libera, ab illis ad quos de jure pertinent, acquirerentur; nam qui rejicit onus, commodum sentire non debet. Nec Marcellus cum ipsa conditione emphyteusim facit de familia, aut sanguine, nec illi hoc onus imponit, sed ipsis nominatis successuris, in casu, quo sua bona libera sibi velint acquirere. Hæc tamen ex seqq. §. resolutione, & principali in præsenti casu patefient.

§. II.

An emphyteusis de libera nominatione vinculo majoratus, absque domini consensus, subjici possit?

SUMMARIUM.

7 *Emphyteuta de consensu domini, & sine præjudicio vocatorum potest emphyteusim vinculo majoratus subjicere.*

8 *Prima sententia tenet, posse emphyteutam cum jactura domini, majoratus emphyteusim subjicere.*

9 *Emphyteuta potest prohibere alienationem, si aliqua bona libera in valore æqualia nominatis relinquat.*

10 *Non est in obligatione venditio emphyteusis, sed in potestate emphyteutæ.*

11 *Secunda sententia defendit, posse emphyteusim perpetuam, non tamen ad vitas, vinculo majoratus subjici.*

12 *Tertia sententia tuetur, non posse emphyteusim perpetuam, & hereditariam vinculo subjici majoratus.*

13 *Tertia sententia est probabilior, & verior: prima tamen, & secunda sunt probabiles.*

7 Absque controversia est, posse emphyteutam de consensu domini, & nullo dato præjudicio vocatorum ad emphyteusim, illam vinculo majoratus subjicere. In præsenti tamen emphyteusi, cum sit de libera nominatione, nullum datur præjudicium vocatorum; nam ad illam nulli sunt vocati, si ergo detur consensus domini, vinculo majoratus subjici poterit.

8 Si tamen non detur consensus domini, imò illum neget, est magis controversum. Hæc controversia ad tres sententias reduci potest. Prima asserit, posse emphyteutam vinculo majoratus emphyteusim subjicere cum præjudicio domini, nempe cum jactura Laudemii. Hanc sententiam videtur sequi Fragos. *dict. tom.3. disp.20. §.5. n.70. vers. Ex traditis*, ubi inquit, posse emphyteusim vinculo majoratus subjici, si concedatur pro *hæredibus*, *vel pro quibus pater dederit*, *aut pro certis vocibus*, *quibus nominaverit*; in quibus clausulis includitur emphyteusis de libera nominatione, maximè in illa, *pro quibus pater dederit*, citatque Mantium; & quandoque pro hac sententia fuisse judicatum, inquit Gama *dec.70.*

Expressè hanc sententiam sequitur Ripa *in l. Filius familias §. Divi, num.90. ff. de legat.1.* Probatur, quia Marcellus potest ad illam emphyteusim nominare, quam maluerit, & illi prohibere alienationem, ut omnes concedunt: ergo etiam illam vinculo majoratus potest annectere; & si nominato, & aliis successivè succedentibus relinquat bona libera in valore considerabilia, tenentur ad illud onus, si ea bona libera sibi acquirere velint. Aliter hanc sententiam probat Ripal, dicens, posse emphyteusim in fideicommissum deduci. Quod à pluribus approbatur, ut videre est apud Gabriel. Pereyra *dec.26. num.3.* Quia tamen ipsi Gabrieli hoc fundamentum non probatur, nec aliis ab eo *cit. n.5.* illi supersedeo. 9

10 Non obstat contra hanc sententiam, ex prohibitione alienationis dominium directum, ob non venditionem laudemio privari. Non, inquam, obstat, quia respondetur primò, non esse in obligatione positam, venditionem emphyteusis, sed in emphyteutæ potestate. Et non teneri emphyteutam vendere emphyteusim, tradit cum Bald. *in cap.1. §. Sed etiam res, tit. per quos fiat investitura, de prohibita feudi alien.* Fragos. *cit. dict. numer.7.* Et maximè hoc habet locum ex bonis liberis cum ipsa obligatione acceptatis; quod non videtur negare, nec potest Gabriel. Pereyra *citat. numer.5.* ibi: *Nisi aliud accedat, quod cum mediante nominatione emphyteusis, acquiri debeat, & non aliter.* Quod evenit in nostro casu. Respondeo secundò, dominum in contractu emphyteutico non prohibuisse, ne talis emphyteusis vinculo majoratus subjiciatur, quod requirebatur, ut tenet Cabed. *1. part. decis.130. num. final.* Respondetur tertiò cum Molin. *de primog. lib.2. cap.10. numer.71.* non considerante, in hac majoratus institutione præjudicium domini directi, sed filiorum; nam *loco cit.* inquit posse constitui majoratum ex emphyteusi concessa pro se, hæredibus suis; vel pro se, atque filiis, & hæredibus suis simul; non tamen si concessa sit pro se, & filiis, nulla facta mentione hæredum; quia filiis, nulla facta mentione domini, non potest præjudicare; Et pro hac distinctione plures affert DD. Ex qua sequitur in nostro casu; in quo emphyteusis est de libera nominatione, & nullum datur filiorum præjudicium, & domini præjudicium non venit in considerationem, bene posse ex hac emphyteusi majoratum constitui.

Secunda sententia affirmat, posse emphyteusim perpetuam majoratui vinculari, non tamen si sit ad vitas. Sic Cabed. *1. part. decis.130.* citans Barbos. in manuscriptis *super l. Filiusfamilias §. Divi ff. de legat.1.* Eandem videtur sequi Gama *decis.214. in fine*. Quamvis oppositam quoad utramque partem magis probaverit *decis.70. nu.2.* In utroque tamen loco inquit pro utraque emphyteusi, tam perpetua, quàm ad vitam fuisse judicatum. Et adductam in praxi observari fatetur, Gabriel. Pereyra *dict. decis.26. num.7.* Et hanc praxim confirmat ex his, quæ docent Menoch. Hippolyt. Raununt. Jun. Bursat. Gam. Cabed. & alii. Hanc eamdem sententiam, videtur tenere Fragos. *cit. d. numer.70. vers. His positis*. At emphyteusis de qua in præsenti agitur, est vitalitia, & non perpetua: ergo majoratui subjici non potest. 11

Tertia sententia tenet, emphyteusim perpetuam, & hæreditariam vinculo majoratus non posse subjici, à fortiori, nec alias. Sic Molin. *tom.3. de just. disp 608. num.2.* Britt. *in capit. potuit, §.2. num.54. in fine, de locat.* Gabriel. Pereyra *cit. dicta dec.36. nu.2.4. & 7.* Phæbus *tom.1. dec.5. per totam*, Pinheyro *de Cens. & emphyt. 2. part. disp.4. à num.145.* & alii quos citant. Idem sustinent Lara *de Anniv. & Capell. lib.1. cap.19. num.11.* dum inquit, emphyteusim absque domini consensu vinculo capellaniæ non posse subjici, quod etiam censuerunt aliqui senatores apud Gamam *decis.218. num.3.* 12

Ex his sententiis hanc tertiam probabiliorem, & veriorem 13

rem exiſtimo; ſecunda tamen, ſi pro ſe habeat praxim, ut dicunt pro ea citati, ab illa in judicando non eſt recedendum. Cùm tamen pro his omnibus ſententiis, latæ ſententiæ, omnes ſunt probabiles; & etiam prima de qua magis eſt dubitandum, ſaltem propter eam ſequentium authoritatem; & in noſtro caſu propter gravamen impoſitum, cum annexione aliorum bonorum allodialium ipſi majoratui annexorum. Si tamen dominus repugnet, & emphyteutæ ſucceſſores nolint nominare juxta intentionem inſtitutoris majoratus, ad id non tenentur, tenentur tamen bona allodialia illis dimittere, ad quos de jure pertinent. Dixi *emphyteuta ſucceſſores*, nam præſens emphyteuta in ſua vita ſtare tenetur pro diſpoſitione inſtitutoris, quia & acceptavit, ſub illo onere, & poteſt, ut concedunt DD. quos jam citavimus.

§. III.

An nepos poſſit nominare ad eam emphyteuſim, quem maluerit, aut illam vendere in ſtatu, quo eſt?

S V M M A R I V M.

14 *Nec poteſt nominare, quem maluerit, nec illam vendere.*
15 *Deſcendens poteſt, ſi onus non acceptet, ſecus ſi acceptet.*
16 *Dominus directus poteſt quæri, quòd emphyteuſis ſit annexa majoratui, non tamen, quòd non vendatur; nec de nominatione facta in filium majorem.*

14 Ex dictis conſtat, non poſſe nepotem nominare ad eam emphyteuſim, quem maluerit, nec illam vendere. Ratio eſt, quia ad utrumque ſe obligavit, dato, quòd dominus nolit emphyteuſim perpetuam concedere, nam ipſum onus acceptavit, & ſub illo illi donata fuerunt bona libera, excedentia in valore, ipſam nominationem. Et in bis terminis, nec poteſt nominare, quem maluerit, nec emphyteuſim vendere, *ut ſupra, & qu. 10. cum pluribus* DD. dictum eſt.

15 Si autem ab eo nominatus, & proximior in jure ſucceſſionis, onus impoſitum nolit acceptare, ad illam eam emphyteuſim nominare poterit, quem voluerit, juxta inveſtituram illius emphyteuſis, vel illam vendere; bona tamen libera, ſub vinculo majoratus unita, tenetur tradere illis, ad quos de jure venire debebant; ſi tamen ipſum onus à Marcello impoſitum acceptet, tenetur ad ea, ad quæ ipſe nepos, & ſic ſucceſſores eòdem ordine à Marcello vocari.

16 At ſi directus dominus queratur de eo modo nominandi, poteſt ea emphyteuſis vendi, & pretium inveſtiri in bonis liberis & immobilibus, ut cum aliis relictis à Marcello, vinculo majoratus annectantur. Fateor tamen, quamvis dominus directus queri poſſit de emphyteuſi, eſſe ſub majoratu; queri tamen non poſſe, quòd non vendatur; quia in poteſtate emphyteutæ eſt, illam vendere, vel non vendere, nec etiam, quòd ad illam nominetur filius natu major; & illo, & aliis filiis deficientibus, quòd nominentur filiæ eodem nativitatis ordine, & his omnibus deficientibus, quòd nominetur conſanguineus natu majores proximior; nam ſi de facto nullum nominet, licèt emphyteuſis ſit de libera nominatione, ad hos hoc ordine ex ipſo jure devenire debet.

Q U Æ S T I O XV.

An clerici, & Regulares eximantur à ſolvendis decimis de bonis novalibus propriis, aut alienis, quæ propriis expenſis excolunt?

S V M M A R I V M.

1 *Facti ſpecies.*
2 *Tenentur clerici, non tamen Regularibus, ex propriis tantùm novalibus.*
3 *Ad præſcribendum contra decimas requiruntur quadraginta anni cum titulo, & ſine illo, tempus immemoriale.*
4 *Privilegia Regularium, circa decimas novalium, comprehendunt propria, & non conducta.*
5 *Idem de ordine S. Bernardi.*

1 INvaluit conſuetudo, inter clericos cujuſdam civitatis hujus Regni, ſeu ut potius dicam, abuſus; ſe non teneri ad ſolvendas decimas de novalibus, & illorum unus Militaris ordinis S. Benedicti frater de Conventu Avis, per ſeptem annos eas non ſolvit; non ex prædio proprio, ſed ex communitate oppidi, *vulgo do Conſelho*, rupto proprio labore & expenſis. Nunc decimæ ab illo petuntur. Attamen ſe defendit, dicens, prædium fuiſſe ruptum ſuo labore, & expenſis, & ſe eſſe fratrem Aviſis Ordini, & per communicationem gaudere privilegiis Ordinis S. Bernardi, & Mendicantium, ut conſtat *ex ſua regula typis data anno* 1630. *fol.* 116. *tit.* 5. *definit.* 20. Quæritur: An clerici, & dictus Frater teneatur ad ſolvendas decimas de novalibus?

R E S O L U T I O.

2 Reſpondeo me neſcire; in quo fundetur ea exemptio, quæ inter clericos invaluit, ſe non teneri ad ſolvendas decimas de novalibus, niſi ſit *text. in cap.* 2. *de decimis*, ibi: *Novum genus exactionis eſt, ut clerici à clericis decimas exigant.* Hoc tamen intelligitur ex prædiis, quæ poſſident titulo ſpirituali ſuarum Eccleſiarum. Nam quoad decimas novalium Religioſi tantummodo ſunt privilegiati, ut conſtat *ex text. in cap. Ex parte* 10. *de decim.* & ex illis intelligitur *textus in cap. fin. de privileg.* Et hoc cum limitationibus, quarum una eſt, quod novalia debent eſſe ſua, ut expreſsè conſtat *ex cit. cap. ex parte*, ibi: *de novalibus ſuis*, qualia non ſunt ea, de quibus fit mentio *n.* 1. quia ſunt communitatis, nempe *do Conſelho*.

3 Nec obſtat primò ſpatium ſeptem annorum, in quibus dictus frater decimas ex iis novalibus non ſolvit. Non, inquam, obſtat, quia reſpondetur ad præſcriptionem decimarum requiri quadraginta annos cum titulo, & ſine illo, tempus immemoriale, ut eum communi DD. tenet Caſtr. Palaus *tom.* 2. *tract.* 10. *diſp. unic. de decim. & primit. punct.* 5. *numer.* 2. & cum pluribus Dian. *part.* 3. *tractat.* 5. *miſcell. reſol.* 77. *& part.* 5. *tract.* 14. *miſcell. reſol.* 42. Vide *infrà qu.*

4 Nec obſtat ſecundò titulus communicationis cum Religioſis S. Bernardi, ut dictus frater eximatur à ſolvendis decimis de novalibus. Non, inquam, obſtat, quia reſpondetur primò juxta doctrinam Lezan. *tom.* 3. *Verb. Decima, quoad Regulares*, privilegium eximens à ſolutione decimarum, non comprehendi in generali communicatione unius Religionis; aliis facta, niſi expreſsè fiat mentio talis privilegii, ex *S. Rota in una Valentina anno* 1603. Videndus tamen eſt dict. Lezan. ibidem, ubi alia adducit; Aliqui tamen non improbabiliter oppoſitum tradunt, ut *q. ſequenti nu.* 3. *&* 4. videbitur.

5 Reſpondetur ſecundò, dictos Religioſos S. Bernardi eſſe exemptos à ſolvendis decimis de novalibus, quæ propriis ſumptibus excolunt, *cap. fin. de privileg.* Et illorum privilegium extenditur ad terras, quas acquiſierunt, & acquirent poſt Concil. Lateranenſe *in cap. Nuper de decim.* ut decidit *Rota in Pampilonenſi decimarum*, 18. *Decembr.* 1615. *coram Coccino*, præſertim propter privilegium Sixti IV. ibi: *Singulares perſonas dicti Ordinis præſtatione decimarum, tam de poſſeſſionibus habitis ante, & poſt Concilium, quam de cætero habendis, quæ propriis ſumptibus excolunt, aut excolent.* Ut referunt Fr. Man. Rodrig. *in Collect. Bullar. Apoſtol. pro Regularibus, Bull.* 5. *Martini V.* & Barbol. *in Collect. ad cit. cap. Ex parte numer.* 2. Cæterum non video privilegia ordinis S. Bernardi poſt dictum Concil. Lateran. extendi amplius, quàm ad novalia, & prædia propria, non verò ad conducta, ut notat Tambutin. *de jur. Abbat. tom.* 1. *diſp.* 15. *q.* 18. *num.* 5. & Caſtr. Palaus ſupra *punct.* 12. *num.* 2. *&* 8. Quare ſalvo meliori judicio exiſtimo valde ſcrupuloſum eſſe, quòd dictus frater non ſolvat decimas de ipſo prædio.

QUÆSTIO XVI.

An locator quorundam Religiosorum teneatur ex terris locatis, ex monte solvere decimas, & ex residuo solvere quartum, aut quintum, quod ex terris solvitur, aut è contra?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Decima solvenda sunt ex monte majori, antequam solvatur quartum, & quintum.*
3 *Privilegium non solvendi decimas alicui Religioni concessum, aliis non communicatur per generalem communicationem.*
4 *Hæc est consuetudo, & praxis, cui standum est, licèt oppositum teneant non pauci.*

1 VIncentius colonus, & conductor hæreditatis Religiosorum Carmelitarum, ex qua ipsis Religiosis quartum, & quintum solvit. Incidit autem dubium, an dictus locator omnem decimam ex monte majori integram parochiali Ecclesiæ solvere teneretur, antequam ipsis Religiosis quartum, & quintum solvat; aut possint ipsi Religiosi primò exigere suum quartum, aut quintum, ex monte sine diminutione, & ex residuo, quod colono remansit, decima solvatur.

RESOLUTIO.

2 Respondeo, solvendam esse decimam ex monte majori, antequam solvatur quartum & quintum Religiosis. Ita disponitur jure communi, quando pars privilegiata non est, *capit. Cum non sit*, *cap. Tua nobis*, *cap. Non est*, *cap. Cum homines*, *& cap. Pastoralis, de decim.* Et dicti Religiosi non videntur privilegiati, quoad hæreditates, quas ipsi per se propriis sumptibus, non colunt. Nam jus commune in aliquo Religiosis privilegium non confert, nisi terris, quas ipsi per se excolunt, *cap. Ex parte* 10. *de Decim.* Nec alia specialia dantur privilegia ordini Carmelitarum concessa; ut constat ex Sixti IV. privilegio, quod est amplum, huic Religioni concessum, in tantùm, quòd Lezan. *to.* 3. *Verb. Decima*, *quoad Regul.* illud dicit *notabile*, *n.* 4. Attamen hoc privilegium solum loquitur de terris, quas ipsi Religiosi colunt, ut inquit ipse Lezan. *tom.* 2. *c.* 1. *n.* 32. ubi hoc privilegium de verbo ad verbum refert.

3 Poterat tamen adduci privilegium Gregorii XIII. nostræ Societati JESU concessum, de quo latè Fagund. *in* 5. *Eccles. præcept. lib.* 2. *cap.* 4. *nu.* 2. Hoc autem privilegium est dumtaxat Societati JESU concessum: & privilegiom de non solvendis decimis, alicui Religioni concessum aliis per communicationem generalem privilegiorum, non communicatur. Ut decisum est *à Rota in una valentina decimarum*, 28. *Novemb.* 1603. ut *quæst. præcedenti n.* 4. *dixi.* Scio tamen Lezan. *Verb. Decima*, *quoad Regul. nu.* 8. hanc impugnare decisionem, ut jam *præcedente q. dicto n.* 4. insinuavi. Cæterum non audet oppositum dicere; quia est commune inter DD. quos latè citant, & sequuntur Tamburin. *de jure Abbat. tom.* 1. *disp.* 15. *quæst.* 18. *num.* 34. *& seqq.* Barbos. *de Iur. Eccles. univers. l.* 3. *cap.* 26. §. 3. *nu.* 41. Ubi præter Valentinam, alias adducit Rotæ decisiones, sic etiam Trullench. *tom.* 1. *decal. l.* 3. *cap.* 3. *dub.* 12. *n.* 4. Meroll. *tom.* 3. *disp.* 6. *capit.* 4. *dub.* 8. Dian. *p.* 10. *tr.* 12. *resol.* 49. (quiquid in oppositum sentiant Fr. Joannes da Crus *in epistol. privilegior. l.* 2. *c.* 9. Raphael de la Torre *in* 2.2. *to.* 1. *q.* 87. *disp.* 1. *n.* 5. Hieron. Garcias *in polit. Regul. to.* 1. *tr.* 8. *diff.* 4. *dub.* 2. *punct.* 4. *n.* 8. Leand. *tom.* 3. *in præcept. Eccles. tr.* 6. *disp.* 6. *q.* 43. cum aliqua tamen distinctione.

4 Et sanè, his non obstantibus, hoc ultimo loco, citatis DD. hæc est consuetudo, & praxis, cui standum est, maximè in hac decimarum materia, *cap. Cum antea* §. *respondemus*, *de decim. cap. Cum sint homines*, *& cap. Ad Apostolica*, *eod. tit.* prout communiter tradunt DD. quos latè citant & sequuntur DD. Cabed. 2. *p. decis.* 205. *num.* 2. Azeved. *lib.* 1. *numer.* 12. *tit.* 5. *& cap.* 30. *numer.* 2. Barbos. *de jur. Eccles. l.* 3. *de decim. c.* 26. *n.* 71. & alii. Præcisa autem hac consuetudine, & praxi, vide Leand. *cit. dicto tom.* 3. *tract.* 6. *disp.* 6. *q.* 37.

QUÆSTIO XVII.

An Equites Christi, S. Jacobi, & Avisii decimas ex propriis prædiis, quæ colunt, & ex animalibus, quæ in illis nutriuntur, solvere teneantur?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Tenentur; Licèt oppositum intendant probare Gabr. Pereyra, & Phæbus.*
3 *Oppositum ostendit Themud. cum Brito.*

ILdefonsus S. Jacobi Commendatarius in Transtagana Provincia quamdam habet hæreditatem, quam propriis sumptibus colit. Quæritur, An decimas, tam ex fructibus, quàm ex animalibus, quæ in illa nutriuntur, solvere teneatur? 1

RESOLUTIO.

Respondeo teneri. Quamvis enim Gabr. Pereyra de Castr. *decis.* 91. *per totam*, & Phæbus *dec.* 70. doctissimè intendunt probare, Equites Ordinis Christi, S. Jacobi, & Avisii privilegio gaudere exemptionis solvendi decimas, quoad suas terras, quas propriis expensis colunt. 2

Cæterum Themud. *in decis. Archiepisc. Vlyssip.* 1. *part. decis.* 2. oppositum demonstrat cum Brito *ad cap.* 2. *de locat. part.* 3. *à num.* 43. & aliis pluribus rectè refutans Gabr. Pereyra, & Phæbum, de illis dicens *nu.* 36. in hoc puncto, *Potius affectasse, & cum periculo multarum animarum, & suarum forte, propter exempla, quæ hodie ex eorum authoritate multi juris minus periti autumant; si enim prædicti Authores radicitus vellent videre suprapofita fundamenta, talia non scripsissent, & clare consideraretur per judices timoratos, qui quotidie judicant contra eorum scripta, exceptis aliquibus paucis, proprium interesse procurantibus ratione Crucis, quam in pectore gestant cum obligatione restitutionis, & peccati.* Sic Themud. Et mox adducit nova, & optima fundamenta; & ad opposita respondet. Et quia omnia, quæ in hac quæst. dici possunt, dilucidè tractat, ad illum remitto lectorem curiosum. 3

QUÆSTIO XVIII.

An licita sit compositio super minori quota decimarum ab Abbatibus cum piscatoribus facta, ut ad territorium suarum parochiarum retia trahant?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Est nulla contra ipsum jus, & DD.*
3 *Est cum præjudicio successorum.*
4 *Est cum præjudicio parochiarum vicinarum.*

IN illo magno maris sinu interjacente, inter Villas de Aveyro, & Ovar, plures comprehendente leucas; ad cujus oras suos habent fines plures parochiæ; aliqui earum Abbates, ut plures allicerent piscatores, & sic majus à piscatione caperent interesse, cum piscatoribus sic convenerunt: Quòd trahentes retia ad territorium suarum parochiarum, pro quolibet quindecenatio piscium unum solverent; quod eo jure & praxi debetur pro quolibet piscium decenario. Quæritur, An dicta conventio sit licita? 1

RESOLUTIO.

Respondeo esse nullam, & illicitam ex his tribus rationibus. Prima, quia nullus extra Summ. Pontificem laicis decimas potest minuere. Constat expressè ex cap. *Veniens*, §. *Mandamus*, ibi: *Mandamus, quatenus nisi præfati monachi, transactionem præscripta authoritate Apostolica confirmatam esse docuerint, cum alias inter personas facta* 2

potius,

potias, quam inter Ecclesias videatur: nec pacta inter alios acta, aliis obesse patiamur, ipsos, & agricolas, decimationes ex quibuslibet rebus provenientes ex integro, & illarum, quas illicitè detinuerant, justam æstimationem restituere eidem Ecclesiæ compellatis, de transact. Et gloss. *in cap. 2. eod. tit. verb. personam Ecclesiasticam,* ibi: *Et sic videtur, quoniam cum laicis non possit fieri compositio, ut minus solvant, nisi Papa authoritatem præstaret.* Idem satis colligitur *ex cap. Cum homines, & cap. Tua nobis, de decimis,* & communi DD. sententia Rebuffus *tract. de decimis, q. 13. n. 26.* Azor. *part. 1. l. 7. cap. 37. q. 5. vers. Deinde compositio;* ibi: *Valet iisdem compositio, ut laicus non solvat integram decimam, sed minorem, utpote 20. 30. &c. At non sufficit in hoc sola Episcopi authoritas, nisi Romani Pontificis consensus accedat.* Fagundes *in 5. Ecclesiæ precept. l. 3. cap. 2. num. 9. in fine,* & alii quos refert, & sequitur Leandr. *tom. 3. de præcept. Eccles. tract. 6. disp. 7. qu. 35.* dicens, *Sic communiter omnes:* Sed prædicti Abbates absque consensu S. Pontificis conveniebant cum laicis piscatoribus, si in districto suarum parochiarum retia traherent, se esse contentos, quòd ab illis solveretur loco decimæ, unum pro quolibet quindecenario piscium, diminuendo, & remittendo mediam partem decimæ, quam jus integram solvere præcipit, *textibus citatis.*

3 Secunda ratio; quia ea compositio facta est cum successorum præjudicio, quæ illis præjudicare non poterat. Ut docet Fagund. *citat. numer.* 19. Nec obstat, quòd ea compositio facta sine S. Pontificis consensu, censeatur personalis pro vita tantùm ipsorum Abbatum, & sic successoribus præjudicare non potest, ut communiter tradunt DD. apud Leandr. *citat. quæst.* 32. Non, inquam, obstat, quia si vita alicujus Abbatis, qui in ea compositione convenit, sit longa, ex illa piscatores rustici occasionem capiunt, non solvendi decimas sine ea diminutione, confessariis dicentes, eam consuetudinem in sua parochia esse introductam: & cùm consuetudo vim habeat in solutione decimarum, ut jam diximus, & infra q. sequenti dicetur; ex ea compositione successoribus, & Ecclesiis præjudicium inferretur.

4 Tertia ratio; quia compositio facta est cum præjudicio vicinarum parochiarum; nam illarum piscatores parochiarum, allecti illa diminutione decimarum, suas desinunt, in illis retia non trahentes, sed in illis ubi eam utilitatem capiunt, quod nullo modo agerent, si ea cum illis non daretur compositio, quæ sanè ex hac ratione, non solùm est injusta, sed etiam scandalosa. Ex his rationibus hanc compositionem censui illicitam, & injustam, & ut talem ab Ordinario sub pœna excommunicationis ipso facto vidi extirpatam post aliquod tempus.

QUÆSTIO XIX.

An quando ex arboribus cæsis propriæ sylvæ ad ædificium propriæ domus decimæ non debentur; debeantur post decem annos, quando mutato consilio venduntur?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *In materia decimarum plurimum valet consuetudo.*
3 *Ad præscriptionem mobilium privati hominis cum titulo requiritur triennium continuatum.*
4 *Ex lignis cæsis non debetur decima decennio durante.*
5 *Debetur decima arborum, quia ibi non data fuit decimarum præscriptio.*
6 *Nec data fuit post decennium elapsum.*
7 *Conductori debetur decimarum satisfactio, tempore venditionis, non arborum incisionis.*
8 *Nec Fagundes resolutioni contrariatur.*
9 *Intentio vendendi ligna, non retrotrahitur ad tempus, quod ligna cæsa fuerunt.*

1 IN Diœcesi Portugallensi hujus Regni viget consuetudo non solvendi decimas ex lignis cæsis de propria sylva, ad propria opera; secus si cædantur ad venditionem. Timotheus hac utens consuetudine, ad ædificium propriæ domus, arbores ex propria sylva cædit; ad decem annis elapsis, mutato consilio, eas vendidit arbores, seu ligna. Quæritur, An decimam debeat?

RESOLUTIO.

2 Ubi consuetudo viget, non solvendi decimas de aliquibus terræ fructibus, de illis non tenentur ibi decimas solvere oppidani; in materia enim decimarum plurimum valet consuetudo, ut expresse constat *ex cap. In aliquibus, 32. §. illa, de decim,* ibi: *vel loci consuetudine approbata,* & DD. quos latè referunt, & sequuntur Barbos. *in Collect. ad cit. cap. n. 5.* Castr. Palaus *tom. 2 tract. 10. disp. unic. punct. 4. num. 1.* Leand. *part. 3. de præcept. Eccles. tract. 6. disp. 7. qu. 13. 14. & 15.* Fagund. *in 5. Eccles. præcept. l. 3. cap. 1.* Sed in Diœcesi Portugallensi consuetudo viget approbata, non solvendi decimas ex arboribus de propria sylva cæsis ad propria commoda, ut ad domus propriæ ædificium: ergo Timotheus, dum cædit arbores de propria sylva, ad ædificium propriæ domus, decimas non debebat. Quoniam tamen decimæ debentur ex arboribus, quæ ad vendendum cæduntur, & Timotheus post decem annos mutavit consilium ædificandæ domus, illas arbores vendens, dubium oritur; An teneatur ad decimam solvendam ex ipsis arboribus?

3 Respondeo, non teneri. Moveor primò, quia ad præscriptionem rerum mobilium privati hominis, vel Ecclesiæ cum possessione, titulo, & bona fide sufficit, & requiritur triennium continuatum. De rebus privatorum habetur *l. unica C. de usucap. transformand. & §. 1. instit. de usucapionib.* De rebus Ecclesiæ habetur *in Authent. quas actiones, C. de Sacrosanct. Eccles.* ibi: *Usucapione triennii, vel quadriennii in suo robore durantibus.* Quæ Authent. ab Ecclesia recepta est; & communiter tradunt DD. Lessius *l. 2. de just. cap. 6. dub. 7. num. 22.* Peregrin. *de jur. fisc. l. 6. tit. 8. nu. 44.* Molin. *tract. 6. disp. 68. conclus. 1.* Sanch. *in præcept. decal. tom. 1. l. 2. cap. 23. numer. 90.* & alii, quos citant, & sequitur Castr. Palaus *tom. 7. de Just. disp. unic. punct. 22. §. 11. num. 2.* Barbos. *tom. 1. Collect. ad cap. Cum vobis, 14. de præscript. & in Collect. ad Authent. Ad anres C. de Sacrosanct. Eccles.* Sed dictæ arbores cæsæ, sunt res mobiles, & in possessione Timothei fuerunt cum titulo, & bona fide, per plusquam decem annos: ergo de illis decimæ non debentur.

4 Moveor secundò, quia Timotheus nullo unquam tempore fuit obligatus ad solvendas decimas de illis arboribus. Quod ostendo, quia non fuit obligatus à tempore cæsionis illarum arborum, usque ad annum decimum; quia fuerunt incisa de propria sylva, & ad propriam domum ædificandam; & sic juxta consuetudinem Diœcesis, decima de illis non debebatur; nec etiam erat obligatus, post venditionem illarum arborum; quia decima illarum arborum, cum esset rerum mobilium, per præscriptionem cum possessione, titulo, & bona fide, per plusquam decem annos jam non debetur.

5 Sic respondi casui proposito, re tamen melius considerata, censeo, Timotheum debere decimas illarum arborum, post venditionem factam. Probatur primò, destruendo opposita fundamenta *num. 3. & 4. allata;* quia Timotheus nunquam præscripsit decimas illarum arborum: non enim illas præscripsit spatio illorum decem annorum, in quibus animum habebat suæ ædificandæ domus, quia tales decimæ non debebantur, cùm arbores essent incisæ de propria sylva, & ad propriam domum ædificandam, juxta consuetudinem in Diœcesi vigentem, ut diximus *supra num. 1. & 2.* præscriptio autem non datur circa dominium rei propriæ, sed alienæ. Ita constat ex definitione præscriptionis apud Covarr. *in Regula Possessor, in principio, & in relectione,* ibi tripliciter præscriptionem definientem, sic tertiò definitur: *Est dominii acquisitio, vel juris alieni elisio, proveniens ex possessione rei per continuationem temporis a legibus definiti;* quæ definitio coincidit cum illa, quæ habetur *l. 3. ff. de usucapionib.* ibi: *Est continuatio dominii per continuationem possessionis temporis a lege definiti.* Hæc definitio est communior, & traditur à DD. præcipuè à Jurisconsultis, ut videre est apud Fagund. *l. 2. de Just. cap. 15. num. 1. & 2.* Castr. Palaum *part. 7. disput. unica de Just. in genere, punct. 22. §. 1. nu. 1. & 2.* & alios, quos refert, & sequitur Leand. *tom. 3. tract. 6. disp. 7. qu. 16.* sed dominium illarum arborum, quod totum illarum cumulum pertinebat ad Timotheum, & nihil ad conductorem decimarum

Eccle-

Ecclesiæ: ergo decimas illarum arborum Timotheus pro illo spario temporis præscribere oon poterat; nec decimæ præscribi, quia non eraor alienæ.

6 Nec data fuit præscriptio post elapsum decennium, & factam venditionem arborum, mutato consilio non ædificandæ domus, quia jam non dabarur tempus à legibus ad præscriptionem definitum, nec bona fides, quia dubitabat ipse Timotheus, an decimas ex arboribus venditis deberet; bona autem fides cum dubio non datur, *l. Bonafidei, verb. non dubie, statim post princip. ff. de acquir. rerum domin. & l. unica C. de usucap. transform.* ibi: *Observando, ut his omnibus casibus ab initio eam bona fide capiat.* Fagundes *proximè num.* 10. Ex his sequitur Ecclesiam, seu conductorem decimarum habere actionem realem, & personalem contra Timotheum venditorem, & contra emptorem illarum arborum, ut cum communi DD. inquit Leand. *cit. tract. 6. disp. 4. q. 12.*

7 Subinquires cui conductori teneatur Timotheus decimas solvere de illis arboribus, illi, qui erat tempore cæsionis arborum; an qui erat tempore venditionis? Respondeo illi, qui erat tempore venditionis. Ratio est, quia decimæ earum arborum non debebantur, quando arbores incisæ fuerunt; non enim incisæ fuerunt, ut venderentur, sed ex propria sylva ad propriam domum ædificandam; mutato autem consilio ædificandæ domus, & arboribus venditis, ipsi conductori pro eo tempore debentur, quia in illo, & non in altero debentur, ut ex dictis constat.

8 Neque obstat primò Fagundes *in 5. Eccles. precept. l. 1. c. 4. nu. 11.* dicens in resolutione cujusdam specialis casus, decimas arborum incisarum esse solvendas tempore incisionis, & non tempore venditionis. Non, inquam, obstat, quia respondetur, decimas esse solvendas, quando primò debentur; & tunc debentur, quando fructus colliguntur, & non quando venduntur; hæc tamen dispositio in casu Fagundes locum babet, non tamen in nostro; nam tempore incisionis arborum ex propria sylva, & ad propriam domum ædificandam decimæ non debebantur, sed tantùm quando mutato consilio ædificandæ domus, venduntur.

9 Nec obstat secundò, illam mutationem consilii retrotrahi ad incisionem arborum, quo tempore ex ipso jure decimæ erant solvendæ. Non, inquam, obstat, quia respondetur, licèt aliquorum criminum pœnæ retrotrahantur ad tempus, quo ea crimina fuerunt commissa, arborum venditionem non esse retrotrahendam ad illarum incisionem, quia nec erat ex illis criminibus, nec in se fuit crimen, aut peccatum, tunc decimas non solvere.

QUÆSTIO XX.

An decimæ quorundam novalium succedentium loco aliarum decimarum portionis Rectoris, ipsi Rectori, aut Religiosis, quibus Ecclesia est unita, debeantur?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *In foro conscientiæ Monasterio debentur ipsa decimæ.*
3 *In portione Rectoris ipsæ decimæ non fuerunt designatæ.*
4 *In portione Rectoris decimæ piscium non continentur, cum debeantur.*
5 *Eæ decimæ piscium sunt ex novalibus, & debentur Ecclesiæ, & non Rectori.*
6 *Rector non allegat præscriptionem legitimam.*
7 *In portione Rectoris non conceditur expresse decima de novalibus.*
8 *Loco algæ, non subrogatur decima piscium.*

1 CHrysostomus Rector cujusdam Ecclesiæ Monasterio Religiosorum unitæ, cujus portio in fructibus erat consignata decima algæ, *vulgo argaco*; quam ad littus mare expellit, ad terras fecundandas proficuum condimentum. Successu temporis piscatores idem littus cum suis retium jactibus frequentarunt; & ex piscibus decimas Chrysostomo per spatium triginta annorum persolvebant. Religiosi è somno, quo torpebant, excitati, Rectori intimarunt, decimas piscium non ad illum, sed ad ipsos pertinere. Quæritur à Chrysostomo, An illas decimas piscium in foro conscientiæ dimittere, an potius illas defendere teneatur?

RESOLUTIO.

Respondeo, salvo meliori judicio, teneri Chrysostomum in conscientia, illas piscium decimas Monasterio dimittere ex seq. rationibus. Prima est, quia ita videtur expresè concessum *in cap. Cùm contingat*, 29. *de decim.* In quo quæsitum fuit à S. Pontifice, de quibusdam Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis, quæ ab antiquo percipiebant decimas de aliquibus parochiis; & cùm in iisdem parochiis insurrexissent novalia, & dubitatum fuerit ab Helienensi Episcopo, ad quem hujusmodi novalium decimæ incepissent pertinere? Respondet S. Pontifex: *Inquisitionis tuæ taliter respondemus, quod cùm perceptio decimarum ad Parochiales Ecclesias de jure communi pertineat, decimæ novalium, quæ fiunt in Parochiis earumdem, ad ipsas proculdubio pertinere noscuntur.* Addit S. Pontifex: *nisi ab his, qui alias percipiunt decimas, rationabilis causa ostendatur, per quam appareat novalium ad eos decimas pertinere.* Et juxta hunc textum, & jus commune idem statuunt *Constit. Diæcesis Vlyssipon. l. 2. tit. 4. decret. 2. §. 4. prope finem.* Videatur Barbos. *in Collect. ad cit. cap.* Sed decimæ piscium in eo littore, & mari sunt novalia, cùm ibi antea non daretur piscatio, & nulla detur rationabilis causa, ut Chrysostomus illas percipiat, & parochia Monasterio sit unita: ergo ad illud eæ decimæ pertinent. 2

Secunda est, quia Chrysostomo in sua portione eæ piscium decimæ non fuerunt assignatæ: cùm juxta Constit. B. Pii V. incipientem, *Ad exequendum* 47. inter alias hujus Pontificis, apud Cherubin. *tom. 2. fol.* 183. & Trident. *sess. 7. de reform. cap.* 5. ibi: *& congrua portionis fructuum assignationem omnino provideant*, ipsi Chrysostomo portio fuisset assignata in fructibus, & decimis algæ, & non piscium. Nec in sua portione (ut suppono) majorem illo patitur defectum, quam *citata Constit.* Statuit determinandam; quæ nec debet esse major centum, nec minor quinquaginta fuctorum annuorum summa, computatis omnibus, etiam incertis emolumentis, & aliis obventionibus communiter percipi solitis; ut videre est apud Azor. *p. 2. instit. moral. l. 2. c. 29. qu. 2.* Barbos. *in Collect. ad cit. locum Trident.* & alios, quos citant. 3

Tertia ratio desumitur *ex cap. Pervenit*, 5. *de decim.* ex quo constat decimas ex piscibus esse solvendas, ibi: *piscariarum*, & ex DD. apud Barbos. *in Collect. ad cit. caput n. 4.* Fagundes *in 5. Eccles. præceptum l. 1. cap. 5. n. 4.* Leand. *p. 3. tract. 6. disp. 2. q.* 14. Sed non sunt solvendæ Ecclesiæ Rectori, quia Ecclesia est unita, & in portione Rectori debita in fructibus assignatis, non continentur decimæ ex piscibus: ergo debentur Monasterio, cui Parochia est unita, & cujus sunt decimæ Ecclesiæ. 4

Quarta: Quia eæ piscium decimæ in eo littore maris dantur in territorio illius parochiæ, ubi pisces olim non piscabantur, quare sunt novalia; sed decimæ novalium debentur illi parochiæ, in cujus territorio novalia colliguntur, ut constat *ex textu in cap. Quoniam, de decim. & cap. Cùm contingat eod. tit.* Ergo Monasterio, cui parochia est unita, & non Rectori debentur. 5

Quinta; quia in ea decimarum piscium collectione Chrysostomus allegando triginta annos, adhuc non allegat possessionem, seu præscriptionem legitimam; nam ad præscribendum adversus aliquam Ecclesiam, etiam unitam, anni quadraginta requiruntur cum titulo, & sine illo, requiritur tempus memoriam hominum excedens, ut habetur *in cap. Audeis, de præscript. & cap. 3. de consuet. in 6.* & DD. Lessius *l. 2. c. 39. dub. 5. nu.* 26. Molin. *tract. 2. disp.* 71. Soar. *tom. 1. de Relig. l. 1. c. 13. nu.* 1. Castr. Palaus *tom. 2. tract. 10. disp. unic. punct. 5. n.* 2. & alii communiter, quos afferunt, & sequuntur Leand. *p. 3. tract. 6. disp. 7. q.* 118. Dian. *p. 6. tract. 7. resol.* 12. Vide *infrà q.* 26. quæ non est huic resolutioni contraria, cùm ibi jus assistat, non tamen præsenti casui. 6

Nec obstat contra hanc resolutionem, quòd loco decimarum algæ, successerunt decimæ piscium. Quod ostenditur: nam si Rectori Chrysostomo in sua portione fuissent designatæ decimæ nemorum, aut pascuorum; si nemora, & pascua ad culturam sint redacta, ad eumdem Chrysostomum pertinere debebant decimæ illorum novalium, ut 7

cum

cum Rebuff. sentit Barb. *in Collect. ad c. Cum contigat cit. n. 6.* ergo idem dicendum in præsenti casu. Non, inquam, obstat, quia respondetur primò, cum distinctione: si enim ipsi Chrysostomo determinatè assignaretur portio ex decimis nemorum, etiam expresse redactorum ad culturam, certum est illi deberi decimas ex illis novalibus, at si verbis generalibus illi assignaretur portio in decimis illius nemoris, quæ clarè novalia non continerent, sed possint explicari de fasciculis lignorum, quæ colliguntur; & similiter de pascuis; adhuc probabilius censeo, decimas novalium ad Monasterium, & non ad Chrysostomum pertinere; Ratio est, quia concessio portionis circa novalia est contra jus commune, ac proinde odiosa; debet ergo restringi, & non ampliari juxta text. *in cap. Tua* 1. §. *ult. de decim.* Sic Castr. Palaus *cit. punct.* 8. *num.* 12. *in fine*, vide illum. Respondetur secundò, concesso exemplo, & suppositione, in nostro casu dari disparem rationem; nam alga non defecit, sed collectores, in casu autem supposito defecerunt nemora, & pascua per novam culturam.

8 Nec obstat secundò, subrogatum naturam sapere ejus, in cujus locum subrogatur, juxta *l. si cum* §. *qui injuriarum ff. si quis cant.* at in nostro casu decimæ piscium loco algæ subrogatæ fuerunt. Non, inquam, obstat, quia respondetur illud axioma diversimode à DD. explicari, ut videre est apud Barbos. *tract. de axiom.* 213. & ex dictis constat præsentem casum non comprehendere.

QUÆSTIO XXI.

An Prælatus defectum portionis, Vicario Ecclesiæ unitæ suo Monasterio, compensare teneatur; & portionem in fructibus consignatam possit vicarius Prælato dimittere, pro portione in numerata pecunia?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Prælatus compensare non tenetur portionis defectum in fructibus consignatæ.*
3 *Vicarius Episcopi authoritate cum Monasterio se potest componere.*
4 *Et pro vita sua tantum sine Episcopi consensu.*

1 PEtro Vicario Ecclesiæ unitæ cuidam Monasterio, per Bullas Apostolicas, assignatum fuit portio centum aureorum in fructibus, ex inundatione tamen aliquarum terrarum in decimis designatarum, valorem circiter triginta aureorum amisit. Et cùm illos triginta aureos à Monasterii Prælato postulet, Prælatus promittit, se daturum centum aureos, pro sua portione super fructibus assignatos, si fructus ex sua portione restantes, Monasterio dimittere velit. Quæritur primò; An Prælatus illos triginta aureos in portione diminutos complere teneatur? 2. An Vicarius omnes fructus restantes in sua portione designatos, Monasterio dimittere possit; & suam portionem numerata pecunia recipere?

RESOLUTIO.

2 Ad primum quæsitum duplici in titulo propositum, respondeo, non teneri Prælatum Monasterii compensare Vicario illam diminutionem, quam patitur in decimis, ex inundatione contingenti. Ratio est, quia portionis assignatio fuit facta partibus citatis, juxta *Trident. sess.* 7. *de reform. c.* 7. *& Constit. B. Pii V. Ad exequendum, q. præcedente citatam*, & juxta ea, quæ affert Barbos. *in Collect. ad Trident. loco cit. n.* 33. *& ad c.* 5. *n.* 6. *&* 7. Et facta hac portionis assignatione, si decimæ illius augerentur, non tenebatur Vicarius illud augmentum Monasterio restituere: ergo si diminuantur, non tenetur Monasterium illam supplere diminutionem; valet enim argumentum ab augmento ad diminutionem, & è contra: nam augmentum, & diminutio pari passu ambulant, juxta *Reg. in l. si ex toto, in principio ff. de legat.* 1. ex DD. apud Barbos. *tract. de axiom. jur. axiom.* 34. *n.* 10.

3 Ad secundum, respondeo primò, posse dictum Petrum Vicarium cum Monasterio se componere, illi dimittendo omnes decimas, & fructus in sua portione designatos, & ab illo suam portionem numerata pecunia accipere: dummodo Episcopi consensus accedat. Sic constat *ex cap. statuimus* 2. *de transact.* In quo collegium quæstionem habebat super decimis cum persona Ecclesiastica, ut in præsenti casu contigit, sic Pontifex illam dirimit, ibi: *Statuimus, ut si super decimis inter vos, & aliquam personam Ecclesiasticam, de assensu Episcopi, vel Archiepiscopi sui compositio facta fuerit, rata & inconcussa persistat.* Sic Alexander III. & tradunt DD. Suar. *tom.* 1. *de Religion. l.* 1. *c.* 12. *n.* 15. Castr. Palaus *tom.* 2. *tract.* 10. *disp. unic. punct.* 5. *nu.* 4. & pluribus Leand. *p.* 3. *tract.* 6. *disp.* 7. *q.* 27. *&* 29.

Si tamen dicta compositio fiat inter Monasterium, & 4
ipsum Vicarium tantum, absque Episcopi consensu, pro vita ipsius Vicarii valebit; quia Vicariis successoribus præjudicare nequit, maximè si in Bulla unionis Ecclesiæ, in fructibus ipsa portio determinetur, quæ Bulla consulenda erit. Et quod hæc compositio pro vita ipsius vicarii valeat, satis colligitur *ex capit. veniens, & cap. de Cætero, de transact.* & defendunt Castr. Palaus *proximè*, & cum Fagund. & aliis plurimis Leandr. *cit. q.* 32. Vide *præcedentem quæst.*

QUÆSTIO XXII.

An decimæ cujusdam vineæ in Priore, & Beneficiatis Ecclesiæ Collegiatæ, spatio decem annorum, contra Capitulum, Sede vacante, præscribantur?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Justitia stat pro Priore, & Beneficiariis.*
3 *Possessio, quam allegat Capitulum, nihil probat.*

MOta lite super decimis cujusdam vineæ, inter Capi- 1
tulum Sede Vacante ex una parte, & altera Priorem, & Beneficiatos cujusdam Ecclesiæ Parochialis. Quas decimas postulat Capitulum, quia emphyteuta habens dominium utile illius vineæ, est suus parochianus, & dominium directum habens, est Monasterium Monialium, baptisterium non habens. Allegat Capitulum, se esse in possessione immemoriali decimarum suorum parochianorum in integrum, præsertim illarum terrarum, quæ sunt ex dominio directo Monasteriorum, baptisterium non habentium. E contra Prior, & beneficiarii se defendunt, probantes se esse in possessione ultra decem annos; colligendi decimas ex dicta vinea. Quæritur pro qua parte sit justitia?

RESOLUTIO.

Respondeo justitiam esse pro Priore, & Beneficiatis. 2
Ratio est, quia ostendunt, se esse in possessione dictarum decimarum ultra decem annos: possessio autem decem annorum in hac materia decimarum, satis est ad præscriptionem, maximè quando ipsum jus possessioni assistit, & assistit huic possessioni *in cap. Ad Apostolicæ* 20. ibi: *Jus commune in promptu est, quod illi Ecclesiæ debent dari decimæ, in cujus territorio sunt prædia, de decim.* Et sic deciditur à Rota *decis.* 129. *n.* 2. & est communis DD. sententia, quos latè citat, & sequitur Monet. *tract. de decim. c.* 5. *nu.* 120. & Leander. *p.* 3. *tract.* 6. *disp.* 7. *q.* 9. Loquens de casu duarum Ecclesiarum, quando jus repugnat, & Barbos. *in Collect. ad cap. cit. n.* 3. Cùm ergo in hac decimarum materia, specialiter attendatur possessio, *cap. In aliquibus* 32. §. 3. *fin. de decim.* & ibi communiter DD. apud Barbos. *cit. nu.* 6. *&* 7. & possessio sit pro Priore, & Beneficiatis, pro illis justitia stare debet.

Nec obstat possessio, quam Capitulum pro se allegat; 3
Non, inquam, obstat, quia respondetur non esse specialiter allegatam, circa vineam; & præscriptio decimarum de uno prædio ad aliud non extenditur, *cap. Cùm in tua de decim.* & Rota *in Tuder. decimar.* 19. *Novembris* 1591. & plures DD. quos citatos affert Leandr. *proximè q.* 14. Imò ea possessio allegata, omnino non est generalis, nam oppositum constat ex hac vinea, quàm de oliveto prope illam, ut ex actis expressè probatur.

QUÆ-

QUÆSTIO XXIII.

Quis decimas solvere teneatur conductor olivetorum, aut locator sibi consulens, omnes fructus non solutis decimis colligendo?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Tenetur locator ex ipso jure.*
3 *Idem disponitur in Const. synodal. Vlyssip.*
4 *Solutio decimarum pracedit redditibus debitis.*

1 SImeon certa locavit olivéta sub onere census, seu redditus octenorum olei doliorum, solutis quatuor doliis à conductore, prævidens, illum pluribus debitis obstringi, & se non posse totum censum, aut redditum recipere, oleas, quas in olivetis, & oleum quod in torculari invenit, ad suam domum collegit, adhuc integrè non manens solutus. Quæritur, Quis eorum ad decimas solvendas teneatur?

RESOLUTIO.

2 Respondeo teneri Simeonem locatorem. Ratio est, quia oleas, & oleum non solutis decimis ad suam conducit domum, cùm teneretur ante conductionem, & solutionem sui census, seu redditus, decimas solvere, ut expressè constat ex *cap. Cùm homines*, *cap. Non est*, *capit. Tua nobis*, *de decim.* & expressius *ex cap. Cùm non sit*, 33. *eod. tit.* ibi: *Statuimus, ut in prærogativam dominii generalis, exactionem tributorum, & censuum precedat solutio decimarum. Vel saltem hi, ad quos census, vel tributa indecimata pervenerit (quoniam res cum suo onere transit) ea per censuram Ecclesiasticam decimare cogantur Ecclesiis, quibus de jure debentur.*

3 Idem ex cit. textibus, & verbis relatis disponitur *in const. synod. hujus Archiepiscop. Vlyssip. l. 2. tit. 4. decret. 2. §. 2.* cum pœnarum additione. Hæc resolutio, ut certa traditur à DD. Soar. *tom. 1. de Relig. l. 1. cap. 45. à num.* 10. Castr. Palao *part. 2. tract. 10. disp. unic. punct. 8. nu. 1.* Barbos. *de jur. Eccles. l. 3. cap. 26. §. 1. num. 40. & in Collect. ad cap. Cùm non sit cit. n. 1. & cap. Tua nos, cit. n. 6. &* 8. & citatis Rebuff. Cened. Monet. Lessio, Covarr. Raphael de la Torre, Bonacin. Trullench. & aliis Leand. *dict. p. 3. tr. 6. disp. 4. q. 29.* & Barbos. *proximè.*

4 Nec obstat, quod census, seu redditus Simeoni ex suis olivetis debiti non sint soluti, quando omnes collegit. Non, inquam, hoc obstat, quia respondetur solutionem decimarum iis redditibus, seu censibus præcedere, ut inquit textus *in cap. Cùm non sit*, in verbis allatis. Et non solùm ipsa decimarum solutio ipsis redditibus præcedit, sed etiam ipsi semini terræ tradito, juxta textum *Tua nobis 26. de decim.* Nam si terra paucos ferat fructus, ut ipsi semini non adæquentur, non est semen extrahendum, antequam ipsi fructus decimentur; sic communiter DD. Soar. Fagund. Monet. Rebuff. Barbos. quos affert, & sectatur Leand. *cit. qu.* 28.

QUÆSTIO XXIV.

An ab ipso jure sit determinata quota primitiarum, ut ex illa parochiani ad illas solvendas obligari possint?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *In jure nullus datur textus quotam primitiarum determinans.*
3 *Ex consuetudine taxantur.*
4 *Hæ consuetudines, pro diversitate locorum, sunt diversæ.*
5 *Si de consuetudine non constet, ad consuetudines vicinarum Ecclesiarum recurrendum est.*

1 IGnatius parochus contra parochianos sententiam obtinuit, ut præter decimas, primitias etiam solvent. At parochiani dicunt, quòd si non habeant centum agnos, nullam solvent, & sic de aliis fructibus. Alii dicunt; si non habuerint quinquaginta; & sic de aliis fructibus. Alii in arbitrio suo ponunt, quod solvere velint. Quæritur, An aliqua quota in jure sit determinata, ad quam parochiani obligare possint?

RESOLUTIO.

Respondeo in hac primitiarum materia, nullam quantitatem, seu quotam in jure esse determinatam: nullus enim in jure reperitur textus hanc taxans quantitatem, seu quotam: ergo ex ipso jure est arbitraria. Sic Soar. *tom. 1. de Relig. l. 1. c. 8. num. 16.* ibi: *In tali precepto nulla quantitas est determinata: ergo de se est arbitraria*, Lessius *l. 2. de just. cap. 39. n. 32.* ibi: *De quantitate nihil videtur unquam fuisse constitutum, sed ea fuit relicta libera.* Idem docent Innocentius, & Panormitanus, apud Azor. *part. 1. l. 7. cap. 38. q. 4.* qui tandem idem approbat, dicens: *Sed probabilius est, quod tradidit Innocentius eo in loco, quem supra retulimus, certam partem primitiarum non esse jure sancitam, quare arbitrio offerentium relicta est.* 2

Unde communis DD. sententia tenet, primitiarum quantitatem, seu quotam à consuetudine taxari. Sic Soar. Less. & Azor. *locis cit.* Barbos. *de jur. Ecclesiast. l. 3. cap. 25. de primitiis num.* 5. Fagund. *in 5. Eccles. precept. l. 4. de primit. cap. 1. num.* 4. Gutierr. *in qq. Canon. l. 2. c. 22. num.* 11. Silvest. *verb. Decimæ nu.* 3. Castr. Palaus *p. 2. tract. 10. disp. unic. punct. 16. num.* 2. Raphael. de Torre 2. 2. *qu.* 86. *art.* 4. Leand. *p. 3. tract. 6. disp. 9. q. 12.* & alii. Hæc sententia hodie est vera, & ut talis recepta à Const. synod. Diœcesis Ulyssip. *l. 2. tit. 4. decret. 9. de primit.* 3

Hæ tamen consuetudines pro diversis locis variæ sunt. In aliquibus in totum primitiæ sunt abrogatæ (quamvis enim de illis solvendis latum sit præceptum Ecclesiasticum *in cap. Qui 13. qu. 2. & cap. 1. de decim.* & in Gloss. *verb. in primitiis, & in c. 67. Revertimini, 16. q. 1. & in c. Decimas 16. q. 7.*) consuetudine tamen possunt abrogari, quia consuetudo contra legem Ecclesiasticam vim habet. Sic Castr. Palaus *proximè*, & pluribus citatis Leand. *cit. q.* 11. hoc dicens ut certum. In aliis locis consuetudo viget, quod non solvantur primitiæ ex triginta novem mensuris frumenti, si tamen numerus quadragesimum adæquet, una tantùm mensura solvitur, & si excedat, etiam per multa mensurarum millia amplius non solvitur. In aliis ex quolibet quadragesimo una solvitur. 4

Si tamen de consuetudine non constet, ad vicinas Ecclesias recurrendum est, & illarum consuetudini standum. Si tamen in illis variæ sint consuetudines; quæ mitior est, eligenda, ut colligitur *ex l. 3. ff. de legat.* vel illa, quæ magis tendit ad mediocritatem, *cap. Hoc jus 10. q. 2.* Sic cum de la Torre Leand. *cit. qu.* 12. 5

QUÆSTIO XXV.

Juxta quam consuetudinem teneatur agricola domicilium mutuans, ptimitias solvere, juxta vigentem loco prædiorum, aut loco suæ habitationis?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Standum est juxta vigentem apud agricolas loci habitationis.*
3 *Si de consuetudine non constet, primitiæ sunt solvendæ Parochiæ, ubi sunt prædia.*
4 *In aliquibus Constitut. synodalibus aliud disponitur.*
5 *In quantitate primitiarum consuetudo observatur; & si de illa non constet; viget, ubi sunt prædia.*

BLasius agricola domicilium mutavit de una ad alteram parochiam; In illa prædium habebat, ex quo primitias suæ Ecclesiæ unam mensuram solvebat, si quadraginta in fructibus habuisset, juxta consuetudinem Parochiæ, & non amplius; quamvis plura quadraginta haberet in fructibus illius speciei. Parochus autem ad cujus Parochiam domicilium mutavit, vult quòd dictus agricola ex prædio in alia Parochia sito, illi solvat unam ex singulis 1

gulis quadraginta juxta consuetudinem Parochiæ suæ habitationis. Quæritur 1. Cui Parochiæ primitias solvere debeat? 2. In qua quota, seu quantitate illas solvere teneatur?

R E S O L U T I O.

2 Ad primum quæsitum respondeo, standum esse consuetudini illius Parochiæ ad quam domicilium mutavit. Quare si alii agricolæ illius Parochiæ prædia in aliis Parochiis habentes, primitias solvant illi, in qua audiunt officia divina, & sacramenta recipiunt; sic ab hoc agricola erit exequendum; sin autem oppositum, opposito standum est.

3 At si de consuetudine ab ipsis agricolis ejusdem Parochiæ constare nequeat; Respondeo, primitias esse solvendas illi Parochiæ, in qua sita sunt prædia. Moveor primò, quia primitiæ sunt onus prædiale, & fructus terræ: ergo illi Parrochiæ in qua sunt prædia, solvenda sunt. Secundò; nam quando decimæ alicui Parochiæ ex consuetudine non pertinent, ex ipso jure ad illam pertinent, in qua sunt prædia, ut constat *ex cap. Quoniam 13. de decim. & cap. Cùm contingat 29. ibi: cum perceptio decimarum ad parochiales Ecclesias de jure communi pertineat, eod. tit.* Et tanquam certum tenent communiter DD. apud Leand. *part. 3. tr. 6. disp. 5. q. 14.* & nos diximus *supra q. 21. n. 5.* ergo idem dicendum de primitiis. Hanc resolutionem sequuntur *Const. Synod. hujus Diœcesis Vlyssipon. l. 2. tit. 4. decret. 2. §. 4. remissivè in fine*. Et sic ex ipso jure canonico docent Beja *1. p. resp. cas. conscient casu 52. §. His prænotatis*, Gloss. *in cap. Quæsts, 16. q. 1.* Rebuff. *tr. de decim. q. 1. à n. 16.* Trullench. *l. 3. decal. c. 3. dub. 12. n. 5.* Fagund. *in 5. Eccles. precept. l. 4. c. 2. n. 4.* Leand. *proxime disp. 9. q. 19.* Barbos. *de jur. Eccles. l. 3. c. 25. n. 8. & 9.* & apud ipsum Rota *decis. 261. nu. 31. & decis. 192.* & alii quos citant.

4 Fateor tamen aliquas esse constit. synodales Diœcesum hujus Regni statuentes, primitias, si ex consuetudine non constet, ad quam pertineant, solvendas esse illi Parochiæ, in qua officia divina audiuntur, & sacramenta pro majori anni parte recipiuntur, & non illi, in qua sunt prædia, sic *in Const. synod. Diœcesis Portugallensis titul. 22. de decim. constit. 4. fol. 85.* & sic habet praxis in aliquibus locis Diœcesis Conimbricensis.

5 Ad secundum quæsitum respondeo, ut *supra* standum esse consuetudini illius Parochiæ ad quam mutavit domicilium. Si enim qui prædia habent in aliis Parochiis, unam tantùm solvunt mensuram frumenti, habentes completum numerum quadragenarium, & non amplius, quamvis multas habeant quadragenarias, sic se habere debet hic, qui ad hanc Parochiam domicilium mutavit. Si tamen de consuetudine non constet, solvat primitias juxta quantitatem, quotam, quæ solvitur in ea Parochia, in qua situm est prædium. Hæc ex dictis ad primum quæsitum patent.

QUÆSTIO XXVI.

An collegium Regularium cuidam Abbati vim intulerit, decimas, & primitias non solvens ex fructibus arborum, & herbis, quas propriis expensis excolebat?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Abbas illicitè gravamen ad Regiam coronam interposuit.*
3 *Laici super possessionem decimarum ad Iudices sæculares adire non possunt, ut illos defendant, inhibeantque judices Ecclesiasticos.*
4 *Ex adductis a Themudo hæc confirmantur, & à sententia lata à senatoribus Palatinis.*
5 *Quando in eadem civitate datur judex Ecclesiasticus, ad quem potest recurri pro vi illata, illicitè recurritur ab Ecclesiastico ad laicam potestatem.*
6 *Conservator Regularium in causis civilibus est judex ordinarius, quando ipsi Regulares sunt rei.*
7 *Ordin. Regia, quomodo intelligatur.*

1 COllegium Portugallense prædium intra limites Parochiæ de Villacova possidebat, quod per plures annos à colonis, seu ut vocant, arrendatariis colebatur, & medietatem decimarum collegio solvebant, alteram verò Abbati dictæ Parochiæ, ex lata sententia in hac materia, licèt plures DD. quos referunt, & citant Leand. *part. 3. tr. 6. q. 37.* & Pellizarius *in Man. Regul. to. 2. tract. 8. cap. 7. n. 176.* asserant nullas decimas Abbati deberi. In his autem novissimis annis Collegium terram ad frumentum habilem colonis, seu arrendatariis locavit; at vinum, arborum fructus, & fœnum suis sumptibus, & famulis colligebat, & ex his nec decimas, nec primitias juxta suum, & Regularium privilegium solvebat. Per errorem tamen collegii famulus illas medias decimas uno anno solvit Abbati. Abbas autem ad Judicem coronæ Regiæ recurrit, quærens, se à collegio manifestam violentiam, & vim pati; quia eum à possessione decimarum, & primitiarum sibi debitarum, spoliavit. Quæritur 1. An Abbas licitè recurrerit ad Judicem coronæ Regiæ pro illa vi, quam dicebat, sibi fuisse illatam? 2. An collegium vim Abbati intulerit, decimas non solvens ex fructibus, quos suis sumptibus excolit?

§. I.

An Abbas licitè, & tuta conscientia ad tribunal Regiæ Coronæ recurrat pro vi dicta, quam dicit sibi fuisse illatam?

Respondeo, Abbatem nec licitè, nec recta conscientia in hac decimarum causa, gravamen interposuisse ad tribunal Regiæ Coronæ; ut ad suam possessionem eum restitueret. Hoc ostendo ex seqq. rationibus. Prima sit, quia Judex sæcularis est incompetens ad cognoscendum de causa possessoria retinendi, vel recuperandi decimas, & jura spiritualia inter personas Ecclesiasticas, vel quoties persona Ecclesiastica rei vices gesserit. Sic Abbas *in cap. Litteras, num. 8. de juram. calumn.* Brito *in cap. fin. de judic.* Covarruv. *practic. qq. cap. 35. num. 1. versic. Primum etenim*, qui in *secunda conclus. versic. Vtrum* contrariam sententiam dicit non certam, nec tutam, imo omni prorsus auxilio destitutam, Roland. *consil. 25. num. 17. & consil. 258. n. 8.* Menoch. *recup. remedio 15. à n. 223.* qui *à n. 224. oppositam sententiam dicit non certam, &c.* Guttier. *qq. Canon. c. 34. à num. 22. & versic. contrariam tamen*, inquit, *non esse ab ea recedendum in judicando, & consulendo, & à num. 26. usque ad 37.* asserit contrariam sententiam non esse certam. Eandem nostram resolutionem defendunt Marth. *de jurisd. p. 2. c. 39. n. 22.* alios citans Sesse *in epist. ad Regem, n. 140.* Valasc. *Lusit. consult. 93.* Oliva *etiam Lusit. de foro Eccles. part. 1. qu. 8. num. 64.* ubi ait, hodie hanc sententiam esse magis communem, & apud modernos magni nominis receptam, *& n. 65. vers. Hanc tamen*, sic asserit de sententia adversa: *Dico hanc opinionem, attento jure, esse falsam, quod jura pro hac parte citata, quæ hic citati expendunt, non probant efficaciter causa possessoriæ rei spiritualis judices sæculares esse competentes, neque efficaciter, neque suasoriè eosdem esse competentes inter clericos, vel clericus reus fuerit, sive causa possessoria sit spiritualis, sive temporalis, & profana, &c.* Sed causa possessoria recuperandarum decimarum erat inter personas Ecclesiasticas, collegium scilicet, & Abbatem: ergo cum Judex Coronæ Regiæ esset sæcularis, & judex incompetens, Abbas non poterat tuta conscientia ad illum recurrere. 2

Secunda ratio; quia laici super possessionem decimarum non possunt judices adire sæculares, ut illos defendant, inhibeantque judices Ecclesiasticos; quia causa possessoria decimarum est Ecclesiastica, & non temporalis, ut colligitur *ex Clem. Vnica, de causa possess. & propriet. & Clem. Vnica de sequestr. possess. & fruct.* & causæ Ecclesiasticæ tractandæ, examinandæ, & cognoscendæ sunt apud judices Ecclesiasticos, & non sæculares, ut constat *ex cap. 2. de judic.* & tradunt DD. aliquibus relatis Covarruv. *practic. qq. c. 35. nu. 1. vers. verum si diligenter*, Castr. Palaus *par. 2. tract. 10. disp. unic. punct. 15. nu. 8.* Trullench. *l. 3. in decal. c. 3. dub. 8. nu. 12. in fine*, Moner. *de decimis cap. 8. qu. 1. à n. 10.* Diao. *1. part. tract. 2. resol. 93. vers. An vero de possess. decimandi*, Barbos. *in collect. ad capit. Tua, 25. de decim. n. 3. cum pluribus*, Leand. *p. 3. tract. 6. disp. 2. q. 33.* ubi hoc dicit certissimum: sed Abbas super possessionem decimarum adivit judices sæculares, ut illum defenderent, & in sua possessione conservarent, cùm esset Ecclesiasticus, & 3

noo

non laicus, contra collegium Ecclesiasticum: ergo illicitè, & non ut debebat ad Tribunal Regium recurrit.

4 Tertia ratio constat, ex adductis à Themud. *in decis. Senat. Vlyssipon. Archiepisc. p. 1. decis.* 2. in qua refert de quodam Commendatario, qui in puoct. decimarum declinavit litem ad Judicem ordinarium Militarium, tamquam ad judicem Ecclesiasticum, cum talis non esset nisi tantùm ad causas criminales, juxta *Ordin. l. 2. tit.* 12. §. 1. *& in nova refert. justit.* §. 3. Mendes à Castr. *l.* 2. *c.* 1. *nu.* 12. & non ad causas civiles; & exclusa declinatoria per vicarium generalem, & senatores Ecclesiasticos, recurrit ad Tribunal Regiæ Coronæ; & quamvis ab eo fuisset provisus; à senatoribus Palatinis ea provisio, seu seotentia fuit revocata: ut videre est apud ipsum Themud. *cit. n.* 15. ergo etiam fuisset revocata, quia illud Tribunal erat judex incompetens, illicitè etiam in eadem causa Abbas recurrit ad idem Tribunal.

5 Quarta ratio: Quia Ordinarius in eadem civitate, qua idem Tribunal Regiæ Coronæ, existebat, & sic ob vim sibi illatam, ut dicebat, ad Ordinarium æquè facile, & non ad illud Tribunal recurrere debebat: nam ut vidimus, & omnes concedunt, causa decimarum est mere Ecclesiastica; & sic judicio sui Ordinarii competebat, justitiæ complementum exhibere, *cap. fin. de rerum permut. cap. Tua nobis* §. *fin. de decim. cap. Causam, de præscript. cap. ex tenor. ubi Gloss. verb. Ecclesiasticum, de foro compet ent. Clem. Dispendiosam, de judic.* Speculator *in tit. de compet. judic. nu.* 16. Fulgos. *cap.* 166. *n.* 4. Barbos. *ad l. Titius, n.* 47. *vers. cum enim ff. solut. matr.* quos refert, & sequitur Themud. *cit at. nu.* 5. Et etiam contra exemptos, quale est Collegium, ut constat *ex cap.* 2. §. *Diœcesani, de decimis, in* 6. ibi: *Diœcesani vero parochialium Ecclesiarum, ad requisitionem Rectorum earundem, de ipsis Religiosis, super decimis, quas habent, vel habere eos contingit; quaquidem alias ad illas spectaverunt Ecclesias (nisi de rebus exemptis agatur) exhibeant justitia complementum*, Gabriel. Pereyr. *de Man. Regia* 1. *p. c.* 7. *n.* 38. *vers.* 1. *apud ipsum Themud. cit.*

6 Quinta ratio: poterat enim ipse Abbas convenire Collegium pro debito suo, coram conservatore ipsius Collegii in eadem civitate existente, etiam præsente Ordinario, ut *ex Trident. sess. 7. de reformat. cap.* 14. constat, ibi: *In aliis verò si ipsi judicem non habeant, coram locorum Ordinariis, tanquam ad hoc ab ipsa Sede delegatis conveniri, & jure medio ad solvendum debitum cogi, & compelli possint*: Ad collegium suum judicem habebat; nempe conservatorem, qui est Collegii judex Ordinarius, in causis civilibus, quando ipsum collegium fuerit reus, ut erat in hac decimarum causa, ut constat *ex Bulla Gregorii XV.* quæ incipit: *Sanctissimus in Christo*, quam refert de verbo ad verbum Barbos. de potest. Episc. *alleg.* 106. *num.* 55. & ex traditis ab ipso Barbos. ibi: *num.* 40. *& in Collect. ad cit. locum Trident. n.* 2. Lezan. *tom.* 2. *qq. Regul. cap.* 10. *numer.* 61. Fragos. 2. *par. Regim. Reip. Christ. disp.* 2. §. 2. *num.* 30. *vers. His tamen*, Pellizzario *in Man. Regul. tract.* 8. *c.* 8. *num.* 120. & aliis, quos citant, & sic vidi judicatum in senatu Portugallensi in causa Collegii Brachatensis Societatis JESU: cùm ergo dictus Abbas æquè facile ad hos judices recurrere potuisset, tuta conscientia non recurrit pro retinenda possessione decimarum, interponendo gravamen ad Tribunal sæculare Regiæ Coronæ: Vide dicta *supra disp.* 3. *q.* 7. *à n.* 6.

7 Nec obstat *Ordin. Regia l.* 2. *tit.* 1. §. 2. ibi: *E podera o clerigo sercitado, & demandado perante o Iuiz leigo por qualquer forza nova, (dentro de anno, & dia) que o clerigo faza em qualquer cousa, assi movel, como de rais, posto que a tal cousa seja Ecclesiastica. O qual juiz leigo podera disso conhecer, pera desfazer á forza, & restituir o forzado em todo, o de que estiver esbulhado, & mais nam.* Non, inquam, obstat, quia dato, & non concesso, quod dictus Abbas in aliquo a Collegio fuisset spoliatus, cujus contrarium dicetur §. *sequenti*; Respondetur primò, eam l. Regiam loqui de clericis, & non de Regularibus, ut patet: *E podera o clerige, &c.* & in odiosis appellatione clericorum, non veniunt Religiosi, ut omnes docent DD. Abbas, Roman. Bellet. & alii plures, quos latè refert Barbos. *de Appellat. in tract. variis, appellat.* 51. *Verb. clerici numer.* 7. *&* 8. nec Emman. Barbos. *in Remiss. ad cit. locum Ordin.* cùm illum latè explicet, nullum de Religiosis intermittat verbum; Et dicta Ordin. est odiosa, ut patet; & collegium Portugallense est Religiosorum. Respondetur secundò, dictam Ordinat. debere intelligi, ut sit licita, & justa, quando non datur judex Ecclesiasticus, qui eam vim non possit, nec velit arcere; nam si datur, jam cessat vis; at in eadem civitate dabatur judex Ecclesiasticus, qui poterat, & volebat eam vim (si verè daretur) arcere. Vide *dict. supra disp.* 3. *q.* 7. *citata*. Aliis responsionibus supersedeo, quia videri possunt apud Doctissimum Olivam *dicta q.* 8. *n.* 67. *&* 68. *& q.* 12. *&* 14.

§. II.

An Collegium Abbati vim intulerit non solvendo decimas, & primitias ex fructibus, quos suis expensis colit?

SVMMARIVM.

8 *Vim non infert, qui suo utitur privilegio.*
9 *Societas IESV in hoc Regno est in possessione sui privilegii.*
10 *Abbas recipiendi decimas sufficientem possessionem non habet.*
11 *Privilegium in perpetuum concessum, per unicum actum non deperditur.*
12 *Privilegium affirmativum per non usum deperditur, non tamen negativum.*
13 *Vt privilegium amittatur, non sufficit, non usus unicus collegii, nisi tota Religio illum approbet.*
14 *Vt possessio acquiratur, requiritur, quod actus fuissent voluntariè cogniti, ut privilegiis contrarii.*
15 *Negligentia, seu ignorantia privilegiorum Regularium non sufficit, ut illa amittantur.*
16 *Læsio facta in privilegiis per nostros, etiam procuratores, contra privilegia non tenent.*
17 *Ad præscribendum contra privilegia Regularium, non solum necessarium est spatium quadraginta annorum, sed etiam annorum centum.*
18 *Non sufficit, famulum recipere sacramenta, ut primitia Abbati debeantur.*
19 *Laborantes in agris alienis, etiam si ab Abbate sacramenta recipiant, primitias illi non debentur.*

Respondeo, Collegium Abbati vim non intulisse; illi 8
non solvendo decimas, & primitias ex fructibus, quos per suos famulos excolit: ut ostendo seqq. fundamentis. Primum: quia nulla vis censetur commissa ab illo, qui in casu occurrenti, suo utitur privilegio, ut dicunt Cabed. 1. *p. arest.* 17. *&* 57. Gabriel Pereyra de Castro *decis.* 91. *num.* 3. *& numer.* 4. *vers. unde cum pluribus, in fine*: at Religiosi habent privilegia non solvendi decimas de fructibus, quos suis manibus, aut propriis sumptibus excolunt, tùm in jure communi, *cap. Ex multiplici, de decim.* ibi: *Abbas* (nempe Cisterciensis) *à nobis privilegium obtinuit, ut de laboribus, quos propriis manibus, aut sumptibus excolunt, nulli decimas solvere tenerentur.* Et id probat, pluribus relatis, Soar. *tom.* 1. *de Relig. l.* 1. *cap.* 19. *num.* 2. ex variis juribus, idem astruunt Rebuff. *in cap. fin. ut lite pendente, q.* 3. *de decim. num.* 103. Guttier. *qq. canon. qu.* 21. *num.* 26. Covarruv. Menchac. quos affert, & sequitur Gabriel. Pereyra; tum extra jus commune; nam plura reperiuntur privilegia, eximentia Regulares à decimis, de illis, quæ propriis sumptibus excolunt, ut videre est apud Casarub. *in compend. verb. Decima*, Pellizzar. *tom.* 2. *tract.* 8. *cap.* 7. *n.* 169. Emman. Rodrig. *tom.* 2. *qq. Regul. quæst.* 45. *art.* 4. *vers. sextum, & seqq.* & Beand. 3. *part. tract.* 6. *disp.* 6. *quæst.* 36. Extat etiam *privilegium Gregorii XV. editum* 5. *Novembris* 1622. nostræ Societati JESU specialiter concessum pro Regnis Portugalliæ, quod incipit, *Ad perpetuam*, & in hac decimarum materia ultimum, in quo nostram societatem eximit à decimis illorum fructuum sua industria collectorum, ibi: *Qua propriis manibus, aut sumptibus excolunt, aut excoli faciunt, aut excolent, aliter faciendum, quam prout dicti Mendicantes solvere consueverunt.* Et alii Religiosi in his Portugalliæ Regnis decimas non solvunt de illis fructibus, quos sua industria, & suis famulis colligunt, aut colligere faciunt, ut invenitur probatum cum pluribus DD. apud Gabriel. Pereyr. *dict. n.* 3. & simul judicatum. At expressè constat, etiam fatente ipso Abbate, Collegium sua industria, & suis famulis eos coluisse fructus, ex quibus decimas non solvit: ergo nulla vis in illum censetur commissa.

Secun-

9 Secundum fundamentum. Quia Societas JESU est in possessione, & usu sui privilegii, non solvendi decimas ex fructibus, quos sua industria colit, ut patet; quia suas villas suis sumptibus excolit, decimas non solvens, & ex sententiis in hac materia latis. In hac eadem Diœcesi Portugallensi pro Collegio Eborensi lata fuit sententia contra Monasterium S. Benedicti de Passo de Sousa intendens, Collegium sibi debere decimas ex terris Mensæ Abbatialis, quæ erant ex Collegio, & ab illo suis sumptibus, & famulis colebantur. Eamdem in sui favorem obtinuit sententiam idem Collegium Portugallense contra Prælatum Ecclesiæ de Bandoma, intendentem Collegium sibi debere decimam ex Passalibus, quæ erant ex Collegio, & ab illo suis sumptibus excolebantur, & sic de aliis. Quare cum dicta Societas JESU, & Collegium Portugallense sit in possessione, & usu non solvendi decimas ex suis terris, quas propriis sumptibus colit, nullam vim intulit Abbati, non solvendo decimas ex fructibus, quos per suos famulos coluit.

10 Tertium fundam. Quia Abbas Parochiæ de Villa Cova possessionem sufficientem non habet, decimas recipiendi ex prædio Collegii. Nam licet illam habeat recipiendi decimas mediatas ab arrendatariis, seu colonis durante conductione, non tamen illam habet, quando Collegium illud prædium in parte, vel in totum excolit per suos famulos: in his enim terminis, cùm privilegium sit personale, mutata persona, decimæ cum privilegio mutantur. Sic Bartol. *in Authent. de non eligend. §. ante nuptiali, citans l. fin. Cod. de inoffic. testam. in fine, & l. Paulus §. 1. ff. de acquirend. heredit.* Unde sicut illud prædium penes arrendatarios, ut vocant existens, pro tempore præterito, in pristinam obligationem incidit, solvendi decimas pro tempore præsenti; sic pariter in parte, vel in totum ad Collegium reversum, quasi post liminii jure ad consuetum privilegium reducitur; quia privilegium personæ concessum, respectu rerum, eas afficit, & novam formam induit, ut donec in eo statu res illa permaneat, ab omni sit decima immunis.

ARGUMENTA SOLUTA.

11 Nec obstat *cap. Cùm accessissent, de Const.* ubi per unum actum privilegium eligendi, amissum fuit, ut advertunt Gomez *l. 45. Tauri num. 172.* Covar. *regul. Possessor 2. part. in princip. num. 6.* Reynos *observ. 6x. à num. 10.* Themud. *in decis. Senat. Archiep. sc. Ulyssip. decis. 2. num. 15.* Sed anno præcedente in quo Collegium per suos famulos fructus supradictos coluit, ipsi famuli decimas solitas solverunt: ergo Collegium privilegium amisit, & Abbas suam continuavit possessionem, & vim patitur nunc, si non continuetur. Non, inquam, hoc obstat, quia respondetur primò, in eo *cap. per unicum* actum fuisse amissum privilegium, quia illud erat ad unicum actum concessum, & tractum non habebat successivum, ut cum Tapia, & Soar. inquit Gabr. Pereyra *d. decis. 91. n. 31. & seqq.* at privilegium non solvendi decimas, quod habet Collegium non erat ad unicum actum, sed in perpetuum, & hoc non amittitur per unicum, nec illius possessio, sed per spatium quadraginta annorum, in quibus decimas solvissent, ut constat *ex cap. si de terra 6. & cap. Accedentibus 15. de privilegiis, & cap. Illud eod. tit.* & tradunt DD. Gloss. *in cit. cap. cùm accessissent, verb. contravenerint*, communiter recepta, ibi: *Puta, quia dedit privilegium de non dandis decimis: tunc non perditur, nisi legitimo tempore, scilicet si quadraginta annorū spatio fecerit contra privilegium, decimas solvendo, &c.* Soar. Rebuff. Filliuc. Angel. Silvest. & alii, quos refert, & sequitur Leand. *part. 3. tract. 6. disp. 6. quæst. 53.*

12 Respondetur secundò: privilegium affirmativum per non usum deperdi: at si privilegium fuerit negativum, v. g. non solvendi decimas, tributa, paria boum, vulgo (*jugada*) non deperditur, nisi post tempus ad præscriptionem contra ipsum privilegium requisitum. Sic Gloss. *in cap. cum accessissent cit. & in l. 1. C. de serv.* Soar. *tom. 1. de Relig. cap. 34. n. 32. & de legib. l. 8. cap. 34. n. 1.* Molin. *tract. x. disp. 70. Vers. Quod idem*, Gabr. Pereyra *dict. decis. 91. n. x8.* Malcard. *conclus. 1215.* & alii: ergo quamvis pro præcedente anno decimæ eorum fructuum, quos Collegium suis sumptibus excoluerat, per famulum fuissent solutæ, nec Abbas acquisivit possessionem, nec Collegium privilegium non solvendi decimas amisit.

Addo: ut Abbas possessionem in decimis recipiendis acquireret, & Collegium illam amitteret per actus, & usum contrarium, necessum fuisset, primò: Quod tota Religio, cui privilegium fuit concessum non solvendi decimas, eos actus & usum approbaret, & exerceret; nec sufficit quod unum Collegium, aut Prælatus illud renuntiet, *l. non dubium C. de leg.* Barbos. *in l. 1. de judic. art. 3. n. 148.* Soar. *tom. 1. de Relig. l. 1. cap. 20. num. 3. in fine, & num. 5.* In quo videndus est Gabr. Pereyr. *dict. decis. 91. num. 32.* Solutio autem decimarum à famulo fuit facta ex agricolarum inductione, & ignorantia. Et quamvis ipse famulus, Collegii Procurator, & Rector illam solutionem per ceotum continuassent annos; adhuc ipse Abbas possessionem legitimam non acquirebat, quia per ipsos solutionum actus privilegium non renuntiebatur, quia per Religionem non erant approbati, nec illis consentiebat. 13

Secundò necessum erat, ut Abbas possessionem acquireret per unum, vel plures actus recipiendi decimas à Collegio, quòd ipse, vel ipsi actus fuissent voluntariè cogniti, & contrarii privilegio, non solvendi decimas, quo gaudet Collegium: At ille, qui præcedente anno decimas solvit, etiam si fuisset ipse Generalis totius Religionis, & illas solvisset per plurimos annos, ignorans se contraire adversus privilegium; adhuc privilegium non deperdebatur, & omni tempore illo poterat uti, quin Abbas potuisset possessionem allegare, ut rectè fatetur Soar. *de leg. l. 8. cap. 35. num. 4.* Emman. Rodrig. *tom. 2. quæst. 45. art. 6.* & luce ipsa clarius est, eam solutionem famuli fuisse ex ignorantia commissam & Abbatis Collegii, & Religionis PP. 14

Et quamvis hæc sententia non esset communis, sufficiebat privilegium, quo gaudet societas JESU in suorum privilegiorum compendio insertum, *verb. Privilegium §. 2.* ibi: *si quando contigerit per unum, vel plures actus contra privilegia, indulta, gratias, immunitates societati concessas, aut ipsorum aliquod à quocunque cujuscunque conditionis, dignitatis, gradus, & status existat ex negligentia, seu ignorantia præsentium, & futurorum, quibus ea conceduntur, aut alia quavis causa aliter attentari, vel observari scienter, vel ignoranter, nullum tamen propter hoc præjudicium indultis, gratiis, & communitatibus ipsis generatur: sed illa in suo vigore, & pleno robore firmitatis perpetuo permanent. Sic habetur in privilegiis Canon. Later. in manuscriptis fol. 50. pag. 1.* Et habetur per *Bullam* to. 5. 35. *Xisti IV. in primo tom. Bullar.* apud Cherub. & per plures Bullas in originali relatas. Vide etiam Rodrig. *proximè cit.* 15

Et in eodem compendio, *verbo Privilegia, §. 9.* sic traditur, in aliquo privilegio: *si qua læsio facta fuerit per quosvis cujusvis status quocunque modo, vel forma, vel in futurum, fiet personis, juribus, & rebus, ac bonis societatis, licet culpa nostrorum, aut procuratorum societatis, seu domorum, aut Collegiorum, ipso jure non tenent; nec opus est restitutione in integrum pro læsione hujusmodi impetrare.* Concessio hæc facta fuit per Bullam Joannis XXIII. quæ habetur *in libris Privilegiorum Ordinis Olivetani fol. 18.* Et de alio mentionem facit Rodrig. *citat.* Ex his infertur privilegiis, præjudicium non intulisse solutionem decimarum à famulo Collegii factam, quas decimas solvere non tenebatur. 16

Ex dictis adhuc infertur, non sufficere ad præscriptionem, non solvendi decimas, unum, vel plures actus, sed requiri præscriptionem quadraginta annorum, ut jam supra notavimus cum pluribus DD. quos citatos refert Soar. *l. 8. de leg. cap. 35. num. 21.* Advertendum tamen est hoc temporis spatium, quod ab his DD. requiritur ad præscriptionem decimarum esse de jure, & quoad omnes Ecclesias; nam quoad Regulares specialiter, ex privilegio Eugenii IV. Religiosis S. Pauli extra moros concesso, spatium centum annorum requiritur, ex quo per communicationem alii gaudent Religiosi, ut dicunt Tamburin. *de jure Abbat. tom. 1. disp. 16. quæst. 12. num. 4.* Emman. Rodrig. *in Bullar. pag. 203. & tom. 4. qq. Regul. q. 81. art. 5.* Bellas *verb. Præscribere n. 72.* Fr. Joann. de la Cruz *in optimè l. 2. cap. 3. dub. 2. & 1.* Portel. *verb. Privilegium, num. 58.* Fr. Anton. à Spirit. S. postea Illustrissimus Episcopus Angolanus *tom. 1. tract. 1. disp. 1. num. 113.* Leand. *dict. part. 3. tract. 6. disp. 6. quæst. 53.* Pellizzar. Lezan. & alii, quos citant. Unde colligitur Abbatem nullum jus, nec legitimam possessionem acquisisse, ex eo, quòd famulus Collegii pro una vice decimas solvisset. 17

18 Nec obstat secundo dicere, quòd licet Collegium jus habeat ad non solvendas decimas, non illud tamen habet ad non solvendas primitias; nam illius famulus ab Abbate recipit sacramenta, & in illius parochia audit divina; primitiæ autem illi parochiæ debentur, in qua divina audiuntur, & sacramenta recipiuntur *juxta constit. Synod. Diœcesis Portugallensis tit. 22. const. 5.* in qua parochia existit. Non, inquam, obstat, quia respondetur, admissa, & concessa ea Constit. Synodali, Collegium ex fructibus, quos per suos famulos excolit, primitias non debere ipsi Abbati: licet enim ab illo sacramenta reciperet, fructus prædii Collegii suo nomine non colebat, mercenarii enim in terris alienis laborantes, primitias non solvunt ex iis terris, Ecclesiis in quibus sacramenta recipiunt, & divina audiunt; quia ad illos, ipsi fructus non pertinet, ut constat *ex Gloss. in cap. Decimam, de decim.* communiter recepta, quæ asserit, eodem jure exigi primitias, quo decimæ: sed decimæ in nostro casu non exiguntur à fructibus, quos ipsi famuli nomine alieno excolunt; ergo nec ab illis primitiæ exigi possunt. Vide Fagund. *in 5. Eccles. præcept. l. 4. cap. 2. num. 4. in fine.*

QUÆSTIO XXVII.

An venditio simulata, & facta cum oppignoratione sit valida, & usuraria?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Est nulla non titulo læsionis.*
3 *Contractus simulati sunt nulli.*
4 *Fuit etiam nulla, quia facta fuit cum oppignoratione.*
5 *Venditio rescindi debet, & pensiones restituendæ in utroque foro.*

1 Felix Hilario vendidit rem immobilem pro centenis millibus Regalibus Lusitanis (cum ad minus in valore esset trecentorum millium regalium, cum pacto de retro, & conditione, ut ipsa res immobilis in manu ipsius Felicis venditoris maneret, cum obligatione solvendi singulis annis centenas mensuras millii, vulgo *cem alqueires de milho*, dum illi suam non solvebat pecuniam, in scriptura autem venditionis nulla facta est mentio de tali obligatione. Idem Felix iidem Hilario vendidit aliam rem immobilem, in valore habentem centena, & quiquaginta millia regalia Lusitana, pro quinquaginta millibus regalibus in eadem relata forma. Et extra scripturam verbaliter convenerunt, Felicem soluturum esse quinquaginta mensuras, vulgo *sincoenta alqueires de milho.* Itaque Felix vendidit pro centum, & quinquaginta millibus regalibus res immobiles quadringentis, & quinquaginta millibus regalibus constantes. Quæritur, An hac emptione læsio enormissima, & ultra dimidium intercesserit? Et ex hac læsione venditio rescindi possit, & à principali ille centum, & quinquaginta millii mensuræ deprimi debeant, quæ singulis solvebantur annis, & si dicta venditio sit nulla, quia facta est cum pacto de retro cum tanto excessu; quanto stant quadringenta, & quinquaginta millia regalia, ad centum, & quinquaginta millia regalia; pro quibus dictæ res immobiles fuerunt emptæ?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, hanc venditionem fuisse nullam; non tamen titulo læsionis, quod inquiritur, sed quia fuit simulata, & cum oppignoratione facta. Non, inquam, titulo læsionis; nam quamvis venditio facta cum pacto de retrovendendo pro minori quarta parte, quam valet res vendita (v.g. dando pro tribus, quod valet quatuor) sit nulla; ut disponitur in *Ordin. Regia l. 4. tit. 4. §. 1.* ibi: *Se a cousa fosse vendida por menos a quarta parte do justo prezo. E na venda fosse posto o dito pacto (sine retro) neste caso concorrendo juntamente o grande desfalecimento do prezo justo, com a dita convenza, & pacto, fazemo contracto ser usurario.* Et DD. quos latè citant, & sequuntur Molin. *de just. tract. 2. disp. 375. vers. hoc loco*, Cevall. *commun. contr. commun. quæst. 224.* Covarr. *l. 3. var. cap. 8. num. 3.* Valasc. *consult. 70. ex cap. ad nostram, 5. de empt. & vendit.* Emmanuel Barbos. *in Remiss. ad Ordin. cit. n. 3.* August. Barb. *tom. 2. ad Collect. ad cit. cap. Ad nostram, num. 5.* Quoniam tamen in hac venditione concurrit dictum pactum, remanendi rem venditam in manibus venditoris cum onere solvendi singulis annis centum, & quinquaginta mensuras millii, quod pactum etiam in pretio computatur, & loco pretii ponitur, *l. Fundi partem 79. ff. de contrah. empt.* non debet talis res reputari pro vendita, pro minori pretio quartæ partis, nisi pro vendita pro pretio æquivalenti. Ita in simili casu Cened. *ad Decret. illect. 28. num. 4.* Pinell. *ad l. 2. Cod. de rescind. vendit. part. 3. cap. fin. num. 19.* Mantica *de tacitis, & ambig. convent. l. 8. tit. 20. à n. 5.* August. Barbos. *proximè num. 5.*

3 Cæterum talis venditio fuit nulla ex duplici titulo; Primò, quia fuit simulata, & contractus simulati *juxta Ordin. Reg.* sunt nulli, ut disponit *l. 4. tit. 71. in principio*, ibi: *Mandamos que pessoa alguma de qualquer estado, & condizam que seja, nam faza contracto algum simulado, avenza, convenza... & fazendo o contrario, queremos, que por esse mesmo feito, qualquer dos sobreditos contractos, convenzas... em juizo, & fora delle sejam nenhuns, & de nenhum vigor, &c.* Et notant primò DD. exceptioni simulationis, renuntiari non posse, apud Aloys. Rivium *collect. 884. vers.* & apud Carol. de Graff. *tract. de except. except. 12. num. 22.* & apud Emmanuel Barbos. *in remiss. ad cit. Ordin. numer. 2.* Notant secundò, contractum simulatum juramento non confirmari, apud Cæpolam *de simul. contract. num. 46.* & apud Farinac. *de falsit. & simul. quæst. 162. num. 67.* & apud Cevall. *commun. contra commun. q. 804.* & apud Barbos. *proximè num. 3.* Notant tertiò, contractum simulatum appellari corpus sine spiritu; quia licet figuram contractus habeat, essentiam tamen non habet, apud Rebell. *de obligat. just. part. 2. l. 1. quæst. 6. sect. 1. numer. 3. fine*, & apud Cevall. *citat. quæst. 804. num. 16.* & apud Barbos. *proximè num. 4.*

4 Secundus titulus, ex quo fuit nulla ea venditio, est, quia fuit facta cum oppignoratione, ut statuitur *in Ordin. Reg. l. 4. tit. 67. §. 4.* ibi: *E sendo feito semelhante apenhamento entre outras pessoas, que nam sejam o foreiro, & o Senhor, tal contracto de apenhamento feito com clausula, que o credor aja em salvo as rendas, & fructos da cousa apenhada, atè ser pago da sua divida, sera usurario, & averam os contrahentes as penas de usurarios, &c.* ut communiter tenent DD. quos latè afferunt, & sectantur Menoch. *consil. 110. num. 8.* Castill. *l. 3. quotid. cap. 23. num. 65.* Emman. Barbos. *in remiss. ad cit. Ordin. num. 2.*

5 Ex dictis constat, dictam venditionem fuisse nullam ex duobus titulis, simulationis, & quia factam cum oppignoratione, propter quos rescindi debet; & consequenter à principali deprimendos esse dictos centum, & quinquaginta mensuras milliis pro singulis annis solutos: quia illorum restitutio non solum in foro externo, sed etiam in foro conscientiæ debetur. Ut docent communiter DD. *ex text. in l. Ruda 55. ff. de contrah. empt.* & expressè tenet Rebell. *de oblig. just. l. 1. quæst. 6. sect. 1. num. 3.* cum Bart. Bald. Anton. Gom. & aliis pluribus, & August. Barbos. *in collect. ad cap. nostram cit. num. 7.* cum Surd. & Steph. Gratian.

QUÆSTIO XXVIII.

An sit usura vendere domum cum pacto, non accipiendi pretium, nisi ad beneplacitum venditoris; ut sic venditor habeat lucrum pretii, quod illi ex locatione domus, cessavit?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Contractus domus fuit validus, & justus.*
3 *Contractus mutui sub interesse fuit nullus, & usurarius.*
4 *Mutuatario gravamen, quod contractui non inest, imponi non potest.*
5 *Ut usurarius in tribunalibus judicatur.*
6 *Conditio in eo contractu apposita, fuit nullius valoris.*

7 In

7 *In contractu mutui sors potest solvi ante tempus designatum.*

8 *Solutio debiti potest anticipari in favorem debitoris; non tamen, quando cedit in præjudicium creditoris.*

9 *Venditor domus potest, dum pretium non solvitur, sibi locationes domus reservare.*

10 *Non est usurarium, vendere domum, & pretium in manu emptoris in deposito relinquere, donec alia res æquè bona, & fructifera inveniatur, in qua pretium possit investiri.*

11 *In mutuo potest in pactum deduci lucrum, & damnum emergens.*

12 *Venditor ratione affectionis, quam habet ad suam rem, potest aliquid ultra pretium justum accipere.*

1 MAximi intererat Petro in certa habitare platea, quia tamen domum in ea locatam non habebat, nec invenire poterat, à Paulo petiit, ut domum in ea sitam venderet. Annuit absque necessitate suasioni Petri, ut illi eam gratiam præstaret. Justo pretio inita fuit venditio, cum hac tamen expressa conditione, quòd pretium, in potestate ipsius Petri remaneret ad rationem census sub interesse sex, & quarti pro quolibet centenario singulis annis solvendo, ut suam pecuniam otiosam non haberet, & sic suæ domus venditæ locationes compensaret; additaque fuit in eadem scriptura hæc declaratio; quòd dictum pretium esset in manibus Petri emptoris domus, dum voluisset ipse Paulus venditor. Duobus annis interesse solvit ipse Petrus, ægrè ferens illud solvere, quia pretium domus ad manum habebat. Paulus autem illud acceptare nolens, gravamen interposuit. Quæritur: An dictus contractus sit nullus, & usurarius?

RESOLUTIO.

2 Duplex in hac facti specie celebratus fuit contractus, inter se distinctus, unus venditionis domus, alter mutui sub interesse sex, & quarti ad rationem census, pro quolibet centenario, singulis annis solvendo. Primus fuit licitus, & validus; quia fuit justo pretio, & illo celebrato, jam locationes domus non pertinebant ad venditorem Paulum, ut ex ipso jure constat apud Petr. Barbos. *l. de divis. 5. ff. solut. matrim.*

3 Alter contractus mutui, seu pecuniæ datæ ad censum sub interesse, (qui idem est, ac mutuum, & sæpius *diximus supra quæst. 1.*) & nullus, & usurarius. Ostenditur primò: quia de ratione mutui contractus est, quòd mutuans ante tempus designatum non possit petere pecuniam mutuam ad rationem juris, mutuatarius autem illam potest tradere, quando voluerit, etiam si tempus designatum finitum non sit. Sic communiter DD. Faber 1. *part. dial. 12. de usur. §. 7. Mutuans, fol. mihi 248. in principio*, & satis colligitur *ex l. quod te mihi oporteat dare, ff. si certum petatur.* Hoc tamen non intervenit in dicto contractu, in quo mutuans sibi obligavit mutuatarium ad non tradendam pecuniam ante tempus designandum à sua voluntate. Et hoc esse usurarium, expressè inquit Card. de Lug. *tom. 2. de Iust. disp. 25. n. 69.* ibi: *Usurarium est pactum, quo mutuatarius obligaretur ad non reddendum mutuum ante finem anni.* Supponit enim terminum ad solvendum mutuum fuisse unius anni. Id etiam supponit Salas *tract. de usur. dub. 15. in fine*; ergo etiam est usurarium obligare Petrum ad non solvendum pretium domus mutuum ante placitum voluntatis Pauli, & ante illud pretium nolentis recipere. Et ita habet praxis.

4 Secundò ostenditur, quia ut detur usura in contractu mutui, sufficit, quòd in pactum deducatur aliquod incommodum, quod ex communi DD. sententia inesse, non possit ipsi mutuo: sed ex dicto contractu ipsi mutuatario imponitur incommodum in pactum, quod nequeat solvere sortem, & principale, nisi ad beneplacitum mutuantis, quod ipsi mutuo inesse non potest, ex omnium DD. sententia, ut tenent Card. de Lug. *proximè num. 55.* Salas *cit.* plutibus in locis, scilicet *dub. 9. num. 4. dub. 10. num. 3. dub. 11. num. 2. dub. 13. num. 3. & dub. 16. num. 4.* cum Bannes, Aragon. Vega, Sà, Emman. Rodrig. Navarr. Angel. & aliis pluribus, quos citant, & ex dicto pacto Petrus mutuatarius invitus graviter læditur, & detrimentum patitur, non tradens pecuniam mutuam debitam, cum onere solvendi singulis annis sex, & quartum pro quolibet centenario, ob pactum quod ex Doctores in esse non potest mutuo: ergo Paulus sortem, & principale nolens recipere, ne amittat interesse conventum, usuram committit.

Tertiò ostenditur, quia si contractus mutui sub interesse ad rationem census celebretur cum clausula, non redimendi, nisi quando voluerit mutuans; etiam esse usurarium jure naturæ, existimant plures DD. apud Salas *tract. de censib. dub. 12. n. 2.* & eam clausulam haberi pro non apposita: ergo apposita à Paulo habenda est pro non apposita, cum illa enim contractus est illicitus, & usurarius, ut sæpius apud Salas fuit judicatum. 5

Et non solum de jure naturæ, sed etiam de jure positivo ea clausula habetur pro non apposita, & ut de usura suspecta, illam prohibuit in contractu Census B. Pius V. in Bulla, quæ incipit: *Cum onus Apostolicæ*, edita anno 1569. & inter alias in Bullario Romano est 82. In qua dicta clausula habetur pro non apposita, ut cum Card. de Lug. tenet Tamburin. *tom. 2. l. 9. de contract. cap. 4. §. 1. num. 2. & cap. 5. n. 22.* ubi summariè hanc refert clausulam: ergo ea clausula à Paulo apposita in dicto contractu celebrato, de pecunia data sub interesse ad rationem Census, nullius est valoris, & illa non obstante, potest redimi pecunia mutuo relicta. In hoc enim conveniunt DD. Molin. *tract. 2. disp. 391.* & relatis Salas, Less. & aliis, Cardin. de Lug. *disp. 27. de just. numer. 112.* & in judicando ita habet praxis, ut jam diximus. 6

Nec obstat primò *Ordin. Reg. l. 4. tit. 50. §. 1.* ibi: *E esta cousa assi imprestada, deve tornar o devedor ao tempo, & prazo que lhe for posto.* Sed Paulus in dicto contracto mutui, debitori Petro designavit tempus suæ voluntatis: ergo Petrus illis stare debebat. Non, inquam, obstat, quia Petro mutuatario nullum fuit determinatè designatum tempus, in quo teneretur Paulo creditori solvere mutuum, & quamvis in dictis verbis designatum fuisset tempus, adhuc Petrus anticipare poterat solutionem, quia ille terminus non ponitur, pro non anticipanda solutione, sed pro non differenda. 7

Nec obstat secundò *l. cum quis ff. de annis legat.* ubi legatum in gratiam legatarii appositum, ante tempus designatum solvi nequit, secus si fit in gratiam hæredis: ex qua lege inferunt DD. solutionem debiti posse anticipari, quando est in favorem debitoris, non autem quando est in favorem creditoris. Sic cum Silvest. Angel. Medin. & aliis, Azor. *part. 3. l. 4. cap. 34. quæst. 1.* Card. de Lug. *tom. 1. de Iust. disp. 20. sect. 9. num. 217.* Sed dictus mutui contractus cum illa dilatione temporis initus fuit in favorem Pauli creditoris: ergo solutio debiti absque illius voluntate, anticipari non potest. Non, inquam, obstat, quia respondetur majorem esse veram in casu dictæ legis, & DD. quando ea dispositio facta fuit in favorem legatarii, seu debitoris, quia solutio alio tempore facta, est in illorum præjudicium: in minori autem falsò supponitur, in præsenti casu solutionem mutui sub interesse, singulis annis, dum Paulus voluerit, esse in illius favorem, quia licet sic appareat, est illicita, & contra suam conscientiam, & contra ipsum jus, utpote usurariam, ut ex dictis constat. 8

Nec obstat tertiò; quia licitum est vendere domum, & reservare locationes donec solvatur pretium domus, ut bene colligitur *ex l. lex curabit C. de action. empt. & vendit. l. 2. eod. tit. & de usur. & l. Iulianus §. ex vendito ff. de action. empt. & vend.* quia hoc lucrum non est usurarium, sed recompensatorium locationum, quibus venditor domus privatur ad instantiam emptoris non soluto statim pretio suæ domus, ut pluribus citatis tradit Sanch. *l. 1. consil. cap. 7. dub. 21.* ubi *à n. 4.* ostendit, in quo sensu eam sequatur sententiam, ut probabiliorem; eandem defendit Dian. *part. 4. tract. 4. resol. 139.* ergo etiam venditor Paulus, ne damnum patiatur ex locationibus cessatis, poterit idem lucrum locationum recipere ratione suæ pecuniæ non traditæ, quæ subrogata fuit loco domus: subrogatum autem naturam sapit illius, in cujus locum subrogatur, *l. si eum §. qui injuriarum ff. si quis caut.* & DD. quos latè citat Barbos. *de axiomat. jur. axiomat. 213.* Non, inquam, obstant, eæ leges, nec sententia eorum DD. nam ad antecedens respondetur, dato quòd ea sententia sit maximè probabilis, consequentia, ex illa deducta, est mala: dispar ratio apparet: quia dum emptor domus est in mora solvendi illius pretium, justè in compensationem locationum exiguntur 9

guntur redditus locationum, quia sic emptor recompensat damnum, quod in sui gratiam, patitur venditor: At ex pecunia, quæ mansit mutua loco domus, quam emptor statim solvere vult, non potest illud interesse pecuniarum recipere; quia sic eum vult obligare ad contractum usurarium jure naturæ, ut docent plures, & jure positivo, sine controversia usurarium. Nec pecunia tradita, seu tradenda pro pretio domus sapit naturam ipsius domus, quia est diversæ naturæ, seu qualitatis; & ideo non subrogatur loco domus, ut ex ipso jure, & DD. sentit Barbos. *cit. num.*3. Dixi, *dato, quod ea sententia sit maximè probabilis;* nam plures DD. apud ipsum Sanch. & Dian. *loc. cit.* dicunt ipsum pactum esse usurarium.

10 Non obstat quartò: Nam vendere domum, ut velle, quòd pretium sit in deposito in manu emptoris, vel alterius extranei, donec alia possessio æque bona, & frugifera inveniatur, qua possint compensare locationes domus: tunc enim eo temporis intervallo emptor domus, tenetur venditori annuam pensionem reddere correspondentem locationi domus. Hic enim contractus nec est illicitus, nec usurarius; quia in hoc contractu duo interveniunt contractus. Primus, quo venditur domus, non tradenda in possessionem, priusquam alia possessio inveniatur, eodem pretio emenda. Secundus, quo traditur domus, & datur jus emptori percipiendi locationes pro pensione solvenda eo tempore. Ut tuentur Molin. *tract.*2. *disp.*368. *vers. ex dictis infero*; ubi fatetur se vidisse contractum ita celebratum, Lessius *l.*2. *de just. cap.*21. *dub.* 13. *numer.*108. Fagundes *l.*5. *de just. cap.*9. *num.* 6. Cardin. de Lug. *tom.* 2. *de iust. disp.*25. *sect.*8. *num.*144. Sed hic contractus est idem, qui à Paulo, & Petro fuit celebratus: nam Paulus voluit, quòd pretium domus fuisset in deposito, in manu Petri emptoris, & interim recipere interesse illius pretii, correspondens locationi suæ domus: ergo si ille contractus non est illicitus, nec usurarius, nec etiam erit illicitus, nec usurarius à Paulo, & Petro celebratus. Non, inquam, hoc obstat, quia respondetur negando minorem; nam contractus à Petro, & Paulo initus, est valde diversus ab eo, qui in minori continetur. In hoc enim non traditur domus, priusquam alia res æquè bona & frugifera inveniatur, & domus pretio ematur; & cùm dominium domus adhuc sit apud venditorem, potest hic pretium domus locationis recipere, quia illud recipit à locatione suæ domus, & re sua: at in contractu à Petro, & Paulo celebrato, non ita contingit; quia data fuit vera venditio domus, & illius dominium in emptorem translatum, & pretium domus in depositum non fuit datum, sed relictum in manibus ipsius emptoris sub interesse sex, & quarti pro quolibet centenario, singulis annis solvendo, per tempus à venditore designandum, quod est illicitum, & usurarium, ut dictum est.

11 Nec obstat quintò, quòd in mutuo potest in pactum deduci lucrum cessans, & damnum emergens, ut cum communi TT. doctrina tradit Cardin. de Lug. *disp.* 26. *de Iust. num.*89. sed ex venditione domus Paulo cessavit lucrum locationis annuæ: ergo ratione lucri cessantis recipere poterat sex, & quartum pro quolibet centenario singulis annis pro pecunia in manu Petri relicta. Non, inquam, obstat, quia Paulo non cessavit lucrum ratione domus venditæ justo pretio, quia facta venditione, jam eæ locationes ad illum non pertinebant, nec cessavit ratione pretii domus, quia illo pretio domus emere poterat rem æquè fructuosam, cujus fructibus locationes suæ domus compensaret; & injustum non celebrare contractum.

12 Nec obstat sextò, quòd ratione affectionis, quam Paulus ad suam domum habebat, aliquid ultra justum pretium in pactum poterat deducere, juxta doctrinam, quam cum Navarr. defendunt Molin. *tract.* 2. *disp.* 351. *vers. Vtrùm autem*, & cum Salas, Less. & aliis, Cardin. de Lug. *proximè num.* 90. Ergo ratione dictæ affectionis poterat Paulus in pactum deducere, quòd pretium domus in manibus Petri maneret sub interesse, usque ad suum arbitrium. Non, inquam, obstat, quia concesso antecedente, non sequitur, posse Paulum in pactum deducere contractum injustum, & usurarium, qualis est additus.

QUÆSTIO XXIX.

An venditor domus, emptori jus restituere teneatur pretium, in casu, quo emptor authoritate judicis domum amisit, quia anterior venditor læsus fuerat infra dimidium justi pretii?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non tenetur Mathias in utroque foro restituere pretium domus evictæ.*
3 *Contractus inter eos initus fuit validus.*
4 *Mathias rescisa venditione, ad restitutionem non tenetur.*
5 *Ad hæredes Mariæ pertinet reducere contractum ad æqualitatem.*

Maria nobilis fœmina Mathiæ donavit, & tradidit domum, quam sub hasta pro debitis, deficientibus plus afferentibus, emerat. A Mathia, in ea domo factis melioramentis, petiit Maria, ut eamdem domum sibi venderet, ut in ea anniversarium Missarum constitueret. Solutis melioramentis, vendita fuit domus Mariæ, pro eodem pretio, quo illam emerat sub hasta; & tradita fuit domus Monasterio Religiosorum, sub onere anniversarii Missarum. Defuncta Maria, condito testamento, & hæredibus institutis, domus evicta fuit authoritate judicis ab antiquo domino probante, se in ea venditione, sub hasta læsum fuisse, infra dimidium justi pretii. Quæritur, An Mathias pretium pro venditione domus, Mariæ hæredibus teneatur restituere? 1

RESOLUTIO.

Respondeo, non teneri, nec in foro interno, nec in externo. Ostenditur, quia *num. præcedenti*, de duobus contractibus empti, & venditi fit mentio. Primus fuit inter Mariam, & Mathiam celebratus. Secundus inter Mariam, & Monasterii Religiosos, anniversarium Missarum celebraturos. Hic authoritate judicis fuit rescisus, ob læsionem venditionis sub hasta factæ, infra dimidium justi pretii. De justitia hujus non agimus, quia Maria defuncta hæredes habebat suorum bonorum excedentium æqualitatem justi pretii domus, sub hasta venditæ. Videatur *Ordin. Reg. l.* 4. *tit.* 13. §. 4. & 7. & DD. apud Emman. Barbos. *in remiss. ad cit. loca Ordin.* nec hic ad nostram attinet quæstionem quæsitam. 2

De primo contractu inter Mariam, & Mathiam celebrato, etiam cum ipsa læsione, constat, fuisse validum, nam leges illum non invalidant; ut videre est apud *Ordin. cit.* §. 1. & *l.*2. *Cod. de rescind. vend.* & communiter tradunt DD. Lessius *lib.* 2. *de iust. cap.*21. *dub.* 25. *num.* 122. Molin. *tract.*2. *disp.*349. *vers. Vtrum autem*, Fagund. *de iust. l.*5. *c.*40. *num.*2. Card. de Lug. *disp.*26. *sect.*6. *n.*79. & supponunt alii; videantur Barbos. *in Collect. ad cit. l. Cod.* Castr. Palaus *tom.*7. *de iust. disp.*5. *per totum punct.*17. 3

Nec rescisa venditione à judice, aliquid tenebatur Mathias restituere hæredibus ipsius Mariæ defunctæ propter læsionem, quia ille potius passus fuit læsionem; quia eamdem domum eodem pretio ob quod rescisa fuit venditio, ipsi Mariæ vendidit; licet eam venditionem iniisset, quia ipsum pretium justum existimavit, vel ex gratitudine motus erga suam liberalem donatricem. Nec ex donatione domus sibi à Maria facta, aliquid restituere debebat, quia titulo lucrativo, idest donatione, illam acceperat domum, Barbos. *in Collect. ad cit. l.*2. *Cod. n.*136. cum pluribus. Et domus jam erat bona fide in tertio possessore. 4

Nec obstat, quòd ex rescissione venditionis amisisset Maria jam defuncta, anniversarium Missarum, quod in locationibus domus erat impositum. Non, inquam, obstat, quia respondetur, id Mathiæ culpa non contingisse; quia hæres dictæ Mariæ defunctæ non fuit, ad hæredes autem id pertinebat contra quos lis mota fuit, & erant solvendo, pretium domus reducendo ad æqualitatem, ex bonis ab ipsa defuncta relictis, & quia, ut rei in ea causa id illis 5

con-

conceditur *in cit. l. 2. Cod.* Castr. Palaus *cit. dict. punct.* 17. §. 13. *num.* 1. aut aliter se defendendo, ut ex dictis patet, & *ex* §. 7. *cit. Ordin.* & DD. ab Emman. Barbos. *citat. in Remiss. ad eum* §. ubi plures adducit in favorem dictæ Mariæ; & ex melioramentis in ipsa domo factis, post venditionem factam cum ipsa læsione. Videatur Castr. Pal. *cit.* §. 12. Quare ipsi sibi consulant, nam Matthias ad id non tenetur.

QUÆSTIO XXX.

An uxor, & filia hæres fidejussoris principalis, in venditione cujusdam prædii nulla, à creditore primò coram judice conveniri possint?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Lucius uxorem Casimiri convenire nequit.*
3 *Nec etiam dato illius consensu, ob Vellejani exceptionem.*
4 *Oppositum ex Ordin. Regia inferri non potest.*
5 *Lucius, nec etiam filiam Casimiri convenire potest.*
6 *Prohibita immobilium alienatione, etiam actiones ad immobilia censentur prohibita.*
7 *Qui alienare non potest, hypothecare etiam non potest.*
8 *Aliqui DD. Lusitani oppositum docent.*
9 *Has opiniones alii conciliant.*
10 *Ex his non potuit Casimirus fidejubere, ut fidejussor indemnitatis.*
11 *Filia Casimiri, quoad immobilia non erat obligata.*
12 *In præsenti casu Lucius tuta non procedit conscientia.*

1 IN venditione cujusdam fundi Casimirus, ut principalis debitor absque uxoris consensu, venditorem Lucii fidejussit. Authoritate judicis ea venditio rescissa fuit; quia fundus alteri per legitimam venditionem erat obligatus. Defuncto Casimiro, relicta uxore, & unica filia, Lucius illas convenit, pro satisfactione damnorum, exemptione rescisa, & non venditorem, bona immobilia, & mobilia sufficientia habentem, ex quibus solvendo esset. Quæritur: An uxor, & filia Casimiri, ante venditorem fundi, conveniri queant?

RESOLUTIO.

2 Quod attinet ad uxorem, respondeo, non posse conveniri. Ratio est, quia fidejussio à marito, facta fuit absque illius consensu expresso: fidejussio autem à marito facta absque uxoris consensu, quoad medietatem uxoris, non valet, sic expressè statuitur *in Ordin. Regia l.* 4. *tit.* 60. ibi: *si quis conjugatus sine uxoris suæ consensu fidejussor alterius extiterit, non poterit ratione talis fidejussionis obligare dimidiam partem bonorum, quæ ad uxorem pertinent; si vero per dotem, & arrhas, matrimonium inter illos contractum sit, non poterit obligare bona ea, quæ ratione ejusdem contractus dotalis ad partem uxoris suæ pertinebunt.* Sic lex quoad præsentem casum: at Casimiri uxor ad eam fidejussionem consensum non præstitit.

3 Nec etiam dato, quod Casimirus simul cum sua uxore venditorem fundi fidejuberet, illam poterat convenire Lucius: nam licet pars bonorum uxoris maneret obligata, ei tamen exceptio Vellejani conceditur, ut communiter docent DD. *in Auth. si qua mulier C. ad Vellejanum*, ut eleganter, & doctissimè tradunt Gamma *decis.* 131. *n.* 2. dicens sic sæpe fuisse judicatum Petr. Barbos. *in l.* 1. *ff. solut. matrim. part.* 3. *à num.* 56. Rebell. *de oblig. just. part.* 2. *l.* 6. *q.* 9. *concl.* 2. *&* 3. *& expressius num.* 14. *&* 15.

4 Nec obstant verba *cit. Ordin. sine uxoris suæ consensu*, nam à contrario sensu, *si consentiat*, valebit fidejussio, quoad suam partem. Non, inquam, obstant, quia respondetur argumentum à contrario sensu, non procedere, quando ex eo sensu resultat correctio alicujus legis, ut resultat *per Ordin. l.* 4. *cit. tit.* 61. juxta quam mulier gaudet Vellejano, ut tenent DD. *cit.* & Rebell. *cit. l.* 16. *q. unic. de fidejuss. n.* 7. & alii *ex l.* 3. *ff. de fidejuss. & l.* 1. *& seqq. C. ad Vellejan.*

Nogueira Quæst.

Quod attinet ad filiam Casimiri, respondeo, non posse conveniri pro damnis ex ea venditione ortis, in bonis immobilibus à suo patre sibi relictis. Hæc resolutio majorem patitur difficultatem. Illam tamen probo: Nam maritus, sine expresso uxoris consensu non potest vendere, nec alienare bona aliqua immobilia, ut expressè disponitur *in Ordin. Reg. l.* 4. *tit.* 48. *in principio*, ibi: *Mandamus, quòd maritus non possit vendere, nec alienare bona aliqua immobilia absque procuratione, & expresso suæ uxoris consensu:* ergo etiam sine uxoris expresso consensu non potest partem suorum bonorum immobilium fidejussioni subjicere. Antecedens patet ex ipsa *Regia Ord.* consequentia. 5

Primò ostenditur, quia prohibita alienatione rerum immobilium à *dict. Ordin. Regia*, etiam censentur prohibitæ omnes actiones ad immobilia alienanda, ut cum pluribus latè probat Alvarus Valasc. *tom.* 1. *consult.* 77. & cum Simoncel. Vivio, Matthia Coler. Menoch. Cald. Pereyr. Emman. Barbos. *in Remiss. ad princip. cit. Ordin. num.* 15. Sed fidejussio est actio ad alienanda immobilia, maximè in illo, qui mobilia pauca possidet, & non est solvendo solis bonis mobilibus, ut Casimirus: ergo quoad immobilia fuit nulla ea fidejussio. 6

Secundò ostenditur eadem consequentia: quia non potens bona alienare, ea non potest hypothecare, sive obligare, *l. ult. C. de rebus alien. non alien.* & DD. Pinell. *in l.* 1. *C. de bon. matern.* 3. *part. num.* 19. Petr. Barbos. *in l.* 1. *ff. solut. matrim. part.* 3. *n.* 57. Rebell. *de oblig. just. p.* 2. *l.* 6. *q.* 9. *num.* 15. *&* 16. Et hanc sententiam fuisse veterum senatorum inquit Gamma *decis.* 108. *num.* 2. ubi alios cit. sed *ex cit. Ordin.* maritus non potest bona immobilia sine expresso uxoris consensu alienare: ergo etiam fidejubendo, nec obligare, nec hypothecare. 7

Scio, aliquos DD. Lusitanos negare majorem probationis primæ consequentiæ, contra ipsum jus commune, dictos *Ordin. Regia, l.* 4. *tit.* 60. *in principio*, quia juxta illam, prohibitus alienare, hypothecare non prohibetur, ut ex verbis adductis colligunt, ibi: *Si quis conjugatus sine uxoris suæ consensu, fidejussor extiterit, non poterit ratione talis fidejussionis obligare dimidiam partem bonorum, quæ ad uxorem pertinent:* ergo à contrario sensu, poterit maritus suam dimidiam partem obligare, quando sine uxoris consensu fidejussit, quoad bona immobilia. Sic Gamma *decis.* 108. *in fine*, & alii. 8

Has tamen DD. Lusitanorum opiniones conciliant cum Baldo, Petrus Barbos. *in l.* 1. *ff. solut. matrim. part.* 3. *num.* 57. Rebell. *cit. dict. l.* 6. *q.* 9. *num.* 16. *&* 17. asserentes prohibitos alienare, etiam hypothecare prohiberi: dummodo unus excipiatur casus, nempe fidejussionis præstandæ à marito, qui potest juxta *cit. Ordin.* obligare suam partem dimidiam personaliter, etiam quoad immobilia, absque uxoris consensu, licet sit prohibitus *ex alia citat. Ordin.* alienare; & ex hac prohibitione, non potest se personaliter obligare, ad vendendam eam rem, vel distrahere, juxta *regul. l. Oratio ff. de sponsal.* quæ regula tunc procedit, quando ex illa obligatione necessariò, & per se sequitur alienatio rei prohibitæ alienari, sicut ex promissione vendendi, distrahendive rem, sequitur ejus alienatio; non tamen procedit, quando ex suscepta obligatione per accidens, & contingenter alienatio subsequitur. Quo pacto se habet fidejussio personalis maritorum, comparatione alienationis futuræ bonorum immobilium ipsorum, si forte contingat, principalem non esse solvendo. Sic DD. *citat.* 9

Ex his doctissimè, & ingeniosè dictis sequitur, non potuisse Casimirum, ex dicta fidejussione sine consensu uxoris se obligare ad immobilia. Ut ostendo, quia non se obligavit accessoriè, & in defectum venditoris, si forte non esset solvendo, sed ut principalem debitorem, seu ut fidejussorem indemnitatis, *vulgo abonador, & principal pagador*, ex qua fidejussione, non sequitur per accidens, & contingenter rei immobilis alienatio, sed necessario, & per se, ut apertè constat; quia Lucius convenire poterat venditorem, qui erat solvendo; noluit tamen illum convenire, sed filiam hæredem Casimiri, quia Casimirus, ut fidejussorem indemnitatis, seu ut principalem debitorem se obligavit, & cùm per se, & necessariò sequatur alienatio prohibita, nempe rei immobilis sine consensu uxoris *ex cit. Ordin. l.* 4. *tit.* 48. dicendum est *cum cit. num. præcedenti DD.* Lucium filiam Casimiri, quoad bona immobilia non posse convenire, sed tantùm quoad mobilia, ad 10

quæ tantùm Casimirus, non habens uxoris expressum consensum, se ut fidejussorem indemnitatis obligare poterat; nam alias per se, & necessariò rem immobilem prohibitam alienare, alienaret; quod nec ex jure Lusitano, nec communi, nec ex DD. illi concedebatur.

11 Nec obstat, quòd filia Casimiri sui parentis esset hæres; & fidejussio mortuo fidejussore, transit ad hæredes, §. *Fidejussor*, 1. *inst. de fidejuss. & l. Fidejussoris*, *Cod. eod. tit.* & cum communi DD. Rebell. *cit. l.* 16. *quæst. unic. de fidejuss. num.* 21. Non, inquam, obstat, quia respondetur, ex dictis constare Casimirum non potuisse, se obligare, ut fidejussorem indemnitatis, seu ut principalem debitorem quoad immobilia, absque uxoris expresso consensu; & sic filia sui parentis hæres quoad mobilia manet obligata.

12 Addo, quamvis Lucius æquè primò, & venditorem, & hæredem fidejussoris indemnitatis convenire possit, ut cum communi testatur Card. de Lugo *disp.* 32. *de Iustit. num.* 3. *in fine*; in præsenti tamen casu, in conscientia tutus non manet, conveniendo Orphanam virginem, quando venditor est solvendo, nam illius status nos movet ad commiserandum, & quamvis sit dives, nomine miserabilium personarum venit. Videatur Barbos. *tract. de appellat.* 152. *numer.* 6. *& per totam.*

QUÆSTIO XXXI.

An facta, de licentia Regis, venditione cujusdam Oppidi, & postea accedente donatione, ex causa partis, & venditione alterius partis ejusdem Oppidi, absque aliqua mutatione, alterari possit aliquod jus in aliqua confirmatione?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Iudicium sapient. Didaci Lopez de Castro.*
3 *Iudicium Doctiss. Emman. de Castro Valladares.*
4 *Iudic. Peritiss. Martini Alvares de Castro.*
5 *Author subscribit.* Et Princeps servare tenetur fidem à prædecessoribus datam.
6 *Nec parti emptæ, nec donatæ, onus imponi poterat.*
7 *Eæ partes sunt æquiparatæ.*
8 *Fœmina in ea clausula non comprehenditur*, nec confirmationes contrarium probant.
9 *Pars confiscata ad Coronam nunquam pertinuit.*
10 *Fœmina ad successionem Oppidi jus non obtinuit à successoribus, sed ab eo, qui partem emit, alteram acquisitam per donationem, & confirmationes si non essent, fuerunt.*
11 *Dominium dicti Oppidi inter bona Coronæ non comprehenditur.*

1 PAtricius ante legem mentalem editam, de licentia, & consensu Regis, emit dominium cujusdam Oppidi de jure hæreditario, cum suis jurisdictionibus, & exemptionibus ad illud pertinentibus; & in hac forma scriptura fuit facta. Multis elapsis annis, successori cuidam Patricii Oppidum fuit confiscatum, & pars confiscata cuidam Antonio extraneo donata, cum facultate vendendi, alienandi, transferendi, &c. & emendi aliam Oppidi partem ex uxore, & filiis confiscati priusquam Oppidi dominium, jura, & jurisdictiones in Corona Regia incorporarentur. Hoc beneficium effectum obtinuit in Antonio donatario simul, & emptore Oppidi, & in illius successoribus; & sæpius per Reges successores confirmatum. In quadam autem confirmatione, forma prædicta alterata fuit, per hanc clausulam: *Quod in eo dominio successissent tantùm per virum descendentes.* Quæritur: An talis confirmatio præjudicet juri cujusdam fœminæ succedere valenti in eo dominio, jurisdictionibus, &c. De hoc quæsito interrogati sunt tres jurisconsulti majoris nominis in hac civitate, quorum judicia hic transcribo primò, & postea meum profero.

IUDICIUM SAPIENTISS. IURISCONSULTI *Didaci Lopes de Castro.*

Respondetur, fœminam plenum habere jus ad eam successionem, quin illi præjudicet clausula confirmationis, tum pro dominio de jure hæreditario, emptoque in eadem forma; tum quia donato postea à Regibus cum facultate alienandi, transferendi, &c. & priusquam in Corona incorporaretur. Et in hoc casu nec erat necessaria confirmatio, nec clausulæ successoribus præjudicare poterant, considerata talium bonorum natura; maximè cum illorum donatio facta esset ante legem mentalem editam. Quapropter tum confirmatio, tum illius clausulæ fuerunt, ac si non essent, quia juri acquisito, ad successionem fœminæ præjudicare non poterant. Sic judicio, salvo, &c. 2

IUDICIUM PERITISS. IURISCONSULTI *Emman. de Castro Valladares.*

Subscribo doctissimi consulentis judicio ex eo, quòd bona possessa, & acquisita, ut libera, & patrimonialia; quamvis aliqui successores confirmationem obtinuissent, existimantes bona esse Coronæ; nec ea de causa legi mentali subjecta manent. Ita in propriis terminis resolvit Valasc. *consult.* 132. *numer.* 37. Hoc est meum judicium, salvo, &c. 3

IUDICIUM DOCTISS. IURISCONSULTI *Martini Alvares de Castro.*

Quod hic majorem difficultatem ingerit, est clausula, quæ dicitur in confirmatione intervenisse, de qua non videtur locutum fuisse Valascum. Cæterum successor cum ea clausula confirmationem acceptans, successoribus præjudicare non poterat, *cap.* 1. *de success. feud.* Valasc. *consult.* 132. *numer.* 9. Molin. *de primogen. l.* 4. *cap* 8. *num.* 7. Et sic subscribo, salvo meliori, &c. Valasc. in iisterminis. 4

IUDICIUM AUTHORIS.

Interrogatus, resolutioni doctissimorum consulentium subscribo libenter, quamvis fatear, casum à Valasc. cit. resolutum, à præsenti esse diversum, ab illo tamen ad præsentem aliqua potest inservire digressio. Est diversum, quia in illo agitur de permutatione duorum oppidorum pro aliis duobus authoritate Regia, in præsenti, de donatione partis oppidi, & de emptione alterius partis authoritate Regia. Censeo tamen primò in nostro præsenti casu non potuisse interponi confirmationem cum clausula allata; est enim nimis onerosa, non in eum ipsi dominio, nec ipsi primo donatario, simul, & Princeps successor tenetur servare fidem à prædecessoribus datam absque ullo onere, & stare illorum donationibus. Sic communiter DD. quos latè citant, & sequuntur Fragos. *part.* 1. *de Regim. Reip. Christ. l.* 1. *disp.* 2. §. 1. *num.* 111. D. Antunes Portug. *tom.* 1. *de donat. Reg. l.* 1. *cap.* 7. *num.* 25. Cabed. *p.* 2. *decis.* 19. *addens*; *dummodo graviter, & enormiter Coronam non lædant*; at dicta clausula: *Quod in eo dominio successissent tantùm per virum descendentes*, graviter & enormiter, nec etiam leviter Coronam offendit. 5

Secundò censeo, dictam clausulam fœminæ non præjudicare: Quia ad possessionem dominii dicti oppidi concurrebat simul, & indivisibiliter duplex titulus, & emptionis, & donationis; sed ratione emptionis nullum onus, aut clausula imponi poterat, quia dominium fuit emptum, ut perpetuum, seu de jure hæreditario, in qua forma primò fuit emptum, & ad Antonium eodem modo, per emptionem translatum, nec etiam ratione donationis, onus aut aliqua clausula imponi poterat, quia erat indivisibile, & minus principale, quòd esset indivisibile, patet, quòd minus principali constat, quia ex liberalitate Principis fuit habitum, & dominium emptum, habitum ex Justitia: justitia autem in consortio liberalitatis primum & principalem locum obtinet: minus principale autem naturam sequi congruit principalis. *Reg. Accessorium, de reg. jur. in* 6. 6

Tertiò, quia hæ dominii oppidi partes sunt æquiparatæ, nihil enim in una datur, quod in alia non detur, quia sunt 7

inter

inter se indivisibiles: æquiparatorum autem idem est judicium, & ideo de uno æquiparato ad aliud fit extensio, ut ex communi DD. sensu constat, quos latè citat Barbos. *in tract. de axiom.* 14. *num.* 2. ergo idem judicium faciendum est de parte dominii donata, quod faciendum est de parte empta: sed ex dictis *num. præcedente*, pars donata sequitur emptam, ut partem principalem: ergo pro judicio illius partis principalis standum est.

8 Quartò, quia clausula in confirmatione adjecta, nihil continet contra dictam fœminam, sed contra illius filios, sic enim habet: *Quod in eo dominio successissent tantum per masculum descendentes.* Sed dicta fœmina in eo dominio succedit, per masculum descendens. Nec etiam est contra illius filios non per masculum, sed per fœminam in eo dominio succedentes, quia in prima donatione non fuerunt cum eo onere comprehensi: confirmatio autem facta in successore nihil de novo addit, ut cum Gamma, Petro Barbos. & Cabedo, tradit Antunes Portugal. *cit. dict. l.* 1. *cap.* 7. ubi etiam dicit cum aliis, confirmationem tertio præjudicium inferre non posse; & si in prima donatione aliquis subrepsit defectus, per confirmationem durat idem defectus, & in prima donatione non subrepsit defectus: ergo per confirmationem eam non poterat addi clausula, quare à consulentibus rectè deciditur haberi pro non addita. Vide *cit. Antunes*.

9 Nec obstat primò, quòd dicta clausula in confirmatione addita, intelligi debet juxta *Ordin. Reg. l.* 2. *tit.* 35. §. 4. ibi: *Si aliqua filia relicta fuisset, volebat, quod ea filia, illas non potuisset hereditare.* Loquitur enim de bonis Regiæ Coronæ; dominium autem talis oppidi quoad partem confiscatam ad Regiam Coronam pertinebat, ut deciditur *Ordin. l.* 2. *tit.* 36. In bonis autem Regiæ Coronæ, potest Rex quocunque tempore eas addere clausulas, quæ sibi videantur, ut pluribus relatis tenet Emmanuel Barbos. *in remiss. ad* §. 6. *dictæ Ordin.* 35. & Valasc. *consult. citat.* 132. *num.* 15. ibi: *Nec potest dubitari, quod Rex potest in donationibus à se factis modum, & conditionem postea adjicere, vel clausulas adjectas removere, & pro non adjectis habere, ut per Bald. &c.* Ergo licet Rex in donatione prima illius dominii oppidi eam clausulam non apposuisset, in confirmatione postea poterat apponi. Non, inquam, obstat, quia respondit verba intelligi debere secundum communem usum loquendi, *l. Librorum*, §. *quod autem*, ubi Bartol. *ff. de legat.* 3. & ex aliis, & DD. latè *cit.* Barb. *tract. de axiom.* 222. *num.* 7. Nec ea verba intelligi debent *juxta cit.* §. 4. dictæ Ordin. quia loquitur de bonis Regiæ Coronæ donatis, in quibus fœminæ non succedunt: ut inquit Cabed. 2. *part. decis.* 27. *num.* 1. Emman. Barbos. *in Remiss. ad dictum* §. Dominium autem dicti oppidi, nec quoad partem donatam est de bonis Regiæ Coronæ, quamvis fuisset addicta fisco, & bona confiscata juxta eam Ordin. ad Regiam Coronam pertineant, nam ea Ordinatio intelligitur de iis bonis, quæ post confiscationem in bonis Regiæ Coronæ fuerunt incorporata, dominium autem oppidi Antonio fuit donatum, priusquam in bonis Regiæ Coronæ incorporaretur, ut dicitur *num.* 1. & bene notarunt doctissimi consulentes, ut pluribus relatis tradit Antunes Portugal. *tom.* 2. *de donat. Regiis part.* 3. *cap.* 43. *num.* 94. Et in hoc sensu loquuti non sunt DD. *citat.* Secundò responderi potest juxta *dict. num.* 6.

10 Nec obstat secundò, quòd dominium illius oppidi per donationem, & emptionem acquisitum fuisset successoribus Antonii confirmatum, ut constat *ex num.* 1. ergo per præscriptionem tantarum confirmationum, dominium oppidi affectum remansit Regiæ Coronæ, quorum bona confirmantur à novo successore intra sex menses à morte parentis *ex Ordin. l.* 2. *tit.* 38. §. 1. Et ex adductis à Antunes Portug. *tom.* 1. *de donat. Regiis l.* 1. *cap.* 17. *à num.* 12. & sic data hac præscriptione dominii oppidi, juxta legem mentalem dirigi, & admitti debet dicta clausula. Non, inquam, obstat, quia respondetur, negando consequentiam, quia illud dominium ita acquisitum ab Antonio, fuit cum potestate alienandi, vendendi, &c. & sic non indigebat confirmationibus; nec petitæ cum errore, & ignorantia à successoribus illud subjecit dominium bonis Coronæ; non enim illius erat bonum, nec per confirmationes tale factum est. Non confirmationes aliquid ponunt in eo dominio quod antea non erat, ut cum Roland. Tapia, Solorzan. & aliis, ait Antunes Portugal. *cit. dict. c.* 7. *num.* 30. Unde sequitur dominium mansisse, sicut antea, & confirmationes per præscriptionem illud facere non poterant bonum Regiæ Coronæ, & per consequens non debet dirigi, sicut bonum Coronæ, nec admitti clausula juxta legem mentalem, aut aliam Ordin. Quod bene inquit Alvar. Valasc. *dict. consult.* 32. *num.* 13. ibi: *Facit item, quòd antecessor in majoratu non potuit per petitionem confirmationis, vel aliquem actum præjudicare successori, & innovare contractum permutationis*, (& nos dicamus contractum emptionis, & dominium oppidi per donationem) *per quem jus successoribus omnibus quæsitum est.* Et *num.* 7. clarius ibi: *Unde qui quid fecerunt successores, aut omiserunt, patiendo præscribi in contrarium, non nocet successoribus, qui non capiunt à mediis successoribus, sed à primo concedente l.* 3. *ff. de interdict.* &c. cum non paucis, &c.

Nec obstat tertiò, quòd lex mentalis comprehendat omnes donationes Regias ante, & post illam editam; ut dicitur *dicta Ordin.* 35. §. 1. & 23. & ab Emmanuel Barbos. & Valasc. *numer.* 9. *citat.* & iterum ab ipso Valasc. *num.* 23. ergo etiam hoc dominium oppidi comprehendit. Non, inquam, obstat, quia respondetur non comprehendere quascunque donationes, sed illas tantùm, quæ sunt factæ ex bonis Coronæ Regiæ, & donatio facta in parte, ex dominio Oppidi, non erat ex bonis Coronæ: ut diximus *numer.* 9. in fine, cum Antunes Portugal. & consulentibus. 11

QUÆSTIO XXXII.

An sit usurarium, aut injustum tradere agricolæ viginti millia regalia ad emendos duos boves, ut ex illorum labore vivat, sub interesse millium regalium singulis annis solvendo, etiam in casu, quo boves non emantur?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Contractus fuit usurarius, & nullus, si Bonifacius tertio sciebat, boves ab agricola non esse emendos, secus si nesciebat.*
3 *In eo contractu datur mutuum palliatum.*
4 *Bonifacius pensionem receptam, restituere in utroque foro tenetur.*
5 *Pecunia accepta ad negotiationem à non negotiante cum illa, totam pensionem solvere tenetur.*
6 *Si agricola boves emit, vel pecunia dicta æstimatos accepit, contractus non est usurarius.*

Agricola necessitate obstrictus, pecuniam mutuam requirebat, & mutuantem non inveniens, ut illam consequeretur, hoc usus est figmento; convenit Bonifacium, & ab illo obtinuit viginti millia regalia Lusitana, ad boum jugum emendum, cum obligatione solvendi singulis annis unam frumenti mensuram pro quolibet mille regalium, quibus boves stetissent. Frumenti autem mensura communiter constat centum quinquaginta regalibus. Facta hac conventione, boves non fuerunt empti; & pensio sæpius fuit soluta; ut sæpius contingit, maximè agricolis ex Provincia Interamnensi hujus Regni, videntibus, & consentientibus, pecuniam ad emendos boves, tradentibus. Quæritur 1. An dictus contractus sit usurarius? 2. An sit injustus? 1

§. I.

An dictus contractus sit usurarius?

Respondeo cum distinctione, si Bonifacius sciebat, agricolam boves non esse empturum, contractus fuit nullus, & usurarius. Quòd fuit nullus, constat *ex Ordin. Regia l.* 4. *tit.* 69. & expressius *tit.* 71. in principio, ubi annullantur omnes contractus simulati, & prædictus contractus fuit simulatus. Vide quæ diximus *supra q.* 28. *num.* 3. Si tamen Bonifacius, cùm contractum iniit, præsumebat, agricolam boves esse empturum; & ea bona fide pensiones annuas accepit, non tenetur illas restituere, nisi 2

tantùm id, in quo factus est ditior. Ratio est, quia durante ea bona fide, existimabat, se contractum locationis cum agricola celebrasse, & licitum sibi esse, eas pensiones recipere: ergo data ea bona fide, non tenetur postea eas pensiones restituere, nisi in quanto factus fuit ditior. Re autem comperta, & scita veritate, quòd agricola eos boves non emit, non potest amplius pensiones recipere, & si recipiat, ad restitutionem illarum tenetur: si tamen ea viginti millia regalia alii agricolæ traditurus erat, ut boves eo pretio emeret, & ut locatos acciperet, tunc ratione lucri cessantis, eas pensiones, quas bona fide accepit, poterit retinere. Sic docet Fagund. *de iust. l. 5. cap. 34. numer.* 10. cum Navarr. Major. & Silvestr.

3 Quòd verò dictus contractus in primo sensu adducto sit usurarius, ostenditur, quia tunc datur usura, quando ratione mutui accipitur lucrum, ut debitum: sed in præsenti casu Bonifacius accepit lucrum ex mutuo, ut debitum: ergo usuram committit. Major ab omnibus admittitur. Minor patet, quia Bonifacius agricolæ pecuniam tradens ad emendos boves, sciens eos non esse emendos, verè non init contractum locationis, qui re vèra non datur, nisi tantùm palliatus: ergo verè accipit lucrum ex mutuo, quod est usurarium. Sic communiter omnes DD. Lessius, Rebell. & alii Fagund. *proxime n.6.* Abreu *de Paroch. l. 10. c. 3. sect. 3. n. 153.* ibi: *Quando mutuum occultatur sub colore alterius contractus, quod multipliciter fit: ut cùm fingitur vendi, quod non est: ut si des centum agricolæ, fingendo te emere boves, quos non habet ad vendendum, & postea fingas te illos locare pro viginti, est usura palliata.* Et in hoc præsenti datur casu. Vide Emman. Barbos. *in Remiss. ad citat. Ordin. 69.* de hoc simulato contractu, indicans quomodo celebrari oporteat, ut fraudibus occurratur.

4 Quare Bonifacius ita pecuniam tradens agricolæ, pensiones acceptas, in utroque foro, illi tenetur restituere; quia illas ex nihilo, & injustè accepit, scilicet ex locatione boum, qui non extabant. Et de quo non extat pretium, aut pensio recipi nequit, ut constat *ex toto tit. ff. de condit. sine causa*, præsertim *ex l. 1. ff. eod. tit.* & DD. quos affert, & sequitur Fagund. *proxime num. 9.*

5 Nec obstat Molin. *tract. 2. disp. 417. vers. Duo tamen admonuerint, in fine*, dicens: pecunia accepta ad negotiationem à non negotiante cum illa, solvere teneri integrum capitale, & incrementum lucri conventi, quando per ipsum negotiatorem stetit, quòd non negotiaretur: ergo etiam agricola pensionem restituere tenetur, quia per illum stetit, quòd boves non emerentur, & ne cum illis negotiaretur, & si agricola ad pensionem tenetur, etiam Bonifacius illam retinere potest. Non, inquam, obstat, quia respondetur, in casu à Molin. allato, traditam fuisse pecuniam vero negotiatori, pecuniis solito negotiari, arbitrante, illam tradente ad negotiandum, & lucrandum esse petitam; at in præsenti; Bonifacius certò sciebat, boves non esse emendos, pecuniamque petitam ad alia esse convertendam.

6 Si tamen ipsis viginti millibus regalibus, agricola nomine Bonifacii boves emit, vel ab illo eos, ea pecunia æstimatos, accepit, contractus non est usurarius. Ratio est, quia in eo nullum intercedit mutuum formale, aut virtuale: usura autem oritur ex mutuo formali, aut virtuali, ut jam diximus, & cum communi sententia defendit Cardin. de Lug. *disp. 25. de justit. sect. 2. numer. 6.* Contractus autem hic celebratus est locationis, & conductionis, & periculum rei locatæ, nempe boum, apud locatorem manet; & si unus, aut ambo pereant, locatori, & non conductori pereunt; nam res, quæ perit, domino suo perit, & per locationem à domino factam, conductori fructificant, & hic statuto tempore pensionem conventam solvere tenetur.

§. II.

An in dicto locationis boum contractu injustitia interveniat?

SUMMARIUM.

7 *Non intervenit.*
8 *Ex Card. de Lug. sic tenendum est.*
9 *Etiam ex Silvestr.*
10 *Minor datur pensio in censibus, & locatione domus.*
11 *Major pro locatione mulæ itinerariæ, & nave oneraria.*
12 *Si boves culpa lata, aut levi conductoris perierint, eos locatori restituere tenetur.*

Respondeo non intervenire. Ratio est, quia pensio conventa est unius mensuræ frumenti, in quolibet anno ad rationem singulorum millium regalium, juxta boum valorem, qui valor in præsenti æstimatur viginti millibus regalibus; & mensura frumenti centum, & quinquaginta regalibus: at hæc pensio videtur esse justa, & proportionata, respectu lucri, quod dicti boves agricolæ reddunt in anno. Probatur, quia duo boves viginti millibus regalibus æstimati sub pensione, juxta contractum, exigunt mensuras viginti frumenti, quæ communiter constant tribus millibus regalibus ad rationem centum, & quinquaginta regalium, pro milliario regalium, seu ad rationem quindecim pro centenario: sed hæc pensio est justa, & proportionata pro locatione boum in quolibet anno: ergo. 7

Minor probatur ex Cardin. de Lug. *disp. 29. de justit. num. 76.* existimante, hunc contractum esse licitum, & justum, & in praxi in aliquibus Italiæ locis, sic habentem: Bonifacius emit bovem viginti aureis, & ita æstimatum locat agricolæ, pro tribus aureis in anno: hoc pacto, ut si post annum plus, minusve æstimabitur, lucrum, & jactura inter eos dividatur. Si verò interim sive ex culpa agricolæ, sive casu fortuito bos pereat, agricola dimidium æstimationis solvat, nempe decem aureos, alii verò decem Bonifacio locatori pereant. Hic contractus cum prædicto collatus; prædictus à Bonifacio initus, videtur moderatior, & æqualior; nam ille addit pactum assecurationis ipsius bovis, & pensionem ad rationem quindecim pro quolibet centenario, in contractu autem à Bonifacio, & agricola initus periculum jacturæ, & mortis bovis semper manet apud Bonifacium locatorem, & pensio non excedit conventam in illo contractu: ergo dictus contractus est justus. 8

Confirmatur ex Silvestr. *Verb. societas 2. quæst. 7. concl. 2.* qui justum hunc sentit contractum locationis: *Si quis det duos boves æstimatos, qui juste possent locari sub pensione sextariorum duodecim, & locet sub pensione sextariorum octo, sub hac conditione: Quod agricola subsit periculo tertiæ partis boum, contractus est licitus, quia licet pars capitalis sit salva, empta est quatuor sextariis, unde est ibi assecuratio.* At in contractu Bonifacii cum agricola inito, non additur contractus assecurationis capitalis, nempe boum, sed periculum manet apud locatorem, quin pensio excedat æqualitatem: ergo videtur justus. 9

Nec obstat, quòd in pecunia data ad rationem census, sub pensione, seu interesse sex, & quarti pro quolibet centenario, ratione lucri cessantis, vel damni emergentis, vel periculi sortis, talis pensio in praxi censeatur licita, & justa, ut dictum est *supra quæst. 1.* sicut censetur licita pensio quinque, in locatione domus, juxta illius valorem pro quolibet centenario, ut dicunt Comitol. *l. 3. respons. quæst. 12. num. 4. propos. 5.* Petrus Ubald. *in tract. de duob. fratr. part. 5. quæst. 26. num.* 19. ergo locatio boum juxta hos DD. videtur injusta, cùm sit ad rationem quindecim, pro quolibet centenario, seu sub pensione centum, & quinquaginta regalibus, pro quolibet regalium milliario. Non, inquam, obstat, quia respondetur, non omnes negotiationes æquè fructificare, ut in exemplis adductis, patet; quia capitale in pecunia data ad rationem census, & domus, sub pensione locata, est perpetuum, at in bobus, & aliis animalibus defectibile, & ad paucos annos duraturum. Unde agricolæ experti censent, quòd pro bove ad arandum locato, possit exigi justè duos argenteos, *vulgo quatro vinteas* pro singulis diebus. Si ergo agricola saltem diebus centum, & viginti quinque opera duorum boum locatorum, in excolendo agro, utatur; solvere debebit viginti millia regalia, qui sunt valor illorum boum justa prædictam æstimationem; ex quibus viginti millibus, si tantùm tria millia pro pensione solvat, injustus non manebit contractus. 10

Idem etiam constat in iis, qui navem locant onerariam ad Brasiliam cum periculo domini; nam tantùm lucrum acquirunt, quanti emeretur ipsa navis, si omissa locatione, 11

emere-

emeretur. Idem etiam in mula itineraria, quæ si locetur sub pensione centum regalium pro singulis diebus (ut solet) in fine anni tantùm solutum est pretium, quanto poterat emi in principio anni. Ex his satis constat, negotiationes non esse easdem, nam ratione capitalium minus, aut magis defectibilium, sæpius magis, aut minus fructificant.

12 Adverto tamen, durante eodem locationis contractu, si boves culpa lata, aut levi conductoris agricolæ perierint, illos locatori restituere teneri; ut cum communi DD. sententia tenet Card. de Lug. *cit. n. 78.*

QUÆSTIO XXXIII.

An emptor venditionem rescindere possit, eo quod res vendita, tempore præfixo tradita non sit? & illi debeantur lucra exinde cessantia?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Mercator potest rescindere venditionem.*
3 *Dies interpellat pro homine.*
4 *Agricola tenetur ad valorem intrinsecum, & extrinsecum frumenti, suo tempore non soluti.*
5 *Mercator se compensare non potest contra latam sententiam.*
6 *Si mora solvendi fuit, aut non fuit culpabilis, ex rationibus ab eo adductis, & in judicio probatis constabit, quæ sufficiant, remissivè.*

1 MEnse Januarii, Mercator quidam tradidit agricolæ centum millia regalia Lusitana, pactum cum eo iniens, deportandi ad suam domum Ulyssipone sitam, tot mensuras tritici, quot in ea summa pecuniæ, pretio currenti computabantur, intra dies viginti. Tempore designato, interpellavit pro tritico; agricola tamen non satisfecit. Post alios plures dies Mercator interpellationem iteravit; & absque effectu, ex parte agricolæ. Tempore messis tandem, attulit triticum, quòd mercator recipere noluit. Imò in judicio suam pecuniam, & lucra cessantia postulat, quia illud Ulyssipone erat vendendum, ubi multo plus valebat. Ex parte Mercatoris: Quæritur 1. An possit pactum initum rescindere? 2. An sibi debeantur lucra cessantia, & damna emergentia? 3. An dato quòd ea lucra cessantia, & damna emergentia sibi non adjudicentur, compensare se possit?

RESOLUTIO.

2 Ad primum ex tribus quæsitis, respondeo posse mercatorem venditionem rescindere, ex eo, quòd agricola sua culpa diu præfixo pactum initum implere noluit. Sic ex *Reg. Mora*, 25. *de Reg. jur. in 6.* DD. communiter. Sic Card. de Lug. *disput. 22. de Iustit. sect. 5. nu. 61.* ibi: *Quando unus contrahens cum mora culpabili non implet ex parte sua, quod debebat, aut animum non implendi debito tempore habuit, tunc enim alter potest à contractu resilire, quia solum voluit, se sub conditione obligare, si alter suo debito non deficeret.* Idem tenent Cald. Pereyr. *de empt. & vendit. cap. 23. num. 22.* Fagund. *de justit. lib. 1. cap. 25. numer. 10.* Idem videtur sentire Sanchez *lib. 1. de matrim. disput. 53. num. 5.* dum asserit, quando terminus, ad contrahendum matrimonium, in sponsalibus est præfixus liberum manere illum, per quem non steterit; & num. 6. id extendit ad quemcumque contractum: sed agricola interpellatus, ex sua culpa contractum initum noluit implere: ergo à mercatore potest rescindi.

3 Ratione etiam ostenditur, quia dies præfixus ad solvendum, & ad implendum interpellat pro homine, juxta Doctorum axioma, *& l. Magnam, C. de contrahenda stipul.* & Rebel. *de oblig. justit. part. 2. lib. 1. quæst. 4. num. 2.* & Barbos. *de axiom. 71.* at mercator semel, ac iterum interpellavit pro solutione tritici, post terminum præfixum, dictum agricolam: ergo à contractu potest resilire, & agere contra illum.

4 Ad secundum quæsitum respondeo, agricolam mercatori debere, & lucrum intrinsecum, nempè valorem, quem habebat illud triticum eo tempore, quo erat solvendum, & etiam valorem extrinsecum, nempè illum, qui ex negotiatione esset percipiendus, si triticum Ulyssiponem veheretur, ut pactum fuerat cum mercatore; deductis tamen expensis, & periculis. Ita Caldas Pereyra *cit. num. 21. & 22.* ibi: *sin autem emptor fuit ille, qui implevit, & hoc remedio utatur* (nempe rescisione) *potest, sibi pretium restitui exposcere, ex Text. in l. Lucius 48. ff. de action. empt. & omne aliud, qui cum pretio erat lucraturus, si illud non sufficeret, & est de mente Gloss. ibi, &c.* qui Author præsentem casum descripsit, & definit. Idem tradit Fagundes *lib. 5. de justit. cap. 8. num. 9. in fin.* à contrario sensu: At emptor, seu mercator cum triticum deferri Ulyssiponem, jubebat, ut dictum est: ergo totum hoc lucrum agricola restituere tenetur. Ratione etiam ostenditur, quia agricola tempore præfixo non solvens, causa fuit istius damni, Barbos. ex jure, & DD. *axiomat. 63. n. 1.* ergo illud restituere tenetur.

Ad tertium quæsitum respondeo, mercatorem, non posse se compensare, si lata contra ipsum sit sententia: nam allegatis pro utraque parte rationis, semper præsumitur sententiam esse justam; & solùm quando certo, & dilucidè constare fuisse injustam, compensatio poterat habere locum. 5

Si mora solvendi in agricola fuit, aut non fuit culpabilis, ex adductis ab agricola, & in judicio examinatis, & approbatis constabit. Quales tamen sufficiant rationes, videantur Molin. *tract. 2. disput. 315.* Rebel. 1. *part. lib. 2. quæst. 27. sect. 1. & 2. & part. 2. lib. 4. quæst. 4. num. 2. & lib. 8. quæst. 7.* Azor. *part. 3. lib. 4. cap. 24. quæst. 2.* Card. de Lug. *tom. 1. de Iustit. disput. 18. num. 25.* ubi alios citat. 6

QUÆSTIO XXXIV.

An filia familias, major triginta annorum, obligetur ex contractu emptionis?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Ex ipso jure, & DD. potest obligari.*
3 *Filius familias circa bona adventitia potest inire contractum emptionis, & venditionis, quando usufructus ad patrem non pertinet.*
4 *Quando filius in bonis adventitiis habet dominium, & usumfructum, potest sine consensu patris inter vivos disponere.*
5 *Filii minores in foro conscientiæ obligantur stare contractibus, absque curatorum, & judicis authoritate.*
6 *Filius familias habens dominium, & usumfructum in bonis adventitiis, potest de illis testari.*
7 *Emptiones credito initæ, sine consensu patris filios familias non obligant in utroque foro, juxta legem Castellæ, & secundum Molin. etiam juxta legem Portugalliæ.*
8 *Ubi datur eadem ratio, dari debet eadem juris dispositio.*
9 *Lex Castellæ ad Portugalliam non extenditur.*
10 *Lex Portugalliæ prohibens filiis familias mutuum accipere, quamvis coincidat cum lege Castellæ, præsentem casum non comprehendit.*
11 *Lex Castellæ non obligat existentes in Regno Portugalliæ, etiam pro illo tempore, quo Regnum Portugalliæ sub dominio erat Regis Hispaniæ.*
12 *Deficiente lege Portugalliæ in nostro præsenti casu observari debebat Ius Canonicum, etiam in nostro præsenti casu.*

PUdentiana filia familias minor triginta annorum, sub potestate patris vivens, absque illius consensu certas tritici mensuras credito emit, & consilio cujusdam Theologastri, & juris consulti, illas nolebat solvere; Ad me recurrerunt creditor, & ipsa debitrix Pudentiana. Quæritur: An ipsa eas mensuras teneatur solvere? 1

RE-

RESOLUTIO.

2 Respondeo, Pudentianam teneri utroque foro earum mensuram tritici, credito emptarum, solvere pretium; ex sequentibus rationibus. Pima: quia filiisfamilias majores vigintiquinque annis per contractum, se possunt obligare in foro conscientiæ, & foru externo, ut constat ex §. *Item inutilis, inst. de inutil. stipul. l. Filius familias 2. ff. de act. & obligat. l. Tam ex contractibus, ff. de judic. & ex l. 1. §. Filiam, ff. deposit.* quando contractus non est in præjudicium patris, aut alterius; & DD. Molin. *tract. 2. disput. 261. versic. sicut circa*, Bonacin. *tom. 2. disput. 3. de contract. quæst. 1. punct. 5. num. 14.* Sanchez *de matrim. lib. 6. disput. 39. num. 1.* Fillinc. *tract. 33. cap. 3. num. 49.* Rebel. *de oblig. just. 2. part. lib. 1. quæst. 8. sect. 3. num. 30.* Fragos. *3. par. de Regim. Reip. Christ. lib. 1. disput. 2. §. 10. num. 271.* & alii: sed Pudentiana filia familias emendo credito illas tritici mensuras, nec patri, nec alteri præjudicium intulit, & erat major viginti quinque annis: ergo.

3 Secunda ratio, quia filius familias absque licentia patris potest emptionem, & venditionem inire circa sua bona adventitia, quando ususfructus ad patrem non pertinet, ut tradit Gomes. *variar. tom. 2. cap. 2. num. 2.* ibi: *Sed in adventitiis valebit emptio, & venditio in casibus, in quibus usufructus non pertinet patri.* Sed in bonis adventitiis, quæ Pudentiana habet, vel facilè habere potest, ad solvendas tritici mensuras, patet non habet usumfructum, nec etiam administrationem: ut ostendo, quia constant pecunia, quam suo opificio, seu industria acquirit de licentia, & consensu patris; quæ pecunia, cùm sit sterilis, non fructificat, nec ea ea datur ususfructus, nec pater habet administrationem: cùm enim non detur ususfructus, non datur super quod detur administratio, Fagund. *de justit. lib. 1. cap. 15. num. 19.* expresè: ergo benè sequitur, posse Pudentianam, cum in ea pecunia habeat dominium, solvere pretium tritici credito empti.

4 Tertia ratio: quando filius familias in bonis adventitiis habet dominium, proprietatem, & usumfructum, potest, absque consensu patris, licitè, liberè, & validè inter vivos disponere, ac donare, vendere, & emere, ut asserunt Molin. *tom. 1. de justit. disput. 228.* Lessius *lib. 2. de justit. cap. 4. dub. 3. numer. 9.* Salas *de leg. dub. 9. numer. 2.* Julius Clar. *lib. 4. sententiar. §. donatio, quæst. 6. numer. 2.* Cravet. *consil. 84. num. 9.* quos affert, & sequitur Fagund. *de justit. lib. 1. cap. 15. num. 8.* at dicta Pudentiana filia familias in bonis suis adventitiis habet dominium, proprietatem, non tamen usumfructum, (quia in iis bonis non datur) ut dictum est, ergo si de illis potest licitè, liberè, & validè disponere inter vivos; & vendere, ac emere, etiam potest mensura credito emptas solvere.

5 Quarta ratio: cum communiori sententia tradunt DD. quos refert Fagund. *cit. cap. 13. num. 5.* & sequitur *num. 9.* posse filios minores absque consensu curatorum, & authoritate Judicis se obligare, stare contractibus in foro conscientiæ: ergo à fortiori Pudentiana major viginti, & quinque annorum, potuit se obligare stare contractui emptionis mensurarum tritici in foro conscientiæ, absque consensu patris.

6 Quinta ratio: resolvit Caldas Pereyra *in l. Si curatorem, verbo, Læsis, num. 108.* apud Emman. Barbos. *in remiss. ad §. 5. Ordin. Regia, lib. 4. tit. 98. num. 2.* posse filium familias, habentem dominium bonorum adventitiorum, quorum ususfructus ad patrem non pertinet, testari de illis, quod etiam concedunt aliqui allati à Fagund. *dicto cap. 15. num. 8. vers. An verò possit*: ergo si Pudentiana filia familias sine consensu patris, juxta hos DD. testari potest de suis bonis adventitiis, quorum usumfructum pater non habet, ut re vera non habet, etiam poterit dictas mensuras tritici credito emptas solvere.

7 Neque obstat, quòd illæ tritici mensuræ fuerint credito emptæ à Pudentiana filia familias: nam contractus, ipsæque emptiones credito initæ filios familias non obligant in utroque foro, si de consensu patris, & curatorum non fiant, ut disponitur *in Regno Castellæ l. 22. tit. 11. l. 5. nova collect.* & tradunt Molin. *tom. 2. disput. 261. versic. in Regno Castellæ, & disput. 301. versic. Habet verò locum, in fine*, Sanchez *aliis relatis lib. 6. de matrimon. disp. 38. n. 29.* & Fragos. *3. part. de Reg. Reip. Christ. lib. 1. disp. 2. num. 289.* Quæ lex videtur extensa, aut coincidere, cum alia lege Regni Portugalliæ, in qua *l. 4. tit. 50. §. 2.* filiis, & filiabus familias prohibetur, mutuum sine consensu patris accipere, Molin. enim *dict. disput. 391. versic. cit.* loquens de mutuo in ll. Castellæ, & Portugalliæ filiis prohibitam, sic inquit: *Simile aliud, latius ad hunc extensum, concessum est in Castella filiis familias, & minoribus, qui sine consensu parentum, tutorum, aut curatorum aliquid per se, aut interpositam personam, credito emunt, de quo disput. 261. dictum est. Nec minora incommoda ex mutuis filiorum familias, quam ex emptionibus credito nata in his Regnis, (nempe Portugallia, & Castella) sunt, sequi.* Fragos. cit. etiam idem absolutè, & sine distinctione, videtur amplecti adducens ad probationem legem Castellæ, nulla facta mentione de Portugallia, ubi ea lex filiis ementis credito non datur.

8 Confirmatur eadem obstantia; quia ubi est eadem ratio, ubi eadem debet esse juris dispositio; ut est DD. axioma, apud Barbos. *tract. de axiomat. juris, axioma 197. num. 3.* & id ostenditur ex jure, & DD. at negari nequit, eamdem rationem, quæ datur in cit. Ordin. ut mutuum filiis prohibeatur, dari etiam, ut illis prohibeatur sub credito aliquid emere.

9 Non, inquam, obstant, dicta iis numeris, quia respondetur primò, eam legem Castellæ prohibentem filiis absque voluntate patris aliqua credito emere, non extendi ad Portugalliam, in qua ea lex non datur; nam lex pœnalis, ut est ea lex, ad aliud non extenditur Regnum. Nec axioma DD. *ubi datur eadem ratio, dari debet eadem juris dispositio*, habet locum in pœnalibus, ut cum pluribus inquit Barbos. *ibi num. 6.*

10 Respondeo secundò, dato quòd axioma in pœnalibus etiam habeat locum, & quòd ea Castellæ lex extendatur ad Portugalliam propter eamdem rationem, quæ datur in lege Portugalliæ; filiis sine consensu patris mutuum petere, prohibente; in præsenti caso non habere vim; nam lex citat. Portugalliæ prohibet tantùm filiis sine consensu patris accipere pecuniam mutuam, non tamen triticum, oleum, vinum, &c. ut fatetur Fragos. *citat. num. 300.* ergo non datur eadem ratio, quòd prohibeatur emere triticum credito, oleum, vinum, &c. nam cùm lex sit pœnalis, in appellatione pecuniæ, venire nequit frumentum, nec triticum, quod à Pudentiana credito fuit emptum.

11 Respondeo tertiò, eam legem Castellæ in Portugallia non obligare, in qua ea lex non datur; quidquid in contrarium autumassent Cabed. Caldas, Bernard. Greva, & alii apud Emmanuel. Barbos. *in Remiss. ad Ordin. l. 3. tit. 64. in principio, numer. 16.* ex eo fundamento, quia hoc Regnum iidem Regi Hispaniæ subdebatur; Nam præterquam quòd hoc Regnum jam non Regi Hispano, sed Lusitano subditur; nullo unquam tempore Regno Castellæ fuit initum accessoriè, sed æquè principaliter suis legibus fuit relictum independenter à legibus Castellæ; ut antea regebatur, dum naturales habebat Reges; & sic colligitur ex Bartol. Petr. Barbosa, Cabed. & Stephan. Gratian. quos refert Emmanuel. Barbos. cit. qui tamen has dictas oppositas sententias conciliare intendit, dicens: deficiente lege bujus Regni, posse reccurri, omissis legibus Imperialibus, ad leges Castellæ. Hæc tamen conciliatio admittenda non est; quia oppositum decisum est in *Ordin. Regia l. 3. tit. 64. in principio, & §. 1.* ubi statuitur, quando casus, de quo agitur, decisus non fuerit per legem stylum, aut consuetudinem Regni, si agatur de materia, quæ afferat peccatum, decidatur per sacros Canones, & si peccatum non afferat, secundum leges Imperiales, nulla unquam facta mentione de legibus Castellæ, sic Fragos. *part. 3. de Regim. Reip. Christ. lib. 3. disp. 6. §. 2. n. 50.* doctissim. Pegas. *resolut. forens. cap. 4. n. 150. & seqq.*

12 Respondeo quartò, præsentem casum, cùm in Ordin. non comprehendatur, decidi debere juxta dispositionem juris Canonici, quia in eo agitur de materia peccati; nam ut dictum est num. 5. omnes minores, & à fortiori majores vigintiquinque annis, in foro conscientiæ contractibus stare tenentur; & quoad præsentem casum benè ostenditur ex Textu *in Regal. Locupletari, 48. de regul. jur. in 6.* ibi: *Locupletari non debet aliquis, cum alterius injuria, vel jactura*, etsi Pudentiana non teneretur ad restituendas mensuras tritici credito emptas, cum injuria, & jactura alterius, locupletaretur. Vide Gloss. ibi; ubi plura affert exem-

exempla ex legibus Imperialibus hanc responsionem confirmantia.

QUÆSTIO XXXV.

An in duplici venditione, & bovis separatim, & bovis cum vitula conjunctim, usura saltem palliata intervenisset?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Ubi non est culpa, pœna non est imponenda.*
3 *Usura formalis provenit ex lucro mutui, tamquam debito.*
4 *Præsumptio usuræ palliatæ, cum diversitate personarum in contractu purificatur.*
5 *Non datur usura in revenditione, si non constat de contractu inito de re postea revendenda.*
6 *Testimonio post ratificationem standum.*
7 *Intra limites justi pretii potest credito res vendicari.*
8 *Non datur usura, quando res modo venditur supremo, modo infimo pretio.*
9 *Negotiator potest adducere in considerationem lucrum cessans.*
10 *Propositio damnata hunc contractum revenditionis, non comprehendit.*

1 PRomotor Justitiæ Ecclesiasticæ cujusdam Diœcesis hujus Regni libellum interposuit contra quemdam reum nomine Marcum, illum pro usurario accusando. Contrarietate se defendit Marcus, & probatione pro utraque parte data, Vicarius Generalis contra Marcum sententiam protulit. In eo libello duo continebantur casus. In primo dicebatur, dictum reum emisse quamdam bovem ex Petro, pro pretio quatuor millium regalium Lusitanorum, & absoluta venditione, ipsum reum Marcum ipsam bovem reliquisse locatam ipsi Petro venditori pro uno anno, pretio octo mensurarum sequalis, *vulgò centeo.* Elapso eo anno, eam iterum vendidit ipsi Petro credito pro majori pretio, scilicet pro quinque millibus regalibus Lusitanis. Secundus casus in eo libello contentus, erat; reum Marcum alteri vendidisse homini credito aliam bovem cum vitula, pretio septem millium, & quingentorum regalium Lusitanorum, cùm plus non valeret, quàm sex millibus regalibus, præsenti pecunia. Et semper pro usura judicatum fuit, res vendere credito pro majori pretio, quo de præsenti valent. Quæritur, An lata sententia sit valida quoad utrumque casum? Quoad primum sit.

§. I.

An sit usura locare pro uno anno unam bovem octo mensuris sequalis, hoc est, centeni eidem ex quo fuit empta?

2 Respondeo, sententiam latam à R. Vicario Generali esse revocandam, & reum Marcum esse absolvendum à casibus, de quibus accusatur; quia usuræ culpam non commisit. Et ubi non est culpa, pœna non est imponenda, ut probatur ex Text. *in l. Aliud est, ff. de verbor. signific.* & aliis juribus, quæ expendit Barbos. *in l. Ubi pactum, C. de transact.* Mascard. *consil.* 128. *num.* 2. & DD. quos refert Barbos. *in tract. de axiom.* 181. *num.* 1. *& seqq.* Quòd verò reus Marcus culpam non commiserit, probatur ex seqq. rationibus.

3 Prima, quia usuram formalem non commisit: hæc enim sumitur pro lucro ex mutuo immediatè proveniente, tanquam debito, ut cum communi Doctores tradunt Rebel. *de obligat. justit.* 2. *part. lib.* 8. *quæst.* 2. *num.* 3. *&* 4. Card. de Lug. *tom.* 2. *de justit. disput.* 25. *sect.* 2. *num.* 6. Sed in dictis casibus mutuum formalem non intervenit. Et in primo casu libelli, illam palliatam, in ea venditione non commisit; quam emere boves ad eos locandos, ut ab illis recipiantur redditus, est contractus licitus, & in praxi habitus in toto Portugalliæ Regno; ut licitum est emere equum, mulum, ad eos locandos; ut dictum est *supra quæst.* 33. Hoc enim ex jure gentium approbatur, ut Jurisconsulti colligunt *ex l. Ex hoc jure, ff. de just. & jur.* & in particulari ex D. Thom. 2. 2. *quæst.* 66. *art.* 2. *ad primum*, Covarruv. *Regul. peccatum* 2. *part.* §. 12. Marsil. *de reddit. part.* 3. *cap.* 25. *num.* 10. & aliis, quos citavi *supra dicta quæst.* 33. ubi de Just. hujus contractus, plura adduxi pro parte affirmativa in contractu usuræ palliato.

Secunda ratio: Quia reus Marcus bovem post emptionem ipsi Petro venditori non locavit, nec eam in suis reliquit manibus, sed alterius agricolæ dicti Gondizalli, qui cum Petro convenit, quomodo illi placitum fuit sine dependentia, & interventu Marci, ut à magno testium numero probatur. Quare tota præsumptio alicujus usuræ palliatæ ratione talis venditionis, juxta doctrinam Gabriel. *in* 4. *dist.* 15. *quæst.* 11. *art.* 3. *dub.* 3. & aliorum apud Card. de Lug. *tom.* 2. *de justit. disput.* 26. *sect.* 13. *num.* 204. *in fine*, manet purgata, cum diversitate personarum, ut etiam ostendunt Petrus Navarra *lib.* 3. *de restit. cap.* 2. *num.* 27. Lessius *lib.* 2. *de justit. cap.* 21. *num.* 3. Layman. *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 16. *num.* 16. *sect.* 5. 4

Et à fortiori ostenditur; quia reus in emptione bovis, contractum non iniit cum Petro de illa bove, illi postea revendenda; nam cessante hoc contractu, & lege id prohibente, quæ in nostro Regno non datur, ut legenti nostram *Ordin. Reg. l.* 4. *tit.* 67. §. 8. patebit, non datur usura, nec injustitia in illa venditione, ut cum Navar. Lopes, Banes, Salon. Angel. Silvest. Garcia, Angel. Rodrig. Salas, Lessio, & aliis, quos afferunt, & sequuntur Dian. 1. *p. tr.* 8. *resol.* 33. Card. de Lug. *cit. n.* 205. 5

Nec obstat dictum Petrum in actu Visitationis dixisse reum Marcum sibi bovem sub contractu locationis reliquisse. Non, inquam, obstat, quia respondetur primò, in ratificatione testimonii Petrum in rei favorem se declarasse; & testes omne sustulerunt dubium, omnes particularitates explicando, quæ in hoc contractu concurrerunt. Respondetur secundò; quia in venditione bovis credito, contractus de ea locatione non concurrit; nec etiam de revenditione, ut ex actis constat. 6

Tertia ratio sit: Petr. Navar. Less. Layman. *cit.* & Card. de Lug. *proximè num.* 104. cum communi DD. sentiunt; quòd intra limites justi pretii, possit aliquis vendere credito carius eam rem, etiam proprio domino ex quo illam viliori pretio emit præsenti pecunia. Et in hoc sensu interpretantur Navar. *cap. Qualitas num.* 45. *distinct.* 5. *de pœnit.* Covarruv. *resolut.* 2. *cap.* 3. *num.* 2. *l. In causa*, 2. §. *Pomponius, ff. de minor.* ergo jurando testes, ut constat ex actis, bovem, quam reus Marcus revendidit, valere valde bene, tempore revenditionis dicta quinque millia regalia præsenti pecunia, non est dubitandum in dicta revenditione, maximè, quando facta fuit credito, & non præsenti pecunia. 7

Quarta: quia omnes DD. asserunt, res tria habere pretia, supremum, mediocre, & infimum; & numquam esse usuram, dolum, aut fraudem, vendere aliquem pro pretio supremo, quod pro infimo emit, maximè si credito vendidit, ut videre est apud Cardin. de Lug. *proximè*, Castr. Palaum *tom.* 6. *de Just. commut. disput.* 5. *punct.* 2. *num.* 7. & ex antiquioribus Scot. *in* 4. *dist.* 15. *qu.* 2. *art.* 2. Major. *ibidem quæst.* 40. Gabriel. *Regul.* 4. Navarr. *in Manual. cap.* 13. *numer.* 79. Cajet. 2. 2. *quæst.* 77. *art.* 1. *ad finem*, Petr. Navarr. *lib.* 3. *de restit. cap.* 2. *numer.* 8. & alios. 8

Quinta, quia reus suis pecuniis negotiatur, & vendendo bovem pro majori pretio, quàm illam emit, poterat in considerationem lucrum adducere, quod ex illa pecunia cessabat; quod est licitum, & ab usura immune, quando fines justi pretii non transgrediuntur, ut defendunt Gloss. *in cap. Conquestus, de usur.* Major. *in* 4. *dist.* 15. *quæst.* 3. Cajetan. 2. 2. *quæst.* 78. *art.* 1. Navarr. *in Manual. cap.* 17. *num.* 211. Petr. Navarra *dict. lib.* 3. *de restit. cap.* 2. *num.* 288. Valent. *tom.* 3. *disput.* 5. *quæst.* 20. *part.* 2. *conclus.* 3. Lessius *lib.* 2. *de justit. cap.* 20. *nu.* 80. Molin. *tom.* 2. *disp.* 316. Layman. *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 26. *numer.* 8. *sect.* 5. Covarruv. 2. *variar. cap.* 3. *numer.* 6. Card. de Lug. *disput.* 26. *de Justit. num.* 104. *vers. Tertiò*, Castr. Palaus *proximè dict. punct.* 12. *num.* 4. & alii. 9

Nec obstat, quòd Innocentius XI. in suo Decreto incipiente, *Sanctissimus D. N.* anno 1679. 4. Martii hanc damnavit propositionem, ut minimum tanquam scandalosam, & in praxi perniciosam: *Contractus Mohatra licitus* 10

§. I.

An conductores fructuum Abbatiæ, in foro conſcientiæ, gabellam, vulgò *Sizam* reſtituere teneantur?

2 Reſpondeo, teneri. Moveor primò, & principaliter, quia hæc gabella, quæ apud Luſitanos dicitur *Siza*, Oppidis, Villis, & aliquibus Civitatibus per incapitationem imponitur: ſed data fraude, & fictione conductorum, damnum oppido Abbatiæ infertur, majus illo, quod ab ipſo debetur; quod eſt injuſtum: ergo. Minor probatur, quia conductores redditoum populi, ſeu oppidi tenentur cum aliis ejuſdem oppidi ſolvere illam ſummam pecuniæ; in incapitatione deſignatam, non tamen Sacerdotes, & Abbates ex ſuis redditibus: ergo ſi dicti conductores, non ut conductores, ſed nomine Abbatis redditus Abbatiæ colligant, gabellam non ſolvant. Oppida plus juſto gravarentur, quia ſolvent partem, & forſan in majori ſumma, quàm conductores ſolvere debebant: tenentur ergo dicti conductores in foro conſcientiæ eam ſummam gabellæ ipſi populo, ſeu oppido reſtituere, nec plus juſto gravetur. Ita expreſsè ea alia incapitatione Sanchez *lib. 2. conſil. cap. 4. dub. 10. num. 6.* Cardin. de Lug. *diſp. 36. de juſt. num. 48.*

3 Secundò moveor, licèt minus principaliter: quia ex Juſtitia non obſervata, oritur reſtituendi obligatio, ſed tributum ſizæ, ut diximus, in hoc Regno ſæpius deciſum fuit, eſſe juſtum: ergo ab illis conductoribus erat ſolvendum. Minor oſtenditur, quia circa id tributum, & juſtitiam illius commiſſum fuit examen viris doctiſſimis de mandato Joannis II. in comitiis Eboræ celebratis anno 1481. & Joannis III. in Conventibus habitis anno 1521. apud oppidum de Torres-novas, & iterum in aliis Eboræ anno 1535. & ab illis fuit deciſum, id tributum ſizæ eſſe juſtum, & Regi ſolvendum, ut videre *eſt in libro continente Regni comitia cap. 74. & 75.* Ex his infert Fragoſ. *1. p. de Regim. Reip. Chriſt. diſput. 8. numer. 18. verſ. Ex qua reſolutione*, ſizam deberi in conſcientia, nec poſſe ſaltem regulariter deſraudari, & ſi deſraudetur, eſſe reſtituendam, quia communiter juſte reputatur: ergo licèt oppidani ex defectu horum conductorum, non cogerentur plus juſto gravari, non poterant ipſi conductores ea uti fraude, ut ab hoc tributo liberarentur.

4 Nec obſtat primò, quòd ſi alicui Rex aliquid certo, & liquido deberet; nec ab illo id commodè obtinere poſſit; poterit is ſibi ſatisfacere deſraudando gabellas, & ipſam ſizam, non obſtante damno, quod infert ipſis gabellariis, & exactoribus ipſius ſizæ, ut communiter docent TT. cum Sanchez *lib. 2. conſil. cap. 4. dub. 48. numer. 2.* Card. de Lug. *dicta diſput. 36. de juſtit. ſect. 5. num. 76.* Molin. *tract. 2. diſput. 674.* Leſſ. Vaſq. Turrian. Navarra, Bonacin. Molfeſ. Barbol. à S. Fauſto, Malder. Vega, & aliis, quos referunt, & ſequuntur Fragoſ. *cit. dicta diſput. 8. num. 43.* Dian. *2. part. tract. 2. miſcel. reſolut. 16.* Sed dictis conductoribus Rex plura debet, quæ ab illo commodè obtinere nequeunt; ergo poſſunt ſibi ſatisfacere fraudando ſizam eo modo. Non, inquam, obſtat, quia reſpondetur, negando conſequentiam: non enim benè arguitur à majori ad conſequentiam; nam major, quam admittunt citati; non habet locum, quando ſiza eſt incapitata in aliquo oppido, villa, aut Civitate: in hoc enim caſu, non poteſt quis non ſolvere, nec ſizam deſraudare, licèt Rex illi plura debeat: nam in hoc caſu, qui fraudando gabellas, ſeu ſizam non ſolvit, damnum incolis illius oppidi infert, qui omnes tenentur ſolvere, v. gr. millia ducata, quæ ſumma per incapitationem eſt illi oppido impoſita; & ſi unus ea illis non ſolvat, maximè conductor fructuum Abbatiæ, qui in majori ſumma ſolvere ſolet; damnum omnibus aliis infert, qui tenentur ea millia ducata Regi ſolvere; at citati DD. pro majori, loquuntur de gabellario, ſeu exactore gabellarum, qui nomine Regis gabellas recipit, cui gabellas poſſunt creditores Regis deſraudare, ut ſe compenſent pro debitis, quæ ab ipſo Rege commode habere nequeunt. Sic Sanch. *cit. num. 3.* Card. de Lug. *proxime n. 78.*

5 Non obſtat ſecundò, quòd plures DD. ſuſtinent, fraudentes gabellas, non teneri ad reſtitutionem, quia leges illas imponentes, vel ſunt pœnales, quæ juxta multorum ſententiam apud Dian. *part. 1. tract. 10. reſolut. 17. & 20.* non obligant in conſcientia; vel non debentur, niſi petantur, ut dicunt Angel. Navar. Beja, Duard. quos refert, & ſequitur Dian. *cit. reſolut. 19.* & probabilem fatentur Leſſius *lib. 2. de juſtit. cap. 33. dub. 8. nu. 59.* Bonacin. *tom. 2. tract. de Contract. diſput. 2. quæſt. 9. punct. 1. numer. 3.* & alii. Sed dicta ſiza à lege impoſita, vel eſt pœnalis, vel non petitur: ergo dicti conductores illam deſraudantes ad reſtitutionem non tenentur, quia ab illis ſiza non petitur, nec petenda eſt, quia fingunt ſe nomine Abbatis fructus Eccleſiæ recipi. Non, inquam, obſtat, quia reſpondetur, quamvis eæ ſententiæ ſint probabiles, & oppoſitæ probabiliores, non tamen habere locum, quando ſiza eſt incapitata in aliquo oppido, propter damnum, quod incolis infertur; ſi omnes ſecundum ſuum intereſſe non currant, ut ex dictis conſtat.

6 Non obſtat tertiò, quòd dicatur, contractum cum Abbate celebratum ſuper fructus Eccleſiæ, fuiſſe redditum nullum, & invalidum; quia ſcriptura de illo condita fuit à conductoribus rupta, & ſciſſa; ſicut invalidum dicitur teſtamentum prius validum, & legitimè conditum, ſi ſcienter in totum, vel in partem, quoad partem ſubſtantialem, ab ipſo teſtatore rumpatur. Ut cum Molin. *tr. 2. diſput. 153. verſ. Dubium vere eſt*, Vaſqo. *in opuſc. de teſtam. cap. 2. dub. 1. num. 6.* Cardin. de Lugo *tom. 2. de Juſt. diſp. 24. num. 55.* (qui in caſu occurrenti conſulendi ſunt.) Non, inquam, obſtat, quia reſpondetur, teſtatorem rumpentem teſtamentum, noluiſſe amplius valere: at rumpentes ſcripturam contractus conductionis, noluiſſe illum annullare, ſed illud palliare, ut ſic poſſint aſſerere, ſe eſſe veros Abbatis receptores, & non conductores eorum redditùum.

§. II.

An prædictis conductores ad decimam eorum fructuum teneantur?

SVMMARIVM.

7 *Occaſio ſolvendi decimas ex fructibus Eccleſiæ.*
8 *In foro conſcientiæ omnes tenebantur eam ſolvere decimam.*
9 *Conductor eam non tenebatur ſolvere decimam.*
10 *Abbas tenebatur ſolvere decimam juxta contractum locationis.*

7 Poſt invictiſſimi Regis noſtri Joannis IV. acclamationem, cum Regnum eſſet facultatibus exhauſtum, & ad Regnum, naturalemque defenſionem, redditus Regni, & Regis non ſufficerent, ſtatutum fuit à Prælatis pro ſuis ſubditis Eccleſiaſticis, & à Rege pro ſæcularibus, conſilio doctiſſimorum virorum præcedente, ut omnes tam Eccleſiaſtici, quàm ſæculares decimam partem redditùum ſuorum bonorum in belli auxilium tribuerent. Et cùm neceſſitas eſſet urgentiſſima, & non ſufficerent ſæcularium bona, nec expectari poſſet Sum. Pontificis conſenſus, abſque boni communis periculo, Eccleſiaſtici de mandato ſuorum Ordinariorum decimas pendebant, & executio per miniſtros Eccleſiaſticos fiebat, eo ſuavi modo, quo fieri poterat. Hac tempeſtate dicta locatio, & conductio fructuum Eccleſiæ Abbatis celebrata fuit, & pro eo tempore procedit propoſita quæſtio.

8 Et ſupponimus, dictam contributionem decimarum fuiſſe juſtam, omneſque ad illam teneri, ut teſtatur doctiſſimus Themud. *in deciſ. Archiepiſcop. Vlyſſip. tom. 1. deciſ. 93. num. 2.* ibi: *In quibus terminis ſine metu cenſurarum Bullæ Cœnæ Domini, & aliarum juris Canonici clerus tenetur contribuere, non ſolum pecuniis, ſed ſuis bonis, & perſonis pro defenſione Regni, & bono communi, ceſſantibus omnibus privilegiis, exemptionibus, & immunitatibus, urgente hac neceſſitate, &c.* idem fatetur *tom. 3. deciſione 308.* allatis pluribus DD. Et quòd hæc contributio, ſeu tributum in conſcientia debeatur, videatur Cardin. de Lug. *diſput. 16. de juſtit. num. 18. & 21.*

9 His ſuppoſitis, ad quæſt. in tit. propoſitam, reſpondeo, non teneri dictos conductores ad decimam fructuum Eccleſiæ reſtituendam. Ratio eſt, quia Abbas, ex fructibus

ſuæ

suæ Ecclesiæ, decimam solvere tenetur: ergo à conductoribus ea iisdem fructibus alia non debetur decima: aliàs iidem fructus duplici decima gravarentur, quod justum non est.

10 Nec obstat, Abbatem solùm secundum arbitrationem fructuum suæ Ecclesiæ decimam solvere, conductores verò juxta interesse, & lucrum, ex ea conductione habitum. Non, inquam, obstat, quia respondetur, Abbatem locantem fructus sui beneficii, decimam solvere teneri juxta id, quod ad illum provenit, ex contractu locationis, & præciso hoc contractu, juxta æstimationem eorundem fructuum; & cum in præsenti extet præsumptio, fructus non fuisse locatos, Abbas decimam juxta æstimationem solvere debebat; & si hæc non adæquet pretium locationis, excessum tenetur restituere juxta stylum aliarum Ecclesiarum, quarum fructus locantur; & sic conductores ab hac restitutione, meo judicio, absolvo; nam de suo interesse, & aliis suorum bonorum redditibus alia non debetur, nisi illa, quam ab executoribus Regiis juxta æstimationem ab illis petitur.

QUÆSTIO XXXVIII.

An mutuatarius dubitans de pignore resumpto, teneatur illud mutuanti restituere?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *De scrupulo ex levibus fundamentis orto, non est curandum.*
3 *Si catena reassumpta est æqualis ponderis tradita in pignus, nec illam multum excedit in pretio, potest dubium deponi, aut illud cum mutuante dissolvi.*
4 *Cum dubio non datur præscriptio.*

1 PHilippus certam pecuniæ summam Jacobo dedit mutuam, sub pignore catenæ aureæ, soluta pecunia, & reassumpta catena, dubitat Jacobus an sit sua, quam tradidit in pignus; & per multos annos in hoc dubio persistit. Quæritur an cum hoc dubio catenam possit retinere?

RESOLUTIO.

2 Respondeo: si hoc verè dubium non sit, sed merus scrupulus ex levibus fundamentis, seu suspicione, ortus, de illo non curandum, sic communiter DD. quos latè refert, & sequitur Castr. Palaus *to.1. tract.1. disput.4. de conscient. scrup. punct.1. num. 1. & 2.*

3 Si tamen catena reassumpta est æquali ponderis, nec multum excedit, de eo dubio non esse curandum. Quòd si etiam de his dubitet, & perpensis hinc inde rationibus judicium efformare non possit probabile, sed adhuc hæret anceps, tenetur cum ipso Philippo, aut cum aliis dubium resolvere.

4 Fateor tamen, per ipsos plures annos possessionis ipsius catenæ, illam non præscripsisse, quia ipsam possessionem cum dubio incepit; cum dubio autem rei possessionis. non datur præscriptio, ut colligitur *ex l. Bona Fidei, ff. de acquirend. rer. dominio, & l. 1. C. de usucap. transformand.* & tradunt cum communi DD. Molin. *tractat. 2. disput. 63. conclus. 1.* Lessius *lib. 2. de justit. cap. 6. dub. 3. & 4.* Layman. *lib.3. summ. sect.5. tract.1. cap.8. n.10.* & alii, quos affert, & sequitur Castr. Palaus *tom.7. disput. unic. de justit. in genere, punct.27. §.7. num. 1.* Et si cum hoc dubio, per ipsos, & amplius annos præscriptionem desiderabat, & expectabat, existimans eam catenam sui superiorem; à peccato non excusabitur.

QUÆSTIO XXXIX.

An uxor, maritum hæreticum convictum coacte admittens, possit bona ad suam partem pertinentia, capere, occultare, donare, & alienare?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Potest ex ipso jure, & DD.*
3 *Uxor potest capere, alienare, &c. ad conservandam suam partem, quando maritus eam profudit in actibus illicitis.*
4 *Uxor suum jus non amittit, admittens maritum coactè.*
5 *Uxor non tenetur alere maritum, quando ille habet parentes, aut consanguineum ex jure naturali illum alere potentem.*

QUidam, in publico fidei actu, ut vocant per sententiam fuit convictus de Judaismo, & condemnatus, suaque bona fisco adjudicata. Hæc uxor non ignorans, ad suam domum, & societatem illum admittere noluit. Cæterum justitia sæcularis eam coegit ad illum admittendum, & cohabitationem. Quæritur: An ea bonis ad suam partem pertinentibus, possit donare, capere, occultare, vel quocumque modo alienare? 1

RESOLUTIO.

Respondeo, posse. Ratio est, quia ubi primùm maritus fuit convictus, & ut hæreticos declaratos, potest uxor authoritate propria, & nulla expectata sententia illum non admittere, etiam ad fidem redditum; quia illi divortium conceditur perpetuum; sic cum Barbos. Covar. Graff. Ludov. Lopes, Henriq. Soto, Sanchez *lib.10. de matrimon. num.20.* ibi: *Dicendum est minimè desiderari sententiam divortii specialem, sed judicium illud Ecclesiæ requisitum, nihil aliud esse, quam sententiam judicis Ecclesiastici, qua declaratur, illum esse hæreticum, qua sententia data sine ulteriori separationis sententia, integrum est catholico omnino divertere;* Idem habet aliis in locis. Conveniunt Repertorium *inquisit. verb. Fornicatio, §. sed fornicatio,* post Abbatem Rodrig. *tom.3. in addit. ad summ. cap.82. conclus.4.* Lessius *lib.2. de stat. Relig. cap.41. num.29.* Fagund. *tom. 1. lib.1. in prim. decal. præcept. cap.24. num.10. in fine,* Cardin. de Lug. *de fide, disput.22. sect.3. num.58.* Basil. Pont. *de matrimon. lib.9. cap.22.* Fragos. *part.3. de Regim. Reip. Christ. disput.5. §.5. num.8.* Leand. *part.2. tract.9. disp.26. quæst.43.* & alii, quos referunt: sed hæc uxor, ex sententia data, erat à marito separata, & separationem in divortium perpetuum continuavit: ergo statim, quo matrimonium fuit separatum per divortium perpetuum, uxor mansit cum dominio integro, & administratione suorum bonorum propriorum absque dependentia mariti, ut in jure est manifestum; & per consequens cum potestate capiendi, occultandi, donandi, & alienandi eodem modo, ac si non esset conjugata, *l. Si quis post hac, C. de bon. præscript.* ibi: *apud eam firmiter,* permaneant. Et hæc sua bona, authoritate propria, capere potest, post bona viri publicata, Sanch. *lib.2. decal. cap.17. num.3. in fine.* 2

Hæc confirmantur, & corroborantur ex doctrina Lessii *lib.2. de justit. cap.12. dub.14. num. 87.* & aliorum, quos refert, & sequitur Leand. *proximè tract.2. disput.2. qu. 13.* asserentium, posse uxorem secreto auferre, & capere omne, quod sibi visum fuerit, ad suam partem, & dotem conservandam; quando maritus eam in actibus illicitis, prodigalitatis, compotationem, largarum donationum, ludorum, & inhonestarum mulierum profudit: ergo etiam dicta uxor potest occultare, & impendere, ut sibi placuerit; siquidem maritus suam in illicitis, & criminibus perdidit. 3

Nec obstat primò, quòd uxor hoc jus amisit, maritum ad suam societatem, & cohabitationem admittendo; nam hac admissione, adulterium spirituale mariti remisit. Non, inquam, obstat, quia respondetur, eam mariti admissionem 4

nem

nem fuisse coactam, & injustè violentam: violentia autem injusta, eam à jure, quod possidebat, privari non poterat.

9 Nec obstat secundò, quòd uxor maritum hæreticum, & jam emendatum alere teneatur; ut plures docent, apud citandos. Non, inquam, obstat, quia respondetur cum Sanchez *lib.9. de matrimon. disput.4. num.27.* Bonacin. *to.2. disput.6. in 4. decal. præcept. quæst. unic. punct.7. numer.8.* Fragos. *3. part. cit. disput.6. §.1. num.28.* & aliis quos refert, & sequitur Leand. *part.3. & decal. part.2. disput.2. quæst.6.* ad id non teneri, quando maritus parens habet divites, & alium consanguineum, qui de jure naturali eum possit alere. Materia hujus quæstionis per novam legem Serenissimi Regis Petri II. jam cessavit, qua statuit, quòd omnes de Judaismo convicti ab his Regnis exterminentur, & sub pœna capitis ad illa non redeant.

QUÆSTIO XL.

An jocalia, & supellectiles ab sponso sponsæ donata, soluto matrimonio, ad collationem venire debeant?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Venire non debent, contra Fagund.*
3 *Oppositum in Regnis Castellæ in praxi habetur.*
4 *Quæ mittuntur ab sponso sponsæ, non sunt, ut tempore matrimonii sponsa ornatior accedat.*

1 CUm esset desponsatus Leo vir nobilis, & dives; Mariæ etiam nobili, & diviti, illi jocalia, & supellectilia misit, quæ duobus millibus aureis constare poterant. Post initum matrimonium, & filios genitos, defunctus est Leo. Quæritur: An Maria jocalia, & supellectilia, ad partitionem cum filiis, conferre teneatur?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, conferre non teneri. Ratio est, quia ponderatis personarum circumstantiis, dicendum est, Leonem donasse, & ea jocalia, & supellectilia, Mariæ esse voluisse. Et in hoc casu procedit *l. Veterum, C. de donat. ante nuptias,* cum aliis, quæ pondetantur à Sanchez *lib.6. de matrim. disput.18. num.2.* Molin. *tract. 2. disp. 290. in principio,* Fragos. *part.3. de Regim. Reip. Christian. lib.2. cap.4. §.1. num.11. vers. Nisi maritus,* Barbos. *in l. Quæ dotis, num.80. ibi: Verius igitur est, etiam magna, videri maritum nobilem donare. Prout ob eandem rationem verba dubia prolata à nobili, videntur donationem importare, ff. solut. matrimon.* Castr. Palaus *tom. 5. de sponsal. disput. 1. punct.13. §.1. num.4. quando datur in aliqua regione consuetudo;* & hæc datur, & observatur, practicaturque in his Portugalliæ Regnis, ut inquit Molin. *cit. versic. Quintum:* ergo Maria ea jocalia, & supellectilia conferre non tenetur. Fateor tamen Fagund. *lib.4. de justit. cap.13. num.4.* oppositum defendere.

3 Nec obstat primò, quòd plures dicant, mulierem ea jocalia, & supellectilem non sibi, ut propria afferre, quando cum sua dote, & arrhis exire elegit; ut Maria exit; ut pluribus relatis, tenet Fagund. *proximè num.22.* Non, inquam, obstat; quia respondetur, eos DD. loqui, de eo, quod practicatur in Regnis Castellæ, juxta *l. Tauri 52. collecta in nova recopil. l.4. tit.2. l.5.* ut dicunt Sanch. *d. lib.6. disput.22.* Molin. *cit. disp.390. vers. Secundum est;* at justa jus commune, potest mulier exire cum sua dote, arrhis, & tota sponsalitia largitate, ut tradit Barbos. *in rubric. ff. solut. matrim. 3. part. num.10. & 112.* quod jus in hoc Regno sequitur; deficiente in illo lege aliud disponente, juxta dicta supra q.30. n.11. & 12.

4 Nec obstat secundò, plures DD. censere, illud, quod sponsæ ab sponso mittitur, esse, ut illa tempore matrimonii ornatior, & honorabilior accedat, ut videre est apud Molin. *d. disp.290. vers. Quartum est.* Non, inquam, obstat, quia respondetur, hæc non habere locum in præsenti casu, in quo Maria sufficienter habebat quo ornata accederet. Unde cessat ea præsumptio, quoad sponsum; & standum est dictis.

QUÆSTIO XLI.

An in contractu societatis cujusdam navis emptæ, oneratæ, & deperditæ, damnum stare debeat pro utroque socio, quando alter illorum illam misit ad partem non designatum?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Damnum navis deperditæ ad utrumque socium pertinet, ex jure, & DD.*
3 *Unus socius absque alterius consensu potest communem domum locare, quando ex non locatione, illis sequitur damnum.*
4 *Sicut domus ædificatur ad habitandum, sic navis ad navigandum.*
5 *Socius potest facere in re communi, quod voluerit, si quod facit ambobus sit utile.*
6 *De Consensu sociorum navis ad aliam civitatem non designatam in contractu navigavit, ex quo sequitur, quando detur utilitas, de consensu unius tantum socii, posse ad non designatam navigare ex DD.*
7 *Quando navis ad Civitatem designatam navigare non potest, utilitati societatis convenit, quod ad aliam naviget.*
8 *Consuetudo Mercatorum in foro est, quod in similibus casibus standum citat. judicio administratoris navis.*
9 *Non disposuit Socius contra voluntatem alterius socii, nec contra l. Sabinus.*

HErmenegildus, & Recaredus, Navem ad determinatam Civitatem navigantium, emerunt; quia Hermenegildus in ea suos redditus annuos habebat; & Recaredus in ea habitans, convenientiam in commercio ipsius Civitatis. Onerata, & parata navi ad navigandum, nuntia pervenerunt, eam Civitatem ab inimicis fuisse captam. Quibus nuntiis post aliquod tempus navis exonerata, ut aliæ, quæ in eodem portu ad eam Civitatem, exoneratæ fuerunt. Videns Hermenegildus navem, ad navigandum ad eam Civitatem, esse impeditam, & in mari sine nautis, qui de ea curarent, ad Septentrionem oneravit, ex omni necessario ad navigandum abundanter providens, in societatis utilitatem, absque consensu Recaredi absentis. Civitatem, & portum destinatum tenuit, negotiumque ibi peregit; & in renavigatione tempestatibus naufragium passa fuit. Quæritur: An damnum navis deperditæ, Hermenegildo, qui eam in Septentrionem misit, absque consensu Recaredi, stare debeat; an sine aliqua distinctione, utriusque damno? 1

RESOLUTIO.

Respondeo, in his circumstantiis, damno utriusque socii, stare debere. Moveor sequentibus rationibus. Prima, quia Hermenegildus nihil egit contra naturam contractus, cum Recaredo initi: nam usus directus qualiscumque navis est, navigare, ut inquit Textus *in l. Arboribus evulsis, §. Navis,* ibi: *Licet naufragium immineat. Navis enim ad hoc paratur, ut naviget, ff. de usufruct. & l. Utique, §. culpa,* ibi: *Culpa non intelligitur, si navem petitam tempore navigationis transmeare misit, licet ea perierit: nisi minus idoneis hominibus eam commiserit, ff. de rei vendicat.* Latèque demonstrat Stracha *de mercatur. 2. part. tit. de navib. nu. 62.* ex doctrina Gloss. *in l. si navis, ff. de rei vendicat.* Et data impossibilitate navigandi ad portum ab ipsius sociis designatum, bene cogit Hermenegildus suum munus, mittendo navem ad eas partes, ex quibus commodum, & utilitatem communem reportare poterat. Maximè cum navis, post ea nuntia, cum magnis expensis, & damnificatione, non per breve tempus, in eo portu esset. 2

Secunda ratio, quia juxta juris principia, & communem DD. resolutionem, potest unus socius sine alterius consensu, damnum communem locare, quando ex locatione ambobus sequitur utilitas, & emolumentum; & è 3

con-

contra ex non locatione illis sequitur damnum, & in hoc casu alter socius consentire debet, & irrationabilis reputabitur, si repugnet; ut tradunt Bartol. *in l. Hæc distinctio, §. cum fundum, ff. locati*, Jason. *in l. Quo minus, n. 261. ff. de flumin.* Decius *in l. 1. num. 22. C. qui testament. facere possunt*, Ruin. *volum. 4. consil. 143. num. 3. & volum. 5. consil. 65. num. 7.* & alii plures, quos laté citat, & sequitur Surd. *volum. 1. consil. 43. num. 8. & 9.* Ea qua doctrina aperté sequitur, potuisse Hermenegildum, sine voluntate Recaredi, onerare navem, & illam mittere in Civitatem Septentrionis; siquidem de utilitati societatis tractabat, & damnum vitare volebat, quod ex non navigatione, navi resultabat.

4 Nec obstat, quòd citati DD. proximè loquuntur de locatione domus, & nos de navigatione navis. Non, inquam, obstat: nam sicut domus ad habitandum, ædificatur; sic navis ad navigandum, ut num. 2. ea ipso jure dictum est.

5 Confirmatur primò eadem ratio secunda, quia ex eodem principio asserunt DD. posse socium facere in re communi, quod voluerit, sine alterius socii consensu, si id, quod facit, sit ambobus utile: quia in his circumstantiis alter socius, illud non potest prohibere, quia rationabilitati deficiat; quæ in contractuum executione requiritur, ut tradunt Berous *volum. 3. consil. 131. num. 11.* Paulus *in l. In re communi, num. 3. ff. de servitut.* & notat Gloss. *in l. Sabinus, ff. commun. divid.* ac Surd. *lib. 2. dict. consil. 53. num. 9. & 10.*

6 Secundò confirmatur, quia post emptionem dictæ navis ad illam determinatam Civitatem navigandum, de amborum sociorum consensu, ad navigandum Masanganum conducta fuit. Hac supposita particularitate, benè procedit communis DD. resolutio, asserentium, posse unum socium locare rem, cui placuerit in societatis utilitatem, & alterum obligare socium ad contractui standum, si res solita erat locari, ut tradunt Bald. *in l. 1. in fine, C. qui testament. facere possunt*, Jason. *ibidem num. 25. & in l. Quo minus, numer. 139. ff. de flumin.* Ripa *ibidem*, *num. 138.* Surdus *dict. consil. 143. num. 11. lib. 1.* ubi similem casum decidit: in quo duo fratres domum communibus expensis ædificarunt, & illorum alter eam locavit, & num. 16. sic concludit: *Non est permittendum, quod frater cervicosus possit sua negligentia, vel malitia obesse fratri vigilanti, qui utitur re communi, ad usum destinatum.*

7 Tertia ratio: nam quando navis non potest navigare ad portum, & civitatem designatam in contractu, tacitè in eo contractu intelligitur, socium illius habentem administrationem, posse in eam partem mittere, quæ sibi videtur utilitati societatis conveniens, ne usus talis navis amittatur, quin alter socius contradicere possit: nam in similibus actibus, semper censetur expressum id, quod probabiliter exprimeretur statim in contractu; si in mentem impedimentum veniret, quod accidentaliter evenit, ut colligitur *ex l. semper in stipulationibus, ff. de Regul. juris, & l. Ultima, ff. quæ res pignori*, & laté probat Mantic. *l. 14. tit. 35. num. 150.* & cum pluribus Barbos. *tract. de axiom. 89. num. 13.*

8 Quarta ratio: quia per magnum instrumentorum numerum probatur, quod juxta consuetudinem, à mercatoribus in foro communiter, & universaliter receptam, semper maneat in similibus casibus in judicio admiratoris navis, illam mittere ad hos, aut alios portus, in quibus rationali fundamento societatis utilitas speratur. Et hæc consuetudo pro lege reputanda est, ex traditis à Thesauro *decis. 41. num. 1.* & aliis DD. juxta *Regul. deprecatio, ff. ad l. Rhodiam, Autheut. de usu nautarum, §. fin. collat. 9.* Strach. *tit. de Navig.* Senter. *de Sponsf. mercat. part. 3. num. 85.*

9 Nec obstat *l. Sabinus, ff. Commun. divid.* in qua dicitur, non posse, socium uti, nec disponere de re communi extra finem in contractu determinatum, absque consensu, & voluntate alterius socii, ut constat ex traditis per Thesaur. *d. dec. 41. nu. 13.* Non, inquam, obstat, quia ea dictis patet Hermenegild. non disposuisse tu contractu societatis contra voluntatem Recaredi, quia in eo, quod disposuit, juxta suam voluntatem disposuit, & meritò rationalem, ut ex dictis constat.

QUÆSTIO XLII.

An facta electione legatario à testatore, eligendi supellectilem, quam maluerit, si obligatam aliquo onere eligat, ad illud teneatur onus?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Res vendita, & legata transit cum suo onere.*
3 *Onus reale sequitur rem; personale, personam.*

Testator ex suis bonis Athanasio supellectilem, quam ipse eligeret, legavit. Elegit lineum involucrum, *vulgo peza de linho*, ex qua textrici, juxta loci consuetudinem, septem mensuræ debebantur; de quo debito testator mentionem in testamento fecit. Quæritur, An textrix ex ipso lineo involucro, aut ex aliis testatoris bonis suum habere debeat salarium? 1

RESOLUTIO.

Respondeo, teneri Athanasium ex ipso lineo involucro, textrici solvere solitum salarium. Hoc ostendo ex hac duplici ratione; prima est, quia sic colligitur ex *Ordin. Reg. l. 4. tit. 3. in princ.* ubi dicitur, si res alicui obligata, alteri vendatur, transire cum suo onere; idem habetur *in l. Is cui opus, ff. de Novi operis renunciat.* & aliis, & DD. quos laté citat Barbos. *tract. de Axiom. 199. num. 5.* at lineum involucrum hoc onus sibi habebat annexum: ergo facta ab Athanasio de lineo involucro electione, ad salarium tenetur. 2

Secunda ratio, quia onus alicui rei annexum, vel est reale, vel personale; si est reale transit cum ipsa re, & non pertinet ad personam, & si est personale, personam sequitur, & ad illam pertinet, & non ad rem, ut colligitur *ex l. ultim. §. Lucius, ff. de contrah. empt.* & aliis apud cit. Barbos. *num. 6.* sed onus solvendi mercedem textrici erat annexum ipsi texturæ telæ, & non testatori; quia ex ipsa tela erant solvendæ tot mensuræ: ergo ab electore telæ solvendum est salarium, & non ex bonis testatoris. Imò addo in casu, quo dictum onus esset personale, & in bonis testatoris non daretur, ex quo textrici, solveretur, ipsa textrix esset ipsi Athanasio in salario præferenda, quia in ea tela haber hypothecam, ut colligitur *ex l. 5. ff. Qui potiores in pign.* Videatur Lessius *lib. 2. de Just. cap. 15. dub. 4. num. 26.* 3

QUÆSTIO XLIII.

An à creditore fieri possit compensatio pro debitis certis, & dubiis in pecunia à debitore ante mortem sibi tradita ad alia debita, post mortem solvenda?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non potest Theodulus se compensare pro damnis litium, contra voluntatem defuncti.*
3 *Rejicitur ratio Fernand. & Theoduli.*
4 *Mandatum exequendum post mortem, morte mandantis non expirat.*

Alexander morbo laborans, coram Juvenale, septem millia ducatorum, Theodulo ad prosequendas lites tradidit, dicens, quòd in casu, quo in illis (ut timebat) non vinceretur, ea illis Theodulus, & Juvenalis pro damnis, & sumptibus in iis litibus gestis, usque ad suam mortem judicatis, & post mortem judicandis, satisfactionem sumerent. Tradidit etiam Juvenali suorum debitorum cathalogum, littera Theoduli exaratum, quo debita, iisdem septem millibus ducatis solvenda, continebantur, quæ solvenda esse, volebat. Defuncto Alexandro, & nulla data jactura (ut timebatur) in iisdem septem millibus ducatis; intendit Theodulus, eam summam pecuniæ, in sua potestate habens, debitorum particularium, 1

rium, quæ sibi ab Alexandro debebantur, compensationem facere; Hac ductus ratione: Quia negligens suorum bonorum esset gestor, si pecuniam debitoris in suis habens manibus, aliorum debitis prius, quàm suis consulat. Bona autem sibi debita, in quodam albo separatim proposito, in triplici erant differentia: Prima eorum, ab eo in litibus Aleaandri specialiter factorum; secunda eorum, quæ in catalogo jam allato continentur; Tertia illorum (ut inquit) ostendet, & ostendit aliqua sibi ab Alexandro deberi. Circa hæc, tot erunt quæsita in hac quæst. resolvenda. Adverto tamen prius, huic Theoduli intentioni repugnare Juvenalem, dicentem contra eum, Catalogo debitorum ab Aleaandro dictato, & manu Theoduli scripto, esse standum. Conveniunt verò meæ stare sententiæ, ut ad unguem steterunt.

§. I.

An Theodulus in tradita pecunia pro damnis, & sumptibus ex litibus, ante, & post mortem Alexandri gestis, sibi soli possit compensare?

2 Respondeo, non posse: sed consideratis sumptibus, & damnis, servata æqualitate simul cum Juvenale, eorum compensationem facere debet. Ratio est, quia in conscientia ad id tenetur, ex quasi contractu cum Alexandro inito, præsente Juvenale. Qui contractus dicitur *Mandatum*, *l. 1. §. unico*, ibi: *Mandatum nisi gratuitum, nullum est, nam originem trahit ex officio, atque amicitia ff. mandat. vel contra:* at hic contractus ea amicitia, & gratuito, in præsenti intervenit; Quia Theodulus illos septenos mille ducatos accepit gratuito expendendos (casu, quo in litibus Alexander non vinceretur) primò pro damnis, & sumptibus ex litibus gestis, non solùm ab ipso Theodulo, sed etiam à Juvenale, ut constat ea dictis num. 1. & catalogo debitorum ibi: Et cum hic contractus, in utilitatem Alexandri mandantis fuisset, & Theoduli, ac Juvenalis mandatariorum, ibi existentium, Theodulus tenetur, ut conventum fuit, mandatum adimplere. Sic Molin. *tract. 2. de Iust. disp. 548. in princip.* & expressius ea ipso jure, pluribus allatis textibus, *disp. 549. vers. Quamvis ante acceptationem*: ergo sibi soli non potest, ex illa pecunia, quin etiam interveniat Juvenalis compensare.

3 Nec obstat primò ratio, quam Theodulus *n. 1.* adduxit ad sibi compensandum ex pecunia in suis manibus habita, relicto Juvenale, & aliis creditoribus, in catalogo debitorum comprehensis; quam rationem jam attulit Fernandes *in Exam. Theolog. moral. p. 4. cap. 5. §. 13. numer. 4.* apud Dian. *p. 3. tract. 3. miscell. resol. 10.* his verbis: *Quia non teneris ita rebus alienis providere, ut tuarum facias jacturam, & manibus sinas labi, quæ præ illis habes; neque est lex, quæ illum ordinem in compensatione præcipiat.* Quæ verba, non ut propria Theoduli, in suam utilitatem adducta, sed ex authoritate hujus authoris illi maximè facere videntur, ut sibi compensci soli, Juvenale, & aliis relictis. Non, inquam, obstat, ea ratio, nec etiam tanti Doctoris authoritate roborata. Nam de illa inquit Tambur. *to. 1. l. 8. decal. cap. 5. §. 7. n. 5.* nihil aliud præter admirationem, habere. Quare ea ratio non admittitur in iis casibus, in quibus compensatio juxta opinionem aliquorum, locum habere potest. Vide Card. de Lug. *to. 1. de Iust. disp. 16. à nu. 126.* Tambur. *proximè per totum §. 7. citatum.* Dian. *loco allato*, & plures quos hinc inde citant. In præsenti tamen casu, eæ opiniones non habent locum. Ratio est, quia Theodulus ex manibus Aleaandri illa septem millia ducatorum accepit, ut in illius vita, & post suam mortem illa eo modo distribueret, quo inter ipsos fuit conventum, & non alio; eamque pecuniam Theodulus, ut procurator Alexandri, suo nomine, retinebat, ad illam distribuendam eo modo, quo sibi ab Aleaandro mandatum fuerat: ergo non poterat pro suis tantum debitis, se compensare, & deficere illis, ad quæ per contractum, & Fidem datum, tenebatur; nec pro aliis eatra catalogum, debitorum, quæ in mentem, tempore contractus, non venerunt.

4 Nec obstat secundò, quòd mandatum, morte mandandantis expirat, *l. Mandatum, C. Mandati*, & aliis: at Aleaander post dictum mandatum, jam erat defunctus. Non, inquam, obstat, nam si mandatum sit de re, quam mandatarius post mortem mandantis exequuturus est; morte mandantis non expirat, ut inquit Gloss. *in l. Mandatum cit.* & habetur *l. Si verò §. fin. ff. Mandati*, & tradit Molin. *tr. 2. disp. 263. vers. Dixi mandatum*: at Theodulus ea septem millia ducatorum ab Alexandro accepit ad illa expendenda in iis, quæ post suam mortem Aleaander decernit expendenda: ergo non potest illos eapendere in compensationem suorum debitorum, quin ad eam compensationem Juvenalem admittat, in iis tantum sumptibus, quæ ea sumptibus litium resultarunt.

§. II.

An Theodulus facere compensationem possit in dictis septem millibus ducatis, omissis debitis, quæ sunt in catalogo debitorum, ab Alexandro dictato, & à Theodulo scripto?

SVMMARIVM.

5 *Non potest. Nec in ea summa, quæ ex dictis in catalogo Iuvenali erat tradenda.*
6 *Non solum, quia illi erat debita, sed in casu, quo illi fuisset donata, & à Iuvenale acceptata.*
7 *Compensatio non datur, quando ex illa sequitur scandalum.*
8 *Nec in aliis debitis catalogi, quorum creditores ex alio illa non poterant recuperare.*

Respondeo, non posse. Ut tamen clarius procedamus; 5
In eo catalogo debitorum, duo erant debita, in quibus Theodulus intentabat suorum debitorum facere compensationem. Primum erat debitum quadringentorum, supra quadraginta, & septem millia regalia Lusitana, quæ ex dictis septem millibus ducatis Juvenali tradenda erant. Secundum erat debitorum, quæ creditoribus, nullum habentibus chirographum eorum debitorum, solvenda erant.

Quod attinet ad primum, censeo non posse Theodulum, in eo debito, quod Juvenali solvendum est, pro suis debitis sibi compensare. Ratio est, quia debitorum compensatio locum non habet in pecunia alterius, ut asserunt Molin. *tom. 3. disp. 691. vers. Quinta*, Card. de Lug. *to. 1. de Iust. disp. 16. nu. 90.* & communiter ab omnibus defenditur: sed illa quadringenta, & quadraginta super septem millia regalia erant Juvenalis, quæ Alexander illi designavit, in catalogo debitorum, manu Theoduli scripto, & coram illo, ipsi Juvenali tradito, & acceptato: ergo super illa compositio fieri non potest.

Hæc resolutio est adeo certa, ut existimem, non solùm 6
non posse Theodulum, in ea pecunia facere compensationem suorum debitorum, casu, quo dicta pecunia erat debita; sed etiam in casu, quo fuisset donata ipsi Juvenali, & ab illo acceptata, ut fatentur Vasq. *in Opusc. de restit. c. 5. §. 1. dub. 8. n. 46.* Card. de Lug. *cit. n. 110.* Tambur. *l. 8. Decal. tract. 2. c. 5. §. 4. n. 1.*

Ea hac ratione alia sequitur, scilicet: non habere locum 7
compensationem, quando ex illa sequitur scandalum, aut alterius detrimentum, ut inquit Molin. *dict. disp. 691. vers. Tertia:* at si Theodulus, se compenset in illis quadringentis supra quadraginta, & septem millia regalia, sequitur scandalum, & Juvenalis detrimentum. Nam coram ipso Theodulo, mandavit Aleaander, quòd ipsi Juvenali ea traderetur summa, & quòd ab ipso Theodulo in Catalogo debitorum scriberetur. Et ita disponitur *in l. 1. Cod. Mandat. cit.* ibi: *Item sive rogo, sive volo, sive mando, sive quocumque alio verbo scripseris, mandati actio est.*

Quod attinet ad secundum, etiam assero, non posse 8
Theodulum se componere in reliquis debitis catalogi, etiam si à creditoribus noluissent acceptata; sed in conscientia ipsis creditoribus restitutionem facere teneri. Probatur, quia ea contractu, inter ipsum Theodulum, & Alexandrum, inito; juxta *l. proximè citatam*, in quo contractu promisit Theodulus Aleaandro omnia debita in eo catalogo comprehensa, solvere: ergo in iis debitis cópensare se non potest. Sic docent Molin. *to. 2. disp. 560. vers. verum autem*, Castr. Palans *to. 7. de just. commut. disp. 1. punct. 16. §. 2. n. 13.* Card. de Lug. *to. 1. de just. dis. 16. n. 111.* & expressius Vasq. *in*

Opusc. de restitut. cap. 5. dub. 8. numer. 47. in fine, ibi : *Secus esset si Petrus misisset debitum Joanni: tunc enim Joannes pateretur manifestam injustitiam , si ei debitum illud clam auferretur, nisi aliunde ipse ita commodè posset suum debitum recuperare, quia scilicet ipse chirographum habet, & alia requisita*. At cum creditores Catalogi aliunde non habeant, ex quo sua debita recuperare possint, si Theodulus ea debita ex eo residuo illius summæ pecuniæ non solvat, non potest, in illo suorum debitorum compensationem facere, quin prius creditoribus solvatur.

§. III.

An solutis supra dictis debitis, possit Theodulus in residuo septem millium ducatorum, pro suis debitis particularibus, sibi compensare?

SUMMARIUM.

9 *Potest pro debitis liquidis, & certis.*
10 *Etiam in casu, quo dentur alii creditores magis privilegiati , & anteriores.*
11 *Non potest, quando debita non sunt liquida, & certa, & talia non sunt, quæ habentur in albo Theoduli , num. 6. 8. 9. & 10.*
12 *Non est liquidum, quod habetur n. 6.*
13 *Nec quod habetur num. 8. de mutatione loci, & salario sui laboris.*
14 *Compensatio non habet locum pro damnis, ex casibus fortuitis.*
15 *Si jacturæ superventa, ob executionem mandati, erant necessariæ, & rationales, de illis potest dari compensatio.*
16 *Nec liquidum est, quod habetur n. 9.*
17 *Nec debita, quo habentur n. 10.*

9 Respondeo, posse debita sua Theodulum compensare in eo residuo summæ pecuniæ, si ea debita sint liquida, & certa. Hæc resolutio est communis. Illam amplectuntur Molin. *tom. 3. de Iust. disp. 691. num. 1.* Vasq. *in Opusc. de Restit. cap. 6. §. 3. dub. 5. nu. 3.* Sanch. *l. 6. Decal. cap. 3. n. 7.* & Clar. *l. 4. consil. cap. 1. dub. 14. num. 12.* Soar. *de leg. l. 5. cap. 18. numer. 20.* Villal. *tom. 1. summ. tract. 1. disput. 17. numer. 7. & aliis citat.* Card. de Lug. *tom. 1. disp. 16. num. 94.* Tambur. *tom. 1. l. 8. decal. tract. 7. cap. 5. §. 1. numer. 2.* & alii.

10 Hæc doctrina est vera in præsenti casu, in quo Alexander est defunctus, licet alios habeat creditores anteriores, & magis privilegiatos, & ad illorum satisfactionem aliam non habeat pecuniam, nisi hanc præsentem, quæ est in manu Theoduli, ad supra debita, quæ manent satisfacta, & adhuc superest residuum. In hoc enim potest Theodulus sua debita liquida, & certa sibi compensare. Card. de Lug. *cit. n. 126.* Tambur. *proximè §. 7. n. 2.* Vide etiam Molin. *tr. 2. disp. 536. n. 46.* Dian. *p. 3. tr. 5. resolut. 10. & p. 5. tract. 13. resol. 79.*

11 Secus dicendum, quando debita non sunt certa, nec liquida. Sic Tambur. *cit. §. 3. num. 1.* & alii citati. Non enim licet pro debito non liquido solutionem capere certam. Et talia videntur, quæ in tertia differentia suorum debitorum à Theodulo in quodam albo, numeris distincto, designantur *n. 6. 8. 9. & 10.*

12 Non enim videntur liquida in num. 6. dicti albi contenta. Quia Alexander jam defunctus, de illis vivus in catalogo debitorum à Theodulo scripto, mentionem non fecit; nec præsumitur, talia debita contraxisse: si enim illa contraxisset, in d. Catalogo ea designaret, ut alia designavit. Et si illi è memoria excidissent, Theodulus, qui Catalogum debitorum scribebat, illa ut propria, memoria tetinebat, & Alexandrum commonere poterat, & ad mentem illa adducere. Ut autem aliquis se compensare possit, necesse est, quòd debitum ita sit moraliter certum, ut debitor in conscientia teneatur ad illud explendum, ut invenitur apud Dian. *part. 2. tract. 16. resolut. 46.* Hanc autem in conscientia obligationem Alexander, & Theodulus non cognoverunt.

13 Nec debitum num. 8. allatum habet locum in compensatione. Quia in præsenti casu intervenit, mandati contractus (ut dictum est) quin Alexander Theodulo promisisset salarium, aut aliam mercedem pro loci mutatione, pro negotiis gerendis, nec pro aliis incommoditatibus, quæ rebus Theoduli interim obvenerunt. Nec Theodulus ex iis erat hominibus, qui salarium voluisset, aut satisfactionem sperasset, nec timore eorum damnorum, & incommoditatum supervenientium Alexandri negotia reliquisset. Et in his circumstantiis communiter docent DD. in conscientia nihil deberi; ut doctè, & latè ostendit Molin. *tract. 2. de Iust. disp. 548. vers. juxta hæc, & vers. sequent.*

Additur, nec etiam compensationem ob casus fortuitos deberi, nec magnæ jacturæ in ludis, & bonis, quæ ob negotia Alexandri Theodulo obvenerunt. Hæc enim mandanti non imputantur, quamvis occasione mandati evenissent: illis enim, quæ casu fortuito contingunt, dum mandatum exequebatur, non competit actio mandati, ad id repetendum à mandante, ut constat ex *l. Inter causas , 26. §. Non omnia*, ibi: *Nam hæc magis casibus, quam mandato imputari oportet , ff. Mandati*. 14

Cæterum, si per occasionem mandati Alexandri bonis Theoduli aliqua supervenisset jactura, quæ non subvenisset, si negotiis Alexandri non esset addictus, & eæ jacturæ ad executionem mandati erant necessariæ, & rationabiles, bene potest Theodulus super ipsis bonis se compensare. Sic cum Barthol. & aliis Silvestr. *verb. Mandatum* , Molina *dict. disp. 548. vers. Dubium verò est*. In consideratione tamen, jacturæ ludorum, mutatio habitationis in civitatem, venire non deberet; licèt si ad civitatem non veniret, & in illa non habitaret, eas jacturas non pateretur; nam hæ ex actione mandati, non subvenerunt, sed ex superfluis occasionibus. 15

Nec etiam debitum *num. 9. adductum* potest dare jus ad compensationem in dicta summa, seu residuo pecuniæ ; quia non est liquidum. Nam Alexander dum vitam agebat, ex iis, quæ recepit, & debebantur patri Theoduli , ipsi Theodulo tertiam partem tribuit, ut debebat, & constat: non constat tamen, quòd aliquod recepisset debitum, ex quo non contribuisset; & cùm hæredes non habuisset, & creditores simul cum judice in sequestrationem suorum bonorum ingressi essent; ab illis paginas accepti potest recuperare, in ea parte, quæ ad illum attinet. Ex quo patet, debitum non esse liquidum, nec pro illo se compensare posse. 16

Nec debita num. 10. comprehensa; cum etiam non sint liquida, de illis fieri non potest compensatio, juxta *supra dicta n. 11.* Ex his tamen inter dictos Theodulum, & Juvenalem resultavit amicabilis compositio. 17

QUÆSTIO XLIV.

An quis, pro pignoribus debitis, se compensare possit cum debito pecuniario, quod debet?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Pro foro externo justitia illi assistit.*
3 *Pro foro conscientiæ etiam potest.*
4 *Forum internum ab externo non differt, si hoc falsa non nitatur præsumptione.*
5 *In occulto compensatio fieri potest in diversa specie.*
6 *Compensatio habet locum, quando alia via res debita recuperari nequit; ita ordinarie, non tamen in aliquo particulari casu.*
7 *Damnis, quæ ex compensatione sequi possunt, potest occurri.*

GRegotius duos filios, & majoratum habens à Domitilla certa jocalia commodata exegit; & postea de ejus licentia, ad impensa matrimonii filii natu majoris , ea oppignoravit; & in suo testamento filio natu majori, in majoratu successuro, mandavit, quod dicta jocalia repignorasset, & Domitillæ restituisset. Defuncto parente ; hæc filius non implevit: imo in actis protestatus fuit , in bonis liberis parentis, se nolle, esse hæredem, nisi inventarii beneficio. Et quamvis bona parentis libera, ad omnia debita non sufficiant, ad repignorationem in bona parte , sunt 1

sunt sufficientia. Filius natu minor, postea Domitillam ducens, majoris fratris, in debito jocalibus inferiori, est debitor; quod debitum frater major ignorat. Quærit, an in foro conscientiæ in hoc debito se compensare possit, pro debito jocalium, quod illius frater non restituit, nec restituet?

2 Hoc quærit pro foro conscientiæ, nam pro externo stare justitiam, certò existimare potest. Primò, quia redditus majoratus, & bonorum coronæ per biennium, sunt ad repignotationem abunde sufficientes; & ex illis satisfacere tenetur ex ipso jure, quia debitum jocalium ob impensas, in matrimonio fratris majoris factas, contractum fuit. Sic disponente *Ordin. Reg. l. 4. tit.* 101. *in princip.* & assentientibus DD. Molin. *tract.* 2. *disp.* 641. *numer.* 8. Phæb. 1. *part. decis.* 84. *in fine*, citant Valasc. *consult.* 116. at ibi nihil ad hoc punctum. Expresse tamen id tradunt Rebell. *de Obligat. just. part.* 2. *l.* 7. *q.* 9. *numer.* 16. Fagund. *in* 4. *decal. præcept. l.* 4. *cap.* 2. *numer.* 4. & alii, apud Emman. Barbos. *in Remiss. ad cit. Ordin.* Secundò, quia frater natu major in sua potestate habet omnia bona libera à suo parente relicta, quin ea ad partitionem redducere velit, quibus magna ex parte, repignorationi satisfacere poterat. Vide infra *quæstion.* 49. §. 2. *per totum*.

R E S O L U T I O
quoad conscientiæ forum.

3 Respondeo, posse in foro conscientiæ sibi illum debitum compensare pro debito jocalium è fratre natu majori debito. Ratio est, quia licitum esse, constat; unum debitum cum altero compensare, seu extinguisse, ut habetur *Ordin. Regia l.* 4. *tit.* 78. *in principio*, ibi: *Nam æquius est, aliquem non solvere, quod debet, si altero tantundem debet, quam illud solvere, & postea repetere, ut rem non debitam, & ex l. Etiam si, Cod. de Compensat. & ex l. si ambo, l. Cum alter, & l. Idem juris, ff. de Compensat.* ibi: *Compensatio nihilominus locum habet ejus, quod invicem debetur*: ergo, si alia non obstent, licita est compensatio.

4 Non tamen obstant primò leges adductæ, quæ procedunt in foro externo, & nos loquimur de foro interno. Non, inquam, obstant; nam idem, quod leges decernunt, observandum in foro externo, observandum est in foro interno; si ipsæ leges falsa non nitantur præsumptione; ut aliquibus relatis DD. sustinent Sanch. *l.* 1. *de Matr. disp.* 5. *nu.* 20. *post medium*, & *disp.* 21. *num.* 2. Sot. *de Iust. l.* 4. *q.* 5. *art.* 3. *vers. arguitur*, Covarruv. *in cap. Cum esset n.* 7. *de Testament.* Escob. *in Theol. moral. tom.* 3. *l.* 24. *sect.* 2. *dub.* 15. *n.* 102. Marc. Paul. Leon. *de Dispensat. pro foro consc. fol.* 60. *vers. Neque audiendum*: at dictæ leges falsa non nituntur præsumptione.

5 Nec obstat secundò, quia juxta illas leges, ad legitimam compensationem videtur requiri, quòd compensatio fiat de re ejusdem speciei cum illa, quæ debetur, aut saltem in rebus consumptibilibus, ut innuit *Ordin. cit.* ibi: *de quantitate ad quantitatem*; unde de quantitate ad speciem, vel è contra; non est licita compensatio, ut cum Menoch. Surd. Rivio, Joseph. Ludovic. Persian. tradit Emman. Barbos. *in Remission. ad cit. Ordin. num.* 3. & Sylvius apud Dian. *part.* 2. *tract.* 3. *miscell. resol.* 46. aut ut saltem fiat de rebus consumptibilibus, Medin. *Cod. de Restit. qu.* 11. at in præsenti casu compensatio non fit de specie ad speciem, si fiat de debito cum jocalibus, quæ debentur. Non, inquam, obstat, quia respondetur, illas leges loqui de compensationibus, quæ fiunt publicè, nec negant, etiam fieri posse de specie ad speciem; quæ tamen ut rectè fiant, conventionem partium exigunt, aut sententiam judicii; ut videre est *Ordin. cit.* §. 7. & 8. & non loquuntur de compensatione occulta, ut nos in præsenti. Et in hac potest fieri compensatio de una, ad alteram speciem; ut cum Valer. Petr. Navarra, & Rebello sentit Dian. *proxime cit.* Nec dissentiunt Molin. & Vasq. apud Cardin. de Lug. *tom.* 1. *de just. disp.* 16. *sect.* 5. *nu.* 92. asserentes compensationem fieri debere, cum minori debitoris dispendio, quo possit, nobis non adversantur; ut constat ex modo, quo facienda est dicta compensatio.

6 Nec obstat tertiò: quia ad justam, & licitam compensationem requiritur, quòd debitum alia via recuperari nequeat, ut communiter dicunt DD. apud Card. de Lug. *cit. num.* 91. at frater natu minor potest sua jocalia recuperare, illa à fratre natu majori petendo, vel potestatem judicis implorando, juxta patris testamentum, & Ordin. Regiam, pro foro externo citatam, sua jocalia restituat. Non, inquam, obstat, quia respondetur, jam semel, atque iterum fratrem natu minorem sua jocalia inutiliter petiisse. Non tamen authoritatem judicis auder implorare, ne amicitia fraterna litibus, & scandalis frigescat. Et in his terminis, posse dictum fratrem compensatione occulta uti, tenet cum Valer. Malder. & Villal. Dian. *cit.* & Tambur. *l.* 8. *Decal. tract.* 2. *c.* 5. §. 1. *n.* 3. Nec Card. de Lug. cit. cum Vasq. quem citat, nobis contrariatur, quia illius limitatio, in nostro casu non concurrit.

Nec obstat, quòd etiam ad justam compensationem requirant DD. quòd ex illa, alii tertio damnum grave non sequatur; sequetur tamen ipsi fratri natu majori, quia bona libera à patre relicta, ad omnes creditores non sufficiunt, & primo illis obligabitur solvere, quam sit solvendo. Secundò ad solvenda iterum jocalia, quæ jam per compensationem occultam, jam sunt soluta. Non, inquam, obstat, quia respondetur cum distinctione: vel enim ipsi creditores parentis sunt privilegiati juxta *Ordin. cit. titul.* 101. *in principio*, quia debita à parente fuerunt contracta ob obsequia Regno, aut Regni impensa, aut ob sustentationem, & liberorum educationem, vel ob solutionem stipendiorum servitio famulorum debitam, vel propter sumptus in aliquo matrimonio factos; & sic *ex numer.* 2. constat, redditus biennes majoratus esse sufficientes ad omnia ea debita solvenda, & alia non dabitur jactura fratri; hac enim via omnis alia cessat; si tamen creditores eo Ordin. privilegio caveant; & bona libera non sufficiant, omnes simul cum fratre minore concurrent, quia compensatio in jocalibus facta, ignoratur; & sic non tenebitur frater minor illis aliud solvere, nisi bona libera, quoad suam summam, in quo dictus frater aliud non patitur damnum. Nec etiam solvitur secundum, si jocalia restituantur; nam tunc poterit debitum, quo jocalia compensavit, restituere; aut mandare suis hæredibus, quod illud restituant, casu, quo jocalia restituantur. Si placet videatur Card. de Lug. *cit. numer.* 87. *in fine*, & Tambur. *numer.* 4. Hæc in alio sensu discutientes. Vide *citat. locum quæst.* 49. 7

Q U Æ S T I O XLV.

An facta nominatione cujusdam officii apparitoris, sub conditione solvendi certam pensionem uni tertio, & soluta per aliquod tempus, denique judicis authoritate non soluta, adhuc à nominata in foro conscientiæ debeatur; & non debita, teneatur nominans illi tertio facere compensationem?

S V M M A R I V M.

1 *Facti species.*
2 *Non tenetur Marcellinus in foro conscientia pensionem solvere.*
3 *Non tenetur ex promissione facta, nec ex receptatione officii, sub ea conditione.*
4 *Norbertus non poterat gravare Marcellinum ea pensione.*
5 *Conditiones, ut locum habeant in contractibus, debent esse juxta jus commune.*
6 *Nominans ad emphyteusim Ecclesiasticam de pacto, & providentia gravare non potest nominatum.*
7 *Consentiens conditioni apposita, ad illam tenetur, quando non inducitur prohibitio, sub aliqua pœna.*
8 *Norbertus famulum compensare tenetur.*

NOrbertus cujusdam arcis præfectus maximus, *vulgo Alcaidemor* ad officium apparitoris, *vulgo Alcaide pequeno*, Marcellinum nominavit sub conditione, solvendi singulis annis cuidam famulo suo in servitiorum remunerationem, viginti millia regalia Lusitana; & eam non solventem, famulus ad ipsum officium nominans maneret. Per aliquod tempus eam solvit Marcellinus pensionem; deficit tamen, eam solvere nollens. Et cum esset postulatus, 1

sententiam in sui favorem obtinuit, io qua dicebatur, nominationem fuisse legitimam, & ad pensionem non teneri. Quæritur 1. An in foro conscientiæ eam pensionem teneatur Marcellinus solvere ex promissione, & conditione emissa. 2. An dato, quòd non teneatur, arcis præfectus in eodem foro teneatur, vel eam solvere pensionem famulo, vel ei tradere dictum officium, siquidem jam ad illud nominavit?

RESOLUTIO.

2 Ad primum respoodeo, non teneri Marcellinum in foro conscieotiæ eam pensionem solvere, nec ex facta promissione, nec ab acceptatione officii, facta sub ea conditione. Ostenditur ex sequentibus rationibus. Prima: quia ea, quæ disponuntur, & observantur in foro externo, censentur disposita, & observanda in foro interoo, quando illud forum falsa non nititur præsumptione, ut cum Covarr. Saoch. Soto, Escobar. & Marc. Paulo Leone diximus *supra q. 4. n. 4.* sed ex seotentia pro foro externo lata, quæ falsa ooo oititur præsumptione, Marcellinus eam non tenetur solvere pensionem: ergo nec eam tenetur in foro conscientiæ solvere. Et cuilibet senteotiæ standum, dum non constat ad ejus falsitate.

3 Secunda ratio, quia ideo Marcellinus teneretur ad eam pensionem solvendam, quia eam promisit, & sub ea conditione illud officium recepit: sed ex his non tenetur. Probatur, quia præfectus maximus arcis tenebatur illud officium alicui absolutè conferre, juxta formam *Ordin. Reg. jam citande*; absque aliqua conditione, alicui pensionem tradendi, ut bene infertur ex forma præsentandi hos apparitores apud *Ord. l. 1. tit. 75. in principio*; & quòd non vendantur, habetur *in dict. l. 1. tit. 93. in principio*; & expressius *l. 2. tit. 46. in principio*, ibi: *Nulla persona cujuscunque sit status, praeminentiae, sortis, & conditionis, que potestatem habeat ad donandum, aut quocumque modo sit, providere qualiacumque officia, qua ad nostrum fiscum, aut justitiam pertineant, non vendat, nec vendere jubeat ullum ex dictis officiis, nec pecuniam aliquam, pro illorum donatione*, &c. Quæ lex cùm loquatur indistinctè de omnibus cujuscunque status, conditionis, ac præeminentiæ; & non solum cujuscunque officii prohibeat venditionem, sed etiam pecuniam pro nominatione conferre; dictus Præfectus arcis Maximus, & terrarum dominus, in eo officio pensionem designare, non poterat, oec apparitor alicui illam promittere, aut conferre.

4 Tertia ratio: quia Norbertus illius oppidi dominus, ea pensione; nominatum Marcellinum gravare non poterat *ex l. Sejus, & Aucerius 27. ff. ad l. falcidiam*, in qua dicitur, sub cooditione fieri, non posse, quæ pure fieri jubentur: *at in cit. Ordin. dict. tit. 46.* statuitur, quòd sine aliquo onere pecuniarum eligatur, seu nominetur apparitor: ergo à Norberto Marcellinus ea pensione gravari non poterat.

5 Quarta ratio, quia conditiones, quæ in contractibus apponuntur, ut locum habeant, debent esse, juxta jus commune, ut decernitur *Ordin. Reg. l. 4. tit. 4. in principio*, ibi: *dummodo sit honesta, & secundum jus*; assentit Fagund. *l. 5. de just. cap. 8. numer.* 3. at conditio io nominatione dicitur officii designata, erat contra jus ipsum commune Lusitanum.

6 Quinta ratio, quia ideo nominans ad emphyteusim Ecclesiasticam de pacto, & providentia, nomioatum gravare non potest, quia nominat ex legis dispositiooe, seu ex domini directi mandato, ut cum pluribus diximus *supra q. 11. n. 2.* sed Norbertus ad dictum officium Marcellinum nominans, illum ex dispositione legis, & facultate à Rege concessa, nominavit: ergo illa pensione illum gravare non poterat.

7 Nec obstat, quòd Marcellinus ipsi pensioni, & conditioni appositæ consensit: volenti autem, & consentienti nulla fit injuria, *l. cum donationis, C. de transact.* & consentiens, sua jura perdit, & suo commodo censetur renunciare, *l. Cum quidam, ff. de administr. tutor.* & multa prohibita, de consensu partium tolerantur, *l. Pactum, ff. de Pact.* Non, inquam obstat, quia respondetur, eas leges eos consensus non admittere, imo illos respuere; nam illorum prohibitio sub pœna indicitur, quando *in dict. Ordin. Reg.* tam danti, quàm accipienti pecuniam, pœnæ indicuntur, ut ibi videre est. Et sic quamvis partium interveniat coosensus, id à l. oon toleratur; aliàs illarum crimina non punirentur; Nec etiam censetur Marcellinus suum commodum renuntiare, oempè officium apparitoris. Vide Castr. Palaum *tom. 7. de Just. commut. disp. 5. punct.* 18. *n.* 13. & 14. & Fragos. *mox citandum.*

8 Ad secundum quæsitum; respoodeo teneri Norbertum, absoluto triennio à Marcellino incepto, eum famulum ad illud officium oominare, aut alio modo servitia debita compensare. Ratio est, quia hic famulus jam fuit nominatus ad idem officium, & absque illius culpa non provisus, & pro meritis servitiorum poterat, ex consuetudine immemoriali; & tacita Priocipis licentia ei conferre, Fragos. *tom. 1. Regim. Reip. Christ. l. 1. disp. 2. §. 2. num.* 135. Si tamen hic famulus juxta formam requisitam ad electionem hujus officii apparitoris in *Ordin. l. 1. tit. 35. in princip.* idoneus non fuerit inventus; alia via illi satisfaciendum erit; nam per pensionem Noberto impositam, satisfactionem oon recepit; maximè si eam, quam per aliquod tempus recepit, primo loco restituere teneatur. Videatur Fragos. *ut num. 125. post medium.*

QUÆSTIO XLVI.

An decimæ non solutæ, tempore à jure præscripto, quia non fuerunt collectores, si occurrente necessitate, ab agricolis expendantur, solvendæ sint pecunia, aut fructibus ejusdem speciei, sequentis messis?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non potest beneficiarius eas decimas recipere majori pretio, quo illo anno valuerunt.*
3 *Non potest eas decimas pecunia recipere, sed in specie fructuum, easdem mensuras debitas; possunt, & jam pecunia recipi, de partium consensu.*

1 Vacante beneficio tempore, messibus proximo, & deficientibus beneficiario, & conductoribus, qui decimas colligerent tempore consueto, juxta *text. in cap. Cum homines, 7. de decim.* & Constit. hujus Archiepiscop. *l. 2. tit. 4. decret.* 3. quin voluntas, agricolarum, ad eas solveodas, deficeret; eas cum suis fructibus, in suis domibus receperunt. Proviso beneficio, beneficiarius suas decimas recipere voluit; & omnes non potuit; quia ab aliquibus ex necessitate concurrente, erant consumptæ. In reditu tamen sequentis anni jam appropinquantis, suas decimas recuperare intendit, eo majori pretio, quo anno elapso valuerunt. Quæritur 1. An id possit tuta conscientia? 2. Si ita non potest, quo pretio, aut qua specie, & mensuris, illas tutè recipere possit?

RESOLUTIO.

2 Ad primum, ex duobus quæsitis, respondeo, non posse beneficiarium eas decimas anno præterito oon solutas recipere eo majori pretio, quo eo annò steterunt. Ratio est clara, quia si cum agricolis contractum iniisset de solvendis, siogulis mensuris frumenti, vini, & olei majori pretio, quo illo anno valerent, & ille contractus esset usurarius, quia re vera noo esset venditio, sed mutuum cum usura, ut communiter docent DD. D. Thom. 2. 2. *q. 78. art. 2. ad 7.* ibi: *Expectatio pretii solvendi habet rationem mutui, & quidquid pro hac expectatione accipitur, vel exigitur, est usura.* Molin. *tr. 2. de just. disp.* 355. *vers. Conveniunt, & vers. Quamvis*, Lessius *l. 2. de Just. c. 21. dub. 6. n.* 51. Rebell. *de Obligat. just. p. 2. l. 9. q.* 11. *n.* 1. Toler. *l. 5. Summ. c.* 28. *n.* 1. Sot. *de Just. l. 6. q.* 1. quos affert, & sequitur Fagund. *ibidem l. 5. c. 31. n.* 7. Cardin. de Lug. *tom. 2. de Just. disp. 26. n.* 105. & omnes: ergo si ex contractu id noo est licitum, nec etiam præciso contractu, licitum erit. Vide *infra q. 49. in §.* 3.

3 Ad secundum quæsitum respondeo, non posse dictum beneficiarium pretium earum decimarum recipere, sed tantùm ipsas mensuras debitas. Ratio est, quia agricolæ, oulla facta conveotione, eas decimas cum suis fructibus ad suas domos collegerunt, ut illis præcipitur *in Constitut. loco citato*, quando non datur, qui illa colligat, venditio autem, aut emptio non datur, quando conventio, seu coosensus utriuſ-

utriusque contrahentis oon datur, ut constat *ex l. In venditionibus*, 9. ibi: *In venditionibus, & emptionibus consensum intercedere, palam est, ff. de Contrahend. empt.* at consensus oec beneficiarii, nec agricolarum hic intercedit: ergo frumeotum, vinum, & oleum, ad decimas pertineotia, agricolæ, & non pretium restituere tenentur. Si tamen agricolæ pretium earum decimarum velint restituere, pro valore, quem habebant, quando eas collegerunt, & beneficiarius consentiat. Ut fiat; nullum datur inconveniens.

QUÆSTIO XLVII.

Cuinam fur restituere teneatur decimas, quas furatus fuit à conductore illarum, cui post octo annos bona fuerunt confiscata ob hæresim, filium habenti catholicum extra patriam potestatem?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Omnes ea decimæ fisco restitui debent.*
3 *Filii parentis haretici condemnati, ab omni successione bonorum excluduntur.*
4 *Leges Manichaos, & alia fuerunt ab Ecclesia correcta.*
5 *Filius extra patriam potestatem, parente vivente, legitimam non habet.*

1 PRimus decimarum quantitatem furatus fuit à Feliciano, illarum conductore; qui conductor post annos octo à S. Officio captus, & convictus, confiscationem omnium bonorum sustinuit, similiter alii filii, excepto uno tantùm catholico, cujus nnoc extant descedentes. Pro parte hæredum Primi, illarum decimarum furatarum debitorum, Quæritur 1. An eas decimas teneantur in totum fisco restituere, aut aliquam illarum partem descendentibos filii catholici? 2. An possint sibi compensare pro tantundem, qood illis à fisco debetur? 3. Quo pretio mensuras decimarum debeant restituere, pretio currenti; aut pretio mensibus Maji, aut Junii currentis juxta illius oppidi consuetudinem?

§. I.

Cui debeant eæ decimæ restitui fisco in totum; aut in aliquam, filii descendentibus à catholico, partem?

2 Respondeo, omnes eas decimas restituendas esse fisco, & nullam illarum partem descendentibus à filio catholico. Prima pars probatur, quia hæreticis pœna confiscationis omnium suorum bonorum imposita est *in cap. Cum secundum leges, de haret. in 6.* & tradunt DD. Sanch. *in Summ. l. 2. c. 14. n. 1. & relatis*, Soar. Simanc. Vasq. Bonac. Castr. Palaus *to. 1. tr. 4. disp. 5. punct. 2. n. 1.* sed dictæ decimæ furatæ, erant Feliciani conductoris illarum, quorum bona fuerunt confiscata, ut bona hæretici convicti, & condemnati: ergo eæ omnes decimæ fisco restitui debent.

3 Secunda pars osteoditur, quia descendentes filii catholici in iis decimis furi sublatis, solùm poteraot succedere patri in ea parte, in qua poterat illarum pater, sed illarum pater, licet catholicus, suo parenti hæretico, convicto, & condemnato succedere oon poterat, nam à successione bonorum talium parentum excluduotur filii *ex cap. Cum secundum leges, cit.* & expressè *ex text. in c. Filii, c. Quicunque de haret. in 6.* & DD. Saocb. *cit. l. 2. c. 29. n. 9.* Girland. Farinac. Decian. Graff. & alii quos refert, & sequitur Castr. Palaus *cit. disp. 7. punct. 2. n. 4.*

4 Nec obstat primò, *l. Manichaos, & l. Cognovimus C. de haret.* in quibus filii catholici parentum hæreticorum, legitima non privaotur: at dictus filius erat catholicus, nec fuit condemnatus, & io iis decimis à suo parente furatis suæ legitimæ partem babebat: ergo. Non, inquam, obstat, quia respondetor, eas leges ab Ecclesia fuisse correctas *in c. Cum secundum, cit. c. Filii, c. Quicunque, de haret. in 6.* Et ab Imperatoribus *in Authentic. Gazaros, C. de Haretic.*

Nogueira Quæst.

Nec obstat secundò, quod dictus filius antequam illius pater propter hæresim fuisset incarceratus, & condemnatus, & forsao quòd ante hæresio commissam, jam erat extra patriam potestatem: ergo pars io illo furto illi contingens, descendentibus, illo defuncto, potest restitui. Non, inquam, obstat, quia etiam toto antecedente concesso, consequentia non concludit; quia dum pater vivit, quamvis filius sit extra patriam potestatem, legitima illi, nec etiam decimarum furto sublatarum, debetur, *l. quis, ff. de Liber. & posthum.* Castr. Palaus *cit. disp. 5. punct.* 10. & alii, quos jam *supra* pluribus in locis citavi, & citantur *infra q. 51. n. 4.* Si tamen pater ante hæresim commissam huic filio suam legitimam designasset, tali modo, quo etiam pars hujus furti ceoseretur inclusa? Vide Sanchez, & Bonacin. quos refert, & sequitur Castr. Palaus *proximè*. Cùm tamen hoc à nobis non quæratur, nec *ex nu. l.* id constet, sufficit, Antbores indicasse. 5

§. II.

An hæredes Primi, se compensare possint, cum tantundem, quod sibi ipsis à fisco debetur?

SVMMARIVM.

6 *Possunt. Id tritum est in jure.*
7 *Compensatio fisco non opponitur.*
8 *Hac non excluditur in jure.*
9 *Leges adducta sunt pro foro externo; in interno alia proceditur via.*
10 *Hic non datur implicantia in creditore diverso.*

Respondeo, posse. Quia in jure tritum est, nnum debitum posse alio compeosari. Constat ex *Ordin. Reg. l. 4. tit. 78. in principio, l. Etiam si, 5. Cod. de Compensat. l. 4. §. Condemnare, ff. de re judic.* ibi: *Solvisse accipere debemus, non tantum eum, qui solvit, verum omnem omnino, quia ea obligatione liberatus est, l. Si ambo socii, l. Cum alter,* & sequente *l. Idem juris est*, ibi: *Idem juris est non solum in privatis, verum etiam in causa fisci constitutum; ff. de compens.* junctis Gloss. ibidem, & DD. Molin. *de just. tr. 2. disp. 560. in principio.* Castr. Palaus *to. 7. de just. commut. disp. 1. punct. 16. §. 2. n. 5.* Card. de Lug. *ibidem disp. 16. sect. 5. n. 115.* & alii quos *supra q. 45. à n. 2.* citavi: Sed ex facti specie *nu. 1.* coostat taotumdum à fisco hæredibus Primi deberi, quantum ab ipsis ex decimis furatis debetur fisco: ergo unum debitum cum altero compensari potest. 6

Nec compensatio fisco opponitur, nisi in casibus à jure expressis, ut pluribus citatis tenent Barbos. in Collect. *ad l. 1. num. 1. Cod. de Compensat.* Molin. *proximo d. disp. 560. vers. in sequentibus*, ibi: *Quamvis si aliquid debeatur fisco, vel in pœnam, vel quacunque alia ratione, vel Principi, aut communitati, locum habet compensatio cum alio debito liquido, quod fiscus, Princeps, aut Respubl. communitasve oppidi eidem debitori vicissim debet, ut habetur l. In ea, juncta l. 1. C. de Compensat. l. Ideo, ff. eod. tit. & aliis juribus. Quando tamen, &c.* Ex his ergo manifestè sequitur, posse hæredes Primi compensare suum debitum, pro debito fisci. 7

Dixi, *nisi in casibus à jure expressis*; nam in his habere non potest locum compensatio. Hos referunt *citata Ordin. Reg. dict. tit. 79.* ipsum jus Civile, & DD. Molin. *cit. dict. disp. 60. prope finem*, Castr. Palaus *etiam cit. dicta disp. 1. punct. 16. §. 2. à nu. 12.* Et quamvis hæc sint statuta pro foro externo, à fortiori pro foro conscientiæ admittenda sunt; & maximè in nostro casu, qui oon est ex exceptis. 8

Imò addo, plures DD. asserere, eas leges habere locum pro foro externo tantùm, nam in foro conscientiæ, quando cessat scandalum, & alia non apparet via recuperandi debitum, & hoc est liquidum, licita est compensatio. Sic Taoer. Less. Petr. Navarra, Filliuc. Laym. Naldus, Villal. & alii, quos affert, & sequitur Dian. *p. 3. tr. 5. res. 10. & 8. in addit. & p. 5. tr. 13. resol. 79. & p. 7. tr. 10. resol. 18. & p. 10. tr. 16. resol. 60.* sed hæredes Primi absque ullo scandalo suum debitum possunt compensare cum debito, quod à fisco sibi ipsis debetur, quod alia via recuperare nequeunt: ergo. 9

Neque obstat, quòd Primus fuit, qui debitum contraxit, decimas furando à conductore Feliciano, cui successit fiscus; & hæredes sint illi, quibus fiscus tantũdem debet. Non, inquam, obstat, quia ea restituendi obligatio ad hæredes 10

Primi transivit; & sic id debitum compensare possunt, cum debito, quod fiscus sibi ipsis debet. Vide *dicta cit. qu.* 45.

§. III.

Quo pretio mensuras decimarum debeant restituere hæredes Primi, pretio currenti, aut pretio mensibus Maji, aut Junii currenti, juxta illius oppidi consuetudinem?

SVMMARIVM.

11 *Decimæ sunt solvendæ, pretio currenti tempore, quo furatæ fuerunt cum lucro cessante, & damno emergente, si forte conductor illa passus fuit.*
12 *In rescisione venditionis usurariæ, circa fructus, hi per æstimationem, quam habebant tempore collectionis tradendi sunt juxta Ord. Reg.*
13 *Consuetudo contra jus commune, prævalere potest.*
14 *Lucrum cessans, & damnum emergens restituenda sunt, si ex non restitutione aliquod lucrum, & damnum evenit.*

11 Respondeo, eas decimas à Primo furto ablatas à suis hæredibus solvendas esse, eo pretio, quo valebant, tempore, quo furto ablatæ fuerunt, scilicet tempore collectionis fructuum; cùm hoc tamen addito; quod etiam solvendum est lucrum cessans, & damnum emergens, si conductor ex eo furto illa passus fuit. Ratio est, quia eæ decimæ solvendæ, sunt statim, ac collecti sunt fructus, ut deciditur *in cap. Cùm homines*, ibi: *Mandamus, quatenus eos cogatis, ut decimam, statim fructibus collectis, persolvant; atque de subtractis, & retentis dignam satisfactionem exhibere procurent, de decim.* Habetur etiam in Const. Synodal. hujus Archiepisc. Ulyssiponensis *l.* 2. *c.* 4. *decret.* 3. & testantur DD. Soar. *tom.* 1. *de Relig. l.* 1. *cap.* 37. *n.* 5. Fagund. *in* 5. *Eccles. præcept. l.* 1. *c.* 4. *n.* 11. & pluribus relatis Barb. *de Iur. Eccles. cap.* 26. §. 2. *nu.* 21. *& in Collect. ad cap. Cùm homines cit. n.* 23. Laym. *in Summ. l.* 4. *tract.* 6. *cap.* 5. *nu.* 4. Castr. Pal. *tom.* 2. *tract.* 10. *disp. unic. punct.* 8. *num.* 4. Trullench. *in Decal. l.* 3. *c.* 3. *dub.* 8. *n.* 1. Azor. *instit. moral. p.* 1. *l.* 3. *c.* 35. *q.* 16. & alii, quos affert, & sequitur Land. *to.* 3. *tract.* 6. *disp.* 4. *q.* 33.

12 Confirmatur *ex Ord. Reg. l.* 4. *tit.* 4. §. 2. *in fin.* ubi statuitur, in rescisione venditionis usurariæ, circa fructus; quòd hi tradantur ab emptorem venditori, vel per æstimationem, quam habebant, quando fuerunt collecti. Et cum pluribus subscribit DD. Emman. Barb. *in Remiss. ad cit. Ordin. nu.* 3.

13 Si tamen in oppido Primi prævaluit consuetudo, quod decimæ non solutæ, tempore collectionis, solvantur per æstimationem, quam habuerit anno sequenti, mense Maji, aut Junii, aut alio determinato mense? Respondeo eam consuetudinem esse observandam. Nam consuetudo contra jus commune prævalere potest, ut decimæ non solvantur statim, sed sub ea conditione, *ex cap. ult. de Consuet. & l. De quibus, & l. Sed ea, ff. de Legib.* Et circa decimas id notavit Monet. *de decim. cap.* 6. *q.* 2. *n.* 3. cui assentiunt Barb. & Leand. *loc. cit.* Et hac data oppidi consuetudine, tenentur hæredes Primi ad restitutionem pretii, eo mense designato, concurrentis.

14 Addebam *n.* 12. quòd etiam dicti hæredes tenebantur ad restitutionem lucri cessantis, & damni emergentis; si forte aliquod cessavit lucrum, deficiente pretio earum decimarum furatarum ipsi conductori, aut ea de causa illi aliquod emergit damnum, eo quod compulsus fuit, vendere domum, aut fundum, quod non faceret, si pretium suarum decimarum furatarum haberet. Et ad hæc teneri, constat, quia erat possessor malæ fidei, qui ex ipso jure, & in foro conscientiæ ad hæc tenetur, Castr. Pal. *tom.* 7. *de Iust. in genere disp. unic.* §. 11. *nu.* 1. *in fine*, *ut certum.* Vide *præcedentem quæst-*

QUÆSTIO XLVIII.

An Abbatissa, inito pacto supra hæreditatem suæ monialis, possit adire hæreditatem mortuo parente, jam in sui parentis vita, ad aliud monasterium transacta?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Facilius ostenditur hæredem, in foro externo, esse tutum.*
3 *Si primus conventus aliquid potuisset, acquirere, ad secundum pertinebat.*
4 *Pactum circa legitimam fuit in conscientia licitum.*
5 *Sententia communis non est contra hæredem.*
6 *Heres personam defuncti repræsentat.*
7 *Aliquis existimabit etiam acceptum à primo conventu, ratione legitimæ, & jam ad secundum conventum pertinere.*
8 *Pactum celebratum fuit super spem, quam primus conventus tenebat, succedendi, nomine filiæ.*
9 *Pactum fuit initum pro renuntiatione futuræ successionis.*
10 *Super re dubia de effectu futuro, potest fieri conventio.*

Romanus filiam unicam monasterio ordinis Minorum dicavit, dote competente, propinis solutis, & supellectile consueta, & plusquam sufficienti, ei tradita. Professione emissa post aliquot annos super legitimam, per suam mortem à monasterio, ratione dictæ filiæ, obtinendam, cum ipso monasterio convenit, quingentis ducatis. Aliquibus annis elapsis eadem filia ad aliud transiit monasterium, alia dote à patre soluta, & conventione inita circa legitimam, aliis quingentis ducatis. His initis cum primo, & secundo conventu pactis, testamentum condidit, in quo suorum bonorum filium sororis suæ universalem instituit hæredem. Defundo Romano, primus conventus reclamat, se læsum fuisse in pacto circa legitimam suæ monialis, cum Romano suo parente, inito. Quæritur, An hæres institutus in conscientia sit tutus; nam pro foro externo à jurisperitis, consulta obtinet, se esse tutum? 1

RESOLUTIO.

Respondeo, facilius esse juris consultis ostendere hæredem esse tutum in foro externo, quam ostendere esse tutum in foro conscientiæ. Ratio primi est, quia sufficit ostendere conventum non fuisse læsum, quia ea legitima quingentorum ducatorum, cum dote competente, vestibus, supellectilem consueta, & plusquam sufficienti, propinis, extra convivium, constituunt monialis legitimam; quia hæc omnia ad collationem conferuntur, ut videre est apud Valasc. *de part. c.* 13. *n.* 31. 36. 37. *&* 35. Fragos. *to.* 3. *l.* 5. *disp.* 8. §. 10. *n.* 313. cum pluribus, quos citant, & alii communiter, hæc asserentes: sed hæc legitima pro eo tempore, quo monasterio fuit collata, dici nequit, esse infra dimidium justi pretii, quæ læsio in foro externo solùm habet locum, ut leges disponunt *Ord. Reg. l.* 4. *tit.* 13. *in princip. &* §. 1. *& l.* 2. *& l. Si voluntate C. de rescind. vend. & c. dilecti, & c. Cum causa, de empt. & vend.* ne lites multiplicentur: & DD. ibi: ergo difficile dici potest, monasterium læsum in foro externo, tantam legitimam à Romano recipiens; nec aliquod aliud apparet jus, ex quo monasterium contra hæredem litem movere possit. 2

Nec contra eundem hæredem illam emovere potest; nam quando Romanus è vita decessit, jam illius filia professionem, in secundo conventu, ad quem transit, emiserat; & tunc quidquid ratione dictæ filiæ monialis ipsum monasterium acquirere potuisset, non ad illud, sed ad secundum monasterium pertinebat. Ut expresse fatentur cum Navar. *in c. Non dicatis* 12. *q.* 2. *n.* 31. Rodrig. qq. *Regul. to.* 2. *q.* 88. *art.* 2. Azor. *to.* 1. *instit. moral. l.* 12. *c.* 15. *qu.* 3. Mol. *de Iust. tr.* 2. *disp.* 140. Card. Tusc. *tom.* 2. *lit. M. conclus.* 322. Benedict. Ægidius *in repet. l. Titia, p.* 1. *num.* 2. *ff. de Condit.* Cald. Pereyr. *in l. Si curatorem, verb. Hunc correctum, n.* 31. Soar. *to.* 4. *de Relig. tr.* 8. *l.* 3. *c.* 13. Mirand. *to.* 1. *Man. Prælat. q.* 31. *art.* 14. Villal. *p.* 2. *Summ. tr.* 35. *diff.* 14. Hieron. Rodrig. *in Compend. qq. Regul. resol.* 123. *n.* 82. Tambur. *de Iur. Abbatiss. disp.* 21. *q.* 7. *n.* 7. Sanch. *l.* 7. *decal. c.* 32. *nu.* 3. dicens, id ab 3

id ab omnibus fateri, Bonac. *to. 1. tract. de Clauſur. qu. 2. punct. 9. §. 4. diff. 2. n. 12.* & omnes.

4 Quamvis reſolutio pro foro conſcientiæ ſit difficilior, quia non datur textus, qui læſo reſtitutionem, intra dimidium juſti pretii, determinet; dicendum exiſtimo, hæredem monaſterio ad nullam reſtitutionem teneri in dicto foro. Oſtenditur, quia conventio à Romano inita cum Monaſterio fuit ſuper legitimam, quam ipſum Monaſterium habere poterat, poſt mortem Romani, nam in illius vita legitima non debetur filiis, nec Monaſteriis, illorum reſpectu, ut conſtat ex *l. 1. §. Si impuberi ff. de Collat. bonorum*, & DD. quos latè refert, & ſequitur Doct. Joaon. de Carvalh. *in cap. Raynaldus; p. 4. c. 1. n. 9.* & alii quos *infra q. 49. nu. 5. citavi*, ſed tempore mortis poterat Romanus minora habere bona, ex quibus ea deberetur legitima Monaſterio, reſpectu dictæ filiæ; deinde poterat dicta filia mortem oppetere, & ad aliud tranſire monaſterium, in vita patris, ut de facto tranſiit, in quibus caſibus nulla debebatur legitima monaſterio: ergo propter pericula, quamvis eo tempore, & tempore mortis multa bona habuiſſet Romanus, illud pactum cum conventu initum erat validum, & licitum; nec conventus de læſione aliqua queri poterat, quia dato eo periculo, nulla in foro conſcientiæ intervenit; ſicut non intervenit, quando paciſcitur de aliquo dubio futuro, ut de jactu piſcationum, partu animalium, & fructibus futuris, ut colligitur ex *l. Nec emptio, ff. de Contrahenda emption.* & DD. Fagund. *l. 5. de juſt. c. 1. n. 6.* Card. de Lug. *ibid. diſp. 26. n. 15. & aliis*.

5 Dixi, *nullum dari textum, qui læſo reſtitutionem determinet, quando contractus celebratus fuit intra dimidium juſti pretii*; nam licet expreſsè deficiat textus, non defuerunt DD. quorum meminere Molin. *tr. 2. diſp. 350. poſt princip.* Caſtr. Pal. *tom. 7. diſp. 5. de Iuſt. commut. punct. 17. §. 2. n. 1.* Tambur. *tom. 2. l. 9. de Contract. tract. 2. c. 6. §. 8. nu. 8.* qui docuerunt, nullum peccatum, nec obligationem contrahi reſtituendi, ex læſione intra dimidium juſti pretii. Alii negant obligationem reſtitutionis, eſtò concedant peccatum in ea deceptione. Hos citat Caſtr. Pal. *proximè n. 2.* qui ut certam, & amplectendam exiſtimat oppoſitam ſententiam *n. 3.* & Molin. *citat.* ut communem inter Theol. & juriſperitos; & illam ſequens, plures citat Emman. Barb. *in Remiſſ. ad princ. cit. Ord. l. 3. tit. 13. n. 1.* Vide *q. ſeqq. n. 2.* Hæc tamen licèt certa, & communis, hæredi non eſt contraria, quia contractus inter conventum, & Romanum celebratus fuit validus, ut ex *dictis n. 4.* conſtat.

6 Ex dictis infertur, hæredem Romani poſſe, eſſe tutum in conſcientia; & etiam ex alio capite, quia Romanus circa hæc, magna ſuæ conſcientiæ pace, & quiete mortuus fuit, cujus teſtis ſum, quia illius morti adfui: & cum hæres perſonam defuncti repræſentet, *Auth. de Iur. jurand. à moriente præſtit. collat. 5.* & cum Donell. Doct. Joann. de Carvalh. *ad c. Raynald. p. 2. n. 433. de Teſtam.* ait eandem pacem, & quietem conſcientiæ continuari poſſe, dum certò non conſtat, ad alium bona relicta pertinere.

7 Addo, aliquem exiſtimare poſſe illos quingentos ducatos, quos primus conventus acquiſivit ex contractu cum Romano inito, reſtitui debere ipſi hæredi, aut ſecundo conventui, ex his duabus rationibus; prima, quia id pactum ſuper legitimam initum fuit ex cauſa mortis Romani, qui in vita legitimam filiæ, monaſterio tradere non tenebatur, ut dictum eſt, *n. 4.* & ſi de facto illam ex pacto inito tradidit, ea traditio tempus mortis reſpiciebat, ut tempus à jure ſtatutum, *l. Cum quæritur, C. de Vulg. & pupil. & Authent. noviſſima C. de inofficioſ.* & tenet communis, & recepta ſententia, quam cum pluribus ſequitur Doct. Joaon. de Carvalh. *cit. n. 4. & 11.* cùm ergo Romanus pactum iniit ſuper legitimam filiæ, monaſterio obventuram, poſt illius mortem, ex ipſo jure; & quando è vita deceſſit jam illius filia profeſſionem in ſecundo monaſterio emiſerat, ii quingenti ducati ex pacto inito, non ad primum monaſterium, ſed ad ſecundum, aut ad hæredem pertinere debebant; intellige (præciſo pacto) quod cum ſecundo, etiam initum fuit.

8 Secunda ratio; quia pactum cum priori conventu, celebratum fuit, ſuper ſpem, quam dictus conventus tenebat ſuccedendi nomine dictæ ſuæ monialis Romano ſuo parenti: ſed hæc ſpes cum ipſa moniali ad ſecundum conventum tranſivit, emiſſa in eo profeſſione; & poſt illam, decedente è vita parente: ergo etiam ii quingenti ducati tranſierunt; qui propter ſpem ſuccedendi, fuerunt à primo conventu acquiſiti. Major conſtat ex ipſo contractu. Minor oſtenditur, quia ſpes ſuccedendi, non dicitur perfectè acquiſita, ante mortem parentis, ut expreſſe tenet Gloſſ. *in c. unic. 18. q. 1. verb. reſtituat*, & cum Covarr. Sanch. *cit. dict. l. 7. decal. c. 32. n. 16.* ergo cùm illi quingenti ducati à primo conventu fuiſſent acquiſiti; ex contractu, in ſpe ſuccedendi, fundato, dum non erat ea ſpes perfecta, quæ perfecta reddita fuit per mortem parentis, filia jam profeſſa in ſecundo convento: ergo ad ſecundum conventum, aut ad hæredem pertinent ii quingenti ducati. Huic rationi non adverſantur DD. à Sanch. *cit. dict. c. 32. n. 4.* imo in hoc ſuccedendi jure, illi favent, dum fatentur, ſpem parentibus ſuccedendi, non permanere in primo conventu, quando decedentibus parentibus, Religioſus jam per profeſſionem ad ſecundum conventum tranſierat.

Nec obſtat, quod illi quingenti ducati traditi fuerunt pro 9
renuntiatione futuræ legitimæ à parente obventuræ, quam primus conventus fecit reſpectu ſuæ monialis: nam hi perpetuo manent apud conventum ob illud pactum oneroſum, ut jam conſuetudo obtinuit. Non, inquam, obſtat, quia illud pactum, ea tradita pecunia, fuit initum pro renuntiatione futuræ legitimæ, & ſic redditum fuit nullum per profeſſionem in ſecundo conventu, vivente parente: nam vivente parente nulla eſt hæreditas, *l. Superſtitis, ff. de Acquir. hæredit.* Quare neceſſe erat ut pater in vita filiæ profeſſæ, in primo conventu decederet, ut legitima, ſeu hæreditas ad illum deferretur, & perſiſteret contractus: at hæreditas parentis ad illum non eſt delata, quia parente decedente, jam filia in ſecundo conventu profeſſionem emiſerat. Videatur Sanch. *d. l. 7. decal. c. 9. n. 25.* Neque ea conſuetudo viget, quando emiſſa profeſſione, datus fuit tranſitus ad ſecundum conventum.

Nec obſtat, quod poteſt iniri pactum de re etiam dubia 10
futura, quæ licèt actu non exiſtat, exiſtit tamen in ſpe probabili, ut diximus ſupra, de jactu piſcationum, partu animalium, & fructibus futuris: ergo cùm pactum initum inter conventum, & Romanum, celebratum fuerit in ſpe ſuccedendi, quingenti ducati retineri poſſunt: parum enim refert, quod ſpes non ſit reducta ad actum, per profeſſionem filiæ, in alio conventu, vivente patre, emiſſam. Non, inquam, hoc obſtat, quia ad ſummum probatur, eos quingentos ducatos manere debere in eo primo conventu, propter ſpem, quæ in eo tunc dabatur, ſuccedendi Romano parenti dictæ monialis, ſicut etiam aliqui dicerent, ſi filia ante parentem moreretur. Adhuc tamen reſponderi poteſt, concedendo antecedens, & negando conſequentiam, diverſa ratio eſt, quia in pactis, de quibus agunt leges, & DD. dabatur ea tantùm ſpes, ſuper quam pacta inita fuerunt: at in noſtro caſu pactum fuit ſuper ſpem perfectam ſuccedendi, & ſpem ſuccedendi ob cauſam mortis; quæ ſpes in ſecundo conventu fuit perfecta, ſuccedente morte parentis. Hæc tamen ad otium dicta ſunt, quamvis non profutura, videâtur.

QUÆSTIO XLIX.

An ex locatione domus ſubhaſta, vendita minori pretio, quo ſolebat locari, in foro conſcientiæ reſtitutio debeatur?

SUMMARIUM.

1 *Facti ſpecies.*
2 *Si detur læſio in contractu, intra dimidium juſti pretii, in foro conſcientiæ debetur reſtitutio.*
3 *Qui non obſervat pretium lege, aut conſuetudine taxatum, ad reſtitutionem tenetur.*
4 *Pretium locationis dictæ domus conſuetudine communi erat taxatum.*
5 *Pretium rei non à pretio, quo venditur, ſed à quo æſtimatur deſumitur.*
6 *Felix domum indemnem relinquere Ioanni, poſt debitum ſatisfactum, tenetur.*
7 *Pretium eorum, quæ venduntur ſubhaſta eſt, quod non excedit dimidium juſti pretii, vel ab eo minus non deficiat; alii aliter ſentiunt.*
8 *DD. ad noſtrum caſum ſe non extendunt.*
9 *Pretium eorum, quæ ſubhaſta venduntur, non à fervore, ſeu frigiditate ementium, ſed à vera, & communi æſtimatione menſuratur.*
10 *In iis, quæ venduntur ſubhaſta etiam dantur illa triplicia pretia, infimum, medium, & ſupremum.*

11 *Resque venditur subhasta non communi, & usitato pretio, restitui debet, quando infra justum pretium vendita fuit.*

12 *Nec semper ex paucitate temporum minuuntur pretia.*

1 IOannes cum non esset solvendo trecenta millia regalia Lusitana Felici; hic Felix à judice obtinuit, quòd debitum illi solveret ex locationibus cujusdam domus, in loco ad mercaturam valde commodo sitæ. Statim illi destinatæ sunt locationes annuæ, quæ constabant singulis annis, triginta duobus millibus regalibus. Hac non contentus Felix satisfactione, à judice etiam obtinuit, quòd locationes ad satisfactionem debiti requisitæ, per manus Joannis non currerent, sed in publica subhastatione licitatori venderentur, qui plus pro singulis locationibus usque ad plenam satisfactionem debiti offerret. Et cùm nulli adessent licitatores, auctionem sibi adduxit, illas locationes in singulos annos emens, pro viginti millibus regalibus. Quæritur, An Felix ad excessus restitutionem teneatur?

RESOLUTIO.

Respondeo, etiam supposito, quòd nulla intervenisset
2 in ea subhastatione fraus, aut dolus, quia nulli emptores substracti sunt, teneri Felicem, in foro conscientiæ, ad restitutionem excessus, quem accipit pro singulis locationibus, juxta emptioné. Hanc resolutionem existimo certam. Ad illam moveor primò, quia conveniunt DD. licèt læso in contractu emptionis, & venditionis in foro externo concedatur remedium *l. 2. C. de Rescind. vend. & Ord. Reg. l. 4. tit. 13. in princ.* si læsio sit ultra, vel infra dimidium justi pretii, non tamen si sit intra dimidium justi pretii; in foro tamen interno, seu conscientiæ, restitutionem læsionis latæ deberi. Sic Molin. *de Iust. tractat. 2. disp.* 350. Less. *l. 2. de Iust. cap. 21. dub. 4.* Rebell. *de Oblig. just. par. 2. l. 9. q. 3. n. 3. vers. Ad leges*, Salas *de Contract. empt. dub. 26. n. 6.* Emman. Barb. *in Remiss. ad Ord. cit. in princ. n. 1.* & pluribus *cit.* Castr. Pal. *to. 7. disp. 5. punct. 17. §. 2. n. 3.* ubi hanc sententiam dicit certam, & omnino amplectendam, & Card. de Lug. *to. 2. de Iust. disp. 26. n. 81.* ubi eandem sententiam inquit communem, & certam; & contrariam damnari erroris ab Arg. & Banes apud Sal. *cit.* Quæ sententia pro se habet ipsum jus, & rationem: habet ipsum jus *in l. Iure naturæ*, ibi: *Iure naturæ aquum est, neminem cum alterius detrimento, & injuria fieri locupletiorem, ff. de Reg. jur.* Habet etiam rationem, quia læsio esto sit intra dimidium justi pretii, legi naturali adversatur, cum nullus vellet sibi ipsi illud inferri damnum: sed manifestum est in illa emptione locationum domus subhasta, dari læsionem intra dimidium justi pretii: nam domus, quæ singulis annis locatur pro triginta duobus millibus regalibus, emuntur à Felice singulæ locationes, pro viginti millibus regalibus: ergo Felix ne locupletior fiat damno, & injuria Joannis; & ne illi inferat damnum, quod sibi ipsi inferri non vult, tenetur restituere excessum, quem recipit ex iis locationibus, supra suam emptionem, vel dimittere domum Joanni, quam primum ex suis trecentis millibus regalibus fuerit plenè satisfactus, nulla habita ratione actuarii, quod fuit licitatus.

3 Secundò moveor, quia etiam conveniunt DD. teneri ad restitutionem illum, qui non observat pretium alicujus rei à lege taxatum, ut videre est apud Fagund. *l. 5. de Iust. c. 37. n. 2.* Tamburin. *tom. 1. l. 8. decal. tract. 3. c. 7. §. 4. nu. 18.* & alios communiter, id asserentes: Sed pretium locationis dictæ domus, consuetudine legitimè introducta à pluribus annis, erat triginta duobus millibus regalibus pro singulis annis, veluti communi hominum existimatione taxatum: ergo stare non potest viginti millibus regalibus: ergo excessus istius pretii ad triginta duo millia regalia, pro singulis annis in debito compensari debet, usque ad plenam satisfactionem tantùm. Rectè enim arguimus à lege scripta ad consuetudinem introductam. Etsi hæc decem annis præscribitur, ut fatentur Mascard. *de probat. conclus. 424. à n. 24.* Soar. *de leg. l. 7. c. 8. n. 7. juncto c. 15. nu. 5. & c. 18. n. 12.* Bonacin. *to. 2. tract. de leg. disp. 1. q. 1. punct. ult. §. 3. n. 31.* Castr. Palaus *tom. 1. tr. 3. disp. 3. punct. 2. §. 2. n. 5.* & alii: pretium autem dictæ locationis, absque ulla interruptione, per plusquam quadraginta annos, venit triginta duobus millibus regalibus: ergo jam pretiū locationis domus erat præscriptum, & in cōsuetudine legitima positū.

Nec obstat, quod nullus in locatione suæ domus con- 4
suetudinem introducere possit; quia ad consuetudinem consensus plurium requiritur; nec ex eo, quòd hic, vel ille in locatione suæ rei, hoc vel illo modo operetur, consuetudinem dicitur introducere, ut meritò docuerunt Soar. *dict. l. 7. de leg. c. 3. n. 8.* Castr. Palaus *dict. tom. 1. tr. 3. disp. 3. punct. 3. n. 1.* & omnes: ergo non bene arguitur *ex l. scripta* ad consuetudinem locationis unius domus particularis. Non, inquam, obstat, nam quamvis illa locatio sit unius domus particularis, pretium tamen illius locationis, apud omnes, qui illam volunt conducere, est idem semper: & sic est plurium, & non unius personæ particularis. Sic enim pretia rerum in foro consuetudinem introducunt, quando ejusdem rei eadem datur abundantia, & emptorum multitudo. Etsi persona privata consuetudine à se introducta ab aliqua legis obligatione se potest eximere, *cap. Non est, de consuet.* cur etiam non aliqua existente lege prohibente, non poterit aliqua persona privata consuetudinem introducere, in pretio locationis suæ domus. Etsi lex universalis humana deobligat personam privatam, in qua illius finis cessat, ut cum pluribus sentit Dian. *1. p. tr. 10. de leg. res. 28.* cur etiam in re particulari non obligabat omnes ad standum ei consuetudini.

Tertiò moveor, quia æstimatio alicujus rei non desu- 5
mitur à pretio, per quod ipsa emitur, aut venditur, sed ab eo, per quod ipsa æstimatur, ut expressè habetur *Ord. Reg. l. 4. tit. 13. in principio*, ibi: *Si res vendita valebat per veram, & communem æstimationem*, & hoc bene confirmat, §. 2. ibi: *Per veram generalemque æstimationem, & in l. Pretia ff. ad l. Falcid.* ut ibi resolvunt Gaspar. Rodrig. *de annuis redditibus, l. 1. q. 8. n. 6.* Thomas Boninsig. *in tract. ad justas negotiat. tr. de vendit. c. 6.* Ceval. *commun. qu. 664. n. 2.* quos affert, & sequitur Emman. Barbos. *in Remiss. ad cit. §. 2. Ordin. cit.* & multo plures adducit, & sequitur Valasc. *consult. 43. n. 1. & 6.* at locatio domus Joannis in æstimatione habebat valorem triginta duorum millium regalium, pro singulis annis. Et sic non attendenda veniunt viginti millia regalia, quæ Felix ex sua affectione, & interesse dedit, prout in simili resolvunt DD. *ad d. l. Pretia rerum, ff. ad l. Falcid.* Pinell. *ad l. 2. C. de rescind. vendit. p. 3. c. fin. n. 17. & 18.* & alii, quos referunt Emman. Barb. & Val. *loc. cit.*

Ex his rationibus colligo, dictum Filium teneri in foro 6
conscientiæ, ubi primum ex suis trecentis millibus regalibus, sibi satisfactum senserit, illa locatione triginta duorum millium regalium pro singulis annis, domum dimittere indemnem Joanni. Nam ideo illam accepit, emptis à se locationibus, pro viginti millibus regalibus, ut suum recuperaret debitum; & si illud locatione pro triginta duobus millibus regalibus, quolibet anno, minori temporis spatio recuperet, tempus longius juxta suam emptionem subhasta expectare nullo modo potest; nam quod amplius extra debitum sibi acquirit, & recipit, ad Joannem pertinet, qui non tenetur aliquid, præter debitum solvere.

Nec obstat primò, quòd justum pretium; supposito om- 7
ni dolo, & fraude, eorum, quæ venduntur subhasta, seu in auctionibus, est illud quod non excedit dimidium justi pretii, nec vilescit ad minus ejusdem dimidii, ut fatentur Salon. Lopes, Mercat. Filliuc. Garcia, Rodrig. Card. de Lug. Escob. à Corro, Trullench. Anton. Escob. Gordon. Fagund. Taner. Dicastill. Villal. Vvading. quos refert, & sequitur Dian. *1. p. tr. 8. resol. 55. & p. 4. tr. 4. resol. 12. & p. 9. tr. 8. resol. 57.* Et alii dicunt justum pretium esse, quantùm sine fraude extorqueri potest, ac proinde non dari in venditione sub hasta remedium rescissorium, *l. 2. C. de rescind. vendit. & Ordin. Reg. citat.* Sic Lopes *2. p. instruct. cap. 63.* Gordon. *to. 1. Theol. moral. l. 4. q. 5. c. 8. nu. 38.* Bonac. *to. 2. de contract. disp. 3. q. 2. punct. 4. n. 21.* Villal. *in summ. to. 2. tr. 21. diff. 5. n. 9.* dicens in tali casu habere locum proverbium: *tantum valet res, quantum vendi potest*, citatque Medin. Bannes, & Aragon. His addit Dian. *cit. 4. p.* Ripal. *in variar. resol. cap. 11. de empt. & vendit. numer. 554.* & ego addo Tambur. *tom. 1. l. 8. decal. tract. 3. cap. 7. §. 4. numer. 23.* Et idem videntur sentire Fagund. & Dian. *locis cit.* Less. *l. 2. cap. 21. numer. 35.* Salas. *cit. dub. 25. numer. 4.* Nec dissentire videtur Card. de Lug. *dict. disp. 26. sect. 4. numer. 45.* nam horum DD. placita referens, ut solet, non impugnat: sed contractus super locationibus domus Joannis fuit pro pretio minori tertia partes, quo domus solito locabatur, & non fuit pro viliori, quo poterat locari: ergo juxta tantorum, & tam gravium DD. placita, contractus fuit

fuit justus, non solum pro foro externo, sed etiam pro foro conscientiæ, ut supponunt cit. DD. & expresè dicunt aliqui apud Dian. *locis cit.* & maximè *part.9. tract. & resol. cit.*

8 Non, inqnam, obstante primò placita tot DD. nam quamvis loquantur de venditionibus sub hasta, non tamen loquuntur de venditione locationir cujusdam domus ad certos, & determinatos annos, quæ locatio certam, & determinatam habebat æstimationem, in qua periculum evenire non poterat, quia in platea, qua sita erat, semper aderant certi conductores. Et si aliquo casu fortuito periret, non Felici, sed Joanni peribat, apud quem erat, & semper dominium remansit. Deinde pretium cujuslibet annalis locationis solvendæ in fine singulorum illorum annorum determinati temporis, semper erat idem, semper habebat valorem eumdem, & æstimationem, quomodo ergo etiam sub hastâ minori pretio vendi poterat. Quis enim audebit dicere, unum ducatum sub hasta, posse vendi trecentis regalibus, habentem valorem quadringentorum, sic in præsenti casu, vendita fuit pensio certa, solvenda tempore determinato per multo minori pretio. Addo in præsenti, nullum dari lucrum cessans, nec damnum emergens, nec periculum debiti solvendi; nec de his titulis ulla unquam facta fuit mentio, ut constat *ex numer.* 1. ergo cum doctrina illorum DD. hunc specialem casum non comprehendat, ad illum non est extendenda.

9 Non obstant secundò placita eorum DD. asserentium, pretium eorum, quæ sub hasta venduntur, censeri justum, si non escedat dimidium justi pretii, nec minus sit infra dimidium; quia hæc nequeunt habere locum, saltem in his Portugalliæ Regnis, in quibus pretium eorum, quæ venduntur sub hasta, non mensuratur à fervore, aut frigiditate emptorum, sed à vera, & communi æstimatione, quam res habebat tempore celebrati contractus, ut expresè dicitur *Ordin. Reg. lib.4. titul.* 13. *in principio*, & jam supra notavimus, cum communi DD. Et quamvis hoc loco non loquatur de venditionibus sub hasta, loquitur tamen *mox* §.7. & ibi supponit supradicta in eadem Ordinat. ubi jubet, has venditiones sub hasta, posse rescindi, si inventum fuerit, partes fuisse læsas ultra, aut infra dimidium justi pretii, & conveniunt DD. Molin. *tract.2. de just. disp.349 vers. Etiam sires*, & alii quos longè, latèque citat Emman. Barbos. *in remiss. ad cit.* §.7. *dict. Ordin.* Idem tenet Castr. Palaus *tom.7. disput.5. de just. commut. punct.*17. §.5. *numer.*2. Quare nec etiam est admittendum placitum aliorum DD. dicentium, justum pretium eorum, quæ sub hasta venduntur, esse illud, quod extorqueri potest, ac proinde non dari remedium rescissorium *l.* 2. *Cod. de rescind. vendit.* nam id est expresè contra *Ordinat. cit.* & communem DD. sententiam.

10 Dial: *placita supradictorum DD. una habere locum saltem in his Portugallia Regnis*, quia etiam juxta jus commune, illa non admittunt plures, & graves Doctores, qui asserunt, etiam in iis, quæ venduntur sub hasta, dari illa tria pretia, infimum, medium, & supremum, seu rigorosum: v.g. locatio cujusdam domus ad summum stat triginta quatuor, aut quinque millibus regalibus, & hoc est pretium, supremum locationis illius domus; & ad minimum viginti novem, aut triginta millibus regalibus: & hoc est infimum pretium, medium autem est, quod intermediat. Hæc autem pretia in subhastatione ita possent distare; & tali modo, ut juxta usum fori non excedatur supremum, nec diminuatur infra infimum. Sic Molin. *tractat.2. de just. disput.349. vers. Etiam sires*, Salon. 2.2. *tom.2. quæst.77. articul.*1. *contr.5. & absolutè id docent omnes DD.* Laym. *in Theol. moral. lib.3. tract.4. cap.* 17. *numer.*5. Castr. Palaus *citat.* §.2. *numer.*3. Nec dici potest, in iis, quæ venduntur sub hasta locum habere proloquium: *Tantum valet res, quantum vendi potest.* Nam Gloss *in l. Pretia rerum, ff. ad l. Falcidiam, Verb. Funguntur*, inquit intelligi debere: *Tantum valet res, quantum vendi potest communiter*; & id pluribus probat; at id non est verum, in venditione sub hasta, quando pretium est illud, quod extorqueri potest, & communiter non sic venditur.

11 Addo, quando sub hasta res venditur non communi, & usitato pretio, restitui debere id per quod infra justum pretium, res fuit vendita, ut inquit, expresè Doctiss. P. Rebell. *de obligat. just. part.2. lib.9. quæst.3. sect.2. num.8.* ibi: *Non tamen proinde credas, etiam post prædictam juris solemnitatem* (nempè venditionem sub hasta) *deobligari in conscientia tam vendentes, quàm ementes à deceptione justi pretii compensanda, quidquid non multi crediderint*; & alii absolutè quos jam *supra* citavimus. Ex his sequitur, etiam juxta jus commune Cæsarium, teneri Felicem ad omne damnum compensandum, quod Joanni ex suo actuario obvenerit.

Nec obstat secundò, quod paucitas emptorum pretia rerum minuit, ut communiter docent DD. apud Laym. 12
*cit. numer.*10. Tamburin. *tom.1. lib.8. decal. tract.3. cap.7.* §.4. *numer.6.* at in illa venditione locationis domus, nullus licitator, aut conductor fuit inventus, nisi ipse Felix; ergo tuta conscientia in illa licitatorum, aut conductorum penuria, sine injustitia auctarium, vilius potuit licitari. Non, inquam, obstat, quia non ex pecunia licitatorum, nec conductorum hoc intervenit: non ex penuria licitorum, sed quia nullus se volebat Felicis constituere debitorem, ad solvendum pro Joanne; nec ea penuria conductorum, seu quia nullus volebat præsentem, à conductione domus, expellere; & aliis rationibus, quæ non erant satis ad auctarium justum reddendum.

QUÆSTIO L.

Cui facienda sit restitutio eleemosynarum, ad redimendum unum, aut alterum captivum elargitarum, quæ tamen in uno, aut altero, effectum habere non valuere?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Eleemosyna similitudinem, & idem jus habent cum legatis.*
3 *Votum de elargienda eleemosyna pauperi, potest authoritate propria elargiri pauperiori.*
4 *Vovens authoritate propria, potest suum votum in æquale commutare.*
5 *Legatum pauperibus relictum distribuendum est pauperibus loci, in quo factum est testamentum, vel ex domicilio testatoris.*
6 *Eleemosyna majoris momenti ex interpretativa dantium voluntate elargiendæ sunt in eundem pium finem.*

NAzatins duos fratres habens in captivitate Maurorum Argillensium, eleemosynas sufficientes ad unum ex illis redimendum de diversis collegit personis. 1
Tum temporis idem frater per fugam à captivitate fuit liber. Sine mora easdem eleemosynas ad alterum fratrem applicavit; at brevi temporis intervallo, è vivis excessisse, accepit. Quæritur ab eo cui dictæ eleemosynæ restitui debeant?

RESOLUTIO.

Respondeo, eas eleemosynas esse applicandas ad redimendum alium captivum pauperiorem, vel æquè pauperum; vel hujus civitatis incolam. 2
Hæc resolutio absolutè ostenditur; nam eleemosynæ, cum sint quædam donationes, maximam habent similitudinem cum legatis piis, ut videre est apud Barbos. *tract. de appellat.* 127. *numer.*4. ex ipso jure & DD. sed legata pia, quando in propria specie infima impleri non possunt, implenda sunt in aliud opus pium voluntati testatoris proximè accedens; ut cum communi sententia tradunt Molin. *tract.* 2. *disp.* 249. *Vers. Quando aliquid*, Sanch. *lib.4. consil. cap.*1. *dub.*6. *numer.*2. Cardin. de Lug. *disput.* 24. *de just. sect.* 13. *numer.* 307. Fagund. ibidem *lib.6. cap.5. numer.*12. & alii, quos citant, id colligentes ex *Concil. Trident. sess.25. de reform. cap* 8. & ex pluribus juris communis textibus: ergo dictæ eleemosynæ applicandæ sunt ad alium captivum redimendum: cum hoc opus pium sit proximè accedens voluntati elargientium eleemosynas, in casu, quo effectum non habuerunt, in eadem specie infima, pro qua fuerunt elargitæ.

Quod

3 Quod verò eædem eleemosynæ sint applicandæ ad redimendum captivum pauperiorem, quæ erat prima pars illius resolutionis. Probatur ex doctrina Sanch. *lib.* 4. *decal. cap.* 49. *numer.* 6. asserentis promissionem Deo factam de elargienda eleemosyna certo pauperi, dum ipsi jus non est acquisitum per acceptationem, posse propria voventis authoritate, alii elargiri pauperiori: quia eleemosyna pauperiori collata, est Deo gratior, & præstantior; sed eleemosynæ congestæ ad redimendum determinatum captivum, in quo effectum non habuerunt, à nullo alio fuerunt acceptatæ, nec acceptari potuerunt: ergo à congestore eleemosynarum pauperiori captivo, ut opus Deo gratius, applicandæ sunt.

4 Possunt etiam ex eleemosynæ applicari ad redimendum captivum æquè pauperem; quæ erat secunda pars resolutionis: probatur, quia probabile est, posse voventem authoritate propria, suum votum inevidenter æquale commutare, ut plures defendunt apud Bard. *in Bullam Cruciatam part.* 2. *tract.* 7. *cap.* 1. *numer.* 12. Leand. *tom.* 1. *tract.* 5. *disp.* 14. *quæst.* 154. & probabilem dicit Dian. 1. *part. tract.* 16. *&* 2. *Miscell. resol.* 7. & idem sequitur *part.* 3. *tract.* 5. *resol.* 25. & Tambur. *tom.* 1. *l.* 3. *decal. cap.* 16. §. 5. *numer.* 14. quos refero *in Exposit. Bull. disput.* 21. *numer.* 105. Meritò ergo potuit hic eleemosynarum congestor, secundi fratris liberationem à captivitate intendere; & potest alterius consanguinei, si in captivitate existat, aut alium æque pauperem, ex eadem ratione liberare.

5 Sunt tamen ex eleemosynæ à congestore illatum applicandæ ad redimendum captivum hujus civitatis incolam, quæ dictæ resolutionis erat tertia pars: demonstratur, nam quando aliquod relinquit legatum, pauperibus distribuendum, communiter DD. esse distribuendum, inter pauperes illius loci, in quo testamentum conditum est, *ex l. si quis ad declinandum, Cod. de Episc. & cleric.* seu inter pauperes domicilii testatoris, Sanch. *cit. dict. l.* 4. *consil. cap.* 1. *dub.* 60. *à numer.* 1. Molin. *dict. tract.* 2. *disp.* 157. *Vers. Quando testator*, Card. de Lug. *supra num.* 179. Sed eleemosynæ ad redemptionem captivi in hac civitate, & ab illius incolis fuerunt elargitæ: ergo ex illorum interpretativa voluntate censetur, fuisse elargitas ad redimendum suum naturalem captivum, quando in determinato effectum non habuerunt.

6 Nec obstat, quod eleemosynæ, quæ non sunt quotidianæ, pauperibus solitæ elargiri, sed majoris momenti ad redimendum captivum, in quo effectum non habuerunt, elargientibus sunt restituendæ: sicut communiter docent DD. de eleemosynis majoris momenti, paupertatem fingentibus elargitis, in quibus effectum intentum habere non poterant, ut videre est apud Fagund. *l.* 1. *de Just. cap.* 9. *à numer.* 17. Castr. Palaum *tom.* 1. *tract.* 6. *disp.* 2. *punct.* 14. *à numer.* 5. Dian. *part.* 5. *tract.* 8. *resol.* 21. *alios citantes*. Non, inquam, obstat, nam licèt ex eleemosynæ ex eo argumento largientibus restitui debuissent, cum illas elargientibus ad certum redimendum captivum, in quo effectum non habuerunt; cum tamen ea restitutio sit maximè difficilis, utpote ad plures attinens; pie tamen, ac rationabiliter credi potest, pios donatores persistere, ac permanere in voluntate redimendi captivum, licèt non sit ille determinatus ad cujus redemptionem eleemosynæ petitæ fuerunt; quia ad eas donandas eleemosynas principaliter moti fuerunt fine redimendi captivum, & non sanguinitatis petentis, quæ videtur causa motiva; & cum persistat causa finalis, licèt motiva non detur, bene poterit alius redimi captivus ex ipsis eleemosynis.

QUÆSTIO LI.

An ex transactione facta, ultro citroque datis chirographis remissionis, debeatur restitutio eorum, quæ ad partitionem non venerunt?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Debetur restitutio, sive ea supellectilia bona, sive mala fide fuissent occultata.*
3 *Si mala fide fuerunt occultata, transactio fuit nulla; secus debetur restitutio.*

INter Modestum, & Vitum initus fuit contractus, super partitionibus mobilium, & immobilium bonorum, & datus ultro citroque chirographus remissionis debitorum. Aliqua tamen supellectilia superfuerunt, quæ ad partitionem non venerunt. Quæritur ex parte Viti: An per dicta chirographa, ultro citroque acceptata, in foro conscientiæ eorum supellectilium restitutio debeatur? 1

RESOLUTIO.

Respondeo, restitutionem deberi, sive ea supellectilia bona, sive mala fide fuissent occultata. Ratio est, quia transactio inita fuit super dubiis, ex partitionibus forte orituris: sed dicta supellectilia in partitionibus non fuerunt comprehensa: ergo. Major constat ex ipsa definitione contractus transactionis, *in l.* 1. *ff. de transact.* ibi: *Est pactio non gratuita de re dubia, & lite incerta*, & apud DD. quos latè citant Barbos. *in Rubric. de transact. in Cod. & cap. super eo, eod. tit.* & Emman. Alvares Pegas *in Resolut. forens. cap.* 7. *num.* 63. Minor est certa, quia in partitionibus de illis supellectilibus nulla facta fuit mentio: ergo cum chirographa remissionis ultro citroque data, & acceptata, fuissent super partitionibus, non comprehenderunt ea, quæ ad partitiones non venerunt. 2

Etsi in occultatione eorum supellectilium mala fides intervenit, ea transactio fuit nulla; & partitiones, vel debent retractari, vel restitui id, quod mala fide fuit occultatum; nam licèt: *Non firmetur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit, ex Regul.* 18. *de regul. juris in* 6. firmabitur contractus per ratihabitionem. Et quod illa transactio fuisset nulla colligunt DD. *ex l.* 1. *Cod. de transact.* apud Barbos. *in Collect. ad l. Actione*, 4. *Cod. de transact. numer.* 1. Si tamen mala fides non intervenit, sed ea supellectilia casu fuerint inventa, post factas partitiones, adhuc debetur restitutio partis debitæ, nam quamvis ignorantia culpam excuset, non excusat tamen adveniente scientia, restitutionem, quando debetur. Transactio autem non extenditur ad ea, quæ non fuerunt cognita, Doctor. Joannes de Carvalho *in cap. Raynald. part.* 2. *numer.* 355. *ex l. Tres fratres, ff. de Pactis, & l. Imperatores*, §. 1. *ff. de transact.* 3

QUÆSTIO LII.

An mater teneatur ad restitutionem eorum, quæ inventario subnegavit, si filium habentem quo se alat, sustentet, & partem domus in qua habitat, reparet?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non obligatur mater ad pœnas Ordinat. Reg.*
3 *Non potest mater se compensare, nec in foro externo, nec interno.*
4 *Si tamen in mente semper habuit animum se compensandi, potest.*
5 *Mater cum filio emancipato super legitimam contractum inire potest.*
6 *Etiam non adhibita scriptura.*

CRescentia duos filios habens, post mariti obitum, inventario ducatorum centum subnegavit. Unum ex dictis filiis emancipatum, ex victu sustentat, habentem, quo se alat, & domum in qua est pars suæ legitimæ, & in qua cohabitant, necessariis reparat. Quæritur 1. ex parte matris: An se compensare queat ex dimidio subnegato ad duos filios pertinente, pro sumptibus factis in victu, & reparatione domus, cum dicto filio? 2. An cum dicto filio super ejus legitimam pactum inire possit? 1

RESO-

RESOLUTIO.

2 In primis certum est, Crescentiam debere filio emancipato, ex illis centenis ducatis inventario subnegatis, quartam partem. Nam dimidium ad ipsam matrem pertinet: nam matrimonia in hoc Regno censentur celebrata per chartam medietatis, si aliud inter contrahentes conventum non sit, juxta *Ordin. Reg. l.4. tit.46. in principio*; & alterum dimidium ad filios, ex ipso jure Regni succedentes patri, quando illius tertium bonorum, nulli fuit relictum: Et in hoc succedendi modo, quarta pars ex illis centum ducatis subnegatis ad filium emancipatum pertinebat. Et cum hæc subnegatio per Crescentiam commissa, sit occulta, nulla alia filio emancipato debetur restitutio; nam quæ subnegantibus dicta bona, imponitur *in Ordin. l.1. tit.87. §.9.* cum sit pœnalis, non debetur, nisi post latam sententiam.

3 Nunc ad primum quæsitum respondeo; non posse Crescentiam facere compensationem in ea parte subnegata pro sumptibus victus, & reparatione domus factis cum filio emancipato, nec in foro externo, nec in foro conscientiæ. Non potest pro foro externo, quia nisi facta protestatione facti sumptus, illi non debentur, præsumitur enim illos sumptos fecisse ex suis bonis amore filii. Sic habetur expresse *Ordin. Reg. l. 4. titul. 99. §. 6.* Excipiente tantum casum, quo filius sit valde dives, & mater pauper, quod in præsenti non habemus. Videatur Molin. *tract.2. disput.234. vers. Admonuerint*, & alii, quos affert Emman. Barbos. *in Remiss. ad locum Ordin.* Hæc etiam procedunt pro foro conscientiæ; idem enim præsumitur.

4 Si tamen ipsa mater semper in mente habuit, se illos sumptus cum eo subnegato, esse compensaturam; quia suus filius habebat unde vivere posset, & illa ex suo illum sustentare non tenebatur, potest facere compensationem pro sumptibus in victu, & reparatione domus. Ut bene colligitur *ex l. si quis à liberis, §. si filius, ff. de liber. agnosc.* & DD. Valasc. *de partit. cap. 16. numer. 40.* & aliis, quos refert, & sequitur Fragos. *tom.3. l.1. disput.2. §.2. numer.118.* Barbos. *in Collect. ad l.1. Cod. de negot. gestis numer.2.* Molin. *tractat. 2. disput. 544. vers. in tertio eventu*, & expresse Tamburin. *l. 5. decal. capit. 3. §. 2. numer. 4. & 5.* Videatur Fagund. *l. 5. de Iust. cap. 16. numer. 2. in fine, & seqq.*

5 Ad secundum quæsitum respondeo, posse dictam matrem cum filio suo emancipato super legitimam contractum celebrare. Est commune inter DD. ex hac regula generali: *Omnes qui bonorum suorum habent administrationem, contractus celebrare possunt*. Sic Bonac. *tom.2. disput.3. de contract. quæst.1. punct.5. numer.1.* Card. de Lug. *tom.2. de Iust. disp.22. sect.10. nu.281.* & omnes: sed dictus filius, ut emancipatus, suorum bonorum habet administrationem: ergo circa illa cum propria matre, & cum aliis contractus celebrare potest.

6 Addo, posse dd. matrem, & filium contractum celebrare sine scriptura, non obstante *Ordin. Reg. l.3. tit.59. in principio*; nam §.11. id illis concedit, ibi: *Nec inter filium, & matrem*. DD. vide apud Emman. Barbos. *in Remiss. ad cit. §. Ordin.*

QUÆSTIO LIII.

An pecunia inventa apud defunctum conjugatum filios habentem, in hospitali, ad hospitale pertineat?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non pertinet ex ipso jure, & DD.*
3 *Parentes divites non teneatur solvere expensas pro filiis hospitali expositis, juxta probabiliorem opinionem.*
4 *Privilegium hospitalium succedendi defunctis in eo demortuis cessat, si dentur hæredes necessarii.*

1 GErvasio, habenti filios legitimos, & uxorem, post mortem in quodam hujus Regni hospitali, inventa sunt quindecim millia regalia Lusitana, quæ hospitale sibi acquisivit, quia dicebat, se privilegium habere, succedendi, loco hæredis, illis, qui in illo, & aliis hospitalibus decedunt. Quæritur, An pecunia inventa, ad illud hospitale pertineat?

RESOLUTIO.

Respondeo, non pertinere. Ratio est, quia Gervasius hæredes necessarios, nempè uxorem, & filios habebat; & ad patriam cum ea pecunia pervenire non potuit, occasione infirmitatis, in eo oppido occurrentis, quam pecuniam suo labore ad filiis, & uxori opitulandum acquisivit: sed in his terminis, hospitale nullum habet privilegium ad succedendum in ea pecunia. Sic constat ex ipso jure *in Authentic. omnes peregrini*, ibi: *Si verò intestati decesserint, ad hospitem nihil perveniet, sed bona ipsorum per manus Episcopi loci, si fieri potest, hæredibus tradantur, vel in pias causas erogantur, C. Communia de success.* consonat Molin. *tract.2. disp.164. in fine*, ibi: *Decedentibus aliquibus peregrinis in hospitali ab intestato, & non habentibus consanguineos usque ad decimum gradum, bona eorum mobilia, quæ ibi reperta fuerunt, per Episcopum sunt distribuenda, in pias causas; sic habetur in Authent. Omnes peregrini, &c.* Idem tenet Vasq. *in opusc. de restit. capit.5. §.4. dub.1. numer.4. vers. quartò, certum est, & de testam. c.4. §.3. numer.64.* Fagund. *l.7. in sept. decal. præcept. cap.21. numer.8.* Card. de Lug. *de Iust. disp.24. num.193. in fine*: ergo in ea pecunia inventa non hospitale, sed hæredes filii, & uxor successuri sunt. 2

3 Nec obstat primò, quòd parentes divites tenentur solvere hospitalibus expensas pro alendis filiis expositis factas; quia si cognoscerentur ab hospitali pro illis conveniri possint, ut tradunt Gratian. *discept. forens. cap.267. numer.41. & seqq.* Surd. *de aliment. tit.1. quæst.81. nu.2.* quos refert, & sequitur Emman. Barbos. *in Remiss. ad Ordin. Reg. l.1. tit.87. §.11. num.2.* Molin. *tom.4. de just. disp.102. in fine*, Homobon. Bellochius, & Azor. apud Dian. *3. p. tract.6. resol.4* & cum aliis Fragos. *tom.3. regim. reip. Christ. disp.2. §.3. num.129.* ergo etiam Gervasius, ex ea pecunia apud ipsum reperta, tenebatur solvere hospitali expensas in sua infirmitate factas, & si in vita eas non solvit, censetur, post mortem ex illa pecunia esse solvendas, voluisse. Non, inquam, obstat, quia respondetur, dato antecedente, negando consequentiam. Diversa ratio est, quia hospitalia principaliter sunt instituta pro curandis infirmis, unde etiam si Gervasius fuisset dives, non tenebatur pro expensis in sua infirmitate factis; at hospitalia principaliter non sunt pro expositis instituta, quare divites ad expensas pro ipsis expositis factas, tenentur ipsi hospitali restitutionem facere, ut DD. citati asserunt. Dixi dato antecedente, nam quamvis, citati DD. sic aurum [illegible] plures tamen illud negant, maximè de illis hospi[illegible] quæ etiam pro expositis sunt principaliter insti[illegible] Sic Illustriss. Roderic. à Cuña *in Decretum Gra[illegible] distinct. 87. cap.9. num.13.* Fragos. *cit. vers. Ex his [illegible] sententiis*, Tamburin. *l.5. decal. cap.3. §.1. nu.4. & 5.* Circa expositos, & obligationem, illos alendi, vide Ordin. Reg. *loco cit.*

Nec obstat secundò, quòd hospitalia, ordinariè loquendo, habent privilegia succedendi loco hæredis illis, qui in ipsis decedunt: ergo hospitale succedere debet in pecunia, apud Gervasium reperta. Non, inquam, obstat; quia licèt id consonum, & pium sit, non tamen potest habere locum, ubi dantur hæredes maximè necessarii, & pauperes, ut ipsum jus disponit, & DD. 4

QUÆSTIO LIV.

An si fœmina ab uno deflorata, nullam passa sit infamiam, & ab alio illam passa sit, & à judice dote adjudicata, præstito juramento falso, circa deflorationem, teneatur ad dotis obtentæ, & expensarum litis restitutionem?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Probabile est non teneri fœminam ad restitutionem.*
3 *Quando virgo, præ verecundia dissentire, non est causa, deflorator à restitutione non liberatur.*

4 *Quan-*

4 *Quande aliquis est causa infamiæ fœmina , & hæc consentit spe matrimonium obtinendi , cum aliquo tertio , infamator ad aliquam dotem , vel matrimonium procurandum , tenetur.*

5 *Probabile est , teneri violatorem virginis sponte consentientis ad aliquam faciendam restitutionem patri sub cujus cura est.*

6 *Dos non debetur pro defloratione secundum se , sed pro infamia ex præsumptione illius orta.*

7 *Omnia, quæ astruunt DD. de virgine , extenduntur ad viduam famæ honestæ , & virginem existimatam, sub cura patris , existentem.*

8 *Sententia judicis nec fuit nulla , nec juramentum fœminæ reservatum.*

9 *Quamvis sententia communis restitutionem non concedat , opposita tamen est probabilis, & juxta illam restitutio debetur.*

1 ALoysia ætate , jam nubili ab uno fuit deflorata , qui defectus fuit omnino occoltus ; post aliquos annos à Paulino viro nobili fuit inducta , & nulla facta promissione , oec ab illa petita , filium ex illo peperit ; Quod illius pater ægrè ferens , illam coegit , ut litem contra Paulinum intenderet pro sui hoooris satisfactione . Et in judicio , præstito juramento falso , dixit se à Paulino fuisse defloratam . Contra illum judex sententiam protulit , illum condemnando , tam in litis expensis , quam in centeois aureis , pro dotis fœmioæ supplementum ; quæ ad uoguem fueruot soluta . Cum hoc supplemeoto , & aliis à parente obtentis , alii tertio , ab aliis duobus diverso , oupsit ; angitur tamen scrupulis . Quæritur ; An teneatur ad restitutiooem illorum ceoteoorum regalium , & litis expensarum ?

RESOLUTIO.

2 Respondeo , probabile esse , non teneri ad restitutionem ; Probatur primò , quia Paulinus eam aliqoo modo dotare tenebatur : ergo si illam dotare tenebatur , illa dotem non tenetur restituere. Antecedeos in quo tota est dubitatio , ostenditur ; quia Aloysia ab omoibus virgo existimabatur ; & erat animi pusillanimis, & à Paulioo solicitata , ob revereotiam consensit ; & io his terminis Paulinus tenebatur ad eam dotem ; ut cum Tolet. docet Rebellus *de obligat. Iust.* 1. *part. l.* 3. *q.* 8. *n.* 7. ergo dotem traditam, illa non tenebatur restituere.

3 Secundò probatur : nam quando virgo (seu existimata virgo , ut dicetur num 6.) præ verecundia dissentire ausa non est , deflorator à restitutione non liberatur , ut fatentur Vasq. *in opuscul. de restit. cap.* 3. §. 2. *dub.* 1. *num.* 5. Molin. *tom.* 4. *de just. disp.* 106. *n.* 1. quos refert , & sequitur Cardin. de Lug. *disp.* 12. *de Iust. sect.* 1. *n.* 4. Sed Aloysia præ verecundia , ausa non est Paulino nobili dissentire : ergo si Paulinus non liberatur à restitutiooe , oec Aloysia tenetur acceptam dotem restituere.

4 Tertiò probatur, quia Paulinus fuit causa infamiæ Aloysiæ , illam sollicitando , & gravidam faciendo , & quamvis ipsa coosensit , ab illo sperabat dotem , ut cum alio matrimonium ioiret : sed quando infamia sequuta fuit , vel major difficultas ad ouptias in illa , quæ virgo communiter existimabatur , eidem debetur restitutio , ut cum Navarr. Cordub. Major. Vasq. Petr. Navarra , Azor. & aliis communiter , tenet Card. de Lug. *d. disp.* 12. *n.* 15. ergo ex hac ratione potest eam retinere pecuniam ad supplemeotum dotis ; quia Paulinus merito poterat , hanc præsumptionem de illa habere.

5 Quartò probatur, quia probabile est, teneri violatorem virginis conseotientis , & ooo invitæ aliquam restitutionem facere patri sub cujus cura est ipsa virgo, ut plures asserunt, D. Thom. Cajet. Abulens. Guilelm. D. Antonin. Bernard. Dias , Salzed. Cordub. Gutierr. Valentia, Lopes, Rodrig. Salon. Banes apud Fagund. *l.* 6. *in* 6. *decal. precept. c.* 5. *n.* 2. & 3. Azor. apud Cardin. de Lug. *cit. n.* 8. Idem sentiunt Navarr. *in sum. c.* 16. *nu.* 19. Silvestr. *ibidem Verb. Luxuria* q. 5. Rebell *cit. q.* 9. *n.* 4. ibi : *In foro conscientiæ satisfactio pecuniaris patri debita videtur , & in suo etiam gradu tutori , sive tutrici , quando puella sub ipsorum custodia existens, sive consentiens, sive retinens, sive intra, sive extra domum adducta, stupratur; idque propter injuriam, quæ à vitiatore illius cōtra jus custodiæ, quod circa puellam habent , irrogatur : tum maximè propter ignominiam, sive detrimentum honoris , quod inde haud dubiè patiuntur , præsertim cum res divulgatur : atque in hoc naturali debito videtur fundari lex illa Deuteron.* 22. *quæ præcipiebat, ut vitiator stupratam haberet in uxorem, & patri ejus quinquaginta siclos redderet. Quamvis lex, quia judicialis erat, hodie non obligat. In conclusione consentit Navar. c.* 16. *n.* 19. *post D. Anton. Silvest. verb. Luxuria q.* 5. *ubi eam tribuit D. Thom. dicto art.* 6. Sic Rebell. at Aloysia inductione , ac coactione patris , ioterposuit io judicio libellum contra Paolinum , quia pater se ignominia , & detrimento honoris sentiebat affectum , & non sua sponte : ergo à restitutione censetur libera.

Quintò probatur , quia restitutio , seu dos non debetur pro defloratione, secundum se , sed pro damno , seu infamia ex præsumptione illius orta : ergo quamvis Paulinus Aloysiam oon deflorasset , illi dotem , seu sopplementum dotis debebat ; quia data fuit præsumptio defloratioois , & de facto infamia ab illo causata . In antecedente convooiunt commuoiter DD. asserentes , nullam deberi restitutiooem à defloratore , quando copola fuit occulta , ex qua nolla secuta fuit infamia , oec damnum , quia æquè bene nupsit. Sic Vasq. *in opusc. de restitut. c.* 3. §. 2. *dub.* 3. cum Navarr. & Cordub. & relato Lessio, Fagund. *lib.* 6. *in* 6. *decal. precept. c.* 5. *n.* 8. & citatis Azor. Turrian. Navarr. & aliis Card. de Lug. *dicta disp.* 12. *n.* 15. & 16. Fragos. *tom.* 3. *disp.* 1. §. 3. *n.* 45. *prope finem* . Ex hac ratiooe , quia defloratio est ex genere eorum , quæ pecunia non compeosantur : ergo à contrario seosu , si quis ooo fuit deflorator fœminæ , fuit tamen illius infamiæ causa , & damnum ; quia jam æquè bene nubere nequit , ad restitutionem tenetur : sed Paulinus fuit causa istius infamiæ , & damni Aloysiæ : ergo illam tenetur dotare eo modo , quo aotea poterat nubere . Ita docent Navarr. Cordub. Major. quos affert , & sequitur Vasq. *cit. dub.* 2. & relatis Sayr. Petr. Navarra, Fagund. *supra n.* 10. *vers. Dicendum tamen est* . 6

Nec obstat primò , quod aliquæ ex supradictis probationibus proceduot de virgine : at Aloysia virgo ooo erat . Non , inquam , obstat , nam omoia , quæ tradunt DD. de virgioe ad viduam hooestam, aut alias defloratam , sub hooesta parentum custodia viventem , extenduntur . Sic Rebell. *cit. dicta q.* 9. *n.* 6. *in fine* , Molin. *dict. tom.* 4. *de just. disp.* 106. *n.* 10. ibi : *Atque in omnibus idem prorsus dicendum est , quod de virgine , conclusionibus præcedentibus , dictum est* . Vide Sanch. *de matr. l.* 1. *disp.* 10. *à nu.* 22. & Card. de Lug. *dicta disp.* 12. *n.* 33. & 34. alios citantes, asserentes fictè promitteotem , corruptæ bonæ famæ matrimonium , sub spe copulæ , si ex illa sequuta sit iosamia , teneri ad matrimonium . Quare ex infamia colligunt obligationem, illam ducendi : ergo etiam in præseoti casu ex infamia Aloysiæ sequota , bene colligitur obligatio eam dotandi , quando matrimonium non est promissum , oec illa ejusdem conditioois. 7

Nec obstat secundò dicere, quod seotentia lata à judice , fuit nolla materialiter ; quia Paulinus Aloysiam non defloravit , & sententia fuit lata , propter juramentum falsum , ab Aloysia præstitum , fatente , se ab illo fuisse defloratam , & in jure stupratæ asserenti , se fuisse virginem, ejus juramento fides adhibetur , tum in odiom delinqoeotis, tum quia talis assertio pro se , naturæ præsumptionem habet : ut post Salzed. Mascard. Menoch. Gutierr. Card. Tusch. & alios referens , resolvit Farioac. *in praxi crimin. q.* 147. *à n.* 135. & *p.* 4. *dec.* 74. *nu.* 6. quibus assentit Emman. Barbos. *in Remiss. ad Ord. Reg. l.* 5. *tit.* 23. *in principio nu.* 3. Quare sententia in eo jurameoto falso fundata materialiter fuit oulla; & ut talis Aloysiæ nullum tribuit jus , ad dotem receptam , non restituendam . Noo , inquam , hoc obstat , quia licèt Aloysia pejerasset , & reservatum in multorum opinione incurrisset; quia juramentum falsum in judicio , in omoibus hujus Regni Diœcesibus reservatur ; censeo tamen sententiam à judice latam , etiam materialiter fuisse validam , & tale juramentum noo fuisse reservatum . Fuit valida ea sententia , quia non solum in eo juramento fundabatur , sed etiam in infamia publica à Paulino causata . Et casu negato , quod io eo juramento ea sententia fundaretur , adhuc erat valida , quia Aloysia io omnium existimatione juravit verum ; si enim Aloysia jurasset , se à Paulino non fuisse defloratam , suum peccatum omnino occultum , manifestabat , ad quod à judice obligari noo poterat , ut cum D. Thom. Sayr. & Lessio tradit Fragos. *tom.* 1. *regim. reip. Christ. l.* 5. *disp.* 12. §. 6. *nu.* 180. & 8

tom. 5.

tom.5. disp.1.§.3.nu.45.propè finem, & alii communiter: nec ipsum jus id concedit, si judex ex depositione testium semiplenam non habeat probationem, ut docent Aldrete cum pluribus *de Relig. discip. tuend. l.2.c.4.nu.7.* Sanch. *l.3. decal.c.7.nu.15.* Lessius *l.2.c.31.dub.3.nu.10.* Aragon. 2.2. *q.69.art.2.* Joann. de la Cruz *in direct. p.1.precep.8.artic.3. dub.9.conclus.1.* Segur. *in direct. judicis p.2.c.24.nu.30.* Mirand. *in ordin. Judiciar. tom.2.q.19.art.13.conclus.1.* Salzed. *in practic. crimin. c.126. litt. C.* & jurando Aloysia à Paulino fuisse stupratam, jurabat in foro exteriori, & in eo sic solum poterat jurare, nempè fuisse à Paulino stupratam, juxta communem omnium existimationem, quia ab omnibus ante illius illicitam amicitiam cum Paulino, virgo existimabatur. Et sic valida erat sententia, & juramentum in hoc sensu verum, vide *dicta nu.4.* & Card. de Lug. *ibi cit. n.16. in fine* dicentem, non pro ruptione signaculi, sed pro damno in foro exteriori, deberi restitutionem. Et hoc bene constat, nam si æque bene nubat, restitutio nulla debetur, ut cum ipso Card. & aliis *dictum est nu.6.* Et in hoc sensu etiam, quod diximus, verum erat, nempè juramentum non esse reservatum, quia sic poterat jurare; sicut enim, qui jurat falsum, existimans se verum jurare, reservationem non incurrit, quia non peccat, sic etiam qui existimat jurare falsum, jurat tamen verum, ut in nostro casu, reservationem non incurrit; quia reservatio est restrictio jurisdictionis confessariorum ordinariorum, & ut talis, restringenda est, & sumenda in eo sensu, in quo procedit juramentum. Vide quæ dixi *in Expos. Bull. disp.18.n.214.*

9 Nec obstat tertiò, quòd aliqui DD. *cit. n.5.* dicant, defloratorem, teneri aliquam restitutionem facere patri defloratæ, sub cujus cura illa est, quando illa non invita deflorationi consensit; nam DD. communiter id negant, & rectè probant, quales sunt Molin. *tom.4. de just. disp.106. n.2.* cum Sot. Ledesm. & Silv. Vasq. *cit. d. cap.3. §.2. dub.4. n.12.* & relatis Less. Specul. Card. de Lug. *d. disp.12. n.8. & de pœnit. disput.16. sect.4.* & cum multo pluribus citatis Fagund. *d.c.5.n.1.* & Aloysia non invita consensit. Non inquam, obstat, nam quamvis hæc sententia sit apud hos Authores communior, & probabilior, negari tamen nequit, traditam *d. nu.5.* esse probabilem, & juxta DD. ibi *citatos* probabiliorem; & juxta illam, non tenetur Aloysia dictos centenos aureos, & expensas in lite factas, restituere.

QUÆSTIO LV.

An possit aliquis solutionem multorum debitorum differre, & alia de novo contrahere, ut citius bona recuperet, quibus omnibus satisfaciat, & filium unicum in matrimonio collocare, & solitas eleemosynas pauperibus, peregrinis, famulis antiquis, & senibus erogare?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non potest differre solutionem creditorum, ut citius habeat cum quo illis satisfaciat.*
3 *Non potest differre solutionem, & nova debita contrahere, ut ex victoria litium solvat.*
4 *Potest differri uni creditori solutio, ut ex dilatione, aliis pluribus solvatur, dummodo magna non sit dilatio.*

1 JOanna nobilissima fœmina habens in redditibus annuis decem millia aureorum, de quibus deductis eorum obligationibus, octo millia remanebunt; ære multo alieno gravata, litibus non paucis in curia; à qua per plures leucas distat, impetitur. Et ut ad Curiam de illis agendum, proficiscatur, multa indiget pecunia mutua. Quæritur 1. An possit creditorum solutiones differre, & alia de novo contrahere debita, ut citius ex litibus, quibus satisfaciat, recuperet? 2. An cum detrimento creditorum, & majori debitorum dilatione, filium unicum ad suæ domus conservationem matrimonio collocare possit eleemosynas ostiatim, peregrinis, ac famulis antiquis, & senibus erogare?

§. I.

An dicta fœmina debitorum solutionem differre possit, & alia de novo contrahere, ut citius cum quo satisfaciat acquirat?

Respondeo, non posse cum detrimento creditorum. Probatur primò, quia Joanna potest, absque suo majori damno, creditoribus suum debitum solvere: ergo ex nullo alio interesse potest solutionem differre. Secundò: nam quando creditor ex dilatione sui debiti, grave damnum recipit, tenetur debitor statim solutionem facere etiam si ea dilatione magnum commodum reportet. Hæc rationes videntur coincidere cum ea, quam DD. mox citandi, afferunt: dicunt enim, quando ex dilatione debitor detrimentum in rebus propriis non patitur, sed in eo quod non lucretur ex rebus alienis, invito eo, ad quem pertinent, solutionem non posse differre: sed Joanna in rebus propriis detrimentum non patitur, sed in eo, quod litibus non assistat, ex quibus sperat tantum lucrum acquirere, quo suis creditoribus satisfaciat: ergo solutionem differre non potest. Major hujus rationis docetur à Cajet. Navarr. Cordub. Medin. Petr. Navarra, quos afferunt, & sequuntur Less. *l.2. de Iust. cap.26. dub.1. numer.24.* Molin. *tom.3. disp.754. num.2. Vers. Quando detrimentum*, Bonacin. *tom.2. tract. de restit. in genere disp.1. q. ult. punct.1. n.29.* Laym. *in summ. l.3. sect.5. tract.2. cap.12. nu.2. Vers. Requiritur*, Castr. Palaus *tom.7. de just. commut. disp.1. punct.17. §.4. n.2.* & alii communiter. Minor, & consequentia rectè inferuntur. 2

Nec obstat primò, quod DD. citati loquuntur de casu à nostro diverso, nempè de illo, in quo debitor debitorum solutiones differt, ut ex iis debitis, quibus solvere debebat, quæ ad creditores pertinebant, lucrum reportet: at in nostro casu aliud intervenit; nam Joanna solutionem differre vult, non ut sibi lucrum reportet, sed ut victoria litium, quas vincere intendit, seu sperat, acquirat, cum quibus omnibus creditoribus satisfaciat. Non, inquam, obstat, nam ad probationem nostræ resolutionis parum refert, quod lucrum speretur ex pecunia creditoribus tradenda, aut ex pecunia de novo mutua contrahenda ad lites absolvendas, ut ex ipso lucro, sicut, & de illo, creditoribus satisfiat. Respondetur igitur cum hoc dilemmate: vel enim Joanna pro nunc est impotens ad creditoribus solvendum, vel non: si primum; non rectè inquirit, an possit differre solutiones suorum debitorum, alia de novo contrahendo, ut ad curiam progrediatur, & litibus assistat, & victus, ut sperat, habeat, cum quo creditoribus satisfaciat. Si enim hoc est verum, bene potest differre creditorum solutiones alias non solutura. Nec illi ei molestiam inferre possunt, nec à Judice postulare, ut sibi ipsis solvere jubeat; ut bene colligitur ex traditis à Bard. *l.1. select. q.10. n.6.* Fateor tamen sæpius nos videre palliari obligationem restitutionis, ut aliquando appareat moraliter impossibilis, quæ talis non est. Si secundum, ut præsumitur de habente, deductis obligationibus, in redditibus annuis octo millia aureorum, ut *n.1. dictum est.* Dico, quod non potest differre solutionem creditorum cum illorum damno, nec alia contrahere debita, ut ad Curiam iter faciat, cum spe, quod ex litibus acquirat, quibus creditoribus satisfaciat; quæ spes sæpius fallit, & nullus est debitor maximè ex Magnatibus, cui spes solvendi non insit, & illa fraus fere nunquam est solvendo, nec solvit. 3

Nec obstat secundò, dicere, non deesse DD. asserentes, quando creditores unius debitoris sunt plures, & dilatione solutionis uni præstandæ, potest debitor lucrum acquirere, quo omnibus satisfaciat, alias non satisfacturus, posse aliquantulum solutionem differre: ut tradunt Adrian. *in 4. ubi de restit. dub.16.* Petr. Navarr. *de rest. l.4. cap.4. numer.43.* Less. *l.2. cap.16. numer.24.* Laym. *l.3. sect.5. tract.2. cap.12. num.2. vers. requiritur*, Castr. Palaus *dict. disp.1. punct.17. §.4. nu.4.* Thomas Tambur. *l.8. decal. tract.4. c.1. §.9. n.1. in fine:* ergo etiam poterit Joanna omnibus differre debitum, ut omnibus satisfaciat; nam si uni licitum est differre debitum, ut omnibus fiat satisfactio, etiam omnibus eam solutionem erit licitum differre, ut omnibus satisfiat. Non, inquam, obstat, quia respondetur, negando consequentiam, nam differre uni aliquantulum solutio- 4

lutionem, ut omnibus creditoribus satisfiat, alias non satisfaciendum, non est illicitum, nam ipse creditor, ad id pro omnibus, & se ipso tenetur; at in præsenti casu non differtur debitum uni tantum, sed omnibus, & non pro aliquantulo, sed per multos annos, nam lites in Curia breviter absolvi non solent. Additur, quod in Curia, ubi impensæ sunt majores, difficilius debita solvuntur. Videmus enim sæpius plures debitis gravatos, curiam deserere, ut suis possint creditoribus satisfacere.

§. II.

An possit Joanna cum detrimento suorum creditorum, & majori debitorum dilatione, in matrimonio filium unicum ad suæ domus conservationem, collocare, donando illi medietatem dictorum octo millium aureorum?

SUMMARIUM.

5 *Non potest cum detrimento creditorum.*
6 *Potest tamen filium in matrimonio collocare, præstando alimenta moderata.*
7 *Parentes filiis præstare tenentur alimenta, juxta suas facultates.*
8 *Alimenta debentur filiis secundum dignitatem suppetitis parentis facultatibus.*
9 *Dato æquali detrimento, præferendus est creditor.*

5 Respondeo, non posse: Ratio est, quia conveniunt DD. non posse differri debitorum solutionem cum damno, & detrimento creditorum, nisi in casu, quo debitor periculum subeat cadendi à suo statu justè acquisito. Sic Molin. *dicto tom.3. disp.754. num.2. Vers. Quando vero*, Paulus Laym. *l.4. summ. sect.5. tract.2.cap.12. num.2.* Bonac. *cit. dict. disp.1. de restit. in gener. q. ult. punct.1. num.24.* Castr. Palaus *d. tom.7. disput.1. punct.17. §.2. n.4.* Tambur. *proximè d. §.9. nu.2.* Sed Joanna nullum subit periculum cadendi à suo statu, si moderata præstet alimenta filio suo in matrimonio collocando: ergo tenetur majora non tradere, cum damno, & detrimento creditorum.

6 Æquum tamen est, quod Joanna filium unicum in matrimonio collocet, illi donatis alimentis moderatis, ut sic suis creditoribus satisfacere possit debita, absque dilatione, & illorum detrimento; & cum sit ex illustrissima familia, & maternæ domus hæres ipse filius, adeo divitem ducere poterit uxorem, ab ipsis moderatis alimentis filio præstandis, ipsa mater libera maneat. Videantur Molin. *de primog. l.2. c.16. n.46.* Fragos. *3. tom. disp.2. §.2. n.118.* Tambur. *l.5. decal. c.3. §.1. n.1. in fine.*

7 Quod tamen Joanna suo filio alimenta moderata præstare teneatur, ostenditur, quia DD. tam juristæ, quàm TT. docent, alimenta esse præstanda juxta parentum facultates, & expressè constat ex ipso jure *in l. Si patrem*, ibi: *alimenta pro modo facultatum*, *C. de alend. liber. & parent.* & aliis apud Barbos. *in Collect. ad dict. leg. numer.8.* & dicit Sanch. *l.4. de matr. disp.26. n.8.* loquens de dote fœminæ debita, ibi: *Quantitatem facultatum patris*; conveniunt Molin. *de primogeniis cap.15. nu.8.* Gama *dec.225. num.1.* Fragos. *supra num.124.* Tambur. *l.5. decal. cap.3. §.1. num.2.* & supponitur ab omnibus de alimentis agentibus, & ita habet praxis: sed facultates alicujus dicuntur illæ, quæ deducto ære alieno remanent, *l. Mulier bona, ff. de jur. dotium, l. Non possunt*, *ff. de jure fisc. l. fin. §. fin autem æs alienum, C. de bon. quæ liber.* & aliis, & DD. qui latè citantur à Barbos. *tract. de axiom.37. numer.1.* ergo Joanna juxta suas facultates considerato ære alieno, filio donare potest alimenta, quæ à solutione debitorum creditores retardare nequeant.

6 Nec obstat, quod alimenta debeantur non solùm secundum facultates parentum, sed etiam secundum dignitatem ipsius alimentandi, ut testantur Sanch. *cit.* & alii: at filius unicus Joannæ est ex nobiliori familia totius Hispaniæ; & si uxorem ducat, pro alimentis indiget famulis, servis, curribus, equis, & supellectili domestica, & aliis, ut videre est apud DD. *cit.* & Fragos. *tom.3. disp.2. §.1. num.110.* Tambur. *l.5. decal. cap.3. §.1. num.1. & 2.* Hæc autem ali nequeunt, si mater ex suis redditibus pro alimentis ipsi filio ad minimum non præstet pro singulis annis quatuor millia ducatorum. Quibus præstitis, non potest non dari detrimentum, & dilatio in debitis creditoribus solvendis. Non, inquam, obstat, quia respondetur verum esse alimenta præstanda esse filio juxta illius dignitatem; quod intelligitur, servatis matris facultatibus, & ære alieno, quo gravatur. Si tamen nec mater, nec filius à suo statu decidunt, non posse ea quatuor millia aureorum pro singulis annis à matre filio præstari; si iis præstitis creditores in suis debitis, & eorum dilatione detrimentum patiantur.

Addo si æquale detrimentum patiantur creditores illi, 9
quod debitrix patitur restituendo, vel non differendo solutionem, satisfaciendum esse creditoribus. Ratio est, quia melior est conditio creditorum jure civili, suam pecuniam, quam debitrici dederunt mutuam, possidentium, quam conditio debitricis eo jure non possidentis. Sic communiter DD. ex quibus plures citant, & sequuntur Bonac. *dict. tom.2. & disp.1. de restit. in gener. q. ult. punct.1. nu.19.* & Castro Palaus *dict. tom.7. disp.1. punct.17. §.3. num.5.* Si tamen è contra debitrix Joanna majus detrimentum in bonis propriis patiatur, statim restituendo, quam creditores ex dilatione restitutionis patiantur, non tenetur statim restituere. Sic cum Lessio, Molin. Clavi Regia, & aliis tradit Bonac. *proximè n.11.* Vide Tambur. *l.8. decal. tract.8. §.9. n.2.* in medio.

§. III.

An possit Joanna cum aliquo creditorum damno eleemosynas tenues, & peregrinis, & famulis antiquis, & senibus elargiri?

SUMMARIUM.

10 *Potest juxta suum statum.*
11 *Qui bonorum cessionem fecit, potest occultare alimenta, quibus secundum suum statum parcè vivat.*
12 *Eleemosynæ excessivæ, quæ creditorum debita retardant, non sunt elargiendæ.*

Respondeo, posse: Ratio est, quia eæ eleemosynæ 10
non sunt excessivæ, sed moderatæ, & convenientes conditioni, & qualitati Joannæ debitæ, & ad suum statum pertinentes: sicut enim à marito uxori prohiberi nequeunt eæ eleemosynarum elargitiones, quæ ad decorem, & illius congruam sustentationem pertinent, ut ex August. Navarr. & Silvestr. tradunt Soar. *disp.8. sect.2. de charit.* Vasq. *in opusc. de Eleemosyn. cap.4. numer.4.* Ægid. Coninch. *disp.27. dub.5. numer.52.* Less. *l.2. de just. cap.42. dub.14. numer.45.* Bonacin. *tom.2. de restit. in particul. disp.2. qu.10. punct.2. num.6.* Castr. Palaus *tom.1. tract.6. disp.2. punct.13. num.12.* Sic à fortiori poterit Joanna Illustrissimæ domus habens administrationem, supradictas eleemosynas elargiri; omnes enim pertinent ad rectam gubernationem suæ domus, & status; nec creditores justè conqueri valent.

Confirmatur, quia probabile est, posse illum, qui bo- 11
norum cessionem fecit, in foro conscientiæ, retinere, & occultare alimenta, quibus secundum suum statum parcè vivat; ut inquit Tamburin. *l.8. decal. tract.4. cap.1. §.9. num.8.* ex doctrina, quam tradunt Scot. Angel. Navarr. & Azor. quos citat, & sequitur Cœlestin. *in compendio Theol. moral. tract.9. cap.19. in fine*, & approbat Dian. *5. part. tract.14. resol.57.* asserentes uxores, & filios, quorum viri, ac parentes ad magnam redacti sunt penuriam, sive culpatè, sive absque culpa, si post eorum mortem, inveniantur, non esse solvendo debitis à viro, patreque subtractis, posse ex bonis relictis tantum subtrahere, atquè occultare, quantum satis judicetur, ad vitam, suumque statum honestè conservandum; in idem recidit Castr. Palaus dicens, cum pluribus *tom. de Just. disp.1. punct.15. n.4.* posse uxorem sibi accipere, quæ ad victum, & vestitum fuerint necessaria: ergo à fortiori poterit Joanna, quæ ad eum statum non est redacta, expendere in eleemosynis non excessivis, sed moderatis cum Religiosis, qui ad suam domum divertuntur, & cum famulis jam senio confectis, aut aliquo morbo, etiam diuturno laborantibus, alimenta præstare; nam hæc ad suum statum pertinent, quamvis ex illis aliquod damnum creditoribus in dilatione solutionis, sequatur.

12 Nec obstat, quod debita ex Justitia, debitis ex charitate præcedunt; at debita creditorum ex Justitia debentur, eleemosynæ verò prædictæ, ex charitate: ergo. Non, inquam, obstat, quia consequentia, quæ censetur inferri, est vera de eleemosynis excessivis, non verò de moderatis, quæ statum sequuntur, ac comitantur. Addo, eleemosynas famulis senibus elargitas non esse tantum ex charitate, sed etiam ex jure naturali debitas: nam naturalis ratio dictat, quod alimentetur ille, qui servivit, dum potuit, quando jam servire non potest, & cum hoc in aliquibus illustribus domibus observetur, ab hac consuetudine merito introducta, absolutionis dilationem creditorum, non est recedendum.

QUÆSTIO LVI.

An alicui legato usufructu omnium bonorum pro sua vita, hæc finita, aliqua, & quænam ad hæredem proprietarium pertinere debeant?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Resolutio ex jure, & DD. est sine controversia.*
3 *Vsufructuaria potest uti omnibus rebus, quæ usu non consumuntur, & circa ipsas modicas facere expensas.*
4 *Non tenetur domus meliorare, nec majores reddere; tenetur tamen in vinea, & pomario, loco vitium, & arborum demortuarum, alias de novo plantare.*
5 *Si usufructus animalium in particulari legetur, & pereant, pereunt heredi.*
6 *Partus ancillæ ad heredem pertinet.*
7 *Res usu consumptibiles reddendæ sunt per æstimationem.*
8 *Supellectilia in eo statu, quo inveniuntur, sunt reddenda.*
9 *Fructus etiam maturi solo adhærentes, ad heredem proprietarium pertinent, quando usufructuaria mortua est.*

1 PEtrus nullos habens filios, in suo testamento omniom suorum bonorum suæ uxori Elisabethæ usumfructum reliquit, & post suam mortem Paulum, & omnium fructuum, & proprietarium instituit. Inter hæc bona, aliqua reperiuntur immobilia, & mobilia, quæ usu, & alia, quæ non usu consumuntur. Quæritur, quæ, ex his bonis, mortua Elisabetha, ad Paulum, & illius hæredes, si mortuus fuerit, reservari debeant?

RESOLUTIO.

Hujus quæstionis resolutio in ipso jure est definita, & à
2 DD. absque controversia agitata. Quia tamen à prædicta usufructuaria fuit interrogatus, & sæpius ab aliis, quia frequenter in hoc Regno hæc fiunt legationes, & ignorantur, quæ hæredibus institutis reservari debeant, hanc inilitui quæstionem, ut omnibus interrogantibus satisfacerem. Circa materiam hujus quæstionis videri possunt, ex TT. Molina *tom. 1. de Inst. tract. 2. disp. 7.* Rebell. *de obligat. Inst. 1. part. l. 1. quæst. 7. sect. 2.* Castr. Palaus *tom. 7. disput. unic. de just. in gener. punct. 5. à numer. 4.* Less. *l. 2. de just. cap. 3. dub. 4.* Cardin. de Lug. *tom. 1. de Inst. disput. 2. sect. 3.* & alii, quos citant. Quæ tamen apud hos DD. invenio, per sequentes dicam conclusiones; supponendo prius; *Vsumfructum esse, jus utendi, & fruendi alienare, salva illius substantia*; ut constat *ex l. 1. ff. de usufruct. & Inst. eodem tit. in principio.*

Prima conclusio sit: Ex legatione ususfructus omnium
3 bonorum à Petro Elisabethæ facta potest illa usufructuaria, uti, & frui omnibus rerum fructibus, quæ usu non consumuntur, ut agri, domus, vineæ, greges animalium, & similia, & dum vivit, eos locare, & alteri utendos, concedere. Ratio est, quia illi, & ususfructus, & ipse usus fuit legatus. Teneturque circa ipsas res modicas præstare expensas, ut conserventur, ut post illius mortem mox à Paulo hærede, & proprietario, aut ab illius hæredibus (si interim vita decedat) acquirantur; præciso omni dolo, & fraude: tenetur enim eas res integras, ut sibi traditæ fuerunt Paulo proprietario conservare. Si tamen dictæ res vi tempestatis, aut alio casu fortuito evertantur, absque culpa ipsius Elisabethæ usufructuariæ, Paulo proprietario, & hæredi peribunt. Sic ex ipso jure DD. *citati.*

Notandum tamen est circa expensas, in dictis rebus, 4
præstandas, non teneri dictam Elisabetham usufructuariam domos meliorare, nec majores reddere. Et quamvis ex vinea, pomario, & gregibus animalium omnes fructus percipiat, tenetur tamen loco vitium, & arborum demortuarum, alias plantare, habetur *l. Agri 18. ff. de usufruct.* ibi: *In locum demortuarum arborum alia substituenda sunt, & l. Arboribus, 13. ff. eodem tit.* Si tamen arbores sint in sylva cædua, potest aliquos ramos, & ramulos ad furnum, stipites cædere, non tamen arbores grandes, constat *ex l. Ex Sylva cædua, & l. Si grandes ff. de usufruct.* Circa greges, & armenta animalium, tenetur loco demortuorum, & inutilium substituere ex factibus integrum numerum, sibi traditum. Si tamen post designationem, seu substitutionem moriantur, Paulo proprietario, & hæredi, & non Elisabethæ fructuariæ moriuntur; habetur §. *Sed si gregis, inst. de rerum divis.*

Adverte tamen, hæc procedere, quando totus colle- 5
ctivè legatur grex, aut armentum animalium. Secus enim dicendum est, quando Elisabethæ legatus fuit ususfructus singulorum animalium in particulari; tunc enim loco demortuorum, nullum tenetur substituere; patet *ex l. Quid ergo, ff. de usufruct.* ibi: *Sed quod dicitur, debere eum summittere; toties verum est, quoties gregis vel armenti, vel equitiis, idest universitatis fructus legatus est, cæterum si singulorum capita, nihil supplebit.* Quare si bos, aut equus individualiter legetur, quoad usumfructum, si moriatur, cam, & corium ad Paulum proprietarium pertinebit: sicut etiam area domus, si hæc casu fortuito corruat, Rebell. *supra n. 16.*

Secunda conclusio: Si in ea legatione comprehenda- 6
tur aliqua ancilla, ut sæpè contingit, illius fructus, nempè illius partus, ad Elisabetham fructuariam non pertinebit, Constat *ex l. vetus 68. ff. de usufruct.* Secus si partus ancillæ ei specialiter legetur; patet ex ipsa *l. Vetus*, ibi: *Neque enim in fructu hominis, homo esse potest, hac ratione, nec usumfructum in eo fructuarius habebit. Quid tamen si fuerit etiam partus ususfructus relictus, an habeat in eo usumfructum. Et cum possint partus legari, poterit, & ususfructus ejus.* Molin. *cit. Vers. Quando tamen*, Rebellus *supra n. 10. & alii cit.*

Tertia conclusio: Tenetur Elisabetha fructuaria 7
Paulo proprietario, post mortem relinquere omnes res usu consumptibiles, ut pecuniam, frumentum, vinum, oleum, & similia, quas habuit à Petro suo marito quoad usumfructum, relictas, quoad integram æstimationem; quia in his, quæ usu consumuntur, ususfructus dari non potest. Quare illarum habebit Elisabetha plenum dominium, cautionemque præstabit illas tradendi, finito tempore ususfructus Paulo proprietario, juxta dispositionem à Petro factam, & earum æstimationem. Sic constat *ex §. Constituitur, Inst. de usufruct.* & ex multis *ll. sub titul. ff. de usufruct. rerum, quæ usu consumuntur*, & Molin. *citat. Vers. Postremo*, & Rebell. *supra n. 13. in fine.*

Sed, quid sit dicendum de vestibus, & supellecti- 8
libus, quoad usumfructum relictis, quæ sanè vel ipso usu consumuntur, vel certè valde minuuntur: Sunt enim tradendæ in ipso statu, quo inveniuntur, aut per æstimationem? Respondetur cum Molin. *disput. 7. citat. Vers. Vsufructuarius ante medium*, & sit quarta conclusio; circa hoc aliqua distinctione utendum est: Si enim expressè legentur, quoad usumfructum: in eo statu, quo inveniuntur, reddere debent in re, & non per æstimationem, quia in ipso jure, inter illas computantur, quæ ipso usu non consumuntur; ut habetur *in §. Constituitur, Inst. de usufruct. & in l. 1. ff. de usufruct. rerum, quæ usu consumuntur*, ibi: *Earum rerum, quæ usu tolluntur, vel minuuntur, possit usus legari.* Nec contradicit *l. Si quid 1. Vers. Et si vestimentorum ff. de usufruct.* At si expressè non legentur, quoad usumfructum, vestes computari debent, sicut eæ res, quæ uso consumuntur. Cum autem bona immobilia, & mobilia à Petro suæ uxori, quoad usumfructum sint legata; dicendum est, eas vestes, & supellectilia, finita vita Elisabethæ, tradi debere Paulo, in eo statu, quo inveniuntur.

Oinu-

9 Quinta conclusio: Si Elisabethæ vita, priusquam fructus colligantur, finiatur; etiam si jam ipsi fructus sint maturi, ad hæredes Elisabethæ usufructuariæ, non pertinent, sed ad Paulum hæredem, seu proprietarium, ut habetur §. *Is verò, Inst. de rer. division.* Ratio est, quia dum fructus fundo, aut arboribus adhærent, censentur idem cum ipso fundo, pomario, & solo: sed post mortem usufructuariæ, fructus non collecti, ad illum, ad quem pertinet ipsum solum, spectant. Molin. *citat. vers. Tunc vero*, Lessius *supra dict. cap.3. dub.4. numer.17. ante medium.*

QUÆSTIO LVII.

An adulter teneatur ad restitutionem filiis legitimis adulteræ faciendam, ex eo quod filius natus adulterum ore referebat?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Adulter ad alimenta, & legitimam non tenetur, nisi ei certo, & evidenter constet filium esse suum.*
3 *In utroque foro, ex dictis adulteræ præsumitur filius esse mariti.*
4 *Similitudo vultus non probat filiationem ex authoritate DD.*
5 *Nec etiam ex ratione.*
6 *Secus dicendum in altero casu, additis diversis fundamentis.*

1 Simplicius sæpè, ad conjugatam, in eadem domo cum suo marito habitantem, accessit; adultera facta gravida, & filium pariens, qui decursu temporis ad vivum similitudinem vultus Simplicii exprimebat; Simplicium convenit, intimans, illum teneri, alimenta dicto filio præstare à triennio, & restituendam legitimam filiis legitimis, quam à suo marito obtinebit, ut legitimus existimatus. Quæritur, An Simplicius ex eo indicio similitudinis, ad eas teneatur restitutiones?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, non teneri, nisi ei certo, ac evidenter moraliter constet, eum esse suum filium. Sic communiter docent DD. quos latè afferunt, & sequuntur Fagund. *l.4. in 4. decal. precept. cap.6. numer.1.* Cardin. de Lug. *tom.1. de Iust. disput. 13. sect.2. numer.17.* Themud. *in decis. Archiepisc. Vlyssipon. decis. 123. numer. 27. & 28.* Sed Simplicio certo, evidenter moraliter constare non potest, eum filium esse suum: ergo ad eam restitutionem non tenetur.

3 Minor probatur, quia maritus adulteræ, tempore conceptionis talis filii, non erat absens, & alios filios genuerat ex ipsa uxore adulteræ: nec hæc fatetur, se filium genuisse ex Simplicio adultero, aliqua alia de causa, nisi quia sua proles similitudinem vultus Simplicii referebat, & non sui mariti; quamvis eo tempore, quo illa usus fuit Simplicius, etiam maritus utebatur. Et in his terminis in utroque foro, ipse filius præsumitur mariti, juxta *text. In l. Filium definimus, ff. de his, qui sunt sui,* & DD. ibi: & *citati.*

4 Nec indicium ex similitudine vultus ortum, ullam parere potest certitudinem, evidentiam, ac moralitatem; nec eum filium, esse Simplicii, probare. Ostenditur primò ex authoritate; nam DD. communiter tradunt, similitudinem vultus non probare filiationem. Sic Gloss. *in l. Quæret aliquis, ff. de Verbor. signific.* & DD. ibi Paris. Menoch. & alii, quos referunt, & sequuntur Valasc. *consil. 176. numer. 14.* Fagund. *citat. numer. 3. in fine*, Themud. *proximè n.33.*

5 Secundò, ratione ostenditur: quia licèt aliquando filii matribus, & parentibus assimilentur; sæpius aliis, cum quibus nulla intercedit cognatio, assimilantur; ut ex pluribus exemplis referunt Gratian. *tom.3. discept. forens. cap. 567. à num.30.* Valer. Maximus *l.9. cap.15.* Tertiò, quia ex Philosophis, & Medicis constat, vultus, seu oris similitudinem ex fœminæ cogitatione sæpè provenire, ut bene probatur ex ovibus Jacob. *Genes.30.* & aliis ex causis, ut videre est apud Themud. *citatum.*

Nec obstat, quod aliquando consilium, dedi teneri alterum adulterum simul cum ipsa adultera ad ea damna compensanda, cum qua aliquoties copulam habuit; cum per id tempus, nec maritus esset absens, nec toro separatus: ergo idem dicendum in præsenti casu. Non, inquam, obstat, consilium datum. Quia in eo casu concurrebant circumstantiæ, quæ absque ulla dubitatione suadebant, ad credendum, filium esse adulteri, & non mariti: nam illa adultera per plures annos matrimonio cum suo viro erat conjuncta, quin unquam ullos ex illo genuisset filios. Deinde tempus partus tempori commissi adulterii, correspondebat, & non habitæ copulæ cum marito. Et hæc indicia manifestabant, filium esse illius adulteri: ut inquit Molin. *tom.4. tract.3. disp.103. num.3.* At in præcedenti casu ea non concurrebant indicia, quia maritus alios generat filios ex sua adultera uxore, & constabat de tempore partus, sicut de tempore commissi adulterii, & cum tempore, quo maritus ad eam accesserat, correspondebat, & suus esse præsumitur. Nam in his terminis ex ipso jure præsumptio est pro marito, non tamen pro indicio similitudinis, quod ex dictis non multum urget. 6

QUÆSTIO LVIII.

An adultera possit uti primo testamento à marito revocato ex falsa filii nati præsumptione; & inofficiosam dotem filiæ legitimæ conferre, excluso filio adulterino legitimo existimato?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *In foro conscientiæ sola rei veritas attenditur, & non præsumptio juris.*
3 *Filius certò cognoscens, se ex adulterio natum, tenetur totam hæreditatem legitimis relinquere.*
4 *Non tamen tenetur, si id tantum sciat ex dicto matris.*
5 *Vxor adultera non tenetur suum crimen revelare, maximè quando nullus ex illa revelatione speratur effectus.*
6 *In foro externo ille filius adulterinus censebitur legitimus.*

Joannes, & Maria conjuges, cum per quindecim, aut sexdecim annos nullos habuissent filios, testamentum condiderunt, se ad invicem in eadem charta hæredes instituentes, cum aliquo onere suffragiorum, quæ superstes facere celebrari teneretur. Post conditum testamentum, Maria ex adulterio filium concipit, ob cujus nativitatem Joannes testamentum revocavit, & aliud condidit, in quo filium existimatum hæredem instituit, & suorum bonorum tertium Mariæ uxori suæ reliquit. Defuncto Joanne Maria ad secundas nuptias transiit, ex quibus filiam habuit, & juxta secundum testamentum à Joanne conditum, illi nubenti inofficiosam dotem tradidit, quia primum revocatum existimavit nullum ex falsa præsumptione à Joanne habita. Quæritur: An in foro conscientiæ ita potuisset disponere, nulla habita ratione de filio adulterino? 1

RESOLUTIO.

Respondeo, satisfactis suffragiis pro anima Joannis, Mariam pro foro conscientiæ posse esse tutam illa dispositione, præciso scandalo, si aliquod forte detur. Ratio est, quia Joannes ex falsa præsumptione primum revocavit testamentum, alias non revocaturus, existimans filium ex sua uxore natum esse suum, cum non esset, sed ex adulterio: sed in foro conscientiæ sola veritas attenditur, & non juris præsumptio; ut constat ex *text. in cap. Veritate, 8. dist. & cap. Tua nos, de sponsal.* & aliis non paucis legibus, & DD. quos affert, & sequitur Barbos. *tract. de Axiomat. 186. numer. 1.* ergo juxta illud testamentum poterat Maria suam filiam legitimam dotare, nulla habita ratione de suo filio adulterino. Nec huic aliqua fit injuria in ea dispositione, & dote, vivente ipsa Maria: Post illius enim mortem, sive constante, sive soluto filiæ matrimonio, pro foro ex- 2

externo semper exaudietur; ut videre est apud Fragos. *to.* 3. *de Reip. Christ. Regim. disp.* 8. §. 9. *n.* 284.

3 Imò assero, si dictus filius adulterinus certo cognoscat, se ab adulterio natum fuisse, teneri in foro conscientiæ de illa non curare hæreditate; & si ex errore, aut deceptione ea bona juxta testamentum à suo præsumpto parente secundò conditum sibi tradantur, ea debere restituere filiæ legitimæ; quia illud testamentum ex ea falsa præsumptione fuit nullum. Sic Cardin. de Lug. *disput.* 13. *de Iustit. sect.* 3. *num.* 31. *&* 38. *post medium*, *& num.* 62. *in princip.*

4 Fateor tamen, quòd si dictus filius id tantum sciat ex dicto matris, illi asserentis, se ex adulterio fuisse conceptum, illi fidem adhibere non teneri. Sic cum Covarruv. Sot. Medin. & aliis pluribus Guttier. *Canon. lib. cap.* 38. *num.* 30. & ante illum Menoch. *de Arbitr. casu* 89. *num.* 28. Mantic. *de Contract. ultim. volunt. lib.* 2. *tit.* 14. *numer.* 8. Lessius *de Iustit. lib.* 2. *cap.* 10. *dub.* 5. *num.* 51. Laym. *in sum. lib.* 3. *sect.* 5. *tract.* 3. *cap.* 14. *de Adulter. num.* 1. *vers. Accedit*, & alii, quos refert, & sequitur Barbos. *in Collect. ad cap. Officii, de Pœnit. & remiss. num.* 2. Alii addunt, quod nec etiam in articulo mortis, nec cum juramento, ut videre est apud Dian. *part.* 11. *tract.* 6. *resol.* 56. Alii dicunt oppositum apud Card. de Lug. *d. n.* 62.

5 Sicut filius matri fidem adhibere non tenetur, ita nec etiam mater suum tenetur revelare delictum, nec pati tantam honoris jacturam, præsertim quando ab illa revelatione melius speratur effectus, colligitur ex Text. *in cap. Quis aliquando*, §. *Non tibi dico*, *de pœnit. dist.* 1. & ibi omnes DD. Navar. *in Manual. cap.* 16. *à nu.* 43. Covarruv. *in Regul. peccatum, part.* 1. *in initio à numer.* 3. Ludov. Lop. *in instr. conscient. part.* 1. *cap.* 88. Henriq. *in Summ. lib.* 11. *cap.* 21. §. 3. Vivald. *in Candel. aureo, part.* 3. *cap.* 21. & alii plures, apud Barbos. *citat. num.* 4. Si tamen aliquis speratur effectus, quia creditur filium fidem habiturum ipsi matri; nec alia timetur infamia, quia filius apud se rem secretam retinebit, poterit ipsa mater de consilio docti confessarii, illi rem totam manifestare; si alia non datur via; ut impediatur restitutio, quæ legitimæ filiæ debetur. Sic ex Lug. *cit. num.* 60. & aliis, at in præsenti casu hæc mulier impedimentum non timebat.

6 At negari nequit, dictum filium in foro externo, pro legitimo esse reputandum, quia natus est à patre non impotente, & in ipsa domo paterna, & Joannes esse fuum, existimavit, quia de causa primum revocavit testamentum; & sic habetur in pluribus Juris Civilis Text. apud Anton. Gomez *in Comment. ad l.* 9. *Tauri*, & DD. Rebel. *de Obligat. Iust.* 1. *part. lib.* 3. *quæst.* 10. *num.* 11. *vers. Quamvis*, Card. de Lug. *cit. num.* 61. & omnes; & à multis, & quasi ab omnibus reprobatur, & stolidus appellatur filius quidam Regis, qui solo dicto matris, asserentis, se non Regis filium, sed cujusdam militis esse, regnum renuntiavit.

QUÆSTIO LIX.

An fœmina nobilissima, nullos filios habens legitimos, filium suum spurium, in summo secreto habitum, in testamento hæredem omnium suorum bonorum possit instituere?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *In foro conscientiæ instituere potest.*
3 *Imò illum filium tenetur hæredem instituere.*
4 *Incapacitas spurii ad succedendum est erga patrem, & non matrem.*
5 *Nulla datur lex expressè spurios reddens incapaces ad succedendum matribus illustribus, aut non illustribus, nullos habentibus filios legitimos.*
6 *Spurius potest retinere ea, quæ mater sibi reliquit, donec à judice privetur, & notabiliter legitimis non noceat.*
7 *Materia circa spurios, non est rigidè, & absque benignitate tractanda.*
8 *Incapacitas succedendi matribus, ex eo quòd sint spurii, geniti ex coitu damnato, aut punibili nullis legibus nititur.*
9 *Aliqui nobis opponunt Auth. Ex complexu, & Ord. Reg.*
10 *Authent. non adversatur.*
11 *Nec etiam adversatur ipsa Ordin.*
12 *Leges non prohibent spurios matribus succedere cum à delicto parentum sunt immunes.*
13 *Ordinatio non habet vim obligandi; quia non dispositivè, sed enuntiativè loquitur.*
14 *In institutione testamenti, etiam lex, Si qua illustris, dispositivè cessat.*
15 *Lex, Si qua illustris, non solùm de illustribus modo rigoroso, sed nobilibus intelligitur.*

FOEmina nobilissima ex consanguineo filium genuit, & per summum secretum illum in pagonesticano educare fecit. Post puerilem ætatem elapsam, ad domum maternam adductus, non ut filius, sed ut famulus in ea serviret. Mater verò cum nullos haberet filios legitimos (erat enim soluta, & valde dives) suum filium instituere volebat hæredem omnium suorum bonorum, in testamento ab ea condendo, non tanquam filium, sed ut suum famulum, à quo bona opera acceperat. Quæritur 1. An in foro conscientiæ sit valida ea institutio? Nam pro foro externo ea non est necessaria validitas: nullus enim est, hoc peccatum cognoscens, ne qui de illo levem possit habere suspicionem; quippe peccati complex jam è vita decesserat; & nec ipse filius, nec primi educatores patrem, aut matrem illius unquam cognoverunt. 2. Quæritur: An dato, quòd mater tuta conscientia non possit ex testamento sua bona spurio relinquere, suam amicam instituere possit hæredem, sub fide præstita, illa filio restituendi? 1

§. I.

An fœmina nobilis in foro conscientiæ, suum filium spurium omnium suorum bonorum in suo testamento possit instituere hæredem?

Respondeo, posse, & teneri. Quòd possit, ostenditur primò, quia fœmina illustris filios non habens legitimos, potest ex testamento filium spurium instituere hæredem, quia ex ipso jure communi matri est succedendi capax, ut deciditur *in l. Hac parte*, *l. si spurius*, *l. Modestinus*, *ff. Unde cognati*, *l.* 1. §. *Sed*, *& vulgo*, *ff. Ad Tertull.* §. *Novissimè*, *Inst. ad Orfician. l. Si qua illustris*, *Cod. eod. titul.* & aliis, & DD. Azor. *part.* 2. *l.* 2. *cap.* 9. *quæst.* 2. Doct. Joannes de Carvalho *in cap. Raynal. part.* 1. *num.* 495. Themud. *in decis. Senatus Archiep. Ulyssiponens. decis.* 7. *nu.* 10. & alii plures, quos citant, sed dicta fœmina nullos habebat filios legitimos: ergo ex testamento suum filium spurium instituere poterat. 2

Quòd verò dictum filium instituere teneatur, defendunt communiter DD. expendentes *dict. l. Si qua illustris*, & dicunt si illa illum prætereat, & exhæredet, posse ipsum spurium impugnare maternum testamentum, querela inofficiosi, ut probat Textus *in l. Si suspecta*, *in principio*, §. *de inofficioso*, *ff. de Inofficios. testament.* & DD. omnes, ut testatur Anton. Gomez *l.* 9. *Tauri numer.* 12. Valasc. *consult.* 94. *dict. numer.* 2. Joann. de Carvalho *citat. numer.* 469. Themud. *proxime numer.* 12. *&* 13. & alii apud ipsos. 3

Secundò ostenditur, quia leges disponentes de incapacitate spurii ad succedendum, non loquuntur de successione materna, sed paterna, ut constat ex *Authent. Licet*, *C. de Natur. liber. & Authent. Quibus modis; naturales filii efficiantur legitimi*, §. *ultim. tit.* 1. *collat.* 7. Similiter *Autent. Ex complexu*, *C. de Incest. nupt.* ibi: *Ex complexu nefario, & incesto, seu damnato, liberi nec naturales sunt nominandi, omnis paternæ substantiæ indigni beneficio, ut nec alantur à patre.* Et quamvis *in Ordin. Reg. l.* 4. *tit.* 93. dicatur, quòd nec etiam mater succedere possit filio genito ex coitu damnato, & punibili per nostras Ordin. & jus commune; hoc fecit in odium peccati ipsius matris: non tamen negat, posse ipsum filium succedere ipsi matri. Et quamvis etiam *in l. Novissimè*, *Inst. de Senat. Consult. Orfician.* dicatur, illos filios, qui vulgò *quæsiti sunt*, ad matris hæreditatem ex Senatus Consulto non admitti, ibi solùm agitur de successione ab intestato; unde non excluduntur alii spurii à successione ex testamento. 4

Ex dictis hoc præcedenti num. sic conficio argumentum pro nostro præsenti casu: Nulla lex datur expressè 5

reddens spurios incapaces ad succedendum matribus, sive illustribus, sive non illustribus, legitimos non habentibus filios: sed ipsis spuriis est maximè odiosum, non posse ipsis matribus succedere: ergo si odia sunt restringenda, & non extendenda, ex idemnitate rationis, ut ipsum jus, & DD. unanimi consensu fatentur, apud Barbos. *tract. de Axiomat. 166. per totum*; dicendum est, spurios incapaces non reddi, ad succedendum matribus, ex eo, quòd in legibus, ad succedendum patribus, incapaces reddantur. Ita docet Lessius *lib. 2. de Iustit. cap. 19. dub. 6. nu. 66.* quem citat, & sequitur Dian. 5. *part. tract. 3. resolut. 121. prope finem*; eamdem defendit Card. de Lug. *disput. 24. de Iustit. sect. 6. num. 119.* & probabilem judicat; etiam stante jure Lusitano Fragos. *de Regim. Reip. Christian. tom. 3. disp. 2. §. 4. num. 145.*

6 His DD. accedunt primò Sà *verb. Hæreditas*, Henriq. *lib. 1. de matrim. cap. 21. num. 1.* & alii asserentes, posse spurium retinere ea, quæ mater ipsi reliquit, donec per Judicem privetur; dummodo notabiliter ea relicta legitimis non noceant. Et hoc placitum non improbabile judicat Dian. & approbat Card. de Lug. uterque *loc. cit.* ergo cùm de spurius in successione hac ex testamento, non detur præjudicium filiis legitimis, cùm nulli dentur, poterit mater illi relinquere sua bona, & ille tuta conscientia illi retinere.

7 Secundò accedit Simon de Præis *lib. 3. de Interp. ultim. volunt. interp. 1. dub. 3. resolut. 2. num. 6.* quem laudat, & amplectitur Franc. Pinheyro Primarius Theolog. Cathed. in Eborensi Academia *disp. 5. de Testament. num. 40. in fin. & 51. prope finem*, eo, quòd dicat, *materiam circa spurios non esse rigidè, absque benignitate, & provisione tractandam, cum tales filii à parentum crimine sint immunes, nec minus de humana natura, ejusque dotibus participent, quàm legitimi: quam ob rem, ubi leges illis expresse non adversantur, eodem jure, & favoribus potiri debent, quibus legitimi.* Sic cit. DD. Ex qua doctrina bene infertur, dictam matrem nullos habentem filios legitimos, nec legem illi prohibentem, sua bona relinquere filio spurio ex testamento, illi tuta conscientia ea posse relinquere.

8 Nec obstat primò, dicere, DD. à nobis citatos num. 2. loquutos fuisse, cum hac ampliatione, scilicet, dictos spurios posse succedere ex testamento suis nobilibus matribus, alios non habentibus filios, quando ipsi spurii geniti non sunt ex coitu damnato, aut punibili, ut etiam docuerunt DD. pro opposita, & communi sententia infrà citandi num. 16. & docent dict. num. 2. adducti, quos referunt Doct. Joan. de Carvalho ibi cit. & cum dicta ampliatione *num. 502.* Valasc. *consult. 93. num. 9.* Themud. *supra num. 17.* sed dictus spurius fuit genitus ex coitu damnato, aut punibili, per *Ordin. Reg. l. 5. tit. 17. §. 2.* ubi puniuntur coitus consanguineæ cum consanguineo in secundo, & sequentibus gradibus, usque ad quartum, pœnis ibi allatis; & in aliis Regnis, per suas leges, & jus commune, ut videre est apud Sanchez *lib. 4. consil. cap. 3. dub. 1. num. 2. in fine, & dub. 4. num. 1.* Cardin. de Lug. *de Iustit. disp. 24. à nu. 84.* Pinheyro *de Testam. disp. 5. à num. 28.* & alios: ergo dict. spurius matri ex testamento non potest succedere. Non, inquam, hoc obstat, quia respondetur, eos DD. hanc incapacitatem succedendi matribus, tribuisse spuriis, ex coitu damnato, aut punibili, nullis legibus innixos: at cùm simus in materia odiosa, incapitas succedendi parentibus, extendenda non est ad succedendum matribus, ut cum DD. magni nominis dictum est num. 4. 5. & seqq.

9 Nec obstat secundò, adducere Textum *in Authent. Ex complexu, Cod. de incest. nupt. juncto originali in fin. ex Authent. Quibus modis naturales sui, collat. 7. in quo §. finali*, apponitur verbum *parentibus*, quod comprehendit, & masculum, & fœminam, ut plures ibi citati, docent. Et adducere Textum *Ordin. Reg. l. 4. tit. 93.* ubi habetur, matrem non posse succedere filio genito ex coitu damnato, aut punibili per ipsas Ordin. & jus commune, ergo si mater filio spurio ex coitu damnato, aut punibili succedere non potest, nec etiam ipse spurius ipsi matri succedere poterit; ex hac efficaci ratione: quia jus succedendi est reciprocum de parentibus ad filios, & de filiis ad parentes, ut pluribus relatis, affirmant Valasc. *con[illegible] 29. nu.* 3. Emman. Barbos. *in Remiss. ad cit. Ordin. num.* [illegible] [Jo]an. de [Ca]rvalh. *citat. à num.* 506. Pinheyro *d. disp. 5. n.* [illegible] *[i]n fine*.

10 Non, inquam hæc obstant, non primum de Authe[illegible] (ut jam aliqui illam adduxerunt apud Carvalho *cit. n. 502.*) nam de illa dubitarunt Hostiens. Isern. & Butrius apud Anton. Gomes *d. l. 9. Tauri num. 13.* Card. Tusch. *tom. 7. litt. S. conclus. 416. num. 27.* affirmantes, spurios ex damnato coitu genitos, esse matribus succedendi capaces, quorum doctrina defendi potest contra communem, ut equidem illam defendunt Corneus *in cit. l. Si qua illustris, column. 2. in princip.* Joannes de Carvalho *cit. dict. part. 1. num. 505. Nec Authent. cit.* & alia jura oppositum suadent, nam ibi verbum *parentibus*, in quo fundatur argumentum, satis verificatur respectu masculorum, seu patrum distributivè; & non respectu matrum; quia adhuc illi standum est, *ex Reg. l. Si spurius, ff. Unde cognati, supra cit. & §. fin.* ubi datur illud verbum *parentibus*, quod intelligi nequit de matribus, sed tantùm de patribus, quia ille §. fuit desumptus *ex cit. Authent. Ex complexu*, quæ loquitur tantùm de patre, ibi: *Omnis paternæ substantiæ indigni beneficio, ut nec alantur à patre.* Sic lex expressè loquens de paterna substantia, & de ipso patre tantùm.

11 Nec, inquam, obstat, secundum ex Text. *Ordin. Reg. cit.* quia respondetur primò, non esse idem, dicere legem, patrem, aut matrem non posse succedere filio ex coitu damnato, aut punibili genito; ac non posse filium ita genitum matri succedere: nam lex primum exprimit, & nullo modo secundum; & cùm secundum sit odiosum, non est reciprocum cum primo, cùm non detur textus expressus, prohibens filium spurium succedere matri, & datur textus expressus statuens, odia non esse extendenda ad non expressa in jure, *Reg. Odia 15. de regul. jur. in 6.* & DD. communiter.

12 Ratio verò cur leges prohibeant patribus filiis succedere spuriis, & non prohibeant spuriis, succedere matribus, sive illustribus, si filios non habeant legitimos, sive non illustribus habentibus, vel non habentibus legitimos, est; quia leges reddentes patres incapaces succedendi filiis suis spuriis, suum delictum punire volunt; & non dabatur ratio, cur ipsi spurii matribus non succederent, cùm ab omni delicto parentum essent immunes.

13 Secundò respondetur, data ea opinione communi, eam Ordinationem Lusitanam non dispositive statuisse, matrem non posse succedere spurio filio ex damnato coitu, aut punibili genito, ut ex ipso contextu liquet, ut notavit Pinheyro *dict. disput. 5. num. 41. ante medium*, sed enuntiativè, seu incidenter; & quæ ita in legibus ap ponuntur, vim non habent obligandi; ut videre est apud eundem Pinheyro *de Cens. & emphyt. 2. part. disp. 6. sect. 1. num. 3.*

14 Addo eam doctrinam communem de præsenti casu non esse intelligendam, quia in eo testamento institutio spurii non fit, illum pro filio nominando; nec ex ipsa institutione præsumitur, testatricis esse filium; quæ nominatio, aut certa præsumptio, in ea lege, *Si qua illustris*, propter scandalum prohiberi videtur, ibi: *Cùm in mulieribus ingenuis, & illustribus (quibus castitatis observatio præcipuum debitum est) nominari spurios, satis injuriosum, satisque acerbum, & nostris temporibus indignum esse, judicemus.* Sic lex. Et cùm hæc cessent in hac testatrice, etiam legis dispositio cessat, intellecta juxta illius Glos. in fine, de coitu damnato, & punibili, qui ut maximè occultus, accusari non poterat.

15 Nec obstat tertiò, hanc fœminam non esse illustrem, accipiendo hanc conditionem, pro prima acceptatione illustrium, qui sunt titulares, & ab illis descendentes, ut videre est apud Joann. de Carvalho *in cap. Raynaldus part. 1. à n. 204.* sed nobilem, ut in simili casu inquit Themud. *d. decis. 70.* ergo ad illam non sunt extendenda adducta ex Text. *in l. Si qua illustris*. Non, inquam, obstat, quia respondetur, eum textum, tam de illustribus, quàm de nobilibus loqui, ut ex ipso constat, ibi: *in mulieribus ingenuis, & illustribus*; dictio autem *ingenuis*, nobiles comprehendit, nam ingenuitas idem est, ac nobilitas, ut videre est apud Ambros. Calepin. *verb. Ingenuitas*. Deinde DD. loquentes de illustribus juxta hunc textum, de illis loquuntur, prout à plebeis contra distinguuntur, ut habetur apud Azor. *tom. 2. l. 2. cap. 9. quæst. 2.* Addo ad nostram quæstionem parum referre, quod hæc fœmina esset, vel non esset illustris, nam cùm non haberet filios legitimos, spurium ex testamento omnium suorum bonorum hæredem instituere poterat, ut ex dictis satis est manifestum.

§. II.

§. II.

Proponitur sententia communis, & illius rationes facile enervantur?

SVMMARIVM.

16 *Non datur lex expressa, quæ spurios excludat à successione matris, filios non habentis legitimos.*
17 *Si mater non potest succedere spurio, nec spurius matri; fallit, ut dicitur num.21.*
18 *Filii spurii nobilium, patribus non succedunt, at succedunt matribus nobilibus.*
19 *Mater non succedit filio incestuoso, at hic matri succedit.*
20 *Ampliatio à DD. tradita in præsenti casu non habet locum.*
21 *Solutio ad rationes pro communi sententia.*

16 Fateor sententiam communem docere spurium ex coitu damnato, aut punibili genitum, esse incapacem succedendi matri ex testamento, & ab intestato, tam ex jure Lusitano, quàm ex ipso jure communi. Sic expresse de utroque jure Molin. *tractat.2. disput.167. versic. Quarta conclusio dicens, In hoc omnes convenire*, Alvarus Valasc. *consult.29. num.9.* Gama *decis.383. numer.4.* Pinheyro *de Testament. disp.5. numer.37.* Fragos. *tom.3. de Regim. Reip. Christ. disput.2. §.4. num.145.* Joannes de Carvalho *in cap. Raynaldus part.1. num.502.* Ex ipso jure communi Barth. *in l. ultim. ff. de His, quibus, ut indignis*, & multis relatis Roder. Soar. *in lect. legum fori fol.86. cum seqq.* Anton. Gom. *in l.9. Tauri numer.13.* Covar. *in epit. in 4. Decret. 2. part. cap.8. §.5. numer.15.* Gloss. *in §. Novissimè, verb. Admitti, Inst. ad Senat. Consult. Orfician.* Glossa *in l. Si qua illustris, Cod. eod. tit.* & alii, quos supra num.8. citavimus. Probant aliquibus rationibus, quæ facilè ex dictis pro nostra resolutione enervantur.

17 Probant primò, quia dictus spurius ex coitu damnato, & punibili genitus fuit, ut constat ex dictis num.1. ergo matri, nec ex testamento, nec ab intestato succedere potest. Secundò, quia ex jure Lusitan. *in Ordin. Reg. l.4. tit.93.* dicitur, matrem non posse succedere filio ex coitu damnato, aut punibili genito, & in jure communi *Authent. Ex complexu, C. de Incest. nupt.* sed jus succedendi est reciprocum, & tale quod si mater filio spurio succedere nequit, ita etiam spurius ipsi matri nequeat succedere; ut ex ipso jure communi, & relatis Valasc. Surd. Ægid. Martha, & aliis, probat Joann. de Carvalh. *citat. num.508.* & allatis aliis Emmanuel. Barbos. *in Remiss. ad cit. Ordin. num.10. & 11.* ubi inquit ex Molin. & aliis, si spurius à patre hæres fuerit institutus, in foro conscientiæ, ante judicis sententiam, hæreditatem hæredibus ab intestato restituere teneri, & his deficientibus, fisco relinquere.

18 Tertiò probant, quia filii equitum, & nobilium patri, nec ex testamento, nec ab intestato succedere possunt, juxta *Ordin. Reg. l.4. tit.92. §.1.* ergo nec filius matri nobili: nam correlativorum idem est judicium, *l. fin. Cod. de indeb. judic. toll. l. Si quis servo, ff. de furt.* apud Themud. *in decis. Senat. Archiep. Vlyssip. decis.70. num.6.* & in correlativis, si quid est uni prohibitum, alteri etiam videtur prohibitum, Menoch. *cons.136. n. 10. & 11.*

19 Quartò, quia mater non potest succedere filio incestuoso, ut cum Greg. Valent. Forst. Spino, Bernard. Grevæ tradit Emmanuel. Barbos. *in Remiss. ad Ordin. l.4. tit.93. num.9.* ergo etiam nec filius incestuosus ipsi matri incestuosæ, ut in præsenti casu, ex eadem ratione, in supra dictis probationibus, non semel adducta.

20 Hanc sententiam ampliant aliqui DD. ut non solùm procedat, quando coitus est damnatus, & punibilis, sed etiam quando est, tantùm damnatus; quia est habitus inter personas, inter quas, matrimonium contrahi non potest. Ita inspecto jure Lusitano, & communi, Molin. *disput. citat.167. versic. Hodie tamen*, & jure tantùm Lusitan. Valasc. *d. consul.29. n.13.* Emmanuel. Barbos. *in Remiss. ad cit. Ordin. l.4. tit.93. num. 1.* Molin. id probat: quia nullus spurius matri succedere potest, qui patri non succedat, nisi in jure sit exceptus: in jure autem solus excipitur filius spurius ex matre soluta, & non illustri, & patre incerto genitus, *l. Si qua illustris, C. ad Orficinian. & §. Novissimè, Inst. eod. tit.* ergo reliqui ex coitu damnato geniti, ex parentibus inter quos matrimonium esse nequit, matri succedere nequeunt, licèt ipse coitus non sit punibilis, Valasc. id probat ex ipso jure Lusitan. proximè, ubi hæc dantur verba: *Ex coitu damnato, aut punibili*, & cum dictio *aut* sit disjunctiva, sufficit, quòd alterum sit verum, *l. Si heredi, ff. de Condit. inst.* & aliis apud Barbos. *tract. de dict.46. num.1.* ut spurius à successione matris excludatur, cujus coitus est damnatus, licèt aliquando non sit punibilis.

Ad has probationes ex dictis à num.4. & seqq. respondetur, nostrum præsentem casum esse materiæ odiosæ, quatenus prohibet, ne spurius matri suæ, nullos habenti filios legitimos, succedat; & cùm non detur textus expressè prohibens hanc successionem, dicendum est, tam ex testamento, quam ab intestato posse succedere; leges verò quæ afferuntur, dicunt patrem, aut matrem filiis spuriis succedere non posse, non tamen è contra; nec verum est dicere in materia odiosa jus succedendi esse reciprocum sine textu expresso, ut dictum est num.11. & 12. Ad ampliationem adductam num.20. respondetur, illam rationem Molin. non esse formalem, & de illa dubitarunt Lessius, & alii cit. Melius enim diceret, nullum spurium à successione matris excludi, nisi à jure excipiatur; sicut nullus à successione patris excluditur, nisi à jure excipiatur; ut rectè notavit Pinheyro *dict. disput.5. num.41. in princip.* Et cùm tantùm excipiatur in citat. *l. si qua illustris*, spurius fœminæ illustris legitimos habentis filios, & patrem incertum, benè sequitur, spurium præsentis casus à matre posse institui hæredem, quia mater legitimos non habebat filios, & ille certum habebat patrem, qui casus à jure non est exceptus. Quòd verò sit genitus ex coitu damnato, aut punibili, qui casus exprimitur *in Ordin. Reg. l.4. tit.93.* jam vidimus matrem excipi, ne spurio succedat; non tamen ne illi ipsi matri succedat. Et sic censeo satis esse responsum probationibus sententiæ communis, & nostram resolutionem, & consilium fuisse satis probabile. 21

§. III.

An dato, quòd dicta mater nostram non amplectatur resolutionem, possit amicam nullos habentem hæredes necessarios, instituere hæredem in suo testamento, sub fide sibi præstita, restituendi, ea omnia suo filio spurio?

SVMMARIVM.

22 *Juxta nostram resolutionem, non potest, amicam instituere heredem, sub ea conditione.*
23 *Potest ea amica fidem non servare, ex multorum DD. opinione.*
24 *Amica spurio potest tradere hereditatem, at maximum subit periculum, eam non tradendi.*
25 *Potest instituere dictam amicam sub fide præstita tradendi hereditatem filio, non illi aperiens, quòd sit spurius.*
26 *Ex hac existimata scientia tenetur amica, tradere ei filio hereditatem.*
27 *Retenta communi opinione, dicta mater non potest per interpositam amicam spurium instituere heredem.*
28 *Supposita communi opinione non potest mater per amicam spurium instituere.*
29 *Præcedente pacto, prima opinio docet teneri amicam institutam heredem, ea bona tradere spurio.*
30 *Secunda sententia negat.*
31 *Tertia communior, & verior.*
32 *Præstita fides non inducit obligationem.*
33 *Ipse pater, & amicus heres peccant mortaliter contra leges, ea prohibentes.*
34 *Nec juxta primam, nec secundam sententiam dari potest consilium.*

35 *Nec etiam juxta tertiam.*
36 *Proponitur modus, quo licite possit ea fieri institutio.*
37 *Duo tamen advertuntur.*
38 *Secundum advertendum.*
39 *Cum delictum sit occultum, soror potest institui.*

22 Respondeo ex dictis in hac quæst. à num. 2. usque ad finem §. non potest dictam matrem, omisso filio spurio, amicam omnium suorum bonorum hæredem instituere; & jam sub fide præstita de restituenda hæreditate ipsi filio. Probatur primò, ex dictis num. 3. secundò ex dictis per ipsum §. 1. ubi ex vi rationum ostendimus, nostram resolutionem, non solum esse prababilem, sed probabiliorem: sed hac supposita resolutione, DD. jure, & ratione fulcita in testamento talis filius ex ipso jure præteriri non potest: ergo.

23 Tertiò probatur, quia si illi amicæ à se instituendæ hæredi aperiatur, filium à se genitum esse spurium, poterit ab aliquo confessario ipsa amica consilium accipere, se, non solùm non teneri fidem præstitam servare, sed nec ipsam hæreditatem spurio restituere: ut docuerunt graves, & plures DD. infrà num. 3. citandi, de amico, quem aliquis instituit hæredem sub fide sibi præstita, de restituenda filio spurio hæreditate, qui amicus, nec tenetur fidem præstitam servare, nec hæreditatem restituere; & dictus confessarius, aliàs non advertens, quòd dicitur ab iis DD. de patre ita testante, applicabit ad matrem eo modo testantem, cùm leges, cùm sint pœnales, de patribus disponentes, ad matres non extendantur, ut citato §. dicimus.

24 Et quamvis DD. remissivè citati addant, posse eum amicum ea bona spurio, sicut potest sua, donare, & spurium illa accipere; quia illa, non à patre, sed ab amico patris, accipit, si hæc opinio ab illa matris amica admittatur, ut ab aliquibus DD. qui nostram non admittunt resolutionem, extenditur, dabitur maximum periculum, quòd ea bona non deveniant ad spurium, ut illius mater intendebat: nam quælibet hæreditas, & maximè opulenta, etiam absque justo titulo, vim habet, obcæcandi mentem cujuscumque amici, præsertim, quando jam est defunctus alter amicus; & faciliùs quando datur justus titulus, & non datur quis, de non observata fide, quæratur. Quare tutius est, & omninò necessarium huic matri, filium suum spurium, à nullo ut talem cognitum, ex testamento hæredem instituere; & spurius ignorans, ex quo sit genitus coitu, & illam esse suam matrem; poterit etiam tuta conscientia, eam apprehendere hæreditatem, & retinere.

25 Quartò probatur, quia ex citatis DD. in eo pacto inter patrem spurii, & amicum celebrato, intervenit peccatum mortale, ut infrà num. 31. & 33. dicitur. Ex his mihi persuadeo, dictam matrem in foro conscientiæ, & ut sua bona fidem ab ea intentum habeant, nostram resolutionem supra dict. num. 2. traditam sequi tenere.

26 Si tamen hæc, aut alia similis fœmina dictæ meæ resolutioni non acquiescat, consilio alicujus sapientioris, poterit juxta sententiam, quoad apparentiam communem, eam amicam in suo testamento instituere hæredem, sub fide sibi ab ea præstita, eam restituendi hæreditatem suo filio, non illi aperiens, quòd sit spurius, aut naturalis? Amica verò illum poterit præsumere naturalem, & nullo modo spurium: nam quod est minus indecens, & indecorum præsumendum est, juxta doctrinam, quæ traditur de expositis, qui ad minimum præsumuntur naturales, licet spurii esse possint, ut communiter dicunt DD. quos affert Dian. *part.* 2. *tractat.* 15. *resolut.* 22. *&* *part.* 4. *tract.* 2. *resolut.* 58. *&* 59. & aliis in locis.

27 Ex hac existimata scientia, seu præsumptione, tenetur ea amica, ex fide præstita, hæreditatem in filio restituere. Ratio est, quia mater, sive sit illustris, sive non, potest filios suos naturales in testamento instituere hæredes; nam hi matri succedunt ex jure communi, tam ex testamento, quàm ab intestato, ut ex legibus, & pluribus DD. tenent Molin. *tom.* 1. *de Iustit. disput.* 166. *versic. Septima conclusio*, Cardin. de Lug. *de Iustit. disput.* 24. *num.* 91. Joann. de Carvalho *in cap. Raynald. part.* 1. *num.* 483. Francisc. Pinheyro *de Testament. disput.* 5. *numer.* 405. Et quod de jure communi dicitur, dicendum etiam est de jure Lusitan. cum ab illo circa hanc successionem, aliud non sit dispositum, ut dicunt Molin. *citat. dicta disput.* 166. *versic. Cùm verò Ordinationes*, Pinheyro *dicta disput.* 5. *numer.* 425. Carvalho *citat. numer.* 486. Quamvis oppositum, quoad matrem illustrem, teneat Bald. juxta jus commune, & Fragos. *supra citat. dicta disput.* 2. §. 6. cum paucis, juxta *legem Si qua illustris, Cod. ad Senat. C. Orfician.* sed ex traditis à Carvalho benè refutantur; quia ea leg. non de naturalibus, sed de spuriis agit. Et ego addo, non de quibuscumque agere spuriis, sed tantùm de habentibus patrem incertum, ibi: *cui pater incertus sit*. Nec mater in ea fideicommissione amicæ facta, abstrahendo ab inhabilitate filii, peccat; tum quia habet opinionem probabilem relinquendi sua bona filio spurio, tum quia in abstractione illius inhabilitatis, non peccat, juxta proloquium: *abstrahentium non est mendacium*. Si tamen ab amica dicta inhabilitas exquiratur (quod rarò evenit) tenetur, vel dicere verum, vel abstrahere ab eo pacto; quia amica tunc agit de peccato vitando, vel illi scrupulum auferre, quia bona nititur opinione.

Si tamen communi opinione adhæreamus, asserenti, spurios ex coitu damnato, aut punibili genitos, esse incapaces successionis maternæ ex testamento, & ab intestato, cujus DD. adduximus numer. 16. dicendum est matrem per interpositam amicam spurium filium non posse instituere. Ratio est, quia perinde est à matre accipere mediatè, ac ab alia ex matris Ordinatione accipere. Et data hac opinione, si circa illam procedamus, eo modo, quo procedunt DD. circa patrem instituentem amicum hæredem sub fide sibi ab eo præstita, restituendi spurio hæreditatem, fateor, eam matrem, nec aliam qualemcumque manere contentam. Nam quamvis circa hunc modum tres circumferantur sententiæ, illarum nulla placere potest; ut ex illis patebit. 28

Prima sententia tenet, præcedente dicto pacto, teneri amicum institutum hæredem, ea bona, ex vi dicti pacti, tradere spurio, & spurium ea posse retinere. Sic Victoria, & Ledesma apud Sanchez *lib.* 4. *consil. cap.* 3. *dub.* 20. *numer.* 3. Hæc sententia placeret, si esset probabilis: at ut improbabilem, illam rejicit Sanchez citat. & alii, & sic de illam non curandum. 29

Secunda affert, amicum hæredem ea bona spurio dare non posse, nec sibi retinere, nec spurium ea posse sibi accipere. Hanc defendunt plures TT. & Juristæ apud Sanchez *citat. numer.* 4. qui eam *numer.* 11. probabilem dicit, & apud Pinheyro *dict. disput.* 5. *de Testament. num.* 45. Cui autem debeat amicus hæres hæc bona restituere? Barthol. Segur. Bernard. Dias, Tabiena, Rosel. & Gregor. Lopes apud Sanchez *citat. dub.* 21. *numer.* 1. & alii apud Fragos. *tom.* 3. *de Regim. Reip. Christ. disput.* 2. *nu.* 147. dicunt, fisco esse restituenda. Alii verò, quos idem Sanch. refert, & sequitur, asserunt, restituenda esse hæredi alteri, si in eo testamento detur; aliàs hæredibus ab intestato; & si non dentur, pauperibus. 30

Tertia communior, & verior sententia inquit, posse amicum hæredem ea bona sibi retinere, si ea ab eo fiscus non auferat; potest etiam (si velit) ea spurio dare, & spurius ea accipere. Hanc sequuntur plures, quos affert, & sequitur Sanchez *citat. dub.* 20. *numer.* 9. *juncto num.* 11. Molin. *tom.* 1. *de Iustit. disput.* 169. *conclus.* 5. *&* 6. Less. *lib.* 2. *de Iustit. cap.* 19. *dub.* 6. *numer.* 60. Villal. *tom.* 2. *tract.* 30. *diff.* 13. *numer.* 19. Vasqu. *in Opusc. de Testament.* §. 7. *dub.* 2. *numer.* 106. Dian. *part.* 5. *tractat.* 3. *resolut.* 121. Cardin. de Lug. *de Iustit. disput.* 24. *sect.* 6. *num.* 95. Fragos. *proximè*, Pinheyro *de Testament. disput.* 5. *numer.* 46. *&* *numer.* 47. & alii plures ex TT. & Jurist. quos referunt. Hac ratione. Quia licèt amicus hæres peccaverit contra leges, promittendo ea bona dare spurio: non tamen ea de causa, redditus est incapax, acquirendi dominium eorum bonorum: ab eo tamen auferrentur ea bona, ut indigno in pœnam, & fisco applicarentur, *l.* 1. *Cod. de His quibus, ut indignis, l. Ita fides, & l. Non intelligitur, ff. de Iure fisc.* At cùm hæc applicatio sit in pœnam, ante sententiam non debetur; contra id quod dicit Emmanuel. Barbos. *supra num.* 17. 31

Deinde, quamvis ea bona habuerit, sub fide præstita, ea spurio tradendi, ad id non tenetur, quia ea fides non inducit obligationem, cùm leges ei resistant, 32

nec

nec etiam ipsis hæredibus ab inteſtato, quia inſtitutio fuit validà: ſi tamen velit, ea poteſt ſpurio dare, ſicut etiam ſua propria bona ei poteſt donare, ut jam dictum eſt.

33 Adverto tamen cum Sanchez *dict. lib.4. conſil. cap.3. dub.20. numer.* 12. Molin. *citat.* Pinheyro *numer.*48. & aliis, quos citant, patrem ſpurii, & ipſum amicum hæredem peccare mortaliter: patrem ſub ea conditione hæredem inſtituentem, & hæredem fidem præſtantem, de reſtituenda ſpurio hæreditate. Ratio eſt, quia contra leges graviter delinquunt; juſtiſſimè enim prohibent eam hæredis inſtitutionem, & fidem præſtari.

34 Ex his adductis ſententiis apertè conſtat, nullam poſſe conſuli, nec ſequi: non prima, quia ut vidimus, improbabilis reputatur, & ut talis à DD. rejicitur. Non ſecunda, nam quamvis à Sanch. probabilis cenſeatur, intentum patris fruſtratur, quia ſua bona ad filium non devenient, ut intendebat; ſed ad alios, quibus ea non deſiderabat devenire.

35 Nec etiam tertia, quamvis communior, & verior, quia in ea inſtitutione, & pater, & hæres peccant mortaliter, quia in re gravi adverſus leges juſtiſſima, fraudem committunt; ut dictum eſt.

36 Quare aliqui DD. alium modum excogitarunt ad hanc inſtitutionem licitè, & validè faciendam. Dicunt enim, quod pater vocet amicum, cui fidat, & illi ſic loquatur: *Scio, quòd tu nihil potes licitè, & validè promittere, nec ego ullo modo volo te obligare: volo tamen te hæredem inſtituere, nam prohibeor per leges filium meum ſpurium inſtituere, ſpero tamen ex tua benevolentia, quam ſæpius expertus ſum, quòd curam ipſius mei filii habebis, & illi providebis, ſicut ego providerem.* Hæc ſi ſincere agantur, & nullum intercedat pactum, etiam implicitum, & ab amico ſpurius hæreditatem accipiat, licitè fient, quia pater nihil filio relinquit, nec filius à patre aliquid accipit, ſed ab amico, qui libenter illi eam donat hæreditatem. Sic Cardin. de Lug. Villal. *locis citat.* Pinheyro *ſupra num.*48. *in fine*, & alii. At hic modus etiam ſubeſt periculo defraudationis. Vide num.23. eſt tamen qui in circumſtantiis, dicti caſus conſuli poteſt.

37 Ex hoc modo inſtituendi conſtat, quomodo ſe gerere debeat hæc nobilis fœmina, erga ſuam amicam, quam hæredem inſtituere deſiderat, ut per eam ſuo ſpurio provideat, dato, quòd juxta ſententiam communem operari velit. Adhuc tamen illi duo adverto. Primum, quòd ipſa amica inſtituenda hæres, ſit perſona, quæ poſſit donare: nam uxorata in hoc Regno raro poteſt. Videatur Molin. *tract.*2. *de juſtit. diſput.* 274. Si verò ſit vidua, & filios habeat, aut alios hæredes neceſſarios, etiam donare non poteſt, niſi de tertio ſuorum bonorum, & ſi tertium non excedat bona à matre ſpurii habita, jam ea omnia bona à matre relicta, donare non poterit.

38 Secundum, quòd ipſa amica hæres inſtituta, ſit talis, quod ipſi ſpurio donare poſſit: nam ſuppoſita opinione communi, aſſerente ſpurio ex damnato coitu, aut punibili genitos, non poſſe ſuccedere ex teſtamento, nec ab inteſtato matribus, juxta illam non deſunt DD. quos referunt Sanchez *dict. lib.*4. *conſil. cap.*3. *dub.* 13. & Joann. de Carvalho *citat. ſupra dicta part.*1. *num.*515. dicentes eos ſpurios ita eſſe incapaces ſuccedendi avis, & reliquis cognatis tranſverſalibus, & fratribus uterinis, ac ipſis matribus. Unde ſi hæc inſtituenda hæres ſit ſoror ipſius matris, juxta hos DD. ea ſpurio donare non poterit.

39 Cùm tamen oppoſita ſententia ſit communis, & ab aliquibus reputetur certa, ut inquit ipſe Carvalho *n.*516. & apud ipſum illam ſequuntur Molin. *de Juſtit. tractat.* 2. *diſput.* 167. *concluſ.* 10. Azor. *part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 9. *quæſt.* 2. Ægid. Luſitan. *de Iure honeſt. cap.* 13. *numer.* 19. Azeved. *lib.*1. *tit.*8. *lib.*5. *à num.*34. & Sanch. *citat.* & alii; modus à citatis DD. allatus ad praxim poteſt deduci, non ſolùm in præſenti caſu, in quo nulla datur præſumptio de tali ſpurio, ſed etiam in caſu, quo ut talis cognoſcatur.

QUÆSTIO LX.

An mater renuntiare poſſit hæreditati filiæ, morti proximæ, in ipſo actu teſtandi, in favorem alterius filiæ, & in filiæ præjudicium?

SUMMARIUM.

1 *Facti ſpecies.*
2 *Hæc reſolutio ad Iuris Conſultos pertinet.*
3 *Probabilius non poteſt.*
4 *Pactum de non ſuccedendo, addito juramento, eſt validum.*
5 *Renuntiatio non extenditur de caſu ad caſum, nec de perſona ad perſonam.*
6 *Renuntiatio matris fuit de non ſuccedendo abſque juramenti firmitate.*
7 *Probabile eſt, renuntiationem à matre factam fuiſſe validam authoritate Sanch.*
8 *Fundamento à Sanch. adducto ſatisfit.*
9 *In pacto de non ſuccedendo, ubi peccatum non datur, juxta Ordin. juramentum confirmatorium requiritur; nec pactum annullat, imò validat.*

Vidua quædam illuſtris filium unicum, & filias duas matrimonio conjunctos habebat; Filiæ nullos, filius verò plures habebat filios. Una ex filiabus infirmitate oppreſſa, à matre facultatem poſtulavit ad diſponendum de iis bonis, in quibus illa poſt illius mortem neceſſario erat ſucceſſura, juxta *Ordinat. Reg. l.*4. *tit.*91. §. 1. Suæ domus advocatum conſuluit mater, & reſponſionem obtinuit, poſſe, & facultatem ab ea conceſſam, eſſe validam. Hoc nixa conſilio facultatem petitam filiæ conceſſit; & in calce teſtamenti à filia conditi, hæreditati, à filia poſt illius mortem ſibi obventuræ, renuntiavit; & cum teſtibus approbationis teſtamenti, ſubſcripſit. Ex hac renuntiatione, & facultate, ipſa filia infirma aliam ejuſdem matris filiam, & ſuam ſororem inſtituit hæredem. Defuncta ea, ad aures filiis pervenit hæc hæredis inſtitutio, & matrem conveniens, querelam interpoſuit de injuſtitia in ipſum, & filios ſuos commiſſa: nam in ſuum, & ſuorum filiorum præjudicium ea renuntiatio fieri nequibat. Mater ſcrupulis anxia quatuor majoris nominis Juris Conſultos conſuluit viros. Et convenerunt in ſententia facti ab ipſa vidua. Primus ex fundamento, quia fuit contractus inter vivos. Secundus, quia ubi primum præſtitus fuit conſenſus, pœnitentiæ jam non dabatur locus. Tertius, & quartus, aliquibus allatis DD. ſubſcripſerunt. Placuit tamen pro foro conſcientiæ Theologum conſulere. 1

RESOLUTIO.

Juſſus à ſuperiore, duplici ex cauſa, ne reſponderem, excuſationem afferebam. Prima, quia Cardin. de Lug. *de Iuſtitia diſput.*24. *ſect.*8. *numer.* 226. inquit de his renuntiationibus pro foro conſcientiæ TT. non ſolere conſuli, ſed ad judices recurri ſolere, apud quos de his frequentiſſimæ ſunt lites; & hac de cauſa ab hac quæſtione abſtinendum duxi. Secunda cauſa; quia id, quod Juris Conſulti ſecundum leges decernunt, TT. in foro conſcientiæ admittunt, ſi illæ, aut ipſi falſa non nitantur præſumptione; ut dicunt Sanchez *lib.*1. *de Matrimon. diſput.*5. *num.*20. & *diſput.*21. *num.*2. Covarruv. *in cap. Cum eſſes, numer.* 7. *de Teſtament.* Eſcob. *tom.*3. *lib.*24. *ſect.*2. *dub.*15. *num.* 802. Marc. Paul. Leon. *de Exped. Sacrament. Pœnitent. diſpenſ. fol.*60. *verſic. Neque audiendus*, & apud ipſum Sot. *de Iuſt. lib.*4. *quæſt.*5. *art.* 3. *verſic. Arguitur.* In propoſita tamen quæſt. nec circa leges, nec circa Juris Conſultos nulla interveniebat falſa præſumptio, & ipſi unanimi conſenſu jam erant auditi. Quia tamen ſuperior tunc temporis hujus Domus Profeſſæ, primæ Theologiæ Cathedræ extiterat magiſter in noſtro Collegio Conimbricenſi, & filiæ viduæ interrogantis voluntati obſequi cupiebat; ſic reſpondi. 2

3 Censeo, probabilius esse, eam renuntiationem hæreditatis à matre factam, in testamento filiæ, non præstito juramento, fuisse nullam, & invalidam jure Civili. Constat ex *l. Pactum dotali, Cod. de Collat. l. Pactum, quod dotali, C. de Pact. l. fin. eodem tit. l. Si quis superstitis, ff. de acquir. hered.* & aliis, & DD. Gutrier. *in cap. Quamvis pactum, in principio, de Pactis in* 6. Covarruv. *in dict. cap. part.* 3. *in princip. num.* 1. Anton. Gomez *in leg. Tauri* 22. *in princip. & tom.* 2. *resolut. cap.* 11. *nu.* 14. Sanch. *lib.* 4. *consil. cap.* 1. *dub.* 34. *num.* 5. *& de matrim. lib.* 6. *disp.* 4. *num.* 19. Vasqu. *in Opusc. de Testament. cap.* 6. *§. Per totum*, Joannes de Carvalho *in cap. Raynald. part.* 4. *nu.* 11. *&* 13. & aliis citatis Barbos. *in Collect. ad cit. l. Pactum, quod dotali, num.* 4. sed renuntiatio à matre facta, fuit de non succedendo suæ filiæ: ergo jure Civili fuit nulla.

4 Dixi, *non præstito juramento*, nam si dicta renuntiatio juramento firmaretur, esset valida; sic deciditur *in cap. Quamvis pactum, de pactis in* 6. & habetur *Ordin. Reg. l.* 4. *tit.* 70. *§.* 4. *prope fin.* ibi: *Nam quamvis talis contractus in aliquibus casibus per jus validus non sit, confirmari potest secundum jus Canonicum per juramentum, quia non est tam reprobatus, ut alii de quibus supra fit mentio*, & tradunt DD. Barbos. *proximè num.* 5. Covarruv. *cit. §.* 4. *num.* 9. Guttier. *ibi §. Improbet lex Civilis*. Aoton. Gomez *in dict. l. Tauri* 22. *num.* 6. *& tom.* 1. *resolut. dict. cap.* 11. *num.* 14. Sanch. *dict. dub.* 34. *num.* 7. Castr. Palaus *tom.* 3. *tract.* 14. *disput.* 2. *punct.* 9. *§.* 6. *à num.* 1. Pinheyro *de Testam. disput.* 5. *sect.* 3. *num.* 212. & alii plures, quos citant: sed mater renuntiationem hæreditatis juramento noo confirmavit: ergo, ut antea, nulla extitit.

5 Ratione probatur primò, & meo judicio efficaciter; quia renuntiatio est stricti juris, ideòque strictè est interpretanda, ita ut facta non credatur; & sic non extenditur de casu ad casum, nec de persona ad personam, ut colligitur *ex l. Cum de indebito, ff. de probat. l. Tres fratres, ff. de pactis*, & aliis, & DD. quos congerunt Barbos. *tract. de clausul.* 150. *num.* 12. & Fragos. *tom.* 3. *de Regim. Reip. Christ. disp.* 20. *§.* 3. *num.* 12. *sed l. Non putavit, §. Si quis sua manu, ff. de bonor. possess. contra tabulas*, solùm decidit, seu disposuit de patre conficiente testamentum, in quo filium instituere volebat, filius autem scripsit sua manu in eo testamento se exhæredem; de quo tantùm loquuntur DD. infra citandi; vel ad summum de alio, de quo Gloss. *in l. Si aliquando, §. Et si generaliter, C. de inofficios. testament.* ubi conficiens testamentum in vita, aut mortis periculo, volens filium suum, aut patrem, matremve instituere, quos necessario instituere tenebatur, instituendus autem institui noluit. Dixi *ad summum de casu Gloss.* quin illum plures DD. admittere nolunt, quia fuit renuntiatio sine juramento, & mox dicemus: sed præsens casus de matre hæreditati filiæ renuntiante, in jure non est expressus, ut est de filio se exhæredatum in testamento patris scribente; dicendum ergo est in illo non comprehendi, nec in ipso jure.

6 Secundò probatur, quia licèt ipsa renuntiatio fiat in ipso actu testandi, vel in vita, vel in morte, si juramento non confirmetur, non est valida; quia est pactum de non succedendo, ut inquit Gloss. *in l. Si quando, §. Et generaliter, verb. Iudicium*, & sine juramento non est validum. Sic Bartholus, Cyous, Salicet. Paul. de Castr. Cuman. Fulgos. & alii, quos refert Rodet. Soar. *in l. Quoniam in prioribus, ampliat.* 10. *num.* 32. Ipsosque sequitur *num.* 37. *&* 38. alios plures affert Barbos. *in Collect. ad cit. legem, si quando, num.* 9. & ita sententiam communem explicant Anton. Gomez *in dict. l. Tauri* 22. *num.* 5. *prope finem*. Additque Bald. *in citat. l. Si quando*, oon solùm requiri juramentum, quando in renuntiatiooe concurrit consensus patris, & filii in ipso testamento, sed etiam quando pater filium instituere volebat, vel è contra: filius autem instituendus in ipso testandi actu tenuit; & merito, quia ex ipso *cap. Quamvis pactum citat. & nostra Ordinat. cit. num.* 4. supponitur pactum de non succedendo, juxta jus commuoe esse invalidum, si juramento non confirmetur. Et hoc ita existimo verum, ut DD. oppositum tenentes, ut Sanchez *citat. dicta disput.* 4. *de matrim. num.* 19. Guttierres *de pactis initio num.* 39. Affirmant tutius, & firmius esse, si ii renuntiationi juramentum accederet; & melius dicerent, esse necessarium, quòd accedat: ergo cùm renuntiatio dictæ matris fuisset in ipso actu testandi, & periculo mortis, & pacto non succedendi, necessarium erat juramentum, ut valida esset, etiam in iis circumstantiis.

Quamvis haoc resolutiooem probabiliorem existimem, 7
ut dixi, negari tamen non potest, renuntiationem hæreditatis factam à matre io ipso actu testandi, & periculo mortis filiæ absque juramenti confirmatione, & tum præjudicio filii, validam fuisse, saltem ex authoritate DD. Sic in præsenti casu expressè Sanchez *lib.* 6. *de matrimon. disput.* 4. *numer.* 19. *propè finem, & de consil. lib.* 4. *cap.* 1. *dub.* 34. *num.* 13. ibi: *Ex his fit licentiam testandi, quam possunt parentes quantumcumque habeant alios filios legitimos, in eorum præjudicium concedere filio, ut possit ad libitum disponere, & ea habita, poterit filius relinquere parentibus, ut liberè disponant inter filios, & extraneos*; & paulò infra: *Hoc intellige, nisi fieret in ipso actu testandi in vita, vel in morte, quia renuntiatio tunc, seu consensus, ut non instituatur, valet juramento*. Citatque pro hoc ultimo Anton. Gomez *in l.* 22. *Tauri num.* 5. At Anton. Gomez in has leges, ad maoum non est *in primo tom. cap.* 11. *num.* 14. *&* 31. de nostro casu specialiter non agit, oec de alio à jure communi habito, in quo dicatur, in ipso actu testandi, & morte, non requiri juramentum. At requiri in ipso actu, tenet Pinheyro *citat. dict. disput.* 5. *de Testamentis numer.* . . . cum aliis, quos *numer.* 6. adduximus; licèt de nostro casu expressè non loquantur.

Probat Sanch. quia renuntiatio, seu consensus, ne in- 8
stituatur in ipso actu testandi, io vita, vel in morte parens, non reputatur renuntiatio hæreditatis futuræ, sed institutionis præsentis, quæ sibi illo tempore debebatur; & licèt in consequentiam veniat privatio hæreditatis, oon attenditur, cùm fundetur in jure de præseoti, citatque Anton. Gomez. Gutrier. & Soar. Juristam, licèt fateatur, alios tenere contrarium. Huic probationi respondeo, renuntiationem in ipso actu testandi in vita, vel in morte, semper continere pactum non succedendi in effectu, ut plures docent DD. jam citat. Et ratione ostenditur: quia renuntiatio, sive fiat in ipso testamento, sive ante, aut post illud, semper continet pactum de non succedendo in futurum in hæreditate: hæreditas enim non debetur, nisi per mortem, & renuntiatio est ante mortem: ergo sive fiat in testamento, sive extra illud, semper est per pactum de noo succedendo, idest, post mortem. Et quamvis in testamento renuntietur illi juri præsenti instituendi in testamento, renuntiatio hæreditatis non est pro tempore; quia eo tempore parens nun habet jus ad hæreditatem; habet tamen jus, ut de præseoti instituatur; & hoc jus renuntiat de præsenti, & jus noo succedeodi de futuro, quia adhuc non pervenit tempus succedendi. Quare rectè Baldus supra citat. in omni eventu juramentum requirit, & illius defectu dicta renuntiatio fuit invalida, & juxta meum judicium filius dictæ nobilis viduæ post illius mortem, & filii, si ipse filius ante mortem decedat suam, illius partem hæreditatis procurare poterunt.

Nec obstat, dicere, dictam matrem suam renuntia- 9
tionem, juramento non confirmasse, quia *in Ordinat. Reg. l.* 4. *tit.* 73. cavetur, ne quis io contractibus, seu pactis juramentum interponat; & si interponat, contractus aooulliatur, & graves pœnæ contrahentibus, & notario imponuntur. Non, inquam, obstat, quia respondetur, in pacto non succedendi ab Ordin. Reg. admitti juramentum, cum ipso jure Canon. *in cap. Quamvis pactum, de pactis in* 6. ut diximus supra num. 4. ne pactum de non succedendo sine illo irritum manet, ut ibi dicitur. Vide infra dicenda quæst. 98. num. 3. & sequentib. Aliis responsionibus supersedeo, quia ad præsentem casum sunt inutiles. Videantur, si placet Fagund. *in* 2. *decal. præcept. lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 9. & Pinheyro *de Testament. disp.* 5. *num.* 213. & aliis, quos latè citant. Vide dicenda infra quæst. 98. n. 6. & sequent.

QUÆ-

QUÆSTIO LXI.

An hæres ab inteſtato poſſit in foro conſcientiæ hæreditatem adire, ex ſententia in ſui favorem lata, contra hæredem ex teſtamento, certiſſimè ſciens, id eſſe contra teſtatoris voluntatem?

S V M M A R I V M.

1 *Facti ſpecies.*
2 *Voluntati teſtatoris, in foro conſcientia, ſtandum eſt, & in juris ſolemnitati.*
3 *Non conſtat, legislatores præſcripſiſſe pro forma ſolemnitates teſtamentorum.*
4 *Pobatur ex §. ultimus Inſt.*
5 *Lex naturalis legi ſcriptura precedit.*
6 *Vltima defuncti voluntas pro lege ſervanda eſt.*
7 *Aliqui exiſtimant hæredem ex teſtamento poſſe ſe compenſare, & hæredem ab inteſtato peccare mortaliter petentem ſibi hæreditatem adjudicari.*
8 *L. Hac conſultiſſima, in hoc Regno non admittitur.*
9 *Ordin. Reg. l. 4. tit. 80. intelligi non debet juxta eam l.*
10 *Secunda ſententia proponitur.*
11 *Leges præſcriptionis habent vim pro foro conſcientia.*
12 *Sententia lata contra hæredem ex minus ſolemni teſtamento, falſa non nititur præſumptione, ſed in ipſo jure.*
13 *Solemnitates teſtamenti inducta non ſunt, ut de voluntate teſtatoris conſtet, ſed ut forma ſubſtantiales.*
14 *Hæres ex minus ſolemni teſtamento, hæreditatem retinere poteſt, donec per ſententiam condemnetur.*
15 *Fundamento tertia ſententia reſpondetur.*
16 *Iudicium Authoris.*

1 PEtrus in minus ſolemni teſtamento ex defectu teſtium requiſitorum ab *Ordinat. Reg. l. 4. tit. 80. §. 1.* ſuos inſtituit hæredes. Hic defectus ad forum externum fuit deductus ab hærede ab inteſtato, & in illo in ſui favorem ſententiam obtinuit. Non tamen quoad legata pia, in eo teſtamento contenta: nam hæc valida fuerunt judicata. Hæres autem ab inteſtato, certò ſcit, teſtatorem voluiſſe, ſuos hæredes eſſe, eos tantùm in eo teſtamento minus ſolemni inſtitutos; & nullatenus ipſum, nec alium ſuum conſanguineum. Quæritur: An ex ſententia lata, poſſit cum ea hæreditate, eſſe in conſcientia tutus?

Oſtenditur ex probabiliori ſententia, cum ea hæreditate non eſſe tutum in conſcientia.

2 Reſpondeo, circa propoſitam quæſtionem, tres circumferri ſententias. Ex his probabiliorem exiſtimo aſſerentem, hæredem ab inteſtato non poſſe in foro conſcientiæ retinere hæreditatem alteri relictam in minus ſolemni teſtamento, modo ipſi hæredi ab inteſtato certo conſtet, eam fuiſſe teſtatoris voluntatem; & eſto pro ipſo in foro externo, & judiciali lata ſit ſententia: in hoc enim caſu, hæredi ex teſtamento minus ſolemni, tenetur hæreditatem relinquere. Sic Panormitanus, Adrian. Silveſt. Medio. Covarruv. apud Molin. *tractat. 2. diſput. 81. verſic. Panormitanus*, Plinius, Anchar. Tiraquel. Felin. & alii plures apud Sanchez *lib. 4. conſil. cap. 1. dub. 14. numer. 2.* dicentem, hanc ſententiam eſſe communem Juriſperitorum. Illam ſequuntur Molin. *cit. à verſic. Vt in hac gravi*, Leſſius *lib. 2. de juſtit. cap. 19. dub. 3. à num. 12.* Fagund. *de juſtit. lib. 6. cap. 7. à num. 6.* Molſeſ. Homobon. Fillioc. Reginald. & alii, quos refert Dian. *1. part. tract. 8. reſol. 75.*

3 Probatur primò: nam licèt legislatores decernere poſſint formam, ſub qua teſtamenta tantùm, & ultimæ voluntates ſint validæ, non conſtat tamen illos præſcripſiſſe pro forma illas ſolemnitates teſtium, &c. ſed tantùm, ut legitimas, ad teſtatoris defuncti probandam voluntatem: ergo ſi deſint eæ ſolemnitates, & certo conſtet, de voluntate teſtatoris defuncti, illi ſtandum eſt. Antecedens probatur primò *ex l. ultim. C. de fideicommiſſ.* ibi: *Cùm enim res per teſtium ſolemnitatem oſtenditur: tunc & numerus teſtium, & nimia ſubtilitas requirenda eſt. Lex enim, ne quid falſitatis incurrat, per duos forte teſtes compoſitum teſtamentum, majorem numerum teſtium expoſtulat: ut per ampliores homines perfectiſſima veritas reveletur.* Ex quibus verbis conſtat ſolemnitatem majoris numeri teſtium, & alias, ſolùm requiri, ut teſtatoris voluntas percipiatur: ergo pro forma ſubſtantiali non eſt numerus teſtium.

4 Idem antecedens probatur ſecundo *ex §. ultimus, Inſt. de fideicom. hæredit.* ibi: *Si teſtator fidei ſui hæredis commiſit, ut vel hæreditatem, vel ſpeciale fideicommiſſum reſtituat; & neque ex ſcriptura, neque ex quinque teſtium numero, poſſit res manifeſtari: tunc ſi hæres perfidia tentus adimplere fidem recuſat, negando ita rem eſſe ſubſecutam; neceſſe eſt, eum vel jus jurandum ſubire, quo nihil tale à teſtatore audivit, vel recuſantem ad fideicommiſſi, ſive univerſalis, ſive particularis ſolutionem coarctari, ne depereat ultima teſtatoris voluntas fidei hæredis commiſſa.* Sic Textus. Ex quibus verbis apertè conſtat, potius ſtandum eſſe voluntati teſtatoris, ſi de illa conſtat, quàm teſtamento minus ſolemni.

5 Secundò probatur eadem ſententia: Quippe ſtante lege ſcripta v. gr. audiendi Miſſam die feſto; lex naturalis præcedit, v. gr. Charitas aſſiſtendi infirmo indigenti, ut omnes docent apud Tambur. *lib. 3. decalog. cap. 2. §. 2. n. 8.* ergo ſtante lege ſcripta, v. gr. quod in approbatione teſtamenti dentur ſex teſtes, ut *in Ordin. Regia cit.* præcedet lex naturalis, nempe veritas ipſa naturalis. Antecedens conſtat ex authoritate DD. conſequentia ex authoritate Juris Canonici, & Civilis: Canonici *in cap. Quod ſicut, & cap. Quia propter, de elect.* in quibus inquit Innocentius Papa: Si aliqua electio inſpecto ſolo jure naturali, & gentium valida ſit, quamvis deſit ſolemnitas jure poſitivo requiſita, validam nihilominus eſſe in foro conſcientiæ, qui ea ſolemnitas fuit introducta ad vitandas fraudes, quæ ceſſare debet, ubi de veritate conſtat. Ex jure Civili *in §. Per traditionem, Inſt. de rer. diviſ.* ibi: *Nihil tam conveniens eſt naturali æquitati, quàm voluntatem domini volentis rem ſuam in alium transferre, ratam haberi*: ergo cùm conſtet de veritate, quæ eſt lex naturalis, nihil curandum de l. ſcripta, cùm illa ſemper ſit præferenda, & non iſta. Ut rectè notant in *l. Inutiliter, C. de fideicommiſſ.* ubi cùm legislator dixiſſet, inutiliter in minus ſolemni teſtamento fideicommiſſum fuiſſe relictum, ſubdit: *Si hæredes comperta voluntate defuncti illud præſtitiſſent, repeti deinde non poſſe.* Et rationem reddit: *quia non ex ſola ſcriptura, ſed ex conſcientia relicti fideicommiſſi voluntati defuncti ſatisfactum eſſe, videatur.* Ergo non ex l. ſcripta, quando deeſt ſolemnitas, ſed ex l. naturali, nempe veritate comperta, ſatisfaciendum eſt: veritas enim eſt mater juſtitiæ, ut cum pluribus inquit Barboſ. *de Axiomat. 224. num. 5.*

6 Tertiò probatur, quia ultima defuncti voluntas pro lege ſervanda eſt, ut habetur *in Authent. de nuptiis, §. diſponat, collat. 4. & in cap. Vltima voluntas, 13. quæſt. 2.* deducto ex Decretal. S. Gregor. Papæ, ibi: *Vltima voluntas defuncti modis omnibus ſervari debet.* Et DD. cum Barbatia, Perez de Lara *de Anniverſ. lib. 1. cap. 10. n. 33.* ſive ea lex ſapiat ſpiritualitatem, ſive non; quod intelligunt etiam in minus ſolemni teſtamento, quando in illo aliqua defecit ſolemnitas jure civili requiſita, ut Bartol. & alii plures apud Fagund. *citat. numer. 1.* Sed in præſenti caſu expreſsè conſtat de voluntate teſtatoris, etiam apud hæredem ab inteſtato: ergo quamvis defecerit ſolemnitas numeri teſtium, voluntati defuncti ſtandum eſt.

7 Omiſſis aliis fundamentis, hanc ſententiam ita veram exiſtimant aliqui ex citat. DD. ut fateantur, poſt latam ſententiam pro hærede ab inteſtato contra hæredem ex minus ſolemni teſtamento, poſſe hunc facere occultam compenſationem, ceſſante ſcandalo, & hæredem ab inteſtato cognita voluntate defuncti, peccaſſe mortaliter, petendo ſibi adjudicari eam hæreditatem alteri certo relictam, & teneri ad reſtitutionem non ſolùm eorum bonorum, ſed etiam expenſarum litis, & damnorum ob illam hæredi ſubſecutorum. Sic Molin. *dicta diſput. 80. verſic. Quod ſi hæc*, Leſſ. *dict. dub. 3. num. 22.* Fagund. *cit. num. 12. in fine, & alii.*

8 Nec obſtat. *l. Hac conſultiſſima, Cod. de teſtamentis*, ubi

statuitur, non valere testamentum, nisi à testibus subscriptum, & non signatum, pro infecto haberi; & §. *Ex imperfecto autem* (inquit) *testamento, voluntatem tenere defuncti, non volumus*. Non, inquam, obstat, quia respondetur primò, eas testium solemnitates requiri, ut fidem faciant in foro externo de voluntate defuncti, non verò, ut vim in se habeant; quam non habent, quando certo constat de voluntate defuncti; sic ex Molin. *citat. vers. Hanc autem fuisse*. Respondetur secundò in hoc Regno, eam non obstare legem, quia solemnitates sufficientes ad validitatem testamenti habetur in *Ordin. Reg. l. 4. tit.* 80. & sicut in hoc Regno necesse non est, quòd testes sint rogati, ut necessario requiritur in ea l. quia id in nostra Ordin. omittitur, ut asserunt Gamma *decis.* 110. *num.* 2. *in fine*, Molin. *disput.* 125. *versic. Hæc solemnitas*, Caldas Pereyra *de empt. cap.* 6. *num.* 23. *& qq. forens. consil.* 23. *num.* 17. Emmanuel. Barbos. *in Remiss. ad* §. 1. *cit. Ordin.* Fagund. *ad lib.* 6. *de justit. cap.* 2. *num.* 10. contra Negreyros Lusitanum; ita etiam eadem ratione, necesse non erit, ut illa particula, in ea l. contenta, *voluntatem tenere defuncti, non volumus*, necessario non requiritur, quia in Ordin. citata, omittitur. Quare ex cit. DD. constat, Ordin. Regiam intelligi non debere, juxta eam *legem Hac consultissima*, ut non benè censuit Pinheyro *de testament. disput.* 2. *sect.* 2. *num.* 28.

9 Nec obstat secundò *Ordin. Reg. dict. l.* 4. *tit.* 80. §. 1. ibi: *alias non erit validum testamentum*. Non, inquam, obstat, quia respondetur, ut supra, ea verba intelligenda esse, ut solemnitas pro foro externo fidem faciat de voluntate testatoris defuncti, non tamen ut vim habeant, quando de illa certo constat.

Secunda sententia proponitur, & illius fundamenta dissolvuntur.

10 Secunda sententia ex opposito asserit, posse hæredem ab intestato in foro conscientiæ retinere hæreditatem alteri relictam in minus solemni testamento, quia v. g. in illo defuit numerus testium à lege requisitus; esto ei certo constet, contrariam fuisse testatoris defuncti voluntatem. Sic Bald. Fulgos. Paulus de Castr. Cynus, Fortunius, Garcia, Loriotus, Matienzo, Padil. Greg. Lop. Menchac. Mexia, Covarruv. Anton. Gom. Magistri Salmantini apud Sanchez *lib.* 4. *consil. cap.* 1. *dub.* 14. *numer.* 4. Item Benedict. Ægid. *in l.* 1. *C. de Sacrosanct. Eccles.* 2. *part.* §. 4. *à num.* 2. Ricard. §. 1. *Instit. de testam. ordin. numer.* 1. *& à num.* 9. Vasqu. *in opusc. de testament. cap.* 3. *dub.* 1. *numer.* 4. Card. de Lug. *de Justit. disput.* 22. *num.* 254. *& seqq.* Pinheyro *de testament. disput.* 2. *sect.* 2. *num.* 28. illam dicens simpliciter veram in rigore juris, Dian. 1. *part. tract.* 8. *resol.* 75. illam existimans probabilem, & tutam in praxi, & alii plures, quos citant.

11 Ostenditur primò, quia Princeps ad tollendas fraudes, & damna secutura potest statuere, ut non servatis talibus solemnitatibus, testamentum non valeat, sicut ad tollenda incommoda, leges præscriptionis statuit, quæ vim habent in foro conscientiæ: & sic statuit *in l. Hac consultissima, C. de testament. & Ordin. citat.* ergo cum in præsenti casu defuerit numerus testium requisitus, testamentum non fuit validum, & sic tuta conscientia potest hæres ab intestato hæreditatem adire. Hæc non obstant, quia ex dictis à num. 3. usque ad 9. expresè constat nullam habere vim.

12 Secundò ostenditur, quia sententia, quæ falsa non nititur præsumptione obligat in conscientia: sed sententia lata contra hæredem ex minus solemni testamento falsa præsumptione non nititur, sed in ipso jure, ita disponente: ergo in conscientia obligat. Non, inquam, obstat, quia respondetur eam sententiam obligare in conscientia, si nitatur in veritate, non verò si nitatur in falsitate evidenti, quamvis nitatur ipso jure; Nam sententia lata ex falsis testibus est nulla, quamvis nitatur ipso jure; & judex sciens, reum esse innocentem ex sua privata scientia, non potest eum condemnare, quamvis secundum allegata, & probata nocens probetur. Vide Dian. *part.* 5. *tract.* 4. *resol.* 22. *& part.* 10. *tract.* 15. *resol.* 16. & DD. ibi ab eo citatos. Si ergo judex tenetur potius officium deponere, quam ferre sententiam contra veritatem à se cognitam, quando testes falsum deponunt, contra id, quod jus disponit, etiam in præsenti casu, quando certo scitur, testatorem sua bona reliquisse hæredi, ex minus solemni testamento, non potest hæredi ab intestato illa judicare; nec talis hæres illa adire, etiam si leges videantur ita disponere, quæ re vera non ita disponunt, ut ex dictis constat; nam solam inquirunt veritatem.

Tertiò ostenditur, quia solemnitas ad testamentum requisita, non fuit inducta tantùm, ut de voluntate testatoris constaret; sed etiam, ut forma substantialis, sub qua testamentum non subsisteret, ut cum pluribus tradit Sanchez *dict. lib.* 4. *cap.* 1. *dub.* 1. *num.* 4. ergo cùm defuisset numerus testium requisitus, qui est de forma substantiali testamenti; validitas testamenti, sine illa, in utroque foro, corruit. Non, inquam, obstat, hæc ratio, quia respondetur negando antecedens, ut ex dictis num. 3. & seqq. constat. 13

Tertia sententia adducitur, & illius fundamentum enervatur.

Tertia sententia media inter allatas, sustinet, testamentum non esse omninò nullum, sed validum ad hoc, quòd hæres in eo testamento minus solemni, ex defectu numeri testium institutus, possit omnem hæreditatem sibi relictam retinere, donec per sententiam condemnetur: post illam verò, omnem restituere teneri. Sic cum pluribus Sanchez *cit. dub.* 14. *num.* 6. Malder. Joann. de la Cruz, & alii apud Dian. *supra*. Hanc, ut æquiorem, & in praxi visam sequendam, defendit P. Pinheyro *d. disp.* 2. *sect.* 2. *num.* 28. Ratio, qua nititur est, quia hæc videtur esse legislatorum intentio; & in hoc sensu, ex probatorum hominum usu, eæ leges receptæ videntur. 14

Hæc tamen ratio est neganda; nam vel apertè constat de voluntate defuncti, vel non: si constat, nec hæres ab intestato potest litem movere contra hæredem ex testamento, etiam minus solemni; & si moveat, peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem; si verò apertè non constat, eam fuisse testatoris defuncti voluntatem, tunc ad probandum, qualis fuerit defuncti voluntas, solemnitatibus ipsius juris utendum est. Hæc est enim legislatorum intentio, nec alia esse potest, & in hoc sensu, & non in alio, ex probatorum hominum usu eæ leges videntur receptæ; sic ex DD. cit. n. 7. constat. 15

Ex his maximè inclinabam respondere hæredem ab intestato teneri in conscientia restituere hæredi ex testamento omnem eam hæreditatem, quia ita æquitas, justitia, & veritas postulabant; quia tamen jam in possessione erat illius hæreditatis, & pro se habebat opiniones gravissimis DD. stabilitas, cum sententia à judicibus lata, & sic non audebam restitutionem consulere, quia in conscientia tutus esse poterat non restituendo, si tamen adhuc aliqua bona remanserant in potestate hæredis ex testamento, pro illis acquirendis, non urgeret amplius. Vide sequentem quæst. 16

QUÆSTIO LXII.

An Advocatus patrocinari possit causæ testamenti nullius ex defectu subscriptionis testatoris, in præjudicium duarum innocentium puellarum, quibus legata in eo fuerunt relicta?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Ratio dubitandi ab advocato adducta.*
3 *Advocatus graviter peccat, suscipiendo causam injustam defendendam.*
4 *Ordin. Reg. l.* 1. *tit.* 78. §. 15. *hoc testamentum non annullat, quamvis cum pœnis prohibeat.*
5 *Pœna converti non debet contra innocentem.*
6 *In minus solemni testamento ante sententiam latam, legatariis debentur legata.*
7 *Interpretationes adversæ facilè refutari possunt.*
8 *Probabile est clericos posse testari absque solemnitatibus juris civilis, probabilius oppositum.*
9 *Judices pro neptibus sententiam proferre debent.*
10 *Advocatus pro hærede potest patrocinium ferre.*

11 Ad-

11 *Advocatus non peccat mortaliter patrocinando ubi datur opinio probabilis; ſi tamen probabilior ſit oppoſita, admoneat clientem.*

1 HUjus quæſtionis caſus cum caſu præcedente affinitatem habet. In eo tamen quod inquiritur, eſt omnino diverſum; Et ſic habet facti ſpecies. Dominicus Sacerdos in propria domo duas neptes fratris ſui filias naturales educabat. Quarum curam frater in ſuo teſtamento (in quo illum hæredem inſtituit) demandavit. Dominicus verò in mortis periculo ſuum condidit teſtamentum, in quo ſuam ſororem hæredem inſtituit, & neptibus opulenta reliquit legata; teſtamenti tamen approbationem, negligentia tabellionis, non ſubſcripſit. Quem defectum poſt mortem fratris ſciens ipſa ſoror hæres; ut legata neptium ſibi caperet, tanquam hæres ab inteſtato, teſtamentum conditum annullare procuravit. Advocatum magni nominis juriſconſultum, & probatæ conſcientiæ convenit; & hic me ipſum, in literis longe ab eo inferiorem requiſivit.

2 An cauſæ iſtius hæredis patrocinari poſſet? Ratio dubitandi erat: quia de voluntate teſtatoris, in eo nullo teſtamento expreſſa, ſibi certò conſtat; Deinde etiam certo ſciebat, illum eas adduxiſſe neptes ad ſuam domum, cum hæreditate ſui fratris; qui ſicut fratrem ſuum ſacerdotem, hæredem inſtituit, ita etiam ſuas duas filias hæredes inſtituere poterat; quia erant filiæ naturales, & non ſpuriæ, & Molina *tom. 1. de Iuſt. tract. 2. diſp. 81. verſ. Quòd ſi hæc, prope finem*, advocatos admonet, ne tali cauſæ patrocinentur, & Cyriacus inquit, peccare mortaliter, quamvis pro parte oppoſita adducat Menoch. *de præſumpt. l. 1. quæſt. 80. num. 13.* Covarr. & alios. Quæritur: Poſſit ne horum DD. ultimo loco adductorum opinionem ſequi? Hæc advocatus.

RESOLUTIO.

3 Reſpondeo, ut certum, advocatum peccare graviter ſuſcipientem cauſam injuſtam defendendam, ſive id faciat ex malitia, ſive ex ignorantia culpabili; & hoc cum obligatione reſtituendi damna tam parti, quàm ſuo clienti, niſi prius illum de injuſtitia cauſæ admonuerit. Si tamen ſpreta admonitione, eam proſequatur, damna inde ſequuta ſibi imputet. Si verò cauſæ patrocinari incipiat, illam juſtam exiſtimans; in progreſſu tamen, quo eam injuſtam deprehendit, clientem admonere debet, & cauſam deſerere. Ratio eſt, quia in rem injuſtam ſuo conſilio, & operatione agere nequit. Sic cum D. Thom. & omnibus Card. de Lug. *de iuſt. diſp. 41. numer. 6.* Fragoſ. *tom. 2. Regim. Reip. Chriſt. diſp. 13. numer.* 250. cum pluribus.

4 Et juxta hanc ſententiam cenſeo, non poſſe advocatum patrocinari cauſæ ſororis teſtatoris defuncti, intendentis nullitatem teſtamenti, ut ab inteſtato ſuccedentis, à legatis, à patruo relictis ſuis neptibus, expellat; quæ legata ex commendatione patris, & hæreditate ab eo habita illis debebantur. Et hoc cenſeo, quia hanc cauſam exiſtimo injuſtam; ut ſeqq. rationibus oſtendam. Prima: quia *Ord. Reg. l. 1. tit. 78. §. 15.* dictum teſtamentum non annullat, ibi: *Et notarius qui fecerit inſtrumentum approbationis in teſtamento, quin ſit ſubſcriptum per teſtatorem, & teſtes, amittat officium.* Nec oppoſitum diſponit *l. 4. tit. 80. §. 1. in fine*, ibi: *Tabellio, qui fecerit inſtrumentum approbationis alicuius teſtamenti, aut codicillos, quin illud faciat ſubſcribere per teſtes, in illo nominatos, & teſtatorem, amittat officium, & inſtrumentum approbationis ſit nullum.* Et licet prohibeatur, ne condatur teſtamentum ſine inſtrumento, illud tamen teſtamentum non annullat. Et multa fieri prohibentur, quæ tamen facta, tenent, *l. Patre furioſo, ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris*, Emman. Barboſ. *in Remiſs. ad tit. Ordin. l. 4. tit. 80. §. 2. num. 2.* citans Cald. Pereyr. *de empt. cap. 5. num. 3. & cap. 34. num. 15.* & Bartol. *in l. prætor ait, in principio ff. de nov. operis nuntiat.* Et cùm prædicta lex Regia tabellioni pœnam imponat, ipſa pœna videtur legiſlator contentus, teſtamento firmo, & valido manente.

5 Confirmatur hæc ratio, quia ſi ex eo defectu ſubſcriptionis teſtatoris teſtamentum maneret nullum, pœnam ſubibit teſtator propter culpam tabellionis cum ſit innocens: pœna autem nocentes, & non innocentes, qui culpam non commiſerunt, innerere debet: *l. Abſentem, & l. Si non defunduntur ff. de pœnis:* ergo teſtator non ſubſcribens ſine culpa, pœnam teſtamenti invalidi, alterius culpa pati nequit.

6 Secunda ratio, quia omnes DD. *cit. præcedente quæſt. 64. num. 2.* ut certum defendunt, poſſe hæredem ex minus ſolemni teſtamento non ſolùm retinere hæreditatem, ſed etiam legatarios, legata, quando certo conſtat eam fuiſſe teſtatoris voluntatem; & quamvis plures DD. ibi *cit. n. 10.* oppoſitum ſuſtineant quoad hæreditatem, quoad legata, & fideicommiſſa, omnes conveniunt. Quia legata, & fideicommiſſa ex jure naturali, & in foro conſcientiæ debentur; ut cum pluribus, qui hanc ſententiam dicunt communem, tenent Julius Clar. *l. 3. ſentent. §. 30. num. 30.* Card. de Lug. *de iuſt. diſp. 22. num. 258* Pinheyro *de teſtam. diſp. 2. ſect. 2. numer. 29.* & videtur tenere Gloſſ. 1. *in l. 1. ff. de condit. indeb.* Et id expreſsè oſtendunt *l. Non dub. 16. Cod. de teſtam. l. fin. l. Si veritas, & l. Si inutiliter Cod. de fideicommiſſ. §. Vltimus, inſtit. de fideicommiſſ. hæredit.* & aliæ, quas *præced. quæſt. attulimus*, & illarum verba tranſcribimus.

7 Et quamvis aliqui DD. has leges diverſimode interpretentur, ut ſuſtineant legata, & fideicommiſſa ex minus ſolemni teſtamento non deberi; hæ tamen interpretationes facilè confutari poſſunt, ex his, quæ circa hanc controverſiam tradunt Mantic. *in l. 2. de coniect. ultim. volunt. tit. 13.* Bened. Ægid. *in l. 1. C. de Sacroſ. Eccleſ. 2. part. initio, à num. 20. ubi per ſeqq. num.* plures refutat interpretationes, *ad l. fin. C. de fideicommiſſ.*

8 Alia ratione poterat non defendi dicta ſoror hæres, quia illius frater teſtator erat clericus; clerici autem teſtari poſſunt validè abſque ſolemnitatibus juris civilis, ſervata tantum forma præſcripta *in cap. cum eſſes de teſtam.* ut poſſe concedit Valaſc. *conſult. 74. num. 13.* & cum Abbat. Decio, Menchac. Mart. *de iuriſdict. cent. 1. caſu 28. num. 1.* & probabile inquit Pinheyro *de teſtam. dict. diſp. 2. ſect. 7. §. 4. num. 187.* Quia tamen oppoſita ſententia eſt probabilis, & forſan probabilior aſſerens, clericos exiſtente in terris Principum laicorum, non poſſe valide teſtari abſque ſolemnitatibus legum civilium, maximè, ſi alios non inſtituant clericos hæredes, ut tuentur Molin. *tom. 1. tract. 2. diſp. 133. verſ. penult.* Soar. *l. 3. de leg. cap. 34. num. 21. fine*, Sanch. *l. 7. decal. cap. 3. num. 20.* Negreiros *Introduct. ultim. volunt. l. 3. cap. 5. num. 21.* Pinheyro *cit. dict. num. 187* & alii quos citant; non prohibetur advocatus dictæ ſorori hæredi patrocinari.

9 Cæterum cùm dicta hæres ſui defuncti fratris, ſit inſtituta hæres univerſalis, & neptes tantummodo legatariæ aliquorum bonorum; juxtaque leges citatas, & voluntatem teſtatoris, teneatur legata relicta tradere, quæ non ab ipſo defuncto fratre, ſed ab ipſo parente, ea de cauſa fuerunt relicta; & cùm judices ſententiam juxta probabiliorem opinionem proferre teneantur; cognita hac cauſa abſque dubio illam proferent. Et in his terminis conſilium do advocato, ut ab hoc patrocinio, deſiſtat.

10 Si tamen ea hæres admonita de probabiliori juſtitia, pro neptibus, ab intento deſiſtere nequeat, advocatus non peccabit mortaliter, patrocinando ei cauſæ pro hærede. Nam quamvis probabilius ſit legata de jure naturali, & in conſcientia deberi, quando de voluntate teſtatoris conſtat, ut dictum eſt *num. 6.* non deſunt tamen DD. exiſtimantes legata ex minus ſolemni teſtamento non deberi, maximè ſi non ſint pia. Inquit enim abſolute Joann. de Carvalho *in cap. Raynald. de teſtam. part. 2. num. 455.* hæredes venientes ab inteſtato, non teneri in foro conſcientiæ ad ſolvenda legata, quæ in minus ſolemni teſtamento fuerunt relicta, citatque Covarr. Bald. Padill. Ægid. Luſit. Menoch. & alios plures, & addit, hos ſatis reſpondere ad *l. Etſi inutiliter*, & alias allatas; & cùm hæc ſententia tot habeat DD. non eſt peccatum juxta illam patrocinari; ſi ea legata non ſint pia; nam pia hæc ſunt cenſenda ex ipſo jure, & DD. authoritate. Videatur Alvar. Valaſcus *conſult. 108. num. 18.*

11 Cenſeo etiam non peccare mortaliter patrocinando contra ea, quæ *à num. 4.* ſunt dicta, nam quamvis ibi oppoſitum dixerim, ut equidem exiſtimo, & ſi eſſem advocatus, ita agerem; negare tamen non poſſum, illud teſtamentum cum eo defectu ſubſcriptionis inculpabilis, quoad teſtatorem, in ſententia multorum DD. eſſe nullum,

quia

quia ea subscriptio pro forma requiritur, & deficiente forma, corruit actus, DD. hujus sententiæ adduximus *praeced. quaest. num.* 10. Et de hoc defectu subscriptionis testatoris in approbatione instrumenti, id tradunt Caldas Pereyra *de empt. cap.* 5. *num.* 3. & clarius *cap.* 34. *numer.* 16. & Fragos. *tom.* 3. *Regim. Reip. Christ. disp.* 8. §. 2. *numer.* 79. Et omnis advocatus potest defendere causam probabilem, contra causam probabiliorem, dummodo clientem admoneat, de minori probabilitate suæ causæ. Sic Castrus Palaus *tom.* 1. *tract.* 1. *disp.* 2. *punct.* 11. *num.* 2. Fragos. *tom.* 1. *de Regim. Reipub. Christ. disp.* 13. *numer.* 262. Dian. *part.* 1. *tract.* 13. *resol.* 4. *& part.* 9. *tract.* 8. *resol.* 62. cum pluribus, & cum Vasquez, Salas, & alii, Card. de Lug. *de justit. disp.* 41. *num.* 8.

QUÆSTIO LXIII.

An testamentum sacerdotis, matrem, & filiam spuriam habentis, sit validum, si in eo matrem prætereat, & filiam spuriam hæredem instituat?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Ex ipso jure est nullum.*
3 *Non potest pater filiam spuriam instituere heredem.*
4 *Sanum consilium, quòd inter se conveniant avia, & neptis.*
5 *Heres sui filii sacerdotis alimenta præstare tenetur ejus filiis spuriis.*
6 *Spuriis filiabus debetur dos pro alimentis suo statui proportionata.*
7 *Spuria decedente, antequam nubat, cui debeatur ea dos, remissivè.*

1 PEtrus sacerdos matrem, & filiam habens spuriam, suum condidit testamentum, in quo, nulla facta mentione de matre, filiam omnium suorum bonorum hæredem instituit. Mater tamen per querelam inofficiosi testamenti, procurat sibi ex iis bonis duas sibi reddi partes, tertiam verò libenter nepti relinquet. Quæritur ab ea: An aliquod peccatum mortale contra justitiam in ea procuratione committat?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, nullum committere peccatum mortale, contra justitiam; quia testamentum à filio sacerdote conditum ex duplici capite fuit nullum. Fuit primò nullum, quia matrem præterivit in testamento, & sine causa exhæredavit; secundò, quia filiam spuriam omnium suorum bonorum hæredem instituit. Primum probatur *ex Ordin. Regia l.* 4. *tit.* 91. §. 1. ubi expressè disponitur de filio decedente, patrem, & matrem habente, qui necessariò debet eos instituere hæredes, in duabus partibus suorum bonorum, & de tertia ad libitum disponere; hic autem sacerdos matrem habebat, & necessariò illam in duabus partibus hæredem debebat instituere.

3 Secundò fuit nullum, etiam si Petrus matrem non præteriisset; quia filiam spuriam hæredem universalem instituit. Ratio est, quia ex jure Cæsareo omnes spurii sunt incapaces succedendi parentibus, tam ex testamento, quàm ab intestato, ut habetur, *in Authent. quibus modis naturales efficiantur sui*, §. *Si verò effusa*, *& seqq.* & aliis juribus apud DD. citandos. Idem observatur jure Lusit. in quo statur jure communi, quando in illo aliud non est dispositum. Quamvis in *Ordin. Regia l.* 4. *tit.* 93. idem videtur dispositum, saltem juxta illos, qui dicunt, dispositum, in uno correlativo, in altero censeri dispositum, apud Barbos. *tract. de axiom.* 61. *num.* 1. Et esse nullum testamentum, in quo spurius à patre instituitur hæres, docent omnes, Molin. *tom.* 1. *de just. tract.* 2. *disp.* 167. *vers. Prima, & Tertia conclusio*, & cum pluribus Joann. de Carvalho *in cap. Raynald. part.* 1. *à num.* 590. & Pinheyro *de testam. disp.* 5. *sect.* 1. §. 2. *à num.* 35. & expressè de clericis instituentibus in testamentis suos filios spurios, tenent Sanch. *l.* 4. *consil. cap.* 3. *dub.* 19. cum aliis, quos ibi citat, & cum Vasq. Lessio, & aliis, Card. de Lug. *de just. disp.* 24. *num.* 92. ergo potest mater Petri sacerdotis, quin peccatum mortale contra justitiam committat, procurare quod hæreditas sui filii ei tradatur, non solùm quoad duas partes, sed etiam quoad totam.

Fateor tamen sanum esse consilium, quòd sine litibus, avia, & neptis inter se conveniant, tali modo, ut aviæ cum suis duabus hæreditatis partibus, & neptis cum tertia maneat; quam partitionem ipsa avia desiderat, *ut num.* 1. *dictum est*. Et sic cum neptis spuria aliunde non habeat, quo alatur, bonus ipsius tertiæ aletur. Parentes enim suis filiis, sive spurii, sive non spuriis alimenta præstare tenentur, quando aliunde non habeant, quo alantur. Ita disponitur *in cap. cum haberet, de eo qui duxit in matr. quam polluit per adult.* corrigente oppositum, quod in jure Cæsareo contra spurios continebatur. Dispositum jure Canonico, etiam disponitur jure Lusit. *Ordin. l.* 4. *tit.* 99. §. 1. ibi: *sive sit naturalis, sive spurius*. 4

Et tenetur ipsa mater Petri, ex ipso jure sui filii hæres, eam tertiam tradere nepti, quia obligatio alendi, pertinet ad hæredes. Emman. Barbos. cum pluribus *in Remiss. ad locum cit. Ord. num.* 8. Et hæc doctrina præstandi à patribus filiis spuriis alimenta, habet locum etiam post *Extravag. B. Pii V. de filiis presbyt.* ut inquiunt Sanch. *l.* 4. *consil. c.* 3. *dub.* 31. *num.* 2. & alii plures, quos referunt, & sequuntur Fagund. *l.* 4. *in* 4. *decal. precept. cap.* 1. *à numer.* 6. Fragos. *tom.* 3. *disp.* 2. §. 5. *num.* 141. Tamburin. *l.* 5. *decal. cap.* 3. §. 1. *num.* 6. Pinheyro *de testam. disp.* 3. *sect.* 1. §. 4. *numer.* 65. Quando verò B. Pius V. spuriis prohibuit alimenta, intelligatur, quando aliunde habent, quo alantur. 5

Tertiam pro alimentis designavit, & quia ita avia volebat, & quia filiabus spuriis pro alimentis dos suo statui proportionata, & non amplius debetur, nam excessus restituendus est, & hæc dos illi spuriæ relinquenda, vel potest esse ex bonis patrimonialibus, vel ex fructibus, seu redditibus Ecclesiasticis à patre perceptis. De his videri possunt Sanch. *cit. dub.* 39. Molin. *de just. tract.* 2. *disp.* 168. Fagund. *proxime*, Pinheyro *dict. disp.* 5. *de testam. sect.* 1. §. 4. *incipiente à num.* 65. 6

An verò hæc alimenta spuriæ tradita in æstimatione tertiæ, si antequam nubat decedat, tradenda sint aviæ, aut suis hæredibus, aut ipsius spuriæ? Utrumque videtur probabile. Vide Molin. *dict. disp.* 168. *num.* 3. Pinheyro *dict. disp.* 5. §. 4. *num.* 74. & quos hic citat. 7

QUÆSTIO LXIV.

An testamentum sacerdotis matrem, & tres filias naturales habentis, sit validum, si matrem prætereat, & filias instituat hæredes?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Testamentum est validum, si Paulus matrem prætereat, & filias instituat heredes.*
3 *Clericus in jure, militi armato æquiparatur.*
4 *Filius habens successibiles, ascendentes non potest instituere heredes.*
5 *Filii naturales hominis plebei, in hoc Regno sunt instituendi heredes.*
6 *Non possunt præteriri ascendentes, si legitimi non dentur descendentes.*
7 *Ea opinio in nostro non procedit casu.*
8 *Iudex tenetur sequi opinionem testatoris probabilem.*
9 *Attenditur tempus, quo filiæ conceptæ, aut natæ fuerunt.*
10 *Non est validum testamentum, in quo mater instituitur, & filiæ naturales prætereuntur.*

PAulus sacerdos matrem, & tres filias naturales habebat, natas, & conceptas antequam esset in sacris institutus; imo eo tempore, quo erat sub patria potestate parentis mechanicis. In bonis ad summum habebat duo millia aureorum, mater verò bona propria sufficientia, quibus vitam degeret; at filiæ nulla, nec quibus alerentur, nec quibus statui traderentur. Infirmitate oppressus, vult de suis bonis, tuta conscientia per testamentum dispo- 1

disponere. Quæritur: An nulla de matre in testamento facta meotione, possint suas filias naturales instituere hæredes universales, & aliquam ex illis in suo bonorum tertio meliorare?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, posse, & matrem in testamento præterire, & filias naturales hæredes universales instituere, & illarum aliquam in tertio suorum bonorum meliorare. Moveor hac duplici ratione. Prima, deducta ex leg. civilibus, & jure canonico, in quibus permittitur clericis testameotum conficientibus de bonis, quæ constante clericatu, quæsierunt, præterire descendentes, & ascendentes; *Sic in l. fin. Codic. de inofficios. testam. & l. Sacrosancta, 34. de Episcop. & cleric.* Et ex jure Canon. *in cap. Quia nos 9. de testament.* ubi dicitur clericos liberè disponere valere de suis bonis, non tamen Ecclesiæ, cum eorum proprietas oon sit sua, ut inquit Gloss. *verb. testamentum*.

3 Coofirmatur, quia clericus in jure, militi armato æquiparatur, juxta Gloss. *in l. Miles, ff. de re jud.* Sed miles sæcularis, seu armatus habet privilegium, ut licite possit præterire in testamento suos descendentes, & ascendentes, concessum *in l. 9. C. de testam. milit. & §. 7. Instit. de exhæred. liber.* & DD. Bartol. Abb. & alii apud Phæbum *decis. 88. num. 3. & ex Tridentin. sess. 25. cap. 2. in Decret. de Indulg.* Et hanc seutentiam tuentur Panorm. *in cap. Quia nos, num. 4. de testam.* Valasc. *tom. 2. consult. 108. numer.* 11. August. Barbos. *in Collect. ad cap. Quia nos, cit. num.* Fragos. *tom. 3. disp. 8. de testam. §. 2. num. 94. in fine*, & plures apud Phæbum *proximo numer.* 2. & Pinheyro *de testament. disp. 5. sect. 3. §. 5. num.* 200. & eam sequitur, *numer.* 206. Eandem sequitur Joan. de Carvalho *in cap. Raynald. part. 4. cap. 1. numer.* 204. dum cum pluribus asserit, testamentum clerici filii familias, oon subjacere querelæ inofficiosi.

4 Secunda ratio, meo judicio efficax, quia dictæ filiæ erant naturales, conceptæ & natæ antequam illius pater Paulus esset clericus in sacris, & dùm erat plebejus, & sic filios habebat succedendi capaces, & non tenebatur matrem in portione legitima instituere: Ratio est, quia filius habens descendentes succedendi capaces, non tenetur ascendentes in testamento instituere, nec illos hæredes relinquere in sua legitima portione, ut omnes fatetur ex *Authent. Defunct. Cod. ad Tertull. & ex Ord. l. 4. tit. 82. §. 4.* & DD. Molin. *tom. 1. tract. 2. disp. 159. in princip.* Pinheyro *de testam. disp. 5. sect. 3. §. 15. num. 666.* Sed filiæ Pauli sacerdotis erant suo patri succedendi capaces, quia erant naturales, & pater plebejus, tempore suarum conceptionum, & nativitatum: ergo pater, præterita matre, illas poterat hæredes in suo testamento instituere, & illarum unam in sua tertia meliorare.

5 Major constat ex ipso jure, & omnibus DD. Minor, quòd essent suo patri succedendi capaces, probatur quia jure hujus Regni filii naturales hominis plebei hæredes sunt instituendi, ac si sint legitimi, sive illorum pater alios habeat legitimos, sive non; ut expresè constat *ex Ord. Reg. l. 4. tit. 92. in principio*, ibi: *Et si pater fuerit plebejus, eum succedent, & ad hæreditatem venient æqualiter cum filiis legitimis, si pater eos habuerit; & si filii legitimi non dentur, naturales hæreditabunt omnia ea bona, & hæreditatem patris; excepta tertia, si pater eam accipiat, de qua ut sibi placuerit, disponere poterit.* Cum ergo Paulus sacerdos nullos habeat filios legitimos, sed solùm tres filias naturales, illas validè potest constituere, & hæredes, & illarum uni suam relinquere tertiam.

6 Neque obstat primò contra primam rationem: quòd licet clerici testentur de bonis quasi castrensibus, post clericatum acquisitis, non possunt tamen præterire ascendentes, si legitimos non habent descendentes, ut communiter tenet opinio, quam citatis Barbat. & Salic. tenent Covarr. *in cap. Quia nos num. 7. de testam.* Menchac. & Azeved. à Fragos. supra cit. Molin. *tract. 2. disp. 231. ad finem*; Dian. *part. 7. tract. 12. resol. 2. & 35.* Phæbus *dict. decis. 88. à num. 4.* io causa cujusdam matris cum sua filia à fratre sacerdote hærede instituta in testamento, in quo Sacerdos matrem præterivit, quod testamentum ex prætetitione matris, nullum in senatu fuit judicatum. Additque *num. 6.* non esse textum in jure civili, nec Canon. nec Doctorem affirmantem posse clericum indistinctè exhæredare patrem, aut matrem. Et sane hæc senteotia est conformior *Ordin. Reg. l. 4. tit. 91. §. 1.* & juxta jus oovum *in Authent. Ut cum, de appell. cognosc. §. si quis vero Vers. sancimus, coll.* 8. jus antiquum corrigens, & hæc sententia censetur probabilior: ergo noo potest dictus sacerdos filias naturales hæredes instituere, prætereundo matrem in testamento, quia ea de causa erit nullum.

7 Non, inquam, obstat, primò ea sententia: quamvis enim in aliis sensibus, in quibus mater in testamento præteritur, & instituuntur à clerico fratres, ut in casu de quo Phæbus, aut aliæ personæ, testamentum sit oullum, juxta eam sententiam; non tameo habet locum in casu præsenti, in quo mater præteritur in testamento, in quo filiæ naturales clerici hæredes instituuntur: sicut enim Paulus clericus si habuisset filias legitimas, in suo testamento matrem poterat præterire, ut doceot omnes, ut dictum est *numer. 4.* ita & etiam illud in quo instituuntur filiæ naturales hominis plebei, pro tempore, quo fuerunt conceptæ, aut natæ, erit validum; quamvis mater in illo prætereatur: Ordin. enim citata æqualiter loquitur, quoad hæreditatem hominis plebei, de legitimis, & naturalibus, ut dictum est.

8 Non obstat secuodo ea sententia, licet sit probabilior, & pro ea stetisset Senatus Lusitanus, in casu, quo filiæ naturales non fuisseot in testamento iostitutæ hæredes, sed aliæ personæ hæredes non necessariæ; & sic etiam in nostro evenisset casu; adhuc censeo testamentum esse validum, quia instituitur juxta sententiam probabilem, asserentem clericum habentem ascendentes, & descendentes, posse de suis bonis quasi castreosibus, instituere hæredem aliam personam extraneam, cujus authores citavimus *num.* 3. Et in senatu judices tenentur sententiam proferre juxta hanc sententiam, dato quòd sit minus probabilis; si clericus testator in schedula sui testamenti dicat: *se hanc sententiam sequi, quia est probabilis, & illam sequi volo in dispositione meorum bonorum, quia est gravium DD. & cum illa mea voluntas conformare se potest; quia est justa, & nullus ex judicibus de bonis alienis disponere solet, nisi juxta voluntatem illorum domini, si est justa.* Hac data clausula judices tenentur pro voluntate testatoris sententiam proferre. Et quamvis opposita sententia non proferant sententiam, sentientes eam esse probabiliorem, ooo contraveniunt Decreto S. Pontificis Innocentii XI. edito secunda die Martii anni 1679. damnantis, ut minimum tanquam scandalosam, & in praxi perniciosam, hanc propositionem: *Probabiliter existimo, judicem posse judicare, juxta opinionem etiam minus probabilem*, quæ ex damnatis ab ipso Pontifice, est secunda, quia judicat juxta voluntatem testatoris in suo testamento expressam, & circa dispositionem suorum bonorum.

9 Nec obstat secundo; contra secundam rationem, quòd Paulus, quando condidit testamentum, & filias instituit hæredes, sit sacerdos, ac proinde nobilis. Non, inquam, obstat, quia ad id tempus oon attenditur, sed ad illud, quo filiæ conceptæ, vel natæ fuerunt, ut expresè constat *ex Ordin. cit. §. 2.* ibi: *Et si tempore, quo filii nati fuerint, pater fuerit plebeus, quamvis postea factus sit eques, aut alius majoris conditionis, filii naturales idcirco suam non amittent hæreditatem, aut partem illis pertinentem, sed illam habebunt, sicut eam habere debebant, si pater adhuc plebeus tempore mortis fuisset.* Sic lex Regia, & DD. de illa scribentes, Molin. *dict. disp. 166. Vers. de jure*, Cald. Pereyr. *de Nomin. emphyt. q. 12. num.* 58. Fragos. *tom. 3 disp. 2. §. 5. n.* 174. Pinheyro *cit. num.* 416. Jo. de Carvalho *dict. part. 1. num. 482. vers. sed hæreditas est.*

10 Nec obstat tertiò: Quia si Paulus sacerdos in suo testamento suas filias naturales prætereat, instituendo matrem suam hæredem universalem, filiæ non potuerunt agere querela inofficiosi, ut dicunt Valasc. *consult. 94. num.* 10. & Ægid. *de jur. honest. cap. 13. num. 49.* Non, inquam, obstat, opinio eorum DD. quia firmo non nititur fundamento; oppositum enim tenendum est, ut cum Cabed. & aliis, sustinent Fragos. *dict. tom. 3. disp. 2. §. 6. num.* 169. Pinheyro *dict. disp. 5. num. 409.* Jo. de Carvalho *in cap. Raynald. part. 1. num.* 174. quia nititur Ordin. Reg. dispositione, quæ in hoc Regno est jus commune, ut notat Gamma *decis. 317. num. 4.* cum aliis.

QUÆSTIO LXV.

An inducens testamenti revocationi in sui commodum, & dubitans de validitate conditi de novo, possit tuta conscientia commoditatem sibi retinere?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Ad condendum testamentum, ea requiritur deliberatio, quæ ad peccandum mortaliter, sufficiens est.*
3 *Non à bona testamenti ordinatione colligitur sæpius, testatorem esse sanæ mentis.*
4 *Quando non constat, testatorem antea non fuisse sanæ mentis, sana mente præsumitur fuisse testatus.*
5 *Ex eo, quod aliquis ex debilitate judicii, non potest longum sermonem prosequi, inferri non potest, illum non esse in suo perfecto judicio.*
6 *Tabellioni, & testibus adhibetur fides, circa judicium testatoris.*
7 *In dubio sanæ mentis, præsumitur sana mens, cum antea adesset.*
8 *Ex inductione ad revocationem, testamentum non fuit nullum.*

1 MArtha jam senio confecta, testamentum condidit, in quo nepotem, & neptes ex fratre orphanos, instituit hæredes; Maria verò hæreditatis ditissimæ avida, ab his tribus orphanis, jam decimum quartum annum excedentibus, petiit, & promisit; quòd si Martha testamentum jam conditum, revocaret, & se ipsam hæredem institueret, illa se obligabat, dictis duabus sororibus tradere dotes, ut fiant moniales, & illarum fratrem in statu honorifico, & quæstuoso collocare. Revocato testamento, instituta hæres, omnia sicut promiserat ad unguem implevit. Fraterque sororum, sua industria Abbatiam obtinuit, & sumptus litterarum ab illa fuerunt soluti; Hæc, non satisfactione, plenè, & affatim; scrupulis torquetur, non circa satisfactionem erga fratrem, quia existimata se plenè satisfactum; sed circa sorores, ex hoc duplici capite. Primò, quia dubitat de validitate testamenti post revocationem conditum, quia testatrix, in sua existimatione, perfecto non pollebat judicio: secundò de contractu cum illis inito in sui commodum circa revocationem testamenti, quia eo tempore erant minores. Ut hos sedaret scrupulos pridie diei professionis, sororibus professuris, sic fuit alloquuta; *Illas esse memores de contractu ab ipsis cum illa inito, circa revocatione testamenti, in sui commodum factam; ipsamque, se in eodem contractu, invenire cum excessu quingentorum super millia aureorum.* Responderunt professuræ: *se ipsas pœnitere, quòd ipsi Maria alia majoris excessus commoda non remansissent; & contractum ab ipsis cum illa initum existimasse perfectum.* Ex his propositis, Quæritur 1. An testamentum cum non ita sano judicio conditum, sit validum? 2. An contractus circa revocationem testamenti initus à minoribus absque alia authoritate fuisset validus? 3. An verba à professuris dicta, profuissent, ut Maria tuta in conscientia maneret.

§. II.

An testamentum à persona non ita sanæ mentis conditum sit validum?

2 Certa, & communis sententia, inter DD. est, testamentum conditum à persona non sanæ mentis, & sufficientis deliberationis, non esse validum. Sic Molin. *tract. 2. disp. 136. vers. A primo*, Card. de Lug. *tom. 2. de just. disp. 24. num. 61.* Pinheyro *de testam. disp. 2. num. 5. & omnes.* Ratio est, quia testari, & disponere de suis bonis, est actus humanus, & moralis: at à persona non sanæ mentis, & sufficientis deliberationis, non oriuntur actus humani morales: nam hi dicuntur morales, per ordinem ad sanam mentem. Quare meritò inquit Molin. *cit.* ad condendum testamentum, requiri deliberationem plenam, quæ in materia gravi sufficit ad culpam mortalem, sic etiam adducti. Ex hac indubitata doctrina, sequitur testamentum Marthæ fuisse nullum juxta assertionem Mariæ, reputantis Martham, tempore, quo illud condidit, non esse in suo perfecto judicio.

Quamvis Maria de judicio Marthæ, ita censeat, oppositum tamen existimo; non ex ea præsumptione à pluribus allata DD. quos referunt, & sequuntur Fragos. *tomo 3. disp. 8. de testam. §. 1. num. 7.* Pinheyro *ibidem disp. 1. sect. 1. §. 2. numer.* 10. & adducta *ab Ordin. Regia l. 4. tit. 81.* §. 2. loquente de habente lucida intervalla, disponente, & ordinante suum testamentum, sicut quilibet homo sani intellectus, conderet. Non enim hac ratione moveor: quia non semel potest deficere; nam sæpius compositio, & dispositio testamenti non dependet ab ipso testatore, sed ab eo, qui de illius mandato, illud scribit: accipiendo tantùm ab ipso testatore decreta suæ voluntatis circa res in eo testamento scribendas. Et quando ipse testator scribens res eas ordinante, refert, ipse scribens censet esse, & existere sanæ mentis. Hæc ex praxi colligo. 3

Existimo tamen, Martham talem non habuisse intellectus defectum, ut testari non potuisset; ex his rationibus. Prima, quia constabat, eam semper fuisse sanæ mentis, & non constabat, eam non esse sanæ mentis, pro eo tempore: ergo præsumitur sana mente condidisse testamentum. Sic cum pluribus Sanch. *l. 1. de matr. disp. 8. num. 17.* aliquas leges afferens, quæ nostram rationem probant; idem cum ipso Sanch. Pinheyro *cit. proximè, num. 7.* Vide *num. 7. infra.* 4

Secunda ratio: Quia ex eo, quòd Martha, jam senio confecto, longum non poterat prosequi sermonem, nec etiam assequi, quæ longiori sermone dicebantur, rectè inferri nequit, eam non esse in suo perfecto judicio: nam ad illa, de quibus interrogabatur cum judicio respondebat; & in eo statu erat, quo mortaliter poterat peccare, & sacramenta tam confessionis, quam sacræ Eucharistiæ communionem suscipiebat, magna devotione: ergo ex eo, quòd eo integra intellectu, quo antea, pollere non poterat, inferri non potest, quod in suo perfecto judicio non esset, licet ut antea, ita perspicax non haberet. Sufficiebat tamen in præsenti, se scire, quam instituebat hæredem, cum obligatione nunquam deserendi neptes, & nepotem ex fratre minoris ætatis, & semper, ut matrem illis assistendi. 5

Tertia: quia in testamenti approbatione tabellio fidem adhibuit, Martham esse in suo perfecto judicio, cùm primo interrogationes illi fecisset juxta *Ordin. Reg. l. 4. tit. 80.* §. 1. ex quibus coram testibus factis, constabat, Martham sufficiens habuisse judicium in conditione sui testamenti. Et huic tabellioni potius, & testibus adhibenda est fides, quam aliis personis, de aliis actibus testificantibus. Nam ut rectè dicunt cum aliis Valasc. *tom. 2. consult. 145. num. 13.* & Mantica *in l. 2. conject. ultim. volunt. tit. 5. num. 6.* in æquali probatione, potius adhibendam esse fidem, deponentibus de sana, quam non sana mente, & paucioribus, quàm pluribus testibus, ut inquit Reynos *observat. 32. numer. 14.* quem refert, & sequitur Pinheyro *supra num. 7.* 6

Quarta ratio: quia dato, quòd superesset dubium de sana, vel non sana mente Marthæ præsumendum erat, esse sanæ mentis: suborta enim dubitatione præsumitur non mutata, ut cum pluribus dicunt Card. de Lug. *d. disp. 24. num. 63.* & Fragos. 3. *part. disp. 8. §. 1. numer. 8.* Secus dicendum si immediatè antea non erat sanæ mentis, quia tunc non præsumitur mutata, nisi probetur. *Sic* idem Card. de Lug. *loco citat.* & cum utroque Molin. Reynos, Sanch. & Henriq. Pinheyro *dict. disp. 1. de testam. §. 1. num. 9.* Cùm ergo Martha antea esset sanæ mentis, nec oppositum probetur, dicendum est, ex hac parte testamentum fuisse validum. 7

Nec etiam desiit esse validum, quia Martha à neptibus ex fratre, inducta fuit, ut testamentum revocaret; quia ea inductione vim non est passa, nec ejus libertas coacta. Nec etiam Maria neptes ex fratre Marthæ, vi aut metu coegit, ut ab amita testamenti revocationem in sui commodum obtinerent, sed rationibus convenientiæ erga ipsas neptes ex fratre, & illarum fratrem. Et quamvis 8

com-

commodum ex ipsa hæreditate intenderet, id erat absque fraude. Et ex his tam à neptibus ex fratre, erga amitam, & à Maria erga ipsas neptes, ex fratre nullum apparet caput, ex quo ipsum testamentum nullitatem habuisset.

9 Nec ipsius Marthæ neptes ex fratre, nec ipsa Maria pœnas *Ordin. l. 4. tit. 84.* incurrerunt; in qua statuitur, quòd si aliquis in suum commodum cogit, vel prohibuit alium condere, aut mutare testamentum, privetur, tanquam indignus, quibusvis bonis sibi in tali testamento relictis, eaque bona fisco adjudicentur: nam præterquamquòd in ea Ordin. supponatur testamentum non fuisse validum: alias enim non fisco, sed hæredibus ab intestato ea bona devolverentur; eæ pœnæ non debentur nisi post latam sententiam. Cæterum in ea testamenti revocatione, nulla data fuit coactio, aut prohibitio ad mutationem testamenti; nec dictæ neptes ex fratre in suum commodum illud mutare fecerunt. Et quamvis Maria in suum commodum illud mutare fecisset; cùm id fecisset absque coactione, & prohibitione, in ea legis Regiæ pœna non comprehendebatur. Quando verò prohibentes testari, aut revocare testamentum, ab hæreditate, aut legatis excludantur? Vide Molin. *tract. 2. disp. 178. vers. Quartus.* Card. de Lug. *cit. num. 78.* Pinheyro *adductum de testament. disp. 2. sect. 1. à num. 7. usque ad numer. 13.* Ex dictis constat scrupulum primum allatum à Maria cessare.

§. II.

An contractus circa revocationem testamenti à minoribus celebratus, absque judicis authoritate sit validus?

S V M M A R I V M.

10 *Status quæstionis.*
11 *Probabile est, si intuitu ingressus Religionis fuit initus, fuisse validum.*
12 *Probabile est oppositum.*
13 *Contractus in præsenti casu, sine authoritate judicis celebratus, fuit validus.*
14 *Minor curatore carens, potest se obligare civiliter, & naturaliter.*
15 *Opposita sententia adducitur.*
16 *Non solum ad alienationem, sed etiam ad remissionem, & renuntiationem, requiritur judicis authoritas.*

10 Quoniam Maria tutam in conscientia, ratione institutionis in hæredem, se non existimabat, ut vidimus, quæsivit, an saltem ratione contractus, cum dictis Minoribus celebrati, tuta in conscientia manere possit? Si enim contractus non fuit validus, ratione illius, in conscientia tuta esse non potest. Et in duplici sensu ille contractus accipi potest. Primò, quia fuit circa renuntiationem testamenti, in quo frater, & sorores hæredes instituebantur; ut ex bonis hæreditatis, frater commoditatem haberet, & absque judicis authoritate contractus celebrare non poterant.

11 Quod attinet ad primum, censeo maximè probabile esse, illum contractum non desiisse esse validum, per renuntiationem hæreditatis, in qua dabantur bona ad ingressum Religionis designata à testatrice ipsis suis neptibus ex fratre; & hæc hæreditas ex testamento firmior erat ad intentum, quam promissio à Maria facta, etiam de ipso ingressu. Ratio est, quia Concil. Trid. *sess. 25. de Regular.* solùm loquitur de renuntiatione noviciorum, & non de illa, quæ multò antea fit, ut contigit in præsenti casu, ut cum pluribus tradunt Sanch. *lib. 7. decal. cap. 5. numer. 4.* Barbos. *de potest. Episcop. 3. part. alleg. 99. numer. 17.* Castr. Palaus *tom. 3. tract. 16. disp. 1. punct. 17. numer. 24.* Valascus *de partit. capit. 16. numer. 23.* & alii. Vide *infra quæst. 89. num. 9.*

12 Dixi, *esse maximè probabile*, quia opposita sententia, docens Decretum Concil. comprehendere omnes, qui intuitu ingressus Religionis disponunt de bonis suis, probabilis etiam est: illam defendunt Molina *de justit. tract. 2. disp. 139. vers. Ambiges rursus, & disp. 149. vers. Quod ad Ecclesiam, & tom. 3. disp. 604. numer. 2.* Azor. *tom. 1. l. 13. cap. 9. quæst. 2.* Less. *l. 2. de just. cap. 41. num. 4. & 39.* & plures, quos citant DD. *numer. præcedenti citati.* Vide infra *citat. quæst. 89. num. 9.* At hæc sententia præsenti casui non opponitur, quia neptes ex fratre, bona præsentia, nec acquisita, sed acquirenda revocabiliter, renuntiarunt, ut magis patebit ex dicendis *infra*.

Quod attinet ad secundum, respondeo eum contractum eorum minorum fuisse validum absque judicis authoritate celebratum. Ratio est, quia minores obligando se revocare testamentum in sui favorem conditum, nihil aliud egerunt, quam repudiare institutionem hæredum, quam habebant revocabilem: sed repudiatio talis institutionis, non est alienatio bonorum, nec alicujus rei, in qua ullum haberent dominium: ergo illam absque judicis authoritate repudiare poterant, & loco illius institutionis à Martha postulare, ut à Maria hæres institueretur. Minor probatur, quia minores ad repudiandam hæreditatem, decreto judicis non indigent, quippe repudiatio hæreditatis, non est alienatio, sed acquisitionis omissio: ut dicunt Menoch. *l. 2. de arbitr. casu 171. numer. 152. & 153.* Castr. Palaus *tom. 7. disp. 1. punct. 4. §. 5. num. 1. in fine*; & alii quos citant: ergo à fortiori dictæ minores authoritate judicis non indigebant; quia hæreditatem non repudiarunt, sed renuntiarunt, seu repudiarunt, esse hæredes, in eo testamento revocabili; ut loco illorum Maria institueretur hæres. 13

Secunda ratio: quia minores curatore carentes circa bona, quæ nec sunt immobilia, nec mobilia pretiosa, possunt se obligare civiliter, & naturaliter, tametsi, si læsos se inveniant, possint uti beneficio restitutionis in integrum, ut colligitur *ex l. Si curatorem, 3. Cod. de in integrum restit.* ut cum Molin. *disp. 224. vers. Ea omnia*, Sanch. *l. 6. de matrim. disp. 38. num. 4.* & aliis, Castr. Palaus *dict. disp. 1. de just. punct. 4. §. 4. num. 2.* Sed contractus à dictis minoribus cum Maria celebratus, non fuit super bona immobilia, nec mobilia pretiosa, sed tantùm super revocationem, seu repudiationem institutionis testamenti revocabilis, in favorem Mariæ: ergo poterant se obligare civiliter, & naturaliter, sine curatoris authoritate. 14

Nec obstat primò, quòd ille contractus dicatur nullus; in quo minor curatore carens, absque judicis decreto, obligatur civiliter, aut naturaliter circa res immobiles, aut mobiles, quæ servando servari possunt, ut colligitur *ex l. Non solum, 4. C. de prædiis min. l. fin. C. si maior factus alienat. & l. Executatores, 22. C. de administr. tutor.* & habetur Ordin. Reg. *l. 1. tit. 87. §. 28. in fine*, ubi loquendo de minore sic: *Et faciente illo dictam alienationem, aut obligationem sine justitia authoritate, talis contractus erit nullus, & nullius valoris, ac si dictus minor dictam chartam non impetrasset, nec matrimonio esset conjunctus.* Et traditur à DD. quos referunt, & sequuntur Molin. *tract. 2. disp. 224. Vers. Res immobiles*, Sanch. *l. 6. de matr. disp. 38. num. 6. & 26.* Castr. Palaus *tom. 7. disp. 1. de just. commut. punct. 4. §. 4. num. 1. & §. 5. numer. 1.* Card. de Lug. *de iustit. disp. 22. num. 284. juncto num. 294.* Fagund. *de just. l. 1. c. 12. num. 16. juncto cap. 13.* Sed dictæ minores 25. annorum, carentes curatore, cum Maria contractum celebrarunt sine authoritate judicis, super rebus immobilibus, & mobilibus, quæ servando servari poterant: ergo dictus contractus fuit nullus, non solùm civiliter, hoc est in foro externo, sed naturaliter, hoc est in foro conscientiæ. Non, inquam, obstat, quia respondetur negando minorem, nec leges adductæ de præsenti casu loquuntur, ut ex dictis patet. 15

Nec obstat secundò, dicere non solùm requiri authoritatem judicis, ut minor sua bona alienet, sed ut illa remittat, ut renuntiet, ut non acquirat rem, cujus ipso jure acquisitum est dominium, vel ad quam habet jus, *l. Si ad resolvendum, Cod. de prædiis minor.* & DD. communiter, Molin. *cit. dict. disp. 224. Vers. Decreto iudicis*, cum Anton. Gomes, & Gregor. Lopez, Card. de Lug. *dict. disput. 22. num. 284.* Castr. Palaus *dict. disp. 1. punct. 4. §. 1. num. 1.* Sed dictæ minores absque decreto judicis sua bona remiserunt, renuntiarunt, desierunt acquirere illa, ad quæ ex testamento in sui favorem condito, aliquod jus habebant acquisitum, per revocationem in alterius favorem factam: ergo nulliter contractum, & revocationem fecerunt. Non, inquam, obstat, quia respondetur, nec leges, nec DD. de præsenti casu loqui, quia dictæ minores non remiserunt, renuntiarunt, aut desierunt acquirere rem, 16

ad

ad quam ab illis aliquod dominium fuisset acquisitum; nam ad hæreditatem Marthæ nunquam jus, nec aliquod dominium habuerunt, cùm ex hoc capite etiam Maria maneat in conscientia tuta, contra suam existimationem. Deveniamus nunc ad donationem à minoribus factam, de qua etiam dubitabat.

§. III.

An verba à professuris prolata pridie diei professionis profuissent, ut Maria à residuo hæreditatis retento, tuta in conscientia maneret?

S V M M A R I V M.

17 *Status quæstionis.*
18 *Verba à professuris dicta perfectam continent donationem.*
19 *Donatio, seu remissio facta, pridie ante professionem, censetur facta causa mortis.*
20 *Donatio facta in mortis periculo, censetur facta causa mortis.*
21 *Persona Ecclesiastica disponens per ultimam voluntatem, requirit solemnitates iuris.*
22 *Remissiones à novitiis facta sine iuris solemnitatibus sunt valida.*
23 *Remissio facta ab habentibus ante professionem sexdecim annos, in aliquorum opinione fuit valida.*
24 *Horum opinio non admittitur.*
25 *Novitia nulla bona renunciarunt, Hoc dictum non est efficax.*
26 27 & 28 *Satisfit in oppositum adductis.*
29 *Quæstionis conclusio.*

17 Ex dictis *num.* 1. constat, Mariam, ut omne tolleret scrupulum, pridie professionis, convenisse professuras, existimantem, contractum cum ipsis celebratum fuisse nullum, quia testamentum nullum existimavit. Illisque innotuit, se ex illo contractu accepisse interesse quingentorum aureorum super millia, & hujus interesse, se ab illis remissionem postulare. Minores verò, die sequenti professuræ, responderunt: *Si eum contractum semper existimasse validum, & insuper, ipsas pœnitere, quod majus non habuisset interesse.* Ex quibus verbis liquet, illas remisisse illam aureorum summam, dato quòd contractus inter ipsas, & Mariam initus, validus non fuisset. Ex qua remissione insurgit dubium, an illa remissio, seu donatio eo die, & statu facta, fuisset valida? Remissio enim debiti, donatio censetur, ut cum aliis inquit Castr. Palaus *tom.* 7. *disput.* 2. *de justit. commut. punct.* 23. §. 2. *num.* 2. & 3.

18 Ad dubium respondeo, eam remissionem, seu donationem fuisse validam. Ratio est, quia remissio debiti, seu donatio mortis causa facta, non comprehenditur *in Decreto Concil. Trid. sess.* 25. *cap.* 16. *de Regularib.* ut cum pluribus defendunt Molin. *tom.* 3. *de just. disp.* 604. Sanchez *l.* 7. *decal. cap.* 5. *num.* 15. Soar. *tom.* 3. *de Relig. l.* 5. *cap.* 16. *num.* 11. Navarr. Menoch. Gutierr. & alii, quos affert, & sequitur Castr. Palaus *tom.* 3. *tract.* 16. *disp.* 1. *punct.* 14. *n.* 12. & *punct.* 17. *num.* 6. Sed remissio debiti, seu donatio facta à novitiis Mariæ, pridie diei professionis, mortis causa fuit facta: ergo *in citat. Tridentin. Decreto* non comprehenditur. Major inter DD. est communis. Vide dicta *infra num.* 27.

19 Minor probatur primò; ex illa generali regula, apud Card. de Lugo *de just. disp.* 24. *num.* 321. Castr. Palaus *tom.* 7. *disp.* 2. *de just. commut. punct.* 14. *num.* 2. & alios, quos citant. Ut remissio debiti, seu donatio fuisset mortis causa, donantis potius intentione standum est, quàm verbis, quando de illis non constat: sed constat remissionem debiti eorum aureorum fuisse factam, pridie diei professionis, cum intentione liberandi Mariam ab eo debito, emissa professione: ergo mortis causa fuit. Confirmatur, quia idcirco illo die Maria novitias convenit, ut ab illo debito maneret libera: ergo cùm professio Religiosa sit mors civilis, & in hoc puncto naturali similis, ut videre est apud Castr. Palaum *tom.* 3. *tract.* 16. *disp.* 1. *punct.* 14. *numer.* 5. & 7. remissio debiti, seu donatio fuit mortis causa.

Secundò probatur eadem minor: nam illa dicitur remissio, seu donatio causa mortis, quæ fit à constituto in mortis periculo, ab hostibus, aut odio inferendæ, aut navigationis ineundæ, aut transitus per insidiosa loca, vel ratione ætatis, quia jam est valde senex: hæc enim denotant mortis periculum, ut cum pluribus docet Sanch. *l.* 4. *consil. cap.* 1. *dub.* 13. *num.* 7. ergo à fortiori dicetur remissio, seu donatio causa mortis, facta pridie diei professionis, quando moraliter certum erat, & non periculum professionis emittendæ. 20

Nec obstare videtur, quòd hæc remissio debiti, seu donatio mortis civilis causa, per professionem inducta, ad suam validitatem requirebat eas solemnitates, quas requirit jus commune hujus Regni ad dispositionem ultimarum voluntatum; & sic novitius testamentum conficiens, licet sit persona Ecclesiastica; Ecclesiastici tamen & Religiosi legibus contractus respicientibus, obligantur. Hac de causa novitii testamentum conficientes, tenentur non solum solemnitates Ecclesiasticas, sed etiam civiles observare, ut tradunt Sanch. *l.* 7. *decal. cap.* 3. *num.* 16. Castr. Palaus *tom.* 3. *tract.* 16. *disp.* 1. *punct.* 14. *num.* 2. Pinheyro *de testam. disp.* 2. *num.* 183. *juncto num.* 187. Et cùm remissio debiti, seu donatio causa mortis civilis à dictis novitiis facta, sit ultimæ voluntatis, ad illam requirebantur testes, & aliæ solemnitates *in Ordin. Reg. l.* 4. *tit.* 86. requisitæ, nullum autem ex his datum fuit: ergo remissio debiti, seu donatio fuit nulla. 21

Non, inquam, obstat, quia respondetur, remissiones debitorum, donationes (quidquid sit de aliis donationibus mortis causa factis) causa professionis emittendæ à novitiis factas esse validas absque solemnitatibus juris communis hujus Regni, & Cæsarei, ut constat ex praxi, & consuetudine recepta. Et quia hæ donationes effectum non habent, nisi professione, in qua donans mortuus mundo reputatur: solemnitates verò juris ad has remissiones, donationes, aut renuntiationes non extenduntur; nam hæ animo amplectendi Religionem, & ut verè fiant pauperes, fiunt, & non aliæ, quæ sunt ad avaritiam. Unde si fiant a minoribus 25. annis, non indigent licentia tutoris, nec judicis, etiam si sint rerum immobilium, aut mobilium, quæ servando servari possunt, nec privilegio restitutionis in integrum gaudent. Sic cum pluribus Sanch. *l.* 7. *decal. cap.* 6. *num.* 19. Rebell. 2. *part. de oblig. just. l.* 1. *quæst.* 8. *sect.* 5. *numer.* 50. Castr. Palaus *tom.* 3. *tract.* 16. *disp.* 1. *punct.* 15. *num.* 3. & indicat Molin. *tract.* 2. *disp.* 139. *vers. Novitii*, & Soar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 10. *l.* 4. *cap.* 4. *num.* 19. loquentes de renuntiatione facta in Societate JESU, cùm ergo hæ novitiæ hanc remissionem debiti, seu donationem pridie diei professionis fecissent, per professionem sequenti die emissam, remissio debiti suum habuit effectum, nullis requisitis juris solemnitatibus. 22

Alii aliter nostram resolutionem *num.* 18. probare poterant. Quia professuræ, quando dictam remissionem aureorum fecerunt, erant majores sexdecim annis, & *Concil. Trid. loco cit.* hanc non irritat, sed illam relinquit in terminis juris communis. Ratio est, quia hujus Decreti dispositio cum præcedenti conjungitur: at præcedens solùm professionem annullat ante expletum decimum sextum annum: ergo etiam solam remissionem, seu donationem eorum aureorum ante eam ætatem factam, irritat. Ita Menoch. *de arbitr. l.* 2. *cas.* 436. *num.* 8. *in* 1. *edit.* Thesaur. *l.* 2. *quæst. forens. quæst.* 56. *numer.* 7. apud Barbos. *de potest. Episc. alleg.* 99. *num.* 18. *in fine*, & innuit Lælius Zecch. *de rep. Eccles. tit. de Regul. cap.* 3. *num.* 14. *limit.* 8. apud Sanch. *l.* 7. *decal. cap.* 5. *num.* 6. 23

Sed hæc sententia non admittitur, ut videre est apud Sanch. *cit. num.* 7. Barbos. *proximè*, Castr. Palaum *tom.* 3. *tract.* 16. *disp.* 1. *punct.* 17. *num.* 5. Alvar. Valascus *de partit. cap.* 16. *num.* 23. & 24. & alios, quos citant, asserentes Concil. Trident. irritare quamcumque renuntiationem novitii in quacunque ætate constituti absque solemnitate eo Decreto præscripta. Nec hoc Decretum ita cum præsenti conjungitur, ut qualitates, quæ ad emittendam professionem requiruntur, etiam ad renuntiationem requirantur. Vide *num.* 22. 24

Aliter dicta nostra resolutio probari poterat: quia hæ novitiæ nullis bonis renuntiarunt, nec ea obligarunt, 25

quia

quia nulla bona habebant, nec poſſidebant: in Trident. autem Decreto ſolùm annullatur renuntiatio, & obligatio novitii, niſi facta fuerit intra duos menſes profeſſioni proximos, de licentia Epiſcopi, ſive ejus Vicarii: ergo Tridentini Decretum illas non comprehendit. Antecedens oſtenditur, quia ex contractu inter illas, & Mariam in ſui exiſtimatione rite celebrato, Maria illis non erat debitrix, quia omnia in eo contractu inter ipſas conventa, ſatisfecerat: Quod verò ipſa Maria fateretur, ex eo contractu, ſe ditiorem invenire in illa ſumma aureorum, ea confeſſio non illas dominas illorum reddebat: ergo nulla bona renuntiarunt, nec obligarunt. Hanc probationem etiam non cenſeo efficacem; nam licèt novitiæ ſincerè procederent, & ſic nullam renuntiationem feciſſent; attamen Maria ſuam conſcientiam putans oneratam illa aureorum ſumma, à novitiis remiſſionem illorum obtinere ſtudebat, illis verbis à novitiis prolatis: *ipſas pœnitere, quod ipſi Mariæ majora alia intereſſe non remanſiſſent*; & contra hanc remiſſionem à novitiatibus factam Trident. procedere poterat.

Argumenta oppoſita ſoluta.

26 Non obſtat primò contra traditam reſolutionem. Quòd duæ à Trident. cit. requirantur ſolemnitates ad validam novitii renuntiationem, ſeu donationem; prima, ut fiat intra duos menſes profeſſioni proximos; ſecunda, ut fiat de licentia Epiſcopi, ibi: *Nulla quoque renuntiatio, aut obligatio antea facta, etiam cum juramento, vel in favorem cujuſcumque cauſa pia valeat, niſi cum licentia Epiſcopi, ſeu ejus vicarii, fiat intra duos menſes proximos ante profeſſionem, &c.* Et licèt dicta renuntiatio, ſeu donatio fuiſſet facta intra duos menſes ante profeſſionem proximos, quia fuit facta pridie diei profeſſionis, fuit tamen facta ſine licentia Epiſcopi, aut vicarii: ergo ex verbis ipſius Trident. ea remiſſio debiti fuit nulla. Non, inquam, obſtat, quia ex dictis conſtat novitias nihil remiſiſſe, nec donaſſe; & ſi in exiſtimatione Mariæ aliquid fuit donatum, id fuit mortis civilis cauſa, ut dictum eſt.

27 Nec obſtat ſecundò; nam tametſi illa remiſſio debiti, ſeu donatio fuiſſet facta die antecedente profeſſionē, non fuit facta cauſa mortis, quæ remiſſiones, ſeu donationes in Decreto Trident. non comprehenduntur, ut docent Sanchez *lib. 7. decal. cap. 5. numer. 14. & 15.* & cum pluribus Caſtr. Palaus *tom. 3. tract. 16. diſput. 1. punct. 17. num. 6.* Sed fuit inter vivos, quæ utpote irrevocabilis à Trident. prohibetur, ut cum communi tenent cit. DD. ergo, ut prohibita fuit nulla. Antecedens probatur, quia illa cenſetur donatio cauſa mortis, quæ fit cum mortis mentione, *l. Seja, §. fin. ff. de donat. cauſ. mort.* & DD. Molin. *tr. 2. diſp. 287. verſic. fin.* Caſtr. Palaus *tom. 7. diſput. 2. de Juſtit. commut. punct. 14. num. 3.* & alii, qui etiam hoc verum exiſtimant, in caſu infirmi, & morti proximo: ſed in prædicta remiſſione debiti, ſeu donatione, nulla mortis facta fuit mentio, nec profeſſionis die ſequenti emittendæ: ergo non fuit facta cauſa mortis. Non, inquam, obſtat, ut ex dictis à n. 20. conſtat.

28 Non obſtat tertiò; nam quamvis in citat. Trident. Decreto non comprehendantur contractus oneroſi, in quibus tantumdem recipitur, quantum datur, ut cum Rodrig. ſuſtinent Sanchez *dict. lib. 7. decal. cap. 5. numer. 31.* Caſtr. Palaus *dict. tom. 3. tract. 16. punct. 17. num. 6.* in prædictis verbis profeſſionem emiſſurarum, nec fuit aliquis initus contractus, ſed tantùm exiſtimatus validus, annis elapſis, celebratus; qui tamen in exiſtimatione Mariæ, validus non fuit, ex eo, quod Martha ſuo perfecto non pollebat judicio, quando teſtamentum revocavit; & ſi fuit nullum, validus eſſe non poterat contractus, etiam ſi à profeſſuris talis exiſtimaretur, juxta *Reg. 18. Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non ſubſiſtit, de Reg. jur. in 6.* & DD. apud Barboſ. *tract. de Axiom. 164. n. 9.* Et dato, quòd per verba, ipſa die à profeſſuris dicta, ipſe contractus ratificaretur, vim non habebat, ut non comprehenderetur in Trident. Decreto, quia non tantumdem ab ipſis receptum eſt, quantum à Maria per hæreditatem acceptum eſt, ut ipſa fatetur: ergo cùm exceſſus ſit notabilis, hic contractus in Tridentini Decreto, comprehenſus non cenſetur. Non, inquam, obſtat, quia reſpondetur, jam ex dictis conſtare, & contractum, & teſtamentum fuiſſe validum. Et caſu negato, quòd non eſſent valida, illa remiſſio debiti facta fuit, mortis civilis cauſa, & ut talis in Tridentino non comprehenditur.

29 Ex dictis per hanc longam quæſtionem ſequitur ſcrupulum ceſſaſſe in Maria boni ingenii, & conſcientiæ timoratæ; & in quocumque alio ceſſare etiam poſſe, ſi ſimilibus anxietur ſcrupulis.

QUÆSTIO LXVI.

An judex partitionum, proprietatem in tertiam ſuorum bonorum à teſtatrice aſſumptam, in duas partes partiri potuiſſet; & ſi poſtea incidenter reuniantur in ſucceſſore à teſtatrice deſignato, teneatur hic ſine lite eam partem relinquere?

SVMMARIVM.

1 *Facti ſpecies.*
2 *Poteſt ſucceſſor tuta conſcientia omnes illius proprietatis redditus recipere.*
3 *Mater poteſt unam proprietatem pro legitima filio aſſignare.*
4 *Per l. Caſtellæ parentibus facultas conceditur deſignandi tertium, aut quintum quando de illis poſſunt diſponere in proprietate, quam voluerint.*
5 *Secunda ratio, & efficax pro noſtra reſolutione adducitur.*
6 *Sententia judicis partitionum, ceſſante appellatione deſignato tempore, habet vim definitiva.*
7 *Sententia judicis partitionum apertè fuit nulla.*
8 *Et injuſta.*
9 *Licitum eſt conſilium dare contra ſententiam apertè nullam, alia non data ſententia, quæ illam annullet.*
10 *Quando in hæreditate una tantùm datur res pretioſa, illam pro ſua tertia non poſſunt parentes eligere cum damno filiorum.*
11 *Reynoſo nobis non adverſatur.*
12 *Franciſcus aliam poteſt medietatem devolutam retinere; non enim contra illum proceſſit præſcriptio.*
13 *Non tenetur illius fructus reſtituere, nec illam dimittere: poteſt enim ſe defendere.*

1 Tertiis nuptiis cum Alexio celebratis, Aloyſia ex primis, & ſecundis nuptiis filios, & in propriis bonis pluſquam quindecim millia aureorum habens; teſtamentum condidit, & pro ſua tertia elegit proprietatem, nomine *Rotea* valoris quinque millium aureorum, in qua majoratum, ſeu capellam inſtituit cum onere ducentarum ſuper quatuor Miſſas celebrandas ſingulis annis, & decem menſurarum tritici, pro pauperibus ſingulis etiam annis, erogandarum. Ad hanc capellam primò ſuum maritum Alexium vocavit, & poſt illius obitum, ſucceſſores cujuſdam familiæ. Poſt mortem Aloyſiæ judex partitionum reſolvit, tertiam non poſſe capere totam eam proprietatem, quia ea proprietas erat magni valoris; Et diviſit proprietatem da *Rotea* in duas partes, unam æſtimatam duobus millibus, & quingentis aureis in tertia reliquit reſiduum vero, quod ad complementum deerat Tertiæ, bonis mobilibus, & aliquibus cenſibus ſupplevit; & alteram Roteæ partem pro ſua legitima tradidit Petro filio dictæ Aloyſiæ ex primis, aut ſecundis nuptiis.

2 Alexius inſtitutricis majoratus, ſeu capellæ maritus, in ſua vita dimidium proprietatis Roteæ poſſedit, reliqua vero bona tam mobilia, quàm cenſus conſumpſit. Poſt illius mortem, vocati ab Aloyſia, in illa medietate proprietatis de Rotea ſucceſſerunt; Primo loco Joannes, ſecundo Ludovicus, tertio Antonius; at cùm non eſſet ex vocatis, per Judicis ſententiam fuit demiſſus, & ſucceſſit Franciſcus ex familia. Hic autem Franciſcus poſſeſſionem dicti majoratus, ſeu capellæ per ſuum procuratorem capere mandavit, virtute ſententiæ Judicis, in qua inſtitutio facta, erat incorporata, expreſsè declarans, teſtatricem ſuam tertiam elegiſſe in proprietate da Rotea totunde cum ſuis ſignis, & menſuris deſcripta. Procurator verò ſic de tota Rotea poſſeſſionem cœpit, tum quia non

ha-

habuit contradictorem; tum quia ignorabat, eam proprietatem da Rotea per Judicem partitionum fuisse bipartitam.

Hæc medietas hujus proprietatis, fuit pro legitima Petro applicata, ut supra est dictum; & à pluribus annis in ea vinculum capellaniæ erat institutum, administratore pro tempore carentis ob nimia onera adjuncta; curaque illius ad Judicem Residuorum pertinebat, & per suum procuratorem, cognita possessione, receptionem fructuum medietatis, qui ad capellam devolutam pertinebant, impedire voluit; at usque ad præsens tempus non absolvit; manente Francisco cum fructibus totius proprietatis da Rotea, cum illius antecessores solam medietatem recepissent, post factam divisionem à Judice partitionum. Quæritur 1. An Franciscus tuta conscientia redditus dictæ proprietatis recipere possit, quia institutrix illam elegit pro sua tertia, quæ majoris valoris erat, quàm ipsa proprietas? 2. An teneatur restituere omne receptum per hos duos annos à capella devoluta? 3. An teneatur dimittere redditus illius capellæ, quin illi lis inferatur?

RESOLUTIO.

2 Ad primum respondeo, posse Franciscum tuta conscientia redditus totius proprietatis recipere, eo quòd institutrix eam pro sua tertia elegit, non excedentem valorem suæ tertiæ; imò minus valoris constantem. Ex duplici ratione moveor. Prima est, quia pater, aut mater potest de suis propriis bonis eligere suam tertiam in una proprietate, aut alia quacumque re, ut sibi videatur, ut inquit Valascus *de partit. cap. 19. numer. 25.* cum Bald. *in rubric. ff. de ver. divisione, column.* 2. Suar. *in l. Quoniam, limit. 5. pag.* 233. *Cod. de inoffic. testament.* Ripa *in leg. in quartam num.* 100. *ff. ad l. Falcid.* Fragos. *idem tenet tom. 3. disput. 8. numer.* 250. & ita habetur consuetudine hujus Regni, & legibus juris communis, ut inquit ipse Valasc. *proxime num.* 29. & Fragos. *cit. dict. numer.* 250. *in fin.* consuetudo autem est lex, ut cum communi tradit Castr. Palaus *tom. 1. tract. 3. disput. 3. punct.* 1. ex ipso jure, & DD. Et ampliat variis conclusionibus Barbos. *tract. de Axiom.* 56. *per totum*.

3 Confirmatur primò eadem resolutio, quia pater, aut mater potest de suis bonis unam rem hæreditariam loco legitimæ filio suo designare, ut ait Valasc. *cit. num.* 25. cum Menoch. *lib. 2. centur. 2. casu* 163. *column. 1. & seqq.* & favent *l. si cogitatione, in fine, C. de famil. erciscund. & leg. Parentibus, C. de inoffic. testament.* & tenet cum ipso Menoch. Emman. Barbos. *in Remiss. ad princip. epitomes Ord. Reg. l. 4. tit. 96. num.* 7. Fragos. *proxime cit.* Et quòd testatrix possit unam rem eligere in parte suæ legitimæ, benè colligitur ex Gama *decis.* 284. *num.* 3. & tenet Fragos. *dict. n.* 250. ergo à fortiori poterit pater, aut mater eligere unam proprietatem, quæ sibi placuerit, pro sua tertia.

4 Secundò confirmatur, quia docent Valasc. *cit. num.* 26. *&* 27. Emmanuel. Barbos. cum pluribus *in Remiss. ad Ordin. l. 3. tit. 64. num.* 16. Fragos. *cit.* cum Jason. *in l. De quibus num. 6. ff. de leg.* & alii, deficiente lege in nostris Ordin. esse decens, & consentaneum, quòd sequatur lex Regni vicinioris: sed in nostris Ordin. non datur lex expressa, concedens parentibus facultatem eligendi de suis bonis proprietatem aliquam pro sua tertia, & datur in Regno viciniori, nempè Castellæ, hanc facultatem concedens parentibus per legem *styli* 218. & in eo practicatur juxta Suar. *cit. in d. l. Quoniam, fol. 88. column. 4. quæst.* 1. ergo decens est, quòd dicta lex in Regno Portugalliæ practicetur.

5 Secunda ratio movens est, quia Aloysia eligens eam proprietatem da Rotea in suam tertiam, in illa non solum instituit majoratum, qui de sua natura est individuus, ut videre est apud Molin. *de primog. lib. 1. cap. 3. numer.* 6. sed etiam imposuit anniversarium centenarum, super quatuor Missas, & onus decem mensurarum tritici singulis annis pauperibus erogandarum: sed ubi datur onus Missarum individuum, super aliqua proprietate à testatore designata, ea proprietas dividi nequit, & facit *l. Cui fundus, ibi in fine: In eo vero, quod uni sub conditione legatum est, scindi ex accidenti conditio non debet, & omnis numerus eorum, qui in locum ejus constituuntur, pro singulari persona habendus est, ff. de condit. & demonstrat.* Ex quo Text. colligunt DD. in proprietate, seu bonis in quibus datur oneris impositio, Missarum, seu aliorum, necesse esse, quòd detur bonorum individuitas, sic Valasc. *consult. 82. num.* 2. Gama *decis.* 30. & in aliis non paucis, Menesius *in l. Cum quidam, 24. ff. de legat.* 2. Lara *de anniversf. lib. 1. cap. 4. num. 30. & num.* 33. inquit, hoc ita esse verum, quòd si proprietas, de sua natura dividua sit, si conditio, seu onus adjiciatur jam efficitur individua; citatque Sarmient: ergo dicta proprietas de Rotea dividi realiter non poterat inter hæredes Aloysiæ, quia illam in suam Tertiam elegit, sed etiam, quia super eam onus Missarum, & eleemosynam ad pauperes erogandam, imposuit, singulis annis adimplendam. Dixi *realiter*, quia per æstimationem poterat dividi, manente hæreditate da Rotea apud vocatum, in casu, quo in illa majoratus non esset institutus; qui per testamentum institui poterat.

ARGUMENTA,
quæ opponi possunt, enervantur.

Aliqua contra nostram resolutionem opponi possunt, 6
quæ juxta nostrum stylum adduco, & more solito, dissolvo. Non enim obstat primò contra nostram resolutionem, dicere, Judicem partitionum divisisse in duas partes eam proprietatem da Rotea, quam institutrix in suam tertiam elegerat: hæc autem divisionis determinatio habetur, pro sententia definitiva, cessante appellatione tempore designato, & sic transivit in rem judicatam, ut videre est apud Fragos. *tom. 3. disput. 8. num.* 271. ergo resolutio sustineri non potest. Non, inquam, obstat, quia ea Judicis sententia licet eo modo definitiva, non transivit in rem judicatam, quia fuit apertè falsa, & nulla, sententia autem nulla non est sententia, *l. ultim. Cod. de sentent.* Deinde fuit injusta; sententia autem injusta æquiparatur notoriæ nullitati: ut videre est apud Barbos. *tract. de axiom.* 200. *num. 6. & 7.* & DD. quos ibi affert. Vide in fine num. sequentis dicenda.

Quòd verò dicta sententia fuisset apertè nulla, & in- 7
justa; ostenditur fuisse nullam, quia fuit contra stylum, & consuetudinem Regni, contra DD. qui in pro se aliquam habeat, & contra ipsam rationem. Quod fuisset contra consuetudinem Regni, & DD. ex dictis *numer. 2. 3. & 4.* constat. Quod fuisset contra ipsam rationem, patet ex data ab eo judice ratione, ad partitionem dictæ proprietatis: *Quia*, inquit, *erat multi valoris, & debebat conjicere in tertiam, tertiam partem bonorum mobilium*; (Quod etiam non observavit, quia tertiam institutricis in duas partes divisit.) Quæ ratio erat nulla, quia proprietas, quam institutrix in suam elegit tertiam, non excedebat valorem tertiæ, imò erat minoris valoris. Etsi quinque millia aureorum, quibus æstimabatur ipsa proprietas da Rotea, erat ingens valor absolutè, talis non erat respectivè ad hæreditatem institutricis, quæ nimium excedebat valorem quindecim millium aureorum; nec est aliquis author reprobans electionem alicujus proprietatis pro tertia, quando ipsa proprietas non multum excedit valorem tertiæ præciso aliquo dolo, aut iniquitate. Referamus quæ dicit Alvarus Valasc. *citat. num. 32. & 33.* de Tello pro Regno Castellæ, & de suo pro hoc Regno, ibi: *Quod non sit habendus respectus, an res assignata in tertia sit pretiosior in qualitate, sed in quantitate, ne plus valeat, quam tertia, & rationem habet. Sed quia ista opinio Telli in hoc Regno non servatur; quia non admittimus læsionem, non solum in quantitate, si nimis excedat, sed nec etiam in qualitate: Dic quod in tali specie poterit pater, & in ejus defectum judex assignare pro Tertia, unam de rebus melioribus, quæ in hæreditate reperta fuerint, argum. l. fin. §. 1. C. communia de legib. ibi: Sed media æstimationis, & ita practicatur*. Sic Valascus. Poterat ergo institutrix juxta hanc praxim, & authorem, non solùm eligere suam tertiam in ea proprietate, minoris valoris tertiæ, sed aliam proprietatem si in ea hæreditate daretur proprietas multo majoris valoris ipsa Tertia. Addo illud Judicis decretum, dici non posse sententiam: nam ad illam præcedere debebat lis, citatio, libellum probationes, contestationes, & contrarietates, quæ non evenerunt: & si hæ darentur, tum sententia lata rectè diceretur transire in rem judicatam.

Fuit

8 Fuit etiam ex divisio proprietatis injusta, cum damno animarum, & pauperum, in qua imposita erant onera Missarum, & mensurarum tritici, & ubi dantur hæc onera, non potest intercedere divisio, nisi ad summam per æstimationem rei, seu proprietatis, super quam erant imposita, ut ex praxi, & DD. dictum fuit n. 5.

9 Non obstat adhuc dicere, unam sententiam per aliam annullari, & dum per aliam non redditur nulla, semper censetur valida: sententia autem judicis partitionis circa divisionem proprietatis da Rotea à nullo judice reddita fuit nulla: ergo contra illam non prodest resolutio. Non, inquam obstat, quia respondetur, negando majorem; & quidquid sit de foro externo; nam in interno, alia non data sententia, quæ nullam declaret, quæ apertè est nulla, licitum est oppositum consulere contra ipsam sententiam apertè nullam. Hoc patet ex pluribus exemplis. In sententiis, quæ sunt materialiter nullis, in sententiis, quæ nituntur in falsa præsumptione, in sententiis circa testamenta sine juris solemnitatibus condita, pluribus sententiis latis, pro validitate matrimonii, quæ nulla interposita appellatione non transierunt in rem judicatam, ut videre est apud Sanch. *l. 7. de matrimon. disput.* 100. *per totam*; & tamen licitum est confessario, & viro prudenti, non obstantibus dictis sententiis consulere, ut abstrahantur conjuges, tales existimati, ab usu matrimonii, & etiam à cohabitatione, & hoc nulla expectata sententia, & in aliis pluribus casibus, quorum plures habemus in his singularibus qq. ergo per certam consequentiam licitum est consulere contra latam sententiam, etiam si non fuisset interposita appellatio; quia quando est apertè nulla, in rem judicatam non transivit, nec in conscientia obligat, nec alia indiget sententia, ut nulla declaretur.

10 Nec obstat tertiò dicere, in tota illa hæreditate institutricis non inventri aliquam proprietatem pretiosam, nisi eam da Rotea, sed quando in hæreditate non invenitur nisi una tantum res pretiosa pro Tertia ea non potest eligi, ut justa praxim fatetur Valasc. *citat. dicto numer.* 33. *in fine*, ibi: *Si verò in hæreditate non reperiatur nisi una tantum res pretiosa, puta unum prædium, vel domus, aut ager, seu vinea, in illa assignabitur tertiæ defuncti tertia pars, & sic quantum valuerit tertia tertiæ; reliqua verò ad integram summam tertiæ habebit in aliis bonis; & ita servat praxis hujus Regni:* Sic Valasc. Ergo partitio facta à judice circa eam hæreditatem da Rotea fuit valida. Non, inquam, obstat, quia respondetur negando majorem, quia id non constat ex facti specie, nec Judex eam assignavit rationem, sed tantum eam hæreditatem esse multi valoris; quæ ratio est nulla, ut dictum *est numer.* 7. Quòd verò credi possit in illa divite hæreditate quindecim, ad minimum, millium aureorum, dari alias res pretiosas, tametsi non tanti valoris, constat, quia Judex aliam hujus proprietatis da Rotea medietatem conjecit in legitimam Petri ex primis, aut secundis nuptiis filii; quod judex nullo modo faceret, si aliæ non darentur proprietates pretiosæ æquales, aut quasi, pro legitimis aliorum filiorum. Et facilè præsumi potest de hæreditate tam divite, dari domum honorificam, alia prædia, vineas, pomaria, &c. licèt non fuissent tanti valoris, ut hæreditas da Rotea, quæ dividi ob valorem, tertiam non excedentem, non decebat, quæ aliam pretiositatem non habebat, nisi redditus modiorum tritici.

11 Non obstat tertiò Reynos. *observat.* 36. *numer.* 6. dicens cum Valasco *consult.* 53. *numer.* 9. *& de partit. cap.* 19. *numer.* 30. & aliis, patrem non posse duo, circa electionem suæ tertiæ. Primum, eligere meliorem rem, & deteriores filiis suis relinquere. Secundum, non posse eligere proprietatem excedentem valorem suæ tertiæ; sed institutrix elegit rem meliorem pro sua tertia, & deteriores filiis reliquit: ergo. Non, inquam, obstat Reynos. Imò favet nostræ resolutioni; nam institutrix elegit rem non excedentem valorem suæ tertiæ, *ut ex numer.* 1. *& dictis* constat; nec reliquit filiis deteriores nisi tantum in valore; & in hac electione non processit dolo, & iniquitate, quod erat necessarium, ut electio non esset justa inquit Valascus *loco citat. consult.* 53. *n.* 9. & Fragos. *citat. dict. num.* 250. cum ipso Valasc. & aliis, quos *n.* 2. adduximus.

Non obstat quartò, has partitiones fuisse factas elapsis jam pluribus annis, ut colligitur ex tractu temporis, quo plures successivè eam proprietatem possederunt; & alia illius medietas in legitimam Petri jacta, etiam per eosdem annos à suis hæredibus successivè possessa fuit; & cum hæc possessio fuisset bona fide, non potest nunc Franciscus illius fructibus frui: nam leges præscriptionis in conscientia obligant, ut omnes concedimus: ergo quamvis procurator Francisci bona fide, & absque dolo possessionem illius medietatis da Rotea cepisset, Franciscus eam restituere tenetur. Non, inquam, obstant eæ possessiones longissimi temporis, ut præscriptio sit legitima contra Franciscum; qui nunc est in possessione totius proprietatis da Rotea, in qua Aloysia instituit majoratum, & cappellam, sine contradictore, & incidenter, quin tale intenderet; nam in majoratu non datur præscriptio contra successorem non natum. Sic cum communi DD. doctrina Molin. *de primogen. l.* 4. *capit.* 10. *numer.* 3. ibi: *Tertia conclusio sit, præscriptionem longissimi temporis* 30. *vel* 40. *annorum in bonis primogenio subjectis, solum procedere adversus majoratus possessorem, non autem adversus cæteros successores, quorum dies nondum cessit. Cùm enim hi non valeant ante diei in quem vocati sunt, adventum agere; consequens est, ut nec adversus illos præscriptio procedere possit, nec etiam adversus nascituros. Impeditis namque agere, vel his qui non sunt in rerum natura, tempus currere non potest, nec etiam negligentia imputari*. Et post plusquam duodecim DD. citatos, hanc sententiam appellat communem, nec limitationes, quas affert seqq. num. illi adversantur. Ex illa ergo sequitur, posse Franciscum in possessione à suo procuratore capta, persistere, & à contradictore, si detur, se defendere; quia adversus illum adhuc non est data præscriptio. 12

Ex hac resolutione facilis est responsio ad alia duo quæsita. Ad secundum enim respondetur, non teneri Franciscum ad restitutionem eorum fructuum, quos ex ea medietate devoluta, per hos duos annos recepit. Ad tertium respondetur, non debere eam dimittere medietatem, nec illius fructus, nisi ab aliquo contradictore in lite vincatur. 13

QUÆSTIO LXVII.

An successores in majoratu teneantur ex suis tertiis partem aliquam majoratui annectere, data hac clausula fideicommissaria in testamento: *Peto à meo filio, & omnibus successoribus, quòd ex tertiis suis veniant ad majoratus augmentum?*

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Tenetur quoad medietatem uxoris.*
3 *Verbum peto in fideicommissis obligationem inducere non videtur.*
4 *Oppositum tenendum est.*
5 *Constat ex jure, & DD.*
6 *Clausula institutoris est fideicommissaria.*
7 *Majoratus, & fideicommissa conveniunt, quòd possint imponi onera successoribus.*
8 *Fideicommissum familiæ relictum, majoratui assimilatur.*
9 *Majoratus conditor potest adjicere conditiones prò augmento.*
10 *Dictio (rogo) aliquando importat consilium, in præsenti præceptum.*
11 *Annexio tertiæ tollit liberam testandi potestatem.*
12 *Uxor viri dispositionem declaravit.*
12 *Dictio ex, aut de, indicant separationem.*
14 *Voluntas dubia institutoris interpretationem accipit à jure communi.*

15 *Aliæ solutiones adducuntur.*
16 *Quæ est constitutrix voluntatem instituteris declarare potest.*

1 GOrgonius in testamento ab eo condito, hanc posuit clausulam: *Peto à meo filio Adaucto, & omnibus aliis successoribus, illi succedentibus, ut ex tertiis suorum bonorum semper veniant ad augmentum istius majoratus, ut in bonis immobilibus investiantur.* Et uxor illius, post mariti mortem, in suo sic: *Residuum mei tertii, solutis meis legatis majoratui annecto, & vinculo, quem Gorgonius meus vir instituit, ut in eo succedatur eo modo, quo ordinavit, essendo primus successor meus filius Adauctus. Et quia in institutione a dicto Gorgonio condita, successoribus ponitur hæc clausula: Quod ex tertiis suorum bonorum veniant ad augmentum majoratus, quæ videtur obscura, & non exprimit, si totum tertium, aut illius pars, aut quota debeat venire: Videtur mihi, non esse obligandos, ad totum tertium annectendum; ne sine libertate maneant, ad disponendum pro suis animabus; quia quod non est tertium, est filiorum legitima, qua defraudari nequit. Declaro, quod sufficiet, singulos successores post hac ad eumdem majoratum venientes, sui tertii medietatem vinculare; & ad hanc quotam tenebuntur, in reliquo dispositionem institutionis sequentes.* Sic uxor institutionis constitutrix. Quæritur 1. An administrator pro tempore existens, teneatur, juxta declarationem ab uxore factam, in utroque foro, ad vinculandam sui tertii medietatem? 2. An teneatur facere cum hæredibus administratorum quinque antecedentium, qui huic obligationi non satisfecerunt, ut cum effectu satisfaciant?

§. I.

An administratores hujus majoratus in utroque foro teneantur, ad vinculandam sui tertii medietatem, juxta clausulam testamentariam à Gorgonio, & declarationem ab uxore conditam?

2 Respondeo, extra dubium esse, teneri administratores in utroque foro dicto majoratui annectere sui tertii medietatem, juxta declarationem uxoris, saltem pro illa parte, quam ab ipsa uxore habuerunt. Ratio est manifesta, quia apud nos, quilibet testari valens, potest ex sua tertia majoratum condere, sic cum communi Fragos. *part.3.l.9. dispot.18.§.2.numer.2.& 6.* & potest illi clausulas adjicere licitas, & justas ad augmentum ipsius majoratus, ut colligitur *ex l. Ult. Cod. de fidejuss.* & ex traditis à Palacs *de Major. 1.part. quæst.10. numer.160.* Nec repugnat Fragos. *citat. §.5. numer.8.* Sed uxor Gorgonii testamentum condere poterat, & illud condidit cum illa clausula licita, & justa in augmentum majoratus: ergo administratores in utroque foro ad illam tenentur. Vide *numer.7.*

3 Majus dubium esse potest circa dispositionem testamentariam à Gorgonio conditam, in qua usus est dictione *peto*, ibi: *Peto a meo Filio Adaucto, & omnibus aliis successoribus illis succedentibus, ut ex tertiis suorum bonorum, semper veniant ad istius majoratus augmentum*: at dictio *peto*, consilium, & non obligationem inducit.

4 Hoc non obstante, censeo, omnes successores in eo majoratu, in utroque foro teneri ex suis tertiis aliquam partem majoratui annectere. Moveor primò, quia verba, seu dictiones *peto, posco, rogo, oro, & precor*, sunt verba synonyma, ut habetur in Calep. *Verb. Rogo*, & sufficientia ad inducendam obligationem in fideicommissis, in quibus sola voluntas spectatur: sed clausula in testamento posita: *Peto a meo filio Adaucto, & aliis omnibus, &c.* est quoddam fideicommissum: ergo omnes successores in utroque foro illam tenentur observare.

5 Major constat ex ipso jure, & DD. Ex ipso jure *in l. Penult. ff. de legat.1.* ibi: *Sola enim voluntas servatur in fideicommissis*; & Gloss. ibi, *verb. voluntas, & l. Hæredes mei, §. cum ita*, ibi: *Cum in fideicommissis voluntatem spectari conveniat, ff. ad senat. consult. Trebellian. & ex l. Cum virum*, ibi: *Ubi hæres rogatus fuerit . . . sanè, quoniam in fideicommissis voluntas magis, quam verba plerumque, intuenda est, C. de fideicommiss.* Sed dicto *peto* in dicta clausula commissaria, expressè ostendit voluntatem condentis majoratum, esse quod successores ex suis tertiis veniant ad augmentum majoratus: ergo successores ex ipso jure, in utroque foro ad clausulæ observationem tenentur. Et etiam ex DD. illam communiter defendentibus majorem, ut cum pluribus Pinheyro *de testam. disp.4. sect.8.§.2. à num.1146.* Fragos. *3.p. disp.18.§.4. nu.1.* Fagund. *de just.l.6.c.1. nu.17.* Peregrin. *de fideicommiss. art.1. num.46.* Molin. *de primog. l.1.c.1. nu.9. vers. Nec etiam*, & alii asserentes, ad fideicommissum inducendum, sufficere voluntatis manifestationem, quæ per verbum *peto* expressè manifestatur, ut etiam *infra* dicetur.

Minor resolutionis ostenditur primò, quia illa clausula: 6
Peto à meo filio Adaucto, & omnibus successoribus, &c. est fideicommissaria, nam in ea usus fuit institutor majoratus dictione *peto*, quæ ex jure, & DD. inducit fideicommissum; Molin. *de primog. proximè*, ibi: *Nec etiam oberit, quod majoratus per verba fideicommissa inducentia, institui non soleant: scilicet fidei tua committo, rogo, mando, peto, & volo, & similia, per quæ verba solent fideicommissa relinqui, text. in l.2. Cod. commun. de legat. & in §. fin. inst. de singul. rebus per fideicommiss. relict. nam cum hodie &c.* ergo cum dicta clausula in præsenti majoratus institutione, & testamenti, utatur dictione *peto*, est fideicommissaria.

Secundò ostenditur eadem minor; nam licèt majoratus, 7
& fideicommissum in multis differant, conveniunt tamen in eo, quòd onera successoribus injungi possint, dummodo non excedant commoda, ut cum Molin. de primogenitis tradit Fragos. *2. part. l.9. disp.18.§.4. num.6.* ibi: *non est negandum convenire fideicommissa cum majoratu quatenus qui bona fideicommisso subjecta alteri relinquunt, possunt eidem injungere vincula, gravamina, & onera, & conditiones, prout voluerint, modo gravamina, & onera conditor majoratus possit apponere successoribus; nec non in eo adjungere, ut in fideicommisso succedant cum facultate disponendi à lege concessa, prout requiritur, quod fiat in majoratu, in quo similia apponuntur*; Molin. *de primog. l.1. c.1. n.8. vers. Eorum autem.* Sic Fragos. ex ipso Molin. Potuit ergo Gorgonius per fideicommissum in ipso testamento, & institutione majoratus, obligare, ut obligavit, per verbum *peto* successores, ut ex suis tertiis ad augmentum majoratus venirent: nam hoc onus commoda majoratus non excedebat. Probata majore, & minore, consequentia rectè infertur, successores in utroque foro clausulam servare teneri.

Secundò moveor, quia fideicommissum familiæ relictum, majoratui in omnibus assimilatur, ut cum Molin. 8
& Joanne Garcia tenet Barbos. *tract. de loc. comm. argum. loco 84. nu.2.* Sed Gorgonius in eo testamento majoratum condidit, quem familiæ, & suis successoribus reliquit, cum onere veniendi ex suis tertiis in augmentum majoratus: ergo etiam instituit, seu condidit fideicommissum cum eodem onere.

Tertiò moveor, quia conditor majoratus potest illi adji- 9
cere conditiones, pro augmento illius, dummodo non sint à jure reprobatæ, nec quod adjungitur, sit immoderatum, ut ex Molin. *de primog. l.2.c.22. no.34.* sustinet Fragos. *cit. disp.19.§.5. n.19.* asserens cum Valasc. *consult.153.* non esse immoderatum adjungere tertium si non dentur filii, & si dentur tertium tertii. Valasc. *n.26.* sic: *Igitur fore judicandum, quod solam tertiam, imo tertiam tertia teneretur successor applicare, ut non maneret sine bonis, de quibus testaretur, si fortè successor haberet filios, cum sibi nihil reliquum sit ad testandum, nisi tertia attento jure Regni.*

Nec obstat primò ratio dubitandi *num.3. adducta.* Nam 10
respondetur dictionem *peto*, esse idem quòd *rogo*, ut jam supra notavimus ex Calepin. at verbum *rogo* ratione subjectæ materiæ aliquando importat consilium, & aliquando præceptum, ut constat *ex cap. Rogo 11. q.3.* ubi juxta Gloss. ibi *Verb. rogo*, importat præceptum, sicut etiam *in c.1. de Stat. Regul.* & Gloss. *in cap. Reatus 7. q.1.* Vide Sanch. *l.6. decal. cap.4. nu.32.* & pluribus cit. Barbos. *tract. de dict.353.* Pellizar. *tract.5. cap.3. no.29.* Illustriss. à Cunha *1. part. Decret. dist.1. num.10. fol.9.* Monet. *de commut. ult. volunt. cap. 12. num. 193.* At in præsenti casu, ratione subjectæ materiæ, quæ est cujusdam fideicommissi, importat præceptum, ut ex ipso jure, & DD. dictum est: ad fidei autem commissa sola voluntas testatoris spectatur; ut ibi dicitur *n.5.*

Non obstat secundò: quia illa clausula, in qua Gorgo- 11
nius omnes suos successores obligat ad veniendum ex suis tertiis ad augmentum majoratus, in Lusitania non est valida; quia per illam tollitur libera testandi potestas: nam

cum

cum legitimæ ad hæredes necessarios pertineant, si successores ex suis tertiis ad majoratum veniant, nihil supererit, de quo testati possent. Obquam causam, non valet donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum, ut dicitur *Ord. Regia l.4. tit.70. §.3.* & ampliant Fragos. *part.3. disp.8. §.8. num.252.* Pinheyro *de testam. disp.6. sect.3. §.3. num.81. & pluribus cit.* Emman. Barbos. *in Remiss. ad cit. Ordin. numer.3.*

12 Nec dicas, inquam, non obstare; quia uxor in suo testamento eam dubiam clausulam declaravit; declarans, sufficere singulos successores medietatem tertii ipsi majoratui annectere. Non, inquam, sic dicas, quia testatoris libera voluntas ab alieno arbitrio non dependet, *l. Illa institutio, ff. de heredit. instit.*

13 Nam non obstat id argumentum, nec instantia: non argumentum primò: quia Gorgonius Majoratus conditor non obligat successores, ad majoratum venire cum suis tertiis in integrum, sed tantum cum aliqua illorum parte; nam idcirco usus fuit his dictionibus *de aut ex*, ibi: *Ex tertiis suorum bonorum semper veniant*; quæ dictiones sunt separativæ, non solum prout ibi indicant separationem à legitimis, ut videntur sentire plures, quos affert Barbos. *tract. de dict. 115. num.7.* Sed etiam prout de se, & immediatè indicant partem, & non integrum; ut exemplis ostenditur, ut si dicas: *ex his tritici acervis veniat ad meam commoditatem*, ubi non intelligitur, acervos tritici, in integrum debere venire, sed illorum partem. Et ex hoc, quando Sargentus jubet: *Quod ex militibus veniant ad custodiam alicujus personæ*, non intelligitur, omnes milites ad eam custodiam debere venire, & sic in aliis; & in præsenti casu, in quo Gorgonius conditor majoratus à successoribus petit, quod ex suis tertiis veniant ad augmentum majoratus, in quibus verbis non intelligitur, venire debere in integrum, cum suis tertiis, sed cum illorum parte.

14 Secundò respondetur ad idem argumentum: quia negari nequit, illam clausulam in qua petit à successoribus, *quod ex suis tertiis veniant ad augmentum majoratus* quando clara non existimetur juxta nostram expositionem, ad minus esse dubiam; ut eam in suo testamento uxor Gorgonii putavit: in dubiis autem voluntatis testatoris, & majoratum instituentium, illorum voluntas est interpretanda juxta juris communis dispositionem, ut docent omnes *in l. Hæredes mei, §. cum ita*, & ibi Ripa *nu. 75. ad senat. Consf. Trebellian.* Menoch. *cons.62. n.13. volum.1.* Roland. *cons.82. num.10. volum.3.* & in terminis declarat Alexand. *cons.5. col.1. volum.3.* quos refert, & sequitur Fragos. *d.3. p.l.9. disp.19. §.4. n.1.* Cum ergo jus commune Lusitanum disponat *loco cit.* nullum cogi posse, ut decedat sine testandi potestate, dicendum est, dispositionem Gorgonii, in ea clausula factam, non esse intelligendam de tertiis successorum singulorum in integrum, sed tantum de illorum partibus.

15 Tertiò respondetur: quia dato, quod à successoribus petierit Gorgonius, ut venirent in integrum ex suis tertiis ad augmentum majoratus, id intelligi debet in casu, quo successores filios, aut ascendentes non habeant; non vero in casu, quo illos habeant, ut jam notarunt Valasc. & Fragos. *cit. num.9.*

16 Nec etiam obstat instantia *n.12. adducta*; nam quamvis demus nullum posse voluntatem testatoris, seu institutoris majoratus declarare, aut interpretari; hoc verum non habet in ea, quæ erat ejusdem majoratus constitutrix, *juxta l. ult. C. de legib.* ubi dicitur, *ejus esse interpretari, cujus est condere.* Et licèt Gorgonius in suo testamento, & illius uxor in suo, hunc majoratum condidissent; & sic videantur duo majoratus conditi, sicut sunt duo testamenta, unus tantum in re conditus fuit majoratus, in vita utriusque consultus, & dispositus.

§. II.

An administrator de præsenti hujus majoratus, teneatur facere, quod in se est, ut hæredes anteriorum administratorum, partem tertii huic majoratui non restitutam, statim restituant?

SUMMARIUM.

17 *Tenetur, ut pater familias in re propria tenetur.*

18 *Heredes tenentur ad restitutionem eorum, quibus hæreditas erat obligata.*

19 *Alia adducitur ratio cum limitationibus.*

Respondeo, teneri. Probatur primò, quia (ut inquit Molin. *de primogen. l.1. cap.22. num.3.*) possessor majoratus ea facere tenetur, quæ diligens pater familias facere tenetur in re propria, *l. Ea igitur, ff. de pignor. act.* Sed pater familias tenetur diligentiam adhibere, saltem mediocrem, ut acquirat ea, quæ sibi debentur, ut filii alantur, habeantque secundum suum statum hæreditatem convenientem; tenetur que bona non dilapidare, nec sinere perdi, ut cum Azor. Bonacin. & Filliuc. tradit Herman. Busembaus *in medul. Theol. moral. l.3. tract.3. in 3. & 4. decal. præcept. dub.2. n.3.* ergo possessor majoratus tenetur ab hæredibus anteriorum administratorum eam partem tertii non restitutam, ut majoratus augeatur, ut disposuit institutor. 17

Secundò probatur, quia hæredes anteriorum majoratus administratorum tenentur ad eam restitutionem, ad quam ipsi administratores tenebantur: sed administratores tenebantur venire ad majoratum cum parte ex suis tertiis: ergo hæredes ad id tenentur. In tertiis enim illarum hæreditatum, hoc onus erat impositum, & cum hoc onere ad hæredes transierunt, res enim cum suo onere transit, ut ex jure, & DD. habetur apud Barbos. *tract. de axiomat. 199. numer.5. & 7.* ergo hæredes horum tertiorum ad hanc restitutionem tenentur, & administrator præsens hæc procurare. 18

Tertiò: quia hæres hæreditatem adeundo, in qua continebantur dicta tertia, dispositum circa eam hæreditatem voluit acceptare, *l. si ab eo, C. de liberal. causa*, & bene colligitur ex doctrina Baldi *l.1. nu.31. C. commun. de legat.* Sed hæredes successorum majoratus, suas hæreditates adierunt, in quibus continebantur tertia suorum bonorum majoratui subjecta: ergo hæredes illas partes tenentur restituere; & administrator præsens illas procuratore. Hæc autem resolutio intelligenda est in casu, quo administratores anteriores, & illorum hæredes cum mala fide processerunt; si enim cum bona fide, solum tenentur ad id, in quo facti sunt ditiores, nisi legitima præscriptione ab ea restitutione jam liberi censeantur. 19

QUÆSTIO LXVIII.

An filius successor in majoratu teneatur ad onera Missarum ipsi majoratui annexarum, quas pater anterior in majoratu recitare non fecit?

SUMMMARIUM.

1 *Facti species.*

2 *Successor, si fuit heres, tenetur juxta vires hæreditatis ad Missas.*

3 *Secus, si non fuit heres.*

4 *Juxta Ordinationem videtur teneri, si aliàs habeat, quo sustentetur.*

5 *Onus Missarum non est reale, secus dicendum in emphyteusis pensionibus, licet oppositum sit probabilius.*

Christophorus instituit majoratum cum onere faciendi celebrare diebus Dominicis Missam unam singulis annis. Fructus majoratus in diminutionem considerabilem venerunt; & hodie solum constat decem millibus regalibus Lusitanis, & duobus modiis magnis tritici, quæ singulis annis non attingunt valorem centum aureorum. Successor quartus post institutorem, Missas pro toto tempore, quo possedit majoratum, celebrare non fecit. Quæritur, An illius successor Missas, pro eo tempore omissas, teneatur facere celebrare? 1

RESOLUTIO.

Respondeo cum distinctione: vel successor fuit hæres illius anterioris possessoris, vel non; si fuit hæres; Respondeo, teneri ad illas Missas celebrandas facere, juxta hæreditatis vires, nulla habita consideratione bonorum majoratus. Colligitur *ex l.1. C. si cert. petatur*, & à DD. quos latè citant, & sequuntur Molin. *de primog. l.1. c.10. numer.28.* Fragos. *tom.3. de Regim. Reip. Christ. disp.15. §.2. num.9.* 2

num.9. Vers. Ergo majoratus; quamvis non ita expressè sicut Molin.

3 Si tamen hæres non fuit prædecessoris, ad omissas Missas non tenetur. Sic Molin. *cit. num.19.* cum pluribus, ex ea ratione, quia successor in majoratus ad debita prædecessoris non tenetur, quia ab illo majoratum non accepit, sed à primò institutore. Et regulariter loquendo, successor in majoratu non tenetur ad debita sui prædecessoris, ut dicunt Menezes *in l. Vnum ex familia*, §.1. *num.1. ff. de legat.* 2. Garcia *de Expensis c.16. nu.33.* quos affert, & sequitur Alvarus Valasc. *de partit. c.11. n.44.*

4 Dixi *regulariter loquendo*, quia juxta *Ordin. Reg. l.4. tit.101.* §.1. teneri videtur ad satisfactionem earum Missarum omissarum ex redditibus duorum annorum, ipsius majoratus per spatium quatuor annorum, solvendo ex iis redditibus quartam partem, & non amplius; quia ea debita contraxit in educatione suorum filiorum, & suæ domus sustentatione, quia majoratus redditus erant tenuissimi, & ad sustentationem ordinariam insufficientes. Quare si in successore eadem detur insufficientia ad vitam sustentandam, quamvis contra se videatur habere *Ordin. Regiam cit.* censeo non teneri ad Missas à suo prædecessore omissas, dummodo præsentibus non deficiat. Moveor ex dictis à Mendes de Castr. in praxi sæculari Lusitana *l.3. cap.11. à num.18.* Parlad. *l.2. rerum quotidian. cap. fin. p.5.* §.3. *nu.31.* quos refert Emman. Barbos. *in Remiss. ad cit.* §.1. *d. Ordin.* resolventes majoratus redditus creditoribus addici, cum possessoris tamen prærogativa, idest, habita ratione, ne egeat: ergo si successor egeat, & illius familia, ad debita prædecessoris non tenetur, nisi juxta hæreditatem, quam adivit; si forte illam adivit, ut dictum est *n.2. & 3.*

5 Nec obstat contra *dicta num.3.* obligationem faciendi celebrare eas missas, singulis annis esse realem, rebus majoratus adhærentem; ergo successor majoratus tenetur ad Missas præteritas, quas suus prædecessor omisit, celebrare facere; sicut plures docent, quos citat, & sequitur Fragos. *cit. dict. tom.3. disp.10.* §.3. *num.18.* de emphyteuta, qui tenetur ad solvendas pensiones à prædecessore non solutas. Non, inquam, obstat, quia respondetur, negando antecedens, quia ea obligatio non imponitur super rebus majoratus, sed successoribus; & si non daretur lex obligans ad solvenda debita immediati prædecessoris, eo modo, quo datur in *Ord. cit.* ad id non teneretur successor. Nec majoratus cum emphyteusi convenit; nam emphyteuta obligatur ad solvendam certam pensionem, ex ea terra in emphyteusim concessa, quæ manet hypothecata ad eam pensionem, ut colligunt DD. ex textu in *l. Codicillis*, §. *institutio, ff. de legatis* 2. & aliis, & sic successor ex ea terra emphyteutica, tenetur ad pensiones prædecessore non solutas, juxta eam opinionem satis probabilem, nam juxta oppositam, ad eas solvendas pensiones, non tenetur successor, quam ut probabiliorem cum pluribus sequitur Pinheyro *de Cens. & emphyt. part.2. disput.4. sect.2. numer.13.*

QUÆSTIO LXIX.

An qui bona fide rem alienam ab aliquo habuit titulo oneroso, & postea bona fide eam vendens, & cognoscens tandem rem alterius esse, teneatur emptori, cui ipse eam vendiderat, pretium reddere, & rem vero domino tradere?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Hæc quæst. tractanda est, juxta illam, quæ tractatur de emente alienam rem bona fide, & eadem bona fide, illam vendente.*
3 *Probabile est, non teneri venditorem contractum rescindere cum emptore.*
4 *Responsio adversariorum refutatur.*
5 *Confirmatur nostra resolutio.*
6 *Ex opposita sententia probatur.*
7 *Vendere vitrum pro gemma, vel tradere numisma falsum pro vero, sunt rescindenda.*

1 MArtialis supellectilem quamdam tradit vendendam cuidam circumforaneæ, *vulgo adela*, quæ post plures dies ille reddidit quoddam lineum involucrum, vulgo *peza de linho*, dicens; emptorem supellectilis, illud tradidisse pro pretio supellectilis. Martialis lineum involucrum vendere mandavit, & contentus remansit. Interim fugit, & evanuit circumforanea, & compertum fuit, lineum involucrum esse alienum, & traditum circumforaneæ, ut venderetur, & præsumptum circumforaneam pretium supellectilis consumpsisse. Quæritur primò, An Martialis teneatur pretium linei involucri reddere emptori, cui illud vendiderat, & acceptum ab eo lineum involucrum vero domino restituere? 2. An teneatur emptorem de contractu, & dominum de statu in quo est suum lineum involucrum, admonere?

§. I.

An Martialis teneatur pretium linei involucri emptori tradere, & recuperatum involucrum lineum vero domino restituere?

Respondeo, in resolutione hujus quæstionis, nos procedere debere, sicut procedunt DD. cum eo, qui bona fide, rem alienam emit, & eadem eam postea vendidit: cognoscens postea, esse alienam. Nam quamvis Martialis lineum involucrum ex circumforanea non emisset; loco pretii suæ supellectilis, illud bona fide accepit; quæ acceptatio fuit quædam veluti emptio, & quidem acceptatio titulo oneroso; & postea eadem bona fide illud vendidit. Data hac explicatione, cum Martialis rescindere contractum cum circumforanea non possit, quia hæc evanuit, & jam non potest lineum involucrum recuperare, quod si posset, contractum tenebatur rescindere, juxta communem opinionem, quam cum pluribus tenent Vasq. *de restit. cap.9.* §.2. *dub.2. nu.13. in opuscul.* & Bonac. *tom.2. tract. de restit. in gener. disp.1. quæst.4. punct.2. num.1.* Inquirimus igitur in præsenti, an teneatur rescindere contractum cum emptore linei involucri, ubi primum cognovit, lineum involucrum esse alienum, reddendo pretium, & receptum involucrum, domino vero restituendo? 2

Respondeo, valde probabile esse, non teneri Martialem in foro conscientiæ rescindere illum contractum. Sic Navarr. *in sum. latin. cap.17. numer.8.* Ludov. Loss. *part.1. Instr. consc. cap.94. ad finem, & l.1. de contr. cap.3. col.2. Vers. Incertam*, Philiarch. *de offic. sacerd. tom.2. part.2. l.6. cap.18. col.3. vers. Alterum*, Filliuc. *tom.2. tract.32. cap.4. numer.84.* citans Angel. & Cajet. dicens, solum teneri vero domino restituere id, in quo factus est ditior. Hanc opinionem dicit probabilem Valent. & valde probabilem Sayrus, apud Sanch. *mox citandum*. Ratio est, quia Martialis nihil habet amplius, quod antea non haberet; nec tenetur ex injusta acceptatione, cum nihil injuste acceperit; nec ratione rei acceptæ, cum nihil apud se habeat alienum. 3

Respondetur adversarii, verum esse non teneri ad rescindendum contractum ex iis titulis, sed ex eo, quod se obligavit emptori ad eum indemnem servandum. Sed contra est, quia Martialis non tenetur magis indemnem servare emptorem, quam se ipsum; sed ipsum servare non potest indemnem, quia circumforanea non comparet, à qua pro pretio suæ supellectilis habuit lineum involucrum: ergo nec ipsum emptorem. Major constat ex materia restitutionis: conveniunt enim DD. nullum teneri ex charitate, aut justitia magis prospicere bono alieno, quam proprio; ita Vasq. *in opusc. de rest. cap.9.* §.2. *dub.2. nu.13.* & cum pluribus Bonac. *tom.2. tract. de restit. in gener qu.4. punct.2. n.1.* 7

Confirmatur primò, quia venditor ex eo, quòd dominium acquisivit pretii traditi ab emptore, ut ex legibus ostendit Card. de Lug. *de just. disp.17. sect.5. num.106. post medium*, non tenetur emptore non comparente, pretium tradere domino rei venditæ, ut inquit ipse Card. ibi *numer.108.* ergo etiam ex eo, quod non compareat circumforanea venditrix, non tenetur Martialis pretium emptori tradere, ut ipse tradat lineum involucrum. Sic enim melius bono alieno, quam proprio prospiceret. 5

Secundò confirmatur ex sententia opposita, & communi, quam defendunt Sanch. *l.2. decal. cap.23. num.18.* Molin. *tom.3. tract.2. disp.721. n.6.* Valent. *2. 2. disp.5. q.6. punct.3.* 6

punct.3. ad finem, Less.l.2. de just. cap.14. dub.5. numer.26. & 29. Rebell. de obligat. just. part.2. l.9. qu.18. sect.1. num.12. & 13. & alii, quos refert, & sequitur Fagund. de just. l.5. cap.26. numer.29. asserentes teneri venditorem rei alienæ contractum cum emptore initum rescindere, & recuperata re vendita, illam verò domino tradere, in casu, quo periculum fit, quod notitia suæ rei, ei perveniat: sed in nostro præsenti casu nullum datur periculum, quod notitia perveniat ad dominium linei involucri; quia circumforanea, cui illud vendendum tradidit, non comparet. Scio de hoc periculo mentionem non facere Vasq. cit. dub.4. nec Card. de Lug. cit. dicta disp.17. de just. sect.4. nu.106. aliique, sed absolutè teneri venditorem cum emptore contractum rescindere. At intelligendi sunt in eo sensu, quo fatentur cit. DD.

7 Nec obstat, quod ille, qui vendidit vitrum pro gemma, vel pro vero auro, in aliquo contractu, tradidit monetam falsam, contractum rescindere tenetur: ergo etiam in præsenti casu, in quo lineum involucrum alienum, pro proprio, venditum fuit. Non, inquam, obstat, quia respondetur, negando consequentiam: diversa ratio est; quia contractus in antecedente adducti, quoad substantiam fuerunt irriti, nec dominium pretii per illos fuit translatum: at in præsenti casu omnia jura supponunt, dominium pretii transferri, quando venditur res aliena, quamvis emptor solvat ex aliena pecunia, & ejus dominium non transferatur. Sic ex jure, & ratione Cardin. de Lug. cit. & ante illum Navarr. etiam cit. quem impugnat Vasq. proximè. Et juxta ipsum jus, hæc responsio est convenientior.

§. II.

An teneatur Martialis emptorem de contractu, & dominium linei involucri, de statu in quo est, admonere?

SVMMARIVM.

8 *Non tenetur.*
9 *Si circumforanea compareat; & datur spes suum recuperandi pretium, tenetur.*
10 *Si emptor linei involucri, illud proprio domino tradat non admonito Martiale, peccabit.*
11 *Sicut emptor negare nequit lineum involucrum domino suo, sic etiam Martialis pretium emptori.*

8 Respondeo, non teneri, nec emptorem, nec dominum admonere; quia pretium suæ supellectilis recuperare non sperat: nam circumforanea venditrix non comparet. Nec enim, non admonendo, peccat contra justitiam ex re accepta, quia illam non habet; nec ex injusta acceptione, cum nihil injustè egerit; nec etiam contra charitatem; nam cum detrimento propio, ad id non tenetur. Sic Sanch. dict. cap.23. num.20. Less. etiam d. cap.24. dub.5. num.30. Fagund. loco cit. numer.30. Card. de Lug. proximè num.110.

9 Et quid primò dicendum in casu, quo circumforanea appareat? tenetur ne Martialis illam admonere de pretio suæ supellectilis solvendo, ut rescindat contractum cum emptore initum, ut lineum involucrum domino suo tradatur? Respondeo, teneri, modo sit spes recuperandi pretium suæ supellectilis, secus non tenetur. Sic patet ex dictis, & sentire videtur Fagund. cit.

10 Et quid secundò; si emptor postea sciat, & cognoscat dominium linei involucri, & non admonito Martiale, qui, bona fide, & illud vendidit, proprio domino tradat? Respondeo cum distinctione; vel enim sciebat circumforaneam venditricem fugisse, & non apparere, vel id ignorabat: Si primum, cum nullius detrimenti Martiali fuisset causa, non peccavit contra justitiam, nec contra charitatem: si secundum, cum illa accelerata traditio linei involucri potuerit esse in causa detrimenti Martiali ex non admonitione; contra charitatem peccavit; quia si circumforanea erat absens, pretium suæ supellectilis recuperare non poterat. Sic cum Sanch. Fagund. cit. n.31.

11 Et quid tertiò dicendum de domino linei involucri? potest ne ubicumque illud invenerit, sibi vendicare? Respondeo, posse, si certò sciat esse suum, nullo emptori persoluto pretio, etiam si bona fide sciat ab eo fuisse emptum. Poterit tamen ipse emptor cum Martiali venditore agere de evictione ad pretium pro eo lineo involucro datum; & sicut emptor non potest negare lineum involucrum domino petenti, sic etiam Martialis venditor pretium ab eo acceptum emptori negare nequit; quia ex contractu inter ipsos inito, mansit Martialis obligatus ad emptorem servandum indemnem; nihil impediente, quod circumforanea venditrix non compareat, & quod amissurus sit suæ supellectilis pretium. Sic habetur expressè l. In civilem, Cod. de furt. l. Mater, & l. Mancipium, C. de rei vendit. & aliis juribus, & Molin. dict. disp.721. n.1. & aliis.

QUÆSTIO LXX.

An depositarius pecuniæ quantitatem, ex deposito, sibi retinere possit, ut compenset damna, quæ timet obventura, ob culpam sui servintuarii; & deponentium damna restituere teneatur?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Injustè egit Bonaventura eam summam pecuniæ sibi retinendo.*
3 *Non excusatur rationibus ab eo adductis.*
4 *Nec ex eo, quod deponentes nullum paterentur detrimentum.*
5 *Probabile est pro foro conscientiæ, posse creditorem se antecipato compensare, quando prudenter timet, sibi non esse solvendum.*
6 *Pro foro externo probabilius est, non posse.*
7 *In depositis pro foro conscientiæ, probabile est, licitam esse compensationem.*
8 *Probabilius est oppositum in utroque foro.*

1 DEfuncto Henrico officii thesaurarii depositorum servintuario, ut vocant, magno ære deposito obstricto, ita ut omnia sua bona excederet. Hoc sciens Bonaventura officii proprietarius, justèque metuens officium venundatum iri ad deponentium debita solvenda. Id existimans injustum, primò, quia sciebat culpa sui servintuarii, & non propria, esse vendendum. Secundò, quia servintuarius à Principe fuerat acceptatus, cum præstita fidejussione. Tertiò, quia cognoscebat omnibus deponentibus, ex aliquibus servintuarii bonis, & aliis in deposito extantibus, esse plenè satisfaciendum. His ab eo consideratis, ut se ex venditione officii indemnem redderet, ex depositi debitis duo millia aureorum sibi retinuit. His exhibitis mediocri plusquam diligentia à sustinenda sententia evasit. Quæritur 1. An potuerit Bonaventura illa duo millia aureorum depositi detrahere in compensationem officii sibi detrahendi? 2. An teneatur ad lucra cessantia, & damna emergentia, quæ ex retentione illorum duorum millium aureorum, deponentibus evenerunt?

§. I.

An Bonaventura retinere potuerit illa duo millia aureorum ex deposito, ob compensationem officii vendendi?

Respondeo, non potuisse in utroque foro; etiam dato, quòd probabile sit, compensationem antecipato fieri posse pro debitis, quæ adhuc non debentur; debebuntur tamen postea; (de quo infra à num.5.) Ratio nostræ resolutionis est; quia pœna amittendi officium, & illud vendendi non imponitur ob culpam servintuarii, sed proprietarii, in illius electione commissam: nam tenebatur talem eligere, & præsentare Principi servintuarium, in quo nulli errores inveniri potuissent; & si inveniantur, non servintuario, sed proprietario tribuuntur, in illaque pœna exercetur, sic deponente Ord. Reg. l.1. tit.96. §.1. ibi: *Et quãdo dicti officiales substituturi sint dictas personas, ut per illas serviant ex nostra licentia, aut illas nominarint, & non eis cõcesserimus; tales quærant, quæ in dictis officiis errorẽ non com-* 2

mittant qualitatis, ob quem ea perdere non mereantur, quia eo facto dicti officiales officia amittent, ac si per seipsos, eos errores commisissent; quin aliam subeant pœnam: Cum ergo hæc lex sit justa, non poterat Bonaventura eos retinere duos mille aureos, etiam in casu, quo suum officium ob errores à servintuario, commissos, fuisset venditum.

3 Nec obstant rationes à Bonaventura adductæ *nu.*1. non prima, nec secunda, quia illis non obstantibus lex disponit, quòd propter errores servintuarii in officio commissos, proprietarius officium amittat, quia proprietarius suum officium obire poterat, & servintuarium non quærere.

4 Nec etiam obstat tertia ratio, ibi allata; quia licèt deponentes nullum detrimentum in suis bonis paterentur, vendito officio, & confiscatis bonis servintuarii, officium non erat suum; justè enim in eo casu vendebatur; & compensationem facere non poterat; quia justè in alieno non compensabatur. Cæterum cum officium non fuisset venditum, *& lex cit.* sit pœnalis, illud non amisit, etiam in casu, quo mediis illicitis suum defendisset officium; nam lex pœnalis non obligat, nisi post latam sententiam, ut in simili docent Molin. *tract.*2. *disp.*91. *Vers. Quoad officium*, Rebell. *de oblig. just. part.*2. *l.*9. *q.*18. *sect.*2. *num.*22. Fragos. *de Regim. Reip. Christ. tom.*1, *disp.*2. §.2. *num.* 127. & omnes communiter.

5 Dixi *numer.*2. *etiam dato, quod probabile sit, compensationem pro debitis in foro interno fieri posse anticipatè*; Ratio est, quia quando creditor prudenter timet, non sibi esse solvendum, potest fieri ea compensatio, dummodo duplex interveniat conditio. Prima, ut non sequatur damnum debitori, tam in lucro cessante, quàm in damno emergente: nam hæc restitui debent; quia pro delicto futuro nemo punietur. Secunda, ut detur morale periculum, debitorem suo tempore debito satisfacturum non esse: nam stante hoc dubio, posse videtur creditorem à debitore petere pignus, aut fidejussorem pro assecuratione sui debiti. Sic Tanner. 2. 2. *disput.*4. *q.*6. *dub.*14. *num.*406. Card. de Lug. *de just. disp.*16. *sect.*5. *n.*93. Dian. 1. *p. tract.*16. *resol.*46. *in fine*.

6 Dixi *in foro interno, posse fieri eam compensationem*; nam in externo licita non est juxta *l. si cum militi*, §. *ult. ff. de compens.* & Molin. *tom.*2. *disp.*560. *n.*19. & cum aliis Castr. Palaus *tom.*7. *disput.*1. *de Iust. commut. punct.*16. §.2. *n.*6. Card. de Lug. *cit.* Dian. *proximè vers. Sed contrarium probabiliter*, leges enim procedunt de foro externo.

7 Sed quid quoad compensationem factam in depositis? Respondeo probabile esse, in foro conscientiæ esse licitam, leges enim oppositum statuentes juxta forum externum procedunt. Ita Tanner. *proximè numer.*411. Navarra *lib.*3. *de rest. cap.*1. *numer.* 344. *& cap.*2. *numer.*389. Sa *verb. Depositum*, Less. *l.* 2. *de Iust. cap.*12. *dub.*10. *n.*60. Rebell. *cit. part.*1. *l.*2. *qu.*18. Paul. Laym. *l.*3. *summ. sect.*5. *tract.*2. *cap.*9. *in fine q.*3. Dian. *proximè*, Card. de Lug. *cit. n.*89. Castr. Palaus *allatus* §. 3. *n.*2. Hæc intellige, quando deposita sunt debitorum suorum.

8 Fateor tamen oppositam sententiam, tam pro foro interno, quam pro externo, esse probabiliorem; illam defendunt Sylvius, Covarr. Medin. Jason. & alii apud Dian. *proximè*, Comitol. apud Card. de Lug. *cit.* Hanc tenet Castr. Palaus *citatus juxta l. Bona fides, de deposit. & l. ult. C. de compens.* & aliàs habetur etiam *Ord. Regia l.*4. *titul.*78. §.1. ubi juxta illam plures DD. citat Emman. Barbos. *in Remiss. ad illam*. Etiam datur *in l. Hispan. l.*5. *tit.*3. *& l.*27. *tit.*14. *part.*5. Ratio hujus sententiæ est, quia depositum in gratiam deponentium regulariter constituitur, & si depositarius sibi compensare possit pro suis debitis, potius in suum commodum constituetur.

§. II.

An Bonaventura teneatur ad lucra cessantia, & damna emergentia, quæ ex retentione illorum duorum millium aureorum deponentibus evenerunt.

S V M M A R I V M.

9 *Tenetur si illi moraliter certò constat, ea evenire damna.*
10 *Si non constat, non tenetur.*
11 *Si eo tempore ea pecunia negotiatus fuit, non tenetur lucrum restituere; etiam si mortaliter peccasset negotiando cum periculo, & præjudicio deponentium.*

Respondeo, cum distinctione: Teneri ad restitutionem, si moraliter certò constat, deponentes passos fuisse ea damna, eo intermedio tempore quo illa duo millia aureorum retinuit. Ratio est, quia fuit causa illorum damnorum. Nec ab hac restitutione excusatur, existimans, se bona fide potuisse sibi compensare in illis duobus millibus aureis, si illius officium fuisset venditum, quia adhuc erat in causa illorum damnorum: deponentes enim pœnam ferre, æquum non erat, ob illius existimationem, aut delictum commissum, cujus causa non fuerant. 9

At si Bonaventura ignorat, quales fuerint deponentes eorum duorum millium aureorum, aut ignorat an aliqua damna passi fuissent nec moraliter id assequi potest? Censeo, non debere, nisi tantum tradere deposito illa duo millia aureorum: nam in dubiis, melior est suæ indemnitatis, seu libertatis conditio. 10

Si tamen eo intermedio tempore, cum ea pecunia fuit negotiatus, lucrum ex illa proveniens, sibi potest retinere; quia non est fructus pecuniæ, sed suæ industriæ. Sic de depositario dicunt Molin. *tract.*2. *disp.*327. *pag. mihi* 448. *& disp.*524. *in fine*, & pluribus relatis Fragos. *tom.*1. *Regim. disp.*22. *numer.*2. Dian. 1. *part. tract.*8. *resol.*32. Et Card. de Lug. *cit. disp.*17. *num.*49. cum hac limitatione: *dummodo fiat sine ullo præjudicio, aut periculo domini*. Quam limitationem non admitto; nam quamvis negotietur depositarius cum præjudicio, aut periculo domini, adhuc fructus, & interesse erunt depositarii, quia adhuc sunt fructus industriæ, qui haberi possunt cum eo præjudicio, aut periculo; quæ si dentur; id præjudicium resarcire tenebitur, & cum illo periculo negotiando à peccato mortali non excusabitur. 11

QUÆSTIO LXXI.

An tradenti alicui in pignus cujusdam debiti scripturam, ratione cujus quidam solvebatur census annualis, soluto debito, scriptura statim reddi debeat?

S V M M A R I V M.

1 *Falsi species.*
2 *Satisfacto debito, cum reliquis fructibus de novo acquisitis scriptura reddi debet.*
3 *Constat ex jure Canonico.*
4 *Etiam ex jure Lusit.*
5 *Etiam ex ipso jure Civili.*
6 *Inter DD. est sine controversia.*
7 *Conclusio ex dictis.*
8 *Petrus præscriptione non potest defendi.*
9 *Tacitus consensus ad traditionem scripturæ sufficere videtur.*
10 *Admonitio ad tradentes scripturam.*

Faustinus, & Martha matrimonio conjuncti censum tredecim mensurarum tritici possidebant, singulis annis à quibusdam solvendum. Post illorum obitum, census inter filios fuit in duas partes divisus manente in possessione omnium bonorum filia Beatrice, ut debitis parentum satisfaceret. Et cum à Petro conveniretur pro debito trium modiorum tritici, non habens unde redderet, illi tradidit scripturam census tredecim mensurarum tritici in pignus, ut ex mensuris sibi satisfaceret. Absoluto tempore ad solutionem sui debiti, & cum jam supra illam plures mensuras recepisset, requisitus, scripturam census reddere noluit, dicens se esse in possessione recipiendi illas tredecim mensuras tritici singulis annis à scriptura tradita. Quæritur à Beatrice; An habeat jus habendi suam scripturam, & suo, & suorum fratrum nomine suum censum, ut antea recuperandi. 1

RESOLUTIO.

Respondeo, habere jus Beatricem ad habendam suam scripturam, & recuperandum cum suis fratribus censum tredecim mensurarum tritici; & Petrum in utroque foro 2

teneri

teneri tradere scripturam cum residuo, quod supra suum debitum ex vi dictæ scripturæ recepit. Hæc resolutio est certa, & indubitata; ostenditur, quia ei Petro tradidit ipsam scripturam Beatrix in pignus, ut solveret à tritico debito, & soluto, per fructus cẽsus ipsius scripturæ, illam reddere cum residuo, quod supra suum debitum recipit, tenetur.

3 Ita expresse constat ex Jure Canonico, Lusitann, & Imperiali, seu Cæsaren: Ex jure Caonnico, *in cap.1. de Vsur.* ibi: *Si quis alicujus possessionem data pecunia sub hac specie in pignus acceperit, si sortem suam (deductis expensis) de fructibus jam perceperit: absolute possessionem restituat debitori. Si autem aliquid minus habet, eo recepto, possessio liberè ad dominum revertatur. Text. in c.2. eod. tit.* ibi: *Authoritate præsentium duximus injungendum; ut eos, qui de possessionibus, vel arboribus, quas tenere in pignore noscuntur, sortem (deductis expensis) receperunt, ad eadem pignora restituenda, sine usurarum exactione, Ecclesiastica districtione compellas. Text. in c. Conquestus*, ibi: *Discretioni vestra mandamus, quatenus si terram ipsam titulo pignoris detinetis, & de fructibus ejus sortem recepistis, prædictam terram clerico memorato reddatis, de Vsur.* Idem etiam habetur expresse in text. *c. Cum contra, & tex. sequent. in c. Significante, de pignorib. & in c. Ad nostram t. de Iurejurand.*

4 Eadem resolutio constat ex *Ordin. Reg. l.4. tit.67. §.4.* & expresse colligitur ex dispositinne *dict. Ordin. §.1.* circa pignus, quod datur, dum dos, aut illius pars non solvitur, cujus fructus in dote non computantur, quia ita Jure Cannnico, & DD. habetur expressum; at si durante matrimonio ipsi fructus in dote nnn computantur, inluin matrimnnio, jam computantur, sic *dict. Ordin. §.1. in fine*, ibi: *Hoc habebit locum, dum durat matrimonium, & maritus juxta suum statum, & terra usum alat uxorem; nam morte alicujus, soluto matrimonio, aut alia quacunque via; deinceps amplius habere non poterit in solidum redditus rei pignorata, quin in principali computentur, secus omne lucrum ex eo receptum, quin computetur, erit usura.*

5 Eadem resolutio habetur jure Cæsareo *l.1. Cod. de Pignorat. act.* ibi: *Quod ex operis ancilla, vel expensionibus domus, quam pignori detineri dicis, perceptum est: debiti quantitatem revelabit; & l.2. C. eodem titul.* ibi: *Creditor, qui prædium pignori nexum detinuit, fructus quos percepit, vel percipere debuit, in rationem exonerandi debiti, computare, necesse habet; & l.1.* (ibi:) *Fundum pignori obligatum, si creditor ex fructibus debitum consequutus est, cum ipso jure pignus ab obligatione liberatum sit, distrahere minime potest, de distract. pign.*

6 Non solum habetur dicta resolutio jure Cannn. Losit. & Cæsareo, sed etiam apnd nmnes DD. de hac materia tractantes; plus quam viginti quinque DD. affert. Barbos. *in Collect. cap.2. de Vsur. & cap.1. eod. tit. cit. in principio*, sic inquit: *Possessiones in pignus data pecunia accipiens, debet fructus pignoris, deductis expensis, in sortem principalem computare, qua expleta, reddendum est pignus liberè; & si non est expleta, si solvatur id, quod restat, pignus restituere tenetur, alioquin est usura.* Et cohærent alii; videatur Molin. *tract.2. de Iust. disput.320. in principio*, & Castr. Paiaus *tom.7. de Iust. commut. disput. 4. punct. 19. numer.2.*

7 Ex citatis juribus, & DD. infertur, Petrum, ubi primum sibi cognovit satisfactum fuisse per censum scripturæ in pignus traditæ, prn suis tritici modiis, & super suum debitum, alias mensuras non paucas tritici recepit, quin tradere voluisset ipsum pignus, nempè scripturam, mansisse usurarium, & pœnas usurariorum cnntraxisse, quæ plures sunt, ut videre est *Ordination. citat. & cap.3. de Vsur.* & aliis *sub hoc titul.* Quare Petrum consulen, ut absque lite scripturam in pignus acceptam, illico danti tradat, cum residuo, quod supra suum debitum recepit, ne ut usurarius declaretur, & pœnas usurarinrum sustinere, cogatur.

8 Nec excusatur, dicens, se esse in possessinne recipiendi singulis annis eas tredecim mensuras tritici ex vi ipsius scripturæ sibi traditæ; quia in retentinne pignnris sibi, traditi ad satisfactinnem sui debiti; & hoc soluin, in pignoribus onn datur possessin, oec præscriptin, etiam si ex pignore, nempè scriptura, per plusquam ceotenos annos eas mensuras tritici recepisset. Imò cum jam per duos annos supra suum debitum plures recuperasset mensuras, usuram commisit; quæ cum sit probibita ipso jure Divinn, ut ex pluribus Sacræ Scripturæ locis constat; nnn potest in ilia præscriptio dari. Et casu negato, quòd præscriptio dari possit, post suum debitum ex eo pignore acquisitum, nno superiunt anni ad præscriptionem requisiti.

In præsenti non ago de injustitia acceptationis ipsius scripturæ, quæ nnn solum Beatricem, sed alios fratres tangebat, & omnes ad eam tradendam concurrere debebant. Nam quod plures tangit, ab illis apprnbari debet, juxta *Regul. Quod omnes tangit 29. de Regul. jur. in 6.* Attamen cum fratres scieotes, onn reclamassent, io traditione ipsius pignoris, usque ad plenam satisfactionem debiti, & non amplius, tacitè cnnsentire videntur; sufficere enim videtur, tacitum cnnseosum in cnocessinne census, ut ait Cald. Pereyra *de Extinct. Emphyteus. cap.11. num.4.* 9

Cum ex dictis cnnstet, Beatricem jus habere, ut sibi reddatur scriptura, seu pignus traditum, & Petrum illud teoeri tradere, cum residuo, quod supra debitum recepit; & si repugnet, Beatrix cum suis fratribus ad judicem Ecclesiasticum, aut sæcularem recurrat, & intentum suæ causæ nbtinebit, & quandn visitator ad eam parochiam divertat, Petrum ut usurarium denuntiet; cum aliis, quibus publicum est id delictum; nam hoc crimen est unum ex quibus visitator, inquirit. 10

QUÆSTIO LXXII.

Quomodo argentarius, non inveniens argentum juxta taxam, se possit servare indemnem in artefacto?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Non potest miscere tantum metalli quod dicitur liga.*
3 *Facilis modus se servandi indemnem.*
4 *Hic à DD. videtur admitti.*
5 *Quem in aliis venditionibus plures admittunt DD. in hac admittendus, non videtur.*

Alexius omni exhibita diligentia, nnn juxta, sed supra taxam argentum inveniebat, quod commune erat inter alios argentarios. Quæritur, An possit taotum miscere metalli dicti *liga*, ut se servet indemnem, aut quomodo se habere debet, ut sibi caveat? 1

RESOLUTIO.

Respondeo, non posse miscere artefacto argenteo tantam metalli quantitatem, quod dicitur *Liga*, ut se servet indemoem, sed teneri eam miscere, quæ juxta artem, consuetudinem, & parvitatem, requiritur; alias enim in eo artefacto cooficieodo vitium committitur; oam ex mixtiooe illius metalli, majus consurgit pondus in artefacto argenten, quod sane integrè non est argentum; ut emptnr cnnsentire, possit præsumi. Sic ex Corduba, Aznr. 3. *part. l.8. cap.23. quæst.3.* Tambur. *l.8. decal. tract.3. c.7. §.1 t. num.6.* 2

Faciliorem modum se servandi indemnem; censeo esse, si hic argentarius pretium augeat pro suo labore tantum, quantum argentum supra taxam sibi stetit; & hanc esse praxim, accepi à timoratis argentariis. Nec emptnres justè quæri possunt de eo majori laboris pretio; quia juxta taxam argenti, accipiunt artefactum conventum, & argentum in foro, pro taxa non invenitur. 3

Hæc resnlutin videtur esse commuois. Ratio est, nam quando nmnes argentarii veodendo juxta taxam, jacturam patiootur, licitum est, taxam excedere juxta pretium, quod inter ipsos argentarios, currit; ut cum Reginald. *in praxi tom.2. l.25. cap.26. sect.3. numer.285.* tradit Fragos. *tom.1. Regim. Reip. Christ. l.7. disp.19. num.74.* sed argentarii, modo dicto procedunt, ne excedendo taxam expressè, puniaotur: ergo supradicto modn Alexius se potest indemoem servare. 4

Nec nbstat, quod plures DD. cnmmuoiter excusant venditores à restitutione, defraudantes emptnres in pondere, & mensura, quando pretium à lege taxatum, est injustum, sic Tolet. Valent. Sotus Vega Rebellus, & alii quos afferunt, & sequuntur Salas *de Empt. & vend. dub.35. num.4.* Card. de Lug. *de Iust. disp.26. sect.8. num.127.* ergo 5

etiam in præsenti casu, in quo taxa argenti est injusta, defraudare potest argentarius emptores in pondere; quin ad obligationem restitutionis teneatur. Non, inquam, obstat, nam quamvis in aliis venditoribus, ipsa fraus in pondere, sit immunis à restitutione, quando taxa est injusta, & tunc convenientior; in argentariis autem est difficilior; nam emptor ab argentario postulat opus continens tot, ac tanta argenti pondera; & si argentarius pondus defraudet, fraus argentarii manifesta apparebit; quia non solum ipse argentarius, opus conficiens, appendit, sed etiam alii appendunt, & sic argentarius de falsitate facilè argui potest; quæ non parebit, si in labore operis augeat pretium, ut se indemnem servet; in alii venditionibus hæc tam facile non apparet falsitas, & cum in illis non detur labor operis, si in pondere, & mensura non detur diminutio, indemnes se non servabunt venditores, data taxa injusta.

QUÆSTIO LXXIII.

An custodes navium onerariarum consentientes extrahi merces à navibus, Regi vectigalibus non solutis, teneantur ad restitutionem eorum, quæ ob eum consensum accipiunt, & ad damnum Regi illatum in vectigalibus; & quo ordine?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non tenetur ad restitutionem eorum, quæ accipiunt, peccant tamen mortaliter.*
3 *Magistratus, Duces, &c. qui accipiunt salarium pro alicujus rei custodia, ad restitutionem tenentur.*
4 *Custodes navium consensum præbentes, ut merces extrahantur, tenentur damnum Regi illatum, restituere.*
5 *Non restituentibus mercium dominis, ipsi custodes ad restitutionem tenentur.*
6 *Domini mercium nunquam, aut fere nunquam vectigalia solvunt.*
7 *Ob debita à Rege non soluta licita est compensatio, in præsenti alia via proceditur.*
8 *Quid circa vectigalia sentiunt DD.*
9 *In causa negotiationis probabilior sententia.*
10 *Custodes semper tenentur, ut n.6. & sequentibus.*

1 CUilibet navi onerariæ custos assignatur, ne merces extrahantur, sed ut omnes ad basilicam, vulgo *Alfandega* deferantur, præstito juramento de fidelitate, & salario pro singulis diebus custodiæ constituto. Hi custodes ferme sunt pauperes, & aliquando contigit, custodem consensum præstitisse, accepta pecunia, ut dominus mercium aliquas ex navi sub noctis silentio extraxisset, cum detrimento vectigalium Regalium. Quæritur, An hi custodes teneantur ad restitutionem pecuniæ, quam receperunt, & damni, quod Reg' in vectigalibus intulerunt?

RESOLUTIO.

2 Duo in titulo quæstionis continentur, primum, an teneantur custodes navium ad restitutionem eorum, quæ accipiunt, ut non solutis Regi vectigalibus à navibus merces extrahantur? Secundum, an teneantur de damno Regi illato? Ad primum; respondeo, quamvis mortaliter peccent, non teneri ad restitutionem eorum, quæ acceperunt. Primum probatur, quia transgrediuntur juramentum fidelitatis in materia gravi; & quia suum munus non obeunt, cum ad illud obeundum, salarium recipiant. Secundum ostenditur, quia ea pecuniæ acceptatio ratione sui non est injusta: accipitur enim pro periculo, cui se exponit, consentiens, quod merces extrahantur: restitutio autem non debetur, nisi ex actione injusta. Sic Tambur. *l.7. decal. cap.5. §.3. numer.* 13. Remig. *in praxi Curator. tract.2. cap.7. §.20. advert.4. vers. Las gardas*. Et confirmatur ex doctrina communi asserente, accepta ob quodlibet peccatum patrandum, non esse restituenda. De qua Card. de Lug. *disp.*18. *de Iust. sect.* 3. *à num.*52. & alii ab ipso, *& infra citandi.*

3 Nec obstat, quod omnes, qui ex officio, aliorum damna impedire tenentur, si ex gravi culpa, id negligant, ad restitutionem tenentur; ut magistratus, duces belli, tutores, curatores, &c. Et omnes, qui ex accepto stipendio, ad aliquarum rerum custodiam se obligarunt, ut cum communi DD. sententia, sentit Dian. *part.*11. *tract.6. à vers. Et notent hic confessarii, & resol.*18. sed dicti custodes, & ex officio, & stipendio impedire tenentur, ne merces à navibus, Regiis tributis non solutis, extrahantur: ergo si aliquid accipiant, ad restitutionem tenentur. Non, inquam, hoc obstat, quia ea sententia non procedit de pretio, quod recipitur, pro consensu exhibito, ad eas merces extrahendas; nam hoc recipitur, pro periculo cui exponitur ipse custos, præbendo eum consensum; sed procedit de damno illato Regi suis tributis non solutis; & custos ex officio, & stipendio constituto, Regem servare indemnem in suis tributis colligendis tenebatur, & non esse in causa, ne colligantur, ut expressè habet Trullench. *tom.2. l.7. decal. c.*13. *dub.3. n.*10. & jam dicimus.

Quoad secundum, respondeo, custodes navium teneri ad faciendam restitutionem Regi pro tributis non solutis, in casu, quo domini mercium, illa extrahentes, non restituant; ut ex dictis *proximè* constat, & est doctrina indubitata inter DD. nam peccant contra justitiam, & præter citatos, tradunt Cardin. de Lug. *de Iust. disput.*19. *sect.*3. *numer.*99. Dian. *part.*3. *tract.*5. *resol.*54. Tambur. *l.8. decal. tract.5. cap.2. §.6. numer.*2. Remig. *citat. supra*, Vasq. *in Opusc. de Restit. cap.9. §.3. in princip. nu.*2. loquens de illo qui ex officio tenetur impedire damnum, & non impedit, *& dub.1. n.6.* & omnes. 4

Dixi, *in casu, quo domini mercium, illas extrahentes, non restituant.* Quia conveniunt DD. inter causas injustas, illam primo loco teneri ad restitutionem, apud quam res aliena existit, vel illius pretium, ex quo factus est ditior: & qui primo loco sentit commodum, obligationem restitutionis sentire debet. Sic *citat.* Vasq. Molin. Lessio, Cardin. de Lug. *dicta disp.*19. *à numer.*119. & citatis Navarr. Sayr. Villalob. & Bonac. Trullench. *dict. cap.*13. *dub.5. numer.*3. Tambur. *dict. tract.4. cap.2. §.6. num.*3. at si non restituant ipsi custodes ad restitutionem tenentur, cum ampliatione *num. sequentis.* 5

Nec obstat dicere, eos dominos mercium nunquam, aut fere nunquam tributa earum mercium solvere; ex hac duplici ratione, prima, quia sibi compensant pro debiti à Rege, an iis tributis, quæ alia via recuperare nequeunt. Secunda, quia ab aliquibus confessariis accipiunt, tributa sine dolo defraudantes, non teneri ad restitutionem: ergo etiam custodes ipsorum tributorum ad restitutionem non tenentur. Non, inquam, obstat, quia dato antecedente, negatur consequentia: quia custodes non tenentur ad restitutionem propter fraudantes, tributa Regis, sed propter suam culpam, quia ex contractu, & salario constituto, tenebantur impedire, ne tributa Regis defraudentur; quare aliqui hunc casum dicunt singularem: in quo damnificator principalis restituere non tenetur, tenetur tamen minus principalis, quia est ad hoc stipendiarius. Unde si attentè hic casus consideretur, custodes supra dicti non sunt accessorii debitores, sed principales, & primarii, ipsi enim sunt, quibus primò, & per se inest illud debitum, ratione officii, vel contractus. Sic autumant in similibus casibus Vasq. 1. 2. *disp.*175. *n.6.* Cardin. de Lug. *de Iust. disp.*37. *n.*101. 6

Dixi, *dato antecedente*; quamvis enim eam primam rationem cum communi sententia admittat Fragos. *tom.*1. *Regim. Reip. Christ. l.3. disp.8. §.3. numer.*43. in foro conscientiæ; de iis debitis ipsis custodibus non constat. Et dato, quod certo constet, custodes tenentur suum servare contractum, & juramentum, & ratione contractus, & ob salarium constitutum impedire, ne merces extrahantur, tributis non solutis. 7

Nec etiam custodes excusantur, ob secundam rationem, nam licèt aliqui DD. probabiliter à restitutione excusent defraudantes tributa, ut videre est apud Busembaum *in Medul. Theol. moral. l.3. tract.3. de 7. præcept. c.2. dub.6. art.2. numer.5.* ibi: *Etsi probabilius sit, & in praxi communiter tenendum, peccari mortaliter circa vectigalium defraudationem, ex eaque oriri obligationem restitutionis: non omnino tamen improbabiliter id alii quidem negant, eo quod consuetudo interpretatur, non esse mentem legislatorum ad aliud obligare, quam ut deprehensi mulctentur.* Vide Navarr. *capit.* 23. Sà *verb. Gabella*, Bonac. *quæst.9. punct.* 1. *numer.* 1. ex Navarr. Filliuc. *tract.*28. *numer.* 114. 8

Less.

Less. Milin. *disp.* 9. Dian. *part.* 1. *tract.* 10. *de Leg. resol.* 19. Laym. *l.* 3. *tract.* 3. *part.* 1. *cap.* 3. *numer.* 4. *&* 5. Vide etiam Dian. *part.* 1. *tract.* 11. *resolut.* 38. *& part.* 2. *tract.* 17. *resol.* 28. *ubi ex Cajet. Medin. Sot. & aliis, docet, non esse negandam absolutionem pœnitenti, qui defraudavit gabellas, seu vectigalia imposita rebus illis, quæ emuntur non quoad negotiationem, sed ad usus proprios, vel familiæ necessaria, v. g. pani, carnibus, piscibus, oleo, frumento, &c.* Sic Busembaus. Idem inquit Fragol. *citat. dict. disp.* 8. *§.* 2. *num.* 21.

9 Eam tamen sententiam, quæ probabiliter excusat tributa defraudantes, ut probabilem, nisi tantùm in rebus communibus ad proprium usum admittunt, Sanch. *in consil. l.* 2. *cap.* 4. *dub.* 44. *numer.* 7. Cardin. de Lug. *cit. disp.* 36. *sect.* 2. *numer.* 27. in aliis tamen rebus causa negotiationis, adductis, defraudantes à restitutione non excusant, nec eam ut probabilem volunt admittere; & Castr. Palaus *to.* 1. *tractat.* 3. *de Leg. disp.* 1. *punct.* 15. *numer.* 13. *vers. Ex his inferes.* Trullench. *tom.* 2. *l.* 7. *decal. cap.* 12. *dub.* 4. *num.* 7. & alii plures apud Dian. *citat. maximè part.* 1. *tract.* 10. *resolut.* 19. Eamdem sententiam juxta præsentem casum tenet Fragnſ. *citat. numer.* 22. *vers. Secunda propositio*, ibi: *Tributa, quæ solvuntur ex mercibus ex India, Brasilia, Æthiopia, & aliis locis transmarinis, debentur in conscientia Regi, etiamsi non petantur, juxta usum communiter receptum. Ratio est, quia Reges Lusitaniæ has provincias ignotas, magnis sumptibus, & expensis propriis, aperuerunt, & subegerunt, & usque ad hoc tempus conservant, ac tuentur. Est communis, quam Doctissimus Fernandus Perez, & Franciscus Pereyra, in privatis scholis in Academia Eborensi publicè docuerunt, & Molin. disp.* 662. *numer.* 4. Sic Fragnſ.

10 Ex his constat, vim non habere dicta *numer.* 6. nam licet hæc non essent necessaria ad solutionem, quia ibi ratione germana, & propria satisfecimus, juxta opiniones communes, idem erat observandum; his tamen relictis standum est, pro dictis *numer.* 6. *&* 7. cum DD. *numer.* 6. *citat.*

QUÆSTIO LXXIV.

An libratores stateræ domus Basilicæ, vulgo *Alfandega*, teneantur ad restitutionem eorum, quæ accipiunt ob pondus solito favorabilius, & Regi, ob ipsum pondus, in tributis damnificato?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non tenentur ad restitutionem eorum, quæ à dominis mercium accipiunt.*
3 *Tenentur ad restitutionem Regi faciendam, pro tributis in ipso pondere defraudatis.*
4 *Et tenentur, ut principales, nulla habita ratione dominorum mercium.*

1 STephanus præsidens stateræ domus Basilicæ, vulgo *Alfandega*, cum juramento præstito de fidelitate, & salario, pro suo labore constituto, à dominis capsarum librandarum, & globulorum tabachi pecuniam accipiebat, ut pondus solitò favorabilius esset; & quamvis in dicta domo sit semper favorabile, hi domini hoc non contenti, libratoris animum pecuniis excæcant, ut pondus sit solitò minus; nam in singulis sacchari capsis, duas, aut tres metretas diminuunt, si pecuniam accipiunt à dominis ipsi libratores, cum detrimento non parvo in tributis Regis. Quidam ex his me convenit, interrogans; An peccet mortaliter sic operans, & non teneatur ad restitutionem pecuniæ, ob eam causam acceptæ, & Regi, pro damno illato in tributis; nam si metretæ sint plures, ut esse debebant, tributum accrescit?

RESOLUTIO.

Ex *dictis præcedenti quæst.* facilis est responsio. Ad primum, in titulo propositum, respondeo, non teneri hos libratores ad restitutionem pecuniæ, quam accipiunt à dominis earum mercium, ut pondus sit favorabilius solito, & ne tot Regi solvantur tributa? Ratio est, nam quamvis peccent mortaliter, contra juramentum præstitum de fidelitate, & illud transgrediantur, in materia gravi, cum in qualibet causa diminuant, extra solitum, duas, aut tres metretas; non tamen tenentur ad restitutionem, ob periculum, cui se exponunt, & alia, ut dictum est *quæstion. præcedent. n.* 2. *&* 3. 2

Quod attinet ad secundum propositum, Respondeo teneri ad restitutionem faciendam Regi pro damno illato in ipsa diminutione metretarum, & juxta illam computato damno Regis facienda est restitutio. Ratio est, quia ob suam culpam hoc damnum inferunt, cùm ex contractu, & stipendio constituto, teneantur impedire ne tributa Regis defraudentur, aut diminuantur. 3

Nec obstat dicere, hos libratores teneri ad restitutionem secundo loco, non restituentibus dominis mercium, juxta ea quæ dicta sunt *quæstione præcedente numer.* 4 *&* 5. Non, inquam, obstat, quia respondetur; sicut ea doctrina ibi tradita, licèt communis, non extenditur ad custodes navium consentientes, & non impedientes fraudari tributa Regis, ut vidimus *num.* 6. ita etiam non extenditur ad libratores defraudantes, & consentientes ea tributa defraudari, nam sicut illi tenentur ex juramento præstito, & stipendio constituto, nulla habita ratione dominorum, ita etiam tenentur isti libratores. 4

QUÆSTIO LXXV.

An teneatur ad restitutionem conducens milites ad bellum, si aliquos ob pecuniam excusset?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Tenetur ad restitutionem.*
3 *Accepta ob patratum peccatum non restituuntur.*
4 *Ea doctrina non aptatur præsenti casui.*
5 *Secus in aliis casibus.*
6 *Acquisita à judice pro injusta sententia, restitutioni non sunt obnoxia, sed pro justa; non sic in conducente milites.*

DOminicus à Rege missus ad conducendos milites in Indiam, præstito directorio de scribendis, & non scribendis in militiam; omnes illius territorii, nulla habita ratione directorii, in albo describi voluit, ut sic pecuniam ab aliquibus extorqueret, & liberos dimitteret; & alios militiæ adscriberet. Quæritur: An teneatur eam pecuniam acceptam restituere? 1

RESOLUTIO.

Respondeo, teneri, quia graviter justitiam offendit, & mandatum Regis non observans, & ob extorquendam pecuniam injustè omnes damnificans; ergo cùm graviter peccet contra Justitiam ad restitutionem tenetur. Sic Benedictus Remig. *in praxi Curator. tract.* 2. *cap* 7. *§.* 19. *sub tit. Quæstion. singular. numer.* 7. Hanc resolutionem existimo veram, non solùm quando ob pecuniam exemptos, sed non exemptos in directorio, liberos dimittit; contra omnes injustitiam committendo, & etiam illam committit manifestam, non accepta pecunia; exemptos a Rege in directorio, militiæ ascribendo, juxta damnum parentibus, aut matribus viduis illarum. 2

Nec obstat, quòd acceptum ob turpem causam, seu ob peccatum jam patratum, necessariò non est restituendum, opere jam completo; sive id ipsum opus sit, aut non sit contra justitiam. Ut cum communi sententia asserunt Navar. Silvest. D. Anton. & alii, quos referunt, & sequuntur Molin. *tom.* 1. *tract.* 1. *disp.* 94. Less. *l.* 2. *de Iust. cap.* 14. *dub.* 8. *num.* 52. Turrian. *disp.* 14. *num.* 7. Vasq. *in Opusc. de Restit cap.* 7. 3

cap. 7. dub. 4. numer. 25. Cardin. de Lug. *de Iust. disp.* 18. *sect.* 3. *numer.* 54. Tambur. *l. 7. decal. cap.* 5. §. 3. *a numer.* 8. & alii: sed Dominicus conducens milites de mandato Regis peccatum commisit, dimittens pecuniam dantes; ergo illam dantibus restituere non tenetur.

4 Non, inquam, obstat, ea communis sententia; nam in præsenti non procedit casu; nam Dominicus eo modo conducendi milites, pecuniam extorquet cum peccato contra justitiam: quod restitutioni semper est obnoxium, licèt parentes, aut illorum filii non peccent illam pecuniam dantes. Ut patet exemplis: in usurario nolente dare pecuniam sine usuris; in latrone nolente, ab inferenda injuria desistere, nisi data pecunia. In simoniaco nolente conferre beneficium, nisi ob datam pecuniam, qua data, uterque peccat graviter; quia non solùm peccant contra Religionem, sed etiam contra justitiam. Quare Dominicus pecuniam recipiens ob dimissionem aliquorum adolescentium à militia, non solùm peccavit illam recipiens, sed contra justitiam, eam recipiens; quia ex officio tenebatur pecuniam nec extorquere, nec recipere, & ea recepta ad restitutionem illius tenetur. Vide dicta *q. 76. n.* 3.

5 Sententia igitur adducta procedit de meretrice, quæ post peccatum commissum, non peccat recipiendo mercedem suæ turpitudinis; & in patrante homicidium in gratiam alicujus, ob promissam pecuniam, qui patrato homicidio, non peccat recipiens pecuniam, & in aliis pluribus, qui non tenentur ad restitutionem. At Dominicus ex officio, & mandato Regis tenebatur, sequi directorium; & nullo modo extorquere injuste pecuniam.

6 Nec obstat secundò, dicere, judicem accipientem pecuniam pro sententia injusta proferenda, lata ea sententia, & tradita pecunia promissa, non teneri ad restitutionem pecuniæ acceptæ; si tamen pro sententia justa proferenda, lata sit sententia, & tradita pecunia promissa; tenetur ad restitutionem, ut videre est apud Card. de Lug. *de Iust. disp.* 37. *num.* 127. & Tambur. *cit. dict.* §. 3. *numer.* 13. ergo etiam Dominicus tenebitur ad restitutionem pecuniæ acceptæ ab illis, qui justè juxta directorium Regis à militia liberantur; & non tenebitur ad restitutionem illius pecuniæ ab illis acceptæ, qui injustè liberantur juxta Regis directorium. Non, inquam, obstat, quia respondetur negando consequentiam; diversa ratio est, quia licèt judex non teneatur ad restitutionem pecuniæ, quam accepit, pro sententia injusta, lata in gratiam alicujus, quia contra illum injustitiam non commisit, tenetur tamen omne damnum parti læsæ illatum, reficere, contra quam sententiam protulit, quia sic judicando contra justitiam peccavit: at Dominicus semper peccavit contra justitiam, quia ex commissione Regis tenebatur militiæ adscribere illos, qui à Rege designabantur, nulla accepta pecunia pro illorum liberatione; non designatos autem à Rege, ad militiam cogere non poterat, ex defectu facultatis, & sic recipiendo pecuniam semper contra justitiam peccavit, & maximè extorquendo pecuniam, ut eos à militia liberaret, ut ex adductis exemplis *n.* 4. est evidens.

QUÆSTIO LXXVI.

An bonæ fidei detentor librorum alienorum, ex edicto sub excommunicatione, teneatur eos domino reddere, quando fur contractum rescindere nequit?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Potest contractum rescindere.*
3 *Sententia probabilior.*
4 *Exemplo confirmatur.*
5 *Sed non est ita clara; contraria est probabilis.*
6 *Non potest Didacus alteri vendere libros.*
7 *Tenetur verò domino libros tradere; & alia via, se servare indemnem.*

1 AD petitionem Apollinaris, cui libri non parvi valoris, & aliqua supellectilia, furto sublata sunt; Prælatus excommunicationis, ipso facto, chartam contra detentores edidit, si intra decem dies furto ablata non restituerent, & contra scientes, si intra id tempus illos non manifestarent. Didacus bona fide eos libros ex fure emptos, apud se detinebat. Quæritur, An excommunicationem incurrat, si intra designatum terminum libros non restituat?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, posse Didacum convenire furem, & contractum cum eo irritum rescindere, illi tradendo libros, & suum pretium recuperando. Et ita faciendo intra designatum tempus, cum jam libros non habeat, nec detineat, excommunicationem, qua detentor, non incurret.

3 Et posse rescindere contractum, tuetur probabilior sententia; etiam si sciat, furem libros suo domino non esse restituturum. Ratio est, quia solùm tenetur libros reddere, ex bona fide acceptos, & sufficit, si illos in eo statu, quo erant, reponat: non enim ad aliud videtur obligandus, cum suo damno; nam si cogendus esset, illos tradere libros domino, æquè obligaretur, ac ipse fur, qui libros mala fide habuit: ergo cùm minor sit illius obligatio, solum obligabitur, restituere, quando non patiatur æquale damnum; non verò in præsenti casu, in quo patitur par detrimentum, ac Apollinaris, ammittendo suum pretium.

4 Confirmatur efficaciter: nam si aliquis tertius à fure libros Apollinaris auferat, ut illos ei reddat; fur verò ab hoc tertio alios libros auferat, nolens eos reddere, nisi redditis libris Apollinaris, quos furatus fuerat, poterit ille tertius libros Apollinaris ei relinquere, ut suos recuperet: ergo etiam in præsenti poterit Didacus furi reddere libros Apollinaris, ut suum pretium recuperet. Sic Navarr. Silvest. Angel. Gabriel, Alexander, Lessius, Malderus, Turrianus, quos referunt, & sequuntur Cardin. de Lug. *de Iust. disp.* 17. *sect. num.* 29. Castr. Palaus *tom. 7. disp. unic. de Iust. in gener. punct.* 24. §. 7. *num.* 3. Rebell. Vasq. Dicastill. Arag. & Bonac. quos affert, & sequitur Tambur. *l.* 8. *decal. tr.* 3. *cap.* 3. §. 2. *numer.* 2. Alios plures citat, & sectatur Dian. 1. *part. tract.* 8. *resolut.* 69. *&* 2. *part. tract.* 17. *seu* 3. *miscell. in principio*, ibi: *Clarum esse, eum, qui alienam rem, bona fide, accepit, non teneri illam vere domino restituere, sed posse illi, à quo bona fide accepit.*

5 Sed non bene inquit, *clarum esse*, nam quamvis sententia adducta, quam sequitur, sit probabilior, non est ita clara, ut non dentur pro opposita plures, & graves DD. quos ipse Dian. *part.* 1. *tract.* 8. *resolut.* 69. citaverat. Ut Cajet. Covarruv. Sot. Barthol. & Joan. Medin. Tabien. Armill. Ledesm. Silvius, & doctissimus Molin. *tom.* 3. *disp.* 722. & in sui favorem habet validissima fundamenta, ut videre est apud Molin. *& citates.*

6 Hoc meum consilium accepit Didacus: Furem convenit, & ab illo assequi non potuit, pactum venditionis rescindendi, libros enim recipere noluit, nec pretium acceptum, reddere. Et iterum rediens, quærit: Quid facere debeat, ut suum pretium recuperet: Possum ne (inquit) alteri libros Apollinaris vendere, ut meum recuperem pretium; nam si possum cum fure contractum rescindere, qui videtur esse contractus venditionis, etiam potero alteri vendere libros? Respondeo, non posse, quia venditio est injusta, utpote rei alienæ, & illos furi restituere, non est inire contractum, nec venditionem; sed præteritam rescindere; quæ rescisio non est injusta; quia nullus tenetur stare contractui cum damno pretii dati. Sic Card. de Lug. *cit. n.* 35. Tambur. *proximè n.* 3.

7 Quare resolutio sit, teneri Didacum vero domino Apollinari libros restituere, intra terminum designatum, ne excommunicationem incurrat; nam unicum medium, quod habebat ad suum recuperandum pretium, evanuit, nolente fure contractum rescindere; & libri invito domino retineri non possunt, quando brevi tempore, nulla datur spes pretium recuperandi, etiam præcisa charta excommunicationis, ut patet ex casu, quo fur esset absens in Brasilia; tunc enim contractu non rescisso, libros domino tradere tenebatur, ut ait Cardin. de Lug. *cit. n.* 33. Poterit tamen Didacus suum recuperare pretium à fure; si ad id pro foro externo sufficientia habeat fundamenta; quòd si desint, poterit, sibi occultè compensare, juxta regulas compensationis, de quibus *supra* pluribus in locis. Si placet vide *q.* 72.

QUÆ-

QUÆSTIO LXXVII.

An ex bonis occultis vi excommunicationis editæ detectis, solvi possint creditores occulti, omissis publicis, & privilegiatis?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non potest ea pecunia, pro creditoribus occultis partiri.*
3 *Ordin. Regia non solùm in creditoribus personalibus, sed etiam in realibus habet locum.*
4 *Etiam in foro conscientiæ habet locum.*
5 *Plures docent, dictas leges non obligare in foro conscientiæ.*
6 *Debitor, qui non est omnibus creditoribus solvendo, potest in foro conscientiæ primo petenti solvere.*
7 *Christina debitrix in ea pecunia adhuc habebat dominium.*
8 *Opinio tradita in præsenti non habet locum.*
9 *Conjuges, stantibus rebus in eo statu, creditoribus occultis debitum solvere non poterant.*

1 Jacobus creditores habebat publicos, illius uxor Christina de licentia mariti aliis erat obstricta. Defuncto Jacobo creditores publici sententiam obtinuerunt, & omnia illius domus bona authoritate judicis pignorarunt, & sequestrarunt; & cùm ad tot debita, sufficientia non esset, Prælatus ad eorum petitionem excommunicationis ipso facto chartam edidit, ut si qua bona essent subnegata, apparerent. Apparuit autem summa centum, & quinquaginta aureorum. Quod sciens uxor Christina, secretò Parochum, qui excommunicationem publicaverat, adivit, & petiit, quòd illa pecunia occultè restituta, suis creditoribus occultis satisfaceret, nam illis erat debitrix in majori summa, illam inter illos pro rata distribuendo. Hoc ipsum petierunt creditores occulti, ostendentes chirographa debitorum indubitata; addentes hac tantùm via, posse aliquam habere satisfactionem, nam creditoribus publicis sequestratio sufficiebat; & si nec illis, nec etiam ipsis plenè satisfiat. Quæritur, An Parochus tuta conscientia, possit illam pecuniæ summam inter creditores occultos pro rata debitorum partiri; an potius illam creditoribus publicis tradere, teneatur, ad quorum petitionem edita fuit excommunicatio?

RESOLUTIO.

2 Hæc ad Jurisperitos spectabat: quia tamen inquisitio est pro foro conscientiæ. Respondeo, non posse Parochum, tuta conscientia, dictam summam pecuniæ pro creditoribus occultis partiri, sed teneri eam creditoribus publicis tradere, ad quorum petitionem, edita fuit excommunicatio. Ratio est, quia ita disponitur *Ordin. Reg. l. 3. tit. 91. in principio*, ibi: *Si aliquis debitor pluribus creditoribus fuerit obligatus; qui adversus illum sententiam obtinuerint, incepitque fieri executio, ita ut occupata sint bona in judicia le pignus, vendique incipiant; venditaque jam sint, & solutum sit debitum: tunc si superveniat aliquis creditor, sive hypothecarius, sive personalis, qui in solutione præferri deberet, non audiatur, nisi eo tempore esset absens, aut ignorans. Si autem erat præsens, & coram judice non est protestatus, se esse priorem creditorem, debereque præferri, amittat jus totum prælationis.* Sic etiam habetur *l. Inter eos, ff. de Rejudic. junct. Gloss. l. Si hominum, §. quoties, ff. de possess. l. Qui autem, §. Sciendum, ff. quæ in fraudem credit. l. Pupillus, ff. eodem tit. & l. Castellæ 11. & 13. tit. 14. p. 5. & l. 9. tit. 15. p. 5.* & DD. Molin. *tract. 2. disp. 536. vers. Observandum est, & seq.* Castr. Palaus *tom. 7. de Iust. commut. disp. 1. punct. 21. n. 1.* Sed creditores publici sententiam contra Jacobum debitorem obtinuerunt, omniaque bona sua pignorarunt, & sequestrarunt, præsentibus creditoribus occultis, & non protestantibus, se etiam esse creditores, aut aliqua ratione esse præferendos: ergo.

3 . Et citata Ordin. Regia habet locum non solùm in creditoribus personalibus (quales sunt omnes prædicti, tam publici, quàm occulti) sed etiam in casu, quo occulti essent reales, quia omnes comprehendit *cit. Ordin. in principio, fine.* Molin. *cit. vers. Quoad jus Lusitanum*, Mendes à Castr. Guttier. & alii apud Emman. Barbos. *in Remiss. ad cit. Ordin. n. 5.*

Addo, hanc Ordin. obligare in foro conscientiæ, quia est justa. Lug. *disp. 20. de Iust. sect. 4. num. 37.* ibi: *Monendo tamen Theologum, & confessarium, ut in casu particulari semper consulentes remittat ad juris DD. saltem propter leges municipales, quæ in singulis Provinciis, diversæ sunt, quæ etiam in foro conscientiæ observari debent.* Hurtad. *to. 2. tr. 8. c. 4. resolut. 37. n. 463.* non obstante, quòd plures, oppositum docent, ut jam ostenditur. 4

Nec obstat primò, plures DD. docere, prædictas leges in foro conscientiæ non obligare, sed solùm in foro externo, sic Serra 2. 2. *q. 62. art. 8. fol. 268.* Machad. *to. 1. l. 2. p. 3. tr. 23. docum. 5. n. 9.* & March. Serius *tom. 1. tr. 2. disp. 5. diffic. ultim. quæst. 15. n. 2.* quos refert Dian. *p. 11. tract. 3. resolut. 13. in fine*, hanc sententiam dicens, non improbabilem, quamvis oppositam teneat; & Rebell. *de Obligat. just. 1. p. l. 2. qu. 19. num. 16.* fatetur *citat. Ordin. Lusitan.* procedere pro foro externo, quando concedit actionem priori creditori, ad revocandam solutionem posteriori factam: ergo poterit Parochus creditoribus occultis eam summam pecuniæ tradere, quia leges statuentes, præferendos esse creditores, qui pro se sententiam obtinuerunt, solùm obligant in foro externo. Non, inquam, obstat; nam data ea sententia, in præsenti non potest habere locum, quia ii DD. loquuntur de debitore, qui ordine restitutionis non servato, solutionem pecuniæ, quam sub suo dominio habebat, tradidit. Ut videre est apud Rebell. *cit.* Molin. *dict. disp. 526. vers. Hoc loco*, & alios. At Parochus, à quo petitur ea summa pecuniæ, quæ vi chartæ excommunicationis fuit inventa, nullum dominium in ea habet, ut illam tradat creditoribus occultis, omissis publicis, quorum industria, ea pecuniæ summa reperta fuit. 5

Nec obstat secundò, debitorem, qui pluribus creditoribus est obligatus, & omnibus non est solvendo, posse in foro conscientiæ primo petenti solvere, sive ea petitio sit privata, sive in judicio, per sententiam latam, ut citatis Malder. Sayr. Lessio, Turrian. Azor. Molina, Navarr. Silvestr. tradit Fagund. *l. 7. in 7. decal. precept. c. 34. n. 6.* & allatis Petr. Navarr. Valent. Covarruv. Flores de Mena, Angel. D. Thom. Scot. Aragon. Angles, Barthol. de Medin. Rodrig. & Gabriel. Pereyra tenet Emman. Barb. *in Remiss. ad §. 1. cit. Ordin. l. 3. tit. 91. n. 1.* sed creditores occulti petunt solutionem suorum debitorum à Parocho, eam pecuniam habente, ex vi chartæ excommunicationis inventam: ergo Parochus in foro conscientiæ (nam hæc sunt occulta) pro rata eam inter illos partiri poterit. 6

Neque respondeas ut *supra*, non obstare; quia DD. loquuntur de debitore dominium habente, in ea pecunia, quod non habet Parochus. Non enim sic respondeas, non obstare, nam debitrix Christina adhuc habet dominium in ea pecunia, nam executio adhuc non est plenè absoluta; & ipsa declarat, se velle creditoribus occultis fieri solutionem; & illam petunt pro rata, in ea pecunia. 7

Non, inquam, obstat, argumentum, nec instantia: non argumentum deductum ex opinione communi asserente, posse debitum tradi primò petenti, etiam si debitor omnibus non sit solvendo; nam ea opinio habet locum, quando alii creditores non sunt privilegiati, ut inquit Fagundes *loco citato*, at creditores publici, ex sententia adversus debitorem lata, pignoratione, & sequestro facto, sunt privilegiati, ut constat ex dictis. 8

Nec etiam obstat instantia, nec argumentum *n. 5. allatum*; quia si esset vivus Jacobus debitor, & cum uxore Christina haberet suorum bonorum dominium, existentibus rebus, in præsenti statu, non poterat debitum solvere iis creditoribus occultis petentibus; quia ex lata sententia præcedebant creditores publici, quia sunt privilegiati *ex cit. Ordin.* Et licèt daremus, quòd cit. Ordin. procedat tantùm pro foro externo; facta tamen authoritate judicis sequestratione omnium bonorum, ut constat eam fuisse factam, jam debitor non potest alium creditorem, licèt æqualem, aliis præferre, ut asserit Castr. Palaus *to. 7. de Iust. commut. disp. 1. punct. 18. §. 21. n. 4.* 9

QUÆ-

QUÆSTIO LXXVIII.

An mandans teneatur ad restitutionem eorum, quæ occasione mandati mandatario evenerunt?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Definitio mandati.*
3 *Probabilius est teneri.*
4 *Opposita est probabilis, non tamen in hoc Regno, ut num. 6.*
5 §. *Non omnia, observari non debet.*
6 *In his Regnis sententia num. 3. adducta observari debet.*
7 *Ostenditur §. Non esse observandum.*

1 PAntaleon mercator à Celso petiit, ut in nundinis cujusdam oppidi, sibi gratum ageret, vendendi suas merces. Gratiam egit Celsus; in taberna tamen, in qua merces vendebantur, plures intrabant, & egrediebantur, ut emerent; & Celsus ut expeditius suum vendendi munus obiret, seorsum pallium, ensem, & galerum posuit; & fuerunt subrepta. Quæritur 1. An Pantaleon teneatur ea Celso restituere? 2. Et si nolit, possit Celsus, compensatione uti?

§. I.

An Pantaleon teneatur dicta supellectilia Celso restituere?

2 Suppono cum DD. citandis. in hac actione vendendi Celsum merces Pantaleonis, intervenisse quemdam quasi contractum bonæ fidei, qui dicitur Mandatum, & definiri: *Gratuita susceptio aliquid exequendi, quod alius formaliter, aut virtute ei conjungit*, ut constat *ex l.* 1. §. *ultim. ff. Mandati*, *&* §. *ultim. Inst. eod. tit.* Et contractum intercessisse inter Pantaleonem mercatorem, & Celsum suscipientem merces Pantaleonis gratis vendere, absque ullo stipendio. Hoc posito.

3 Respondeo, probabilius esse teneri Pantaleonem, ea restituere supellectilia Celso. Ratio est, quia Celso furto sublata fuerunt occasione mandati Pantaleonis, quòd si non interveniret, illas non amitteret; mandans autem tenetur suum mandatarium servare indemnem, ex casu fortuito contingente. Ita cum Barthol. Silvestr. *verb. Mandatum, q.* 6. Molin. *tract.* 2. *disput.* 549. *vers. Dubium vero*, Rebell. *de Obligat. Iust. part.* 2. *l.* 17. *quæst. unic. num.* 2. *in fin.* Laym. *in Theol. moral. l.* 3. *sect.* 5. *tractat.* 4. *cap.* 26. *n.* 3. qui omnes asserunt, teneri mandantem, mandatario omnia damna, quæ casu fortuito evenerunt, resarcire.

4 Fateor, sententiam oppositam esse probabilem asserentem, mandantem non teneri, ad faciendam mandatario restitutionem de casu fortuito, sed tantùm de illo, qui prævideri potuit, aut cogitari, ut docent Azor. 3. *part. Inst. moral. l.* 9. *cap.* 6. *q.* 2. *vers. Quare dicendum, & seqq. At vero*, Abbas *in cap. Cum pro causa, de Procurat.* Filliuc. *tom.* 2. *tract.* 39. *cap.* 2. *n.* 24. Et id probant *ex l. Nesennius, ff. de Negotiis gestis*, & facilius *ex l. Inter causas* §. *Non omnia*, ubi videtur expressè dicidi, *ff. Mandati*. Addunt tamen, non habere locum in mandatariis, stipendio conductis, ad aliquid exequendum; quod etiam affirmant, Laym. *cit.* & Abbas *in cap. Sicut, numer.* 17. *de Iur. jurand.*

5 Ad §. *Non omnia*, dict. *l. Inter causas* respondet apud Molin. *cit.* Accursius, *ex eo* §. de curalitate servari non debere, alii dicunt nec de jure; & Laym. *cit. dict. num.* 3. inquit procedere secundum jus strictum, non tamen secundum æquitatem, quæ observari debet.

6 Non obstante probabilitate sententiæ *allatæ num.* 4. censeo in his Lusitaniæ Regnis, nostram resolutionem, in utroque foro, esse sequendam, & juxta illam teneri Pantaleonem damna restituere, quæ Celsus passus fuit ex casu fortuito, in furto sui pallii, ensis, & galeti. Moveor, quia est opinio Barthol. & Accursii à Molina *citat.* & est opinio communis, & BB. quos *num.* 3. adduximus, & juxta *Ordin. Reg. l.* 3. *tit.* 64. §. 1. sequi debent, ita disponente *dict. Ordin.* ibi: *Quando casus, de quo agitur, non fuerit decisus per l. Regni, aut per stylum Curiæ, seu consuetudinem uniformem; aut denique per leges Imperiales, aut per sacros Canones, quando agitur de peccato, decidatur per Gloss. Accursii in iisdem legibus insertas, dummodo per communem DD. opinionem non fuerint rejectæ, aut reprobatæ. Quod si per easdem Glossæ casus non sit decisus, standum est opinioni Barthol. eo quòd illius opinio est magis rationi consentanea, quamvis aliqui DD. contra Barthol. aliter censeant, nisi communis BB. opinio, qui post Barthol. scripserunt fuerit contraria.* Sic Ordin. Reg. Sed pro nostra resolutione stat Accurs. opinio Barthol. & magis communis BB. nec est contra stylum Curiæ, nec consuetudinem uniformem, nec contra leges Imperiales, nec Canonicas; ergo juxta Ordinat. illi in utroque foro standum est.

Nec obstat, dicere, præsentem casum esse decisum in LL. Imperialibus *in l. cit. Inter causas* 26. §. *Omnia*: ibi: *Non omnia, quæ impensurus non fuit, mandatori imputabitur, veluti, quòd spoliatus sit à latronibus, aut naufragio res amiserit, vel langore suo, suorum apprehensus, quædam erogaverit, nam hæc magis casibus, quam mandato imputari oportet.* Sic lex, quæ sanè videtur clara, & expressè præsentem casum comprehendit, in illis verbis, *quod spoliatus sit à latronibus, quæ magis casui, quam mandato imputari oportet.* Accedit, quòd titulus *illius* §. sic habet: *Damna casu fortuito occurrentia, dominus procuratori non emendat.* Non, inquam, obstat dictum, nam Molin. *citat.* ex Accursio, inquit, hunc §. ex curalitate servari non debere, quod etiam inquit Gloss. *verb. Mandato, in fine*, & alii dicunt, quòd ex jure. Unde Molin. his motus in partem abiit adversam, ut dictum est *supra*. Nec textus in eo §. nec illius titulus nos cogunt contra graves DD. ei §. & titulo stare, imo censeo standum dispositioni Ordin. Reg. eo modo, quo dictum est num. 6. 7

§. II.

An nolente Pantaleone dicta supellectilia restituere, possit Celsus, uti compensatione?

SUMMARIUM.

8 *Potest Celsus uti compensatione, quando coram judice non nisi magnis difficultatibus, compensationem habere potest.*
9 *Debitum, pro quo fit compensatio, est liquidum, & certum.*
10 *Aliqui admittunt posse dari compensationem, quando datur opinio probabilis, circa jus.*
11 *Aliqui dantur casus, in quibus licita est compensatio juxta opinionem probabilem.*
12 & 13 *Alii assignantur casus.*
14 *Quando datur opinio probabilis asserens, licere compensationem, licet.*

Ex dictis §. *præcedenti* constat, posse Celsum, uti compensatione, pro suis supellectilibus, occasione mandati Pantaleonis, subreptis, si coram judice, non potest satisfactionem earum recuperare, nisi cum magna difficultate, expensis, lite, molestia, & jactura gratiæ, & amicitiæ Pantaleonis. Ratio est, quia debitum ex dictis *n.* 6. est certum; & licèt sit certum, nullus, præcisis iis causis, potest propria authoritate Pantaleonem, aut aliquem suis bonis spoliare, ut communiter tradunt DD. apud Cardin. de Lug. *de Iust. disp.* 16. *sect.* 1. *n.* 91. 8

Nec obstat, quòd detur opinio probabilis, non teneri Pantaleonem ad restitutionem damnorum, quæ casu fortuito, occasione mandati contigerunt, ut vidimus *supra nu.* 4. sed DD. communiter affirmant, debitum, pro quo fit compensatio, debere esse liquidum, & certum, & non sufficere opinionem probabilem, nec probabiliorem illa, quam pro se habet debitor; ut tuentur Molin. *tract.* 2. *disp.* 691. *num.* 1. Vasq. *in Opusc. de rest. cap.* 6. §. 3. *dub.* 5. *nu.* 83. Sanch. *l.* 6. *decal. c.* 3. *n.* 7. *& clarius l.* 4. *consil. c.* 1. *dub.* 14. *n.* 10. Soar. *l.* 5. *de Leg. c.* 18. *n.* 20. Villalob. *tract.* 1. *diff.* 17. *n.* 7. Castr. Palaus *to.* 7. *de Iust. commut. disp.* 1. *punct.* 16. §. 3. *n.* 6. Fagund. *l.* 7. *in* 7. *decal. precept. c.* 1. *num.* 3. & consultò 9

cap. 30.

cap. 30. *n.* 1. Card. de Lug. *proximè*, *nu.* 94. Dian. *p.* 9. *tr.* 9. *resol.* 44. & alii, quos citant. Non, inquam, obstat, quia ex *dictis nu.* 6. constat debitum esse liquidum.

10 Data tamen ea opinione probabili in oppositum, non defuerunt DD. existimantes, creditorem habentem pro se opinionem probabilem circa jus (non verò circa factum) posse uti compensatione, dummodo dentur aliæ conditiones ad licitam compensationem requisitæ. Sic apud Dian. *p.* 9. *tract.* 9. *resol.* 44. Spinol. *in Opuscul. de Elect. opin. disp. ultim. sect.* 7. Franciscus de Lug. *in principiis Theol. moralis p.* 1. *c.* 3. *q.* 13. *nu.* 100. & in hanc sententiam inclinat Card. de Lug. *cit. à n.* 99. *usque in finem sect.* in cujus fine sic: *De hoc tamen nihil volo asserere, imo libenter abstineo ab ultimo judicio, circa totum punctum, de compensatione licitè facienda, cum opinione solùm probabili: quia licèt in casibus particularibus authores id videantur admittere, ut vidimus: in communi tamen, & dum quæstionem in propriis terminis tractant, videntur id communiter negare, à quibus in re practica, non est facilè discedendum, quia fortasse illis aliquid occurrebat, quo argumenta nostra, supra posita, possint dissolvere.* Sic Cardin. à quo non multum distat alter Lugo. At in præsenti, Celsus creditor pro debito, erga Pantaleonem habet opinionem probabiliorem circa jus, & etiam circa factum.

11 Additur, quia plures dantur casus, in quibus, ex opinione probabili licita est compensatio. Primus datur in infamato injustè, qui potest, sibi compensare, in pecunia infamantis, quando alia via, sua fama non restituitur, ut defendunt Lessius *l.* 2. *de Iust. cap.* 11. *dub.* 25. *in fine*, Molin. *ibidem tom.* 5. *disp.* 59. *nu.* 5. Ledesm. 2. *par. q.* 18. *art.* 2. Joann. de la Cruz *in Direct. p.* 1. *precept.* 7. *art.* 2. *dub.* 6. *conclus.* 2. Tanner. 2. 2. *D. Thom. disp.* 4. *quæst.* 6. *n.* 150. & alii, quos refert, & sequitur Dian. 3. *p. tr.* 5. *miscell. resol.* 30. quamvis apud ipsum opposita sententia sit verior.

12 Secundus casus datur, in duobus se mutuò infamantibus, qui possunt sibi compensare, quando damnum est æquale, & alter non vult restituere; ut tenent Silvius *in* 2. 2. *D. Thom. quæstion.* 62. *art.* 2. *q.* 10. Malder. *ibidem tr.* 7. *c.* 2. *dub.* 14. & alii apud Dian. *proximè*, licèt contraria sententia sit probabilior.

13 Tertius casus datur in legato, in minus solemni testamento relicto: Nam legatarius potest in foro conscientiæ, sibi compensare, ut sustinent Granad. 1. 2. *controv.* 7. *de Leg. tract.* 3. *p.* 2. *disput.* 15. *sect.* 2. *n.* 17. Molin. *tom.* 1. *tr.* 2. *disput.* 81. *vers. Quod si hac*, & Lessius *dict. l.* 2. *c.* 19. *dub.* 3. *n.* 22. & *num.* 30. addit, etiam hæredem ab intestato, posse uti compensatione occulta, adversus eum, qui bona defuncti ex minus solemni testamento possidet, quia contraria sententia est probabilis, & se illi conformare potest. Quamvis Sanch. *l.* 4. *consil. c.* 1. *dub.* 14. *nu.* 12. Aliquibus BB. citatis, oppositum teneat, dicatque, sed non rectè, traditam sententiam probabilem non esse: ergo dato, quòd Celsus contra se habeat opinionem probabilem, poterit se conformare, & uti sua probabiliori, & quasi certa.

14 Non obstant casus adducti, quia circa illos dantur opiniones probabiles, asserentes, licitam esse compensationem; at in præsenti casu, circa quem non datur opinio probabilis, asserens, licitam esse compensationem, quamvis detur opinio probabilior, affirmans mandatorem causa mandati restituere teneri damna occasione mandati contingentia. Quod est quid diversum: Aliàs diceremus, quòd ubicunque datur opinio probabilis pro aliquo creditore, ad recuperandum suum debitum, aut rem, quam alter licitè, & bona fide possidet, posse uti compensatione. Quod est contra opinionem communem *num.* 9. *allatam.* Non, inquam, obstat, nam *num.* 10. diximus juxta opinionem probabilem, posse creditorem uti compensatione, quando pro se habet opinionem probabilem circa jus, licet illam non habeat circa factum; at Celsus pro se, & habet opinionem probabilem circa jus, & circa ipsum factum. Hoc autem diximus, ex abundantia; quia *ex dictis* §. 1. & *præsenti num.* 8. & 9. constat debitum esse certum, & liquidum, ut ex citat. Ordin. dispositione colligitur.

QUÆSTIO LXXIX.

An mandatarius in mandatis habens, omnibus mandatoris salvere creditoribus, pauperiorem in solutione præferre possit, & aliis pro rata solvere, quando integrè omnibus non est solvendo?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Potest, & debet integrè solvere pauperiori.*
3 *Sic rationabiliter mandatum exequitur.*
4 *Communis sententia.*
5 *Potest debitor graviter indigenti debitum integrè solvere.*
6 *Quando mandator formam mandati non præscripsit, mandatarius tenetur bona fide, & rationabiliter mandatum exequi.*
7 *Quando creditor ex non soluto debito, in gravem necessitatem incidit, tenetur debitor cum æquali damno debitum solvere.*
8 *In foro conscientiæ, potest debitor, solvere debitum creditori sui creditoris.*
9 *Debitor pluribus creditoribus obstrictus, si omnibus non est solvendo, potest in foro conscientiæ, primo petenti solvere.*
10 *Potest mandatarius, aliam partem pro rata aliis creditoribus distribuere.*
11 *Opposita sententia est probabilissima.*

Simplicius in Brasilia habitans multos creditores in hac civitate habebat, suo procuratori, etiam in ea existenti, mandavit, ut ex sibi debito, suis creditoribus, quos albo designavit, solveret. Felix cùm ex eo debito, omnibus creditoribus non esset solvendo, partem debiti pro rata, inter creditores distribuere volebat; & alteram integrè solvere debitum Faustino, ex creditoribus pauperiori, gravi necessitate oppresso, in quam ceciderat, ob debitum hoc, suo tempore non solutum, à suo statu: nam ex artifice plures habens mercenarios, alterius artificis mercenarius factus fuit. Addit Felix, nullum ex dictis creditoribus esse privilegiatum, nec habere hypothecam tacitam, aut expressam, nec generalem, aut specialem. Quæritur, An modo dicto creditoribus solvere possit? 1

RESOLUTIO.

Quod attinet ad primum, de solvendo integrè debitum Faustino, ex creditoribus pauperiori? Respondeo, posse, & debere, ut ex sequentibus rationibus ostendo. 2

Prima est, nam quando mandatarius formam mandati à mandatore præscriptam servare nequit, tenetur facere, quod facere debebat in præsenti ipse mandator, ne irrationalis, & iniquus censeatur; nam mandatum debet esse de re rationabili, & licita, & non de illicita, & irrationabili, ut habetur *l. Si remunerandi*, §. *Si passus*, ibi: *Rei turpis nullum est mandatum*, *ff. Mandati*, & §. *Illud quoque*, *Inst. eod. tit.* & DD. Molin. *de Iust. to.* 2. *disp.* 550. *in princip.* Rebell. *de Obligat. just. part.* 2. *l.* 17. *quæst. unic. num.* 6. Laym. *in Theolog. moral. l.* 3. *sect.* 5. *tract.* 4. *cap.* 26. *num.* 4. & omnes: sed Felix formam mandati à Simplicio præscriptam, servare non poterat, quia eo debito non erat omnibus creditoribus solvendo; ergo id gessit, quod Simplicius gerere debebat in præsenti, ne irrationalis, & iniquus censeretur. 3

Quòd verò Simplicius, si esset præsens, ita distribuere debebat illud pecuniæ à Felice sibi debitum; probatur, nam quando debitor omnibus creditoribus non est solvendo, potest, & debet restituere integrè totum debitum creditori pauperiori, in gravi necessitate constituto, & non creditoribus similem necessitatem non patientibus, sic cum communi sententia Lessius *de Iust. l.* 2. *cap.* 15. *dub.* 7. *num.* 46. Cardin. de Lug. *de Iust. disput.* 20. *sect.* 7. §. 3. *num.* 158. *in fine*, Vasq. *in Opusc. de Restit. cap.* 11. *dub.* 4. *numer.* 92. Castr. Palaus *tom.* 7. *disput.* 1. *de Iust. commut. punct.* 18. §. 20. *num.* 2. ubi ex Vasq. citat. sic: *Si pauper ita gravi necessitate premitur, ut ipse creditor dives succurrere ex misericordia debe-* 4

deberet ea parte, quæ sibi debita est, optime potes, & debes integrè ei debitum solvere, quia in ea solutione nullam creditori irrogas injuriam, sed potius ejus negotium geris, præstans, quod ipse facere tenebatur. Sic Palaus: sed Faustinus, ita gravi necessitate premitur, ut ob suum debitum ooo solutum, constrictus fuisset, à suo statu artificis cadere, & mercenarii munus exercere: ergo.

5 Addo, ea præcisa gravi necessitate, docere D. Thom. *in Opuscul.* 73. *cap.* 18. Medin. *Cod. de Restit. quæst.* 2. *nu.* 5. Emmao. de Sa *verb. Restitutio, numer.* 60. Laym. *l.* 3. *Summ. sect.* 5. *tract.* 2. *cap.* 11. *num.* 7. Salon. *quæst.* 62. *art.* 8. Rebell *part.* 2. *l.* 2. *quæst.* 19. *numer.* 13. Clavis Regia *l.* 10. *tract.* 5. *cap.* 10. *numer.* 36. Attagon. *quæst.* 62. *art.* 8. *propendet*, Molio. *tract.* 2. *disp.* 536. *in fine*, probabile, inquit, Lessius *citat.* & Dian. *par.* 11. *tract.* 3. *resolut.* 21. posse debitorem debitum integrè solvere pauperi, graviter iodigenti; quia lex charitatis, & misericordiæ id videtur permittere: sed Faustinus est pauper graviter indigens, ot constat ex dictis: ergo illi potest Felix maodatarius, & debet illi integrè suum debitum tradere.

6 Confirmatur *supradicta ratio*; nam quando mandator formam maodati non præscripsit, maodatarius tamen bona fide, ac rationabiliter gerit; mandator ei obligatur actione mandati, ot dicitur *l.* 3. *& l. Si quis pro eo, ff. Mandati*, & Rebell. *cit. l.* 17. *quæst. unic. de mandato numer.* 9. Sed Simplicius, licèt formam mandati præscripserit, designans, qui integrè solvendi eraot; cùm non prævideterit suo debito, non esse omnibus solvendo, aliud io mandato non præscripsit: ergo ac si formam maodati non præscripserit, potest Felix bona fide, ac rationabiliter agere, solveodo integrè debitum Faustino in gravi existenti necessitate; aut saltem, ut DD. proximè, solveodo pauperi graviter indigenti, quin Simplicius mandator adversus illum, actionem mandati possit habere.

7 Secuoda ratio: quia Faustinus in gravem oecessitatem cecidit, ob suum debitum noo solutum, ut constat *ex numer.* 1. sed Simplicius tenebatur id debitum solvere, etiam cum æquali damno, ne in eam necessitatem veniret, ut cum Medin. Sot. Navarr. Banes, Petr. Navar. Sa, Laym. sustinent Bonacio. *tom.* 2. *disp.* 1. *de Rest. in gener. quæst. ultim. punct.* 1. *numer.* 19. Castr. Palaus *tom.* 7. *disp.* 1. *de Iust. commut. punct.* 17. §. 3. *numer.* 5. Tambur. *l.* 8. *decal. tract.* 4. §. 9. *numer.* 2. & omnes, ne Faustious à suo statu ceciderit; & etiam in casu, quo Simplicius magnum lucrum reportaret, ex retentione talis debiti, ut eum communi teoet Castr. Palaus *proxime* §. 4. *numer.* 1. Sed Faustious, ex restitutiooe non facta, adhuc in eo statu persistat io eo, tenetur Felix mandatarius, loco Simplicii, integrè suum debitum restituere: ut prudenter, & rationabiliter maodatum gerat Simplicii, quando aliud in forma mandati, non præscribitur.

8 Tertia ratio: quia omoi præciso mandato, potest Felix debitor Simplicii, in foro conscientiæ Faustioo solvere integrè suum debitum. Ratio est, quia communiter defendunt DD. posse in foro conscientiæ debitorem, solvere debitum creditori, sui creditoris. Sic Silvest. *verb. Solutio, quæstion.* 4. Angel. *ibi dict. numer.* 13. Joann. Medio. *de Restit. quæstion.* 3. *causa* 5. Petr. Navarr. *l.* 4. *de Restit. cap.* 2. *numer.* 20. Less. *l.* 2. *de Iust. cap.* 16. *numer.* 60. Laym. *in Summ. l.* 3. *sect.* 5. *tractat.* 2. *cap.* 9. *numer.* 8. Castr. Palaus *citat. punct.* 28. §. 10. *numer.* 2. ergo poterit Felix debitor Simplicii, nulla facta meotione mandati, iotegrè solvere debitum Faustino, Simplicii creditori.

9 Quarta ratio: Cùm enim Felix omnibus Simplicii creditoribus noo sit solvendo, ut in forma mandati præscriptum fuerat, poterit mandatum Faustino detegere; & eum admooere, ot peteret suum debitum, nam data petitione, aliis creditoribus eum præferre poterit, juxta sententiam multorum DD. quos adduximus *infrà quæstion.* 80. *numer.* 6. quia nullus eorum est privilegiatus, ut mox dicetur. Nec juxta eam sententiam, potest esse absurdum, admooere unum ex creditoribus, ut prius petat; quia unicuique licitum est consulere id, quod licitè potest facere; & sicut advocatus, & procurator potest admonere, & consulere creditori, quod petat prius, ut aliis præferatur creditoribus, sic etiam poterit ipse debitor, ut amicus, dicere ei: *Ego te non petente, non possum, te petente, tibi prius solvere possum.* Hoc enim est, solùm declarare, quod ei leges, & DD. conceduot. Sic inquit, Cardin. de Lug. *dict. disp.* 20. *sect.* 7. *numer.* 174. data ea sententia, quam dicit probabilem, quamvis contrariam teneat *a numer.* 171. Nec in hoc procedendi modo, datur aliud ineonveniens, scilicet, quòd Felix eorum creditorum oon sit debitor; nam quoad quotam sui debiti, jam ex mandato Simplicii, factus est debitor.

10 Quod attinet ad secundum, de solvendo aliis creditoribus à Simplicio designatis pro rata? Respondeo cum communiori, & veriori senteotia, posse Felicem, eam en modo facere distributionem. Ratio est, quia inter creditores personales (quales sunt omoes à Simplicio designati, ut dicitur *numer.* 1.) oulla conceditur temporis prælatio. Unde quando debitor noo est omnibus solveodo pro rata fieri potest divisio. Hæc sententia in ipso jure civili fundatur *l. Privilegia, ff. de privil. credit. l. Si hominem, §. ult. ff. deposit. l. Pro debito C. de bonis author. judic. possid.* Illam defendunt *in l. Pro debito citat.* D. Anton. 2. *part. instr. tract.* 2. *cap.* 7. §. 3. Molin. *tract.* 2. *de just. disp.* 546. *prope finem*, Lessius *l.* 2. *de just. cap.* 15. *num.* 18. Vasq. *in Opusc. de restit. cap.* 11. *dub.* 2. *numer.* 49. Silvester. Navarr. & alii, quos affert, & sequitur Castr. Palaus *disp.* 1. *de just. commut. punct.* 18. *nu.* 5. Azor. Regin. Banes, Attagon. & alii, quos refert, & sectatur Bonac. *disp.* 1. *de restit. qu.* 8. *punct.* 2. *n.* 18. *&* 19.

11 Fateor sententiam oppositam esse probabilissimam; funditurque in illa regul. *Qui prior*, 54. *de Regul. jur. in* 6. & Gloss. ibi, illam intelligit, etiam de prælatione servanda inter creditores, qoando res venduntur, ut illis satisfiat. Et cùm hæc dispositio sit juris Canooici, potuit S. Pontifex id corrigere. Et illam docent Soar. *in Opusc. de Iust. sect.* 3. *numer.* 7. Sa, Valent. Gabr. Medin. Salon. apud Rebellum 2. *part. de oblig. just. quæst.* 19. *numer.* 11. ubi eam sequitur Card. de Lug. *dict. disp.* 20. *de just. sect.* 7. *num.* 146. *in fine*. At cùm seotentia *præcedenti num. allata* sit communior, & verior, & in praxi admissa, & nitatur obligationibus personalibus; ad personam pertinet solvere pauperiori, & illi, qui prius petit sui debiti solutiooem, & alia pro rata aliis creditoribus solvere, & illam in præsenti casu Felix amplecti potest.

QUÆSTIO LXXX.

An accipiens pecuniam pro separatione à janua domus, in quo furtum committendum erat, teneatur ad restitutionem pecuniæ acceptæ, & damni in ea domo commissi?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Tenetur, si ea pecunia erat ex eo furto ibi commisso.*
3 *Si erat ex bonis, seu pecuniis ipsius furti non tenetur post furtum commissum.*
4 *Pactum de taciturnitate sub pecunia, post furtum commissum, pecunia debetur.*
5 *Omni præciso periculo, pecunia accepta post peccatum non debetur.*
6 *Dominicus ob damnum domino domus illatum non debet restitutionem.*
7 *Dominicus positivè non concurrit ad furtum.*

1 PErgens Stephanus ad furtum committendom in certa domo incidit in Domioicum, prope eam domum sedeotem; cui soæ iniquæ actionis manifestavit intentum, promittens illi quinque super viginti aureos, si ab eo loco amoveretur. Quæritur 1. Ao teneatur Dominicus ad restitutionem illius pecuniæ? 2. An teneatur ad restitutiooem damni illati per furtum domino domus?

RESOLUTIO.

2 Quod attioet ad primum, respondeo cum distioctione; Si ea pecunia promissa erat ex furto, io ea domo commisso, teoetur Dominicus eam domino domus restituere. Ratio est, quia ea pecunia erat pars furti commissi: ergo domino domus restitui debet. Ita ut certum docent DD. de accipiente partem furti commissi, ne impediret latronem

nem à furto committendo, propter eandem rationem, Bonacin. *tom.* 2. *disp.* 1. *de restit. in genere quæst.* 2. *punct.* 11. *n.* 13. Card. de Lug. *disp.* 19. *de just. sect.* 13. *n.* 102. Dian. 3. *p. tract.* 6. *resol.* 58. Tamburin. *l.* 8. *decal. tr.* 4. *c.* 2. *§.* 6. *n.* 7. & alii quos citant.

3 Si tamen ea pecunia non erat pars furti commissi, sed ex bonis ipsius latronis; probabilius existimo non teneri Dominicum eam latroni Stephano restituere (nam domino domino domus eam restituere non tenetur, ut ex se patet.) Ratio est, quia ex charitate tantùm, & non ex Justitia tenebatur, ab eo loco, in quo erat, amoveri: obligatio autem restitutionis, non ex virtute charitatis, sed justitiæ debetur. At ante furtum commissum, tenebatur eam non accipere pecuniam, & ab eo loco non amoveri; at post furtum commissum ad eam restitutionem non tenetur: sicut non tenetur fœmina post peccatum fornicationis commissum, quamvis teneretur, ante illud commissum pecuniam acceptam restituere, & desistere à contractu inito, quem absque peccato implere nequit. Ita cum Sot. Navarr. & Lessio, Card. de Lug. *cit. n.* 103. *&* 104. Tamburin. *proximè*, loquentes de accipiente pecuniam à fure de suis propriis bonis, ne illius furtum impediret. Sic contigit in præsenti casu, in quo data fuit pecunia Dominico, ut à loco, in quo erat, amoveretur; & si amoveri noluisset, furtum non committeretur.

4 Nec obstat primò: nam si Stephanus eam pecuniam Dominico dedisset, ut taceret, tenebatur Dominicus eam pecuniam Stephano latroni restituere, etiam post furtum commissum, ut tradunt Molin. *to.* 3. *tract.* 2. *disp.* 735. *n.* 3. & Bonacin. *dict. num.* 13. *vers. si verò*: Sed Stephanus fur ex pacto, ut Dominicus ab eo loco amoveretur, dedit dictam pecuniam: ergo post furtum commissum illam tenetur restituere. Non, inquam, obstat, quia respondetur concedendo majorem, contra Cardin. de Lug. *citat.* & etiam minorem, & negando consequentiam. Dispar ratio est: quia pactum de taciturnitate (ut supponunt citat. Doctores) est perpetuum, numquam scilicet, detegendi illud crimen, sed permittendi perpetuo illam injustitiam; cum verò Dominicus in eo casu, sub peccato mortali ex charitate teneatur curare, ut Stephanus damnum illatum restituat, & si id ad effectum reducere non possit, teneretur furtum detegere. Unde sequitur, illam pecuniæ acceptionem de peccato futuro, fuisse nullam, ut ipsum pactum. Sicut nulla est pecuniæ acceptio, & contractus nullus, quo fœmina se obligavit sui corporis facere copiam in futurum, vel quoties alius voluerit. Et sicut hæc tenetur pretium acceptum restituere, & contractum rescindere; quia est de peccato in futurum patrando, sic etiam qui contractum iniit de taciturnitate perpetua, tenetur pretium reddere, & contractum rescindere. At in præsenti casu acceptio pecuniæ pro amotione ab eo loco non erat deducta in pactum, ut esset perpetua, sed tantùm pro eo tempore, quo furtum ab Stephano committebatur. Quare bene sequitur, post furtum commissum, eam pecuniam à Dominico retineri posse.

5 Nec obstat secundo, Dominicum per amotionem ab eo loco, in quo erat sedens; nulli se periculo, nec res suas exposuisse: sed ille solus est pretio dignus, qui in se, rebusque suis subit periculum, ut inquit Molin. *citat.* de eo, qui sua taciturnitate nulli se periculo, aut res suas exposuit: ergo idem de Dominico dicendum. Non, inquam, obstat, quia respondetur, negando minorem, cum Cardin. de Lug. *citat. numer.* 104. *vers. Tertiò*, contra Molin. quia necessarium non est, ut amovens, aut tacens, se, aut res suas periculo exponat, ut pretium accipere, vel retinere possit: nam sufficit, quòd ex charitate teneatur impedire furtum, ab eo loco non se amovendo; sic enim magnum subit damnum, contra suam conscientiam, nec aliud consideratur; nam secluso peccato, parvum damnum meretrix ex fornicatione suscipit, & falsus testis à testimonio ferendo, & tamen uterque post peccatum commissum pretium retinere possunt, sic in præsenti casu. Vide Card. de Lug. *cit. dict. n.* 104.

6 Quod attinet ad secundum; Respondeo non teneri Dominicum ad restitutionem furti domino domus illati. Ratio est, quia non tenebatur ex officio ab eo loco amoveri, sed tantum ex charitate: at obligatio restitutionis, non ex peccato, contra charitatem, sed contra justitiam oritur. Non enim ex acceptione pecuniæ, pro amotione ab eo loco, contra justitiam peccavit; nam si absque acceptione pecuniæ, ab eo loco, se amovisset, eodem modo Stephanus furtum commisisset: ergo ex pecunia acceptata, contra justitiam non peccavit. Sic de eo, qui furtum non impedivit, quod ex officio impedire non tenebatur, tradunt cum Soto, & Navarr. Cardin. de Lug. *cit. num.* 102. Tambur. *proximè num.* 6. ergo idem de præsenti casu dicendum.

Nec obstat dicere, Dominicum ad furtum domino domus illatum positivè concurrisse his actionibus; prima, amotione ab eo loco, in quo erat: si enim ab eo non amoveretur, fur, eo præsente, non auderet ingredi domum ea parte, qua ingressus fuit. Secunda, acceptata pecunia; nam si eam non accepisset, fur non committeret furtum; quia ex acceptata pecunia, & petita; & amotionem à loco, & securitatem promisit; & DD. citandi dicunt, teneri, tacentem damnum illatum domino restituere, ex acceptata pecunia, securitatem ad furtum præbente. Petr. Navarra *l.* 3. *de restit. cap.* 4. *num.* 132. Salon. *pag.* 272. Less. *l.* 2. *de just. cap.* 15. *dub.* 10. *numer.* 68. Dian. 3. *part. tract.* 6. *resol.* 58. ergo etiam tenebitur Dominicus ex amotione à loco, & ex securitate ob pecuniam promissa. Non, inquam, obstat, quia Dominicus iis actionibus ad furtum positivè non concurrit: si enim in eo loco, non esset, ad furtum positivè non concurrebat: ergo nec etiam amovendo se ab eo loco, propter pecuniam; nec ob securitatem ex pecunia acceptata, concursus fuit positivus, quia si ex precibus fuisset promissa, concursus non esset positivus: ergo nec ex pecunia: ergo cùm non concurrerit positivè ad damnum illatum, non tenetur. 7

QUÆSTIO LXXXI.

An uxor mortuo marito, teneatur privignæ, jam dote soluta, restituere, quæ sibi à marito donata fuerunt?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Uxor defuncti filiastra, amplius tradere non tenetur.*
3 *Fines debiti excessit.*
4 *Alia poterat sibi retinere.*
5 *Donationes uxori à marito in vita facta, si in vita non revocentur, per mortem confirmantur.*
6 *Conditiones ad has donationes, intervenerunt.*
7 *Donatio uxori facta non fuit simplex, & pura.*
8 *Obsequia ab uxore marito facta, remuneratione erant digna.*
9 *Donationes remuneratoriæ diminutionem non patiuntur.*
10 *Nec dubium ingerit, filiam esse hæredem necessariam.*
11 *Non requiritur publica, ad conventiones inter patrem, filios, & uxorem scriptura.*

Salvator vidicus filiam unicam matrimonio collocavit, dotem illi constituens trecentorum millium regalium Lusitanorum; & statim illi ducenta, & quinquaginta millia tradidit. Non post multum temporis, secundas nuptias cum Maria quadraginta trium annorum celebravit, ex qua nullos suscepit filios. Continua infirmitate, & morbis incurabilibus laborabat; uxorque amore, cura, & solicitudine, nulli parcens labori, obsequium præstabat. Hæc ab illo catenam auream, valoris decem millium regalium petiit, & obtinuit. Ipseque Salvator in utriusque vita residuum dotis dictæ solvit. Post illius obitum ab intestato, dictæ filiæ quadraginta supra quinque millia regalia tradita sunt, manentibus uxori Mariæ septuaginta supra quinque; quia maritus in vita illi excessum omnium suorum donaverat bonorum, qui dote soluta, superarat. Considerabatur, dictam filiam immediate bonorum suæ matris, cujus hæres extiterat, esse dotatam; & extra legitimam à patre debitam, plus habere non posse, quam illa, quæ sibi à patre, dum vitam agebat, donata fuerant, sive partitiones tempore, quo dos fuit constituta, fierent, sive post mortem parentis, juxta *Ordin. Reg. l.* 4. *titul.* 97. *§.* 4. Nec dicta filia, aut ejus maritus aliud intentarunt, nolentes ad collationem, cum dote recepta, venire, juxta Ordin. 1

citat.

citat. §3. quando dos, nec legitimam, nec tertium excedit. Nec uxor Maria eos provocavit. Quæritur, An Maria tuta conscientia, esse possit, cum eo residuo suæ medietatis, eo quòd Salvator suus maritus ante mortem sibi dixerat, quod post suam mortem cum omnibus domi contentis, clauderetur; & suæ filiæ nihil traderet, quia abundè, & affluenter illi ab eo donatum est?

R E S O L U T I O.

2 Respondeo, posse Mariam esse in conscientia tutam, suæ privignæ non plus tradendo, ut ex sequentibus rationibus certò constat. Prima, nam dos jam integrè erat soluta, ampliusque non debetur. Secunda, quia quamvis filiastra sit hæres legitima, & necessaria medietatis bonorum sui parentis defuncti ab intestato, cùm Maria ipsius parenti nupserit, per chartam medietatis bonorum, juxta Regni consuetudinem, ut dicitur *Ordin. Reg. l. 4. tit. 46.* & in acervo bonorum tempore mortis mariti, centum supra viginti millia regalia reperiebantur; & si huic acervo bonorum quinquaginta millia regalia adduntur, quæ post matrimonium consummatum, doti adhuc integrè non completæ, soluta fuerunt; quod debitum Maria ignorabat quando cum Salvatore matrimonium contraxit, illi ex eo acervo debebantur quinque supra septuaginta millia regalia; ut colligitur ex *Ord. Reg. l. 4. tit. 95. §. 4.* & docent Molin. *tract. 2. disp. 422. Vers. item si aliquis*, Gama *decis.* 366. *numer.* 6. Rebell. *de obligat. just. 2. part. l. 6. quæst. 2. n. 1.* Valasc. *consult.* 118. *n.* 10. *& de partit. cap.* 23. *à nu.* 11. Petr. Barbos. & alii, quos refert, & sequitur Emman. Barbos. *in Remiss. ad citat. ord. num.* 1. Addit Molin. *citat.* hæc verba: *Illud adderem, quia ita debitor extitisset, nec illud detexisset ante matrimonium contractum, teneri alteri conjugi ad damna, & decrementa, etiam lucri cessantis, quæ ea de causa fuerint subsequuta*, Sic Molin. Et Mariæ damnum, decrementum, & lucrum cessans subsequutum fuit; nam Salvator ad solvenda ea quinquaginta millia regalia, ex dote debita, fundum vendidit; & ultra hæc ipsa Maria filiastræ tradidit, post mortem sui mariti, ex eo bonorum acervo quadraginta, supra quinque millia regalia; & pro sua medietate residuum sibi assumpsit, scrupulosa manens,
3 quia adhuc in sua medietate dabatur excessus quindecim millium regalium; at excessit fines debiti, ut ex dictis constat, & constabit ex dicendis.

4 Tertia ratio, quia mentione non facta de dicto debito, adhuc Maria illa quindecim millia regalia suam bonorum medietatem excedentia, retinere poterat. Ratio est, quia illa, per donationem mariti, illius morte sequuta, fuerunt acquisita; & tertium de quo maritus testari, aut disponere poterat, non excedebant: ergo ea donatio pro foro conscientiæ, valida erat.

5 Nec obstat dicere, eam donationem fuisse irritam, utpote factam per maritum uxori; nam ex ipso jure, & DD. constat, donationes inter conjuges esse prohibitas, ac si à principio non valerent; ex jure *in l. 1. & per totum Cod. & ff. de donat. inter virum, & uxor.* & DD. cum pluribus Castr. Palaus *tom. 7. disp. 2. de just. commut. punct. 25. §. 1. num. 1.* & Fragos. *tom. 3. disp. 4. §. 1. nu. 1.* Non, inquam, obstat, quia respondetur primò, eas donationes, nec revocari, nec irritari; si post factas, ex illis filius non nascatur, ut habetur in *Ordin. Reg. l. 4. titul. 65. in principio.* Respondetur secundò, eas donationes, si in vita non revocentur, per mortem confirmari, dummodo filii suam necessariam habeant legitimam, expressè habetur *Ordin. Reg. cit. §. 1. & 2.* Addo ex eadem *Ordin. §. 3.* eas donationes, in vita posse esse validas, si ex illis, nec vir, nec uxor facti sint ditiores, aut pauperiores, nec filiis legitimæ necessariæ deficiant. Et quòd hæ donationes morte confirmentur tradunt DD. communiter. Videantur Castr. Palaus *cit. §. 2. per totum*, Fragos. *proximè à num. 6. Vers. Dictum est*, & alii, quos citant. Sed post donationes factas à Salvatore suæ uxori Mariæ, nulli eis nati sunt filii, nec in vita sunt revocatæ, nec filiæ legitimæ dos, & legitima necessaria defecit: potest ergo Maria illud residuum, tuta conscientia retinere.

6 Scio, aliquos DD. communi consensu, ad confirmationem hujus donationis, quatuor requirere conditiones, quæ in præsenti casu intervenerunt. Prima, ut in vita donantis detur realis traditio rei donatæ. Quæ data fuit; nam Maria in vita Salvatoris sui viri catenam auream accepit, & retinuit, & alia bona per illa verba donata: *Quod cum omnibus bonis in ea domo contentis clauderetur, & sua filia nihil traderet, quia abunde, jam ab eo illi donata sunt.* Secunda, quòd conjux donans, præmoriatur. Sic contigit. Tertia, ne donans in vita donationem revocaret. Ex dictis constat. Quarta, ut donatio quingentos aureos sine insinuatione non excedat, ut expressè habetur *Ordin. Reg. cit. dict. §. 1.* Et non excessisse, patet ex dictis. De his vide Castr. Palaum, & Fragos. *loco citat.* plures adducentes, & Molin. *tract. 2. disp. 289. vers. Illud observa, & sequentib.* Tamburin. *l. 8. de matrim. tract. 7. cap. 2. §. 1. num.* 22.

Quarta ratio, qua ostenditur dictam donationem fuis- 7
se validam, est; quia non fuit pura, & simplex, de qua loquuntur leges, & DD. Castr. Palaus *citat. dicta disput. 2. punct. 25. §. 7. num. 1.* cum pluribus latè citat. Sed fuit donatio remuneratoria: quia Maria in ea continua Salvatoris infirmitate, illi amore, & cura medebatur, & inserviebat, ac si esset, non conjux, sed ancilla; Et donatio hac de causa exhibita, statim est valida. Sic Sanch. *l. 6. de matrim. disput. 6. à num. 2.* Rebell. *de obligat. just. par. 2. l. 6. quæst. 13. numer. 2. & l. 1. q. 8. numer.* 45. Fragos. *dicta disp. 4. §. 1. n. 9. vers. Secundò valet*, Tamburin. *proximè à n.* 20. & alii plures, quos affert Emman. Barbos. *in Remiss. ad cit. §. 3. Ordin. l. 4. tit. 65. n. 5.*

Nec obstat, dicere, ea omnia obsequia, seu servitia à 8
Maria suo marito in iis ægritudinibus præstita esse debita: quia non erant divites, & ancillam, aut famulam habere non poterant, & in his circunstantiis ad ancillæ, seu famulæ ministeria Maria tenebatur. Non, inquam, obstat, quia respondetur cum Sanch. *citat. num. 14. Vers. similiter*, ibi: *Similiter erunt obsequia remuneratione digna, licet alias debita, si essent impensa diutissime, & magna cura, ingravi, & longa ægritudine patris, vel viri, &c.* Quid clarius ad præsentem casum. Vide etiam Castr. Palaum *citat.*

Ex his collige, remunerationem in præsenti casu pas- 9
suram non esse diminutionem ad legitimam integrandam, nisi prius fiat in tertia bonorum diminutio, ut habetur *Ordin. citat. §. 3.* & apud Rebell. & Emman Barbos. *locis citat.* & Dian. *part. 1. tract. 8. resol. 84. citatis* Ortis, Homob. Fernand. Et Rodrig. asserit, posse parentem, donationibus remuneratoriis, filiorum legitimas minuere. Nec præsens remuneratio excessit merita à Maria præstita; nam obsequia per plures durarunt annos; & donatio viginti, aut triginta millia regalia non excessit. Videatur Sanch. *dict. disput. 6. à num. 6. usque ad* 10. Ex his tribus rationibus apertè constat, Mariam in nihilo suæ filiastræ esse debitricem; imo potius filiastra plus accepit, quam accipere debebat.

Nec adhuc obstat, *Salvatorem* ab intestato mortuum 10
fuisse, habentem filiam legitimam, sui hæredem necessariam, & in his terminis illi debebat fieri restitutio medietatis bonorum ad patrem pertinentium: ergo Maria nullum residuum sibi poterat appropriare. Non, inquam, obstat, quia respondetur, juxta dicta, secunda ratione *n.* 2. Mariæ non remansisse medietatis bonorum residuum. Et juxta tertiam *num.* 4. valida fuit donatio bonorum Mariæ à Salvatore facta, quæ absque testamento, in foro conscientiæ erat valida; vide dicta *supra q. 64. à n.* 3. Et juxta quartam rationem *n.* 7. etiam constat; nihil deberi filiastræ, in utroque foro, & maximè in foro conscientiæ, quod consultò postulatur, & non aliud.

Nec denique obstat, dicere, eam donationem fuisse 11
nullam, quia scriptura publica, ad illam non intervenit, quæ requirebatur juxta *Ordinationem Reg. l. 3. tit. 59. in principio.* Non, inquam, obstat, nam Ordin. illam requirit, quando donatio, in mobilibus sexaginta millia regalia superat, at præsens illa non attingebat. Addo, scripturam publicam non requiri ad conventiones inter patrem, & filios, & uxorem, & virum, ut dicitur *citat. Ordin. §.* 11.

QUÆ.

QUÆSTIO LXXXII.

Quantum teneatur restituere Parochus febri quartana laborans, certis diebus per triennium non residens?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Obtenta à Prælate licentia in scriptis, potest ab Ecclesia abesse, & probabile est, sufficere, si ore tenus concessa.*
3 *Non obtenta licentia, probabile est non teneri ad restitutionem pro tempore bimestri à Concilio concesso, probabilius oppositum.*
4 *Absens à Parochia, ea de causa, post tempus à Concilio designatum, bona fide sine licentia; probabile est, nec culpam, nec pœnam incurrisse.*
5 *Opposita sententia fundamentum dissolvitur.*
6 *Extra tempus à Concil. designatum, absque licentia absens, pro rata ad restitutionem tenetur.*
7 *Non excusatur à Residentia ex causis assignatis.*
8 *Non tenetur ad restitutionem fructuum industrialium.*
9 *Tenetur tantum ad restitutionem fructuum, Residentia correspondentium.*
10 *Restitutioni, ex non residentia, debita non satisfacit expensis factis, in ædificatione domus Residentia.*
11 *Pro singulis annis duo menses designantur, & non pro omnibus simul.*
12 *Non satisfacis pro exhibitis jussu visitatoris, etiam si sint supervacanea.*
13 *Restitutio debita, pro non residentia, non fit consanguineis pauperibus alterius Parochia.*
14 *Bona fides à restitutione liberat.*
15 *Per Bullam, non fit compositio, circa fructus debitos à non residentibus.*
16 *Habetur in ipsa Bulla, & DD.*

1 DOnatus febri quartana laborans, per tres vices in triennio, in sua parochia non resedit, ultra bimestre à *Concil. Trid. sess.23. de reform. cap.* 1. concessum. In primo de licentia Prælati, per mensem. In secundo, per dies viginti; in tertio, per duodecim dies, in utroque absque Prælati licentia. Quæritur 1. An pro absentia dictorum dierum, in illo biennio ultra duos menses à jure concessos, ex redditibus, quos suos non fecit, teneatur pro rata restituere? 2. An pro restitutione sufficiant expensæ in domo Residentiæ ædificandæ factæ, computatione facta cum illis, qui duas decimarum partes recipiunt, ille tantùm tertiam recipiens? 3. An compensare possit tempus absentiæ unius anni, cum altero, in quo non abfuit, providendo sibi, ex duobus mensibus à jure concessis? 4. Si compensare sibi possit, in dictis diebus absentiæ cum impensis factis, mandatis visitatorum, rerum supervacuarum? 5. An ex fructibus non factis ex non residentia, consanguineis pauperibus ex altera Parochia, subvenire possit? 6. An bona fides eum à restitutione liberet? 7. An super ipsos fructus, per Bullam Cruciatæ, se componere possit?

RESOLUTIO SUMMARIA.

2 Respondeo, potuisse Donatum, licentia in scriptis à suo Prælato obtenta, abesse à sua Parochia, ex causa quartanarum; ut communiter sentiunt DD. Bonac. *volum.* 1. *tract. seu disput.* 5. *de oner. & obligat. benefic. punct.* 1. *nu.* 1. Castr. Palaus id supponens *tom.* 3. *tract.* 13. *disp.* 5. *punct.* 5. *num.* 3. *versus finem*, Barbos. *de potest. Episc. p.* 3. *alleg.* 53. *num.* 90. *in fine, & in Collect. ad Trident. cit. dict. sess.* 23. *de reform. c.* 1. *n.* 56. Abreù *de Paroch. l.* 3. *c.* 7. *n.* 44. & omnes. Et quamvis licentiam non in scriptis, sed ore solum obtinuerit, probabile est, pro foro conscientiæ sufficere, ut inquit Bonacin. *cit. punct.* 14. *num.* 12. *in fine, & punct.* 5. *num.* 17. & Lessius *l.* 2. *de just. cap.* 34. *dub.* 29. *num.* 158. licet oppositum teneant Sanch. *l.* 6. *decal. cap.* 16. *n.* 31. *in fine*, & alii communiter.

Donatus licentiam, pro secunda, & tertia vice, non 3
obtinens, ad restitutionem absentiæ bimestri, à Concil. concessæ, non tenetur. Sic Bonac. *cit. punct.* 4. *num.* 9. & pluribus relatis, Castr. Palaus *proximè punct.* 5. *n.* 3. quamvis oppositam sententiam, dicat, omnino securam. Eamdem nostram resolutionem tuentur Barbos. *de potest. Episc. cit. dict. alleg.* 53. *num.* 23. *& in Collect. ad cit. cap. Trident. num.* 22. cum pluribus, Abreù *citat. cap.* 6. *n.* 36. Opposita sententia est communissima, ut videre est apud *citat.* maximè apud Castr. Palaum. Illam defendunt Sanch. *l.* 3. *de matrim. disp.* 3. *num.* 11 *Vers. Hoc autem*, & alii plures apud ipsum.

De aliis vero diebus, quibus post bimestre abfuit, existi- 4
mans bona fide, se habuisse legitimam causam ad eam absentiam, quia aderat eadem, quæ dabatur, quando prima vice, per mensem à Prælato fuit dispensatus; majus dubium est? Dicendum tamen existimo probabile esse, in foro conscientiæ, nec culpam, nec pœnam amissionis fructuum incurrisse, sicut illa non incurreret, professionem fidei non emittens, ut tenet Garcia *de benef. part.* 3. *cap.* 2. *n.* 36. Vide *dicenda q. seq. in fine.*

Nec obstat Castr. Palaus *dict. punct.* 5. *num.* 5. cum Garcia 5
proximè num. 34. asserentes, absolutè non posse Parochum ultra bimestre, absque licentia abesse, etiam si causa absentiæ sit notoria: tum quia non potest ultra bimestre vicarium designare; tum quia à Concilio cavetur, ne absque gravi necessitate, licentiam ultra bimestre in scriptis, & gratis concedendam, obtineat. Non, inquam, obstat, prima ratio Castr. Palai, quia si Parochus potest pro bimestri vicarium designare, ut inquit *dict. punct.* 5. *n.* 3. etiam illud designare poterit, per viginti, aut duodecim dies ultra bimestre: sufficit ergo, quòd in sua absentia Parochus substituat sacerdotē generaliter approbatum, ad audiendas confessiones omnium personarum, in ea Diœcesi, & territorio, ut, ait Abreù *cit. cap.* 8. *num.* 62. ibi: *Si tamen teneamus sententiam probabilem, de qua capit.* 6. *quod ad absentiam ordinariam duorum mensium, non sit necessaria licentia Episcopi; etiam credo, non requiri, quod substitutus ab Episcopo approbetur; dummodo alias approbatus sit ad excipiendas confessiones in ea Diœcesi, vel territorio. Quia Concil. ait: Quandocumque eos causa prius per Episcopum cognita, & probata abesse contigerit, vicarium idoneum ab ipso Ordinario approbandum cum debita mercedis assignatione, relinquant: ergo si dicamus ad absentiam duorum mensium, non requiri Episcopi licentiam, causa prius cognita, & probata per ipsum; etiam non requiretur, quod ipse Vicarium idoneum approbet, cum Concil. id requirat, quando Episcopus causam cognoscit, & approbat.* Sic Abreù. Et sane rectè. Vide etiam *numer.* 63. ubi hoc implicat. Et cùm Donatus, in designando sacerdote universaliter approbato ad excipiendas omnium confessiones in illa Diœcesi, culpam nec pœnam incurrerit. Ad aliam rationem Castr. Palai, jam ex Garcia adductam, patet solutio. Ex dictis ad casum præsentem, constat resolutio. Si tamen Donatus adhuc angitur scrupulis, quia in sententia opposita pro rata debet restituere fructus, quos suos non fecit, in absentia illorum triginta, & duorum dierum in uno, & altero anno, jam ad sua quæsita respondeo.

RESOLUTIO SPECIALIS.

Ad primum quæsitum, in quo petitur; An pro absen- 6
tia dictorum dierum in illo biennio, ultra duos menses à jure concessos, ex redditibus, quos suos non fecit, teneatur pro rata restituere? Respondeo teneri ante judicis sententiam. Ratio est, quia licet ex legitima causa absens fuerit, cùm tamen ad eos dies, licentiam à Prælato non obtinuerit; fructus, pro rata illorum dierum, non fecit suos. Sic cùm Garcia Castr. Palaus *tom.* 3. *tract.* 13. *de benef. Eccles. disp.* 5. *punct.* 5. *num.* 7. Bonac. *volum.* 1. *tract. seu disp.* 5. *de oner. & oblig. benef. punct.* 4. *n.* 7. Abreù *de Paroch. l.* 3. *cap.* 10. *num.* 74. *&* 75. & supponunt omnes.

Nec obstat, dicere, habuisse legitimam causam, non 7
residendi, per illos dies. Non, inquam, obstat, quia respondetur primò, licentiam, ut formam esse à Concil. requisitam. Secundò, infirmitatem febris quartanæ non esse causam non residendi sufficientem. Sic Barbos. *in collect. ad*

Trident. cit. num. 59. loquens de infirmitate in communi, citansque Armendar. asserentem, ita fuisse decisum. Nec refert Prælatum primo anno, & eadem infirmitate, licentiam per trimestre concessisse; quia id fecit, sperans ea loci mutatione, sanitatem recuperaturum amplius licentiam non concessurus; nec censetur data, nisi petita, & concessa, Barbos. *cit. n.*65. Castr. Palaus *proximè*.

8 Non tenetur tamen Donatus ex industrialibus fructibus restituere; quales sunt, qui percipiuntur ex concionibus, cantu, celebratione Missarum, &c. Nec etiam ex illis emolumentis, quæ communiter dicuntur incerta, ut sunt, quæ acquiruntur pro funere, pro sepultura, pro baptismo, & similibus, quæ nomine fructuum, non veniunt. Sic Abreü *cit. n.* 76.

9 Adverto tamen, probabiliter non teneri Donatum ad restitutionem omnium fructuum absentiæ illorum dierum pro rata, sed illorum, qui ratione residentiæ percipiuntur. Ratio est, quia fructus à Parocho percipiuntur his titulis: primò, ob recitationem Divini Officii. Secundò, ob residentiam. Tertiò, ob Sacramentorum administrationem. Et cùm Donatus officium recitasset; solùm tenetur alias duas, aut tres partes restituere. Sic ex Bonacin. *dict. disp.*5. *num.*5. *& de horis Canon. disp.*1. *quæst.*5. *punct.*3. *n.*2. & alii non pauci. Vide dicenda quæst. seqq. à num.2. Unde infertur, si Donatus substituto, à se relicto, stipendium solvit; solùm videtur teneri tertiam partem restituere; & consentire censetur Abreü *cit. num.*79. *in fine*.

10 Ad secundum quæsitum, in quo postulatur: An pro restitutione residentiæ non factæ, sufficiant impensæ, in domo residentiæ ædificandæ, exhibitæ, computatione facta cum illis, qui duas decimarum partes recipiunt; cùm ille tantùm tertiam recipiat? Respondeo, non sufficere. Ratio est, quia Trid. *dict. sess.*23. *de reform. cap.* 1. præcipit, quòd fructus residentiæ defectu, fabricæ Ecclesiæ, & non beneficiorum restituantur fabricæ, domus autem residentiæ, non est Ecclesiarum fabrica, sed beneficii. Et æquum non est, quòd Donatus, qui tenetur ad residentiam, restituat dies absentiæ, Ecclesiæ, sicut restituunt recipientes duas partes decimarum, qui ad residentiam non tenentur. Hæc ratio magis patebit, ex dicendis q. seq. n.5.

11 Ad tertium, in quo inquiritur: An compensare possit duos menses à Concil. concessos unius anni, in quo non abfuit, cum aliis duobus mensibus alterius anni; in quibus non residet? Respondeo, non posse, nam illi duo menses pro singulis annis à Concil. Trident. sunt designati, & non pro aliis annis. Et id ostendit vera ratio: nam illi duo menses pro parochis in singulis annis pro modico à Concil. reputatur, ut inquit Castr. Palaus *dict. disp.* 5. *de benefic. Eccles. punct.* 5. *num.* 3. & vult Concil. hoc tempus non excedi, & si excedatur, jam non pro modico reputabitur: si enim duo menses sunt pro quolibet anno; sicut quantitas duarum unciarum cibi communis non frangit jejunium Ecclesiasticum, ut tenet Dian. 5. *part. tract.* 5. *resolut.*11. & aliis in locis; mortaliter tamen peccabit, & jejunium franget ille, qui uno die jejunii illas non sumit, si in alio die jejunii, illas, cum aliis duabus, quæ per se solas, jejunium non frangunt, sumat; quia illa quantitas parva est pro singulis diebus, sicut duo menses sunt pro singulis annis, & sicut in illis compensatio dari non potest, sic nec in istis.

12 Ad quartum, in quo petitur: An cum illis, (& equidem non semel supervacaneis) quæ in Visitationibus fieri jubentur, debitis residentiæ satisfacere possit? Respondeo primò, non posse, quia uni debito, altero diverso non satisfit. Secundò, quia non præsumitur supervacaneum, quod à Visitatore fieri mandatur, nisi probetur.

13 Ad quintum, in quo quæritur: An consanguineis alterius parochiæ pauperibus, ea, quæ ex absentia debet, elargiri possit? Respondeo, non posse; expressè definitur in Concil. Trid. *cit. loco*, ibi: *Fabricæ Ecclesiarum, aut pauperibus loci*. Et sicut Episcopus ob non residentiam Ecclesiis suæ Diœcesis, & illarum pauperibus restituere tenetur, sic Parochus Ecclesiæ sui beneficii, & illius pauperibus. Etsi non dentur pauperes intra limites parochiæ, adhuc pauperibus extra limites, elargiri nequeunt; sicut etiam si Ecclesia beneficii non indigeat, alteri non sunt applicandi ii fructus, sed congerendi, quia Ecclesia in dies indigere potest. Sic Palaus *cit.* §.3. *n.*5. Garcia *p.*3. *de benef. cap.*2. *n.*31. Barbos. *de potest. Episc. d. alleg.* 53. *n.*103.

Ad sextum: An bona fides Donatum à restitutione liberet? Respondeo liberare, in foro conscientiæ, non tamen in foro externo, ut n.4. cum Garcia *proximè n.* 36. dictum est. Addo, cum Barbos. *cit. dicta alleg.* 53. *nu.* 100. & Zecchio, & Vega apud Garciam *num.*10. Parochum ex rationabili causa absentem, non teneri ad restitutionem, quamvis peccet contra obedientiam, licentiam à Prælato non postulans. Vide q. seq. in fine. 14

Ad septimum, in quo quæritur: An per Bullam Cruciatæ componere se possit super ipsos fructus, suos non factos? Respondeo, non posse: constat ex ipso Trident. *loc. citat.* ibi: *Prohibita quacumque conventione, vel compositione, quæ fructibus malè perceptis appellatur; ex qua etiam prædicti fructus in totum, vel pro parte ei remitterentur; non obstantibus quibuscumque privilegiis, cuicumque collegio, aut fabricæ concessis*. 15

Nec obstat, quod Bulla Cruciatæ non venit nomine Collegii, nec fabricæ, sed ad defendenda Africæ loca, & mare à fidei hostibus. Non, inquam, obstat, quia ibi dicitur: *Prohibita quacumque conventione, vel compositione*, quæ verba, cùm sint absoluta, & generalia, etiam compositionem per Bullam prohibent. Sic cum communi Garcias *cit. num.*30. citato Rodrig. Card. de Lug. *tom.* 1. *de just. disp.*21. *num.*12. Tambur. *in Bull. Cruc. cap.*18. §. 4. *n.*5. Fragos. *in* 2. *part. Reip. Christ. disp.*17. *num.*46. & cit. Vasq. Barbos. & Lessio, Castr. Palaus *dict.* §.3. *num.*3. *in fine*. Vide q. seq. 16

QUÆSTIO LXXXIII.

An Parochus, diebus festis tantùm residens, teneatur ad restitutionem, licèt per sententiam adversus illum latam, non sit condemnatus?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *A residentia quatuor causæ liberant, quæ in præsenti non dantur.*
3 *Non liberat assistentia ad negotia parentis gerenda.*
4 *Poterat Eusebius, ad ea negotia gerenda, abesse singulis annis per duos menses.*
5 *Non excusatur, quia domus Residentiæ, reparatione indigebat.*
6 *Nec etiam excusatur, quia per sententiam ad restitutionem non fuit condemnatus.*
7 *Nec excusatur, quia diebus Dominicis, & festis astitit, celebrando Missas, & Sacramenta administrando.*
8 *Nec excusatur, quia antiquitus in eo oppido, in quo assistebat, parochi residebant.*
9 *Parochus non habetur pro residente, absens à sua Parochia, per tria, aut quatuor milliaria.*
10 *Nec excusatur, quia Parochia, ex sua absentia, nullum passa fuit detrimentum.*

Eusebius Parochus, pro stipendio habens, quinque supra triginta aureos, per quatuor annos non residit, his de causis. Prima, ob assistentiam ad negotia sui patentis, cui duo homicidia imputabantur. Secunda, quia domus Residentiæ reparatione indigebat. Tertia, quia lata adversus eum sententia, ad restitutionem non fuit obligatus. Quarta, quia suæ Parochiæ semper servivit, Sacramenta administrando, Missam diebus Dominicis, & festis, Parochianis celebrando. Quinta, quia ab hinc quadraginta annis, huic Parochiæ per Parochos residentes, in eo oppido, quo negotia patris gerebat, serviebatur, distante per leucam à Parochia. Sexta, quia ex sua absentia, detrimentum non passa fuit parochia, nam repentinis casibus Parochi vicini succurrebant. Quæritur 1. An ob has causas à restitutione sit liber? 2. An restituere debeat totum suum stipendium, singulis annis, non residens? 3. An satisfecerit impensis factis pro domus Residentiæ reparatione; ad quam non tenebatur, sed decimarum receptores? 4. An possit dictum stipendium sibi tanquam 1

quam pauperi applicare; quia ex illo, & altaris ministerio vix centum aurei complentur? 5. An possit, ea dicto stipendio partem duobus mensibus, in singulis annis à Concil. concessis correspondentem, sibi retinere?

§. I.

An Eusebius ex sex causis num. præcedenti designatis, à restitutione pro non residentia sit liber?

2 Respondeo, non esse. Ratio est, quia à residentia solùm liberant quatuor, aut quinque causæ, dato consensu Papæ, aut Episcopi, scilicet: Christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, evidens propriæ Ecclesiæ necessitas, evidens Reip. utilitas, ut dicitur in Concil. Trident. *sess.* 23. *de reform. cap.* 1. at nulla ex causis numer. 1. assignatis, ut continetur in his, quæ à Concil. designantur, ut videre est in explicatione, quam de illis adducunt Barbos. *de potest. Episcop. alleg.* 53. *à num.* 6. *& in collect. ad citat. Trident. locum à num.* 7. Bonac. *volum.* 1. *disput.* 5. *de obligat. beneficiat. punct.* 5. *à num.* 1. Abreù *de Paroch. lib.* 3. *cap.* 7. *à num.* 40. Castr. Palaus *tom.* 5. *tract.* 53. *de benef. Eccles. disp.* 5. *punct.* 4. *num.* 4. & alii plures, quos afferunt. Nec ad eam absentiam, dato, quòd aliqua ex his causis esset sufficiens, Eusebius licentiam in scriptis ab Episcopo obtinuit, quòd erat necessarium juxta Trident. cit. & tradunt Barbos. *in collect. ad cit. Trident. à num.* 65. & alii supra allati.

3 Nec etiam manet liber à dicta restitutione per quamlibet ea assignatis, ut constat discurrendo per illas. Non ex prima, nam distantia ab oppido, in quo parentis negotia gerebantur, non erat tanta, ut non potuisset aliquando ire ad illud oppidum, & moram in eo faciendo per aliquas horas, statim reversurus ad suam Parochiam, dum in aliquo parochiano, non suberat periculum, decedendi absque Sacramentis. Si enim potest usque ad meridiem abesse, dum officia, aut anniversaria defunctorum in vicinis parochiis celebrantur, illis assistens, quin residentiæ deficiat; sic etiam poterat ad id oppidum unam leucam distans, quin suæ residentiæ deesset. Nec hæc absentia mortaliter peccaminosa reputabitur, ut inquit Bonacin. *dict. disp.* 5. *de obligat. benefic. punct.* 1. *num.* 5. Imò Castr. Palaus *cit. punct.* 5. *num.* 2. Barbos. *de potest. Episcop. dict. allegat.* 53. *num.* 106. & alii citat. Abreù *supra adductus cap.* 5. *num.* 28. existimant, posse Parochum pro una, vel altera die feriali, à sua parochia abesse, nullo constituto vicario, quando nullus in parochia est infirmus.

4 Addo, potuisse Eusebium abesse, per illos quatuor annos, in singulis illorum duobus mensibus à Concil. Trid. permissis, absque licentia Episcopi juxta probabilem opinionem, ut quæst. præcedenti num. 3. dictum est cum Castr. Palao *dict. punct.* 5. *num.* 3. & aliis, per dies interpolatos, & non continuatos, ut facere poterat; & communiter docent DD. ut videre est apud Abreù *citat. cap.* 6. *num.* 32. non excedendo spatium duorum mensium, in quolibet anno: sic enim residentiæ non deerat, nec parentis negotiis: nam hæc pro omnibus diebus totius anni, non urgebant, & cum singulis diebus interpolatis bimestris permissi, utrique satisfacere obligationi.

5 Nec etiam liber evadebat ex secunda causa, nempe; quia domus Residentiæ reparatione indigebat: tenebatur enim aliam intra limites parochiæ conducere, ut dicunt Garcia *de benefic. part.* 3. *cap.* 2. *num.* 179. *in* 24. *declar.* Castr. Palaus *cit. punct.* 2. *num.* 2. Barbos. *de Paroch. part.* 1. *cap.* 8. *num.* 36. Abreù *cit. cap.* 3. *num.* 15. & alii; Præterquam quòd poterat ad Vicarium Generalem recurrere, ut domus damnificata repararetur ab illis, qui decimas recipiebant, quando sponte eam reficere, renuerent.

6 Nec etiam causa à restitutione liberum reddit Eusebium. Nam licèt lata sententia ad restitutionem eum non condemnasset, non tamen per eam à restitutione fuit absolutus; & Concil. Trident. *loco cit.* eum privat, pro rata absentiæ, omnibus fructibus ipso facto amittendis, absque alia declaratione. Ut pluribus aliis tenent Castr. Palaus *cit. punct.* 3. *num.* 3. Abreù *cap.* 10. *num.* 74. Et adeo strictè hæc à Concil. jubentur, ut nulla in his fructibus, locum habeat compositio, ut q. præced. n. 15. dictum est.

7 Nec quarta causa eum à restitutione excusat, dicentem, se fuisse præsentem omnibus Dominicis, & diebus festis, Missas celebrantem, & Sacramenta administrantem; nam extat Sac. Card. Congreg. declarans, non sufficere eam præsentiam, ut videri potest, apud Barbos. *de potest. Episc. dicta allegat.* 53. *num.* 76. Garcia *cit. dict. num.* 179. & Abreù *proximè cap.* 3. *num.* 15.

8 Nec per quintam excusatur: nam quamvis ea parochia ab hinc quadraginta annis à Parocho serviretur, residente in eo oppido, in quo ipse Eusebius patris negotia gerebat, distante à Parochia per unam leucam; ea tamen consuetudo per Episcopum fuit extincta, & ablata; qui poterat Parochos compellere, ad residendum in parochia; quia per S. Card. Congreg. non possunt Parochi in loco distanti, per sex milliaria, residere; ut tradunt Barbos. *cit. dict. alleg.* 53. *num.* 76. *in fine*, Garcia *dict. cap.* 2. *num.* 179. *in* 17. *declarat.* Abreù *cit. cap.* 3. *num.* 18.

9 Nec obstat, quòd oppidum, in quo per illos quatuor annos resedit Eusebius non per sex milliaria, sed per tria milliaria, & quadringentos passus, (quibus constat leuca Lusitana) à Parochia distabat. Non, inquam, obstat, nam Parochus distans à sua parochia per tria, aut quatuor milliaria, non habetur pro residente in sua parochia, quamvis ad illam accedat singulis diebus Dominicis, & festis, ut fatentur Barbos. *proximè num.* 74. Bonac. *citat. punct.* 1. *num.* 4. Garcia *loco cit.* Abreù *num.* 18. & alii apud ipsos. Nec S. Card. Congr. definivit residentiam sex milliarium, ut terminum residentiæ, sed Parochum condemnavit, ad residendum in Parochia, existimantem, cum habitatione per distantiam sex milliarium residere. Quanta autem distantia sufficiat, ut Parochus dicatur residere? Respondeo, sufficere illam, quæ milliarium non excedat: qui enim per unum milliarium à parochia distat, in illa moraliter censetur residere. Sic cum Thesaur. Dian. *p.* 10. *tract.* 14. *resolut.* 67. Castr. Palaus *dict. punct.* 2. *numer.* 2. Abreù *dict. cap.* 3. *num.* 14. & idem videntur sentire, asserentes habitationem, ita debere esse propinquam parochiæ limitibus, ut in illa habitare judicetur.

10 Nec per sextam causam à restitutione, & residentia deobligatur; dicens, parochiam ob suam absentiam, nullum passam fuisse detrimentum, quia repentinis casibus Parochi vicini occurrebant. Nam hæc causa nulla est: residentia enim, quam Trident. *cit. loco* postulat, est personalis, quam Eusebius non habebat, per subventionem Parochorum vicinorum. Ratio est clara, quia si haberet coadjutorem, qui omnibus parochianis assisteret, quin ex sua absentia daretur detrimentum; adhuc à residentia non erat liber; quia hæc ex jure divino obligat; & sic ad restitutionem tenetur, videantur Castr. Palaus *dict. disput.* 5. *punct.* 1. *num.* 5. & Abreù *de Paroch. dict. lib.* 3. *cap.* 2. *à n.* 7. & alii, quos citant.

§. II.

An Eusebius totum suum stipendium in illis quatuor annis non residens, restituere debeat?

SVMMARIVM.

11 *Probabile videtur, solam tertiam partem restituere teneri.*

12 *Curatus toto anno non serviens, totum stipendium restituere tenetur.*

13 *Parochi horas Canonicas non recitantes, quintam fructuum partem restituere tenentur.*

11 Respondeo, probabile mihi videri, hunc Parochum non totum suum stipendium, sed tantum partem restituere teneri. Ratio est, quia salarium quinque supra triginta aureos singulis annis dabatur pro his oneribus, scilicet: residendi in parochia, Missam celebrandi Dominicis diebus, & festivis, administrandi Sacramenta, & docendi doctrinam Christianam: at Eusebius his omnibus, exceptæ residentiæ, satisfecit: ergo solam partem residentiæ correspondentem, restituere debet. Hanc resolutionem colligo ex Sanch. *lib.* 2. *consil. cap.* 2. *dub.* 83. *num.* 2. & aliis asserentibus, arbitrio prudentis, restitutionem omissionem horarum Canonicarum in fructibus esse faciendam: ergo etiam in præsenti casu de curato serviente ob mercedem, dicto modo esse faciendam, in quo dantur illa

tria, aut quatuor onera, quolibet suo stipendio dignum.

12 Non obstat primò, quòd curatus (qualis est Eusebius) ex certo stipendio serviens, si pro toto anno non resideat, totum stipendium restituere tenetur, quia ad residentiam assumptus, sine illa curæ animarum servire nequit, ut sentiunt Bonacin. *dict. disput.* 5. *punct.* 4. *num.* 6. Abreu *lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 79. *citat.* Possevin. ergo cum Eusebius pro toto quadriennio non resederit, totum eorum annorum stipendium restituere tenetur. Non, inquam, obstat, quia citat. DD. de curato stipendiario loquuntur, qui non residens animarum curæ non inservivit, nec celebrando Missas diebus festis, nec Sacramenta administrando: at Eusebius licèt non resederit; diebus Dominicis, & festis Missas in Parochia celebravit, & in ipsis diebus, & tempore Quadragesimæ Parochianis Sacramenta administravit.

13 Nec obstat secundò, dicere juxta probabilem sententiam, & in praxi receptam, Episcopos, & Parochos horas Canonicas non recitantes, restituere teneri quintam fructuum partem, reliquas autem partes, ratione aliorum onerum retinentes. Sic cum Silvio, Homob. Molfes. Fernand. Henriq. Tolet. Aragon. Medin. Petr. Ledesm. & Lessin, Dian. 1. *part. tract.* 12. *resolut.* 8. *&* 4. *part. tract.* 4. *resolut.* 111. & cum Trullench. Sanch. Rodrig. Vega, Vasq. Bonacin. Layman. & aliis Leand. *tom.* 3. *tractat.* 8. *disput.* 7. *quæst.* 22. ergo etiam Eusebius sui stipendii quintam partem restituere tenebitur, reliquas verò retinendo pro aliis oneribus. Non, inquam, obstat, quia citati DD. non de quocumque Parocho, sed de Parocho beneficiario loquuntur, qui tenetur ad horas Canonicas, sub onere restituendi fructus perceptos, ex Concil. Lateran. sub Leone X. *sess.* 9. §. *Statuimus*, cujus Constit. postea declarata, & innovata fuit à B. Pio V. in sua Constit. quæ incipit: *Ex proximo Lateranensi, edita* 12. *Kalend. Octob.* 1571. At Parochi stipendiarii, ut est Eusebius, solùm ad animarum curam sunt deputati, quæ residentiam, celebrationem Missarum pro diebus festis, & Sacramentorum administrationem, comprehendit, ut dicitur supra, & non pensum horarum Canonicarum, ut notat Bonacin. cit. & supponit Abreu proximè; & sic potest Parochus beneficiarius obligari tantùm ad restituendam quintam fructuum partem, quia plures habet obligationes: at Parochus stipendiarius, quia pauciores habet, obligabitur præcisè pro non residentia, & non aliis oneribus adjunctis, ad tertiam, vel quartam sui stipendii restitutionem. Scio, non paucos DD. pari modo procedere, quoad quotam fructuum restitutionem pro horarum Canonicarum omissione, ac pro non residentia. Vide Bonacin. *cit. d. disp.* 5. *de obligat. benef. punct.* 4. *num.* 5.

§. III.

An Eusebius satisfecerit restitutioni residentiæ non factæ, impensis in reparatione domus Residentiæ, ad quam non tenebatur, sed decimarum receptatores?

SVMMARIVM.

14 *Non satisfecit.*
15 *Ob horarum Canonicarum omissionem, restitutio fieri potest in reparatione domus Residentiæ.*

14 Respondeo, non satisfecisse. Ratio est, quia Concil. Trident. *sess.* 23. *de reform. cap.* 1. statuit, quòd restitutio à non residentibus facienda, fieri debet *fabricæ Ecclesiæ, vel pauperibus loci*, Barbos. *in Collect. ad Trident. cit. n.* 21. & omnes: at nomine fabricæ Ecclesiæ, non venit fabrica beneficii, qualis est domus Residentiæ, sed ipsum templum materiale; ut habetur *in cap. De fabrica, de consec. dist.* 1. Et hoc est verum juxta strictam juris significationem; quamvis latius veniant ornamenta, & alia cultui divino necessaria, ut docent Sanch. *lib.* 4. *consil. cap.* 2. *dub.* 14. *num.* 2. *&* 3. Card. de Lug. *de justit. disput.* 24. *sect.* 13. *n.* 304. domus verò Residentiæ, nec strictè, nec latè nomine fabricæ Ecclesiæ venit.

Secus dicendum, quando restitutio fieri jubetur ob horarum canonicarum omissionem à Concil. Lateranens. & Motu proprio B. Pii V. supra cit. quia in eo dicitur, quòd restitutio fiat à Beneficiariis *in fabricam ipsorum beneficiorum, vel pauperum eleemosynas*; & domus Residentiæ venit nomine fabricæ beneficii, ut cum Soar. Vasqu. & aliis pluribus affirmant Bonac. *volum.* 1. *disput.* 1. *de iis, quæ ad privat. divin. offic. fac. q.* 5. *punct.* 4. *num.* 1. *&* 2. & Leand. aliis citat. *tom.* 6. *tract.* 8. *disput.* 7. *q.* 25. 15

§. IV.

An Eusebius possit dictum stipendium debitum ob non residentiam, sibi tanquam pauperi applicare, quia illo & Altaris ministerio vix centeni ducati complentur?

SVMMARIVM.

16 *Potest partem debitam stipendii sibi applicare.*
17 *Fructus beneficiaris non attingentes triginta, aut quadraginta aureos, non sufficiunt, ad bonam partem sustentationis moderatæ.*
18 *Beneficiarius horarum Canonicarum recitationem omittens, & existimans, se pati necessitatem, potest de consilio docti confessarii, ea quæ restituere tenebatur, sibi applicare.*
19 *Præsumendum est, hac de causa judicem non condemnasse ad restitutionem Eusebium.*

Respondeo, posse Eusebium eam tertiam stipendii partem, juxta dicta à num. 11. sibi ut pauperi applicare. Sic DD. communiter loquentes de Parocho, qui tempore absentiæ malè fructus percepit, cum Possevin. Abreu *de Paroch. lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 78. Et de beneficiario Parocho, verè paupere horas Canonicas omittente, idem tradit cum Soar. Castr. Palao, Lessio, & aliis pluribus Leand. *tom.* 6. *tract.* 8. *disp.* 7. *quæst.* 30. at Eusebius est verè pauper. Probatur primò: quia ille dicitur verè pauper, qui congruam non habet sustentationem, ut colligitur ex Barthol. Tiraqu. Surd. & aliis, quos affert, & sequitur Barbos. *tract. de appel. verbor. appel.* 192. *num.* 1. At Eusebius congruam non habet sustentationem, maximè si stipendium sibi acquisitum in totum, aut in partem pro absentia restituat. Secundò probatur, quia Conc. Trident. *sess.* 24. *de reform. cap.* 13. pro congrua sustentatione determinat centenos ducatos, ibi: *Parochiales, quæ summam ducatorum centum secundum verum annuum valorem non excedunt, nullis pensionibus, aut reservationibus fructuum graventur.* Et DD. Barbos. *in Collect. ad citat. Trident. num.* 13. Garcia *de benef. part.* 1. *cap.* 5. *num.* 372. *& seqq.* cùm ergo hæc summa pro congrua Parochiali designetur, Eusebius vix habens centum ducatos in assignato stipendio simul cum ministerio altaris, si totum, aut partem stipendii restituat pro absentia, absque congrua sustentatione manebit: ergo ut pauper potest illud sibi retinere, quando alia non habet. 16

Confirmatur primò, quia juxta Soar. *tom.* 2. *de Relig. lib.* 4. *cap.* 21. *num.* 2. Castr. Palaum *tom.* 2. *tract.* 7. *disput.* 2. *punct.* 1. §. 2. *numer.* 8. Pellizzar. *tom.* 1. *manual. tractat.* 5. *cap.* 8. *num.* 188. Sanch. & alios, apud ipsos, & Leand. *to.* 6. *tract.* 8. *disput.* 2. *quæst.* 12. *&* 13. asserentes fructus beneficiarii non attingentes triginta, vel quadraginta aureos, non sufficere ad bonam sustentationis moderatæ partem: nempè ad tertiam anni partem: sed Eusebius ex suo stipendio, & ministerio altaris non habet pro quolibet anno illos triginta, aut quadraginta triplicatos aureos: ergo non habet pro anno moderatam sustentationem: ergo potest sibi applicare, ut pauperi, quidquid ratione absentiæ tenebatur restituere. 17

Secundò confirmatur, quia communiter docent DD. beneficiarium recitationem horarum Canonicarum omittentem, ac existimantem se necessitatem pati, posse de consilio docti confessarii, ea sibi applicare, quæ ea de causa restituere tenebatur; Soar. *citat. cap.* 30. *num.* 20. *& num.* 21. Sanchez *lib.* 2. *consil. cap.* 2. *dub.* 87. *num.* 3. Bonacin. *dict. disput.* 1. *quæst.* 5. *punct.* 4. *num.* 8. Dian. 1. *part. tract.* 12. *resol.* 27. Leand. *citat. disput.* 7. *quæst.* 30. & alii, quos latè citant: ergo etiam Eusebius necessitatem patiens, de con- 18

silio

ſilio docti confeſſarii ſibi applicare poterit ea, quæ ratione abſentiæ, reſtituere tenebatur. Nec inter hanc reſtitutionem, & eam, quæ debetur à beneficiario ex horarum Canonicarum omiſſione ullum apud DD. intervenit diſcrimen.

19 Tertiò confirmatur, quia fortaſſe ex his rationibus, & allatis à num. 11. & in fine quæſtionis adducendis, Judex in lata ſententia, adverſus Euſebium, reſtitutionem non adjunxit, quæ ex jure à non reſidente debetur. Quamvis enim hæc adjunctio neceſſaria non ſit, juxta ea, quæ dicuntur num. 6. conſuetudo tamen obtinuit, has pœnas in ſententiis exprimi, præciſa aliqua cauſa excuſante.

§. V.

An Euſebio ex dicto ſtipendio partem debitam, duobus menſibus in ſingulis annis à Concilio permiſſis poſſit diminuere?

SUMMARIUM.

20 *Poſſe probabile videtur.*
21 *Canonici integro anno non reſidentes, tribus menſibus conceſſis frui poſſunt.*
22 *Trimeſtre Canonicis conceſſum, obligatis ad reſidendum conceditur.*
23 *In Parocho ex Sot. ſufficit pro cauſa ad bimeſtre abſentiæ animi recreatio, viſitatio conſanguineorum, aut amicorum.*
24 *Sufficit pro cauſa, quæ Parocho legitima viſa fuerit.*
25 *Euſebius bona fide exiſtimabat, ſe eo modo procedendi, reſidere, & legitimam habere cauſam.*

20 Reſpondeo, probabile videri poſſe. Moveor primò, quia Concil. Trident. *ſeſſ. 23. de reformat. cap. 1.* videtur permittere hoc bimeſtre, abſque pœna reſtitutionis, ut cenſent Bonac. *volum. 1. diſput. 5. de oner. & obligat. beneficiat. punct. 4. num. 8. in fine.*

21 Secundò moveor; quia canonici per integrum annum non reſidentes, frui poſſunt tribus menſibus à Trident. conceſſis *ſeſſ. 24. de reformat. cap. 12.* niſi in Eccleſiæ ſtatutis, vel conſuetudine recepta, oppoſitum extet declaratum, ut defendunt Sanchez *lib. 2. conſil. cap. 2. dub. 104.* Bonacin. *volum. 1. diſput. 2. de hor. Canonic. quæſt. 5. punct. 4. à num. 11.* Caſtr. Palaus *tom. 2. tract. 7. de orat. public. in choro, diſput. 3. punct. 9. §. 10. numer. 10.* Pellizzar. *in manual. Regul. tom. 2. tract. 5. cap. 8. ſect. 3. quæſt. 10. num. 159. & 161.* Leand. *tom. 6. tract. 8. diſput. 6. quæſt. 159.* Ex hac ratione; quia hoc privilegium non datur illis, qui actu reſident, ſed illis, qui ad reſidendum ſunt obligati; aliàs canonicus illo frui non poſſet, quouſque per novem menſes prius reſideret. Quod non eſt uſu receptum, cùm poſſit in qualibet anni parte, hos tres menſes recreationis accipere: ergo etiam Euſebius, per integrum annum, non reſidens duobus menſibus conceſſis à Trident. *ſeſſ. 23. de reformat. cap. 1.* quia hoc tempus deſignatur pro Parochis qui ad reſidentiam tenentur; & ſi per integrum annum Parochus non reſideat, hoc bimeſtre poteſt accipere, quin ad reſtitutionem teneatur, etiamque in tribus ſequentibus eoſdem accipere poterit.

22 Nec obſtat primò, bimeſtre in Concil. Parochis deſignatum illis concedi, qui actu reſident: at Euſebius per quatuor annos non reſedit. Non, inquam, obſtat, quia reſpondetur cum Caſtr. Palao, & ex illo Leand. citat. trimeſtre Canonicis conceſſum, non concedi, pro actu reſidentibus, ſed pro obligatis ad reſidendum; ſic ergo dicemus, bimeſtre Parochis permiſſum, ſeu deſignatum, non permitti pro actu reſidentibus, ſed pro obligatis ad reſidendum; & Euſebius ad reſidendum obligabatur.

23 Nec obſtat ſecundò, non benè inferri ex Canonico per integrum annum non reſidente, poſſe in illo trimeſtri ſibi accipere, ad Parochum per integrum annum non reſidentem, poſſe bimeſtre permiſſum ſibi accipere; quia trimeſtre Canonicis conceditur ad recreationem, & levamen, quod abſque licentia aliqua poſſunt frui, Sanchez *citat. dict. dub. 104. num. 1.* at Parochus per ipſummet bimeſtre abeſſe non poteſt, abſque cauſa, eaque probata ab Ordinario, & in ſcriptis obtenta, ut tradunt Sanch. *lib. 3. de matrim. diſput. 3. num. 11. verſic. Hoc autem,* Garcia *de Nogueir. Quæſt.* *beneſic. part. 1. cap. 5. num. 23.* & cum Vaſqu. Leſſ. & aliis Bonacin. *dict. diſput. 5. de obligat. beneſic. punct. 4. num. 9.* & Barboſ. *de poteſt. Epiſcop. allegat. 53. num. 96.* ergo Canonicus per integrum annum non reſidens, trimeſtre accipere poteſt; non tamen Parochus bimeſtre. Non, inquam, obſtat, quia data opinione probabili, quam num. 4. adducimus, reſpondetur cum Sot. *lib. 10. de juſtit. quæſt. 3. art. 3.* & aliis, aſſerentibus, Parocho pro cauſa ſufficere ad cohoneſtandam abſentiam ſui bimeſtris, ſi eam faciat animi recreandi cauſa, inviſendi amicos, & conſanguineos. Licèt oppoſitum ſentiat cum Vaſq. Caſtr. Palaus *tom. 2. tr. 13. diſput. 5. punct. 4. num. 1.* nam ad hæc unus ſufficit menſis.

Reſpondetur ſecundò ad abſentiam Parochi pro bimeſtri à Trident. permiſſam, ſufficere eam cauſam, quæ Parocho legitima viſa fuerit, ut cum Navarr. Azor. Zerol. Garcia, & Rodrigues, ut probabile tradit Caſtro Palaus *cit. punct. 5. num. 2.* at Euſebius, legitimam ſe habere cauſam, exiſtimabat; non deficiendo Parochiæ oneribus: ergo ad duos menſes permiſſo, ex cauſa ſibi viſa legitima ad reſtitutionem ſingulorum quatuor annorum non tenetur. 24

Addo, Parochum abſentem illo bimeſtri ex cauſa ſibi æqua viſa non peccaſſe, nec ullam commiſiſſe culpam, ut cum Garcia, & Barboſa autumat Caſtr. Palaus *proximè num. 3. poſt medium,* & Bonacin. *citat. punct. 3. num. 6.* Et quando in reſidentia peccatum non datur, nec etiam datur reſtituendi obligatio; ſicut non datur in beneficiario, qui ſine mortali culpa, officium divinum recitare omittit, ut probabilius citatis Garcia, Azor. Sanchez, Leſſio, Reginald. Nald. Molfeſio, Caſtro Palao, Villalob. Trullench. Eſcobar. Filliuc. & aliis, aſſerit Leand. *d. tom. 6. tr. 8. diſp. 7. q. 8.*

Ex dictis ſequitur, Euſebium cum ea bona fide exiſtimantem, non eſſe abſentem à ſua Parochia, per aſſiſtentiam in alio oppido per leucam diſtante, & non deficientem Parochiæ oneribus, ut dictum eſt, & ſic procedentem pro foro externo fuiſſe tantùm condemnatum, ut in Parochia reſideret; in foro interno idem exiſtimo dicendum, maximè ex ſua paupertate, ut dictum eſt. 25

QUÆSTIO LXXXIV.

An Parochi rurales, ex conſuetudine inter eos introducta, non aſſiſtentes Officiis Defunctorum ad eleemoſynæ teneantur reſtitutionem?

SUMMARIUM.

1 *Facti ſpecies.*
2 *Dicta conſuetudo, ſeu abuſus non eſt tolerandus.*
3 *Omnes conformari debent cum eo, quod in cathedrali obſervatur.*
4 *Ea conſuetudo eſt contra voluntatem mandantium celebrare.*
5 *Ex defectu aſſiſtentiæ perſonalis datur occaſio peccandi mortaliter.*
6 *Quando præcedit pactum tacitum, aut expreſſum celebrandi tali loco, tenetur Sacerdos ſub mortali ibi celebrare.*
7 *Sacerdotes non ſatisfaciunt eleemoſyna elargita.*
8 *Canonici, qui ita ſubmiſſa voce in Choro pſallunt, diſtributiones accipere nequeunt.*
9 *Bona fides non excuſat à reſtitutione eorum, in quibus aliqui facti ſunt ditiores.*

IN quodam territorio unius Diœceſis hujus Regni, duas, aut tres leucas comprehendente, paulatim inter Parochos, & Sacerdotes conſuetudo ſerpere incipiebat, quòd vocati ad officium alicujus defuncti celebrandum; nonnulli hac cauſa non veniunt, & eleemoſynam ſolitam, ac ſi eſſent præſentes, & pſallentes cum aliis accipiunt; exiſtimantes ſuo muneri ſatisfacere privatim Miſſam, & Officium Defunctorum in quacumque Eccleſia, & loco celebrando. Quæritur: An hæc conſuetudo, ſeu potius abuſus tolerari queat; & eleemoſyna ſic accepta reſtitui debeat? 1

RESOLUTIO.

2 Quoad primum respondeo, Parochum peccare mortaliter eam consuetudinem in sua Ecclesia introducentem, quia adhuc non est introducta, juxta tempus ad illam requisitum, ut cum Soar. Bonacin. & Sanchez tenet Castr. Palaus *tom. 1. tract. 3. disp. 3. punct. 2. §. 1. num. 6.* Sed quia talis consuetudo, seu potius abusus non est tolerandus, ut ex seqq. rationibus manifestè ostenditur. Prima est, quia est contra universalem Ecclesiæ consuetudinem, quæ est in Officiis Defunctorum, sive dicti mensis, ac anni, & aliorum quorumcumque convocare omnes assistere debentes; & si non assistant, orentque psallendo, & Missam celebrando; eleemosyna solita iis oneribus correspondens non solvitur.

3 Secunda, quia ita in constitutionibus cujuscumque hujus Regni Diœcesis Synodalibus præscribitur: Quòd vocentur Sacerdotes ad officia defunctorum, ut illa celebrent, *Sic in Constit. Synod. Diœcesis Portugallensis Constit. 9. tit. 18. ubi Parochis jubetur, ut ad Missas, & sepulturas defunctorum vocentur illi, qui magis assiduè ei inserviunt Parochiæ:* ergo si debent vocari, venire debent, & assistere. Et ex iisdem, *Constit. 1. in princip.* statuitur, quòd omnes conformentur cum eo, quod in Cathedrali observatur; at in legatis relictis pro officiis defunctorum in Cathedrali observatur, quòd non recipiant eleemosynam designatam non interessentes recitando, & cum aliis psallendo. Et *Constit. 9. cit.* dicitur Missas Defunctorum non esse differendas ad sequentem diem, sed in eodem dicendas; at fortasse, hoc non observari ab illis non interessentibus, potest præsumi. Idem habetur in aliis hujus Regni Constitutionibus; & in Aegitanensibus accuratius laboratis, & praxi observatis, statuitur *l. 3. tit. 15. cap. 7. num. 3.* eleemosynam ibi designatam tradendam esse assistentibus, & cantantibus totum Officium: ergo si dentur Parochi, aut Sacerdotes vocati, qui Officium Defunctorum non assistant, & totum Officium non canant, eleemosyna designata illis non debetur.

4 Tertia ratio, quia dicta consuetudo, seu abusus est contra voluntatem mandantium pro suis Defunctis Officia celebrare: Oratio enim multorum absque dubio gratior, & potentior est erga Deum; sic legimus in Act. Apost. 1. 14. *Hi omnes erant perseverantes unanimiter in Oratione cum mulieribus, & Maria matre Iesu, & fratribus ejus;* & apud Chrysostomum, *homil. 79. ad populum; Quid hac (inquit) Oratione Ecclesiæ potentius? Quæ columnam, & Ecclesiæ turrim adjuvit:* & infra: *Et domi quidem orari potest, sic autem ut in Ecclesia, ubi tanta Patrum multitudo, ubi clamor ad Deum unanimiter emittitur. Non ita à Domino per te solus orans audieris, ut cum fratribus, Hic enim majus aliquid est, puta unanimitas, & consonantia, charitatisque vinculum, & Sacerdotum Orationes.* Sic Chrysostomus. Et Soar. *tom. 2. de Relig. lib. 4. cap. 1. num. 3.* asserit Orationem communitatis esse optimam, & cæteris partibus efficaciorem, quia ex majori charitate procedit. De efficacia hujus orationis videri potest P. Emmanuel Fernandes Serenissimi Nostri Regis Petri Confessarius, *in tom. 1. da Alma Instruida na doutrina, & vida Christiam. cap. 7. docum. 2. à num. 25.* ubi plura ad præsentem rationem invenientur utilissima. Unde infertur, mandantes pro suis defunctis officia celebrare, hanc intendere orationis efficaciam, tribuentes justam eleemosynam: ergo injustè agunt Parochi, aut alii Sacerdotes, qui accipientes eleemosynam domi, aut alio in loco privatim, & non cum aliis in Ecclesia officium recitant defunctorum.

5 Quarta ratio, quia ex defectu præsentiæ personalis in Officiis Defunctorum datur occasio peccandi contra justitiam; quia sæpius differtur Missa cum animarum detrimento, quod prohibetur à S. Card. Congreg. sub Urbano VIII. edita 21. Junii 1623. §. 13. apud Tambur. *in Method. celebr. Miss. videndum lib. 3. cap. 1. § 9. num. 4. & seqq.*

6 Et non solùm datur occasio peccandi contra justitiam, sed de facto peccatur, Nam quando præcedit pactum sive expressum, sive tacitum celebrandi Missam tali die, & tali loco, tenetur Sacerdos sub peccato mortali eam tali die, & loco celebrare, ut cum pluribus docet Fagund. *in 1. Eccles. præcept. lib. 3. cap. 9. n. 2. & 7.* & ex iisdem DD. idem dicendum videtur de celebrando officio cum aliis Sacerdotibus tali die, & loco: sed pactum inierat defuncti hæres saltem tacitum, cum Parocho, & aliis Sacerdotibus circumvicinis, ut vocati Missam, & Officium Defunctorum celebrarent in ea Ecclesia, in qua defuncti corpus præsens erat sepeliendum, aut jam sepultum tali die; ergo Sacerdotes hæc non observantes peccarunt mortaliter contra justitiam, & ad restitutionem tenentur.

7 Confirmatur, quia eleemosyna tradita erat pro Missa celebrata pro anima defuncti in ea Ecclesia, in qua erat illius corpus; & pro assistentia personali Officii Defuncti, & illius cantu, & aliis Responsoriis ibi solitis recitari, & eleemosyna pro his solita juxta consuetudinem illius territorii erat centum, & quinquaginta regalium Lusitanorum; quinquaginta pro Missa eo loco celebrata, juxta Constitutiones Synodales, & centum pro officio, etiam in eodem loco cantato cum aliis sepulturæ precibus: sed Sacerdotes hæc non obeuntes eleemosynam dictam, non possunt accipere, & accipientes non possunt retinere. Hæc, quamvis indubitata, benè colliguntur ex Text. *in cap. unic. de Clericis non resid.* in quo disponitur eleemosyna universariorum Defunctorum solùm dari interessentibus, & non aliis non interessentibus, ut mos est in Cathedralibus; & tradit Perez de Lara *de Anniverf. & Capel. lib. 1. cap. 10. n. 1.*

8 Hæc doctrina amplius confirmatur; quia casu negato, quòd hi Sacerdotes essent præsentes ad idem defuncti officium, & in eo ita voce submissa canerent, ut ab aliis audiri non possint, ad restitutionem tenebantur eleemosynæ acceptæ ob idem officium. Quod ostendo ex hac communi doctrina sic asserente Canonicos, qui ita submissa voce in choro recitant, ut à choro audiri nequeant: distributiones non posse accipere, sic Bonacin. *volum. 1. disp. 1. de Horis Canon. quæst. 3. punct. 2. §. 1. num. 16. & 17.* Tambur. *l. 2. in Decal. cap. 5. ibidem, §. 4. numer.* 15. Castr. Palaus *tom. 2. tract. 7. disp. 3. punct. 4. n. 5.* & alii. Et idem asserunt Castr. Palaus, & Tambur. si choro assistant, & non canant: Ergo si hi Canonici ad restitutionem tenentur, si ita se habentes, distributiones accipiant, à fortiori idem dicendum de dictis Parocho, & Sacerdotibus: quia nec intersunt officium canentibus, nec ab illis audiuntur, quando domi, aut alia in Ecclesia, privatim illud recitant.

9 Ex his patet resolutio ad secundum in tit. quæst. propositum; teneri ad restitutionem saltem illius eleemosynæ, quam ratione officii receperunt; quamvis ex Missa alio in loco celebrata in circumstantiis hujus casus censeo tantùm peccasse mortaliter. Nec ab hac restitutione existimo excusari ex bona fide, quia credo, eam bonam fidem in eis datam non fuisse; quia ea injustitia est adeo clara, ut eam dari posse in Sacerdotibus præsumere non possim; Et quamvis aliqua in illis daretur ignorantia crassa, aut affectata, hæc bonam fidem non constituunt. Restitutio autem danti eleemosynam facienda est, nempe hæredi. Vide dicenda infra q. 122. per tot.

QUÆSTIO LXXXV.

An privignus vitrico, & matri serviens, etiam in illorum absentia, teneatur ad restitutionem eorum, quæ sua industria, & labore clam sibi cepit?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Probabile est non teneri ad restitutionem, aliqua facta diligentia.*
3 *Patria potestas inventa est, ut filii patri acquirant.*
4 *A matre filio debetur salarium, quando servitium est considerabile.*
5 *Valascus de præsenti casu non loquitur.*
6 *Etiam in casu, quo Aegidius suo patri serviret, aliis non servientibus fratribus, aliqua sibi capere poterat.*
7 *Idem ex Laym. & aliis.*
8 *Illatio ex dictis.*

1 ÆGidius in officio mechanico ita suo vitrico, & matri serviebat, ut etiam ipsis absentibus, & aliis fratribus studio litterarum incumbentibus, omnia suppeditabat, & bona augebat. Absentibus itaque vitrico, & matre pau-

paulatim quinquaginta aureos sibi cepit. Quæritur, An illos restituere teneatur?

RESOLUTIO.

2 Respondeo satis probabile esse, ad restitutionem non teneri, si computatis annis, quibus servivit, alimenta in victu, & vestitu, & salario extraneis dari solita, pro eo servitio, quantitas aureorum capta non excedebat. Ratio est, quia filius non existens sub patria potestate vitrici, aut matris illis gratis servire non tenetur, constituta mercede, sicut dari solet extraneis, similem industriam, & laborem in eo servitio parentibus, sed Ægidius, quamvis non esset emancipatus, nec conjugatus, non erat sub patria potestate vitrici, nec matris, nec sub eorum tutela; non erat sub patria potestate vitrici, nec matris, quia hæc in patre tantùm residet, juxta *Ordin. Reg. l.4. tit.81. nu.3.* Nec sub eorum tutela; quia nec ille tutor, nec illa tutrix illius esse possunt, juxta *Ordin. l.4. tit.102. §.3. & 4.* Et de matre etiam habetur *§. Cæteri, Inst. de Hæred. qualit. & differ. & §. Mater, juncta Gloss. Inst. de hæredat. liberor.* & tradit cum Navar. & Panorm. Fragos. *de Regim. Reip. Christ. tom.3. l.2. disp.3. n.4.* ergo Ægidius gratis servire non tenebatur.

3 Consequentia probatur, quia patria potestas introducta, & inventa fuit, ut etiam virtute illius filii ipsi patri acquirerent: unde ab aliquibus patria potestas, hujus acquisitionis basis vocatur, *Inst. per quas person. nob. oblig. acquirat.* & constat *ex l. Patre furioso, in fine, ff. de His, qui sunt sui, vel alien. jur.* Paul. Castrens. *in l. fin. §.1. ff. de verbor. signif. num.3.* Fragos. *proximè num. 1.* Sed Ægidius non est sub patria potestate vitrici, nec matris: ergo illis non acquirit, sed sibi.

4 Ex hoc principio, quòd Ægidius, aut alius quilibet filius, non sit sub potestate matris, inquit Sanch. *lib.1. consil. cap.2. dub.8. num.8.* cum Fabro, & Guttier. deberi salarium, quando servitium est considerabile, & dignum æstimatione à matre ipso filio, sicut à patre filio emancipato debetur: & sic à matre Ægidio salarium debebatur.

5 Nec obstat primò, asserere Alvar. Valasc. *consult.31.* suis privignis à vitrico, pro sua medietate deberi salarium, quia suis operibus, & laboribus bona communia auxerunt, supponentem matrimonium, juxta consuetudinem Regni fuisse celebratum; non tamen à matre deberi, quia per hæreditatis maternæ aditionem debitum illud erit confusum; refertque ita fuisse judicatum: ergo in præsenti casu ita dicendum. Non, inquam, obstat, quia in eo casu duobus filiis uxoris demortuæ augentibus bona communia utriusque conjugis à vitrico pro sua medietate salarium debebatur, & quamvis à matre pro sua etiam debe-8 retur, cùm ambo æqualiter hæreditatem adiissent, in illa illud debitum fuit confusum: at in præsenti casu tres filii hujus matris bona communia non augebant, nisi solus unus Ægidius, aliis duobus litteram studio incumbentibus, & soli Ægidio salarium debebatur, non solùm à vitrico pro sua medietate, sed etiam à matre pro sua; poterat ergo Ægidius capere aliqua absque obligatione restitutionis, & post mortem matris, æqualibus portionibus cum aliis fratribus hæreditatem adire.

6 Nec obstat secundò *Ordin. Reg. l.4. tit.97. §.16.* statuens, filium commorantem cum patre, aut matre, vel cum utroque, & se eorum bonis sustentantem, quidquid sua industria, & labore eorum bonis lucretur, ad parentes pertinere; & post illorum mortem ad partitionem cum aliis fratribus esse adducendum, sive ille filius sit solutus, sive uxoratus, & tenent Molin. *disput. 324. versic. Vt quod hac*, Fagund. *in 4. decal. præcept. lib.4. cap. 21. numer. 16.* & alii: sed Ordin. loquitur cum disjunctione *aut*, cum *patre, aut matre*, & Ægidius matri serviebat, licèt vitrico nuptæ, & eorum bonis se sustentabat, & lucrabatur: ergo saltem à medietate suæ matris salarium capere non poterat. Non, inquam, obstat, ea Ordinat. quia respondetur primò, *ut supra Ordinat.* non loqui de filio nostri casus, nam hic, ut diximus, poterat aliquid capere, quando alii non laborant, & ille patri non servit, sed matri, & vitrico, sub quorum potestate patria non est. Respondetur secundò, etiam dato casu, quo Ægidius patri, & matri inserviret, aliis non servientibus fratribus, eam Ordinat. justissimas moderationes excludere non posse. Ut esset, si ipse Ægidius expressè, aut tacitè protestetur se illis eo animo inservire, ut pater ob suum laborem, & industriam tantum ei salarium, quantum extraneo donaret similiter ei inservienti. Sic existimant Reginald. *in praxi lib.20. cap.28.* Lessius *tom.1. de Iustit. disput.3. quæst.10. part.1. numer.8.* & deducitur ex Navar. *in Summ. Latin. cap. 17. numer. 144.* & expressa doctrina Barthol. *in l. 1. §. Nec Castrense, ff. de Collat. bonor.* quos refert Fagund. *lib.1. de Iustit. cap. 46. num. 6. & num. 7. & sequitur num.8. in fine*, ubi sic ait: *Tertia opinio est conformis rationi, & æquitati, à qua, ego si essem judex, non recederem. Nec obstat Lusitana adducta pro secunda opinione, quia non potest excludere justissimas illas moderationes in secunda opinione positas; nec filius, dum est in potestate patris, tenetur vel in foro conscientia, vel in foro externo patri inservire, nisi pater egeat aliis similiter inservientibus, & acquirentibus, ut ex dictis patet.* Sic Fagund.

Idem etiam pluribus citat. habet Layman. *lib. 3. sect. 5. tract. 4. cap. 8. num. 6.* ibi: *Contrarium tamen non improbabiliter*, post Barthol. docent Angel. *verb. Peculium, n.11.* Navar. *cap.17. numer. 144. (148. & 161.)* Lopes *part.2. Instruct. cap.21.* Less. *lib.2. cap.2. numer.81. cùm enim lucrum non tantùm ex bonis patris, sed etiam ex filii industria proveniat, ideo partim inter profectitia, partim inter adventitia bona, numerandum esse videtur. Ex quo inferunt, si solus pater lucrum accipiat, nullamque ejus partem filio quasi societatis jure relinquat, tunc tantumdem salarii ipsi obligatum esse, quantum extraneo alicui deberet, saltem si filius exigat. Sin autem ob metum reverentialem, petere non audeat, vel probe sciat, si petat, se repulsam laturum esse; consequenter ajunt filium clam à patre accipere posse. Quæ sententia saltem ad id à confessario inservire poterit, ut cum hujusmodi filio famil. mitius agat, & non facilè ad restitutionem obliget, nisi ultra æstimationem laboris, ac industriæ suæ acceperit.* Sic Laym. Hanc doctrinam approbat Dian. *part.4. tract.4. resolut.66.* videri etiam possunt adducta à Molin. *dict. disp. 234. vers. Barthol. verò.* 7

Ex his benè inferre possumus primò, si laborans, ac industria bona patris augens, ita se habere potest erga patrem, sub cujus patria potestate est; à fortiori poterit ita se habere Ægidius erga suum vitricum, & matrem, sub quorum potestate non est. Quamvis contra dicta de filio erga patrem pro se habeat opinionem gravium DD. ut videre est apud Card. de Lug. *disput. 5. de Iustit. num. 42.* illos non ita habet in terminis nostræ quæstionis. Secundo inferre possumus id, quod in principio dicebam, debere computari annos, quibus Ægidius suo vitrico, & matri servivit, & quod extraneo pro simili servitio donari solet, & quod plus in alimentis accepit; nam victus etiam extraneo tribuitur. Et si inveniat, quòd plus sibi cepit, id tantùm restituere debet, nec alia cum aliis fratribus ad collationem conferre tenetur post matris mortem. 8

QUÆSTIO LXXXVI.

An fœmina, ut ad ingressum Religionis admittatur, aliqua per modum donationis liberæ, dare possit?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Donatio fuit valida.*
3 *Concil. Trident. non comprehendit donationes factas in statu sæculari.*
4 *Clausula pœnalis cum traditione statim facta propriè non dicitur pœna.*
5 *Donationes liberæ, & inter vivos factæ Monasterio intuitu ingressus Religionis non sunt simoniacæ.*
6 *Cessantibus dictis tribus inconvenientibus, donatio in terminis juris communis manet firma.*
7 *In donationibus Ecclesiæ factis, insinuatio non requiritur.*
8 *Quid disponat in præsenti Conc. Trid.*
9 *Donationi factæ non adversatur.*
10 *Effectus hujus donationis ad tempus inhabile non refertur.*
11 *Pro-*

11 *Promissio summæ pecuniæ non fuit pœnalis.*
12 *Promissio facta arrhis assimilatur.*
13 *Ea donatio aliquo modo pœnalis est, quæ culpam non supponit.*
14 *Donatio facta videtur simoniaca fuisse.*
15 *Non fuit simoniaca.*
16 *Monasterium ob dotem se obligavit ad recipiendam Dariam, & non propter donationem.*
17 *Dos quatuor millium ducatorum non fuit simoniaca.*
18 *Monasterii necessitas non tantum respectu personæ ingredientis sustentationis, sed quoad debita, &c.*
19 *Excessus dotis non fuit simoniacus; nec dotem competentem excesserunt; & dato excessu, ille solus est nullus.*

1 DAria nobilis in certo Monasterio esse Religiosa intendens; illi, professione emissa, in dotem quatuor millia ducatorum promisit. Ut contractus solemnitatibus debitis, ac securitate celebraretur, procuratorem constituit, illi amplam tradens facultatem, ut in dotis scriptura dicta quatuor millia ducatorum promittere potuisset cum securitate sibi visa, & omne aliud agere, quod ipsa constituens, si esset præsens, ageret, quod ad unguem gessit procurator; addens in casu, quo dicta Daria in eo conventu professionem non emitteret, aut ab eo egrederetur, amissuram esse dicto conventui, ex dicta dote quingenta millia regalia Lusitana. Et hanc donationem conventui faciebat gratuito eleemosynæ titulo, & libentissimè. Quia tamen hæc potestas in charta procurationis expressè non erat concessa; ipse procurator in scriptura facienda, chirographum suæ constituentis exhibuit, in quo illi concedebat ad eam clausulam facultatem, relicto chirographo, apud conventus procuratorem. Ingressa Daria Monasterium post habitum assumptum, & aliquos novitiatus menses è Monasterio egressa fuit, professione non emissa, & solutis jam quingentis millibus regalibus. Quæritur, An Monasterium ad restitutionem dictæ pecuniæ, ut residuum dotis, quod acceperat, restituere teneatur?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, non teneri Monasterium ad restitutionem illius pecuniæ. Ratio est, quia ponderatis verbis, & consideratis partibus, quibus donata fuerunt illa quingenta millia regalia, donatio fuit valida, & irrevocabilis: verba sic habent: *In casu (quem Deus non permittat) quo dicta Daria futura Religiosa in hoc monasterio professionem non emittat, aut ab illo egrediatur, in hoc casu huic conventui dicta quingenta millia regalia amittet; quæ ex principio solutionis mense Julii traditura erat, quin ea amplius repetere possit, nec alia via litem intendere. Et ad majorem cautelam, & illorum securitatem, ille procurator ex nunc puram, & irrevocabilem donationem inter vivos dictis dominis Monialibus, & earum conventui faciebat. Et in casu, quo aliquam dubitationem moveat, aut interponat, non exaudietur, quin prius, & cum effectu, æqualem summam pecuniarum in potestate procuratoris conventus deponat.*

3 Ex his verbis constat primò, dictam donationem fuisse factam, quando Daria erat in statu sæculari, & Monasterium non ingressa. Quapropter non comprehenditur in Decreto Concil. Trident. *sess. 25. de Regul. cap. 16.* quod tantum comprehendit donationes novitiorum, dum sunt novitii, & non factas in statu sæculari, quamvis factas intuitu Monasterium ingrediendi; ut latius videbimus à n. 9.

4 Secundò constat, dicta quingenta millia regalia in mense Julii fuisse tradenda, & de facto tradita, mense Julii statim post celebratum contractum, ut constat ex nu. 1. ibi: *Solutis jam quingentis millibus regalibus.* Et quando clausula pœnalis statim fit cum traditione non dicitur propriè pœna, ut patet in arrhis; quod est maximè notandum, ut videbitur à n. 11.

5 Tertiò constat, hanc donationem fuisse gratuitam, & liberam, & non per emptionem ingressus in Monasterium, quamvis intuitu illius fuisset, ibi: *Ex nunc puram, & irrevocabilem donationem inter vivos dictis dominis Monialibus, & earum conventui faciebat maximè libenter.* Donationes autem Monasterio factæ, quamvis ingressus intuitu, quando non sunt pro emptione ingressus Monasterii, sed purè, & liberè pro facilitandis tantùm, & conciliandis Monialium voluntatibus, non sunt simoniacæ, ut cum D. Thom. & communi DD. Soar. *tom. 1. de Relig. lib. 4. de Simon. cap. 17. num. 3.* ubi hanc ampliat doctrinam, etiam ad donationes conditionatas, ibi: *Si munera dentur simpliciter, & absolutè, vel sub conditione tantum invitante (ut sic dicam,) vel facilitante conditionem Religiosi status;* sic licita est donatio, vel promissio, ut infra, ostendetur à n. 12. ante medium.

Cessantibus his tribus inconvenientibus, ut sanè in præsenti donatione infra cessare ostendam, nullum ex illis in illa habere locum; manet dicta donatio in terminis juris communis approbantis, ut bonam, & firmam, quæ purè, & irrevocabiliter inter vivos fit monasterio ab eo, qui illud ingredi vult, ita ut eam non possit repetere, quamvis postea post ingressum egrediatur, & retrocedat, ut communiter asserunt DD. Angel. *verb. Novitius, num. 10.* & ibi Tabien. *quæst. 12. num. 13.* Armil. *n. 16.* Silvest. *verb. Religio, 4. quæst. 10.* Sanch. *lib. 1. decal. cap. 1. num. 10.* Gloss. *fin. Communiter recepta, in cap. 3. de Cleric. conjug.* Innocentius *in cap. Verum, de For. compet.* Calderin. *consil. 422. alias de Regular.* Ex eo principio; quòd donatio pura inter vivos est irrevocabilis, *l. Arristo, 18. ff. de Donat. cap. Verum, de Condit. apposit.* & hæc præsentis casus, est pura, & irrevocabilis, ibi: *Pura, & irrevocabilis donatio inter vivos.* 6

Nec obstat, dicere, hanc donationem, ex defectu insinuationis, fuisse nullam, quia excedebat quinquaginta supra centenos ducatos: & donatio à fœmina facta, quoad excessum, est nulla, ut expressè disponit *Ordinat. Reg. l. 4. tit. 62. in principio, & l. Santimus, & l. penult. §. fin. & leg. Data, C. de Donat.* Non, inquam, obstat, quia respondetur, non esse necessariam insinuationem ad donationes Ecclesiæ, aut locis piis factas, ut communiter tradunt DD. Duennas, Tiraquel. Anton. Gomes, Cald. Pereyra, P. Molin. Rebel. Azor. Lessius, Anton. Faber. Riccius, quos refert, & sequitur Emman. Barbos. *in Remiss. ad cit. Ordinat, num. 4.* quibus addo Calderin. *consil. 322. alias 3. de donat.* cum pluribus Jason. *consil. 169. column. 5. §. Circa secundum l. 4.* Castr. *consil. 212. column. 2. versic. Præterea donatio,* Tasceus *verb. Donatio consil. 647. nu. 70.* Veritas hujus resolutionis, ex solutione argumentorum, magis apparebit. 7

ARGUMENTA SOLUTA.

Nec obstat primò contra dictam resolutionem, Concil. Trident. *cit. dict. sess. 25. de Regul. cap. 16.* annullat omnes donationes à novitiis factas, dummodo factæ non sint duobus mensibus ante professionem, & de licentia Episcopi, ibi: *Nulla quoque renuntiatio, aut obligatio antea facta, etiam cum juramento, vel in favorem cujuscumque causæ piæ valeat, nisi cum licentia Episcopi, sive ejus Vicarii, fiat intra duos menses proximos ante professionem, aliter vero facta, etiam cum hujus favoris expressa renuntiatione, etiam jurata, sit irrita, & nullius effectus,* & inter DD. est commune, Sanch. *lib. 7. decal. cap. 5. num. 20.* & Tamb. *de jur. Abbat. tom. 3. disput. 6. quæst. 10. numer. 4. & 12.* & Barbos. *in Collect. ad cit. Trident. num. 2.* dicentem in hoc Decreto, nomine *Obligationis* comprehendi etiam donationes inter vivos. Et constat dictam donationem à Daria fuisse factam absque dictis solemnitatibus, & ante ultimos duos menses, & sine Episcopi licentia. 8

Non, inquam, obstat: quia (ut jam diximus) donationem, de qua agimus, non fuit à Daria facta, quando erat novitia, sed dum erat sæcularis; Concil. autem Trident. de his non loquitur donationibus, sed de factis à novitiis, dum sunt novitii, & jam monasterium ingressi, ut doctissimè probat Sanchez *lib. 7. decalog. cap. 5. num. 4.* cum Passerel. Valasc. Rodrig. Veg. Costa, Stephan. Gratian. & aliis pluribus, refutatque opinionem contrariam asserentium, Concil. Trident. etiam comprehendere donationes monasterio factas intuitu ingressus. Opinionem Sanch. sequitur Barbos. *in Collect. ad Concil. Trident. cit. num. 18.* cum Menoch. Marant. Mendos. Sorb. Portel. Villalob. Garcia, Ugolin. Phæb. Peregrin. & aliis; asseritque ita tenuisse Rotam in Parmens. translat. 20. Novemb. 1627. 9

coram

coram R. P. D. Durando *versic. Tandem non obstat*. Idem eruditissimè defendit Tambur. *de Iure Abbat. disp. 4. qu. 10. num. 1. & iterum tom. 3. de Iur. Abbat. disput. 6. quæst. 10. num. 10.* cum Baldo, Barthol. de S. Faustin. Barthol. de Vecchiis, & aliis pluribus, ubi in fine affert quamdam S. Congr. Concil. declarationem, quam refert in forma authentica, ibi: *Congregatio Concil. censuit, Decretum Concil. Trident. cap. 16. sess. 25. de Regular. non habere locum in renuntiatione facta, ante susceptionem habitus*. Ex qua rectè constat, opinionem contrariam jam non habere locum, nec habere posse.

10 Nec adhuc obstat in terminis nostri casus, dicere: Quamvis dicta donatio fuisset facta ante susceptionem habitus, illius effectus fuit dilatus ad tempus novitiatus, in casu, quo Daria professionem non emitteret, aut retrocederet, quod tempus ad talem donationem habile non erat; quia tunc erat novitia, & consequenter in Decreto Concil. comprehensa: at donatio quamvis facta tempore habilis, si illius effectus ad tempus inhabile differatur, non est valida; quia idem est, *rem fieri tempore habili, vel non prohibito, & conferri ad tempus inhabile, vel prohibitum, l. In tempus, ff. de Hæred. instituend. l. Cum qui, ff. de Iurisdict. omnium judic.* & pluribus congestis per Tiraqu. apud Sanchez *lib. 6. de matrimon. disput. 4. num. 6.* Non, inquam, obstat, quia respondetur, effectum hujus donationis, non differri ad tempus prohibitum, sed ad tempus in quo Daria, aut moreretur, & tunc desperata professione, posset validè donare, ut docet Soar. *tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 16. num. 11.* aut retrocessisset; & tunc relicto monasterio, ei validè donare poterat. Itaque hæc duo tempora ad donandum sunt habilia, & ad illa effectus dictæ donationis referebatur.

11 Nec obstat secundò, dicere, promissionem quingentorum millium regalium fuisse pœnalem, in casu, quo Daria professionem non emisisset, aut resiliisset, ut videtur ex tenore verborum num. 1. ibi: *Amissuram esse dicto conventui, ex dicta dote quingenta millia regalia*, & infra num. 2. in fine, alia datur clausula pœnalis: at hæ clausulæ pœnales, sicut in matrimonio non admittuntur, quia libertatem tollunt, *cap. Gemma, de sponsal.* ita etiam in professione quia libertatem etiam tollunt. Ex qua ratione Concil. Trident. *loco citat.* reprobat donationem à novitio, aut à novitia monasterio factam, ibi: *Ne hac occasione discedere nequeat*. Non, inquam, obstat, quia respondetur, negando eam promissionem fuisse pœnalem, in casu, quo Daria professionem emittere noluisset, à monasterio egrediens: fuit enim quædam donatio ad ingressum monasteriis facilitans, & invitans, ut inquit Soar. *dict. lib. 4. de Simon. cap. 17. num. 3.* ut à monasterio reciperetur, in casu, quo ante professionem moreretur, aut alia via effectum non sortiretur, ibi: *num. 2. In casu (quem Deus non permittat.) dicta Daria futura religiosa, non perveniat ad professionem in hoc monasterio, vel ab illo egrediatur*. Voluit igitur Daria securum reddere monasterium, ex suo ingressu commodum reportaturum: nam si professionem emisisset, quatuor millia ducatorum habiturum; & si non emisisset, quingenta millia regalia; & hæc, non in pœnam non profitendi, nam hæc supponit culpam, *cap. Significante, 7. de Pignor. cap. 2. de Constit. & l. Trajectitia, ff. de action. & obligat.* & aliis juribus apud Molin. *tract. 2. disput. 317. vers. Tertiam*. Et illa, quæ donat casu, quo moriatur ante professionem, non respicit culpam, sed monasterii utilitatem, ut sic illud faciliter, & ad receptionem invitet.

12 Hæc autem promissio magis arrhis, quam pœnæ assimilatur, ut num. 4. dicebam; & hæc sit, ad plenariam argumenti resolutionem, responsio. Ad cujus intelligentiam suppono, arrhas cum pœna convenire in eo, quòd etiam illæ amittuntur, si qui illas tradidit, à contractu retrocedat; si verò is resilit, qui eas recepit, eas debet duplicatas reddere, si ita fuit conventum, *l. Si mulier, 5. Cod. de sponsal.* Unde ex utraque parte aliqua habetur ratio pœnæ; distinguuntur tamen arrhæ à pœna propriè dicta in eo, quòd arrhæ illico traduntur, pœna verò, non nisi post retrocessum, seu resilientiam. Ita communiter DD. Abbas *in cap. Gemma, num. 8. de sponsal.* cum pluribus, Sanch. *lib. 1. de matrim. disput. 35. nu. 3.* Ex hac differentia cum Panormitan. inquit Sanchez *loco cit.* arrhas ab ipso jure in contractibus liberis esse approbatas, pœnam verò reprobatam. Unde metus perdendi pœcuniam jam traditam, libertatem non aufert, sed solùm metus perdendi pecuniam solvendam, & ex crumena depromendam, ut inquit Abbas *cit.* Addit ipse Sanch. *loco citat. numer. 4.* valere donationem; *Si quis dicat, do tibi centum pro pœna, si matrimonium tecum non contraxero, dummodo re ipsa tradat illa centum*; quia inquit, hæc promissio, seu donatio ratione traditionis, nomine tenus, & non realitate, pœna est. Quare ad nostrum intentum magna consideratio facienda est. Nam in præsenti casu adfuit promissio cum traditione quingentorum millium regalium, quæ statim fuerunt tradita mense Julii, ex vi donationis mense Junii factæ, ut constat ex dotis scriptura, & dictis num. 1. *Solutis jam quingentis millibus regalibus*. Unde donatio quingentorum millium regalium simul cum eorum traditione fuit ante retrocessionem Dariæ; ergo non fuit propriè pœna, sicut non sunt arrhæ; imò possumus vocare dictam donationem, potius arrhas, quam pœnam. Quare concludo, quòd sicut arrhæ in matrimonio ex jure admittuntur, & solùm pœna reprobatur, sic donatio dictorum quingentorum millium regalium, quia fuit simul cum traditione, ex jure non est reprobata, quia non est propriè pœna.

Dixi: *hanc donationem non esse propriè pœnam*; quia 13
non nego esse aliquam pœnalitatem, juxta doctrinam Sanchez *lib. 6. decal. cap. 4. num. 11. & 13.* & non illam, quæ supponit culpam; quamvis etiam pœnalitas secum afferat aliquam pœnam sufficientem, ut verificetur verbum *amitteret*, ex qua in argumento firmentio, & in hoc sensu vocari potest clausula pœnalis, ut ibi dicitur, derivato vocabulo à pœnalitate, & non à pœna propriè dicta.

Nec obstat tertiò, dictam donationem quingentorum 14
millium regalium videri fuisse simoniacam; quia conventui fuit facta ad recipiendam Dariam, & non ratione illius sustentationis, sed etiam in casu, quo illa professionem non emitteret, & à conventu resiliisset; hujusmodi verò contractus sunt simoniaci, *c. Quam pio, quæst. 2.* Imò potius hæc dos dictæ Dariæ videtur fuisse excessiva; & major illa, quæ ad necessariam sustentationem requirebatur, & juxta excessum videtur fuisse simoniaca: nam omne id, quod donatur monasterio pro ingressu, excepta dote necessaria ad sustentationem, videtur simoniacum, *cap. Nullus 1. quæst. 2. cap. Non satis, cap. De Regul. cap. Veniens, cap. Quoniam, & cap. Audivimus, de Simon. & Extrav. 1. de Simon.* Inter communes, ubi reputantur pro simoniacis, omnes contractus monasteria ingredientium, celebrati inter ipsa monasteria, & ipsos ingredientes, pro ipso ingressu. DD. autem solùm excipiunt ea, quæ pertinent ad necessariam ingredientium sustentationem, ut videre est apud Soar. *tom. 1. de Relig. lib. 4. de Simon. cap. 17. num. 5.* Et certum, ac evidens est, omne quod fuit simoniacum, restitui debere, per Text. *in dict. cap. Veniens, de Simon.* Ut communiter expendunt DD. apud Sanch. *lib. 2. consil. cap. 3. dub. 112. num. 3.* Quæ restitutio eidem personæ facienda est, ut notat idem Sanch. *cit. dub. 114. num. 5*

Non, inquam, obstat, quia respondetur, dictam do- 15
nationem non fuisse emptionem status Religiosi; nam si esset, fuisset simoniaca: quia dabatur aliquod temporale pro spirituali, ut est status Religiosus, *cap. Non satis, cap. Veniens, cap. De Regularibus, & cap. Quoniam, de Simon.* Sed quia fuit facta ad invitandum, & facilitandum monasterium, ut Dariam reciperet, ut constat ex verbis dictæ donationis, ibi: *Ex nunc puram, & irrevocabilem donationem inter vivos dictis dominis Monialibus, & earum conventus faciebat*. Ex quibus rectè constat, talem donationem fuisse puram, & gratuitam, absque respectu ad pactum, aut obligationem onerosam ex parte monasterii.

Non nego, quòd in dotis scriptura, monasterium se 16
obligavit, ad recipiendam dictam Dariam; sed dico, id fuisse propter dotem, & non propter donationem. Itaque in hac scriptura duo intervenerunt, dos quatuor millium ducatorum, & donatio quingentorum millium regalium: Ob donationem, se facilem exhibuit conventus, & per dotem obligatum ad recipiendam Dariam. Itaque donatio solùm fuit invitans, dos verò onerosa; & quando donatio est solùm facilitans, & invitans, ut monasterium aliquam ad Religionem recipiat, non est simonia. Ut cum Div. Thom. & communi DD. docet Soar. *citat. dict. tom. 1. de Relig. lib. 4. de Simon. cap. 17. n. 3.* qui Textum *in cap. Quam pio*, solùm intelligunt, quando,

quòd

quod donatur pro statu Religioso, non est donatio gratuita, sed pactum onerosum.

17 Ad id, quod dicitur de dote, quæ ex eo, quòd sit in ea magna summa quatuor millium ducatorum, & excedat sufficientem sustentationem dictæ Dariæ, videri, esse simoniacam. Respondeo, has dotes non esse simoniacas: nam quod datur, non datur ob statum Religiosum, qui est spiritualis, sed ad sustentanda onera temporalia, quæ sequuntur, ex ingressu talis personæ. Ita communiter DD. Turrecrem. 1. *quæst.* 2. *in principio*, Gloss. *in cap. Non satis, & in cap. Quoniam, de Simon.* Soar. *cit. dict. cap.* 17. *num.* 6. cum D. Thom. & aliis pluribus. Et hoc est certum, & evidens, ex eo, quòd hic mos in monasteriis vigeat. Idem patet in dote ad matrimonium, quod non datur ob sacramentum spirituale, sed pro onere. Idem in pecunia, quæ datur ob Missas dicendas. Idem in decimis, quæ à Parochianis ad sustentationem sacerdotum tribuuntur.

18 Scio, aliquos DD. apud Soar. *citat. num.* 9. asserere: Ad hoc, quòd dos sit licita, esse necessarium, *ut revera monasterium egeat*. At etiam scio, hanc monasterii necessitatem esse taxandam, non respectivè ad personæ ingredientis sustentationem, sed etiam ad debita, & necessitates, quibus monasterium gravatur, ut circumspectè notant DD. Tambur. *tom.* 3. *de Iure Abbat. in fine, & decis. quas ex Rota affert; decis.* 112. *nu.* 9. & latè probat ex Text. *in cap.* 2. §. *Vbi autem, de Decim. in* 6. quem Textum cum aliis ad idem intentum affert Rebuff. *tractat. de Congrua, numer.* 6. *&* 7. Idem repetit *in l. Conditionalis causa, in fine,* 54. *ff. de Verbor. signif.* Idem Gloss. *in cap. Cùm adeo, verb. Sufficienter, de Rescript.* Et de hac materia extat *decis. Rotæ, quæ est* 31. *part.* 1. *in novis*, quas refert Tambur. *loco citat.* Et certum constat, monasterium, de quo agimus, & ex ipsa scriptura pluros pati necessitates, ob plura debita, quibus gravatur.

19 Addo, quòd dicta quingenta millia regalia (quidquid sit de excessu dotis, qui dictis quingentis millibus regalibus complet dicta quatuor millia ducatorum) super quibus vertitur dubium; & primo loco tradita, fuerunt mense Julii, remanent extra omne simoniæ scrupulum. Primò, quia donata fuerunt in casu, quo dicta Daria professionem non emitteret, sine pacto oneroso, & solùm per donationem puram, & gratuitam, ut constat ex dictis à numer. 15. Secundò, quia dicta quingenta millia regalia, quæ (ut dixi) fuerunt primo loco donata, dotem competentem non excesserunt; quidquid sit de quantitate superveniente: Ea enim tantùm (non tamen fuit) esset invalida, quia excedebat quantitatem. Nam quando donatio eam quantitatem excedit, in quà est licita; quoad excessum est tantùm invalida *l. Sancimus*, 34. *Cod. de Donat.* manente in suo vigore, parte non excedente, quia utile per inutile non vitiatur, *Regul. utile*, 37. *de Regul. jur. in* 6. expresse habetur *Ordin. cit.*

QUÆSTIO LXXXVII.

An per donationem pecuniæ summæ à Religioso factam, de licentia sui Prælati, & postea revocatam, aut declarationem tempore mortis exhibitam ab eodem Religioso, jus habeant consanguineæ ad petendam eam summam donatam, aut declaratam?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Donatio in præsenti non habet locum.*
3 *Ex declaratione facta jus habent consanguineæ.*
4 *Non est contra votum paupertatis, nole Religiosum dona acceptare, & rogare, quod sororibus erogentur.*
5 *Non est contra votum paupertatis, distribuere magnam summam pecuniæ in operibus piis nomine exonerantium suas conscientias.*
6 *Declarationi in hora mortis factæ, fides adhibenda est.*
7 *De Religioso extraordinaria malitia præsumenda non est.*
8 *Præsumptio solùm valet de crimine, quod probatur.*
9 *Licentia petita stare non potest præsumptio, data aliqua fortiori præsumptione, pro parte opposita.*

Quidam Religiosus ex præcepto suorum Prælatorum cum Officio Vicarii Generalis ad Fluvios Quuamæ missus fuit, ubi per annos octo demoratus; ad illorum finem, ægrotus ad locum ditionis hujus Regni pervenit; ibi à suo Prælato licentiam petiit, ut, de quinquaginta millibus aureis ex dictis Fluviis allatis, viginti mille concederet, mittendos filiabus suæ sororis, quas in Portugallia habebat. Postulatis annuit Prælatus. Altera autem die licentiam revocavit, dicens, eam concedere non posse. Post breves dies mortuus fuit dictus Religiosus, & ante mortem coram personis Religiosis, & aliis non Religiosis, declaravit; quòd ex illis bonis allatis, quindecim millia aureorum erant suæ sororis, matris earum quatuor fœminarum. Et à suis Prælatis precabatur, ut illa suæ sorori mitterent, & traderent. Defuncto Religioso, ea quindecim millia aureorum cum aliis bonis Religionis incorporata fuerunt. Quæritur, An teneantur dicti Religiosi, eos viginti mille aureos, ex licentia concessa à Prælato, & alios quindecim ex facta declaratione, restituere personis à Religioso defuncto designatis? 1

RESOLUTIO.

Quoad primam partem de donatione facta, filiabus sororis, ex licentia Prælati, ab eo Religioso? Respondeo, non teneri dictos Religiosos, eos viginti mille aureos iis filiabus restituere. Ratio est, quia ex dictis nu. 1. ea donatio non videtur fuisse perfecta; nam ad illam tantùm concessa fuit licentia, & sine dubio est, quòd in quantum jus ipsis filiabus sororis non erat acquisitum, in ipso solùm Religioso residebat licentia; & sic ipsi Religioso à suo Prælato revocari poterat; quia omne id, quod habet Religiosus, dum illud habet, suo Prælato semper subiicitur, *cap. Non dicatis*, 12. *quæst.* 1. ibi: *Semper promissam obedientiam penitus aliorum potestati, & imperiis in Christo, & pro Christo subdiderint, &c.* Et expressius *cap. Si Religiosus*, 27. *de elect. in* 6. Unde sequitur, quòd dum dicta licentia est, tantùm in dicto Religioso, à Prælato revocari possit: sed fuit revocata, dum erat tantùm in ipso Religioso: ergo. 2

Quoad secundam partem de declaratione facta ante mortem ab ipso Religioso? Respondeo, per illam concedi jus sorori, & illarum filiabus, ut eam summam aureorum possint petere, & Religiosis eam illis tradendi. Ad hanc probandam resolutionem suppono tria, inter DD. communia. Primum est, quod ordinariè contingit similibus Religiosis ad eas, & similes regiones euntibus cum iis Prælatis, & dignitatibus, & etiam sine illis, qui in illis à personis divitibus eleemosynas, ad sorores, & illarum filias protegendas, postulant, & summa facilitate magnam divitiarum summam ab illis recipiunt. Et dicti Religiosi eas mittunt, aut portant, quando revertuntur, ipsis sororibus, aut illarum filiabus, nomine personarum, quæ illas erogarunt eleemosynas, quin hoc sit contra votum paupertatis, ut est manifestum. 3

Secundò suppono, personas divites ipsis Religiosis, in iis regionibus, magnas erogare eleemosynas, quas ipsi sibi acceptare nolentes, rogant ipsas personas, ut illa donent suis sororibus, & illarum filiabus pauperibus, quas in hoc Regno habent, in quo facillimè veniunt eæ personæ, & tales Religiosi eas eleemosynas recipiunt, & nomine donantium, eas mittunt, vel afferunt ipsis consanguineis pauperibus. In quo nihil etiam reperitur, contra votum paupertatis, ut latè probant Sanch. *de matrim. lib.* 6. *disp.* 4. *num.* 7. *& lib.* 7. *decal. cap.* 19. *num.* 74. Soar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 8. *cap.* 11. *num.* 45. Cened. *de Paupert. Relig. dub.* 29. *numer.* 4. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 2. *cap.* 202. *numer.* 17. Laym. *in Summ. l.* 4. *tract.* 5. *cap.* 7. *num.* 16. & cum Peirin. Bonac. Fagund. Turrian. Filliuc. Sousa Villal. Naldo, Rodrig. & aliis Dian. 1. *part. tract.* 6. *de Paupert. Relig. resol.* 8. 4

Tertiò suppono, alias dari personas divites, quæ pro suis exonerandis conscientiis in vita, vel in hora mortis, Religiosis magnas pecuniarum summas tradunt, distribuendas, nomine ipsorum, in operibus piis; de quibus, & ipsarum distributione obligationem suscipiunt. Et tales Religiosi nomine dantium, eas summas distribuunt, protegendo personas nobiles, & pauperes, eas dotando, aut 5

dotes

dotes tribuendo, ut Moniales fiant, aut suis debitis, aut necessitatibus succurrendo, aut aliis operibus piis distribuendo, quorum onus sub se susceperunt. In quo etiam nihil est contra votum paupertatis, ut doctissimè probant Sanch. *lib.7. decal. cap.30. numer.4.* Lezan. *in summ. qq. Regular. tom.1. cap.6. num.39.* Dian. *1. part. tract.6. resolut.29.* Faust. *in Thesaur. lib.8. quæst.109. num.2.* His tribus suppositis.

6 Probatur resolutio, asserendo, fidem adhibendam esse declarationi à dicto Religioso factæ, in hora mortis, dicente, eam pecuniæ summam, ad suam sororem, & earum filias pauperes pertinere. Non ex eo, quòd ea declaratio vim, aut vigorem habeat aliquem, ex ejus voluntate: nam Religiosus eam non habet, *cap. Si Religiosus, 27. de elect. in 6.* & ideo testari nequit, *cap.2. de Testament. cap. Quia, 19. quæst.3. & seqq. cap. Perlatum, & l. Authoritate ingressi, C. de Sacros. Eccles.* & aliis juribus apud Sanch. *lib.7. decal. cap.8. num.2.* sed in quantum veritatis est declaratio: Verisimile enim non est, Religiosum, cujus virtute, & meritis sua Religio muneribus auxit; in hora mortis, cognoscentem se moriturum, & Deo rationem brevi redditurum, voluisse suam Religionem de tam maxima summa defraudare, dicentem eam summam non ad suam Religionem, sed ad sororem, aut earum filias pertinere; ut dictum est.

7 Nec tam extraordinaria malitia, de Religioso præsumenda est, nisi probetur, *cap. In cunctis, 11. quæst. 3.* ibi: *Nisi probata, credi non debent, cap. Dudum, 16. de Præsumpt.* ibi in fin. *Præsumatur idoneus, nisi aliud in contrarium ostendatur,* Barbos. *in Collect. ad eum locum num. 3.* cum Menchac. Mascard. Tiraquel. Thusco, Mendes à Castr. & aliis pluribus; *& nu.4.* ex hoc textu probat, unumquemque purum præsumi debere, ita ut objicienti impuritatem, incumbat onus probandi; & in hujus confirmationem plures adducit decisiones Rotæ. Et in præsenti casu specialis adest ratio, quia Religiosa vita præcessit, *cap. Mandata, 6. de Præsumpt.* ibi: *Quia ex transacta in te vita,* supra, quæ verba notant DD. apud Barbos. *in Collect. ibidem, num.3.* rationem anteactæ vitæ considerandam esse, ad æstimanda, metiendaque facta hominum; & in dubio standum est parti meliori, quæ delictum non præsumit, *cap. Estote misericordes, 2. de Reg. jur. l. Merito, ff. Pro socio, l. Creditor, ff. de Furt. l. Prætor, ff. de Bonor. rapt. leg. Proximè, ff. de His, quæ in testam. delentur.*

8 Nec obstat primò, dicere (nescio, quòd dicatur) hunc Religiosum, quoad aliam summam fuisse proprietarium: ergo etiam, quoad hanc, nam *semel malus, semper præsumitur malus, Regul. semel, de Regul. jur. in 6.* Non, inquam, obstat, nam quoad aliam summam, vel fuit proprietarius, quia ita præsumitur: & hoc non est dicendum; non enim præsumendum est tale delictum, ut constat ex dictis: aut quia ipsemet id in hora mortis confessus fuit; & hoc etiam non; quia præsumptio solùm valet de crimine, quòd probatur, & non de crimine, quod libere confitetur: nam hoc amplius non extenditur, quàm ad confessionem, ut communiter notant DD. apud Menochium *de Præsumpt. l.1. quæst.20. num.1.*

9 Nec obstat secundò, dicere, adesse præsumptiones contra dictum Religiosum, ex quibus præsumitur esse proprietarium; & illarum una est, se licentiam exigisse, ad donandum dictis filiabus ex sorore, viginti millia aureorum ex quinquaginta, quæ apud se inveniebantur. Non, inquam, obstat, quia licentia exigere, ad illos viginti mille aureos, ex quinquaginta à se habitis, non tollit, quòd esse potuissent quindecim suæ sororis. Hoc enim stare potest, eum licentia exacta, ad viginti millia aureorum, quæ suæ sororis filiabus eum licentia donare volebat; adhuc enim suo monasterio quindecim remanebant, quæ ille acquisivit. Et dato, quòd ex hoc aliqua contra illum præsumptio resultasset, multo efficacior est, quæ adest; quòd aliqua ex ea pecunia fuit erogata, pro eleemosynis ad dictam pauperem sororem, quia ita mos est, ut supra à num. 3. diximus, & hic Religiosus, in hora mortis declaravit: at præsumptio efficacior, & potentior rejicit minus efficacem, & potentem, *cap. Quia verisimile, 10. de præsumpt.* ibi: *Provideas, ne super hoc probationem recipias,* Barbos. *in Collect. ad idem cap. n.4.* cum Hippolyt. & aliis pluribus, *& tract. de Axiomat. 186. num.3.* id probans *ex l. Dives, ff. de Integr. restit. & l. Non solùm, ff. de Ritu nuptiar.* & aliis jurib. Accedunt Sanch. *lib.7. decal. cap.1. num.10.* Menoch. *de præsumpt l.6. præsumpt. 64. num.46. & lib.5. præsumpt.21. num. 22.* Et dubium non est præsumptionem in præsenti casu esse fortiorem. Sic censeo, considerando terminos facti speciei; nam alia ex via, aliam non habeo notitiam.

QUÆSTIO LXXXVIII.

Cui conventui restitui debeat pecunia, in hora mortis tradita, à quodam Religioso suo confessario, dicente; suis Prælatis eam esse tradendam?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Pertinere videtur ad conventum in quo habitat.*
3 *Etiam pertinere videtur ad alios conventus, in quibus habitavit.*
4 *Pertinet ad conventum, in quo habitat.*
5 *Non pertinet ad alios conventus.*
6 *Regula semel malus in præsenti casu non habet locum.*

QUidam Religiosus certæ Religionis morti proximus, suo confessario revelavit, certam pecuniæ quantitatem se habere, de qua suis Prælatis notitiam non dedisset; & si Deus ab hac vita eum tolleret, eam ipsis suis Prælatis traderet; locum, in quo erat, designatis. Defuncto Religioso, confessarius pecuniam suis Prælatis tradidit. Provincialis sententiam protulit, eam pecuniam, ad conventum, in quo erat conventualis, quando mortuus fuit, pertinere; & in illius operibus expendendam, & breviter in illis fuit consumpta. Quæritur 1. An dicta pecunia ad dictum conventum, an ad alios, in quibus fuit conventualis, pertineat? Ratio dubitandi est, quia dictus Religiosus non declaravit, quomodo acquisierit talem pecuniam; nec peculium habebat, nec sua Religio illud permittit; & in aliis conventibus vitam duxit; munus procuratoris gerens, sicut actualiter illud, in hoc, in quo mortuus fuit, gerebat. 2. An semel facta à Provinciali ea applicatione, & ab illo declaratum, eã pecuniam pertinere ad conventum, in quo mortuus fuit, cesset tota dubitatio, ita ut nullus ex conventibus, in quibus vitam egit, actionem habeat, ad eam pecuniam, ut suam procurandam? 1

§. I.

An pecunia apud Religiosum defunctum inventa, pertinet ad conventum, in quo mortuus fuit, aut ad alios, in quibus, sicut in hoc, munus procuratoris obivit?

Ratio dubitandi, quæ proximè num. præcedenti adducitur, difficultate non caret. Ante resolutionem duo suppono certa. Primum, pecuniam à Religioso acquisitam, monasterio fuisse acquisitam, *cap. Abbates, 18. quæst. 2.* ibi: *Omnia, quæ acquisierit, ab Abbatibus auferantur, secundum regulam, monasterio profutura;* & ibi communiter DD. apud Barbos. *in Collect. ad eu. cap.* Et juxta hanc formam ad conventum, in quo habitat pertinet pecunia; & si postea ad alium transeat conventum, pecunia in primo acquisita, ad illum, & non ad secundum pertinet, in quo de facto habitat. Sic cum communi DD. Sanch. *lib.7. cap. 32. num.8. & 9.* 2

Secundum; si dictus Religiosus in aliis conventibus habitavit, in illis obeundo munus procuratoris, & probetur in aliis partem illius pecuniæ acquisisset; ad hunc conventum, in quo habitabat, quando mortuus fuit, non pertinet tota illa pecunia; sed etiam ad alios. Hæc resolutio sequitur ex primo supposito. Et juxta illam, & pecunia per omnes distribui debet, plus, aut minus, juxta tempus, quo fuit procurator, & majores, aut minores redditus illorum conventuum. Quia tamen ab his conventibus hoc probatur. 3

Respondeo, dictam pecuniam pertinere ad ultimum conventum, cujus erat conventualis, in quo hic religiosus fuit defunctus. Hæc duplici ratione probatur. Prima, quia talis conventus possessionem habet, cum titulo ab ipso jure, super similem pecuniam suorum Religiosorum, præ- 4

stito

[illegible] cap. Abbates, 18. *quæst.* 2. *& §. Si qua mulier, Authent. de Sanctiss. Episcop. & cap. Illud quoque, de Sacrof. Eccles. & cap. Si qua mulier, & cap. Quia ingredientibus*, 19. *quæst.* 3. & ex parte aliorum conventuum non adest causas ex qua constet, ad illos posse pertinere eam pecuniam, nisi quædam suspicio, aut dubium: in dubio autem non est qui spoliandus possessione sua. Item in dubio melior est conditio possidentis. Quia tamen hæc ratio solùm probat de possessione possidentis, & proprietatem non probat, adducamus aliam, quæ hanc directè probat.

5 Secunda igitur ratio sit: quia hic Religiosus sufficienter declaravit, eam pecuniam ad alios non pertinere conventus. Et hoc dupliciter probatur. Primò, quia jussit, eam pecuniam suis superioribus tradi, quia ad illos pertinebat; & illi solùm, quos in hoc ultimo conventu habebat, erant sui superiores, alii autem aliorum conventuum, cùm esset hujus conventualis, sui non erant superiores. Secundò, quia de aliis conventibus nullam mentionem fecit: imò illos exclusit; nam si ad illos ea pecunia pertinere, id tenebatur declarare: præsumique non potest de hoc Religioso, post signa veræ pœnitentiæ data, æquè cum præscientia periculi, & horæ, in qua erat, & à suo confessario admisso, cum quo de anima sua, & exoneratione suæ conscientiæ egit, voluisse vitam finire in eodem injustitiæ peccato contra alios conventus, non declarando restitutionem illis debitam.

6 Nec obstat *Regula semel malus, semper præsumitur malus, de Regul. juris in 6.* Non, inquam, obstat, nam hæc regula hic non habet locum; primò, quia præsumptio cum pœnitentia finitur, & post illam non habet locum *cap. Ferrum*, 50. *dist.* cum Gloss. & communi DD. ibidem. Secundò, quia solùm valet in præsumptione criminis probati, & non criminis libenter confessi. In hoc enim amplius non extenditur, quàm ad confessionem, ut docet Menoch. *de præsumpt. lib.* 1. *quæst.* 20. *numer.* 1. & diximus quæst. præced. num. 8. at dictus Religiosus dixit eam pecuniam solùm ad ultimum conventum, & non ad alios, pertinere.

§. II.

An semel facta à Provinciale applicatione, & ab eo declaratum, eam pecuniam pertinere ad conventum, in quo mortuus fuit dictus Religiosus, cesset tota dubitatio, ita ut nullus ex conventibus, in quibus vitam egit, actionem habeat ad eam pecuniam, ut suam, postulandam?

SUMMARIUM.

7 *Non cessat dubitatio; sententia enim fundata fuit in præsumptione.*
8 *Præsumptio rejicit onus probandi in adversarium.*
9 *In præsenti præsumptio semper erit efficacior pro ultimo conventu.*
10 *Præsumptio semper fieri debet in meliorem partem.*

7 Respondeo, non cessare dubitationem, & posse omnes alios conventus adversus hunc ultimum movere actionem. Ratio est, quia sententia in favorem hujus ultimi lata à Provinciales fundatur tantùm in præsumptione: præsumptio verò semper probationem in contrarium admittit, ut cum communi DD. tenet Gloss. *in cap. Ferrum*, 50. *dist. verb. Quod non fuit*, & Gloss. *in Reg. Semel malus*, 8. *de Regul. jur. in 6.*

8 Cæterùm tria sunt advertenda. Primum, præsumptionem onus probandi in contrarium rejicere; ut asserit communis DD. sententia apud Menoch. *de præsumpt. l.* 4. *præsumpt.* 116. *num.* 34. *& l.* 6. *præsumpt.* 13. *num.* 6. Unde, si alii conventus contrarium non probaverint, ab hoc ultimo nihil accipere possunt.

9 Secundum, in hoc præsenti casu semper præsumptionem pro hoc ultimo conventu futuram esse efficaciorem: præsumptio autem efficacior, & potentior minus efficacem, & potentem rejicit, ut est communis sententia apud eundem Menoch. *lib.* 6. *præsumpt.* 64. *num.* 46. *& lib.* 5. *præsumpt.* 21. *num.* 12. *& lib.* 3. *præsumpt.* 132. *num.* 84. *& lib.* 1. *quæst.* 30. *num.* 1. 5. *&* 6. & aliis, ut dictum est quæst. præcedenti n. 8. in fine.

Tertium, præsumptionem semper in meliorem partem fieri debere, ut cum communi docet idem Menoch. *lib.* 1. *quæst.* 13. *num.* 5. & melior pars in præsenti casu solùm stat pro ultimo conventu, quia ita aut nullum, aut minus præsumitur delictum. Et ut notat Menoch. *lib.* 3. *præsumpt.* 52. *num.* 5. in dubio præsumptio ad delictum vitandum sumenda est. 10

QUÆSTIO LXXXIX.

An Prælatus ex dicto unius, vel alterius personæ particularis ad Ecclesiam curatam non providens notoriè digniorem, sed dignum, peccet mortaliter, & restituere teneatur; & stare dicto unius testis se retractantis?

SUMMARIUM.

1 *Falsi species.*
2 *Certum est peccare mortaliter.*
3 *Adducitur propositio damnata ab Innocentio.*
4 *Prælatus condemnari nequit absque cognitione qualitatis testis.*
5 *Communi opinio asserit, restitutionem deberi.*
6 *In præsenti casu Prælatus non damnatur; ipse sibi consulat.*

IN quadam hujus Regni Ecclesia collegiata, quatuor Parochiales annexas habente, juxta illius institutionem, consuetudo viget, ut in vacatione aliqua earum Parochialium, quinque ex antiquioribus beneficiatis tres nominent clericos, ut ex illis Prælatus digniorem eligat. In vacatione unius, nominatis tribus à beneficiariis, Prælatus præcedente diligenti examine Theodorum notoriè digniorem, & alios dignos invenit. Et cùm Ecclesiæ provisio, pro digniore facienda, instaret, unus ex dignis Prælatum convenit dicens, Theodorum provisum esse non posse; quia partem Christiani novi, idest descendentis à sanguine Hebræorum habebat. Quia tamen ab eo loco non erat oriundus, & terminus providendi instabat, ne hæc potestas ad superiorem devolveretur, juxta *cap.* 2. *De concess. præben. & cap. Licet, de suppl. neglig. Prel.* quendam ex dignis præsentavit. Theodorus mox querelam adversus Prælatum interposuit, quia dicto hominum interesse habentium, veritate non perspecta, eum jure acquisito spoliasset; ab eoque petiit ut ex officio ad suum natale solùm inquisitionem de genere facere juberet. Precatoriam misit ipse Prælatus ad Judicem Ecclesiasticum patriæ Theodori, ut exactè juberet, hanc fieri inquisitionem, ex qua planè constitit Theodorum nullam Christiani novi habere maculam, aut aliam, quæ illi impedimento esset, ne beneficium quodcumque Ecclesiasticum reciperet. Petiit iterum Theodorus à Prælato, ut sententiam ferret, ne alia aliqua occasione, ea de causa damnum pateretur. Et cùm jam Prælatus ad sententiam proferendam promptus esset, iterum occurrit oppositor, sistens chirographum unius testis inquisitionis, tractantis cum juramento testimonium in inquisitione latum, ac addentis in ipso chirographo, se ob justas causas jurasse Theodorum esse Christianum veterem; scire tamen esse ex Christianis novis. Quæritur 1. An Prælatus ex dicto unius, aut alterius personæ digniorem non providens peccet mortaliter, & ad restitutionem teneatur? 2. An dicto unius testis se retractantis stare possit, & sententiam juxta inquisitionem non proferre? 1

§. I.

An Prælatus ex dicto unius, aut alterius personæ digniorem notoriè non providens mortaliter peccet, & ad restitutionem teneatur?

2 Quod attinet ad primum in titulo propositum; Respondeo absque dubio, peccare mortaliter Ordinarium conferentem eligentem, aut præsentantem ad Ecclesiam curatam dignum, omisso notoriè digniori; ut communiter tradunt omnes DD. id probantes ex Text. *in cap. Metropolitano*, 63. *dist. cap. Majores*, *& cap. Licet*, 8. *quæst.* 1. & præcipuè ex Trident. *sess.* 24. *de Reformat. cap.* 1. ibi: *Eosque alienis peccatis communicantes, mortaliter peccare, nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium, &c.* Et quamvis Trident. solùm de electione Episcoporum loquatur, DD. eandem doctrinam applicant ad alia beneficia, saltem curata, ut est præsens, de quo agimus. Sic DD. TT. & Canon. quos referunt, & sequuntur Rebel. *de obligat. justit. part.* 1. *lib.* 3. *quæst.* 5. Garcia *de benefic. part.* 7. *cap.* 16. *à principio*, Cardin. de Lug. *de Justit. disput.* 35. *sect.* 2. *à numer.* 10. Dian. *part.* 2. *tract.* 15. *resolut.* 40. *& part.* 11. *tractat.* 4. *resolut.* 34. Barbos. *in Collect. ad Trident. sess.* 24. *de Reformat. cap.* 18. *num.* 126. *& sequent.* Ratio est, quia sive peccetur contra justitiam commutativam, sive distributivam, Ecclesia ipsa in re gravi, & notoriè dignior offenduntur; & possunt conqueri. Vide Barbos. *cit. n.* 126.

3 Corroboratur, quia Innocentius Papa XI. in Decreto incipiente *Sanctissimus D. N.* quarta die Martii anni 1679. edito, hanc propositionem, ut minimum tanquam scandalosam, & in praxi perniciosam damnavit: *Cum dixit Concil. Trident. eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles, ipsi judicaverint, ad Ecclesias promovent. Concilium vel primo videtur per hoc digniores, non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo pro positivo, vel secundo, locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non vero dignos, vel tandem loquitur tertio, quando fit concursus.* Quæ ex damnatis est 47.

4 Quia tamen esse digniorem à multis dependet conditionibus, ut videre est apud plures, quos affert, & sequitur Barbos. *citat. num.* 129. & de illis ferre judicium spectat ad conferentem, seu præsentantem; idem Barbos. *à num.* 41. poterit ille ex aliqua rationabiliter judicium ferre, non esse digniorem illum, qui ab aliis notoriè videbatur dignior, & sic non peccare. Et in præsenti casu, quamvis difficile videatur, testimonium, seu dictum unius personæ interesse habentibus, & provisionem Ecclesiæ ad Ordinarium devolvi, Prælatum à culpa mortali excusasse minus dignum præsentantem. Hic tamen condemnari non potest sine aliqua conditione qualitatis hujus testis, & periculi, quòd daretur defectu temporis ad capiendam novam informationem, & juris acquisiti, si Ecclesiæ provisio ad Ordinarium devolveretur.

5 Quod attinet ad secundum in titulo propositum, in quo inquiritur, an Prælatus Theodoro damnum illatum restituere teneatur, minus dignum ad eam Ecclesiam curatam præsentans? Respondeo communem opinionem affirmare. Ratio est, quia non solùm justitiam distributivam offendit, sed etiam commutativam ea institutione, & consuetudine illius Ecclesiæ orta; quia facta nominatione à Beneficiariis de tribus clericis ad eam Parochialem, & fide data à Prælato eligendi, seu præsentandi digniorem, fidem non servavit. Et rectè colligitur ex Rebell. *citat.* Garcia *dict. cap.* 16. *à num.* 30. cum pluribus, & cum aliis paucis Barbos. *in Collect. ad citat. Trident. sess.* 24. *resolut.* 35. Lessio *lib.* 2. *de Just. cap.* 34. *dub...*

6 In præsenti tamen, non videtur absolutè Prælatus præsentans ad restitutionem condemnandus ex hac duplici ratione. Prima, quia opinio contraria digniori asserens non deberi restitutionem est probabilis, ut ex DD. illam sequentibus constat. Illam ut communem defendit Azor. *tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 15. *quæst.* 12. & cum Sot. Navar. Ledesm. Henriqu. Joann. Zapata, & aliis Dian. *dict. part.* 11. *tr.* 4. *resolut.* 35. Garcia *dict. part.* 7. *cap.* 16. *num.* 43. Mascard. & alii apud Barbos. *cit. in Collect. ad Trident. sess.* 24. *de Reformat. cap.* 18. *num.* 27. *in fine*, & aliis. Secunda, quia sicut absolutè dictum Prælatum de peccato mortali non condemnamus, ob defectum notitiæ testis, & periculum jurisdictionis amittendæ, ex quibus motus fuit, ità cum absolutè ad restitutionem condemnare non possumus. Quamvis negare non possim habere fundamentum ad examinandum hoc punctum, quia materia est scrupulosa; quamobrem sibi, animæque suæ consulat.

§. II.

An Prælatus, non obstante retractatione testis in chirographo, sententiam in favorem Theodori, proferre teneatur?

S V M M A R I V M.

7 *Ut certam tenetur.*
8 *Dicenti se falsam deposuisse non adhibetur fides.*
9 *Quando aliquis in duplici judicio suum profert testimonium contrarium, statur primo.*

Respondeo proferre teneri, nulla habita ratione, de retractatione testis in illo chirographo facta. Hanc resolutionem existimo certam. Primò, quia Prælatus stare debet informatione per testes juratos facta, & nullam adhibere fidem retractationi in chirographo factæ, etiam dato, quòd chirographus sit certò testis retractantis. Ratio est, quia communiter docent Juristæ, quod quando testis in uno examine dicit contrarium illius, quod in alio dixerat: tunc non ad secundum, sed ad primum dictum attenditur. Ita Abbas, & Felin. Decius, & alii plures, quos affert, & sequitur Menoch. *de Arbitrar. judic. qq. lib.* 2. *centur.* 2. *casu* 108. *num.* 9. *&* 10. Hæc doctrina colligitur ex Text. *in cap. Sicut nobis*, 9. *de Testib.* Quod si standum sit pro primo dicto, quando secundum est etiam juratum cum aliis solemnitatibus secundum jus; Et à fortiori standum est primo dicto, quando secundum non est juratum, & adeo defectuosum, ut ex dictis num. 1. constat. 7

Secundò; nam testi dicenti se falsum deposuisse non adhibetur fides, ut tradit Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 192. *num.* 9. *& sequentib.* Et etiam si dicat in articulo mortis, Mascard. *conclus.* 359. *num.* 32. Et cum Hortens. Cavaleant. *in Practica*, *de Test. part.* 3. *num.* 59. tenet Emmanuel. Barbos. *in Remis. ad Ordinat. Reg. Lusitan. lib.* 5. *tit.* 54. *ad principium*, *num.* 9. ergo etiam à fortiori nulla fides adhibenda est testi dicenti in chirographo se falsum deposuisse in informatione; quia tenebatur in materia adeo gravi dicere Theodorum esse Christianum novum, ut sic impediretur ab officio, & ministerio Parochiali. Accedit, quòd primum dictum in inquisitione latum fuit cum juramento, & hoc secundum in epistola sine illo (ut jam dixi) & sic pro primo standum est à Prælato, ut latè probat Farinacius *de Testibus quæst.* 66. *part.* 4. pluribus adductis testibus, & DD. 8

Tertiò: testis quando in duplici judicio suum profert testimonium, & in altero contrariatur, statur priori dicto, ut sentit Barthol. *in l. Eos num.* 1. *ff. ad l. Cornel. de Falsis*, & resolvit Menchac. *Usu frequent. lib.* 2. *cap.* 32. *n.* 1. apud Emmanuel. Barbos. *in Remiss. ad Ordin. Reg. Lusitan. lib.* 3. *tit.* 16. §. 1. *num.* 5. ergo idem dicendum in præsenti casu. 9

QUÆSTIO XC.

An bona majoratus distrahi possint, ad dotem descendentis ab institutore majoratus?

S V M M A R I V M.

1 *Facti species.*
2 *Bona majoratus possunt alienari in dotem descendentis ab institutore, quam possessor dotare tenetur.*

3 *Bona*

3 *Bona per plures annos possessa, sciente, & patiente eo, qui ea bona prætendere poterat, præsumuntur cum titulo possessa.*

4 *Sufficienti facta diligentia, invenitur villam fuisse in dotem donatam, præsumi potest legitimè fuisse alienatam.*

1 DUo nepotes villam possidebant, quam ob avia, filia cujusdam institutoris majoratus, habuerunt; & scrupulis augebantur: quia villa donata fuerat ab uno majoratus possessore, ob dotem ipsi aviæ traditam, non habenti in sua legitima, juxta suam qualitatem dotem competentem. Quæritur: An eam retinere possint in foro conscientiæ, & externo?

RESOLUTIO.

2 Respondeo ad præsentis casus resolutionem duo principia considerari posse, propter quæ nepotes dictæ fœminæ excusentur non solùm in foro conscientiæ, sed etiam in foro externo, à restitutione facienda vocatis in testamento ad majoratum.

Primum est, quòd bona fideicommissa, ut est dicta villa, & majoratus, possunt alienari, & distrahi in dotem personæ descendentis ab institutore, quam possessor dotare tenetur; & aliàs sufficientia bona non habet libera, ut id facere possit, ut qualitati talis personæ convenit. Hoc principium expressè habetur in jure *Authentico de rest. §. quamobrem, & §. hec igitur, & Authent. Res, C. communia, de legat.* ibi: *Sed si liberis portio legitima non sufficit ad dotis, sive donationis propter nuptias obligationem, permittitur res prædictas in eam causam alienari, &c.* Hæc est communis DD. sententia, Covarruv. 3. *variar. cap.* 6. *num.* 10. *versic. Primum*, Molin. *de primog. lib.* 4. *cap.* 6. *à numer.* 2. Molin. *Theol. tract.* 2. *disp.* 648. *n.* 1. qui alios referunt. Et hæc sententia etiam habet locum, quamvis fideicommissum, seu majoratus institutus fuisset cum expressa alienationis prohibitione; dummodo expressè prohibitum non sit, res ad illum pertinentes alienari in nullo eventu, aut neque in dotem, aut donationem propter nuptias; ut notant DD. citati Molin. Jurista, num. 10. & 11. Theologus, num. 3. & est sententia communis.

3 Secundum principium est, quòd quando aliqua, aut aliquæ personæ aliqua bona in possessione per plures annos tenuerunt, sciente, & patiente illo, qui ea bona esse sua prætendere poterat. Et si dubitatur, si dictæ personæ ad talium bonorum possessionem legitimum obtinebant titulum, præsumitur habuisse talem titulum, & quòd legitimè ea acquisierunt, & cum licentiis, & necessariis consensibus ad ea habenda, maximè si possessio fuit longissimi temporis, id est, triginta, aut quadraginta annorum. Sic tradit Caldas *de Renovat. emphyt. quæst.* 15. *num.* 13. & 14. ubi cum multis advertit hoc procedere, etiam quando ex parte adversarii non intervenit aliquod factum, sed tantùm patientia.

4 Juxta hæc principia, si dicti nepotes, facta sufficienti diligentia, inveniunt dictam villam suæ aviæ non fuisse illegitimè donatam, imò potius inveniunt fuisse in dotem donatam, ut dicitur num. 1. & illis non constat, patentem eam potuisse dotare ex aliis bonis liberis, quæ habuisset; præsumere possunt dictam villam legitimè à majoratu fuisse alienatam; & dictæ suæ aviæ validè, & licitè donatam, & sic tuta conscientia eam retinere. Nec in foro externo ab illis auferetur, nisi pars adversa probet non intervenisse titulum, nec licentias necessarias, ut à majoratu alienari possit.

QUÆSTIO XCI.

An Canonicus ex licentia, & negotiis Capituli modicæ utilitatis absens suos faciat fructus, & primo novitiatus anno cum licentia ad breve tempus absens, & beneficiatus primis sex mensibus non recitans teneatur ad restitutionem?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*

2 *Canonicus absens ex licentia, & negotiis capituli modicæ utilitatis ex consuetudine suos facit fructus.*

3 *Canonicus obligatus ad residentiam novem mensium illam non faciens condonantibus capitularibus, ex consuetudine, ad nihil tenetur.*

4 *Canonicus priori anno non residens per quindecim dies ex causa concionis faciendæ, & ex commissione negotiorum non gestorum ad restitutionem non tenetur.*

5 *Beneficiarius simplex primis sex mensibus non recitans ad restitutionem non tenetur.*

ANdreas cujusdam Cathedralis Canonicus per spatium septem, aut octo annorum non resedit, nisi tantùm per duos ad tres menses singulis annis. In iisdem semper mense Julii residebat, ut privilegio dierum à Conc. Trident. *sess.* 24. *de reform. cap.* 12. & aliis emolumentis interessentibus concessorum gaudere possit. In capitulo plures habebat amicos; in omnibus, ac si esset præsens, eum numerantes. Et dum studiis in Universitate vacabat, commissionem à Capitulo obtinuit ad recuperandas aliquas Episcopatus pensiones, quas recuperavit; erant tamen tam tenuis momenti, ut assistentia unius canonici non indigerent. Hujus verò commissionis causâ omnia vincebat, ac si esset præsens. Hæc est praxis, & consuetudo hujus Cathedralis. Quæritur Primò: An hæc consuetudo, & tale, ac tale negotium eum à restitutione excuset? 1

2 An teneatur ad restitutionem priorum novem mensium, ad quorum residentiam obligabatur: illam tamen capitulares condonarunt, & de facto id faciunt in ea cathedrali, ut de proximo eam decem, aut duodecim pepercerunt?

3 An teneatur ad restitutionem absentiæ quindecim dierum alterius cathedralis, in priori anno factæ, causâ concionis dicendæ extra civitatem; & ne residentiam frangeret, capitulares quædam negotia commiserunt, in quibus nihil actum fuit, quod committentes non ignorarunt?

4 An habens beneficium simplex, in redditibus annuis habens quinquaginta millia regalia Lusitana teneatur ad restitutionem, non recitans primis sex mensibus officium divinum; quia non teneri audierat, nullam tamen adhibuit diligentiam, deinceps tamen recitavit?

RESOLUTIO.

Hæ dubitationes ab eodem Andrea in quadam Epistola fuerunt propositæ, & quæsitæ; in hac etiam quæstione erunt resolutiones, ut datæ fuerunt. Ad primam, in qua quæritur, an Canonicus absens ex licentia, & negotiis capituli modicæ utilitatis suos faciat fructus, introducta in ea cathedrali ex absentiæ consuetudine? Respondeo, suos facere fructus; Ratio est, quia ex consuetudo censenda est licita, & valida, quia ex privilegio, ea absentia est licita: ergo etiam ex consuetudine legitimè introducta: non enim apparet dispar ratio, ita sentit Castr. Palaus *tom.* 2. *tract.* 7. *disput.* 3. *punct.* 9. §. 12. *n.* 3. 2

Ad secundam, in qua inquiritur: An canonicus, per statutum obligatus ad residentiam priorum novem mensium, illam non faciens; & illam condonantibus aliis capitularibus ex consuetudine in ea cathedrali introducta, ad quid teneatur? Respondeo ad nihil teneri, ut ea proximæ resolutionis ratione, constat. 3

Ad tertiam, in qua petitur; An dictus Canonicus in altera Cathedrali canonicus, primi anno, non residens per quindecim dies ex causa concionis faciendæ extra civitatem, ex licentia, & commissione negotiorum non gestorum, ad restitutionem teneatur? Respondeo, non teneri, nec alius scrupulus in hac dubitatione intervenire potest. Ratio est, quia potest Capitulum Canonicis, & præbendatis dare licentiam, & eos habere pro præsentibus ultra tempus à Concil. permissum, faltem ad breve tempus, ex causa justa, & rationabili; ut tenent viri docti, & inter eos Palaus, & Gutierr. ille Magistralis, hic Doctoralis, ut refert Garcia *de benef. part.* 3. *cap.* 2. *num.* 403. quando absentia est ad breve tempus, quale est quindecim dierum, respectu unius anni, & ex causa ratio- 4

tionabili; ut eſt dicendi prædicationem, quæ ſententia eſt probabilis.

5 Ad quartam, in qua interrogatur: An beneficiarius ſimplex primis ſex menſibus non recitans ad reſtitutionem teneatur? Reſpondeo non teneri. Ratio deſumitur ex Concil. Lateranenſi ſub Leone X. *ſeſſ. 9. §. Statuimus*, & B. Pio V. in ſua Conſtit. quæ incipit: *Ex proximo Lateranenſi edita* 12. *Kalendas Octobris* 1571. affirmantibus, beneficiatum Clericum pacificè beneficium obtinentem, recitationem officii divini omittentem peccare mortaliter; & nihil de reſtitutione dixerunt; ergo tacitè inſinuarunt nullam de ea primis ſex menſibus dari obligationem. Sic ut probabilius docent Navar. *cap.* 21. *de orat. numer.* 31. Vaſqu. ſibi contrarius, *de benefic. cap.* 4. §. 1. *art.* 1. *dub.* 8. Leſſius id latè probans *lib.* 2. *de Iuſtit. cap.* 34. *dub.* 31. *n.* 129. Bonacin. *volum.* 1. *tract.* 4. *de Horis Canon. & de his, quæ pertinent, &c. diſput.* 1. *quæſt.* 5. *punct.* 2. *num.* 8. plures adducens, Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 10. *num.* 308. Garcia *de benefic. part.* 3. *cap.* 1. *numer.* 7. & 19. Caſtr. Palaus *tom.* 2. *tractat.* 7. *diſput.* 2. *punct.* 7. *n.* 2. Fragoſ. *part.* 2. *de Regim. Reip. Chriſt. lib.* 10. *diſput.* 22. §. 5. *num.* 1. & alii contra plures, & graves DD. apud cit. quorum aliqui loquuntur cum aliqua moderatione.

QUÆSTIO XCII.

An in oppoſitione cujuſdam præbendæ, cui opponuntur duo cathedratici, poſſit unus collega ſuffragium ferre pro ſuo collega contra alterum alterius collegii, majoris authoritatis, & antiquioris?

SVMMARIVM.

1 *Facti ſpecies.*
2 *Peccat mortaliter ferens ſuffragium pro notabiliter minus digno.*
3 *Quando exceſſus non eſt notabilis, peccatum mortale non committitur.*
4 *Sequi poteſt opinio probabilis, relicta probabiliori.*
5 *Quomodo cognoſcatur opinionem eſſe probabilem.*
6 *Poteſt pro ſuo collega loqui, quando pro illo ſuffragium ferre poteſt.*
7 *Iuxta opinionem communem tenetur ad reſtitutionem, non tamen juxta probabilem.*
8 *Tenetur in ſua libertate ſuffragium illius, cui loquutus fuit, reponere.*

1 Auguſtinus ad proviſionem cujuſdam Canonicatus habet ſuffragium, cui opponebantur duo viri clariſſimi juris Canonici Cathedratici, ambo collegæ, unus collega Auguſtini, alter alterius collegii, magnæ authoritatis, & antiquioris vir. Auguſtinus pro ſuo collega ſuffragium ferre intentabat; & ſcrupulo anxius: Quæritur 1. An pro ſuo collega ſuffragans peccet mortaliter? 2. An pro hoc ſuo collega alia ſuffragia ab aliis ſuffragantibus acquirere poſſit? 3. An ſuffragium pro ſuo ferens ad reſtitutionem teneatur? 4. An teneatur, alium ſuffragantem, cui jam loquutus fuit, in ſua libertate reponere?

RESOLUTIO.

2 Ad primum Reſpondeo peccare mortaliter Auguſtinum ſuffragium ferentem pro illo, qui notabiliter eſt minus dignus, quamvis ſit ſuus collega. Ratio eſt, quia præbenda digniori jubetur dari, & non meo collegæ. Ita communis DD. doctrina, apud Leſſium *lib.* 2. *de Iuſtit. cap.* 34. *num.* 68. *in fine*. Vide latius dicta ex Jure, & Concil. Trident. & cum pluribus DD. ſupra quæſt. 92. numer. 2. & num. 3.

3 Dixi *notabiliter*, nam una ex cauſis excuſantibus à peccato eligentes minus dignum, relicto digniori, eſt quando exceſſus non eſt notabilis, & manifeſtus, ut cum Valero, Joann. de la Cruz, Rivio, Silvio, Tanero, Leſſio, & Villalobos tenet Dian. *part.* 3. *tract.* 5. *miſcellan. reſol.* 110.

Dixi, ſuffragium non eſſe ferendum pro illo, quem *ſcit eſſe minus dignum*. Quia ſi opinionem probabilem habet, ſuum collegam non eſſe minus dignum, quamvis ſciat oppoſitum eſſe probabilius, tuta conſcientia opinionem probabilem poteſt ſequi, relicta probabiliori, ut cum communi DD. docent Sanchez *lib.* 1. *decalog. cap.* 9. *num.* 14. etiam in materia Juſtitiæ, *ibid. num.* 22. & Moya *tom.* 1. *in ſelect. quæſt. tract.* 1. *q.* 5. *per tot.* §. 1. 4

At inquires, quomodo ſciet aliquis, ſe opinionem probabilem habere? Reſpondeo; quòd quando potuerit dare aliquam rationem momenti pro majore dignitate; nam opinio probabilis eſt, quæ innititur ratione alicujus momenti, dummodo pro oppoſita non ſit aliquid convincens, utpote textus, vel ratio evidens, ut cum Sanchez *citat. dict. cap.* 9. *num.* 6. tenent plures apud Moyam *citat. quæſt.* 1. *num.* 2. *poſt medium*. In dubio autem, an ratio ſit momenti? Adverſarius præferendus eſt, pro quo eſt certa opinio. Ratio eſt, quia ejus major dignitas eſt moraliter certa: hujus verò ſolùm dubia; ita cum D. Thom. Salas, & aliis Sanch. *cit. n.* 18. 5

Ad ſecundum quæſitum: *Si poteſt loqui pro hoc ſuo collega oppoſitore*? Reſpondeo, poſſe in caſu, quo pro illo ſuffragium ferre poteſt; ſecus quando pro illo ſuffragari nequit. Ratio eſt, quia ſi eſt peccatum pro illo ſuffragari, neminem poteſt inducere, ut illud committat. 6

Ad tertium, *ſi tenetur ad reſtitutionem*? Reſpondeo, opinionem communem, & probabiliorem affirmare; Probabile tamen eſt, non teneri, ut inquiunt Sot. *de juſtit. lib.* 4. *quæſt.* 6. *art.* 3. *ad* 3. Navar. *in Manual. cap.* 17. *nu.* 74. Villalob. *in ſumm. tom.* 2. *tract.* 8. *diffic.* 8. *numer.* 15. Dian. 3. *part. tract.* 5. *miſcellan. reſolut.* 110. *verſ. Notandum*. Etiam diximus nos poſſe ſequi tuta conſcientia opinionem minus probabilem, relicta probabiliori, etiam in materia juſtitiæ. Vide quæ diximus latius ſupra quæſt. 92. num. 5. & 6. 7

Ad quartum; ſi tenetur in ſua libertate reponere ſuffragantem, cui jam alloquutus fuit? Reſpondeo, teneri. Ratio eſt, quia allocutione fuit cauſa peccati illius, quod commiſſurus ſit, & ſic ante illius commiſſionem tenetur ſuam ſuaſionem retractare, & dicere; quòd non obſtante ab illo dicto, ille ſuffragans gerat, quod in ſua conſcientia juſtum cenſuerit tali modo, ut in ſua maneat libertate. 8

QUÆSTIO XCIII.

An capitulum teneatur dare poſſeſſionem proviſo in quadam baccalaurea, à Judice Apoſtolico collato, habente ſerie ſucceſſiva curam animarum, & proviſo non habenti ætatis viginti quinque annos?

SVMMARIVM.

1 *Facti ſpecies.*
2 *Tenetur non obſtante ipſo jure.*
3 *Beneficium cum onere curæ ſe. ici ſucceſſiva non eſt beneficium curatum.*
4 *Capitulum exequi tenetur, quod judex Apoſtolicus judicavit.*
5 *Dictio*, attigerit, *eſt diverſa à dictione*, attigiſſet, *& diverſos habent effectus.*

Raymundus fuit proviſus in quadam baccalaurea cujuſdam Eccleſiæ cathedralis cum cura annexa, habens ætatis ſuæ viginti tres, ad viginti quatuor annos, & à Judice Apoſtolico in hoc beneficio fuit collatus. Cùm ad poſſeſſionem accederet, capitulum obſtitit, quia ætatem viginti quinque annorum non habebat; at nunc illam jam habet. Quæritur: An Capitulum poſſeſſionem dare teneatur? 1

RE-

RESOLUTIO.

2 Respondeo teneri. Ostenditur primò, quia Regul. *cap. Licet Canon. 14. de elect. in 6.* ibi: *nisi vigintiquinque annos attigerit*, *& Concil. Trident. sess. 24. de reform. cap. 12.* ibi: *Nemo igitur deinceps ad dignitates quascunque, quibus animarum cura subest, promoveatur, nisi qui saltem vigintiquinque sua ætatis annum attigerit*, non procedit in Parochis, qui serviunt serie successiva, Lusitanæ *Servem por turne*, ut est hæc Baccalaurea; & solum procedit, quando unus tantum est Parochus. Sic tradunt cum aliis Mastard. *de prebat. conclus. 469.* incipit: *Curam animarum n. 4. 5. & 6.* Barbos. *de Potest. Episc. alleg. 57. n. 159. in fine, vers. Quarte requiritur.*

3 Secundò, quia ille, qui tantum habet curam serie successiva, non habet beneficium curatum, quod perpetuum est. Sic Barbos. *cit. numer. 164. & 165.* cum Gonzal. *in simili.*

4 Tertiò, quia Capitulum tenetur exequi ea, quæ judex Apostolicus censuit. Sic expressè habetur *cap. Pastoralis 28. §. Quia verò*, ibi: *Respondemus, quod cum Ordinarius teneatur obsequi delegato; etiamsi sciat, sententiam illam injustam, exequi nihilominus tenetur eandem, de offic. & potest. judic. de legat.*

5 Quartò, quia, casu negato, quod dicta non sufficiant, text. *in dict. cap. Licet canon. & Concil. Triden.* utuntur dictione *attigerit*, quæ est valde diversa à dictione *attigisset*; & quando dictio est præteriti temporis, requiritur, quòd qualitas detur tempore electionis, & quando est futuri temporis, sufficit, quod tempore possessionis detur. Ita Barbos. *l. 3. not. 98. numer. 37. & 38.* Salgad. *de protect. Reg. part. 3. cap. 9. numer. 87.* & ita in præsenti casu habemus.

QUÆSTIO XCIV.

An occurrente vacatione Parochialis in concursu providentiæ, si elapso edicti termino, superveniat aliquis re integra, data justa causa, debeat cum aliis admitti?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Est admittendus ex communi DD. sententia data justa causa.*
3 *Non data causa non admittitur.*

1 IN Regio conscientiæ tribunali data, & occurrente aliqua Parochialis vacatione figuntur edicta ad eam providendam Ecclesiam, primò ad fratres Ordinum Militarium, cujus ordinis est Ecclesia; & si non dentur Fratres oppositores, ad extraneos sacerdotes figitur edictum, & si elapsis edicti diebus, & dentur plures oppositores extranei, superveniat unus, aut alter Ordinis Militaris Frater, re integra. Quæritur: An sit admittendus? Idem contigit in Collegio Matris Dei civitatis Eborensis, in quo à fundatoribus pro suis consanguineis sunt relicta sex becalia, vulgo, *Beccas de collegiais*; & in alicujus vacatione, quoad becalia consanguineorum, eodem modo per edicta proceditur, ut in Conscientiæ tribunali. Idem sæpius contingere potest in vacatione cujuscunque Parochialis, per concursum, præcedente edicto, providendæ. De his omnibus, & similibus procedit inquisitio, & de omnibus sub una responsione erit resolutio?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, esse admittendum; data justa causa, scilicet, ignorantiæ edicti, absentiæ loci distantis, aut alterius impedimenti, quæ causa probari debet, saltem juramento, ut in primo, & secundo casu proposito evenit. Hæc resolutio est justa ex doctrina Gonzal. *in Reg. 8. Cancellar. Gloss 9. §. 1. numer. 115.* ubi optimè, & expressè; & juxta doctrinam de Lara *de Anniverś. & capell. l. 2. cap. 10. numer. 48. usque ad numer. 55. in fine*, etiam optimè; & secundum doctrinam Garciæ *de benef. part. 9. cap. 2. numer. 206.* ubi plenè de hac re; & ex doctrina Barbosæ *in Collect. ad Concil. Trid. sess. 24. de reform. cap. 18. num. 73.* ubi plures affert DD. & se ipsum citat. *de potest. Episc. p. 3. alleg. 60. num. 46.* Omnes hi DD. ex professo de hac materia gerunt, & eam affirmativè resolvunt, & argumenta adversariorum solvunt.

Si tamen aliquis, tempore in edicto præfixo non comparuerit, legitimo cessante impedimento, elapso termino, re integra, non admittitur, ita fuisse decisum inquit Barbos. *proximè num. 74.* 3

QUÆSTIO XCV.

An testamentum à puella ætatis duodecim ad tredecim annos conditum, de licentia monasterii sit validum, & securum?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non est securum.*
3 *Renunciatio legitima in favorem fratrum juramento firmata est firmior.*
4 *Contractus puberum juramento firmantur.*
5 *Contractus in detrimentum Monasterii secundario veniens, juramento confirmantur.*
6 *Ordin. Reg. contractus cum juramento initos non invalidat quando sine illo sunt invalidi.*
7 *Nec etiam Ord. habet locum in obligationibus ad causam piam.*
8 *Potest haberi provisio, ut contractus juramento firmetur.*

VUlt Stephanus, quod filia sua duodecim ad tredecim annos, monasterium ingrediatur, dote constituta, & annona civili, vulgo *tensas*, sub conditione, quod monasterium hæreditate, suo tempore, aditurum, statim cedat. Monasterium excusationem affert, dicens à suo Prælato se licentiam non habere. Asserit tamen se libenter licentiam concedere, ut dicta filia testamentum condat. Quæritur: An Stephanus, cum eo testamento de licentia monasterii condito, securus maneat; & si dictum monasterium talem licentiam concedere queat? 1

RESOLUTIO.

Respondeo ad primum Stephanum non manere securum eo testamento. Ratio est evidens, quia illius filia, dum non emittit professionem, testamentum revocare potest. Non etiam secundum est securum, quia consensus monasterii absque Provincialis licentia non valet; & saltem non est tutus. 2

Quod tamen habeo pro sufficienti, est quod dicta filia suæ legitimæ in favorem suorum fratrum renuntiet, renuntiationem firmans cum juramento, qui est casus textus *in cap. Quamvis pactum, de pact. in 6.* ubi inquit Bonifacius Papa tametsi hoc pactum sit contra jus civile, *l. Pactum dotali, Cod. de collat.* si tamen juramentum accesserit, firmum, & inviolabile permanebit, ibi: *Si tamen juramento non vi, nec dolo præstito firmatum fuerit, ab eadem omnino servari debebit, cum non vergat in æternæ salutis dispendium, nec redundet in alterius detrimentum.* Et hæc est communis DD. sententia, quos latè citant, & sequuntur Barbos. *in Collect. ad cit. cap. numer. 24.* & Sanch. *l. 7. decal. cap. 7. num. 4.* Vide quæ latius dixi *supra quæst. 63. à num. 3.* 3

Nec obstat primò ætas dictæ filiæ non habentis adhuc quatuordecim annos, sed tantum duodecim ad tredecim. Non, inquam, obstat, quia respondetur sufficere duodecim, ut fœmina sit pubes, *cap. Puberes, de despons. impuber. & Inst. In principio, quibus tutela finitur*; at verò contractus puberum juramento firmantur, *Auth. Sacramenta puberum, C. adversus vendit.* 4

Nec obstat secundò juramentum redundare videri, in monasterii detrimentum; juramentum verò, quod in tertii venit damnum, non firmare contractum ex eodem *cap. Quamvis pactum*, ibi: *nec redundet in alterius detrimentum.* Non, inquam, obstat, quia respondetur cum Gloss. *ibidem, verb. detrimentum*, tunc solum non firmare, quando venit *in detrimentum principale*; secus quando secun- 5

secundariò solùm venit in monasterii detrimentum, ut notant Aym. *cons.*160. *in princ.* Covar. *in c. Raynutius, de testam.* §.10. *n.9. ad fin.* Sanch. *cit. n.*28. Barb. *in collect. ad dict. c. Quamvis pactum nu.*30.

6 Nec obstat tertiò *Ordin. Reg. l.4. tit.*73. ubi annullantur contractus, cum juramento initi, & tabellionibus scripturam de illis conficientibus pœna imponitur officia amittendi, &c. Non, inquam, obstat, quia respoodetur primò dictam Ordin. non habere locum in contractibus, qui aliunde, nisi jurentur, firmi non essent; ut sane non esset contractus dict. filiæ, oon habentis plusquam duodecim annos, ut optimè notant Gutierr. *in respect. Auth. Sacramenta puberum n.* 156. *C. si adversus vendit.* Covarr. *in c. Quamvis pactum*, *c.*1. §.1. *n.* 8. Oliva de foro Eccles. *p.* 1. *q.*30. *num.* 31. Vide quæ dixi *supra* de intelligentia hujus *Ordin. q.*63. *n.*9. & hanc resolutionem per totam quæst.

7 Secundò respondetur *dictam Ordin.* non habere locum in obligationibus contractis ad causam piam, qualis est hæc ingrediendi monasterium, & esse Religiosam. Sic Oliva *cit.* cum magna turba DD. *nu.*30.

8 Tertiò respondetur, posse dictam filiam à Rege provisiooem obtinere, ut ipsa renuntiatio legitimæ fiat cum juramento, ut videre est apud Emman. Barb. *in Remiss. ad Ordin. citat. dict. l.4. tit.73. nu.*3.

QUÆSTIO XCVI.

An possessio capta à quodam præbendato cujusdam beneficii suæ præbendæ uniti in synodo sit justa contra resignatarium, & resignantem litteras Apostolicas non publicantes intra primos novem menses?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Bulla Apostolica ex duobus titulis impugnari possunt.*
3 *Aliàs unio effectum non obtineret.*
4 *Per unionem acquiritur jus in rem, vel saltem ad rem.*
5 *Limitatur in renuntiis coram S. Pontifice factis.*
6 *Non facta de unione mentione, renuntiatio est nulla.*
7 *Non observata regula de publicandis, Bullæ sunt invalida.*
8 *Regula non est in pœnam, sed inducit formam.*

1 IN quadam hujus Regni cathedrali anno 1652. synodus fuit celebrata, est in illa duodeviginti beneficia simplicia Parochialium ejusdem civitatis, Præbendis cathedralis unita fuerunt consenso Capituli, & omnibus solemnitatibus in forma juris Canonici, & Sacr. Conc. Trid. requisitis. Præbendæ Petri in eadem forma fuit unitum quoddam beneficium, quod possidebat Joannes extra Diœcesim habitans, & mox de hac unione facta certior factus fuit. Hac non obstante notitia, dictum beneficium sub pensione triginta millium regalium Lusitanorum renuntiavit. Et cùm hujus notitiam Petrus haberet, virtute dictæ unionis in possessiooem venit dicti beneficii, post tres annos ab unione facta. In hac possessione existens accessit resignatarius cum litteris Apostolicis in suum favorem, quarum data fuerat post annum cum dimidio, post unionem dicti beneficii præbendæ Petri, nullam de tali unione clausulam irritantem asserentibus, oec aliquam de illa mentionem facientibus. Quæritur,

1. An Petrus jus habeat ad impugnandas dd. Bullas non solum ob unionem dicti beneficii suæ præbendæ, de qua unione in synodo facta Bullæ mentionem non faciunt; sed etiam quia observata non fuit regula de publicandis primis oovem mensibus?

2. Si in præsenti casu prodest possessio, quam Petrus occupavit, ut ex illa beneficium possideat, & resignantem expellat?

§. I.

An Petrus jus habeat ad impugnandas dictas Bullas ex duplici titulo assignato?

Respondeo habere jus ex utroque titulo. Ex primò ostenditur, quia beneficium, forma supradicta, est unitum, ex qua unione incapax renunciationis fuit redditum, ut tradunt Oldrad. *cons.* 257. *nu.* 20. *vers.*3. Felin. *in c. Nostra, n.*23. *de rescript.* Petr. Greg. *syntag. jur. l.*17. *c.*17. *n.*18. Flamin. *de resig. l.*2. *q.*9. *n.*1. Garcia *de benef. p.*11. *c.*4. *n.*27. cum pluribus. Et constat *ex Concil. Trid. sess.*21. *de ref. c.*5. ibi: *Quæ uniones etiam revocari non possint, nec quoquomodo infringi vigore cujuscunque provisionis, etiam ex causa resignationis*; & *sess.*23. *de reform. c.*18. ibi: *Nec per resignationem ipsorum beneficiorum, uniones, & applicationes suspendi; sed omninò quacunque vacatione, etiam si in Curia effectum suum sortiantur, & quacumque constitutione non obstante, &c.* Ratio est, quia beneficium eo ipso, quòd unitur, desinit vocari beneficium, ut notant Oldrad. *dict. consil.*257. *n.*15. & 18. Caccialup. *de union. q.*11. *art.*8. *nu.*7. Mandos. *de infirm. resign. q.*14. *in principio.* 2

Confirmatur primò, quia si renuntiari potuisset, talis unio impediretur, contra necessitatem, & utilitatem Ecclesiæ, ob quam fuit facta, & notat Rebuff. *in praxi tit. de union. revocat. num.*32. quia unus renuntiaret in alio, & hic in alio, & sic de aliis, & sic unio non sortiretur effectum. 3

Secundò confirmatur, quia per unionem acquiritur jus vel in rem, ut tenet Puteus *dec.*357. *n.*10. *l.*1. vel saltem ad rem, ut potius contendit Oldrad. *consil.*257. *nu.* 29. res autem restitutioni subjecta, alienari non potest, *l. ult.* §. *Sed quia C. communia de legat.* 4

Et quamvis hæc generalis doctrina limitetur in renontiationibus factis, coram Summo Pontifice in favorem alicujus cum narrativa unionis; quia in eo casu S. Pontifex renuntiationem admittendo, pro ea vice unionem suspendit; quod facere potest, cum sit dominus omnium beneficiorum, ut notat Sarn. *in proœmio ad Reg. q.* 1. *col.*5. Et in hoc non censetur unioni facere præjudicium considerabile; quia resignatarius mori potest, resignante prior, cum quo unio citius suum effectum sortiri potest; ut fuit resolutum *in Rota in una Conchen. perstimonii* 23. *Oct.* 1542. prout illam referunt Puteus *decis.* 357. *l.*1. Joan. Aodr. *in Clement. dispendiosam de judic.* & Garcia *de benef. p.* 11. *c.* 4. *num.*29. 5

Attamen, quando de unione non fit mentio, renuntiatio est nulla, & invalida, ut bene respondet Oldrad. *cons.* 257. *n.*20. & *seqq.* & *n.*26. 27. & 29. quem sequuntur Puteus *dict. dec.*357. *n.*4. *l.*1. Rebuff. *cit. dict. tit. de union. revocat. n.*32. Garcia *proximè*, *n.*29. & plenius *nu.*41. cum Rota *in una Eugubina benefic. S. Stephani*, 10. *Decemb.* 1590. *coram Domino Pamphilio.* Quam decisionem de verbo ad verbum refert ipse Garcia *ibidem*; in qua dicitur, tales Bullas absque narrativa unionis obtentas esse subreptitias. Et hæc est communis DD. sententia cum Felin. *in c. super litteris de rescript.* Non enim est verisimile Papam voluisse tollere, & impedire effectum unionis, cum numquam intendat dare literas alteri præjudiciales, nisi id expressè afferat, ut ootant communiter DD. cum Archidiac. *in c. Cum aliquib.* & *in c. Quamvis de re judic.* maximè io casu unionis, cujus impedimentum est præjudiciale necessitati, & utilitati Ecclesiæ, quam respicit ipsa unio, *c. unio*, 10. *qu.*3. & *c. Postquam* 16. *q.* 1. Et hic habet locum *Regul. in generali de reg. jur. in* 6. *l. Qui peculis, ff. de pecul.* Quod maximè procedit, quando unio fuit facta juxta formam *Conc. Trid.* Nam Regula Cancellariæ tollens uniones, quæ effectum sortitæ non sunt, non tollit factas authoritate *Conc. Trid.* ut notat Flamin. *de resign. l.*2. *q.*9. *n.*18. 6

Etiam habet Petrus jus ad impugnandas dict. Bullas ex secundo titul. oempe, quia observata noo fuit *Reg. de publicandis in primis novem mensibus.* Ratio est, quia Bullæ, in quibus defuit publicatio, sunt nullæ, *ex Reg. Cancel.* ibi: *Nullius roboris, vel momenti*, & patet *ex Const.*182. *B. Pii V. de publicandis*, §. *Alioquin*, ibi: *nullas, & invalidas, nulliusque roboris, vel momenti, &c.* & *ex Constit.*87. *Gregorii XIII.* §. *cæterum*, & §. *quod si quidquam*, ibi: *irrita, & inanes.* 7 8

8 Nec obstat, hanc utilitatem esse pœnam, contra quam ignorantia allegari potest. Non, inquam, obstat, quia respondetur primò ex dictis *num.* 1. constare non intervenisse ignorantiam. Secundò, quia ignorantia juris non excusat *Regul. Ignorantia*, 14. *de regul. juris in* 6. Tertiò, & principaliter; quia *Regul. de publicandis* inducit formam, ut notant Rebuff. *in Regul. de publicandis columm.* 14. *verb. Nullius*, Navarr. *in c. Accepta, opposit.* 8. *n.* 17. *de restit. spoliat.* & Flamin. *de resign. l.* 11. *q.* 7. *n.* 1. at verò forma, quæ est de essentia, & valore actus, absque illa actus subsistere non potest, *c. Cum dilecta, de rescript. & c. Pisanis, de restit. spoliat.*

§. II.

An in præsenti casu prosit possessio, quam Petrus occupavit, ut ex illa, & beneficium possideat, & resignantem expellat?

S V M M A R I V M.

9 *Prodest possessio, ut resignantem expellat.*
10 *Conscius unionis, beneficium resignans sine mentione unionis beneficium amittit.*

9 RESpondeo, prodesse possessionem, ut & beneficium incipiat possidere, & resignantem expellat. Ratio est, quia juxta dicta *nu.* 1. dicitur resignantem de unione scientem Pontifici illius mentionem non fuisse. Et quamvis communis DD. opinio asserat, quòd in casu nullitatis resignationis ob non factam narrativam unionis non sobintret unio, quia tunc jus non abdicatur à resignante, ut tenet Card. Paris. *consil.* 114. *nu.* 7. & 8. *col.* 4. omnes tamen excipiunt casum, in quo sciens de unione resignans illius mentionem non fecit; quia tunc scienter nulliter videtur renuntiasse, in quibus terminis amisit jus ad ipsum beneficium; ut fuit resolutum *in una Romana Canonicatus coram Seraphino*, 17. *Novemb.* 1567. & tenent communiter DD. apud Flamin. *de resign. l.* 2. *q.* 9. *nu.* 21. ibi: *Limita quoties resignans sciens unionem, de ea non fecit mentionem, quia tunc scienter nulliter videtur renuntiasse: & per consequens amittit jus juxta decisionem Rotæ ann.* 1567. *coram Seraphino*. Cum Rebuff. aliis pluribus subscribit Garcia *de benef. p.* 11. *cap.* 4. *nu.* 34. *& seqq. & num.* 43. ubi idem tenet expressè.

10 Nec obstat, quod resignans in favorem alicujus dicitur possidere, quandiu resignatarius non possidet: resignatio enim habet conditionem annexam, ut jus non abdicetur à resignante, donec resignatario cum effectu sit acquisitum, ut est DD. communis opinio apud Flamin. *de Resign. l.* 1. *q.* 7. *n.* 10. *& q.* 2. *nu.* 21. at resignatario cum effectu nullum in dictum beneficium acquisitum est jus. Non, inquam, obstat: quia ex ea generali doctrina excipitur, quando scilicet resignans conscius unionis absque ejus mentione resignat, ut constat ex dictis.

QUÆSTIO XCVII.

An circumcisores monetarum per Bullam Cruciatæ componi possint?

S V M M A R I V M.

1 *Facti species.*
2 *Differentia monetarum tonsarum.*
3 *Circa monetas ex Castella allatas componi non possunt.*
4 *Rex tantum in his monetis detrimentum passus fuit.*
5 *Nec possunt componi circa monetas communes hujus Regni.*
6 *Quando unus ex centum est damnificatus, qui ignoratur, Bulla compositionis uti non potest.*
7 *Tonsores monetarum aurearum fabricæ antiquæ bulla compositionis gaudere possunt.*

1 PRavitas circumcidentium monetas per tres, aut quatuor annos in hoc Regno continuavit cum ipsius, & particularium damno considerabili nulli monetarum generi parcentium. Huic damno obviam fuit Serenissimus Rex, Damnum ex circumcisionibus monetarum ex Castella allatarum juxta certum pondus, & taxam, suis expensis conflare jussit, in quo maximam aureorum summam impendit. Circa Regni monetas argenteas circumcisas, alio usus remedio. Mandavit ne deinceps monetæ circumcisæ communes essent, & illas habentes ad mensas, in quibus Regis ministri existebant, adducerent, ut ibi communibus transmutarentur; & ne populi totum paterentur damnum, se libram auxit ad valorem sex millium regalium Lusitanorum; cum antea se libræ valor esset quinque millium supra ducenta regalia; & hac argenti taxa eo tempore communi eas conflavit monetas. In quo, & Rex ipse, & populi magnam patiebantur jacturam: Rex, quia taxa communi monetas fundebat; populi, quia monetæ tonsæ, adhuc addita illa majori taxa se libræ, sæpè sæpius nec tertium, nec medietatem illius adæquabant. Etiam hæc pestis monetas aureas fabricæ veteris invasit; fabricæ verò novæ uno addito circulo currebant; illæ autem prohibitæ fuerunt, ne currerent, nisi ad pondus; in quibus populi jacturam passi fuerunt. His ita declaratis. Quæritur: An circumcisores dictarum monetarum pro damno illato se componere possint per Bullam Cruciatæ?

RESOLUTIO.

In præcedenti nu. de triplici monetarum tonsarum genere, mentionem fecimus. In primo comprehendimus monetas ex Castella in hoc Regnum introductas, scilicet de regalibus de octo, ut vocant, de quatuor, & duobus. In secundo, comprehendimus monetas argenteas in hoc Regno communes. In tertio monetas aureas ex fabrica veteri. De his sigillatim erit resolutio. 2

3 Ad primum respondeo; non posse tondentes, seu radentes eas monetas bulla compositionis gaudere, ut à restitutione tanti furti, & damni liberentur. Ratio est, quia pro male ablatis privilegium compositionis non conceditur in casu, quo damnificati sint certi, & inveniantur; ut habetur in Bulla Latina Lusitaniæ concessa, ibi: *Ac etiam super male ablatis aut aliter male acquisitis, dummodo in omnibus prædictis casibus, præterquam dicta annalis negligentiæ personæ per commissarium, & receptorem prædictum non reperiantur componere, & ita debitores liberare.* Sic Bulla Lusitana, ita etiam habetur in Hispana; sed in præsenti casu reperitur damnificatus, nempe Serenissimus Rex, qui has monetas ex Castella in hoc Regnum introductas, tonsas, & circumcisas, suis expensis fundens ad justum evexit pondus; ergo. 3

Nec obstat dicere, quòd etiam populi ex tonsione harum monetarum damnificati fuerunt. Non, inquam, obstat, quia respondetur, negando dictum; quia ex monetæ Castellanæ tonsæ, adhuc erant communes, & ea tonsione ad eundem retinebant valorem usque ad tempus, quo Rex eas conflare jussit. 4

Ad secundum de monetis argenteis tonsis in hoc Regno communibus: Respondeo tondentes, & damnificantes etiam, ut liberentur à restitutione, non posse uti Bulla compositionis. Ratio est, quia damnificati etiam sunt certi, & cogniti: certus est enim Serenissimus Rex, quia saltem in tertia parte fuit damnificatus accipiens eas monetas tonsas ad rationem sex millium regalium Lusitanorum pro selibria, & illas ad rationem quinque millium supra ducenta regalia conflare jubens. Certæ sunt etiam personæ in particulari damnificatæ, quia eas monetas ad mensas adduxerunt, & ibi in albo jactura illarum scripta remansit. Quare censeo partem tertiam eorum damnorum Regi esse tradendam, alias verò duas Episcopi Provisori, ut eas legitimè restituat. Sic enim accepi Episcopum Portugallensem suo edicto statuisse sub pœna excommunicationis ipso facto, quòd restitutiones pro monetis tonsis faciendæ, & lucrum pro commutatione monetarum tonsarum pro integris receptum sibi esse tradendum, ut restitutio facienda legitimè fiat. 5

Nec obstat, quòd si dubium versetur, an res ablata, aut illicitè habita, uni ex centum, aut ducentis debeatur, posse retentorem uti bulla compositionis, ut non pauci docent: ergo etiam quando plures sunt certi damnificati, & cogniti, dubitatur tamen à retentore, cui damnum illatum fuerit, poterit uti bulla compositionis. Non, inquam, obstat, quia respondetur, dato antecedente, negando con- 6

consequentiam, major ratio est, quia antecedens versatur circa dubium, cui ex pluribus res ablata, aut illicitè acquisita debeatur, & cùm creditor non sit certus, bullas compositionis potest debitor uti: at consequentia non versatur circa dubium, damnificati sunt certi; nempe Rex, & alii in albo mensæ, seu mensarum designati. Dixi dato antecedente, nam cum Mol. illud negavi *in Exposit. Bull. Lusit. disp.25. sect.6. n.83.* ubi ratio videri potest.

7 Ad tertium de monetis fabricæ antiquæ aureis tonsis majus dubium esse potest: nam hæ monetæ tonsæ per aliquod tempus sine detrimento valoris, & jactura alicujus currebant, & per aliud fuerunt ad pondus deductæ, & juxta illud recipiebantur; damnificati verò cognosci non poterant. Quare censeo posse rasores harum monetarum per bullam componi, dummodo per confidentiam Bullæ hæc damna non intulerint. Vide quæ diximus *in Exposit. Bull. dicta disp.25. sect.2. nu.24.*

QUÆSTIO XCVIII.

An Regis, & aliquarum communitatum Thesaurarii peccent mortaliter permutantes monetas integras in thesauro depositas pro tonsis, scientes brevi, monetas tonsas esse prohibendas, & reducendas ad sui intrinseci ponderis valorem?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Peccant mortaliter contra Iustitiam Thesaurarii, & ipsi petentes eas permutationes.*
3 *Thesaurarii, seu depositarii tenentur tantundem reddere, quantum receperunt.*
4 *Rex ex permissione monetarum tonsarum per aliquod tempus damnum non meretur pati in suis depositis.*
5 *Per mutuum, & emptionem possunt insumi monetæ tonsæ, non possunt tamen commutari cum monetis integris in deposito existentibus.*
6 *Possunt scientes, res post paucos dies esse minoris, aut majoris valoris, illas emere, & vendere pretio currenti; non tamen commutare monetas tonsas in thesauro positas.*

1 PEr omnes manifestum erat monetas tonsas, & circumcisas brevi esse prohibendas, & à Rege esse ad conflationem deducendas, & ab ipso juxta suum pondus solvendas. Aliqui, ut sibi de damno venturo consulerent, à Regis, & aliquarum communitatum Thesaurariis petierunt amicitiæ causa, ut pro suis monetis tonsis commutarent integras in thesauris depositas: omnes enim eundem valorem extrinsecum habebant; & tonsæ communiter, ac si essent integræ, currebant. Quæritur: An Thesaurarii, & ea petentes, ipso facto peccent mortaliter contra justitiam?

RESOLUTIO.

2 Respondeo affirmativè ex his rationibus. Prima est, quia nullus potest uti scientia legis ad se ditandum cum aliorum jactura; nam usus scientiæ legis omnibus debet esse communis, & non in alicujus detrimentum, cui manifestò injuria infertur. Sic docent de illo, qui utitur legis nondum promulgatæ scientia ad se ditandum cum detrimento alterius, expresè Bart. *in l. Quæro, ff. de act. empt.* & cum illo Mol. *tr.2. disp.354. vers. In hoc tamen*, & Rebell. *de oblig. just. p.2. l.9. q.6. n.7.* at petentes eas monetas integras ex Thesauro Regis, & aliarum communitatum pro suis tonsis à Thesaurariis, hoc agunt ad se ditandos cum jactura Regis, & communitatum: ergo peccant contra justitiam cum obligatione restituendi, & ipsi Thesaurarii, quia sunt in causa ipsius jacturæ. Hæc ratio est contra petentes; sequens contra Thesaurarios.

3 Secunda ratio, quia ex Castr. Palao *tom.7. de just. commut. disp.7. punct.3. nu.5.* redditus, & debita Regis, quæ Thesaurarii, & ejus depositarii recipiunt, ad quorum quasi dominium transeunt, tenentur ipsi tantundem ipsi Regi, & ejus creditoribus reddere, quantum ipsi receperunt: at si commutent monetas integras in Thesauro depositas pro tonsis, jam Regi, & ejus creditoribus non possunt reddere, quantum receperunt.

Nec obstat primò contra utramque rationem: Nam petentes eas commutationes, Thesaurarii illas concedentes, nec peccant, nec tenentur ad restitutionem, causantes eam jacturam Regi; quia Rex fuit in causa hujus jacturæ, & damni communis: nam à principio poterat prohibere, ne monetæ tonsæ in valore, sicut integræ essent communes, & currerent. Non, inquam, obstat, nam quando id Rex permisit, fuit in bonum ex multorum consilio unde ex hac ratione, in suis depositis, jacturam pati non poterat. 4

Nec obstat secundò, non peccare mortaliter illum, qui per mutuum, aut emptionem expendit suas monetas tonsas, & circumcisas, quando scit brevi tempore esse prohibendas, & juxta pondus esse à Rege cum integris commutandas, ut in casu quasi simili tradunt Fagund. *de just. l.5. cap.26. n.19. juncto n.20. vers. Ex his opinionibus*, Salas. *de emptione c.32. in fin.* Castr. Palaus *de Iust. commut. tom.7. disp.5. punct.15. n.5.* ergo etiam non erit peccatum mortale contra justitiam commutare pecunias tonsas cum integris in Thesauro, seu deposito Regis existentibus. Non, inquam, obstat, quia respondetur concedendo antecedens, & negando consequentiam; disparitas est, nam per mutuum datum in monetis tonsis, & consumptis per emptiones, nulli fit injustitia, aut injuria, *Regul. scienti, & consentienti, non fit injuria, neque dolus 27. de reg. jur. in 6.* at Regi per eas commutationes ex suo deposito, fit injuria, & damnum ipsi id ignoranti infertur. 5

Non obstat tertiò illa communis doctrina asserens, posse scientem tales res intra paucos dies, etiam unum, minus valeturas sine injustitia hodie pretio currenti majori vendere, & scientem pluris valeturas, posse hodie currenti minori pretio emere; quam doctrinam contra aliquos tuentur Mol. *dict. tract.2. disp.354.* Fagund. *de Iust. l.5. c.31. n.10.* Card. de Lug. *ibidem to.2. disp.26. sect.2. §.2. à n.139.* Dian. *1. part. tractat.8. de Contr. resolut.* 40. & alii: ergo etiam, qui scit brevi, monetas tonsas esse prohibendas, & deducendas ad mensam, & juxta suum pondus solvendas, poterit à Thesaurario Regio pro illis brevibus diebus, quibus hæc monetæ sunt communes, commutationem cum integris, & Thesaurarius idem facere. Non, inquam, obstat, quia respondetur ut *supra nu. præcedenti in fine.* 6

QUÆSTIO XCIX.

An permutantes integras pro tonsi cum lucro, teneantur ad lucri restitutionem?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Hic contractus est quoddam cambium manuale.*
3 *Non tenetur ad restitutionem lucri ob periculum.*
4 *Nec etiam ob lucrum cessans.*
5 *Potest aliquod accipi lucrum pro moneta pulchriori.*
6 *Cum lucro potest moneta majoris ponderis commutari cum moneta minoris ponderis.*
7 *Non etiam apparet, cui hoc lucrum sit restituendum.*
8 *Iuxta communem opinionem hoc lucrum Episcopo non est tradendum.*
9 *Hoc lucrum non est restituendum nobilibus à mercatoribus.*
10 *Nec est restituendum à famulis missis à dominis ad solvenda debita in monetis integris.*
11 *Limitatur, quando constat de voluntate dominorum.*
12 *Hoc lucrum à Thesaurariis, & Regis Depositariis retineri, nec recipi potest.*
13 *Emens ex tonsuris barras conflatas, & vendens monetas integras ad tondendas, sub distinctione, & peccant, & non peccant.*

IN his laboriosis temporibus, æquè in valore extrinseco currebant monetæ integræ, ac circumcisæ, ut jam sæpe dictum est; unde non pauci monetas absque 1

circumcisione cum circumcisis, & tonsis commutabant cum lucro non excessivo respectu monetæ tonsæ; aliqui ad rationem decem, alii ad rationem duodecim, aliique ad rationem quatuordecim pro quolibet centenario: alii autem plus, minus verò alii, nunquam tamen in pretio excedentes pondus monetæ integræ, supra pondus monetæ tonsæ; licet utræque eundem valorem extrinsecum haberent, Quæritur: An hoc lucrum sit restituendum?

RESOLUTIO.

2 Hic contractus harum monetarum, nihil aliud est, quam quoddam cambium manuale, seu minutum: Est cambium; quia sic colligitur ex illius definitione, ex communi DD. sic habente: *Est permutatio unius pecuniæ cum altera*; ut in præsenti casu datur; Est manuale, seu minutum; quia de manu ad manum eodem tempore, & loco monetæ materiæ grandioris permutantur pro minutis, & circumcisis; ut constat ex dictis *num.* 1. Hoc præsupposito,

3 Respondeo ad quæstionem, non teneri ad restitutionem lucri permutantes suas monetas integras pro tonsis, præciso aliquo damno, de quo *infra num.* 12. *&* 13. Probatur primò, quia probabile, aut potius certum erat; monetas tonsas brevi tempore in valore esse minuendas, quamvis, dum in valore non diminuuntur, eumdem valorem cum integris retineant; quia tamen ob id periculum minoris æstimabantur, minoris pretio emi possunt, spectata hominum opinione, quam à lege habebant taxatum. Sic expresè Medin. *de Cambiis q.* 1. §. 1. Molin. *tract.* 2. *disp.* 401. *vers. Licet cambium*, Sa *verb. Cambium nu.* 3. Salas. *tr. de cens. dub.* 6. *in fin.* Castr. Palaus *to.* 7. *de just. commut. disp.* 7. *de cambio punct.* 2. *n.* 9. & cum Cajet. Banes, Lessio, Rebell. & aliis Cardin. de Lug. *de just. disp.* 28. *sect.* 2. *n.* 8. *in fin.* & *numer.* 18. & Tambur. *tom.* 2. *tract.* 3. *de cambiis*, *cap.* 3. §. 2. *numer.* 1. & alii communiter.

4 Secundò, quia non solùm ob dictum periculum, & scientiam, permutantes eas monetas, non tenebantur ad lucri restitutionem, sed quia pro eo tempore probabile erat monetas integras ad majorem, valorem legalem esse evehendas; & ex hac probabilitate, aliquod lucrum accipere poterant, & cum aliis *citat.* tenet Card. de Lug. *proxime*.

5 Tertiò, quia communiter tradunt DD. posse aliquod lucrum recipi ex permutatione monetæ pulcræ pro deformi, ut fatentur, relatis Lessio, Tolet. Rebell. Salas. Sylvest. Card. de Lug. *cit. dict. n.* 8. *vers. Quarto*, Tamb. *d. n.* 1. Sed monetæ integræ erant magnæ pulchritudinis, respectu tonsarum, quæ à populo ob deformitatem appellabantur glarea, vulgo *Cascalho*: ergo ex permutatione illarum pro istis, aliquod lucrum recipi poterat.

6 Quartò, quia licitè potest moneta minoris ponderis cum moneta majoris permutari, aliqua data compensatione pro excessu; ut cum communi sententia docet Cardinal. de Lug. *citat. numer.* 19. contra Sot. Ledesm. & Salas. apud ipsum: ergo etiam cum lucro pro excessu permutari potest moneta integra majus habens pondus cum moneta tonsa minus habente.

7 Quintò, quia non apparet, cui hoc lucrum sit restituendum: non illis, cum quibus factæ sunt permutationes, & lucrum tradiderunt, quia non plus tradiderunt, quàm, omnibus expensis, monetæ valebant, ut diximus: nec Reip. nec alteri, quia nec illa, nec alter ullum passi fuerunt detrimentum, ut cum Molin. *disp.* 399. & Lessio *l.* 2. *de Iustit. c.* 23. *nu.* 17. inquit Tamburin. *proximè num.* 2. ergo cum non detur, cui fieri debeat restitutio, nulli facienda est.

8 Nec obstat dicere, hoc lucrum esse tradendum Episcopo, ut juxta prudentis arbitrium illud restituat, aut Regi, aut operibus piis, ut dictum est *supra qu.* 100. *numer.* 5. de Episcopo Portugallensi mandante, hoc lucrum sibi esse tradendum. Non, inquam, obstat, quia respondeo primò, me non vidisse illud edictum; & dubitare possum, in ea forma edictum procedere. Secundò respondeo, dato, quòd ita mandasset, pro suo mandato habere graves DD. nempe Medin. Valent. & alios apud Castr. Palaum *citat. num.* 5. & Cardin. de Lug. *supra num.* 9. *&* 19. ex ea ratione, quia monetæ tam integræ, quàm circumcisæ eundem habebant valorem legalem. At tradita à nobis inter DD. sunt communia, ut ostendimus.

SEQUELÆ EX TRADITA A NOBIS DOCTRINA.

Prima ex tradita doctrina est, non teneri mercatorem, 9
aut quemlibet alium ad restituendum lucrum receptum ex permutatione monetarum integrarum pro tonsis à nobilibus, qui non habentes monetas integras ad emendas res necessarias, pro quotidiano victu, & venditores monetas tonsas accipere nolentes, cogebantur monetas integras exigere cum lucro campsorum, illud lucrum justè recipientes pro timore, ob probabilem opinionem, quam habebant, brevi tempore monetas tonsas esse deponendas, & in valore minuendas, & integras ad majorem valorem elevandas.

Secunda est, non teneri famulum ad restitutionem, 10
missum à domino ad solvendum debitum suis creditoribus in monetis integris; ille autem sine mora illas cum lucro cambit pro monetis circumcisis eundem valorem legalem habentibus, & illis creditoribus solvit. Ratio est, quia illud lucrum fuit fructus suæ industriæ, & nullum damnum domino, nec creditoribus in solutione debiti intulit. Sic asserunt Molin. *tract.* 2. *disp.* 402. *Vers. satisfaciendum arbitror*, Lessius *l.* 2. *de just. cap.* 23. *dub.* 2. *circa finem*, Laym. *in summ. l.* 3. *sect.* 5. *tract.* 4. *c.* 19. *num.* 5. Rebell. *de oblig. justit. p.* 2. *l.* 11. *q.* 8. *concl.* 4. Salas. *tract. de cambiis, dub.* 7. *ad finem*, & Castr. Palaus *to.* 7. *de justit. commut. disp.* 7. *punct.* 3. *nu.* 2. dicens *n.* 1. contra Laym. *cit.* peccasse mortaliter; quia domini ægrè ferunt inconsulti hanc famulorum negotiationem.

Si verò constet, dominum voluisse, quòd famulus in 11
iisdem monetis integris debitum solveret, ut creditores ex iisdem monetis integris lucrum accepturi essent; non potest famulus illas monetas pro tonsis permutare, & si permutet cum lucro, sibi ipsi acquirere nequit; quia contra voluntatem domini egit, & cum damno creditorum. Et sic tenetur ad omne lucrum cessans, & damnum emergens tum domino, tum creditoribus. Ita Molin. *citat. Vers. Secunda conclusio*, Lessius, Rebell. Salas. Layman, quos affert, & sequitur Castr. Palaus *proxime num.* 3. *&* 4.

Tertia est, teneri Thesaurarios, & Depositarios Re- 12
gis ad restitutionem lucri, quod acquirunt permutantes monetas integras, in deposito existentes, pro monetis tonsis, & circumcisis. Ratio, quia licèt teneantur cum monetis depositi non negotiari, & eæ monetæ in eorum quasi dominium transiissent, tenentur tamen tantumdem Regi tradere, aut illius creditoribus, quantum ex suis redditibus acceperunt, & in ea specie monetæ, quam acceperunt, si tamen pretiosam monetam cum deteriori commutent, lucro inde moderato suscepto, sustineri potest. Sic Molina *tract.* 2. *disp.* 402. *Vers. in fine*, Salas. *tractat. de cambiis dub.* 7. *numer.* 3. Castr. Palaus *dict. disput.* 7. *punct.* 3. *numer.* 5. Sic DD. In præsenti autem casu à fortiori dicent non posse eos commutare monetas integras in deposito habitas pro monetis tonsis, sive cum lucro, sive sine illo propter damnum Regi, & creditoribus illatum; & sic peccant mortaliter contra justitiam, ut absolutè tenet Palaus *citat.* & tenentur ad restitutionem damni emergentis ex monetis tonsis, & lucri cessantis ex monetis integris.

Et quid dicendum de illo, ex altero emente structu- 13
ras argenteas, vulgo *barras de prata*, præsumente eas esse conflatas ex tonsuris monetarum cum damno Regis, & populi? Et quid de permutante monetas integras cum lucro pro tonsis illi, de quo præsumit illas emere ad tondendas cum eodem damno? Respondeo ad utrumque cum distinctione: vel enim ea præsumptio, vel dubium est mere negativum, quia nec prudenter, nec probabiliter præsumere potest, alterum de illis monetis male abusurum fuisse, vel esse, vel ea præsumptio, vel dubium est positivum; quia meritò, ac prudenter, & probabiliter præsumere potest de abusu unius de præterito, & alterius de futuro: Si primum, existimo, bene posse eas structuras ex tonsuris conflatas emere, & monetas integras vendere; quia ex ea præsumptione,

aut

aut dubio nullus præsumitur delictum commissurum. Si secundum, censeo non posse illas structuras conflactas ex tonsuris emere, nec monetas integras vendere. (Quomodo ergo sciet aliquis se meritò prudenter, & probabiliter se gerere, vide *supra q.95. n.5.*) Sic colligitur ex doctrina Sanch. *l.1. decal. c.7. numer.17.* Merol. *in disp. Theol. to.1. disp.2. c.4. dub.10. nu.268.* Dian. *p.4. tr. 3. resol. 40.* Si tamen certò sciat, eam massam argenteam ex tonsuris monetarum esse conflatam, & monetas integras ad tondendas peti, nec illas potest emere, nec illas, cum lucro vendere, quia in utroque peccatum contra justitiam committitur.

QUÆSTIO C.

An accedens ad Curiam ad suum gerendum negotium, & cursim afferens monetas tonsas cujusdam confraternitatis, quarum plures cum integris commutavit, teneatur lucrum confraternitati tradere?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Potest excessum datum in monetis integris ad tonsas sibi retinere.*
3 *Utens rebus usu consumptibilibus sine detrimento depositoris, potest lucrum acquisitum, sibi comparare.*
4 *In eo lucro sibi retinendo nulla exercetur negotiatio.*
5 *Quando monetæ tonsæ prius non fuerunt appensæ, servanda est æqualitas inter pondera, sæpius contingentia.*

1 EUstachius sacerdos ad Curiam ad suum gerendum negotium accessit, & cursim attulit secum certam monetarum tonsarum summam cujusdam confraternitatis, ut eas ad mensas traderet pro integris permutandis juxta *dicta supra qu.100. num.1.* Tempore sui accessus adhuc pragmatica promulgata non erat, rumore tamen ita erat vulgatum. Interim magnam illarum monetarum tonsarum partem in negotiis, & aliis, occasionibus cum integris commutavit. Et ante hoc gestum monetas omnes tonsas appendit, ut postea sciret quantum lucri illa sua diligentia acquireret. Quæritur: An possit sibi retinere excessum, quem ex permutationibus acquisiisset?

RESOLUTIO.

2 Resolutio ex dictis *præcedenti qu.* posse sibi retinere omnem excessum in pondere inventum majorem in ipsis monetis integris supra monetas tonsas; nam in mensis à Rege constitutis non ad valorem monetarum tonsarum attendebatur, sed tantùm ad pondus; & commutatio fiebat monetis novis, & non veteribus argenteis, quæ ad pondus currebant; & semper valorem excedebant. Et quod hunc excessum sibi poterat acquirere, constat, quia erat fructus suæ industriæ, & non ex ipsa pecunia.

3 Ostenditur, ex communi DD. doctrina asserentium posse depositarium uti re deposita usu consumptibili, putà pecunia, tritico, oleo, & vino, quando pro certo habet, quando depositum reposcendum foret, tantumdem ejusdem valoris, mensuræ, ponderis, & bonitatis, absque mora redditurus, & quidquid sic comparat, his rebus usu consumptibilibus utens, non depositori, sed sibi comparat; quia sunt mere fructus suæ industriæ, cùm hujusmodi res ex se sint infructiferæ. Sic cum Mol. Reginald. Rebell. Salas. Lessio, Beja Dian. *1. p. tr.8. res.32.* & cum Cajet. Sot. Mantic. & aliis Fragos. *1. p. Regim. Reip. Christian. l.27. disp.22. n.21. & 22.* Ubi inquit hoc ita esse verum, ut si depositarius cum pecunia deposita negotietur, illamque cum omni lucro deponenti reddat, credens se teneri ad lucrum restituendum, posse nihilominus lucrum à deponente repetere, si suo nomine, & periculo egit cum pecunia depositoris; Sed Eustachius adducens illas pecunias ad mensas, ut ibi cum aliis communibus permutarentur, erat illarum monetarum veluti depositarius; poterat ergo illis ita agere, & illas permutare in suum commodum; in quo aliud non dabatur, nisi sua industria.

Nec obstat *text. in cap. Secundum 6.* ibi: *in terminatione anathematis prohibemus, ne monachi, vel clerici causa lucri negotientur. Ne clerici, vel monachi:* & alii plures apud DD. tractantes de negotiatione clericorum, in quibus clericis est prohibita negotiatio, & *in citato* sub pœna excommunicationis (quæ tamen non est latæ sententiæ) sed permutationes rerum verè sunt negotiationes, & campsores verè negotiantur permutando pecuniam pro pecunia, ut videre est apud Lessium *lib.2. de justit. cap. 21. dub.1. num.4.* Card. de Lug. *de just. disp.26. sect.3. numer.21.* ergo sacerdos Eusebius ex ea permutatione monetarum non potest aliquod lucrum accipere. Non, inquam, obstat, quia respondetur, concedendo majorem, & minorem, & negando consequentiam. Nam Eusebius in lucro sibi retinendo nullam exercet negotiationem, nec illam exercuit in permutatione monetarum, nam ex illa nullum acquisivit lucrum, sed tantùm diligentiam, & industriam apposuit ad acquirendas monetas integras, permutando monetas tonsas meliori modo, quo poterat illas rescindendo, in quo nulla datur negotiatio causa lucri: nec lucrum, quod sibi retinet, provenit à negotiatione. 4

Et quid dicendum esset, si Eusebius monetas tonsas ante illarum permutationes eas non appendisset? Respondeo resolutionem esse sumendam ex communiter contingentibus. Monetæ autem tonsæ ita erant sæpiùs circumcisæ, ut vix haberent medietatem ponderis à decreto Regis taxati, & sæpiùs ad ipsum pondus deficiebat tertia pars, & juxta hoc dubium judicio prudentis fieri debet computatio, ut colligitur ex Molin. *tractat.2. disp. 736. num.6.* Alii autem sustinent inclinandum esse ad commodum innocentis, Fagund. *in 7. decal. precept. l. 7. c.15. nu.15.* & *de just. l.3. c.1. nu.11.* In hac autem computatione nullus est nocens. Quare existimo nec esse standum pro medietate ponderis earum monetarum tonsarum, nec pro defectu tertiæ partis ponderis, sed pro utrius sæpiùs contingentis medietate, sic enim videtur, observari æqualitas. 5

QUÆSTIO CI.

An cessante monetarum tonsarum cursu per paucos dies, excusetur dominus à solvendo famulo salarium annale petitum, absoluto anno; quia scit propediem monetas ad majorem valorem esse augendas?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Excusatur. Dato æquali damno, potest quis suis pecuniis consulere.*
3 *Gravi damno non dato in dilatione debiti, non peccat mortaliter creditor illud differens per breves dies.*
4 *In lucro ex augmento monetarum famulo præfertur dominus.*
5 *Debitor ex contractu tenetur solvere juxta loci consuetudinem.*
6 *Debitor sperans abundans lucrum statim tenetur solvere, data gravi necessitate in creditore.*
7 *Debitor non potest differre solutionem, quia ex bonis creditoris sperat lucrum.*

JAm per breves dies ex arbitrio populi cessarat cursus monetarum tonsarum; & nullus monetas tam novæ, quàm veteris fabricæ expendere volebat, quia propediem sperabatur in valore esse augendas. Hoc cognoscens famulus quidam à suo domino petiit salarium sui anni jam absoluti, dominus ejus mentem intelligens, paratam habens pecuniam, solutionem distulit. Quæritur, An teneatur ad restitutionem incrementi monetarum? 1

RESOLUTIO.

2 Respondeo, non teneri ad eam restitutionem. Moveor primò, quia unusquisque potest rebus suis consulere, etiamsi æquale damnum proximo sequatur: ergo potest dominus suis pecuniis consulere, ut prius in valore augeantur, quamvis idem damnum, non solvens illico, suo famulo sequatur. Antecedens habetur apud Card. de Lug. *de Iust. disp.26. §.2. n.147.* Et probatur alio casu communi, quia potest quis rebus suis consulere, etiamsi æquale damnum alteri sequatur, sine peccato contra justitiam, & charitatem, inducens absque vi, & fraudibus testatorem, ut abrogato priori testamento, ipsum instituat hæredem, ablata hæreditate illi, quem prius instituerat; ut affirmant ipse Card. *cit.* & Dian. *3.p. tr.6. res. 33. vers. Secundo*: ergo etiam poterit dominus pecuniis suis consulere, differendo famulo solutionem per paucos dies, ut pecuniæ solvendæ augeantur, licèt famulus idem damnum patiatur, quod ipse pateretur, si illico solveret.

3 Secundò moveor, quia debitor, qui, completo termino solutioni præfixo, differt per moram non magnam solutionem, quando creditor inde grave damnum non patitur, etiamsi suum debitum sæpius exigat, non peccat mortaliter, dummodo firmum habeat animum solvendi, ut defendunt Mol. *tr.2. disp.953. n.* 1. Card. de Lug. *de Iust. disp.20. n.*211. nec dissentit Castr. Pal. *to.7. de Iust. commut. disp.1. punct.*17. §.4. sed famulus per illam dilationem, seu moram grave damnum non patitur, tametsi suum debitum jam semel petierit; ergo nec dominus per breves dies solutionem differens peccat mortaliter, nec ad ullam tenetur restitutionem.

4 Tertiò moveor, quia famulus illis diebus suum petiit salarium, quia in omnes fama percrebuerat monetas aureas, & argenteas breviter in valore esse augendas; & hoc incrementum per suum salarium statim solvendum volebat in suis manibus augeri: at dominus hæc prævidens voluit, quòd ipsius incrementum pecuniis, quas juste possidebat, supervenisset; & melior est conditio possidentis, quam non possidentis.

5 Quartò moveor, quia debitor ex contractu tempore illo tenetur solvere, quod tacitè, vel expressè in contractu est designatum, vel habet loci consuetudo, ut inquit Mol. *proxime citat.* Et Cardin. de Lug. *dicta disp.20. n.* 21 t. ait, quamvis in contractu dicatur, debitum statim esse solvendum tempore designato, hoc non esse intelligendum mathematicè, sed moraliter, quia dilatio restitutionis per brevem morulam parum, aut nihil nocet creditori. Flores autem Variar. *l.1. q.8. §.2. n.55.* apud Emman. Barb. *in Remiss. ad Ordin. Reg. l.4. tit.32. ad princip. n.4. in fin.* resolvit salarium famulorum in fine anni debere solvi, si alia non adsit consuetudo, ut dixerat Molin. *cit.* at in his Regnis consuetudo viget, ut famulis, servientibus in eadem domo, & cum eodem domino servitium continuantibus, non statim absoluto anno solvatur salarium; & si completo anno, statim totum, aut partem salarii exagitant, præcisa aliqua gravi necessitate, non solvitur, nisi post multos dies, menses, & annos: ergo cum dictus famulus in eadem domo, & cum eodem domino servitium continuaret, & nulla in eo daretur gravis necessitas, dominus per aliquos dies solutionem differens, nec peccat mortaliter, nec tenetur ad restitutionem.

6 Nec obstat primò Castro Palaus *dicto tom.7. disp.* 1. *de Iust. commut. punct.*16. §.4. *n.1.* dicens, creditori esse debita solvenda, quando ex dilatione grave accipit damnum, tametsi debitor ex retentione lucrum abundans speret, & paratus sit damnum emergens, & lucrum cessans suo creditori satisfacere: creditor namque obligatus non est grave damnum pati, ut debitor commodum reportet: potest enim magis sibi, quam alteri providere. Non, inquam, obstat, quia creditor in præsenti casu, nempe famulus, ex ea brevi dilatione grave damnum non accipiebat; & si damnum non augmentandi suum salarium accipiebat, hoc damnum in sententia Castr. Palai juxta præsentem casum in considerationem non veniebat; in quo dilatio non erat longa, nec contra justitiam; quia spes lucri, seu incrementi monetarum non computabatur in monetis, quæ adhuc erant cum aliis domini propriis mixtis, & non in monetis famulo debitis, quæ à propriis domini non erant separatæ. Vide Castr. Palaum *cit. num.3.* in responsione ad argumentum.

Nec obstat secundò, quòd quando debitor aliquod lucrum ex bonis creditoris sperat; creditor autem nullum damnum, aut leve patitur, ex dilatione debiti non potest debitor ea de causa differre solutionem; siquidem in propriis bonis nullum patitur damnum, nisi tantùm, quòd bonis creditoris non lucretur; ut cum communi doctrina, relatis Cajet. Medin. Navarr. Petr. Navarr. Lessio, & Laym. tradit Castr. Palaus *proximè num.2.* ergo cùm dominus in propriis bonis nullum damnum patiatur, sed tantùm duorum ex incremento monetæ debitæ famulo pro salario ea de causa solutionem differre non potest. Non, inquam, obstat, quia respondetur, ut supra *num. præcedenti*: nam dominus lucrum non sperat ex monetis famulo debitis, nam quamvis illi salarium debeatur, ex monetæ, quas famulo in salarii solutionem tradere poterat, adhuc sunt suæ pecuniæ propriæ, & ab illis, ut propriæ, & non alienæ, absque gravi famulo damno, lucrum sperare potest; nec hoc à communi doctrina, & citatis DD. negatur. 7

QUÆSTIO CII.

An teneatur ad restitutionem monetæ augmentatæ ille, qui monetas mutuas ante legis promulgationem accepit cum notabili mutuantis repugnantia?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Non tenetur ex pacto.*
3 *Nec ex mora.*
4 *Quamvis daretur occasio ad pactum, hoc non fuit initum.*
5 *De ratione mutui est, quod res simili reddatur.*
6 *Similitudo, quæ in re mutuata spectatur, est intrinseca, & non extrinseca.*
7 *Similitudo de ratione mutui an debeat esse intrinseca, sive extrinseca, resolutione DD. standum est.*
8 *Si aliud in contractu non declaretur, semper standum est bonitate extrinseca.*

Linus intendens ad balnea Reginæ iter agere, monetas non habens, nisi aureas, à quodam amico argenteas petiit ad diversoria, & diurna commercia accommodatiores. Amicus eas pro aureis monetis nolens commutare, maxima cum repugnantia eas illi dedit mutuas; non ex solutionis diffidentia, licèt id existimasset Linus, dum respondit, *Se habere bona sufficientia, & nullum posse illo diffidere*, sed quia quam primum sperabat monetas argenteas ex fabrica nova ad majorem valorem esse evehendas; rubore tamen, aut alio motus aspectu suam mentem non expressit. Ex balneis rediens Linus, monetis jam argenteis ad majorem valorem evectis mutuum solvere volens, probe cognoscebat, amici jacturam mutui occasione sibi dati esse considerabilem: non ignorabat tamen in pactum non fuisse deductum, se easdem numero monetas, sive illarum valorem esse redditurum in casu, quo dictæ monetæ ad majorem valorem fuissent evectæ. Quæritur, An teneatur ad restituendum incrementum? 1

RESOLUTIO.

Respondeo, non teneri. Ratio est, quia nec tenetur ex pacto, nec ex mora solvendi: non tenetur ex pacto, quia ex *n.1.* constat, nullum intervenisse pactum, & de ratione mutui in pecunia dati solùm est, quod reddatur pecunia tempore designato ejusdem valoris, quamvis non sit eadem formalis, quæ fuit mutuata. Sic communiter DD. Mol. *tr.2. disp.299. vers. Iura l.2.* Card. de Lug. *to.2. de Iust. disp.* 25. *n.1.* Castr. Palaus *to.7. disp.4. de Iust. commut. punct.1. n.* 7. & plures, quos citant. Et constat ex ipsa mutui definitione, sic habente: *Traditio rei usu consumptibilis sub obligatione postea similem reddendi*; in qua definitur mutuũ sumptum pro actione mutuãdi; & sic habetur *in l.1. & 2. per tot. ff. & C. si cert. pet.* & ex *Ord. Reg. l.4. tit.5. & Castell. l.1. & ult.* 2

& ult. tit.1. part. 5. Ita etiam exprimitur *in Pragmatica de incremento monetarum edita hoc anno 4. Augusti* 1688. sic statuente: *Declaratur omnia debita contracta, & contractus celebratos ante hujus legis promulgationem intelligi, & practicari debere, ac si post illam contracti fuissent, cedente semper utilitate moneta augmentata in favorem debitorum, & ut ita vitentur molestiæ, & perturbationes, quæ ex dubiis, & litibus, quæ oriri, vel moveri possint sub hujus legis interpretatione, si ei hæc deficeret declaratio:* ergo cùm Linus ante hujus legis, & pragmaticarum promulgationem, mutuum monetarum acciperet argentearum, & post reditum à balneis jam promulgata fuisset, juxta hanc legem, & DD. citatos non tenetur easdem numero monetas argenteas, sed tantum earundem valorem solvere, quem ante legem habebant.

3 Nec etiam tenetur ex mora Linus ad augmentum ex monetarum accretione; nam tempus præfixum solvendi hoc mutuum fuit post reditum à balneis, in quo jam monetæ mutuatæ aliud in valore per legem citatam habebant incrementum: ergo ob moram traditionis pecuniæ mutuæ amicus in decretione suæ pecuniæ detrimentum non est passus.

4 Nec obstat primò, quod amicus Lini moraliter certò sciebat eas monetas brevi tempore in valore incrementum esse habituras, & illas erat servaturus ad id tempus; & ideo cum repugnantia illas ei dedit mutuas: ergo cum causa fuisset Linus illius detrimenti, incrementum, quod amicus sperabat, tenetur ipse Linus restituere. Non, inquam, obstat, quia licèt illa moralis scientia sufficiens esset, ut amicus mutuans eas monetas in pactum deduceret, quòd postea sibi solverentur in eadem specie, seu numero, sive incrementum habuissent, sive non; vel quod sibi valoris incrementum redderetur, si forte illud haberent, ut pluribus relatis dicunt Castr. Palaus *dict. 7. tom. disput. 4. de Iustit. commutat. punct.* 13. *num.* 3. Quia tamen in pactum non fuit deductum, ad id non tenetur Linus, ut tradunt ipsi DD. Nec Linus fuit causa moralis illius damni, quia bona fide illas monetas mutuas petiit, nihil cogitans de incremento, quod eæ monetæ ante suum reditum à balneis erant habituræ.

5 Nec obstat secundò, quod de ratione mutui est, quòd postea res similis reddatur, ut constat ex illius definitione *supra nu.* 2. allata, ibi: *sub obligatione postea similem reddendi;* ex quibus verbis inferunt DD. teneri mutuatarium non solùm rem similem in specie reddere, sed etiam in bonitate, ut expresè dicitur *l. 3. ff. si certum petatur*, ibi: *Si unum vetus mutuo accepisti, non satisfacis reddendo novum;* quia estò sit ejusdem speciei, non est tamen ejusdem bonitatis, (vide Castr. Palaum *proximè punct. 1. nu. 4.*) sed Linus accepit centum monetas, singulas valoris unius aurei, nempe quadringentorum regalium Lusitanorum; at tempore redditionis singulę æstimabantur quadringentis, & octoginta regalibus ratione legis incrementi: ergo si non ita reddantur, cum eadem bonitate non redduntur: ergo Linus eas monetas non ita reddens, ad restitutionem tenetur, non observans, quod est de ratione mutui.

6 Urgetur adhuc hæc similitudo de ratione mutui: Quia plures DD. docent similitudinem in bonitate, quæ in re mutuata spectari debet, intrinsecam ipsi rei debere esse, & non extrinsecam, quæ in valore consistit; ut patet in una mensura tritici, quæ tempore mutui centum, & quinquaginta regalibus Lusitanis æstimatur, at verò tempore, quo solvitur, ducentis regalibus. Qui valor, seu bonitas extrinseca non est spectanda, sed valor extrinsecus in bonitate, nempe quoad quantitatem mensurarum, & qualitatem: quidquid sit de valore extrinseco, qui est veluti per accidens, & venire non debet in considerationem. Sic Abbas, Alexand. de Nevo *in cap. ult. de Usur.* Barthol. *in l. Cum quid ff. Si certum petatur*, Bald. *in l. Vinum ibidem* Ant. Gomez. 2. *Variar. c. 6. nu. 1.* Sotus *l. 6. de Iust. qu. 1. art. 2.* Less. *l. 2. de Iust. cap. 20. dub. 17. numer. 149. & seqq.* Laym. *l. 3. Summ. sect. 5. tract. 4. c. 15. nu. 3. & c. 16. n. 14.* Videatur Cardin. de Lug. *citat. n.* 121. ergo etiam in præsenti casu, non est consideranda bonitas extrinseca circa valorem, sed intrinseca, nempe quantitas, & qualitas ipsarum monetarum.

7 Non, inquam, obstat argumentum *nu. 5.* nec Instantia *n. 6.* nec DD. ibi oppositum in monetis, ac in aliis rebus sentientes: Non obstat argumentum, quia similitudo in bonitate, quæ est de ratione mutui, an sit intrinseca, aut extrinseca? DD. placito standum est; sic etiam in instantia. Communis autem resolutio DD. (quamvis aliqui non ita expresè) est; quando in mutuo inter contrahentes nihil exprimitur circa valorem; reddendæ sunt eædem mensuræ in bonitate, & specie mutuatæ, sive postea pretium crescat, sive decrescat: hoc enim est de ratione mutui; & hæc est intensio contrahentium, dum aliud non exprimunt, & habet praxis. Et videtur supponi *in l. Vinum* 22. ibi: *Vinum, quod mutuum datum erat, per judicem petitum est, quæsitum est, cujus temporis æstimatio fieret: utrum cum datum esset, an cum litem contestatus fuisset, an cum res judicaretur? Sabinus respondit: si dictum esset, quo tempore redderetur, quanti tunc fuisset: si non quanti tunc fuisset, cum petitum esset, ff. de rebus creditis.* Ubi supponitur secluso alio pacto, vinum in eadem mensura reddendum esse; atque ideo si tempore debito non reddatur, æstimandum esse ejus valorem non juxta valorem temporis mutui dati, sed temporis, quo reddendum fuisset. At in pecunia cùm ejus essentia posita sit in valore ex præscripto Principis, & communi populi consensu aliter sentiendum est, quia semper considerandа est bonitas extrinseca, quæ consistit in valore; sive enim reddatur mutuum in monetis argenteis, sive aureis, mutuans semper eundem valorem consequitur, & suum mutuum.

Confirmatur *ex Ord. Reg. lib. 1. tit. 62. §. 47.* ibi: *Quamvis valor monetarum mutetur, semper solutio fiet juxta valorem dicta moneta in contractu declarata; etsi in contractu non declaretur, semper standum est valore, seu bonitate extrinseca.* Et quòd hæc bonitas extrinseca in monetis attendenda sit, communiter affirmant DD. Covar. Mysinger. Sylvest. Joan. Medin. Petr. Navarr. Tolet. Rebell. Filliuc. Laym. Molin. Salas, Sotus, Sa, & alii plures, quos afferunt, & sequuntur Castr. Palaus *citat. dict. disput. 4. punct. 1. n. 7.* Card. de Lug. *dict. disp. 25. n. 124.* ubi inquit, hanc sententiam communiter loquendo esse veram. Etsi ita inquit hic doctissimus Card. nullam vim inferunt DD. pro opposita sententia citati; & ex his patet solutio ad omnia, quæ in argumento, & instantia, & adductione DD. contra nostram resolutionem afferebantur. 8

QUÆSTIO CIII.

Ad quam satisfactionem teneatur ille, qui accepit monetam auream commutandam pro argenteis, eamque commutavit pro aurea, & argentea, & cùm juberetur commutari solùm pro argenteis, illas tradidit tempore, quo jam per legem in his monetis incrementum dabatur?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Status quæstionis.*
3 *Si in sua potestate tempore legis habebat monetam auream novæ fabricæ, & ducatum, tenebatur tradere quinque millia ducenta, & octoginta regalia.*
4 *Iustina eam commutationem pro sua moneta non rejecit.*
5 *Si Cyprianus ante legem habebat monetam commutatam, post legem tenetur ad monetæ incrementum.*
6 *Si commutatam non habebat, tenetur ad incrementum.*

A Cypriano, per cujus manus plures distribuebantur in hebdomada pecuniæ, petiit Justina, ut pro argenteis monetis illi commutaret monetam auream tonsam in valore extrinseco habentem quatuor millia, & quadringenta regalia Lusitana, viginti diebus antequam lex incrementi monetarum promulgaretur. Et non apparentibus monetis argenteis, quia propediem lex incrementi sperabatur, eam commutavit pro aurea fabricę novæ in valore eo tempore habente quatuor millia regalia, & uno ducato, qui valor valorem monetæ commutatæ ęquabat. Justina tamen repetivit, ut pro argenteis fieret commutatio. Repetitum tamen Cyprianus absolvere non potuit, nisi promulgata incrementi lege, in qua monetæ aureæ fabricæ novæ in valore creverunt, simul, & argenteæ ad 1

rationem viginti pro quolibet centenario; monetæ autem veteris fabricæ deinceps non fuerunt communes, nisi justa pondus ad rationem mille, & quingentorum regalium pro octava. Quæritur quantum valorem monetarum argentearum tradere debeat pro commutatione monetę aureæ sibi traditæ?

RESOLUTIO.

2 Ad hanc, non leve dubium ingerit commutatio monetæ aureæ veteris fabricæ, pro moneta aurea fabricæ novæ, simul & ducato à Cypriano facta, & à Justina non acceptata, volente fuisse commutationem pro monetis argenteis. At cum moneta veteris fabricæ, suo valore currenti, ad alios jam esset devoluta, in considerationem venire non debet, quamvis pro certo haberetur illam valorem intrinsecum ad suum valorem non habere; extrinsecum tamen habebat, quia lex incrementi eo tempore adhuc promulgata non erat. Accedit, quòd etiam ignorabatur; an Cyprianus in sua potestate haberet monetam auream novæ fabricæ, simul, & ducatum, quando lex in publicum exivit, aut loco illarum alias monetas argenteas Justinæ tradendas, ut repetierat. His prænotatis ad resolutionem cum distinctione procedamus.

3 Dico primò: Si Cyprianus, quando lex incrementi monetarum promulgata fuit, in sua potestate habebat monetam auream novæ fabricæ, simul, & ducatum ejusdem fabricæ, absque dubio est, debere Justinæ tradere in commutatione monetarum argentearum quinque millia, ducenta, & octoginta regalia; nam moneta aurea per legem evecta est ad valorem quatuor millium, & octingentorum regalium, & ducatus ad quadringenta, & octoginta regalia: illa supra quatuor millia, quæ valoris habebat, crevit ad octingenta, hic supra quadringenta regalia, quæ habebat valoris, per legem crevit ad octoginta regalia; quæ dictam summam conficiunt. Probatur, teneri Cyprianum eam summam tradere, quia loco monetæ à Justina ipsi traditæ subrogata fuit moneta aurea quatuor millium regalium, simul, & ducatus valoris quadringentorum regalium, quæ duæ monetæ per legem evectæ fuerunt ad dictam summam: ergo illam in monetis argenteis tenetur Cyprianus Justinæ tradere; nam *subrogatum sapit naturam ejus, in cujus locum subrogatur*; ut videre est apud Barbos. *in tract. de Axiom.* 213. & illæ duæ monetæ, loco monetæ aureæ veteris fabricæ a Justina traditæ fuerunt subrogatæ; & illarum incrementum ex lege ad Justinam pertinet; nam incrementum monetę domino illius crescit, & non illam habenti loco alterius; sicut etiam domino decrescit, si forte per legem decrescat, ut ait Cardin. de Lug. *de Just. disput. 25. sect. 7. §. unic. num. 124. vers. Probatur secundo.*

4 Nec obstat, quod Justina eam subrogationem non acceptavit. Non, inquam, obstat, quia Justina eam commutationem non rejecit, pro sua moneta factam, quia per illam jam à moneta tonsa est libera, & satis compensata per monetas fabricæ novæ, unam auream, & alteram argenteam, sed quia sicut petiit, quod sua moneta pro argenteis commutaretur, sic etiam petiit iterum, quod hæ duæ commutatæ pro argenteis commutarentur.

5 Dico secundò: si Cyprianus ante legem promulgatam eam monetam auream subrogatam, pro argenteis jam habebat commutatam; Justinæ tamen non traditam, jam eæ monetæ argenteæ cum suis incrementis ad Justinam pertinebant, & post promulgationem legis in eo statu, quo erant, debebant tradi. Sic ex dictis *num.* 3. constat.

6 Dico tertiò: si Cyprianus cognoscens Justinam nolle commutationem pro moneta aurea, sed pro argenteis, & sic bona fide disposuit de illa moneta aurea, credens se posse habere argenteas, quibus cito commutationem faceret, & sic, non facta commutatione, lex incrementi monetarum promulgata fuit. Censeo nullum Justinæ deberi incrementum, sed tantùm capitale in monetis argenteis. Ratio est, quia non apparet unde Cyprianus teneatur ad illud incrementum: non enim ex moneta aurea loco Justinæ subrogata, simul, & ducato argenteo, quia ex his bona fide disposuit, nec ex aliis argenteis loco illarum subrogatis, quia nullæ, ut supponitur, fuerunt subrogatæ: ergo cum non dentur de facto monetæ in quibus Justina dominium habeat, tenetur tantùm ad valorem monetæ aureæ, & ducati argentei, ante legis promulgationem; qui valor est tantùm monetæ veteris, quam Justina primo tradidit Cypriano ad commutationem.

QUÆSTIO CIV.

An promulgata lege incrementi monetarum, teneatur depositarius deposito pecuniario restituere monetas in specie cum suo incremento, quas ad suum usum distraxit?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Incrementum monetarum in sacculo, seu arca clausarum ad Cosmam pertinet.*
3 *Depositarius absque domini consensu expresso potest uti rebus usu consumptibilibus in deposito habitis, habens unde possit facile eas reponere.*
4 *Ex pecuniis a deposito detractis incrementum pertinet ad deponentem, a depositario detracta ad ipsum depositarium.*
5 *Oppositum aliqui DD. docuerunt.*

Cosmas degens in longinquis partibus conquistarum hujus Regni, suo amico Damiano Ulyssipone habitanti tradi jussit mille aureos ad quoddam negotium gerendum, quod erat in pendenti. Damianus in sacculo, & clausa arca reposuit; quia tamen ad manum pecunias ad communes usus non habebat, ex illis millibus regalibus clausis quingentos detraxit. Interea promulgata lege quarto Augusti hujus præsentis anni 1688. de incremento monetarum. Quæritur: An incrementum monetarum tam in sacculo, & arca clausarum, quam à Damiano ad usum detractarum pertineat ad Cosmam, aut ad Damianum? 1

RESOLUTIO.

Respondeo cum distinctione: Incrementum monetarum adhuc in sacculo, & arca clausarum ad Cosmam pertinere. Ratio est, quia illi mille aurei in arca, & sacculo depositi, dum ad usum non distrahuntur ex tacito, vel expresso Cosmæ consensu naturam retinent depositi, ut tradunt Bonac. *volum. 2. disp. 3. de Contractib. q. 14. punct. 1. n. 4. in fin.* Tambur. *tom. 2. l. 9. de Contract. tr. 7. c. 5. §. 3. nu. 2.* Sed illi mille aurei erant in arca, & sacculo depositi: ergo naturam induunt depositi, nempe si pereant, Cosmæ pereant, & si incrementum habeant, ipsi pertineat, & non depositario. 2

Dixi, *dum ad usum non distrahuntur ex tacito, vel expresso Cosmæ consensu*, nam quando depositum est ex iis rebus, quæ consistunt in pondere, & mensura, ut est pecunia, & sunt aliàs usu consumptibilia, potest depositarius absque domini consensu expresso, & mortali peccato, pecunia, & aliis usu consumptibilibus uti, quando certus est moraliter se habere aliam pecuniam, & res ejusdem bonitatis, ut possit eam, & eas deposito reddere, quando depositum fuerit petitum, & in præsenti casu, quando occasio gerendi negotium perveniat, ut cum Molin. Lessio, & Laym. sentit Castr. Pal. *to. 7. disp. 3. de Just. commut. punct. 3. nu. 3.* & cum Filliuc. & aliis Bonac. *cit. nu. 3. vers. Addit. Molin.* Card. de Lug. *de Just. disp. 33. sect. 2. n. 4.* 3

Ex his refertur, incrementum monetarum, quoad eam partem, quæ à sacco per Damianum ad usum non fuit detracta, ad Cosmam pertinere. Ratio, quia dum non est detracta, Cosmas in ea dominium habet; nam si casu periret, ipsi Cosmæ periret: ergo si casu crescat, ipsi etiam crescit: sed crescit ex lege incrementi monetarum; ergo ipsi Damiano crescit. Secus dicendum de alia parte, quam Damianus ad suum usum ex eo sacco detraxit. Ratio est, quia per eam detractionem incepit mutuum, & dominium ad Damianum transivit: ergo si decresceret, Damiano decrescebat, & crescens, ipsi crescebat: sed crevit, ergo ipsi Damiano crevit. Sic expressè Card. de Lug. *cit. n. 3.* his verbis: *Rursus aliquando datur depositum numeratum manente dominio apud deponentem; facultate tamen concessa depositario, ut accipere possit ad suum usum, cum obligatione reddendi tantundem; & tunc dominium manet apud deponentem, donec depositarius facultate sibi concessa utatur, tunc enim* 4

in-

incipit transire in mutuum, quoad eam solam partem, quam consumit. Sic Card. Ex quibus patet resolutio, in qua parte ad utrunque pertineat incrementum.

5 Nec obstant Azor. 3. *par. l.* 4. *cap.* 35. *q.* 3. Reginald. *l.* 25. *num.* 572. *&* 573. Sylvest. *verb. Solutio quæst.* 2. *n.* 2. *versic. Quintum*, & alii, quos affert, & sequitur Bonac. *proxime num.* 4. & pluribus relatis Juristis Dominic. Antunes Portugal. *tom.* 1. *de donat. Reg. par.* 2. *l.* 1. *cap.* 25. *à num.* 97. *usque ad finem cap.* asserentes posse sibi depositarium incrementum retinere, quod pecunia habuit medio illo tempore, quo illam retinuit, & satisfacere restituendo pecuniam juxta valorem, quem habebat tempore depositi accepti; nam dominium pecuniæ in depositarium translatum fuit, quando illi tradita fuit pecunia non obsignata, nec clausa, nec sub conditioone tradita, ut eadem numero restitueretur: sed Cosmas per suum procuratorem Damiano tradidit dictos mille aureos non obsignatos, nec clausos, sed tantùm, ut illos expenderet in negotio sibi commisso; ergo Damianus non tenetur restituere deposito pecuniæ ex lege illo medio tempore lata, non solùm quoad partem, quam detraxit ex arca, & sacculo, sed nec quoad partem, quæ in sacculo, & arca remansit. Non, inquam, obstant, quia respondetur illos graves DD. maximè Azor. supponere dominium earum monetarum fuisse transactum in depositarium; nam oppositum, ot verùm dicunt communiter DD. ipse Reginal. pro ea sententia cit. *num.* 557. Bonacin. *proxime*, citant. Navarr. Emman. de Sà, Molin. & alios; & alii à nobis jam *supra* allati, depositum non exuere naturam depositi ante usum, vel distractionem rei depositæ, ut constat *ex l. Qui vinus, ff. Depositi*; & expresè videtur haberi *in leg. Lucius Titius, eod. tit.* ubi servus Sempronii pecunias commendavit Lucio Titio, & resolvitur eas pecunias commodatas, & numeratas habere rationem depositi. Sive ergo deponens dederit licentiam ad usum pecuniæ depositæ, sive noo; dum depositarius illa non utitur, nec eam distrahit, semper est sub dominio deponentis, & illius incrementum ad illum pertinet: aliàs diceremus fuisse mutuo datam, & non depositam. Amplius ostenditur ex actiooe depositarii deponentis eas pecunias obsignatas in sacculo, vel arca clausa separatas, & distinctas à pecuniis propriis, quæ ad usum habebat. Hoc est manifestum signum, etiam si non sint obsignatæ manere in deposito, juxtà text. *in l. die sponsaliorum*, *§. Quæ pecuniam, ff. Depositi*. Vide Tamburin. *supra cit.*

QUÆSTIO CV.

An publicata à lege incrementi, habens à defuncta dotem determinato tempore puellæ tradendam, separatam, & clausam, incrementum ad puellam, sive ad depositariam pertineat?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Resolutio.*

1 HIc casus à præcedenti non est dissimilis, & habet sic. Quædam nobilis fœmina morti proxima suæ amicæ centum tradidit aureos ad dotem cujusdam famulæ suæ, illam admonens, ne eos traderet, nisi post matrimonium in facie Ecclesiæ celebratum, ne eos innupta consumeret. Amica eos recipiens, in sudario involvens, in angulo cujusdam arcæ ad tempus designatum reposuit. Tum temporis monetarum evenit incrementum. Quæritur, Ao incrementum centum aureorum ad dotandam, an potius ad amicam pertineat?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, ut *supra* ad præcedentis quæst. casum; ex dictis enim censeo, hanc amicam teneri eam pecuniam suo tempore cum eo incremento dictæ famulæ tradere. Ratio est, quia ex modo, quo eam dotem custodivit, certò colligitur fuisse depositum, & non mutuum: sed incrementum depositi, sicut & decrementum pertinet ad dominum depositi, & non ad depositarium: ergo. Confirmatur ex ipsa amica depositaria, quæ planè fatebitur contra omnes, dato casu, quo pecunia per legem decresceret, (ut de facto crevit) non teneri ad ampliùs tradendum, quàm ad id, quod sibi ad eam famulam tradendam, relictum fuit; & si hoc ita est verum; oppositum sibi dicentem depellat, qui oon ratione fretus, sed assentationi serviens, dedit consilium.

QUÆSTIO CVI.

An teneatur ad restitutionem mercator Lusitanus, à Castellano monetam auream Hispanam nolens accipere pro valore in Regno currenti, sed pro in Castella vigente?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Ut certum tenetur.*
3 *Legitimam non adducit excusationem.*
4 *Dato involuntario mixto in creditore, debitor à restitutione non excusatur, in foro conscientia.*

PEr legem incrementi monetæ ad rationem viginti pro quolibet centenario ascenderunt: Aurum scilicet ascendit ad rationem mille, & quingentorum regalium Lusitanorum pro octava, & argentum ad sex millia regalia pro sola libra; hoc promulgato valore, quarto Augusti hujus præsentis anni 1688. Castellanus merces diversi generis ex mercatore Lusitano in hac Ulysiponense Civitate emit. Accedens autem ad eas solvendas monetas aureas Hispanas exhibuit; & juxtà legem promulgatam, statuentem aurum, & monetas aureas ex veteribus fabricis juxta pondus esse communes, solutiooem à valore lege stabilito incipiebat. Restitit Lusitanus affirmans, se eas monetas non esse recepturum, nisi juxta valorem, quam io Hispania habebant. Castellanus verò, cùm jam merces in suo hospitio sarcinatas habuisset, gravatè annuit. Quæritur: Ao Lusitanus mercator teneatur ad restitutionem residui ponderis earum monetarum juxta legis publicatæ valorem? 1

RESOLUTIO.

Respondeo, teneri. Ratio est, nam quando contractus est justus, uterque contrahens tenetur ad inter utrumque conventum; unde tenetur unus ad tradendas mensuras, v. g. tritici emptas illi, qui ad tot se obligavit, & si unam detrahat ad restitutionem illius tenetur, sicut etiam, si majus pretium à conventione inita, recipiat. Et alter tenetur ad pretium conventum, & si minus tradat, ad restitutionem tenetur. Sic communiter DD. Molin. *tract.* 2. *disp.* 353. *vers. Quarta conclusio*, Salas, Lessius, & alii, quos refert, & sequitur Card. de Lug. *de Iustit. tom.* 2. *disp.* 26. *n.* 13. Sed mercator Lusitanus majus pretium convento recepit: ergo excessum restituere tenetur. Minor ostenditur, quia recepit monetas aureas ad rationem mille, & trecentorum regalium pro octava, cùm illas recipere teneretur ad rationem mille, & quingentorum pro octava juxta legem in hoc Regno statutam, & publicatam. Et quòd juxta hanc legem tenebatur procedere, est certum. Quia contrahentes tenentur stare, & coovenire juxta leges, & consuetudines loci, in quo contrahunt, ut asseruot Sanch. *l.* 3. *matrim. dis.* 18. *n.* 10. *&* 11. Molin. *tract.* 2. *disp.* 260 *in princip.* & cum Bartol. & Cajet. Fagund. *de Iust. l.* 1. *cap.* 2. *n.* 2. *&* 1. 28. *n.* 4. & Card. de Lug. *de Iust. disp.* 22. *n.* 358. Sed Lusitanus, & Castellanus in hoc Regno contraxerunt: ergo Lusitanus stare tenebatur pro valore monetæ juxta legem hujus Regni, & sic tenetur ad restitutionem excessus, qui in monetis ab eo receptis in valore ponderis io illis dabatur. 2

Nec obstat excusatio mercatoris Lusitani dicentis, se mercatori Castellano vim non intulit, ut debitum solveret in iis pro eo valore, nam ab eo petiit, ut debitum solveret in monetis argenteis Hispanis, vel Lusitanis, aut quòd merces venditas sibi redderet. Non, inquam, obstat, excusatio, nec eum liberat à restitutione. Non obstat, excusatio, quia eas monetas juxta pondus pro suo debito recipere tenebatur, ut pœnis gravissimis contra eas respuentes statuitur *Ordin. Reg. l.* 4. *tit.* 22. ibi: *Et hanc pœnam habebit ille, qui respuerit monetam auream, quæ ad nostra Regna ab externis pervenerit*. Hæc autem lex est justa, & 3

sequen-

sequenda. Nec ea excusatio eum à restitutione liberat; primò: quia licèt verbis illis Castellano vim non intulisset, illi tamen dolo vim intulit; quia certò sciebat, eum alias non habere pecunias, nec oblatas facilè sine jactura cum Lusitanis posse commutari, nec merces facilè sibi reddi posse; quia jam erant sarcinatæ. Et quidquid sit de hac vi, certum enim est, Castellanum invitum, eo valore in hoc Regno inusitato post legem monetarum accretionis, iis monetis suum debitum solvisse; & hoc dato ad restitutionem tenetur; videatur Sanch. *l.4. matrim. disp.7. num.4. & disp.10. num.2.*

4 Nec enim secundò excusat consensus invitus hujus Castellani, quia dato involuntario mixto in foro conscientiæ, æquitatem legis jam promulgatæ tenebatur sequi, & juxta illam solutionem sui debiti recipere; ut dicitur in ipsa lege, & tenent plures DD. quos refert, & sequitur Barbos. *in Remiss. ad Ordin. l.4. tit.21. num.24.* Et quoad involuntarium mixtum pro foro conscientiæ videatur Sanch. *proximè dicto num.2.*

QUÆSTIO CVII.

An Monialis è suo Monasterio egrediens ad aliud regendum; & finito regimine, licentiam obtinens ad manendum in eodem Monasterio, possit non obstante licentia obtenta absque alia de novo, ad suum redire Monasterium?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Monialis translata ad regendum Monasterium, expleto suo munere, & officio, redire potest ad suum Monasterium proprium.*
3 *Licentia concessa, non impedit ad proprium redire Monasterium.*
4 *Non illam impedit text. in Regul. Quòd semel placuit.*
5 *Nec aliquis contractus cum secundo Monasterio initus.*

1 HÆc quæstio ad hanc disputationem de restitutione pertinet; nam Monialis à proprio Monasterio egressa ad aliud suo se vult restituere. Casus est: quædam Moniali certi Conventus, ad alium ejusdem Ordinis in Priorissam fuit electa. Expleto sui muneris, & officii tempore, à suo Generale Romæ residenti licentiam petiit ad manendum in eodem Conventu. Licentiam concessit Generalis. Et postquam vitam duxit per aliquod tempus in Conventu ob aliqua inconvenientia, quæ in illo invenit, ad suum proprium redire vult. Quæritur, An ad hunc regressum necesse sit Romam recurrere, ut à suo Generali novam licentiam obtineat?

RESOLUTIO.

2 Respondeo non egere nova licentia sui Generalis. Ad hujus resolutionem suppono, dictam Monialem expleto officio Priorissæ in eo Conventu, potuisse absque licentia sui Generalis ad suum proprium Monasterium redire, ut tenet communis DD. sententia, quos citant, & sequuntur Sanch. *lib. 6. decal. cap.15. num.46. in fine*, Tamburin. *tom.4. de Iure Abbatiss. disp. 20. quæst.2. num.8.* Villalob. *tract. 34. diff.45. num. 9.* Pellizar. *in Manual. Regul. tract. 10. cap.5. sect.2. num.48.* Et hoc probatur, quia *Concil. Trident. sess.25. cap. 7. de Regul.* Concedens similibus Monialibus, in casibus similibus facultatem egrediendi è suis Monasteriis ad alia ejusdem ordinis regenda, ipso facto, illis concedit regressum. Quod ostenditur hac ratione; nam qui dat licentiam exeundi, etiam illam præstat redeundi; ut probat text. *in cap. Quia diversitatem, de concess. præbend.* text. *in cap. Statutum, §. Præferendo, de rescript. in 6.* Et hinc est, quòd in jure, *ire, & redire æquiparantur, l. Sicut, ff. Ex quibus causis, cap. Magna, de Voto, cap. fin. de treug. & pace.* Et hujus ratio est, quia regressus est accessorius ad egressum; & accessorium naturam sequi congruit principalis, *reg. Accessorium, de Regul. jur. in 6. cap. Si civitas, de sentent. excommun. in 6. cap. Unico, de Consecr. Eccles. & Altar. ibid.* Imò Sanch. *cit. dict. c.15. num.* probat non solùm posse dictas Religiosas in similibus casibus redire, sed ad id teneri, arg. text. *in cap. Periculoso, 1. §. Verum, de Statu Regul. in 6.* Ubi dicitur, finito officio, ad quod Abbatissa è Monasterio egressa est, mox regredi debere, ibi: *Ad ipsum Monasterium è vestigio reversura.* Et in præsenti casu satis probatur, dictam Religiosam teneri statim ad regressum, quia ne regrederetur, & maneret in eodem Conventu, erat, & necessaria fuit sui Generalis licentia.

Quo supposito, nihil datur, quod possit impedire regressum hujus Monialis ad suum Monasterium, nisi licentia, seu privilegium à suo Generali obtentum; at hæc licentia, & privilegium, cum sit concessum personæ privatæ; non est dubium, quòd possit ab ea remitti, ut probat text. *in l. Penultima, Cod. de pactis*, ubi dicitur: *Omnes licentiam habere his, quæ pro se introducta sunt renuntiare*, text. *in leg. Si judex 42. ff. de minor.* ibi: *Unicuique licet contemnere hæc, quæ pro se introducta sunt*, text. *in cap. Ad Apostolicam 16. de Regular.* ibi: *Renuntiare videtur ei, quod pro se noscitur introductum*, text. *in cap. Tuis 39. de testib. & attest.* ibi: *Nisi fortè à parte remittatur adversa*, text. *in cap. Si de terra 6. de Privileg.* ibi: *Cùm liberum sit unicuique suo juri renuntiare.* 3

Nec obstat primò, habere dictam Religiosam à suo Generali dictam licentiam acceptatam, & ex vi illius in eo Monasterio per aliquod tempus mansisse, unde videtur hic habere locum, *Regul. Quod semel 21. de Regul. jur. in 6.* ibi: *Quod semel placuit, amplius displicere non potest.* Non, inquam, hoc obstat, quia usum fuisse unum suo privilegio, (quando illud habet tractum temporis successivum) non tollit, dum durat talis tractus, posse renuntiari, & illi resistere, ut probat text. *in cap. Interposita, 70. §. Ille deniq; de Appellat.* ubi dicitur, illum, qui usus est appellatione ei concessa, posse resistere, & ei renuntiare, & text. *in l. finali, Cod. de repudiand. heredit.* Ubi dicitur, quòd filius, cui concessum est repudiare hæreditatem paternam, potest ei se iterum immiscere. Nec in præsenti casu habet locum *Regul. Quod semel*, quia hæc illum habet in iis casibus, in quibus alteri jus est quæsitum, ut *in l. Iudex, ff. de re judic.* secus quando jus alteri non est quæsitum, ut benè notant Canon. *l.9. Commentar. cap.6. num.12.* & alii quos affert, & sequitur Barbos. *in Collect. ad cit. Regul. Quod semel*, qui omnes concludunt, posse quem renuntiare juri suo, quandiù alteri præjudicium non facit. 4

Nec obstat secundò, quòd ex mansione dictæ Religiosæ in eo Conventu videtur inter illam, & Conventum, aliquem resultasse contractum, cui nunc videtur præjudicare regressus. Non, inquam, hoc obstat, quia hic contractus est illorum, qui in jure dicuntur innominati, facio, ut facias, & non alius; quia illa in hoc Monasterio non emisit professionem: in contractibus autem innominatis datur locus pœnitentiæ, etiam invita parte, ut probat text. expressus *in l. Si pecuniam, 5. §. Si servum, ff. de condict. caus. dat.* & tenent communiter DD. apud Molin. *tr.2. disp. 254.* 5

QUÆSTIO CVIII.

An Religiosus professus teneatur procurare licentiam à S. Pontifice ad matrem juvandam, gravi necessitate oppressam, quam à suis Prælatis obtinere non potest?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Affirmant plures DD. teneri Prælatos licentiam concedere.*
3 *Alii cum distinctione respondent.*
4 *Securior sententia adducitur.*
5 *Quæ necessitas sit gravis?*
6 *Prælati recursum ad S. Pontificem impedire nequeunt.*
7 *Religiosus eam non tenetur procurare.*
8 *Tenetur tamen pro viribus inopiæ matris subvenire de obedientia Prælati.*
9 *Si Prælatus iniquè neget, quid faciendum? Illam potest sibi assumere.*
10 *Si dubium sit, an Prælatus iniquè neget? Potest subditus.*

Quidam Religiosus suam matrem habet gravi necessitate oppressam, & Prælati licentiam concedere nolunt, 1

sunt, ut extra Monasterium eam subveniat. Quæritur 1. An Prælati eam licentiam concedere teneantur? 2. An Prælati recursum ad S. Pontificem impedire possint? 3. An ipse eam licentiam procurare teneatur?

RESOLUTIO.

2 Quoad primum: An teneantur Prælati eam concedere licentiam? Scio, plures esse DD. affirmantes cum D. Th. *quodlib.3.art.6. & 2.2.q.101.art.14.ad 4.* & ibi Cajet. quem sequitur Sylvest. *verb. Religio 2. q. 4.* & alii plures, quos citant, & sequuntur Navarr. *in cap. Nullam 18. q. 2. num.48. & in Man. cap.14. num.14.* Lessius *de Iust. lib.2. c.41. dub.3. num.35. vers. Si filius.*

3 Alii distinguunt inter necessitatem, quæ jam erat matri antecedenter ad professionem, & inter necessitatem, quæ matri supervenit post professionem: in illa dicunt non solùm teneri Prælatos talem licentiam concedere, sed ea petita, & non obtenta, teneri Religiosum è Religione egredi. In ista dicunt, non teneri egredi; at posse, si velit. Ita Fagund. *in 4. decal. præcept. l.4. cap. 2. num. 27.* cum pluribus, quos allegat.

4 Cæterùm securiorem existimo opinionem, Sanch. *l. 4. decal. cap. 20. num. 17. & 23.* ubi inquit, non teneri Prælatos eam concedere licentiam, ibi: *Dicendum est, in neutro casu teneri superiorem eam licentiam concedere.* Et id probat plurimis DD. efficacibus rationibus, & firmis fundamentis, quibus subscribunt Fragos. *tom. 3. de Regim. Reip. Christ. l.1. disp. 2. §. 8. num. 228.* Tambur. *de Iur. Abbat. tom. 3. disp.8. q.6. num.9.* Lezan. *in Summ. qq. Regul. tom. 4. verb. Parentum Fratres, num.2.* Dian. *3. par. tract.2. de dub. Regul. resol.90.*

5 Addo, in opinione contraria non qualemcunque necessitatem, quæ videatur esse gravis, talem esse, ut videre est apud Sanch. *citat. num. 4.* ubi examinat, qualis debeat esse necessitas, ut sit gravis, & tandem concludit cum Joan. de Neapoli, Emman. Rodrig. Passarell. & aliis pluribus, futuram esse talem, ut parentes obliget ad res indecentes contra suum statum, ibi: *Eo quod cogerentur ea efficere, quæ in notabilem ejus decentiæ status jacturam cederent, ut artem mechanicam exercere, mendicare, aliis famulari cum notabili status proprii diminutione. Secus quando possunt vitam transigere, etsi non ita commodè, abundanter, & honorificè.* Quæ designo, ut videatur, si, stante opinione contraria, necessitas, quæ de facto datur, sit gravis.

6 Quoad secundum, in quo inquiritur: An Prælati possint impedire recursum ad S. Pontificem? Respondeo non posse; id enim esset contra Sacros Canones *in. cap. Quoniam 4. de Immunit. Eccles. in 6.* & contra *Bullæ Cœnæ Canonem 12.*

7 Quoad tertium, in quo quæritur: An teneatur dictus Religiosus ad procurandam eam licentiam à S. Pontifice? Respondeo non teneri, sed tantùm ad subveniendam suæ matri iis mediis, quæ cum suo Religiosi statu componi possint: sic Sanch. *cit. num.23.* ibi: *Tantùm tenetur Religiosus in Monasterio modis suo statui aptis ei necessitati prospicere.* Quod latè probat *ibid. num. 18.* cum D. Th. Navarr. Turrecrem. & aliis pluribus, ibi: *Fatendum est, teneri filium professum, pro viribus in Religione niti, ut ei parentum inopia subveniat, salvis obedientia, & sui status indecentia, id est, regularium observantia.* Idem inquit Fragos. *cit. n. 228. vers. Cæterum,* ibi: *Tenetur filius in Religione professus pro viribus laborare, ut patri agenti graviter succurrat, salva obedientia, & Regulari observantia.*

8 Tenetur tamen dictus Religiosus à suis Prælatis petere licentiam, ut suæ matri dicto modo, & mediis subveniat, ut docet Portel. *cit. num. 2.* Dian. *proximè resol. 90.* & Sanchez *cit. num.19. post medium,* ibi: *Credo tamen eum teneri prius petere licentiam, nisi omninò certus sit, fore ut sibi iniquè denegetur, & posteà nequeat tanta facilitate, & securitate parentibus subvenire, quia Religiosum statum dedecet eam non petere, ubi id damnum non timetur.* Et est optimum argumentum textus *in cap. Licet, de Regular.* ubi jus Canonic. præcipit Religioso, qui ad strictiorem Religionem transire vult, ut prius à suis Prælatis licentiam postulet, & inquit, quòd si negetur, absque illa transeat.

9 Sic in præsenti casu, si Prælati talem licentiam negarent, inquit P. Sanch. *cit. d. n. 19. ante medium,* cum Cordub. & Ludov. Lopes, eam licentiam, cùm sit justè petita, & injustè negata, haberi pro concessa, ibi: *At si Prælatus nollet facultatem concedere ad succurrendum modis suis suum statum decentibus, & non egrediendo ex claustro, nec efficiendo aliquid repugnans suo instituto, optimè asserunt hi DD. posse filium occultè, & absque scandalo, id efficere; quamvis repugnet Prælatus, idque sub pœna excommunicationis interdicat. Ratio est, quia in tali eventu iniquè agit Prælatus licentiam denegans; quare cum licentia illa debita sit, poterit Religiosus, ea non obtenta, id facere.*

In dubio autem, an superior eam licentiam iniquè neget? 10 Respondet Sanch. *cit. dict. num.19. propè finem,* adhuc posse subditum illa uti, ibi: *At magis placere posse: quia & si in dubio potius sit superioris jus, sitque illi obediendum: hoc fallit, quando est in grave detrimentum tertii.* Hæc sunt, quæ in præsenti casu docent DD. & quod mihi æquiùs, & justiùs videtur.

QUÆSTIO CIX.

An post captam beneficii possessionem à resignatario, possit resignans post mortem illius illud, ut antea, habere absque novis litteris?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Resignans non potest repetere beneficium à se resignatū.*
3 *Doctrina generalis in præsenti casu cessat.*
4 *Potest, ut antea suum habere beneficium absque nova collatione.*
5 *Rationibus ex ipso jure ostenditur.*

FRanciscus beneficiatus suum beneficium simplex in 1 redditibus annuis habens quadraginta millia regalia reservans, exprimens, se illud sub hac conditione, & non aliter renuntiare. Pervenerunt litteræ cum pensione triginta ducatorum auri de camera nostræ monetæ Lusitanæ; qui solùm conficiunt, unde viginti millia, & ducenta regalia. Possessionem cœpit novus beneficiarius, nunquam tamen beneficio servivit, nec illius aliquos fructus percepit; sed antiquus beneficiatus, ut antea, per triennium usque ad mortem novi beneficiati serviebat. In præsenti vult dictus beneficiatus Bullas annullare, & habere beneficium, ut ante resignationem. Quæritur: An hoc possit agere?

RESOLUTIO.

Respondeo, posse. Nam quamvis resignans benefi- 2 cium resignatum repetere non possit; ut probat text. *in c. Quam periculosum 7. q.1.* text. *in cap. Ex transmissa, de renuntiat.* text. *in cap. Si te præbendam, de renuntiat. in 6.* & tenent communiter DD. apud Barbos. *in Collect. ibid.*

Hæc tamen generalis doctrina solùm habet locum, 3 quando conditio, sub qua resignans beneficium renuntiavit, impleta est; & non quando completa non fuit, ut plures tradunt DD. quos latè citat, & sequitur Flamin. Parisius *de resignat. benef. l.1. q.13. n.54.* ibi: *Declara sextò, seu limita non procedere, quoties jus non fuit quæsitum resignatario, vel si fuit quæsitum, conditiones non serventur; nam hoc casu potest resignans repetere suum beneficium, ut fuit pluries in diversis causis resolutum in Rota; & est communis omnium DD. opinio, ut latè scripsi q.3.* ubi plures refert DD.

Nec est necessaria nova collatio, sed potest dictus Fran- 4 ciscus in beneficio, sicut antea manere. Sic Azor. *p. 2. l. 7. c.29. q.21.* ubi plures allegat, ut alios plurimos Less. *l.2. de just. c.34. dub.36. n.195.* alios Flamin. Paris. *proximè q.14. n.12. & 14.* inquit, hunc esse, & Curiæ, & Rotæ stylum. Idem cum aliis pluribus Garcia *de benef. par. 11. cap. 3. n.9.* Idem Lotherius *de re benef. l.3. q.16. n.60.*

Id primò constat ex pluribus Rotæ decis. quare refert 5 Flamin. *cit. n. 5.* Secundò, quia jus non abdicatur à resignante defectu consensus resignatarii, quia non aliter resignavit, conditio enim in pactis conditionatis habet rationem formæ, ut probat text. *in l. à Titio 108. ff. de verbor. oblig.* & ibi communiter DD. Tertiò, quia tale beneficium, quandò non sunt impletæ conditiones, non vacavit, ut decidit Rota *decis. ult. in antiquis, de rerum permut.* Puteus cum pluribus *decis.523. l. 2. & decis. 297. n. 5. l. 3.* Quartò, quia talis resignans, quandiù non est impleta conditio, non cen-

censetur resignasse, ut probat Innocent. *in cap. Inter cætera, de præbend. in princip.* dicta Rota *decis. ult.* Flamin. Paris. *cit. q. 14. n. 8.* cum pluribus. Quintò, quia actus, non purificata conditione, perindè censetur, ac si non esset factus, ut latè ostendunt Gabr. *cons. 72. n. 8. volum. 2.* Cephal. *cons. 17. n. 8. vol. 1.* Soccin. Jun. *cons. 4. n. 16. vol. 2.* Paris. *proximè n. 10.* Sextò, quia titulus, & possessio non censetur demissa, nisi adimpleta conditione, ut tenet Gloss. *in c. Olim, de restit. spoliat.* & Innocent. *proximè in cap. Inter cætera.* Septimò, quæ talis resignans non censetur aliquid de novo acquirere, sed acquisitum conservare optimo exemplo, text. *in l. Filio de injusto rupt. testam,* & argum. text. *in l. Peculium, §. Si habere, ff. de Pecul,* & argum. text. *in l. Voluntate, ff. Quibus mod. pignus, & hypotheca solvitur.*

QUÆSTIO CX.

An Vicarius Generalis in rescripto gratiæ recusari possit?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Potest ex communi DD. doctrina.*
3 *Judex, de quo appellari potest, potest recusari.*
4 *Licet quoad gratiam recusari non possit, potest quoad justitiam exercendam.*
5 *Dispensatio ex justa causa ad evitanda scandala, dicitur Justitia.*
6 *Suspiciones, quando superior est absens, per arbitros judicantur.*
7 *Capitulum potest alium nominare Vicarium Generalem, & antiquum suspendere.*

1 A S. Pontifice obtenta fuit Bulla dispensationis, cujus executio Vicario Generali commissa fuit, ut ex ipsa constat: *Dilecto filio officiali.* At Vicarius Generalis erat inimicus capitalis personæ dispensandæ. Quæritur 1. An hic Vicarius Generalis recusari possit, cùm rescriptum sit gratiæ, & R. Capitulum, Sede vacante, constituere judicem ad suspiciones judicandas? 2. An pro suspecto judicato, possit à R. Capitulo alius Vicarius Generalis peti, ut cum eadem potestate ex Bulla obtenta judicet, siquidem nomini proprio non venit commissa, sed nomini dignitatis?

RESOLUTIO.

2 Quoad primum: An possit dictus Vicarius Generalis recusari? Respondeo posse ex Generali DD. doctrina asserentium, quòd etiam delegatus Papæ, proprio motu datus potest recusari, quam doctrinam latè prosequuntur Francus *in cap. Postremo, de appellat. n. 15.* Navarr. *cons. l. 2. de appellat. cons. 3.* Jacob. de Laurentiis *tract. de Judice suspecto cap. 4. n. 10.* Sanch. *cons. l. 6. cap. 8. dub. 3. n. 11.* & expressè colligitur *ex cap. Judex, de offic. delegat. in 6.*

3 Confirmatur, quia si officialis injustè pronuntiasset dictum Breve esse subreptitium, poterat dispensandus appellare, & ad S. Pontificem recurrere, ut communiter defendunt DD. apud Sanch. *de Matrim. l. 8. disp. 27. num. 39.* & apud Scaciam *de Appellat. q. 8.* & est DD. communis doctrina posse recusari omnem judicem, de quo appellari potest, ut probat text. *in cap. Super eo, de appellat.* & DD. à Barbos. *in Collect. ibid. num. 10.*

4 Nec obstat rescriptum esse gratiæ, quod recusari nequit. Non, inquam, obstat, quia respondetur primò, dictum Vicarium non recusari quoad gratiam à S. Pontifice concessam, sed quoad justitiam, quam exercere debet.

5 Secundò respondetur, dispensationem, quando est ex juxta causa concessa ad evitanda scandala, (ut est præsens) ut constat ex Brevi, ibi: *Graviaq; exinde scandala possint verisimiliter oriri,* appellari justitiam, ex celebri doctrina Ancharan. recepta ab Abbat. *in cap. At si Clerici, de Adulter. column. penul. num. 20.* & à Steph. Gratian. *discept. forens. cap. 146. num. 17.*

6 In majus tamen dubium venire potest; An R. Capitulum ad eas decidendas suspiciones judicem constituere possit? Respondeo, posse; non tamen ad judicandum de dicto Vicario, in quantum est S. Pontificis delegatus; quia suspiciones delegati coram suo superiore judicari debent, qui in præsenti est solus S. Pontifex, & tuentur communiter DD. apud Sanch. *de cons. l. 6. cap. 8. dub. 3. num. 26.* dicentes absente superiore, (ut in præsenti abest S. Pontifex) per arbitros suspiciones debere esse judicandas, ex textu *in cap. Legitima, de appellat. in 6.* Glossa *in cap. Si contra, de offic. delegat. in 6. initio.* Quod latè prosequitur Sanchez *proximè num. 21.* Ad judicandum tamen de Vicario Generali, quatenus est suus officialis, potest *dict. cap. Si contra,* ubi Ancharan, *in 4. & 5. notabili,* Sbrosius *de Vicar. Episcop. l. 3. q. 16. num. 1.* Barbos. *de Potest. Episcop. allegat. 54. num. 150. vers. Ubi vero,* Jacob. de Laurentiis *tract. de Judice suspecto cap. 4. num. 6. ad medium.*

Quoad secundum, si dictus Vicarius pro suspecto sit judicatus? Respondeo, posse R. Capitulum alium dare Vicarium Generalem, cui executio dicti Brevis committatur, sic communis DD. sententia apud Sanch. *de Matrim. l. 8. disput. 27. num. 42.* cum hac advertentia, quòd suspensurus sit dictus Vicarius, dum de novo nominatus dictum Breve judicaverit; nam si antiquus in suo persistat officio, cùm ille sit principalis officialis, & Breve ad illum est commissum; alius, persistente illo, validè non poterit judicare, ut notant communiter DD. apud Sanch. *proximè num. 36. adjuncto num. 42.* Imò censeo non solùm posse R. Capitulum, sed teneri antiquum suspendere, & novum Vicarium nominare; quia hoc non est fraus, sed justitia, cui ad postulationem partis tenetur R. Capitulum, ut ex se patet. 7

QUÆSTIO CXI.

An Provincialis cujusdam Religionis constitutus à S. Pontifice delegatus ad decidendam quandam causam simul cum Vicario Generali Diœcesano commissioni possit renuntiare?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *In conscientia tenetur Provincialis dictum Breve exequi, cognoscens de causa per se, aut alterum delegans.*
3 *Si Provincialis re vera præsentialiter non potest d. Breve exequi, tenetur ad delegandum.*
4 *Non illi favet textus in cap. Si pro debilitate.*
5 *Alius in Provinciali dari potest scrupulus, nolens dictum Breve Apostolicum exequi.*
6 *Nec renuntiatio ab eo facta fuit valida.*

AD requisitionem cujusdam Monialis in materia gravissima suæ justitiæ expedivit S. Pontifex Breve, in quo commisit Provinciali ejusdem Religionis, ut simul cum Vicario Generali Diœcesano, dictam causam decidat. Provincialis eam commissionem renuntiavit, excusans secum sui muneris, & officii occupationibus. Instat Monialis, & requirit, ut Breve Apostolicum exequatur per se, aut alterum deleget. Quæritur: An dictus Provincialis in conscientia teneatur dict. Breve exequi, cognoscens de causa, aut per se, aut delegando? 1

RESOLUTIO.

Respondeo, teneri. Ratio est, quia dictum Breve continet mandatum Apostolicum, ibi: *Committimus, & mandamus,* cui non obedire peccatum mortale est, ut probatur ex text. *in cap. Prudentiam 22. §. Adiicimus, de potest. & offic. judic. delegat.* ibi: *Gravissimè sit arguendus pro eo, quod mandatum Apostolicum exequi subterfugiat.* In quo textu duo notari debent. Primum, quòd huic culpæ pœnam imponat gravissimam, ibi: *Gravissimè sit arguendus,* juncta Gloss. *verb. Arguendus,* ibi: *Imo, & puniendus;* & cum pœna semper supponat culpam, *cap. Significante 7. de pignor. cap. 2. de constit. & l. Traiectitiæ, ff. de act. & oblig.* & alii apud Molin. *de Justit. tract. 2. disp. 317. vers. Tertiam,* ita etiam pœna gravissima supponit culpam gravissimam; nam pœna proportionari debet culpæ, *l. Sancimus, C. de pœnis, & cap. Felicis, vers. Illud autem, de pœnis in 6.* Secundum, quòd non sufficiat quæcumq; excusatio, ibi: *Mandatum Apostolicum exequi subterfugiat;* itaque futura est causa vera, & non apparens; impossibilitas realis, & non subterfugium. 2

Quòd

3 Quòd si d. Provincialis venire non potest in persona, tenetur delegare. Hoc evidenter sequitur ex eo, quòd à S. Pontifice constitutus sit judex hujus causæ; nam unus ex actibus suæ jurisdictionis est delegare, ut probat textus optimus *in cap. Pastoralis 28. de Potest. & offic. jud. deleg.* ibi: *Cum delegato à Principe jurisdictio dandi judicem sit à lege concessa.* Idem habetur *in cap. Quoniam 43. eod. tit. & in cap. Cum causam, de appellat. & l. Et judice, C. de Iudiciis.* Itaque dictus judex tenetur exercere jurisdictionem, quæ petitur, & est necessaria ad executionem dicti Brevis Apostolici, ut probat *in d. c. Prudentiam, §. Adjicimus, de Potest. & offic. jud. deleg.* textus *in cap. Sciscitatus 13. de rescript.* text. *in cap. Si pro debilitate 3. de Potest. & offic. judicis delegat.* Et non est dubium, exerceri non posse jurisdictionem suam præsentiam requirentem, quin deleget, quæ sufficit, & est necessaria ad executionem dicti Brevis; ut probat text. *in cap. Pastoralis 28.* textus *in cap. Super quæstionum 27.* & textus *in cap. Quoniam 43. de Potest. & offic. judic. deleg.* Et ultima ratio hujus obligationis est, quia Sedes Apostolica intendit providere negotiis *dict. cap. Quoniam*, ibi: *Quoniam Sedes Apostolica intendit providere negotiis, &c.* & sicut obligat judicem decidere in præsentia, quando potest venire in præsentia, sic non obligat, quando in præsentia venire non potest, at delegaturus est. Aliter negotiis sufficienter non provideret, nec iis, quæ postulat justitia, pereuntibus absque remedio.

4 Nec obstat text. *Si pro debilitate 3. de Potest. & offic. judic. delegat.* ibi: *Si pro debilitate, vel pro qualibet alia gravi causa, vel necessitate tractandis causis, quæ tibi à Sede Apostolica committuntur, interesse non poteris, liberum tibi sit, personis discretis, & idoneis vices tuas committere.* Ubi verbum, *Liberum*, inducere videtur libertatem, & non necessitatem. Non, inquam, obstat, quia respondetur cum Gloss. *ibid. verb. Liberum*, hanc libertatem esse in ordine ad personas eligendas, concedente jure, posse eligere, quem voluerit, quin respiciat consensus partium, ibi: *In vitis partibus*. Itaque necessariò eligere debet, at eligere potest, quem voluerit. Quòd clariùs inquit Abbas *in dict. cap. Si pro debilitate num. 5.* ibi: *De significato hujus verbi*, Liberum, *est ut non teneatur requirere alterius consensum*. Et id probat ex textu *in cap. 5. De multa, de præbend.* & ex text. *in c. Licet Episcopus, eod. tit. in 6.*

5 Alius datur hic in d. Provinciali scrupulus, dictum Breve Apostolicum exequi nolente, & alia majoris momenti ratio. Quia hoc videtur impedire saltem indirectè, ne dicta Moniales suo Brevi Apostolico utatur. Illi autem, qui saltem indirectè prohibent, ne quis Brevibus, & litteris Apostolicis utatur, excommunicationem incurrunt, *in Canone 13. Bullæ Cœnæ* latam, *in fine*, ibi: *Quive gratias ipsas, vel litteras à d. Sede impetrent, seu impetratis utantur directè, vel indirectè prohibere, vel alias quomodolibet retinere præsumunt.* Et ponderari debent clausulæ *Indirectè, & Quomodolibet*, & quæ juxta illas affert Barbos. *tract. de dict. 330. num. 2. & 4.* cum communi DD. ad omnia se extendentes. Et consideratione est dignum, quàm periculosum sit in Prælato subditos habente, posse illos existimare, se esse excommunicatum; & consequentia, quæ ex hoc sequuntur.

6 Nec obstat secundò, posse dicere dict. Provincialem, se jam renuntiasse, & renuntians rei, eam non potest ampliùs repetere, *cap. Ex transmissa 3. de renuntiat.* Non, inquam, obstat, quia respondetur primò, renuntiantem posse re integra repetere, *l. Is, qui de cessione bonor.* & in præsenti res est integra. Respondetur secundò, dict. Breve non est gratiam factam dicto Provinciali, sed dictæ Moniali; unde dicta Monialis solùm, & non dictus Provincialis renuntiare potest. Tertiò respondetur, solùm favori libero, & non obligationi necessariæ renuntiari posse; ut probat text. *in Lunica, §. Et cum lex Iulia, Cod. de rei uxoriæ actione*, text. *in l. De die, ff. de pact. dotalib.* text. *in l. Cum hi 8. de transact.* text. *in l. 1. C. Ne fidejussores*, text. *in l. Hoc judicium 14. ff. de communi dividund.* text. *in l. Nemo potest, ff. de legat. 1.* text. *in l. Contra juris, ff. de pactis*, textus *in cap. Cùm esses, de testament.* text. *in cap. Quia propter, de elect. & alii plures*. Unde cum evidentia sequitur, dictam renuntiationem fuisse nullam.

QUÆSTIO CXII.

An ex dicto complicis contra delatam procedi possit?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Videtur non posse.*
3 *Oppositum in præsenti dicendum.*
4 *Dictum complicis est leve indicium ad torturam, secus si cum alio conjungatur.*
5 *Hoc dictum, conjunctum cum alio indicio, est sufficiens ad torturam.*
6 *Delinquendi consuetudo adminiculata, sufficit ad torturam.*
7 *In præsenti duo concurrunt indicia.*
8 *Delinquendi consuetudo per exilium, & alias pœnas non fuit purgata.*

Quidam Regularis ex propria confessione fuit convictus de actibus repetitis cum tribus complicibus, 1
propter quos fuit mulctatus amotione studiorum, & exilio ab illo ad alterum Monasterium. Postea contigit, quod alius complex diversus, cum esset, ut reus accusatus, & volens suam confessionem æquare cum culpis, quas ex illo intelligebat, habere Prælatum. Inter alia confessus fuit; venientem dictum Regularem de exilio post suas culpas, uno anno elapso, & transeuntem per Monasterium, in quo ille reus habitabat, habuisse cum illo unum actum in eadem materia; & tunc eundem se laudasse de alio habito in exilio cum alia persona, quam nominavit. Item confessus fuit, quòd concurrens clam cum dicto Regulari in Monasterio, quo ambo student, cum illo varios actus repetitos habuisset. Dictus Regularis est habitus inter imperfectos sui Monasterii, & cum illis tractat, timendumque est, illis fore magno damno. Quæritur, An possit Prælatus contra illum procedere, ut contra reum, & illum ponere in tortura.

RESOLUTIO.

Videtur non posse. Ratio est, quia notitia, quæ de 2
novo accrevit, est habita per complicem, & socium ejusdem criminis; at dictum socii criminis nihil probat, *cap. Veniens 1. de testib.* ibi: *Nulli de se confessio, adversus alium in eodem crimine est credendum, &c. cap. Cùm Monasterium, de confessis*, ibi: *Secundum utriusque juris statuta, de se confessi super aliorum conscientiis, interrogari non debent, & de reatu proprio confitentis periculosa confessio, non est adversus quemlibet admittenda, &c.* Idem habetur *in l. finali, Cod. de accusat. & l. fin.* cum Gloss. per Bartol. *& l. Maritus, ff. de quæstion.* & aliis pluribus apud Barbos. *in collect. ad cap. Veniens, & cap. Monasterium cit.* & apud Navarr. *cons. 3. de accusat. num. 2. & cons. 5. num. 2.*

Hac non obstante ratione; Respondeo posse Prælatum 3
procedere contra dict. Regularem, tanquam reum, & eum in tortura ponere. Ratio est, quia licet dictum complicis probationem non faciat, ut constat ex textibus, & DD. allegatis, est tamen indicium, *cap. significasti, de adulteriis*, ubi dictum mulieris sociæ adulterii cum sacerdote recipitur, ut indicium contra illum, & *cap. Quoniam, de testib.* adjuncta Gloss. ubi idem deciditur. Et tenet communis DD. sententia cum Julio Clar. Abbat. Simancas, Cyno, Panormitano, Farinacio, & aliis pluribus apud Barbos. *in Collect. ad dict. cap. Significasti, & dict. cap. Quoniam*, & apud Andreæ *l. 2. cap. 3. num. 17.* & apud Bartol. *in praxi tit. 11. cap. 11. de testib. num. 36.*

Et quamvis sit verum, dictum complicis esse tantùm 4
indicium leve, & ad torturam insufficiens, ut cum Boerio, Parisio, Aymon, Joan. de Anania, Thom. Gram. Farinac. Mascard. & aliis docent Aldrete, *ubi proximè cap. 8. num. 27.* & Bert. *tit. 16. cap. 5. de indiciis, & torturam. 31.* Attamen est tale indicium, ut si aliud quodcunque illi adjungatur, maneat sufficiens ad constituendum Regularem reum talem, ut ponatur in tortura, ut cum Sa-

Salyc. Bossio, & communi DD. Bert, *citat.* ibi: *Si aliquod alind indicium cum dicto complicis concurrat, constitui reus, ac torqueri ipse tunc potest.*

5 At in præsenti casu, cum dicto complicis adjungitur aliud indicium, quod DD. appellant, *delinquendi consuetudo*, quæ (ut dicunt) tunc datur, quando quis in eodem genere malè bis, vel ter blasphemasse convictus fuerit; tunc enim semel malus præsumitur malus, juxta *Regul. semel malus, de regul. juris in 6. & l. Si cui, §. 1. ff. de accusat.* ut cum Innocentio, Farin. & aliis docet Bert. *ubi proximè num. 28.*

6 Ex hac delinquendi consuetudine, dicunt Bartol. & Salyc. *in l. fixa, Cod. de quæst.* se sola esse indicium leve; at quomodocunque adminiculatam facere indicium grave, sufficiens ad torturam; & ita docent Bald. Jason. Farinac. & alii apud Bert. *ubi proximè num. 29.*

7 Unde infero in præsenti casu, contra dict. Regularem, duo concurrere indicia; primum, testimonium complicis; secundum, delinquendi consuetudinem, ut constat *ex num.* 1. & quamvis illorum quodvis sit solùm indicium leve, ut ex DD. allegatis ostenditur; ambo tamen conjuncta faciunt indicium grave ad torturam sufficiens, ut dicunt Salyc. Boss. Bald. Jas. & Farinac. adducti.

8 Nec obstat, dici posse, in præsenti casu, delinquendi consuetudinem, fuisse purgatam per exilium, & alias pœnitentias, quibus dictus Regularis fuit punitus. Non, inquam, obstat; quia delinquendi consuetudo probat in criminibus de novo incretis; & tunc solùm purgat, & non potest nocere, quando post illam quis per triennium benè, & laudabiliter vixerit, ut inquit Farinac. apud Bert. *loco cit.* At dictus Regularis post suam delinquendi consuetudinem, per triennium benè, & laudabiliter non vixit; nam pars culparum, quæ accreverunt; primo anno, post illius consuetudinem fuerunt commissæ, & omnes intra triennium, à DD. designatum, nec illius modus vivendi est, aut fuit aliquo tempore laudabilis; imò agit, tractat, & tractavit cum Monasterii imperfectionibus, ut constat *ex num.* 1.

QUÆSTIO CXIII.

An Regulares possint, & teneantur ad professionem admittere novitium, de cujus puritate sanguinis testes deponunt negativè, non invenientes aliquem deponentem positivè illum habere sanguinem infectum?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Possunt ad professionem admittere.*
3 *Quando contra reum nihil probatur, est absolvendus.*
4 *Adhibita diligentia, si nihil appareat, quod impediat, recipiendus est ille, de quo agitur.*
5 *Originis antiquæ bona fama circa puritatem sanguinis est sufficiens probatio.*
6 *Regulares in conscientia ad professionem tenentur dictum novitium admittere.*
7 *Informationes à Sixto V. præmitti jubentur ad habitum, & non ad professionem.*

1 IN quadam Religione, in qua non recipiuntur habentes maculam in genere, quidam novitius fuit, & sumentes Religiosi informationes post illum admissum ad novitiatum; ut in ea Religione viget consuetudo, bonas invenerunt ex patre matris; nam pater (jam defunctus) advena, ad partes illius Provinciæ Regni venit puer. Et quamvis testes cum juramento ex parte matris deposuerunt; dicunt etiam, patrem licet alienigenam, semper ibi, ut Christianum veterem fuisse habitum, sine fama, & rumore in contrarium; Religiosi tamen illius conventus quendam Religiosum ad partem illius Provinciæ miserunt, informationes sumere ex patre, quæ deerant, & nullam invenit notitiam, nec ex patre, nec avis, nec in illo oppido, nec illius territoriis. Quæritur: An hoc non obstante, possint Religiosi dictum novitium ad professionem admittere, solùm quia pater fuit habitus in eo oppido, in quo vixit, cum puritate sanguinis, fama, & rumore contrarii, & nullum in eo dari impedimentum, quamvis puritas sanguinis non probetur; advertendo, quòd ex dimissione novitii, illi secutura sit jactura bonæ famæ, quam possidet?

RESOLUTIO.

Quoad professionis admissionem; Respondeo, posse Religiosos dictum novitium admittere. Ratio est, nam quando facta diligenti informatione, per testes constare non potest, pertendentem habere impedimentum, potest talis pertendens ad Religionem admitti, ut communiter tradunt DD. quos afferunt, & sequuntur Soar. *de Relig. tom. 3. l. 5. cap. 10. num. 13.* Pellizarius *in Manual. Regul. tract. 2. cap. 3. num. 6.* 2

Probatur primò hæc ratio, quia in præsenti casu, pertendens, de quo inquiritur, habet se ut reum, qui si nihil contra eum probetur, est absolvendus, *l. Sciant cuncti, Cod. de probat.* 3

Secundò, quia hic novitius habet se per modum exteri, cujus patria longissimè distat, de quo inquit Sixtus V. *in sua Bulla de hac materia in ordine 71. si diligentia adhibita nihil appareat, quod eum impediat, recipiendum esse.* Videatur Pellizarius *proximè num. 3.* 4

Tertiò, quia hic habet se per modum originis antiquæ, de cujus puritate sanguinis, bona fama est sufficiens probatio, siquidem alia haberi non potest, *cap. Longinquitate 12. quæst. 2. & cap. Licet, de testib.* Glossa *in leg. Si tutor, verb. Ostendens, in fine, Cod. de peric. tutor.* Aymon. *consil.* 73. *num.* 10. Cephalus *consil.* 137. *num.* 45. Anton. Petra *de fideicommiss. quæst.* 11. *num.* 505. Lara *de Anniversf. l. 2. cap. 4. num. 11. & 53.* dicens in casu difficilis probationis puritatis sanguinis, bonam famam reputari pro sufficienti probatione, & jura, ac statuta non obligant ad probationem impossibilem. 5

Ex his infero ad secundum propositum, non solùm posse dictos Religiosos ad professionem admittere dictum novitium, sed ad id in conscientia teneri. Ratio est, quia licet à principio potuissent eum novitium ad novitiatum non admittere; post admissionem tamen hac de causa eum non possint dimittere; nam hoc est dedecorare, & infamare, ut eleganter tenet Navarr. *cons.* 1. *inquit*. Ad primam multarum quæstionum *num. 6. de Judæis, & Saracenis.* Distinguens inter electum, & eligendum, & dicens, quod licèt ad eligendum requiratur, quòd probetur non habere impedimentum; tamen ut jam electus rejiciatur, requiri, quòd probetur habere impedimentum, propter infamiam, quæ inde sequitur; quia turpius (inquit) ejicitur, quam non admittitur hospes, *cap. Quemadmodum, de jure jurando.* Subscribunt Lara *de Anniversf. l. 2. cap. 4. num. 56.* dicens, electum esse in possessione suæ famæ, qua etiam in dubio spoliari non potest. Nam infamare interfectioni comparatur, ut probat text. *in l. Iuxta, ff. de manumiss.* ibi: *Periculi vitæ, infamiæve,* ubi DD. communiter dicunt: *quòd paria sunt occidere, & infamare.* Quòd latè prosequuntur Decian. *consil.* 8. *num.* 8. *& consil.* 2. *num.* 92. *volum.* 1. Aymon. *consil.* 168. *num.* 2. Menoch. *cons.* 96. *num.* 15. *volum.* 1. Riminald. *consil.* 468. *num.* 58. *vol.* 4. Dom. Joan. de Escovar. *de puritate sanguinis probanda* 2. *p. quæst.* 9. §. 4. *num.* 20. Sayrus *in Clavi Reg. l. 1. cap. 16. num.* 30. 6

Nec (ut notat Pellizzarius *in Man. dict. tract. 2. c. 3. num. 6.*) Sixtum V. sumere non jubere informationes de sanguine ad professionem, sed ad habitum. Post enim admissionem ad hunc, si non probetur habere impedimentum, illi injustitiam inferunt, illum spoliando possessione, quam habet puritatis sui sanguinis. Sic Seraphin. *de privil. jurament. privil.* 85. *num.* 7. & 8. Cevall. *commun. contra commun. quæst.* 458. *num.* 9. *& seqq.* Dom. Joan. de Escovar. *cit. num.* 20. Joan. Garcia *de nobil. gloss.* 18. *num.* 10. Lara *de Anniversf. l. 2. cap. 4. num.* 15. & 16. 7

QUÆ-

QUÆSTIO CXIV.

An justè possideat beneficium ille, qui ad illius impetrationem in supplica veritatem circa ætatem non narravit?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Ratio dubitandi adducitur.*
3 *Probabile est non fuisse gratiam subreptitiam, & simili casu concessa.*
4 *Major ex authoritate DD. probatur.*
5 *Ex Garcia; si ad veritatem sex deficiant menses, gratia erit nulla.*
6 *Tunc censetur gratia subreptitia, quando in supplica tacetur, vel falsò exprimitur qualitas, quæ secundum jus, aut stylum Curiæ exprimi debebat.*
7 *Gratia non est subreptitia, quando in aliqua supplica aliquis excessus modicæ considerationis, & parum à veritate distans proponitur.*
8 *Causa principalis hujus concessionis fuit qualitas impetrantis, & minus principalis, posse divinum officium recitare.*
9 *Rationi dubitandi satisfit.*

1 Dionysius ex primariis hujus Regni familiis oriondus, à S. Pontifice beneficium obtinuit, narrans in supplica se esse in decimo tertio suæ ætatis anno; cùm ad eam ætatem deficeret unus, aut duo menses dictus impetrans scrupulis angitur; an ea gratia ob dictum defectum fuisset subreptitia? Quæritur: An talis sit?

RESOLUTIO.

2 Ratio justè non possidendi beneficium est. Quia S. Pontifici unum fuit narratum, quod verum non erat, scilicet, Dionysium esse in ætate decimi tertii anni constitutum, & illi ad hanc ætatem unus, aut duo deerant menses. Et commune est inter DD. expressionem falsitatis, & suppressionem veritatis, ob quam S. Pontifex non erat concessurus dictam gratiam, aut majori cum difficultate, illam concederet, dictam gratiam reddere subreptitiam, & nullam, juxtà *Concil. Trident. sess.* 23. *de reform. cap.* 6. Sic communis DD. resolutio, quam citant Menoch. *cons.* 316. Garcia *de benef. par.* 6. *cap.* 2. *n.* 284. Laym. *l.* 1. *tract.* 4. *cap.* 22. *num.* 19. & alii communiter.

3 Probabile tamen videtur, & quidem res est absque scrupulo, ob hoc principium expressionis tredecim annorum non reddi gratiam subreptitiam, & nullam; & absque alia diligentia posse impetrantem beneficio frui. Ita expresse habet Menoch. *dict. consil.* 316. in casu, terminis, gratiæ concessæ Comiti Octaviano Purliliarum, supponenti esse in decimo tertio anno, cùm esset in duodecimo; & pro ipsamet opinione allegat DD. quos mox afferemus. Capitale fundamentum est. Nam quando aliquid S. Pontifici repræsentatur, quod si taceatur, concessionem difficiliorem non redderet, aut omninò eam impediret; quamvis si exprimatur, concessionem non reddit subreptitiam, & nullam; ut est communis DD. sententia: sed sic est, quod si exprimeretur, adhuc non esse in decimo tertio anno, non ideò Summus Pontifex eam gratiam non concederet, aut concederet majori cum difficultate: ergo.

4 Majorem hujus fundamenti tenent Innocent. *in cap. Cum nostris, de concess. prebend.* Bellamera *in conclus.* 4. *& in conclus.* 115. *num.* 2. *& in conclus.* 69. *column. ult.* Felin. *in cap. In nostra, in* 20. *corollar. & in cap. super litteris num.* 8. *de rescript.* Cassador. *decis.* 12. *num.* 14. *in titul. de prebend.* Layman *citat.* Henriq. *l.* 12. *cap.* 2. §. 4. *&* 7. Navarr. *l.* 4. *cons.* 5. *de consanguinit. & affinit. edit.* 11. *& cons.* 8. *edit.* 2. & Rodrig. *tom.* 1. *summ. cap.* 23. *conclus.* 5. casum particularem proponens.

5 Minor evidenter colligitur: Quis enim dubitare poterit, Summ. Pontificem concessurum esse eandem gratiam, quam concessit, quamvis sciret, mensem, aut mensem cum dimidio deficere; ut sibi propositum verificaretur. Quare Garcia *de benefic. par.* 6. *cap.* 2. *n.* 174. Licèt Menochii opinionem non sequatur, inquit, gratiam futuram esse nullam; si illi deesse possint sex menses, ut verificetur, supponens, deficiente minus, v. g. uno mense, aut mense cum dimidio, gratiam non esse nullam.

Secundò, confirmatur fundamentum *num.* 3. *adductum*. Tunc enim intelligitur, dari subreptionem in gratia, quando tacetur aliqua qualitas, aut falsò exprimitur, ut expresse docent *Clem.* 1. *verb. Alteri, de preb.* Bellamera *conclus.* 697. *column. ultim. vers.* 3. *principaliter*, Rota *decis.* 32. *num.* 5. *de rescript. in novis*, Cassador. *decis.* 12. *in fine, titul. de prabend.* Et sunt tres decisiones magni momenti in hac materia. Idem sequitur Calderin. *conclus.* 1. *in titul. de filiis presbyt.* Lappus *allegat.* 39. *num.* 6. Felin. *in cap. super lit. num.* 2. *in cap. Postulasti column.* 4. *versic. Declara etiam, & in cap. In nostra num.* 19. *in fine, de rescript.* Joan. de Selva *in tractat. de benefic. par.* 3. *quæst.* 11. *num.* 6. *& quæst.* 19. *num.* 39. Campegnis *inter Consilia Bruni cons.* 2. *num.* 50. & Curtius Junior *in consil.* 27. *column. ultim. vers. Confirmatur, & consil.* 32. *in fine*. Unde cum de præsenti non reperiatur in jure communi, nec in stylo Curiæ, esse necessarium exprimi certam ætatem, benè sequitur gratiam non fuisse nullam. 6

Tertiò confirmatur; nam quando in aliqua supplica proponitur aliquis excessus, si est modicæ considerationis, & parum à veritate distans, gratia concessa non est reddita subreptitia: sed quod fuit expressum in præsenti supplica, continet excessum unius mensis, aut mensis cum dimidio, (excessus sanè modicus) non reddit ergo gratiam subreptitiam. Major docetur ab Anchar. *in consil.* 183. *num.* 1. ubi inquit, in expressione valoris beneficii, quod impetratur, si taceatur, aut exprimatur plus, minusvè, si ea quantitas est modica, licèt Pontifex eam sciret, non ideò illud concedere desineret, concessionis gratia non intelligitur subreptitia. Idem tenent Felin. *in cap. Ad aures num.* 9. *in* 4. *casu, de rescript.* Crotus *in consil.* 209. *num.* 12. *&* 13. ergo idem dicendum de præsenti casu, in quo verificatur similitudo, ratione qualitatis personæ, & ratione causæ. 7

Confirmatur quartò, eadem doctrina ex causam, ob 8
quam motus fuit S. Pontifex ad gratiam concedendam. Fuit enim qualitas dict. Dionysii ex primariis hujus Regni esse familiis, adjuncta ætate tredecim annorum, in qua officium divinum recitare poterat. Unde colligi potest, causam principalem hujus concessionis fuisse qualitatem hujus impetrantis, & minus principalem recitare officium divinum. Et à pluribus DD. est doctrina approbata, quam sequi videntur Navarr. Sanch. & alii, in concessionibus gratiosis, subsistente causa principali, gratiam suum habere effectum, quamvis aliquid desit in causa minus principali. Et quod defuit in causa minus principali, nempè circa ætatem narrare veritatem, est tam parvi momenti unus mensis magis, aut minus; nam in illo impetrans habilis erat habendus, ad recitandum officium divinum. Ex quo constat, vitiatam non manere. Alia fundamenta videri possunt apud Menoch. *consil. cit.* 316.

Ex his patet responsio ad rationem *num.* 2. *propositam*. 9
Admittimus enim, ut verum principium DD. gratiam reddi subreptitiam, quando aliquid falsò S. Pontifici proponitur, aut tacetur verum propter quod S. Pontifex gratiam non concederet, aut majori cum difficultate concederet. Attamen cum monstratum sit, illud quod S. Pontifici expressum fuit, nempè impetrantem esse in ætate tredecim annorum; impedire non poterat, nec difficiliorem reddere concessionem, ut constat ex rationibus adductis. Sequitur ergo in præsenti casu non habere locum doctrinam illorum DD. quos supra adduximus, & bona conscientia posse impetrantem absque scrupulo suum possidere beneficium. Quod videtur satis probabile ex rationibus allatis.

QUÆ-

QUÆSTIO CXV.

An recipiens beneficium Parochiale, absque animo recipiendi ordines sacros intra annum, imò solùm intentione recipiendi fructus illius anni, & statim dimittendi Ecclesiam, teneatur ipsos fructus restituere, & ipse conferens illius iniqui animi conscius?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Certum est teneri.*
3 *Non tenetur beneficiarius, si intentione mutata intra annum suscipiat.*
4 *Excipitur salarium pro eo tempore Vicario debito.*
5 *Tenetur non restituente beneficiario, ipse beneficium conferens, de eo iniquo animo conscius.*
6 *Ad hanc restitutionem non desideratur sententia judicis.*
7 *Collatio fuit valida, at sine mutatione iniqua voluntatis, nec firmitatem, nec validitatem habet.*
8 *Beneficiarius cum ea iniqua intentione recipiens curatum beneficium, peccatum mortale commisit.*

1 ANtonius cujusdam Ecclesiæ Parochialis patronus, in redditibus annuis habentis duo millia aureorum, ut hæc sibi, vel suo consanguineo maximè propinquo acquirere possit, illum ad eam præsentavit Ecclesiam, nullam habentem intentionem suscipiendi ordines sacros; eam tamen acceptavit animo recipiendi eos amplos redditus, & illam dimittendi, absoluto anno. Et hoc ab eo posse fieri accepit ab aliquibus viris doctis existimatis; qui tamen paucis post diebus suum consilium revocarunt. Hæc manifesta fuerunt Episcopo, qui primo stetit pro revocatione, ac postea pro parte iniqua, & deteriori suam mutavit sententiam; forsan, quia audivit, eam collationem ab eo factam fuisse validam. Ab eo oppido, ab hac civitate valdè distanti, ad me recurrerunt, per epistolam ad alterum consanguineum inita habitantem, scientes, me ipsum consilium dedisse uni ex viris doctis, ad revocandum consilium à se datum. Quærebatur: An collatus, ut vocant in beneficio Parochiali, cum animo non suscipiendi ordines sacros, imò dimittendi, post annum, dictum beneficium tuta conscientia, possit dictos duos mille aureos sibi acquirere?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, non posse, nisi mutato eo iniquo animo sacerdotium suscipiat, intra annum. Hæc resolutio est certa, & indubitata ex ipso jure, & DD. in ipso jure habetur expressa *in c. commissa, §. Cæterum*, ibi: *Cæterum si promoveri ad sacerdotium non intendens, Parochialem receperis Ecclesiam, ut fructus per annum recipias, ipsam post modum dimissurus (nisi mutata voluntate promotus fueris) teneberis ad restitutionem fructuum eorundem, &c. de elect. & potest. eligend. in 6.* Quid expressius, & Clericus dici potest ad præsentem casum. Juxta illum textum fatentur omnes DD. resolutionem adductam, esse certam. Sic inquit, & tenet Sanch. *l. 7. de matrim. disp. 45. num. 2.* cum aliquibus, quos citat. Idem asserunt Azor. *2. p. l. 6. cap. 9. num. 1.* Lessius *l. 2. de just. cap. 34. dub. 19. num. 100.* Filliuc. *tom. 3. tract. 41. de benef. Ecclesiast. cap. 5. num. 46.* Castr. Palaus *tom. 2. tract. 13. de benef. disp. 4. punct. 7. num. 3.* Barbos. *in Collect. ad cit. c. commissa, num. 1.* Garcia *de benef. par. 3. cap. 4. nu. 33. & 41.* & alii, quos citant.

3 Dixi: *nisi mutato eo iniquo animo, sacerdotium intra annum suscipiat*; nam si intra annum cum animum mutet, & sacerdotium suscipiat, eos fructus suos facit, constat *ex citat. text. Commissa*, ibi, *nisi mutata voluntate promotus fueris*, & ex DD. adductis.

4 Adverto tamen primò, ab illa summa restituenda, deducendum esse salarium, quod debetur, vel præstitum est vicario, qui eo tempore illi servivit Ecclesiæ Parochiali. Quia in necessarium Ecclesiæ ministerium est impensum. Sic cum Gabriel. Anglis, Gutierr. Sanch. *citat.* Castr. Palaus *num. 10.* quamvis contrarium teneat Garcia *3. p. de benef. cap. 4. num. 56.*

Secundò adverto, non solùm ipsum beneficiatum teneri ad restitutionem dictæ summæ, sed etiam conferentem beneficium, quia illum pravum animum, & voluntatem sciebat, & illi fuit cooperatus. Hoc tamen intelligendum est casu, quo beneficiatus non restituerit. Sic Sanch. *dict. num. 2.* Castr. Paulus *num. 3.* & alii. 5

Tertiò adverto, ad hanc restitutionem faciendam non requiri judicis sententiam, sed ante illam in foro conscientiæ deberi. Nam quamvis ea obligatio aliquam habeat rationem pœnæ, & res sit odiosa, restitutio, quæ debetur ex damno Ecclesiæ illato, est potior, quia fraudulenter illius fructus acquisiti fuerunt. Ita Gloss. *in dict. cap. commissa, in fine*, Navarr. *in cap. Quando, de consecrat. d. 1. cap. 21. num. 47.* Lessius *dict. cap. 34. dub. 19. à num. 100. & dub. 26. per totum*, Vasq. *in opusc. de benef. cap. 3. §. 3. dub. 1. num. 41.* Sanch. *cit. num. 3.* Castr. Palaus *proximè num. 6. vers. Nihilominus*, & alii, quos citant. 6

Nec obstat, dicere ob defectum dictæ intentionis, & voluntatis debitæ collationem non fuisse nullam, sed validam: quia si ea intentio, seu voluntas mutaretur, alia collatio non erat necessaria, & fructus Ecclesiæ retineri poterant, ut astruunt Navarr. *citat. num. 48.* Sanch. *n. 5.* Castr. Palaus *dicto num. 6.* sed ex collatione cum possessione acquiritur jus ad fructus percipiendos, ut videre est apud eundem Castr. Palaum *dict. disp. 4. punct. 13. num. 1.* & alios; ergo licèt *ex dict. cap. Commissa*, teneatur beneficiarius ad fructus perficiendos, seu perceptos restituendos, id erit post latam judicis sententiam; nam leges ad restitutionem non obligant, nisi post latam sententiam, saltem declaratoriam criminis, ut tradunt DD. in materia de legibus, & ipse Castr. Palaus *ibi tom. 1. tract. 3. disp. 2. punct. 2.* Non, inquam, obstat, nam quamvis collatio dicta sit valida, & collatio cum possessione det jus ad fructus percipiendos, validitas tamen, & firmitas illius collationis pendet ex eo, quòd beneficiatus intra annum intentionem, animum, & voluntatem non promovendi ad sacerdotium mutet; & hac non data mutatione, nec titulum, nec fructus dominium potest habere. Et si talis beneficiarius, hæc non habeat ad restitutionem Ecclesiæ faciendam ante omnem sententiam tenetur, quia non mutato animo, seu voluntate, dominium eorum fructuum est apud Ecclesiam. Cum hac responsione coincident ea, quæ tradunt Sanch. & Castr. Palaus *locis citatis*. 7

Quartò adverto, dictum beneficiatum, cum dicto animo, seu voluntate illud beneficium curatum recipientem peccasse mortaliter, ut expressè constat ex text. *in cap. Licet canon, de elect. in 6.* & præter cit. tenet etiam Garcia *d. p. 3. c. 4. n. 33.* Quare debet dictum beneficium statim dimittere, si suum animum, seu voluntatem non vult mutare, ne in mortali persistat. 8

QUÆSTIO CXVI.

Quis succedere debeat in quadam capella hæres primi nominati, aut secundo loco nominata, vel illius frater masculus?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Ex bonorum institutio est Capella.*
3 *Et dato, semper præsumptio in favorem animæ defuncti sumenda est.*
4 *Pater ultimi possessoris nullum habet jus ad dictam capellam, sed secundo vocatus.*
5 *Capella redire debet ad nominatam, & non ad fratrem ipsius, & fratrem Agnetis.*
6 *Per hæredes fundatoris capellæ intelliguntur illi, qui sunt ex linea fundatoris.*
7 *Frater non præcedit sorori à fundatore vocatæ.*

VIncentius sacerdos in hac forma suum condidit testamentum: *Relinquo talem, & talem proprietatem Agnetis mei fratris filiæ, & per suam mortem, Mariæ non habente Agnete hæredes, cum onere quatuor Missarum singulis annis*. Defuncta Agnete primo nominata reliquit filium hæredem earum proprietatum, quas per aliquos annos possedit, & sine liberis decessit. Hic filius patrem habebat, & avum, & Maria vocata à fundatore, seu testatore 1

tore habebat fratrem. Quæritur 1. An ea dispositio testatoris Vincentii, sit Capella? 2. An pater, aut avus ultimi possessoris, cùm non essent ex linea testatoris, aliquod habeant jus ad eas proprietates cum eo onere relictas? 3. An eæ proprietates redire debeant ad Mariam secundo nominatam, vel ad suum fratrem masculum?

RESOLUTIO.

2 Quoad primum quæsitum; An illa dispositio fuisset fundatio Capellæ? Respondeo, fuisse. Probatur primò, quia clausula, *cum onere quatuor Missarum singulis annis*, importat capellam, seu anniversarium, quæ ex sua natura est perpetua, *l. Annua*, *§. Airia*, *ff. de annuis legat.* & ibi Gloss. *Verb. In perpetuum*, *& l. cum quidam 24. ff. de annuis legat. & l. Annuam*, *& l. finali*, *ff. eod. tit. & l. Defuncta*, *65. in fine ff. de usufruct.*

3 Secundò probatur: Nam si in hoc esset aliquod dubium, semper in favorem animæ testatoris præsumi debebatur; qui est, quòd illius Missæ perpetuentur, *l. Præses Provinciæ*, *C. de servit. & aqua*, & quia magis præsumitur diligere animam suam, quam hæredes, Mascard. *de probation. conclus.* 1171. *n.* 7. *& 75.* Suar. *in proœm. fori*, *n.* 28. *l. sunt personæ*, *ff. de Religios. & sumpt. funerum.* Lara *de Anniversf. l.* 1. *c.* 3. *n.* 39. 40. *&* 41.

4 Ad secundum, An pater, & avus ultimi possessoris aliquod habeant in eadem Capella jus, cùm non sint ex linea fundatoris? Respondeo, non habere; quia in Capellis non succeditur jure hæreditatis, *Cap. Apostolica* 8. *q.* 1. ut bene notant Lambettinus *de jure patronat. l.* 2. 3. *part. q.* 5. *in principio*, *art.* 4. *n.* 3. Lara *cit. l.* 2. *cap.* 3. *n.* 45. Sed inter consanguineos præferendus est vocatus à testatore, *l. cùm ita*, *§. In fideicommisso ff. de legat.* 2. Et in causa præsenti mortua Agnete, & suo filio absque hæredibus, successuri non sunt, nec pater filii, nec ejus avus, quia non sunt ex linea testatoris, sed Maria soror Agnetis, quæ secundo fuit vocata.

5 Unde patet responsio ad tertium quæsitum: An debeant redire proprietates capellæ, seu dicta Capella ad Mariam secundo loco vocatam, vel ad illius fratrem masculum? Respondeo, redire debere ad Mariam secundo loco vocatam. Ratio est, quia ad substitutionem Mariæ parum refert, quòd Agnes per aliquod tempus habuisset filium: Certum enim est, illam esse defunctam, & non habere hæredes. Et in hoc casu est vocata, & habet Maria substitutionem; & est casus text. *in l. si quis ita legaverit*, *ff. de condition. & demonstrat. & tex. in l. si à te ff. de servit. vendic.* Et hæc est communis DD. doctrina, quòd quando capella, aut fideicommissum perpetuum vocat secundam personam in casu, quo prima moriatur absque liberis, non expirat hæc substitutio, quando prima moritur cum filiis; sed est adhuc firma, & semper habet locum, quando tales filii moriuntur, & deficiunt hæredes. Quòd latè, & eruditè probat Molina *de primogeniis l.* 1. *c.* 6. *nu.* 18. ubi DD. pene infinitos allegat.

6 Nec obstat, dictos textus solùm loqui, quando conditio posita inquit, *Si sine liberis decesserit*, & in præsenti casu conditio non inquit: *Si Agnes decesserit sine filiis*, sed *si decesserit sine hæredibus*, & Agnes, & suus filius non decesserunt sine hæredibus, quia Agnes habebat suum parentem, & filius parentem, & avum. Non, inquam, obstat, quia respondetur, hæredes debere intelligi de illis, qui sunt de linea fundatoris dictæ Capellæ ex affectione, quam testator illos requirens præsumitur præcipuè habere ad sibi proximos, quàm ad extraneos *l. Non solùm*, *§.* 1. *ff. de ritu nuptiar. & cap. Litteras*, *de præsumpt.* ut cum communi DD. tenet Perez de Lara *de Anniversf. l.* 2. *c.* 2. *n.* 19. cum pluribus.

7 Nec obstat secundò, habere dictam Mariam unum fratrem virum, qui fœminæ videtur præferri, ut latè probat Molin. *de primogen. l.* 3. *c.* 4. *n.* 12. Non, inquam, hoc obstat, quia respondetur, id esse in majoratibus, & non in Capellis, maximè, quòd relicto masculo, fœmina expressè vocatur; ut latè probat ipse Molin. *l.* 1. *c.* 1. *n.* 17. ubi id institutum pluribus locupletat.

QUÆSTIO CXVII.

An habens pensionem in quodam Prioratu, & postea ad illum promotus, si per renuntiationem illum dimittat, teneatur successor dictam pensionem solvere?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Tenetur ad pensionem resignatarius successor.*
3 *Succedens in eo beneficio pensionarius, obligatio pensionis manet suspensa, non tamen extincta.*
4 *Clausulæ apponi solitæ in litteris reservationis pensionum id ostendunt.*
5 *Pensio beneficio imposita semper manet fixa, dum non morietur pensionarius.*

Clemens clericus pensionem habebat in fructibus cujusdam Ecclesiæ, quæ pensio quidam Prioratui, seu beneficio annexa erat, de qua litteras Apostolicas obtinuit, & virtute illarum pensio solvebatur. Contigit, quòd pensionarius totius beneficii, seu Prioratus possessionem cepit. Quæritur; An resignante Clemente dictum Prioratum in manibus patroni illius; Clericus, quem ipse patronus præsentaverit, impetratis litteris, teneatur illi solvere eamdem pensionem, quam antea habebat, virtute litterarum Prioris antecedentis; aut si potest aliquod dari jus in quo Prior successurus fundetur, propter quod à solutione illius eximatur. 1

RESOLUTIO.

Respondeo, teneri successorem Priorem solvere eam pensionem, nec habere posse aliquod jus, quo eximatur ab illius solutione. Ratio est, quia dictum beneficium ex vi primarum litterarum secum ducit affixam dictam pensionem; & omnis Prior in illo successurus ex vi illarum ad talem tenetur pensionem. Et hujus ratio est, quia primus consentiendo in dicta pensione non solùm pro se consensit, sed etiam pro omnibus successoribus; ut probant Lotterius *de Re beneficiar. qu.* 39. *num.* 101. & Barbos. *in Praxi exigendi pensiones qu.* 2. *num.* 45. Et huic ultimus resignatarius, seu possessor est unus successorum primi. Hæc doctrina est communis DD. quos citant, & sequuntur Barbos. *proximè num.* 66. & Flamin. Paris. *de resignat. benefic. l.* 5. *q.* 5. *num.* 72. Ubi dicunt, quòd in illis, qui per Bullas Apostolicas resignant cum clausula, *de regressu ad se*, *per mortem resignatarii*, cùm postea datur talis regressus cum effectu, extinguitur pensio: non tamen in illis, qui casu veniunt ad possessionem alicujus beneficii, in quo illa dabatur. Et diversam dant rationem: quia beneficium resignatum per regressum ad resignantem non reddit cùm hic non fit successor, sed solùm reddit ad suum beneficium, ut ad suum primævum jus, & gravaminis exemptionem. Non ita, qui casu veniunt ad possessionem beneficii gravati: nam hic est verè talis beneficii successor. 2

Nec obstat, quòd succedendo in eo beneficio pensionarius, in illo non manet pensionarius, quia sui ipsius talis esse non potest. Non, inquam, obstat, quia id solùm probat, obligationem dicti beneficii manere suspensam, non tamen extinctam. Et hujus ultima ratio est, quia pensio non est onus personale personam sequens; neque enim extinguitur per ejus mortem, sed solùm per mortem illius, in cujus commodum est imposita. Ut tradunt communiter DD. quos citat, & sequitur Flamin. Parisius *l.* 6. *q.* 4. *n.* 60. ubi adducit plures decisiones Rotæ. Itaque pensio non est onus personale, sed reale sequens ipsum beneficium, cui est affixa. Ut latè probant Barbos. *citatus qu.* 7. *numer.* 24. Flamin. Parisius *proximè l.* 1. *q.* 8. *num.* 3. Themud. *in Decis. senat. Archiepisc. Ulyssip. decis.* 315. *num.* 9. *&* 10. ubi plures allegat. Unde ubicumque sit dictum beneficium, & ad quemcunque pergat, semper est, & pergit gravatum; estò gravamen in eo aliquando sit suspensum, numquam tamen est extinctam. 3

Confirmatur primò hæc doctrina ex clausulis apponi solitis, in litteris Apostolicis, quæ expediuntur cum reservatione pensionû ibi: *Solvetur per N. & ejus successores pro tēpore*, 4

Prabendam quomodolibet obtinentes. Et ponderari debet clausula *Quomodolibet* quæ significat, *quocumque modo*, & comprehendit omnem modum, & omnia etiam majora expressis; ut notant communiter DD. quos latè citat, & sequitur Barbos. *tract. de Diction. usufrequent. dict.* 330. *n.* 2. *&* 4. Et non est dubium, quòd iste ultimus possessor, aliquo modo sit successor primi.

5 Secundò confirmatur: Quia pensio reputatur pars beneficii affixa pensionario; sola altera pars est amovibilis, ut docent Gigas *de pension. qu.* 28. & Flam. Parisius *l.*3. *q.*6. *n.*86. Unde sicut dictus pensionarius quando dicti beneficii possessionem cœpit, solùm de novo illi advenit illa pars amovibilis; sic quando postea illud resignat, tantùm quoad illam, illud resignat; altera verò pars, quæ ad suam pertinet pensionem, semper ex vi primarum litterarum Apostolicarum, dum vixerit, illi manet affixa.

QUÆSTIO CXVIII.

An concessa à S. Pontifice licentia ad ingrediendum monasterium gratia educationis intra sex menses, debeant hic incipere à die gratiæ factæ, aut die vacationis loci?

SUMMARIUM.

1 *Facti species,*
2 *Menses narrari debent à vacationis loco.*
3 *Exemplo Bullæ B. Pii V. ostenditur,*
4 *Exemplo Motus proprii Clementis VIII,*
5 *Quinquennium ad reclamandum de professione currit legitimè impedito, per ignorantiam non ob negligentiam, sed ob alias utilitates communes.*

1 EMerentiana licentiam à S. Pontifice petiit, ad ingrediendum quoddam monasterium educationis gratia, Obtenta fuit dicta licentia sub clausula, quòd executioni daretur, intra sequentes proximos sex menses, & quod aliter non valeret. Quatuor anni elapsi fuerunt, quin vacaret locus: at nunc vacat. Quæritur: An dicti sex menses incipere debeant à die, quo vacat locus, ut dicta Emerentiana ingredi possit, aut à die gratiæ factæ?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, debere incipere numerationem eorum sex mensium à die quo locus ad ingressum vacavit, & non antea. Ratio est, quia dum locus ad ingressum non vacavit, dicta Emerentiana fuit impedita legitimè; legitimè autem impedito non currit tempus, *l.*1. *fin. C. de annali except. Cap. Quia diversitatem*, 5. *de concessione preb. & c. ult. de elect.* & ibi communiter DD. apud Barb. *in Collect. ibid. nu.*1.

3 Confirmatur primò exemplo Bullæ B. Pii V. qua præscribitur Ordinariis semestre ad providendum de Parochialibus, & dicitur hoc semestre incipere à die vacationis. Et quærunt DD. utrùm debeat incipere à die vacationis realis: an à die notitiæ? Et respondent, quòd à die notitiæ; quia ante notitiam est Ordinarius impeditus, & legitimè impedito non currit tempus, ut videre est apud Garciam *de benef. p.*10. *c.*2. *n.*15. ubi allegat commune DD. & plures affert Rotæ decisiones.

4 Secundò confirmatur: Quia clausulæ impossibiles ad terminos possibiles reducendæ sunt. Et hoc probatur primò exemplo Motus proprii Clementis VIII. de largitione munerum pro Regularibus, ibi: *restitutione ipsa realiter non facta, neque etiam in foro conscientiæ absolvi possunt.* Quam clausulam dicunt DD. apud Sanch. *l.*2. *decal. c.* 20. *nu.* 19. intelligendam esse, quando restitutio est possibilis. Secundo exemplo Motus proprii Gregorii XIII. de datis & acceptis pro justitia, ibi: *Nec quisquam admittatur ad absolutionis gratiam, nisi prius erogatum esset pauperibus, quantum ille dedisset, vel accepisset*. Et DD. apud Sanch. loco cit. asserunt, intelligi, quando erogatio est possibilis: At præsens licentia in 6. clausula inquit, ne dicta Emerentiana ingrediatur extra numerum; quod non erat possibile, nisi prius locus vacaret: ergo debetur numerari dictum semestre à primo die, quo locus vacavit, & non antea, quando ingressus erat impossibilis.

Nec obstat, quod quinquennium ad reclamandam professionem non est utile, sed continuum, & currit etiam legitimè impedito per ignorantiam, ut docet Sanch. *de matr. l.*7. *disp.*37. *nu.*19. & communiter DD. apud Barb. *in Collect. ad Conc. Trid. sess.*25. *de Regul. c.*19. *n.*7. Non, inquam, obstat, quia respondetur, id esse verum, quando tempus non præscribitur ob negligentiam non utentis gratia; sed ob alias utilitates communes, quæ exigunt, ut tempus extendatur. Et hoc datur in dicto quinquennio, quod limitatur, ut intra tale tempus, lites terminentur, & scandala vitentur. Non sic, quando semestre solùm limitatur in odium negligentiæ, ut se habet semestre beneficiorum Ordinariis concessum *d. c. Quia diversitatem, de concess. præbend. & dict. c. ultim. de elect.* ut bene notant DD. apud Sanch. *cit. n.*19. At verò dictum semestre puellis concessum educationis gratia, illis limitatur in odium negligentiæ non utentis illo. Et hinc desumitur ratio à priori, cur sit utile, & non currat tempus legitimè impedito; nam qui legitimè est impeditus, non habet culpam; ac proinde non meretur odium, *c.*1. *de in integr. restit. in* 6. & ibi communiter DD. apud Barbos. *in Collect.* 5

QUÆSTIO CXIX.

An beneficiati choro obligati, & Parochi ipsi choro non obligati, si in diebus à Conc. Trid. concessis absint, lucrari possint portiones anniversariorum, ac si essent præsentes?

SUMMARIUM.

1 *Facti species,*
2 *Non possunt eas portiones lucrari absentes.*
3 *Nec in contrarium introduci potest consuetudo.*
4 *Limitatur resolutio in casu particulari.*
5 *Nec etiam illas portiones lucrantur infirmi, nec in utilitatem Ecclesiæ occupati, nec alia quavis causa impediti.*
6 *Idem de Parochis choro non obligatis.*

BEneficiari choro obligati, in illis diebus, qui à Conc. Trid. ad recreationem conceduntur, abesse; in quibus distributiones suorum beneficiorum lucrantur, etiam volunt, portiones funerales, quæ anniversaria dicuntur, in iisdem diebus, celebrata in eadem Ecclesia, lucrari. Quæritur 1. An eas anniversariorum portiones, quin illis assistant, lucrari possint? Aut saltem possint introducere consuetudinem, ut illas lucrentur. 2. Si Parochi illarum Ecclesiarum, qui choro interesse non solent, iisdem diebus, illis permissis, possint non interessentes, easdem portiones lucrari? 1

RESOLUTIO.

Ad primum respondeo, non posse dictos beneficiatos eas anniversariorum portiones, illis non interessentes, lucrari. Ratio est, quia eæ portiones propriè non sunt distributiones, quamquam distributionum privilegio gaudeant. Deinde à testatoribus interessentibus ipsis anniversariis, & non aliis, donantur: ergo quamvis distributiones suorum beneficiorum absentes lucrentur, portiones tamen anniversariorum contra illorum naturam, & testatorum dispositiones lucrari non possunt. Hæc resolutio constat ex text. *in Cap. consuetudinem, unico in fine*, ibi: *de distributionibus etiam pro defunctorum anniversariis largiendis, idem decernimus, observandum de cler. non resid. in* 6. Ut declarat Glossa ibi: *Scilicet, quod hi, qui non intersunt, nil habeant*. Et est inter DD. communis doctrina, Azor *to.*2. *l.*7. *c.*7. *q.*4. Bonac *to.*1. *disp.*2. *De iis, quæ ad divinum officium in choro publicè recitandum, &c. punct.* 2. *n.*3. Castr. Palaus *to.*2. *tr.*7. *disp.*3. *punct.*9. §.12. *num.*21. *& aliis.* 2

Nec in contrarium introduci potest consuetudo, ut absentes his portiones anniversariorum lucrentur. Ratio est, quia adversus jus naturale consuetudo prævalere non potest, quia est irrationalis, & turpis: sed ex naturali jure eæ portiones anniversariorum conceduntur, & applicantur illis interessentibus: ergo illis solis debentur. Etiam constat ex Gloss. *cit.* declarante *cit. textum Consue-* 3

tu-

tudinem, ibi: *consuetudo contraria non valeat, & recipientes sine justa causa, ad restitutionem teneantur.* Et DD. Azor. Castr. Palaus, Bonac. & alii, *locis cit.* Bonac. ibi: *Nec consuetudo in contrarium induci potest; ut ex c. Consuetudinem, de cler. non resid. & ex ratione innixa juri, naturæ; & tr. de legib. disp. 1. q. 1. punct. ult. §. 3. nu. 10. & 11. cum Gloss. in eod. c.* & idem tradit Soar. *to. 2. de Relig. l. 4. c. 10. n. 5. & 6. & c. 12. n. 13.* Sic Bonac. & alii.

4 Hanc resolutionem limitarem in casu, quo testatores legatum pro iis anniversariis relinquant sub nomine communitatis, nempe tali Capitulo, & tali Ecclesiæ, divina celebranti: nam in hoc casu, consuetudine præscribi potest, ut non solùm inter celebrantes ea anniversaria, sed etiam inter eos, qui absunt, dividantur. Ratio est, quia talis divisio intentioni testatorum non est contraria, sic Monet. *2. p. de distrib. q. 22. num. 22. & 24.* & cum aliis Bonac. *cit. dict. disp. 2. q. 5. punct. 6. n.* 8. Castr. Palaus *dict. nu. 21. in fine.*

5 Nec obstat Barb. *in Collect. ad cit. text. Consuetudinem n. 23.* asserens P. Azor. *p. 2. l. 7. c. 7. q. 4. a nobis citato loco supra* citatum, apertissimè probare dicta circa distributiones ex causa infirmitatis, utilitatis Ecclesiæ, aut alterius impedimenti in jure expressi, esse quoque intelligenda circa portiones pro anniversariis defunctorum largiendas; ac proinde quemadmodum in iis tribus casibus ibi exceptis, quotidianas licitè absentes lucrantur distributiones, ita etiam in iisdem casibus, istas pro anniversariis, absentes justè percipient. Citatque Rebuff. Staphil. Valasc. ergo si data qualibet ex illis tribus causis, beneficiati absentes lucrantur distributiones, seu portiones pro anniversariis defunctorum, ita etiam illa absentes lucrabuntur, quando licitè quotidianas percipiunt distributiones. Non, inquam, hoc obstat, quia respondetur primò, Azor. *cit. loco* nec apertissimè, nec apertè, nec etiam tacitè ea provocare; imò apertissimè docet *illo loco*, eas portiones pro anniversariis defunctorum relictas deberi interessentibus, & non aliis. Sic enim inquit loco non semel citato: *Certè ut Joannes Andreas, & Dominicus docuerunt in Cap. 1. de Cleric. non resid. in 6. Quamvis nomine distributionum quotidianarum non intelligantur* (idest portiones pro anniversariis) *eod. tamen jure, & privilegio gaudent, quo distributiones. Unde non debentur absentibus, etiam si ratione privilegii fructus beneficii percipiant: nec debentur residentibus, nisi funeri, exequiis, & aliis officiis intersint.* Sic Azor. *& Vers. sequenti* ejusdem quæstionis idem prosequitur, dicens in contrarium non posse introduci consuetudinem. Respondeo secundò, etiam datis illis tribus causis, non posse beneficiatos non interessentes eas portiones pro anniversariis relictas lucrari, ex adductis *supra* rationibus; ut expressè fatetur Castr. Palaus *d. num. 21.* ibi: *Et ita fere in omnibus Hispaniæ Ecclesiis usus obtinuit, ut hæ distributiones, neque infirmis, neque in utilitatem Ecclesiæ occupatis, nec alia quavis causa legitima impeditis, dividantur, sed solum interessentibus.* Castr. Palaus. Quare nisi intersint anniversariis beneficiati, etiam habentes legitimam causam, ne assistant, illas portiones lucrari non possunt. Respondeo tertiò, data ea intelligentia allata à Barbos. nihil probari contra nostram resolutionem, quia non procedit de casu, quo dentur illæ tres excusationes in beneficiatis, sed de tempore, quo absunt ex recreatione, vel concessione Conc. Trid.

6 Ad secundum quæsitum de Parochis choro non obligatis: An possint in illis diebus permissis ad præsentiam, lucrari, aliquid ex portionibus pro anniversariis relictis? Respondeo, non posse; ut evidenter satis constat ex rationibus, & DD. adductis: procedunt enim de omnibus, qui illis anniversariis personaliter non assistant.

QUÆSTIO CXX.

An Parochus in quadam Ecclesia manuali per Episcopum provisus, & per Episcopum successorem in eadem confirmatus cum licentia, ut Apostolicè confirmetur, illam possit in favorem alicujus resignare?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Absque Capituli licentia per litteras Apostolicas resignare potest.*
3 *Mentio in supplica facienda est manualitatis Ecclesiæ.*
4 *In aliquibus Ecclesiis in favorem Patronorum non conceditur resignatio.*
5 *Non est necessarium necessitate sine qua non, quòd Ecclesia Apostolicè prius confirmetur.*

AMantius ab Episcopo in quadam Ecclesia Parochiali manuali, & in eadem per successorem Episcopum confirmatus, illi licentiam concedentem, ut in illa Apostolica authoritate confirmaretur. Quæritur 1. An possit coram S. Pontifice dictam Ecclesiam filio sui fratris resignare? 2. An ad hanc faciendam resignationem sit necessarium necessitate sine qua non, quod prius Apostolicè confirmetur. 1

RESOLUTIO.

Ad primum respondeo, posse Amantium Parochum per litteras Apostolicas absque Capituli licentia dictam Ecclesiam filio sui fratris resignare, & Sum. Pontifex eas litteras resignationis illi concedere, ex quibus filius sui fratris eam habeat Ecclesiam, non obstante, quòd in suis datis (in quibus ea continetur Ecclesia) Capitulum defraudetur. Ratio est, quia beneficium hujus Ecclesiæ, juxta facti speciem est illorum, quæ à DD. dicuntur manualia, quia versantur in manibus Prælatorum; & quia ex sua natura sunt amovibilia, ut hoc erat, si non essent Domin. Episcoporum confirmationes: at verò beneficia manualia resignari possunt, idque in favorem alicujus, coram S. Pontifice, absque consensu Episcopi, ut tradit communis DD. sententia, quos latè citat, & sequitur Flamin. *de resign. Benef. l. 2. q. 11. quod colligunt ex text. in c. Admonet, & c. Quod in dubiis, de resign.* Idque probant, & confirmant cum non paucis text. & decisionibus. 2

Cæterum, necessarium est, quod in supplica ad suam sanctit. facienda, debeat fieri expressa hujus manualitatis mentio, in illa dicendo, quòd in facti specie dicitur, aliàs erit subreptitia, ut fuit resolutum in Rota in una Camerinensi coram Petra sancta, ut testantur Simoneta *dec. 29. l. 1. & dec. 43. l. 2.* & Flamin. *cit. n. 7.* 3

Nec obstat, quòd beneficium Juris Patronatus resignari non possit absque consensu Patroni, ut tenet communis sententia DD. apud Bursatum *cons. 411. n. 5.* & apud Mand. *cons. 7. n. 3.* & apud Paris. Flamin. *cit. q. 4. n. 4.* Non, inquam, hoc obstat: quia id in talibus beneficiis est speciale, in favorem patronorum, ne retrahantur à fundatione, & dotatione Ecclesiarum, ut optimè notat Gloss. *in c. Cum dilectis, de Jur. Patron.* & Rochus *tr. de jur. Patron. Verb. Honorificum, q. 3.* 4

Ad secundum in quo quæritur, An ad dictam resignationem, necessarium sit, necessitate sine qua non, quòd Apostolicè prius confirmetur, aut si saltem cum ea confirmatione facilior daretur, & concederetur ea resignatio? Respondeo, id non esse necessarium: nam quamvis dicta Ecclesia perpetua non fuisset, adhuc dicta resignatio esset valida, ut tenent DD. *cit.* & constat ex dictis, & id cum pluribus probat Flamin. *cit. q. 10. n. 8.* Additur, quòd dicta Ecclesia per Illustrissimorum Episcoporum confirmationem, est perpetua. Non nego resignationem manere faciliorem cum ipsa confirmatione Apostolica; at dico, non esse necessariam. 5

QUÆSTIO CXXI.

An Prioratus de Salreu tempore Sedis Apostolicæ vacantis, mense Reservationis, sit conferendus sacerdoti, à patrono ipsius Prioratus præsentato?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Patronus dicti Prioratus est Conventus de Lorvano.*
3 *In Provisionibus beneficiorum attenditur possessio, & ultimus status.*
4 *Morte Pontificis Reserva cessat, & extinguitur.*
5 *Quando cessat Reservatio beneficium manet in conservatione sui antiqui status.*
6 *DD. Loquentes absolutè, posse Ordinarios providere beneficia vacantia in omnibus mensibus, intelligendi sunt, loqui de beneficiis, quæ pertinent ad ipsos Ordinarios, & non de illis, quorum præsentatio pertinet ad patronos.*
7 *Ex textu in cap. 2. de prebendis in 6. beneficia sunt providenda per illos, ad quos pertinent.*
8 *Illatio ex dd. adducitur.*
9 *Exemplo adæquato stabilitur resolutio.*
10 *Adducuntur Declarationes Urbani VIII. & Pauli V. quæ nobis non sunt contraria, imò confirmant nostram resolutionem.*
11 *Sequela contra Mitræ procuratorem adducitur.*

1 MEnse Februarii anni elapsi 1691. vacavit Prioratus ex Salreu Patronatus Monialium Sancti Bernardi de Lorvano. Ad illum Moniales sacerdotem Marcellinum præsentarunt, ut antecedentes tres Priores ad illum continuatè præsentarunt, Mitræ procurator huic præsentationi adversatus fuit; quia pro nunc ad Moniales præsentatio non pertinebat. Quæritur: An Ordinarius collationem dicti Prioratus sacerdoti Marcellino conferre teneatur?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, teneri. Ratio est, nam quamvis hujus Ecclesiæ patronatus olim ad Regiam Coronam pertineret, de præsenti, & ab hinc annis pluribus ad conventum Monialium de Lorvano pertinet, ut constat ex sententia lata anno 1657. in qua judicatum fuit patronatum dicti Prioratus, etiam cum qualitate Ecclesiastici ad dictum conventum pertinere?

3 Et id probatur, ut dicitur in ea sententia, ex verbis Censualis præcipuum fundamentum, & efficacius in hac materia. Et in possessione hujus patronatus est dictus conventus, ut constat ex tribus præsentationibus continuatis in hac Ecclesia ultimo habitis, quæ suum sortitæ sunt effectum; in his ergo terminis absque manifesta injustitia, non possunt dictæ Moniales hac possessione privari, nec Marcellino, ab illis præsentato, collatio negari. Confirmatur, quia jus præsentandi stat pro illo, pro quo stat possessio, & in beneficiorum præsentationibus ultimus status attenditur, ut communiter docent DD. ex ipso jure, quos latè citatos adduxi *d.1.q.17.nu.* 5. Et in præsenti pro dictis Monialibus de Lorvano stat possessio, & tres ultimæ præsentationes continuatæ, absque impedimento.

4 Nec obstat dici à Mitræ procuratore, hunc Prioratum de Salreu vacasse mense Februarii, qui mensis est Reservatus Sedis Apostolicæ, ut omnes fatentur, & constat Prioratum vacasse 27. ejusdem mensis; Non, inquam obstat, quia fateor eam Ecclesiam vacasse eo mense Reservationis; at ex testimoniis authenticis certò constat S. Pontificem Alexandrum VIII. periisse die secunda ejusdem mensis, & Ecclesiam de Salreu die 27. ejusdem mensis vacasse, & eo die, & tempore jam totaliter cessaverat per mortem S. Pontificis dicta Reservatio, & simul alternativa, ut omnes docent DD. Gonz. *ad regul. 8. Cancell. §.5. proœm. n.2.* Garcia *de benef. p.5.c.1.n.5.* Barb. *de potest. Episc. p.3. alleg.57. à n.190.* Castr. Palaus *to. 2. tractat.13. de benef. d.2. §.5. n.2.* Pyrrh. Conrad. *in praxi benef. l.3.c.6. à n.56. & post illos* Murga *de benef. q.3. n.296.* & alii plures quos citant. Et cessante reservatione, patronatus dicti conventus, in suo vigore mansit, cùm non detur à quo patronatus impediatur; poterant ergo Moniales patronæ dictæ Ecclesiæ præsentare Marcellinum sacerdotem ad dictam Ecclesiam, & Ordinarius, illa data, illum confirmare, seu beneficium inferre tenebatur.

5 Hæc doctrina ex ipso jure est statuta; nam quoties cessat Reservatio cujuscunque beneficii, ipsum beneficium in conservatione sui antiqui status manet, & pertinet ad eum, ad quem antea pertinebat. Sic expressè ostenditur ex textu *in cap. Si Apostolica 35.* ibi: *Si Apostolica Sede vacante, aliquas parochiales Ecclesias vacare de cætero contigerit, apud ipsam, per eos, ad quos pertinet, possit liberè ordinari; de præbend. in 6.* Et Summ. Pontifex loquens de alia reservatione simili regulæ 8. Cancellariæ, continuata *in text. c.2. ejusdem tit. de præb. in 6.* de beneficiis in cura vacantibus sic ait; *Si aliqua Ecclesia curata in ea vacaverit, mortuo S. Pontifice, provisio illius manebit pertinens illi, cui antea pertinebat.* De quo textu, & materia idem agit Gonz. *ad regul. 8. Cancell. dict. §. 5. proœm. nu. 125. & seqq.* cum aliis, quos ibi citat. Quare si non daretur Regula Cancellariæ, quocumque tempore, quo Ecclesia hæc vacasset, à Monialibus dicti Conventus erat præsentanda, ut à suo vero, & legitimo patrono, & aliter sine earum præsentatione conferri non poterat: ergo ex his pro præsenti tempore suum debet sortiri effectum, quia mortuo Sum. Pontifice cessat impedimentum, & ablatum est obstaculum Regulæ 8. Cancellariæ. Et hoc est adeo evidens, ut aliis Marcellinus sacerdos præsentatus non indigeat, ut ab Ordinario collationem recipiat.

6 Nec obstat, nec obstare potest secundò aliqua curiosa speculatio circa modum, & formam qua loquuntur DD. dicentes: vacante Sede Apostolica, Episcopos liberè posse providere beneficia vacantia, in omnibus mensibus, sine aliqua distinctione, quia in illis omnia obstacula sublata sunt, & omnes menses sunt Ordinariorum, ut cum pluribus inquiunt Gonzal. *cit. dict. §.5. proœmial. n. 46.* Garc. *cit. n.644.* Pyrrhus *dict. num. 65.* Murga *etiam cit. dicto n. 290.* & Laym. *Theol. moral. l.4.c.11.n.1. Vers. Denique reservat. in fine.* Non, inquam, obstat, nec obstare potest illa curiosa speculatio, aut alicujus scrupulus; quia respondetur, eos DD. esse intelligendos de illis beneficiis, quæ ad ipsos Ordinarios pertinent, & non de illos, quorum præsentatio ad patronos pertinent, quæ Episcopi, sine illorum præsentatione non possunt providere, ut ipso in jure vulgare est. Sicut enim stante reservatione, in eorum præsentatione se intromittere non possunt, sic nec etiam ea cessante. Et hoc,

7 Ostenditur, quia ut supra tangimus; per regulam *text. in c.2. de prebend. in 6.* omnia beneficia in Curia vacantia Sedi Apostolicæ sunt reservata, & tamen ea non obstante reservatione, si Sedes Apostolica vacat, Ecclesiæ parochiales, per illos, ad quos pertinent, provideri debent, ut expressè limitat *in c. Si Apostolica 35. eodem tit. in 6.* Quo supposito quærunt DD. Quid velint significare illa verba textus: *Per eos, ad quos pertinent?* Et omnes resolvunt, quòd si pertinent Ecclesiæ ad Ordinarios, per illos esse providendas; & si ad patronos, ab illis esse præsentandas; quia dictio *pertinent*, ex sua propria natura comprehendit omnem, & qualemcumque prætensionem, quamvis non sint de dominio, ut ex textu *in l. Verbum illud pertinere, 181. ff. de verbor. signif.* & multò fortiùs comprehendit etiam pretensionem patronatus, per decisionem text. *in l. Talem, 51. §.1. in finalibus verbis*; ibi: *Nam quamvis ejus servus non est, at albertus est ff. de hæred. instit.* Ita in terminis resolvit idem textus *in c. si Apostolica*, Innocentius *in c. Constitutus n.1. vers. Pertinentes, de Religios. domib.* ubi inquit hæc verba; *Hoc verbum pertinens latissimum est, l. Verbum illud pertinere, ff. de verb. sign. & ut comprehendat illa, in quibus jus patronatus habetur.* Et cum illo Geminianus *in eod. text.* & cum aliis Decius *in c. Bonæ 51. nu. 1. de appellat.* qui omnes referunt eadem verba Innocentii cit. ut *supra*.

8 Ex his à DD. resolutis in una Reservatione adeo qualificata, & fortiori, utpote in corpore juris posita, in vacatione Ecclesiarum parochialium, sequitur, quòd vacante Sede Apostolica, præsentatio hujus parochialis pertineat ad Religiosas de Lorvano, ut illius veras patronas.

9 Confirmatur alio exemplo maximè adæquato, & in hac materia concludente: Supponamus hanc Ecclesiam de Salreu, non esse de patronatu Monialium de Lorvano, sed de quodam collatore inferiore, ut Archidiacono, aut alia dignitate, quibus juxta ipsum jus, competit jus conferendi, quæ sane comprehenditur in regula 8. Cancellariæ, ut ex illa constat. Hoc supposito: Quæro, si hæc Ecclesia Parochialis vacaverit in mense Reservationis, vacante Sede Apostolica, pertinet ne illius præsentatio ad col-

la-

latorem inferiorem? an poterit eam Ordinarius ponere in concursu? Pertinere ad collatorem inferiorem, esse absque dubio, respondet Pyrrhus Conrad. *l.3.c.6.n.58. in fine*, quia nulla in contrarium apparet ratio, quæ probet ad illum non pertinere: ergo idem dicendum in nostro casu, nulla enim debitur major ratio, cur illa præsentatio non pertineat ad collatorem inferiorem; & nostro casu, non pertineat ad Moniales de Lorvano.

10 Nec obstat, nec tertiò excogitari potest alius modus, nec scrupulus, ut his Monialibus Ecclesiæ de Salreu verè patronis, suum jus præsentandi auferatur; & esse potest, quædam Declaratio Urbani VIII. in qua sibi reservavit beneficia, quæ vacarunt, Sede Apostolica vacante sui antecessoris, ut jam in simili casu declaratum fuerat à Paulo V. Non, inquam, obstat, quia respondetur, ipsum modum, seu scrupulum, nullum habere fundamentum, nisi ad ea beneficia, quæ vacante Sede Apostolica, non fuerunt provisa ab illis personis, ad quas provisio pertinebat, & vaga inventa fuerunt in creatione Novi S. Pontificis, non tamen ad illa, quæ jam erant provisa: nam hoc esset iniquitas, & contra jus à provisis acquisitum. Et quòd in his terminis loquantur eæ duæ Declarationes, manifestè constat: Et loquendo de prima Pauli V. apud Garciam *de Benef. p.5. cap.1.n.646. ad finem*, sic inquit: *Licet S. D. N. Paulis V. de omnibus beneficiis tempore suæ assumptionis non provisis in Bulla ad favorem Conclavistarum data pridie Kalendas Augusti* 1605. Et loquendo de altera Urbani VIII. idem resolvit, referendo verba ejusdem Declarationis ab ipso S. Pontifice edita, ut videre est apud Murgam *de Benef. q.3. n.297.* Ubi sic: *Quia à die obitus felicis recordationis Gregorii XV. prædecessoris sui, usque ad diem prædictam 7. Augusti vacaverunt, & de quibus per quoscunque ordinarios collatores tunc dispositum non fuerat, suæ dispositioni reservavit*. In quibus notanda veniunt, in prima, verba: *non provisis*; in secunda illa: *de quibus per quoscunque Ordinarios collatores, tunc dispositum non fuerat*. Ex quibus apertè constat dictos SS. Pontifices per eas Declarationes, non reservasse beneficia jam provisa, sed illa tantùm de quibus à suis collatoribus dispositum non fuerat; Quare hic noster casus non comprehenditur in iis Declarationibus, & reservationibus ibi factis ab ipsis SS. Pontificibus; quia ubi primum dictæ Religiosæ patronæ notitiam acceperunt de morte S. Pontificis statim dictum sacerdotem præsentarunt ad eandem Ecclesiam; & si non adessent hæ dilationes affectatæ, jam hic præsentatus esset in suæ Ecclesiæ possessione.

11 Unde si hæ possunt, vel non possunt justè pertendi, ut novus Pontifex, illam Ecclesiam vacantem invenies, alteri conferat, rem suum sedulo penset contradictor, & suæ consultat conscientiæ, si forte ad aliquam, teneatur restitutionem?

QUÆSTIO CXXII.

An possessor cujusdam majoratus ex sententia à Judice Tombi, ut vocant lata, possit tuta conscientia obligare incolas oppidi, cum dicta sententia sit contra Forale?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Sententia judicis fuit valida sub distinctione.*
3 *Ex Ordin. præciso dolo, & fraude, sententia fuit nulla.*
4 *Et quia Forale ex pacto fuit habitum.*
5 *Non rectè id arguit ex axiomate: subrogatum sapit naturam ejus in cujus locum subrogatur.*
6 *Nec ex aliis rationibus. Nec ex præscriptione n.8.*
7 *Nec possessor tenetur, ex damno secuturo administratoribus sequendis.*

1 Barnabas possessionem habet cujusdam majoratus, cujus censuale vulgo Forale à Rege constitutum cuidam Oppido, seu Concilio, sic habet: *Quòd ex terris censuariis Regi, solvetur domino de tritico, hordeo, centeno, millio, panito, & arena, in dictis terris collectis, octavum. De leguminibus autem, oleo, & fructibus ex dictis terris collectis nec ipsum octavum, nec census, nec aliud tributum solvetur, sicut in ipso Forali fuit declaratum.* Exceptis omnibus aliis censibus, quibus hæ terræ fuerunt obstrictæ, ipse Rex D. Sancius ab incolis pro artha, & emptione ipsius Foralis certam monetarum summam recepit. *Declaratio autem Foralis hæc erat: Ideo declaramus, quòd ab ipsis Oppidanis, deinceps nullum feratur tributum nec pro castanea, nec alia aliqua arbore, quæ ibi plantetur. Et si alius census in hac forma ponatur, nullum declaramus.* Ita Forale conditum fuit à Rege Emmanuele.

Cùm autem Judex anno 1669. has terras in catalogum redigeret, & invenisset, post dictum Forale, maximam Castanearum, & quercuum copiam fuisse plantatam, & ex castaneis, & bolotis, idest glandibus nullum solvi octavum, cum ex terris in quibus erant plantatæ antea, ex tritico, centeno, hordeo, millio octavum solveretur: per suum decretum disposuit ipse Judex, quòd oppidani ex ipso jure obstricti erant ad solvendum octavum de castaneis, bolotis, & fructibus omnium aliarum arborum, quæ in eo oppido erant plantatæ: Ex his rationibus; prima, quia hi fructus subrogati fuerunt, loco tritici, hordeo, &c. qui in minori copia fuerunt ob umbras ipsarum arborum: *subrogatum autem sapit naturam ejus, in cujus locum subrogatur.* Secundò, quia hæ arbores non præscripserunt contra hoc jus. Hac data Judicis dispositione, Quæritur: An possessor majoratus tuta conscientia, possit in foro externo obligare hos oppidanos, ad solutionem 8. fructuum dictarum arborum, in decreto judicis fundatus?

RESOLUTIO.

Respondeo non posse, ex rationibus à Judice adductis; 2 posse tamen, si constet, oppidanos dolo, & fraude non solvendi octavum tritici, hordei, &c. eas arbores plantasse, ex quorum fructibus, octavum non debebatur. Prima pars probatur; quia non obstantibus judicis rationibus illius decretum, utpote contra Forale, fuit nullum; nam contra Forale dispositum censetur nullum; ut apertè colligitur ex Cabed. 2. *p. decis.* 17. *à n.* 2. ubi disponit contra quoddam Forale, quia antiquum non ostendebatur, quòd si ostenderetur, id non disponeret: sed in nostro præsenti casu, Forale antiquum ostenditur: ergo contra illud dispositum, est nullum.

Probatur secundò eadem secunda pars ex *Ordinat. Reg. l.4. tit. 43. de Summariis* §. 13. quarum naturam hæ terræ, 3 de quibus agimus, imitantur. Ubi sic: *Et ad majorem agricolaturæ favorem, mandamus, quòd ubicunque dentur quarumcunque rerum sesmariæ, idest parvi prædii, si terra ubicumque fuerint, immunes fuerint, immunes dentur: & si tributariæ, cum eodem tributo dentur, & non imponatur aliud tributum, & si imponatur majus tributum, aut aliquis census, eam impositionem, ut nullam, aut nullius rigoris habemus &c.* Non poterat ergo Judex contra Forale, & Ordin. aliud decernere.

Tertiò probatur eadem pars: Quia hoc Forale, ut jacet, 4 ex Rege D. Sancio fuit certo, & determinato pretio emptum: & in his terminis emptio fuit perfecta & valida, ut evidenter constat ex *Ordin. Reg. l.4. tit.1. in principio, & §. Pretium, Inst. de emption. & vendit.* & DD. Molin. *de Just. tr.2. d.337. vers. Ut emptio, & venditio*, & omnibus; invalida ergo etiam fuit ex hoc titulo judicis dispositio.

Non enim obstant rationes Judicis, non prima ex ipso 5 jure deducta, juxta *l. Si cùm*, §. *Qui injuriarum ff. Siquis caut.* in qua habetur: *Subrogatum sapit naturam ejus, in cujus locum subrogatur*: arbores autem Castanearum, & quercuum, in locum tritici, hordei, &c. subrogatæ fuerunt: ergo si ex tricito, hordeo, &c. octavum debebat solvi, ita etiam ex fructibus earum arborum subrogatarum, octavum solvendum erat. Non, inquam, obstat, quia respondetur primò cum Cardin. Tusch. *litt. S. conclus.* 757. *n.* 16. & aliis, ut axioma haberet locum, necesse esse, quòd ex plantatione earum arborum, eæ terræ omnino cessassent ferre triticum, hordeum, &c. at certum est, illas non cessasse ferre eos fructus, quando major abundantia cessasset, occasione umbrarum earumdem arborum, quod non sufficit, ut axioma suum habeat locum. Non obstat, quia respondetur secundò, ut axioma habeat locum, necesse esse, quòd eæ terræ ita immunes ex privilegio non essent ita concessæ, at ex Ordin. *loco citat.* ex privilegio ita immunes fuerunt concessæ, ut constat ex verbis; *Et ad majorem agricolationis favorem, &c.* ut tradunt Azeved. *l.1.n.27. tit.1. l.6. nova recopil.* Garcia, Gironda, & alii quos refert. Barbos. *tr. de Axiom. axiom.* 213. *n.*7. Nec obstat ut infra *n.* 8.

6 Nec obstat dici à possessore majoratus, se esse solum usufructuarium, & facere debere, ne successores ex sua neligentia in futurum patiantur damnum, ut inquit Molin. *de Primog. l.* 1. *cap.* 22. *num.* 3. eum pluribus. Non, inquam, obstat, nam licet possessores majoratus eam habeant obligationem, teneotur tamen violentiam injustam oon inferre Oppidanis, ut solvant ea, ad quæ non tenentur, quamvis enim ea coactè solvant, ne majora damoa patiantur, possessor eos injustè cogens, rurus in conscientia nou manebit; nec injustè potest agere pro augmento majoratus, nec ad id potest obligari, sed tantùm ad id, quod justè gerere potest.

7 Secunda pars, in qua dicebam, si constaret, oppida oos dolo, & fraude ne octavum solverent, de tritico, hordeo, &c. eas arbores plantasse, tune existimo, de fiuctibus illarum arborum octavum esse de iis fructibus solvendum: fraus eoim, & dolus nemini patrocinari debent, *l. Itaque fullo ff. de Furtis, cap. Dictum* 30. *quæst.* 1. *cap. Intelleximus, de Iudic.* & aliis, & DD. apud Barbos. *tract. de Axiomat.* 102. *à num.* 1. Et sic judicatum fuit io causa quorumdam agricolarum consuetudinem habentium non solvendi censum, seu quartum, aut quintum de fascolis, vulgo *fejioens*, quos inter millium gressum seminabant, & ut nullum quartum, aut quintum solverent, terræ grandem quantitatem de fascolis seminabant, interjectis paucis illius milii grossi, granis, ut sic ab illo censu immunes esse, & à Senatu judicatum fuit, hoc fuisse ex fraude, & dolo, ne illud quartum, aut quintum solverent; & meritò justificarunt, ut ex terris ita fraude, & dolo seminatis, quartum, aut quintum solverent. Sic erat dicendum de nostro præsenti casu si de fraude, & dolo constaret. Fateor tamen de illo non posse ita facile constare, quia hi oppidani non fraude, aut dolo ducti, dictas arbores in iis terris plantarunt, eum eas terras adhue tritico, hordeo &c. seminabant, & octavum ex fructibus solvebant, & juxta Forale arbores absque domini magno damno plantabant, suo privilegio uteotes, sicut etiam leguminibus eas seminare poterant; si tamen apertè constet hos plantationes fuisse ex fraude, & dulo, ad octavum tenebuntur.

8 Nec obstat secunda judicis ratio, dicentis oppidanos non gaudere præscriptione illius octavi, cum in bonis Coronæ, qualia sunt hæc non admittatur præscriptio. Non, inquam, obstat; quia respondetur, (quidquid sit de præscriptione booorum coronæ; videatur Antun. Portugal. *tom.* 2. *de Donat. part.* 3. *cap.* 45. *per totum*;) certum esse, in decimis quæ ex fructibus collectis debentur, dari posse præscriptionem, illas non solvendi, ut diximus *supra hac disp.* 4. *q.* 16. *n.* 3. *& q.* 21. *n.* 6. ergo à fortiori dari potest præscriptio non solvendi octavum ex illis castaneis, & quercubus, quæ in illis terris plantatæ fuerunt, licèt illæ terræ ad ferendum triticum, hordeum, centenum, &c. fuissent destinatæ.

QUÆSTIO CXXIII.

An quidam Prælatus pœnas incurrerit cujusdam Brevis prohibentis expendere redditus conventus per se, & suos officiales, quando non constat, fuisse receptum? Et quid si constet?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Si Breve receptum non fuit, illas non incurrit pœnas.*
3 *Quomodo dignoscatur, quòd statutum sit receptum.*
4 *In dubio, quid dicendum?*
5 *Quid si constet, aliquando fuisse receptum?*
6 *Si fuit receptum id Breve; contributiones certas, & generales non comprehendebat.*
7 *Prælatus eas pœnas ignorans, illas non incurrit.*

1 IN quadam Religione datur Breve, cum pœnis, & censuris Prælatis prohibens, ne possint expendere per se, & suos officiales monasteriorum redditus: Intelligitur tamen, hoc Breve non esse receptum, quia semper in Prælatis ejusdem Religionis consuetudo viguit, expendendi per se, & suos officiales dictos redditus? Quæritur 1. An Prælatus dictas pœnas incurrerit, expendens eo modo, dictos redditus? 2. An dictum Breve comprehendit contributiones certas, & generales, ad quas tenetur dictus conventus?

RESOLUTIO.

2 Ad primum, cum distinctione respondeo: si dictum Breve non fuit receptum, Prælatum illius pœnas oon incurrisse. Ratio est, quia statutum, quod receptum non fuit, non obligat, ut tenet communis DD. sententia apud Soar. *l.* 4. *de Leg. c.* 16. *n.* 9.

3 Unde autem dignoscendum sit, quod statutum non fuerit receptum? Respondeo, ex suo non usu, per spatium decem annorum, ooo illud ad praxim reducendo à majori commuoitatis parte in Prælatis. Ita communiter DD. apud Covarruv. *l.* 2. *Variar. cap.* 16. *n.* 6. & apud Azor. *p.* 1. *l.* 5. *c.* 4. *q.* 5. & apud P. Soar. *proxime nu.* 19. & apud Castr. Palaum *tom.* 1. *tract.* 3. *de Leg. d.* 1. *punct.* 13. *n.* 10.

4 In dubio autem, an sit usu receptum, nec ne? Respondeo quòd si dubium sit, an à principio fuerit receptum? Valde probabile esse, & tutum in conscientia, quòd possessio est contra tale statutum, pro libertate, & sic noo obligare; quamvis sciam, oppositum plurimos tenere, & sic securum habere Azor. *cit. l.* 2. *c.* 19. *q.* 12. Castr. Palaum *cit. d.* 3. *punct.* 7. *n.* 4. Dian. 4. *part. tract.* 3. *de Conscient. dub. resol.* 14. cum Salas, Rebell. & aliis pluribus.

5 Si verò constet, aliquando fuisse receptum, & solùm dubitatur, an postea desuetudine abrogatum fuisset? Tunc possessio est pro statuto, contra libertatem; ac proinde obligat. Ita communiter DD. apud Sanch *l.* 1. *decal. cap.* 10. & apud Bonacin. *de Leg. d.* 2. *q.* 4. *punct.* 7.

6 Et in hoc ultimo sensu habet locum secunda inquisitio; An scilicet prædictum statutum extendatur, ad id quod expenditur in contributionibus certis, & generalibus? Ad quod respondetur negativè. Ratio est, quia dictum Breve est pœnale, & exorbitans à jure communi concedente absque ea limitatione Prælatis administrationem bonorum suorum Mooasteriorum, *Cap. Nullam*, 18. *q.* 2. *Cap. Ad Apostolicam* 26. *de Regul. & cap. Cum ad Monasterium*, 6. *de Statu Monachor. juncta Gloss. verb. Amoveri*; *& cap.* 2. *eod. tit. & cap. Edoceri*, 21. *de Rescript.* & DD. communiter apud Barbos. *in Collect. ibidem*, & apud Tambur. *to.* 3. *de Iur. Abbat. disp.* 11. *q.* 1. *nu.* 2. ergo restringendum est ad solum expressum, *cap. Pœna de Pœnit. dist.* 1. eum vulgaribus apud Barbos. *in Collect. ib d. & tract. de Axiomat.* 181. *n.* 9. At in dicto Brevi (ut supponitur) expressa non fit mentio de eo, quod expenditur in contributionibus generalibus, certam habentibus summam; in quibus fraus, oec excessus Prælatorum inveoiri potest; ad quæ pœnæ dicti Brevis attendunt.

7 Additur, quòd ex facti specie colligitur, Prælatum in expensis dictorum reddituum nescire, se incurrisse dictas pœnas, quòd à pœnis Ecclesiasticis excusat, *cap.* 2. *de Constit. in* 6. *& cap. Cognoscentes, eod. titul.* Ut est communis sententia DD. quos latè citat, & sequitur Sanch. *de Matrimon. l.* 7. *disp.* 32. Dian. 3. *par. tract.* 5. *Miscell. resolut.* 12. Et hoc etiam quando ignorantia fuisset mortaliter culpabilis, dummodo non esset supina, aut crassa, *dict. c.* 2. *de Constit. in* 6. ut etiam communiter tenent DD. apud Sanch. *de Matrimon. l.* 9. *disp.* 32. *n.* 31. Et apud Barbos. *in Collect. ad dict. c.* 2. *in* 6. Et apud Dian. 3. *p. tr.* 5. *Miscell. resol.* 13. cum pluribus.

QUÆSTIO CXXIV.

An renuntiatio beneficii sub conditione, quæ observata non fuit; beneficium post obitum resignantis mansisset Sedi Apostolicæ devolutum, aut dato fiat, ipsi resignatario?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*
2 *Sedi Apostolicæ manet devolutum.*
3 *Nec resignatarius acquisivit jus, nec resignans illud amisit.*
4 *Taciturnitas in iis, quæ non sunt favorabilia, non operatur consensum; & consensus præstitus super actu nullo, nullus est.*
5 *Renovatio fiat actui novam non confert formam.*

6 *Quam-*

6 *Quamvis dilatio litterarum non esset ob culpam resignatarii, terminus illarum ob illius culpam non fuit præfixus.*

1 LEo suum beneficium resignavit, per modum Coadjutoriæ, & futuræ successioois, & præter alias clausulas, & conditiones, imposuit, quòd futurus coadjutor, & successor teneretur jubere, litteras expedire, & illas executioni mandare; & illarum virtute possessionem caperet iotra vigiuti menses à die procurationis ad hanc coadjutoriam. Et quia contingere poterat illas in mari deperdi, aut ab inimicis capi, amplius duodecim menses concessir, qui duos annos, & octo meuses adimplebant; & si intra hoc tempus supra declaratum, possessiunem non caperet, ipso facto pro revocata, eamdem renuntiam habebat; & jam cum pro notificata, & intimata ipsi successori illam habebat. A S. Sanctitate *fiat* assequutus fuit, & intra duos annos, & octo menses Romæ fuerunt Bullæ; & intra quatuor annos coadjutus mortuus est, antequam coadjutor possessionem caperet. Quæritur, An hoc beneficium Sedi Apostolicæ devolutum mansisset, ratione revocationis à Coadjuto, ipso facto, possessione non capta, designato tempore; cum advertentia, quod hæc revocatio solùm facta fuit in procurationibus, & postea nulla alia fuir, cum resignans sciret, tempus esse præteritum, in quo nec Coadjutor litteras jussisset veoire, nec possessionem cepisset?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, mibi videri, dictum beneficium Sedi Apostolicæ maosisse devolutum. Ratio est, quia dicta renuntiatin facta fuit sub prædicta conditione, & cùm non fuisset observata, resignanti jus suum non fuit abdicatum: resignatio enim conditionalis jus non abdicat, nisi adimpletis conditionibus, ut cum communi DD. & pluribus decisionibus Rotæ tenet Flàminius Parisius *de Resign. benef. l. 1. q. 3. n.* 8. Perinde enim est talis resignatio, ac si facta non esset; quando conditiones non servantur. Ut latè ostendit Card. Parisius *consil. 5. nu. 7. volum.* 1. ubi probat, quòd in eo eventu jus remanet penes resignantem, ut etiam possessio, & actio spolii ei competit. Et ita communis DD. sententia apud ipsum. Ratio est clara, quia conditio ejus naturæ est, ut omnino servari oporteat, *l. Mavius, leg. Qui heredi ff. de Condit. & demonstr. l. Si quis fundum ff. de Contrahend. empt.* ubi notant communiter DD. ad unguem servari debere, eo quod conditio formam importet, *l. 1. ff. de Liber. & posthum.* & communiter scribentes apud Menoch. *cons. 6. n. 48. volum.* 1. Et ex hoc provenit quòd conditio dum deest, suspendet actum, *l. Cedere diem, ff. de Verb. signific. l. Sub conditione, ff. de Condit. indebiti*, in tali forma *quòd conditione pendente actus non dicitur actus, l. Pecuniam, ff. Si certum petatur*; quia, *nihil ponit* in esse, antequam impleatur, *cap. Si pro te*, & ibi Gloss. & DD. apud Barbos. *in Collect. ibid. in 6.* Idque per text. *in l. 1. ff. de Donat. ob causam, l. Qui sub conditione, ff. de Condit. Institut.* Definitur enim conditio: eventus fortuitus in quo dispositio suspenditur. Et ideo omnia conditionaiè disposita ruunt, & inania redduntur, *l. Item quia* §. 1. ibi: *Et nuptiis non secutis, ipso jure evanescit stipulatio, ff. de Pactis, l. Qui heredi, §. Plautius, ff. de Condition. & demonstr.* Unde paria sunt nihil fieri, aut fieri sub conditione, quæ non purificetur, ut cum vulgaribus latè ostendit Ripa *respons. l. 1. cap. 2. n. 23.* Quare merito concludunt DD. ex tali renuntiatione, cujus conditio non est adimpleta oullum jus alicui deperdi, aut acquiri, *l. Nec utile, Ex quibus causis majores, l. Qui absenti, ff. de Acquirend. possess. l. 3. §. ultim. ff. de Donation.* ubi est sermo de donatione facta, in qua deficit conditio. Et hujus ultima ratio est, quia actus non operatur ultra intentionem agentis, *l. Non omnis, l. Si quis nec causa, ff. Si certum petatur, l. Obligationum substantia, ff. de Action. & obligat.* In eo enim eventu cessat consensus, sine quo oullus est actus, *l. 1. ff. de Pactis, l. 4. ff. de Pollicitat.*

3 Cæterum per dictam resignationem, supposito, quòd erat cooditionalis, nec dicta conditio executioni mandata est, oec resignatarius jus acquisivit, nec resignans illud omisir, sed tantùm post illius mortem: beneficinm autem, quod vacat per obitum devolvitur ad Sedem Apostolicam; & hæc resolutio in terminis est Flaminii Parisii *dict. l. 1. de Nogueira Quæst. Resignat. beneficior. quæstion. 4. n. 43.* ibi: *Si non serventur conditiones, beneficium vacat per obitum, & non per resignationem, ut omnes concludunt.* Et ratio est, quia cum jus non abdicetur à resignanre, tali casu per ejus quoque obitum dicitur vacare. Et ita fuit resolutum *in una Pedecana Canonicatus die* 11. *Januarii*, teste Cotta *decis. 400. in manuscriptis. Et in alia Placentina coram Cardinalibus teste eodem Cotta dict. decis. 400. Et in una Fullen. Parochialis, teste Peregr. decis. 112. l. 3. & infra n. 46.* Et per consequens dictum beneficium potest per mortem ipsius resignantis impetrari, ut fuit resolutum in Rota teste Cotta *dec. 19.*

4 Nec obstat primò, quòd resignans videns, conditionem non esse servatam, tacuisset, & novam oon fecisset notificatiooem resignatario. Non, inquam, obstat, primò, quia ea notificatio, ipso facto, jam erat facta, ut *dicitur n.* 1. Non obstat secundò resignantis taciturnitas, quia noo habet locum in iis, quæ non sunt favorabilia, oec in illis operatur consensum *Regul. si quis tacet, de regul. juris in 6.* At resignatio non est favorabilis, ut cum communi latè probat Flaminius Paris. *dict. l. 1. de Resignat. q.* 18. Non obstat tertiò, quia consensus præstitus super actu nullo, oullius est momenti, *l. 4. §. ult.* ubi Bartol. *ff. Quibus modis pignus, & hypotheca*, ubi de consensu præstito per creditores super alienatione nulla, ut eleganter notant Alexand. *consil. 22. column. 1. l. 1.* & Decius *in l. Creditor, num. 27. ff. de Regul. jur.* apud Parisium *cit. q. 3. n. 37.*

5 Nec obstat secundò, quòd *fiat*, postpositum renovetur de sex in sex menses; unde videtur, quod renovatum fuisset à resignatario post mortem resignantis. Non, inquam, obstat, quia respondetur, renovationem actui novam non tribuere formam, sed tantum illum ita conservare, ut fuit à principio. Unde oec ab illo aufert conditionem, nec illum reddit validum, si à principio nullum fuit, ut cum communi DD. latè tradit Sanch. *de Matrim. l. 2. disp. 36.*

6 Nec obstat tertiò, dici posse, hanc litterarum dilationem non fuisse ex culpa resigoatarii: & quando non datur culpa, pœoa oon habet locum, *cap. Sine culpa de Regul. jur. in 6.* Non, inquam, obstat, quia respondetur, dictum terminum non fuisse præfixum in culpam resignatarii, sed ne fuisset. Quo in eventu semper talis actus, non servata cautela, manet nullus, ut probat text. *in cap. 2. de Elect. text. in cap. 2. de Concess. prebenda, text. in l. 1. §. 2. vers. Sexum, ff. de Postulando, text. in l. finali, Cod. de Pactis.* Aut fuit dictus terminus præfixus ob resignantis convenientias; & in dubio hæ debent præsumi, & non pœna, ut cum vulgaribus tenet Augustinus Barbos. *tract. de Axiom. axiom.* 181. maximè quia resignatio est strictissimi juris; & sic debet intelligi, & restringi ad terminos sui valoris magis stricto, ut latè probant Flaminius *cit. q. 18. n. 18.* Albau. *consil. 17. n. 8.* Palaes *de Majorat. 1. p. q. 38. num. 4.* Gabriel. *consil. 60. n. 6. volum. 1.*

QUÆSTIO CXXV.

An, pendente lite, inter Decanum, & Canonicum cujusdam S. Sedis super resignatione Canonicatus à Decano facta, & quæ ipsi litigantes agere possint, Canonicus in sua infirma valetudine, & Decanus post illius obitum?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Canonicus lite pendente, suum non potest resignare Canonicatum.*
3 *Alienatio rei litigiosa est invalida.*
4 *Donatio rei litigiosa, lite pendente, est nulla.*
5 *Per obitum resignatarii, lite pendente, Roma non potest dictum Canonicatum provideri.*
6 *Nec etiam potest impetrari.*
7 *Potest, si fiat expressa, & specialis mentio hujus litis.*
8 *Decanus per obitum resignatarii, non potest Canonicatum occupare; referuntur Doctores, asserentes posse.*
9 *Oppositum est tenendum ex ipso style, & aliis efficacibus rationibus.*
10 *Quas pœnas incurrat, qui sine litteris beneficium occupat.*

11 *Quo juris remedio utendum sit, ut Canonicatus Decanatui adunetur?*

1 Petrus cujusdam S. Sedis Decanus Paulo Canonico intendit litem super Canonicatu, quem in illo resignavit, antequam Decanatum consequeretur. Intendit dictus Petrus, ostendere resignationem fuisse invalidam, quia ex vi procurationis falsæ fuit facta. Et vult dictus Petrus, data sententia pro invaliditate dictæ resignationis, in se dictum Canonicatum retinere simul cum Decanatu, quia est creatio beneficiorum dictæ S. Sedis, quòd omnis Canonicus habere possit insimul, & simul unam dignitatem Decani, Cantoris, aut Thesaurarii Majoris, & è contra omnis dignitas potest insimul, & simul unum Canonicatum habere. Hæc lis coram Domino Vicario Generali controvertitur. Paulus Canonicus est infirmæ valetudinis, & à medicis illi limitata vita promittitur. Quæritur primò: An Paulus Canonicus resignatarius, lite pendente, in favorem alicujus suum possit resignare Canonicatum? 2. An per obitum d. resignatarii possit in Curia dictus Canonicatus provideri, aut impetrari? 3. An d. Petrus Decanus per obitum resignatarii Canonicatum possit occupare? 4. Quas pœnas incurrat, occupando Canonicatum? 5. Quo juris remedio uti debeat, ut suam assequatur justitiam?

RESOLUTIO.

2 Ad primum, in quo quæritur; an possit d. Paulus Canonicus resignatarius, lite pendente, in favorem alicujus suum resignare Canonicatum? Respondeo, non posse. Hæc est DD. communis sententia asserentium, resignationem in his terminis, præsumi esse in fraudem, & consequenter nullam, *cap. 2. Vt lite pendente in 6.* de quo latè Puteus *decis.* 254. *l.* 3. *& decis.* 511. *l.* 2. Flamin. *de Resignatione l.* 2. *qu.* 3. *nu.* 1. *& seqq.* Barbos. *in Collect. ad d. cap. 2. ut lite pendente in 6. num.* 4. Lancellot. *tract. de Attentat. l. 2. cap. 4. n.* 264.

3 Confirmatur primò, quia ex hoc principio alienatio rei litigiosæ est invalida, *l. Lite pedente C. de Litigios. l.* 1. *& seq. ff. Vt lite pendente, & l.* 1. *& seqq. C. eod. tit.* quod pluribus locupletant Guido Papa *decis.* 337. *n.* 4. Bssuetis *decis.* 369. *n.* 10. Cardin. Parisius *consil.* 108. *num.* 1. *vol.* 4. Alexander *consil.* 45. *n.* 6. *l.* 3.

4 Secundo confirmatur, quia ex eodem principio res litigiosa, lite pendente, non potest donari, *l. ult. Cod. de Litig.* ut expendit Boerius *decis.* 33. *n.* 2. Sicut neque hypothecæ, aut pignori, ut multis probat Alciatus *consil.* 61. *n.* 3. *l.* 8. quæ omnia latè prosequitur, & pluribus exornat Flamin. *de Resignat. l.* 2. *q.* 3. *n.* 3. *& seqq.*

5 Ad secundum, in quo inquiritur; an per obitum dicti resignatarii, lite pendente Romæ Canonicatum possit provideri, aut per aliquem impetrari? Respondeo, non posse, nisi fiat expressa, & specialis mentio hujus litis. Exprimitur *in text. cap. 2. Vt lite pendente, nihil innovetur in 6.* ibi: *Si hi (contra quos super Dignitatibus, Personatibus, vel aliis Ecclesiasticis beneficiis, quæ possident, litigatur) lite pendente cedant, vel forte decedant, ne propter novos adversarios, qui malitiose interdum petitoribus subrogantur, litigia in Ecclesiarum dispendium prorogari contingat. Statuimus, ut Dignitates, personatus, vel beneficia hujusmodi, donec contra superstites lis finita fuerit, aliis nullatenus conferantur. Quod si secus actum fuerit, eo ipso irritum habeatur.* Et DD. hunc textum communiter intelligunt in terminis præsentis casus, ut videre est apud Barbosam *in Collect. ibidem n.* 2. & apud Flaminium *de Resignat. l.* 2. *q.* 3. *n.* 105. & apud Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. Gloss. 6. n.* 146.

6 Et quod dictum est de provisione propter clausulam: *Nullatenus conferantur*, intelligi debet de impetratione, ut advertunt communiter DD. quos latè citant, & sequuntur Cassador, *decis.* 8. *num.* 6. *de Præbend.* Felinus *in cap. In nostra n.* 17. *de Rescript.* Afflictis *dict. qu.* 8. Cardin. Parisius *de Resign. l.* 2. *q.* 3. *n.* 60. *volum.* 4. *& consil.* 74. *num.* 15. Menoch. *de Arbitr. Iudic. casu* 203. *n.* 131.

7 Dixi: *Nisi fiat expressa, & specialis mentio hujus litis.* Nam si S. Pontifici talis mentio fiat, tunc sua gratia valebit, ut notant Guidobon. *decis.* 154. Lancellot. *de Attent. par. 2. cap. 4. illat. 7. nu.* 639. Puteus *decis.* 314. *l.* 3. Flamin. *de Resign. l.* 2. *q.* 3. *num.* 58. Non sufficit tamen mentio per clausulam generalem: *Non obstante litis pendentia*, sed requiritur, ut fiat mentio de processu, & statu causæ, ut latè probant Ruinus *cons.* 76. *num.* 6. *l.* 5. *& consil.* 229. *num.* 8. *l.* 1. Beroius *consil.* 1. *num.* 10. *l.* 3. Salicetus *in l.* 2. *C. Vt lite pendente*, Lancellot. *de Attent. part. 1. c. 4. illat. num.* 645. Flamin. *de Resign. l.* 2. *q.* 3. *nu.* 64. dicens hanc esse communem sententiam. Vide *disp.* 3. *q.* 58. *à n.* 2.

Ad tertium, in quo petitur: An possit dictus Petrus Decanus per obitum resignatarii in possessionem dicti Canonicatus se ingerere? Respondeo non posse. Nam quamvis sit opinio Navarr. *consil. 22. de Præbend.* Flamin. *de Resignat. l.* 3. *q.* 1. *num.* 128. Perez. *de Anniv. & Capell. l. 2. cap. 7. nu.* 17. Less. *de Iust. l. 2. cap. 34. num.* 144. & aliorum DD. apud Garciam *de Benef. part. 11. cap. 5. §. 2. n.* 235. Dignitatem, & Canonicatum sub eodem tuto esse compatibilia, quin ad id sit necessaria aliqua dispensatio, quod probant ex tex. *in cap. Super eo, de Præbend. in 6.* & textus *in cap. Eam te, de rescript. & in cap. Cùm olim, de Re judicat.* Maximè in Ecclesiis ubi talis consuetudo, aut statutum viget, ut eleganter probat Azor. *2. parte l. 3. cap. 12. qu. 18. & iterum l. 6. c. 11. nu. 1. & cap. 13. q. 6.* Et constat ex pluribus S. Congreg. Concil. Trident. apud Garciam *citat. nu.* 243. Quæ consuetudo, statutum in hoc S. Sede viget. 8

Attamen ex stylo Curiæ (inquit Garcias *citat. n.* 254.) *non solet dari dignitas Canonico, vel è contra, nisi cum narrativa, quod dignitas per unum ex ipsius Ecclesiæ Canonicis etiam una cum illius canonicatu, & præbenda absque dispensatione Apostolica obtineri consuevit*, at verò Stylus Curiæ facit jus, *cap. Ex litteris, de Constit. & cap. Quam gravi de crimine falsi.* Quod multis locupletat Garcia *cit. part. 3. cap. 11. n.* 87. Quare Dignitas, & Canonicatus sub eodem tecto non possunt simul obtineri, nisi cum narrativa talis statuti, vel consuetudinis. Præterquam, quod scrupulus mihi inicitur, quod hic Decanatus secum affert annexam præbendam, quæ dicitur *Mocha* cum 12. hordei modiis pro contributione, & tres præbendæ sub eodem tecto, quamvis una sit annexa, nullo modo possunt obtineri absque S. Pontificis dispensatione, ut tenent communiter DD. quos latè citat, & sequitur Garcia *de Benef. p. 11. c. 5. n. 238. juncto n. 169. & juncto n. 249.* cum Declarationibus S. Congreg. Concil. Trid. & magna DD. caterva, quos adducit. 9

Ad quartum, in quo postulatur, quas pœnas incurrat, si possessionem Canonicatus occupet, censeri intrusum, & esse perpetuò inhabilem, per quandam Bullam Julii III. quæ incipit: *Sanctissimus*, & est 33. inter alias hujus Pontificis; & hæc Constitutio, (inquit Flaminius *de Resignat. l.* 10. *q.* 6. *n.* 17.) Servatur de stylo Curiæ, & est in viridi observantia. Fateor tamen in hoc casu, possessionem non occupari sine litteris, sed tantum in virtute litterarum dicti Canonicatus. At hoc non aufert molestiam, quia semper argui poterit, Canonicatum fuisse dimissum pro Decanatu, quia in suis litteris non fit mentio de Canonicatu retento; quod dubium non est, quod molestiam inferre possit. 10

Ad quintum: Quo remedio juris uti possit, ut dictus Canonicatus Decanatui eo adunetur? Respondeo, posse haberi Breve subrogationis, ut in casu obitus dicti resignatarii, lite pendente, dictum Canonicatum cum omni suo jure ingrediatur. Quod Breve concedi solet superstiti litiganti in casibus similibus. De quo latè Flamin. *de Resignat. l.* 2. *q.* 3. *n.* 55. & Garcia *de Benefic. p. 6. c.* 4. 11

QUÆSTIO CXXVI.

An legata in bonis immobilibus investienda, collocari possint in bonis Conventus, ut redditus, quibus gravatur, redimantur, quando in conventu datur lex recepta, quòd legata in bonis Conventus non investiantur?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Legi satisfecit ipse Prior.*
3 *Dicta lex est pœnalis, & accipi debet in sensu favorabili.*
4 *Prior ab iis redditibus conventum redimens, jam non manent venditi, sed redempti.*
5 *Alienatio in evidentem Conventus utilitatem, non est prohibita.*
6 *Prioris dictas pœnas non incurrit.*

7 Si

7 *Si detur dubium, an lex extendatur ad aliquem casum, ad illum non extenditur.*

8 *Dato, quod lex præsentem casum comprehendat, ignorantia Priorem excusat. Et hoc suo juramento probari potest.*

1 IN quadam Religione datur lex recepta sub hac forma: *Mandamus, quod nullo modo bona conventuum applicari possint pro legatis, aut pecuniis investiendis sub pœna privationis vocis activæ, & passivæ per quatuor annos, & inhabilitatis ad omnia alia officia Prioribus, contrarium facientibus.* Cum autem ad unum hujus Religionis procuratorem perveniret pecuniæ certa summa ex his legatis, certos redditus redimit, quos conventus, cujus erat Procurator, alteri ejusdem ordinis conventui, solvebat cum utilitate evidente respectu illius, quod aliunde emere poterat. Quæritur 1. An operatus fuerit contra dictam legem? 2. An dictas pœnas incurrerit?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, Ad primum negativè; imò sic operando, illi satisfecit. Ratio est, quia sufficienter pecunia collocatur in redimendis redditibus: Hi enim quantum ad hunc effectum inter immobilia numerantur, ut probat optimus text. *in Authentico, Vt hi, qui obligatas, se habere perhib. res minorum,* §. *Quoniam, vers. Licebit autem,* cum Gloss. *ibid. verb. Redditas,* & text. *in l. Iubemus nulli,* §. 1. *C. de Sacrosanct. Eccles.* & ibi Bartol. & DD. communis sententia, quos pleno calamo citat, & sequitur Barbos. *de Potestat. Episcop. allegat.* 95. *n.* 46

3 Confirmatur primò, quia dicta lex est rigorosa, & pœnalis: Unde in illa *Collocare* accipi debet in sensu mitiori, & favorabili: nam in pœnis benignior interpretatio est facienda, *c. In pœnis* 49. *de Regul. juris in* 6. *l. Pœna, ff. de Pœnis, & c. Ex litteris, de Constit.* ut cum aliis vulgaribus, & communi DD. sententia probat Barbos. *tract. de Axiomat. axioma* 181. *n.* 12.

4 Secundò confirmatur, quia non est dubium, quod si dictus Prior supra suum conventum talis redditus collocaret, alienationem venditioni æquivalentem committebat, contra Extrav. *Ambitiosæ, de Reb. Eccles. non alienand.* & contra Decretum *S. Congreg. Concil. Trident. Iussu Vrbani VIII. editum* 7. *Septemb. anno* 1624. quod refertur à Tambur. *tom.* 3. *de Iur. Abbat. disp.* 13. *q.* 6. *nu.* 8. Committebat, inquam, alienationem, ut declaravit *ead. S. Congreg.* 12. *Martii anno* 1626. quæ Declaratio refertur à Tambur. *tom. & disp. cit. q.* 7. *n.* 2. Undè gravare conventum cum dictis redditibus est vendere bona conventus, quod est onus, ut ex dicta Declaratione in terminis præsentibus cum communi DD. sententia probant Barbos. *cit. d. allegat.* 95. *n.* 45. *&* 47. Bordon. *resolut.* 62. *n.* 24. Lezan. *verb. Alienatio num.* 5. & Pellizar. *tract.* 6. *c.* 8. *n.* 37. & nos diximus *supra q.* 2. *num.* 3. cum pluribus. Et si gravare conventum jam dictis redditibus est vendere illius bona, exonerare illum dictis redditibus, est illos emere: alioquin illos non emit, & illi erant venditi, adhuc manent venditi, & exoneratis venditi non manent.

5 Tertiò confirmatur, quia alienatio, quando est in evidentem conventus utilitatem, non est prohibita, ut probat *text. in c. Sine exceptione* 12. *q.* 2. ibi: *Ne donare, vel commutare, vel vendere audeat, nisi fortè aliquid horum faciat, ut meliora prospiciat: quod non sit dubium profuturum Ecclesiæ.* At verò hæc alienatio fuit in evidentem conventus utilitatem, non solum quia si dictus Prior dictam pecuniam in jure collocaret (quid facere poterat) solum acquireret decem pro ducentis millibus regalibus Lusitanis; & redditibus auferendo, quos abstulit singulis annis acquisivit duodecim millia, & quingenta regalia Lusitana. Et quamvis responderi possit, perpetuitatem juris, etiam cum majoribus fructibus majoris esse utilitas, quam redditus non perpetui, ut in effectu respondeat Bordon. *resol.* 27. *n.* 75. & Tambur. *tom.* 3. *de Iur. Abbat. disp.* 13. *q.* 7. *nu.* 3. sed principaliter, quia dictus conventus ibi suam habet pecuniam, quam abstulit ex ratione ad sex, & quarti, quotiescumque noluerit, & habuerit in quo investiatur; quia mox illam reddent ad sex, & quartum, ut antea erat. Cæterum dum non investitur, quis dubitare poterit illi esse majoris utilitatis, illius prodesse in forma, qua redimat, & redditus extinguat, quibus gravabatur, & singulis annis solvebat. Hanc enim rationem evidentiorem non minus existimo, quam præcedentes.

Ad secundum, inquiritur; An dictus Prior eas dictas pœnas incurrerit? Respondeo, non incurrisse. Ratio est, quia talem legem non est transgressus, ut ex dictis evidenter constare videtur. 6

Confirmatur primò, quia dato, quod aliquod suboriatur dubium. An lex extendatur ad aliquem casum, illum minime comprehendit, ut cum communi DD. sententia tenent Sanch. *l.* 1. *decal. c.* 10. *n.* 33. Dian. 4. *p. tract.* 3. *de Conscientia dubia resol.* 20. *&* 22. cum Salas, & aliis pluribus. 7

Secundò confirmatur, quia dato, quòd dicta lex ad præsentem extendatur casum. Cùm dictus Prior id ignorasset, hæc ignorantia sufficiebat ad illum excusandum à prædictis pœnis; ut tradunt communiter DD. quos in terminis hujus casus latè citat, ut sequitur Barbos. *in Collect. ad Extravagant. Ambitiosæ, num.* 23. *de rebus Eccles. non alien.* Et probatur *ex text. in cap. cognoscentes, de Constit. & text. in c. Vt animarum eod. titul. in* 6. In text. etiam *in c. Proposuisti d.* 82. Et quòd dictus Prior id ignorasset, suo juramento id probare poterit, quod illi admitti debet pro sufficiente probatione, ut decidit text. *in cap. fin.* §. *Super eo, qui matrimonium accusare possunt*: ibi: *Nisi proprio formaverit juramento.* Vt cum communi DD. sententia latè ostendit Sanch. *l.* 9. *de Matrimon. disp.* 32. *nu.* 5. Sic censeo in hac materia. 8

QUÆSTIO CXXVII.

An illata injustitia cuidam lectori per depositionem suæ cathedræ, & postea facta ad æqualitatem restitutione, computari debeat tempus ad Jubilationem, ac si actualiter legeret, cum non legat, ex defectu cathedræ, quando oppositum in statuto est dispositum?

SVMMARIVM.

1 *Facti species.*

2 *Religiosus à sua cathedra injustè fuit dimotus.*

3 *Quomodo statutum intelligendum.*

4 *Nec tale jus est contra humilitatem, quam Fratres Minores profitentur.*

IN quodam capitulo à Fratribus cujusdam Religionis celebrato, Major pars definitorii suffragia negavit cuidam Theologiæ lectori, ad continuandam lecturam suæ cathedræ; nullam designans causam ad hanc privationem; cum aliqui ex Definitoribus à Provinciali postularent, ut causam designasset: attamen respondit, quòd suffragarentur. Dictus autem lector in quodam consilio Definitorii, hac privatione reclamavit eodem anno: Definitores verò iidem conscientiæ scrupulis remorsi, & scandalo, quod ea privatio causavit, sua suffragia eidem lectori tribuerunt. Et quia de novo cathedram creare non poterant, statuerunt, se omne tempus in numerum computare, ac si actualiter legeret, usque ad tempus, quo esset locus ad suam lectionem continuandam, Quæritur, An de jure dictum tempus in numerum computari debeat, ac si legeret; non obstante ordinis statuto, quo mandatur lectoribus legere actualiter omnibus quindecim annis, ut jubilatorum privilegii gaudeant, quin detur temporis interpolatio. Et Breve Urbani VIII. in statutorum Ordinis favorem, in hoc puncto, inquit: Ut legant *sine intermissione.* Et eadem statuta disponunt, quod nullum tempus lectoribus in numerum computetur, nisi urgentibus causis. In hoc jus facti speciei casu, non agitur, possint ne Prælati in aliquo tempore dispensare? Hoc enim agere possunt pro aliquibus causis. Cæterum lectores dispensati, quando jubilare accedunt, maximè posthabentur illis, qui dispensati non fuerunt. Quare hic solum agitur de jure, nulla interveniente dispensatione, sed tantum justitia, siquidem lector est aptus ad legendum, & nullam reddit causam, ut sit pendens, aut suspensus, & eadem Provincia censet ipsum habere rationem, ut illi tempus in numerum computetur. Et hæc ratio citata est concludens, ut statuta Ordinis, & supradictum Breve non offendantur, & sic cum illis cohæret, ut dictum tempus currat, & nullo modo dicatur interpolatio hoc tempus, quod stetit, sed tempus currens. 1

Ut

Ut tamen hoc quæsitum legenti non sit molestum, illud in alia quæsita dividimus. Primum sit: An dictus lector injustè à sua lectura fuisset dimotus? 2. An ex jure, & non ex dispensatione illi tempus in numerum computari debeat? 3. An opponatur contraria sententia Melfi? 4. Fundamentis Melfi respondetur. 5. Conclusio ex dictis, in qua concludetur, quomodo ex jure, in ordine ad jubilandum, nulla in eo lectore intervenisse interpolatio.

§. I.

An dictus lector injustè à sua lectura fuisset dimotus, & expulsus?

2 Respondeo dictum lectorem injustè à sua lectura fuisse dimotum, & dimissum. Ratio est, quia dicta statuta generalia disponunt, ne lectores absque gravi causa à suis cathedris amoveantur: ibi: *Sicut institui non debent sine maturo examine de probitate morum, & sufficientia doctrinæ, ita nec facilè amoveri debent sine gravi causa*, & dict. lector amotus fuit sine aliqua causa, ut constat ex litteris patentibus suæ restitutionis à P. Provinciali traditis, ibi: *Non assignando B. V. causam aliquam ad hanc privationem.* Quod statim ex verbis seqq. earumdem litterarum confirmatur; ibi: *Major pars Definitoris V. R. suffragia dederunt, in quibus eum restituebant.* Et evidens esse videtur, restitutionem aliquam respicere injustitiam, cujus satisfactio est, *l. Restituere 65. ff. de Verbor. signif. & l. 2. §. Idem Labeo, ff. ne quid in loco publico.*

3 Nec obstat, dicere eadem statuta generalia mox infra, ibi: *Lectores verò nullum jus habent, neque actionem ad continuandum officium legendi, & qui de suspensione lectoratus conquerantur, possunt tanquam inobedientes puniri.* Non, inquam, hoc obstat, quia hoc statutum intelligi debet de lectoribus, quos idem Provincialis cum Definitoribus cum causa amovet, & non de illis, quos sine illa amovet: quia hi jus habent ad continuandum, ut constat ex statutis Vallisoletanis capitulo generali confirmatis anno 1593. & iterum postea in capitulo generali Romano anno 1612. ibi: *Si quis autem tempus legendi*, ita fuerit interpolatus, eo usque acquisitum, amittat. Et qui dicit, quod illud amittat, supponit, quod illud habebat. Nec statutum generale dicti §. *Lectores verò nullum jus habent*, amplius fuit factum, nisi ad derogandum Toletanum anni 1633. quod lectori semel admisso ad Philosophiæ cathedram jus concedebat ad continuandum usque ad jubilaturam, quin eum amovere possint amplius, quam per causam, quam ibi assignat, ibi: *Qui semel ad Philosophiæ lectoratum admissi fuerint, nusquam nisi ex gravi vitæ, vel doctrinæ defectu à lectoratus exercitio demoveatur: imo semper sine ulla penitus interruptione conserventur in ipso, usqueque jubilationis honorem obtinuerint.* In quo verè dabantur inconvenientia, quæ statuta generalia temperata sunt, dictis lectoribus jus auferendo, ut continuarent, quando Provincia ex gravi causa judicasset, ita convenire, quin contra id actionem habuissent, nec queri possint. Ius illis non abstulit, ut continuarent, in contrarium non habita causa, ut constat ex dictis statutis generalibus, ibi: *Nec facilè amoveri debent sine gravi causa.* Et cum sic jus conservent, etiam est evidens, se queri posse. Et quod hic sit dictorum statutorum intellectus, & praxis, bene ostenditur in præsenti casu; quia dictus R. P. Provincialis cum definitorio, admisit (ut ratio postulabat) dicti lectoris querelam, quia sine causa amotus fuit, illum non puniendo pro tali querela, ut inobedientem, imò illi restitutionem jubendo facere.

4 Nec tale jus est contra humilitatem, quam Fratres Minores profitentur, quia illud solum habent, quia ita vult, & illud illis dat idem Ordo, mandando, quod per oppositionem cathedras assequantur, ibi: *Lectores Artium non instituantur in posterum, nisi post solemnem oppositionem, & per secreta suffragia Definitorii, etiam si constet de sufficientia peritiæ.* Et cum jus, quod per dictam oppositionem acquiritur suæ humilitati non adversetur, etiam hoc illi non adversatur. Nec obstat esse ad dignitatem; non obstat, quia quis negaturus est Fratrem minorem canonicè electum in capitulo, ad illam cum justitia manere. Nec illam defendere adversatur humilitate, siquidem ad justitiæ virtutem pertinet, & una virtus soli vitio opposito, & non alii virtuti sit contraria, ut docet D. Thom. 2. 2. q. 110. *art. 4. in corpore.*

§. II.

An ex jure, & non ex dispositione, lectori tempus in numerum computari debeat?

SUMMARIUM.

5 *Restitutio quid sit, & quomodo in præsenti ex ipso jure fiat.*

6 *Dispensatio non à Definitorio, sed à Ministro Generali obtineri potest.*

7 *Statuta generalia, & Decretum Urbani VIII. circa interpolationem, non intelliguntur de interpolatione injusta.*

8 *Lex promissionem concedens, non extenditur ad promissionem beneficii hominis vivi.*

9 *Leges accipi non possunt in sensu, quo faveant iniquitatibus.*

10 *Si lex mandans, non interpolari lecturam, etiam comprehenderet interpolationem per vim & injuriam factam, illi daret effectum, quod est contra ipsum jus.*

Supposito, quod dictus lector injustè fuit amotus, & ille de se aderat præsens, & sine impedimento ad legendum. 5
Respondeo dictum lectorem de jure, & non ex dispensatione, reputari debere pro lectore actuali, & tempus illi esse computandum. Idque probatur primò: quia alio modo illi debita non fit restitutio: restituere enim est, rem in eumdem statum reducere, in quo fuisset, si nihil adversus, quod facienda, esset restitutio evenisset, *l. Restituere 75. ff. de Verbor. signif.* ibi: *Restituere videtur is, qui id restituit, quod habiturus esset actor, si controversia ei facta non esset:* & si d. lector non reputaretur de jure pro lectore actuali, læsus maneret, & valdè deterioris conditionis, ut constat ex facti specie contra text. *in d. l. Restituere, & in l. 2. §. Idem Labeo*, ibi: *Idve iter deterius sit, fiat, restituas, ff. Ne quid in loco publico*, ut in casu simili optimè notant Pinel. *C. de Rescind. vendit. p. 1. Rubric. cap. 2. num. 14.* & Valasc. *tom. 2. consult. 134. n. 4.*

Secundò probatur, quia solus Minister generalis, & 6
non Definitorium potest concedere talem dispensationem, ut constat ex ipsis Statutis generalibus, ibi: *Interpolatio nullo modo dispensanda, nisi pro re gravi, & Religioni honorifica, quam Minister Generalis non exhibebit, nisi prius habebat informationem de causis, propter quas fuit amotus à lectura:* ergo tempus actuale, quod in casu præsente computat in numerum dictum Definitorium, non est ex dispensatione, quia illud dispensare non potest, sed ex jure naturali, & positivo, quod restituere mandat.

Tertiò probatur, quia Statuta generalia, & Decretum 7
Urbani VIII. in illorum favorem, quod ad jubilationem requirit, quòd lectores sine interpolatione legant, intelligi non debent, loqui de interpolatione injusta, quia id esset, illi favere, & illi præbere effectum. At verò statuta, & leges, iniquitatibus favere nequeunt, nec illis præstare effectum; quod probat text. *in cap. Adigite 6. §. Quamvis, ff. de jure patron.* ubi refertur lex, quæ prohibet, ne patroni juramento adstringant libertos, ne nubant. Et dicitur, talem legem non extendi ad libertum, qui ex eo quod sit castratus habet impedimentum dirimens in potentia; quia prohiberi patronum ne istum impediat, esset suis nefariis nuptiis favere, & illis præbere effectum, quod leges facere non possunt; & si id fecissent, essent injustæ, *l. Filius, qui 15. ff. de Condit. instit.*

Confirmatur primò ex *text. in c. 2. de Concess. prebend.* 8
ubi dicitur, legem, quæ dat valorem promissioni, non se extendere ad promissionem beneficii hominis vivi: quia id esset, favere, quod successor illi mortem desideret. Secundò, ex textu *in l. fin. de Pactis*, ubi etiam ex eadem ratione dicitur, legem, quæ pactis tribuit valorem, non se extendere pactis *super vivi hæreditate.* Tertiò, ex textu *in cap. 2. de Election.* ubi dicitur, legem dantem valorem electioni, non extendi ad electum ad clamorem populi, ne faveat, qui eum possit corrumpere. Quartò ex textu *in l. ultim. §. Sin autem, Cod. de Iure deliber.* & ex *text. in Authentic. de Hæred. & Falcid. §. Si verò non fuit inventarium, collat. 1.* ubi dicitur legem de obligantem hæredem ultra vires hæreditatis, non se extendere illi, qui ex dolo

dolo ad subnegandam partem hæreditatis, non fecit inventarium; quia id esset illius dolo favere. Quintò ex *l.1. & seqq. ff. de Senat. Consult. Macedon.* Ubi dicitur legem concedentem obligationem ex mutuo, non se extendere ad filios familias, qui bi constricti à creditoribus, inducerentur in necem parentum. Unde talis lex faveret parricidia, & ad suum effectum concurreret.

9 Quare leges nec debent, nec possunt accipi in sensu, quo iniquitatibus faveant, & illis effectum tribuant; ut de possessione, quæ extendi non debet ad illam, quæ non est bonæ fidei, ut declaravit jus Canonicum *cap. finali, de Præscript. & in cap. Possessor.* ubi Gloss. & DD. *de Reg. juris in 6.* revocando, & pro injustis habendo leges contrarias Imperatorum, quia favebant, & iniquitati effectum præstabant. Idem declaravit etiam in juramento *cap. Non est obligatum, de Regul. juris in 6. Et cap. Inter cætera, 22. quæst.4.* Et ad hoc inventum est optimus text. *in l. Contractus verf. Exceptio, ff. de Regul. juris*, ubi declaratur, juramentum non agendi, contra dolum futurum, si forte committatur in deposito, vel commodato, non obligare ad non agendum, quia id esset tali dolo favere; & est etiam optimus *text. in l. Convenire, ff. de Pact. dotal.* Ubi declaratur, juramentum de non agendo contra uxorem pro rebus furto amotis, non obligare ad non agendum. Quia id esset, iniquitati favere; cui lea favere non debet, nec patrocinari potest; *cap. Contingit, de Dolo, c. Sedes, & c. Ex tenere, de Rescript. & c. Suggestum, de Appell.*

10 Et quis est, qui non videat, quod si lex, quæ jubet, non interpolari lecturam, comprehendisset etiam interpolationem per vim, & injuriam factam, ei favebat, & illi præstaret effectum? Non solum contra jus, & textus relatos, sed præcipuè contra text. *in l. Itaque fullo*, in principio, *ff. de Furtis*, ibi: *Ne inde injuriam nascatur occasio, unde jura nascuntur.* Contra text. *in l. Quod si Ephesi, §. ult. ff. de Eo, quod certo loco*, ibi: *Æquitatem quoque ante oculos habere debet judex.* Contra text. *in l. 1. ff. de Justit. & jure*, ibi: *Institutam namque colimus ... æquum ab iniquo separantes, licitum ab illicito discernentes.* Contra text. *in cap. Erit autem lex*, ibi: *Justa dist.4.* & contra text. *in c. Consuetudo, verf. Porro, dist.1.* ibi: *Lex erit omne jam, quod & ratione constiterit dumtaxat, quod Religioni conveniat, quod disciplinæ congruat, quod saluti proficiat.* Huic soli favere debet, & non iniquitati.

§. III.

Proponitur opposita sententia Melsi, & refutatur.

SVMMARIVM.

11 *Fundamenta contraria Melsi adducuntur*,
12 *Illi opposita afferuntur*.

11 Quæ cum supra dicta ita sint, non possum non refellere contrariam opinionem, quam tenet Fr. Sanctus de Melsi *in suis Commentariis ad Statut. & Constit. Ordin. Minor. cap.5. Stat. 12. quæst.5.* ubi inquit, per vim dictorum statutorum, etiam quando interpolatio per militiam Prælati est inducta, Innocenti non posse computari in numerum. Idque primò, quia jubilatio solum est lecturæ præmium actualis, quæ in hoc casu non datur. Secundò, quia hæc est ordinis praxis. Tertiò, quia statuta in hac materia adeo sunt stricta, ut non computent Adventus, & Quadragesimas, si in illis causa prædicationum cathedris desint lectores, ut constat ex *Congreg. General. Neapolit. anni* 1590. ibi: *Sine interpolatione Adventus, & Quadragesima.* Quartò, nec computant in numerum interpolationem alicujus officii, ut constat ex *Congreg. General. Toletanæ anni* 1633. ibi: *Sine interpolatione ad alia officia.* Quintò, Non computat in numerum tempus infirmitatis. Sextò, quia contrarium redundaret in damnum Religionis.

12 His non obstantibus, non possum non hanc opinionem rejicere. Prior, quia extendere legem in favorem iniquitatis contra innocentem, est illam facere injustam, ut existimo, cum evidentia esse ostensum. Secundò, quia jubere, quod dictum tempus non computetur in præsenti casu non est favor, sed rigor; & hic in casu, quo lea illum non exprimat, non est intelligendus *c. Cum quidam, ff. de Liberis, & posthum. c. Renovantes dist.22. cap. Hodie, de Reg. jur. in 6.* Tertiò, quia si lex talem extensionem voluisset, illam exprimeret. Et si in aliquo, hic habet locum *Axioma Juristarum: lex si voluisset, expressisset, l. Unica, §. Sin autem ad deficientis, C. de Ad. tollend. l. Si servus, §. Prætor ait, verf. Non dixit, ff. de Acquirend. hæredit. c. Ad audientiam 2. de Decimis. Regul. Contra eum, de Reg. jur. in 6.* ibi: *Contra eum, qui legem potuit dicere, apertius facienda est interpretatio, & l. Quidquid adstringenda 99. ff. de Verbor. obligat.* ibi: *Quidquid adstringendæ obligationis causa dictum est, id nisi palam verbis exprimatur, omissum intelligendum est.* Quartò, quia ipse intellectus correctorius est juris communis, quod jubet ne leges ad casus similes extendantur, ut constat ex dictis. Item computare simile tempus, ut mox infra ostendam: Intellectus autem qui est correctorius juris communis, sine necessitate non est admittendus, *l. Si quando, C. de Inoffic. testam. l. Præcipimus in fine, C. de Appellat. c. Cum expediat, de elect. in 6.*

§. IV.

Fundamentis Melsi respondetur.

SVMMARIVM.

13 *Fictione juris, plures reputantur præsentes actualiter.*
14 *Hæc doctrina in eo ordine practicatur.*
15 *Rigores unius casus, ad alium non extenduntur, nisi exprimatur.*
16 *Idem ibi ostenditur.*
17 *Infirmitas, si non fuerit longinqua, computari debet.*
18 *Dicta in damnum Religionis non redundant.*

Nec obstant contraria Melsi fundamenta. Non primum, in quo dixit, Jubilationem solum esse præmium lecturæ actualis. Non, inquam, obstat; quia respondetur dictum lectorem in casu præsenti fictione juris esse actualem. Ut ostendo variis exemplis. Primò ex ipsis lectoribus tempore feriarum, in quo fictione juris reputantur præsentes actuales, ut in terminis tenent Nicolaus Pignola addit. ad Roman. *singul.*453. Guido Papa q.88. *nu.*388. Lezan. *cap.8. n.25.* Peyrin. *in Constit. 2. Julii II. n.22.* ibi: *Dicuntur autem legere tempore vacationum.* Secundò, exemplo militum; quia etiam stipendium est præmium assistentiæ actualis; & pro tali reputatur absentia justa, & in illa stipendium vincitur, ut probat textus *in l. ex testamento, C. de Testamento militis*, Text. *in l. Testamenta eorum, & text. in l. Quod Constitutum, ff. eod. tit.* Tertiò, exemplo civis Romani; quia etiam privilegia civis Romani solum erant concessa illi, qui Romæ assistebant; & tamen captivi, qui habebant animum revertendi, pro præsentibus reputabantur, *l. Nihil 25. ff. de Captiv. & postlim. reversis.* Quartò, exemplo scholasticorum, quia etiam eorum privilegia solum conceduntur iis in universitatibus continuantibus, & pro talibus reputantur absentes, qui ea josta causa, cum animo revertendi ad scholas, degunt v. g. in patria, gerendo illa, quæ illis sunt necessaria ad regressum, ut ex paritate militum, quibus id est concessum, *l. Divus, verb. Militarem, ff. de Feriis, l. Omnes cum 1. Gloss. C. eod. tit. & l. Qua pater filio, C. Familiæ erciscund.* probat Rebuff. *de Privileg. Scholast. privil.* 23. Roman. *cons.*262. & Joann. de Platea *in l.2. Cod. de Incol. l.10. post Gloss.* Quintò, quia continuatio actualis, quæ in scholis requiritur (quando aliud in statuto non exprimitur) non intelligitur de continuatione actuali physica, sed de morali, ut probat Archidiac. *in cap. fin. de Verbor. signific. in 6.* cum exemplo civis, qui censetur continuare in civitate, *Licet metu Prætoris interim se absentaverit, l. Si quis ita, ff. de Condit. & demonstrat.* & cum exemplo matris, *quæ dicitur continuo stare cum filio, licet ex causa justa aliquo instanti divertit.* 13

Nec obstat secundum (in quo inquit Melsi, ordinem practicare in hoc sensu dicta statuta.) Non, inquam, obstat, quia respondetur, talem non dari praxim. Et optimè probatur casu præsenti, in quo dict. Definitorium pro actuali lectore, reputat dictum lectorem, & melius pro- 14

batur

baturalia praxi, qua nuper visa fuit in alio lectore actuali, quem eadem Provincia misit Romam cum appellatione capitulorum, quæ ibi fuerunt annullata, & illi tribuit litteras patentes, quo viso, quòd iret in Provincia servitium, illi tempus, quod ibi existeret computabant, ac si legeret; & per duos annos Romæ commoratus fuit. Et cum vidisset negotium contra ipsum latum fuisset, & hac de causa Prælatos male affectos in hac Provincia nolle stare litteris patentibus, quas illi tribuerunt; Romæ per petitionem recurrit ad R. P. Generalem, ut judicare, juberet, si illæ litteræ patentes erant bonæ, & si tempus suæ moræ illi de jure erat computandum, ac si legeret; nullo modo vocando illam moram, interpolationem, non obstantibus Ordinis statutis, jam relatis. Et R. P. Generalis pro judicibus illi constituit duos definitores Generales, Provincialem Provinciæ Romanæ, & lectores actuales de Ara Cœli. Et omnes simul judicarunt, dictum tempus illi esse computandum: quia Provincia illum ejusmodi negotium commiserat, & non esset in culpa talis lector, quia ideo non legit, quia Provincia illum impedivit ne legeret.

15 Non obstat tertium (in quo inquit Melsi, statuta loqui cum toto rigore in hac materia, in tali forma, quod non computantur Adventus, & Quadragesimæ.) Non, inquam, obstat, quia datur, in nostro casu ferialis ratio ratione malitiæ, cui faverent, & cum qua statuta concurrerent, si illum comprehenderent, ut constat *ex num.7. & seqq.* Non obstat secundo, quia rigores legis non extenduntur, de uno casu ad alium non expressum, *l. Factum cuique*, *§. In pœnalibus*, *ff. de Regul.juris*, *Cap. In pœnis*, *eod. tit. in 6.* Et quamvis in illo militasset eadem ratio, ut probant Joann. Andreas *in regul.... Cod. de Regul. jur. in 6.* Dueñas *Regul.287.* Gironda *de Privileg. num.240.* Barbos. *tract. de Axiom. Axiom.181. num.10.* Imò, nec etiam quando in tali casu non expresso major ratio militasset. Ut latè probant Joann. Valer. *in different. utriusque fori*, *verb. Lex differ.5. num.2.* Bonac. *de Legib. disp.1. quæst.1. punct.8. numer.23.* Dian. *2. part. tract.10. de Leg. resolut.26.* cum Salas, & aliis pluribus, *& iterum 3. part. tract.17. miscell. resol.66.* Mirand. Garcia, Henriq. Castr. Palao, & pluribus exemplis. Accedit, quod in casu præsenti non dasur par ratio, nec eadem, quæ in Adventibus, & Quadragesimis. Quia si statuta hæc tolerassent, cum lectores in Ordine frequenter sint boni prædicatores, ratione concionem cathedris deessent: at defectus Adventuum, & Quadragesimarum pro omnibus annis, in singulis, menses comprehendit considerabiles, quod in grave cathedrarum præjudicium redundaret. Quod evidens est, non militare in nostro casu præsenti.

16 Nec obstat quartum (in quo inquit statuta non computare interpolationem ad alia officia.) Non, inquam, obstat, quia respondetur primo, in casu præsenti semper esse valde specialem rationem, videlicet, quod statuta concurrere ad malitiam, & iniquitatem. Secundò, quia id exprimunt statuta, quantum ad alia officia, rigores autem extendi non debent de uno, ad alterum casum non expressum, ut constat ex proximè dictis; maximè, quando adest tam diversa ratio. Nam si interpolatio ad alia officia, Ministrorum, Guardianorum, &c. computanda esse, cum ii casus sint adeo frequentes; maximum litterarum præjudicium sequeretur.

17 Nec obstat quintum (in quo ait, quod non imputatur tempus infirmitatis.) Non, inquam, obstat, quia respondetur, dato, quod id concederemus, semper in nostro casu datur multo specialis ratio, concurrendi legem ad malitiam, & iniquitatem. Dixi, *dato*, *quod id concederemus.* Quia in statutis non invenio, quod id sit expressum. Quare si infirmitas non sit longa (vocant enim DD. infirmitatem longam, illam, quæ per unum durat annum) non dubito, computari debere, quia sic de jure communi militibus computatur, *l. Qui mittuntur 35. ff. Ex quibus causis majores*, *& l. Unica*, *fine*, *ff. de Bonorum possess. ex testam. militis.* Et etiam scholasticis, ut probat Rebuff. *l. finali*, *Cod. de Vestib. oleberis*, *& auratis lib.11. & in l.2. Cod. de Præposit. Sacri cubiculi*, *& in l.1. Cod. de Privileg. scholar.* Quòd si infirmitas longa sit, tunc dantur in diversæ opiniones, & qui magis rigorosam sequuntur, dicunt tempus non esse computandum, & diversarum addunt rationem casui præsenti, quia defectus informi, quamvis absque culpa, verum est dicere, non legere, per illum stetisse; non ita in nostro casu; quia non legere, non stetit per nostrum lectorem, ut in re simili bene notat Dian. *p.2. tract.8. de Contract ib. & cambiis resolut.86.* cum Filliuc. Rebell. & aliis.

Nec obstat sextum (in quo ultimo inquit Melsi: hoc in præjudicium, & damnum Religionis redundare.) Non, inquam, obstat, quia respondetur primò, majus damnum Religionis futurum fuisse aperire portas, ut in casibus similibus hic, aut ille Prælatus ob injustitias, & particulares passiones, absque alia causa boni communis, auferat lectores actuales, qui sunt splendores, & ornatus Provinciæ, & transgrediatur statuta, quæ disponunt, non auferri dictos lectores, sine gravi causa. Secundò respondetur, non esse contra bonum commune reputare, pro præsenti militem, scholasticum, aut civem, qui ex necessitate, & absque culpa sunt absentes; ut constat *ex numer.13.* At etiam futurum non erit, contra bonum commune reputare, pro actuali, lectorem, qui injustè amotus fuit. Tertiò respondetur; quia si lectores injustè amoti non existimassent, se non posse restitui, ab eo procurando desisterent, & sic ordo eos, & suum splendorem amitteret. 18

§. V.

Concluditur, quomodo ex jure in ordine ad jubilandum nulla in eo lectore intervenisset interpolatio.

Ex dictis efficaciter hæc sequitur conclusio. Quia ostendimus de jure, totum hoc tempus dicto lectori computari debere, ut patet *ex num.5.* De jure inquam, & non ex dispensatione, ut *diximus n.6.* Et quod interpolatio, quam excludunt statuta, non est illa, quæ fuit inducta per malitiam injustè, ut constat *ex num.7.* Et quod dictus lector fictione juris reputari debet pro lectore actuali; *ut patet ex num.13.* 19

Et equidem interpolatio solam probatur pro aliquo tempore, quo per aliquod intermedium tempus concurrisset, in quo lector desiisset, ut in textu *in c. Quia diversitatem 5. de concess. prebend. & ex textu in c. Ne pro defectu 41. de elect. & ex text. in cap.3.4. & 5. de Supplend. neglig. Prælat.* & ex text. *in Clement. unica eod. tit.* probant Garcia *de benef. p.10. cap.3. num.1.* Azor. *p.2. l.6. cap.27.* & Barbos. *de potest. Episc. alleg.126. nu.37.* At in præsenti casu nullum potest numerari tempus, in quo deesset dictus lector. Ratio est, quia illi non potuit currere illud, in quo ille legitimè fuit impeditus: legitimè enim impedito non currit tempus, *l.1. fine*, *C. de Annali except. cap. Quia diversitatem 5. de Concession. prebend. & cap. ultimo de Elect.* Idque sive impedimentum fuerit juris, sive facti, ut ex dictis textibus cum communi DD. probant Barbos. *cit. num.49.* & iterum *alleg.72. n.138.* & iterum *alleg.82. num.22.* Sanch. *l.4. cons. cap.1. dub.51. numer.10.* Et qui injustè est carcere detentus, aut alio modo impeditus injustè censeatur legitimè impeditus, probat Barbos. *cit. dicta alleg.72. num.138.* & iterum *alleg.82. numer.22.* Et etiam in quinquennio post professionem id probat Sanch. *de matr. l.7. num.22.* cum communi DD. quos allegat. ubi, inquit, quod injustè impedito de Jure, & ex restitutione illi non currit tempus ad quinquennii. Subscribunt alii plures, Miranda *in man. Prælatorum tom.1. q.22. art.3. conclus.2.* Gratian. *disceptat. forens. tom.3. c.413. nu.9.* Lessius *de Just. l.2. c.41. dub.7. num.66.* Dian. *3. part. tract.2. de dub. Regul. resol.73.* cum aliis pluribus. 20

QUÆSTIO CXXVIII.

An responsio à S. Card. Congreg. obtenta circa Provincialem, qui renuntiare vult, extendenda sit ad illum, qui per obitum in Provincialatu defecit?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Non potest extendi.*
3 *Specialis dabatur ratio ad id, quod fuit petitum.*

QUædam hujus Regni Religio suum Generalem in Castella habebat, à quo gubernari non poterat, ob bel- 1

bellum, quòd inter hæc Regna gerebatur post Joannis IV. felicem acclamationem; Ad S. sanctitatem recurrit, aliqua dubia proponens, inter quæ quoddam erat: *Si Provincialis officio vult renuntiare, quomodo, & quibus facienda est renuntiatio?* De mandato S. Pontificis Eminentissimi Cardinales responderunt; *Provincialis tempore Capituli poterit renuntiare officium suum toti Capitulo. Quod renuntiationem poterit admittere, & loco illius alium eligere. Quo finito, si renuntiare vult, renuntiet sex assistentibus, & renuntiatione admissa, ipsi cum primo Definitore alium eligant.* Hic primus Definitor juxta leges Religionis, deficiente Provinciali, Provinciæ regimen tenet, & illi præsidet. Quæritur: Si hæc responsio, quam Eminentissimi Card. dederunt circa renuntiationem Provincialis, scilicet: Quod renuntiante Provinciali coram sex assistentibus, possint illi cum primo Definitore alium eligere, intelligi debeat tantum in casu, quo Provincialis renuntiet, aut etiam in quocunque alio, qui per obitum, &c. deficiat? Et quamvis hæc materia videatur dubium non pati; quia ubi est eadem ratio, est eadem juris dispositio; attamen ad majorem securitatem, & ut omnis tollatur scrupulus, hæc postulatur resolutio.

RESOLUTIO.

2 Respondeo, idem non esse meum judicium, sed quod responsio Cardinalium habeat tantùm locum in casu renuntiationis, de qua loquitur, & non posse extendi ad alios defectus, ut per obitum, &c. Ratio est, quia aliter hæc Eminentissimorum Cardin. esset correctoria aliarum legum Religionis, quæ disponunt: quod deficiente Provinciali, maneat primus Definitor Provinciam regendo, & illi præsidendo; correctio autem juris, nisi exprimatur non est admittenda, ut tenent communiter DD. apud Sanch. *de matr. l. 2. disp. 11. num.* 23. & apud Barbos. *tract. de axiom. axiom.* 60. *num.* 1. est enim correctio juris odiosa, ut cum Gloss. *in c. Cupientes, verb. Petere, de elect. in* 6. tenent communiter DD. apud Salas. *de legib. disp.* 21. *n.* 28. Odiosa autem sunt restringenda, *cap. Odia* 15. *de regul. jur. in* 6. Nec possunt extendi ab uno casu ad alium, non expressum, ut probant Calderin. *cons.* 328. *aliàs* 1. *de pecul. Clericor.* Federic. de Senis *cons.* 25. *num.* 4. *in fine, vers. Insuper*, Menoch. *cons.* 300. *num.* 13. Idque, quamvis eadem intercedat ratio, ut probant Corset. *in singular. verb. Extensio* 2. *num.* 1. Tiraq. *de retract. in præfat. num.* 62. & 63. Honded. *cons.* 95. *num.* 98. & 112. *l.* 1. Farinac. *in frag. crim. par.* 2. *num.* 115. Barbos. *in Collect. ad Regul. Odia num.* 6. *de reg. jur. in* 6. & iterùm *tract. de axiom. axiom.* 166. *num.* 7.

3 Præterquam quod in renuntiatione videtur dari specialem rationem. Quia quando dicta Provincia ad suum Provincialem habebat recursum, in suis tantùm manibus poterat Provincialis renuntiare, stando in jure communi, nam renuntiatio cum sit tantùm actio voluntaria fieri tantùm potest coram illo, ad quem spectat institutio, *cap. Admonet, de renuntiat.* aliàs ei fuerit præjudicium, *cap. Significasti, de foro compet.* & *cap. Clericum* 11. *q.* 1. & *cap. Non liceat* 3. *q.* 6. ut communiter notant DD. apud Tambur. *de jure Abbat. tom.* 1. *disp.* 13. *quæst.* 13. Lezzana *verbo Renuntiatio num.* 6. Peyrin. *in formulario lit. B, cap.* 8. *num.* 4. Non ita est in aliis defectibus, qui voluntarii non sunt, sed necessarii, ut per obitum, &c. ut notant communiter DD. apud Bonacin. *de simon. q.* 4. §. 14. In quibus casibus Constit. Religionum disponere solent, ut illis videtur.

QUÆSTIO CXXIX.

An excusetur à residentia Parochus, qui ab Episcopo cum maxima instantia detinetur in ejus servitio Vicarii Generalis, sperans S. Pontificis dispensationem, quam semel, ac iterùm obtinere non potuit?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Data vera Episcopi necessitate, in eo officio se detinere non potest.*
3 *Non sufficit ab Episcopo licentiam petere; & illam non obtinere.*
4 *Ad S. Pontificem in præsenti pertinet examen, & non ad Parochum, & Prælatum.*
5 *Etiam si omnes suæ Ecclesiæ fructus cum Ecclesia, & pauperibus expendat, adhuc mortaliter peccat, non residendo: est enim residentia de jure naturali, & divino.*
6 *Etiam peccat mortaliter continuando, usque ad Sum. Pontificis ultimam resolutionem.*
7 *S. Pontifex in jure divino propriè, & directè dispensare nequit.*
8 *Ea Sac. Congreg. Declaratio per aliam novam est sublata.*
9 *Navarri consilium, ex Decreto S. Congreg. & communi DD. doctrina non admittitur.*
10 11 *Consilium Doctorum non est admittendum.*
12 *Prælati dictum non est ad rem.*
13 *Sine culpa pœna non datur. Et si datur culpa, & pœna est sententia lata, stare non potest officio Vicariatus Generalis.*

Illustrissimus, & Reverendissimus quidam Prælatus sibi assumpsit Parochum suæ Diœcesis in Vicarium Generalem, existimans, imò asseverans, se illius necessitatem habere, quia alium similem non invenit, in quo concurrant circunstantiæ, quæ in hoc inveniuntur. Ad S. Pontificem pro dispensatione residentiæ semel, ac iterùm recurrit, absque effectu. Et de præsenti tertio repetiit supplicam. Ab ipso Parocho. Quæritur 1. An si verè ea necessitas intercedat, possit dictus Parochus in eo officio permanere, suos faciendo fructus, constituendo vicarium idoneum cum portione congrua in sua Ecclesia? 2. An examinare teneatur necessitatem, quam ipsius tenet Prælatus; sufficiat ne dicere illum jam habere? 3. An expendendo fructus sui beneficii cum Ecclesia, & pauperibus, possit absque culpa mortali in eo officio permanere, saltem usque ad resolutionem supplicæ, quæ tertio Sum. Pontifici fuit facta? 4. An consultando homines doctos, ipsi dicentes, se tuta conscientia posse illi officio assistere, dum dispensatio non determinabatur. Et insuper dicens Prælatus, se illum comprehensum habere, & pro carcere, seu liberali custodia, illi civitatem designare. An adhuc ad restitutionem fructuum pro tempore quo non resedit, teneatur? 1

RESOLUTIO.

Quòd attinet ad primum, nempè data, & intercedente verè necessitate, possit dictus Parochus in officio Vicarii Generalis persistere, suos faciendo fructus, & idoneum constituendo Vicarium in sua Ecclesia cum congrua portione? Respondeo, non posse. Ratio est, quia negante Summ. Pontifice semel, atque iterùm licentiam ad non residendum ex causa adducta, benè sequitur, non posse in eo officio persistere, nec persistendo, suos facere fructus, etiamsi idoneum constituat Vicarium in Parochia, congrua designata portione. 2

Hæc resolutio benè colligitur ex dictis à Garcia *par.* 3. *cap.* 2. *num.* 37. in casu simillimo, ibi: *An Parocho habenti re vera, justam causam absentiæ, satis sit petere licentiam ab Ordinario, licèt eam non concedat, & ita ut sufficiat licentia petita, & non obtenta?* Et respondet negativè, citans Abb. *in cap. Relatum num.* 5. *de Cleric. non resid.* & sic determinasse S. CC. Concil. Congreg. Idem in eo casu tenet Castr. Palaus *to.* 2. *tract.* 13. *de benef. disp.* 5. *pun.* 5. *n.* 7. Ergo si Parochus justam habens causam ad non residendum, & ab Ordinario licentiam petens, & non obtinens, non potest non residere, & si non resideat, suos non facit fructus, etiam si idoneum relinquat Vicarium cum congrua portione; etiam quamvis noster Vicarius verè justam habeat causam non residendi, & à Summ. Pontifice petens licentiam, & semel, ac iterùm non obtinens, suos non faciet fructus, etiamsi idoneum in sua Ecclesia constituisset Vicarium cum congrua portione. Nec in oppositum aliquid potest opponi. 3

Ad secundum, nempè: *An teneatur examinare necessitatem, quam illius habet Prælatus, & sufficiat testimonium illius, dicentis se illam habere?* Respondeo, nec teneri examinare necessitatem, quam illius habet Prælatus, nec sufficit, illum dicere, illam habere. Prima pars probatur, quia causa, quam Parochus habet non residendi, 4

à Præ-

à Prælato debet examinari, & approbari, ut constat *ex Trident. sess. 23. de reform. cap. 1.* ibi: *Causa prius per Episcopum cognita, & probata*, & cum DD. Barbos. *in cit. loc. num. 22.* ergo etiam in præsenti, ea causa, nec ab ipso Parocho, nec à Prælato debet examinari, ac simul approbari, sed à Summ. Pontifice; ad quem tantùm pertinet, & cùm usque modo ab illo approbata non fuerit, nec examen Parochi, nec testimonium Episcopi sufficit, & sic secunda pars illius quæsiti manet probata. Et dato, quòd facto examine ab ipso Parocho invenisset, necessitatem esse suæ præsentiæ maximam; adhuc illi nullum tribuit jus ad non residendum, ut jam *num. 3. ostendimus, & infra dicemus*.

5 Ad tertium, nempè: *An si expendat fructus sui beneficii cum Ecclesia, & pauperibus, possit absque culpa mortali in eo officio Vicarii Generalis continuare?* Respondeo, non posse, quia pœnis omnibus præcisis. Omnes curam animarum habentes habent præceptum divinum naturale, & positivum residendi, ut apertè colligitur *ex Concil. Trid. sess. 6. cap. 1. & sess. 23. cap. 1. de reform.* & communiter DD. quos magno numero referunt, & sequuntur Nicol. Garcia *d. par. 3. cap. 2. num. 16.* Less. *l. 2. cap. 34. dub. 29. num. 153.* Vasq. *opusc. de benef. cap. 4. §. 2. dub. 1.* August. Barbos. 3. *par. de potest. Episcop. alleg. 53. num. 4.* Castr. Palaus *tom. 2. tract. 13. disp. 5. punct. 1. num. 2. in fine*; ergo quamvis dictus Parochus omnes sui beneficii fructus expendat cum Ecclesia sui beneficii, & pauperibus, adhuc non cessat præceptum divinum naturale, & positivum residendi.

6 Nec etiam desinit peccare mortaliter, continuans in eodem officio, saltem quoad resolutionem supplicæ Sum. Pontifici, tertiò interpositæ, quæ erat secunda pars illius tertii quæsiti. Ratio est, quia DD. communiter illud præceptum divinum, & naturale extendunt ad Parochos non residentes, dum sunt in servitio Episcopi, nempè dum sunt illius Vicarii Generales, visitatores, secretarii, aut Fiscales, quos latè referunt Garcia *cit. d. par. 3. cap. 2. num. 40.* Gonzal. *ad Regul. 8. Cancell. gloss. 6. n. 258.* Bonac. *in tract. variis 1. tom. adductis, de more, & obligat. benefic. punct. 5. num. 4.* Barbos. *cit. de potest. Episcop. d. alleg. 53. num. 8. & in Trid. collect. cit. sess. 23. cap. 1. de reform. num. 52.* ubi *ex sel. cap. 3. num. 13.* refert *sub die 12. Maii 1629. fuisse decisum Parochum*, habentem curam animarum, non posse esse Vicarium Episcopi, vel Capituli, Sede Vacante, nisi Ecclesiæ Cathedralis Parochus sit, quia tunc benè posse Vicariatus officio fungi, resolvit Aloys. Riccius *in decis. Curiæ Archiepisc. Neapolit. par. 4. decis. 319.* Sic Barbos. *cit. loco*; ergo absque peccato mortali non potest dict. Parochus officium Vicariatus continuare, quia ex ipso jure divino illi est prohibitum. Vide Garciam *cit. d. par. 3. cap. 2. num. 42.* ubi diversas affert declarationes Parochis prohibentes, esse Episcoporum Vicarios, & contra ipsos Episcopos opera Parochi utentes, ultrà duos menses à Concil. permissos. Ex his inferre possumus, hanc dispensationem esse difficilem, & ideò S. Pontifex supplicationibus factis non annuit.

7 Nec obstat primò, quòd residentia obliget jure divino, & naturali, nam legimus apud Sanch. *l. 8. de matr. disp. 6. num. 5. ante medium*. Summ. Pontificem dispensare in residentia Episcoporum; ergo etiam poterit dispensare in residentia hujus Parochi. Non, inquam, obstat hæc objectio; tangit illam quæstionem, an in jure naturali possit cadere dispensatio? Et communiter docent DD. in nullo jure naturali cadere propriè, & directè dispensationem, neque à Deo, neque ab aliquo ejus vices habente concedi. Sic cum pluribus idem Sanch. *l. 8. de matrim. disp. 6. à num. 4.* Basil. Pont. *l. 8. ibid. cap. 1. num. 3.* Castr. Pal. *tom. 1. tract. 3. disp. 6. punct. 2. num. 5.* id probans, *& cap. 3. à num. 1.* inquit Deum in jure divino posse dispensare, data causa dispensandi. Et *à num. 5.* cum communi, & verissima sententia, asserit, S. Pontificem non posse in jure divino dispensare, & id probat ex text. *in cap. sunt quidam, & cap. contra Statuta patrum, & cap. Omne quod*, & aliis 25. q. 1. *& tom. 2. tract. 13. de benef. disp. 5. punct. 1. num. 4. ad 5. inquit*, ut probabilius in obligatione juris divini dispensationem non cadere, sed interpretationem: hæc tamen non ad quemcumque, sed ad superiorem, nempè Summ. Pontificem, remittenda est. Ex hac doctrina sequitur, Summ. Pontificem, propriè, & directè non posse dispensare in ea residentia, cum obliget ex jure divino, & naturali, nec Sanch. oppositum docet; & cum Sum. Pontifex semel, ac iterùm supplicam non admisisset, rationes ad interpretationem non residendi declarare noluit.

Non obstat 2. Declaratio S. CC. Congr. asserens, Episcopum posse pro visitatione uti opera Parochi ad quatuor menses, his verbis: *Episcopus potest pro visitatione suæ Diœcesis uti opera Parochi, qui tamen ob eam causam ultrà quadrimestre singulis annis abesse non potest à sua Parochia, & interea debet poni in ea idoneus Vicarius congrua portione fructuum d. Parochiæ arbitrio ipsius Episcopi assignata.* Ita habetur inter Declarationes *num. 60. seu 63.* de qua Declarationes meminisse videntur Zecchus *de casu reservat. casu 3. de resident. num. 2. vers. In ordine*, & Vega *in libro Espejo de Curas cap. 17.* Non, inquam, obstat, quia respondetur, quòd ista Declaratio videtur jam sublata, & correcta per alias Declarationes, de quibus mentionem fecimus *n. 6.* Et videri possunt Garcia *cit. num. 44.* & apud ipsum Gonzalez. 8

Ex his infert 1. Garcia *proximè num. 45.* cum Gonzal. falsum esse consilium Navarr. 15. *de Cleric. non resident.* docentis etiam post Concil. Parochum posse de licentia sui Ordinarii, ex justa causa esse Vicarium Generalem alterius Episcopi. Hoc dicit falsum: si enim non potest esse Vicarius Generalis sui proprii Episcopi absque licentia Papæ, ut inquit Zerola *verb. Parochus num. 6.* à fortiori non poterit sine illa esse alterius. Secundò etiam infert *num. 46.* etiam esse falsum consilium ejusdem *Navarri 5. de ætat. & qualit.* Statuentis posse Prælatum Ecclesiæ Collegiatæ curatæ, Episcopo inservire, & excusari à residentia, & suos facere fructus; & si urgeat necessitas, illum in suo servitio posse Episcopum retinere, quæ sanè notanda sunt ad præsentem casum. 9

Ad quartum Quæsitum resolutio.

Ad quartum, nempè: *An si consulendo homines doctos, asserentes ipsum facere posse, tuta conscientia illi Prælato assistere possit, dum Romæ dispensatio non resolvitur?* Et an, quando Prælatus illi asseverat, se illum comprehensum habere, & pro carcere, seu liberali custodia civitatem designare? Et an adhuc ad restitutionem fructuum pro tempore, quo non residit, teneatur? Ad primam hujus quæsiti partem, respondeo, eos viros non rectè posse dicere tuta conscientia, posse dictum Parochum illi Prælato assistere, usque ad resolutionem Pontificiam; ut ex dictis constat; nam Prælatus semel, ac iterùm ad S. Pont. recurrit sine effectu, ut patet *ex num. 1.* taciturnitas enim Sum. Pontificis, seu non responsio non habetur pro consensu ad excusandum delictum alterius, Cardin. Tuschi *tom. 8. conclus. 3. num. 3.* cum Socin. & alii: data ergo semel, & iterùm negatione, licentia alia nequit expectari. 10

Nec ipsi viri docti ab eo Parocho consulti, ipsi Parocho consilium illud dare poterant, nixi authoritate Sylvest. *verb. Resid. num. 7.* Hojed. *l. Incompatibili 1. par. c. 17. num. 29. casu 8. & 2. par. cap. 10. num. 15.* & Navarr. *cit. cons. 15. de Cleric. non residentib.* affirmantium, posse Episcopum propter suum servitium liberare Parochos à residentia. Nam *sup. num. 9.* id consilium Navarri ostendimus ex Garcia esse falsum, ex Sac. Congreg. Declarat. & Gonzalez *de mensib. gloss. 6. num. 256.* Vide Fragos. *in 2. par. de Regim. Reip. Christ. disp. 21. num. 14.* Quare consulto eorum virorum doctorum, non est standum. 11

Secunda pars ejusdem quarti quæsiti, nempè dictum Parochum esse comprehensum, & pro carcere, & liberali custodia habere civitatem, ut ipse Prælatus illi asseverat; non enim hoc dictum talis Prælati eum à residentia, nec à restitutione fructuum excusat. Ratio est, quia ipsum dictum est fraudulentum, & dolosum, quod ab ipso Concil. *d. sess. 23. cap. 1. de reform.* reprobatur ibi: *Quod an ita sit, abscedentium conscientiæ relinquit, quam oporteat Religiosam, & Dei timentem esse, cum Deo corda pateant, cujus opus non fraudulenter agere, suo periculo tenentur.* Quæ verba non solùm ad Prælatos, sed etiam ad ipsos Parochos diriguntur. 12

Et quod ipsum dictum sit fraudulentum, ostenditur; quia pœna supponit culpam, ut cum D. Th. Sot. Sylvest. Gutier. Surd. & aliis tenet Barbos. *tract. de axiom. axiom. 181. num. 1.* At ipse Parochus nullam committit culpam, ut supponitur, nec contra illum aliqua lata est sententia, quæ illum criminosum declarasset, ut puniretur liberali custodia civitatis. At domus, quod ea pena carceris intra muros civita- 13

vitatis sit justè punitus. Concesso enim hoc carcere Parochus factus Vicarius Generalis, manet impeditus, ut inquir cum pluribus Card. Tusch. *verb. Carceratus, concl.* 90. *num.* 1. & non potest esse testis. Idem Tuschus *ibi concl.* 90. cum Mascard. ergo nec Judex. Idem etiam colligi potest ex communi praxi, quæ inter Principes observatur non conferentes honores criminosis, dum tales sunt. Prælatus autem hujus Parochi est Princeps, & officium Vicariatus Generalis est honor; ergo si dictus Parochus esset criminosus, aut carcere, etiam liberali civitatis detineretur, illum non esset coostituturus in suum Vicarium Generalem, ergo potius dicendum ipsum carcerem esse fraudulentum, & dolosum, & ut talem Parochum à residentia, à restitutione fructuum, pro tempore absentiæ non excusare.

QUÆSTIO CXXX.

An Beneficiatus in una, eademque Ecclesia duo beneficia simplicia obtinere possit, ab uno illorum pensionem accipiendo?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Si sunt uniformia, non potest.*
3 *Et si utrumque beneficium retinere præsumpserit, utrumque perdit.*
4 *Si sint differentia, potest, si unus ad congruam sustentationem non sufficiat.*
5 *Habita tamen prius à Sum. Pontifice dispensatione, (non sufficit ab Episcope) utrumqoe obtinere potest.*
6 *Si primum resignet, sub pensione de licentia Papæ, secundum in eadem Ecclesia obtinere poterit. Si aliud non obstet.*

1 CYriacus in quadam Ecclesia beneficium obtinuit simplex, intenditque in eadem Ecclesia aliud simplex obtinere. Quæritur: An ambo simul obtinere possit, ab uno illorum pensionem obtinendo?

RESOLUTIO.

2 Respondeo, oon posse; si dicta beneficia sint uniformia (uniformia autem dicuntur, quæ idem babent ministerium, & exercitium.) Ratio est, quia licèt ex se sint compatibilia ex suo munere residentiam non postulanti, ex ipso jure incompatibilia sunt, & mutuò se excludunt *in cap. Litteras, de concess. prabend. Clem. Finali, eodem titul.* Unde si secuodum obtineatur, priuoum vacat ipso jure. Et est communis DD. doctrina: Sic Gloss. & Abbas ibi, Garcia *de benef. par.* 11. *cap.* 5. *num.* 18. Azor. 2. *par. l.* 6. *cap.* 11. *quæst.* 13. Hojed. *de incompatibilit. benef. cap.* 5. Tuschus *litt. B. eonclus.* 64. & 66. Gregor. Lopez *l.* 3. *titul.* 16. *par.* 1. August. Barbos. *in collect. ad sess.* 24. *cap.* 17. *Trident. num.* 13. Castr. Palaus *par.* 2. *tract.* 13. *de benef. disp.* 6. *punct.* 2. §. 6. *num.* 5. Et alii communiter.

3 Et si utrumqoe beneficium retinere præsumpserit, utrumque vacat, juxta Trident. *sess.* 7. *cap.* 4. *de reformat.* quia ex ipso jure sub eodem tecto sunt incompatibilia. Sic Castr. Palaus *loco cit.* & Barbos. *proximo num.* 12. ex scl. *in select. canon. cap.* 21. *num.* 10. asserente, *resolutum in Salamantina* 31. *Maii* 1607. ex retentione utriusque beneficii, & perceptione fructuum amborum per duos annos absque dispensatione Apostolica utrumque ipso jure vacasse, & sic conclusum in S. Concil. Congreg. hoc anno 1632.

4 Si tamen dicta beneficia sint difformia, seu dissimilia, & illorum unus non sufficit ad congruam sustentationem, cum illo alterum obtinere potest; secus si sufficiat. Ut habetur in Concil. Trident. *sess.* 14. *cap.* 17. *de reformat.* ibi: *Statuit in posterum, unum tantum beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur, quod quidem si ad vitam ejus, cui confertur, honestè sustentandam non sufficiat, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferri.* Sic cum Garcia, Castr. Palaus *proximè num.* 6. & videre potest *in num.* 7. August. autem Barbosa *num.* 14. cum pluribus, quos ibi citat, existimat, ut hæc duo beneficia difformia sub eodem tecto obtineantur, quando quodlibet ex illis noo est sufficiens ad congruam sustentationem, requiri cum causa dispensatiooem Episcopi.

Cæterum, si primum babenti beneficium sufficiens ad congruam sustentatiooem, secundum etiam sufficiens conferatur; existimat Garcia *cit. dict. par.* 11. *cap.* 5. *num.* 283. coocessionem talem esse validam, si fiat ab Ordinario, dummodò primum dimittatur; secus si fiat à Delegato. Castro verò Palaus *cit. num.* 10. arbitratur eam beneficii sufficientis concessionem, aliud habenti sufficiens, esse validam, si provisus primum dimittat. Quidquid tamen sit, de placitis horum DD. qui de minimis tradunt, & ad nostram quæstionem parum facientibus. Unum dico, Cyriacum, si primum obtinuit beneficium non sufficiens ad vitam, ab Episcopo, seu Ordioario posset in eadem Ecclesia aliud obtinere beneficium: si tamen primum est sufficiens, & aliud intendit in eadem Ecclesia, prius à Summ. Pootifice dispensationem obtineat, non enim ab Episcopo, seu Ordioario, aut Delegato, eam validè obtinere potest. Sic ex dd. infertur, & tenet Castr. Pal. *cit. conf.* 10. *in fine.* Si cupias scire, quem valorem io redditibus debeat babere sufficiens beneficium ad vitam honestè sustentandam? Vide Castr. Palaum *cit. d. par.* 2. *tract.* 13. *de benef. disp.* 6. *ponct.* 2. §. 6. *num.* 14. 5

Si tamen Cyriacus beneficium simplex, quod in ea Ecclesia habet, sub pensionê de licentia Papæ resignet, præmissa hęc resignatione cum effectu aliud simplex in eadem Ecclesia obtinere poterit; quia resignatione beneficio ceditur, ot habetur *toto tit. Decretalium in* 6. & *in Clem. de renuntiation.* 6

QUÆSTIO CXXXI.

An Moniales cujusdam Conventus excessum dotis, & propinarum conventum inter ipsas, & partem recipientes, ad restitutionem teneantur?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Ad redimendam vexationem potest Laurentius tradere à Monialibus petitum.*
3 *Necessitatem patiens, potest mutuam accipere pecuniam sub usuris ab eo, qui eam nisi sub usuris dare vult.*
4 *Ad redimendam injustam vexationem ab aliquo illatam, ne pacificè suum possideat beneficium, aut rem spiritualem potest vexatus aliquam dare pecuniam.*
5 *Monialium communitas in foro conscientia, excessum dotis recepta supra conventionem initam restituere tenetur.*
6 *Circa dotem conventus dandam, quæ sit praxis, quando in statutis ea non est designata.*
7 *A DD. resolvitur casus.*
8 *Moniales, ante professionem emittendam, propinas recipientes, ad illarum restitutionem tenentur, si in eo conventu consuetudo non vigeat, illas recipiendi.*
9 *Declaratio S. CC. Congreg. contra abusum recipiendi in Portugallia propinas.*
10 *Si tamen consuetudo vigeat illas dandi, & petendi, non erit peccatum mortale illas petere.*
11 *Adducitur à P. Suar. & Sanch.* modus illas petendi.

CONvenerunt Laurentius, & Moniales cujusdam conventus hujus Regni in receptione suæ sororis, pro dote quadrigentorum supra septuaginta millium regalium Lusitanorum; pro qua dote duæ illarum sorores in eodem conventu fuerunt receptæ, & ab hac dote propina sanctè professionem solvas, exituras esse. De hoc contractu culpa Monialium scriptura non fuit facta. Narrato tamen Prælato boc contractu, ab illo licentia ad ingressum petita fuit, & absque alio addito absolutè licentiam concessit. Paucis post diebus ipsæ Moniales, absente Laurentio, syngraphum confecerunt, per Abbatissam, & alias Moniales subscriptum, adjiciendo doti conventæ triginta millia regalia, Professione proxima, & à Prælato examinibus necessariis factis, & jubente novitiam professionem emittere. Restiterunt Moniales, postulantes dicta 1

cta triginta millia regalia, & propinas de more consuetas; & his omnibus non exhibitis, sua suffragia ad professionem non præstituræ, & ut voti compotes evaderent, petitionem prius interpositam Prælato, vitiarunt, pro quadrigentis supra septuaginta millia regalia, mutando in quingenta millia regalia. Quæritur 1. An Laurentius pro sua redimenda vexatione, & pro non subsistenda professione, possit Monialibus, omne quod petunt, dare? 2. An Communitas, excessum dotis, quem tulit, restituere teneatur; & Moniales particulares propinas professionis?

RESOLUTIO.

2 Ad primum, nempè: An Laurentius pro sua redimenda vexatione, & pro non subsistenda Novitiæ professione, Monialibus, omne quod petunt, dare possit? Respondeo, posse. Ratio est, quia dando, quod petitur, nullam inducit personam ad peccatum, sed tantùm agit de redimenda vexatione, quam Novitia patitur, suam non emittendo professionem.

3 Confirmatur primò, illa communi DD. doctrina asserentium, posse habentem opus pecuniæ, illam petere mutuam sub usuris ab illo, ex quo certò scit, illam nolle dare mutuam sine usuris, nec apud alium invenire potest, à quo sine usuris illam habeat. Sic Bonac. *tom. 2. disput. 2. de peccat. punct. 2. §. unico num.* 21. cum Azor. Rebell. Lessio, & aliis. Idem cum aliis, quos citat renet Castr. Palaus *par. 1. tract. 6. disput. 6. punct. 10. n. 4. & 5.* Addunt Basilius Pontius *de matrim. lib. 5. cap. 18. §. 7. num.* 53. & Dian. *part. 5. tractat. 7. resol.* 12. cessante scandalo, nullum esse peccatum in solvendis usuris: sed in præsenti casu cessat scandalum in solvendis illis, quæ à Monialibus petuntur, quamvis iniquè petantur; ergo Laurentius pro non subsistenda professione potest dare, quæ à Monialibus petuntur.

4 Confirmatur secundò, in illo, qui pro redimenda vexatione injusta, quam ab alio patitur, in pacifica sui beneficii possessione, aut alia re spirituali, nec eam patiatur, illi potest tradere pecuniam, ut videre est apud eundem Bonacin. *tom. 1. de Simon. disput. 1. quæst. 6. punct. 5. à num.* 1. Castr. Palaum *part. 3. de Simon. disput. 3. punct. 20. num.* 1. cum Suar. Sot. Cajetan. & non paucis Juristis; ergo etiam ad redimendam vexationem injustam, quam Novitia patitur, non emittendo professionem, poterit Laurentius tradere Monialibus pecuniam, quæ ab ipsis petitur. Quòd verò ea vexatio sit illicita, & injusta; à responsione ad secundum quæsitum ostenditur.

5 Ad secundum, nempè: An Communitas, excessum dotis, quem tulit, restituere teneatur; & Moniales particulares propinas ad professionem petitas, & receptas? Ad primam hujus quæsiti partem, respondeo, teneri. Ratio est, quia intervenit contractus ipsis verbis initus inter Abbatissam, conventus, scribam, & Novitiæ fratrem, qui fuit communitati manifestus, & ab illa per suffragia fuit acceptata Novitia, & Prælatus certior factus de dote quadrigentorum supra septuaginta millia regalium, licentiam concessit, & Monasterium ingressa fuit, sed ex certa DD. regula constat, omnem contractum validè celebratum, vel nudum, vel vestitum, vel nominatum, vel innominatum utrinque onerosum, vel etiam gratuitum ex se, & natura sua, parere obligationem naturalem, & semper obligare in foro conscientiæ, ita ut una pars contrahens non possit ab eo recedere in conscientia, altera rationabiliter invita. Sic Molin. *de justit. tom. 2. disput.* 257. *initio*, Covarruv. *in cap. Quamvis pactum, par. 2. §. 4. n.* 23. Anton. Gomez *tom. 2. variar. cap. 9. nu.* 2. Padill. *in leg. Naturalis, §. Et siquidem num. 17. ff. de præscript. verb.* consentiunt Less. *tom. 1. de Iustit. lib. 2. cap. 17. dub. 4. num.* 19. Bonacin. *de contract. quæst. 1. pun. 1. num.* 2. Fagund. *de Iustit. lib. 1. cap. 4. num.* 4. & omnes; ergo communitas ad excessum supra contractum celebratum petitum, & acceptum à parte invita, tenetur.

6 Dixi *contractum validè celebratum*; quia dictus contractus fuit validè celebratus, quia fuit per superiorem dictarum Monialium approbatus, & illi præstitit consensum; ad superiores autem Monialium spectat taxare dotem pro Moniali ingressura solvendam. Sic Rodrig. *tom. 2. qq. Regul. quæst. 38. art.* 3. Mirand. *q. 8. de Monial. art.* 8. Tambur. *de Iure Abbatiss. disp. 5. quæst.* 4. Pellizzar. *in Man. Regul. tom. 2. tract. 10. cap. 3. num.* 42. & alii. Et etiam dictis Monialibus repugnantibus, ut tradit Miranda *cit.* ergo apertè constat teneri, dictum excessum supra dotem conventam communitatem restituere.

7 Et hoc insuper tradunt Pellizzar. *ut num.* 45. cum Tambur. *citat. quæst. 5. num.* 4. Verba Pellizzarii sunt hæc *dict. num. Addo ex Tamburin. supra quæst. 5. n. 4. Quod si Monasterium Monialium recipit pro ingressu novitia dotem majorem ea, quæ de facto fuit taxata, tenetur restituere illam, quoad excessum; & ratio est, quòd juxta indulta Apostolica, Monialibus non permittatur, quidquam recipi ultra taxam præscriptam, nisi quod offertur liberaliter absque pacto expresso, aut tacito, seu præsumpto, cujus modi utique non est, quod in tali casu solveretur nomine dotis, ultra taxam præscriptam, siquidem talis excessus reputaretur simoniacus*, ut advertit Rodrig. *sup. art. 6. Vnde probans, excessum illum debere restitui, quoad accepta simoniacè, non possunt retineri, sed debent restitui, sicut dictum est.* Sic Pellizzar. nostrum præsentem casum designans, & quæ evadat obligatio ad communitatem describens ex Tamburin.

8 Ad secundam hujus quæsiti secundi partem, nempe: An Moniales particulares teneantur ad restitutionem propinarum coactè petitarum, & acceptarum? Respondeo teneri; quia constat in illo Monasterio, consuetudinem non vigere, dandi eas propinas, ut ex *numer.* 1. constat, & Moniales coegerunt fratrem novitiæ Laurentium ad illas invitè dandas, negando suffragia ad professionem spiritualem suæ sorori. Quod maximè ex ipso jure reprobat Soares *tomo 1. de Relig. l. 4. de Simon. cap. 17. numer.* 18. ibi: *Hæc autem, quæ dicimus, non ita facile applicantur ad prandia, distributiones, seu propinas, & alia dona, quæ à Monialibus exiguntur, & quasi vi extorquentur, nam hæc videntur valde reprobata in illis juribus, præsertim in cap. Audivimus, cap. Quoniam, cap. Tua nos, & maximè in d. Extravag. Quare in his moderatio adhibenda esset, ut saltem si propter consuetudinem recipiuntur, non negarentur spiritualia, nisi illa darentur, sed servaretur modus petendi illa præscriptus in d. cap. Ad Apostolicam de Simon.* In quibus autem verbis notandæ veniunt illa: *Quæ à Monialibus exiguntur*, quod datum fuit in dictis Monialibus; Et dato, quòd vigeret consuetudo illas dandi propinas, illis non datis, non poterant novitiæ impedire professionem, est enim matrimonium spirituale, quod sicut, & temporale non est impediendum, ex pecunia non data, extortè exacta, quod in cit. cap. Ad Apostolicam, reprobatur, ibi: *Ad Apostolicam audientiam frequenti relatione pervenit, quòd quidam Clerici pro exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, & similibus pecuniam exigunt, & extorquent, & si forte eorum cupiditati non fuerit satisfactum impedimenta fictitia fraudulenter opponunt.* Sic textus. Qui sanè has Moniales videtur comprehendere, in illis dictionibus, *nubentium, & similibus.*

9 Cum hoc textu cohæret Declaratio S. CC. Congreg. ad instantiam Regis Catholici habita, pro Regno Portugalliæ, quæ habetur apud Barbos. *de Iure Ecclesiast. lib. 1. cap. 44. num.* 30. & Lezan. *tom. 4. verb. Moniales num.* 7. ibi: *Propinarum abusus, ne dum tollatur, sed etiam gravissimarum pœnarum, etiam censurarum, comminatione prohibentur. Pro ea tamen die, qua ad habitum Monachalem admittentur puellæ, aliquid esculenti, vel poculenti modici valoris, & pro hujus diei usu duntaxat elargiri vetitum non censeatur.* Addit Barbosa *citat. l. 1. de Iure Eccles. num.* 32. Sanctissimum declarasse, prædictum Decretum, dicendo: *Eleemosynas, quæ per pactum sacristiis, & infirmariis Monasteriorum Monialium dari solent, non comprehendi in Decreto, quo propinarum solutio per Moniales, dum ad habitum, vel professionem admittuntur, fieri solita interdicitur.* Ex his sequitur Moniales particulares, quæ dictas propinas acceperunt, nulla vigente consuetudine illas recipiendi, ad restitutionem illarum teneri, quia injustè eas receperunt, & coactè à Laurentio illas solvente, ad novitiæ vexationem redimendam.

10 Fateor tamen Sanchez *l. 7. Summ. cap. 5. num.* 22. dicere pro-

propinas folitas posse dari, & recipi quia sunt per modum eleemosynæ, & Soar. *jam cit. dict. tom. 1. de Relig. l. 4. de Simon. cap. 17. num. 18. in fine*, quòd recipiantur cum moderatione, si saltem propter consuetudinem recipiantur: At dictæ Moniales licet consuetudo in eo conventu daretur, dandi, & recipiendi propinas, non se gesserunt juxta placita dictorum gravium DD. Sanch. & Soar. quia illas petierunt, ut debitas ex Justitia, nolentes suffragia ad professionem novitiæ conferre, illis prius non solutis; eleemosyna autem non est opus justitiæ, sed Misericordiæ, ut videre est apud Sylvestr. *verb. Eleemosyna num. 1.* & tenent omnes. Deinde absque modo rationali, & moderatione impediendo bonum novitiæ spirituale, qualis est professio Religiosa: cùm ergo contra justitiam, dictæ Moniales, & contra bonum spirituale novitium debitum, peccassent, extorquendo vi eas eleemosynas non debitas ad restitutionem tenentur. Quare vel supplices à Laurentio illarum petant remissionem, vel illas illi solvant.

QUÆSTIO CXXXII.

Ad quid teneatur pater impeditus, manente filio in taberna mercium, eo impedimento durante, & post emancipationem, vel è contra?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Ad satisfactionem tenetur pater in defectum, & non defectum filii.*
3 *A fortiori idem dicendum de filio emancipato.*
4 *Dimidium pertinet ad patrem, & dimidium alterum ad filium pertinet.*
5 *Ante emancipationem, omnia lucra pertinent ad patrem, & matrem exceptis expensis cum propria persona, secus post emancipationem.*
6 *Supra vim, quam habent chirographa, remissive.*

1 IN carcere vinctus Rochus, elapsis non paucis annis ad suam rediit domum, suam uxorem invenit defunctam, & filium unicum conjugatum cum filiis sua propria bona administrantem; In suam domum, ut hospes se recepit, nulla gerens circa negotiationem tabernæ mercium; duntaxat tamen syngrapha debitorum, quæ à filio fuerunt data, obsignabat. Quæritur primò: An teneatur tantùm Rochus ad satisfactionem syngraphorum à se obsignatorum casu, quo Filius, cum quo satisfaciat, non habeat? 2. An teneatur ad omnem summam debitorum, an tantùm ad dimidium?

RESOLUTIO.

2 Ad primum, nempe: An Rochus teneatur tantùm ad satisfactionem syngraphorum à se obsignatorum, in casu quo filius non habeat cum quo satisfaciat. Respondeo teneri non solùm ad syngrapha, sed etiam ad omnia syngrapha à suo filio dato ante illius emancipationem. Quod ex hac duplici ratione ostenditur: prima quia omnia, quæ filius accepit, de quibus syngrapha creditoribus tradidit, conversa fuerunt in utilitatem ipsius Rochi sui parentis, pro negotiatione tabernæ suarum mercium: sed quæ mutuo fuerunt accepta, & in utilitatem patris tenetur ipse pater solvere, ut expressè constat ex text. *in l. Sed Julianus §. Proinde ff. ad Maced.* Molin. *tom. 2. tract. 2. disp. 301. vers. Nonus*, & alii communiter. Secunda ratio: Quia dictus filius de consensu tacito patris illi negotiationi suæ tabernæ mercium assistebat, & causa illius negotiationis syngrapha creditoribus tradebat juxta pretium ex mercibus receptis. Et in his terminis hoc tenent Anton. Gomez *tom. 2. variar. cap. 2. vers. 9.* Molin. *cit. vers. Decimus*, & alii quos afferunt, & id probant *ex cit. l. Sed Julianus §. interdum ff. ad Maced.* Et bene colligitur *ex Ordin. Reg. l. 4. tit. 50. §. 3.* ibi: *Caterum si talis filiusfamilias fuerit in aliqua mercium taberna de consensu, aut mandato sui patris, aut aliquam habuerit negotiationem de consensu, aut mandato sui parentis, aut sine illo, tenebitur solvere quod, illi mutuum datum fuerit.*

3 Ad secundum, nempe: An teneatur Rochus, emancipato filio, ad omnem debitorum summam, vel solùm ad medietatem? Respondeo teneri solùm ad medietatem: Ratio est, quia filius egressus fuit à patria potestate per matrimonium à se contractum, ut constat *ex Ordin. Reg. l. 5. tit. 87. §. 6. & l. 4. tit. 97. §. 19.* & docent Emman. Barbos. *in remiss. ad cit. loca*, Cabed. *2. part. decis. 72. n. 3.* Molin. *tom. 1. de Iust. disp. 229. Vers. Postremò*. Fagund. *de Iustit. l. 1. cap. 17. num. 14.* Fragos. *tom. 3. de Regim. Reip. Christian. disp. 3. §. 3. num. 56.* Quando vero egrediatur à patria potestate juxta jus commune, leges Castell. & Galliæ, vide hactenus citatos.

Quòd teneatur ad solam medietatem debitorum ab anno quo mortua est illius uxor, & filius duxit uxorem, ostenditur; quia filius medietatis bonorum tabernæ mercium per mortem suæ matris fuit universalis hæres, & per matrimonium emancipatus juxta l. & DD. citatos: ergo currente ab hoc tempore negotiatione tabernæ mercium, dimidietas bonorum accrescentium, & debitorum pertinebat ad Rochum, cujus consensu negotium tabernæ currebat: & cùm ex eo negotio commodum sentiret, sentire etiam debebat debitorum onus illius tabernæ causa contractorum, ut omnes docent. 4

Et hoc videtur evidens; quia ex consensu parentis, & filii negotiantis, dum non erat emancipatus, nullum sibi acquisivit lucrum supra capitale tabernæ; quia intentionem nunquam habuit, aliquid acquirendi pro suo labore, & industria; at hæres factus per suæ matris mortem, & emancipatus per matrimonium, jam sibi acquirebat medietatem: ergo alia ad parentem tantum pertinebat. Hæc sunt clara, & ex se patent pro foro conscientiæ. 5

Quoad forum externum, & vim, quam habent syngrapha à parente & filio creditoribus data, patet ex dictis, & videri possunt *Ordin. Regia l. 3. tit. 25. §. 9.* Emman. Barbos. *in Remiss. ad dict. §.* Covarr. *practic. quæst. cap. 22. numer. 2.* Alvar. Valascus *tom. 2. consult. 170. à numer. 7.* Emman. da Costa *ad l. si ex cautione, Cod. de non numer. pecun.* Reynos, & Fagund. *de Iust. l. 1.* 6

QUÆSTIO CXXXIII.

An si testatrix duas in suo Tertio instituat, filias hæredes sub conditione nubendi, & non emittendi professiones, si illarum una nubat, & altera professionem emittat, pars huic debitæ, si nuberet, accrescat nubenti, aut Filio, seu filiis illis substitutis?

SUMMARIUM.

1 *Facti species.*
2 *Consulta cujusdam docti.*
3 *Quid de illa sentiunt aliqui, & quid sentiendum.*
4 *Non potest Filius medietatis tertiæ frui. Ostenditur ex jure, & DD.*
5 *Idem tenet Card. de Lug.*
6 *Illatio ex tradita doctrina.*
7 *Intentio testatricis non fuit dividere tertiam.*
8 *Hæc intentio est juxta mentem testatricis, & ipsum jus.*
9 *Est juxta opinionem Bartoli, quæ, cessante stylo, lege Canonica, & civili, sequenda est.*

CONdens Zephyrina suum testamentum, disposuit de Tertio suorum bonorum, his verbis: *Completis meis legatis, & obligationibus, residuum meæ tertiæ relinquo meo marito Ludovico; dum duæ meæ filiæ statum conjugatorum non receperint, & si fuerint moniales, dicta tertia ibit duobus filiis meis*, & illi, aut sui tutores cuilibet *illarum dum vitam agent, singulis annis viginti aureos tribuent.* Una sororum, seu filiarum fuit monialis, altera statum nubentium suscepit; unus etiam fratrum, seu filiorum mortuus fuit. Et sic remansit unus tantùm filius, & una solùm filia, ambo in statu conjugatorum. Volens igitur pater illos ambos concordare, tertia à matre sibi in vita relicta cessit, inter ambos illam dividendo, & alia convenientia in favorem filii dimisit. Quæritur 1. pro parte filii, An bona conscientia, & absque scrupulo medietate tertiæ frui possit? 1

Responsio cujusdam docti.

2 Respondetur, quòd sic. Quia mater in suo testamento unam non substituit alteri filiam, sed duos filios filiabus duabus, si moniales fiant: ergo filia uxorata, altera facta moniali, solùm remanet cum sua parte; & non acquirit alterius partem, sed solùm filii expresè substituti filiabus, si moniales fiant. Confirmatur, quia impleta conditione in totum, in tota tertia filii succedere debebant: ergo impleta conditione in parte, in parte succedere debent. Conditio autem, ut filii succedant, est, quod filiæ sint moniales, impleta est in parte, quia una est monialis: ergo in parte istius successuri sunt fratres, seu filii cum obligatione tribuendi viginti aureos, juxta verba testamenti.

Et adverti debet, testatricis intentionem semper fuisse dividendi tertiam, quia, inquit, illam relinquere suis duabus filiabus, & si fiant moniales, duobus filiis, loquendo semper de duobus; & non datur verbum, ex quo colligatur fuisse suum intentum, ire totam tertiam uni filiæ, altera facta moniali. Et tantùm ostenditur, voluisse dividere tertiam, sexum præferendo. Et ideo obligatio dandi viginti aureos singulis annis unicuique moniali, imposita tantum est filiis, quia hi, & non illa successura erat in illa parte. Sic Doctus.

3 Pro hac consultatione stat Doctor Josephus de Souza de Castelbranco Bonorum Regalium Consiliarius deputatus à me consultus. Pro illa etiam stat Doctissimus Antonius da Gamma *decis.* 367. Cæterum cum hæc Gammæ sententia non placuisset Molin. ut fatetur *tract.* 2. *disp.* 183. nec aliis senatoribus, quibus à Rege iterum examinari processum commissum fuit. Sic nec mihi placere potest, & per consequens, nec consultatio doctissimi, nec citat. Senatoris. Quare alia via nobis procedendum est.

JUDICIUM AUTHORIS.

4 Respondeo, non posse dictum filium sana conscientia, & absque gravi scrupulo illa matris tertiæ medietate frui. Moveor primò: nam quando testator conjunctim, & copulativè duos instituit hæredes, si unus aliqua de causa non fuit hæres in ea parte, in qua succedere debebat; nisi ambo repudient hæreditatem, & non unus tantùm, substitutio extinguitur, & ea pars accrescit illi, qui ex duobus illum non repudiavit: quia id voluit testator, *argum. text. in l. Quidem testamentum, & text. in l. Quamvis, C. de impub. & aliis substit. & text. in l. si Heredes plures ff. de condition. instit. & text. in l. Si is qui ducenta §. verum ff. de reb. dub.* Sed Zephyrina conjunctim, & copulativè suæ tertiæ instituit hæredes suas duas filias, si non fierent moniales, & una illarum illam hæreditatem repudiavit, quia facta est monialis, in ea hæreditate successit, quæ nupsit, illi accrescenti altera parte, & substituto filiorum extincta fuit, sic jure disponente, & voluntatem testatoris interpretante. Secus dicendum erat, si Zephyrina disposuisset de hæreditate suæ tertiæ. Separatim, & disjunctim, hoc modo: *Si mea filia natu major non sit mea tertia hæres, quia elegit statum Religionis, sit hæres meus filius natu major, & si mea filia natu minor non sit hæres, quia elegit statum monialis; sit hæres unus ex meis duobus filiis*, tunc ex mente defunctæ testatricis, una filia facta moniali, & non altera; tunc substitutio in filio locum haberet, quia hoc modo facta est separatim & non copulativè. Sic communiter docent DD. Anton. Gom. *tom.* 1. *var. cap.* 3. *num.* 35. *per totum*, citans Bartol. pluribus in locis, & alios Molin. *tom.* 1. *de Justit. tract.* 2. *disp.* 183. *à vers. Dubium est, usque ad finem disput.* Ubi sententiæ Gammæ rejicit.

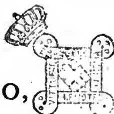
Eamdem doctrinam tenet, & sequitur Card. de Lug. *de Just. disp.* 24. *n.* 145. cujus verba, ut breviora refero, quæ in substantia citari longiori calamo afferunt, & sunt: *Si testator instituit primo loco Petrum, & Paulum, & substituit vulgariter Ioannem, dubium esse: An si Petrus non succedat, ejus portio accrescat Paulo, vel transeat ad Ioannem? Quod quidem ex verbis testatoris colligendum est: Si enim dixit; si neuter fuerit meus hæres, substituo Ioannem; non est dubium, quòd portio prius accrescat Paulo; Idemque dicunt DD. quando dixit: si illi heredes non fuerint, substituo Ioannem; quia etiam si non clarè utriusque tamen defectum videtur exigere. Si verò dixit: si vel Petrus, vel Paulus hæres non sit, substituo Ioannem; vel quid simile; Ioannes præferendus est Paulo.* Sic Cardin. 5

Ex hac communi doctrina, & DD. *citatis* infertur, ut filius Zephyrinæ possit substituere suæ sorori factæ moniali, necesse esse, quòd utraque soror factæ essent moniales, nam una tantùm facta moniali, & altera nubente, extincta fuit substitutio filiorum, & tertia, quoad utramque partem accrevit nubenti: Quia institutio hæreditatis tertiæ facta fuit conjunctim & copulativè duabus filiabus si moniales non essent, & nuberent: ergo cum una illarum non facta fuisset monialis, sed nuberet, illi accrescit hæreditas tertiæ: sic disponente jure, & DD. rectè interpretantibus testatoris voluntatem. Videantur citati DD. maximè Anton. Gom. & Molin. *locis cit.* 6

Secundò moveor, quia intentio testatricis non fuit dividere tertiam, si utraque filia non nuberet, nec esset monialis: si enim id voluisset, instituisset filias separatim, & non conjunctim: at cum conjunctim, & copulativè illas instituisset, dicens: *relinquo residuum meæ tertiæ meis duabus filiabus, si non fuerint moniales, sed nuberent*, dicendum est nubenti, & non factæ moniali accrevisse, quod si alia non esset monialis, & nuberet, habuisset. Et in dubio juxta ipsum jus, & communem DD. sententiam interpretanda est voluntas testatoris. 7

Imo censeo, hanc non esse interpretationem voluntatis testatricis secundum jus, sed rectè secundum jus ipsa voluntas, primò, quia in ultimis voluntatibus, quæ primo vocantur, magis amantur, ut communiter tenent DD. & in præsenti testamento mater primo vocavit filias, quàm filios, quos illis substituit. Secundo, quia si prævideret, morti sui mariti superstites tantùm esse unam tantùm filiam nuptam, & unum tantum filium, prælaturam esse filio filiam, sicut duobus filiis prætulit duas filias in sua tertia; quia desiderabat, suas filias cum eo tertiæ incremento æquales invenisse viros, & habuisse cum quibus matrimonii onera sustinuissent. Et in his dispositionibus magis attendenda est voluntas testatoris, quàm verba illarum, ut habetur *in l. Pater Severinam, ff. de condit. & demonstr.* 8

Tertiò moveor, quia resolutio à nobis tradita est juxta doctrinam, & opinionem Bartoli, ut dicunt Anton. Gom. & Molin. *supra cit. & in Ordin. l.* 3. *tit.* 64. §. 1. statuitur, casum indecisum in Ordin. Jure Canonico, aut civili, aut per stylum, decidendum esse juxta opinionem Bartoli; maximè si non fuerit contra opinionem RR. & à nobis tradita est recentiorum DD. & communis inter omnes. Unde ex bona consequentia sequitur filium Zephyrinæ teneri ad restituendam medietatem tertiæ, quam recepit in utroque jure tam poli, quàm soli. Sic censeo. 9



FINIS LAUS DEO,
Virginique Matri.

INDEX

INDEX
RERUM NOTABILIUM,
Quæ in hoc Volumine continentur.

Primus numerus Disputationem notat. Secundus Quæstionem. Tertius numerum Quæstionis.

INDEX RERUM,

B

C

Capel-

INDEX RERUM,

Epi-

Inter-

INFIRMITAS.

INVENTARIUM.

IRREGULARITAS.

JUDEX.

JURAMENTUM.

INDEX RERUM,

TESTAMENTARII.

TESTIS.

THESAURARII.

TONSOR.

TRANSACTIO.

TRIBUNAL.

V

VENDITIO EMPTIO.

VICARIUS GENERALIS.

Vica-

FINIS.

